ZLOČINI I TEROR
U DALMACIJI
1943.-1948.
POČINJENI OD PRIPADNIKA NOV, JA, OZN-e I UDB-e

DOKUMENTI

(1. IZDANJE)

Zagreb, ožujak 2011.

ZLOČINI I TEROR U DALMACIJI
1943.-1948.
POČINJENI OD PRIPADNIKA NOV, JA, OZN-e I UDB-e

DOKUMENTI

Priredili:
Blanka Matković, dipl. povjesničarka
Ivan Pažanin, mag. iuris

Recenzenti:
dr. sc. Josip Dukić
dr.sc. Stjepan Ćosić

SADRŽAJ

Predgovor		29
Kronologija.....		33
Grobišta		50
Kratice.....		64
Dokumenti.....		65
Dalmacija.....		66
1.	21. listopada 1943. - Dopis Intendanture Štaba VIII. Korpusa Štabu korpusa o pooštravanju postupanja prema „narodnim neprijateljima“ i provođenju konfiskacija	67
2.	19. lipnja 1944.- Štab VIII. korpusa NOV Jugoslavije izviješćuje o rezultatima koje su jedinice VIII. korpusa NOVJ postigle u djelovanjima i borbama tijekom svibnja 1944.	68
3.	9. studenog 1944. - Podaci o Krsti Martinoviću koji je u veljači 1943 prisustvovao „likvidaciji jednog špijuna“	71
4.	12. siječnja 1945 - Izvješće III. otsjeka OZN-e oblasti VIII. korpusa NOVJ III. otsjeku OZN-e za Hrvatsku	72
5.	15. siječnja 1945. - Presuda Vojnog suda oblasti VIII. korpusa NOV Jugoslavije Ivanu Lupiću, na kaznu smrti strijeljanjem, trajan gubitak časnih prava i konfiskaciju imovine	81
6.	17. siječnja 1945. - Izvješće Drage Desputa, člana Sudskog odsjeka Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske upućeno Centralnom komitetu KPH o likvidacijama u Dalmaciji	83
7.	6. veljače 1945.- Zapisnik savjetovanja oblasnih političkih sekretara KP Hrvatske za Dalmaciju	88
8.	19. veljače 1945. - Opunomoćeni oficir OZN-e za V. brigadu Narodne obrane I. hrvatske divizije KNOJ-a izvješćuje o stanju u Dalmaciji i djelovanju OZN-e i KNOJ-a	94
9.	1. i 2. ožujka 1945.- Zapisnik savjetovanja Opunomoćstva OZN-e III. odsjek za oblast VIII. korpusa NOV Jugoslavije	97
10.	5. ožujka 1945.- Izvješće III. odsjeka OZN-e za oblast VIII. korpusa III. odsjeku OZN-e za Hrvatsku	110
11.	6. travnja 1945. - Dopis OZN-e za oblast VIII. Korpusa Vojnom sudu VIII. Korpusa o dostavljanju krivičnih prijava i prijepisa zapisnika saslušanja don Jurja Franičevića, don Marjana Gudelje i fra Vice Rosandića	112
12.	19. travnja 1945. - Korespodencija OZN-e i Sekcije za ratne zarobljenika o Viniciju Lagu	113
13.	13. lipnja 1945. - Upute Oblasnog NOO-a za Dalmaciju o postupku prema povratnicima	115
14.	16. lipnja 1945. - Organizacijsko izvješće OZN-e III. za Hrvatsku upućeno načelniku OZN-e za Hrvatsku o ustrojavanju Štaba za zarobljenike za Hrvatsku	118
15.	5. srpanj 1945. - Izvješće o stanju u postrojbama Hrvatske divizije KNOJ-a	120

16.	11. kolovoza 1945. - Dopis Oblasnog Narodnog odbora za Dalmaciju o postupku prema Nijemicama, ženama jugoslavenskih državljana	122
17.	27. kolovoza 1945., Zagreb - OZN-a za Hrvatsku u izvješću CK KP Hrvatske, Zagreb, o stanju od 22. do 25. kolovoza 1945., navodi i podatke o“banditima”u Dalmaciji	124
18.	26. studenog 1945., Split - Dopis Oblasnog Narodnog odbora za Dalmaciju OZN-i o postupku protiv odbornika koji pomažu „bandite“	125
19.	15. prosinca 1945., Zagreb - OZN-a za Hrvatsku u izvješću CK KP Hrvatske, Zagreb, o stanju od 12. i 13. prosinca 1945., navodi i podatke o “špiljarima”-“križarima” na šibenskom i biokovsko-neretvanskom području i o suzbijanju djelovanja katoličkog svećenstva u Vodicama	126
20.	1944. - 1946. - Izvodi iz knjiga primljenih i poslanih depeša Centra OZN-e za Dalmaciju, Okružnog odjeljenja OZN-e za Dubrovnik, Okružnog odjeljenja OZN-e za Šibenik, Okružnog odjeljenja OZN-e za Knin, OZN-e zadarsko područja i OZN-e za oblast VIII. korpusa NOVJ/JA	128
21.	7. veljače 1947., Split - Bilten UDB-e s podacima o kleru	149
22.	Nakon travnja 1947. - Dopis UDB-e o popisima likvidiranih osoba	152
23.	24. kolovoza 1947., Split - Izvještaj OZN-e za Dalmaciju za razdoblje od 24. srpnja do 24. kolovoza 1947. godine.	153
24.	13. studenog 1947., Split - Bilten UDB-e o kleru	158
25.	8. prosinca 1947., Split - Bilten UDB-e o kleru	161
26.	22. prosinca 1947., Split - Bilten UDB-e o kleru	164
27.	22. siječnja 1948., Split - Bilten UDB-e o kleru	166
28.	22. veljače 1948., Split - Bilten UDB-e s podacima o kleru	168
29.	17. srpnja 1948. - Izvješće OZN-e o terorističkim organizacijama i grupama u Hrvatskoj od lipnja 1945. do srpnja 1948.	170
30.	8. prosinca 1952., Zagreb - Upute Ministarstva unutrašnjih poslova NR Hrvatske za „sužavanje baze za neprijateljsko djelovanje klera“	175
Dubrovačko-neretvanska županija		182
31.	15. srpnja 1943. - Pismo N.O.O. Plina o uhićenju četvorice mještana	183
32.	5. rujna 1943. - Presuda Vojnog suda metkovskog sektora Ibrahimu Hajdaroviću iz Ljubuškog osuđenom na smrtnu kaznu strijeljanjem zbog dezerterstva	183
33.	6. rujna 1943. - Presuda Vojnog suda metkovskog sektora Stipanu Mareviću osuđenom na smrtnu kaznu strijeljanjem radi „djela špijunaže, aktivnog učešća u oružanim ustaškim postrojbama i naposljet svojevoljnog napuštanja položaja iz jedinice N.P.O.“	185
34.	Rujan/listopad 1943., Korčula - Dopis Kotarskog komiteta KPH Korčula Okružnom komitetu KPH za Južnu Dalmaciju o 17 strijeljanih špijuna u Kotaru	187
35.	1944. - Upute za organizaciju Upravnih odjela upućene svim odjelima narodnih odbora	188
36.	10. ožujka 1944. - Izvješće Okružnog komiteta KP Hrvatske biokovsko-neretvanskog Oblasnom komitetu KPH za Dalmaciju o	192

	političkom stanju i organizacijskom stanju partije te likvidacijama	
37.	14. svibnja 1944. - Komanda dubrovačkog područja osuđuje Gvida Kammeli i Lizu Kammeli na smrt strijeljanjem	193
38.	28. rujna 1943. - Dopis Komande Sjevernodalmatinsko područja Komandi mjesta Trogir o sprovođenju uhićene osobe u Split	195
39.	26. travnja 1944. - Dopis OK KPH Dubrovnik Štabu XXVI. divizije o uhićenicima s otoka Mljeta	196
40.	31. svibnja 1944. - Izvješće Općinskog NOO Ston Kotarskom NOO Metković o "nepravilnom postupku jednog voda III. čete Neretvanskog Odreda u selu Štedrici Opć. Ston"	197
41.	3. lipnja 1944. - Pismo Oblasnog komiteta KPH za Dalmaciju Okružnom komitetu KPH za Dubrovnik	198
42.	13. lipnja 1944. - ROC južno dalmatinskog područja dostavlja Okružnom komitetu KP Hrvatske za Dubrovnik "popis sumnjivih lica, narodnih neprijatelja i špijuna"	200
43.	14. lipnja 1944. - Dopis Okružnog komiteta KPH Dubrovnik svim partijskim jedinicama u kotaru Dubrovnik	201
44.	18. lipnja 1944. - Izvješće Okružnog komiteta KPH Dubrovnik Oblasnom komitetu KPH za Dalmaciju o političkoj situaciji u kojemu se između ostalog navodi da su pripadnici Hercegovačke divizije NOV-e pjevali „Svaka jama od široki vrata, otvorena je za svakog Hrvata" te prijetili da će popaliti sva sela u kojima žive Hrvati „jer da su ustaše"	203
45.	20. lipnja 1944. - Upravni odjel Kotarskog NOO-a Metković izvješćuje "strogo povjerljivo" Štab Neretvanskog partizanskog odreda, Komandu mjesta Metković i Okružni biokovsko-neretvanski NOO o "ispadima" i "lošim postupcima" "naše vojske kao i nekih nesvjesnih rukovodioca"	206
46.	20. srpnja 1944. - Upute o kontroli kretanja civilnih i vojnih osoba Okružnog NOO-a Biokvsko-neretvanski	208
47.	25. srpnja 1944. - Zapisnik sa salušanja Ive Marević iz Momića	212
48.	8. kolovoz 1944., Kuna (Pelješac) - Dopis Općinskog NOO Kuna Mjesnom NOO-u Pijavičina o postupku prema roditeljima muškaraca koji se ne nalaze u postrojbama NOV-e	213
49.	19. listopada 1944. - Dopis II. sekcije Otsjeka za Oblast VIII. Korpusa OZNE-e za Hrvatsku Opunomoćstvu OZN-e za južnodalmatinsko područje o borbi protiv kamišara i suradnji s postrojbama KNOJ-a	214
50.	25. listopad 1944., Dubrovnik - Pismo organizacijskog sekretara Oblasnog komiteta KP Hrvatske za Dalmaciju, Ante Jurjevića-Baje, upućeno iz Dubrovnika Oblasnom komitetu KP Hrvatske za Dalmaciju	215
51.	31. listopada 1944., Dubrovnik - Štab 3. bataljuna II. proleterske dalmatinske NOU brigade, Dubrovnik izvješćuje OZN-u za dubrovačko područje u Dubrovniku o akciji u kojoj su greškom "ubili jednu ženu i djete, koji nisu bili krivi"	219

52.	22. studenog 1944. - Izvješće OZN-e južnodalmatinskog područja Otsjeku OZN-e za oblast VIII. Korpusa o situaciji na dubrovačkom području	220
53.	29. studenog 1944. - Dopis Opunomoćstva OZN-e za splitsko područje Vojnom sudu Oblasti VIII. Korpusa NOV o Anti Buću, bivšem dubrovačkom županu	225
54.	10. veljače 1945. - OZN-a za oblast VIII. korpusa NOVJ dostavlja Oblasnom komitetu KP Hrvatske za Dalmaciju "zapažanja o pojavama u Dubrovniku u vezi prosvjetnog rada i ostalo"	226
55.	13. travnja 1945., Dubrovnik - Izvješće OZN-e južnodalmatinskog okruga o pronađenim ceduljama	229
56.	25. travnja 1945., Dubrovnik - Dopis OZN-e južnodalmatinskog okruga Vojnom sudu VIII. Korpusne oblast kojim se predlaže da se Mizzi Šustal proglasi narodnim neprijateljem	230
57.	26. kolovoza 1945., Zagreb - Vojni sud Komande grada Zagreba proglašava Antuna Buća "ratnim zločincem" i osuđuje na kaznu smrti strijeljanjem	231
58.	1. studenog 1945., Split - Dopis OZN-e za srednju Dalmaciju OZN-i Dubrovnik o Krunu Jerčiću, ratnom zarobljeniku u logoru Sombor	233
59.	17. rujna 1946., Dubrovnik - Izvješće Opunomoćstva UDB-e za grad Dubrovnik UDB-i za oblast Dalmacije	234
60.	Travanj 1948., Dubrovnik - Opunomoćstvo UDB-e za kotar Dubrovnik dostavlja Odjeljenju UDB-e za Dalmaciju - IV. odsjek u Splitu popis "streljanih narodnih neprijatelja" na području kotara Dubrovnik nakon što su Dubrovnik zauzele postrojbe NOV i PO Jugoslavije	236
Splitsko-dalmatinska županija		248
61.	17. ožujka 1943. - Izvješće Kotarskog komiteta KPH Trogir o utjecaju građanskih stranaka HSS-a i JNS-a na mase	249
62.	6. svibnja 1943. - Dopis Kotarskog komiteta Trogir Okružnom komitetu KPH za srednju Dalmaciju o strijeljanju Svetina Lovrića i njegove žene Antice iz Sevida, Svetina Mlačića, glavara Vinišća, Petra Radića iz Podorljaka, glavara Joke Ugrine i Vulete iz Rastovca kao „špijuna u službi okupatora"	250
63.	Lipanj 1943. - Dopis Kotarskog komiteta KPH Trogir o političkom stanju u trogirskom kotaru i strijeljanju glavara sela Rastovca	251
64.	4. lipnja 1943. - Pristaše HSS-a i JNS-a šire promidžbu protiv narodne vlasti i partizana i pokušavaju razbiti NOO-e u čemu dijelom uspijevaju; konfiskacija imovine glavara Prapatnice	253
65.	3. srpnja 1943. - Kotarski komitet Trogir obavještava Okružni komitet KPH za srednju Dalmaciju o kontaktima s Vicom Cvitanovićem, predstavnikom HSS-a u Marini, te o „bloku" četnika i likvidiranju nekih špijuna u Trogiru	255
66.	17. rujna 1943. - Rad „reakcionarnih klika", osobito haesesovca Ignacija Radića iz Okruka, nekolicine članova „četničke bande" iz Trogira koji pokušavaju mobilizirati jugoslavenske oficire, te rad	256

	okupatorskih špijuna i „domaćih izdajnika“ predmet je izvješća Kotarskog komiteta Trogir Okružnom komitetu KPH za srednju Dalmaciju.	
67.	20. rujna 1943. - Dopis Pomoćnog obavještajnog centra IV. Operativne zone obavještajnom povjereniku za Split od kojeg se traži „izvještaj o svim novostima koji su se zbili poslijeenjih dana u Splitu, a naročito o borbi protiv pete kolone“	258
68.	24. rujna 1943. - Dopis MOC Split suradniku Moci	259
69.	25. rujna 1943. - Nepoznati autor piše Okružnom komitetu KPH za Srednju Dalmaciju o infiltriranju neprijateljskih elemenata u Komandu mjesta Trogir i druge partizanske strukture, te lošoj političkoj situaciji zbog neuspjele mobilizacije i dosta slučajeva smrti od gladi u Kotaru	260
70.	28. rujna 1943. - Dopis Komande Sjevernodalmatinsko područja Komandi mjesta Trogir o sprovođenju uhićene osobe u Split	262
71.	10. listopada 1943. - Presuda Vojnog suda Makarskog partizanskog odreda kojom se na smrt strijeljanjem osuđuju pripadnici Mornaričke čete Luka Šeparović Šćerban i Ante Žaknić Ivanov zbog provalne krađe u Podgori	263
72.	21. prosinca 1943. - Mjesni NOO Hvar oglašava rješenje Vojnog suda pri Komandi srednjedalmatinskog otočnog područja o proglašavanju šestorice osoba s otoka Hvara „narodnim neprijateljima“ i konfiskaciji njihove imovine	264
73.	Siječanj 1944., Hvar - Vojni sud pri Komadni srednje-dalmatinskog otočkog područja osuđuje na “kaznu smrti strijeljanjem”, zbog “špijunaže i neprijateljske propagande”, sedam osoba iz Jelse i Velikog Grablja na Hvaru	266
74.	8. veljače 1944. - KK KPH Trogir izvješćuje o gladi i bijedi naroda, te radu ustaša u Trogiru i formiranju Narodne zaštite od 40 studenata i drugih „raznih pokvarenih tipova“ kojom rukovodi komandant Boris Košćina	269
75.	9. veljače 1944. - Okružni komitet KP Hrvatske za srednju Dalmaciju dostavlja svim kotarskim i mjesnim komitetima KPH u srednjoj Dalmaciji proglas Josipa Broza Tita	270
76.	Ožujak 1944. - Izvješće KK KPH Trogir Okružnom komitetu KPH za Srednju Dalmaciju o mobilizaciji naroda na otocima Velom i Malom Drveniku od neprijatelja, bombardiranju Trogira, Narodnoj zaštiti, te o radu „reakcionarne klike“, Mate Pažanina „Jurova“ iz Vinišća, „koji je povezan čak i sa Splitom“, o „rovarenju“ Vice Cvitanovića i Frane Cvitanovića u Marini, te općinskog člana Joze Cvitanovića koji se u Trogiru bavi „špekulanskom rabotom“	271
77.	28. ožujka 1944., Vis – Lastovo - Kotarski komitet KP Hrvatske Vis Lastovo dostavlja ROC-u za srednjedalmatinsko otočje u Visu podatke o 11 osoba sa njihovog područja, “neprijateljski raspoloženih” prema “N.O. Borbi”	273
78.	21. travnja 1944. - Kotarski komitet KP Hrvatske za Makarsku	275

	dostavlja Biokovsko-neretvanskom okružnom komitetu KP Hrvatske "obavještenje o radu reakcije, akcijama okupatora i likvidiranim narodnim neprijateljima i špijunima"	
79.	22. travnja 1944. - Kotarski komitet KP Hrvatske za Makarsku nalaže svim općinskim komitetima KP Hrvatske Makarskog primorja, da odmah prikupe "potrebite podatke o svim likvidiranim izdajicama i špijunima izvršenih bilo od naše Vojske ili političkih radnika na terenu [...] od prilike mjeseca studenog 1943. godine do danas"	277
80.	23. travnja 1944. - Dopis KK KPH Trogir Okružnom komitetu Split o protjerivanju naroda iz sela Općine Marina i dr., o neuspjeloj partizanskoj mobilizaciji, „reakcionarnim klikama" koje se šire po svim selima Kotara, o likvidaciji Mate „Jurova" u Vinišćima	279
81.	5. svibnja 1944. - Trogirski Kotarski komitet izvješćuje Okružni komitet Split o neodazivanju na mobilizaciju radi utjecaja „reakcionarnih klika", o uhićenju vođe HSS-ove organizacije u Marini Vice Cvitanovića koji je upućen komandi splitskog područja s prijedlogom za likvidaciju, te o četvorici „špijuna" u Labinskim Dragama koje treba likvidirati	280
82.	7. svibnja 1944. - ROC "Cetina" izvješćuje Štab VIII. korpusa NOV Jugoslavije, da su mještani sela Gale (Sinj), nakon što su pripadnici NOVJ odveli fra Metoda Vezilića, uvjereni "da su ga neki denuncirali i krivo optužili" i "da je isti streljan, te ga jako žale"	282
83.	13. svibnja 1944. - Kotarski komitet KP Hrvatske za Makarsku izvješćuje Općinski komitet KP Hrvatske za Gradac, da je potrebno "da se naprave 'Crne knjige'"	283
84.	14. svibnja 194 - Štab VIII. korpusa NOVJ upućuje Štabu grupe srednje-dalmatinskih odreda na privremeno raspolaganje bataljon P.P.K. za srednju Dalmaciju	284
85.	15. svibnja 1944., Komiža - Mjesni NOO Komiža dostavlja Općinskom NOO Komiža, među ostalim, i popis strijeljanih iz kojega je vidljivo da je strijeljan kao „špijun" građevinski poduzetnik iz Klisa Jozo Pleština	285
86.	18. svibnja 1944. - Presuda Vojnog suda pri Štabu XX. divizije VIII. korpusa NOVJ rkt. svećeniku Metodu Veziliću župniku u Gali (Sinj) na kaznu smrti strijeljanjem	286
87.	2. lipnja 1944., Komiža - Izvješće Komande mjesta Komiža o postupcima zamjenika zapovjednika logora Sv. Andrija prema zarobljenicima	288
88.	4. lipnja 1944. - Štab 3. brigade XX. divizije NOV Jugoslavije dostavlja Štabu XX. divizije NOVJ operativno izvješće o akciji na Aržano (Imotski), dana 27./28. svibnja 1944., ističući da su "postavljeni ciljevi i zadatci [su] izvršeni u potpunosti" te da su u borbi ubili "preko 200 neprijateljskih vojnika, zarobili 130 od kojih su naknadno svi likvidirani, sem 4 za koje se ustanovilo da nisu ustaše i da mogu ostati u redovima NOVJ"	289
89.	13. lipnja 1944. - Okružni komitet KP Hrvatske biokovsko-	292

	neretvanski izvješćuje politkomesara Grupe južnodalmatinskih partizanskih odreda o stanju na njihovom području, napominjući da kruže glasine “reakcije” da se na Aržanu (Imotski) zajedno bore partizani i četnici, a “'sve naše koje su zarobili mučili su, poubijali i bacili u jame'” te da je “potrebno odmah na ovo reagirati i narodu dokazati da mi ne ubijamo zarobljenike”	
90.	13. lipnja 1944. -Izvješće Štaba XX. Divizije Štabu VIII. Korpusa NOVJ o napadu na Aržano i prijedlozima za odlikovanja pripadnika III. dalmatinske brigade koji su se naročito istaknuli u toj operaciji	294
91.	16. lipnja 1944. - O likvidaciji nekoliko „reakcionara“ u Vinišćima koji su istupali s Mačekovim parolama i bili glavni „organizatori“ neodazivanja u NOV, Ivana Pažanina pok. Jure „Bembe“ i Luke Marića pok. Tudora, o uhićenju bivšeg glavara Marine Frane Cvitanovića, te o likvidiranju „špijuna, njemačkog tumača“ Vicka Radića Josipova u Podorljaku i ubojstvu „ustaškog povjerenika za Dalmaciju“ fratra Romca u Unešiću piše KK KPH Trogir Okružnom komitetu Split	296
92.	20. lipnja 1944. - Pismo Okružnog komiteta KPH srednjedalmatinskog otočja Kotarskom komitetu KPH Brač-Hvar povodom upućivanja dezertera i „neprijateljskih elemenata“ na otok Vis	298
93.	23. lipnja 1944., Vis - Dopis Općinskog NOO Vis Komandi mjesta Komiža o Marici Janković koja se upućuje u logor Sv. Andrija	301
94.	25. lipnja 1944. - Izvješće Okružnog komiteta KPH Split Oblasnom komitetu KPH za Dalmaciju o ubojstvu Vojka Krstulovića u Splitu i situaciji na terenu	302
95.	5. srpnja 1944. - Izvješće OZN-e za oblast VIII. korpusa NOVJ Opunomoćeniku OZN-u pri Komandi splitskog područja	304
96.	5. srpnja 1944. - Izvješće Kotarskog komiteta KPH Trogir Okružnom komitetu KPH Split o Mačekovoj „kliki“ koja dovodi narod u zabludu glede pozdrava, šajkača i sl., o djelovanju Narodne zaštite u Trogiru koja broji 48 ljudi, te o pet-šest seljaka u Zagori izbjeglih u šumu	305
97.	7. srpnja 1944., Vis - Kotarski NOO Vis traži dostavljenje popisa likvidiranih „narodnih neprijatelja“ pa mu je dostavljen popis dvadeset osoba od Općinskog NOO-a Vis bez sačuvanog popratnog dopisa	306
98.	12. srpnja 1944. - Kotarski NOO za Makarsku traži od Općinskog NOO-a Makarska, da dostave najkasnije do 30. srpnja “knjigu narodnih neprijatelja /Crnu knjigu/”	308
99.	12. srpnja 1944., Komiža - Dopis Općinskog NOO Komiža Kotarskom NOO Vis o ženama koje se upućuju u logor Sv. Andrija	309
100.	15. srpnja 1944., Gradac (Makarska) - Općinski komitet KP Hrvatske Gradac izvješćuje Okružni komitet KP Hrvatske biokovsko-neretvanski, da bi se partijski rad “u Bristu odvijao onako kako treba, potrebno je da se likvidiraju špijuni i to Miošić Ante pk. Pavla, Miošić Kate ž. Ante” te da je “donesena odluka za likvidaciju istih sa strane	310

	ovog komiteta a na predlog mj. part. jed. Brist”	
101.	17. srpnja 1944., Gradac (Makarska) - Općinski komitet KP Hrvatske Gradac dostavlja Kotarskom komitetu KP Hrvatske Makarska “Crnu knjigu” sa popisom 99 osoba	311
102.	18. srpnja 1944., Vis - Općinski NOO Vis izvješćuje Upravni odjel Kotarskog NOO-a Vis, da se Ljubica Peribonio i njezina sestra Jelica Peribonio iz Visa nisu odazvale na višekratne pozive odbora, da dođu na rad u kolektiv i da “u interesu ugleda NOO-a, te podizanja volje za rad drugarica u kolektivu, potrebno je gore spomenute kazniti s tim, da ih se uputi na otok Sv. Andrija na prisilni rad”	312
103.	23. srpnja 1944. - Opunomoćenik OZN-e pri štabu Mosorskog partizanskog odreda izviješćuje Kotarski komitet Omiš da su ustaše Petar Matijević i Marin Matijević iz Kostanja (Omiš), koje su im predali, “poslije prezicnih ispitivanja” likvidirani 20. srpnja 1944.	313
104.	25. srpnja 1944. - Izvješće OZN-e za oblast VIII. korpusa NOVJ Opunomoćeniku OZN-e Komande splitskog područja	316
105.	Srpanj/kolovoz 1944. - Neimenovana organizacija piše izvješće KK KPH o ubojstvima koje je počinio okupator, borbi NOV na području Općine Marina i o reakcionarnim „izrodima“ u Podorljaku i Vinišćima koji su svojom „špijunažom“ prouzrokovali smrt nekih rodoljuba i člana Partije Petra Pažanina Špirova, te o pojavi letaka vjerskoga sadržaja	317
106.	1. kolovoza 1944. - OZN-a za oblast VIII. korpusa NOVJ, u izviješću OZN-i za Hrvatsku, opisuje stanje u IX. i XX. diviziji i Srednjodalmatinskog grupi odreda NOVJ te i nepravilnosti, primjerice da je “na sektoru Mosora, gdje operišu jedinice Mosorskog odreda streljano [je] u posljednje vrijeme više ljudi, za koje se je imalo podatke da saradjuju sa okupatorom i narodnim neprijateljima, ali streljanja su izvršena bez ikakova sudjenja od strane naših vojnih sudova”	318
107.	2. kolovoza 1944. - Povjerenik OZN-e za Marinu „Primorac“ obavješćuje svoga nadređenog kodnim imenom „Cipal“ o „špijima“ u Vinišćima	325
108.	9. kolovoza 1944., Sinj - Kotarski komitet KP Hrvatske Sinj izvješćuje Vojni sud oblasti VIII. korpusa NOVJ pri Komandi cetinskog područja o osobama za koje su tražili podatke, uz napomenu kako postupiti prema njima odnosno koga od njih treba likvidirati	327
109.	17. kolovoza 1944. - Upravni odjel Okružnog NOO-a biokovsko-neretvanskog dostavlja Kotarskom NOO-u Imotski “crne knjige”	328
110.	23. kolovoza 1944. - Presuda Vojnog suda oblasti VIII. korpusa NOVJ Vijeća pri Komandi cetinskog područja težaku Mati Jukiću iz Otoka (Sinj), na imovinsku kaznu od 6 ovaca, 100 kg. kukuruza i 6 kg. duhana te uvjetno na 6 mjeseci prisilnog rada, jer je 12. srpnja 1944. “javno agitirao protiv N.O.B.”	329
111.	30. kolovoza 1944. -Općinski komitet Marina izvješćuje KK KPH Trogir o“ reakcionarima“ u Podorljaku i Blizni i njihovu	331

	„neprijateljskom“ radu	
112.	4. rujna 1944. - Opunomoćstvo OZN-e za splitsko područje upućuje Vijeću Vojnog suda oblasti VIII. korpusa pri Komandi srednje dalmatinskog područja u Splitu na suđenje fra Petra Glavaša, župnika u Hrvacima (Sinj) te prilažu i zapisnik o saslušanja	332
113.	18. rujna 1944. - OZN-a splitskog područja dostavlja Sudskom vijeću oblasnog Vojnog suda VIII. korpusa pri Komandi splitskog područja predmete optuženih Ivice Ivana iz Segeta (Trogir) i Marka Maretića iz Sičana (Sinj) te predlaže da ih se “radi njihovog protunarodnog rada” kazni strijeljanjem	334
114.	24. rujna 1944. - Štab XX. divizije NOV Jugoslavije upućuje Komandi splitskog područja 26 osoba na prisilni rad	334
115.	28. rujna 1944. - Općinski komitet KPH Prgomet dostavlja KK KPH Trogir broj mobiliziranih osoba u NOV, te broj ustaša, kamišara i dezertera u rujnu	336
116.	Rujan/listopad 1944. - Općinski komitet KPH Marina šalje izvješće KK KPH Trogir u kojem ga obavješćuje o zločinima okupatora, poraženoj „reakciji“, dezerterima s Malog Drvenika i o kamišarima kojima rukovodi Ivan Vidović „Bubin“	337
117.	16. rujna 1944. - Općinski komitet KPH Prgomet izvješćuje KK KPH Trogir o likvidaciji stanovitog Perkovića, mobilizaciji provedenoj u Ljubitovici i Prapatnici kojom zgodom se „izvuklo“ oko 22 kamišara i 8 dezertera	339
118.	1. listopada 1944. - OZNA splitskog područja dostavlja opunomoćenom oficiru OZN-e pri štabu VIII. brigade XX. divizije zapisnik o saslušanju dezertera Ivana Alajbega pok. Ante iz Vinišća, kao i podatke o još trojici dezertera iz Vinišća koji su s njim u vezi	340
119.	22. listopada 1944. - Općinski komitet KP Hrvatske za Makarsku dostavlja OZN-i popis 15 osoba, “najreakcionarnijih lica, koji su po svojim djelima zaslužili da ih se likvidira”	342
120.	27. listopada 1944., Omiš - Opunomoćeništvo OZN-e za cetinsko područje dostavlja [Komandi cetinjskog područja] uhvaćene osobe i podatke o nekim osobama	343
121.	28. listopada 1944. - Općinski komitet KPH Marina javlja Kotarskom komitetu KPH Trogir da su „reakcionarne klike“ uništene odlaskom okupatora jer su se kamišari Ivan Vidović „Bubin“ i drugi prijavili vlastima, a 40 osoba iz „žice“ se vratilo, dok se još tri dezertera kriju po šumi	344
122.	28. listopada 1944. - Općinski komitet KPH Prgomet dostavlja KK KPH Trogir podatke o zarobljavanju nekoliko kamišara u selu Sratoku, te njihovih organizatora u Donjem Docu, ali se ističe da se još neki kriju po šumama dok ustaše iz Kaštela, Divulja i Trogira dolaze u partizane, pa je u NOV već privučeno preko 35 ustaša i ostalih	345
123.	29. listopada 1944. - Opunomoćeništvo OZN-e za Omiš upućuje Komandi cetinjskog područja uhapšenike, uz napomenu “iste smjestite	346

	u logor za prisilan rad”	
124.	29. listopada 1944. - Dopis Štaba Dinarskog partizanskog odreda Opunomoćstvu OZN-e Cetinskog područja kojim se traži likvidacija jednog od zarobljenika u logoru Kula	347
125.	3.studenoga 1944. - Kotarski komitet KPH Trogir šalje izvješće Okružnom komitetu KPH Split u kojem se navodi da narod u selima Sratok, Donji Dolac i Labin nije oduševljen partizanskim pokretom, te u Ljubitovici ima sedam dezertera dok je u Općini Marina velika glad, a za Trogir se ističe da je u NOV “izvučeno“ sedam osoba iz Narodne zaštite	348
126.	14. studenog 1944., Sinj - Komanda mjesta Sinj upućuje Vojnom sudu oblasti VIII. korpusa NOVJ Vijeću pri Komande cetinskog područja osam osoba iz Obrovca i Gale (Sinj), zbog nepravilnosti u mljevenju žita	350
127.	15. studenog 1944., Split - OZN-a splitskog područja dostavlja OZN-i za oblast VIII. korpusa NOV Jugoslavije popis likvidiranih ustaša, koji su se nalazili u logoru “Gripe”	351
128.	15. studenog 1944. - Popis likvidiranih zarobljenih pripadnika Hrvatskih oružanih snaga (HOS) u logoru Gripe u Splitu	352
129.	16. studenog 1944., Sinj - Presuda Vojnog suda oblasti VIII. korpusa NOVJ Vijeća pri Komandi cetinskog područja osmorici osoba iz Obrovca i Gale (Sinj), “radi nehajstva u mljevenju žita”, na kazne prisilnog rada i naknadu štete	357
130.	26. studenog 1944. - Vojni sud oblasti VIII. korpusa NOVJ Vijeće pri Komandi cetinskog područja upućuje Zarobljeničkom logoru “Kula” na izdržavanje kazne prisilnoga rada pet osoba	359
131.	27. studenoga 1944., Marina - Općinski komitet KPH Marina izvješćuje KK KPH Trogir o uništenju kamišara, iako još postoje neki što se „skitaju bez oružja“	360
132.	Bez datuma - Popis nekih civila, financa i domobrana iz logora Gripe u Splitu dovedenih u studenome 1944.	361
133.	4. prosinca 1944., Split - Komandant logora “Gripe” izjavljuje vojno-sudskom istražitelju kod Komande splitskog područja, da je iz logora “odvedeno oko 350 zarobljenika, bez dozvole istražitelja	362
134.	12. prosinca 1944. - Okružni komitet KP Hrvatske biokovsko-neretvanski u dopisu Oblasnom komitetu KPH za Dalmaciju, navodi da “mišljenja smo da se Juru Jurišića odmah strelja, bez obzira na daljnju istragu i dokumenta”	363
135.	13. prosinca 1944., Split - Izvješće Opunomoćstva OZN-e za splitsko područje II. otsjeku OZN-e za oblast VIII. korpusa NOVJ “o držanju svečenstva poslije oslobođenja”	364
136.	19. prosinca 1944. - Opunomoćstvo OZN-e srednje-dalmatinskog područja Otsjeka za oblast VIII. korpusa NOVJ dostavlja OZN-i oblasti VIII. korpusa NOVJ podatke o broju zatvorenika i logoraša	366
137.	21. prosinca 1944., Nerežišće - Dopis Komande mjesta Brač oficiru OZN-e pri Komandi srednjedalmatinskog otočnog područja o	368

	dezerterima na otoku Braču	
138.	22. prosinca 1944. - Opunomoćstvo OZN-e biokovsko-neretvanskog područja dostavlja OZN-i za oblast VIII. korpusa izvješće o stanju u vrijeme i nakon "oslobođenja" na njihovom području	369
139.	28. prosinca 1944., Marina - Općinski komitet KPH Marina javlja KK KPH Trogir o rekviziciji koju je narod „oduševljeno" primio, uhićenju dvojice kamišara u Kanici, o ubojstvu Joze Čalete u Mitlo Vinovcu od petorice kamišara na čelu sa „Kljajom", dok je kamišar iz Vrsina još na slobodi, te o promidžbi Blaža „Lukete" iz Vinišća protiv NOP-a	378
140.	1945.- Dopis oficira OZN-e pri Komandi područja Srednja Dalmacija Opunomoćstvu OZN-e za srednju Dalmaciju s podacima o Iliji Čatipoviću iz Dicma	380
141.	1945. - Podaci o „narodnim neprijateljima" kažnjenima nakon zauzimanja Makarskog primorja po postrojbama NOV-e	381
142.	3. siječnja 1945., Split - Oficir OZN-e Komande splitskog područja izvješćuje Komandu mjesta Sinj o postupitanju s njemačkim ratnim zarobljenicima zatočenima u logoru Gripe u Splitu	382
143.	19. siječnja 1945., Split - Oficir OZN-e pri Komandi splitskog područja upućuje Komandi zarobljeničkog logora "Gripe" Jozu Runtića	383
144.	19. siječnja 1945., Split - Oficir OZN-e pri Komandi splitskog područja izvješćuje Vojni sud VIII. korpusa NOVJ, da je u zarobljenički logor "Gripe" upućen Jozo Runtić, čije im podatke dostavljaju	384
145.	19. siječnja 1945., Split - Oficir OZN-e pri Komandi splitskog područja upućuje Komandi zarobljeničkog logora "Gripe" Pinu Rusin	385
146.	19. siječnja 1945., Split - Oficir OZN-e pri Komandi splitskog područja izvješćuje Vojni sud VIII. korpusa NOVJ, da je u zarobljenički logor "Gripe" upućena Pina Rusin, čije im podatke dostavljaju	386
147.	24. siječnja 1945., Split - Oficir OZN-e pri Komandi splitskog područja upućuje Komandi zarobljeničkog logora "Gripe" Stanka Pitešu	387
148.	24. siječnja 1945., Split - Oficir OZN-e pri Komandi splitskog područja izvješćuje Vojni sud pri Komandi područja srednje Dalmacije, da je u zarobljenički logor "Gripe" upućen Stanko Piteša, čije im podatke dostavljaju	387
149.	25. siječnja 1945. - Izviješće Okružnog komiteta KP Hrvatske biokovsko-neretvanskog Oblasnom komitetu KP Hrvatske za Dalmaciju za siječanj 1945. o stanju na njihovom području	388
150.	25. siječnja 1945., Marina - Općinski komitet Marina u svom dopisu KK KPH Trogir navodi da je u Općini Marina 12 osoba umrlo od gladi, da je uhićen i likvidiran kamišar „Kljajo", te da su također uhitili dezertera iz Vrsina, a da se jedan još krije u Bliznicama, pak da u selima „izrodi" podrivaju pokret: Batina, „Brajica", „Luketa", „Muse" i Rinčić iz Vrsina, Mate Radić i Jerko Žunić iz Podorljaka i	391

	neki iz Mitlo Vinovca	
151.	28. siječnja 1945. - Dvotjedno izvješće o radu oficira OZN-e pri Komandi područja srednje Dalmacije	393
152.	30. siječnja 1945., Split - Vojni sud oblasti VIII. udarnog korpusa NOVJ Vijeće pri Komandi područja srednje Dalmacije osuđuje 36 osoba na kazne prisilnoga rada i gubitak građanskih i časnih prava	396
153.	Veljača 1945. - Popis zarobljenika koji su poslije ukidanja zarobljeničkog logora Biševo odvedeni u Komandu mjesta Vis	399
154.	8. veljače 1945. - Oficir OZN-e pri Komandi srednjodalmatinskog otočkog područja izvješćuje Odsjek OZN-e III. u Splitu o događajima nakon raspuštanja zarobljenički logor Biševo te im dostavlja i dokumente o nekim zarobljenicima	401
155.	23. veljače 1945., Marina - Pripadnici „reakcije“ svojim parolama agitiraju protiv izbora i to: Josip Goleš iz Kotelja, Agić i „Baraba“ iz Mitla – Vinovca, Batina Brajica iz Marine, „Gaga“ iz Sevida, Jozo Radić iz Vrsina, te Ante Jerković iz Gustirne, sve prema izvješću Općinskog komiteta KPH Marina KK KPH Trogir	402
156.	26. veljače 1945., Imotski - Dopis Kotarskog komiteta KPH Imotski svim općinski komitetima i partijskim ćelijama na području kotara Imotski	404
157.	Veljača/ožujak 1945., Split - OZN-a srednje Dalmacije izvješćuje OZN-u za Dalmaciju o političkom stanju na njihovom području, raspoloženju naroda i “reakciji”	405
158.	21. ožujka 1945., Omiš -Mjesni NOO Omiš u izvješću za ožujak 1945. Kotarskom NOO-u Omiš zaključuje da “nezadovoljstvo naroda nema se uzeti ozbiljno, premda to nekim našim nesimpatizerima godi”	410
159.	23. ožujka 1945., Marina - Seoski NOO Marina dostavlja Kotarskom NOO Trogir popis poginulih u borbama, umrlih nesretnim slučajem i likvidiranih od 1940. do 1945.	412
160.	28. ožujka 1945., Imotski - Popis i karakteristike mobiliziranih iz Imotskoga	413
161.	30. ožujka 1945., Split - OZN-a za oblast VIII. korpusa Opunomoćstvo za srednjodalmatinsko područje dostavlja OZN-i za Hrvatsku IV. odsjek popis vojnika 373. pješačke divizije Wehrmachta, koji su zarobljeni prilikom “oslobođenja Knina” i nalaze se u zarobljeničkom logoru u Sinju	415
162.	Travanj 1945., Split - Izvještaj OZNA-e za srednju Dalmaciju za travanj 1945. godine	417
163.	6. travnja 1945., Split - OZN-a za oblast VIII. korpusa NOV Jugoslavije, Split upućuje Vojnom sudu VIII. korpusa NOVJ, Split “na daljnji postupak” katoličkog svećenika don Juru Fratrovića iz Muća Gornjeg (Sinj), zbog “protunarodnog rada”	442
164.	7. travnja 1945., Hvar – Vis - Oficir OZN-e za vojno pozadinske jedinice Hvar - Vis izvješćuje OZN-u III. odsjek VIII. udarnog korpusa NOV Jugoslavije u Splitu o stanju zarobljenika na području Hvara i Visa	443

165.	20. travnja 1945., Split - Gradski odbor društva Crvenog križa u Splitu vraća Oblasnom odboru društva Crvenog križa Split 31 upitnicu za talijanske državljane, koji se nisu mogli pronaći u Splitu	445
166.	4. svibnja 1945., Vis - Općinski NOO za otok Vis piše Komandi mjesta Vis da se otpusti iz službe Mate Vojković pok. Jakova iz Rukavca, komandant logora Budikovac jer se taj logor raspušta	447
167.	11. svibnja 1945., Muć - Izvješće Opunomoćstva OZN-e za kotar Muć OZN-i za srednju Dalmaciju	448
168.	19. svibnja 1945., Marina - Rajonsko rukovodstvo Marina izvješćuje Kotarski komitet KPH Trogir da pop iz Marine preko svojih „ povjerenika“ agitira da narod ide u crkvu i daje milostinju, da grupa „reakcionara“ iz okolnih sela širi parole o prodaji hrane koju saveznici dostavljaju NOO-im abesplatno, te da u Trogiru i okolici djeluje „četnička organizacija“	449
169.	22. svibnja 1945., Trogir - Kotarski komitet KPH Trogir obavješćuje Okružni komitet za Srednju Dalmaciju o djelovanju „reakcije“ koja širi parole o povratku kralja Petra, o radu popa iz Marine koji nastavlja s „varanjem naroda putem boga i misa“, te o radu pojedinih odbornika koji kradu hranu namijenjenu socijalnoj pomoći i sl.	451
170.	23. svibnja 1945., Trogir - Jakov Senjanin i Marin Senjanin iz Podorljaka šire parole o kralju Petru, a špekulanti o nevrijednom novcu, dok je „reakcija“ uspjela dovesti fratra u Donji Dolac gdje govori misu i skuplja novac od pučanstva, stoji u izvješću Kotarskog komiteta KPH Trogir kojeg je uputio Okružnom komitetu KPH za Srednju Dalmaciju	453
171.	25. svibnja 1945., Marina - Seoski NOO Marina dostavlja Kotarskom NOO Trogir popis likvidiranih „narodnih neprijatelja“	455
172.	25. svibnja 1945., Vrlika - Izvješće Opunomoćstva OZN-e za kotar Vrliku Okružnoj OZN-i za srednju Dalmaciju o špiljarima na području kotara Vrlika	456
173.	30. svibnja 1945., Split - Vojni sud za oblast Dalmacije Vijeće kod komande područja srednje Dalmacije upućuje Kažnjeničkom logoru “Firule” Josipa Matića iz Krušvara (Sinj), osuđenog na dvije godine prisilnog rada i osam godina gubitka građanskih časti, jer je “kao aktivni ustaša učestvovao u borbama protiv NOVa”	458
174.	1. lipnja 1945., Vrlika - Izvješće Opunomoćstva OZN-e za kotar Vrliku Štabu bataljuna KNOJ-a u Sinju o kamiišarima na Dinari	459
175.	3. lipnja 1945., Split - Izvještaj OZNA-e za srednju Dalmaciju za svibanj 1945. godine.	460
176.	6. VI. 1945.(?), Split - Izvještaj OZNA-e za srednju Dalmaciju u kojem se spominju ustaša N. Bunarđija, poginuo u borbi u blizini Omiša, kod Radmanovih mlinica od propadnika NOV-e, te ponašanje likvidiranog fra Andrije Cvitanovića i franjevaca u Sinju.	472
177.	15. lipanj 1945., Split - Popis zatočenika Zarobljeničkog logora Split osuđenih od Vojnog suda Oblasti VIII. Korpusa NOVJ	473
178.	15. lipanj 1945., Split - Dopis OZN-e za srednju Dalmaciju komesaru	474

	Zarobljeničkog logora Firule u Splitu o zarobljeniku Otwinu Hörningu	
179.	16. lipnja 1945., Marina - Sektorsko rukovodstvo KPH Marina izvješćuje KK KPH Trogir o parolama Jakova Senjanina p. Blaža i Marina Senjanina p. Blaža iz Svinaca o neispravnom radu odbora i JNOF-a, zatim Jakova Radića p. Petra reč. „Cukela“ iz Podorljaka protiv zakona i o nezadovoljstvu naroda zbog nedovoljne pomoći u hrani i povlačenju jedinica NOV iz Trsta	475
180.	19. lipnja 1945., Split - Izvještaj OZNA-e za srednju Dalmaciju za lipanj 1945. godine.	477
181.	29. lipnja 1945., Split - Vojno sudski istražitelj Vojnog suda za oblast Dalmacije u Splitu dostavlja nakon provedenih izvida Vojnom sudu za oblast Dalmacije optužnicu protiv Frane Smoljo iz Gljeva (Sinj)	486
182.	30. lipnja 1945., Split - Presuda Vojnog suda za oblast Dalmacije Frani Smoljo iz Gljeva (Sinj) na tri godine prisilnog rada i tri godine gubitka građanskih časti, kao i na konfiskaciju kod njega pronađenih stvari	488
183.	30. lipnja 1945., Split - Opunomoćstvo OZN-e Kotara Split šalje podatke OZN-i za Srednju Dalmaciju o propovijedima i djelovanju don Kaje Marovića i don Ante Škobalja, te o kamišarima u Lećevici	489
184.	13. srpnja 1945. - Dopis Opunomoćstva OZN-e Brač OZN-i za srednju Dalmaciju o Marcelu Štambuku iz Selaca na Braču, zatočenom u zatvoru u Savskoj cesti u Zagrebu	491
185.	15. srpnja 1945. - Dopis Opunomoćstva OZN-e za kotar Vrgorac OZN-i za okrug Biokovsko-neretvanski o istražnom materijalu za veći broj osoba s područja Vrgorca i Imotskog	492
186.	16. srpnja 1945., Zagreb - Dopis Zemaljskog odbora društva Crvenog križa Hrvatske Gradskom odboru društva Crvenog križa Hrvatske u Splitu o Ženevskim konvencijama i zarobljeničkim logorima	494
187.	24. srpnja 1945. - Dopis OZN-e za srednju Dalmaciju Upravi zatvora OZN-e u Splitu kojim se traži prepraćenje Ante Merčepa, Jerka Ursića i Antona Babića OZN-i za srednju Dalmaciju	496
188.	25. srpnja 1945. - Dopis OZN-e za srednju Dalmaciju Upravi zatvora OZN-e u Splitu kojim se traži prepraćenje nekoliko zatvorenika u zatvor Vijeća vojnog suda za srednju Dalmaciju	497
189.	Kolovoz 1945., Zagreb - OZN-a za Hrvatsku izvješćuje CK KP Hrvatske, Zagreb, da su “iz prihvatilišta Trogir pročišćeni [su] samo podoficiri i vojnici koji su bili u njemačkoj vojsci ranjavani ili odlikovani na Ist. bojištu, članovi kulturbunda, -IS.ZO- formacija ”	498
190.	3. kolovoza 1945. - Operativno odjeljenje Štaba II. JA upozorava Komandu splitskog vojnog područja na nesavjesnost pripadnika JA u obavljanju stražarske službe i da je redovna pojava da iz zarobljeničkih logora i kolona koje se sprovode zarobljenici bježe	499
191.	3. kolovoza 1945., Split - Vojni sud za oblast Dalmacije donosi, na temelju Ukaza o davanju amnestije od 3. kolovoza 1945., odluku da se Andriji Akrapu iz Biska (Sinj), kojeg je Vojni sud Komande područja	501

	srednje Dalmacije 30. siječnja 1945. osudio na kaznu od 24 mjeseca prisilnog rada i osam godina gubitka građanskih prava, oprašta ostatak od ukupno izrečene kazne	
192.	9. kolovoza 1945., Trogir - Sekretar partijske jedinice Prihvatilišta za repatrijaciju ratnih zarobljenika i interniraca – Trogir daje podatke Kotarskom komitetu KPH Trogir o kandidatima za članstvo u Partiji i o zloporabi položaja ekonoma Jerka Radovnikovića	502
193.	21. kolovoza 1945., Split - Komanda splitskog vojnog područja izvješćuje Štab II. streljačkog bataljuna, da štabovi koji daju osiguranje kod koncentracijskih logora moraju voditi dnevnik rada "u kojem će svakoga dana unijeti gdje, koliko i na kojem mjestu su bili uposleni zarobljenici, kakvi su rezultat rada postigli"	503
194.	21. kolovoz 1945. - Potvrda Prihvatne stanice Jugoslavenske armije o preuzimanju uhićenih osoba	504
195.	23. kolovoza 1945., Marina - Zapisnik Mjesnog NOO Marina o rješavanju položaja oduzete crkvene zemlje i oduzimanju kuće „narodnog neprijatelja" Ante Cvitanovića pok. Joze	505
196.	27. kolovoza 1945., Marina - Seoski NOO Marina dostavlja Kotarskom NOO Trogir zapisnik o saslušanju seljaka i don Jure Vukušića o nezakonitom pretresu njihovih kuća od Narodne milicije i tajnika JNF-a	506
197.	30. kolovoza - 1. rujna 1945., Split - Gradski odbor društva Crvenog križa u Splitu traži od OZN-e srednje Dalmacije podatke o Đuri Babiću iz Kukara (Vrlika), kojeg je OZN-a srednje Dalmacije uputila u NOV i PO Jugoslavije/JA u XXVI. Diviziju	508
198.	1. rujna 1945., Split - Dopis OZN-e za srednju Dalmaciju Opunomoćstvu OZN-e za kotar Hvar o Tereziji Jakovac iz Dalja	509
199.	9. rujna 1945., Hvar - Dopis Kotarskog NO Hvar Kotarskom narodnom sudu u Hvaru o konfiskaciji imovine don Jakova Račića, župnika u Grablju, strijeljanog 1944.	510
200.	9. rujna 1945., Hvar - Dopis Kotarskog NO Hvar Kotarskom narodnom sudu u Hvaru o konfiskaciji imovine Dinka Račića, brata župnika don Jakov Račića	511
201.	26. rujna 1945. - Dopis Obavještajne sekcije Komande splitskog vojnog područja OZN-i za srednju Dalmaciju o osobama iz Trogira koje „ubacuju neprijateljske parole"	514
202.	2. listopada 1945., Split - Dopis OZN-e za grad Split OZNI-i za Dalmaciju o događajima koji su se zbili tijekom predizborne kampanje	515
203.	3. listopada 1945. - Obavijest OZN-e za srednju Dalmaciju o Mati Šoliću koji se otpušta iz logora	516
204.	4. listopada 1945., Trogir - Komesar Prihvatilišta za repatrijaciju ratnih zarobljenika i interniraca Trogir obavješćuje Kotarski komitet KPH Trogir i politkomesara Splitskog vojnog područja o dva stražara koji su neprijateljski raspoloženi prema NOP-u	517
205.	16. listopada 1945., Marina - Dopis sektorskog rukovodstva Marine	518

	KK KPH Trogir o parolama Jure Senjanina iz Svinaca o omladini koja je „vadila svecima oči“ i drugim parolama s terena	
206.	27. listopada 1945. - Popis osoba s vrgoračkog područja koje su likvidirane tijekom rata	520
207.	31. listopada 1945., Beograd - Obavijest III. odsjeka OZN-e Jugoslavije OZN-i za srednju Dalmaciju o sprovođenju ratnih zarobljenika	523
208.	31. listopada 1945., Marina - Dopis Povjerenstva OZN-e za rajon Marina Opunomoćstvu OZN-e za Kotar Trogir o radu „neprijatelja“ u trogirskim selima, o „saboterskom“ radu odbornika i krađama zadrugara	524
209.	1. studenog 1945., Split - Dopis OZN-e za srednju Dalmaciju Opunomoćstvu OZN-e za kotar Vis o Anici Davidović	526
210.	4. studenog 1945. - Dopis OZN-e za srednju Dalmaciju OZN-i Nova Gradiška o kažnjeniku Marku Lujetiću dopremljenom iz kaznione u Trogiru	527
211.	5.studenoga 1945., Split - Dopis Gradskog odbora Crvenog križa u Splitu Oblasnom odboru Crvenog križa za Dalmaciju sa izvješćem i o stanju i potrebama kažnjeničkog logora Firule	528
	13. listopada 1945.Dopis Marije Baldasar, rukovoditeljice socijalne sekcije Crvenog križa, rejon Lučac Oblasnom odboru Crvenog križa Split o posjetu kažnjeničkom logoru Firule u Splitu	529
212.	5. studeni 1945., Split - Dopis OZN-e za srednju Dalmaciju OZN-i za grad Zagreb o Marku Biliću iz Doca Donjeg, zatočenom u logoru „Zagreb“	530
213.	7. studenog 1945., Lepoglava - Pismo Stjepana Dominkovića iz KPD Lepoglava	531
214.	8. studenog 1945., Split - Komanda splitskog vojnog područja obavještava Štab I. streljačkog bataljuna na Gripama, da je Štab II. JA dostavio naređenje Ministarstva narodne obrane DF Jugoslavije povodom učestalih bjegstava ratnih zarobljenika koji se nalaze po logorima ili na raznim radovima, a koje točno propisuje čuvanje zarobljenika	533
215.	12. studenog 1945. - Dopis OZN-e za srednju Dalmaciju OZN-i za Hrvatsku, II. otsjek kojim se zahtjeva potraga za župnicima s omiškog područja don Boži Jugini, don Ivanu Sudiću i don Jozi Prelasu	535
216.	15. studenog 1945., Split - Zarobljenički logor “Firule” Split izvješćuje Crveni križ u Splitu, da su od 11 dostavljenih zarobljeničkih dopisnica 9 otpremili u Dubrovnik, jer se naslovljeni zarobljenici sada nalaze u Dubrovniku, a dvije dopisnice im vraćaju i pretpostavljaju da se naslovljeni nalaze u logoru u Šibeniku	536
217.	Bez datuma (vjerojatno studeni 1945.), Marina - Seoski NOO Marina upućuje Kotarskoj komisiji za ratnu štetu u Trogiru popis „pomagača okupatora“ koji su ubijeni „od strane NOV“	537
218.	Studeni/prosinac 1945., Split - OZN-a srednje Dalmacije izvješćuje o stanju na njihovom području, posebno o “ustaško-četničkim	538

	bandama", "djelovanju reakcionarnog dijela bivših građanskih stranaka" i "kleru" te o djelovanju OZN-e, Narodne milicije i raspoloženju naroda	
219.	Prosinac 1945, Hvar - Kotarski NO Hvar dostavlja Kotarskom narodnom sudu u Hvaru popis "ratnih zločinaca i narodnih neprijatelja", uz navod koji su likvidirani	546
220.	16. prosinca 1945., Marina - Sektorsko rukovodstvo KPH Marina izvješćuje KK KPH Trogir o nezadovoljstvu kod raspodjele robe i o parolama Ante Nevešćanina „Kvarte" u Gustirni koji okuplja „demobilisane drugove"	557
221.	23. siječnja 1946., Trogir - Kotarski komitet KPH Trogir piše Okružnom komitetu KPH za srednju Dalmaciju Split o popovima i njihovim „doušnicima" koji „zavode narod po pitanju vjere i crkve", o „reakcionarima" koji su doveli za božićne praznike u Donju Bliznu fratra što je iskoristio „reakcionar" Ante Batina i o onima koji kupe potpise za dolazak popa u Donji Dolac i Veli Drvenik	558
222.	18. veljače 1946., Split - OZN-a za srednju Dalmaciju ostavlja Vojnom tužitelju XIX. divizije NOVJ u Kaštel Lukšiću (Split) spise protiv Brojković Anđe	560
223.	10. svibnja 1946. - Popis osoba iz sela Gornja Župa, kotar Šestanovac čija je sudbina nepoznata	563
224.	Lipanj/srpanj 1946., Trogir - Oficir UDB-e pri Komisiji za repatrijaciju Trogir piše oficiru UDB-e pri Komisiji za repatrijaciju ratnih zarobljenika i interniraca za Hrvatsku Zagreb o repatrircima koji su prispjeli u Prihvatilište Trogir od 25. svibnja do 25. lipnja 1946., te o stanju u Prihvatilištu	564
225.	1. kolovoza 1946., Split - Oblasni odbor Crvenog križa Hrvatske za Dalmaciju dostavlja Komandi zarobljeničkog logora "Firule" 16 sanduka sira za zarobljenike	566
226.	Kolovoz/rujan 1946., Trogir - Oficir Centra UDB-e za Dalmaciju pri Komisiji za repatrijaciju Trogir piše oficiru UDB-e pri Zemaljskoj komisiji za repatrijaciju ratnih zarobljenika i interniraca za NR Hrvatsku Zagreb o repatrircima koji su prispjeli u Prihvatilište Trogir od 25. srpnja do 25. kolovoza 1946.	567
227.	Rujan/listopad 1946., Trogir - Oficir UDB-e pri Komisiji za repatrijaciju u Trogiru piše Ministarstvu unutrašnjih poslova, Upravi državne bezbjednosti UDB-i za Hrvatsku Zagreb o repatrircima koji su prispjeli u Prihvatilište Trogir od 25. kolovoza do 24. rujna 1946.	568
228.	studeni 1946., Split - Oblasni odbor Crvenog križa Hrvatske za Dalmaciju dostavlja Komandi zarobljeničkog logora br. 125 u Splitu dvije bačve mlijeka u prahu	569
229.	7. studenog 1946., Split - Oblasni odbor Crvenog križa Hrvatske za Dalmaciju dostavlja Komandi zarobljeničkog logora br. 125 u Splitu dvije bačve mlijeka u prahu	570
230.	14. siječnja 1947. - Zapisnik sa sastanka Kotarskog komiteta KPH Trogir o koordinaciji rada između UDB-e, Tužilaštva, Upravnog	571

	odsjeka i Kotarskog komiteta	
231.	22. ožujka 1947. - Popis osoba osuđenih radi neizvršavanja obveza u otkupu osnovnih živežnih namirnica	572
232.	28. travnja 1947. - Rješenje Vrhovnog suda Jugoslavenske armije kojim se potvrđujem smrtna presuda Luki Galovu, Mariji Šuto, Anti Olujiću i Ani Šuto	573
233.	13. travnja 1948., Makarska - Opunomoćstvo UDB-e za kotar Makarska dostavlja Odjeljenju UDB-e za Dalmaciju - IV. odsjek u Splitu popis likvidiranih osoba na području kotara Makarska nakon što su Makarsku zauzele postrojbe NOV i PO Jugoslavije	575
234.	14. travnja 1948., Sinj - Opunomoćstvo UDB-e za kotar Sinj dostavlja Odjeljenju UDB-e za Dalmaciju - IV. odsjek u Splitu popis likvidiranih osoba na području kotara Sinj nakon što su u listopadu 1944. Sinj i Cetinjsko područje zauzele postrojbe NOV i PO Jugoslavije	578
235.	Travanj 1948. - U dokumentu se opisuje politička situacija u Trogiru: srednjoškolska omladina sudjeluje u procesiji Velikoga petka, a poslije uhićenja opata Krizomalija ne postoji „grupisanje popova i njihovih istomišljenika“	610
236.	3. svibnja 1948., Imotski - Opunomoćstvo UDB-e za kotar Imotski dostavlja Odjeljenju UDB-e za Dalmaciju - IV. odsjek u Splitu popis likvidiranih osoba na području kotara Imotski nakon što su Imotski oslobodile jedinice NOV i PO Jugoslavije	612
237.	travanj/svibanj 1948., Brač - Opunomoćstvo UDB-e za kotar Brač dostavlja Odjeljenju UDB-e za Dalmaciju - IV. odsjek u Splitu popis “lica likvidiranih sa kratkim postupkom”, “lica likvidiranih sa sudskom presudom” i “rodbine lica likvidiranih sa sudskom presudom” na području kotara Brač nakon što su Brač oslobodile jedinice NOV i PO Jugoslavije	618
238.	22. lipnja 1948., Split - Dopis UDB-e za grad Split UDB-i za oblast Dalmaciju o sportašima prijavljenima za odlazak na Olimpijadu	620
239.	21. listopada 1950., Stara Gradiška - Potvrda o izdržanoj kazni svećenika Petra Jusa	622
240.	18. listopada 1952., Split - Dopis Kotarskog suda u Splitu s podacima o Božidaru Đuderiji iz Dugopolja, nestalom nakon ulaska postrojbi Jugoslavenske armije u Sarvaš u proljeće 1945.	623
241.	20. travnja 1953., Split - Dopis Kotarskog suda u Splitu s podacima o likvidiranom Anti Marasoviću iz Dugopolja	624
242.	31. kolovoza 1962., Split - Elaborat UDB-e o “banditizmu” na području bivšeg kotara Split s podacima o fra Josipu Poljaku koji je osuđen na smrt strijeljanjem	625
Šibensko-kninska županija		626
243.	4. studenog 1943. - Dopis Štaba sjevernodalmatinskih partizanskih odreda Komandi mjesta Vodice s popisom dezertera koje treba uhititi	627
244.	21. siječnja 1944. - Naredba Štaba VIII. korpusa NOVJ podređenim postrojbama za čišćenje cetinske i kosovske doline i Promine od	628

	ustaša i četnika, donosi i upute o postupku sa zarobljenicima i načinu provođenja konfiskacije "imovine neprijateljski raspoloženih lica"	
245.	16. ožujka 1944. - Izvješće Okružnog komiteta KP Hrvatske za Knin Oblasnom komitetu KPH za Dalmaciju o političkom stanju i organizacijskom stanju partije za veljaču 1944. na području okruga Knin	630
246.	8. travanj 1944. - Dopis Komande kninskog područja suradnicima NOP-a s područja Vodice	631
247.	5. svibnja 1944. - Dopis Komande mjesta Šibenik KK KPH Šibenik o propustima tijekom konfiskacije	632
248.	12. svibnja 1944. - Okružni komitet KP Hrvatske za Knin izvješćuje Komandu kninskog područja, da nastavi sa mobilizacijom u Erveniku (Knin) te naglašava da je protjerivanje "dezerterskih familija" dobro, jer će time "uliti strah ostalima i vidjet će da nema šale sa odredbama naših vlasti"	633
249.	12. svibnja 1944. - Presuda Stalnog vojnog suda Komande kninskog područja Nikoli Bjedovu iz Oćestova (Knin) na dvije godine prisilnog rada, "radi veze sa četnicima i sabotiranja rada NOP"	634
250.	8. kolovoza 1944. - Povjerenik sa položaja izvještava OZN-u za splitsko područje, da je 7. kolovoza 1944. kurir Šibensko-Trogirskog odreda Pavela sprovodio vezanog i tukao putem "jednog druga koji je isto bio kurir u pomenutom odredu", a "zatim nedaleko ove Komande oko 500 metar istog ubio iz strojnice"	636
251.	21. kolovoza 1944. - OZN-a pri Komandi kninskog područja, u političko-obavještajnom izvješću za razdoblje od 20. srpnja do 18. kolovoza 1944., opisuje stanje na području kotareva Knin, Promina i Drniš	637
252.	10. listopada 1944. - OZN-a splitskog područja dostavlja Opunomoćstvu OZN-e kninskog područja "imena i podatke nekih narodnih neprijatelj, prema izjavi zarobljenog ustaše Širinić Mladena, mehaničara iz Drniša", kojeg "smo likvidrali"	643
253.	11. listopada 1944. - Opunomoćstvo OZN-e kninskog područja dostavlja OZN-i za oblast VIII. korpusa "organizaciono stanje" te naglašavaju da bi im trebalo dodijeliti "jednog druga pravnika kao referenta koji bi se bavio isključivo ispitivanjem zarobljenika, novomobilisanih koji prolaze kroz OZNU te hapšenika, jer nam je nemoguće sa ovakovim brojem udovoljiti zadacima koji stoje pred nama"	644
254.	5. studenog 1944. - OZN-a XIX. divizije NOV Jugoslavije u dopisu OZN-i šibenskog područja napominje da se među uhićenim osobama nalazi nekoliko onih koje bi trebalo likvidirati	645
255.	5. - 13. studenog 1945. - OZN-a XIX. divizije NOVJ upućuje Komandi šibenskog područja Ljubomira Grulovića iz Kistanja (Knin) "na daljni postupak"	646
256.	9. studenog 1944., Drniš - Opunomoćstvo OZN-e kninskog područja izvješćuje OZN-u VIII. korpusa NOVJ, da su izvršili uhićenja u	649

	Drnišu i okolici i da su uspostavili logor	
257.	15. studenog 1944. - Dopis Opunomoćstva OZN-e kninskog područja Vojnom sudu Komande kinskog područja s popisom osoboma predloženih za javno suđenje i strijeljanje	650
258.	19. studenog 1944., Split - OZN-a splitskog područja upućuje Opunomoćstvu OZN-e drniškog područja iz zarobljeničkog logora 16 „milicionera“ iz okolnih sela Drniša	654
259.	19. studenog 1944. - Dopis Komande kninskog područja Okružnom komitetu KPH Knin o protjerivanju četničkih obitelji	655
260.	23. studenog 1944., Šibenik - Izvješće Opunomoćstva OZN-e šibenskog područja o stanju na njihovom području u vrijeme i neposredno nakon “oslobođenja”	656
261.	27. studenog 1944. - Opunomoćstvo OZN-e kninskog područja izvješćuje OZN-u za oblast VIII. korpusa NOVJ o stanju na njihovom području u vrijeme i neposredno nakon “oslobođenja”	667
262.	Prosinac 1944. - Opće vojno-organizacijsko izvješće o situaciji na širem šibenskom području	672
263.	9. prosinca 1944., Knin - Upravni odjel Okružnog NOO-a Knin dostavlja Mjesnom NOO-u Trbounje (Drniš) odluku o kažnjavanju Kate Matić, Anke Matić, Milke Čupić i Stane Matić iz Trbounja	675
264.	22. prosinca 1944., Knin - Upravni odjel Okružnog NOO-a Knin traži od Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. korpusa pri Komandi kninskog područja, koje je “svojim ranijim presudama osudilo na kaznu smrti i konfiskaciju imovine i braću Mazaline i neka druga lica”, da žurno dostave “prepise ovih presuda u svrhu, da poduzmemo potrebne mjere za konfiskaciju njihove imovine”	677
265.	31. prosinca 1944., Knin - Opunomoćstvo OZN-e kninskog područja izvješćuje OZN-u za oblast VIII. korpusa NOVJ o vojno-političkom stanju na njihovom području	678
266.	27. siječnja 1945., Knin - Opunomoćstvo OZN-e kninskog područja izvješćuje OZN-u za oblast VIII. korpusa OZN-e za Hrvatsku u Splitu o tijeku javnog suđenja u Kninu 26. siječnja 1945.	685
267.	21. veljače 1945., Knin - Oficir OZN-e za Komandu kninskog područja izvješćuje Odsjek OZN-e za oblast VIII. korpusa o stanju na području djelovanja OZN-e Komade kninskog područja	687
268.	28. veljače 1945., Knin - Opunomoćstvo OZN-e kninskog područja izvješćuje OZN-u za oblast VIII. korpusa NOV Jugoslavije o tijeku mobilizacije stanovništva	688
269.	28. veljače 1945., Knin - Opunomoćstvo OZN-e kninskog područja u izvješću OZN-i za oblast VIII. korpusa NOV Jugoslavije, za veljaču 1945.	690
270.	9. ožujka 1945., Split - Odjel tehničkih radova Oblasnog NOO-a Dalmacije u Splitu izvješćuje Odjel tehničkih radova Okružnog NOO-a Knin, da su zaduženi da u logoru u Kninu ili Drnišu izaberu stručnjake i radnike za radove u brodogradilištu	693
271.	13. travnja 1945. - Izvješće III. odsjeka OZN-e za Hrvatsku upućeno	694

	komesaru Glavnog štaba Hrvatske o zapaženim greškama i nedostacima u postrojbama NOV-e te o ubijanju ratnih zarobljenika	
272.	8. rujna 1945., Drniš - Kotarski NO Drniš dostavlja Kotarskom narodnom sudu u Drniš popis likvidiranih osoba	695
273.	2. listopada 1945. - Dopis OZN-e kninskog područja OZN-i za Oblast VIII. Korpusa s podacima o broju zarobljenih, strijeljanih, osuđenih i oslobođenih osoba	702
274.	5. listopada 1945., Vodice - Specijalno izvješće Opunomoćstva OZN-e za Kotar Vodice OZN-i za okrug Šibenik	703
275.	Prosinac 1945., Vodice -Opunomoćstvo OZN-e za kotar Vodice izvješćuje o "neprijateljskim organizacijama" i "oružanim bandama" na njihovom području	705
276.	3. lipnja 1946., Zagreb - Uprava Narodne milicije MUP-a NR Hrvatske izvješćuje, da su u selu Žagrović (Knin), prigodom crkvene svečanosti 25. svibnja, "popovi [su] održali pomen za bandite poginule u borbi protiv NOV, kao i molitve za četnike koji se nalaze u Italiji" te da su iz zarobljeničkog logora u Kninu 19.-20. lipnja pobjegla dva zarobljenika njemačke narodnosti	706
277.	16. svibnja 1947., Drniš - Izvješće Opunomoćstva UDB-e za kotar Drniš o kleru	707
278.	19. travnja 1948., Šibenik - Opunomoćstvo UDB-e za grad Šibenik dostavlja Odjeljenju UDB-e za Dalmaciju - IV. odsjek u Splitu popis likvidiranih osoba na području kotara Šibenik nakon što su 3. studenoga 1944. grad zauzele postrojbe Dvadeset šeste divizije NOV i PO Jugoslavije te popis osoba koje su likvidirali u vrijeme rata	709
279.	12. rujna 1949., Drniš - Dopis Opunomoćstva UDB-e Drniš UDB-i za NR Hrvatsku o likvidaciji trojice Slovenaca u Erveniku	757
280.	Nepoznat datum - Popis likvidiranih osoba s područja Perkovića.	758
Zadarska županija		764
281.	7. veljače 1944. - Naredba Štaba XIX. divizije NOVJ podređenim postrojbama za raspored i postavljanje zasjeda na pravcu Otrić - Gračac, donosi i uputu o postupku sa zarobljenicima, koja naglašava da "nikako ne smije da se desi da se zarobljenici ubijaju, kao što se to desio slučaj zadnjih operacija kod I. i II. Brigade"	765
282.	21. ožujka 1944. - Izvješće Rajonskog obavještajnog centra za okrug Zadar Okružnom komitetu KPH za Zadar o premetačini samostana fratara u Prekom	766
283.	18. srpnja 1944. - Vojno-obavještajni oficir 2. udarne brigade XIX. divizije NOV Jugoslavije traži od Okružnog NOO-a za Zadar da "dostavi podatke o svim narodnim neprijateljima koji se nalaze na tome okrugu", "kako bi mogli prema njima zauzeti pravilan stav"	767
284.	14. rujna 1944., Benkovac - Kotarski NOO Benkovac izvješćuje Okružni NOO Zadar o stanju u Benkovcu u vrijeme i nakon oslobođenja te o zarobljavanju ustaša i četnika na njihovom području	768
285.	29. listopada 1944. - Opunomoćeništvo OZN-e zadarskog područja dostavlja OZN-i za oblast VIII. korpusa NOV Jugoslavije kratak	769

	prikaz stanja na zadarskom području te spominju i da su pripadnici NOVJ masovno pljačkali stanovništvo u Benkovcu	
286.	10. studenog 1944., Zadar - Vojni sud oblasti VIII. korpusa NOVJ Vijeće kod komande zadarskog područja donosi presudu kojom se 29 osoba, "kao ratne zločince i narodne neprijatelje", osuđuje na kaznu smrti strijeljanjem i konfiskaciju imovine	772
287.	5. prosinca 1944., Zadar - Opunomoćstvo OZN-e za zadarsko područje dostavlja OZN-i za oblast VIII. korpusa NOVJ izvješće o stanju nakon "oslobođenja" na njihovom području	774
288.	14. prosinca 1944., Zadar - Okružni NOO Zadar izvješćuje Oblasni NOO za Dalmaciju u Splitu o pojavama "nesavjesnih vojnika, pa čak i rukovodilaca", odnosno otuđivanja određenih stvari, što "koči pravilan rad NOO-a i stvara nezadovoljstvo kod naroda"	780
289.	28. siječnja 1945., Zadar - Mjesečno izvješće za siječanj 1945. Opunomoćstva OZN-e za zadarsko područje dostavljeno OZN-i oblasti VIII. korpusa NOV Jugoslavije	781
290.	1. ožujka 1945., Zadar - Opunomoćstvo OZN-e za zadarsko područje dostavlja OZN-i za oblast VIII. korpusa NOVJ mjesečno izvješće za veljaču 1945. o stanju na njihovom području	788
291.	20. ožujka 1945., Zadar - Presuda Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti NOVJ Vijeća kod Komande zadarskog područja Tomi Gržanu iz Petrčana (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem, gubitak građanskih prava i konfiskaciju imovine, jer je "radio protiv NOP-a" i bio "u službi neprijatelja"	792
292.	20. ožujka 1945., Zadar - Presuda Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti NOVJ Vijeća kod Komande zadarskog područja Anti Bačiću iz Lisičića (Benkovac), na kaznu smrti strijeljanjem, gubitak građanskih prava i konfiskaciju imovine, jer je bio "kao špijun u službi neprijatelja i kao ustaša pripadao neprijateljskoj oružanoj formaciji"	794
293.	20. ožujka 1945., Zadar - Presuda Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti NOVJ Vijeća kod Komande zadarskog područja Tadiji Guziću iz Perušića (Benkovac), na kaznu smrti strijeljanjem, gubitak građanskih prava i konfiskaciju imovine, jer je bio pripadnik antikomunističke bande i zatim ustaša, "učestvovao u akcijama protiv NOV pa je prema tome kao bandit i ustaša, saučesnik u pljački i paležu"	796
294.	22. ožujka 1945., Zadar - Okružna komisija za ratne zločine pri Okružnom NOO-u Zadar dostavlja Gradskoj komisiji za ratne zločine pri Gradskom NOO-u Zadar uputstvo Zemaljske komisije za ratne zločine pri ZAVNOH-u od 5. ožujka 1945. uz najvažnija objašnjenja	798
295.	1. travnja 1945. - Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Anti Marinoviću iz Poličnika (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem	799
296.	1. travnja 1945. - Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske ne potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne	800

	oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Petru Longinu iz Brbinja (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem, “radi zločina pomaganja neprijatelju”, i preinačuje presudu na kaznu od deset godina prisilnog rada i pet godina gubitka građanskih časti	
297.	1. travnja 1945. - Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Filipu Protiću iz Sukošana (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem	802
298.	1. travnja 1945. - Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske ne potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Anti Bačiću iz Lisičića (Benkovac), na kaznu smrti strijeljanjem i preinačuje presudu na kaznu od sedam mjeseci prisilnog rada	803
299.	1. travnja 1945. - Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Mirku Matiću iz Islama Latinskog (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem	804
300.	1. travnja 1945. - Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske ne potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Tadiji Guziću iz Perušića (Benkovac), na kaznu smrti strijeljanjem i preinačuje presudu na kaznu od deset godina prisilnog rada	805
301.	1. travnja 1945. - Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske ne potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Petru Šariću iz Rašćana (Imotski), na kaznu smrti strijeljanjem i preinačuje presudu na kaznu od deset godina lišenja slobode i pet godina gubitka građanske časti	806
302.	1. travnja 1945. - Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Josipu Krstiću Marcuzziju iz Arbanasa (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem	808
303.	1. travnja 1945. - Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Kajetanu Koliću iz Savra (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem	809
304.	10. travnja 1945., Zadar - Vojno-sudski istražitelj kod Komande grada Zadra izvješćuje Komisiju za utvrđivanje ratnih zločina Okružnog NOO-a Zadar, da “zbog prenatrpanosti posla i radi pomanjkanja u ljudstvu”, Vojni sud “nije u stanju da sad odmah dostavi prepise presuda, koje su koncem marta izrečene” te dostavlja privremeno podatke o 11 osoba, koje su osuđene na kaznu smrti strijeljanjem i proglašeni narodnim neprijateljima, a kazna je i izvršena, kao i presude za četvoricu, koja su osuđena na kaznu smrti strijeljanjem, ali je Viši vojni sud promijenio kaznu na prisilni rad	810
305.	26. travnja 1945. - Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba	811

	Hrvatske potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Mijatu Čulini iz Pridrage (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem	
306.	26. travnja 1945. - Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske potvrđuje presudu Vojnog suda oblasti za Dalmaciju Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Luki Gagiću iz Biljana Gornjih (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem, "radi pripadništva terorističkoj oružanoj formaciji službi neprijatelja i sudjelovanja u masovnom odvodjenju naroda, pljački i paležu"	812
307.	26. travnja 1945. - Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske potvrđuje presudu Vojnog suda oblasti za Dalmaciju Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Nikoli Jovančević-Zekiću iz Krupe (Obrovac), na kaznu smrti strijeljanjem, "radi zločinstva pripadništva četničkoj oružanoj formaciji, ubijstva vojnika J.A. i pljačke"	813
308.	28. travnja 1945. - Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske potvrđuje presudu Vojnog suda oblasti za Dalmaciju Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Iliji Kuzatu iz Zadra, na kaznu smrti strijeljanjem	815
309.	29. travnja 1945. - Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske ne potvrđuje presudu Vojnog suda oblasti za Dalmaciju Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Tomi Gržanu iz Petrčana (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem i preinačuje presudu na kaznu od šest mjeseci prisilnog rada i jednu godinu gubitka građanske časti	816
310.	4. svibnja 1945., Šibenik - Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, Šibenik dostavlja Okružnoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina, Zadar presude Vojnog suda oblasti za Dalmaciju kod Komande područja sjeverne Dalmacije od 10. travnja 1945.	817
311.	5. svibnja 1945. - Dopis Opunomoćstva OZN-e za kotar Kistanje Upravnom odboru Kotarskog Narodnooslobodilačkog odbora Kistanje o popisu špiljara i represalijama koje je potrebno poduzeti protiv njihovih obitelji	818
312.	1. lipnja 1945., Šibenik - Vojni sud oblasti za Dalmaciju Vijeće kod Komande područja sjeverne Dalmacije dostavlja Okružnom NOO-u Zadar, Okružnoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Zadar, Opunomoćeništvu OZN-e Zadar i Upravi sudskih zatvora Trogir presude Marku Jurjević, na kaznu smrti strijeljanjem te Dušanu Škoriću i Milanu Škoriću, obojici na 15 godina lišenja slobode i 10 godina gubitka građanskih časnih prava	819
313.	12. lipnja 1945. - Viši vojni sud Jugoslavenske armije izvješćuje Vojni sud oblasti za Dalmaciju da je razmotrio presudu don Anti Matacinu, župniku iz Privlake (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem, trajan gubitak građanskih časti i konfiskaciju imovine te presudu u pogledu izreke o krivnji potvrdio, a u pogledu izreke o kazni preinačio na	820

	kaznu lišenja slobode u trajanju od 20 godina, trajan gubitak građanskih prava i konfiskaciju imovine	
314.	22. lipnja 1945., Šibenik - Vojni sud oblasti za Dalmaciju Vijeće kod Komande područja sjeverne Dalmacije izvješćuje Okružni NO Zadar, Okružnu komisiju za ratne zločine Zadar, OZN-u za okrug Zadar i Upravu državnih dobara Zadar o presudama Pietru Cergnaru i Marku Kulašu	821
315.	4. rujna 1945., Zagreb - OZN-a za Hrvatsku u izvješću CK KP Hrvatske, Zagreb, o stanju od 31. kolovoza 1945., navodi i podatke o "špiljarima" četnicima na području Zadra i o stanju zatvorenika u zatvorima OZN-e u Zadru i Šibeniku	822
316.	12. rujna 1945., Split - Komanda splitskog vojnog područja II. JA izvješćuje Okružni i Kotarski narodni odbor u Zadaru, da je zarobljenički bartaljun u Bokanjcu (Zadar) "vrlo loše smješten i prijeti opasnost od raznih zaraznih bolesti koje se u ovakovom stanju mogu raširiti"	823
317.	17. listopada 1945., Zadar - OZN-a za okrug Zadar izvješćuje Okružni NO Zadar da je na temelju naloga OZN-e za Hrvatsku uhapšen Vlatko Kocijen, nastavnik učiteljske škole u Zadru te da će biti sproveden u Odjeljenje OZN-e za okrug Osijek	824
318.	23. listopada 1945., Zadar - Okružni NO Zadar u dopisu podređenim odjelima naglašava da se "još uvijek dešava, bilo to kod vojnih, civilnih vlasti ili pojedinaca da useljavaju i uzimlju stanove" bez znanja i odobrenja Stanbenog ureda Gradskog NO Zadar, što je kršenje zakona i kažnjivo	825
319.	7. studenog 1945., Split - Vojni sud splitskog vojnog područja izvješćuje OZN-u za okrug Zadar, Okružni NO Zadar, Okružnu komisiju za ratne zločine Zadar i Javnog tužitelja Zadar o presudama Petru Pupovcu, Jovi Radmanoviću, Mili Radmanoviću i Laki Lakiću, koje je Viši vojni sud JA potvrdio	826
320.	13. studenog 1945., Zadar - Okružni NO Zadar izvješćuje Delegaciju Međunarodnog komiteta Crvenog križa u Jugoslaviji, da je Pietra Luxarda Vojni sud VIII. korpusa NOVJ osudio na smrt strijeljanjem	827
321.	9. prosinca 1945., Zagreb - Izvješće OZN-e upućeno Centralnom komitetu KP Hrvatske o ubojstvu svećenika don Eugena Šutrina u Privlaci kod Zadra	828
322.	1946., Bokanjac (Zadar) - Popis umrlih njemačkih zarobljenika u logoru (bolnici) u Bokanjcu i pokopanih u posebnom grobištu kod župskog groblja	830
323.	8. lipnja 1946., Zadar - Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Zadru dostavlja Divizijskom vojnom sudu u Splitu "popis svih ratnih zločinaca, čije su nam osude saopćili vojni sudovi"	840
324.	18. lipnja 1946., Split - Divizijski vojni sud u Splitu dostavlja Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Zadru popis, sud. broj i nadnevak "prvostepene i	849

	drugostepene presude ratnih zločinaca” za 19 osoba	
325.	13. travnja 1948., Benkovac - Opunomoćstvo UDB-e za kotar Benkovac dostavlja Odjeljenju UDB-e za Dalmaciju - IV. odsjek u Splitu popis likvidiranih osoba na području kotara Benkovac nakon što su Benkovac zauzele postrojbe NOV i PO Jugoslavije	851
326.	19. travnja 1948., Zadar - Opunomoćstvo UDB-e za grad Zadar dostavlja Odjeljenju UDB-e za Dalmaciju - IV. odsjek u Splitu popis likvidiranih osoba na području kotara Zadar nakon što su krajem listopada 1944. grad i kotar Zadar zauzele postrojbe NOV i PO Jugoslavije	857
327.	21. travnja 1948., Zadar - Opunomoćstvo UDB-e za grad Zadar dostavlja Odjeljenju UDB-e za Dalmaciju - IV. odsjek u Splitu dopunu popisu likvidiranih osoba na području kotara Zadar nakon što su grad i kotar Zadar zauzele postrojbe NOV i PO Jugoslavije	872

PREDGOVOR

Dokumenti prikupljeni u ovoj zbirci rezultat su dugogodišnjeg samostalnog istraživanja suvremene povijesti Dalmacije započetog u sklopu samostalnog istraživačkog projekta „Hrvatska povijest 1941.-1948.“ u realizaciji istraživača dr.sc. Josipa Dukića, Blanke Matković, dipl. povjesničarke i Ivana Pažanina, dipl. pravnika. Tijekom tog razdoblja prikupljena je velika građa te je pregledano nekoliko tisuća fondova i zbirki u arhivima i muzejima u Hrvatskoj, Sloveniji te Bosni i Hercegovini. Zasebne dijelove istraživanja čine čine traganje i prikupljanje podataka o ratnim i poratnim žrtvama te zločinima počinjenim nad hrvatskim stanovništvom tijekom ratnog i poratnog razdoblja. Konačan cilj ovog istraživačkog rada razotkrivanje je prešućenih detalja iz suvremene hrvatske povijesti i prezentiranje rezultata istraživanja između ostalog i kroz zbornike dosad većinom nepoznatih i neobjavljenih dokumenata.

Izuzevši nekolicinu autora poput Drage Gizdića i Sibe Kvesića, sustavno istraživanje dalmatinske povijesti između 1941. i 1945. bilo je relativno slabo zastupljeno u jugoslavenskoj historiografiji sve do 15. travnja g. 1968. kada je odlukom Skupštine općine Split broj 022/141-68 osnovan Institut za historiju radničkog pokreta Dalmacije – Split (IHRPD). Osnivanju navedene institucije prethodila je suglasnost svih dalmatinskih općina. Prethodnik IHRPD-a bila je Komisija za historiju Kotarskog komiteta SKH Split koja je osnovana g. 1957. s osnovnom svrhom prikupljanja povijesnog gradiva o tzv. revolucionarnom radničkom pokretu, NOB-i i socijalističkoj izgradnji na području srednje Dalmacije, i to prvenstveno za predstojeću proslavu 40. godišnjice KPJ/KPH te s ciljem pisanja povijesti spomenute političke stranke. Identične komisije osnovane su i na područjima ostala četiri dalmatinska kotara. Slijedeće godine navedena komisija preimenovana je u Kotarsku komisiju za historiju radničkog pokreta i SKJ/SKH – Split, a osnovna sredstva za rad osiguravala je Skupština Kotara Split. Od g. 1962., novom organizacijom skupštinskog sustava, cijela Dalmacija postaje jedinstveni kotar zbog čega dolazi do širenja nadležnosti navedene komisije koja je fizički djelovala u prostoru Muzeja narodne revolucije u Kavanjinovoj ulici u Splitu. Dugogodišnjim djelovanjem

komisija je stvorila značajan fundus arhivskog gradiva, koji je g. 1965., zajedno s osobljem, pismohranom i godišnjim sredstvima za rad, postavio temelje za osnivanje Centra za historiju radničkog pokreta Dalmacije – Split, osnovanog odlukom Skupštine kotara Split 5. svibnja 1965. Višegodišnji predsjednik komisije Sibe Kvesić postao je ravnatelj novoosnovanog Centra čija je sredstva za rad do g. 1968. osiguravala Skupština kotara Split. Osnovna djelatnost Centra bila je istraživački rad i pružanje usluga u proučavanju povijesti tzv. radničkog i komunističkog pokreta, Narodnooslobodilačke borbe i socijalističke revolucije u Dalmaciji. Druga ustanova koja je g. 1968. ušla u sastav Instituta za historiju radničkog pokreta za Dalmaciju bio je Muzej narodne revolucije – Split (MNRS), institucija osnovana 1. srpnja 1956. čija se teritorijalna nadležnost odnosila na područje općine Split, koja ju je i financirala. Skupština Općine Split osnovala je 30. rujna g. 1977. Muzej narodne revolucije u Splitu kao samostalnu ustanovu u kulturi, dok je IHRPD nastavio sa samostalnom znanstveno-istraživačkom djelatnošću koja je obuhvaćala razdoblje od g. 1919. Prilikom razdvajanja ovih institucija, Muzej je IHRPD ustupio vlastitu zbirku arhivskog gradiva koja je pripojena postojećoj arhivskoj zbirci IHRPD. U razdoblju od 1968. do g. 1989. IHRPD je bio organizator ili suorganizator 14 znanstvenih skupova i šest okruglih stolova, objavio je 45 izdanja, među kojima 10 zbornika dokumenata, 19 monografija iz političke i vojne povijest, 10 zbornika radova te šest ostalih izdanja. U ostvarivanju tih djela angažirano je bilo 812 autora i oko 2000 vanjskih suradnika. IHRPD je prestao s radom 31. srpnja 1989., njegovu arhivsku zbirku i djelatnike preuzeo je Muzej narodne revolucije u Splitu. Odlukom Skupštine Općine Split g. 1992. prestao je s radom i Muzej narodne revolucije, a zaključkom Trgovačkog suda u Splitu, Posl.br. XRL 23/92, od 8. veljače 1995., navedena je arhivska zbirka pripala Državnom arhivu u Splitu, koji se 1998. preselio u nove prostore u tvrđavi Gripe.

Među objavljenim izdanjima nekadašnjeg IHRPD-a posebnog je značaja deset zbornika dokumenata koji obuhvaćaju razdoblje od travnja 1941. do ožujka 1944. Zbornici 11-14, koji se odnose na razdoblje od travnja do prosinca 1944., pripremljeni su za tisak. Time su dokumenti nastali u samoj završnici Drugog svjetskog rata u Dalmaciji s poratnim razdoblje ostali neobjavljeni. Osim toga, dokumenti u objavljenim zbornicima birani su

prema svojevrsnom načelu podobnosti, a iz onih koji su ušli u uži izbor izbacivani su „nepodobni“ dijelovi što upućuje na potrebu sustavnog i detaljnog istraživanja Drugog svjetskog rata i poraća na području čitave Dalmacije. Taj neminovno dugoročni proces otežava nepostojanje financijskih sredstava, ali i nepostojanje volje da se takvom istraživanju pristupi kroz postojeće institucije. U posljednjih 20 godina nije se pristupilo ni osnivanju novog povijesnog instituta u Splitu specijaliziranog za istraživanje čitave dalmatinske povijesti, iako institucija s ciljem istraživanja lokalne povijesti postoji u Slavonskom Brodu (Podružnica za proučavanje povijesti Slavonije, Srijema i Baranje) te djeluje pri Hrvatskom institutu za povijest u Zagrebu.

Uzevši u obzir na veoma slabu zastupljenost povijesti Dalmacije od 1941. do 1948. u modernoj hrvatskoj historiografiji, izuzevši nekoliko samostalnih istraživača poput fra Petra Bezine, Joška Radice i drugih čiji je doprinos nemjerljiv, te iznimno složenu situaciju u kojoj se Dalmacija nalazila tijekom Drugog svjetskog rata, odlučeno je da prva u nizu zamišljenih knjiga bude upravo zbornik dokumenata o komunističkim ratnim zločinima i teroru općenito koji su se od rujna 1943., odnosno nakon pada Italije, događali na cijelom dalmatinskom prostoru. Ovim zbornikom je obuhvaćeno razdoblje do 1948., odnosno godine do koje je likvidirana većina križarskih skupina i kada glavnim unutrašnjopolitičkim problemom postaju pristaše rezolucije Informbiroa. U zborniku su zastupljeni svi dalmatinski krajevi od Zadra do Dubrovnika uključujući i otoke s posebnim osvrtom na odnos Komunističke partije prema Katoličkoj crkvi, a svi dokumenti prepisani su sa svim gramatičkim i pravopisim pogreškama.

Imajući na umu ogromnu količinu prikupljenog materijala ponajviše vojnog, političkog i obavještajnog karaktera, potrebno je naglasiti da ovaj zbornik predstavlja tek prvu u nizu zamišljenih knjiga kojima će se detaljnije analizirati suvremena povijest pojedinih dalmatinskih županija i općina te položiti temelje za buduća istraživanja dalmatinskog prostora u 20. stoljeću.

Posebno se zahvaljujemo dr.sc. Stjepanu Ćosiću (Hrvatski državni arhiv), dr.sc. Nataši Bajić-Žarko, Haniji Mladineo, Nikši Šustiću i Borisu Matasu (Državni arhiv u Splitu), Katarini Erceg i Ivoni Vladimir (Sabirni arhivski centar Metković-Opuzen-Ploče u Metkoviću), Aniti Librenjak (Muzej Cetinske krajine), dr.sc. Fani Celio Cega i Danki Radić (Muzej grada Trogira), Državnom arhivu u Zadru, Državnom arhivu u Šibeniku, Arhivu Republike Slovenije u Ljubljani, dr.sc. don Josipu Dukiću (Split), Stipi Piliću (Zagreb) te svima koji su sa savjetima, literaturom i financijski pridonijeli ostvarenju ovog istraživanja.

KRONOLOGIJA

1943.

6.8.1943.	Formiran je Štab Grupe partizanskih odreda za srednju Dalmaciju.[1]
Kolovoz 1943.	Osnovana je Komanda područja za šibensko okružje.[2]
1.9.1943.	Štab IV. operativne zone uputio je obavijest štabovima Šibenskog, Splitskog i Biokovskog odreda da je započela njemačka ofenziva u smjeru Dalmacije.[3]
2.9.1943.	Vice Buljan preuzeo je dužnost predsjednika NOO Dalmacije.[4]
Početak rujna 1943.	Mosorski odred[5] kontrolira prostor između Dugopolja i Klisa, a na susjednim položajima nalaze se postrojbe 1. dalmatinske brigade na čelu sa zapovjednikom Miladinom Ivanovićem.[6] Na Mosoru je također formirana Omiška grupa udarnih bataljuna.[7]
5.9.1943.	Sjedišta dalmatinskih partijskih rukovodstava prebacuju se iz Brštanova preko Gizdavca, Prugova, Koprivna i Dugopolja u Dolac (zaseok Šimunići). [8]
7.9.1943.	Nijemci nadiru prema Drnišu.[9]
8.9.1943.	Ponovo su formirana Treća dalmatinska brigada na čelu sa zapovjednikom Ivom Purišićem i Deveta divizija kojom je zapovijedao Ante Banina[10].
8.-9.9.1943.	Kraljevina Italija je kapitulirala, a partizanske postrojbe zauzimaju prostor Splita i okolice. Jedan vod Dugopoljske čete upućen je u Žrnovnicu. Jedan bataljun 1. dalmatinske brigade zauzima položaje kod zaseoka Sv. Jakov u Dicmu.[11] U Sinj je zrakoplovom stiglo oko 1000 pripadnika 7. SS divizije „Prinz Eugen“. Partizani su zauzeli gotovo čitavo područje kotara Sinj i pokušali osvojiti sam grad Sinj.[12]
9.9.1943.	Pokrajinski komitet KPH za Dalmaciju uputio je pismo okružnim komitetima u kojemu piše sljedeće: “U slučaju da na pojedinim mjestima dođe do sukoba između ustaša i Nijemaca s jedne, i Talijana

[1] „Glas mosoraša“, Glasilo Mosorskog partizanskog odreda, Prigodno izdanje posvećeno jubileju ustanka i 40-godišnjici formiranja MPO-a, prosinac 1981., Kronika – Mosorskog partizanskog partizanskog odreda, 7

[2] Gizdić, Dalmacija 1943., 631

[3] Gizdić, Dalmacija 1943., 495

[4] Gizdić, Dalmacija 1943., 496

[5] Zapovjednik 4. bataljuna Mosorskog partizanskog odreda bio je Marko Križan, a politički komesar Božo Doždor Laura, obojica iz Dugopolja. („Glas mosoraša“, Glasilo Mosorskog partizanskog odreda, Prigodno izdanje posvećeno jubileju ustanka i 40-godišnjici formiranja MPO-a, prosinac 1981.,“Partizani Dugopolja u akciji, Udarci od kojih se neprijatelj teško oporavljao“, str. 40)

[6] Povijest Dugopolja i njegovih sela, 221

[7] „Glas mosoraša“, Glasilo Mosorskog partizanskog odreda, Prigodno izdanje posvećeno jubileju ustanka i 40-godišnjici formiranja MPO-a, prosinac 1981., Kronika – Mosorskog partizanskog partizanskog odreda, 7

[8] Dalmacija 1943., 506

[9] Gizdić, Dalmacija 1943., 514

[10] Gizdić, Dalmacija 1943., 520

[11] Povijest Dugopolja i njegovih sela, 221; Dalmacija u Narodnooslobodilačkoj borbi, 673, 677

[12] HR-HDA-1515, Župske redarstvene oblasti NDH, kut.3, ŽRO Split, br. 55, 5.X.1943.

s druge strane, pomozite otpor Talijana u borbi protiv Nijemaca i svih onih koji bi pokušali da ih razoružaju."[13]

10.9.1943. Pripadnici Cetinskog partizanskog odreda ruše prugu Split-Sinj i postavljaju barikade na cesti.[14] U zgradi ženske realne gimnazije u Splitu smjestila se Komanda splitskog područja na čelu sa zapovjednikom Nikolom Aračićem-Đađom, njegovim zamjenikom Antom Bagatom i komesarom Milom Odrljinom.[15] Partizani zauzimaju Šibenik. "Odmah se pristupilo hapšenju sumnjivih osoba, koje su strijeljane", navodi Gizdić.[16] Istog dana partizani su se povukli iz Šibenika u koji su ušle njemačke postrojbe.

10.-11.9.1943. Unatoč bezizglednoj situaciji, opkoljeni dijelovi 27. ustaške bojne u Klisu nisu se htjeli predati. Njima u pomoć poslana je 1. bojna 13. puka 7. SS divizije „Prinz Eugen" pod zapovjedništvom pukovnika Petersena, koja je, probivši se, preuzela obranu kote 576 na Markezinoj gredi.[17]

Njemačka vojska razoružala je talijanske vojnike i zauzela klišku tvrđavu. U jutarnjim satima 11. rujna 1943. njemački su vojnici u 6 kamiona prevozili talijanske zarobljenike iz Klisa u Sinj, a kolonu su između Klis-Grla i Dugopolja napali partizani, koji su stotinjak Talijana i 6 zarobljenih njemačkih vojnika poveli sa sobom. Prva dalmatinska brigada zauzela je položaje na Kočinjem brdu, zbog čega su njemačke postrojbe u kliškoj tvrđavi ostale odsječene punih 15 dana. [18] Pomoćni obavještajni centar IV. operativne zone 21. rujna 1943. izvještava da oko 600 pripadnika hrvatskih i njemačkih oružanih snaga, opkoljenih u Klisu, streljivo, hranu i vodu dobiva jedino transportnim zrakoplovima.[19]

12.9.1943. "Rodoljubi pomažu u hapšenju fašista i špijuna. Narodni sud je strog, ali pravedan.", riječi su kojima Drago Gizdić opisuje prve dane partizanske vlasti u Splitu.[20] U Kučinama je osnovana Splitska brigade na čelu sa zapovjednikom Josipom Babinom-Bepom i komesarom Berom Badurinom.[21]

Osnovana je Komanda područja za zadarsko okružje.[22]

13.9.1943. Komandant IV. operativne zone šalje u 15 sati Štabu bataljuna – Trilj i Komandi mjesta Jabuka dopis sljedećeg sadržaja:

„U vezi sa razvitkom borbe na pravcu Sinj-Klis, potrebno je da sa vašim snagama vršite što aktivnije prepade i pritisak na kretanje

---

[13] Gizdić, Dalmacija 1943., 535
[14] HR-HDA-1905, Štab IV. operativne zone, kut. 31, NOV-39/5574
[15] Gizdić, Dalmacija 1943., 538, 563
[16] Gizdić, Dalmacija 1943., 556
[17] Povijest Dugopolja i njegovih sela, 221
[18] Dalmacija 1943., 542; Dalmacija u Narodnooslobodilačkoj borbi, 683-684; Otto Kumm: Prinz Eugen, The history od the 7 SS mountain division „Prinz Eugen", Winnipeg, Kanada, 1995., 68-70
[19] HR-HDA-1905, Štab IV. operativne zone, kut. 31, NOV-39/5598
[20] Gizdić, Dalmacija 1943., 548
[21] Gizdić, Dalmacija 1943., 547
[22] Gizdić, Dalmacija 1943., 631

neprijatelja i njegove snage na cesti Sinj-Klis, kao i u pravcima od Trilja prema samom Klisu. Pokažite brzine, smjelosti i inicijative u tom pravcu.
Budite u stalnoj vezi sa našim snagama oko Dugopolja, sa rezervom u Dolcu i snagama prema Imotskom. Obavjestite nas o situaciji kod vas.
Šalje vam se jedan broj novomobilisanih sa oružjem za pojačanje vaših snaga.
S.F. – S.N.!
Komandant „[23]

Narodnooslobodilački odbor[24] i Komanda splitskog područja izdali su proglas u kojemu između ostalog piše da je pri Komandi osnovan Ratni sud. U njegov sastav ušli su Ante Jurjević-Baja, Ante Marasović i Mirko Sardelić. Saslušavanja je vršio sudac Zvonko Oštrić. Presude su javno objavljivane. Pod kontrolom suda nalazili su se zatvori, koji su imali vlastitu upravu i stražu koju su sačinjavali pripadnici NOV-e.[25]

13./14.9.1943. Iz smjera Sinja pokušale su nastaviti prodor ostale postrojbe 7. SS divizije (operacija „Achse“). Partizani su poslali na Prosik i Bukovaču 2. i 5. bataljun 1. dalmatinske brigade. 5. bataljun bio je formiran upravo u Dugopolju, a zapovjedništvo je preuzeo Petar Bjelobrk. Njemačko zrakoplovstvo bombardira Split, Solin i Žrnovnicu.[26]

14.9.1943. Komandant IV. operativne zone šalje Štabu Cetinskog partizanskog odreda u Trilju dopis sljedećeg sadržaja:
„Obzirom na vojnu situaciju i borbe koje se vode na sektoru Klis Split sve vojne snage koje se nalaze na vašem terenu medju koje spadaju i nove snage koje su pristigle treba aktivizirati i baciti u borbu na komunikacionoj liniji Sinj-Klis u čitavoj dužini.
U ovim akcijama treba uložiti svu energiju i samoinicijativu, odlučnost i drskost u probijanju u neprijateljski bok a naročito je važno da jedan dio vaših snaga bude upućen u pravcu istočno od Klisa. A ostale snage s kojima raspolažete treba da stalno i neumorno uznemiruju neprijatelja duž čitave njegove komunikacijone veze od Sinja do Klisa, vršeći prepade, zasjede i pripucavanja. Dalje svake noći vršiti uznemirivanja neprijatelja u garnizonu Sinj.
Za izvršenje ovih zadataka upućujemo vam druga Vicu Buljana koji treba da bude pomoć tome Štabu za izvršenje dobijenih zadataka.... Treba se uporno boriti protiv neprijatelja jer u najkraćem roku treba da stigne I. Proleterska Divizija.
Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

---

[23] HR-HDA-1905, Štab IV. operativne zone, kut. 31, NOV-39/5576 (Napomena: prijepis dokumenta vjeran je originalu sa svim gramatičkim i pravopisnim pogrješkama)
[24] Na čelu gradskog NOO-a nalazio se dr. Josip Smodlaka.
[25] Gizdić, Dalmacija 1943., 564
[26] Povijest Dugopolja i njegovih sela, 221; Mirko Novović, Ante Kronja Čenčo, Bogdan Stupar, Vaso Đapić: Prva dalmatinska proleterska NOU brigada, 221-222; Dalmacija u Narodnooslobodilačkoj borbi, 690

Komandant IV Operativne zone[27]

U Dugopolju je osnovana 10. dalmatinska brigada sastavljena od dotadašnjeg Cetinskog odreda, Kamešničkog bataljuna i 2. bataljuna Biokovskog odreda s ukupno 795 pripadnika. Ulaskom Splitskog bataljuna i Mosorske čete, kao 4. bataljuna, broj pripadnika povećao se na oko 1000. Do kraja rata brigada će se nalaziti u sastavu 20. dalmatinske divizije, odnosno 8. dalmatinskog korpusa, a broj pripadnika povećao se krajem 1944. godine na 2000. Posljednje borbe brigada će u svibnju 1945. voditi u Trstu i Ilirskoj Bistrici. 16. lipnja 1944. Glavni štab Hrvatske proglasio ju je udarnom brigadom, a odlikovana je OZN sa zlatnom zvijezdom i OBJ sa zlatnim vijencem. Kroz brigadu je prošlo 3000 pripadnika, od kojih je 472 poginulo, 1360 ranjeno i 166 nestalo. Na maršu Knin-KIjevo u Suhopolju kod Kijeva 28./29. siječnja 1945. smrzlo se 46, a promrzlo 200 pripadnika brigade. Veći broj vojnika bolovao je od tifusa, pa je brigada upućena u karantenu u Sinj.[28]

15.9.1943. Štab IV. operativne zone[29] i Pokrajinski komitet KPH za Dalmaciju sele u Kaštela, a Pokrajinski komitet naređuje da se polovica članstva KPH priključi postrojbama NOV-e. Na putu prema Splitu nalazi se Prva proleterska divizija kojom zapovijeda Koča Popović.[30]

16.9.1943. Predstavnici talijanske vojske potpisali su u splitskom hotelu „Park“ dokument o predaji. Dokument su u ime Vrhovnog štaba NOV i POJ potpisali Ivo Lola Ribar i Koča Popović te predstavnici Velike Britanije i SAD-a.[31]

16.-17.9.1943. Danonoćno traju ogorčene borbe, osobito oko kote 576 koju partizani tuku topnički. 3. dalmatinska brigada uspijeva zadržati 700-800 njemačkih vojnika bojnika Breimeiera i pripadnika oružanih snaga NDH u kotlini kod Dicma. Nijemci se stoga koriste zrakoplovstvom i to borbenim zrakoplovima Junkers Ju-87 (poznatiji kao *štuke)*, što uzrokuje paniku među partizanima.[32]

17.9.1943. Na sjednici Pokrajinskog komiteta KPH za Dalmaciju u Kaštelima zaključeno je da se partizani ne će moći dugo održati u Splitu.[33] Njemačke postrojbe probile su se do Knina.[34]

18.9.1943. Formirana je Otočka brigada na čelu sa zapovjednikom Jurom Franičevićem-Pločarom, tajnikom Kotarskog komiteta KPH Hvar.[35]

Slobodna Dalmacija objavila je u članku pod naslovom “Uništimo petu

---

[27] HR-HDA-1905, Štab IV. operativne zone, kut. 31, NOV-39/5577 (Napomena: prijepis dokumenta vjeran je originalu sa svim gramatičkim i pravopisnim pogrješkama)
[28] Mate Maleš: Pohod u bijelu smrt, Glas antifašista, broj 55, Zagreb, 15. travnja 2008., 27
[29] Zamjenik zapovjednika Štaba bio je Maks Baće.
[30] Gizdić, Dalmacija 1943., 573-574
[31] Gizdić, Dalmacija 1943., 574
[32] Povijest Dugopolja i njegovih sela, 221-222; Dalmacija u Narodnooslobodilačkoj borbi, 678, 692; Pavle Babac, Andrija Božović: Splitska operacija godine 1943., Zagreb, 1959., 73-77
[33] Gizdić, Dalmacija 1943., 581
[34] Gizdić, Dalmacija 1943., 585
[35] Gizdić, Dalmacija 1943., 590

kolonu" sljedeće: "Uništimo petu kolonu! Silan polet narodnih masa u ustanku do temelja je uništio sve one protunarodne klike koje su dvije godine sistematski zabadale nož u leđa narodnooslobodilačkom pokretu. Ali po našim oslobođenim gradovima i selima, naročito u Splitu, ostao je još onaj društveni ološ koji se nikad nije žacao da za volju svojih sebičnih interesa ubija, muči i zatvara naš narod; ostali su oni izrodi koji su u svako vrijeme pomagali mrske fašističke okupatore, hvalili njihova zvjerstva, pozivali na borbu protiv partizana, na ubijanje naroda, na paljenje sela i gradova. Taj ološ, ti propali politikanti i intriganti, te ubojice i palikuće – svi oni sada polažu jedinu nadu u njemačke, ustaške i četničke bande da ih spase od osvete. Zato oni u pozadini organiziraju sabotaže, daju signale njemačko-ustaškim zločinačkim razbojnicima, nastoje da šire demoralizaciju, uvlače se u redove partizana i, napokon, svojim radom hoće da slome povjerenje naroda i njegovih boraca. Organiziraju čak prepade na pojedine drugove i šire lažne i panične vijesti o dolasku Švaba, itd. Oni pokušavaju da u oslobođenim gradovima i selima organiziraju petu kolonu, koja bi u času navale njemačko-ustaških hordi iznutra zabila nož u leđa našim borcima. Naročito je u tom smjeru aktivno djelovanje tih izroda u Splitu. Oni se potajno sastaju, organiziraju svoje bande i pripremaju se za izdajnički udarac. Zato je borba na našim frontovima kod Splita, Šibenika, Knina, Omiša usko povezana s borbom protiv pete kolone u našem zaleđu.

Ako hoćemo da odbijemo sve navale pobješnjelih švapsko-ustaških pasa, moramo nemilosrdno udarati na tu petu kolonu i do temelja je uništiti. To ćemo moći učiniti samo ako cijeli narod bude učestvovao u borbi protiv pete kolone, kao što učestvuje u borbi na našim frontovima. Narod sam treba da otkriva njihova skrovišta i da hvata njihove veze, da pronalazi one koji pokušavaju da se vješto prikriju. Sve te bandite, ubojice, izdajice i špijune treba otkriti i predati našim narodnooslobodilačkim vlastima, koje će s njima nemilosrdno obračunati."[36]

21.9.1943. „U Splitu je prekjučer putem oglasa obaviješteno građanstvo da je Ratni vojni sud prije tri dana saslušao i osudio na smrt 22 ratna zločinca. Ova grupa osuđenih strijeljana je sutradan na Lovrincu. U grupi je bilo 5 talijanskih fašista, a ostalo su 'domaći' fašisti, špijuni i agenti koji su za više od dvije godine talijanske okupacije nanijeli toliko zla narodu Splita i direktno su odgovorni za smrt mnogih antifašista", navodi Gizdić.[37]

22.9.1943. Napad na Sinj planiran je 22. rujna, a za izvlačenje partizanskih ranjenika korišten je smjer Dugopolje-Dolac Donji, no do napada ipak nije došlo. Naime, njemačke snage razbile su partizansko okruženje

[36] Gizdić, Dalmacija 1943., 595-596
[37] Gizdić, Dalmacija 1943., 603

	kod Sinja i Dicma.[38]
25.9.1943.	Partizani s Brača bombardiraju Makarsku. U tijeku su pripreme NOV-e za povlačenje iz Splita.[39]
	Veće njemačke snage probile su se iz Sinja i preko Dugopolja spojile svojim postrojbama u Kliškoj tvrđavi.[40]
25.-27.9.1943.	Prolazeći kroz sela u splitskom zaleđu njemačka je vojska spalila veći broj kuća i zarobila određeni broj muškaraca, od kojih su pojedini uspjeli pobjeći, a drugi su strijeljani na splitskom groblju. U Dugopolju je zapaljeno 67 kuća. Ministar NDH dr. Edo Bulat u brzojavu od 27. rujna 1943. javlja: „Na užasna izazivanja partizana njemačke oružane snage reagiraju uništavanjem zgrada i ubijanjem pučanstva, koje je nevino. To stvara smutnje i rasulo i onemogućuje ispunjenje zadataka hrvatske vlasti, koja se kompromitira.“ O njemačkim zločinima na putu prema Splitu svjedoči i izvješće 6. oružničke pukovnije od 25. listopada u kojemu se navodi da su Nijemci od 12. rujna do 2. listopada u Klis, Dugopolju, Konjskom i Malom Broćancu pobili 127 osoba, među kojima je bilo i djece. „Ovom prigodom 103 osobe zatečene su kod domova i strijeljane“ – naglašava se u izvješću.[41] Među dvadesetak mještana Dugopolja ubijen je i domobran Martin Božinović Markov. Veće krvoproliće spriječio je ustaški vodnik Nediljko Smodlaka pok. Ivana suprotstavivši se strojnicom nailazećim SS-ovcima.[42]
26.-27.9.1943.	7. SS divizija „Prinz Eugen“ ulazi u grad Split, iz kojeg se povlače postrojbe 9. dalmatinske divizije NOV-e.[43]
28.9.1943.	Formirana je Cetinska komanda područja na čelu s Pavom Rojom i Antom Bagatom. [44]
29.9.1943.	Uspostavljen je garnizon 7. SS divizije „Prinz Eugen“ u Dugopolju.[45]
	Njemački vojnici spalili su 53 kuće i ubili 30 mještana Dugopolja.[46]
Kraj rujna 1943.	Provodeći Hitlerovu zapovijed, odmah po dolasku u Split, Nijemci su odveli zarobljene Talijane – njih oko 8000 – u logore, dok su 47 časnika strijeljali kod Trilja. Dijelove 7. SS divizije zamijenila je 264. divizija čije je zapovjedništvo bilo u Drnišu, a njezin 892. puk smješten je u Klisu i okolici.[47]

[38] Povijest Dugopolja i njegovih sela, 222; Dalmacija u Narodnooslobodilačkoj borbi, 692; Splitska operacija godine 1943., 78-85
[39] Gizdić, Dalmacija 1943., 619
[40] Dalmacija 1943., 542; Povijest Dugopolja i njegovih sela, 222
[41] Dalmacija 1943., 635
[42] Povijest Dugopolja i njegovih sela, 222
[43] Prinz Eugen, The history od the 7 SS mountain division „Prinz Eugen“, 72
[44] Gizdić, Dalmacija 1943., 629
[45] HR-DAST-36, Okružna komisija za ispitivanje zločina okupatora i njihovih pomagača srednje Dalmacije Split (1944.-1947.), kut. 34, Kotar Solin, Općinska komisija Klis, Selo Dugopolje, sig. 160
[46] HR-DAST-36, Okružna komisija za ispitivanje zločina okupatora i njihovih pomagača srednje Dalmacije Split (1944.-1947, kut. 23, Kotar Solin, Historijat događaja za vrijeme okupacije
[47] Povijest Dugopolja i njegovih sela, 222

Listopad 1943.	U Mokrom Polju osnovana je Komanda kninskog područja. U tijeku su borbe na području tzv. Kninskog sektora. U Velom Ižu je također osnovana Komanda područja za zadarske otoke. [48]
7.10.1943.	Odlukom Vrhovnog štaba NOV i POJ osniva se VIII. korpus NOV-e u čiji sastav ulaze 9., 19., 20. i 26. divizija. Štab VIII. korpusa čine zapovjednik pukovnik Pavle Ilić, politički komesar Ivo Kukoč i načelnik štaba Maks Baće.[49] U Podgori je formirana 26. divizija NOV-e.[50]
10.10.1943.	U Marini je formirana 20. divizija NOV-e.[51]
11.10.1943.	Kod Parčića je formirana 19. divizija NOV-e.[52]
13.10.1943.	Naredbom Štaba 8. dalmatinskog korpusa ponovno je formiran Mosorski partizanski odred čije zapovjedništvo preuzima Nikola Garaća.[53]
14.10.1944.	Partizani su napali Vrgorac.[54]
21.10.1943.	Štab VIII. Korpusa izvještava o ratnim zločinima koje su njemački vojnici počinili prilikom zauzimanja srednje Dalmacije: „...U Dicmu, Sušcima, Dugopolju, Krušvaru vrše ubistva i paljevine. Računa se da je u Sinjskoj krajini bilo 800 žrtava...“[55]
22.10.1943.	Njemačke postrojbe iz Zadra i Benkovca ušle su u Biograd.[56]
1.11.1943.	Anglo-američki saveznici bombardirali su Split i Zadar.[57]
2.11.1943.	Anglo-američki saveznici bombardirali su Solin.[58]
6.11.1943.	Njemačke postrojbe započinju akciju čišćenja Mosora od partizana.[59]
8.11.1943.	Njemačke postrojbe zauzele su Trogir.[60]
10.11.1943.	Na putu prema Mosoru Nijemci su tri dana ranije stigli preko Dugopolja u Dolac, a na jugu u Dubravu i Gata, spojivši se tako s omiškim snagama, te zauzeli Trnbuse i Zvečanje i nastavili s ofenzivom prema Biokovu.[61]
17.11.1943.	Partizani se povlače iz Makarskog primorja na Hvar i Brač.[62]
24.11.1943.	Njemačke postrojbe zauzele su dio primorja između Zadra i Šibenika.[63]
26.11.1943.	Na inicijativu Oblasnog komiteta formirana je Komisija za zaštitu

[48] Gizdić, Dalmacija 1943., 630-631, 655
[49] Dalmacija u Narodnooslobodilačkoj borbi, 704-708
[50] Gizdić, Dalmacija 1943., 670
[51] Gizdić, Dalmacija 1943., 669
[52] Gizdić, Dalmacija 1943., 668
[53] „Glas mosoraša“, Glasilo Mosorskog partizanskog odreda, Prigodno izdanje posvećeno jubileju ustanka i 40-godišnjici formiranja MPO-a, prosinac 1981., Kronika – Mosorskog partizanskog partizanskog odreda, 7
[54] Gizdić, Dalmacija 1943., 682
[55] HR-HDA-1899, 8.udarni dalmatinski korpus, kut. 32, NOV-37/5227
[56] Gizdić, Dalmacija 1943., 710
[57] Gizdić, Dalmacija 1943., 735, 746
[58] Gizdić, Dalmacija 1943., 746
[59] Povijest Dugopolja i njegovih sela, 222
[60] Gizdić, Dalmacija 1943., 754
[61] Dalmacija 1943., 756, 766
[62] Gizdić, Dalmacija 1943., 774
[63] Gizdić, Dalmacija 1943., 792

naroda (Komzanu). Među njezinom zadatcima je čuvanje zauzetog područja od infiltracije neprijateljskih špijuna. Sastojala se od sedam članova, a na njezinom se čelu nalazio član Oblasnog komiteta. U svom je radu surađivala i s vojno-pozadinskim vlastima.[64]

27.-28.11.1943. Anglo-američki saveznici bombardirali su Šibenik, Zadar i Gruž.

2.12.1943. Anglo-američki saveznici bombardirali su Split.[65]

4.12.1943. Anglo-američki saveznici bombardirali su Omiš.[66]

5.12.1943. Anglo-američki saveznici bombardirali su Kaštel-Sućurac u kojemu je u crkvi poginulo 130 osoba. Također su bombardirani Solin i Klis.[67]

13.12.1943. Anglo-američki saveznici bombardirali su tvornice cementa u Kaštel-Sućurcu i Solinu, splitsko brodogradilište te Šibenik.[68]

25.12.1943. Partizani s Korčule povlače se na Hvar.[69]

28.12.1943. „Tri člana Oblasnog NOO-a danas su uzvratila posjet hvarskom biskupu dru Mihi Pušiću. On je još jednom zahvalio Oblasnom i ostalim narodnooslobodilačkim odborima na brizi za svećenstvo, a posebno za njihovu ishranu. Bez pomoći NOO-a veći dio svećenika našao bi se u teškoj situaciji. Biskup je obećao lojalno držanje svećenstva njegove biskupije prema NOP-u, pa i u slučaju ako se mi povučemo s otoka.“, navodi Gizdić.[70]

29.12.1943. Odlučeno je da se postrojbe 26. divizije povuku s Hvara na Vis radi obrane tog otoka.[71]

1944.

1.1.1944. Nova godina dočekana je u jeku borbi na dalmatinskoj obali i otocima.[72]

2.1.1944. Partizani utvrđuju Vis, a postrojbama NOV-e na tom otoku zapovijeda Maks Baće.[73]

3.1.1944. Njemačke postrojbe ulaze u Vrliku i iskrcavaju se na Mljetu.[74] Anglo-američki saveznici bombardiraju Split. Razoren je Lučac i porušene zgrada sudskog zatvora, duhanska stanica, carinarnica te crkve sv. Petra i sv. Roka. Naknadno su bombardirani i Zadar, Šibenik, Dubrovnik, Metković i Makarska.[75]

7.1.1944. Formiran je Štab grupe južnodalmatinskih odreda na čelu sa Vladom Viskićem.[76]

---

[64] Gizdić, Dalmacija 1943., 796-797
[65] Gizdić, Dalmacija 1943., 816
[66] Gizdić, Dalmacija 1943., 820
[67] Gizdić, Dalmacija 1943., 821
[68] Gizdić, Dalmacija 1943., 844
[69] Gizdić, Dalmacija 1943., 877
[70] Gizdić, Dalmacija 1943., 884
[71] Gizdić, Dalmacija 1943., 885
[72] Dalmacija 1944.-1945., 7
[73] Dalmacija 1944.-1945., 8
[74] Dalmacija 1944.-1945., 13-14
[75] Dalmacija 1944.-1945., 17, 24
[76] Dalmacija 1944.-1945., 22

13.1.1944.	Njemačke postrojbe iskrcavaju se na Brač i Šoltu.[77]
16.1.1944.	Zbjeg iz Italije prebacuje se u Egipat.[78]
17.1.1944.	Odlučeno je da se na Visu smjeste tri brigade NOV. Radi smještaja vojske, također je donesena odluka o iseljenju oko 50 % stanovnika otoka koji su trebali otići u zbjeg. Oblasni komitet KPH za Dalmaciju nalazi se na Visu.
	Anglo-američki saveznici bombardirali su Zadar, Šibenik i Omiš. [79]
21.1.1944.	Njemačke postrojbe iskrcale su se na Hvaru.[80]
25.1.1944.	Vode se žestoke borbe na sinjskom području.[81]
27.1.1944.	Vode se borbe na području Promine i Kistanja.[82]
4.2.1944.	Njemačke postrojbe iskrcavaju se na otocima zadarskog arhipelaga.[83]
8.2.1944.	Postrojbe 19. divizije NOV-e povukle su se u Liku.[84]
12.2.1944.	Naredbom Štaba Mornarice NOVJ na Lastovu je osnovana mornarička stanica.[85]
17. -23. 2.1944.	Vode se borbe na trogirskom području.[86]
19.2.1944.	Partizanske postrojbe sve su aktivnije na području Mosora i Biokova.
20.2.1944.	Vode se borbe na području Lećevice.[87]
22.2.1944.	Štab 26. divizije proglasio je otok Vis ratnim garnizonom.[88]
24.2.1944.	Formiran je Okružni NOO Splita.[89]
26.2.1944.	Na Visu je obilježen Dan Crvene armije.[90]
	Tijekom anglo-američkog bombardiranja Trogira poginulo je 27 osoba.[91]
2.3.1944.	Partizanske postrojbe utvrđuju Biševo.[92]
	Vode se borbe u mućko-lećevičkom kraju.[93]
	Oko 60 pripadnika Ustaške vojnice napalo je postrojbe Mosorskog odreda iz smjera Tugara, ali su odbačeni.[94]
3.3.1944.	Vode se borbe na trogirskom području.[95]
6.3.1944.	Vode se borbe na terenu Gizdavac-Brštanovo.[96]
11.3.1944.	U Gornjem Humcu na Braču Nijemci su uhvatili i strijeljali 26 osoba,

[77] Dalmacija 1944.-1945., 32
[78] Dalmacija 1944.-1945., 37
[79] Dalmacija 1944.-1945., 39
[80] Dalmacija 1944.-1945., 46
[81] Dalmacija 1944.-1945., 57
[82] Dalmacija 1944.-1945., 60
[83] Dalmacija 1944.-1945., 76
[84] Dalmacija 1944.-1945., 83
[85] Dalmacija 1944.-1945., 99
[86] Dalmacija 1944.-1945., 109-110, 124
[87] Dalmacija 1944.-1945., 115
[88] Dalmacija 1944.-1945., 127
[89] Dalmacija 1944.-1945., 127
[90] Dalmacija 1944.-1945., 135
[91] Dalmacija 1944.-1945., 136
[92] Dalmacija 1944.-1945., 150
[93] Dalmacija 1944.-1945., 148-149
[94] Povijest Dugopolja i njegovih sela, 222
[95] Dalmacija 1944.-1945., 151
[96] Dalmacija 1944.-1945., 158

	među njima i mjesnog župnika Kuzmu Šimunovića.[97]
17.3.1944.	Nijemci su protjerali iz Marine oko 400 osoba, iz Vinišća oko 1500 i iz Sevida 429 osoba, odnosno sa šireg trogirskog područja oko 3000 osoba.[98]
19.3.1944.	Anglo-američki zrakoplovi bombardirali su Dubrovnik, Metković, Knin i Dugi rat.
21.3.1944.	Partizanske i anglo-američke postrojbe zauzele su Šoltu. Anglo-američki zrakoplovi bombardirali su Grohote.[99]
25.3.1944.	U tijeku su borbe njemačkih oružanih snaga (dijelovi 118., 369. i 7. SS divizije) i Mosorskog partizanskog odreda, koji se povlači zajedno s dijelom partijskog rukovodstva omiškog kotara na područje pod Kamešnicom. Drago Gizdić u Kotlenicama se sastaje sa Štabom Mosorskog odreda.
	Njemačke postrojbe ubile su nekololiko stotina mještana Doca Donjeg, Otoka, Rude i Gale.[100]
26.3.1944.	U tijeku su borbe na istočnom Biokovu.[101]
27.-28.3.1944.	U tijeku su borbe na području Aržano-Tijarica te Kamešnice.[102]
5.4.1944.	Postrojbe 20. divizije napale su Hrvace, Potravlje i Čitluk.[103]
11.4.1944.	Mosorski partizanski odred vratio se na Mosor.[104]
12.4.1944.	U tijeku su borbe u Cetinskoj dolini.[105]
	Anglo-američki zrakoplovi bombardirali su tvornicu „Sv. Kajo“, Kaštela, Slatine, Vranjic i Kopilicu.[106]
12.-19.4.1944.	U tijeku su borbe na području Zrmanja-Otrić-Vučipolje.[107]
19.-22.4.1944.	U tijeku su borbe na Korčuli i Mljetu.[108]
26.4.1944.	Drago Gizdić, D. Brkić, J. Blažević i Vice Buljan sastali su se u Dugopolju sa A. Bućanom, I. Prosenicom i P. Višticom iz Kotarskog komiteta KPH Solin, koji su izjavili da preko 85 % stanovništva solinskog kotara podržava NOP. „Nakon posljednjih njemačkih i kvislinških zvjerstava naš je utjecaj u masama još više porastao.“, zaključuje Drago Gizdić.[109]
	Nijemci raseljavaju stanovništvu Šolte i Drvenika.[110]
28.4.1944.	10. dalmatinska brigada NOV-e napala je Aržano.[111]

---

[97] Dalmacija 1944.-1945., 165
[98] Dalmacija 1944.-1945., 179
[99] Dalmacija 1944.-1945., 190-191
[100] Dalmacija 1944.-1945., 201; Povijest Dugopolja i njegovih sela, 223; Dalmacija u Narodnooslobodilačkoj borbi, 767-768
[101] Dalmacija 1944.-1945., 202
[102] Dalmacija 1944.-1945., 204, 209
[103] Dalmacija 1944.-1945., 226
[104] Dalmacija 1944.-1945., 238
[105] Dalmacija 1944.-1945., 243-244
[106] Dalmacija 1944.-1945., 246
[107] Dalmacija 1944.-1945., 264
[108] Dalmacija 1944.-1945., 280-285
[109] Dalmacija 1944.-1945., 279-280
[110] Dalmacija 1944.-1945., 279
[111] Dalmacija 1944.-1945., 290

2.5.1944.	Anglo-američki zrakoplovi bombardirali su Split.[112]
6.5.1944.	U tijeku su borbe kod Karina, Hana i Trpnja na Pelješcu.[113]
12.5.1944.	Anglo-američki zrakoplovi bombardirali su Dubrovnik.[114]
18.5.1944.	Formirana je Vojna oblast VIII. Korpusa.[115]
19-20.5.1944.	Partizanske postrojbe napale su Zagvozd.[116]
26.-27.5.1944.	Partizanske postrojbe zauzele su Aržano.[117]
29.5.1944.	Osnivaju se sudovi pri okružnim NOO-ima.[118]
30.5.1944.	U tijeku su borbe kod Hrvaca i Sinja.[119]
1.6.1944.	Njemačke postrojbe izvršile su desant na otoke Olib, Premudu i Molat.[120]
3.6.1944.	Anglo-američki zrakoplovi bombardirali su Split.[121]
7.6.1944.	Partizanske postrjbe izvršile su desant na Brač.[122]
10.6.1944.	U tijeku su borbe u sjevernoj Dalmaciji.[123]
12.6.1944.	Oblasni NOO za Dalmaciju traži brže formiranje sudova.[124]
16.6.1944.	Na Visu je postignut sporazum Tito-Šubašić.[125] Anglo-američki zrakoplovi bombardirali su Sinj.[126]
22.6.1944.	U Splitu je ubijen Vojko Krstulović.[127]
28.6.1944.	Partizanske postrojbe zauzele su Trilj.[128]
30.6.1944.	Anglo-američki zrakoplovi bombardirali su Split.[129]
9.7.1944.	Na sjednici Oblasnog komiteta KPH za Dalmaciju prisustvovali su Edvard Kardelj i Vladimir Bakarić.[130]
5.-8.7.1944.	U tijeku su borbe na području Kamešnice.[131]
16.7.1944.	Napadnute su njemačke postrojbe na Hvaru i Braču.[132]
23.7.1944.	Postrojbe 20. divizije NOV-e započele su operaciju čišćenja Vrličke krajine.[133]
2.8.1944.	U tijeku su borbe na kninskom području.[134]

[112] Dalmacija 1944.-1945., 302
[113] Dalmacija 1944.-1945., 306-307
[114] Dalmacija 1944.-1945., 329
[115] Dalmacija 1944.-1945., 341
[116] Dalmacija 1944.-1945., 348
[117] Dalmacija 1944.-1945., 358
[118] Dalmacija 1944.-1945., 359
[119] Dalmacija 1944.-1945., 363
[120] Dalmacija 1944.-1945., 367
[121] Dalmacija 1944.-1945., 440
[122] Dalmacija 1944.-1945., 426
[123] Dalmacija 1944.-1945., 438
[124] Dalmacija 1944.-1945., 441
[125] Dalmacija 1944.-1945., 448
[126] Dalmacija 1944.-1945., 451
[127] Dalmacija 1944.-1945., 461
[128] Dalmacija 1944.-1945., 467
[129] Dalmacija 1944.-1945., 472
[130] Dalmacija 1944.-1945., 481
[131] Dalmacija 1944.-1945., 489
[132] Dalmacija 1944.-1945., 496
[133] Dalmacija 1944.-1945., 509
[134] Dalmacija 1944.-1945., 520

	Postrojbe 19. divizije zauzele su Oklaj.[135]
21.8.1944.	Anglo-američki zrakoplovi bombardirali su Sinj.[136]
29.8.1944.	U tijeku su borbe na Braču, Šolti i Pelješcu.[137]
Rujan 1944.	Izabran je Okružni odbor JNOF[138] za okrug srednje Dalmacije. Za predsjednika je izabran Petar Čolak, a za tajnika Ante Roje.[139]
	Crvena armija nalazi se na istočnim granicama nekadašnje Kraljevine Jugoslavije.[140]
9./10.9.1944.	Dva bataljuna Mosorskog odreda napala su položaje 892. pješadijskog puka 264. pješadijske divizije njemačke vojske[141] i 26. ustaške bojne na Mosoru, gdje su nakon početnih uspjeha odbačeni na polazne položaje. Nakon toga jedan bataljun sprječavao je prodore pripadnika Ustaške vojnice iz Dugopolja prema Kotlenicama.[142]
12.9.1944.	Partizani zauzimaju Brač i Benkovac, kojeg su uskoro morali napustiti.[143]
14.9.1944.	Partizani zauzimaju Korčulu i Mljet.[144]
20.9.1944.	Partizani zauzimaju Pelješac.[145]
Rana jesen 1944.	Vrhovni štab NOV i POJ, potaknut strahom od mogućeg iskrcavanja savezničkih snaga na jadranskoj obali i iz toga proizašlog gubitka političke prevlasti, donosi odluku o istjerivanju njemačke vojske i oružanih snaga NDH iz Dalmacije.[146]
23.9.1944.	Partizani zauzimaju Hvar i Šoltu.[147]
7.10.1944.	Partizani zauzimaju Benkovac.[148]
12.-13.10.1944.	U tijeku je zasjedanje II. skupštine NOO-a Dalmacije, u čijem radu sudjeluje i Nikola Vučković iz Dugopolja, politički komesar Vrličkog partizanskog odreda.[149]
16.10.1944.	Partizani zauzimaju Aržano.[150]
18.10.1944.	Partizani zauzimaju Ston s čitavim Pelješcem.[151]
19.10.1944.	Partizani zauzimaju Dubrovnik.[152]

[135] Dalmacija 1944.-1945., 534
[136] Dalmacija 1944.-1945., 580
[137] Dalmacija 1944.-1945., 586
[138] Jedinstveni narodnooslobodilački front (JNOF)
[139] Dalmacija u Narodnooslobodilačkoj borbi, 788
[140] Dalmacija 1944.-1945., 599
[141] 892. pješadijski puk 264. pješadijske divizije Wehrmachta branio je u listopadu 1944. šire splitsko područje, a zapovjedništvo puka nalazilo se u Klisu. Pukom je zapovjedao pukovnik Müller. Vanjska linija obrane Splita protezala se od Strožanca i Žrnovnice, te preko Debelog brda na Mosoru, Dugopolja, Kočinjeg brda (k. 487) i Klisa. (Nikola Anić: Povijest Osmog dalmatinskog korpusa Narodnooslobodilačke vojske Hrvatske 1943.-1945., Split, 2004., 145)
[142] Povijest Dugopolja i njegovih sela, 224
[143] Dalmacija 1944.-1945., 607, 613
[144] Dalmacija 1944.-1945., 615
[145] Dalmacija 1944.-1945., 620
[146] Povijest Dugopolja i njegovih sela, 224
[147] Dalmacija 1944.-1945., 628
[148] Dalmacija 1944.-1945., 647
[149] Dalmacija 1944.-1945., 664
[150] Dalmacija 1944.-1945., 673
[151] Dalmacija 1944.-1945., 673

23.10.1944. Završena je borba kod Vukovog Klanca.[153]
Partizani zauzimaju Makarsku i Omiš.[154]

25.10.1944. Postrojbe 20. dalmatinske divizije zauzele su Sinj.[155]
Nakon povlačenja njemačkih postrojbi iz Sinja, Borbena grupa Cetina (27. bojna, 3. bojna 7. zdruga i 6.bojna 9. posadnog zdruga), pod pritiskom 8. i 9. dalmatinske brigade NOV-e, pokušala je prodor preko Dicma prema Klisu i Splitu. Međutim, na Križicama je, kod zaseoka Butige, te snage dočekao jedan bataljun Mosorskog odreda i dijelovi 10. brigade, te ih u potpunom okruženju razbili, zarobivši oko 1700 vojnika. U napadu su sudjelovale i 9. dalmatinske brigada sa zapada i sjeverozapada, te 8. dalmatinska brigada sa sjeveroistoka.[156] Zapovjednik 20. divizije Mile Uzelac u svom izvješću Štabu 8. korpusa navodi da je tom prilikom ubijeno oko 200, a zarobljeno oko 500 vojnika.[157] Prema dostupnim podatcima, hrvatski vojnici zarobljeni kod Križica nakon zarobljavanja su ubijani.[158]
Iz smjera Dugog Rata preko Mosora dolazi 1. bataljun 3. prekomorske brigade i izbija južno od Dugopolja. Partizani su u rano ujutro 25.10.1944. napali i nakon ogorčenih borbi zauzeli do 13 sati istočni dio sela. Težište napada prenijeli su tada na Gradinu i Baliće. Uporna ustaška obrana trajala je do kasnog popodneva, a onda su se preostali iz Dicma i Dugopolja povukli u Solin. 3. prekomorska brigada tada produžuje prema Klisu. Ovo je posljednji spomen o borbama postrojbi NDH na području dugopoljskog kraja u II. svjetskom ratu. Dugopolje i njegova okolica od večeri 25. listopada 1944. bili su u rukama partizanskih postrojbi.[159]

26.10.1944. Postrojbe 20. dalmatinske divizije i Mosorski partizanski odred kreću se iz smjera Sinja prema Klisu te zarobljavaju 720 vojnika i časnika. Do najžešćih borbi dolazi kod Kočinjeg brda,a njemačko topništvo u

---

[152] Dalmacija 1944.-1945., 675, 678
[153] Dalmacija 1944.-1945., 681
[154] Dalmacija 1944.-1945., 685
[155] Dalmacija u Narodnooslobodilačkoj borbi, 797
[156] Povijest Dugopolja i njegovih sela, 224; „Glas mosoraša“, Glasilo Mosorskog partizanskog odreda, Prigodno izdanje posvećeno jubileju ustanka i 40-godišnjici formiranja MPO-a, prosinac 1981., Kronika – Mosorskog partizanskog partizanskog odreda, 7; Todor Radošević: Ofanziva za oslobođenje Dalmacije (1.IX.-9-XII.1944.), Beograd, 1965., 179-180)
[157] Luka Knezović, Ivo Ćurin: Deseta dalmatinska udarna brigada, Split, 1977., 198
[158] Među hrvatskim vojnicima zarobljenih kod Križica poznata su imena ovih žrtava: Stanko Akrap-Gačić, pok. Ivana i Matuše rođ. Akrap-Gačić, rođ. 12.1.1906. u Biskom, pripadnik Ustaške vojnice, posmrtni ostatci tajno su preneseni u Bisko, navodno ga je ubio pripadnik NOV-e Jozo Pavić zvani Bec (Politički zatvorenik, br. 85, Popis ratnih i poratnih žrtava II. svjetskog rata sa područja Biska, Splitsko-dalmatinska županija, 26; HR-HDA-1944, Komisija za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava Drugog svjetskog rata (1991.-2002.), kutija 212, Kartoni ratne-poratne žrtve Drugog svjetskog rata, Splitsko-dalmatinska županija, Bisko) i Marko Pranjić Lukin i majke Ive rođ. Matić, rođ. 23.2.1923. u Biskom, pripadnik Ustaške vojnice, strijeljan na mjestu zarobljavanja kod Križica zajedno sa 62 suborca (Politički zatvorenik, br. 86, Popis ratnih i poratnih žrtava II. svjetskog rata sa područja Biska, Splitsko-dalmatinska županija, 35; HR-HDA-1944, Komisija za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava Drugog svjetskog rata (1991.-2002.), kutija 212, Kartoni ratne-poratne žrtve Drugog svjetskog rata, Splitsko-dalmatinska županija, Bisko).
[159] Povijest Dugopolja i njegovih sela, 224

	tvrđavi Klis napali su partizanski zrakoplovi. Dijelovi 3. prekomorske brigade zauzimaju područje istočno od Klisa, Debelog brda i Dugopolja te se spajaju s 10. dalmatinskom brigadom i zajedno ulaze u Klis, nakon čega nastavljaju sa zarobljavanjem i uništavanjem njemačkih i hrvatskih vojnika između Dicma i Klisa. Pretpostavlja se da je u borbama od Sinja do Splita ubijeno oko 1000 njemačkih i hrvatskih vojnika.[160] Istog dana dijelovi 12. dalmatinske brigade ulaze u Split.[161]
	Partizani zauzimaju Metković.
27.-28.10.1944.	Prema naređenju Štaba 20. divizije, 10. brigada smještena je u Dicmu radi kraćeg odmora i popunjavanja postrojbi novomobiliziranim ljudstvom.[162]
28.10.1944.	Partizani zauzimaju Imotski i Trogir.[163]
30.10.1944.	Partizani zauzimaju Zadar.[164]
1.11.1944.	Partizani zauzimaju Vrliku.[165]
2.11.1944.	Pred Vojnim sudom (Sud oblasti Osmog korpusa) pri Komandi splitskog područja suđeno je skupini od 24 osobe, među kojima je bio i Juraj Stanojević, veliki župan župe Cetina.[166]
3.11.1944.	Partizani zauzimaju Šibenik, Đevrske, Skradin i Bribirske Mostine.[167]
4./5.11.1944.	Partizani zauzimaju Drniš.[168]
Studeni 1944.	Nakon završetka vojnih operacija na području Makarske, Metkovića, Imotskog i Vrgorca uhićeno je 216 osoba. Na temelju presuda vojnih sudova strijeljano je u imotskom kotaru 16 osoba, u makarskom kotaru 18 osoba, a u vrgorskom kotaru 17 osoba.[169]
27.11.1944.	Započela je Kninska operacija.[170]
4.12.1944.	Završetkom Kninske operacije postrojbe NOV-e zauzele su čitavu Dalmaciju.[171]

1945. – 1951.

Veljača 1945.	U Drnišu je osnovan logor, najvjerojatnije za članove obitelji križara. U dokumentima OZN-e spominje se još jedan logor na šibenskom području u kojemu su bila zatočena i djeca.[172]
Travanj 1945.	U Imotskom je na prvom javnom suđenju „zlikovcima i narodnim

[160] Dalmacija 1944.-1945., 687-688; Povijest Dugopolja i njegovih sela, 224
[161] Dalmacija u Narodnooslobodilačkoj borbi, 797; Nikola Anić: Narodnoosolobodilačka vojska Hrvatske 1941.-1945., Zagreb, 2005., 212
[162] Ofanziva za oslobođenje Dalmacije, 182-183
[163] Dalmacija 1944.-1945., 694
[164] Dalmacija 1944.-1945., 698
[165] Dalmacija 1944.-1945., 704
[166] Dalmacija 1944.-1945., 704-705
[167] Dalmacija 1944.-1945., 706-708
[168] Dalmacija 1944.-1945., 709
[169] Zdenko Radelić: Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., Zagreb, 2002., 398
[170] Dalmacija 1944.-1945., 741
[171] Dalmacija 1944.-1945., 752
[172] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 403-404

	izdajicama“ osuđeno i nekoliko „kamišara“.[173]
	Uništena je križarska skupina Petra Bakića koja je djelovala u Konavlima.
15.5.1945.	Zarobljavanjem postrojbi Hrvatskih oružanih snaga kod Bleiburga završen je Drugi svjetski rat.
Lipanj 1945.	U Obrovcu se predalo skupina gerilaca koji su likvidirani.[174]
Kolovoz 1945.	Predala se većina pripadnika skupine Šime Tomića koji je ubijen.[175]
Listopad 1945.	Na području Splita, Mosora i Kozjaka navodno se nalazilo devet križara.[176]
Studeni 1945.	Održani su izbori za Ustavotvornu skupštinu. Nakon izbora pojačani su napori OZN-e s ciljem likvidacije križara.[177]
18.11.1945.	Predali su se pripadnici skupine Branka Lunića i Ljube Perišića iz Ružića pokraj Drniša.[178]
Prosinac 1945.	Uhvaćeni su pripadnici skupine Mate Medvidovića koji je potom ubijen u kninskom zatvoru.[179]
	Likvidiran je Luka Nenadić Pećinović, vođa križarske skupine s područja Imotskog i Sinja.[180]
1945.-1946.	Na području Dicma i Krušvara djelovala je križarska skupina Filipa Radovića, rodom iz Radošića kod Sinja.[181]
1945./1946.	Na području Biskog djelovala je križarska skupina Dane Gačića Barišina.[182]
1945.-1949.	Na području Benkovca, Drniša, Kaštela i Solina kretala sa križarska skupina Petra Bogića, rodom iz Divojevića, koja je brojala između 5 i 20 pripadnika, koji su nosili vojničke kape s bijelim križem, na rukavima desne ruke iznad šake imali su ustaške činove, a na rukavima lijeve ruke iznad šake natpis „Isusova divizija“. U elaboratu UDB-e Split precizira se da je Bogić likvidiran na Svilaji u svibnju 1949., a ostali pripadnici njegove skupine su se predali.[183]
	Kod Dugopolja je uhvaćen Nikola Sarić Čaruga, bivši časnik Hrvatskih oružanih snaga iz Bosanskog Grahova i vođa jedne od križarskih skupina koje su djelovale na Dinari i Šatoru. Odveden je u Split i osuđen na 20 godina zatvora, nakon čega je otpremljen u Bosansko Grahovo radi pronalaženja novih dokaza. Tamo je pretučen, a umro je na putu do zatvora u Lepoglavi.[184]

[173] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 398
[174] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 402
[175] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 414
[176] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 405
[177] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 405
[178] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 418
[179] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 417
[180] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 425
[181] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 418
[182] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 419
[183] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 416
[184] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 429

1946.	Uhvaćeni su pripadnici skupine Filipa Radovića koja je djelovala na području Sinja, Dicma i Neorića.[185]
3.1.1946.	Likvidiran je Marko Marić Karlo, vođa križarske skupine koja je djelovala na području Benkovca, Drniša i Šibenika.[186]
Svibanj 1946.	Likvidirana je skupina Ante Jogunića koja je djelovala na području Drniša, Kaštela i Sinja. Istovremeno je u Kljakama likvidirana i skupina Mate Bašića Parabele.[187]
6.9.1946.	Likvidiran je Ivan Milas, vođa križarske skupine koja se nazivala „Kristova brigada“ i s kojom se pokušala povezati skupina Pave Magzana. Time je zadan posljednji udarac križarima na području Neretve. [188]
Potkraj 1946.	Predali su se pripadnici križarske skupine Boška Maričića i Šime Jurjevića.[189]
1947.	U sjevernoj Dalmaciji pojačane su aktivnosti križara i četničkih skupina. Na sinjskom je području njihov broj smanjen, a u kotaru Knin gerila je potpuno likvidirana. Križari na makarskom području počinju djelovati organiziranije, a u dubrovački i imotski kotar prebacuju se gerilci iz Hercegovine.[190]
Svibanj 1947.	Uništena je skupina Marka Kanaeta s područja Peruče, a Kanaet je ubijen.[191]
jesen 1947.	Uništena je skupina Mate Šurline i Ante Metera, koji je uhićen i osuđen na smrt 24. ožujka 1948.[192]
1948.	Na zadarskom području još uvijek djeluje skupina Marka Dadića Markoča, posljednja križarska skupina u tom kotaru.[193] Državni tužitelj Dalmacije konstatirao je da su „bandu likvidirali“.[194]
Veljača 1948.	Uhvaćen je posljednji križar iz skupine Marka Šimurine Ćikolije s područja Obrovca i Kruševa. Istovremeno je uništena i skupina Vida Mijića koja je djelovala na zadarskom i šibenskom kotaru.[195]
Svibanj 1948.	Uništena je skupina Dinka Pavlinovića koja se kretala na području Imotskog i Makarske. Pavlinović je vjerojatno ubijen u Zagvozdu.[196]
1949.	Na području Splita i Sinja primjećeno je nekoliko križarskih skupina.[197]
Rujan 1951.	Uhvaćen je jedan od posljednjih križara na makarskom području.[198]
24.9.1951.	Pokraj Zagvozda je uhićen Nediljko Piplica iz Zmijavaca, vođa

[185] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 418
[186] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 418
[187] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 416
[188] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 413
[189] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 414
[190] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 408-409
[191] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 418
[192] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 423
[193] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 414
[194] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 410
[195] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 419
[196] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 423
[197] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 410
[198] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 410

	križarske skupine koja je djelovala na području Imotskog i Vrgorca i posljednji križar na tom području. Osuđen je na smrt i 20. lipnja 1952. strijeljan.[199]
1951.	Prema podatcima UDB-e Makarska, na području Imotskog, Makarske i Metkovića je između 1944. i 1951. „pohapšeno ili likvidirano, a najvećim dijelom likvidirano“ 262 „bandita-križara“.[200]

[199] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 419-422
[200] Križari, Gerila u Hrvatskoj 1945.-1950., 411

GROBIŠTA[201]

LJETO 1943.- LJETO 1948.

[201] Popis grobišta pripremljen je prema podatcima Komsije za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava RH iz g. 1992.-2000. te se ne može smatrati potpunim. U pripremi je potpuniji popis nadopunjen podatcima iz arhivskih dokumenata i drugih izvora.

DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA

GRAD OPĆINA/NASELJE	LOKALITET	VRIJEME SMRTI	ŽRTVE I OKOLNOSTI STRADANJA	POČINITELJI
DUBROVNIK	Otok Jakljan	1941.-1945.	Broj žrtava: nepoznat Likvidirani pripadnici oružanih snaga NDH, viši njemački časnici, vjerski dužnosnici i civili.	NOV
	Gruda (Vasiljeve)	13.6.1944.	Broj žrtava: 22 (njemački vojnici)	Anglo-američke postrojbe
		13.6.1944.	Broj žrtava: 2 (pripadnici anglo-američkih postrojbi)	Wehrmacht
	Gornja Dubravka	1944.	Broj žrtava:nepoznat. Likvidirani su pripadnici oružanih snaga NDH i jedan njemački vojnik.	NOV
	Orsula	19. ili 20.10.1944.	Broj žrtava: oko 20. Likvidirani su civili	NOV
	Otok Daksa	25.-27. 10. 1944. i g.1945.	Broj žrtava: više stotina. U listopadu 1944. strijeljana su po prijekom sudu 44 civila – ugledni građani Dubrovnika. Do konca 1944. izvršeno je još 30-tak strijeljanja dubrovačkih građana. 16.5.1945. strijeljan je veći broj zatvorenika iz zatvora Rašica. U proljeće 1945., na mjestu današnjeg spomen-obilježja, skončao je veći broj njemačkih vojnika, vjerojatno preko 100 osoba. Najveći broj likvidacija izvršen je na mjestu podignutog spomen-obilježja, premda na otoku postoji još niz lokacija grobišta.	NOV / vlasti DFJ
	Lapad	Kolovoz 1945.	Broj žrtava: nepoznat. Na lokaciji su pokopani novaci Jugoslavenske armije iz Makedonije.	Vlasti DFJ

KORČULA	Jama Vranine	1943.-1944.	Broj žrtava: oko 70. Nakon „javnog suđenja“ u Veloj Luci civilima iz Dubrovnika, Konavala, Pelješca i Stona, osuđenici su likvidirani i bačeni u jamu.	NOV
	Predio zvan Ekonomija	nepoznato	Broj žrtava: nepoznat. Groblje njemačkih vojnika i časnika nakon rata je poravnato i pretvoreno u igralište.	NOV
Blato	Jama na Suboticama	1943.	Broj žrtava: 1 (civil)	NOV
	Jama na Paklenicama	16.8.1943.	Broj žrtava: 4. Likvidirani su civili koji su živi bačeni u jamu.	NOV
	Blatsko groblje	1943.-1944.	Broj žrtava: oko 150. Strijeljani su civili i njemački vojnici.	NOV
Lumbarda	Jama zvana Bultina	1945.	Broj žrtava: nepoznat. Na lokaciji su strijeljani civili s Pelješca, Stona i Lumbarde te veći broj zarobljenih njemačkih i drugih vojnika.	JA
Vela Luka	Šaknja Rat	Listopad 1943.	Broj žrtava: 1. Žrtva je svećenik koji je živ bačen u jamu.	NOV
	Jama Šibalove noge	Listopad 1944.	Broj žrtava: 4. Nepoznate žrtve dovezene su brodicom iz Vele Luke, likvidirane i bačene u jamu.	NOV
LASTOVO	Više jama	nepoznato	Broj žrtava: nepoznat. Likvidirani su civili, svećenici i pripadnici oružanih snaga NDH.	NOV
METKOVIĆ	Jarće rog	Kolovoz 1944.	Broj žrtava: 13. Žrtve su njemački vojnici.	NOV
	Groblje sv. Ivana	17.-20.11. 1944.	Broj žrtava: 80-100. Noćima je strijeljan veći broj civila.	NOV
PLOČE	Ćulumi na Rupi	2.11.1943.	Broj žrtava: 43. Strijeljani su civili, mještani sela Ćulumi te bačeni u jame na šest lokacija.	NOV

SPLITSKO-DALMATINSKA ŽUPANIJA

GRAD/ OPĆINA/ NASELJE/ OTOK	LOKALITET	VRIJEME SMRTI	ŽRTVE I OKOLNOSTI STRADANJA	POČINITELJI
BRAČ	Nerežišća, jama zvana Dobra	23.10.1944.	Broj žrtava: 12. Likvidirani su pripadnici oružanih snaga NDH i bačeni u jamu.	NOV
	Nerežišća, jama zvana Burinice	Ljeto 1945.	Broj žrtava: nepoznat. Žrtve su njemački vojnici i civili.	JA
	Postira, jama zvana Konjska glava	1944.	Broj žrtava: 1. Žrtva je ubijena i bačena u jamu.	NOV
	Selca	rujan 1944.	Broj žrtava: 450. Žrtve su njemački zarobljenici koji su, katkad i živi, bačeni u jame na više lokacija.	NOV
DUGOPOLJE	Groblje[202]	1941.-1945.	Broj žrtava: oko 160. Grobnica poginulih pripadnika oružanih snaga NDH.	NOV/četnici
	Kotlenice, jama zvana Orlovača	1944.	Broj žrtava: 1. Likvidiran je zarobljeni pripadnik Ustaške vojnice i bačen u jamu.	NOV
IMOTSKI	Đombuša ili Barakovac, Pionirka, Lisičine, pored duhanske stanice	nepoznato	Broj žrtava: nepoznato. Žrtve su vojnici i civili.	NOV
	Runovići, pokraj crkve	nepoznato	Broj žrtava: 1. Likvidiran je pripadnik Ustaške vojnice.	
	Glavina Gornja – Cikova jama	6.11.1945.	Broj žrtava: 2. Posmrtni ostatci jedne od žrtava pronađeni su g. 1946.	Vlasti FNRJ

[202] Terenskim istraživanjem nije ustanovljeno postojanje ovog grobišta.

	Između Glavine i Kamenmosta	studeni i prosinac 1945.	Broj žrtava: 7. Žrtve su ekshumirane i pokopane na groblju sv. Luke u Kamenmostu.	Vlasti FNRJ
KAŠTELA	Kaštel Sućurac	Kraj 1944.	Broj žrtava: nepoznat. Žrtve su pripadnici oružanih snaga NDH prethodno zatočeni u splitskom logoru Gripe te zatim likvidirani na većem broju lokacija.	NOV
KLIS	Brštanovo, jama zvana Beškerov vrt	1943./1944.	Broj žrtava:2. Likvidirani su pripadnici Ustaške vojnice i bačeni u jamu.	NOV
KOMIŽA	Biševo	1944.	Broj žrtava: nepoznat. Žrtve su njemački vojnici i pripadnici Hrvatskog domobranstva.	NOV
LEĆEVICA	Radošić, Kevina jama	Studeni 1944.	Broj žrtava: nepoznat. Strijeljani su pripadnici oružanih snaga NDH i civili te bačeni u jamu.	NOV
MAKARSKA	Jama pokraj stare ledenice, kod uljare, predio zvan Klačina, sjeverno kraj groblja	nepoznato	Broj žrtava: nepoznat. Žrtve su civili i pripadnici oružanih snaga NDH.	NOV
	Biokovo – jama Čalnjača	10.4.1944.	Broj žrtava: 1. Likvidiran je civil zbog navodne suradnje s ustašama.	NOV
	Biokovo – Šulina jama, jama Biokovka, jama u Šošićima, jama na Sv. Iliji, jama na Sv. Juri, jama na Borovcu, jama na Gradačkim stinama i jama u Topićima	1945.	Broj žrtava: nepoznat. Žrtve su civili.	NOV/JA

MARINA	Blizna, jama zvana Jaiće	Kolovoz 1943.	Broj žrtava: 1. Civil.	NOV
	Vinišća, predio Lisičine	1943./1944.	Broj žrtava: nepoznat. Žrtve su likvidirane i bačene u jamu zajedno sa žrtvama iz Vrsina.	
	Vrsine	1943./1944.	Broj žrtava: nepoznat. Žrtve su likvidirane i bačene u jamu zajedno sa žrtvama iz Vinišća.	
MUĆ	Gornje Ogorje	16.11.1944.	Broj žrtava: 35. Likvidirani su pripadnici oružanih snaga NDH.	NOV
	Jama Glavuša	1944.	Broj žrtava: 2. Žrtve su civili.	NOV
OMIŠ	Garma	nepoznato	Broj žrtava: 112. Masovna grobnica pripadnika oružanih snaga NDH. Ekshumacija posmrtnih ostataka izvršena je g. 1996., a pokopani su na groblju Vrisovci u Omišu.	NOV
	Blato na Cetini	nepoznato	Broj žrtava: nepoznat. Likvidirani su zarobljenici.	NOV
	Jama Bezdanka	20.8.1943.	Broj žrtava: 11. Likvidirani su pripadnici Hrvatskog domobranstva.	NOV
	Dubrava, brdo Mosor	Svibanj 1944.	Broj žrtava: oko 40. Više masovnih grobnica u kojima su likvidirani civili.	NOV
	Nova Sela, jama Golubinka	1.11.1944.	Broj žrtava: oko 160. Likvidirani su njemački vojnici.	NOV
SINJ	Vrdovo	24.4.1944.	Broj žrtava: 3. Likvidirani su civili.	NOV
	Jama u Grabu	Svibanj 1944.	Broj žrtava: 1. Likvidiran je pripadnik Ustaške vojnice.	NOV

	Husina jama, jama Vrtine	9.4.1944./ 26.10.1944.	Broj žrtava: oko 1000. Likvidirani su civili i pripadnici oružanih snaga NDH.	NOV
	Na putu prema Glavicama	1945.	Broj žrtava: oko 50. Civili iz sela Han kod Sinja strijeljani su i bačeni u jamu.	NOV/JA
	Gala, jama zvana Prolog	poraće	Broj žrtava: 8. Likvidirani su civili.	Vlasti FNRJ
SPLIT	Žrnovnica, Zubića jama	nepoznato	Broj žrtava: oko 10.	
	Sustipan	Rujan 1943.	Broj žrtava: nepoznat. Žrtve su civili i pripadnici oružanih snaga NDH.	NOV
	Groblje Lovrinac	1943./1944.	Broj žrtava: više stotina. Masovna grobnica ubijenih civila, njemačkih vojnika i pripadnika oružanih snaga NDH.	NOV
	Mosor, Ćorina jama	1944.	Broj žrtava: 1. Likvidiran je pripadnik Ustaške vojnice.	NOV
	Stobreč, Šine - kamenolom	1944. i 1945.	Broj žrtava: 10. Likvidirani su pripadnici oružanih snaga NDH dovezeni iz logora Gripe.	NOV/JA
	Prema Stobreču	1945.	Broj žrtava: nepoznat. Žrtve su vojnici hrvatske i drugih nacionalnosti koji su likvidirani na putu od logora u Muću prema Stobreču.	NOV/JA
	Gradsko groblje	1945.	Broj žrtava: 27. Likvidirani su građani Imotskog.	NOV/JA
	Jama na Visokoj	1945.	Broj žrtava: 1. Likvidiran je pripadnik Hrvatskih oružanih snaga i bačen u jamu.	NOV/JA
	U blizini Novog groblja	Svibanj 1945.	Broj žrtava: nepoznat. Žrtve su strijeljane i bačene u jamu.	JA

ŠESTANOVAC	Kod mjesta	29.11.1945.	Broj žrtava: 3. Likvidirani su pripadnici oružanih snaga NDH.	NOV
ŠOLTA	Jama Rudina	kolovoz i rujan 1943.	Broj žrtava: 6. Žrtve su likvidirane i bačene u jamu. Na mjestu stradanja izgrađeno je 1998. spomen-obilježje.	NOV
TRILJ	Voštane, Kamešnica	1944.	Broj žrtava: nepoznat.	
	Podi	Svibanj 1944.	Broj žrtava: 102. Likvidirani su pripadnici oružanih snaga NDH i civili zarobljeni nakon bitke kod Aržana 26.-27. svibnja 1944. Žrtve su ekshumirane.	NOV
	Budimir	ljeto i jesen 1945.	Broj žrtava: nepoznat. Uhićeni pripadnici oružanih snaga NDH koji su se skrivali po okolnim brdima bačeni su živi u jamu.	Vlasti DFJ
TROGIR	Kod groblja Sv. Ivana	1945.-1948.	Broj žrtava: nepoznat. Likvidirani su civili i bivši pripadnici oružanih snaga NDH.	JA/ vlasti FNRJ
TUČEPI	Biokovo, jama na Lađanima	nepoznato	Broj žrtava: nepoznat	
VRGORAC	Pokraj Novog groblja	27.2.1945.	Broj žrtava: 4. Žrtve su likvidirane i sahranjene pokraj Novog groblja. Posmrtni ostatci preneseni su oko g. 1979. i pokopani na drugom mjestu.	NOV
VRLIKA	Otišić – jama zvana Otiška Lugarica	nepoznato	Broj žrtava: 23. Žrtve su likvidirane i bačene u jamu.	NOV
	Jama zvana Medanjača	1943.	Broj žrtava: nepoznat. Žrtve su likvidirane i bačene u jamu.	
ZADVARJE	Kod mjesta	nepoznato	Broj žrtava: nepoznat.	

ZAGVOZD	Krstatice	30.9.1943.	Broj žrtava: 2. Likvidirani su i bačeni u jamu pripadnici oružanih snaga NDH.	NOV
	Biokovsko Selo, jama zvana Mijorovača	nepoznato	Broj žrtava: nepoznat.	
	Sudišće	nepoznato	Broj žrtava: nepoznat.	
	Šuvarov Dolac, jama Jerkuša	jesen 1944.	Broj žrtava: 42 Žrtve su pripadnici oružanih snaga NDH i civili. Grobište je obilježeno.	NOV
	Predio zvan Turija	29.11.1945.	Broj žrtava: 8. Likvidirani civili bačeni su u jame na dvije lokacije. Ekshumacija posmrtnih ostataka obavljena je g. 1995.	Vlasti FNRJ
	Južna strana ceste Zagvozd-Vrgorac	21.5.1948.	Broj žrtava: 4. Likvidirani civili bačeni su u jamu. Ekshumacija posmrtnih ostataka obavljena je g. 1995.	Vlasti FNRJ

ŠIBENSKO-KNINSKA ŽUPANIJA

GRAD OPĆINA/NASELJE	LOKALITET	VRIJEME SMRTI	ŽRTVE I OKOLNOSTI STRADANJA	POČINITELJI
DRNIŠ	Mirlović Zagora – jama Golubinka	1.11.1944.	Broj žrtava: nepoznat. Strijeljani njemački vojnici bačeni su u jamu.	NOV
	Siverić – kod mjesta	6.11.1944.	Broj žrtava: nepoznat. Pripadnici oružanih snaga NDH strijeljani su i bačeni u jamu.	NOV
ERVENIK	Prklje – Ervenik Donji	Siječanj 1944.	Broj žrtava: 12. Žrtve su uhićeni civili iz okolnih sela.	NOV
	Jama Bezdanka	Studeni 1944.	Broj žrtava: 8. Žrtve su hrvatski civili.	NOV
	Kod crkve sv. Mihovila	1944.-1945.	Broj žrtava: nepoznat. Likvidirani su hrvatski civili.	NOV
	Kod Ervenika	nepoznato	Broj žrtava: 1. Likvidiran je pripadnik oružanih snaga NDH i bačen u jamu.	NOV
KIJEVO	Zaseoci Cicvarići, Jurić i Banjani	1944.	Broj žrtava: 13. Žrtve su civili koji su strijeljani ili bacani u goruću štalu.	NOV
KNIN	Na Dinari	26.7.1943.	Broj žrtava: 14. Hrvatski vojnici koji su se predali odvedeni su na Dinaru i strijeljani.	NOV
	Vrt vojne bolnice	Jesen 1944.	Broj žrtava: nepoznat. Likvidirani su ranjeni pripadnici njemačke vojske i Hrvatskih oružanih snaga te zakopani u dvije grobne jame.	NOV
	Novo groblje	3.12.1944.	Broj žrtava: 12. Uhićeni građani, među kojima je samo nekolicini suđeno, strijeljani su, a njihovi su posmrtni ostatci	NOV

			1966. preneseni i pokopani pokraj Novog groblja u Kninu.	
	Polača, Badanj-Podinarje	26.7.1943.	broj žrtava: 20. Zarobljeni pripadnici oružanih snaga NDH mučeni su i likvidirani te ostavljeni na pašnjaku.	NOV
	Kninsko Polje	1943.-1944.	Broj žrtava: oko 800. Žrtve su njemački vojnici i pripadnici Hrvatskih oružanih snaga.	NOV / četnici
	Kovačić, Pržine – Kumčevića glavica	3.12.1944.	Broj žrtava: oko 50. Žrtve su zarobljeni ranjenici njemačke vojske i oružanih snaga NDH te civili.	NOV
	Pađene i Žagrović	Prosinac 1944.	Broj žrtava: nepoznat. Likvidirani su njemački vojnici i pripadnici Hrvatskih oružanih snaga.	NOV
KRUŠEVO	Jama zvana Mala selina	Tijekom rata	Broj žrtava: nepoznat. Žrtve su civili koji su mučeni i živi bačeni u jamu.	NOV
ORLIĆ	Vrbnik, Perkušića Draga	7.12.1944.	Broj žrtava: oko 30. Nakon ulaska pripadnika NOV-e u Knin, uhićeni su vojnici i civili koji su nakon saslušanja i bez suđenja strijeljani i zakopani u jame ostale nakon bombardiranja.	NOV
PROMINA	Oklaj, kraške jame u okolici	Tijekom rata	Broj žrtava: nepoznat. Žrtve su civili, svećenici, časne sestre, njemački vojnici i pripadnici oružanih snaga NDH.	NOV
PRIMOŠTEN	Krške jame u okolici	Tijekom rata	Broj žrtava: nepoznat. Žrtve su civili koji su mučeni i živi bacani u jame te likvidirani.	NOV
	Bagulinova jama	1945.	Broj žrtava: nepoznat. Likvidirani su civili iz Primoštena.	Vlasti DFJ
SKRADIN	Između Stankovaca i Budaka	Svibanj 1945.	Broj žratva: nepoznat. Civili iz Skradina i okolice odvedeni su i likvidirani u jamama u okolici.	JA/Vlasti DFJ

ŠIBENIK	Okolica grada	Krajem 1944.	Broj žrtava: 11. Žrtve su civili, ugledni građani Šibenika.	NOV
	Staro groblje	Prosinac 1944.	Broj žrtava: 5-10. Predsjednik Općine Drniš osuđen je na smrt i strijeljan zajedno s nekoliko drugih osoba. Svi su pokopani izvan zidina starog groblja.	NOV
	Ražine, kod crkve u šibenskom polju	1945.	Broj žrtava: nepoznat. U više iskopanih jama zakopani su likvidirani civli.	Vlasti DFJ
	Dubrava kod Šibenika – jama Banovača	27.10.1943.	Broj žrtava: 1. Likvidiran je civil i bačen u jamu.	NOV
	Dubrava kod Šibenika – jama Golubinka	Kraj 1944.	Broj žrtava: nepoznat. Nakon ulaska partizana u Šibenik likvidirani su njemački vojnici.	NOV
	Žirje – jama zvana Gradina	1945.	Broj žrtava: nepoznat. Žrtve su hrvatski i talijanski civili.	Vlasti DFJ
TISNO	Dubrava kod Tisnog – jame Golubinke, brdo Sopanj	Tijekom rata	Broj žrtava: nepoznat. Civili iz Vodica i okolice mučeni su i ubijeni te bačeni u jame na više lokacija.	NOV

ZADARSKA ŽUPANIJA

GRAD OPĆINA/NASELJE	LOKALITET	VRIJEME SMRTI	ŽRTVE I OKOLNOSTI STRADANJA	POČINITELJI
BENKOVAC	Miranje – Petrina jama	1943.	Broj žrtava: 1.	NOV
	Bjelina – jama Parčići	20.4.1944.	Broj žrtava: 22 Likvidirani su civili.	NOV
	Radošinovci – jama Skorobića	1945.	Broj žrtava: nepoznat. Više osoba bačeno je u jamu iznad Vranskog jezera.	
	Između Stankovaca i Benkovca	Svibanj 1945.	Broj žrtava: nepoznat. Likvidirani su stanovnici okolnih područja i bačeni u jame na više lokacija.	JA
	Končarova jama	1946.-1947.	Broj žrtava: nepoznat. Više osoba likvidirano je i bačeno u jamu koja se nalazi nedaleko sela Popović u smjeru Karina.	Vlasti FNRJ
GRAČAC	Jama Tučić	1943.-1945.	Broj žrtava: 5. Likvidirani su civili.	NOV
	Kod katoličkog groblja	6.2.1945.	Broj žrtava: 11. Strijeljani su pripadnici Hrvatskih oružanih snaga.	NOV
	Rudopolje Bruvanjsko – pokraj crkve sv. Petra	1945.	Broj žrtava: 2. Žrtve su likvidirane i bačene u jamu.	Vlasti DFJ
	Sveti Rok	8.9.1946.	Broj žrtava: nepoznat. Više osoba strijeljano je kod vrha Vrace.	Vlasti FNRJ
NIN	Vrsi – jama Golubinka	1945.	Broj žrtava: 1. Jedan pripadnik Hrvatskih oružanih snaga živ je bačen u jamu.	NOV
	Zaton – jama Čabrinka	1945.	Broj žrtava: vjerojatno preko 40.	NOV

			Likvidirani su njemački vojnici nedaleko ceste Obrovac-Gračac.	
OBROVAC	Iznad tunela Prezid	9.9.1946.	Broj žrtava: 30-33. Likvidirani su civili nakon mučenja. Pokopani su u dvije grobnice.	Vlasti FNRJ
PAG	Južna strana grada	1945.	Broj žrtava: nepoznat. Masovna grobnica njemačkih vojnika i civila.	JA
	Kolan - Gajac	13.5.1945.	Broj žrtava: 6. Žrtve su civili.	JA
PAKOŠTANE	Vrana – kod groblja i crkve, mlinovi i brdo Zvirinac	1941.-1945.	Broj žrtava: oko 100. Žrtve su talijanski vojnici i civili.	NOV
ZADAR		1944.-1945.	Broj žrtava: oko 350. Likvidirani su hrvatski, talijanski i njemački vojnici te bačeni u jamu.	NOV
	groblje	1945.	Broj žrtava: 13. Strijeljani su civili.	NOV
ZEMUNIK DONJI	Pokraj piste	8.11.1944.	Broj žrtava: 1.	NOV

KRATICE:

AFŽ – Antifašistički front žena
AVNOJ – Antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Jugoslavije
bat. – bataljon/bataljun
Br./br. – broj
Brig. – brigada
CK – Centralni komitet
CK KP(**H/J**) – Centralni komitet Komunističke partije (Hrvatske/Jugoslavije)
CK SKH – Centralni komitet Saveza komunista Hrvatske
DFJ(**ugoslavija**) – Demokratska Federativna Jugoslavija
Div./div. – divizija
FD Hrvatska – Federalna Država Hrvatska
FNRJ – Federativna Narodna Republika Jugoslavija
Gestapo – Geheime Staatspolizei
GŠH(**rvatske)** – Glavni štab Hrvatske
HDA – Hrvatski državni arhiv, Zagreb
HSS – Hrvatska seljačka stranka
Inv. br. – inventarni broj
JA – Jugoslavenska armija
JNOF – Jedinstvena narodnooslobodilačka fronta
JT – Javno tužiteljstvo/Javni tužitelj
Jug. Armija – Jugoslavenska armija
KK – Kotarski komitet
KK KP(H) – Kotarski komitet Komunističke partije (Hrvatske)
KNO(J)– Korpus narodne obrane (Jugoslavije)
KP(**H/J**) – Komunistička partija (Hrvatske/Jugoslavije)
KPSD – Komanda područja srednje Dalmacije
kut. – kutija
mj(es). – mjesec
MOC – Mjesni obavještajni centar
M.P. – mjesto pečata
Nar. Odbr. – Narodna odbrana (postrojba)
NDH – Nezavisna Država Hrvatska
NF – Narodna fronta
NKOJ – Nacionalni komitet oslobođenja Jugoslavije
NM – Narodna milicija
NO – Narodna obrana (KNOJ)
NO – Narodni odbor
NOB – Narodnooslobodilačka borba
NOO – Narodnooslobodilački odbor
NOP – Narodnooslobodilački pokret
NOU – Narodnooslobodilačka udarna
NOV – Narodnooslobodilačka vojska
N.O. Vlasti – Narodnooslobodilačke vlasti
NOV i POH – Narodnooslobodilačka vojska i partizanski odredi Hrvatske
NOVJ – Narodnooslobodilačka vojska Jugoslavije
NRH(**rvatska**) – Narodna Republika Hrvatska
o. mj. – ovog mjeseca
ob. oficir – obavještajni oficir
ob. služba – obavještajna služba
o. g. – ove godine
OK KPH – Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske
OZN-a – Odjeljenje za zaštitu naroda
P. O.(dred) – partizanski odred
p(**o**)**k.** – pokojnog
p. s. – post scriptum
Pov. – povjerljivo
Pov. Br. – Povjerljivo Broj
PPK – Protiv pete kolone
r(**od**)**.** – rođen/rođena
rkt. – rimokatolik
ROC – Rajonski obavještajni centar
S.F. S.N. – Smrt fašizmu sloboda narodu
sl. – slično
S.O./s.o. – službeno odsutan
s.r. – svojeručno
SKOJ – Savez komunističke omladine Jugoslavije
Str. Pov. (Br.) – strogo povjerljivo (broj)
t.g. – tekuće godine
tzv./t. zv. – takozvane/takozvani
UDB-a – Uprava državne bezbjednosti
Ud. Korp.(us) – Udarni korpus
USAOH – Ujedinjeni savez antifašističke omladine Hrvatske
u.z. – u zamjenu
VA VII – Vojni arhiv Vojnoistorijskog instituta, Beograd
v.d. – vršilac dužnosti
V.P. – Vojno područje
v.r. – vlastoručno
ZAVNOH – Zemaljsko Antifašističko Vijeće Narodnog Oslobođenja Hrvatske
ŽAP – Živio Ante Pavelić

DOKUMENTI

DALMACIJA

1.

21. listopada 1943.

Dopis Intendanture Štaba VIII. Korpusa Štabu korpusa o pooštravanju postupanja prema „narodnim neprijateljima“ i provođenju konfiskacija

---

ŠTAB VIII KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE
I N T E N D A N T U R A
Broj: službeno
21 oktobra 1943.

ŠTABU VIII. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE,

P o l o ž a j

S obzirom da ovaj otsjek ima zadaću da što više prikupi zalihe hrane, a da do iste se može doći putem konfiskacije i *razreza*[203] /dobrovoljni prilozi na ovom sektoru ispadaju iz kombinacije jer su se pokazali kao neuspješni odn. Neizvodljivi/, to smatram da se ima smjesta pristupiti konfiskaciji hrane od narodnih neprijatelja, a poslije u koliko se ukaže potreba pristupiti i *Razrezu*.[204]

Pošto je riješeno da se prema narodnim neprijateljima uopše oštrije postupa, to svakako da bi i sama konfiskacija trebala da bude u tom smislu. Poznato nam je da se narodni neprijatelji služe sakrivanjem hrane, a da bi ovo onemogučili pristupili smo popisivanju imovnog stanja istih, kao što se to vidi iz priloženog uputstva, koje bi trebalo da se dostavi svim Komandama područja. Tim novim načinom, narodni neprijatelji ne bi bili u stanju da sakriju uspjeh žetve odn. Imovinsko stanje, pa bi se i konfiskacija izvršila pravilnije i obilatije.

Ako se Štab tog. Korpusa slaže sa u prilogu izloćenim načinom vršenja konfiskacija, tada bi mi pristupili njegovom izvršenju na najbolji način, a svako netačno prijavljivanje imovnog stanja bilo bi kažnjeno, radi održanja autoriteta izdatih naregjenja, oduzimanjem neprijavljene imovine.

Držim da bi na cijeloj našoj oslobogjenoj teritoriji trebalo da se hrana prikuplja na izloženi način, pa ako se s ovim postupkom složite, to bi upoznao P.K. i P.N.O.O. da i oni dadnu svoje mišljenje.

Uz drugarski pozdrav: SMRT FAŠIZMU-SLOBODA NARODU!

Za INTENDANTURU,
Kotaraš [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1899 8. udarni dalmatinski korpus, kut.32, NOV-37/5226

[203] Nadopisano rukom
[204] Nadopisano rukom

2.

19. lipnja 1944.

Štab VIII. korpusa NOV Jugoslavije izvješćuje o rezultatima koje su jedinice VIII. korpusa NOVJ postigle u djelovanjima i borbama tijekom svibnja 1944.

ŠTAB
VIII. KORPUSA N.O.V.J.
Op. br. *74*
19. juna 1944

Informativni bilten
za mjesec maj.

ŠTABU .....

Jedinice našega korpusa u borbama vodjenim u toku mjeseca maja postigle su sledeće rezultate

XX. DIVIZIJA

Izvela je: 4 veće i 35 manjih akcija.

Neprijatelju nanijeti gubitci: ubijeno: 8 oficira, 468 podoficira i vojnika. Ranjeno 273 i zarobljeno: 2 oficira i 141 podoficira i vojnika.

Uništeno: 1 tenk tipa "Panther", 27 kamiona, 1 top, 2 radio-stanica, 7 tona hrane, 20 bunkera, 4 puškomitraljeza, 90 pušaka i druge spreme.

Zaplijenjeno: 4 teška i 2 laka bacača, 5 teških mitraljeza, 9 puškomitraljeza, 144 puške, 5 strojnica, 5 pištolja, 19.000 metaka, 133 bombe, 4 telefona, 1 poljska kuhinja, 1 motorbicikla, 1 bicikla, 208 pari odijela, cijela arhiva Ustaške bojne u Aržanu, 52.000 komada cigareta, konja, ćebadi i ostalog ratnog materijala.

Oslobodjeno: Aržano i 20 sela u Cetinskoj dolini. Dalje oslobodjeno 50 zarobljenih drugova koje je neprijatelj vodio sa sobom iz Splita i Šibenika.

Mobilisano boraca: 850.

Naši gubitci: poginulo 19, ranjeno 56, zarobljeno ili nestalo 17.

XIX. DIVIZIJA

Izvela je: 50 akcija.

Neprijatelju nanijeti gubitci: ubijeno 460, ranjeno 91 i zarobljeno 70 oficira, podoficira i vojnika.

Uništeno: 4 tenka, 23 kamiona, i velika količina minobacačke municije.

Zaplijenjeno: 2 teška bacača, 1 teški mitraljez, 4 puškomitraljeza, 70 pušaka, 3 strojnice, 10 revolvera, 6000 metaka i druge spreme.

Oslobodjeno i delimično zadržano u vlasti: Kistanje, Djevrske, Bribir, Smrdelje i Karin.

Mobilisano boraca: 442.

Naši gubitci: poginulo 12, ranjeno 36, zarobljena ili nestala 3.

Izgubljenog oružja i materijala: nije bilo.

IX. DIVIZIJA

Izvela je: 25 akcija.

Neprijatelju nanijeti gubitci: ubijeno 334, ranjeno 374 i zarobljeno 2 neprijateljskih oficira, podoficira i vojnika.

Uništeno: 3 tenka i 11 kamiona.

Oštećeno: 1 tenk i 3 motorbicikla.

Zaplijenjeno: 27 pušaka, 4 "Šarca", 6 strojnica, 7 revolvera, 1 tromblona, 2 dvogleda, 5000 metaka, 5 mazgi sa kazanima, 5 ćebadi, 3 šinjela i oko 1000 kg hrane.

Oslobodjeno: Teren na kojem je vodila operacije prelazio je iz ruke ...[205] uništen garnizon Vrana kod Biograda n/m.

Mobilisano: 450.

Naši gubitci: poginulo 27, ranjeno 57, nestalih ili zarobljenih 25.

Izgubljenog oružja i materijala: nije bilo.

U akcijama od 28. maja sadejstvovala je saveznička avijacija na sektoru Grahovo - Peulje kojom je prilikom uništeno 25 motornih vozila.

XXVI. DIVIZIJA

Izvela je: 1 akciju (na ostrvu Šolti).

Neprijatelju nanijeti gubici: ubijeno 300 oficira, podoficira i vojnika, zarobljeno 70; broj ranjenih nepoznat.

Uništeno: zapaljene su 2 utvrdjene zgrade u kojima se nalazio materijal i municija. Zapaljen i potopljen 1 naoružani neprijateljski brod, 1 oklopna maona puna municije i hrane i 1 nenaoružani brod.

Zaplijenjeno: 22 "Šarca", 95 pušaka, 15 revolvera, 8 strojnica, 1 radio-stanica i znatne količine druge ratne spreme.

Oslobodjeno i delimično zadržano u vlasti: sva mjesta na ostrvu Hvaru osim Sućurja.

Mobilisano boraca: 625.

Naši gubici: poginulo 35 u akciji i 45 ranjenika, potopljeni na bolničkom brodu "Mariji II".

Za vreme akcija na ostrvu Šolti 1 vod ubio je na o. Braču 30 neprijateljskih vojnika.

Akcije Bračkog odreda: ubio 66 neprijateljskih oficira, podoficira i vojnika i uništio jedan automobil.

Akcije Hvarskog odreda: ubio 15 neprijateljskih oficira, podoficira i vojnika i uništio 4 automobila.

Akcije Korčulanskog odreda: ubio 28 neprijateljskih oficira, podoficira i vojnika i veći broj ranio.

Akcije Pelješkog odreda: Likvidirao žandarmerijsku stanicu u Trpnju i zarobio 7 žandarma.

JUŽNODALMATINSKA GRUPA ODREDA

Izvela je: 50 akcija.

---

[205] Nečitko.

Neprijatelju nanijeti gubici: ubijeno 319, ranjeno 189 i zarobljeno 19 neprijateljskih oficira, podoficira i vojnika.

Uništeno: 11 kamiona, 2 motorbicikla, 4 lokomotive, 8 vagona, srušeno 2 željeznice i 1 most. Potopljena 2 motorna čamca i ubijeno 24 konja.

Zaplijenjeno: 2 puškomitraljeza, 20 pušaka, 2 automatske puške, 5.500 m kabla.

Naši gubici: poginulo 7, ranjeno 12, zarobljeno ili nestalo 4.

SJEVERNODALMATINSKA GRUPA ODREDA

Neprijatelju nanijeti gubici: ubijeno 261, ranjeno 114, zarobljeno 19 neprijateljskih oficira, podoficira i vojnika.

Uništeno: 1 tenk, 23 kamiona, 1 top, 5 kola i 120 automobilskih guma.

Zaplijenjeno: 1 motorbicikla, 5 bicikla, 1 puškomitraljez, 1 "Šarac", 1 strojnica, 4 puške, 1 revolver, 1 telefon, 12.000 m kabla, 7 automobilskih guma, 2 vagona hrane, 5 ribarskih ladja, 600 kg kruha i druge spreme.

Oslobodjeno: Novigrad i Tinj.

Mobilisano: 480.

Naši gubici: 5 mrtvih, 16 ranjenih, 22 zarobljenih ili nestalih.

Izgubljeno oružja: 1 teški mitraljez, 3 puškomitraljezia i 16 pušaka.

SREDNJEDALMATINSKA GRUPA ODREDA

Izvela je: 50 akcija.

Neprijatelju nanijeti gubici: 205 ubijeno, ranjeno 175, zarobljeno 24 neprijateljskih oficira, podoficira i vojnika.

Uništeno: 2 tenka, 18 kamiona i 2 luksuzna automobila.

Zaplijenjeno: 25 pušaka, 1 revolver, 23.000 metaka, 1 bicikla, 120 komada krupne stoke, 1600 komad sitne stoke, 150 kg žita, 2 odijela, telefonske žice, kabla i druge spreme.

Mobilisano: 250 boraca.

MORNARICA

Izvela je: 3 samostalne akcije i sadejstvovala akcijama XXVI. divizije na ostrvu Šolti.

Neprijatelju nanijeti gubitci: ubijena 2 oficira i 4 vojnika, zarobljena 2 vojnika.

Zaplijenjeno 1 motorni jedrenjak.

Uništeno: 1 parobrod.

Naši gubitci: poginulo 16. Izgubljen 1 motorni jedrenjak.

Prema pokazanim rezultatima prvo mjesto zauzela je XX. Divizija, drugo XIX. Divizija i dalje redom kako je iznijeto u biltenu. Opšti postignuti rezultati kod XX. i XIX. Divizije takovi su da je bilo teško odrediti za jednu ili drugu diviziju prvo ili drugo mjesto.

Za mornaricu zadnje mjesto u biltenu ne pretstavlja njene stvarne uspjehe kroz ovaj mjesec obzirom na njene specijalne pomorske zadatke.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Polit. komesar, pukovnik: ...[207] [v.r.]	M.P.[206]	Komandant, pukovnik: V. Ćetković [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.262, IHRPD, kut. 60

3.

9. studenog 1944.

Podaci o Krsti Martinoviću koji je u veljači 1943 prisustvovao „likvidaciji jednog špijuna“

Drugu
Pomoćniku Komesara VII. Udarne Brigade

Dragi druže!

Šaljemo ti podatke za druga Martinović Krstu koje si ti tražio u vezi dodjeljivanja spomenice.

Drug Martinović stupio je u NOP 1942 godine u petom mjesecu. Od tada je počeo sudjelovati u kupljenju narodne pomoći. U drugom mjesecu 1943 godine prisustvovao je likvidaciji jednog špijuna i neposredno iza toga otišao u borbu.

Drugarski pozdrav

SF.-SN!

9.XI.1944 g.

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1910, 19. udarna divizija, kut.33, NOV-38/5454

[206] Nečitko.
[207] Potpis nečitak.

4.

12. siječnja 1945.

Izvješće III. otsjeka OZN-e oblasti VIII. korpusa NOVJ III. otsjeku OZN-e za Hrvatsku

---

[...][208]
III. SEKCIJA OZNe
OBLASTI VIII. KORPUSA
OZNE ZA HRVATSKU
Broj *240* dne *12-I-45*[209]

Dostavlja redovni opšti izvještaj.-

III. Otsjeku Odjelenja Zaštite Naroda za Hrvatsku

Kroz poslijednji mjesec dana većina jedinica ovog korpusa bile su u fazi sredjivanja i popune sa novodošlim mobilisanim ljudima i rijedje zarobljenim neprijateljskim vojnicima raznih grupacija. Jedinice su popunjene ljudstvom većinom sa onih sektora koji su sve do ovog oslobodjenja bili pod kontrolom okupatora i domaćih izroda /Kninska krajina, Južna Dalmacija./ Medju tim novodošlim ljudima ima najviše oportunista i špekulanata, koji su do sada kroz čitavo vrijeme borbe bili izvan direktnog ratnog poprišta ili su u većini bili u raznim domaćim neprijateljskim grupacijama /ustaše, četnici itd./ Uslijed posljednjih velikih i odlučnih borbi, a kod nekih jedinica /IX., XX./ neprekidnih, veći broj pretežno starijih boraca izbačen je iz stroja, čija su mjesta popunili novomobilisani borci koji u nekim jedinicama, a naročito u XX-ima i 70-80%. Jedinice su prilično uspjele, da obuhvate novodošlo ljudstvo, koji su se u poslijednjim borbama, osim nekih manjih djelova dobro naročito u borbama pokazali ne misleći na političku svijest koja je kod njih još uvijek slaba i na niskom nivou. Primjećuje se ipak kod manjeg djela novomobilisanih boraca da se nakon što su se upoznali sa jedinicom, životom i drugim prilikama u njoj, pokušavaju na razne okolnosti i načine izvući. Još uvijek ima takvih koji su u posljednim popunama došli, da se zbog površnog prijašnjeg ispitivanja moraju ponovno izvlačiti zbog svog prijašnjeg protunarodnog rada iz jedinica i upućivati ih nazad na postupak Vojnim Sudovima. Izuzev rijedjih iznimaka, na koje ćemo se u toku izvještaja osvrnuti, novodošli borci su dobro primljeni.

Imajući u vidu da su jedinice primile, ako i Vojno-pozadinske vlasti veliki broj ljudstva novog a vrlo često dolaze morskim putem ljudi iz naših jedinica u Italiji najviše sa slabim karakteristikama, jer su tamo bili nepočudni u jedinicama ima uvijek takovih koji su spremni učiniti ispade koji samo krnje autoritet i historijat naših jedinica. To se naročito očituje kod takvih u odnosu prema ostalim drugovima, komandnom kadru,

---

[208] Zvijezda petokraka.
[209] Pečat.

civilnom stanovništvu u raznim kradjama itd. Takvih ispada može se naročito desiti u operativnim jedinicama, jer se svi nepočudni elementi iz pozadine sa prvom prošlošću upućuju u operativne jedinice. Ima medju njima i takvih koji to svijesno čine da bi na taj način kompromitovali naš pokret, a ima i nehotičnih pa i manjih prestupa i nepravilnosti kako kod boraca tako i kod njihovih rukovodioca. Po svim ovim nedostatcima poduzimlju se osim pojedinih slučajeva potrebne mjere, ali to nije stvar jednodnevnog oslanjanja, nego dužeg upornog i sistematskog vojno-političkog rada. Zbog velikog i naglog priliva novih boraca, nešto zbog nebudnosti, a nešto zbog nemogućnosti momentalne kontrole, u pojedine ustanove i jedinice koje nisu direktno na frontu uspjelo se je uvući raznih tipova, koji svojim dosadašnjim radom nisu zaslužni da budu na takvim mjestima, a proti kojih je već poduzet ili se poduzimlje pravilan postupak.

Na šoferskom komandirskom auto kursu Glavnog štaba Hrvatske u Splitu nalazi se Govorko Stanko. Polovinom prošle godine Govorko je zajedno sa još nekim švercerima zarobljen sa automobilom od strane naših jedinica na Imotskom sektoru. Odatle je upućen na raspored štabu VIII. korpusa, gdje je bio rasporedjen u sekciju za naoružanje. Zbog kradje, prestupa i nekorektnih odnosa prema svojim starješinama, bio je upućen u jedinice IX. divizije, odakle je odmah dezertirao i predao se četničkim jedinicama u Kosovu. U Kosovu je prema izjavi Dragice Brkić iz Bos. Grahova, koja je tada bila kod četnika u zatvoru, pričao o IX. divziji razne prosto nevjerovatne stvari, o životu, radu i stanju u svojoj jedinici. I ako je Hrvat četnici ga nisu dirali i pustili ga u Split odakle je ponovno izašao i javio se u jedinice XXVI. divizije na Visu. Zbog svog ranijeg držanja bio je uhapšen i ponovno vraćen na daljni postupak štabu IX. divizije. Pošto se je situacija promjenila nije bio streljan, a nepažnjom štaba divizije došao je na kurs. Poduzete su potrebne mjere i od strane štaba korpusa bit će upućen na raspored za borca u operativnu jedinicu.

U auto bataljon VIII. korpusa došao je za sekretara Franić Dinko Mirkov. U partizane je došao kapitulacijom Italije, nakon izvjesnog vremena dezertirao je iz jedinice u Split, gdje je radio u nekoj njemačkoj kancelariji. Tokom Narodn. oslob. borbe zajedno sa ocem bavio se je sa švercom. preko štaba korpusa izdat će se naredjenje, da se uputi u operativnu jedinicu.

Zbog svoga nekorektnog držanja, lošeg morala, psovanja i slabog odnosa prema narodu, šifrantica III. brig. IX. div. Kučić Alenka smjenjena je sa te dužnosti.

Iz zarobljeničkog logora GRIPE u Splitu dezertirao je ustaški logornik Vrcan, zajedno sa upravnikom logora GRIPE Brkić Ivanom. Brkić Ivan bio je poslan od strane Vojnog Suda VIII. korpusa, kao upravnik zatvora. Komandant logora i član Vojnog Suda poručnik Jenić bio je upozoren na njegovu lošu prošlost od strane oficira OZN-e Sred. Dalm. područja. Medjutim o tome se nije povelo dovoljno računa. Prema do sada prikupljenim podacima Brkić je pokušao organizovati veće dezerterstvo i bježanje iz logora, medju kojima je trebao povesti i jednoga na smrt osudjenog, ali mu to nije uspjelo, jer su obzirom na dnevni rad bili odvojeni.

Iz bolnice Imperial komande Dubrovačkog područja poslat je u jedinicu apotekar Barbijeri Vlado iz Dubrovnika, koji je ranije bio u Dubrovačkoj četničkoj brigadi i poznat kao aktivni četnički saradnik.

Iz ambulante Dubrovačkog područja upućen je takodjer u jedinice II. Dal. prolet. brig. jedan medecinar koji je ranije bio aktivni ustaša.

Zbog svoga ranijeg rada proti NOP-a i sadašnjeg rovarenja u jedinicama XXVI. divizije uhapšen je borac Videka Mate. U prilogu Vam se dostavljaju njegovi podaci. Po završenoj istrazi o njegovom radu bit će te detaljnije obavješteni.

Iz XIII. brig. dezertirao je u špiljare ob. oficir njihova IV. bat. Plejić Marijan sa još osmoricom boraca. Prije bjegstva u kamišare u selu Krivodolu kod Imotskog silovao je jednu djevojku, razoružavao odbore, drsko se odnosio prema narodnim i civilnim vlastima, ranio poručnika Drnasina koji nije htio ići sa njim. Uhvaćen je od jedinica Narodn. odbrane i nakon nekoliko dana, zajedno sa svojom grupom i bit će streljan. U prilogu Vam se dostavlja njegov zapisnik. Pošto je istraga još u toku detaljnije će te biti naknadno obavješteni.

Od strane OZN-e štaba Mornarice stavljeno nam je na raspolaganje inž. Trofimov, ruski bjelogardista, koji poslijednjih 10 god. živi u Splitu, a otac sa ostalom porodicom u Sarajevu. Kroz čitavo vrijeme borbe saradjivao je sa talijanima i bio član Dopolavoro, sa ustašama, a poslije sa njemcima. Kroz čitavo vrijeme držao se je neprijateljski i otvoreno radio protiv Narodn. Oslob. borbe. U prilogu Vam se dostavlja njegov zapisnik, detaljnije naknadno. Našim dolaskom na obalu bio je uposlen na brodogradilištu u Trogiru, gdje je sabotirao i pred pojedinim drugovima govorio, da nema razloga da se u poslu zalaže niti ima za koga.

U jedinicama je bilo od strane pojedinih boraca kao i nižih rukovodioca prestupa i različtih nepravilnosti na koje se osvrćemo.

Na položajima oko Širokog brijega načelnik štaba XIII. brig. naredio je jednome borcu da odnese najhitnije poštu do II. bat. iste brig. koji je trebao doći u pomoć svom susjednom bataljonu gde su njemci prodrli. Uzprkos naredjenja, a poslije molbi i savjetovanja dotični borac nije htio izvršiti naredjenje. Kad je vidio da je borac potpuno otkazao poslušnost, izvadio je pištolj i ubio ga.

Jedinice IX. divizije na položaju oko Širokog brijega zamjenile su jedinice XXIX. Hercegovačke divizije. Stanovništvo se je tužilo na hrdjav postupak od strane boraca te jedinice i kako navode, da su pojedini borci govorili, da su oni klali 41 g. a da će oni za to sada klati njih. Izgleda da je bilo dosta neorganizovanog uzimanja hrane. Prema nekim podacima izgleda, da su borci iste divizije silovali neke djevojke istih sela. Borci iste divizije zalazili su po pojedinim kućama i tražili od seljaka, da im dadu za jesti šunke ili ostalih boljih jela. U selu Čitluku u blizini Mostara gde je boravila IV. Dalm. brigada, jedan fratar za vrijeme mise održao je propovijed, na kojoj je istakao dobro držanje Dalmatinaca u odnosu prema stanovništvu. Medjutim govor je bio usmjeren u cilju što većeg zaoštravanja odnosa izmedju Dalmatinaca i Hercegovaca kao i stanovništva prema svojoj vojsci, našto mu je od strane štaba brigade skrenuta pažnja. Pred par dana došao je jedan vojnik na ispovjed kod fratra u Kočerinama u Hercegovini, ali je fratar odbio da ga ispovjedi govoreći, da je od biskupa iz Mostara dobio nalog, da komuniste nesmije ispovjedati.

18.XI.44. kao bolestan upućen je u bolnicu u Split šofer iz intendanture XIII. brig. IX. div. Vukelić Milan pok. Josipa. Za Split se je imao prebaciti kamionom komande područja koji je za Split išao službenim poslom. Nedaleko od Imotskoga na Kamenmostu kamion se je zaustavio u namjeri da ukrca neke ljude. Tu se je nalazio neki bivši ustaški bandit Antonijević koji se je uspio uvući u naše jedinice, a za kojeg je Narodn. odbrana dobila naredjenje, da se razoruža i uhapsi. Kad je vojnik Narod. odbrane pokušao razoružati i uhapsiti Antonijevića, Vukelić je počeo psovati vojnika Nar. Odbr., kako

može razoružavati čovjeka, uperio na stražara pušku i razoružao ga u čemu mu je pomogao Božin Branko Antunov vojnik iz jedinica IX. divizije. Poslije što su razoružali stražara Nar. odbr. Božin mu je preko njegove glave ispalio čitavi rafal i na molbu prisutnih civila i nekih boraca Božin je povratio stražaru oružje. Putujući dalje, šofer je zaustavio auto i rekao nekim civilima da izadju iz automobila jer da je preopterećen, učemu ga je Vukelić onemogućavao uperivši na njega strojnicu natjeravajući ga da i dalje vozi, ali je šofer ostao uporan i nije htio voziti. Vukelić tada sam skoči u kabinu upalio motor i potjerao auto ostavši šofera i vojnika Nar. odbr. Telefonskim putem jedinicama Nar. odbr u Zagvozdu i Grabovcu javljeno je da auto zaustave, ali Vukelić je protjerao auto dalje i ako su ga ovi pokušali ustaviti. Pošto je straža Nar. odbr. o tome i dalje obavještena telefonskim putem u Šestanovcu, tamo su prezidali cestu i na taj način prisilili Vukelića da zaustavi. I Vukelić i Božin uhapšeni su i predani na daljni postupak Vojnom Sudu IX. divizije.

Zastavnik Ivić Ivica pri štabu III. brig. IX. div., već se je nekoliko puta u pojedinim mjestima napio. U pijanom stanju pravi razne izgrede sa čime ruši ugled oficira NOV. i kod vojnika i kod civilnog stanovništva.

Drugarica Slavica Veljača borac III. bat. III. brig. je svojevoljno otišla u Split na dopust. Tu se je opila, gde su je vojnici Nar. odbr. našli gde leži i valja se na zemlji. Kada su je opomenuli i pozivali da ustane ona ih je stala psovati najpogrdnijim riječima, a kada su je zbog toga dopremili u štab bataljona sa istim psovanjem i dalje je produžila. Zbog toga su je stražarno ponovno uputili u njezinu jedinicu.

Kao adjutant u štabu XX. div. nalazi se bivši domobr. satnik Zambata Pavao. Za vrijeme Jugoslavije isticao se je kao veliki nacionalista. U Sinju kod čitavog stanovništva bio je poznat kao čovjek u kojega su ustaše imale veliko povjerenje, a bio je poznat i kao HSS-ovac. U kuću su mu zialazili neki fratri, koji su našim upadom u Sinj streljani.

Kao radio-telegrafista u III. brig. IX. div. nalazi se Delonga Mirko, koji je prije kratkog vremena došao iz domobranstva. Čovjek je vrlo lošeg karaktera, bahata držanja, sluša strane radio-stanice preko radio-stanice, postavlja uvijek pitanja zbog svoga što ugodnijega smještaja i negoduje, a čak se je i bunio zato što nije ustavljen kao radiotelegrafista kod štaba divizije.

Na dužnosti komesara III. bat. XIII. brig. nalazi se Sulić Dušan koji je od strane drugova pok. Nobilo Rade i Bačić Joze, a koji se sada nalaze u SKOJu na Korčuli bio uhapšen, sa još nekim drugima osudjenim na smrt, doveden nad jamu, odakle mu je uspjelo pobjeći i obavijestiti talijane koji su poslije na tome terenu pravili dvije racije, da bi dotične pohvatali. On je bio jugonacionalista, a jedan brat koji je bio četnik takodjer mu je streljan od naših ljudi. Medju borcima se govori, da ima i starijih boraca koji nisu ništa, a da se takvi kao što je on uzdižu. U prilogu Vam se opširnije dostavljaju njegove karakteristike.

U IV. brig. pojedini borci negoduju i postavljaju pitanje kako to da je bivši komesar dotične brigade Jerko Paltrinjeri /Brko/ mogao i na koji način prenjeti svoju drugaricu u korpusnu bolnicu, navodeći da zato ima boljih, sposobnijih i zaslužnijih drugarica. Borci postavljaju pitanje ako ovako može da radi komesar onda to nesmije ni drugom spriječavati se.

U prolazu IX. div. kroz Vrliku drugarica Radmilović Jasna iz kult. ekipe dobila je dozvolu da može otići kod kuće i ostati samo do na večer dotle dok se jedinice dalje ne pokrenu. Medjutim ona je bez odobrenja ostala i dalje kod kuće još dva dana i stigla

jedinicu u Sinju. Od strane štaba divizije bilo je rečeno da će biti pozvana na raport, ali na raportu nije kažnjena nego je dobila još nekoliko dana dopusta, što medju borcima oko štaba divizije izaziva negodovanje i govore, da se prema njima na taj način nebi postupilo.

Zamj. komandanta IV. bat. IV. brig. IX. div. održava intimne odnose sa jednom drugaricom bolničarkom iz svog bataljona, što mu smeta u njegovom radu.

Čapalija Milan vojnik iz čete pri štabu XX. divizije, organiziran u SKOJu tražio je da ga se briše iz organizacije u kojoj je već godinu dana, a u NOV od kapitulacije Italije. Još jedan drugi njegov drug htio je isto učiniti, ali je poslije odustao. Ispitat ćemo razlog zašto je to tražio, ali izigleda da je to učinio kako on kaže zbog toga što je mislio, da će kao organizovan morati i dalje ostati u vojsci.

Na odmoru IX. brig. XX. div. u Sinju bilo je raznih ispada i prestupa, pijanstva i izlaska u grad bez dozvole, tako da je više od 50 boraca radi toga moralo biti kažnjeno zatvorom i disciplinskim kaznama.

Zamj. komandanta IV. bat. III. prekomor. brig. Bulog Joso, koji ima čin p.poručnika, prilikom odlaska na odsustvo kući, prišio je znakove poručnika, orden za hrabrost i spomenicu na što nije imao pravo.

U I. prolet. brig. XXVI. div. rodila je jedna drugarica, dok su još 3 druge trebaju poroditi u najskorije vrijeme, a drugarice nisu udate, što ostavlja prilično ružnu sliku.

Milan Sulić i Dalibor Žižić komandiri četa u I. bat. XII. brig. i ako ne odgovaraju negoduju radi što se već 15 mjeseci nalaze na dužnosti komandira četa i vjeruju da njihov razvitak koči komandant bataljona.

Dva zamjenika komandira četa XII. brig. koji su se u borbama sami ranili, vratili su se iz bolnice i ponovno rasporedjeni na iste dužnosti.

Primjećuje se, da nema dovoljno harmonije, veze i saradnje izmedju bolnica, pojedinih saniteta i operativnih jedinica. Pojedini ranjeni i bolesni drugovi poslije ozdravljenja upućuju se ponekad i ako sposobni od strane uprave bolnice, u pozadinu ili u neku drugu jedinicu o čemu se ne obaviještava njegova bivša jedinica. Odlazak takvih boraca u pozadinu prouzrokuje ponekad dezerterstvo pojedinih drugova iz operativnih jedinica, jer govore, kad su mogli otići ovi u pozadinu bez odobrenja svoje jedinice, da mogu onda i oni. Pošto se nezna kod boraca da su pojedini drugovi iz bolnica koji su rasporedjeni u neku drugu jedinicu, da su otišli u operativnu jedinicu i misle da su i oni u pozadini što izaziva negodovanje. To se naročito osjeća u XX. diviziji.

Od strane nekih civilnih vlasti kao i Vojno-pozadinskih puštaju se drugovi koji su došli iz operativnih jedinica na osustvo i zadržavaju ih kod sebe, bez prethodne saglasnosti i odobrenja od njegove jedinice, što je takodjer nezdravo odrazuje na borcima u jedinicama, jer borci govore da su ostali bez odobrenja svojih štabova, to ih dovodi do iskušenja i misle, da će i njima to uspjeti.

Ivan Topić /pop/, milicioner i neprijatelj našega pokreta, a koji je za vrijeme ove borbe išao u Hercegovinu Dabar Stolac i okolna mjesta u pljačku i ako ga obuhvaća mobilizacija, dobio je 6 mjeseci bolovanja. Rodom je sa Imotskog sektora.

U IX. diviziji bio je kao borac Janković Ferdo koji je ranije bio ustaša u Žrnovici kod Omiša. Provjeravanjem je ustanovljeno, da je ubio na Mosoru jednog našeg zamj. komandira čete iz Mosorskog odreda. Upućen je na daljni postupak Opunomoćstvu OZN-e Splitskog područja.

U intendanturi IX. divizije bio je došao Perić Marijan iz okolice Imotskog koji je bio 3 god. u ustašama po Zagvozdu i Kamenmostu, a zarobljen je prilikom zauzimanja Imotskog. Zbog njegova ranijeg rada uputit će se u operativnu jedinicu.

U XIII. brig. nalazi se Dubrovac Ante stud. iz Imotskog, a koji je u jedinici došao oslobodjenjem Imotskog bio je rasporedjen u operativnu jedinicu. Kroz čitavo vrijeme NO-borbe bio je ustaški simpatizer, a početkom 43.g. zarobljen je od naših snaga kada je putovao iz Zagreba. Nakon kratkog vremena uspio se je izvući iz borbenih linija u glumačku kult. grupu, ali je ponovno povraćen u jedinicu.

Preslušanjem domobr. poručnika Znavor Petra koji je prije desetak dana prebjegao i predao se jedinicama IX. divizije, ustanovljeno je da je jedna ženska održavala vezu izmedju Kapulićine ustaške bande i njemaca u Mostaru. Uhapšena je i na saslušanju je priznala još neke druge stvari. Njen zapisnik, o djelovanju i radu poslat ćemo s idućim izvještajem.

U II. Dalm. prolet. brig. uhapšen je Gestapovac Rickard iz Dubrovnika, koji je poslije pada Dubrovnika ušao u II. Dalm. brig. Na daljni postupak upućen je našem Otsjeku.

U stvaranju nereda u III. prekomor. brig. naročito se ističu bivši žandari i policajci u NDH. U jedinice su došli poslije pada Splita i Šibenika. Medjusobno se tuču, izazivaju nerede, a po nekad naprave i neku manju kradju.

U glumačkoj grupi XIX. div. nalazi se pravnik i član pozorišta Dunavske banovine Burija Stanko, rodom iz Novog Mesta iz Austrije. Za vrijeme dok je bio u internaciji u Italiji nastojao je u vezi sa talijanskim karabinjerima i policijom prodrijeti u partijsku i SKOJ-evsku organizaciju, koja je postojala medju internircima. Vršio je razne provokacije po kojima bi u pijanom stanju i sam govorio. U logoru se je uvijek negativno i neprijateljski izražavao o NOPu. U Bariu je govorio da neće u Jugoslaviju, da će stupiti u amerikansku vojsku i da će se boriti proti Maršala Tita i njegove vojske. U Bariu je od nekih naših drugova prevaren, primamljen na brod i prebačen ovamo. Sada je prilično nekarakteran, pijanica, ženskar i spreman da radi sve ono što je prljavo i štetno po NOP. Vodi se nad njim kontrola i biti će mu onemogućen daljni rad.

Iz artilerijske grupe upućen je na postupak i sudjenje komandi mjesta Trogir fašista i provokator naših ljudi u Trogiru Svilan.

Stražar partizanske straže iz Jelse Pero Nenadović iz Pakraca, rekao je u povjerenju pred Simić Mladenom da više poštuje Vodnika nego komesara, jer da oni svi dobro laju, a da su u borbi najgori i da skrivaju.

U Nerežišću civilni liječnik Bakić daje vojnicima iz radne čete koji idu na ljekarsku, pa i zdravima poštedu, tako da se dogodi da ponekad polovica radne čete nije na radu.

Iz radnog voda iz sela Praznice pobjegla su dva njemačka zarobljenika pa su nakon dva dana ponovno uhvaćeni u Postire na saslušanju su izjavili, da su htjeli pobjeći i uči u sastav neke njemačke jedinice. U Postirama su provalili u crkvu, pojeli oštije, digli svijeće, lumin, 4000 kuna i zastore sa stolova a u jednoj uvali gde su bili sakriveni uzeli su dvije ovce.

U I. odjelenju bolnice VIII. korpusa na Visu radi Dr. Bauer, koji je došao iz Londona prije 2-3 mjeseca. Zaposlen na rentgenu a u radu mu pomaže njegova žena. Kod njega neprestano zalaze razna sumnjiva lica /Anglofili/. U tu bolnicu dolazio je jedan

Englez i formalno tražio Marijana Purišića koji ne postoji u toj bolnici, ušao u kancelariju i sa ženom od Dr. Bauera zadržao se u razgovoru 5-6 minuta.

U kirurškoj bolnici VIII. korpusa nalazi se kao liječnik zubar Dr. Herceg iz Dubrovnika. Prije kraćeg vremena otišao je bio u Dubrovnik da donese svoju zubnu stanicu od koje je našao samo nešto malo materijala. Na povratku se je tužio jednoj drugarici: "Bio sam u službi domobrana i ustaša, a oni me nisu opljačkali, ali su zato to izvršili partizani. Oni se ne razumiju u to i raznijeli su mi sve, neznajući šta je to i zašto služi taj materijal." Dalje navodi "Kada sam ja otišao iz Dubrovnika domobrani su mi došli u stan sve lijepo spakovali stavili etikete na kofere i spremili u svoje magazine. Ulaskom partizana u grad domobrani su dočekali i predali im moje stvari sa molbom da mi ih sačuvaju. Medjutim partizani su razlupali kofere i raznijeli sve stvari ne znajući napraviti razliku izmedju haljine i kaputa, tako da sada nemam ništa. Otišao sam u komandu mjesta da o tome obavijestim komandanta mjesta, da bi mi povratio propalu robu, a on da Vam pravo kažem jedan obični seljak, koji mi je rekao, da nije samo nestalo meni."

Odnos jedinica Narodn. odbrane prema operativnim jedinicama, kao i obratno još uvijek nije pravilan. To se naročito primjećivalo u njihovom bližem kontaktu i sa obe strane nije bilo dovoljno razumijevanja o pojedinim pitanjima. Do nesuglasica dolazi naročito u nekoj bližoj suradnji ili u pridržavanju pojedinih naredbi izdatih od strane brigade Nar. odbr. Primjećuje se, da vojnici Narod. odbr. ne imaju dovoljno iskustva i rutine u tom radu, a pojedini rukovodioci iz operativnih jedinica nemaju za to dovoljno razumijevanja. To se je naročito moglo primjetiti u legitimisanju i zaustavljanju na pojedina mjesta. Vojnici Narod. odbr. znaju često puta u vrlo kratkom vremenu legitimisati po nekoliko puta nekog rukovodioca našto ovaj oštro reagira. Vojnici Nar. odbr. kruto su shvatili način organizacije Narodn. odbr. i to da su za svoj rad i život odgovorni samo svome štabu, tako da se u odnosu prema pojedinim i višim rukovodiocima prilično kruti i bahati. Za vrijeme službe nemaju u radu nikakve povezanosti niti elastičnosti u izvršenju svojih zadataka, tako da kod stanovništva u pojedinim većim mjestima predstavljaju strah i trepet.

Za vrijeme borbi oko Knina i ulaskom u Knin sve jedinice imale su naredjenje da odmah prikupljaju pojedine zarobljene stvari i da se osiguravaju razni zaplijenjeni magazini. Bataljon Narod. odbr. koji je ušao u Knin postavio je stražu na one magazine na koje nije bila postavljena od strane operativnih jedinica. Medjutim dolaskom u Knin neki borci i niži rukovodioci XX. divizije silom su tjerali sa stražarskih mjesta vojnike Narodn. odbrane govoreći da je to njihova dužnost, bez prethodne saglasnosti sa rukovodiocima Narodn. odbrane, jer stražari nisu htjeli napustiti mjesto bez odobrenja starješina, koji ga je tu postavio. Pred jednim magazinom vojnici XX. divizije razoružali su stražara Narodne odbrane i napravili ružnu scenu pred civilnim stanovništvom.

Vojnici iz operativnih jedinica sa potcjenjivanjem gledaju na vojnike Narodn. odbr. govoreći im da su terenci, pozadinci, zabušanti i slično.

Komandir II. čete III. bat. III. brig. Kokot Mirko i zamj. komesara iste čete na sektoru Imotskog oduzeli su nasilno od komandira jedne čete N.O. Lubina Marijana, jednog seljaka naoružan sa puškomitraljezom, a kojega je Lubina uhapsio, navodeći mu kod toga "Što će Vama oružje Vi ste i tako pozadina."

Odnos vojske prema civilnom stanovništvu je prilično u po nekim slučajevima i nepravilan. To proizlazi iz toga što vojnici još uvijek dovoljno ne shvaćaju u kakvoj se

fazi borbe nalazimo na ovom sektoru i da odnos prema stanovništvu mora biti apsolutno korektan, što u jedinicama ima dosta novomobilisanih boraca koji su naučili u neprijateljskoj vojsci pljačkati i od stanovništva uzimati pojedine stvari i predmete. Medju takvim ima i onih koji to rade namjerno, da bi stvorili što veći jaz i antagonizam izmedju vojske i stanovništva. Pojedini drugovi misle, da prema stanovništvu u pojedinim mjestima možemo postupati onako kao što smo to radili u nekom momentalnom upadu prije godinu dana, a zamišljaju da vojska treba da vrši punu vlast i nad civilnim stanovništvom.

Komandir 1. čete I. bat. IV. brig. pretresao je sa svojom četom neke kuće u Golubiću, pošto nisu mogli ništa naći, tukao je seljake i oduzimao im vino i rakiju i ako dotični nisu bili lišeni slobode. Za vrijeme boravka naših jedinica oko Knina borci i rukovodioci IX. div. nisu se obraćali NOO nego su direktno naredjivali seljacima za konje sijeno i slično, smatrajući neprijateljskim čitavo selo.

Vršeći konfiskaciju u selu Brišniku IV. bat. IV. brig. uzimao je s reda blago ne pazeći koliko će od koga uzeti, smatrajući ustaškim čitavo selo. Tom prilikom odagnato je 600 ovaca i oko desetero goveda.

Vojska Alfred vodja odelenja teških bacača u IV. brig. ušao je sam u jedan podrum i uzeo vina i smokava.

Na 20.VII. na putu Aržano-Studenci gonio je jedan omladinac na konju vino Intendant I. bat. III. brig. ustavio ga je na putu i oduzeo mu i konja i vino u prisutnosti komesara bataljona Martina Bručulja, koji na to nije reagirao.

Komesar jedne čete IX: brig. pronašao je na Padjanima kod jednog seljaka pušku i izmlatio ga je pred čitavim selom. Dok je to radio bio je u dosta napitom stanju, što je kod seljaka ostavilo još ružniji utisak.

Ob. oficir II. bat. XIII. brig. Stevo Kadijević bez znanja odbora odveo je konja Mate Vigana iz donjih Vinjana i odnio pištolj odborniku Mjesnog NOO-a iz Gornjih Vinjana. Jednom članu komisije za ishranu Kadijević je rekao, da njegovom ocu ne smije oduzimati višak žita, jer da je on partijac i prema tome da od njegova oca nesmiju da uzmu ništa, a dok je ovo govorio hvatao se je za pištolj.

U jedinicama se sve češće pojavljuje kradja i šverc. To se je naročito pojačalo popunom jedinica sa novim borcima. Manje su kradje u jedinicama izmedju boraca, dok su veće kradje od strane boraca po pojedinim privatnim kućama. Šverc najviše se primjećuje kod pojedinih šofera koji voze izvan Dalmacije otkuda dovoze razne živežne namirnice i ovamo ih prodaju po skupe pare, a od ovuda za razmjenu voze manifakurne produkte. Kod boraca u jedinicama šverc se primjećuje naročito u prodaji vojničke robe. Šverc se primjećuje i u pojedinim Vojno-pozadinskim ustanovama sa strane pojedinih nesvijesnih drugova a naročito onih koji rade u ekonomatima.

Jedan vojnik IX. divizije došao je sa dobrim konjem pred kuću Blaža Ljubinovića u Gorici općina Drinovci gde mu je Joco Grizelj /rečeni Sučević/ ponudio zamjenu za konja. Vojnik je pristao uz nadoplatu od 15.000.- kuna s tim što je za dobrog konja dobio staru kobilu. Poslije nekoliko dana ponovno se je vratio na drugom dobrom konju iz donje Glavine sa Ob. oficirom III. bat. XIII. brig. Stevom Kadijevićem. Grizelj je poznat kao stari švercer s konjima. Konj koji je zamjenut uz nadoplatu takodjer je samoinicijativno oduzet sa sektora kotara Ljubuškog.

Borci IV. brig. Gunjača Stipe i Babić Ljudevit na 22. XII. ukrali su kod seljaka u selu Cernu, masti, mesa, sapuna, čarape što je kod njiha pronadjeno i vlasniku povraćeno.

5-6 drugova iz IV: brig. na 23.X. ukrali su iz jedne kuće 6 kg. suhog mesa i 1 kruh.

Neki drugovi iz čete za vezu iz IV. brig. na 20.XII. ukrali su iz kuće Ujević Stipana Ivanova u selu Krivodol /Imotski/ dvije kokoši.

Kuriri XI. grig. koji se nalaze u Splitu nepropisno izlaze u grad, nezakopani, neopasani, na ulicama ne pozdravljaju starije, desile su se i neke kradje sijalica.

Zapaža se, da se po Splitu od strane boraca III. prekomor. brigade XXVI. div. prodaje razna vojnička roba u zamjenu za piće ili novac.

Borac III. prekom. brig. Šegulin Joža ukrao je NOO Trogir jednu vreću soli, koja se je poslije kod njega pronašla i povraćena Odboru.

Baršić Mujo iz XII. brig. u Drnišu prevario je civile da je četni mesar i da će za njih kupiti meso ako mu dadu novaca, a kada je ov iznudio, novac je potrošio za vino.

U pekarni komande mjesta Imotski za vojsku i sve osoblje peče se isključivo kukuruzov hljeb, dok pojedino pekarsko osoblje i njihovi najintimniji prijatelji peku za sebe pšeničan i zamjenjuju ga za meso i na taj način prave za sebe posebne zakuske. Šunjić Tomislav Josipov da bi se revanširao drugu Lasiću Ivanu zato što mu je popravio kotač, ukrao je iz ekonomske sekcije 8 kg. soli i neke konzerve.

Politička svijest a naročito kod novih boraca je na niskom nivou. To se očituje na pojedinim četnim i bataljonskim konferencijama. Naročito novim borcima nije jasan pojam federacije. Kod boraca koji su bili u ustašama, domobranima i legionarima osjeća se strah kad se govori o Jugoslaviji i misle da će federativna Jugoslavija biti isto što i stara Jugoslavija. To se naročito primjećuje kod novih boraca IX. divizije, koji postavljaju pitanje zašto se nosi jugosl. zastava, kad je ovo Hrvatske, nije im drago kada se u opšte govori bilo šta o Jugoslaviji, a ugodno im je ako se govori o Hrvatskoj, ZAVNOH i ostalim ustanovama.

U XIX. diviziji koja je popunjena jednim djelom ljudstvom, koje je do sada bilo pod četničkim utjecajem, ili ljudstvom koje je bilo i u četnicima, stanje je obratno od onoga u IX. diviziji. Kod njih se osjeća utjecaj pojedinih četnika koji se kriju kao što je do sada bio Milorad Stagnajić, a koji je ubijen prije 15 dana ili četničkog komandanta Obrada Bianka koji se nalazi i krije po padinama Velebita oko Obrovca i Žegara. Ima izvjesnih tendencija, da bi u našim jedinicama mogao razorno djelovati bivši Stagnajićev zamjenik Pavle Babić koji se nalazi u V. ud. brigadi XIX. div. Pojedini ljudi koji dolaze na raspored jedinici XIX. div. a koji su ranije bili u četnicima ili njihovi simpatizeri traže da se rasporede u V. brig. a izgleda najviše radi toga, jer se tamo nalazi kao načelnik štaba Petar Klicov o kojem je bilo govora po ranijem izvještaju.

Cenzurom pošte primjećuje se takodjer daje politička svijest kod pojedinih novih boraca slaba. Pojedini ranjeni borci koji su ranije bili u domobranima ili ustašama traže u bolnici, da ih se ispovjeda u čemu im se izlazi u susret, odnosno što im se ne sprječava. U pojedinim pismima može se naići i na molitvenike koje od kuće pojedinim vojnicima šalje porodica, govoreći unutra da ih molitvenici i molba Bogu čuvaju u borbi. Dok su se ranije sva pisma svršavala najviše sa Smrt Fašizmu..., sada ima dosta pisama koja se svršavaju sa "Bog ili da Bog da da se vidimo i slično." U pismima boraca koja upućuju svojim kućama, zapaža se negodovanje protiv N.O.O.-a i Vojno-pozadinskih vlasti, aludirajući na njihove nepravilne postupke, govoreći da im ništa ne daju, a da će oni sve urediti kad se vrate kućama. Ima i takvih pisama koja su od strane boraca namjenjena pojedinim poznatim drugovima na terenu u cilju njihovog izvlačenja iz vojske.

Kroz poslijednji mjesec dana saradnja sa II. sekcijom nije bila naročita. Potreba što veće saradnje bila je potrebna radi provjeravanja novodošlog ljudstva, što se je očitovalo u upućivanje pojedinih bandita iz jedinica na postupak Opunomoćstvu ili iz Opunomoćstva u jedinice. Nameće se potreba sve veće saradnje naročito po pitanju kontroliranja pojedinih tipova koji se za prebacivanje koriste motornim vozilom i koje ne možemo baš radi toga neprestano pratiti iz jednog izvora.

Smrt Fašizmu - Sloboda Narodu!

Rukovodioc III. Sekcije
major:
M.P.[210] P. Ljuština [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 35, 11.3.3., 30/65

5.

15. siječnja 1945.

Presuda Vojnog suda oblasti VIII. korpusa NOV Jugoslavije Ivanu Lupiću, na kaznu smrti strijeljanjem, trajan gubitak časnih prava i konfiskaciju imovine

---

VOJNI SUD OBLASTI VIII KORPUSA NOVJ
Sud. br. 6/45
Dne 15. januara 1945. g.

U IME NARODA JUGOSLAVIJE!

Vojni sud oblasti VIII Korpusa sastavljen od pretsjednika vojnog suda Malešević Slavka kao pretsjedatelja i članova suda p.poručnika Hržić Iva referenta pri Štabu VIII. Korpusa i Žuljević Josipa borca te pomoćnika sekretara Dr. Radoje Korlaet kao zapisničara u krivičnom predmetu protiv LUPIĆ IVANA radi djela iz čl. 14 Uredbe o vojnim sudovima nakon održanog javnog glavnog pretresa dne 15.I.1945.g. u prisustvu zastupnika javnih interesa poručnika Janjić Mihajla i od suda odredjenog branitelja Berčić Vojdraga nakon završene rasprave i vijećanja usvojio je i objavio slijedeću

P r e s u d u :

[210] Okrugli pečat: Otsjek Zaštite Naroda III. sekcija za Oblast VIII Korpusa N.O.V.J. (u sredini zvijezda petokraka).

Okr. Lupić Ivan sin Ivana i Mandaline rodjene Grgurić, rodjen 25.X.1925. u Sušaku, živio u Bosanskom brodu, privatni namještenik, pismen, neoženjen, ne posjeduje ništa, do sada neosudjivan, u NOV u augustu 1944, u NOV ima brata, u neprijateljskoj vojsci nema nikoga

k r i v j e

1. što je stupio u službu okupatora javljajući se dobrovoljno u njemačku trgovačku mornaricu,

2. što se lažno pretstavljao za kadeta trgovačke mornarice i da je bio u avijaciji u Njemačkoj 3 1/2 mjeseca zavevši u bludnju Narodne vlasti.

3. što je koncem novembra dezertirao iz NOV-e u Italiju i poveo sobom još tri Talijana od kojih jedan bio borac NOV-e, falsifikujući svoju ispravu i dodajući na nju još imena ostale trojice,

4. što je u Zadru, koncem novembra iako je već bio dezertirao, prišio čin p.poručnika,

5. što je u Napulju pokušao da prevari organe Narodne vlasti da je u partizanima 18 mjeseci i da je bio u avijaciji.

Dakle služio okupatoru, lažno se pretstavljajući zavadjao Narodne vlasti u bludnju, dezertirao, omogućavao drugima dezertiranje i bjegstvo, falsificirao, lažno se izdavao za p.poručnika, pokušao da zavede u bludnju Narodne vlasti.

Pak je djelima od 1-5 počinio krivična djela narodnog neprijatelja iz čl. 14 i 15 U.V.S.

Radi svega gornjeg okrivljeni se Lupić Ivan proglašuje narodnim neprijateljem i

o s u d j u j e

na kaznu smrti strijeljanjem, trajan gubitak časnih prava i konfiskaciju njegove imovine u korist NOF-a.

Kazna će se izvršiti nakon odobrenja V.V. Suda pri G.Š.H.

O B R A Z L O Ž E N J E

Sva krivična djela navedena u dispozitivu ove presude potpuno su dokazana priznanjem samog okrivljenika kao i podatcima narodnih vlasti koji se nalaze u predmetnim spisima.

Okrivljenik navadja u svoju obranu da je napravio gore navedena zlodjela zato jer je želio stupiti u avijatiku i htio izučiti zanat te nadalje navadja da se u Italiji javio našoj misiji iako je mogao na selu živiti kao civil.

Ovakovu obranu sud je odbio, jer je neumjesna i neprihvatljiva. Okrivljeni je sve spomenuto mogao da postigne redovnim putem, a ne prevarnim načinom i službom okupatoru.-

Sud je brižljice ocjenjujući objektivni učin inkriminiranih djela a isto tako i subjektivni momenat - krivnju okrivljenog - došao do zaključka da su ista vrlo teška i nedostojna vojnika NOV-e, te da su izvršena nakon zrelog razmišljanja.

Niti jedna okolnost se nije mogla uzeti okrivljeniku u obzir kao olakšavajuća, dok se kao otežice smatraju organizacija dezerterstva, višestruko zavadjanje u bludnju

Narodne vlasti, dobrovoljna služba okupatoru te beskarakternost dok izvršivanje krivičnih djela koja mu se upisuju u grijeh.

Radi svega iznesenog donesena je presuda kao gore.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zapisničar:		Pretsjedatelj:
Dr. Radoje Korlaet s.r.	M.P.	Slavko Malešević s.r.

Kopija, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1941,OZN-a za Hrvatsku, kut. 35., 11.3.10, 30/65

6.

17. siječnja 1945.

Izvješće Drage Desputa, člana Sudskog odsjeka Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske upućeno Centralnom komitetu KPH o likvidacijama u Dalmaciji

---

IZVJEŠTAJ

Polovicom studenog mjeseca upućen sam u Dalmaciju sa zadatkom da obidjem vojne sudove na sektoru VIII, da pregledam njihov rad i da im u radu pomognem.

Za vrijeme mog boravka u Dalmaciji zapazio sam stanovitu nepravilnosti od kojih iznosim najglavnije.

Povjerenik OZN-e za kninski sektor drug Ilija[211] izjavio mi je, da su oni dobili direktivu, da prilikom oslobađanja uhapse što više ljudi, jedan dio od tih, koji ispunjavaju potrebne uslove, likvidiraju, a ostali dio puste na slobodu. - U duhu te direktive od Dubrovnika - Knina pa do Zadra likvidiran je stanovit broj ljudi. Od likvidiranih jedan su dio domaći ljudi, a jedan dio zarobljenici naši državljani, koji su bili u zarobljeničkim logorima. Za jedan dio od likvidiranih zatraženo je od naših vojnih sudova da se izrade presude u svrhu objavljivanja, što je i učinjeno.

Kod sprovodjenja navedene direktive sa strane drugova, koji su je sprovodili, učinjeno je krupnih pogrešaka.

Prvo, sve je radjeno vrlo nekonspirativno. Tako su na primjer iz zatvora i zarobljeničkog logora u Splitu odvodjeni zatvorenici i zarobljenici u kamionima u grupama različitog broja sa izjavom, da idu u vojsku. Razumije se, da je to bilo vrlo providno i neuvjerljivo, jer nitko ne može vjerovati da će se zatvorenici i zarobljenici

[211] Ilija Grubić, organizacioni sekretar OK KPH Knin

ravno iz zatvora ili zarobljeničkog logora voziti u kamionima u jednice, dok naši borci idu pješice, a s druge strane, kad su porodice likvidiranih počele obilaziti naše jedinice tražeći svoje članove i razumje se nisu ih mogli pronaći, brzo im je postalo jasno što se je s njima desilo. Vrativši se svojim kućama, razumije se da o tome nisu šutile, nego na veliko pripovjedale.

Drugo, kod sprovodjenja te mjere upotrebljavani su ljudi nedovoljno ozbiljni, što dovoljno dokazuje priloženi prilog komandanta zarobljeničkog logora u Splitu druga Milate[212], u kojem je iznio uz službeni pečat logora i svoj potpis tačan broj lica, koji su iz logora odvedeni i jačinu pojedinih grupa, uz usmeni komentar, da su ta lica odvedena u podrum neke zgrade gdje su postreljana.

Treće, sama justifikacija likvidiranih vršena je bez potrebne opreznosti na vrlo nezgodan način, što kao primjer navodimo slučaj, gdje je jedna grupa iz Drniša strijeljana i bačena u jame a da svi iz te grupe nisu bili ni do kraja ubijeni tako, da su iz jame vikali - majku vam vašu ubijte me do kraja! /To mi je pripovjedao komandant kninskog područja i predsjednik vojnog suda VIII korpusa/: - ili slučaj u Dubrovniku gdje se je justifikacija vršila ne strijeljanjem već su se takva lica klala. To je u Dubrovniku radila jedinica narodne obrane, a ja sam za to saznao od komandira čete narodne obrane.

Četvrto, kod sprovodjenja te mjere drugovi koji su je sprovodili bili su vrlo površni. Kao primjer navodimo slučaj koji se je desio u Dubrovniku, gdje je u oglasu osudjenih na smrt bio naveden i jedan gradjanin Dubrovnika, koji se je u tom momentu nalazio na slobodi i u oglasu među strijeljanima čitao svoje ime i prezime; - ili slučaj u Splitu gdje se još i danas nalazi u sudskom zatvoru jedan gradjanin Splita, koji je bio odredjen za strijeljanje i neposredno prije odvođenja na strijeljanje nekim slučajem dospio je u sudski zatvor. Kod OZN-e je zaveden u popisu likvidiranih.

Peto, među likvidiranima bez suda nalaze se i takovi, koji bi, da imaju deset života deset puta bili osudjeni na smrt. To su ljudi, koji su svojim radom počinili toliko zla tamošnjem narodu, organizatori četničkih i ustaških banda, te bi se, njihovim izvodjenjem na javno sudjenje, dala ne samo izvjesna zadovoljština tamošnjem narodu, već bi se i postigao veliki politički uspjeh, jer su to klasični primjeri preko kojih bi se sjajno moglo raskrinkati i ustaštvo i četništvo, kao i djelovanje okupatora.

Osim toga medju likvidiranim ima i takovih, koji se nikako nisu smjeli likvidirati unutar četri zida. Njih je trebalo najprije raskrinkati medju narodom, izvesti na javno sudjenje i onda suditi. Kao primjer navodim slučaj sa 20 popova u Dubrovniku.

Šesto, već sam napred naveo, da je za jedan dio od likvidiranih zatraženo od naših sudskih organa, da se izradi presuda isključivo u svrhu javnog objavljivanja. Naši sudski organi u velikoj su većini tek od novijeg vremena u našem pokretu. Politički su neizgradjeni, s našim pokretom i borbom nesaživljeni, malogradjani. Saznavši za takav postupak OZN-e oni su, razumije se, primili to s negodovanjem i o tome, možda ne u zloj namjeri, pripovjedali drugima. Kako je to daleko otišlo, koliko pogrešno i sa kakvim nerazumjevanjem je to shvaćeno sa strane naših organa najbolje ilustrira slučaj sekretara našeg vojnog suda vijeća kod komande šibenskog područja, koji je učinio čak slijedeću "uredovnu zabilješku":

- "Prema zahtjevu Opunomoćstva OZN-e šibenskog područja, ovaj Sud je naknadno sastavio presudu, radi javnog oglašavanja iste u Šibeniku. ..... Ovakav postupak je kao

[212] Ante Kilaf

izniman bio, prema saopćenjima dobivenim od opunomoćstva OZN-e u Šibeniku, dirigiran od viših faktora i odobren od nadležnih političkih funkcionera".

Sedmo, od OZN-e je zatraženo, a po našim organima tako izradjene presude u svrhu objavljivanja nisu od drugova iz OZN-e pregledane, te se je i u tom pravcu griješilo. Kao primjer navodim presudu Oliver Mate, koji je osudjen na smrt strijeljanjem, a u dispozitivu presude navedeno je, da se isti osudjeni na smrt medju ostalima i za to "što je osorno nastupao prema predstavnicima narodno oslobodilačkog pokreta, kad bi od njega zatražili ekonomsku pripomoć i premda imućan nije im htio dati bilo kakovu pomoć".

Osmo, prilog br. 4 govori sam po sebi dovoljno. Da li se smije po džepu nositi takove zabilješke do kojih može i nepozvan doći? Sigurno ne bi bilo od koristi našem pokretu kad bi u neprijateljskoj štampi izašla fotografija ovakvog dokumenta.

Ima još dosta ovakovih primjera, a koliko ih ima koji meni nisu poznati!

Razumje se, da je uslijed takvog sprovodjenja navedene direktive šira javnost za to brzo saznala, te se osjeća, da je to primila sa negodovanjem i da u narodu vlada osjećaj pravne nesigurnosti. Kao primjer za to navodim izjavu jednog građanina Knina, koji je, kad mu je predsjednik suda izjavio, u vezi s jednim hapšenikom, koji se nalazi kod OZN-e, da će biti izveden pred sud, i ako se uspostavi da je kriv bit će kažnjen, a ako se ustanovi da nije kriv, bit će oslobodjen, izjavio "ostavi to, njega će noć progutati prije nego što dodje do suda". Delikatnost situacije u kninskoj krajini u vezi sa četništvom pokazuje pravi značaj istaknutog primjera.

Savezno sa napred navedenim htio bi reći još i ovo. Koliki je broj likvidiranih nije poznato. Ali on po mom mišljenju nije prevelik, što više on je na nekim sektorima mnogo premalen. Pogledajmo samo Dubrovnik. Tamo je likvidirano svega oko 100 ljudi. To je premalen broj za Dubrovnik i okolicu u kojem su za ovo čitavo vrijeme carevali i ustaše i četnici, Talijani i Nijemci, a ogromna većina Dubrovčana s njima se je povezala. Osim toga u samom Dubrovniku radjale su se ideje i izgradjivali planovi vršenog nasilja nad čitavom Južnom Dalmacijom. Petokolonaštvo i špijunaža bilo je u punom cvatu. Mišljenja sam da je uzrok tako malog broja likvidiranih baš u načinu sprovodjenja date direktive, jer je uslijed toga javnost za istu vrlo brzo saznala, te se je osjetila reakcija javnog mišljenja. Naši drugovi su pred tim i takovim "javnim mišljenjem" zastali i prešli u drugi ekstrem, u drugu pogrešku u pretjeranu blagost. Kao primjer navodim slučaj velikog župana dubrovačkog, koji je izveden pred sud i kažnjen jedva jedvice sa dvije godine prisilnog rada, dok je dubrovačka OZN-a predlagala oslobadjajuću presudu: - ili slučaj u Kninu gdje se članovi četničkog oblasnog odbora i četničkog ratnog vijeća šeću slobodno po kninskoj krajini, a samo u Kosovskom polju postoji groblja stotine i hiljada srpskih žrtava i nasilja kojeg su počinili četnici.

Dogadjaji koji su se desili poslije nove direktive organima odsjeka za zaštitu naroda

Pod kraj studenoga mjeseca prošle godine organima odsjeka za zaštitu naroda izdata je nova direktiva po kojoj oni više nemaju ovlaštenje da vrše likvidaciju bez suda, osim naročitih izuzetaka. Usprkos toga na nekim sektorima organi OZN-e nisu se te direktive pridržavali. Navodim slučaj u Sinju, gdje je tamošnja OZN-a u momentu svog rasformiranja likvidirala, koliko je poznato, 6 ljudi iz Sinja i okolice, a da za to nije postojao nikakav razlog; - ili slučaj u Kninu gdje je tamošnja OZN-a iza dobivene nove

direktive likvidirala najprije 13, a poslije 1 osobu, sve iz Knina i okolice Knina, a htjela je likvidirati i još 17 zarobljenika naših državljana, koji su u većini služili u "tigar" diviziji, a da ih prije toga nisu uopće salušali pa ni ispitali najosnovnije podatke. Medju tih 17 bilo je i takovih, koji su svega pet dana bili u navedenoj diviziji i nisu još uopće bili rasporedjeni. Na moj zahtjev ta je grupa predana sudu i u roku od jednog dana svi su bili ukratko saslušani i, izvedeni pred sud i u sporazumu s OZN-om svega trojica su osudjeni na smrt; jedan je upućen u zarobljenički logor, jer je bio Nijemac; za jednog će se istraga nastaviti, jer je isti iz Vrlike koja je svega 20-30 km. udaljena od Knina, a isti je tamo kroz čitavo vrijeme kao ustaša djelovao, a ostali su osudjeni na različitu vremensku kaznu i upućeni u jednicu. U Zadru se je OZN-a pridržavala prakse likvidacije bez suda sve do pre 10-15 dana uz izjavu, da nema povjerenja da bi takove sud osudio na smrt. U Biokovskom području je takodjer OZN-a likvidirala oko 20-25 osoba nakon primitka nove direktive, a bez ikakvih posebnih razloga.

Nadalje na našoj konferenciji svih predsjednika sudskih vijeća i sudskih organa izvjestio me je istražitelj vijeća kod biokovskog područja da tamošnji opunomoćenik OZN-e sadistički muči ljude, a onda traži od suda da se isti moraju osuditi bez obzira da li im se krivnja ustanovi ili ne, jer bi bilo vrlo nezgodno da ih se pusti na slobodu nakon što su tako istučeni. Kao primjer naveo mi je slučaj dviju žena, seljakinja, koje je isti organ OZN-e najprije strahovito istukao, a onda im nije dao vode za piti tako, da su bile prisiljene piti svoju vlastitu mokraću; - ili slučaj iz splitskog područja, odnosno sudskog vijeća u čiji su zatvor dopraćene dvije žene iz komande mjesta Kaštela gdje su bile zlostavljane - palili su im noge itd. - a za koje se u toku postupka ustanovilo, da nisu gotovo ništa krive i trebaće ih osloboditi.

Osim toga ima slučajeva da imovina nekih lica, koja su u prvim danim uhapšena razgrabljena i raznijeta, a od suda se traži da iz tih razloga ti moraju svakako biti kažnjeni. Kao primjer navodim slučaj Vragolova iz Cavtata kraj Dubrovnika, koji je u prvim danima uhapšen kao pristaša četnika i četnički pomagač, a koji bi uslijed amnestije trebao biti pušten na slobodu. Ili slučaj sa 74 godine starim svećenikom don Antom Dragoševićem iz Omiša kome su takodjer sve stvari razvučene, a iz razloga, što se u toku postupka nije moglo ustanoviti neko teže djelo, a iz političkih razloga trebalo je donijeti ili uslovnu kaznu ili oslobadjajuću presudu. U jednom i u drugom slučaju zahtjev da se isti moraju kazniti iz napred navedenog razloga dat je sa strane članova kotarskog komiteta, koji su se nastanili u njihovim kućama.

Nekoliko slučajeva bezakonja počinjenih sa strane pripadnika NOV i NOP

1.- Kistanje, kotar Šibenik. Opunomoćenik OZN-e XIX divizije kad je divizija odlazila iz Kistanja predao je komandi mjesta Kistanje jednog uhapšenog karabinjera, time da se isti preda sudu i da se izvede na javno sudjenje u tom mjestu, jer je u tom kraju uhvaćeni karabinjer počinio strahovita zvjerstva nad tamošnjim narodom i bio strah i trepet tamošnjeg stanovništva. U komandi mjesta je taj karabinjer tako tučen da su ga na kraju morali i ubiti. Kod toga sudjelovali su čak i neki članovi tamošnjih narodnih vlasti. Komanda mjesta nije o tome ni prije, a ni poslije nikoga izvjestila.

2.- Pod kraj XI mjeseca praćen je u sudski zatvor u Zadar po straži jedan uhapšenik i na putu, na cesti Obrovac-Zadar ubio ga je s kundakom puške jedan partizan koji je onuda prolazio.

3.- U Benkovcima je krajem prošlog mjeseca jedne noći pozvan iz svoje kuće neki čovjek, navodno neprijatelj našeg pokreta, po dvojici partizana i kad je isti izišao iz kuće oni su ga ubili iz šmajsera i pobjegli. Nije ustanovljeno koji su to partizani bili.

O načinu sprovodjenja konfiskacije i o odnosu NOO-a prema
sudu po pitanju podataka ili informacija za sudske zatvorenike.

Na cijelom sektoru Dalmacije u prvo vrijeme nakon oslobođenja konfiskacija je bila sprovadjana sasma protivno nego što to uputstva o konfiskaciji traže. Prvo, konfiskacija je vršena u velikom broju slučajeva licima kao ratnim zločincima i narodnim neprijateljima, a da nije za to bila donešena sudska presuda, odluka ili rješenje što uputstva o konfiskaciji izričito navode. Drugo, konfiskacija je vršena, na takav način, da je na neposrednu okolicu nužno morala ostaviti dojam da je po srijedi pljačka, a ne jedna vrsta kazne. Kao primjer navodim slučaj u Dubrovniku, gdje se prilikom konfiskacije oduzimalo i dječja kolica.

U traženju podataka za zatvorenike naši organi nailaze na velike poteškoće. Ne samo što se na podatke treba dugo čekati, što su oni apstraktni /četnici, ustaše, tukao rodoljube i td./, nego su zapaženi i slučajevi otvorene sabotaže. Navodim primjer iz općine Vrlika. Istražitelj sudskog vijeća u Sinju zatražio je od općine Vrlika podatke za jednog okrivljenika. Općina Vrlika sa službenim pečatom i potpisom predsjednika i tajnika daje za taj konkretni slučaj slijedeće podatke: “čovjek za kojeg tražite podatke i koji se nalazi u vašem zatvoru je pošten i dobar drug. Nikad nije pripadao nijednoj neprijateljskoj grupaciji niti je primio bilo talijansku bilo četničku pušku”; - Sam zatvorenik izjavljuje: “Po dolasku Talijana stupio sam u seosku miliciju i primio pušku od Talijana. Kad je Italija kapitulirala stupio sam u četnike i bio sam su tim i tim akcijama”.

Na kraju još nekoliko riječi u vezi s upućivanjem kažnjenika u jedinice. Koliko sam imao prilike čuti od strane jednog dijela naših pristaša ta je mjera primita sa nezadovoljstvom. Za ilustraciju navodim slučaj Šime Berača, koji je po vijeću vojnog suda kod šibenskog područja osudjen na prisilni rad i upućen u jedinicu. Prije odlaska u jedinicu pušten je kući da si uzme stvari. Kad je došao kući narod ga je linčovao. To se je desilo u Skaradinu. Dok obratno u jedinicama ovako upućeni kažnjenici primiti su dobro i borci se prema njima odnose već prema tome kako se koji pokaže u borbi. Narod odnosno naši pristaše prigovaraju i postupku prema takovima u jedinicama, jer se isti uzimaju nakon kratkog vremena u kancelarije, a ima i slučajeva da ih se pušta na dopust. Navodim kao primjer slučaj sa Lucićem iz Benkovca, koji je bio osuđen na 7 godina prisilnog rada i upućen u XX diviziju, nakon kratkog vremena došao je u kancelariju, a za božić pušten je kući na dopust.

Na završetku navodim izjavu opunomoćenika OZN-e XIX divizije, koji mi je kazao da mu opunomoćenik OZN-e zadarskog područja šalje u jedinicu ljude s napomenom da ih se u jedinici na zgodan način likvidira, jer da je nemoguće izvesti ih pred narodni sud pošto ga sud ne bi osudio na smrt.

U koliko u iznesenom ima kakvih nejasnoća mogu po potrebi usmeno razjasniti.

Drago Desput

[v.r.]

Prilozi:[213] br. 1. Uredovna zabilješka Sud br. 48/44,
" 2. Uredovna zabilješka Sud br. 50/44,
" 3. Presuda br. 48/44,
" 4. Slučaj sedamnajstorice koje je OZN-a Knin htjela likvidirati.
" 5. Izdato po komandantu logora Gripe Split druga Milate,
" 6. Izvještaj sudskih organa u vezi odnosa sa OZN-om, pripremiti za konferenciju
" 7. Oglasi izradjeni po OZN-i u Dubrovniku u vezi sa likvidiranjem.

Ovjereni prijepis, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1220, CK SKH, Ratno gradivo, kut. 13, KP-42/2842

7.

6. veljače 1945.

Zapisnik savjetovanja oblasnih političkih sekretara KP Hrvatske za Dalmaciju

---

Z A P I S N I K

Savjetovanja političkih sekretara OK održanog dana 6. februara 1945. godine.

Prisutni:
Iz CK KPH: drugovi Vlade Bakrić, Vicko Krstulović i Mile Počuča.
Iz Obl. K.: drugovi Marko, Baja, Anka, Jordan, Bunko i Roje.
Svi politički sekretari OK u oblasti, osim sekretara OK Biokovo-Neretva, sekretara MK Split.
Savjetovanju su prisustvovali i drugovi Duško Šprljan iz Komisije za kadrove i Radobolja iz komisije za štampu i predavač na part. kursu.

Drug Marko otvara savjetovanje i napominje da se neće podnositi izvještaj već da će se drugovi iz CK osvrnuti na neke aktualne probleme u vezi kojih će se razviti diskusija. Prihvaćen je slijedeći dnevni red:

1. Novi problemi nastali oslobodjenjem Dalmacije;
2. Org. pitanja u vezi sa kotarskim part. konferencijama;
3. O administrativnoj podjeli Dalmacije.

[213] Prilozi se ne nalaze priloženi uz dokument unutar ove signature.

ad 1) Drug Vlado Bakarić u početku ističe da nove probleme nastale oslobodjenjem Dalmacije treba da gledamo u vezi sa činjenicom da naša zemlja nije čitava oslobodjena. Uspjesi u ovim mjesecima bit će argumenat za budućnost. U Hrvatskoj nije završena borba sa Mačekom i reakcijom koja se vezuje na nj. U Dalmaciji moramo izvojštiti potpunu pobjedu da bi je koristili za čitavu zemlju. U shvatanju Fronte i njenog rada ima krupnih nedostataka. Narodnooslobodilački front nije formalna organizacija već politički pokret naroda. Fronta mora biti široka i demokratska. Ona to u Dalmaciji nije kao što nije ni u ostalim krajevima. Mi ne smijemo osporiti rukovodeću ulogu KP, ali pri tom ne smijemo upadati u grešku dirigovanja iz kancelarije, dirigovanja u dnevnom radu i sitnim problemima.

Fronta u Hrvatskoj mora biti osnovna snaga Hrvatske i to se mora naglašavati. Preko političkog jedinstva naroda u Fronti hrvatski narod će ostvariti svoje nacionalne i političke težnje. Time ćemo oduzeti argumenat ostacima reakcije da Hrvati ne će dobiti samostalnost i da će se obnoviti neki stari odnosi. Moramo naglašavati ne samo Jugoslaviju nego i Hrvatsku, te naročito ondje gdje nacionalna osjetljivost stoji pod uticajima Mačeka, ostataka ustaša itd. (Dubrovnik, Imotski, Drniš).

Mi nemamo namjeru obnavljati HSS. Onaj program koji živi u svijesti pristaša uključiti u Front. HSS ne postoji, ona se raspala. Najveći dio njezinih pristaša je u Fronti, jedan dio otišao u ustaše, a jedan je prihvatio Mačekovo pasivno čekanje. U tom što u Izvršnom odboru HSS ima neiskrenih ljudi i ne smijemo gledati sa strahom na njih. Stvaraju se nepravilni odnosi. Njih treba pustiti da djeluju, ali samo neka se izjašnjavaju za NOF. Ako oni to ne rade, treba ih odozdo na to opominjati, treba zaoštriti odnos i politički ih poraziti, jer Fronta nije teren mira i jedinstvo se ne brani pomirljivošću. U Dalmaciji HSS nije imala veliki ugled. Sve jedno je opasno sektašenje, jer može da nam škodi u ostalim krajevima Hrvatske. HSS treba onemogućiti odozdo, iz naroda. Dati mjesta nazorima HSS značilo bi otvoriti put špekulantima. Dakle bezkompromisnim izjašnjavanjem za Jedinstveni front, za jedinstvo, što će predstavljati snagu Hrvatske, osujetiti će se težnja za obnavljanjem stranaka.

Da bi se izbjegla reakcija kod Srba, potrebno je stvoriti nacionalno političko rukovodstvo, jednu slobodniju, neposredniju političku masovnu organizaciju, nego li što je to Srpski klub, koji je samo skup vijećnika ZAVNOH-a i ima više karakter parlamentarnog kluba koji ne može da predstavlja rukovodeću nacionalnu snagu. U okviru Jedinstvene fronte Hrvatske formirat će mo Srpski odbor NOF-a. To će biti argument protiv obnavljanja stranaka. KP je dokazala da je najhrvatskija i najsrpskija stranka, jer je ona povela jedan i drugi narod u borbu za spašavanje nacionalne slobode.

Popovi su nam neprijatelji. Katolička crkva je pripremala i odgajala sve što je ustaško i nezdravo u narodu. Pristupanje popova pojedinaca u Front je posljedica snaga masa. U borbi s njima moramo biti oprezni i vanjska hajka protiv njih nije oportuna. Vatikan je moćna snaga. Ali to nikako ne znači, da ćemo dozvoliti pomirljivost prema njima ili da ćemo u Fronti trpiti mri, jer to bi bilo rušenje jedinstva. Budno paziti svaki njihov korak i tražiti intervenciju Fronte. Neka sam narod, neka svaki naš čovjek raskrinkava i udara po njihovim smicalicama, neka ih tjera kad dodju da unašaju nemir i ruše jedinstvo.

Ima raznih drugih, naročito gorućih ekonomskih pitanja koja se raspravljaju u kancelarijama i zbog toga što se ne raspravljaju sa narodom, ne nailaze na razumijevanje, radja se kritika, nema saradnje. Ima pitanja koja su i dobro riješena, ali ih narod nije

prihvatio i razumio kao korisnim i nužnim, jer nije učestvovao u pretresanju, pa se kod njega radja sumnja da se nešto skriva iza njegovih ledja. (Ističe primjer štetnog rada Obnaproda itd., pa način podjele hrane). Front je taj s kojim bi trebalo o mnogim pitanjima i zadacima raspravljati i preko njega angažovati široke mase da učestvuju u ostvarivanju zadataka sa vlastitim uvjerenjem i odgovornošću. U Dalmaciji je običaj da se odluke donose, ali ne sprovode. Dobro promisliti kod donašanja odluka, ali kad se donesu, mora ih se izvršiti.

Istina je da se mnoge stvari ne znaju i da treba mnogo učiti. Nepovjerenje prema buržoaziji je ogromno. Ali ne smije da se pretvori u strah. Na zadacima koje sad ne možemo ili ne znamo riješavati morat ćemo aktivizirati one koji znaju. Tu se nismo snašli. Vlast obnavljamo na stari partizanski način. Sve se traži od vlasti, od odbora. Medjutim krupne organizacione probleme mi ne možemo riješavati isključivo preko vlasti. Mnoge stvari ćemo morati prepustiti privatnoj inicijativi, ali sa kontrolom i ne dozvoliti špekulaciju. Mi imamo mogućnosti da posrednike i privatnika kontroliramo i stegnemo. Imamo vlast i stojimo na izvoru kapitalističke produkcije.

Drug Marin, iz Dubrovačkog okruga, potvrdjuje da svi spomenuti problemi postoje u njegovom okrugu. Dubrovnik tek od oslobodjenja otkriva svoje snove i učestvuje u borbi. Stari uticaji su još dosta jaki, naročito popovi. Narod se nije kroz borbu odgajao nije izbacio svoje rukovodioce. Fronta je stvorena kao koalicija. Iz naroda se ne javlja težnja za oživljavanjem HSS-a, ali ranije vodstvo to postavlja. Čak bi htjeli reći da je KP odigrala svoju ulogu tjeranjem okupatora i da je sada došlo vrijeme strankama. Navodi kao primjer kako se kočilo oživljavanje privrednog života i pokretanje privatne inicijative, slučaj ribarstva, koje je uzelo u svoje ruke odbori i pozadinske vlasti.

Drug Splivalo, iz Srednjedalmatinskog okruga, kaže da treba izaći iz konstatacija o Fronti i oživiti je da postane uistinu životna narodna snaga. Komunisti monopoliziraju rad u Fronti, a na drugoj strani puštaju tudjim elementima da djeluju protivno interesima NOB-e. Tačno je da ljudi ne znaju i da nemaju načina. Spominje pokušaj popova na otocima da obnavljaju klerikalne organizacije. Tu se Front nije snašao i uspio da priključi omladinu na zadacima NOF-a i osudi popove kao razbijače jedinstva.

Sekretar MK Split dodaje da se ne koristi snaga naroda i da se pušta ulici da se kritikuje ono što bi se moglo u Fronti raspravljati. Ima ljudi koji su spremni da rade, ali im se pristupa sa nepovjerenjem. U Splitu se ne postavlja pitanje obnavljanja stranaka, osim kod pojedinaca koji prebace da zašto se Partija jača u Fronti dok drugi to ne mogu.

Drug Tode, sekretar Kninskog okruga, uporedjuje NOF u svom okrugu i u ostalima, pa kaže da u njegovom okrugu NOF nije ni poznat ni čvrst, što je razumljivo u kraju u kojem je sve do nedavno okupator i domaća četnička banda držala narod pod teškim terorom i uticajem. U selima nema jezgre odgojenog kroz NOB. Po koji komunista je jedini nosioc borbe. Još vlada zbunjenost. Narod vidi razliku izmedju naših postupaka i ranijih. Ne koristimo odbor HSS u hrvatskim krajevima, gdje je važno isticati program NOB-a za hrvatski narod i za njegove vjekovne nacionalne težnje. Tu još moramo razbijati strah kod Srba. S druge strane srpske se mase boje još Hrvata i Hrvatske. Novom organizacijom NOF-a u srpskim krajevima mnogo ćemo dobiti, ali moramo znati to sprovesti, tako da ne bi pravili greške na štetu bratstva sa hrvatskim narodom, jer srpske mase rado primaju sve što se odnosi na njegove srpske osjećaju, a netrpeljive su prema težnjama Hrvata. Dojam držanja naše vojske bio je odličan, ali dobar dio naroda iz ovog okruga je krvno vezan za neprijatelja. Uspjeh je što mase bacaju

krivicu na Djujića, ali kralja i monarhije se ne odriču. Mnogi ekonomski problemi nisu ni nama jasni. Naša vlast i organizacije se boje gradjana zbog toga da više znaju i da će ih prevariti. Narod u kninskom okrugu slabo pozna program borbe. Pravoslavni popovi su četnički raspoloženi i ne ulaze u Front. Oni koji su ušli daju takve izjave koje nam samo štetuju. Kad se pravoslavni popovi snadju i ožive od ošamućenosti, vjeruje[m] da će se pokušati organizirati. Katolički popovi su povučeni.

Na kraju ističe da je privatna inicijativa u privredi potpuno zamrla.

Drug Špirić, iz Šibenskog okruga, dotiče se pitanja velikog uticaja i ugleda Partije kog ima na mase, pa čak i na pobožni svijet. Fronta se shvatila kao reprezentativno tijelo. U Fronti ima onih koji šute. Njih treba izazvati i ne dozvoliti da se smatraju pristalicama NOV-a, a da u stvari čekaju na rovarenje. Na šibenskom okrugu popovi jednako rado kao i u ostalim okruzima. Partijska organizacija još direktno rukovodi i Fronta nije pokretač masa.

Drug Stevo iz Zadarskog okruga, izlaže koliko je Fronta na zadarskom okrugu uspjela da okupi naroda i koje su akcije imale uspjeha kad su se sprovodile preko Fronte. Svi niži funkcioneri HSS u okrugu se nalaze u Fronti. I u Benkovačkom kotaru kod Srba postoji izvjestan strah od Hrvatske. U ovom kotaru Srbi su više učestvovali u NOB od Hrvata. Na ovom okrugu se nalaze u Fronti. I u Benkovačkom kotaru kod Srba postoji izvjestan strah od Hrvatske. U ovom kotaru Srbi su više učestvovali u NOB od Hrvata. Na ovom okrugu popovi su ranije bili ustaški i četnički organizovani. Sada se služe nekim vjerskim parolama, koje prevedeno na pravi smisao znače harangiranje protiv naše borbe. Partijska organizacija se naročito teško snalazi na ekonomskom sektoru. Na kraju daje podatke o Talijanima, koji da su većinom Badoglio-anski raspoloženi. Arbanasi, koji su ranije većim dijelom bili vjerni fašizmu i odgovorni su za mnoga zla, sada se sve to više aktiviraju u radu za NOB.

Drug Bakarić dodaje da kad popovi hoće da osnivaju klerikalne organizacije treba otvoreno isticati zahtjev da se ne dozvoljava rušiti jedinstvo omladine i njegove organizacije USAOH-a. Opet ponavlja da nije potrebno skrivati Partiju. Naprotiv treba je isticati, ali ne kroz direktno dirigovanje, nego preko Fronte. Na kraju primjećuje da se u Dubrovniku ne zaoštrava sukob izmedju Srba katolika i Hrvata.

Drug Marko, zaključuje ovu diskusiju sa primjedbom da se ni mase u fronti nisu mogle aktivizirati i sastajati, kad se ni rukovodstvo samo nije sastajalo i bavilo problemima. Treba uspostaviti što tješnju vezu izmedju NOO-a i rukovodstva Fronte, kako bi se približila vlast i rukovodstvo Fronte radi upoznavanja zadataka, na kojima bi onda Fronta pomogla vlasti. Poslije kotarskih part. konferencija održavati konferencije Fronte i birati nove odbore. Na kraju ističe da se povodom gradskih i seoskih odbora do maksimuma aktivizira Fronta.

ad 2) Drug Bakarić ističe dva pitanja koja će trebati na part. konferencijama istaknuti, a to su: vraćanje part. organizacija na teren u mase i skromnost koju treba da imaju komunisti. Komunisti su pobjegli sa terena i ušli u vlast. Izgubio se kontakt sa narodom, sa njegovim životom. Od partijaca rijetko ko kopa na zemlji i radi u tvornici. Komunisti su se uhljebili. Treba izvršiti nove raspodjele kadrova i obnoviti organizacije u poduzećima i svagdje gdje se praktično rješavaju narodni zadaci. Partijac treba da živi i radi kao i njegova okolina, inače će biti otudjen od nje. Komunisti se kompromitiraju na sitnim stvarima. Ne može se govoriti o nekom sticanju i bogatim nagradama, već sitnim

ličnim udobnostima ili upadljivim ponašanjem, zbog čega opravdano narod ukazuje. Komunista nije nad narodom, već je prvi u narodu. Treba u Partiju vratiti proleterski duh.

Drug se Bakaić vraća na pitanje Fronte i ističe da Fronta ne može odozgo pa na dolje organizaciono čvrsta kao Partija. Baš osnovu organizacionu čvrstinu Fronte dat će Partija.

Kod izbora komiteta provjeravati kadrove, dati što veću slobodu u izboru i provjeriti da li su kadrovi zadovoljili.

Drug Marin govori, da je većina part. članstva odgojena kroz NOB i da oni nisu zadojeni klasnom sviješću. Neki od njih ne vide dalje od neposrednog cilja NOB. Zato je mišljenje da treba jače probudjivati taj klasni osjećaj i proleterski duh. Posljedica toga što se komunisti nalaze uglavnom svugdje na vlasti jest ta, da narod u partijcu gleda vlast, bez obzira da li je u odboru ili nije. Ima partijaca koji misle da su oni sada samo zato da vladaju.

Sekretar MK Split daje dokaze za sve pojave o kojima je drug Bakarić govorio u ovoj tačci. Partijci najradje idu u ustanove, jer je tamo najsigurnije uhljebljenje. Što se tiče skromnosti navodi da se već od ranije udaralo po drugovima koji su pretjerivali u isticanju svoje ličnosti i svog načina života. često se čuje ona primjedba "borio sam se toliko i toliko vremena i sad imam pravo... id."

Drug Stevo interesira se kako da izbori komiteta na part. konferencijama budu što demokratskije sprovedeni. Primjećuje, da ako to komisije budu predlagale izgledat će kao imenovanje. Mišljenja je da se otvoreno kaže ime kandidata. Na kraju kaže da u Zadarskom okrugu seoski i općinski odbori ne hrane se u kuhinjama odbora, već kod kuće i iz sovjih sredstava.

Drug Tode smatra da će se novom raspodjelom kadra mnogo dobiti u približavanju Partije i masa. Primjećuje da bi se moglo dogoditi da vraćanje na rad partijci shvate krivo ne zato što ne vole rad, nego radi prestiža, zasluga, itd. Zato predlaže poslati prije rukovodioce po članstvo. Pita da li na part. konferencijama treba dati analizu postanka i razvitka part. organizacije ili samo govoriti o aktuelnom stanju. I on se interesira za način izbora komiteta.

Drug Špirić govori o revolucionarnosti Partije u Šibenskom okrugu. Ima krajeva (Primošten, Rogoznica) gdje je manje revolucionarno. Osvrće se na aktivnost komunista u Fronti i kaže da su sami komunisti krivi što sve nose na ledjima i ne znaju da mobiliziraju sve radne i pozitivne snage u Fronti.

Drug Bakarić ponovno se osvrće na primjedbe učesnika diskusije. Smatra da treba isticati zaslužne drugove i dobro je to što borci ističu svoja prava, ali treba suzbijati protekcionizam, neskromnost i razlikovati pravo od grešaka i gluposti. Treba izbjeći sumnjičavost prema gradjanima i zamjerati im svaku sitnicu. Treba paziti na ravnopravnost i sprovoditi je.

Na konferenciji treba dati kraći pregled historijskih momenata, razvitka part. organizacije, ali važnije da se da perspektiva za rad. Što se tiče izbora, članstvo treba da zna ko je izabran, pa može da se kaže ime onoga koga se predlaže. Sa konferencije mogu da se objave glavne odluke političkih zadataka, a tako isto može se znati ko su osnovni politički rukovodioci bez popularisanja. Povodom hapšenja jednog partijca u Dubrovniku radi kradje u vezi čega se u Dubrovniku govorilo da ga se štiti, drug Bakarić kaže, da komunisti imaju ista prava kao i ostali gradjani, ali više dužnosti.

Drug Mile Počuča dodaje u vezi načina izbora na part. konf., da bi trebalo pozvati čitavo članstvo gdje za to ima mogućnosti.

Drug Marko primjećuje da se špekulira sa autoritetom Partije i da ima partijaca koji nemaju ugleda, nego ga traže preko Partije.

Drug Baja govorio o čuvanju narodne imovine. Ima mnogo slučajeva da se imovina upropaštava i da komunisti u tom prednjače. Komunisti mnogo toga zapažaju, ali ne reagiraju. Ima slučajeva da se sa radnicima slabo postupa i prisiljava da rade pod uslovima koji nisu dozvoljeni i štetni su (spavanje u vojnim radionicama). Razvila se neka vrst diktature komesara, tako da je bilo straha od kritike, jer je bilo bojazni da će se dotičnog proglasiti bundžijom. Predlaže da se ovom stane na kraj i da se ljudi ne ograničavaju u načinu života bez potrebe, jer to izaziva samo nezadovoljstvo.

U okružnim komitetima ne vlada ravnopravno testiranje i odgajanja svih članova komiteta. Ne pazi se da li se sprovode odluke. Teško se prima kritike zbog pretjeranog samoljublja i osjetljivosti. Ima slučajeva i nediscipline u odnosu prema rukovodstvima (vode se diskusije o odlukama ili se površno izvršavaju). Nema jedinstva u radu ustanova i pojedinih krajeva, što i drug Roje primjećuje.

ad 3) Drug Marko izlaže ukratko sadašnju administrativnu organizaciju oblasti daje zaključak koji je na ranijim sastancima i diskusijama prihvaćen, a taj je, da je naš administrativni aparat glomazan i skup, da je nepraktičan i zbog svoje glomaznosti i nestručan. Pošto su se već počele općine da ukidaju, nastaje pitanje da li će svugdje kotari moći rukovoditi sa selima. Ako se pridje okruzima formirala bi se dva okruga, i to: Sjeverne Dalmacije i Srednje Dalmacije do Neretve. Dubrovački okrug bi se sveo na kotar. Da li će ostati oblast, koja će preko kotara kako osnovnih administrativnih jedinica rukovoditi sa selima i gradovima, ili da se formirati jači okruzi sa nedostacima koje sam ranije spomenuo, o svemu tome treba raspraviti imajući u vidu sve momente, kao i jedinstvo administrativne podjele u zemlji. U jednom smo složni, a to je da ovakova podjela kakva je danas, ne može ostati i da je treba mijenjati.

Drug Marin govori da se o tom pitanju raspravljalo. Mišljenje je da je Dubrovački okrug nepraktičan. Predlaže administrativni sistem selo, kotar i oblast, primjećuje da uzalud centar donosi odluke kad nema stručnjaka prema dole koji bi ih sproveli. Predlaže vlast u selu i jak kotarski centra.

Drug Splivalo popunjava druga Marina s tim, da se i on slaže da su okruzi postali suvišnim i da se već danas podje njihovom likvidiranju. Smatra da je oblast potrebna kao centar zbog posebnog razvoja Dalmacije.

Drug Tode traži da se izvrši što prije reorganizacija. Smatra da se općine mogu ponegdje ukinuti, ali ne svugdje, jer ima kotara koji ne bi mogli rukovoditi sa selima. I on predlaže oblasni centar sa jakim kotarevima. Kot pitanja ujedinjavanja okruga Sjeverne Dalmacije spominje nezgodu sa odredjivanjem centra.

Drug Stevo takodjer se slaže da se mogu ponegdje likvidirati općine ali tamo gdje je Pokret mladji da su općine potrebne kao karike unutar kotara. Po njegovom mišljenju dobro bi bilo ići postepeno ukidanju okruga, premda su se okruzi razvijali kroz NOB. Mišljenja je da ne bi bilo smisla spajati okruge. Raniji jedan centar u Sjevernoj Dalmaciji pokazao se nedoraslim.

Drug Špirić navodi da postoje uslovi za rasformiranje općina. Za Šibenski okrug smatra da se može organizovati tako, da se formira Šibenski kotar od današnjeg okruga sa priključenjem dviju općina Benkovačkog kotara (Stankovci i Kistanje).

Drug Bakarić daje završnu riječ po ovoj diskusiji, za koju kaže da se mnogo vodi. Iz čitave diskusije zaključuje da je u pitanju: 1) rasipanje kadrova i glomaznost postojećeg aparata, i 2) da nismo još diskutovali problem podjele narodne vlasti. Sadašnja podjela vlasti ima previše stepenica. Lokalna vlast ne mora da ima resore centralne vlasti. Osnovna upravna jedinica mora imati stručnjake, a kod nas bi to bila srez, pa se moramo pitati da li ćemo moći svaki srez snabdijeti sa stručnjacima. Mislim da ne ćemo. Zato se mislilo na okrug. Seoski odbor će imati uzak krug nadležnosti. Srez će imati sve organe. Općinske odbore ne možemo preko noći razbiti. Definitivno ne možemo govoriti o administrativnom obliku. Kad bi bilo kadrova najlakše bi bilo organizovati 4-5 oblasti i ispod njih kotareve. Moram istaknuti da će vlast biti centralizirana. Oblast bi imala manje kompetencije od današnjih. Osim pitanja stručnjaka i kadra, treba voditi računa i o jedinstvenosti administrativnog sistema, ne samo za Hrvatsku, nego vjerojatno i za čitavu Jugoslaviju.

Drug Marko na kraju zaključuje da bez obzira na to kakva će biti kasnije organizacija vlasti, da se može odmah vršiti promjene koje su najnužnije.

Kopija, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1222, Oblasni komitet KPH za Dalmaciju, kut. 6, KP-298/1014

8.

19. veljače 1945.

Opunomoćeni oficir OZN-e za V. brigadu Narodne obrane I. hrvatske divizije KNOJ-a izvješćuje o stanju u Dalmaciji i djelovanju OZN-e i KNOJ-a

---

OPUNOMOĆENI OFICIR OZN-e
za V. Brigadu Narodne Odbrane
I. Hrvatske Divizije KNOJ
Broj *92/45*
Dne *19.II.*1945 god.[214]

Prije povlačenja Njemaca sa sektora Dalmacije na istom sektoru se je nalazilo oko pet do šest hiljada domobrana, ustaša i četnika, i to većim dijelom domaćih.
Na sektoru Imotskog se nalazilo tri do četiri hiljade ustaša i domobrana, na sektoru Srednje Dalmacije, Sinj, Dicmo, Drniš, se je nalazilo oko tri hiljade ustaša i domobrana. Na sektoru Knina, Kosovo Polje, se je nalazilo oko tri hiljade četnika, većinom Kosovljana.

[214] Pečat.

Na sektoru Sjeverne Dalmacije se je nalazilo oko 600 ustaša i oko hiljadu i tristo četnika (oko Velebita).
Tako pred samo oslobodjenje Dalmacije se je nalazilo na cijelom sektoru oko 11 hiljada ustaša, domobrana i četnika, pretežno domaćih.
Do samog oslobodjenja Dalmacije se je nalazilo ukupno oko 60 dezertera iz NOV, koji su se krili oko svojih kuća.
Nekoliko mjeseci prije oslobodjenja, neprijatelj pod rukovodstvom istaknutih ustaških oficira (Mačekovaca) je započeo sa organizovanjem takozvanog "Zelenog kadra", koji je bio baza za sakupljanje dezertera iz NOV, i tako pred oslobodjenje Dalmacije na sektoru Imotskoga se je nalazilo oko 80-100 takovih bandita.
Pri oslobodjenju Dalmacije veći dio bandita se povukao sa okupatorom, i bio uništen, zarobljen. Tako na sektoru Sinja, Dicma i Drniša je uništen i zarobljeno oko 2000 ustaša i domobrana. Na sektoru Imotskog je vrlo mali broj istih stradao, većina se je povukla na sektor Hercegovine.
U borbama na Kninu i Sjevernoj Dalmaciji veliki dio četnika je bio razbijeni pobjegao na svoj sektor u planine.
Tako neposredno po oslobodjenu Dalmacije se je na sektoru Sjeverne Dalmacije nalazilo oko 130 četnika i oko 80 ustaša koji su u početku živili, krili se pojedinačno i u manjim grupama, ali s vremenom se grupišu i počimlju da organizovano žive i djeluju. Isti šire svoj uticaj na narod i postaju baza za sakupljanje vojnih neposlušnika i dezertera iz NOV. I tako kroz kratko vrijeme broj istih se je povećao. Do polovine XI mjeseca se na tom sektoru nalazilo oko 100 vojnih neposlušnika i 80 dezertera iz NOV. I tako početkom XII. mjeseca se na tom sektoru nalazilo oko 200 organizovanih četnika pod rukovodstvom Obrada Bianka, na sektoru Velebita, zatim oko 120 ustaša, 130 dezertera iz NOV i oko 180 vojnih neposlušnika.
Da 1.I.1945 godine jedinice Narodne Odbrane na tom sektoru su uhvatile oko 140 ustaša, četnika i dezertera, dok ih je 25 ubijeno, medju njima nekoliko istaknutih - Stegnaić poznati četnički vojvoda.
Uništavanjem i hvatanjem istih rukovodila je OZN-a u sporazumu sa opunomoćenikom bataljona Narodne Odbrane. Uništavanje istih je najviše doprinijela organizacija obavještajaca na terenu, po najviše pri odborima, i zatim ubacivanje medju neprijatelja ili na neprijateljski teritorij naših povjerljivih boraca pod maskom dezerterstva.
Od 1.I.1945 do 1.II.1945 godine, jedinice Narodne Odbrane su izvršile 24 akcije protiv istih bandi. Kroz isto razdoblje je uhvaćeno 210 ustaša, četnika, dezertera i vojnih neposlušnika. Ali broj istih zadnje vrijeme se je povećao uslijed velikog broja dezertera iz XIX. divizije, oko 200 i zadnjom mobilizacijom je izbjeglo u šume oko 120 vojnih neposlušnika.
Na sektoru Kistanja, Knina i Drniša se nalazilo 380 ustaša, četnika, vojni neposlušnika i dezertera iz NOV: Većina istih su se krili samostalno oko svojih kuća, osim što su oko Drniša djelovale 2 bande (5-6) ustaša. Zadnje vrijeme na sektoru Knina se pojavio poznati četnički vojvoda Brane Bogunović, koji je tu došao sa namjerom organizovanja četničkih bandi na tom sektoru. Aktivnošću naših jedinica na tom sektoru je uhvaćeno 90 četnika, 15 ih je ubijeno. Tako je pred kratko vrijeme uhvaćen Brane Bogunović koji je izvršio samoubistvo u Splitskom zatvoru. Tako se sada na tom sektoru nalazi oko 80 četnika. Broj istih se svakim danom smanjuje.

Na sektoru Vrlike se po oslobodjenju Dalmacije nalazilo oko 120 četnika, ustaša i dezertera iz NOV. Broj istih se je bio povećao dezerterima iz NOV, kojih je kroz zadnjih mjesec dana dezertiralo oko 80.
U zadnje dvije akcije jedinice Narodne Odbrane su na tom sektoru uhvatile 98 ustaša i četnika. Ostatak istih pod pritiskom se je prebacio u Bosnu, ali zadnje vrijeme se na tom sektoru pojavilo oko 70 četnika-dezertera iz Vrličkog odreda (XX. divizija).
U samom početku jedinice Narodne Odbrane su izvršile nekoliko akcija protiv istih bandi, ali uvijek bez uspjeha, jer su isti imali pogodan teren i dobru obavještajnu službu. Ali postavljanjem noćnih zasjeda uspjeli smo neke uhvatiti i od istih smo dobili potrebita obavještenja. Na sektoru Sinj (Kamešnica), Dicmo, Mosor se je nalazilo po oslobodjenju oko 90 ustaša, dezertera i vojnih neposlušnika. Broj istih se je zadnje vrijeme bio povećao sa dezerterima, kojih je iz XX. divizije dezertiralo oko 120. Jedinice Narodne Odbrane su kroz zadnji mjesec dana na tom sektoru uhvatile 45 istih, a veći dio sa sektora Kamešnica se je prebacio pod pritiskom naših jedinica, na sektor Buško Blato, Bilo-Polje. U saradnji sa Bosanskom Narodnom Odbranom su izvršene dvije akcije na iste i uhvaćeno je oko 30 istih. I sada se nalazi na tom sektoru oko 60 dezertera i vojnih neposlušnika.
Na sektoru Imotskoga, Biokova se po oslobodjenju Dalmacije nalazilo oko 5-6 organizovanih bandi koje su kroz mjesec dana ubile 14 odbornika i naših simpatizera na tom sektoru. Iste bande su sačinjavale ukupno 160 naoružanih ustaša. Osim toga na tom sektoru se je nalazilo oko 300 dezertera i vojnih neposlušnika. Jedinice Narodne Odbrane su do 1.II.45 uhvatile na tom sektoru 150 ustaša i dezertera. Prisustvom većeg broja naše vojske na tom sektoru i početkom borba na Širokom Brijegu, većina bandita se je povukla sa Njemcima. Padom Širokog Brijega i sada Mostara moral istih je pao i zadnjih 20 dana ih se prijavilo za radove na isušivanju Imotskog Polja, oko 70. Sada na tom sektoru se nalazi oko 20 bandita koji su aktivni i oko 80 vojnih neposlušnika i dezertera.
Na sektoru Konavlja (Dubrovnik) se je po oslobodjenju nalazilo oko 40 organizovanih ustaša, dezertera i vojnih neposlušnika sa sektora Konavlja. Broj istih se zadnje vrijeme povećao dezerterima iz II. Dalmatinske brigade, kojih je dezertiralo u zadnji mjesec dana, oko 60. Jedinice Narodne Odbrane su zadnjih 2 mjeseca uhvatile oko 70 istih. Ali isti su još uvijek dosta jaki, odnosno imaju podrške u narodu. Aktivnošću naših jedinica na tom sektoru isti su počeli da gube moral i zadnje vrijeme ih se dobrovoljno predalo 20.
Zadnje vrijeme je bio medju iste ubačen naš povjerenik koji je nešto uspio, ali je morao da bježi, jer su počeli u njega da sumljaju, i sada je ponovo ubačen drugi.
Protiv Istih, na sektoru cijele Dalmacije, jedinice Narodne Odbrane su izvršile niz akcija i imale su vidnog uspjeha, ali uslijed svoje malobrojnosti i zadnjih reorganizacija u brigadi Narodne Odbrane, nije se učinilo onoliko koliko se moglo. I sigurno pojačanjem naših jedinica i aktivnošću istih, iste u sklopu sa ostalim jedinicama, prvenstveno OZN-om imaju priliku, mogućnost da uspiju i da se iste bande sasvim istrijebe.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Opunomoćenik:
M.P.[215] Ranko Pavela [v.r.]

[215] Okrugli pečat: Opunomoćenik III Sekcije Otsjeka Zaštite Naroda za V. Brigadu Narodne Odbrane (u sredini zvijezda petokraka).

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 49, 13.2, 30/92

9.

1. i 2. ožujka 1945.

Zapisnik savjetovanja Opunomoćstva OZN-e III. odsjek za oblast VIII. korpusa NOV Jugoslavije

Z A P I S N I K

Savjetovanja Opunomoćstava III. Sekcije OZNe Oblasti VIII. Korpusa, održanog dana 1. i 2. marta 1945. god.

Šef III. Sekcije Ozne VIII. Korpusa major Petar Ljuština otvarajući konferenciju predlaže slijedeći

DNEVNI RED

I. Politički problemi u vojsci u odnosu na rad OZNe
II. Organizacioni problemi OZNe u vojsci /kadrovi, funkcionisanje i sredjivanj e mreže/
III. Dosadašnji rad i zadaci.

U kratkom referatu major Ljuština iznaša značaj savjetovanja sa kratkim obrazloženjem nemogućnosti ranijeg održavanja ovakovih konferencija.

Na koncu obraća se delegatima i skreće pažnju, da diskusija po svim tačkama bude što življa. .

Po ovome predaje riječ Šefu Otsjeka OZNe Oblasti VIII. ud. Korpusa majoru Sekuliću, koji uzima riječ i po prvoj tačci dnevnoga reda iznaša političku situaciju u svijetu i kod nas.

U svom izlaganju major Sekulić naglašava važnost političkog proučavanja stvari radi pravilnog stava za pojedine slučajeve.

Medju aktuelnim problemima naglašava problem Kralja i Monarhije, koji - kako iznaša major Sekulić - nije problem koji tek sada iskrsava,već je to problem koji je mnogo stariji, čak i preko hiljadu godina... Major Sekulić u svom referatu naročito naglašava političko uzdizanje naših kadrova, jer - rekao je on - pomoću političke zrelosti i snage odolit ćemo navalama reakcije i izbrisati institut zla, koji je 23 godine vladao kod nas. Zatim se kratkim crtama osvrće na dolazak kralj. namjesništva i sastavljanja nove Vlade, objašnjavajući te dogadjaje kao novi dokaz naše snage i novu pobjedu naše politike. Sporazum i namjesništvo nije izraz naših unutrašnjih snaga, odnosno slabosti, već je po srijedi medjunarodni položaj naše zemlje rekao je major Sekulić.

Pored potrebe raskrinkavanja kralja, major Sekulić iznaša isto tako ogroman značaj i potrebu borbe na političkom polju protiv reakcionarnog djelovanja HSS-a i Dr.

Mačeka. Zatim iznaša sadašnje stanje ustaških organizacija, koje su, rekao je major Sekulić, zahvaljujući našim vojničkim i političkim udarcima danas mrtve. Medjutim to ne znači da je njihovo djelovanje potpuno prestalo, ili da su one sasvim nestale. Treba imati na umu da se oni danas priklanjaju ostalim reakcionarnim strujama u zemlji i van nje.

Zatim se major Sekulić kritički osvrće na dosadašnji rad OZN-e, koja nije obuhvatila detaljno sve probleme, povodom čega nije moga dati štabovima onolike koristi, koliko je njoj namjenjeno da dade.

Osvrčući se na rad klera i crkve kao naših nepomirljivih vjekovnih neprijatelja, major Sekulić naglašava važnost nepoštedne borbe koja treba da bude vrlo oprezna, i naglašava kako je njihova /crkve i klera/ organizacija uspjela da se preko dvije hiljade godina održi monolitna. Uz ovo naglašava razliku izmedju pravoslavne i katoličke crkve, iznašajući internacionalnu jakost katoličke crkve što medjutim kod pravoslavne to nije.

Poslije ovoga iznaša politički problem koji se u zadnje vrijeme pojavljuje - problem "špiljara", za koje veli, da je njihovo pitane politički problem koji proizlazi iz njihove političke jakosti, ili pak naše slabosti. Iznaša zatim potrebu svih načina borbe protiv ovih za njihovu konačnu i brzu likvidaciju.

Zatim kao problem u našim jedinicama iznaša slučajeve dezerterstva i samoranjavanja i samokritički se osvrće na nedovoljnu budnost organa OZN-e u jedinicama, zbog čega se ovi slučajevi nisu do danas vidnije izliječili.

Poslije ovoga major Sekulić iznaša veliki vojnički i politički problem, koji pred nama iskrsava povodom nepravilne diskusije koja se vodi s našim saveznicima. Ta nepravilnost diskusije sastoji se u tome što se ne luči reakcija od demokratskih snaga, odnosno demokratske snage od reakcije.

Njihova reakcija je glavni centar koji okuplja našu reakciju. I.S. je organizacija, kojoj je dat zadatak da bran imperialističke interese. Uticaj ove organizacije na razne domobrane, intelektualce i ostale, je jak, te je potrebno da se na takve koji su već od ranije došli ikoji sada dolaze iz NDH, skrene naročita pažnja i o njima povede računa, preispitivanjem svih takvih lica u našim jedinicama, jer je jedna ogromna većina njih za vrijeme službovanja u HDH bila obuhvaćena u I.S., te i ako su pošteni, radili su za njih i čvrsto vjerovali da rade za NOV.

Na ovaj način major Sekulić iznio je općeniti pregled problema, a pojedine slučajeve iz vojske, apelira na prisutne delegate da iznesu u toku diskusije.

Pored iznijetog major Sekulić naglašava goruću potrebu učenja državnih problema, i dodaje kako je prijeka potreba imati pregled državne vlasti.

Sa ovim major Sekulić završava referat po prvoj tačci dnevnog reda, poslije koga preuzima riječ majo Ljuština, ponovo naglašava potrebu diskusije po prvoj tačci i pozivlje delegate na istu.

Preuzima riječ opunomoćenik IV. brig. IX. div. drug Damić, koji u prvom redu iznaša stanje brigade i njezin sastav, te se osvrće na oportunistički elemenat sa Imotskog sektora, od koga je brigada pretežno sastavljena. Navadja slučaj dezerterstva sedamnaestorice boraca na čelu sa vodnim delegatom za vrijeme poslijednjeg napada njemaca na ovu brigadu na položaju kod Čapljine. Naglašava lošu političku svijest, vrlo slab odnos prema narodu i navadja slučajeve pljačke stoke i hrane, kao i mlačenje seljaka i seljanki, koji slučajevi bili su potpuno identični sa onim koje je provodio okupator nad našim narodom. Takodjer iznaša loš odnos i koordinaciju rada štaba brigade sa Vojno-pozadinskim i civilnim vlastima kao i drugim našim ustanovama, te navadja hapšenje

"špiljara", koje je zahtjevao štab brigade, ma da je preko istih OZN-a Okružja trebala da pridobije i ostale kamišare, koji se nalaze još u šumi sa oružjem. Zatim drug Damić iznaša uticaj klera na naše borce koji se vrši putem pisama koje borci dobivaju.

Opunomoćenik II. Prolet. brig. IX. div. drug Mrša preuzima riječ i iznaša stanje u njegovoj brigadi po dolasku na Dubrovački teren, gde se je brigada popunila od 300 na 2500 ljudi, čime je brigada dobila oblik novo formirane brg. Zatim iznaša osjećanje reakcije u jedinicama, koja u poslijednje vrijeme, koristeći se faktom da je brigada za vrijeme poslijednjih bojeva imala izbačenih iz stroja 350 boraca, unosi paniku medju ostale proturujući parolu kako će svi poginuti, što je imalo za poslijedicu uz oportunizam pojedinca, da je za vrijeme pokreta za Imotski iz ove brigade dezertiralo 110 boraca. Zatim iznaša slabu političku svijest što u kritičnim momentima dovodi do predaje neprijatelju, pri čemu u svakom slučaju proizlazi loš politički rad u jedinici. Problem kralja u ovoj jedinici nije naročiti velik, dok je pitanje Mačeka kud i kamo veći i teži problem. Ovo se naročito osjeća kod mobilisanog ljustva iz Konavlja i Dubrovnika. Naglašava i uticaj religije. Iznaša loš odnos nižih rukovodioca prema borcima i pomanjkanje taktičkog prilaženja ljudima, što je razumljivo kad se ima u vidu da su na dužnostima komandira četa ljudi, koji su prije par mjeseci došli k nama.

Zatim preuzima riječ opunomoćenik IX. divizije drug Čatipović, te iznaša da ono što se je reklo za II. i IV. brig. može da stoji i za ostale jedinice ove divizije. Potom govori o uspjesima pri hvatanju dezertera, i u otkrivanju organizacije dezerterstva. Kao najači politički problem u diviziji, bio bi pitanje Mačeka dok ustaše ne prestavljaju većeg problema.

Zatim preuzima riječ Opunomoćenik XIX. divizije major Toplak, koji izlaže da pitanje odnosa sa saveznicima su slučajevi koji se pojavljuju u ovoj diviziji, a to kod ljudi, koji su došli iz Italije ili sa Visa, o kojima se vodi računa i koji su došli iz Italije ili sa Visa, o kojima se vodi računa i koji su stavljeni pod kontrolu. O sastavu divizije major Toplak iznaša kako je ista sastavljena od oportunističkog elementa iz sjev. Dalmacije, te legionera od kojih je jedan grupa od 50 prije izvjesnog vremena prebjegla dobrovoljno iz Obrovca, i oko kojih se kupa ostali. Navadja da se grupisanje istih osjeća u V. brigadi.

VI. brig. mobilisana je od srpskog življa. Na čelu tih masa koje su ranije bile u četnicima, bili su ugledniji ljudi. Osjeća se da su oni povezani još sa njima i nisu raskrstili sa kraljem i tim svojim vodjama.

Da je to tako major Toplak navadja primjer dezerterstva od 137 boraca u jednom pokretu od Benkovca do Padjana, na kojem sektoru dok je ova brigada boravila neprijateljski uticaj se je naročito osjećao i može se reći više nego naš. Zatim je major Toplak iznosio primjere načina neprijateljske propagande, medju kojima je naveo primjer odlaska XIX. divizije na Mostar, što je neprijatelj pokušao da objasni masama kao slabost partizana, koji su bili primorani da se povuku iz Dalmacije gdje navodno dolaze Englezi, i podju na tudji sektor, na kome je navodno potpuno uništena XIX. divizija. Ove verzije prenjele su se i na vojsku, što je imalo za poslijedicu dezerterstvo šesnaestorice boraca sa vodnim delegatom na čelu pod parolom: "Idemo se predati Englezima". Zatim major Toplak iznaša otkrivanje organizovanog djelovanja reakcije preko talijana-Zaratina, koji utjeću na ostale talijane u ovoj diviziji. Uticaj klera u jedinici je dosta jak, a dezertere Zaratine hranile su i skrivale časne sestre. Utjecaj HSS-a osjeća se u jedinici naročito, kod "kamišara" kojih je broj od 80 iz južne Dalmacije došao nedavno na raspored u ovu

jedinicu, i kod kojih se osjeća antipatija za našu stvar. Pored toga kod njih postoj i strah što su Srbi starješine, što oni u razgovoru sa civilima to iznašaju.

Zatim opunomoćenik V. brigade XIX. divi. u kratkim crtama iznaša pojedinosti svoje brigade, kojih se major Toplak u svom izlaganju nije dotakao. Pored ostalog iznijetog u referatu majora Toplaka, opunom. V. brig. navadja slučajeve grupisanja legionera u IV. bataljonu ove brigade. Osvrćući se na četnike konstantuje, da se isti dosta teško apsorbuju, te navadja njihovo pričanje kako su spremili četničke kokarde, koje će im navodno opet valjati.

O dezerterstvu kao problemu u jedinici opunom. V. brig. izlaže da je jedan od bitnih razloga ovoga dodir kuće i vojnika, na koji način se vojnici upoznavaju sa izvjesnim nepravilnostima na terenu što stvara negodovanje.

Iznoseći rad saveznika u jedinici i na terenu, osvrće se na posjećivanje ovih u Obrovcu i okolici, raznih nama neprijateljski raspoloženih elemenata, kod kojih dolaze navodno radi kupovanja vina, nekih pasa i ostaloga. Česti su slučajevi, da pojedine civile vozaju svojim automobilima. Borci Hrvati bune se povodom dolaska Engleza na Zadarski aerodrom i primjećuju, da zašto nisu došli kad su trebali. Kod boraca. Srba stanje je sasvim drugačije.

Zatim opunomoćenik VI. brigade XIX. div. govoreći o stanju u svojoj brigadi pored iznijetog u prethodna dva izvještaja, iznaša kako u ovoj brig. postoji i manji broj Hrvata koji su za monarhiju i povoljno se o njoj izražavaju. Drugi pak Hrvati bojeći se dolaska kralja govore, da ako pobjede Englezi, biti će za njih slabo, a ako Njemci, još gore. Govoreći o slaboj disciplini i lošoj političkoj svijesti boraca pa i pojedinih nižih rukovodioca navadja slučajeve većih pljački na sektoru Mostara, kao i slučaj komesara čete IX. divizije koji je doveo kamion i sa šarcima ubijao stoku i perad na koje je naišao. Baš zbog loše političke svijesti i znanja nižih političkih rukovodioca, politička situacija u jedinicama ne objašnjava se borcima do kraja, što ima za posljedicu da se tim načinom neprijatelju omogućava lakše djelovanje i izvrdanje činjenica, čemu borci nasjedaju.

Zatim kapetan Odrljin Šef II. Sekcije Otsjeka OZN-e VIII. Korpusa uzima riječ i naglašava potrebu prijesnijeg odnosa organa OZN-e iz vojske sa organima OZN-e na terenu, što će omogućiti korisnije privodjenje kraju mnogih visećih slučajeva koji podjednako zadiru u djelokrug rada u vojsci i na terenu

Zatim opunom. XIV. brig. XIX. div. uzima riječ i iznaša stanje u svojoj brigadi koje je otprilike kao i u drugim jedinicama ove divizije. U svom izvještaju naročito se osvrće na neprijateljsko djelovanje Zaratina u jedinici. Govoreći o vojničkoj disciplini iznaša kako ista nije potkrijepljena političkom sviješću i kako polit. radnici u vojsci ne uspijevaju za 2-3 mjeseca pridobiti ljude u onoj mjeri koja je potrebna.

Opunom. X. brig. XX. div. uzima riječ, iznaša u vezi sastava brigade kako u istoj ima pored ostalih boraca 700 amnestiranih, 30 osudjenih i oko 300 bivših četnika. Stav naših nižih rukovodioca u mnogim slučajevima nije pravilan, a o čemu umnogome zavisi dali ćemo ih dobiti za sebe ili ne. Zatim izlaže kako u ovoj jedinici ima na šarcu 40 legionera, kojima se pred kratko vrijeme oduzeti šarci radi nekog slučaja, da su legioneri u Bosni pucali na štab. Ovo je imalo za poslijedicu da ih je 10 za vrijeme borbe u Mazinu pobjeglo sa šarcima neprijatelju. Podvalči da se u jedinici nije dovoljno raskrinkalo reakcionarno vodstvo HSS-a čiji uticaj se osjeća naročito kod ljustva mobilisanog sa Sinjskog sektora, koji stvaraju frakciju na jednu stranu, a dolaskom spomenute grupe četnika osjeća se njihovo grupisanje na drugoj strani. Govoreći o lošem političkom radu

iznaša slučajeve iskrcavanja saveznika u Zadru i situacije u Grčkoj, koje slučajeve politički rukovodioci nisu znali objasniti borcima, a što je imalo krupnih poslijedica što se iz prednjeg izvještaja razabire.

Uzima riječ zamjenik opunomoćenika XX. div. koji podnaša izvještaj o stanju u ovoj diviziji. Govoreći o monarhiji i kralju iznaša da ovaj problem u njegovoj jedinici nije tako velik kao kod ostalih jedinica. Dolaskom četničkih elemenata osjeća se izvjesno interesovanje za kralja. Pojedini srpski elementi u jedinicama pokazuju nepovjerenje prema Hrvatima, što se ispoljava u slučaju kada je jedan borac Srbin bio ranjen, a bolničarka mu odmah nije mogla pružiti pomoć, o čemu se je poslije polemisalo kako se Srbima ne ukazuje pomoć dok kod Hrvata da to nije slučaj.

Uticaj klera u jedinicama nije došao do vidnijih izražaja, dok je njihov uticaj na terenu vrlo jak. Navadja slučaj popa u zatonu koji je zabranio ženama da idu u kolo, time što im je kazao da neće ispovjedit onoga ko bude igrao sa partizanima.

Govoreći o saveznicima, naglašava kako borci nemaju jasan stav o istima već kako o njima misle jednako kao i o njihovoj reakciji, radi čega kod pojedinih boraca, saveznici predstavljaju strah.

Po drugim pitanjima stanje je od prilike kao i u ostalim jedinicama.

Opunomoćenik X. brig. XX. div. iznaša stanje u svojoj jedinici te u vezi ubacivanja neprijateljskih parola smatra da iste u mnogim slučajevima potječu od nas samih, jer politički rukovodioci neznaju objasniti političku situaciju, zbog čega borci o istoj misle i komentarišu na svoj način.

Opunomoćenik V. brig. Narodne Obrane uzimajući riječ govori o zadatku brig i pobija tvrdnju većine drugova, da je razlog dezerterstvu samo politički rad nedovoljan, a manje uticaj neprijatelja, što dokazuj slučajem posljednje akcije na Vrliku gdje je uhvaćeno 80 dezertera XX. divizije iz čijih zapisnika saslušanja proističe, da je potstrekom nekog vojnika jedan put dezertiralo iz jedinice 30 boraca što svakako odaje sliku da je neprijateljski rad u jedinicama uzrok dezerterstvu u mnogim slučajevima, te naglašava potrebu pronalaženja neprijateljskih elemenata i otkrivanje njihovog djelovanja u jedinici. Govoreći o problemima u svojoj brigadi, ističe da većih problema nema. Kao jedan od problema u III. bat. ove brig. navadja da je isti bataljon sastavljen od boraca iz imotske krajine, kod kojih se osjeća nacionalna netrpeljivost.

Uzima riječ Opunomoćenik V. prekomor. brig. i govoreći o problemima u svojoj jedinici iznaša kao najveći problem, što u brigadi postoji izvjestan broj oficira iz kraljeve vojske koji se sastaju i svojim djelovanjem ruše moral kod boraca. Neprijateljski stav ovih oficira vidno se osjeća u njihovom samom grupisanju koje je dosta često, kao i u redovnom izlaženju u grad gde su saveznici. Drugov kao vojnici su dobri ali osjećaju simpatiju za Engleze.

Politički su u obće neobaviješteni. Zatim iznaša da je sa ovom jedinicom došlo i neprijateljskih elemenata, koji su dolaskom u domovinu počeli djelovati, pišući parole po zidu "Živio Pavelić" "Živio Hitler" itd. šta je bilo otkriveno i područje srednje Dalmacije preuzela je inicijatore i učesnke u ovom.

Zamjenik opunomoćenika XXVI. divizije govoreći o stanju u ovoj diviziji iznosi u prvom redu popunu iste od raznih legionera, ustaša, četnika, domobrana i ostalih, medju kojima ima i nekih koljača, te naglašava lošu saradnju sa Ii. Sekcijom, od kojih se poslije više mjeseci traženja nisu dobili podaci za pojedine sumnjive borce. U ovoj diviziji nalazi se i izvjestan broj Slovenaca koji stvaraju podvojenost od ostalih boraca

drugih narodnosti, te predvodjeni od pojedinaca jedna oveča grupa ovih uputila je dopis štabu, kojim traže otpremu za Sloveniju.

Ovaj delegat kako i ostali osvrće se na nisku političku svijest boraca, loš niži politički kadar u jedinicama, zbog čega dolazi do neobjašnjavanja polit. situacije borcima, čime se omogućuje neprijateljska propaganda kroz jedinice. O uticaju religije ovaj delegat iznaša, da se ista kud i kamo više osjeća kod novih boraca, kojih čitave čete odlaze sa svojom komandom u crkvu na njihov zahtjev da slušaju misu.

Opunomoćenik I. brig. XXVI. div. uzimajući riječ pored opetovanog iz iz vještaja zamjenika opunom. njegove divizije iznaša pojedine slučajeve organizovanog dezerterstva, te samokritički iznaša kasno otkrivanje istog. Zatim podvlači nepravilan rad pojedinih Vojno-pozadinskih i civilnih vlasti, koje bez obavještavanja jedinice na svoju ruku zadržavaju naše borce kod kuće, davaju im osustvo i uposluju u raznim ustanovama kojim načinom stvaraju suvišan posao za organe OZN-e u jedinici.

Opunomoćenik III. prekomor. brig. XXVI. div. govoreći o stanju u njegovoj jedinici iznaša slučaj jednog poručnika aviatičara, koji na konferenciji iznaša kako će opet doći kralj Petar u Jugoslaviju. Jednako tako naglašava frakciju Splićana u jedinici, koju stvaraju pojedinci neprijateljski raspoloženi, čiji se rad osjeća i u drugim slučajevima.

Opunomoćenik Artilerijske brigade uzimajući riječ osvrće se na ljustvo ove brigade, koje je pretežno došlo iz Italije od kojih jedan dio bivših kralj. vojnika, a drugi dio naši ranjenici koji su došli sa liječenja. Zatim nabraja pojedine slučajeve neprijateljskog djelovanja pojedinaca, koji su preko povjerenika bili otkriveni. Zatim podvlači djelovanje HSS-a u ovoj jedinici i iznaša slučaj jednog borca, koji na konferenciji izlaže kako Maček nije kriv, kako je on pošten čovjek, ali smo ga mi optužili. Tom istom prilikom ovaj borac govori o Šimi Poduji kao izdajniku. O poštenom djelu HSS-a koji se nalazi u NOV govori kako je to samo formalnost, koja bi za slučaj naše pobjede bila ostranjena, ali kako HSS. /misleći na onaj reakcionarni dio/ neće propasti, jer ima podršku u narodu, a naročito u Engleskoj.

Opunomoćenik Tenkovske brigade podnoseći izvještaj naglašava, da su problemi u ovoj jedinici daleko manji no u drugim jedinicama, a to zato, što u ovoj brigadi ima najveći broj starih boraca iz naših proleterskih i udarnih brigada.

Opunomoćenik Šibenskog područja podnašajući izvještaj za ovo područje u prvom redu osvrće se na neprijateljski rad stvaranjem nezadovoljstva i sabotažom, što čine naročito intelektualci. Zatim navadja slučaj. Dr. - liječnika koji dolazi pijan iz grada u bolnicu gdje bolesnicima psuje majku partizansku čime stvara nezadovoljstvo. Nastojeći da stvori neraspoloženje boraca naprama komesaru izjavljuje bolesnicima kako bi ih on puštao vani, ali da ne da komesar. Jedan drugi govoreći o HSS-u veli, kako HSS-ovci u pokretu nisu ostali doslijedni politici Stjepana Radića već su istu izigrali itd. Dešava se da liječnička komisija unapred bez prisutnosti bolesnika odredjuju njihove sposobnosti, na koji način u bolnici zadržavaju se zdravi ljudi dok u jedinici dolaze bolesni.

Opunomoćenik Sred. Dalm. područja osvrčući se na djelovanje pojedinih reakcionarnih elemenata iz savezničkih krugova govori o njihovom ubacivanju parole, u naše jedinice i narod, kako smo mi izolovani od saveznika i kako saveznike ne volimo. Govoreći o pojedinim anglofilskim elementima na ovom području iznaša kako se služe parolama u narodu, da bi mi kad bi imali drugačiji stav naprama saveznicima, mogli

dobiti više hrane nego inače. Govoreći o saboterstvu u liječničkim krugovima navadja primjer kako je u poslijednje vrijeme u Splitskoj bolnici izvršeno masu amputacija, ma da je u istoj bilo lijekova kojima se ovaj broj mogao znatno smanjiti, ali su ga liječnici navodno tek sada pronašli.

Opunomoćenik dubrovačkog područja uzimajući riječ najprije iznaša sa političkog gledišta pregled teren ovog područja, gde rad HSS-a. je daleko veći nego u bilo kojem drugom području ove Oblasti. Zatim iznaša konkretno djelovanje ove organizacije i pojedinih članova iste, te kao najaktivnijeg u ovom kraju iznosi Marka Bakića, koji je svojom propagandom uspio, da čak iz naših jedinica mobiliše jedan dio ljustva za "kamišare". Zatim iznaša rad OZN-e ovog područja i navadja slučajeve otkrivanja dvaju reakcionera u Komandi mjesta Pelješac, kao i pronalazak ustaškog špijuna koji je u Komandi mjesta Korčula bio zaposlen kao pisar

Opunomoćenik Kninskog područja pored stanja na ovom području kod masa na koje je utjecaj reakcije raznih boja daleko veći bio od našeg, do našeg dolaska na ovaj sektor, gdje se stanje znatno popravlja - osvrće se u kratkim crtama i na ostale probleme, koji su identični sa onim kod ostalih područja i jedinica.

Opunomoćenik Dopunskog bataljona uzimajući riječ govori o ljustvu koje sačinjava ovaj bataljon, a. koje je u ogromnoj većini do zadnjih dana aktivno radilo za neprijatelja, te sa neprijateljski nazorima došlo u našu jedinicu i te nazore svojim stavom pronosi i na ostatak ljustva u ovom bataljonu. Delegat naglašava stalni pridolazak novog ljustva i u vezi s tim nepotpuno poznavanje same jedinice.

Opunomoćenik Biokov. Neretv. područja. Ovaj delegat iznašajući stanje i probleme u ovom području bez većih izmjena od. ostalih izvještaja opunomoćenika područja, te osvrćući se na rad neprijatelja u ovome kraju iznosi ubacivanje parole kojom se je neprijatelj poslužio zadnjih dana da su Englezi zauzeli Split, četnici Knin, a kralj avionom došao u Beograd, kojoj paroli nasjedaju i civili. Govoreći o pojačanom dezerterstvu ljustva pri komandama mjesta navodi da je to zbog oportunizma, bojeći se da nebi prilikom rasformiranja Komandi mjesta došli u borbene jedinice i "ludo izgubili glavu".

Opunomoćenik Sred. Dalm. otočkog područja pored ostaloga iznaša djelovanje pojedinih reakcionera iz savezničkih vojski, koje je u opadanju, zbog njihovog svakodnevnog odlaska sa Visa.

Opunomoćenik Aerodroma Zemunik-Pkabrinica govoreći o I.S.-u iznaša kako ovaj pokušava na razne načine preko svojih organa da dodje u dodir sa narodom a preko ovoga sa domaćom reakcijom. Iznaša slučaj jednog savezničkog oficira koji, govoreći pred civilima o četnicima, koje da je vidio u Italiji, izražava se vrlo povoljno, i nazivlje iz "dobrim ljudima". Djelovanje I.S.-a osjeća se i u prebacivanju engleskim brodovima u inostranstvo pojedinih fašista iz Zadra, od kojih se izvjestan broj već uhvatio, a medju kojima se nalaze i veći krvnici.

Govoreći o našem ljudstvu zaposlenom u Aerobazi, delegat spominje dva-tri domobranska oficira, nastrojena HSS-ovski, kao i neke aviatičare, koji su sa Visa išli na kurs u RAF. a po svršenom kursu nisu se htjeli vratiti, već ostali u RAFu dok ih baza nije izvukla i uputila ovamo.

Zamjenik Šefa Otsjeka OZN-e VIII. Korpusa major Krstulović uzima riječ naglašujući da neprijatelji iz inostranstva u svome radu imaju podrške kod udružene domaće reakcije, da I.S. u mornarici i vojsci NDH. itd. ima svoju mrežu u kojoj rade

ljudi, a da ni sami neznaju da u istoj rade. Zbog ovog major Krstulović naglašava potrebu ispitivanja svakog novodošlog iz NDH. u NOV. o radu i povezanosti. Ovo više u vidu informacije negoli u vidu istrage. Zatim podvlači kao ozbiljan politički problem djelovanje "škirpara" od kojih svaka grupa ima i svoje političko obilježje. Postoji indicija da su Njemci, povlačeći se iz Dalmacije ostavljali za sobom izvjesne grupe "škripara" sa radio-vezom. Zatim major Krstulović traži da plan svih prisutnih i u obšte organa OZN-e bude uništenje tih "škripara" u najbrže mogućem roku te da se isti do proljeća potpuno istrijebe. Pored ostaloga rad I.S.-a kod nas odražavao bi se u vrbovanju vojnika i ostalih, što članovi ove organizacije čine, pri čemu su i uspjeli u manjoj mjeri da stvore organizaciju ob. rada za I.S. Nešto od ovoga je otkriveno, a ostatak leži na nama da rasčistimo, rekao je major Krstulović. Dalmacija prestavlja vrata za ulazak raznih ob. mreža u našu zemlju, pa i dalje, radi čega major Krstulović naglašava naročitu pažnju i solidnu mrežu OZN-e u ovom kraju. Zatim se kritički osvrće na loš rad dosadašnje ob. mreže, što proizlazi iz izlaganja samih delegata iz kojih se vidi, da mnoge stvari nisu uočene s jedne strane, te neshvaćanje Oznoski svoje dužnosti idemo linijom manjeg otpora, svari više registrujemo i površno svršavamo, dok se manje unosimo u širinu svakog pojedinog slučaja, radi čega ponovo ukazuje na potrebu vodjenja istrage do kraja. Radi lakšeg rada major Krstulović preporuča vodjenje dnevnika rada. Sve negativne političke pojave trebamo uočiti i pronaći pravilno uzroke istih. Pitanje rada OZN-e nije pitanje jednog dana već stalnog i upornog rada.

Uzima riječ major Sekulić Šef Otsjeka OZN-e VIII. Korpusa, stavljajući primjedbu na proteklu diskusiju, primjećuje da se nije dovoljno istaklo bratstvo Srpskog i Hrvatskog naroda, što je u svakom slučaju bilo potrebno. Zatim major Sekulić naglašava i pojavu Trockizma i ako ne u velikoj mjeri, koji ide zatim da se ispovjeda kao nosioc Marksizma, a u stvari razrovava naše vlasti itd. Naglašava naročitu potrebu posvečivanja pažnje ovakvim slučajevima. Zatim naglašava potrebu čuvanja sebe od neprijateljske propagande kojoj bi se moglo nasjesti, a što je jedanput već bio slučaj prilikom sabotaže u Šibeniku.

Još gledamo stvari površno, a nismo se udubili u iste do kraja, te na taj način ostavljamo pukotinu za vrata neprijateljskom radu.

Šef III. Sekcije majo Ljušina uzima riječ i ponovno iznaša površnost u radu, gdje se dogadjaji samo konstantiraju, a u drugim pak slučajevima ne reagira se u onoj mjeri, u kojoj bi to trebalo. Zatim podvlači nepravilno razgraničen rad, uz to neplanski i neorganizovan. Nismo živjeli u problemima jedinica, i ako su ovi svakog dana. iskrsavali, a mi imali prilike da se angažujemo i učinimo mnogo, rekao je major Ljuština.

Zatim uzima riječ komesar VIII. ud. Korpusa, koji pored ostalog kaže: "Zahvaljujući K.P. u Dalmaciji, lošem uticaju HSS-a i rodoljubivosti naroda Dalmacije naš Korpus postao je udarni i to u pravom smislu riječi..... naporima naših boraca oslobodili smo Dalmaciju. Bitke Knin-Mostar su uvodne bitke u one koje će doći. Nas čeku krupniji zadaci nego sada. Nas čeka oslobodjenje zemlje i odlazak u inostranstvo. U tim uslovima naš rad treba i mora biti intenzivniji".

Potpukovnik Bulović dobija riječ i osvrće se na važnost našega rada, te izmedju ostalog primjećuje da se iz izlaganja vidi da je neprijatelj na bojnom i političkom polju izgubio bitku, ali on pasti neće i činit će sve da se spasi, što se spasiti dade. Naš je zadatak bratiti tekovine naše borbe rekao je on. Zatim p. pukovnik Bulović ističe ogromnu pažnju naše Partije, koju je ova posvetila OZN-i, u čijem rukovodstvu mogu biti

samo komunisti koji će sa narodom i na čelu naroda čuvati stečene tekovine borbe. Po pitanju organizacije OZN-e p.pukovnik Bulović ističe kako ova nije konačna i stalna, a to zato, jer mi nemamo tradicija i moramo da se na našem radu učimo. Bilio je grešaka i objektivnih poteškoća što je dovelo do iznesenog u diskusiji, da nismo u stvari ulazili do kraja onako kako treba. Zatim p. pukovnik Bulović prelazeći u svom izlaganju na II. tačku dnevnog reda naglašava potrebu posvećivanja naročite pažnje organizaciji mreže u vodu četi i bataljonu, čemu treba pristupiti najenergičnije. Najbolja forma organizacije koja se je pokazala jeste organizacija rezidenata u bataljonu. Greška je što drugovi nisu dovoljno shvatili dužnosti rezidenta. Naglašava potrebu prelaženja organizaciji rezidenata po bataljonima i to, 2, 3 i 4, u svakom bataljonu. Potrebno je da ovi budu vezani sa brigadom... Rezident čete stvara mrežu u četi, ali i pored toga Opunom. brig. mora organizovati kontrolnu mrežu, koja je direktno vezana sa Opunomoćstvom u brigadi... Kad govorimo o organizaciji rezidenata, nećemo biti šablonisti, iste ćemo postaviti drugačije u Tenkovskoj brigadi, drugačije u jedinicama Narodne Obrane, a drugačije u ostalim jedinicama, kako diktiraju prilike. Zatim p. pukovnik zahtjeva da se o organizacionoj formi, rezultatima povjereničkog rada, rada rezidenata mnogo prodiskutuje, da nam stvari budu jasne. Zatim se p. pukovnik Bulović osvrće na pogriješke pri postavljanju povjerenika, koje se je redovno tražilo iz redova komunista, što nije trebalo. U radu protiv neprijatelja moramo se služiti svim srestvima koja ne idu na štetu časti vojske i pokreta kao cjeline - takova srestva nama su dozvoljena. Zatim govori o nedovoljnoj pažnji povjerenicima, dosljedno čemu loš rad istih. Naglašava potrebu unošenja se u stvari, i primjećuje da je površan dosadašnji rad.

Sa povjerenicima i rezidentima moramo stalno i neprekidno raditi, davati im konkretne zadatke, inače koristi neće biti.

Zatim p. pukovnik Bulović ukazuje na goruću potrebu pravilnog i hitnog izdizanja kadra, naglašavajući da isti više nećemo moći dobivati sa raznih dužnosti komesara, komandanata i ostalih, što je do sada bio slučaj. Ističe potrebu najšire naobrazbe našega ljustva i dosljedno tome potrebu slanja na sve moguće kurseve naših rezidenata i povjerenika. Govoreći o izboru povjerenika podvlači da iste moramo imati svuda, medju stražom, u rovu, medju podoficirima i višim oficirima, na koji način mreža biti od najnižeg do najvišeg.

Osvrćući se na izvještaje primjećuje da drugovi nisu znali ocijeniti najvažnije momente koji su se zbili u vrijeme od jednog do drugog izvještaja, te radi šablonskog pisanja izvještaja bilo je i ogromnih grešaka.

Nije pravilno kada jedan drug kaže: "Ja mislim da nisam poslat u jedinicu da pišem izvještaje, nego da radim", jer za to nezna centar i nema pomoći NOVJ. Po izvješaju se cijeni rad. Naša organizacija nije organizacija sjaja a u tom smislu pisanje izvještaja predstavlja jedan od najvažnijih problema.

Govoreći o disciplini unutar naših organizacija naglašava ogromnu važnost iste i ističe potrebu, da ona treba da bude jednaka partijskoj disciplini kako bismo mogli pravilno vršiti sve zadatak. Govoreći o načinu našega rad i dosadašnjem radu, u borbi proti špijuna i neprijatelja izmedju ostalog veli: "Činjenica da. ubijamo špijune, nije garancija da nema još mnogo špijuna... Neprijatelja moramo mrziti, ali voditi računa na koji način!? U tom radumo imati svoj plan i način. Nijedna naša ustanova nemože da uoči sve u jedinici ako nije naš rad pravilno organizovan, o čemu ovisi naš uspjeh... U radu

smo nailazili na poteškoće, ali na pojedinim slučajevima mi smo se učili i imamo jedno početno znanje."

Zatim govori o budnosti i čuvanju da. se ne nasjedne neprijatelju. Drugovi uočavaju rad neprijatelja na najnepogodniji način za sebe, a za nas najpogodniji, dok drugo, kad neprijatelj hvali našu borbu, je daleko opasnije. Medjutim ovo posljednje drugovi nasjedaju bez da se ispituje prošlost pojedinca, što dovodi do dezerterstva i slično. Ovo su teški propusti, no obzirom na mladost organizacije ovo je primjer po kome treba da. se učimo - rekao je p. pukovnik Bulović.

Povodom. negodovanja pojedinih rukovodioca OZN-e na rad u istoj p. pukovnik Bulović izmedju ostalog kaže: "Mnogi su vjerovali da je OZN-a ustanova kod koje će se steći karijera, čin itd. Medjutim takvi su, kad su došli do OZN-e, brzo oslabili i popustili, jer kod nas važi samo rad. Polučiti uspjeh u radu može onaj ko voli taj rad. Onaj koga ne voli neće živjeti sa problemima OZN-e, neće zadovoljiti i ne može biti s nama... U radu OZN-e birokracija je zločin, koji ne smije ni jednog momenta da se zadrži."

U vezi odnosa OZN-e i štaba p. pukovnik Bulović spomenuo je i razjasnio to pitanje na način, da naša organizacija ne sačinjava štab, već da je to organizacija pri štabu koja je tu za pomoć ovom. Dodao je da je odnos naših drugova i štabova naprama OZN-i onakav kakav je bio prije naprama ob. službi.

Neki drugovi vjeruju da će na sitnicama koje preuveličavaju postići autoritet, što nije tačno. Ovo se može postići samo neumornim radom, kojim ćemo uvjeriti naš štab da smo mi u stanju pravilno uočiti pojedine slučajeve. Kad naša postavka bude čvrsta onda će naš ugled doći na ono mjesto, koje mu pripada.

Potpukovnik Bulović skreće pažnju na formu pri hapšenju, kojoj treba posvetiti pažnju. Jednako tako pored ostalog naglašava radi pravilnog funkcionisanja rada potrebu dobro kancelarije sa dovoljnim brojem kancelarijskog osoblja.

Oficir treba da bude skroman. Ljubav prema drugovima, a mržnja prema neprijatelju nama su najbliže svojstvena, rekao je p. pukovnik Bulović.

Na koncu p. pukovnik Bulović upozoruje prisutne delegate, da o svakom povjereniku vode dovoljno računa, te napominje da lice zaposleno u OZN-i ne može lako odstupiti od posla OZN-e, pa makar ono bilo premješteno bilo kuda, radi čega je potrebno za slučaj premještanja povjerenika obaviestiti OZN-u dotične jedinice da je odnosno lice bio povjerenik u odnosnoj jedinici.

Po drugoj tačci dnevnog reda i izlaganju p. pukovnika Bulovića otpočinje diskusija, koja se većinom sastoji od pitanja razjašnjenja u pojedinim slučajevima kod organizacije mreže u jedinici.

Drug Glavina iz dubrovačkog područja postavlja pitanje dali za povjerenika pri Komandi mjesta može znati najpovjerljiviji član Komande, našto dobiva pozitivan odgovor.

Drug Bregović iz XII. brig. XXVI. div. iznosi poteškoće pri postavljanju povjerenika u jedinici, zatim povodom referata p. pukovnika Bulovića iznaša nepravilan stav štaba prema članovima OZN-e.

Kapetan Trkulj iz V. brig. XIX. div. povodom izlaganja p. pukovnika Bulovića naglašava potrebu organizacije dobre kancelarije.

Drug Damić iz IV. brig. IX. div. obzirom na veći broj rezidenata traži razjašnjenje dali je potrebno da se ostave rezidenti u bataljonu i četi, našto dobija odgovor da su svi rezidenti za bataljon, odnosno da svi skupa preuzimaju posao koga je do sada vodio

bataljonski rezident. Drug Damić smatra na temelju iskustava u radu da je praktičnije imati jednog rezidentu u bataljonu nego više njih.

Drug Tomić iz I. brig. XXVI. div. iznaša činjenicu da je dosadašnji rezident bataljona vršio dužnost rezidenta pored glavne dužnosti koju je imao u bataljonu zbog čega mu je i sam rad u OZN-i bio sporedan.

Drug Marinković iz XIV. brig. XIX. div. zastupa mišljenje da je za rad podesniji veći broj rezidenata u bataljonu, dok se drug Božinović iz XI. brig. XXVI. div. ne slaže s njegovim mišljenjem već smatra da je povoljnije imati jednog rezidenta za cijeli bataljon.

Ponovno preuzima riječ p. pukovnik Bulović, koji pored ostalog naglašava šabloniziranja naših drugova u radu, što nam se krvavo osvećuje, a što se vidi iz izlaganja gdje se je stvar povjerenika-rezidenta ispunila šablonski, pa su se na te dužnosti postavili za rezidente drugovi, koji imaj svoju odredjenu dužnost.

Drug Šimunović iz IX. brig. XX. div. smatra da je za rad u bataljonu potreban veći broj rezidenata. Njegovo mišljenje dijeli i opunom. III. prekomor. brigade.

Major Toplak iz XIX. div. naglašava potrebu solidnog uredjenja mreže, koja se je u radu do sada potpuno šablonizirala. Na izlaganje p. pukovnika Bulovića izlaže da je upotreba neprijateljskih elemenata za odgovarajuće slučajeve pokazala se uspješna. Iznašajući poteškoće u izdizanju kadra zbog prekomande, izbacivanja itd. ističe potrebu da svaki naš dolazak u bataljon treba da bude pronalazak novih snaga za idući rad. Navadja štetnost općenitih upustava povjerenicima i iznaša potrebu davanja konkretnih zadataka istima.

Drug Vojnović VI. brig. XIX. div iznaša potrebu upoznavanja naših štabova o pravom zadatku OZN-e u jedinicama.

Drug Masadić iz Dopunskog bat. iznaša slučajeve korištenja kažnjenika za povjerenike što se je pokazalo uspješno.

Drug Novaković iz XX. div. prenaša iskustvo biranja povjerenika po materiji što se je kod njega pokazalo uspješno.

Drug Gledja iz Aerobaze ponovno ukazuje na potrebu objašnjavanja našim Komandama i štabovima svrhu OZN-e u jedinicama.

Major Ljuština uzimajući riječ iznosi krutost drugova i šabloniziranje te vrlo malu samoinicijativu istih, što proističe iz njihovog izlaganja. Pitanje rezidenata u bataljonu ne mora biti jednobrazno. Ovo urediti kao i sa povjerenicima tj. po konkretnoj potrebi, koju je moguće uočiti samo dovoljnim poznavanjem jedinice. Naglašava potrebu razlikovanja političkih neprijatelja i onih koji nisu povezani s nikim, a mogli bi se naknadno povezati, jer nisu naši prijatelji.

Potpukovnik Bulović uzimajući riječ naglašava potrebu pojačanog rada u V. prekomor. brigadi.

U vezi odnosa štabova i njihove pomoći nama kao i naš ugled pred štabom zavise od nas samih. Naglašava potrebu objašnjavanja našeg položaja štabu.

Po pitanju sabotaže p. pukovnik Bulović podvlači da moramo osjetiti da je sramota da se u našoj jedinici dešava sabotaža a mi za to da ne znamo.

U našem daljnjem radu zadaci koji su pred nas postavljeni su ogromni. Od našeg rada ovisi da li će sloboda za koju se borimo biti onakva kakvu mi hoćemo, rekao je p. pukovnik Bulović. Zatim naglašava ogromnu odgovornost koju preuzima na sebe svaki član OZN-e.

Major Krstulović preuzimajući riječ podvlači potrebu pojačanja legalnih centara, kojim načinom bi se smanjio rad ilegalnih i na taj način sačuvala konspiracija. Na ovaj način ušlo bi se i u probleme u jedinici. Povjerenici su najveći posao u organizacionom pitanju OZN e. Zatim primjećuje da nebi trebalo da prevlada mišljenje da neorganizovani ljudi mogu biti uzeti svugdje u povjerenike. Naglašava potrebu uzdizanja kadra od naših povjerenika. U vezi odgovornosti organa OZN-e naglašava da je ona isto toliko velika, koliko odgovornost jednog komesar ili komandanta u slučaju nebudnosti.

Naglašava da rukovodioci treba da budu dobri, jake političke svijesti i dobri vojnici, jer ćemo na taj način uočavati nepravilnosti.

OZN a mora biti oči i uši svega što se dešava.

Nastavak 2.III.45.

Major Ljuština preuzimanjem riječi traži da se diskusija po drugoj tačci dnevnog reda nastavi.

Potom uzima riječ Opunom. Splitskog područja, koji ukazuje na potrebu povećanja Opunounomoćstva u područjima radi pravilnijeg rada s povjerenicima.

Major Ljuština ponovo uzima riječ i primjećuje da se u diskusiji najmanje dotaklo područja, i ako je to najpreča naša dužnost obzirom da se ona nalazi u gradovima. Sektor rada područja je ogroman i složen, medjutim na način pojačavanja Opunomoćstva, nećemo moći stanje izmijeniti. U bolnicu treba da dodje stručno osoblje koje je sada gotovo sve novo, jer su stari drugovi na drugim dužnostima. U ovom slučaju tražit ćemo čovjeka iz njihove sredine za povjerenika. Zatim naglašava potrebu našeg rada u bolnicama, vojnim ustanovama i punktovima, gdje treba da se angažuju pored onih iz područja i drugovi iz operativnih jedinica.

U Dopunskom bataljonu ima ljudi koji su bili ili po strani NOP-a, ili radili za neprijatelja, gdje treba da se do kraja unesemo u stvari, ispitamo do kraj svakog čovjeka i na taj način učinimo ono što se od nas traži - kazao je major.

Drug Majić iz X. brig. XX. div. samokritički se osvrće na rad Opunomoćstava sa povjerenicima i kao dokaz tome navadja da njegova direktna mreža radila bolje od rezidentske, što je u svakom slučaju dokaz nedovoljne pomoći istima. Zatim je dodao da se boji da ćemo se povećavanjem broja rezidenata u bataljonu rasplinuti.

Potpukovnik Bulović uzima riječ i primjećuje povodom izjave druga Majića o rasplinjivanju kod povećanog broja rezidenata, da rezidente trebamo imati kao redovne povjerenike, u kom slučaju nećemo misliti da je to poteškoća u poslu.

Opunom. iz Artiler. brig. iznosi rad povjerenika u jedinicama i način aktiviziranja istih kao i dva slučaja otkrivanja neprijatelja bez povjerenika.

Major Ljuština govori o služenju provokacijom navodeći da treba voditi računa gdje i kada ćemo se služiti istom, u vezi čega Opunom. IV. brig. IX. div. iznosi praktičan slučaj takvog rada kod Mostara.

Opunom. IX. brig. XX. div. Šimunović iznosi slučajeve rada gdje su oni koji po kazni dolaze u jedinice intelektualno jači nego svi ostali u četi i takove obično uzmu u četu za kancelariju, iznosi poteškoće u postavljanju pratioca i potrebu postavljanja jačih ljudi.

Potpukovnik Bulović u vezi toga primjećuje, da se treba služiti sa bistrim ljudima, a ako ih nema onda je stvar da preko povjerenika rukovodi s njegovim praćenjem. Takodjer iznosi da rječnik treba podesit našoj borbi kao npr., da jednom četniku ne dolikuje nacionalni naziv Srbin ili da jednom ustaši ne dolikuje nac. naziv Hrvat.

Takodjer napominje u vezi iznošenja Opunom. Koać-a, da treba budno paziti na povjerenike koji se unapred ogradjuju, i da se treba čuvati da dotični ovakvim ogradjivanjem nebi koristili nas, a ne mi njega.

U vezi odgoja povjerenika koji su slabiji Krstulović primjećuje, da treba izbjegavati opće zadatke koje on nije kadar da savlada, a potom prelazi po pitanju izvještavanja.

Zatim se prelazi na 3. tačku dnevnoga reda:

Dosadašnji rad i zadaci

O radu i nedostacima govori major Ljuština prikazujući da smo se trudili i radili, da je bilo i korisnih rezultata. Najveća je greška da. smo se angažovali po pitanju općih nedostataka kod rukovodioca i u jedinicama. Primjećuje se, da smo se vrlo malo angažovali po pitanju hvatanja i pronalaženja ljudi koji rade za neprijateljske ob. službe kao I.S. O političkim neprijateljima u našim jedinicama, koji su za sada neaktivni nismo poveli računa. Imali smo nekoliko slučajeva koji su nam otkrili rad I.S. i GESTAPO-a. Za naš budući rad je najvažnije da se ne ponavljaju stare greške i da se unesemo i prostudiramo u ovaj sastanak i diskusiju.

Prvi najvažniji zadatak za na budući rad je provjeravanje i upoznavanje ljudi kao i povezivanje u radu s II. Sekcijom.

Drugi naš važan zadatak je pravilno i na vrijeme riješena organizaciona legalna i ilegalna mreža. U buduće organizaciono pitanje, a naročito pitanje legalnih organa naše mreže treba odmah rješavati i upotpunjavati. U rješavanju pitanja ilegalne organizacione mreže bilo je poteškoća, a to je zbog toga što su se drugovi osjećali kao izvršni organi, a ne kao rukovodioci, a ako su i rješavali to pitanje onda su ga rješavali bez veze se ostalim organizacionim pitanjima. Kroz izvještaje se je pokazalo, da je administracija jedno od najbolnijih pitanja, a zapaženo je da su mnogi od rukovodioca OZN-e u jedinicama bili u isti mah i kuriri i pisari i rukovodioci. Izvještaji koji su dostavljani najčešće nemaju medju sobom veze i nijesu u vezi sa kartotekama. Važno je stvoriti planski rad i raspodjelu rada. Zapaženo je u poslu aljkavost /slučaj u XIX. div./ gdje se je pojavila kradja pečata za pravljenje objava, a kroz izvještaje nije ništa o tome rečeno niti javljeno.

U vezi pitanja odnosa sa štabovima, pravilan odnos treba da se sastoji u tome da nam štabovi dadu /pruže/ sve ono što nam je potrebno za rad, a sva pitanja i pojave u vezi sa štabom riješavati na partijskim sastancima. Po pitanju smještaja organa OZN-e trebamo se sami smestiti, a ne da štab vodi o tome računa. Neobično je potrebno živjeti u svim problemima jedinice i predvidjati dogadjaje kao npr. za vrijeme pokreta, kako bi se na osnovu predvidjanja mogli unapred upozoriti povjerenici. Ekspeditivnost i odgovornost u radu pojačati. Pokazalo se je, da u jedinicama nevezanim tijesno za glavninu kao što su komore i sl. ima neprijatelja koji rovare, a koje nismo dovoljno kontrolisali.

Do 15.III.45. potrebno je provjeriti i dostaviti elaborat sumnjivog intendantskog kadra. Do 15.III.45. sastaviti elaborat za sve bivše neprijateljske oficire koji su došli iz neprijateljskih jedinica.

Do 15.III.45 dostaviti elaborat za sve sumnjivo ljekarsko osoblje.

Do 15.III.45. dostaviti elaborat za sve sumnjive osobe u prištabskim jedinicama.

Poslije toga major Krstulović pročitao je upute za istraživanje.

Kopija, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 35., 11.3.1, 30/65

10.

5. ožujka 1945.

Izvješće III. odsjeka OZN-e za oblast VIII. korpusa III. odsjeku OZN-e za Hrvatsku

---

[...][216]
III. SEKCIJA OZNE
OBLASTI VIII. KORPUSA
OZNE ZA HRVATSKU
Broj *313* dne *5.III.45*[217]

III Otsjeku Odeljenja Zaštite Naroda za Hrvatsku[218]

Prije povlačenja Njemaca sa sektora Dalmacije na istom sektoru se je nalazilo oko 5-6000 domobrana, ustaša i četnika, i to većim dijelom domaćih. Na sektoru Imotskog se nalazilo 3-4000 ustaša i domobrana, na sektoru Sred. Dalmacije, Sinj, Dicmo, Drniš se je nalazilo oko 3000 ustaša i domobrana. Na sektoru Knina, Kosovo Polje se je nalazilo oko 3000 četnika većinom Kosovljana. Na sektoru Sjev. Dalmacije se je nalazilo oko 600 ustaša i oko 1300 četnika /oko Velebita/.
Tako pred samo oslobodjenje Dalmacije se je nalazilo na cijelom sektoru oko 11000 ustaša, domobrana i četnika, pretežno domaćih.
Do samog oslobodjenja Dalmacije se je nalazilo ukupno oko 60 dezertera iz NOV., koji su se krili oko svojih kuća.
Nekoliko mjeseci prije oslobodjenja, neprijatelj pod rukovodstvom istaknutih ustaških oficira /Mačekovaca/ je započeo sa organizovanjem tzv. "zelenog kadra", koji je bio baza za sakupljanje dezertera iz NOV. i tako pred oslobodjenje Dalmacije na sektoru Imotskoga se je nalazilo oko 80 do 100 takovih bandita.
Pri oslobodjenju Dalmacije, veći dio bandita se povukao sa okupatorom i bio uništen, zarobljen. Tako na sektoru Sinja, Dicma i Drniša je uništeno i zarobljeno oko 2000 ustaša i domobrana. Na sektoru Imotskog je vrlo mali broj istih stradao, većina se je povukla na sektor Hercegovine.
U borbama na Kninu i Sjev. Dalmaciji veliki dio četnika je bio razbijen i pobjegao na svoj sektor u planine.
Tako neposredno po oslobodjenu Dalmacije se je na sektoru Sjev. Dalmacije nalazilo oko 130 četnika i oko 80 ustaša, koji su u početku živili i krili se pojedinačno i u manjim

[216] Zvijezda petokraka.
[217] Pečat.
[218] Nadopisano rukom.

grupama, ali s vremenom se grupišu i počimlju da organizovano žive i djeluju. Isti šire svoj uticaj na narod i postaju baza za sakupljanje vojnih neposlušnika i dezertera iz NOV. I tako kroz kratko vrijeme broj istih se je povećao. Do polovine XI. mjeseca na tom se je sektoru nalazilo oko 100 vojnih neposlušnika i 80 dezertera iz NOV. Početkom XII. mjeseca na tom se sektoru nalazilo oko 200 organizovanih četnika pod rukovodstvom Obrada Bianka, na sektoru Velebita, zatim oko 120 ustaša, 130 dezertera iz NOV. i oko 180 vojnih neposlušnika.

Da 1. januara 45. jedinice Narodne odbrane na tom sektoru su uhvatile oko 140 ustaša, četnika i dezertera, dok ih je 25 ubijeno, medju njima nekoliko istaknutih /Stegnaić poznati četnički vojvoda/.

Uništavanjem i hvatanjem istih, rukovodila je OZN-a u sporazumu sa opunom. bataljona Narodne Odbrane. Uništavanje istih najviše je doprinijela organizacija obavještajaca na terenu, ponajviše pri Odborima, i zatim ubacivanje naših povjerljivih boraca /u vidu dezerterstva/ medju neprijatelje ili na njihov teritorij.

Tokom januara jedinice Narodne Odbrane izvršile su 24 akcije protiv takvih, kroz koje vrijeme je uhvaćeno 210 ustaša, četnika, dezertera i vojnih neposlušnika. Uslijed velikog broja dezerterstva iz XIX. divizije u zadnje vrijeme broj se penje na oko 200 i zadnjom mobilizacijom prebjeglih u šumu oko 120.

Na sektoru Kistanja, Knina i Drniša nalazilo se je 380 ustaša, četnika, dezertera i vojnih neposlušnika, većina ih se krila pojedinačno oko svojih kuća osim što su u Drnišu djelovale 2 ustaške bande po 5-6 ljudi.

U zadnje vrijeme na sektoru Knina se pojavio poznati četnički vojvoda Bogunović Brane, s namjerom da na tom sektoru organizuje četničke bande. Aktivnošću naših jedinica, na tom sektoru uhvaćeno je 90 a ubijeno 15 četnika, pa je i sam Brane Bogunović uhvaćen /koji je izvršio samoubijstvo u Splitskom zatvoru/. Broj četnika na tom sektoru se danomice mjenja, biće ih sada još oko 80.

Na sektoru Vrlike se po oslobodjenju Dalmacije nalazilo oko 120 četnika, ustaša i dezertera, taj broj se je povečao sa još 80 dezertera kroz zadnjih mjesec dana. U zadnje dvije akcije jedinice Nar. Obr. uhvatile su na tom sektoru 98 ustaša i četnika, dok su se preostali prebacili u Bosnu. Pojavilo se je novih 70 dezertera iz Vrličkog odreda /XX. divizija/.

U samom početku jedinice Nar. Obr. izvršile su nekoliko akcija na takve bande ali uvijek bez uspjeha, jer su imali pogodan teren i dobru ob. službu, ipak postavljanjem nočnih zasjeda uspjelo je nekoliko ih pohvatati, od kojih se dobilo potrebita obavještenja.

Na sektoru Sinj /Kamešnica/ Dicmo, Mosor, po oslobodjenju bilo je oko 90 ustaša i dezertera, koji broj se je povećao za još 120 dezertera iz XX. div. od kojih je uhvaćeno oko 45 dok su se ostali prebacili na sektor Buško Blato, Bilo Polje.

U saradnji sa Bosanskom Nar. Obr. izvršene su dvije akcije na iste, pa je daljnih 30 uhvaćeno i sada se na tom sektoru nalazi oko 60 dezertera.

Na sektoru Imotskoga, Biokova po oslobodjenju Dalmacije bilo je 5-6 organizovanih bandi koje su kroz mjesec dana ubile 14 što odbornika što naših simpatizera. Osim ovih bandi koje su brojale oko 160 naoružanih ustaša bilo je na tom sektoru oko 300 dezertera i vojnih neposlušnika, te je do 1.II. o.g. uhvaćeno njih oko 150. Prisustvom većeg broja naše vojske na tom sektoru, te početak borbe na Širokom brijegu nagnalo je iste da se povuku zajedno sa Njemcima, ali padom Širokog brijega i Mostara moral ovih je znatno

pao i u zadnjih 20 dana prijavili su se oko 70 za radove na isušivanju Imotskog polja. Sada se na tom sektoru se nalazi oko 20 aktivnih bandita i oko 80 dezertera.
Na sektoru Konavlja /Dubrovnik/ po oslobodjenju bilo je oko 40 ustaša i dezertera, taj broj se je u zadnje vrijeme povećao sa dezerterima iz II. Dalm. brigade još oko 60 njih, te je u zadnja dva mjeseca uhvaćeno oko 70, ali su još uvijek dosta jaki, jer imaju podršku u narodu, pa ipak su i ovi počeli gubiti moral, jer ih se u zadnje vrijeme dobrovoljno predalo oko 20.
Ovakvo stanje na terenu Dalmacije bilo je zaključno do 15.II.45.g. koje se je sada izmjenilo naročito na sektoru južne Dalmacije poslije oslobodjenja Mostara.

Smrt Fašizmu - Sloboda Narodu!

Rukovodioc III. Sekcije OZN-e:
M.P.[219] major:
P. Ljuština [v.r.]

Izvornik, strojopisa
Hrvatski državni arhiv, f. 1491,OZN-a za Hrvatsku, kut. 35, 11.3.3., 30/65

11.

6. travnja 1945.

Dopis OZN-e za oblast VIII. Korpusa Vojnom sudu VIII. Korpusa o dostavljanju krivičnih prijava i prijepisa zapisnika saslušanja don Jurja Franičevića, don Marjana Gudelje i fra Vice Rosandića

---

ODSJEK ZAŠTITE NARODA
ZA OBLAST VIII. KORPUSA
BR. 804/45 6-IV-1945

VOJNOM SUDU VIII. KORPUSA

S P L I T

Dostavljamo vam krivične prijave i prepis saslušanja proti Franičević don Jurja, don Marjana Gudelje i fra Vice Rosandića te fotografiju pisma upućenog potpukovniku Markoviću. Imenovane ćemo vam uputiti sutra 7-IV-1945.

[219] Okrugli pečat: Otsjek zaštite naroda za oblast VIII Korpusa N.O.V.J. – III. sekcija (u sredini zvijezda petokraka).

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Šef odsjeka:

Major

Kopija, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 35, 11.3.2., 30/65

12.

19. travnja 1945.

Korespodencija OZN-e i Sekcije za ratne zarobljenika o Viniciju Lagu

---

ODJEL UNUTRAŠNJIH POSLOVA M.P.[220]
Oblasti Dalmacije
Sekcija za ratne zarobljenike
Broj: 306/46 dana 19.IV.1946. god.

ODJELJENJU ZAŠTITE NARODA
Srednje Dalmacije

S p l i t

U vezi Vašeg dopisa broj 2592/46. od dana 1.III.1946. god. izvještavate se da se italijanski ratni zarobljenik LAGO dr. VINICIO, ne nalazi medju zarobljenicima naših zarobljeničkih logora.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu

M.P.[221] Šef sekcije – poručnik
... [v.r.]

/Buljan Mate/

[220] Pečat OZN-e za Dalmacija, br. 636/46, 21. IV.1946.
[221] Pečat Komande splitskog vojnog područja, Sekcija za ratne zarobljenike

392/46[222]

Split 26/II-46

OZN-i Srednje Dalmacije

S P L I T

Od OZN-e za Hrvatsku primili smo sljedeću cirkular depešu:

„Treba najhitnije pronaći ratnog zarobljenika, Talijana Lago dr. Vinicio, talijanski poručnik koji je nosio partizansko ime Bertoli-Giani fu Enea. Bio je oficir za vezu sa britanskom misijom u Bariu, pušten je kao padobranac novembra 1944 god. kod Udina, borio se kao partizan do maja 1945 god. Zaručio se sa jednom djevojkom iz Slovenije. Navodno je tumač u nekom logoru Slovenije ili Hrvatske. Provjerite da li je na vašem okrugu i izvjestite.

OZN-a Hrv.“

M.P.[223]

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Za Centar:
... [v.r.]
/Marković/

M.P.[224]

Logoru Trogir, Solin i Firule na provjeru
i Sekciji za ratne zarob. Firule.[225]

K O M A N D A
ZAROBLJENIČKOG LOGORA FIRULE
BROJ 163/46
SPLIT, dana 6.III.1946.god.

784/46[226]

ODJELJENU ZAŠTITE NARODA,
OZNA za Srednju Dalmaciju

[222] Nadopisano rukom
[223] Pečat OZN-e za Hrvatsku, Centar za Dalmaciju
[224] Pečat OZN-e za srednju Dalmaciju, br. 2592, 26.II.1946.
[225] Nadopisano rukom
[226] Nadopisano rukom

S P L I T

U vezi Vašeg akta br. 2592/45 od 1.III.1946. izvještavamo Vas da se zarobljenik LAGO Dr. VINICIO ne nalazi u ovom logoru.=

Smrt fašizmu – Sloboda Narodu!

Politkomesar, kapetan:
/KORDIĆ ROKO/
... [v.r.]

M.P.[227]

Komandant, st. vodnik:
/ŠARIĆ ANTE/
... [v.r.]

M.P.[228]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 168

13.

13. lipnja 1945.

Upute Oblasnog NOO-a za Dalmaciju o postupku prema povratnicima

---

OBLASNI N.O.O ZA DALMACIJU
Upravni Odjel

Broj: 1638/45
13. juna 1945.

II. odsjeku[229]

Predmet: Povratnika u Dalmaciji, postupak

OPUNOMOĆENIŠTVU OZN-e
za Srednju Dalmaciju

S p l i t

[227] Pečat Komande zarobljeničkog logora
[228] Pečat OZN-e za srednju Dalmaciju, br. 2592/45, 7.III.1946.
[229] Nadopisano rukom

U prilogu dostavljamo vam raspis ovog Odjela broj: 1638/45 od 10. juna tg. u predmetu postupka sa povratnicima u Dalmaciji sa izvještajem, da smo jedan primjerak ove okružnice dostavili OZNI Centar za Dalmaciju.

Smrt fašizmu – Sloboda Narodu!

M.P.[230] Po odobrenju pročelnika,
Načelnik:
...[231] [v.r.]

M.P.[232]

Oblasni N.O.O. Dalmacije
Upravni odio

Broj: 1638/45.
10. juna 1945.

Predmet: Povratnika u Dalmaciji postupak
Svim:
Okružnim NOO-ima
Gradskom NOO-u Split
Upravnim odjelima
u Dalmaciji

Po oslobodjenju teritorija Hrvatske, kao i ostalih krajeva naše zemlje, vračaju se mnogi natrag u Dalmaciju. Mnogi od ovih nastojatiće da se na ovaj način barem privremeno izvuku od kazne i kontrole naših narodnih Vlasti. Skoro svih pak dolaze sa velikim iznosima novca. Potrebno je stoga voditi strogu kontrolu nad svim putnicima, koji dolaze iz Hrvatske i ostalih krajeva naše zemlje, u svakom pogledu.

Na svim cestovnim prilazima u ovoj oblasti, Narodna obrana, preko svojih organa, organ iziratiće kontrolu svih putnika, koji dolaze kamionima i ostalim prevoznim sredstvima. Ta kontrola treba da se sprovadja u djelo na cestovnim prilazima tj. prije nego kamion ili ostalo prevozno sredstvo udje u pojedina nastanjena mjesta u Oblasti, kojima bi se pitnici mogli iskrcati.

Na takovim prilazima će se zaustavljati svaki kamion i ostalo prevozno sredstvo i narediti svim putnicima da se iskrcaju bez obzira na propusnice. Tu će se odmah izvršiti lični pretres svakog pojedinog putnika – povratnika, kao i njegove prtljage. U koliko bi ovakava postupak kočio redovno odvijanje saobračaja, sa istim prevoznim sredstvima i putnicima poslati će se sprovodnik do okružnog centra OZN-e /sabiralište/.

---

[230] Pečat Oblasnog NOO za Dalmaciju, Upravni odio
[231] Potpis nečitak
[232] Pečat OZN-e za srednju Dalmaciju, br. 881, 16.VI.1945.

Svi putnici koji stižu biti će otpremani u sabirališta, koja okružni centri OZN-e već imaju organizirana, u kojima će se sprovesti potrebi pretresi i izvidi.

Ona lica koja ne budu politički ili inače sumnjiva, organi OZN-e puštati će ih na slobodu time, što će im dati 200.000 kuna na raspolaganje za njihovu upotrebu, a ostali novac i materijal, koji je kod njih pronadjen i nije im potreban zadržati će se. Na zadržani novac, materijal itd, izdavati će se potvrda.

Za ona lica, za koje OZNA po iznosu novca ili po ostalim sumnjivima predmetima kao: zlatnina, satovi, srebrenina, odjela itd. , koja su pretresom pronadjena, ustanovi da bi ta lica mogli biti šverceri, crnoberzijanci ili ratni bogataši, takova lica sa zapisnikom o preslušanju i pronadjenim materijalom i novcem, upućivati Okružnim NOO-ima Upravnim odjelima na postupak. Okružni N.O.O. – Upravni odjeli će nakon obavljenih izvida i poslije nego što ustanove na koji je način to lice došlo u posjed pretresom pronadjenog novca, predmeta ili materijala itd., isto lice predati Narodnim sudovima na postupak ili pak pustiti na slobodu. Ukoliko se ustanovi da je kod njega pronadjena roba, novac itd. Legalnim putem stečena. Prilikom puštanja ovakovih lica na slobodu, izručiti im samo 200.000 kuna i potrebnu robu, a ostatak novca predati financijskom odjelu dotičnog Okružnog NOO-a na pohranu. Oduzeta roba, materijal, predmeti ili sl. Imadu se predati odjelu Trgovine i opskrbe na raspolaganje. Na oduzeti novac, predmete, materijal itd. Imade se izdati potvrda.

Budući je već do sada stiglo mnogo osoba, koje su se prošvercavale bez ikakove naše kontrole, vjerojatno će i pored ovakove današnje naše kontrole mnogo od njih u buduće prošvercovati, to putem mjesnih NOO-a, treba odmah ustanoviti koje je sve stigao, i ukoliko nije nad njime izvršena kontrola tj. nije prošao kroz sabiralište, izvršiti pretres i postupati kao i sa onima koji tek sada dolaze tj na gore navedeni način. Ovako postupati i u buduće za svakog onog povratnika za kojeg se ustanovi da nije prošao kroz sabirališta. U sprovodjenju ovoga posljednjeg treba angažovati Narodnu Miliciju.

Medju svima onima koji se vračaju biti će vjerojatno i onih koji treba da odgovaraju za svoj rad pred sudom za zaštitu nacionalne časti Hrvata i Srba u Hrvatskoj, pa je radi toga potrebno hitno pristupiti prikupljanju podataka i upučivati takav istražni materijal Javnom tužiocu za vaše okružje, a da bi ih stigla zaslužena kazna.

Sva ona lica, čija godišta potpadaju pod mobilizacija /rodjeni 1927-1900 uključivši oba godišta/, a neće odgovarati pred vojnim, gradjanskim ili sudoma za zaštitu Nacionalne časti, a zdravi su OZN-a će ih odmah upučivati u jedinice. Sva ona lica koja su ranije stigla, a neće odgovarati pred gore spomenutim sudovima Okružni NOO-i, Upravni odjeli će isto ovako postupati, tj. upučivati na raspored Komandi Područja ili Grada. Radi popunjavanja podataka u mobilizacijskim spiskovima, Upravni odjeli sporazumjevati će se sa centrom OZN-e radi onih lica, koja OZN-a bude upučivala u jedinicu.

Radi upoznavanja sa radom lica povratnika u mjestu njegovom dosadašnjeg boravka, potrebno je da svi NOO-i na čijem se području povratnik nastanio zatraže podatke od onog NOO-a, na čijem je području povratnik boravio, kako bi kasnije mogli preduzeti potrebne mjere.

U Dalmaciju stizavati će i pojedine osobe iz drugih mjesta van teritorija obkasti Dalmacije sa namjerom da žive, prikriveno i da na taj način izbjegnu kazni za svoj protunarodni rad. Radi toga treba naročito pojačati kontrolu u svim mjestima i ovakovim licima izdavati dozvolu boravka tek tada, kada se ustanove opravdani razlozi za njegov

boravak u tom mjestu i kada se odbiju podaci od njegovog zavičajnog mjesta, odnosno onog mjesta gdje je boravio u toku ovog oslobodilačkog rata.

Pošto je Narodna Milicija bila angažovana na pojedinim prilazima gradu to u sporazumu sa jedinicama N. Odbrane – čim ona preuzme kontrolu – povucite Miliciju sa te dužnosti. Sa ovim je upoznat Štab Brigade Narodne Odbrane, a preko njega i njegove jedinice, kojima je gornje stavljeno u dužnost.

Preko organa Narodne Obrane ili preko OZN-e treba da imate tačan uvid na broj lica, koja su u toku jednog dana stigla i da nas o tome redovito u dnevnom raportu izvještavate putem telefona ili depeša ukoliko telefonske veze nema.

Radi sprovadjanja gornjega u životu povežite se sa Okružnim centrima OZN-e i jedinicama Narodne Obrane, stime, da se ovo sprovadja u život tačno i najhitnije.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Pročelnik: Pretsjednik:
/N.Rapanić/s.r. /Vice Buljan/s.r.

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 168

14.

16. lipnja 1945.

Organizacijsko izvješće OZN-e III. za Hrvatsku upućeno načelniku OZN-e za Hrvatsku o ustrojavanju Štaba za zarobljenike za Hrvatsku

---

III. ODSJEK
ODJELA ZAŠTITE NARODA ZA HRVATSKU
Povjereništva za narodnu obranu NKOJ
Broj 746/45-11
16. VI. 1945.

NAČELNIKU ODJELJENJA ZAŠTITE NARODA ZA HRVATSKU

ORGANIZACIONI IZVJEŠTAJ

Sa oslobodjenjem zemlje postepeno se pristupalo formiranju Okružnih Odjeljenja OZN-e, tako da su sada formirana sva Okružna Odjeljenja i unutar istih III. Odsjeci. Uvrštavanjem jedinica bivšeg IV. i X. Korpusa J.A. u Armije i stvaranjem armijskog rukovodstva OZN-e odpale su iz naše kompetencije jedinice koje su bile u sastavu tih Korpusa. Upravo u vrijeme potpunog oslobodjenja naše zemlje vršile su se organizacione

izmjene u gore navedenom smjeru, tako da smo u to vrijeme uz ostale poslove morali riješavati i organizacione probleme.

/…/

III. Odsjek OZN-e za Hrvatsku ima sada ukupno 16 drugova. Od toga šefa majora Brnčića[233], zamjenika komesara-potpukovnika Robić Ivana i pomoćnike majora Ćuk Milojka, majora Vujnović Damjana, majora Vidović Lazu i kapetana Janeković Slavka. 10 drugova vodimo na radu u ovom odsjeku. Podjelu rada izvršili smo prema bitnim zadacima i problemima, koji su nam se u vrijeme oslobadjanja zemlje nametali i to:

Zamjenik šefa zadužen je za organizacione poslove i kadar. Major Ćuk Milojko i još dva pomoćnika rad sa zarobljenicima i zarobljenički logori. Major Vujnović Damjan sa još 4 pomoćnika istrage i razlučivanja. Kapetan Janeković Slavko sa 3 pomoćnika agenturni rad, provjeravanja i hapšenja. Major Vidović Lazo sa jednim pomoćnikom rad sa repatrircima. Ove 4 grupe pokazale su se kao najpogodnija forma podjele rada unutar Odsjeka. Medjutim priroda posla često traži da su se drugovi iz pojedinih referada morali zamjenjivati i ispomagati.

U toku je prenašanje direktiva i Okružnim odjeljenjima za sličnu podjelu rada, time da se težište baci na rad po pitanju ratnih zarobljenika, te hapšenje i riješavanje slučajeva narodnih neprijatelja i ratnih zločinaca.

Kao osnovni problem rada uzeli smo zarobljenike, jer se među njima nalazio najveći broj ratnih zločinaca i narodnih neprijatelja za koje je postojala opravdana bojazan da bi se prokriomčarili i odbjegli u šume. U vezi sa time u prvim danima oslobodjenja većina drugova iz Odsjeka bila je zaokupirana tim poslom. U tu svrhu kod formiranja Štaba za zarobljenike za Hrvatsku dali smo našeg pomoćnika majora Ćuka u sam Štab, time da bi tamo kao član Štaba a naš organ mogao uskladiti zajedničke potrebe. Kod vojnih oblasti po tom pitanju zaduženi su naročiti drugovi, članovi Okružnih Odjeljenja OZN-e kraja gdje je sjedište Vojne Oblasti.

/…/

Da bi se postigla čim veća udarna snaga, efikasnost i brza intervencija naših rukovodioca po pitanju ratnih zarobljenika, upotrebljavali smo sistem odašiljanja pojedinih grupa u mjesta, gdje se pokazala zato potreba. U takvim ekipama uvjek je bio netko od rukovodioca iz ovog Odsjeka, odnosno lica koja su pod neposrednim nadzorom i usmenim direktivama iz ovog odsjeka na terenu izvršavala konkretne zadatke.

/…/

Pokazalo se potrebnim da pojedine ustanove OZN-e po odsjecima imaju stanoviti izvršni aparat sa kojim bi neposredno izvršavali zadatke, naročito po pitanju hapšenja. Jedinice Narodne Obrane bile su brojčano a i kvalitativno preslabe za izvršenje tih zadataka, koji se još i danas postavljaju. Pojedini odsjeci privremeno su stvorili takav izvršni aparat. U našem odsjeku na primjer imamo izvršni aparat od 10 vojnika za hapšenje i 5 vojnika za specijalne zadatke koji su snabdjeveni pored vojničkih i sa civilnim odjelima. Ti drugovi upućuju se sistematski u naročite vrste zadataka. Ta forma odgovara i još je izvjesno vrijeme nužna.

/…/

Smrt fašizmu – Sloboda narodu !

[233] Josip.

M.P.[234]

Za Odsjek:
šef-major
Brnčić [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1491, OZN-a za Hrvatsku, 2.19., 30/100

15.

5. srpanj 1945.

Izvješće o stanju u postrojbama Hrvatske divizije KNOJ-a

OPUNOMOĆENIŠTVO OZNA
ZA HRVATSKU DIVIZIJU KNOJ
Str. Pov. Broj: *72*
5. VII. 1945. godine

Predmet: Izvještaj o stanju
u jedinicama
OZN-i za Hrvatsku

I. VOJNIČKO STANJE

Jasnu sliku o vojničkom stanju u jedinicama Hrvatske divizije Narodne Odbrane možemo dobiti i dati ako život jedinica gledamo u dva perioda. Prvi period označava vrijeme do posljednje masovne popune naših jedinica nakon konačnog oslobodjenja zemlje. Drugi period označava vrijeme od masovne popune naših jedinica pa do sada. Vojničko stanje u svakom od tih perioda imade svoje specifičnosti i karakteristike. Prvi period odlikovao se je relativno čvrstom disciplinom, poštivanjem rukovodioca, izvršavanjem naredjenja i vojničkim dostojanstvom i ponosom boraca Narodne Odbrane. Negativne karakteristike tog perioda sastojale su se u krutosti i neelastičnosti boraca i rukovodioca naročito kod izvršavanja specijalnih zadataka. Za primjer navodim slučaj iz V. brigade koji se je dogodio u Splitu. Zadatak je bio konspirativno izvršiti streljanje jednog špijuna. Zadatak je izvršen na taj način da su tri borca Narodne Odbrane sa šmajserima na gotovs proveli dotičnoga oko šest sati uveče, dakle po čistom danu, do sred Splita. “Konspirativno” su ga streljali tako da su potrošili dva šanžera šmajserske municije, jer je dotični nakon dobivenih nekoliko metaka u stomak i prsa pao u jamu i vikao “samo sam ranjen”. Zastavnik koji je imao za dužnost organizirati i izvršiti taj zadatak raportirao je štabu brigade “zadatak je izvršen”. Takove i slične pojave prilikom

[234] Okrugli pečat: Odjel zaštite naroda za Hrvatsku Povjereništva za narodnu obranu NKOJ [zvijezda petokraka] III. Odsjek.

vršenja specijalnih zadataka a i vojničkih karakterišu vojničko stanje u prvom periodu života jedinica Hrvatske Divizije Narodne Odbrane.

U sadašnjem periodu, popunom raznoraznim borcima iz operativnih jedinica, disciplina je u svakom pogledu popustila. Naročito je popustila spremnost u izvršavanju specijalnih zadataka. /…/

Općenita karakteristika boraca i nižih rukovodioca Narodne Odbrane, u pogledu vojničkih nedostataka, sastoji se u slaboj spremnosti i stručnosti za izvršavanje specijalnih zadataka koje nam nameće situacija, a što je najvažnije u slabom shvaćanju političkih posljedica u užem i širem omjeru, koje nastaju uslijed površno i nepravilno vojničkih izvršenih zadataka.

Pojave dezerterstva postoje kod novo pridošlih boraca. Najčešće vraćanjem u operativnu jedinicu, a rijedje odlaženje kućama. Točan pregled nemamo momentalno.

Odnos boraca prema stanovništvu i Narodnoj vlasti je pravilan. /…/

II. POLITIČKO STANJE

U jedinicama Hrvatske Divizije Narodne Odbrane političko stanje danas nije zadovoljavajuće. Imade dobar dio novih boraca koji neznaju ni tko je Vrhovni komandant, premda su nekoliko mjeseci bili u operativnoj jedinici. Pitanje bratstva i jedinstva u većem dijelu naših jedinica nije zadovoljavajuće. Na pr. u V. brigadi komandir čete Suša Ilija nakon streljanja trojice četnika izjašnjava se otvoreno, da će on kad dodje u hrvatsko selo Jasenice popaliti sve kuće. Česta je pojava da borci Srbi samoinicijativno zlostavljaju a po naredbi sa oduševljenjem streljaju krivce hrvatske narodnosti, a isto tako Hrvati krivce srpske narodnosti.

/…/

V. NEPRIJATELJSKI RAD

Izrazito agenturnih pojava u jedinicama naše divizije još nije bilo. Agenturni rad po političkoj liniji u vidu širenja neprijateljskih glasina stizao je tu i tamo u naše jedinice sa terena. To izričito važi za sektor Dalmacije /konavlje, Imotski/, gdje je reakcija, preko klera, a u osnovnoj liniji I.S.-a. Pronijela glasine da će se ista stvar dogoditi sa cijelom Dalmacijom kao što se je dogodilo sa Trstom i Pulom.

/…/

VI. ZAPAŽANJA NA TERENU BORAVKA I KRETANJA

Nakon potpune kapitulacije Njemačke broj banditskih grupica, ustaša i četnika na sektoru Dalmacije i Primorja znatno je opao. Važno je istaći da se je od časa kapitulacije pa do danas predao našim vlastima ili uhvaćen mnogo manji broj četnika nego li ustaša. Četnici su mnogo žilaviji a kako izgleda da su i sami uvjereni da imadu više perspektiva. Ove bande politički pomaže kler, naime popovi sa profinjenom propagandom o prolaznosti svega na ovoj zemlji i t.d. i to javno, a prikriveno i konspirativno ih pomažu izdavanjem letaka i pozivanjem na stvaranjem “vojske Isusove vjere”. U krajnjoj liniji najvažniji inspiratori ove rabote su agenti I.S.-a., koji još uvijek imaju mogućnosti legalnog i ilegalnog dolaska iz Italije. Nisu rijeti slučajevi verbovanja nama neprijateljski nastrojenih ljudi sa strane agenata I.S.-a i odvodjenja ljudi na engleskim brodovima u Italiju radi izobrazbe u agenturnom smislu. Nedavno je bio u Dubrovniku slučaj

verbovanja jednog našeg borca Narodne Odbrane u Dubrovniku. Isti borac je bio četnički nastrojen a uhvaćen je od nas u momentu ukrcavanja na engleski brod. Prilikom našeg povlačenja iz Trsta, neprijateljski agenti su pronijeli glas da se vode borbe sa englezima u Splitu i Zadru. – Općenito u cijeloj Hrvatskoj neprijatelj je povodom Trsta i Istre uspio da ubaci parole o nesigurnosti i nestabilnosti današnje vlasti. /…/

/…/

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU !

Šef Opunomoćeništva – major:
Zvonko Komarica [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1491,OZN-a za Hrvatsku, 13.1.1. , 30/92

16.

11. kolovoza 1945.

Dopis Oblasnog Narodnog odbora za Dalmaciju o postupku prema Nijemicama, ženama jugoslavenskih državljana

---

Oblasni N.O. Dalmacije
Upravni odjel
Broj: 2465/45
Split, 11.VIII.1945.

Upućeno svim odjeljenjima[235]

Predmet: Brakovi naših državljana –
sklapanje u Njemačkoj.

Svim:
Okružnim N.O.-ima
Gradskom N.O.-u Split
Upravnom odjelu
Centru OZNE-Split
V. brigada Narodne obrane – Split

[235] Nadopisano rukom

Ministarstvo unutrašnjih poslova Federalne države Hrvatske pod brojem 3628/45 od 17.VII.45 god. raspisalo je slijedeću odluku saveznog Ministarstva unutrašnjih poslova:

„Mnogi radnici naši državljani, koji se vraćaju iz Njemačke sa prinudnog rada ili dobrovoljnog rada, dovode sa sobom žene tvrdeći da su s njima stupili u brak. Od svih svaki imade kod kuće ženu i djecu.

Povodom toga Savezno Ministarstvo unutrašnjih poslova uputilo je pod Kab.br. 687/45 i 737/45 dopisa u kojima se odredjuje:

1. Ne priznaju se brakovi koji su sklopljeni sa Njemicama naši državljani, za vrijeme svog boravka u Njemačkoj, bez obzira da li su ili nijesu prije bili vjenčani.

2. Ne priznaju se brakovi naših državljana sklopljeni za vrijeme njihovog boravka u Njemačkoj bez obzira na narodnost dovedene žene, ako su prije odlaska u Njemačkoj bili oženjeni i imaju kod kuće ženu.

3. Njemice koje su naši državljani doveli kao žene, imaju se odmah sprovesti u jedan od najbližih logora, u kojemu su smješteni Njemci, odnosno Njemice, ili protjerati ih preko granice.

4. U buduće ne smije se dozvoliti ulazak ovakovih Njemica žena u našu zemlju, nego ih se ima odmah uputiti preko granice.

5. U koliko se radi o našim državljanima, koji do dolaska u Njemačku nisu bili oženjeni, a sada dovode žene drugih narodnosti osim Njemica /Ruskinje, Holandjanke i druge/ treba za svaki slučaj pojedini donijeti odluku, da li će se brak priznavati valjanim. Prije donašanja odluke treba provjeriti stav, život i odnos prema NOP-u, i to kako u Njemačkoj tako i u Jugoslaviji.“

Gornje se donosi do znanja sa svrhom, da se ustanovi ima li na području takovih lica, te u jasnom slučaju ima se postupiti u smislu propisa prednje odluke.

Brakovi koji su sklopljeni, a u protivnosti su sa gornjim uputstvima, od strane vlasti u svakom slučaju smatrati će se da ne postoje, pa ako je netko živio ili žive u takovoj zajednici onda naše vlasti uzeti će kao da živim u konkubinatu i prema tome postupiti.

Takove žene upućivati u Šibenski logor.

Potvrditi prijem raspisa.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Po ovl. Pročelnika:
Načelnik u.z.
/FIO Šime/
... [v.r.]

Broj, predmet i datum kao gore

Centru OZNE – Split

Na znanje.

M.P. [236]

Po ovl. Pročelnika:
Načelnik u.z.
/FIO Šime/
... [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 168

17.

27. kolovoza 1945.
Zagreb

OZN-a za Hrvatsku u izvješću CK KP Hrvatske, Zagreb, o stanju od 22. do 25. kolovoza 1945., navodi i podatke o“banditima”u Dalmaciji

---

[...][237]
ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA (OZNA)
ZA HRVATSKU
MINISTARSTVO NARODNE ODBRANE
FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE
Br. *1688/45*
27. VIII 1945 god.
Z A G R E B

CENTRALNOM KOMITETU K.P. HRVATSKE

Dostavljamo Vam radi znanja podatke koje smo primili 23, 24 i 25. VIII.1945. godine i to:

/…/

Iz Dalmacije:

Zadnjih deset dana prijavilo se 15. bandita. Sada ih na okrugu ima 59. Izuzev nekoliko pljačkaških pohoda i jedne zasjede, iz koje su ranili jednog druga, nisu pravili drugih akcija.

[236] Pečat OZN-e za Dalmaciju, br. 2089, 14.VII.45.
[237] Grb DF Jugoslavije.

19.VIII. uhvatili smo u Dubrovniku dva četnika-komandanta, koji su se dan prije ilegalno uvukli u grad. /…/

/…/

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

M.P.[238] N a č e l n i k,
generalmajor
I.[239] Krajačić [v.r.]

Izvornik, strojopis,
Hrvatski državni arhiv, f. 1220, CK SKH, Politbiro/Izvršni komitet, Prilozi, Izvješća OZN-e, kut. 7 (fond je u sređivanju)

18.

26. studenog 1945.
Split

Dopis Oblasnog Narodnog odbora za Dalmaciju OZN-i o postupku protiv odbornika koji pomažu „bandite“

Oblasni Narodni odbor Dalmacije
Upravni odjel
Pov.broj: 503
Split, dne. 26.XI.1945. poslano[240]

Okružnom Odjeljenju Zaštite Naroda – OZN-i

Zadar, Šibenik, Split, Makarska i Dubr.

[238] Okrugli pečat: OZNA Odjeljenje zaštite naroda za Hrvatsku Ministarstva narodne odbrane Federativne Jugoslavije (u sredini grb DF Jugoslavije).
[239] Ivan.
[240] Nadopisano rukom

Pošto je bilo više slučajeva da su pojedini odbornici, naročito seoski, na razne načine pomagali bandite a da se nije protiv njih poveo postupak, to vas molimo da nam dostavite njihova imena kao i sve podatke sa kojima raspolažete.

Protiv takvih pojedinaca mi ćemo poduzeti što je potrebno i nastojati da ih čim prije ostranimo iz narodnih vlasti.

Smatrajte dopis vrlo hitnim.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

M.P.[241]

Po. ovl. Pročelnika:
Načelnik:
/Kovačević Lj./
... [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 168

19.

15. prosinca 1945.
Zagreb

OZN-a za Hrvatsku u izvješću CK KP Hrvatske, Zagreb, o stanju od 12. i 13. prosinca 1945., navodi i podatke o "špiljarima"-"križarima" na šibenskom i biokovsko-neretvanskom području i o suzbijanju djelovanja katoličkog svećenstva u Vodicama

---

[...][242]
ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA (OZNA)
ZA HRVATSKU
MINISTARSTVO NARODNE ODBRANE
FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE
Br. *4580*
15. XII 1945 god.
Z A G R E B

[241] Pečat Oblasnog NO-a za Dalmaciju, Upravni odio
[242] Grb DF Jugoslavije.

CENTRALNOM KOMITETU K.P. HRVATSKE

Dostavljamo Vam radi znanja podatke, koje smo primili dana 12. i 13. XII.1945. godine i to:

/…/

Iz Šibenika:

Otkrivena križarska organizacija na sektoru kotara Drniš. Zadatak organizacije je, ispomaganje špiljara i povezivanje naroda uz iste. Špiljari-križari održavaju sijela sa narodom i čitaju letke. Medju njima nema ni jednog jakog reakcionera. Podršku dobivaju od narodnog odbora.

Iz Šibenika:

Jedan pop na kotaru Vodice čitao je jedno pismo narodu, u kojem zahtijeva, da svaka kuća mjesečno mora davati 10 Dinara za uzdržavanje popa. Narod je počeo plaćati. Mi smo preko Fronte poduzeli korake da to suzbijemo.

Predala se dva špiljara sa kotara Knin. Nisu zlikovci.

Iz Biokovo-Neretve:

Zamjenik opunomoćenika za Imotski pomoću agenata uspio je ubiti u brdima kraj Imotskog bandita Medvedovića, a uhvaćen je zloglasni ustaša Čović Mate. Zaplijenjene su dvije parabele i dvije puške sa municijom.

/…/

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

M.P.[243]

N a č e l n i k,
generalmajor
I.[244] Krajačić [v.r.]

Izvornik, strojopis,
Hrvatski državni arhiv, f. 1220, CK SKH, Politbiro/Izvršni komitet, Prilozi, Izvješća OZN-e, kut. 7 (fond je u sređivanju)

[243] Okrugli pečat: OZNA Odjeljenje zaštite naroda za Hrvatsku Ministarstva narodne odbrane Federativne Jugoslavije (u sredini grb DF Jugoslavije).
[244] Ivan.

20.

1944. - 1946.

Izvodi iz knjiga primljenih i poslanih depeša Centra OZN-e za Dalmaciju, Okružnog odjeljenja OZN-e za Dubrovnik, Okružnog odjeljenja OZN-e za Šibenik, Okružnog odjeljenja OZN-e za Knin, OZN-e zadarsko područja i OZN-e za oblast VIII. korpusa NOVJ/JA

[Izvod iz knjiga primljenih i poslanih depeša Centra OZN-e za Dalmaciju i Okružnog odjeljenja OZN-e za Dubrovnik][245]

14/XI [1944.]	*Na sektoru petog bataljona nema nikakvih promjena. Danas smo uhvatili osam petokolonaša. Mrtvih, ranjenih, zarobljenih neprijatelja nema, borbe nije bilo. Zapljenjenog materijala. Novih boraca nismo dobili.* *Bilić*
15/XI	*Na sektoru petog bataljona nema promjena Narodnih neprijatelja danas uhvaćeno je, ali borbi sa neprijateljem nije bilo. Mjesečni izvještaj smo poslali. Što je sa intendantom i našim sledovanjem, nije još došlo ništa* *Bilić*
16/XI	*Peti bataljon bez promjena. Danas uhvatili smo dva talijana dezertera i dva dezertera iz NOV. Sa neprijateljem borbe nije bilo* *Bilić*
19/XI	*Na sektoru V. bat.[aljona] stanje nepromjenjeno. Danas uhvatili dva petokolonaša. Večeras likvidirali trojicu fašista, jednog Talijana i dva Nijemca. Zasjeda kod Oboda povučena, bez rezultata. Sekretara Glavičića Petra traži Opunomoćstvo OZN-e. Možemo li ga otpustiti izvjestite.* *K-dant poručnik - Popović*[246]
19/XI	*Bandit pop ...*[247] *iz Lastova nalazi se u okolici Zadra, vjerojatno u Kali.* *Srećko*
20/XI	Ime popa bandita iz Lastova nejasno, ponovite. Sekulić[248]
21/XI	*Ime popa iz Lastova je Don Romano*[249]*.* *Petrović*[250]
21/XI	*Na sektoru V. bat.[aljona] stanje nepromjenjeno. Danas su uhvatili petokolonaša dva. Večeras likvidirat ćemo trojicu četnika. Danas dobili jednog druga, bio je davatelj straže. Karakteristike nisu stigle. Zove se Stražić Vlaho. K-dant poručnik.* *Bilić*

[245] U italiku su primljene depeše od Okružnog odjeljenja OZN-e za Dubrovnik.
[246] Milan.
[247] Nečitko.
[248] Nikola.
[249] Jeričević.
[250] Jozo Kuzmanić.

23/XI	*Na sektoru V. bat.[aljona] stanje nepromjenjeno. Boka Kotorska likvidirana. Od II. dalm.[atinske] brigade tražimo izmjenu 30 boraca.* *K-dant područja Bilić*
1/XII	Drugu Bunku[251] – OZNA Beograd javlja: Da su naši organi u Dubrovniku neaktivni, da mačekovci i amerikanci drže konferencije, da se ustaše ne hapse. Traže hitno obavijest o tamošnjem stanju, a za buduće redovito izvještavanje. Šimić[252]
2/XII	Dostavite nam odmah izvještaj po već poslanim uputama sa tačnim statistikama uhapšenih i likvidiranih. Odrljen[253]
5/XII	*Povucite sa ovog terena Bilića. Noćas dva nepoznata partizana premlatila jednog pijanog Engleza. U zatvoru imamo 30 zatvorenika. Dali će stići već traženi Letica.*[254] *Čampo*[255]
14/XII	*Uhapsili smo jučer oko 15 osoba, danas opet 7 omladinaca iz otkrivene ustaške organizacije. Crnogorci su nas ...*[256] *optužili. Izvještaj o popovima i H.S.S. slijedi. Iz II dalmatinske Konavljani i dalje dezertiraju.* *Čampo*
16/XII	Koliko ima ljudi u zatvorima OZNE. Koliko kod suda. Koliko je osuđenih na rad i koliko ih ima u logorima. Odrljen
20/XII	Svakih 8 dana i to subotom dostavljajte depešom stanje u zatvoru i logoru. O kamišarima šaljite pismeno. Šimić
26/XII	*U zatvoru se nalazi osamdeset uhapšenika, od toga sud četrdeset šest, a OZN-a trideset četri.*
29/XII	Pet januara održat će se sastanak svih opunomoćenika. Opunomoćenik neka dođe četvrtog. Održat će se kraći referati o stranim obavještajnim službama, o mačekovcima u Dalmaciji i našoj organizaciji. Sobom ponesite popis svih uhapšenika od oslobođenja sa podacima o konačnoj odluci. Odrljen
30/XII	*U zatvoru suda četrdeset šest, OZNe dvadeset devet, novo uhapšenih osam, pušteno pet, predano sudu šest, suđenja nije bilo.* *Petrović*
2/I [1945.]	Profesora ...[257] Pedrita pustite na slobodu. Sada se nalazi na Korčuli u logoru. Odrljan
3/I	Pustite one jurišnike. Prethodno razgovarajte sa njima. ...[258] za vojsku, uputite u jedinicu. Dušan[259]

[251] Nikola Sekulić.
[252] Ljubo Krstulović.
[253] Mile.
[254] Zvonko.
[255] Ivan Jeričević.
[256] Nečitko.
[257] Nečitko.

4/I	Roka Aguzinovića odmah povucite sa prisilnog rada u Korčuli. Ukoliko ga obuhvati mobilizacija uputite ga petom sektoru. Dušan
5/I	*Oficiru OZNe druge dalmatinske ne može hitno biti predana depeša, jer je on otišao sa štabom. Nekoliko neorganizovanih škripara tražilo uslove za predaju. Na ovome radimo skupa sa Komitetom. Osnovan ilegalni partizanski odred za hvatanje škripara.* *Pavlović*[260]
4/I	*Vojni sud počeo da radi. Kao prva partija nalazi se osamnaest ljudi na suđenju. Nije još donesena presuda. Podnesen izvještaj Okružnom komitetu o radu odbora* *Pavlović*
8/I	*Kod suda otpušteno pet, na prisilni rad devet. Na prisilni rad uvjetno tri. Novčana kazna jedan. Na smrt jedan. U pritvoru dvadeset osam. Kod OZNe otpušteno deset. Ustupljeno OZNi Stona tri. Novozatvorenih jedanaest. U zatvoru dvadeset pet.* *Petrović*
13/I	*Sud, u zatvoru dvadeset osam. OZNa – u zatvoru dvadeset pet. Otpušteno devet, zatvoreno novih četri.*
14/I	Dostavite nam broj uhapšenika od dana oslobođenja: ustaša, četnika, mačekovaca, špijuna, i saradnika okupatora. Za svaku materiju posebno. Odrljin
15/I	OK Dubrovnik za Jordana[261]. OZN-a Beograd pita koliko je točno da su se neprijateljski elementi uvukli u rukovod.[stvo] N.O.P. a u dubrovačkom kotaru. Poslao sam odgovor. Podrobno ispitaj stvar, pa ćemo nakon tvog dolaska donijeti odluku o mjerama, o kojima ćemo izvijestiti viša rukovodstva. Bunko[262]
16/I	Koliko ste pustili iz zatvora i logora zatvorenika i zarobljenika koje je zahvatila amnestija. Odrljin
19/I	*Da li da se održi svečanost Sv. Vlaha. Napominjemo da je ovo više tradicionalna nego vjerska svečanost i u današnjoj situaciji Dubrovnika moglo [bi] biti političke koristi. Čekamo hitno odgovor i upute.* *Pavlović*
20/I	Pustite dubrovčane da slave svečanost Sv. Vlahe, kao što su to i dosad radili. Izbjegavajte mjere koje nas udaljavaju od naroda. Zašto se vršilo legitimiranje nakon Jakšićevog[263] predavanja. Pozvat ćemo na odgovoronst svakog radi postupaka koji slabe simpatije naroda prema N.O.B. Sekulić
20/I	*Sud. U zatvoru dvadeset sedam. Otpušteno sedam. OZNa u zatvoru dvadeset sedam. Zatvoreno devet. Ustupljeno OZNi Hercegovine tri.* *Petrović*

[258] Nečitko.
[259] Stipanović.
[260] Ivo.
[261] Ivica Kukoč, član Oblasnog komiteta KP Hrvatske za Dalmaciju.
[262] Nikola Sekulić.
[263] Mato, član Oblasnog NOO-a za Dalmaciju.

22/I	Milošević Petar, vlasnik firme Kruljac u Dubrovniku uhapšen od vas 21. oktobra pr.[ošle] god. Javite što je sa njim. Šimić
24/I	*Milošević Petar, odlukom podpukovnika Spasića[264] iz O.Z.N.e Crne Gore likvidiran. Tražili smo razlog ali nam nije dostavljen.* *Čampo*
28/I	*Sud. U zatvoru 37. novih 10. O.Z.N.a u zatvoru 39, novih 29, pušteno 6, ustupljeno sudu 10.* *Petrović*
29/I	Za članove. Ako se netko interesira nemojte kazati da ga je sud osudio na smrt zbog ...[265] i što je bio gestapovac. Sekulić
30/I	*Do danas uhvaćeno, ubijeno i predalo se ukupno pedeset škripara. Sutra ujutro opća akcija na škripare.*
5/II	*O.Z.N.a od 20/I do 3/II 1945. O.Z.N.a ...[266] novo uhapšenih 25, pušteno 22, sudu 1.*
6/II	*Obl.[asnom] Komitetu KPH Dalmacije. Gl.[avnom] Št.[abu] Hrvatske predloženo je dvanaestoricu iz našeg okruga za streljanje. Vodite računa o specijalnim političkim prilikama u Dubrovniku. Dajte svoje mišljenje GŠ*
9/II	Dali je točno da su dvojica objavljena na listi streljanih, a kasnije puštena na slobodu. Hitno je. Još niste odgovorili za onog vojnika. Sekulić
11/II	*Stanje zatvora O.Z.N.e od 4-10 veljače. U zatvoru 43. Novo uhapšenih 12, pušteno 5.*
14/II	Uhapsite Ergani[267] Belu i na osnovu prikupljenih podataka o njegovoj cjelokupnoj protunarodnoj djelatnosti predajte ga sudu. Do presude njegovo imanje blokirajte. Sekulić
18/II	Vjeću Vojnog suda pri Kom.[andi] Dub.[rovačkog] Podr.[učja] Odmah po kuriru dostavite cijeli predmet po krivici Don Romana,[268] a i druge predmete koji bio za javno suđenje. Vojni sud VIII korpusa
20/II	*Stanje zatvora O.Z.N.E. U zatvoru 30. Novo zatvorenih 15. Pušteno 28.*
21/II	Oslobođenje Mostara i Širokog Brijega koristite za čišćenje škripara svim sredstvima. Sekulić
25/II	*Vojnom sudu VIII korpusa. Prije 3 sedmice dostavili smo vam 12 presuda, a još nije stiglo odobrenje.* *Dubr. Vijeće*
26/II	*Stanje zatvora. U zatvoru 42. Novih 33. Pušteno šest. Raznim O.Z.N.ama 14.*
12/III	*Stanje zatvora. U zatvoru 65. Upućeno O.Z.N.i Ljubije 24. Pušteno 7. Sudu predano 6. Novih 30.*
14/III	*14. ovog mjeseca uhvaćena 4 škripara iz Konavala i 17 njihovih pomagača.*

[264] Branko.
[265] Nečitko.
[266] Nečitko.
[267] Nečitko.
[268] Jeričević.

18/III	*O.Z.N.a u zatvoru 121, sudu 5, u jedinicu 5, pušteno 3, novih 73.* *Božo*
26/III	*Prebrojavanje izbornih rezultata nije završeno. Može se računati da je glasovalo 80-85 %. Reakcionari su prošli dosta dobro, dapače na nekim mjestima i bolje od naših. Izvještaj slijedi kad bude konačno gotovo.* *Čampo*
1/IV	Za Glavinu[269]. Hitno pošaljite podatke o zaroblj.[eničkim] logorima O posteljini, hrani, odjeći, higijeni, nacionalnosti. Koliko je bilo slučajeva smrti. Potrebno je poboljšati postupak prema Austrijancima, Poljacima, Česima i Talijanima. Čiste Njemce upotrebljavati za najteže i najopasnije radove. Sekulić
1/IV	*Vojni sud VIII korpusa odlučio je povući svoje vijeće u Dbk. To spriječite jer mi ovamo ne možemo bez tog vijeća, kad ima ovoliko narodnih neprijatelja.* *Čampo*
6/IV	*Jučer je patrola u Konavlima ranila vođu škripara Peru Bakića i uhvatila ga živa. Mi smo ga onda preuzeli i sproveli u bolnicu u Dbk. Čuva ga naša straža. Ispitivanje je u toku.*
7/IV	U buduće prije nego što priđete hapšenju neke poznate političke ličnosti ili popa dostavite nam materijal i čekajte naše mišljenje. Sekulić
8/IV	Ing. Drijaka[270] kojeg je uputila OZN-a Hercegovine u Dbk. treba staviti pred sud nacionalne časti i u najmanju ruku udaljiti iz Dbk. radi graditeljstva njemačkih i talijanskih vojnih objekata. Šimić
8/IV	*Stanje zatvora: zatvoreno 88, osl. 14, novih 24.*
10/IV	*U vezi Bakića i organizacije škripara u Dbku. Treba uhapsiti jednog fratra koji je nosio pismo za Konavle. Dali se slažete.* *Čampo*
13/IV	*Odgovorite nam na naše traženje u vezi hapšenja bijelog fratra Šimatovića* *Čampo*
14/IV	Fratra Šimatovića nemojte još hapsiti, već pratite da ne pobjegne i dalje vodite istragu i prikupljajte podatke. Šimić
16/IV	*Stanje u zatvoru 82 – pušteno 18 – sud 5 – novih 16.* *Čampo*
23/IV	One koji spadaju pod sud nacionalne časti, a ne na vojni sud, ako su opasni banditi koji bi mogli pobjeći i sada rade protiv nas zatvoriti. Ostale ne hapsiti, što treba procjeniti za svaki konkretni slučaj. Šimić
24/IV	*U zatvoru 66. Pušteno 34. Novih 18.*
28/IV	Sa grupom Barač[271] pričekajte. Dolazi drug sa uputama. […] Načelnik

[269] Mirko, oficir OZN-e.
[270] Vjekoslav.
[271] O. dr. Dominik.

29/IV	*U zatvoru 60, pušteno 13, novih 10, sudu 1.* *Čampo*
30/IV	*Zamjenik Balića*[272]*, Martinović*[273] *je ranjen i uhvaćen. Martinac*[274] *najborbeniji škripar je ubijen. Još jedan je ubijen i dva uhvaćena. Opširno javljamo kasnije.* *Čampo*
30/IV	*Možemo li mi da direktno učestvujemo u suzbijanju nabijanja cijena i kojem sudu ćemo ovakve predavati.* *Čampo*
30/IV	*Sinoć je u jednoj sobi kraj omladinskog doma eksplodirala jedna mina, bomba ili granata. Nismo još detaljno ustanovili što je. Izvještaj slijedi. Radi toga smo naumili ukloniti sve jurišnike i jurišnice i poslati ih na Korčulu u logor. Javite hitno vaše mišljenje.* *Čampo*
9/V	*Da li ćemo sad škripare koji se prijave ili uhvate slati u jedinicu kad više nema borbe ili ćemo ih davati Vojnom sudu da ih oštrije kažnjava.* *Č*[275]
10/V	Škripare uhvaćene u borbi predajte vojnom sudu. Ako se predaju masovno i dobrovoljno onda taktizirajte i sudu predajte samo kolovođe. Šimić
9/V	*Pitajte Odjeljenje za Bosni i Hercegovinu da li su na svom terenu našli bandite iz Dbka i zašto ih ne otpremaju nama. Također vodite računa o banditima našeg okruga koji se nađu u Zgb da ih se dopremi u Split ili nama. Mislili smo predložiti da se tamo otuče nakon ispitivanje one srednje za koje smrtna osuda ovamo ne bi dobro djelovala, a samo bi smo ovamo trebali okorjelije razbojnike čije streljanje bi ovamo dobro djelovalo.* *Č*
13/V	*Možemo li one koji su se u zbjegu u Africi pokazali beštije da sada damo na sud.* *Č*
13/V	*Ovamo je formiran sud nacionalne časti. Samo još treba da dođe državni tužioc.* *Čampo*
13/V	*Obavjestite Štab brig.[ade] da sa svoje strani upozori bat.[aljon] u Dbku da ne dozvoljava borcima da batinaju uhvaćene škripare i da ih onda sprovode u naš zatvor, a ne imajući dovoljno razloga, ne možemo ih likvidirati već ih ostavljamo u životu – stvar šteti našem ugledu.* *Čampo*
17/V	Svi Dubrovčani koji su optirali za Italiju za vrijeme okupacije dolaze pod zakon o zaštiti nacionalne časti. Načelnik
21/V	*U zatvoru 50 – pušteno 20 - novih 22 – sudu 3.*
23/V	*Možemo li ono malo Nijemaca što se nalazi u Dbku i okolici pokupiti što nam smeta i strpati na Korčulu u logor.* *Čampo*

[272] Vjerojatno: Bakić.
[273] Božo.
[274] Mato.
[275] Čampo, Ivan Jeričević.

24/V	*Trebali bi smo uhapsiti jednog fratra na Badiji koji je u Kuni – Pelješcu održao protunarodni govor na misi. Gizdić*[276] *zna za ovo.* *Čampo*
24/V	Sve strance, pa i Njemce kojima će se oduzeti pravo boravka bit će hapšeni kada mi damo odobrenje. Načelnik
24/V	Pošaljite podatke o fratru sa Badije, što detaljnije, eventualno napišite jedan članak za raskrinkavanje. Načelnik
24/V	I pored razgovora sa drugom Markom[277] nastojte da iz Baraćeve grupe jedan dio smrtnih kazni zamjenite dugogodišnjom robijom. Nezgodno je odjednom objaviti velik broj smrtnih presuda s obzirom na današnju situaciju. Tode[278]
24/V	*Mi smo sabiralište za bjegunce iz Zagreba pronašli i već počeli tragati za bjeguncima.* *Čampo*
24/V	*Sa Gizdićem sam u vezi Barać i kompanije uredio. On se slaže na deset smrtnih kazna, a i više ako se ispita detaljnije lična krivica i nađu za to argumenti.* *Čampo*
25/V	*Nedavno je na Žrnovu na Korčuli kada je biskup na našu inicijativu povukao mjesnog popa Ivu Gregov, bila je neka vrsta demonstracije žena. Narodu je objašnjeno pa se je složio. Napisan je u kronici članak protiv njega. Sada je otišao u Preko. On je reakcionar i neprijatelj N.O.B.e. Javite Zadru.* *Čampo*
25/V	*Ovde se dosta priča kako su oni koji su dole kod vas na prisilnom radu uživaju dosta privilegija i slobode, da ništa ili malo ko dari i da ih posjećuju žene i sl. Toliko da ste obavješteni.* *Čampo*
26/V	U zadnje vrijeme na Zadarskom okrugu predalo se 170 špiljara. To je znak njihove demoralizacije. U zajednici sa svim organizacijama preduzmite sve moguće mjere za njihovo predavanje: garancije lične veze, dopisivanje, zborove, uvjeravanje saradnika, konfiskacija imovine a naročito stoke. Prema uhvaćenima ili predanima postupajte elastično, onako kako će najbolje uticati da se ostali predadu. Neka pišu pisma ostalima koji se kriju. Ako prilike diktiraju, ako je korisnije nemojte ih suditi,. Stvarati od njih radne vodove, slati u vojsku. Udubite se u svaki slučaj, iskoristite ovaj momenat. Tode
28/V	*U zatvoru 47, novih 22 – pušteno 24 – voj. sudu 4 – kot. nar. Sudu 7.* *Čampo*
1/VI	*Da li je Drago Veramente, koji se nalazi pri Vojnom sudu VIII korpusa osuđen i kako. Podatci koji ga terete skinuli bi mu ne jedu nego deset glava da ih ima. Pelješac bi negodovao ako ga se ostavi na životu.* *Čampo*

[276] Drago.
[277] Aleksandar Ranković.
[278] Ćuruvija, oficir OZN-e za Dalmaciju.

1/VI	*Jer nas ovi koji dolaze iz Zagreba prenatrpavaju poslom a većina manje važnim, mišljenja sam da se dozvoli Kor.[čulanskom] i Pelj.[eškom] opunomoć.[stvu] da ih sami ispitaju i rasporede a da nama dostave samo zapisnike, eventualno engzeplara. Javite hitno.* *Čampo*
3/VI	*U zatvoru 44, novih 20, pušteno 15, sudu 8.* *Živković*
6/VI	Ing. Drijaka predajte sudu časti. Šimić
10/VI	*U zatvoru 79 – novih 38 – pušteno 5.* *Telenta*[279]
15/VI	*Po nalogu Bogdana*[280] *uhapsili smo Milicu Loković, Otto Franka i Taterović Bianku. Sprovest ćemo ih vama sa podacima.* *Telenta*
16/VI	*Ing. Drijak se nalazi pred Voj.[nim] sudom. Javite da li da obustavimo istragu ili da ga damo sudu nac.[ionalne] časti, ili da mu sudi Voj.[ni] sud.* *Telenta*
17/VI	*Jutros smo uputili Franka, Bianku i Škerlja*[281]*. Podatke o životu Franka i Bianke poslat ćemo naknadno.* *Telenta*
17/VI	*Ing. Drijak uhapšen radi ekonomske i pol.[itičke] suradnje sa talijanskim i njemačkim okupatorom. Prvim kurirom upućujemo prijavu protiv njega sudu.* *Telenta*
17/VI	*U zatvoru 54, pušteno i poslano u vojsku 30, sudu 9.* *Telenta*
22/VI	*U zatvoru 47, pušteno 11 – novih 12 – sudu 5.* *Telenta*
25/VI	*Obitelji osuđenih na smrt – Andreučića*[282] *– Mihaljević*[283] *– Jelić*[284] *i Bjelokosića*[285] *najavile su molbu na General Štab i Tita. Za Mihaljevića je molbu potpisalo 80 seljaka iz Dola, njegova mjesta. Za Jelića oko 40 seljaka. Za Baača*[286] *su napravili fratri a potpisivao je biskup i provincijal. Molbe su sad kod nas. Mi ih mislimo poslati vama prvom vezom.* *Telenta*
28/VI	*Okr.[užnom] Kom.[itetu] je dana depeša. U ovom okrugu nema suda nac.[ionalne] časti. Baš ni jedne presude. Javite se u šest sati za drugu depešu.* *Telenta*
1/VII	Odmah prestanite sa svakim oblikom kažnjavanja bez prethodne presude. Krivce isključivo pred sud. Nikakve druge mjere. Što prije i hitno rješavati slučajeve za

[279] Franko.
[280] Petar, politički komesar X. hercegovačke brigade JA.
[281] Najvjerojatnije: Jozo.
[282] Jakov Andrijuci.
[283] Pero.
[284] Nikola.
[285] Don Ivo.
[286] Fra dr. Dominik.

	sud časti. Tu dolaze u obzir lakši slučajevi, dok teže predviđeni za robiju na Vojni sud. Za ovo će odgovarati načelnici i šefovi odsjeka. Načelnik
2/VII	*U zatvoru 93, novih 46, u vojsku i drugim O.Z.N.A. ma, voj.[nom] sudu 1.* *Telenta*
4/VII	*Obl.[asni] Kom.[itet] za Dalmaciju. Matković Ivo sa konferencije javnih tužitelja još nije stigao, petog održavamo sastanak u vezi formiranja suda nacionalne časti. Ako doznate za njega odmah ga uputite u sjedište ovog komiteta.* *Telenta*
5/VII	Okr.[užni] Kom.[itet] Ne uzimajte za sada biskupsku zgradu Dbkog kolegija u Dbku za Gradski arhiv. To izgleda kao progon crkve, što sad ne želimo. Ostanite u zgradama koje imate i ne uzimajte novih, a najmanje za neke arhive. Obl. Kom.
7/VII	U posljednje vrijeme našim rjekama plove sve više lješevi od neprijatelja pobijenih ljudi. Ima čak i takvih slučajeva da su organi naših vlasti naređivali da se sakupljeni lješevi sa raznih položaja bacaju u vodu, da se ne bi izložili naporima zakopavanja lješeva, pa makar to bili i izginuli neprijateljski vojnici. Skreće se pažnja organima OZN-e ne samo da sami ovo ne čine nego da kontrolišu i druge koji naređuju i sakupljaju lješine. Jedino zakopavanje dolazi u obzir daleko od naselja izvora i rijeka. Potvrdite prijem depeše. Zamj. Načel.
8/VII	U vezi reorganizacije Vojnih sudova, obustavite upućivanje prijava zatvorenika Vojnim sudovima te iste dostavljajte vojnim tužiocima. Zamj. Načelnika
9/VII	*U zatvoru 57 – novih 7, pušteno 1, poslano u logor 39, voj.[nom] sudu 1, u bolnici 1.* *Živković*
15/VII	*Zaroblj.[eničkim] logorima u Gružu u kojima ima 350 Njemaca i 50 Talijana, koji su na raspoloženju Državnoj komisiji. Zaroblj.[enički] logor je u Pločama kod Metkovića i mi smo do sada uputili 26 ljudi i to u Biokovskom okrugu.* *Telenta*
15/VII	*Jučer 14 - održana je prva rasprava suda nac.[ionalne] časti. Drijak i žena su osuđeni. On 12 god. prisilnog rada i 15 god. gubitka nac.[ionalne časti. Žena 3 god. prisilnog rada i 12 god. gubitka nac.[ionalne] časti. Te konfiskaciju imovine.* *Telenta*
15/VII	Dabrovića[287] nemojte hapsiti. Bilo bi to nezgodno pred izbore. Prikupite sve podatke i predajte javnom tužiocu, a koji ga može optužiti sudu bez hapšenja. Javite sve novosti. Više odgovornosti i discipline kod zatvorskog osoblja.
15/VII	*Javite što mislite za Ercegovića[288] i Bubala,[289] dali da i njih predamo sudu bez hapšenja, jer su članovi Gradskog J.N.O.F-e.*
17/VII	*U zatvoru 63, novih 14, poslano u vojsku, pušteno i drugim O.Z.N.A.ma 96, sudu nac.[ionalne] časti 6.*

[287] Dr. Frano, predsjednik Gradskog odbora JNOF-e Dubrovnik.
[288] Miho, član Plenuma i Izvršnog odbora Gradske JNOF-e Dubrovnik.
[289] Dr. Branko, potpredsjednik Gradskog odbora JNOF-e Dubrovnik.

22/VII	*U zatvoru 66, novih 2, pušteno i raspoređeno 49, voj.[nom] sudu 4, okr.[užnom] časti sudu 1.* *Telenta*
25/VII	*U Zagrebu se nalazi Tomo Kostapić, Svilokos Vicko advokat i dr Baljkas Josip, Sampupak Tomislav, koji su predati sudu nac.[ionalne] časti. Trebali bi ih pronaći i nama sprovesti radi suđenja.* *Telenta*
25/VII	*U logoru Njemaca pojavila se dizenterija, ima do sada 80 oboljelih. Bolesnici izolovani, ljeka nemamo.* *Telenta*
29/VII	*U zatvoru 31, novih 6, pušteno i predano drugim OZN-ama 15, sudu 13, sudu nac.[ionalne] časti 2* *Telenta*
30/VII	Izvještaje o zarob.[ljeničkim] logorima šaljite direktno OZN-i Hrv[atske] a nama kopiju. Načelnik

[Iz knjige poslanih i primljenih depeša Centra OZN-e za Dalmaciju sa OZN-om za Hrvatsku][290]

4/XII [1944.] 11 sati	*Za Bunka*[291]*, Niku Bartulovića i Felera držite u zatvoru, a nama pošaljite čim prije njihovo saslušanje. U Dubrovniku naši organi neaktivni, ustaše, četnici i mačekovci rade što hoće. Pojačajte budnost tamo. Šaljite redovito izvještaje.* *3.XII. Br. 45. Stevo*
30/I [1945.]	Za druga Stevu[292]. Predlažemo da GŠ dade opće naređenje Štabu VIII korpusa da kod rasformiranja pozadinskih komandi daje ljudstvo za narodnu miliciju i upravne odjele da se nebi tražili za svaku posebno. Stop. Kako da se postupa sa onima i njihovom imovinom koji su u Italiji prešli u logore jugoslavenske vlade i davali izjave protiv N.O.P.-a. Geršković[293]
6/II	*Nastojte ispitati dali ima nešto istine u ovom sadržaju. Ja mislim da je Paja*[294] *trebao javiti meni a ne gore. U Pajinom pismu drugu Kardelju*[295] *stoji ovo. Iskustva u Slavoniji a donekle u Dalmaciji govore o prilično nezgodnom postupku drugova iz OZN-e. Da oni upadaju u privatne kuće, smještaju se u najbolje prostorije, upadaju u banke i uzimaju novac, otvraju magacine i uzimaju robu itd.* *Stevo*
18/II	Brane Bogunović četnički vojvoda iz Bos.[anske] Krajine, uhvaćen u Strmici gdje se skrivao.

[290] U italiku su primljene depeše od OZN-e za Hrvatsku.
[291] Nikola Sekulić, načelnik OZN-e VIII. korpusa NOV i PO Hrvatske.
[292] Krajačić, načelnik OZN-e za Hrvatsku.
[293] Leon.
[294] Pavle Gregorić.
[295] Eduard.

	Sekulić
20/II	Bogunović je danas počinio samoubojstvo. Bacio se kroz prozor prilikom saslušanja. Sekulić
24/II	Drugovi iz O.Z.N.-e Nac.[ionalnog] Kom.[iteta] su mišljenja da se Bartulović[296] pusti na slobodu, drži pod kontrolom i ne dozvoli isticanje u Nofu.[297]A za Felera da se zadrži do oslobođenja Zagreba. Ako Bartulović nije stigao kod vas, javite dali ćemo dovesti u Split i osloboditi. Sekulić
26/II	*Za Bunka. Dalmacija sa svojom pomorskom obalom postaje sve intenzivnije područje djelatnosti obavještajnih službi raznih stranih zemalja. Pojačaj budnost, planskim i ofanzivnim dejstvima po svim linijama i u svim pravcima, to je danas naš najvažniji i najosnovniji zadatak. Zbog toga je rukovodstvo O.Z.N-e za Jugoslaviju odlučilo da postavi u Dalamciji centar od sledećih drugova: šef major Jova Božanić, pomoćnici major Joka Ebo, kapetan Bralić, major Mastilović, major Nešković, koji će u operativnom smislu pod svoju komandu staviti čitavu O.Z.N.u u Dalmaciji. Treba sprovađati na području okruga Okružna odjeljenja zaštite naroda, na čelu sa načelnikom, zamjenikom načelnika i odgovarajućim brojem pomoćnika. Vjerujemo da vam je uputstvo o tome donio drug Dušan Guzina. Kroz par dana dolazim i ja tamo. Ne šaljite Fellera i Bartulovića, neka čekaju u Kninu naš dolazak.* *Stevo*
4/III	O.Z.N.A II – Kod nas u zatvoru se nalazi Slavka Đenić ljubavnica Štigera, bivšeg šefa meldekopfa Split. Detaljno je saslušana, predana sudu i osuđena na smrt. Saslušanje vam šaljemo. Javite da li želite da vam je uputimo. Šimić
6/V	Dva aviona iz Zagreba spustila su se u Zemunik kod Engleza. U njima su bila dva Engleza koja su bili ustaški zarobljenici, jedan Poljak i jedan ustaški poručnik. Komandant aerodroma Englez odmah je poslije toga odletio u Italiju sa pismima koja su oni donili sa sobom. Podrazumjeva se da su došli u vezi pregovora za kapitulaciju. Engleski piloti su prije odlaska iz Zagreba bili kod Pavelića[298]. Iste čuva engleska i naša straža. Naša dva oficira su u vezi ovoga avionima pošli u Beograd. Načelnik
7/V	Prema izjavi ustaškog zastavnika Dombaj Vitomira a i svih savezničkih pilota, znamo da su prije letenja bili kod Pavelića koji im je dao pisma za Aleksandra za pregovore o kapitulaciji, za Sv. …[299] i za španjolskog predstavnika u Rimu. Posljednja dva pisma su u našim rukama i upućena skupa sa zatvorenikom OZNi Beograd. Šimić
14/V	Pošto je u Zagrebu vjerovatno uhvaćeno i mnogo zlikovaca iz Dalmacije čije bi javno likvidiranje u Dalmaciji dobro odjeknulo, pak vas molimo da nam takove

[296] Dr. Niko.
[297] Narodno oslobodilačka fronta.
[298] Ante.
[299] Nečitko.

	slučajeve pošaljete. Ukoliko je potrebno mi bi radi toga poslali nekog iz našeg Centra.
23/V	Primjetili smo da veliki broj dom.[obrana] stiže iz Zagreba sa objavom ili bez objave u svoja mjesta. Među njima ima dosta zlikovaca. Mi smo postavili kontrolu, ali mnogi nam bježe, pošto nemamo kontrolu nad transportima. Radi toga predlažemo da se svi upućuju sa pratnjom nama, a mi će mo ih smjestiti u jedno privremeno sabiralište dok ispitamo svakog pojedinca. Javite dali se slažete. Načelnik
28/V	Dalmatince koji se vraćaju iz Zagreba, narodna milicija u Gračacu im sve diže, satove, penkale, pare, robu itd. Zamj. Načelnika
31/V	Danas smo uhapsili i internisali u Makarsku splitskog biskupa Bonefačića.[300] Kler je tražio da ga za nedjeljnu krizmu pustimo, mi nismo dozvolili. Dozvoljeno mu je da bude uz njega jedna nećakinja, kojoj je također ograničeno kretanje, dozvoljeno mu je u zgradi gdje je smješten improvizirani oltar, da može održati misu. Vodimo istragu. Šimić
3/VI	Za druga Lazu.[301] U prihvatilište stiglo 3380 repatriraca. Do sada upućeno u svoja odredišta 2250 repatriraca. Spremno za putovanje 775 repatriraca. Generalštabu Beograd upućeno aktivnih oficira 25, rezervnih 28, pitomaca vojne akademije 7, stručnjaka, aktivnih i rezervnih oficira 20 (vaša depeša od 24-V), ljekara 2, londonaca 15, grupa iz Kaira 5, kapetan Sabadoš. Uhapšeni: aktivnih oficira 7, rezervnih oficira 5, aktivnih podoficira i žandara 8, rezervnih podoficira 6, civila 13. Pročišćeno zlikovaca 15, grupa od 233 za pročišćenje. Štabu za repatrirce, za komisiju za ratne zločine upućeno drugova 15, G.Š.H. upućeno rezervnih oficira 14, OZNi mornarice predano mornara londonaca 27. Slijedi drugi izvještaj. Mardešić
4/VI	Drugu Lazi. Uhapšeno 38 repatriraca. Podaci o njima nalaze se kod nas. Dali da čekaju komisiju za istragu ili da istragu započen Centar i preda krivce sudu. Šimić
10/VI	Za Lazu. Uhapšeno 60 repatriraca. Nužno je da se odmah formira Komisija za istragu. Mi nemamo ljudstva u tu svrhu. Do 14-VI dostavit će mo detaljan izvještaj o uhapšenicima. Šimić
13/VI	Bonačić Dr. Frane pok. Prospera, osuđen je na 15 godina gubitka nacion.[alne] časti i 15 godina prisilnog rada. Kada ga pronađete sprovedite ga ovom sudu na izvršenje kazne. Sud za zašt. nac. časti Split
6/VII	Iz prihvatilišta Trogir pročišćeni su samo podoficiri i vojnici koji su bili u njemačkoj vojsci ranjeni ili odlikovani na Ist.[očnom] bojištu, članovi Kulturbunda i S.S. formacija. Čišćenje vršimo u saglasnosti sa kap.[etanom] Radovićem iz OZNe Jugoslavija, koji je došao po pitanju repatriraca i Centrom za Dalmaciju. Robić

[300] Klement Kvirin.
[301] Vidović

12/VII	Ćorić i Alfirević[302] tipični mačekovci od Drniša, nalaze se od oslobođenja kod nas u internaciji. Alfirević ugledan i veoma poštovan u narodu, bez podataka o saradnji sa neprijateljem izuzev što je pravi ...[303] politike čekanja, bio ranije mačekov zastupnik. On je politički opasniji od Ćorića koji je otvorenije propagirao protiv nas. Predajemo sudu časti i predlažemo 2 godine lakog prisilnog rada, uračunajući dosadašnji zatvor i konfiskaciju suvišne imovine. Javite hitno dali se slažete. Bunko[304] zna za to. Načelnik
13/VII	Pošto su se četnici Marići prebacili iz Bosne u Velebit, oni su prikupili ostatke bandita i sa grupom od 200 ljudi počeli egzircirati. Prikupivši podatke o njihovom boravištu pripremili smo akciju u kojoj je pored jednog bataljona N.O. učestvovala i V. brig.[ada] XIX divizije. Akcija je završena bez uspjeha. Nađeni su tragovi na mjestima boravka i ostatak hrane u dvije kolibe koje su vojnici bez našeg naređenja zapalili. Saznajemo da su se Marići dan prije prebacili na Tromeđu. Vjerovatno su bili obavješteni, pošto je naša vojska prethodno održala političke časove o toj akciji. U nastojanju da razbijemo pokušaj koncentracije i održavanje bandita, pored ostalih mjera, preduzećemo iseljavanje obitelji koje se najviše ističu u pomaganju i smjestiti ih u logor. Pri tome ćemo voditi računa o političkom efektu. Načelnik
14/VII	U Metkoviću je otkrivena grupa sastavljena iz vojnika Kom.[ande] područja i XIV brig.[ada] XIX Div.[izije], većina bivši legionari koja je namjeravala pobiti neke naše oficire. Pošto postoji veza sa civilima, istragu vodi načelnik Biokovskog Odjeljenja. Obavjestit ćemo o daljnjem toku. Oficiri OZN-e XIX div.[izije] su neovlašteno uveli neke od uhapšenih vojnika u zatvor Dubrovačkog Odjeljenja među ostale zatvorenike i tukli tako da su ostali mogli čuti. Načelnik
15/VII	U Centru OZN-e za Dalmaciju, svim Okružnim Odjeljenjima i Kotarskim Opunomoćstvima imamo: 65 oficira, 116 rukovodioca bez čina, 47 činovnika i 189 ostalih. Nemamo podoficira. Zamj. Načelnika
17/VII	V Brigada Narodne Obrane dobila je naređenje od divizije str. pov. br. 5/ od 10-VII - da pohapsi i stavi u koncentracioni logor sve bivše oficire, podoficire i vojne činovnike, domobrane, ustaše, četnike, nedićevce koji se nisu prijavili do 13 januara u NOV-u. Da li da po tome postupimo i mi. Zamj. Načelnika
18/VI	*OZNi za Dalmaciju za prihvatilište repatriraca Trogir. Zašto niste dostavili elaborat o uhapšenim repatrircima. Po čijem odobrenju vršite streljanje istih. Odmah dostavite opširni izvještaj o uhapšenim i streljanima.*
18/VII	Za III Odsjek. Pošaljite nam formulare i direktive za rad u zarobljeničkim logorima. U Splitu 1322, u Solinu 680, Dubrovniku 500. I u Zadar ima doć ovih dana 800 zarob.[ljenika] Da li ćemo od raspoloživog kadra, pošto se rasformiraju kom[ande] Područja postaviti oficire OZN-e u logorima.

[302] Zvonko.
[303] Nečitko.
[304] Nikola Sekulić.

	Nečelnik
19/VII	Molimo odgovor na našu depešu od 17 ov. mj. U vezi stavljanja u konc.[ijske] logore oficire i podoficire, domobrane, ustaše i drugih. Zamj. Načelnika
20/VII	*Hapšenje domobranaca i ostalih vrši se po naređenju Armije. Vaš posao je da organizirate radove u OZN-e po logorima. U svemu ostalom pridržavajte se naređenja Armije.*

[Iz knjige poslanih i primljenih depeša Centra OZN-e za Dalmaciju sa Okružnim odjeljenjem OZN-e za Šibenik] [305]

31/XII [1944.]	*U zatvoru imamo dvadeset tri, u logoru dvijesta dvadeset tri Njemca, tri Talijana, pedeset četnika i dvadeset ustaša* *Košta*
7/I [1945.]	*U zatvoru se nalazi petnajest zatvorenika, u logoru tristapedesetšest njemaca, trideset osam četnika i trideset dva ustaša.* *O.Z.N.a Šibenik*
13/I	*U zatvoru se nalazi dvadesetčetri, u logoru tristodvadeset Njemaca, dvadeset sedam ustaša i trideset četnika.* *O.Z.N.a Šibenik*
18/I	*Za zatvor poslali izvještaj. Iz logora amnestirano tristaosamdesetsedam.* *O.Z.N.a Šibenik*
20/I	*U zatvoru imamo dvadeset sedam, a u logoru tristadvadesetpet Njemaca, trideset četri četnika i dvadesetsedam ustaša.* *O.Z.N.a Šibenik*
27/I	*U zatvoru imamo dvadesetdva, a u logoru tristodvadesetčetri Njemca, trideset četnika i dvadesetsedam ustaša.* *O.Z.N.a Šibenik*
3/II	*U zatvoru imamo devet, u logoru 325 Njemaca, 30 četnika i 27 ustaša.*
11/II	*U logoru imamo 325 Njemaca, 7 ustaša i 8 četnika, a u zatvoru 28.* *O.Z.N.a Šibenik*

[Iz knjige poslanih i primljenih depeša OZN-e za oblast VIII korpusa sa Glavnim štabom NOV i PO Hrvatske] [306]

7/XII [1944.]	*Nije nam jasno zašto ste streljali dvadeset popova, taj broj je i suviše velik*
7/XII	Likvidirani popovi i fratri listom postrekači ustaških zlodjela nad pravoslavcima, neki lično sa puškom u ruci učestvovali u zločinima, drugi poznati talijanski i njemački špijuni. Gornje dokazano brojnim svjedocima i ličnim priznanjem, osim

[305] U italiku su primljene depeše od Okružnog odjeljenja OZN-e za Šibenik.
[306] U italiku su primljene depeše od Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

	toga javno poznato čitavom narodu. Narod osudu dobro primio, tražio javno streljanje. Šimić[307]
11/XII	O.Z.N.i P.N.O. U Dubrovniku se jako osjećaju posljedice našeg ranijeg slabog upliva, kao ranije posebnog političkog stanja u tome gradu, odatle i slabost naših rukovodioca. Uspjela mobilizacija je dokaz da će se to stanje izmjeniti iako to kod jednog djela stanovništva sporo. Politiziranje i strančarstvo u J.N.O.F.-u. OZNa je stvarno udarala po uhvaćenim neprijateljskim dužnosnicima, ali je pazila i na ranije masovno raspoloženje. Englezi su proračunano bili u Dubrovniku agresivni, a naši se nisu snašli u regulisanju odnosa prema njima. Poduzete su efikasne mjere. Saveznička vojska svugdje gubi simpatije. Sam narod problem ishrane uzimlje kao argument protiv saveznika. Pretjeriva se u pogledu uticaja i aktivnosti saveznika u Dubrovniku. Na sitnim pitanjima zaoštrava se odnos. Drugovi iz crnogorske OZNe ne shvaćaju probleme u Dubrovniku. S njima dolazi do nesporazuma. Zbog toga je njihova pomoć slaba. Predlažemo da se oni povuku iz Dubrovnika. Mi ćemo više posvetiti pažnju tom kraju. Sekulić[308]
14/XII	U Dubrovniku se vrše daljnja hapšenja. Iz otkrivene ustaške organizacije uhapšeno je sedam omladinaca. Iz druge dalmatinske brigade Konavljani dalje dezertiraju. Molimo vas ponovo da iz Dubrovnika povučete drugove iz crnogorske OZNe, jer svojim držanjem i načinom kritike izazivaju štetne nesporazume, koji ometaju nama rad. Sekulić
30/XII	Saslušanje Perine[309] i ostalih agenata koje ste uhvatili oslobođenjem Dalmacije dostavite odmah. Njemačke agente ne likvidirati dok mi ne dobijemo saslušanje i ne izvjestimo.
15/I [1945.]	O.Z.N.i Beograd. Točno je da u dubrovačkom kotaru i[ma] odbornika i članova N.O.F.A koji nisu raskrstili sa Mačekom, kao i onih koji se mogu smatrati neprijateljima N.O.B., to naročito u Dubrovniku. Poduzete su mjere da se takvi uklone. Drugovi iz Oblasnog rukovodstva su zbog toga na tom terenu. O mjerama će mo vas izvijestiti. Nad saveznicima imamo sve to bolju kontrolu. Stalnom borbom i zaoštrenošću uspjeva se prisiliti ih da poštuju prava suverene zemlje. Kod toga se sa naše strane pored njihove drskosti, nije znalo odlučno uvjek braniti svoje pravo i ujedno imati na umu korektan odnos, pa se zastranjivalo. Sekulić
28/II	Za C.K.J. Posjedujemo nekoliko dokumenata protiv splitskog biskupa Bonefačića.[310] Dva iz 1941. i to: pastirsko pismo, štampano, a sadrži poziv na pokornost vlasti i osudu i osudu atentata i zatim lično pismo u kojem priznaje da je tražio energičnu intervenciju. Započeti postupak protiv njega i na koje uvjete. Bakarić[311]
2/III	*Rođendan druga Tita[312] je 25 maja – a ne 6 marta kako stoji u kalendaru Borbe.*

[307] Ljubo Krstulović.
[308] Nikola.
[309] Oto.
[310] Klement Kvirin.
[311] Vladimir.

14/III	Fra Petar Ivakić, rodom iz okolice Osijeka, za vrijeme okupacije živio u Osijeku i po dolasku Njemaca u Dalmaciju došao na dužnost gvardijana u Split. Uhapšen u vezi sa ustaškim letcima, prema njegovoj izjavi pripada ustaškom pokretu i zaključujemo da je u Osijeku bio istaknuti ustaški funkcioner. Potrebni su nam podaci o njemu iz Slavonije. Sekulić
14/III	*Još jednom upozoravamo na na grubi i nepravilan odnos naših organa prema zatvorenicima, a niži organi rade na svoju ruku. Primena batina, maltretiranje i slično vrlo su česta pojava. Ima slučajeva da se pretučeni zatvorenici puštaju na slobodu ili se streljaju, samo zbog toga što su tučeni. Ovakve nepravilnosti spriječiti odmah i najoštrije postupiti prema onima koji se ne budu pridržavali ovih uputstava. Kod komplikovanih istraga pojedinim krivcima, našim državljanima, rešavat će načelnik sve pojedinosti - primeni metoda.* *Ranković*[313]
26/III	*Od C.K. za druga Bunka. S hapšenjem i istragom protiv splitkog biskupa Bonefačića nemojte žuriti, a podatke prikupljajte.* *Vlado*[314]
31/III	Uhapsili smo Dr. Niku Bjelovučića, biv.[šeg] pos.[lanika] H.S.S. i podpresj.[ednika] Okr.[užnog] odb[ora] J.N.O.F.a Dubrovnik. Za vrijeme okupacije i poslije oslobođenja zastupao politiku Mačeka. Dao ostavku u N.O.F. zbog toga što je [u] Slob[odnoj] Dalm.[aciji] kritikovana njegova Mačekovska cjepačka politika. Sekulić

[Iz knjige poslanih depeša OZN-e zadarskog područja OZN-i za oblast VIII. korpusa NOVJ/JA[315]]

11/XII 44	Pop Romano Jeričević uhapšen. Javite da li da ga tamo uputimo. Prati se slučaj na Velom Ratu. Riko
20/XII 44	Broj zarobljenika u logoru 197.
23/XII	U zatvoru 229. OZN-a 135, sud 50, opunomoćeni odjeli 44, logor 197. Riko
30/XII 44	Talijani u priličnom broju traže za Italiju. Trebalo bi ubrzati njihov odlazak. Riko
30/XII 44	Petar Relja trgovac likvidiran bez suda
31/XII 44	Četnici Milorad Stegnjajić i Miljević Ćiro ubijeni. Riko
6/I 45	Brojno stanje zatvora 159 uhapšenika, kod Opunomoćstva OZN-e 22, pod

[312] Josip Broz.
[313] Aleksandar.
[314] Bakarić.
[315] Knjiga depeša vođena je od rujna 1944. do srpnja 1945.

	sudom 90, pod opunomećenim oficirom 47. U zatvoru bataljona Narodne odbrane 3 koja su pod opunomoćstvom. U zatvoru u Benkovcu 18 pod sudom. Gaga
7/I 45	Brojno stanje zarobljeničkog logora: u Bokanjcu 229, od čega 123 Njemca, 104 Talijana i 2 naše narodnosti. U Zemuniku 123, od čega 80 Talijana, 24 Njemca, 5 Poljaka, 4 Holanđanina i 10 naše narodnosti. Ukupno 352 zarobljenika. Gaga
28/I 45	Brojno stanje zatvora O.Z.N.e 14, sud 111. Brojno stanje logora 542. Gaga
30/I 45	Stegnjajić Nedjeljko likvidiran. Preko vas podaci poslati za sud Korpusa. Riko
4/II 45	Brojno stanje zatvora: O.Z.N.e 12, sud 116, u logoru 545. Lazić
8/II 45	Odsjeku. U vezi ubijenog u Zadru nastala je zabuna. Istražujući smrt saznali smo da je pomenuti likvidiran od O.Z.N.e II sektora na nezgodnom mjestu. Uhvatili smo na djelu jednog palikuću, koji je pod istragom. Pooštrili smo mjere. Slijedi pismo. Živko
8/II 45	Višem vojnom sudu pri Glavnom štabu Hrvatske. Od 25 fašističkih milicionera sto sedme legije 12 osuđeno na smrt radi sudjelovanja u streljanju rodoljuba i pljački. Molimo odobrenje. Povežite se sa drugom Despotom.[316] Vijeće vojnog suda Komande zadarskog područja.
26/II 45	Brojno stanje zatvora: u logoru 262,- u sudu 74 – u OZN-i 20. Gaga
27/II 45	Pošto se rasformirala Kom.[anda] Područja, potrebno je što hitnije rješiti pitanje suda. Bilić u nikom slučaju ne može ostati. U njega nemamo povjerenja. Sud ništa ne radi. Živko
1/III 45	Vojnom sudu VIII korpusa – Gojanović Frane pok. Krste rodom iz Šibenika a nastanjen u Zadru upalio kuću u Zadru. Radi primjera molimo hitno odobrenje smrtne kazne. Vojni sud Zadar
2/III 45	Odsjeku. Vojnom sudu objasnite potrebu donošenja smrtne presude nad Gojanović Franom. Stvar se oteže. Radi se o sprečavanju sabotaže. Kuća koju je polio bila je narodno dobro. Ovo tražimo radi depeše koju su danas poslali Vijeću Zadra. Živko
7/III 45	U grupi Talijana koji u Splitu čekaju odlazak za Italiju nalazi se i Rogalje Franko, izbjeglica iz zarobljeničkog logora Knin. Uhapsite ga i uputite ovamo. Bačić
13//V 45	Ispod Velebita na sektoru Jasenice predalo nam se šezdeset šrkripara. Cetinić
27/V 45	U Komandi mjesta Zadar nije izvršeno nikakvo streljanje bez suda. Za slučaj Komande mjesta Benkovac, dostavit ćemo pismeno rezultate istrage.

[316] Drago, član Sudskog odsjeka Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

	Cetinić
9/VII 45	U akciji na špiljare 4-VII zapaljeno 4-5 koliba u Velebitu, a ne selo Jabukovac. Kolibe zapaljene bez ičijeg naloga od vojnika V brigade N.O. jer su nađena ležišta brašna i vojnička puška. Završene su sve pripreme za raseljavanje koje će početi za dva dana. Slavko
13/VII 45	U vezi postupka protiv špiljara internisano je 40 obitelji. S obzirom na nova uputstva i tako veliki broj poslali smo na teren druga Desnicu sa jednim članom K.K. da ispita efekt, a zatim da izvjesni broj pustimo, a jače krivce kaznimo. Načelnik
15/VII 45	Sve krivične prijave predali smo civilnom sudu. Mišljenja smo da bi Tolju i ostale industrijalce predali Vojnom sudu, jer kazne civilnog suda mislimo neće biti tako efikasne obzirom na njihovu stranu državnost. Načelnik

[Iz knjiga primljenih depeša Okružnog odjeljenja OZN-e Dubrovnik sa Centrom OZN-e za Dalmaciju][317]

1/XII 45	*Odmah nam dostavite spisak Njemačkih Državljana koji se nijesu prijavili.* *Trutin*[318]
2/XII 45	Za majora Trutinu. Neznamo ni jednog njemačkog državljana koji nije prijavljen. Provjeravamo u koliko kojega pronađemo javit ćemo. Predlog za protjerivanje dostavit ćemo čim prikupimo sve potrebne podatke. Načelnik
9/XII 45	Molimo vas da nam javite dali možemo obavjestiti Zagreb o zaključku po pitanju jataka; a isto tako o vašoj konstataciji ko je kriv. Prvom vezom uputit ćemo vam izvještaj. Telenta.
11/I 46	[…] *Šta je sa slučajem Paula Nergrada i Pere Kolića?* *Trutin.*
12/I 46	Paul Nergard je predan sudu. Ne priznaje svoju suradnju sa četnicima. Istragom nismo mogli otkriti nove momente. Pero Kolić je isto predan sudu. Nijesmo uspjeli ni kod njega ništa više saznati. Načelnik.
12/I 46	Cvjetko Radojević uhapšen je dana 20/XI a sudu je predan 21/XII 45, sada je u sudskom zatvoru.
12/I 46	Za majora Trutina. Oblasni je dostavio odluku o protjerivanju te će se tome pristupiti kao i upućivanju Njemaca i navedenih Austrijanaca u radni logor. Odluku za Pozniak[319] smo zadržali za sada. Zamj. Načelnika.
14/I 46	*Suglasno sa narodnim vlastima bez ...*[320] *oprezno i tajno sredite, te da se izvrši*

[317] U italiku su primljene depeše od Centra OZN-e za Dalmaciju.
[318] Pero.
[319] Nejasno.

	protjerivanje i logorisanje. Vilu Solitudo angažovati za vas. Ovo uredite sa upravom Nar.[odnih] *Dobara. Nastojte zgradu dobiti kompletno sa namještajem i uzmite ključ.* *Trutin.*
27/I 46	*Izvjestite nas odmah pismeno detaljno kako je sprovedeno protjerivanje, logorisanje. Jeli bilo galame, kako je primljen efekt u masama, kod Talijana, drugih državljana i saveznika. Što je sa njihovom imovinom i kakva je.* […] *Trutina.*
23/IV 46	*U vezi pisanja dnevnih izvještaja postupite slijedeće. Izvještaje treba pisati svaki dan bez obzira da li ih možete odmah poslati jer ove izvještaje slat će te sa ostalom poštom po kuriru ili kad naiđe naš kurir da po istom pošaljete. Dnevni izvještaji treba da budu kratki, sažeti, da obuhvate rad neprijatelja na svim poljima, isto i sve nepravilnosti u radu N.O., zadrugama itd. Pored ovakvih izvještaja slati ćete nam i depeše hitne naravi. A ovu depešu prosijedite i opunomoćeništvima.* *OZN-a Dal.*
24/I 46	Za majora Trutinu. Bertram Hildegarde je odvedena u logor. Solitud smo preuzeli i o tome obavjestiti Upravu državnih dobara. Potrebno ga je kompletirati namještajem, jer u njemu nema nego tri kreveta. Radi toga poradite da Zemaljska uprava izda odobrenje ovdašnjoj Upravi državnih dobara da nam uz revers izda potrebne stvari. Mi namjeravamo od sada logorisanih Njemaca uzeti krevete čim se Uprava državnih dobara slaže, ali mora imati gornje odobrenje. Po ovom nastojte što prije postupiti, kako bi mogli Solitudo osposobiti. Živković
10/IV 46	Velik dio radnika u Dbk. nije dobio UNRRA pakete. Iz Zagrebačke središnjice zadruga, zadruga Dbk, je dobila ponudu na koliko hoće broj paketa po 1.200 din. U Crnoj Gori se paketi prodaju u slobodnoj prodaji po 400 din. Radništvo u Dbk. je nezadovoljno jer to zna, te komentariše da u Dbk. neće da djele pakete. OZN-a Dbk.
10/IV 46	Što nam je činiti sa uhapšenim Špirom Lipovcem. Vrbovan je par puta, a nema materijala za optužnicu. Govorio sam sa Carevićem te kaže da njegov predmet spada Vojnom Sudu. Pitaj Šimu i odgovori. OZN-a Dbk.
11/IV 46	*Špiru Lipovca odmah predajte Javnom tužiocu da podigne optužnicu radi organiziranja napuštanja razreda i zapisa koji se je kod njega našao o organizaciji omladine. Vlado Šimatović je upoznat sa stvari. Ne dolazi njegovo predavanje vojnom sudu.* *OZN-a Dal*
12/IV 46	U 7-a razredu gimnazije dana 10 IV bez znanja razrednog sekretara sa strane učenika: Brboleza Antuna i Radice Joška stavljen je u zidne novine prijepis ustaškog članka o Anti Starčeviću. Direktor će poduzeti disciplinske mjere. Organizirana omladina traži isključenje imenovanih iz škole.

[320] Nećitko.

	OZN-a Dbk.
14/IV 46	*Za sada iz škole nemojte izbacivati Brbolezu Antu i Radicu Joška, pošaljite nam za njih podatke opširnije. Pošaljite do jutra podatke za Kljunka Peru.* *OZN-a Dal*
18/IV 46	Dubrovnik je već treći dan bez cigareta. To se pripisuje sabotaži, a drugi govore da će cigareta biti na bon tj. 4 komada dnevno. Kruži parola da će nestati brašna te da će se davati po 15 deka. Ercegović[321] vlasnik knjižare „Jadran“ danas osuđen na konfiskaciju. Drsko se zadovoljio presudom. U vezi presude narod govori da se pred sud izvode samo Hrvati, Tosović je oslobođen samo zato što je Srbin, kažu oni. Pitanje galice je neodloživi problem sela. Oko ovog se razvijaju nepovoljne debate. OZN-a Dbk.
25/IV 46	*Zašto nam niste poslali uz redoviti izvještaj tabelarni pregled zatvorenika, ovi izvještaji o istražnoj službi. Gornje nam dostavite do 28. IV 46. god.* *OZN-a Dal.*
25/IV 46	*Živkoviću. Dolaze pritužbe da je gradska kavana u Dubrovniku postala kavana OZN-e, da OZN-a namješta tamo svoje ljude, od reakcionara se čuje ići u gradsku kavanu znači ići u OZN-u, da se već opaža bojkot gradske kavane. Hitno izvidi ovu stvar i vidi na koji način se ovo moglo proširiti i od koga saznati. Odgovori čim prije šta je na stvari da znamo javiti.* *OZN-a Dal.*
25/IV 46	U vezi proširenja istrage jataka Martinovića potrebno je uhapsiti Bukvić Maru i ženu od Roka Kuzmića te sa ovim za iste tražimo odobrenje. OZN-a Dbk.
27/IV 46	Za Milivoja. Ovdje se nije opazilo da bi gradsku kavanu smatrali kavanom OZN-e. Ne opaža se bojkot kavane od naroda, osim što je rjeđe ili nikako ne posjećuje krug prijatelja biših zastupnika. Osoblje u kavani je ostalo isto, samo što je upravitelj postavljen kojeg ovdje ne poznaju. Sa namjerama u pogledu kavane upoznat je Gržetić,[322] tužitelj Matković[323] i tajnik N.O. Lemberger. Još dok je Žarko bio ovdje podružnica je htjela preuzeti kavanu, a i poslije je na tome radila. Kad je ovdje bio Dijanović naredio je Gržetiću da preuzme kavanu, i ovaj ga je morao upoznati sa pravim stanjem stvari. Kad je Matković došao iz Zagreba rekao je Gržetiću da je dobio nalog od Blažića da kavanu preda podružnici. Ovakvo stanje i dugo natezanje razumljivo da omogućava kompromitiranje, tim više što podružnica nije mogla da postupi po nalogu predpostavljenih. Potrebno bi bilo da se jednom u vrhovima uredi pitanje režije kavane, te im u tom smislu poslati depešu. U koliko što naknadno saznamo javit ćemo. Živković OZN-a Dbk.
30/IV 46	*Odobravamo hapšenje Božović Mare i žene Roka Kuzmanića* *OZN-a Dal.*
30/IV 46	Odobrite hapšenje Butihana, Bucanjić i Bozdane, svi iz Topole. Obrazloženje za iste je u prošlom izvještaju VII odsjeka od 19. IV.

[321] Miho.
[322] Ivo, tajnik Gradskog NOO-a Dubrovnik.
[323] Ivo.

	OZN-a Dbk.
4/V 46	*Odjeljenju i Opunomoćstvima. OZN-a je uključena u Ministarstvo unutarnjih poslova pod ime UDB-a. U vezi toga službeni kao i privatni naziv OZN-a prestaje. U buduće svi dopisi moraju biti pod imenom UDB-a.* *UDB-a Dal.*
6/V 46	*U pogledu hapšenja Butihana, Buconića i Bozdana javite poštom radi čega tražite hapšenje i da li se to odnosi na advokata Bucanića.* *UDB-a Dal.*
7/V 46	*Depešom izvjestite o stanju istrage koju vodi Antešević. Istu je morao davno završiti. Javite rezultat istrage nad Tomašićom i tko je odobrio hapšenje.* *UDB-a Dal.*
7/V 46	Direkcija Pošte u Splitu povjerljivim aktom broj 461 skreće pažnju Upravniku pošte na član 30 Ustava o tajnosti pisama, te da se toga strogo pridržava, a ukoliko bi mu netko tražio pismo, da se pozove na ovaj član Ustava. Trebalo bi doznati kako je došlo do tog upozorenja. Ovo naređenje je upućeno svim nadzornim Okružnim poštama. UDB-a Dbk
7/V 46	Dostavlja se obrazloženje za hranu: Odjeljenje ima personala 30 ljudi, saobraćajna 6, zatvor 5. Zatvorenika sada ima 16, II odsjek izdaje vanka za 17, V odsjek za 10, saobraćajna za 6, ukupno ih ima 90. UDB-a Dbk
8/V 46	*Uhapšenog Curać Ivana pustite na slobodu. U koliko je potrebno istog tada neka preuzme Odjel unutrašnjih poslova. Ovakve slučajeve na zborovima i sastancima javno raskrinkavati, a organi UDB-e će dalje voditi kontrolu nad njim.* *UDB-a Dal.*
6/IV 46	*Provjerite da li u Dubrovniku ima kuću Itaka Birišinova ulica F. Supila 49. Ona se sada nalazi u ČSR i traži vizu natrag u našu zemlju radi financijskih razloga.* *UDB-a za Dalmaciju*
8/VI 46	Patrola 4 bat.[aljona] iz Duži, srez Trebinje ubila je Kolić Vlaha koji je prilikom hapšenja pokušao bjegstvo. Kod istoga je pronađeno 1 pištolj, 1 puška i dvije bombe. Opunomoćenik
10/VI 46	U vezi depeše javljamo da Biriniša Agata ima kuću u Dubrovniku u ulici Put Frane Supila br. 49. Ista ima kčerku udatu za streljanog narodnog neprijatelja Darija Bracanovića. Opunomoćenik
16/VI	*Potrebno je da nas izvještavate o osnivanju Seljačkih sloga na kotaru, kao i tome tko je ušao u njene uprave. Pomognite da se još osnuje tamo gdje postoje uslovi prema direktivi Obl.[asnog] N.O., te tako nastojte da u njenu upravu uđu i naši ljudi. Potrebno je osigurati stalno njezin rad. Njene čitaonice treba da budu snabdjevene sa našom literaturom.* *DB-a za Dalmaciju*
22/VI 46	Javite što da činimo sa zatvorenicima grupe Danice Ilečković. Svima je istekao rok u istražnom zatvoru. Javni tužioc traži razjašnjenje. Materijal se nalazi kod

	vas. UDB-a Dbk.
22/VI 46	*Grupu Danice Ilečković predajte sudu, materijal vam šaljemo.* *UDB-a za Dalmaciju*

[Depeša Okružnog odjeljenja OZN-e za Knin Centru OZN-e za Dalmaciju o strijeljanju zarobljenika iz logora u Kninu]

Odsjeku OZN-e Split 18/III [1945.]	Izvještavamo da je 14-III- iz zarobljeničkog logora streljano 81[??][324] Nijemaca i Talijana bez znanja opunomoćenog oficira OZN-e i Opunomoćstva. Vodimo istragu o čemu ćemo izvijestiti. Za OZN-u Slavko Kašpitić Opunomoćeni oficir Luka Tanjga.

Izvornik, rukopis
Državni arhiv u Splitu, bivša Zbirka Obavještajna služba, OZN-a za Dalmaciju, kut. 60

21.

7. veljače 1947.
Split

Bilten UDB-e s podacima o kleru

UDB-a ZA DALMACIJU
Split,7.II.1947.g

K L E R
/B i l t e n/

Reakcionarni dio klera je pozdravio Bevinov govor na Cercilovoj liniji, od kojeg se po njihovom mišljeju može mnogo očekivati.

[324] Nečitko.

Don Srećko Bezić u vezi toga govori, kako je najnoviji Bevinov govor naišao na dobar odjek u svijetu i kod nas. Iz ovog govora se vidi da se Evropa podijelila na dva tabora, te da je sukob izmedju njih neizbježiv i do njega mora doći brzo. Kod nas je nepotrebno praviti bilo kakove akcije uz ovako jasnu situaciju u svijetu.

Opaža se kod nekih svećenika da naprotiv ovoga nevjeruju u promjenu stanja. Pijani govori da su ostali biskupi neraspoloženi u odnosu na Narodnu vlast, jer još očekuju promjenu. On sam tako ne misli.

Biskup Butorac u vezi Bevinova govora govor: " Dosta više američkog i engleskog propovjedanja. Današnji komunizam zauzima sve više maha, te se nemam čemu nadati i svečanost sv. Vlaha je bila komunistička." On ne vjeruje u skori rat te, te nastavlja: " Izbori u Italiji, Francuskoj i Americi se sprovode. Svakim danom su Rusi jači, dok drugi u svojoj kući slabe. Sto komunisti uzmu to ne puštaju. Francuska je vulkan koji tinja, a neće proći puno i vidjet ćete sto ce tamo radnici napraviti. Oni su prije bili dobrio katolici, ali su sada zatrovani. U Italiji ako Italijani budu pametni, kao sto su obično, mogu se izvuci iz kaosa, koji bih mogao zadesiti.

U samostanu trečeredaca u Splitu, dok se je raspravljalo o političkoj situaciji fra Roko Gregov je napao englesku politiku, nazivajući Engleze lažljivcima, a Cercila razbojnikom, koji uska sve ostale narode na rat protiv Rusije, koje se sada boje kao prije Njemačke:"

Gvardijan samostana "Poljud" fra Leonard Mihalić govori,kako je dobro sto jeu Zagrebu Riting, kao posrednik izmedju crkve i države, te da bi trebalo da se već jednom urede odnosi, kad je jasno da se ovakovo stanje neće promjeniti.

Inače kod jednog velikog broja svećenika vidi se neizvjesnost. Pritisnuti činjenicama nemogu napadati otvoreno Narodnu vlast,a isto tako ne mogu priznati ni njene uspjehe. Kako u ovom razdoblju nije bilo nekih većih crkovnih svečanosti, osim svečanosti sv. Vlaha u Dubrovniku, koja je prošla bez osobite crkvene aktivnosti, nije bilo jačeg djelovanja po crkvama. Većina svećenika je u propovjedima tretirala pitanje gradjanskog braka, a osobito je to bilo u Hvarskoj biskupiji, gdje je biskup Pušić uputio špo tom pitanju neku vrst poslanice svim župama. U ovim propovjedima se je zastrašivalo vjernike da ce oni koji se ne žene u crkvi biti exkomunicirani. Te se neće pokapati u crkvenom groblju, neće moći primati sakramente i slično. Apeliraju majke da zabrane djeci civilnu ženidbu, jer ce biti nesretni sa svojom djecom,koji sklapaju takove brakove. Don Petar Rudan župnik u Milni je preko propovjedi rekao majkama, da nisu majke već kuje, kad puštaju svoju djecu da se ne žene u crkvi.

Biskupski vikar Pijani posjetio je Zadar. Na tom svom posjetu sreo se sa svim svećenicima,posjetio je Munzanija i Kotarski NO. U vezi naše linije na šibenski kler, a osobito Pijanija jedan nas oficir je bio kod njega, kao predstavnik Oblasne NF-e, a u ime pretsjednika Oblasnog odbora, te s njime razgovarao u vezi vjeroučitelja. Zatražio je od njega da upozori svoje svećenstvo da nerade protiv Narodne vlasti, jer ce u protivnom biti kažnjeni. Pijani je bio zadovoljan ovim posjetom napominjući daje on već upozorio svoje svećenike a da ce to učiniti opet, jer da zna da Pretsjednik ima o njemu dobro mišljenje, te da želi da takovo i sačuva. Pijani inače pokaziva znakove poslušljivosti u odnosu na Narodnu vlast jer smatra, da bi mogao i biti šibenski biskup ukoliko se sa time vlast slozi. Tako je popa Lukina, koji se povratio iz logora udaljio iz župe, tj. Nije mu dao župu, već samo dozvolio da vrši vjerske obrede napominjući da su sami svećenici krivi sto se petljaju. Za biskupa Bonefačića govori da je tvrd i oštar u dopisima, ali da bi se želio

približiti vlasti dok ga ova neće. Smatra da Bonefačić ima losu okolinu, koja na njega negativno djeluje. Bonefačić, kako on prica sprema proslavu 25 godišnjice biskupovanja sa velikom pompom.

Izmedju Zorića i Pijanija sve je veća zaoštrenost. Zorić kao rektor sjemeništa neće da prima svećenike kojemu Pijani šalje na hranu.

Po svom povratku iz Zadra Pijani se počeo spremati na odlazak u Zagreb. 3 . II. je krenuo iz Šibenika za Zagreb u društvu dom Ive Jakovljevića sa namjerom da posjeti Pretsjednika Vlade i Rittiga. Imao je namjeru otsjesti u samostanu koventualaca sv.duha, te prethodno razgovarati sa Aljinovićem, koji je Ritingov prijatelj. Pretpostavlja se da bi se u Zagrebu mogao nalaziti i Harlej, pa u tom slučaju neće ići u Beograd. U protivnom bi otišao u Beograd, gdje bi posjetio i dr. Ribara. U Zagrebu će tražiti od Vlade NRH-a da se dade pomoč još nekim svećenicima. Nuncij ga je pozvao, kao što je pozvao i Pušića – hvarskog biskupa, jer sam ne može doći u Dalmaciju.

Don Krešo Zorić prića da je na sudjenju u Zagrebu don Ante Radić održao veliki odbranbeni govor, dok su ostali osudjenici pjevali križarsku himnu. Ovaj odbranbeni govor kola po Šibeniku,a neki reakcionarni gradjani čestitali su bratu Radića, koji je knjižar u Šibeniku na držanju njegova brata pred sudom, kao branioca vjere. Klarić – kapelan u Šibenskoj bolnici, koji se sad povratio govori da je don Ante, kao i ostali osudjenici bio tučen u zatvoru, a neki Sarin da su mučili, te da se je 15.dana neprestano okrečala u jednoj okrugloj sobi. To su sve ovi iznijeli pred sudom.

Prošlog mjeseca je Vojni otsjek iu Šibeniku pozvao na pregled neka godišta. Zorić priča da je došao na pregled, te da odmah na ulazu mu je jedan oficir rekao:“ Vi ste bolestan. On se lecnuo,ali se je odmah sjetio i potvrdio da ga boli srce, naato ga je ovaj uputio u odredjenu sobu za bolesnike. Ovu stvar ispitujemo, da bi doznali, koji je to oficir.

Na proslavi sv. Vlaha u Dubrovniku ove godine je izvršena promjena u primanju darova sa strane seljaka. Do sada je to primao biskup, medjutim ovoga je puta to primao Pretsjednik Gradskog odbora. Biskup je o tom bio obavješten od “festanjula“ našto se je uvrijedio i rekao da tu nije povredjen samo on, kao predstavnik katoličke crkve u Dubrovniku već i cijeli katolički svijet u Dubrovniku. Da je on uvijek bio za suradnju sa gradskim odborom, te da nezna što je učinio da ga se na ovakav način ponizuje.

Biskup Biturac se tuži da je ostao sve sa starim svećenicima, te da nema ni jednog klerika. Napominje, kako mostarski biskup, radi nestašice svećenika ne može održati pontifikalnu misu. Za Kinu govori da je tamo početak svršetka, jer ona ima iza sebe bogati Sovjetski Save, kao zaledje, te je tu sve gotovo.

Don Darko Gatić – župnik u Grudi – Konavlje govori, kako im je biskup strogo zabranio mješanje u politiku, te da im svaku sedmicu šalje teme što da predikaju u crkvi.

Profesor don Ante Jagić iz Zagreba javlja don Mati Gargoviću da bi dr. Mezić bio dobar kandidat za biskupa zadarskog, ali ga vlast ne voli. Napominje da se vlast u teoriji ne mješa u stvari, ali je u praksi drugcije.

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 168

22.

Nakon travnja 1947.

Dopis UDB-e o popisima likvidiranih osoba

Predmet: Lica po sudu osudjena na smrt
i likvidirana kratkim postup. – spisak
dostavlja se.-

UPRAVI DRŽAVNE BEZBJEDNOSTI UDB-a
Za Oblast Dalmacije

Split

Pozivom na Vaš dopis br.345/IV. Od 5.IX.1946. g. te depeše od 9.IV.t.g. dostavljamo Vam spisak lica koja su po sudu osudjena na smrt i kazna izvršena, a odnosi se na vrijeme od osnivanja OZN-e, kao i spisak lica likvidiranih bez da je nad njima izrečena presuda, odnosno da je nad njima vodjen sudski postupak.-

Podatke za lica po sudu osudjena na smrt i nad takovima kazna izvršena, koristili smo isključivo iz presuda. Podatke za lica nad kojima nije vodjen sudski postupak a likvidirana su /kratkim postupkom/, morali smo prikupljati na terenu, pak ne možemo tvrditi da je spisak upotpunjen, te za to, što se stvar vrši strogo konspirativno i mnogi ljudi na terenu, a u kontaktu su, - toga se ne sjećaju.-

Nad nekima, koji su likvidirani kratkim postupkom, a što možete vidjeti iz samih spiskova, izrećena je kasnije presuda no što su ovi likvidirani. Takova lica nalaze se u spisku „likvidirani kratkim postupkom“ pod rednim brojem 2, 3, 4, 5, 6, 7 i 17, dok istodobno su zavedeni i u „spisak osudjenih“ i to pod rednim brojevima 56, 57, 62, 53, 40, 46 i 36, jer je naknadno donešena presuda. Ovo Vam naglašavamo za to, da nebi prilikom registracije dovelo do zabune.-

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Original, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kut. 163

23.

24. kolovoza 1947.
Split

Izvještaj OZN-e za Dalmaciju za razdoblje od 24. srpnja do 24. kolovoza 1947. godine.

Odjeljenje UDB-e za Oblast Dalmacije
Split 24.VIII.1947 god.

Izvjestaj: za razdoblje od 24-VII. - do 24-VIII-47 god.

K A T O L I C K I K L E R

Komentari klera.

Hapsenje, proces i osuda fra Petru Grabicu i grupi fratara terorista izazvala je kod klera u Dalmaciji siroke komentare. Ogromna vecina svecenika ima jedinstveno misljenje o ovom procesu i to: Da je ovo sudjenje direktno upereno protiv katolicke crkve i svecenstva, da je proces insceniran; da su svecenici hipnotisani i da je nad njima vrsen pritisak i rabljene razne metode kroz istragu. Tako fra Dinko Soric gvardijan u samostanu trecoredaca Split misli, da su istima date specijalne inekcije koje su imale narociti uticaj, na drzanje svecenika kroz proces. O osudjenim svecenicima kler zastupa misljenje, da su to dobri ljudi i svecenici, i da kao takovi nikada nebi mogli napraviti ono za sto ih tereti optuznica. Kod jednog dijela svecenika u Sibeniku kruzi verzija, da je proces u Zagrebu provociran. Kazu, da je neki intimni prijatelj samostana Gospe Lurdske u Zagrebu, koji je ujedno bio i konfident UDBe, donio jedan paket u samostan u kojem se nalazio eksploziv, te da su fratri isto primili neznajuci sto se u paketu nalazi. O osudi koja je izrecena kler ima misljenje, da ju je izrekla K.P., jer da K.P. svugdje ima svoje prste i po njenim direktivama se iskljucivo radi.

Izjava, koju je dao fra Karlo Nola u vezi pomenutog procesa izazvala je kod klera buru komentara. Ogromna vecina svecenika osudjuje Nolu i misle, da je s ovim napravio gresku, a narocito mu prebacuju sto je izjavu dao samoinicijativno, a da se prethodno nije savjetovao sa svecenstvom. Kazu da je on dao pecat osudi i da je kao provincijal osudio svoje redovnike, koji nisu bili krivi i tako nanio sramotu citavom redu franjevaca u provinciji, koja se s nicim nemoze
oprati. Ima svecenika koji su u ovom pitanju narocito zucljivi, tako fra Petar Vlasic iz samostana Poljud u Splitu kaze: da je bio kod Nole i da ga je napao. Nola mu se branio, da je morao to napraviti, jer da bi inace Vlada bila raspustila provinciju i uzela samostan Gospe Lurdske u Zagrebu. Pomenuti fra Petar revoltiran na ovo daje svoj komentar: “Neka propadne i samostan i onako ce ga se morati zatvoriti, jer vise od njega nece biti sto je bio nekada. Dalje prebacuje Noli, da nije smio tako postupiti sada kada se u Jugoslaviji nalaze prestavnici crkava iz Amerike, “koji su placeni i narocito pozvani da

agituju u korist postojeceg poretka, a koji nisu nikakovi svecenici vec ateisti.” Nola se istome opravdavao da u svojoj izjavi “nije napisao” da je sud to dokazao” vec da je mjesto toga bio neki drugi izraz.

Svecenici samostana Dobri u Splitu kazu, da je Nola bio pozvan od fratara samostana Gospe Lurdske u Zagreb. Dolaskom u Zagreb obratio se Ritingu[325] s molbom, da ga naputi kakao ce doci do Bakarica. Ritig mu je tom prilikom sugerirao, da napise izjavu. Da bi smanjili “krivicu” Nolinu isti fratri kazu, da je Nola nasjeo Ritigovim rijecima, te dopustio da mu Ritig stilizira izjavu, koju je bez razmisljanja dao u stampu. Jedan dio svecenstva osudjuje Nolinu izdaju iz stanovista sto je pokolebala u uvjerenju onaj dio vjernika koji su sumjali u istinitost procesa. U vezi gornjeg kod svecenstva vlada mišljenje da ce Nola vjerovatno biti smjenjen s duznosti i kaznjen, jer da je papinski nuncij o ovom potezu Nole obavjestio Vatikan.

O Bledskom sporazumu fra Dinko Soric veli, da se time ostvaruju ranije namjere komunista o stvaranju socijalistickih republika Balkana. S ovim dovodi u vezu stanje u Grckoj, te kaze da je Engleska i Amerika svojim stavom u Grckoj osujetila namjere komunista. Za generala Markosa kaze da isti ne postoji, vec da je to Peko Dapcevic. Navodno, da je to utvrdila i Anketna Komisija. Jugoslavija nije htjela dopustiti da novo formirana Komisija pregleda granice Jugoslavije i Grcke radi toga, da se ne utvrdi trag otkuda ide vojska i ratni materijal, za Grcku. Fra Dinko Badurina iz Splita izrazava nadu da danasnja situacija kod nas nece dugo potrajati, obzirom na politicku situaciju u svijetu. Dalje prica, da su Grcki partizani napali s Albanske strane na jedan Grcki grad, koji se nalazi na granici. Medjutim taj napad nije uspio, posto su grad branile ustase, cetnici i Andersovci. Isti iz ovog izvodi zakljucak, da se u Veneciji zbilja nalazi logor sa Andersovcima, ustasama i cetnicima koji su spremni za napad. Dalje prica, da je cuo Deklaraciju Maceka i Nadja, koji se u zapadnim zemljama mnogo zalazu za “nas”. Za Maceka kaze, da je dobro upoznat sa danasnjim stanjem u zemlji pa da se tako i toliko zalaze, da bi intervenecija bila sto jaca.

Fra Lenardo Mihalic kaze, da je Marsalov plan o kojem se raspravljalo na Pariskoj konferenciji bio podrsavan od Amerike, Engleske i Francuske iz razloga da se ustanovi ko ce se opredjeliti zapadnoma tko istocnom blogu-komunizmu. Dalje nastavlja, da danasnje stanje nije najpovoljnije jer se priblizavamo jednom neizbjezivom i strahovitom ratu. Isti hvali stav Ceske-prigodom datog pristanka da ucestvuje na Pariskoj konferenciji i neposrednog odustajanja od ucestvovanja na istoj. S ovim je ista diplomatski pokazala da je imala volje da ucestvuje na konferenciji, ali da je pod pritiskom Rusije odustala. Spomenuti Mihalic redovno slusa sve radio-stanice i odmah prenasa vijesti, naravno sa svojim komentarima. Inace se primjecuje da je vecina svecenika dobro upoznata politickim dogadjanima u svijetu. Ove vijesti crpe iz emisija reakcionarnih stanica, a dijelom i iz tajnih radio emisija. Tako je pop Jadronja iz Sibenika pricao nasem saradniku, da svako jutro daje vijesti neka tajna radio-stanica, koja zavrsava svoje emisije sa smrt komunizmu-sloboda narodu.

Interne stvari Klera

Iz pisma upucenog iz Krka sveceniku prof. Butkovicu u Split doznajemo, da se u Hrvatskoj stvara kod svecenika (mladjih) pokret nazvan “Personalisticki”. Od Butkovica se trazi rasjasnjenje, dali se to opaza u Dalmaciji. U istom pismu se govori kako papa

[325] Svetozar Rittig

namjerava u Jugoslaviji ukinuti sve redove i od istih stvoriti jedan sa istim odjelom i istom upravom. Isto tako navodno papa namjerava ukinuti kanonike i kaptole, te stvoriti "Konsultores", kao sto vec postoje u Srbiji.

Fra Dinko Badurina prica, da je nedavno dosao neki katolicki svecenik iz Beograda koji mu prica, da su mnogi pravoslavni svecenici u Srbiji misljenja i zastupaju potrebu ujedinjenja srpske nacionalne crkve sa katolickom. U vezi toga fra Badurina kaze, da mu je taj svecenik rekao, da i neki episkopi priznaju da je papa jedino nepogresiv u vjerskim istinama, dok srpske svestenske poglavice cvrsto stoje uz danasnju vladajucu kliku, dok su mnogi srpski svecenici u zatvoru. Takodjer da je jedan arhiepiskop rekao da je on prvi za sjedinjenje zapadne crkve sa istocnom, jer da se danas dobro osjeca sto je to nacionalana crkva, koja je prepustena sama sebi u odnosu za katolicku crkvu o kojoj vodi racuna cijeli svijet i 400,000.000 vjernika. Isto tako jedan pravoslavni biskup koji je sada u zatvoru rekao je, da se sada mora punom parom raditi na sjedinjenju istocne-zapadne crkve, jer da su pravoslavni vjerski sefovi bezvjerci, koji odobravaju sve komunistima i javno vicu zivio Tito i Staljin. Na koncu fra Badurina daje svoj komentar, bolje je za nas jedne i druge, sto nas se proganja, jer ce mo se na ovaj nacin svi ujediniti, a to je sam bog dako napravio. Zbilja, sada smo mi i pravoslavno svecenstvo blizi jedan drugome, nego ikada u historiji, samo moramo i dalje raditi na nasem ujedinjenju, zavrsava svoj komentar fra Badurina. Pop Piano iz Sibenika lose govori o nunciju Harley s obzirom sto isti do danas nije uspio nacelno rijesiti pitanje boljeg odnosa izmedju crkve i drzave. Isti misli da je bilo bolje da je umjesto Harley-a dosao neki talijanac ili belgijanac.

Propaganda i *rad*[326] Klera

Kroz posljednji period aktivnost klera preko crkvenih propovijedi i dalje ostala osjetno jaka. Prigodom proslava mjesnih crkvenih svetkovina kler se trudi, da iste proslavi sto svecanije. U tu svrhu prave vatromete sto do sada nije bio obicaj. Redovno, prije svake crkvene svecanosti pokrecu se uz pomoc crkovinara sabirne akcije novca i petroleja, da bi se iluminacijama svetkovinama dali sto svecaniji izgledi. Prigodom procesija svecenici iz susjednih zupa dolaze u pomoc zupniku gdje se svecanost odrzava. Gdje postoje casne sestre iste na vrijeme organiziraju pjevacke zborove. Sve ovakove akcije povlace za sobom sabirne akcije, za popravak crkava, za neobezbjedjene svecenike, za sjemeniste itd. Kroz propovijedi govore i namjera im je da sto vise ljudi okupe i aktivisu u raznim crkvenim obredima i manifestacijama. Pri ovom sluze se raznim metodama, a najcesce prijete kaznom na onom svijetu itd. Takodjer preko propovijedi prijete onima koji ne sklapaju brak u crkvi, govoreci, da im se nece dodjelivati sakramenti ni na posljednjem casu smrti, i da ih se nece ukapati u groblja. U vezi posljednjeg biskupa hvarski Pusic izdao je okruznicu koja je citirana u njegovoj biskupiji – dostavljamo vam prepis iste.

U crkvenim propovjedima najborbeniji stav zauzeo je kler sa kotara Imotski; koji za primjer daje sto se mnogi sveci borili sa oruzjem u ruci i davali svoje zivote za vjeru hristovu[327]. Ovo isto preko propovijedi traze od vjernika "ako misle spasiti dusu i uzivat na drugom svijetu". U ovim propovijedima narocito se isticu don Marko Perica svecenik iz Zagvozda, don Soko Jure svecenik iz Krstatica don Ciro Zamic iz Medova Doca, don Ante Kusic svecenik iz Grabovca i don Vrdoljak Ivan svecenik iz Rascana. Pomenuti

[326] Nadopisano rukom
[327] Kristovu

svecenici redovno se sastaju svake sedmice, a posle sastanka konstantujemo, da drze propovjedi jednake. Takodjer kler baca teziste rada za sto jace vrbovanje djecaka, za pohadjanje biskupskih sjemenista. U ovom radu bacaju teziste na djecu religioznih roditelja i istima obecavaju razne privilegije, kao badava stan i hranu u internatu itd. (Sibenik)

Inace kler se aktivizirao u povezivanju i jacanju kontakta sa omladinom i pionirima. Danas je redovita pojava, da se svecenici na ulicama zaustavljaju sa djecom s istima razgovaraju, vjesto taktizirajuci dijeleci im slike svetaca i bonbone. Pri ovakovom radu su primjeceni svecenici Kaja Marovic, Kazo Sinovcic i Rade Jerkovic sa splitskog kotara. Slicnih pojava ima i po svim ostalim kotaravima, a narocito u Drnisu, gdje fratri od djece traze secer i mast, da im prave slatko. Tamo gdje postoje samostani casnih sestara, iste se zalazu u organizovanju novih i ucvrscavanju, vec formiranih djevojackih zborova. Ove zborove posjecuje prilicno veliki broj djece koji uce pjevati crkvene pjesme. Casne sestre kroz ljetne praznikz okupljanju djecu te ih uce citati i pisati. Pod uticajem fratara u selima gdje nema svecenika klerikalno nastrojeni ljudi zele da iste dovedu prilikom raznih svecanosti, da u tu svrhu sakupljaju novac od naroda od kojega kasnije prave zakuske sa svecenicima. Tako je bio slucaj u primorskom Docu kotar Split, da su seljani iako klerikalni podrzavali na zboru tajnika Odbora, koji je bio protiv dolaska svecenika u selo. Narod je stao na stanoviste tajnika iz razloga sto im se nisu svidjali zakuske, koje svecenici rade prigodom dolaska u selo.

Primjecujemo, da su neke tradicionalne crkvene svecanosti ove godine losije uspjele nego proslih. Tako na primjer 28. VII. u Grudi kotar Dubrovnik slavila se Sv. Nedjelja. Ove godine posjet i ucestvovanje u ovoj svecanosti bio je znatno manji, nego prosle godine.

Fra Vlasic Petar iz Splita prica nasem saradniku, da zatvoreni svecenici Tulic i Mirosevic pisu iz logora, da im se naprave molbe za amnestiju, posto su isti bili u J.A. Isti svecenici traze da ime se posalju paketi. Fra Vlasic kaze, da je na sastanku fratara u Kosljunu (otok Krk) rjeseno, da svi samostani po redu treba da pomazu osudjene svecenike. Sada je red, da toj obavezi udovolji samostan Poljud, jer je do sada pakete slao Dubrovnik. Fratri na Poljudu su se svestrano zalozili u prikupljanju dokumenata koja bi im posluzi da iz logora oslobode fra Benka Tulica i Bonu Mirosevica, jer vjeruju da i njih zahvaca amnestija, kao bivse borce J. A. Don Velic Vice zupnik u Podgori kotar Makarska siri vijest, da prestoji izici neka uredba o oduzimanju crkovnih imanja, na taj nacin sto bi se crkvi ostavljalo nepokretnog imanja u vrijednosti od 500.000 dinara. Kako isti kaze rukovodioci srpskih crkava u Hrvatskoj sa ovom “uredbom” su nezadovoljni, te da traze, da se ostavljena vrijednost crkvama povisi na 1,500.000 dinara.

Fra Nikola Bilic svecenik iz Prolozca kotar Imotski javno prica, da ce se zemlja koja je ove godine dodjeljena agrarnim interesantima do godine, ce se vracati ranijim vlasnicima. S ovim isti misli na promjenu stanja u Jugoslaviji sto u razgovoru znade i podvuci.

Razno

9. ov. mj. dosao je u Sibenik americki svecenik Murphy u pratnju jednog tumaca dodjeljenog mu od C.O. Crvenog Krsta iz Bgda[328]. Skupa sa popom Zoricem posjetio je Odbor C.K., te se interesirao za ekonomsko stanje naroda. Tom prilikom je dao izjavu, da

[328] Beograda

se u Americi kupi medju katolicima pomoc za Jugoslaviju. Potom je doputovao u Split i posjetio biskupa Bonefacica. Najavio je posiljku hrane, koja ce biti podjeljena po sugestijama Odbora C.K., dok druga partija hrane ce doci za sjemenista.

Svecenstvo u Makarskoj govori o tome kako Vlada NRH je uputila biskupima u Dalmaciju popis svecenika kojima ce se davati stalna mjesecna pomoc. Navode, da se ovdje radi o svecenicima koji nisu radili protiv NOP-a, a i danas su uz Norodni Front. Komentar na ovo je da biskupi nece na ovo pristati, nego da ce postaviti zahtjev da se pomoc daje svakome ili nikome. Takodjer kroz protekli mjesec svecenici u Sibeniku govorili su da popovi koji primaju pomoc od Narodnih Vlasti nece ovog puta primiti. Medjutim svi su je primili.

Odrzavanju duhovnih vjezba u sibenskom sjemenistu prisusvovao je i biskup Mileta, koji je u govorima mladjim svecenicima cesto isticao, da je potrebno: "priblizelje i pokornost Narodnim Vlastima." Ove duhovne vjezbe odrzavao je isusovac Santic iz Splita umjesto isusovca Grima, koji iz nepoznatih razloga nije doputovao iz Zagreba. Pop Piani iz Sibenika u razgovoru s nasim saradnikom kaze, da je biskup Mileta za vrijeme svoje osutnosti iz Dalmacije bio u Novoj Gradiski kod osudjenih svecenika i u Lepoglavi kod Stepinca. Za Stepinca kaze, da je jako deprimiran. Za svecenike u Gradiski veli, da su slabo obuceni, da su ispaceni, te da ih se nemoze prepoznati, te da im Vlasti ne dozvoljavaju drzati brevijar kod sebe.

Pravoslavni Kler

Kod pravoslavnog klera u toku ovog razdoblja, nije se moglo osjetiti jace neprijateljsko djelovanje.

2. ov. mj. bio je lisen slobode pravoslavni pop Javor Jovan iz parohije Zegar kotar Benkovac. Isti se zalio, da je hapsen a da mu je stigla amnestija o pomilovanju, te da nece moci ici na Kongres pravoslavnih svestenika u Zagrebu. Na nasu intervenciju isti je pusten, te prisustvovao Kongresu.

Na otoku Visu prestoji rusenje pravoslavne crkve; a na njeno mjesto imao bi se podignuti spomenik palim borcima. Iako su na zboru odrzanom na Visu vecina pravoslavaca pristala, da se crkva srusi, jedan neznatan dio, na celu sa Ruljancic Ivanom (biv. nacelnik opcine kada je ova crkva sagradjena) nastoji, da okupi sve pravoslavce oko sebe, te da sprijeci rusenje crkve. Spomenuti Ruljancic u ovome je vrlo aktivan i nagovara narod, a narocito pravoslavce ciji su clanovi obitelji poginuli kroz NOB s namjerom, da iste sakupi, te da se zale zajednicki Marsalu Titu. U obranu svoga stava navodi, da se je spomenik mogao podignuti i na drugom mjestu.

Pravoslavni svecenik Lucic Stevan iz Zadra 2.VIII. t.g. na dan Sv. Ilije izvjesio je na crkvi hrvatsku i srpsku zastavu, bez petokrake zvijezde. Isti je saslusan i bit ce pozvan na odgovornost od Odjela U.P.

Nikodin Opacic, Ljubomir Vrcelj, Vujasinovic Stevo i Vukojevic Niko pravoslavni svestenici sa Kninskog kotara, nisu htjeli ici na Skupstinu koju je odrzavalo pravoslavno svecenstvo u Zagrebu. Takodjer nijesu htjeli dati ni punomoci.

Jelic Ratko pop iz Knina na proputovanju kroz Karlovac bio je kod Vladike. Vladika mu je rekao, da je izda odluku o povlacenju istrage protiv popa Macure, te da ovaj i dalje ostaje zamjenik Vladike. Isto tako Vladika mu je rekao, da ce odbaciti optuzbu koja je podignuta protiv njega tj. Ratka Jelica.

Referent: *za* Sef*a*[329]II
Otsjeka:
M Sansović [v.r.] [v.r.][330]
(Sansovic Mirko) (Rončević Mirko)

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 168.

24.

13. studenog 1947.
Split

Bilten UDB-e o kleru

U.D.B.-a za OBLAST DALMACIJE
Split 13-XI-1947 godine.

B I L T E N K L E R A

Kroz posljednje vrijeme imali smo nekoliko slučajeva, da su svećenici sinpatizeri N.F. preko crkvenih propovijedi nastojali pozitivno utjecati na mase, pravilno objašnjavajući politička i ekonomska pitanja. Tako je prtavoslavni kaludjer Visarion Popović 27-X-tg. Održao propovjed sljedećeg sadržaja: Od mnogih čujem gdje spominjete riječ kultura, ali mnog neznate što to znači. Kultura je braćo prosvjeta i znanje. Naša zemlja je bila kulturno zaostala, usljed toga što bivši režimi nisu omogućili ni dozvolili širim slojevima naroda, da se prosvjećuju i školuju, već su držali narod u zaostalosti. Danas se Narodna vlast brine i vodi mnogo računa da uzdigne i prosvjetli narod. Otvara Narodne škole u najzabačenijim selima, a u većim podiže i semoljetke. Pored škola otvaraju se i anafalbetski tečajevi, gdje vlasti izlazi u susret i pruža mogućnost i starim ljudima i ženama, da se nauče čitati i pisati. Pred Vas starije se stavlja u dužnost da pohadjate anafalbetske tečajeve i da šaljete svoju djecu u školu. Treba likvidirati onu mržnju, koja je postojala medju nama i čuvati bratstvo i jedinstvo srpskog i hrvatskog naroda, koje je skovano tokom NOB-e i za koju su pala brda kostiju i priloveno more krvi naših najboljih sinova. Danas nema više svetinje nego što je čuvanje i učvršćivanje jedinstva hrvatskog i srpskog naroda.

---

[329] Nadopisano rukom
[330] Nečitko

Sličnu propovjed je održao u dva navrata i pravoslavni sveštenik Magud Božo. U tim propovjedima je medju ostalim istakao bratstvo i jedinstvo hrvatskog i srpskog naroda, kao najveću tekovinu NOB, te kako treba svakoga likvidirati tko pokuša narušiti to jedinstvo. Istakao je i zasluge K.P. Jugoslavije, koja je povela borbu za oslobodjenje i stvorila novu Jugoslaviju, u kojoj treba potpuno raskristiti sa monarhijom i kraljem, jer se više neće vratiti ono što je bilo trulo i što je počivalo na eksploataciji. Napomenuo je kako djeca treba da posjećuju sastanke, gdje će se odgajati u novom duhu i gdje treba omladina da bude prva, jer izgradnja novog socijalističkog društva zahtijeva visoko obrazovane stručnjake. Spomenuo je svećenike, koji govore da crkva kod nas nije slobodna s obzirom što je odijeljena od države, te je ukazao, kako je isto takovo stanje u Engleskoj, Americi i Francuskoj. Pozvao je narod da pomaže vlast u ostvarenju petogodišnjeg plana, dajući viškove državi i boreći se protiv špekulanata i crnoburzijaca. Usporedio je život u kapitalističkim zemljama sa našim, te dodao o štrajkovima koji izbijaju dnevno u tim zemljama, koji izbijajuzato što se radnička klasa iskorištava i obespravljuje, dok kod nas radnička klasa ima sva prava itd. Istakao je i brigu Narodnih vlasti, koja se trudi da svakome omogući život i zaposlenje.

Isti sveštenik je nudio našim aktivistima u selu Bribiru da oforme zadrugu, te da će on sa svim crkvenim imanjem u istu ući.

2-XI-tg. don Stipe Kevešić iz sela Škripa na otoku Braču održao je propovjed i medju ostalim pozvao narod da pristupi sakupljanju maslina i upozorio da ni jedna maslina ne smije propasti, jer naša država nema zlata i zbog toga je potrebno da joj damo u otkup ulje, kako bi mogla iz inostranstva nabaviti što nam treba. Govorio je o šefu sovjetske delegacije na konferenciju OUN, Visinskom, te istakao kako je isti branio mir i raskrinkavao one koji huškaju na rat.

Pomenuta trijica svećenika primaju od nas pomoć.

Borba izmedju don Joze Felicinovića i biskupa Munzani-a u zadru, o čemu smo Vam već javljali i dalje se nastavlja. Tako je jedna grupa Zadrana, intelektualaca potaknuta od don Felicinovića, uputila predstavku nadbiskupu Munzani-u, u kojoj traže da se crkveni obredi u Zadru vrše na hrvatskom jeziku, umijesto na italijanskom. Izmedju ostalih, predstavku su potpisali dr. Josip Bašić liječnik i Andrija Pavelin direktro banke. Biskup je ovo primio nerado i zato smatra odgovornim Felicinovića. Isto tako nekoliko svećenika i fratara iz Zadra uputilo je pismenu prestavku papskom nunciju u Beogradu, u kojoj traže da se na zadarsku nadbiskupiju proširе ista prava, koja važe za ostale biskupije u Jugoslaviji, a po pitanju upotrebe Narodnog jezika u crkvama. Biskup Munzani pokušava da izadje u susret željama Hrvata, te je zamolio biskupa Miletu, da mu usputi par svećenika, koji bi zamijenili dosadašnje talijanske svećenike.

Biskup Butorac u razgvooru sa našim agentom kaže: “Salacan je patnik, koji je bio otišao na krivi put, ali ga je bog prosvijetlio i obratio te je sada na pravom putu.” Zabrinut je za Salacana i boji se njegovog hapšenja.

Na dan proslave oslobodjenja Šibenika svečanom zasjedanju gradskog N.O. prisustvovao je po Piani, kao izaslanik bolesnog biskupa Milete. Istom zasjedanju prisustvovao je i pravoslavni prota Macura. Poslije zasjedanja Piani i Macura su sa ostalima posjetili grobove palih boraca.

Ministarstvo trgovine i opskrbe NRH-a dodijelilo je 1.000 kg. Pasulja sjemeništu u Šibeniku. Rektor sjemeništa Zorić u pratnji jednog svećenika bio je kod pretsjednika

gradskog N.O. i zahvalio se na rijesenju ministarstva. Iznio je takodjer pozdrave biskupa Milete, tajniku i pretsjedniku gradskog N.O.

Mejdu svećenstvom Splita i Dubrovnika živo se komentariše o pripremama za novi rat, te govore o njegovoj neizbježnosti. Mnogi od fratara, koji su do nedavno govorili, kako do rata neće doći promijenili su svoje mišljenje.

Provincijal dominikanaca Fazanić izdao je u Šibeniku u tipografiji "Kačić" brošuru na latinskom jeziku "Acta Capituli Provincijalic", u kojoj spominje i smrt nekih streljanih svećenika, kao mučenika. Na predlog Javnog tužioštva održat će se u Šibeniku sudska rasprava u svrhu zabrane daljnjeg rasturanja, kao i zabrane.

21.X.tg. na Vaše traženje uhapšen je i sproveden U.D.B.-i Varaždin franjevac dr. Petar Jus. Svećenstvo u Splitu komentarise njegovo hapšenje i govore da je isti za vrijeme ustaša bio u Slunju i imao neku funkciju, te da se je pred nastupanjem J.A. povlačio. Navodno, neki ustaše su ga vidjeli mrtva t.j. poginulog od partizana. Na temelju takovih vijesti Vatikan ga je proglasio mrtvim i njegovo ime je izišlo u nekoj knjizi, medju ostalim poginulim svećenicima. Poslje oslobodjenja nitko ga nije tražio, jer se mislilo da je poginuo. Neki njegov prijatelj svećenik iz Patro varaždin, simpatizer N.F. upozorio ga je neka biježi, jer da je za njim potraga, jer je ustanovljeno da je poslje oslobodjenja krio nekog ustašu u samostanu.

Narod sela Splitske na Braču postavio je na svom masovnom sastanku pitanje crkvenog zlata, koje pripada selu Splitska, a tada se nalazilo kod don Ante Vrankovića u Supetru. Ovo pitanje je iskrslo s obzirom što prošle godine to zlato nije bilo izneseno po tradiciji na procesiji. S pomenutim zlatom u prošlosti su vršena razna kupovanja, kao na pr. Zvona itd., tako da narod nije znao koliko još ima preostalog zlata. Na zahtjev naroda istragu po prednjem je preuzeo otsjek unutrašnjih poslova kotara Brač. Kada je otsjek unutrašnjih poslova tražio od don Ante Vrankovića spisak zlata, koje se kod istoga i nalazilo, pomenuti je odgovorio da se spisak nalazi kod biskupa Pušića i da će ga zatražiti od biskupa. Odmah nakon toga Vranković šalje pismo biskupu i prilaže mu spisak zlata, upoznaje ga sa stvari i traži od biskupa, da mu dostavi spisak, onakav kakav mu je i priložio. Iz prednjega se dade zaključiti da je dio zlata pronevjeren, a u ovom slučaju je i biskup Pušić uzeo učešće u zataškavanju pronevjere. Mi smo preko aparata na pošti kontrolisali ovu prepisku i posjedujemo fotografije pisma u kojemu Vranković od biskupa traži, da mu pošalje spisak zlata, kakav mu je i priložio.

29-X-tg. polupan je namještaj u kapeli sv. Stjepana u selu Rastovcu, kotar Imotski. Poslje dogadjaja poslata su tri oficira iz ovog odjeljenja da povedu izvide na licu mjesta. Istragom su utvrdjeni počinioci i utvrdjeno je da su djelo izvršili komandir N.M. u selu zagvozdu, tajnik N.O. iz sela Grabovca, raspačavač zadruge iz Grabovca i raniji sekretar Kotarskog komiteta K.P. Šestanovac Slavko Babaja. Razbijenje su izvršili noću, dok su bili u zasjedi na badnu. Stvar je uzeo Oblasni komitet, koji će donijeti odluku o njihovoj Partijskoj kazni i eventualnom sudskom gonjenju.

Jurić don Ante svećenik iz Ciste, kotar Imotski pokušao je potkupiti tajnika i pretsjednika Mjesnog N.O., nudeći mu po 50 kg. Žita s tim da se njemu ne izvrši otkup. Optužen je i otkup izvršen.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

referent: šef II. otsjeka:
[v.r.]
/Sansović Mirko/ /Rončević Mirko/

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 168.

25.

8. prosinca 1947.
Split

Bilten UDB-e o kleru

UDB-a ZA OBLAST DALMACIJU
Split, 8. decembra 1947. god

K L E R
/Bilten/

Obzirom na Bozic ozivio je zivot u crkvama i to u vidu adventskih propovjedi,kojima je uglavnom tema "obracanje bogu","dokazivanje postojanosti boga", te apelovanje na roditelje da djecu salju na vjeronauk i u crkvu.Svecenstvo na ulici izbjegava diskusije o raznim politickim momentima,dok,kako saznajemo preko mreze u svome krugu se zivo interesuju za pojedine politicke dogadjaje i kod vecine njih pojavljuje se bojazandda se stvari kod nas nece promjeniti,jer Amerika i Engleska ne mogu da stupe u rat protiv Sovjetskog Saveza.

Fratri provincije "Presvetog otkupitelja", obzirom na hapsenja na Visovcu o tome diskutuju,iznoseci, kako su Vrcan i ostali, hapseni radi prebacivanja bande preko Visovca,jedino ne smatraju ih krivim, jer u koliko su prevozili morali su,kad su im dosli oboruzani ljudi.Razgovarajuci tako o ovome,fra Gabro Nikolic odmah nadovezuje proces Grabica i govori,kako bi mladji fratri svi bili radje pristali da bude provincija raspustena,te da se presvuku u popove,nego sto su dozivljeli sramotu,da Nola u svom pismu,osudi Grabica i ostale.

Fra Karlo Nola ja zavrsio obilazak svoje provincije, gdje je svjetovao fratrima da budu lojalni u odnosu na Narodnu vlast.U Mostaru se je sreo sa provincijalom

provincije "sv.Jeronima",te je sa istim razgovarao po toj stvari i sugerirao mu da isto ucini kod svojih fratara.Fra Karlo Nola je poslije sastanka sa Ministrom uvjeren u krivnju fratara na Visovcu,premda je to za njega misterij.Kako amo vec javili naredio je fra Ivi Abrusus,da se spremi , jer ce biti premjesten iz Drnisa,nasto je ovaj reagirao i htio da se svuce i predje u popove. Biskup Bonefacic preko Alajbega mu je obecao da ce ga primiti u Split, kao orguljasa, medjutim poslije, razgovora sa Nolom, Bonefacic odustaje, a Nola premjesta Abrusa u Zagreb. Isti je radi toga bjesan i naziva Nolu i sve oko njega bandomLFra Karlo Nola ocekuje sada dozvolu za odlazak u Rim,gdje ce izmedju ostalog djelovati na svecenike koji se tamo nalaze,da prestanu sa neprijateljskom propagandom protiv Jugoslavije.

Poslije smrti biskupa Milete,zbor kanonika izabrao je Pijani-a za vrsioca biskupskih duznosti dok bude drugi biskup izabran. Pijani je o tome obavjestio i Gradski N.O.-Sibenik. Dr. Zoric, rektor biskupskog sjemenista u Sibeniku se nada da bi mogao biti izabran za

sibenskog biskupa, dok kod ostalih svecenika prevladava misljen je, da ce za biskupa biti izabran Dr. Zoric, koji se nalazi u Rimu. Isti je sa pokojnim biskupom Miletom bio u stalnoj vezi, a smatraju da je i Harlej dao ili ce dati sugestiju da bude imenovan,jer se sa Harlejom isti nalazi u cestom dodiru.

Pijani prica, da je pk. biskup bio osobito zadovljan što je drug Bakaric uputio specijalistu da ga pregleda, te nastavlja, da je na biskupov sprovod dosao i nuncij Harlej,ali kad je saznao da ce na sprovodu biti zastupane narodne vlasti povratio se je natrag. Prije toga je isao kod biskupove sestre interesirajuci se o njezinim prihodima i finansijskom stanju.

Kako jos nije rijeseno pitanje zadarske nadbiskupije, te kako se tu vodi borba medju svecenstvom po pitanju iste, sada poslije smrti Milete, koji je bio za ukidanje zadarske nadbiskupije, svecenici i to uglavnom rodom iz Zadra i njegove okoline, namjeravaju poduzeti zivu akciju, da ostane zadarska nadbiskupija. Don Mate Garkovic direktor sjemenista u Splitu bi preko svojih veza morao tu stvar poduprijeti u Rimu. Sam Mumzani bi volio da ostane zadars- nadbiskupija i takovo je misljenje poslao preko Harleja u Rim vizavi ostalih dalmatinskih biskupa,koji traze nadbiskupiju u Splitu.

Popu u Skradinu Perisic Jeri ,stiglo je jedno anonimno pismo u kojem se trazi od njega da podjeli svu crkovnu robu i vec odredjuje kome inace,da ce ga urediti po "partizansku". Pismo je potpisano: "4 komunista".Jedno slicno pismo, isto potpisano, upuceno je jednoj zeni iz Skradina u kojemu se govori, kako da podjeli primljenu robu od popa Perisica. Po ovome se vode izvidi.

Upuceno je jedno pismo drugu Bjelanovic Marku tajniku mjesne zadruge Djeverske slijedeceg sadrzaja:

"Pobunjenici! Iza onog incidenta, koji se nedavno odigrao u Kistanjama sa jednim paroslavnim svestenim licem, naslucuju se u narodu, saputanjem, velike optuzbe i prigovori, kao da je to namjestila i izvela Komunisticka partija i njeno rukovodstvo.Osim toga mnogo se prigovara i to,da se tako nesto nije dogodilo nigdje i nijednom katolickom licu.Mi na to imamo sve odgovoriti slijedece: To je izveo narod, bez ucesca i potstreha Komunisticke partije i njena rukovodstva,a i kad bi Komunisticka partija tu i mala i umjesala svoje prste umijesala bi ih iz opravdanih razloga, koje cu ovdje i navesti uglavnom. Svakome je dobro poznato, koji je cilj bio Komunistickoj partiji u staroj Jugoslaviji, a taj cilj je pravoslavno svecenstvo, na svakom koraku omalovazavalo i

sprecavalo, dakle nije ga podupiralo. Svaki napor rukovodstva Kom.partije bio je uzaludan i teskom mukom bi se ostvario, da nam bas katolicko svecenstvo nije u tom pomoglo, preziruci dinastiju i monarhiju, stvarajuci kadrove nezadovoljnika u masi hrvatskog naroda,a najposlije i ustase,koj sa svojim pokoljem otjerase mase naroda u sumu od koga se poslije pretvorise pravi borci partizani. Otuda je Komunisticka partija dosla do svoga cilja i uzela vlast u svoje ruke, koju joj vise nitko i nikada oduzeti nece, zato nije cudo da se katolicko svecenstvo cuva, a i po koji ustasa, i to okorijeli koljac nalazi se u Narodnoj vlasti, jer su nam je oni jedini i pomogli dobiti. Nezakukuljeni partijas."

Po sadrzaju pisma bi se reklo,da ga je pisao neki pravoslavni svecenik, a u prvom bi redu dosao Mandic Jakov pop u Djeveskoma,koji je psovao poslije kako je vladika u Kistanjama bio napadnut.

Dubrovacki biskup Butorac je uznemiren govorom druga Tita u Sarajevu u kojom se zaprijetio reakciji, te tvrdi da ako je nesto Tito rekao da ce se to i u-ciniti.Zato o-n preporuca cutanje i opreznost.Nevjeruje svojim svecenicima,te govori o njima: "Medju njima ima svasta.Ja sam prema njima nepovjerljiv,a i narod je nepovjerljiv prema kleru".To opaza po milostinji koja se daje u crkvama je svaki dan manja.Doticuci se izbora,govori kako nije nikada glasovao,pa nece ni ovoga puta.

Biskup Pusic obavjestava jednog svog svecenika, da doznaje iz pouzdanih izvora, da ce se dozvoliti pensije umirovljenim svecenicima u Dalmaciji, a rijesenje ce doci prije Bozica i racunati se od prvi prosinca.

Skobalj don Ante zupnik u Jasenicama poziva ispred oltara roditelje da salju djecu na vjeronauk u crkvu i predlaze da skola pocinje u 9 sati umjesto u 8., kako bi on do tada mogao obaviti vjeronauk.

Smrt fasizmu – Sloboda narodu!

Za Referenta-pporucnik:
[v.r.]
/Kosic Frano/

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 168

26.

22. prosinca 1947.
Split

Bilten UDB-e o kleru

UDB-a ZA OBLAST DALMACIJU
Split, 22. decembra 1947. g.

K L E R

/B i l t e n/

U svojim propovjedima pred Bozic, kler je postao jako aktivan. Glavna teza propovjedi je pozivanje vjernika da se ponovno povrate vjeri i crkvi. Najvise apeliraju na majke da ne pustaju svoju djecu u pokvarena drustva, da ne citaju pokvarene knjige i gledaju kino pretstave. Obracajuci se zenskoj omladini govore im o duznostima zene, koji nijesu na ulici vec u kuci u krscanskom braku. Prijete dolaskom krista i zadnjim bozjim sudom.

Kod izvjesnog broja svecenika, opaza se naprotiv pomirljiv stav i zelja da se priblize Narodnim vlastima t. j. pojedinim rukovodiocima, kako bi u razgovoru sa njima prikazali sebe lojalnim gradjanima i prijateljima NOP-a. Nije se opazilo da su se u izborima za Oblasnu skupstinu previse angazovali.Tacno je da je prilikom izbora glasovao veci broj svecenika, nego sto je bio obicaj ranije. Vrsioc duznosti sibenskog biskupa – Pijani je glasovao.

Don Bedalo Josip iz Dicma, kotar Sinj, govori u propovjedi o jednoj siromasnoj spanjolskoj djevojci, koja je bila jako pobozna, te su je bezboznici u Spaniju uhvatili i osudili na strasnu smrt. Ona je rekla svom krvniku: “ubij mene, ali neces vjeru moju.”Treba da u ovim casovima narod moli, kako bi se sacuvala vjera i krscanstvo u ovim casovima ljudske povijesti.

Don Srecko Vukovic u Splitu, iznosi neuspjeh strucnjaka, koji su htjeli nauciti majmuna da govori, napominjuci, kako su sve nauke krive, a prava samo nauka crkve.

Fra Meto? Rudan u Proloscu, preko propovjedi ljudima govori, kako su na svietu dva fronta i to: jedan za boga ; a jedan protiv njega. Izmedju njih se vodi borba i pobjediti ce onaj koji je za boga .

Fra Frane Petricevic iz Lovreca, kotar Imotski, opominje narod, da mu se djeca ne odgajaju u vjerskom duhu, kao sto je to bilo prije rata. Pojedini ljudi zele odmetnuti narod od vjere, govoreci mu da nema boga , ali njih ce kazniti ruka bozja.

Preko propovjedi koju je odrzao jedan jezuit u Dubrovniku, obratio se omladini: "Nemojte se odbaciti od crkve i imati dodira sa nevjernicima. Mi smo trpjeli i trpjet cemo dok ne bude jedno stado i jedan pastir."

Biskup Butorac nije dao nikakve directive kleru prigodom izbora. On sam nije glasovao premda napominje da bi glasovao za Marina Cetini?ca jer ih je toliko zalužio te bi mu svoj glas sa radoscu dao, ali da on glasa da bi se sve okomilo na crkvu i razvikalo se u stampi. U svom raspravljanju govori dalje, kako se boji svecenika, jer da ih ima, koji su nepovjerljivi, te da radi toga sa nikim ne razgovara, a u vezi vanjske politike govori slijedece: "Izgleda da Rusi i Molotov su vukli za nos svih na konferenciji u Londonu. Tito je bio u Budimpesti, ali je tu nešto što ne mogu zamisliti ni shvatiti, da vjekovni neprijatelji Slavenstva danas preko noci postaju prijatelji. Biskup se tuzi na svoje ekonomsko stanje i govori kako bi tesko prosao, da nema u gradu ljudi koji ga materijalno i novcano pomažu, te da ce jednom u crkvici ispred oltara procitati njihova imena i zahvaliti im se pred svim narodom/.Nastoji sve da uciniti, kako bi don Franu Vucetica, koji se nalazi u logoru Nova Gradiska od tamo izvukao. Boji se da akcija sa strane crkve ne bi bila povoljna, vec da ce tu morati se zauzeti njegova familija.

Sibenski kler je ovoga puta u dosta velikom broju izisao na izbore pak je i sam vrsioc duznosti biskupa – Pijani glasovao. Pijani nastoji sebe prikazati prijateljem Narodne vlasti i dionikom lojalne politike koju je video pk. biskup Mileta, radi toga prica slijedece: "Bio sam 17.ov. mj. BIO sam u posjetima Kotarskom i Gradskom NO-u i sa tom sam posjetom jako zadovoljan. Oni su izrazili zelju da bi isao stopamapk. biskupa nasto sam im ja odgovorio da sam pripravan na svakom polju do stanovitih grnica."Nastavlja dalje, kako je njegova zasluga sto je pk. biskup isao u susret Narodnim vlastima, jer ga je on na to nagovarao s razloga sto je uvjeren da se ovo nece promjeniti. U imenovanju novog biskupa, da nunciji sada konzultira biskupe radi postavljanja novog sibenskog, a da ce preko treceg posrednika izvjestiti Vladu, dali se slaze sakandidatom ili ne. On je misljenja dace Vatikan voditi racuna da za biskupa bude covjek kojemu je vlada naklona.

Hvarski biskup Pusic javno ne nastupa, ali u intimnom krugu sve sto se dogadja kod nas nastoji protumačiti drugcije; te u svemu gleda nesto negativno. Predmet njegovih razgovora su izbori koji se sprovadjaju pod silu, vjera i svecenstvo koje se progoni, dok se povratnici koji dolaze iz Amerike vracaju zato jer moraju, jer ih kao komuniste Amerika tjera. Iz njegovih razgovora ne opaza se nigdje momenat posustanja, vec je ustrajan u svom neprijateljskom raspoloženju, pa cak prelazi u zagrizljivost.

Kako smo Vam vec javili u proslom raportu poslijessmrti Milete pripadnici zadarske nadbiskupije pa i ako su kao svesenici na duznosti u drugoj biskupiji poceli su sa akcijom da se napravi jedna spomenica i posalje papi u kojoj ce se iznijeti prava Zadra da on bude glavna biskupija za Dalmaciju. Ne mogu se sloziti u licnosti nadbiskupa koji bi imao uzeti to mjesto svakako smatraju da Munzani nebi mogao da ostane jer je Italijanac.

Nadbiskup Munzani uputio je zalbu Gradskom NO-u Zadar, radi odbijanja molbu za katehizaciju don Joze Felicinovica, don Ante Antonelija i don Simuna Jovica. Jednu takovu zalbu prosljediti ce po njegovoj sugestiji svaki od svecenika Ministarstvu.

Fra Karlo Nola je prilikom svog obilaska samostana u provinciji izlozio ove stvari braci: “Narodna vlast i mora biti zakon i tome se mora pokoravati. Moraju pomagati Narodnu vlast i nastojati da dodje do modus vivendi izmedju crkve i drzave. Upozorio ih je na cinjenicu da je u FNRJ rijeseno Hrvatsko pitanje sa kojim mogu biti oni zadovoljni, te da smo te da smo tako osugurani od nasih vanjskih neprijatelja Italijana i Njemaca. Nesmiju se nikako sastajati sa narodnim neprijateljima i moramo pomagati obnovu zemlje”. On u pismu upucenom fra Ivanu Tomasovicu iznosi ove tocke i misljenja je da ce fratri poslušati njegov savjet, te da ce provincija biti spasena.

Smrt fasizmu – Sloboda narodu!

Za Referenta–pporucnik:
[v.r.]
/Kosić Frano/

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 168

27.

22. siječnja 1948.
Split

Bilten UDB-e o kleru

II Otsjek U D.B.-e za oblast Dalmaciju
22.januara 1948 godine

B I L T E N
/Kler/

Po završetku božićnih svečanosti, došlo je do malog zatišja u aktivnosti klera po crkvama. Iskoristili su svetkovinu “svete obitelji“, da u svojim propovjedima prikažu kršćansku obitelj kao osnovu društva. Don Mladen Alajbeg, u svojoj propovjedi na taj dan iznosi važnost kršćanskog odgoja u obitelji, koji je onemogućen,ako je majka radi malene očeve plate primorana tražiti zaposlenje, napominjući, kako bi socijalno bilo dobro kad bi se žena mogla posvetiti odgoju djece, a muž zaradjivao dovoljno novca

potrebnih za život čitave obitelji. I kod ostalih svećenika je taj dan u propovjedima bila linija napadanja na odgoj djece u domovima, upošljavanje žena,civilni brak i sl.
Pobrinuli su se, da blagoslove što više kuća, a bilo je slučajeva da su pismeno tražili od naših ustanova, da li i njih smiju posjetiti.

Kler je osobito uznemiren oduzimanjem "g" karata za nabavku namirnica, te mnogi smatraju da će to biti oduzeto i njima. Najviše su uznemirene časne sestre, a opet Urban Krizomali u Trogiru govoreći o tome, napominje, kako će se ipak nekako snaći.

Na nekim drugim kotarevima se pojavila parola o mjenjanju novca. Po svemu izgleda da je ubacuje kler. Dubrovački samostan "Male braće" na brzinu kupuje vosak za tvornicu svjeća, kako bi se na brzinu oslobodio novca prije mjenjanja. U Otisiću su seljaci odbili primanje stotinarki, a izgleda da im je svećenik rekao, da će biti izmjena.

Doznajemo, da je prije odlaska jezuita na otok Mljet biskup Butorac sa njihovim starješinom Jegerom se o toj stvari savjetovao. Ovo je vršeno pismeno preko aburice. Jeger je u vezi toga pisao biskupu, napominjući da su na Mljet više puta išli svećenici, ali da su bili slabo primljeni, te da prijeti opasnost da čitav Mljet prijedje na pravoslavnu vjeru. Biskup je tada napisao dekret, koji dozvoljava trojici isusovaca, da tamo održe misije. Biturac govori za jezuite, da su oni jedini povjerljivi i požrtvovni. Mi o pokretu za prelaženje na pravoslavlje nema nikakovih izvještaja. Navodi Jegera po ovome bi mogli služiti samo njemu kao razlog, da pošalje jezuite na Mljet.

Biskup Pušić, sa sigurnošću govori o novom ratu, u kojem će pobijediti Amerika, uza sve što je Rusija jaka, zahvaljujući atomskoj bombi. Tvrdi da su svi napadaji na popove i fratre, kako su oni navodno bili ustaše laž, te navodi, da je biskup Cule u vezi Širokog Brijega pisao Bakariću, medjutim da mu ništa nije odgovorio, te da i to potvrđuje, kako je stvar izmišljena. I on govori o mjenjanju novca i to 100 prema 35.

Biskup Bonefačić je uputio Oblasnom N.O.-u i žalio se radi rušelja nekih kapelica,napominjuči, da narod podčinitelje prstom pokazuje, a oni ostaju pokriveni noćnom tamom.

Kako je u Šibeniku sudjen fra Ćiril Vrcan na 8 godina prisilna rada, a fra Frane Topić 12 godina, to je medju sibenskim klerom izazvalo raspravljanje. Pojedini svećenici negoduju, što su za vrijeme sudjenja odbijeni prijedlozi obrane.

Piani govori, da u takovim procesima uvijek ima nešto istinite. Naprotiv Zorić smatra, da je ovo sve izmišljeno i podmetnuto,kako bi se iste osudilo. Svi se slažu, da ovo ruši ugled crkve i svećenstva.

Piani se sve više nada postati biskup u Šibeniku. U Ameriku je naručio auto za potrebe kurije. Smatra, da će odlučujuću ulogu kod imenovanja novog biskupa imati gledanje na novog biskupa narodne vlasti. Iznedju njega i Zorićamsvaki dan je zategnutije stanje. Zorić ga napada, da sebi prisvaja prava koja nebi smio, te da je s radošću pokopao biskupa Miletu.

Ako smo vam javili, najozbiljniji i jedini kandidat za zadarskog biskupa je don Mate Garković, sadašnji rektor sjemeništa u Splitu. Isti je odlazio u Zadar radi savjetovanja sa ostalim svećenicima, koji su poveli tu kampanju formiranja zadarske biskupije sa onim terenom, kojeg sada ima šibenska administracija. Čitav ovaj pokret u Zadru ima nacionalni-hrvatski karakter vis-a-vistalijanskih svećenika i Muzani-a.Tako ovi svećenici, osudjuju biskupe, koji su bili na pogrebu biskupa Milete, što su sve funkcije vršili na latinskom jeziku i ako se za sve to postoje hrvatski obredi.

Mjesto fra Ivana Arbusa, u Drniš je došao fra Ivan Mandac. Isti se s obzirom na sugestije Noline povezao sa Nar. Frontom, te naglasio, da će sudjelovati sa nar. vlasti. Preko propovjedi u crkvi, naglasio je, da nije ove vlasti, da bismo bili roblje njemaca, te istaknuo potrebu sloge, bratstva i jedinstva.

Pred Okružnim Sudom u Splitu završen je proces protiv Don Andre Štambuka, te je isti osudjen na 3 godine prisilna rada.

Smrt fašizmu – sloboda narodu

Za referenta:
/Kosić Frano/

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 168

28.

22. veljače 1948.
Split

Bilten UDB-e s podacima o kleru

II Otsjek UDB-e za oblast Dalmaciju
22 ~~januara~~ 1948 godine.
februara[331]

B I L T E N
/Kler/

Dubrovački biskup BUTORAC u razgovoru sa našim agentom ističe kako komunizam svakim danom uzima sve veće razmjere i kako se nemamo čemu nadati, te nastavlja: " Dok su u Americi, francuskoj i Italiji provadjaju izbori i dok se te zemlje unutrašnjom borbom slabe dotle se Sovjetski Savez jača bez ikakovih unutrašnjih trzavica." Za Francusku kaže da je Vulkan koji tinja te očekuje da će francuski radnici u dogledno vrijeme nešto napraviti s obzirom što su, kako Butorac kaže-zatrovani. Za Italiju misli da bi se mogla izvući iz haosa, jer su se talijani i u historiji znali snalaziti i izvuči.

[331] Nadopisano rukom

Sporazum FNRJ sa Madjarskom ne može shvatiti i čudi se kako mogu vjekovni neprijatelji preko noći postati prijatelji.

Jedno od najtežih su mu briga, kako sam kaže, crkvene propovjedi. Za sebe veli, da pazi na svaku riječ, a također da vodi računa što mu svećenstvo propovjeda, jer mu je svećenstvo desetkovano "samo zato što je imalo dug jezik." Tu preporuča našem agentu, da pazi što govori i pred kime govori, jer je danas lako stradati. Sam Butorac odredjuje što će se koje nedjelje propovjedati po crkvama njegove biskupije, te podredjenom svećenstvu dostavlja potrebna uputstva. Tako, a u vezi s tim don Darko Gatica župnik iz Grude-Konavlja priča, kako mu je biskup naredio da se ne miješa u politiku, te kako mu svake nedjelje šalje temu koju treba da propovijeda u crkvi.

Nezadovoljan ovogodišnjom proslavom Sv. Vlaha. Ljuti se što su sve ove godine darovi od naroda primali pred Gradski NO. Umjesto pred crkvom Sv. Vlahe kako je inače običaj. Govori da se iduće godine neće uopće slaviti Sv. Vlaho, a već da ove godine proslava imala komunistički karakter.

Tuži se da je više gladan nego sit, a da ga se ne sjete "dobri" gradjani loše bi prošao, kako sam kaže. Priča , da je u procesiji na dan Sv. Vlahe jedva nosio glavu sv. Vlahe, te je nekoliko puta morao davati mladjim svećenicima.

Pop Pijani /kaptolski vikar/ povratio se iz Zagreba u Šibeniku, te sada nastoji da prazne župe zagorskih sela šebenske biskupije popuni sa župnicima. U tom pravcu pisao je "Provincijalatu" pres; otkupitelja Split", te im je dao sugestije da bi za prvo vrijeme mogli poslati svoje svećenike u Lećevici, Suhom Docu i Gracu. Da bi stvar pospjesio Pijani od tome ovako kaže: "ideli se tako napred, potrajeli ovako stanje još koju godinu mi smo izgubili sve pozicije u mnogim zagorskim župama." ……

O svom sastanku sa drugom Ministrom Krajačićem, pijani piše Provincijalu:

…"Ja sam ovih dana na dugi raspravljao sa Minsitrom Unutrašnjih poslova. Iznio sam mu čitavi problem i sve razloge radi kojih župnici ne mogu rezidirati u zagorskim župama. Njega je to mnogo interesiralo. On mi je obećao svu svoju potporu u ovome. Kazao mi je: ja Vam jamčim, da ako mi javite u kojem se selu svećenik nastanio da će biti miran i siguran njegov život." . . .

U posljednje vrijeme veći broj svećenstva u Dalmaciji mnogo priča o zategnutosti koja vlada izmedju Istoka i Zapada. S tim dovode u vezu nemonovnost novog rata. Tako fra Leonardo Mihalić iz splitskog samostana Poljud očekuje rat, te je promijenio mišljenje koje je ranije imao da do rata neće doći. Za atomska bomba kaže, da nije ni važna, jer je i Rusi imaju. Za Ameriku tvrdi da posjeduje vrstu plina koji uspavljuje, a koji će se upotrebljavati za uspavljivanje vojnika na frontu s istovremenim spuštanjem padobranaca. Nastavlja Mihaljić, Amerika i Engleska opkoljavaju Rusiju sa svih strana, te uspostavljaju aerodrome u Kini, Japanu, Indiji, Iranu, Turskoj, Italiji, Njemačkoj, Austriji itd.

Ovakovo mišljenje s Mihalićem dijeli još priličan broj svećenstva, a medju njima i hvarski biskup Pušić.

Mihalić tvrdi, da se Vlast "prti" u crkvene poslove iako nema pravo na to, iz razloga što je crkva odjeljena od države. Ističe, da se država mješa u izbor novih biskupa, iako to po Zakonu nebi smjela, te dodaje Vlast je podjelila crkvu od države samo zato da nebi morala plačati župnike.

U posljednje vrijeme na Kninskom Kotaru izbilo je nekoliko incidenata u odnosu na crkvu. Tako je u selu Polacama pretsjednik Mj. NO-a upao sa omladinom u

pravoslavnu crkvu sa namjerom da para crkvene knjige, u čemu je slučajno spriječen od sveštenika Jelić Ratka, koji je naišao. Sa mjesne zadruge u istom selu pucano je iz pušaka, koje si dodjeljene za osiguranje zadruge, u crkvena zvona a i u samu crkvu. Jednom drugom prilikom ulazilo se u crkvu oblačilo se crkovno ruho, te se tada pljuvalo po crkvi. Itd.itd. po ovim izgredima upoznato je Kotarsko političko rukovodstvo, a i mi smo sami počeli istragu.

5 veljače održan je u Zadru sastanak, kojemu su prisustvovali kanonici zadarske biskupije i neki svećenici. Sastankom je rukovodio Feličinović don Jozo; koji je pročitao dopise koji su upućeni nadležnim u Zagrubu i Vatikanu, a po pitanju stvaranja zadarske biskupije sa teritorijem, kojega je imala za vrijeme Austro – ugarske. Uporedno s ovim raspravljeno je pitanje razgraničenja zadarske i šibenske biskupije. Svećenici Zorica don Iva i Rasol don Vinko postavili su pitanje da se rijeci i pitanje zadarskog biskupa; te da bi jednom trebalo da se postavi za biskupa hrvata. Sastanku je prisustvovao gvardijan samostana Školjić-Preko Buratić, koji je dobio zadatak da sa upozna Rittinga i Pretsjednika vlade NRH.-

Referent:
/Sansović Mirko/
[v.r.]

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 168

29.

17. srpnja 1948.

Izvješće OZN-e o terorističkim organizacijama i grupama u Hrvatskoj od lipnja 1945. do srpnja 1948.

17/VII.1948.g.[332]

Referada za fašističko-terorističke organizacije
IZVJEŠTAJ
Za period od juna 1945. do 1. jula 1948. god.

[332] Nadopisano rukom

/.../

II./ Terorističko-fašističke organizacije i bande

/.../

Objavljivanjem amnestije od IX. mjes. 1945.g. nanešeni su ozbiljni udarci oružanim bandama. Kroz mjesec dana koliko je trajala amnestija, ubijeno je, pohvatano i predalo se oko 800 bandita, te smo računali da je u Hrvatskoj poslije te amnestije bilo oko 1500 oružanih bandita i bunkeraša. No samim time nije bilo likvidirana opasnost postojanja i djelovanja oružanih bandi. Poslije amnestije imali smo u Hrvatskoj slijedeću situaciju: u južnoj Hrvatskoj specijalno u okruzima Karlovac, Luka, Sjeverna Dalmacija i jedan dio Banije postojale su približno vojnički organizirane oružane bande koje su aktivno utjecale na političku situaciju u selima i mjestima, vršile vojničke akcije i predstavljale za nas prvostepeni problem. U Sjevernoj Hrvatskoj bilo je drugačije. Na okruzima Zagreb, Varaždin, Daruvar, Osijek, Sl. Brod i Bjelovar ispoljavalo se nastojanje klerikalnih, mačekovskih i ostalih protunarodnih elemenata za stvaranje oružanih bandi, te smo u tim okruzima umjesto brojnog opadanja banditizma, imali jačanje banditskih grupa. Dok su u južnoj Hrvatskoj bande stvarale jatačke organizacije, u Sjevernoj Hrvatskoj klerikalno-mačekovski elementi stvarali su oružane bande i jatačke organizacije na taj način što su širili propagandu o sukobu SSSR-Engleska, o propasti D.F.J. i omogućavali bijeg iz logora i zatvora ustaškim zločincima, davali bjeguncima skloništa, materijalna sredstva i veze za bande.

Istovremeno počeo je jači interes za oružane bande kod kvislinških emigranata naše zemlje, koji su se nalazili u Austriji i Italiji, te je došlo do puta u zemlju ustaških pukovnika Moškova i Lisaka i njihovog povezaivanja sa zagrebačkim Kaptolom. Cilj svega ovoga bio je stvoriti centralno rukovodstvo oružanih bandi, povesti organiziranu oružanu akciju unutar naše zemlje i pomoću nje stvoriti uslove za stranu intervenciju i obaranje postojećeg poretka u FNRJ. Ti su pokušaji propali hapšenjem pukovnika Lisaka, nadbiskupa Stepinca i njegovog tajnika Šalića i komp. Iako je time bilo onemogućeno organiziranije nastupanje oružanih bandi, terorističkih organizacija i protunarodnih elemenata, nastojanje za jedinstvenom terorističkom akcijom Lisaka, Moškova, Stepinca, Šalića i Bernardića urodila su izvjesnim plodovima. U Sjevernoj Hrvatskoj oružane bande potpomognute svuda od klera i mačekovaca počele su se stalno nazivati križarima, organizovanije nastupati u akcijama i propagandi, a u Južnoj Hrvatskoj vojnički oformljene bande počele su jedinstveno politički nastupati.

/.../

Kroz zimu 1945. i 1946. uspjeli smo likvidirati jedan dobar broj oružanih bandita, tako da su u proljeće 1946. ušli prilično razbijeni i okljašteni, ali potpomognuti protunarodnim organizacijama i elementima, oružani banditi počeli su se sređivati i popunjavati svoje redove manje od đaka i građana koji su se odmetnuli više od bjegunaca iz Kazneno Popravnih Zavoda i zatvora OZN-e i milicije. Ovo naročito važi za sjevernu Hrvatsku, te je djelovanje ustaškog bojnika Vrban Ante koji se je iz Austrije ljeti 1946.g. prebacio u

Slavoniju i djelovanje predsjednika Obrtničke komore NDH ustaše Dujića uslovilo stvaranje I. Slavonskog križarskog zdruga i terorističke organizacije „Hrvatski Domovinski Pokret“ u Zagrebu, Novoj Gradiški, Sl. Brodu i Sl. Požegi. Gotovo u svim okruzima Sj. Hrvatske banditske grupe su rasle, postajale agresivnije i kad se tome još pribroje razne kriminalne akcije pojedinaca i grupa legalnih, polulegalnih i ilegalnih, onda se može zaključiti da je banditizam u cjelini stvarao sve nesigurnije stanje u tim okruzima, dok u J. Hrvatskoj usprkos obnavljanju pojedinih banditskih grupa individualnih i zajedničkih nastojanja terorista, jataka i njihovih organizacija, banditizam je bio u stalnom opadanju izuzev kotareva Ogulin, Otočac, Gospić i graničkih kotareva Sjeverne Dalmacije. To se objašnjava time što su ostaci buržoazije, kao i kler i mačekovci u to vrijeme bili mnogo organizovaniji i jači u Sj. Hrvatskoj nego u Južnoj. Nadodajemo da se po konac 1946. ubacilo u zemlju u dvije do tri grupe oko 20 ustaških terorista uglavnom iz Austrije. Iako smo kroz 1946.g. likvidirali oko 840 oružanih bandita i računali da ih je ostalo u zemlji u decembru 1946.g. svega 540, ipak je banditizam još uvijek predstavljao opasnost i problem s kojim se je trebalo najozbiljnije pozabaviti.

Tokom zime 1947.g. otpočela je naša jaka kampanja za uništenje oružanih bandi i jatačkih organizacija. Rezultati koji su postignuti zadovoljavajući su, a razloga za početak takve kampanje koja je trajala sa prekidima skoro cijelu 1947.g. bilo je više.

Do početka ove kampanje vodili smo u zemlji oko 540 zaregistriranih aktivnih bandita i bunkeraša i s obzirom na jatačke organizacije smatra najproblematičnijim terenom po pitanju banditizma okruge Zagreb, varaždin, Bjelovar i Sl. Brod. S obzirom na prilično spore i nedovoljno široke i intenzivne metode borbe naših odjeljenja protiv oružanih bandi, nije se mogao ovaj mali broj oružanih bandi smatrati realnim, a niti se je mogla pravilno ocijeniti snaga bande u narodu, snaga i organizacija jatačkih organizacija i nije bilo dovoljno garancije da će naša odjeljenja sama moći efikasnije riješiti taj problem. Uz to kombinacije domaće reakcije koje su se počele realizirati rano u zimi sa stvaranjem psihoze o proljetnoj aktivnosti križara kao i kombinacije inozemstva dalo nam je povoda da korjenito uđemo u problem uništavanja banditizma. Poseban problem za nas predstavljale su stare oružane grupe koje su imale svoju tradiciju i popularnost u mjestima gdje su se zadržavale, kao i stanovito iskustvo u borbi ta održavanje, isto tako jatačke organizacije u nekim selima kotareva Donja Stubica, Sv. Ivan Zelina, Zagreb I. (okruga Zagreb), gotovo na svim kotarevima – na jednom više na jednom manje – okruga Varaždin, Bjelovar i Brod, kao i na kotarevima Ogulin, Slunj /okrug Karlovac/, Gračac, Otočac, Gospić /okrug Lika/ i nekim kotarevima Sjeverne Dalmacije, potpomognute podržavane i često rukovođene od reakcionarnih elemenata HSS, rimokatoličkog ili pravoslavnog klera, pretstavljale su jedan od najtežih problema banditizma.

/.../

S obzirom na gornju situaciju pred naše Odjeljenje /UDB-u Hrvatske/ postavili su se slijedeći zadaci početkom 1947. god.:

1. Formirati na gornjim terenima centre za borbu protiv oružanih bandi u koje bi bili uključeni svi efektivi tamošnjih naših organizacija UDB-e pod direktnim rukovodstvom oficira našeg Odjeljenja. Organizacioni zadatak takvih centara sastojao se u angažiranju potrebnog broja oficira za borbu protiv oružanih bandi i postizavanju koordinacije u tom

pravcu sa svim našim organizacijama na terenu kako bi zahvat bio što dublji i uspjesi što veći. Zadatak same borbe sastoja se u :

a) što temeljitije likvidirati postojeće oružane grupe,
b) razbiti i uništiti jatačke organizacije,
c) stvoriti solidnu agenturno-informativnu mrežu i poboljšati metode borbe.

Ovi su zadaci u cjelosti izvršeni, te po tom pitanju oružanih bandi i terorističko-fašističkih organizacija imamo slijedeće stanje u zemlji zaključno sa 1. julom 1948. god.:

U zemlji ne postoji više ni jedna organizirana oružana grupa. Imamo zaregistriranih svega 67 bandita i bunkeraša uglavnom neaktivnih. Terorističke organizacije svedene su na minimum po broju, a njihov rad je gotovo beznačajan izuzevši sjevernog dijela Dalmacije.

/.../

Na bande više ne računaju ni kler ni mačekovci.

/.../

Uglavnom se pojavljuju tendence za bježanje u inozemstvo.

/.../

Prilog: Popis najvažnijih oružanih grupa od 1945.-1948.g. i tabelarni pregled od 1945.-1948.god.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Referent-kapetan: /Rajković Mata/

Šef II. odsjeka-odjeljenja – ppukovnik: /Vidović Gabro/

/.../

Br. 27 BOGIĆEVA grupa oformljena je odmah nakon oslobođenja naše zemlje, a brojila je 5 bandita. Krstarilu su na kotarevima Drniš, Split i Benkovac. Aktivnost im se je ispoljavala u pljačkanju zadruga, teroriziranju naših aktivista i pljačkanju privatnika. Podršku su dobivali kod ustaški nastrojeni elemenata.

Br. 28, HRSTIĆEVA grupa formirana je odmah po oslobođenju naše zemlje, a brojila je 6 bandita i kretale se na kotarevima Drniš, Sinj i Kaštel. Izvršila je niz pljački zadruga i terorizirala je aktiviste narodne fronte. Imala je podršku kod svojih porodica i ustaških elemanata.

Br. 29, KANAJETOVA grupa brojila je 6 bandita, a krstarila je na kotaru Sinj i povremeno prelazila na druge kotareve. Uživali su podrušku svojih porodica i ustaških elemenata, a bili su aktivni u pljačkanju zadruga i ubijanju aktivista.

/.../
60. Grupa pod rednim brojem 27. krstarila je i 1946.g.

/.../

62. Grupa pod rednim brojem 28. likvidirana je u svibnju 1946.g.
63. Grupa pod rednim brojem 29. kretale se je i 1946.g.

/.../

77. Grupa pod rednim brojem 29. likvidirana je u ožujku 1947.g.

/.../

84. Grupa pod rednim brojem 27. likvidirana do konca 1947.g.

/.../

KOMENTARI TABELARNOG PREGLEDA
- -

Po oslobođenju bilo je u zemlji oko 2500 bandita, a od oslobođenja do 1. jula 1948.god. likvidirano je, pohvatano ili se predalo 3688 bandita.

/.../

Prijepis, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1561, SDS RSUP RH, 015.26

30.

8. prosinca 1952.
Zagreb

Upute Ministarstva unutrašnjih poslova NR Hrvatske za „sužavanje baze za neprijateljsko djelovanje klera“

NARODNA REPUBLIKA HRVASKA
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJI POSLOVA
Str. Pov. P. 358/1952
Zagreb 8. XII. 1952.

PREDMET: Sužavanje baze za nepri-
jateljsku djelatnost klera.

NARODNI ODBOR KOTARA- GRADA
ODJEL – UPRAVA ZA UNUTRAŠNJE POSLOVE
(na ruke načelniku)

S V I M A

Pojedini svecenici i pripadnici raznih vreskih organizacija često puta izlaze iz okvira čisto vjerske djelatnosti i dolaze u sukob sa našim pozitivnim zakonima propisima, što dovodi izmedju ostalog do pokretanja i vodjenja postupka protiv njih od strane državnih organa.

Budući da se ne može dozvoliti da se kroz vršenje vjerskih obreda ili na bilo koji drugi način potkopavaju temelje naše socijalističke izgradnje, a to pojedini svećenici i pripadnici raznih verskih organizacija pokušavaju i čine, ukazuju se nužno poduzimanju mjera u svrhu sužavanja baze za neprijateljsku djelatnost klera. Da bi organi unutrašnji poslova pravilno postupali u odnosu na razne oblike kroz koje vjerski prestavnici prevoda svoju nedopuštenu djelatnost daju se slijedeća obavještenja:

1) PROCESIJE

Zapaženo je da pojedini svećenici održavaju procesije, a da ih predhodno ne priljavljavju nadležnim organima. Održavanje procesije treba smatrati javnim skupom koji je predjivać, u konkretnom slučaju svečenik, dužan prijaviti odjelu za unutrašnje poslove kotarskom odnosno gratskom narodnom odboru najmanje 48 sati prije održavanja. Ukoliko to propustiučinio je prekrš iz čl. 6 zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira.

Nadležni organi unutrašnji poslova, kojem je prijava podnesena, može održavanje process odobriti ili zabranit. U koliko se održavaju procesije odobrava, onda

se podnese prijava uzima na znanje, a ako se ne odobrava onda je potrebno donijeti formalno pismeno riješenje sa kratkim obrazloženjima. Ovo riješenje neče se uručivati svečeniku, već će mu se samo saopčiti uz potpis na aktu, i uputi ti ga da ima pravo žalbe na ministarstvo unutrašnji poslova u roku od 15 dana putem odjela koji je donijo prvostepeno riješenje. U koliko dodje do ulaganja žalbe istu terba sa odnosnim spisom prosljediti ovom ministrastvu sa opširnim obrazloženjem.

Ako svečenik institira na tome dam u se uruči pismeno riješenje onda će mu se takovo izdati sa obrazloženjem: "Ovaj odjel nalazi da se održavanje prijavljene procesije ne može dozvoliti iz razloga predvidjenoga u čl. 6 stava II. zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira."

U riješavanju prijava za održavanje procesije treba se pridržavati slijedečeg kriterija:

Ako se procesija održava u jednom mjestu odredjenom dana svake godine poslije oslobodjenja, onda je nezabranjivito, ako se radi održavanju neuobičanje procesija onda održavanje isto treba zabraniti.

Dosadašnja praksa pokazala je, da se mnogim običajnim procesijama smanjiti značaj, ako im se ogranići kretanje na crkovno dvorište ili najbliže okolnosti oko crkve. Ćesto puta dovoljno je bilo na ovo samo ukazati pojedinom svečeniku i uvjerljivo mu obrazložiti takvo traženje. Medjutim, primjenjivanjem ove mjere ovisi o konkretnoj situaciji na terenu i prije njenog preminjivanja treba uzeti u obzir ove elemente, kako se ne bi bez potrebe izuzivala politička šteta.

2) MLADE MISE.

Nije rijedak slučaj da izvjestan broj bogoslova svake godine u svojim rodnim mjestima održava mlade mise i to pod vedrim nebom. Pojedine svečenici nastoje ovim priredbama dati demonstrativni neprijateljski karakter. Da bi ove mlade mise odnosno priredbe ispale što svećanije, grade se slavoluci organiziraju se doček mladomisniku, odredjue se djeca koja će održavati pozdravne govore, deklemirati pjesmice i t. d. Održavanje ovakvih misa odnosno priredbi izvan crkvenih prostorija treba smatrati javnim okupom koji su priredjivaći dužni u smislu čl. 6. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira prijaviti odjelu unutrašnjih poslova, ako to propuste - čine prekršaj koji povlači za sobom kaznu. Održavanje mladih misa izvan crkvenih prostorija ne treba odobriti, jer za to ne postoje nikakvi opravdani razlozi, pošto se mlade mise mogu održavati u crkvi kao sve druge.

3) KRŠTENJEI VJENČANJE

Krštenje je individualni vreski obred, ali je običaj da se on obavlja u crkvi. Stoga ne treba dozvoljavati, da svećenici uvode praksu krštevanja djece u privatnim kućama, jer se naj češće radi o slučajevima tajnog krštevanja kojem mu je svrha stvaranje siphoze navodnog progona vjere. U slućaju kad se za ista radi o težim bolestima djetetu, krštavanje u kući je opravdano, ali u svim drugim slučajevima treba svećenike pozivati i u pozoravati ih da vjerske obrede , pa i obrede krštavanja obvjestu u crkvenim prostorijama, koji su i za to predvidjene. Treba imati u vidu da svećenik ne smije izvršiti krštenje ili odgovarajući obred prije nego što je podnesena prijava rodjenog imena djeteta za upis u matićnu rodjenih. Svećenih, koji prekrši ovaj propis čini prekršaj iz čl. 45a) zakona o državnim matićnim knjigama. Izmanjeni tekst ovog ćlana sadržan je u Zakonu o suglašnjivanju posebni propisa o prekršajima u saveznim zakonima s odredbama OZP (službeni list FNRJ br. 46/195P).

Ako koji svećenik izvrši i obred vjenčanja po propisima vjeroispovjestiprije nego što je zaključen brak pred nadležnim organima, odgovoran je za krivično djelo iz čl. 312 K. z

4/ CRKVENI POGREBI

Za vjerski obred koji se vrši prilikom sahrane ne treba tražiti posebno prijavljivanje, jer je to individualo obred, koji nije moguće vršiti drugdje nego na groblju. Nikakav pogreb, pa ni crkveni, nesmije se izvršiti prije nego je podnesena prijava o smrti nadležnom matičara ili pribavljena dozvola nadležnog narodnog odbora.Krštenje ove zabrane prestavlja takodjer prekršaj iz čl. 42 a) o državnim matičnim knjigama.

5) BLAGOSLOVI KUĆA

Blagoslovi kuća, kao tradicionalna vjera obred, svećenici mogu obavljati izvan crkvenih prostorija , jer je taj obred nužno s tim skopčan.Medjutim treba voditi raćuna o tome da ga svećenici vrše potpuno na dobrovoljnoj bazi, t. j. da odlaze posvečivati kuće samo onim osobama koje to same traže. Ni u kom slučaju ne smije se dozvoljavati, da svećenici prigodom blagoslova kuće prikupljaju milodare u nocu ili u naravi izvan crkvenih prostorija i prekršitelja treba kažnjavati po čl. 7. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira. Sakupljanje novca i hrane nije sastavni dio obreda, pa otpada svaki prigovor da se time obred onemogučava ili otežava. Ovo se odnosi i na t. zv. Svečenje vodice po kućama.

6) VJERSKI OBRED RAZNIH SEKTA PO PRIVATNIM KUČAMA

Neke vjerske zajednice, osobito razne sekte (baptisti, kratova, duhova, crka i sl.) uvode na pojedinim terenima praksu održavanja vjerski obreda u privatnim kučama, i to sad kod jednog sad kod drugog pripadnika sokte. Često puta se tu i ne radi ni o kakvim vjerskim obredima, već o neprijateljskoj djelatnosti protiv narodne vlasti. Vjerske zajednice koje nemaju crkve, mogu objaviti vjerske obrede u privatoj kući samo u tom slućaju, ako se jedna prostorija odredi trajno i isključivo za tu svrhu i uredi po propisima dotićne vjerske zajednice, a sastanci da budu javni. U ovom slučaju održavanje vjerski sastanaka odnosno obreda ne podlže obvezi prijavljivanja.

Ako pojedine vjerske zajednice ne postupe kako je gore navedeno, već održavaju sastanke odnosno obrede sad na jrdnom sad na drugom mjestu, onda se to radi o prekršaju iz čl.6 zakona o prekršajima, pa protiv prestavnika vjerske zajednice treba podniti prijavu sucu za prekršaj radi vodjenja administrativnog kaznenog postupka zbog prekršaja-održavljanja neprijavljenog javnog skupa.

7. KATEKIZACIJA

Usmislu obveznih uputa, izdani od Savjeta za prosvjetu nauku i kulturu NRH. (Prosvjetni vjesnik br.1 od 15-II.1952 god.) svećenici mogu obavljati katekizaciju(Podučavanje vjeronauka) samo u crkvi, i to potpuna na dobrovoljnoj bazi.Prema tome, niukom slučaju nesm?j ese dozvoljavati, da svećenici održavaju katekizaciju, a niukuljaju u neku drugu svrhu školsku omladinu, izvan crkvenih prostorija.Kod vršenja katekizacije u crkvi svećenici nesmiju to ćiniti na pricipu škola, i razreda, naprincipu davanja ocjena ili vodjenje popisa polaznika katekizacije, jer to sve daje katekizaciji neki obvezni značaj. Takodjer nesmije se dozvoljavati, da svećenici katekizaciju održavaju neposredno preije ili nakom školske obuke, jer time produžuju broj sati dozvoljeno odterećivanja djece, što ima štetni pedagoških štetni i zdravstvenih podledica. Ukoliko djeca imaju školu tokom dopdneva, svećeniciih mogu sakupljati za katekizacijutokom poslije podneva i obratno.

U koliko pojedini svećenici budu postupali protiv gore izloženo treba h pozivati u odjel unutrašnjih poslova i narediti im da to ubuduće nećine.O ovom opozorenju treba saćiniti uredovnu zabilješku, pa ako se slučaj ponovi , podnijeti prijavu sucu za prekršaj iz čl.2 točke 7 Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira.

8. ODRŽAVANJE GODIŠNJIH SASTANAKA SVEĆENIKA

Svećenici sa pojedinih kotareva održavaju godišnje sasta nke radi dogovora o zajedničkoj djelatnosti.U skladu sa općom tedencijom, oni u pogledu održavanja ovih sastanaka izgnoriraju postojeće zakonske propise i ne prijavljivaju sastanke dotićnih sastanaka. Održavanje ovih sastanaka treba smatrati skupovima koji su sazivaći dužni prijaviti (čl. 6 Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira). Održavanje ovih sastanaka i pravilu netreba zabranjivati, osim u slućalu akoje ustanovljeno da su oni ranije u dotićnom kotaru zloupotrebavljali u neprijateljske i političke svrhe.

9. ORGANIZACIJ CRKVENOG ZNAĆAJA

Organizacije crkvenog znaćaja kso šta su : crkveni odbori bratovštine, crkveni pjevački zborovi, kongregacija, treći redovnim i slićno, trebaju za svoje postojanje i djelatnosti tražiti odobrenje po zakonu o udruženjima, zborovima i drugih javnih skupovima. Čak i u slućajevima da bi one to tražile, treba ih molbe rešavati negativno s obrazloženjem da se radi organizacijama crkvenog znaćaja, koje u okviru crkvenih prostorija prostorija mogu nesmetno djelovati.Medju tim, nesmije se dozvoljavati, da spomenute organizacije razvijaju bilo kakvu djelatnost ili agitaciju izvan crkvenih prostorija: Tako naprimer crkveni pjevački zbor može održavati vježbe samo u crkvi, a pivati samo kao pratnja vjerskog obreda. Organiziranje crkvenih pjevačkih zborova pod odredjenim imenom i upravom kao i okupljavanje pjevaća radi uvježbavanje ili pjevanja iznad crkve, (pjevati mogu samo kao pratnja crkvenog obreda), izlazi iz okvira crkvenog pjevačkog zbora kao pratnja vjerskih obreda sadrži elemente djelatnosti po uzoru na udruženja. Takvo djelovanje crkvenih zborova ili slićno djelovanje bilo koje od napred spomenuti vrsti organicacije crkvenog značaja predstavlja prekršaj i potpada pod sankciju iz novog čl.26.toč.2.Uvodnog zakona za K.z.Službeni list FNRJ broj 11/1951).

Crkveni odbori i bratovštine mogu održavati sjednice u svrhu riješavanja pitanja iz svoje nadležnosti i u župnim odnosima parahiskim uredima, no u ovom slučaju dužni su podnijeti nadležnim organima prijavu u smislu čl. 6. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira.

10.) NADRIOBRT? NADRILJMKKRSTVO I ODRŽAVANJE SATOVA IZ GLAZBE I STRANIH JEZIKA

Masovna je pojava, da se pripadnici raznih ženskih radova bave nadriobrtom i nadreljekarstvom, mnogi svećenici takodjer se bave naddrelkarstvom. Na račun takove dijelatnosti mnogi, osobito ženski radovi stvaraju se povoljne materijalne mogućnosti za svoj rad, materijalno toliko neovisnin da mogu ustrajati u svom bezkonpromisnom i neprijateljskom stavu prema narodnim vlastima, te sistematski provoditi neprijateljsku djelatnost. U praksi bi se pokazalo, da gdje god se redovnicama onemogućilo bavljenje nadlijekarstvom i nadriobrtnom, da su se one uključile u privredu, ili su se upošljavale u bolnicama, tako da je i društvo od njih i imalo koristi, a osim toga daleko više su vodile raćuna o svom stavu i djelatnosti. Ne smije se tolerilati praksa da pojedini samostani budu ćitave ilegalne radionice u koji se izradjuju odjevni predmeti za gradjanstvo. Osobe

o kojima je ovde rijec, a koje se bave nadriobrtom treba prijavljivati sdcu za prekršaje radi vodjena administrativnog kaznenog postupka zbog prekršaja iz čl. 79. Općeg zakona o zanastvu, dok protiv onih koji se bave nadriljekarstvom treba podnositi krivićne prijave radi krivičnog djela iz čl. 205 Krivičnog zakonika. Isto tako treba sprečavati časne sestre u održavanju satova iz glazbe, stranih jezika i t. d.

11) NEPRIJAVLJIVANJE BORAVKA OD STRANE FUKCIONERA POJEDINIH VJERSKIH ZAJEDNICA

Uočeno je da, mnogi svećenici, redovnici, redovnice i bogoslovi , te razni pripovjednici pojedinih vjerskih zajednica, često borave duže od 24 sata u mjestima iz vana ovog prebivališta, da se po dolasku u to mjsto ne prijavu niti prije napuštanja mjesta boravka odjavljaju, čime čine prekršaj kažnjiv po čl. 17. Uredbe o privljajivanju boravka . ovo je praksa koji dotični sistematski prevode na liniji ignoliranja postojećih propisa , zbog toga na njh tereba obratiti mnogo više pažnke i pažnje i prekršaje kažnjavati predvidjenom novćanom kaznom.

12) POREZ

Poća je pojava, da su svečenici slabije – ne realnije oprezovani od ostalih gradjana . glavni je razlog tome, što oni imaju čitavi niz prihoda i šta je struhtura tih prihoda svečenika i pojedinih vjerskih zajednica zbog svoje specifićnosti, slabo poznata našim filanciskim organima. Da bi filaciski organi došli do potpunih podataka o preihodu, oni u nove veijeme rraže od svečenika uvid u njihove poslove knjige koje ovi vode po direktivama viših crkvenih organa. Ima medju tim slučajevima, da svečenici odbijaju pokazati filacinskim organima svoje knjige da bi na taj način prikrili podatke o stvarnim prihodima kojih podlaže o porezivanju. U takvim slučajevima, kada je oni odbijaju nadležne filaniske organe uvid u poslovne knjige, treba ih prijavljivati sudcu za prekršaj radi vodjenja administrativnog – kaznenog postupka po čl. 47 i 48 Osnovnog zakona o društvenim doprinosima i porezima.

13) RASPAČAVANJE VJERSKIH PUBLIKACIJA

Razne vjerske publikacije, koje se štampaju u zemlji, a i one koje dolaze iz inozemstva raspačavaju se na terenu, od strane lica koja nemaju dozvolu za obavjanje kloportažom. O tome treba povesti više računa i tako nedzvoljeno raspačavanje onemogučiti.

14) STAV PEMA LICIMA KOJA SVOJOM DJELATNOŠČU UVELIČAVAJU CRKVENE MANIFESTACIJE

Prilikom raznih proštenja, a i mimo toga uz veće crkve, ćesto se poljavljuje razna gradjanska lica koja proizvode ili preprodavaju razne crkvene predmete, križiće, medaljice, kipove svetaca, licitarske proizvode, krutice i tome slično. Neki od njih ćak stvaraju štandove i prilikom crkvenih svećanosti gostionićare. Drugi opet dolaze sa raznim kockarskim igrama igrama, vrtuljima, čitavim zabavištima i tome slično. Nad tim licima voditi najstrožu kontrolu i ukoliko nemaju uredne dozvole, treba ih kažnjavati, a proizvode im plijeniti, ako za to postoji zakonski osnovi. Ukoliko se samo radi o ilegalnim prodavačima gotovih proizvoda njih treba savjesno ispitati kako bi se doznalo proizvodjače, jer na taj naćin već je otkriveno čitav niz ilegalnih radionica razni

dovocionalija. Ovakvim licima u principu ne treba davati dozvolei odobrenja za vršenje spomenute djelatnosti.

15) RASPODJELA POMOČI KOJU VJRSKE ZAJEDNICE DOBIVAJU IZ INOZEMNSTVA

Neke vjerske zajednice, osobito sekte, dobivaju iz inozemnastava veće količine hrane i odjeće. Neko od njih te kontigente ne koristene koriste samo za pomoć profesionalnim vjerskim fukcionerima i njihovim obiteljima, već ih rasporedjuej svojim vjerskim sljedbenicima, t. j.gradjanstvu.Raspodjela se vrši na bazi vjerske diskriminacije i pojedinci dobijaju hranun i odječu, obuču ili lijekove samo zato, što su protestanti, jevreji, rimokatolici i t.d. , a ne isključivo radi toga sto im je pomoć potrebna. Predstavnike vjerskih zajednica, koji bi na terenu još uvijek vršili ovakvu raspodjelu, treba pozivati u odjel unutrašnjih poslova i upozoravati ih, da nije u skladu sa našim osnovnim ustavnim principima i ostalim zakonskim propisima, da bilo tko vrši raspodjelu pomoći na bazi nacionalnih, vjerskih ili nekih drugih razlika. Oni mogu primljene kontigentepomoći raspodjelivati samo svojim profesionalnim fukcionerima ili ih koristiti za potrebe svoje vjerske zajednice kao takve, a ono što im je suvišno, ukoliko žele i ako ih zaista vode humani razlozi mogu dati Crvenom Križu, da on raspodjeli potrebnima bez obzira na vjersku i nacionalnu pripadnost. U koliko bi i nakon ovakvog upozorenja, prilikom kojeg treba sastaviti uredovnu zabilešku, bilo slučajeva da se vrši raspodjela pomoći od strane funkcionera pojedinih vjerskih zajednica gradjanstvu, treba prekršitelja pozivati na odgovornost i kažnjavati zbog prekršaja iz čl. 2. toč. 7. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira.

Ima slučajeva, da pojedine vjerske zajednice šalju popise sa adresom svojih vjerskih sljedbenika u inozemnstvu, te se iz inozemnstva direktno šalju paketi na označene adrese. I u ovim slučajevim pojedini vjerski fukcioneri organizatori su i distributeri pomoći na bazi vjerskih razlika, pa prema njima treba postupati jednako kako je navedeno i gornje slučajeve.

17) PRIKUPLJANJE PRILOGA I CRKVENE TAKSE

Svako prikupljanje izvan crkvenih prostorija, bez posebne dozvole nadležnog organa treba smatrati prekršajom iz čl. 7. Zakona o Prekršajima protiv javnog reda i mira, a prekršitelje pozivati na odgovornost i kažnjavati. U principu vjerskim prestavnicima ne treba davati dozvole za prikupljanje priloga u novcu ili naravi izvan crkvenih prostorija u bilo koju svrhu. Molbe za sakupljanje priloga u buduće ne terba prehodno dostavljati ovom Ministarstvu.

U crkvi svećenici mogu primate dobrovoljne priloge, ali to moraju biti prilozi koji vjernici zaista daju samoincjativno i dobrovoljno. Svećenicima kao niti nikom drugom, nije dozvoljeno razrezvati neke vrati poreza, zaduživati ljude odredjenim svotama i tome slično. To ne smiju ćiniti ni u crkvenim prostorijama.Medjutim, još uvijek ima mnogo slućajeva, da svećenici čak preko pripovjedi traže da svaka kuča ili svaka obitelj dade godišnje ili mjesećno odredjenu svotu novca. Ima dosta slućajeva, da svečenici ubiru t.vz. lukno, a za to nema bilo kakvog osnova u našim propisima. U ovakvim radnjama u koliko one imaju za posljedicu bilo kakva davanja stiču se elementi prekršaja iz čl. 7 Zakona o prekršajima javnog reda i mira.

18) MORALNO POLITIČKE KVALIFIKACIJE
SVEĆENIKA I NASTAVNIKA VJERSKIH ŠKOLA

Veliki je broj slućaja, da pojedine svećenici notorni pijanci, ženskari ili oni koji su osudjivani zbog neprijateljskog djelatnosti i saradnje s okupatorom i njihovim slugama, okupatorom i njihovim slugama, okupljaju skolsku dijecu na katehizaciju u crkvi, ili imaju pod svojim utjecajima djecu koja se nalaze u raznim vjerskim školama i zavodima. Izvestan broj civila sličnih moralno političkih kvalifikavija takodjer su još uvijek nastavnici u vjerskim skolama. Savjet za prosvjetu, nauku i kulturu u najskorije če vrijeme donijeti riješenje prema kojem se stanovišta zakona o skolstvu takove osobe ne mogu okupljati i imati pod svojim utjecajima omladinu. Nakon što savjet donese spomenuto riješenje presijednik savijeta za prosvijetu, nauku i kulturu NO- a kotara – grada treba će pozivati k sebi odredjene osobe i uz uredovn zabilješku staviti im do znanja, da osnovu spomenutog riješenja ne mogu vršiti katihizaciju u crkvi iz razloga koje će im tom prilikom navesti, ili da ne mogu biti nastavnici odredjene vjerske škole i t.d.

Sve gore navedene mijere najčešće se trebaju provoditi u kordinaciji s plitićkim organima organima i organima UDB-e, tim više više šta se kod provodjivanja spomenutih mjera stalno mora imati u vidu interes diferencijacije klea t. j. neće se prema svakom svećeniku primljenjivati najstrožije sankcije, ako on svojim stavom i dijelatno?ću to ne zaslužuje i ako se rade slučajnoj greški i t, d. u večini slućajeva za sve prekršaje, koji su navedeni kao najćešći od strane fukcinera vjerskih zajednica, treba se orijetirati na izricanje novčane kazne, jer o takova kažnjavanja svećenici vrlo teško mogu koristiti u neprljateljskoj propaganda protiv narodne vlasti, nemogu se nazivati mučenicima, a ipak ih novčana kazna osetljivo pogadja.

Na nedavnoj biskupskoj koferenciji u Zagrebu, biskupi su zauzelik rajnji neprijateljski stav prema našem društvenom uredjenju i sve njihove odluke bile su u skladu sa time. Medju, ostalima na toj koferenciji donešena je t.zv.“ Deklaracija o svecničkim društvima” kojoj je cilj da onemogući stavranju svečeničkih društava. Biskup nastoji onemogučiti svecenička udruženja zbog toga, šta se u nji?m okupljaju svečenici sa stanovišta lojalnog odnosa prema narodnim vlastima i suradnje. Biskupi, po uputama Vatikana, žele svečenistvo iskoristiti za neprijateljsku djelatnost i postiči da ono zloupotrebljava vjeru i crkvu za političke interese Vatikana i taljijanske iredinatite. Javno tužioštvo NRH donijelo je dne 6. X o.g. pod brojem B-16/52, riješenje kojim se zabranjuje bilo pismeno, bilo usmeno, obljavivanje i sprovodjivanje u život “ Deklaracije o svečeničkim udruženjima”. Riješenje javnog tužioca sapšteno je svim biskupima i u koliko bi koji od njih naku toga na bilo koji način sprovodili deklaraciju u život treba ga kazniti. Jednako treba postupiti sa svečenicima ili drugim licima koja bi se angažirala na sprovedjivanju deklaracije o svečenićkim udruženjima. Naćelnici odeljenja ovu okružnicu terebaju čuvati kao strogo povjerljivu i primitak iste potvrditi.

S. F. S. N.

POMOČNIK MINISTRA
/ GRŽTIČ JOSIP/

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kut. 168

DUBROVAČKO – NERETVANSKA ŽUPANIJA

31.

15. srpnja 1943.

Pismo N.O.O. Plina o uhićenju četvorice mještana

Noo Plina
15 7

/.../

Naši borci prve čete I. Bataljona Pošli su u seloBrečići Kurani opć Plina kot. Metković izvršili Raciju i uhapsili 4 civilna lica kojisu stali kod svojih kuća Tako da budu u našoj Nov

---

Izvornik, rukopis
Sabirni arhivski centar Metković – Opuzen – Ploče, f.434, Općinski NOO Plina, kut. 1

32.

5. rujna 1943.

Presuda Vojnog suda metkovskog sektora Ibrahimu Hajdaroviću iz Ljubuškog osuđenom na smrtnu kaznu strijeljanjem zbog dezerterstva

---

VOJNI SUD METKOVSKOG SEKTORA

Na svom zasjedanju dana 5. rujna 1943.g. raspravljao je o krivici dezerterstva partizana Hajdarović Ibrahima i donio slijedeću

P R E S U D U :

1. HAJDAROVIĆ IBRAHIM, iz Ljubuškog, orijač, rodjen 1922.g. partizan 1. čete bataljona „ Petar Bogunović „- Neretvanskog Partizanskog odreda počinio je djelo dezerterstva iz Narodno-Oslobodilačke Vojske, radi čega je zaslužio kaznu smrti streljanjem.
2. Kazna se ima izvršiti 2 sata poslije objave ove presude.

Obrazloženje

Hajdarović Ibrahim je dobrovoljno stupio u redove Narodno-oslobodilačke Vojske, nakon čega je rasporedjen u jedinicu. Tri dana kasnije, bez da se ikome javio, nestao je iz logora svoje čete i otišao u pravcu teritorija kojega drži neprijateljska vojska. Gotovo na izmaku sa oslobodjenog teritorija opazili su ga organi civilne (gradjanske) narodne vlasti, te pozvali da stane, na što je on počeo da bježi. Ovi organi vlasti- uz pomoć nekolicine rodoljuba- uspjeli su Hajdarovića uhvatiti i predvesti Štabu njegova odreda. Nakon saslušanja Štab Odreda ga je predao ovom vojnom sudu.

U svojoj izjavi Hajdarović je pokušao da laže. Medjutim u toku izjave se izludio i priznao da pobjegao iz redova Narodno-Oslobodilačke Vojske sa namjerom da podje u Ljubuški, gdje bi se- naravno- htio ili nehtio morao predati neprijatelju.

Svojim postupkom Hajdarović je pokušao da oblati ime naše slavom ovječane dobrovoljačke vojske, htio da se preda neprijatelju i svojom izjavom da napravi ogromne štete našem Narodno-Oslobodilačkom Pokretu, i to na taj način što bi:

a/ otkrio rad i boravak naših drugova terenskih radnika, na koji način bi ih predao u ruke neprijatelju,

b/ otkrio položaje, snage, namjere naše Vojske, na koji način bi pojedine naše jedinice, patrole, kuriri, rukovodioci bili izvrgnuti napredvidjenoj opasnosti i mogli lako nastradati,

c/ u širokom narodnim masama svojim izjavama- pravdajući svoj kukavičluk i bijeg iz redova N.O.Vojske- lažno i bezobrazno olatio našu slavnu borbu i Vojsku i na taj način koristio i podupirao neprijatelju i neprijateljskoj lažnoj propagandi.

Ovakva zlodjela, koja imaju za cilj unijeti u redove naše Vojske zabunu, paničarstvo , nedrugarstvo , neiskrenost i sl., a što vodi ka razjedinjavanju zaslužuju najstrožu, pravednu, nemilosrdnu kaznu.

Neprijatelj kada mu nije uspjelo da naš oslobodilački pokret dotuče mnogobrojnim ofanzivama protiv naše uzdanice N.O.Vojske i najbezobraznijim zlo činima nad golorukim pučanstvom, pokušava da u naše redove ubacuje ovakve i slične petokolonaške elemente. Ali mi smo budni, na vrijeme uočavamo štetni rad ovakvih pokvarenjaka i isto tako navrijeme izvršujemo nad njima zasluženu kaznu.

Sve ovakve i slične pokušaje neprijatelja, mi ćemo i u buduće najstrože kažnjavati!

Smrt fažizmu – sloboda narodu!

VOJNI SUD METKOVSKOG SEKTORA

Prijepis, strojopis
Sabirni arhivski centar Metković – Opuzen – Ploče, f.434, Općinski NOO Plina, kut. 1

33.

6. rujna 1943.

Presuda Vojnog suda metkovskog sektora Stipanu Mareviću osuđenom na smrtnu kaznu strijeljanjem radi „djela špijunaže, aktivnog učešća u oružanim ustaškim postrojbama i naposljet svojevoljnog napuštanja položaja iz jedinice N.P.O.“

VOJNI SUD METKOVSKOG SEKTORA

na svom zasijedanju dana 6. rujna 1943.god. raspravljalo je o krivici, špijunaže i deseterstvu, partizana Marović Stipana Antina (Subaše) i doni sljedeću

Presudu:

1. Marević Stipan Antin rodom iz Pasičine, težak, rodjen 1910.g. partizan III.čete, bataljona

„ Petra Bogunovića“ Nret. Part. Odreda. počinio je djela špijunaže, aktivnog učešća u oružanim ustaškim postrojbama i naposljet svojevoljnog napuštanja položaja iz jedinice N.P.O. radičega je zaslužio kaznu smrti. Strijeljanjem.

2. ova presuda se donaša na temelju djelomičnog priznanja Marević Stipana, kao i na temelju izjava svijedoka.
3. kazna se ima izvršiti 2 sata poslije donošenja presude.

OBRAZLOŽENJE

Marević Stipan je bio ranije borac N.O.V. te bio zarobljen od neprijatelja i pritvoren, poslije pušten. Po dolasku kući prijavio se N.O.O. svog sela, tobože da se stavi na raspoloženje, dok sa druge dtrane je pripremao teren za prebacivanje skupa sa svojom obitelji u Mali Prolog ustašama, preko pisama ustaškim dužnosnicima, što je i učinio. Po dolasku u M.P. primio je od neprijatelja oružje, te vršio službu, skupa sa ostalom milicijom, pucajući na žeteoce i druge težake po polju. Takodjer je kroz vrijeme boravka u M.Prologu dolazio 2 puta po noći, krijomično sastajući se sa svojim bratom Matom, kojeg je nagovarao da predje u Mali Prolog, što je ovaj i učinio.sobom je poveo silom svoju stariju kćer, i ona nije bila zadovoljna, plačući je morala poći.

Onaj dan kad je izbjegao na M. Prolog, na Staševici se je prijetio partizanima i narodu, sa riječima: „ osveti ću ja moju nevjestu. Platit će te svi vi.“. Takvim i sličnim riječima pretio i dalje.

Poslije kapitulacije Italijanskog fašizma, uvideći da će fašizam neminovno propasti, te uvideći daje zgrešio, iz straha pred smrti, za počinjena djela, pobjegao je sa M. Prologa u Pasičinu i prijavio se tamošnjem N.O.O.-u koji ga je je predao našoj vojski, otale je upućen na saslušanje. Na saslušanju dugo nije htio priznati, izmotavajući se i lažući, već naposlijetku je priznao djelomično.

Ipak i ako su se njegove griješke bile uvidile dobrim dijelom, život mu je bio oprošten, stim da u buduće se popravi i nesluži neprijatelju. Kad je bio pušten izjavio je da će dobrovoljno stupiti u N.O.Vojsku, te tamo se pokazati i opravdati svoje griješke, što mu je udovoljeno, te je bio rasporedjen u bataljon „ Petar Bogunović“ III.čete.

Prilikom akcije dana 23-IX,1943.god.na Otrić-Strugove, bioje dodijeljen na teški mitražjez, te postavljen na položaj. Dok je druga vojska vršila napad, Marević je nestalo sa položaja, te se je isti prijavio tek sutra ujutro oko 11.sati u svoju jedinicu.

Svojim postupcima Marević stipan / Subaša/ je blatio ime naše N.O.V. i time štetio N.O:Pokretu, na taj način što je :

a) pred odlazak M. Prolog zaveo u zabludu N.O.O. inarod sela, govoreći da N.O.O. nevrijedi, jer da nepostupa sa izbjeglicama onako kako bi trebalo to jest, da ih se stogo nekažnjava, dočim to je bila maska da isvši ono zašto je druge osudjivao, to jest, da prebjegne neprijatelju.

b) prebjegao sa oslobodjenog našeg teritorija na neprijateljski i učestovao u neprijateljskim postrojbama, na štetu N.O. Vojske i naroda.

c) za vrijeme svog boravka u M.Prologu dolazio je potajno u noći u selo Pasičinu i vršio špijunažu u korist neprijatelju.

d) poslije prelaza u N.O.Vojsku, te prilikom jedne akcije u Otriću ugovima napustio svojevoljno položaj i time ostavio neobezbjedjenu cijelu jedinicu, te tako dao eventualnu mogućnost neprijatelju da ugrozi naše.

Neprijatelj je stalno pokušavao uništiti Narodno-Oslobodilački pokret putem vojnički akcija, a kad mu to nije uspijelo, počeo je sa ovak…[333] ičnim špijunažama, saboterima i izdajicama, da unese u naše redove nepov…[334] i zabunu, te da pali, plačka i vrši najbezobraznija zlodjela nad našim[335] …rukim narodom. Ali mi smo uvijek budni prema ovakim zlikovcima i …[336] čuvamo njihov petokolonaški rad.

Sve ovakove i slične pokušaje neprijatelja mi će mo i ubuduće najstrožije kažnjavati.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

VOJNI SUD METKOVSKOG …[337]

---

[333] Dokument oštećen
[334] Dokument oštećen
[335] Dokument oštećen
[336] Dokument oštećen
[337] Dokument oštećen

Prijepis, strojopis
Sabirni arhivski centar Metković – Opuzen – Ploče, f.434, Općinski NOO Plina, kut. 1

34.

Rujan/listopad 1943.
Korčula

Dopis Kotarskog komiteta KPH Korčula Okružnom komitetu KPH za Južnu Dalmaciju o 17 strijeljanih špijuna u Kotaru

---

Kotarski Komitet K.P.H.
Korčula

Prepis.
Original u CK SKH

OKRUŽNOM KOMITETU K.P.H.
Za Južnu Dalmaciju/

POLITIČKI I ORGANIZACIONI IZVJEŠTAJ ZA SEPTEMBAR 1943 GOD./.../
POLITIČKI IZVJEŠTAJ:/.../ U cjelom kotaru je dosada streljano 17 špijuna. Još ih se priličan broj nalazi u zatvoru od kojih će dobar broj biti likvidiran./.../

Kotarski Komitet K.P.H.
Korčula

sekretar:

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.262, IHRPD, kut. 89

35.

1944.

Upute za organizaciju Upravnih odjela upućene svim odjelima narodnih odbora

---

OKRUŽNI N.O. ODBOR
BIOKOVSKO-NERETVANSKI
Upravni odjel
Br. 155/46 g.

UPRAVNIM ODJELIMA KOTARSKIH N.O. ODBORA OVOG OKRUŽJA

U prilogu vam dostavljamo Upustva za organizaciju i rad Upravnih odjela, koja je ZAVNOH preko Upravno-sudskog odjela br. 79/44. Ovdjevan ukratkoiznosi objašnjenja po pojedinim točkama, a vi ista uputstva umnožite i dostavite općinskim N.O.O.-ima. .

Dabi Upravni odjel moga vršiti sve poslove svoje nadležnosti, treba najprija da se konstituira i organizira kao odjel. Štoto znači? To znači ponajprija da jedan drug izNOO-a treba biti postavljen za pročelnika Upravnog odjela,koji će vršiti sve te poslove. od općinskih NOO-a te može da bude isto vremano i tajnik, ali već kod razvijenih kotarakih NOO-a ne može te poslove vršiti tajnik, većza to treba da bude zzadužen drug, jer tajnik ima svoje poslove, oko organizacije NOO-a, kontroliranja nižih odbora, oko vodjenja politike NOO-a, oko izbora, održavanja sastanaka jedinstvene Fronte i slični drugih organizacija, što pulitičkih poslova, raspodjele i obrazovanja kadra itd. Upravni odjel prema mogućnosti, kao i svi ostali odjali, treba da imaju svoju posebnu sobu. Uz počelnika odejela trebati će uposliti i nekoliko namještenika, naročito onih koji će imati preko sebe kontrolu kretanja i rukovanja sa tajnom službom Upravni odjel kao i svi odjeli, treba da budu posebni organizator unutar NOO-a, kao sastavni dio odbora, ali sa svojim ponebnim aparatom. Dabi se pravilno uputio rad Upravnog i da bi ti odjeli mogli pružiti pomoć na organizovanju odjela u nižim odborima, potrebnoje da odmah po primetku ovih Upustava sazove vaš izvršni odbor i na sastanku dobro proučite ova Upustva i po njima postupite. Izvršni odbor neka na svom sastanku izabere pročelnika Upravnog odjela, a potrebnobi bilo imenovati referenta odjela, koji treba da bude vrlo pouzdani drug. Prema potrebi u odjeku, možete zaposliti 2-3 druga –rice.
Prema mogućnosti treba sazvati pročelnike općinskih i gratskih NOO-ai sa njima održati savjetovanja o tome, kako treba raditi.

1/. Potrebno je što prija održati sastanak sa komandom Mjesta i sa njom stvoriti plan zajedničke borbe prozi pete kolone. Nismo se sa komandom Podruja sporazumili, da odbori na isti način kao i do sada istražuju i pronalaze razne peto kolonaše, koje zatim predaju sa konkretnim dokazima vojno-pozadinskoj ustanovi ako je krivica teže naravi.

Medjutim, za sve lakše prekršaje može da osudu donoso Upravni ili sudski odio kotarskog ili općinskog NOO-a. Što se tiče organiziranja obavještajne službe preko nižih NOO-aza sada ne pristupajte ovom poslu, veće ćete naknadno dobitiopširna upustva, ali to ne znači da odbori neće pomoći vojno-pozadinskim vlastima u suzbijanju pete kolone. Tajni spisak svih nepouzdanih lica treba da se i dalje ispunjava, prema tablicama koje posjeduju svi kotarski NOO-i. Ove spiskove nastojte što prija popuniti dostaviti. I puk je potrebito da se rukovodite sa time, da Upravni odjeli postepeno preuzimaju izvjesne poslove javne sigurnosti i borbe proti pete kolone, te da se nataj način u tom poslu osposobljavaju.

2/. Pošto su do sada vršene konfinnkacije većinom nepravilne i potrebno je da se jednom stane tome na kraj, a to će se postići na taj naćin, štoće prigodon konfinak cije biti prisutan jedan član općinskog ili kotarskog NOO-a, te Komande Mjesta ili Komande PodručjaPošto je do danas skoro na našemu čitavom sektoru izvršeno masu konfenskacija, koje su dobrim djelom bile nepravilne, potrebno je da se pokupe podaci po sledećem spisku: 1/ ime i prezime/, 1/ radni broj, /ime i prezime, 3/ mjesto rodjanja, 4/ koliko članova obitelji, 5/ tko je donio odluku za konfenskaciju i zašto, 6/ kada je konfinskacija izvršena, 7/šta je saplininjano, 8/ tkoje konfinskaciju izvršio, 9/ opaska. Svi općinski i kotarski odbori treba da u svom arhivu da imaju duplikat spiska konfenskacija.

3/. Popitanju organizacijae seoskih staža u sporazumu sa vojno-pozadinskim vlastima, nemojte postupiti prija nego dobijete od nas konkretnija upustva. Produžite i unaprijed sa dosadašnjim načinom organiziran seoskih straža i nastojte organizovati seoske straže u svim onim selima gdje nisu do sada nisu organizovane, a u onim selima gdjesu organizovane, nastojteji u čvrstiti. Pri tometreba paziti da nebude nepravilnosti i da paze u čuvanju straže učestvuju čitavno stanovništvo. Seoske straže treba da paze i na kretanja i njihovo legitiniaenje, kao i hapšenje svih onih koji nemaju propisane isprave.

U vezi izdavanja proputnica, od ovog odbora primiliste konkretna uputstva i poslatvam je izvjestan broj propusnica.Svi odbori trebaju da imaju knjigu izdatih proputnica. Takodjer smovam poslali obrazac za popis stanovništva iz svih kotareva i radi toga ponovno upozoravamo ove one, koji nisu poslali popis, da to što prija izvrše.

Opaža se da se lahavo postupa sa raznim graničnim područjima sa neprijatejskim zonama. Do sada se vrlo malopažnje posvećivalo ekonomskoj blokadi neprijatejski uporišta, čak su se izdavale proputnice nepočudnim licima za slobodno kretanje do neprijatejski garnizama. U buduće trebamo voditi strogu kontrolu kretanja i posvetitiviše pažnje ekonomskoj blokadi neprijateljskog teritorija. U tu svrhu trebate se sporazumiti sa vojno-pozadinskim vlastima i za izvršenje tog plana angažovati sve antifašističke organizacijena sastancima pomoću seoskih stražara. Obavjestite nas štoste u vezi ovog uradili i preko škica upoznajte nas sa granicama oslobodjenog ilipoluosobodjenog teritorija. Na ročito pažnju posvetite spričavanju šverca i pokupite podatke o trgovini na vađem sektoru .t.j. u kakvim se ona vidovima vrši.

5/. Do sada su u pojedinim kotarevima bile organizovane radne čete, koje i danas fukcionišu, ali se zapaža, da se u dobrom djelux kotareva vrši svako dnevna mobilizacija za razne radove, bez organizovane radne čete, štoje u stvari nepravilno i nije čudno da se dešavaju razne nepravilnosti pri mobilizaciji ljustva. Budi toga je potrebno da se što

prijeorganuzuju radne čete u svim selima , gdje se vrše razni radovi, pa biloto i u najmanjoj razmjeri. Čitavostanovništvo od 15 do 50 godina spada u radnu četu i svi seoski odbori, kao i općinski, trebaju da imaju spisakljustva svoje radne čete, i prema tome spisku treba vršiti pravilnu mobilizaciju. Na ovaj način organizovane čete izhranu se kod svojih kuča, au izvarednim slučajevima, kada se dužem vremena zadržavaju dalje od mjesta svog boravka, hrane se iz N.O. Fonda. u svim radnim četama treba zavesti disciplinu, na taj način, što će se politički objassniti važnost radni četa.

6/. Poslat vam je spisak za kupljenje podataka u vezi mobiliziranih, bilo u našoj, bilo u neprijatejskoj vojci ali jošš do danas nismo od svih kotareva dobili točan popis, što je potrebno čin prij izvršiti. U vezi mobilizacije sporazumilismo se sa Komandom Područja, a vi isto napravite sa komandom mjesta.

Do sada su baš radi nesporazumijevanja i ne dovojne suglasnostiu radu, napravljeni razni propusti u vezi mobilizacije i radi toga rukovodite se sa time, da mobilizacija treba da teče svako dnevno, na dobrovojnooj bazi, a sa pozivima ondje gdje postoje objektivni uslovi za uspjeh. Naročitu pažnju treba posvetiti mobilizaciji preko lični veza i poziva pojedinih NOO-a raznom činovništvu, koje se još i dana nalazi u pojedinin gradovima u službi okupatora. Redovno nas obavještavajte o mogućnosti mobilizacija na pojedinim sektorima i u pojedinim selima, po kojem principu se mobilizacija sprovodi i uzkakvu organiziranu propagandu, te sve organizacije učestvujuu u propagandi.

7/. pod točkom 4/ date su izvjesne uputeu vezi trgovine i šverca. Ovdje je potrebno na glasiti, da se povede kontrola o pojedinim preduzećima, kao na pri. Mlinicama itd. koje se nalaze na teritorikojeg kontrolištu NOO-i. Ova poduzeća treba da rade izvjesno vrijeme radnog dana u korist N.O.Pokreta, ili ako to zatjeva potrebe, radni dan.

8/. U nekim kotarevima uspostavljene su pomoćne relejne stanice, dok u nekim još nisu, što treba naj hitnije izvršiti. Opaža se da psotojeće relejne stanice do danas nisu u potpunosti zadovoljile i radi toga je potrebno da se povede štroža kontrola. U svim relejnim stanicama treba uspostaviti knjigu primanja i slanja pošte po sledećim rubrikama : 1/ redni broj, 2/ kome ide, 3/ dan primanja ,_4/ dan odašivanja ,5/potpis kurira koji poštu nosi ,6/hitno ili obično 7/novčeno pismo ili paket ,8/opaska. U naj kraće vrijeme treba izvršiti kontrolu svake pojedine relajne stanice, koje su pod kontrolom. U sporazumu sa Komandom Područja preko vojno-pozadinski relajnih stanca uspostavljena je veza preko čitavog našeg sektora i radi oga pomoćne relejne stanice, koje su pod kontrolom NOO_a trebaju da svate ozbilnost njihova zadatka. Izvjestite nas gdje sve na vašem sektoru postoje relejne stanice i veze izmedju jednih i drugih. Obratite pašnju na to da uspostavite veze , i to na dobre ,su susjednim kotarevima i općinama . bilonašeg ili drugog okružja, a naočito sa Omišom, Sinjom, Livnom, Duvnom i južnom Hercegovinom.U vezi ovoga radite sporazumno sa komandom mjesta.

9/. Potrebnoje da niži odbori redovno obavještavaju više o izrečenim administrativnim kaznama, koje izriču Upravni odjeli za obične prekršaje reda i nepokoravanja vlasti, akoto ne prelazi u krivično djelo napri. Ako se tko ne odozovepozivu za davanje rane snage, kreće se bez propusnice i slično.

2/ - Pored glavne knjige Kotarski N. O. Odbori trebaju imati sporednu knjigu, t. J. „imenik“. Ta knjiga bit će na manjem formatu i razdijeljeno na rubrike na slijedeći način: 1/ redni broj, 2/ ime, prezime, nadimak i očevo ime, 3/ mjesto i godina rodjenja, 4/ mjesto

i općina zadnjeg boravišta, 5/ pod kojim brojem se nalazi u glavnoj knjizi. Kotarski N. O. Odbor treba da dostavi Okružnom NOO-u duplikat ovog imenika.

I jedna i druga knjiga treba da bude uredne, čiste i razumljive, napisane samo crnilom. Na ovaj način imat će se dobri podatci, a tek sa dobrim podatcima moći će se da do kraja iskoristite mogućnosti koje smo dobili na Moskovskoj Konfereciji i II. Zasjedanju AVNOJ-a.

Prema ovim prikupljenim podatcima općinski i kotarski N. O. Odbori šalju vojnome sudu prijedloge, kako je već naglašeno, za proglašenja dotičnog narodnim neprijateljem. Pored ovih podataka sudu treba poslati popis pokretne i nepokretne imovine dotičnog. Ponovno naglašavamo da bez presude suda nitko ne može kažnjavati narodne neprijatelje, već prema prikupljenim podatcima vršiti hapšenja, u koju svrhu se može angažovati vojne jedinice i vojno-pozadinski vlasti, obrazloživši im potrebu hapšenja. Da bi se po pitanju rekvizicije, konfiskacije i postupku prema narodnim neprijateljima pravilno postupalo, potrebno je sa ovom okružnicom upoznati sve odbore na zajedničkim sastancima, a po mogućnosti održati zajedničke konferencije sa svojnim štabovima ili komandama vojno-pozadinskim vlastima, i na taj način potignuti potpunou saglasnost u radu.

Pošto je ova okružnica strogo povjerljive prirode, treba je brižno čuvati i ne smije pasti neprijatelju u ruke.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Pročelnik odjela: Predsjednik:
Mato Babić, s.r. Tomo Jelaš, s.r.

(M. P.)

Prijepis, strojopis
Sabirni arhivski centar Metković – Opuzen – Ploče, f.434, Općinski NOO Plina, kut. 1

36.

10. ožujka 1944.

Izvješće Okružnog komiteta KP Hrvatske biokovsko-neretvanskog Oblasnom komitetu KPH za Dalmaciju o političkom stanju i organizacijskom stanju partije te likvidacijama

---

OKRUŽNI KOMITET K.P.H.
BIOKOVSKO-NERETVANSKI
10. III. 1944.

PREDMET: Političko-organizacioni
Izvještaj za mjesec veljaču 1944.

Drugarskom
OBLASNOM KOMITETU KPH ZA DALMACIJU

U ovom izvještaju ne možemo dati šire, općenito obrazloženje za čitavi Okrug po političkoj situaciji, jer sve akcije poduzete od neprijatelja bile su u različito vrijeme i različito su se odrazile na mase pojedinih Kotara. Radi ovog je i političko stanje u pojedinim Kotarevima različito.

POLITIČKA SITUACIJA

KOTAR METKOVIĆ. Kroz ovaj mjesec na ovom Kotaru izvedeno je nekoliko uspješnih akcija, koje su dobro djelovale na mase. Neprijatelj je poduzeo protuakcije u vidu pljačke, paleža i interniranja naroda. Parole reakcije i dalje se šire, kojim parolama nastoje da mase zbunjuju i da se širi nepovjerenje naroda prema N.O. Pokretu, te na taj način i dalje nastoje zadržati mase u pasivnom stanju, što djelimično i uspjevaju.

Akcije naše vojske su slijedeće: U selu Vidu likvidiran je jedan njemački vojnik a jedan teže ranjen. U istom selu likvidirana su dva špijuna. Ovi špijuni ranije su izdali i predali Talijanima dva naša druga, te zajedno sa Talijanima izveli strijeljanje na najgrozniji način. Pored ove izdaje od strane dvojice likvidiranih špijuna, mase su bile upoznate i sa ostalim protunarodnim radom od strane istih, te su sa odobravanjem pozdravile njihovo likvidiranje. U selu Slivnu također su likvidirana dva špijuna, koji su prijavili neprijatelju dva druga partizana, koji su se vraćali iz Crne Gore. Isti špijuni sa svojim radom više puta prouzrokovali su, da u spomenuto se[lo] zagazi neprijateljska čizma i uništava narodna dobra. Poslije njihovog likvidiranja mase su govorile: “Tako treba da se dogodi svakom narodnom izdajici!” U novim Selima razoružana je žandarmerijska stanica, kojom prilikom je zarobljeno 25 domobrana, likvidiran jedan ustaški jamar – Tadija Bubalo i jedan žandarski narednik (ustaša). U ostalim raznim akcijama likvidirano je 10-12 njemačkih vojnika. Narod je poslije ovih akcija bio uplašen, jer je znao da će neprijatelj poduzeti raciju, ali je bio potpuno zadovoljan da se uništavaju oni koji ga pljačkaju i pale. Ovakve parole iz masa su se često čule. Neprijatelj

je stvarno poslije ovog poduzeo protumjere /.../. Neprijatelj je poslije ovih akcija ostavio po selima table, na kojima je pisalo: "Čuvajte se partizana, oni su vam za ovo krivi". Narod je kroz mnoge njihove akcije od početka N.O.Borbe uočio taktiku i njhove lažne parole, te je dobro izdržao ova zvijerstva počinjena od strane neprijatelja, i gleda ga sa mržnjom i prezirom, a bio je i manji dio onih koji prama našim akcijama negoduju, želeći biti mirniji i "sigurni". Reakcioneri kod ovog dijela naroda šire mržnju prema nama i našoj borbi, podržavajući parole, da su partizani za sve krivi.

/.../

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, mikroteka CK SKH, film 45/702-208.
Državni arhiv u Splitu, f.262, IHRPD, kut. 94
Narodnooslobodilačka borba u Dalmaciji 1941-1945. Zbornik dokumenata, knjiga 10 siječanj-ožujak 1944. godine, Split, 1986., str. 822.-834.

37.

14. svibnja 1944.

Komanda dubrovačkog područja osuđuje Gvida Kammeli i Lizu Kammeli na smrt strijeljanjem

---

Vojni sud pri Komandi dubrovačkog područja, dana 14/V 1944.g. nakon svestranog ispitivanja i utvrdjenih činjenica donio je slijedeću

o s u d u

kojom se osudjuju na smrt streljanjem

1./ Kammeli Gvida
2./ Kammeli Lizu ženu Gvida, oba iz Blata na Korčuli
Osuda se ima izvršiti odmah.

Obrazloženje:

Kammeli Gvido kriv je što je, po dolasku talijanskih okupatorskih snaga, nakon kapitulacije Jugoslavije, u Blato, primio se dužnosti zamjenika komesara I šefa aprovizacije. Upisao se je u fašističku miliciju I kao takav organizovao odred

Antikomunističke bande u Blatu, u koju je povukao I svoga neputa Petrićević Franka zv. Breho.

Bio je pokretač svega zla. U društvu sa navedenom fašističkom milicijom ubijao je I sujdleovao u pljački i paljenju kuća. Vršio je špijunsku službu okupatoru I po njegovom nagovoru vršena su hapšenja I streljanja rodoljuba.

Kriv je zato, što je po njegovom nagovoru I po njegovim upustvima ubijeno 15 rodoljuba, popaljeno 18 kuća, velik broj kuća opljačkan, I otpremljeno u koncetracione logore dosta naroda mjesta Blata.

Na preslušanju priznao je sve svoje zločine I iskazao sav svoj rad u službi okupatora.

Kriv je I zato što je nakon kapitulacije Italije pobjegao u Italiju – Bari I tamo se stavio u službu četničkih elemenata, vršeći četničku propaganda.

Kammeli Liza žena Gvida kriva je kao saučesnik u svim napred navedenim djelima svoga muža. Bezbrojni su slučajevi iznudjivanja mita, koje je tražila od majki – žena zatvorenih rodoljuba. Tražila je zlato, pršute, janjad, prošek I druge stvari I zato obećavala da će zatvorene pustiti, preko svoga muža, na slobodu. Rad svoga muža I njegovo učestvovanje u zločinima, protiv rodoljubivog naroda Blata, bio joj je vrlo dobro poznat I na ispitivanju ona je sve priznala.

Iz svih napred navedenih dokazanih činjenica Kammeli GVido I Liza napravili su bezbrojne zločine nad našim mirnim narodom I radi toga red ih je bilo osuditi kao gori.

Svoja zlodjela, kako je napred navedeno, sami su priznali a I utvrdjena sa iskazima mnogih vjerodostojnih svjedoka.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Za Vojni sud pri Komandi dubrov.
područja

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1491,OZN-a za Hrvatsku, kut. 49, 13.4, 30/92

38.

28. rujna 1943.

Dopis Komande Sjevernodalmatinsko područja Komandi mjesta Trogir o sprovođenju uhićene osobe u Split

---

Komanda Sjevernodalmatinskog Područja

Službeno 28-IX-1943

Drugarskoj
Komandi Mjesta

Trogir

Molimo da stavite na raspoloženje sprovodniku auto i jednog vašeg stražara koji će sprovesti sprovodnika i hapšenika u Komandu Splitskog Područja kod druga Djadja. Smatrajte stvar ozbiljno jer hapšenik mora svakako u Split budući da pozna dobro taj teren a mogao bi sprovodniku koji ga nepozna lako da uteče.

Smrt Fašizmu Sloboda Narodu

Komandant

u.z. ...[338] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1905, Štab IV. operativne zone, kut.35, NOV-42/5832

[338] Potpis nečitak

39.

26. travnja 1944.

Dopis OK KPH Dubrovnik Štabu XXVI. divizije o uhićenicima s otoka Mljeta

---

Okružni Komitet
Komunističke Partije Hrvatske
D u b r o v n i k
26.IV.1944.

Drugarskom

ŠTABU XXVI. DIVIZIJE NOVJ

P o l o ž a j !

Dragi drugovi!

Kada je dana 19, ov.mj. vaše jedinice vršile akciju na otok Mljet uhapšeni su sljedeći narodni izdajnici:

Petar Market Škembo,
Vicko Benković /Grošeta/
Ilija Djivanović
Petar djivanović

Sva četvorica su od dolaska njemački banda na otok Mljet bila u službi okupatora, te su skupa sa okupatorom organizovali zasjede, gdje su predvodili njemačke patrole, od kojih su zasjeda poginuli sedam /7/ naših drugova izmedju kojih i Sekretar Kotarskog Komiteta Pelješac i Komesar Odreda Mljeta.

Svi su oni bili u službi njemački banda što najbolje svjedoće zarobljeni njemački vojnici, koji tvrde da su ovi spomenuti bili sa njima u zasjedi.

Naše je mišljenje da se iste povrati natrag gdje će ih se na Mljetu likvidirati, na istome mjestu, gdje su oni postavili zasjedu našim drugovima i gdje su oni poginuli. U koliko se slažete sa ovime molimo vas da ih povratite Partizanskom Odredu na Mljetu. U koliko ih ne povratite, već ih doli likvidirate, izvjestite nas da bi mogli da izvjestimo narod, da su ti zločinci likvidirani.

Primite naše drugarske pozdrave.

S m r t f a š i z m u – s l o b o d a n a r o d u !

za OK.KPH. Dubrovnik:

...[339] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1912, 26. udarna divizija, kut.33, NOV-38/5501

40.

31. svibnja 1944.

Izvješće Općinskog NOO Ston Kotarskom NOO Metković o "nepravilnom postupku jednog voda III. čete Neretvanskog Odreda u selu Štedrici Opć. Ston"

OPĆINSKI NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR - STON
Br. 3/44.G.
Položaj 31.V.1944 g.

Drugarskom
Kotarskom Narodno-oslobodilačkom Odboru
za Metković - P o l o ž a j

Predmet:
Izvještaj o nepravilnom postupku
jednog voda III. čete Neretvanskog
Odreda u selu Štedrici Opć. Ston.

Jedan vod III. čete Neretvanskog Partizanskog Odreda pod komandirom Jelavić Matom i vodnim delegatom Benić Stjepanom upali su neki da u selo Štedricu i tom prigodom učinili jedan škandal. Rukovodstvo nije pravilno postupilo, jer sve što treba NOV-ka treba da se obraća na NOO-re gdje oni postoje. Mjesto toga rukovodstvo je učinilo jedan gest "čisto pljačkaški". Naime NOO čim je stigla NOV-a u selo poslali su jednu drugaricu da pita dali vojska ostaje tu i dali joj je potrebna hrana i koliko. Rukovodstvo voda je tražilo hranu za borce i oni su dobili za objed dovoljnu količinu hrane, kao kruh, meso, srdele i k tome još vino. NOO pitao je dali treba i večera za vojsku, ali oni su odbili jer navodno da će večerati u drugom selu. Mjesto toga vojska je

[339] Potpis nečitak

navečer oko deset sati upala u selo i pretresala čisto na teroristički način kuće članova NOO i kod njih napravili rekviziciju. Iz kuće predsjednika NOO uzeli su sljedeće stvari: tri i pol pršuta, četiri košulje, dva šatorska krila, četiri para opanaka i jednu brijaću britvu. Od drugog člana NOO-a druga Miljević Iva dignut je zlatni sat. Kod trećeg člana odbora kao i kod drugih seljana dignute su neke stvari. Drug Miljević molio je da mu se ostavi zlatni sat, koga je imao kao uspomenu od svog oca iz Amerike, ali jedan vojnik odnio ga je sa sobom.

Dok terenski drugovi nastoje da izvrše nalog Nacionalnog Komiteta i po svaku cjenu trude se da učvrste NOO-u i da dignu njihov autoritet kao predstavnika prave Narodne vlasti kao i članova NOO-a, dotle odgovorni drugovi pri vojsci ruše sav taj rad svojim nepravilnim postupkom i pljačkaju članove NOO-a, kao narodnih izdajica i prave rekviziciju gore označenih predmeta. To je ne samo djelo sabotaže, nego čisti zločin prema Narodnoj borbi. Dok se mi borimo protiv pljačke dotle naši vojnici, dotično njihovo rukovodstvo prave takve ispade i onemogućuju daljnji rad terenskim drugovima na ovom sektoru ja kod ovakvog postupka ne gledam više narod u nama borce za nacionalne i socijalna prava, nego kao na lupeže, i razbojnik, zato i prema nama uzimlju neprijateljski stav.

Ovaj Odbor izvjestio je Štab III. čete Neretvanskog Odreda o ovom incidentu i molio da se provede izvid i da se obavjesti ovaj odbor. Takodjer Štab je zamoljen da se rekviririrani predmeti povrate vlasnicima preko NOO-a, a naročito se naglasilo da se povrati onaj zlatni sat, medjutim do danas ovaj Odbor nije u gornjoj stvari izvješten, pa se stoga obraćam na drugarski Kotarski NOO Metković da bi on sa svoje strane poduzeo mjere i da bi ispitao stvar i obavjestio ovaj odbor.

Uz drugarski pozdrav:
Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

SEKRETAR: PREDSJEDNIK:
Jerinić Pero s.r. /M.P./

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, Kotarski NOO Metković, kut. 51, NOO-51/1114

41.

3. lipnjaj 1944.

Pismo Oblasnog komiteta KPH za Dalmaciju Okružnom komitetu KPH za Dubrovnik

---

Oblasni Komitet
Komunističke Partije Hrvatske

za Dalmaciju
3.VI.1944 godine

Drugarskom

Okružnom Komitetu K.P.H. za Dubrovnik

Dragi drugovi,

Pitanje vašeg odlaska sa Lastova treba da bude u vezi rada i djelovanja part. organizacije, kao i političke situacije u vašem okrugu. Trebate svoje težište prenijeti u onim krajevima gdje do sada niste imali nikakovog uticaja i da stavite sebi u zadatak stvaranje part. uporišta, vršenje mobilizacije i formiranje Odreda, izvlačenje mase ispod neprijateljskog uticaja, širenje bratstva i jedinstva izmedju hrvatskog i srpskog naroda samog vašeg okružja, a naročito kotara Dubrovnik. Naročito treba pojačati budnost prema djelovanju organizacije HSS-a. Brzo reagirati na svaku akciju i biti budan, da vas ne bi njihove demagoške parole u masama ostavile na cjedilu. Morate raskrinkavati do kraja njihov izdajnički stav i ulogu koju su vršili u toku čitave n.o.b. itd.

/.../

Što se tiče slanja familija u žicu, mišljenja smo, a i dubokog uvjerenja, da ćete po tom pitanju pravilno postupiti, kao i to da ste i drugove koji su bili na vašem sastanku pravilno shvatili. Mi ne smijemo sve ljude trpati u jedan koš. U tome i jest naša komunistička vrlina – da znamo pravilno ocjeniti situaciju, momente i razlikovati neprijatelja od prijatelja našeg pokreta, kao i uslove koji su uslovidli izvjesno stanje. Pri svem tome treba imati na umu, a tim se i rukovoditi, interese našeg naroda i interese našeg pokreta. Na narodne nrprijatelje ne treba gledati kroz prste, već prema istima poduzimati najenergičnije mjere, bilo likvidirati ili baciti u žicu. Ali prije toga treba ih raskrinkati medju narodom, jer sam neprijatelj njih prima i tetoši – a ako mi to politički ne pripremimo tako da i to bude još jedna optužba i dokaz kako su oni sa neprijateljem šurovali – mi bi mogli izgledati kao ljudi koji gone narod. Istovremeno treba raditi na tom da Odred, kad uhapsi bilo kojeg neprijatelja, u sporazumu s vama istog likvidiran,a ne da ga šalje vama. Na taj se način kompromituje O.K. odnosno čitava part. organizacija. Treba da narod uvidi da su to stvarno pravi narodni borci i osvetnici, koji su nemilosrdni prema svakom neprijatelju pa makar mu bio i rodjeni brat. Takodjer treba razlikovati one ljude koji su dobrovoljno išli u žicu od onih koji su pošli pod pritiskom okupatora. Za one, koji su išli dobrovoljno, a pripadaju i dalje neprijatelju i rade protiv našeg pokreta, održavaju vezu sa roditeljima, koji se nalaze na našem oslobodjenom teritoriju – a roditelji im se nalaze na liniji sina – treba ih ne samo poslati u žicu, već u izvjesnim slučajevima i likvidirati. U slučaju gdje obitelj nije neprijateljski prema nama raspoložena, čak ako je i neutralna i nikakvim gestom ne radi protiv nas, treba biti elastičniji. Tada se vrši konfiskacija od lica koje se nalazi u žici, odnosno njegov dio u toj kući.

/.../

Prema neprijatelju biti nemilosrdan i nastojati ga svom silinom uništiti i politički i vojnički.

/.../

Primite drugarski pozdrav

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

(M.P.) Baja, v.r.

---

prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.262, IHRPD, kut. 60

42.

13. lipnja 1944.

ROC južno dalmatinskog područja dostavlja Okružnom komitetu KP Hrvatske za Dubrovnik "popis sumnjivih lica, narodnih neprijatelja i špijuna"

R.O.C. Juž. Dal. Područja
dne, 13.VI.1944.
Broj 50/44.

Okružnom Komitetu K.P.H. za Dubrovnik.

Šalje vam se popis sumnjivih lica, narodnih neprijatelja i špijuna zamolbom da preko K.K. dadete popuniti potrebite nam podatke za našu kartoteku. Potrebno nam je znati njihova imena, prezimena, ime roditelja, godinu rodjenja ili starosti, zanimanje, politička pripadnost do sloma jugoslavije i njihova kasnija politička opredjelenost do danas, mjesto rodjenja i stanovanja.- Osim toga lični opis ili fotografije.-

Potrebno bi bilo nadopuniti našu kartoteku sa onim protunarondim elementima za koje mi do danas nemamo nikakovih podataka, a moglo bi se to dobiti preko K.K.

Uz drugarski pozdrav

Smrt fašizmu sloboda narodu!

R.O.C.
Petrović [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 43, 11.56.2., 30/84

43.

14. lipnja 1944.

Dopis Okružnog komiteta KPH Dubrovnik svim partijskim jedinicama u kotaru Dubrovnik

---

OKRUŽNI KOMITET
KOMUNISTIČKI PARTIJE HRVATSKE
DUBROVNIK
14.VI.1944.

SVIM PARTIJSKIM JEDINICAMA U KOTARU

D U B R O V N I K

Dragi drugovi!

Budući da se danas nalazimo pred krupnim dogadjajima kod nas i u svijetu, potrebno je da vi svi te dogadjaje budno pratite da biste na taj način mogli njih najbolje i najbrže savladati. Treba da uvijek stojite na čelu tih dogadjaja, a ne da se vučete na repu dogadjaja kao do sada.

/.../

Pošto su partijske organizacije u vašem kotaru napravile mnogo velikih propusta i grešaka u radu, a na političkom polju sa masama dozvolili ste, da mase padnu pod utjecaj reakcije i istoj reakciji omogućili rad s time što glavešine te reakcije niste

raskrinakavali u masama i pristupili njihovoj likvidaciji. Da bi se stanje popravilo u vašem kotaru, potrebno je da sve partijske organizacije u kotaru upoznaju mase o sljedećem:

a) Prljava izdaja kralja i monarhije i svij izbjegličkih vlada.
b) Izdajnički rad DR. Mačeka i svih mačekovaca u vašem kotaru, raksrinkavati ih kao izdajnike i otvorene sluge fašizma, te da se isto na vrijeme likvidira.
c) Raskrinkavati u očima masa sve izrode i izdajnike svog naroda, koji su u službi okupatora (Gestapovce, špijune i t d.), takodjer na vrijeme pristupiti njihovom likvidiranju.
d) Na bilo koji način spriječavati svaki rad koji je u interesu okupatora i domaćih izdajnika (gradnju bunkera, prenos materijala i t d.)
e) Svim silama spriječiti neprijateljsku mobilizaciju, narodu objašnjavati posljedice odlaženja u neprijateljsku vojsku, a isto tako objašnjavati masama da je skrajnje vrijeme za odlaženje u našu Narodno-oslobodilačku vojsku, jer svak treba da dade svoj udio za svoju vlastitu slobodu. S druge strane nužno je potrebito, da upoznate mase u odluke drugog zasjedanja AVNOJ-a o federativnom uredjenju Jugoslavije, o republikanskom uredjenju Hrvatske (slobodne) u demokratskoj feredartivnoj Jugoslaviji.

/.../

Partijska organizacija u vašem kotaru napravila ogromnu grešku i velike propuste u kapitulaciji Italije, time što se nije ni najmanje snašla te uzela inicijativu u svoje ruke. Da se to ne bi isto dogodilo sutra u slomu Hitlerove Njemačke, potrebito je da partijske organizacije u vašem kotaru naprave sljedeće:

/.../

6.) Razoružanu Njemačku vojsku, kao ustaše, četnike i domobrane sakupiti ih na jedno mjesto, držati ih pod paskom i jakom stražom.

7.) Svu vlast koja je prije pripadala neprijatelju odmah je zauzeti, a sve one neprijatelje koji je pokušaju da zauzmu jednostavno likvidirati.

/.../

12.) Morate naročito biti budni prema narodnim neprijateljima, organizatorima i rukovodiocima reakcije, gestapovcima i svim špijunima raznih boja i dlaka, jer će oni sigurno pokušavati da se suprostave. Da bi ste toj opasnosti izbjegli nužno je potrebito da se još danas njih raskrinka u masama i da ih se brzo likvidira. U momentu ostatak pokvarenjaka, rukovodioca i organizatora reakcije brzo pohapsiti i pozatvarati, kako bi ostali dio t.j. njihovi slabići ostali bezglavi.

/.../

Neka se ovo cirkularno pismo Okružnog Komiteta u potpunosti prouči kroz sve partijske jedinice, sačuvajte ga, te po svemu ovome postupiti.

Uz drugarski pozdrav

S M R T F A Š I Z M U - S L O B O D A N A R O D U !

za OKRUŽNI KOMITET
KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
D U B R O V N I K
Jozo Bačić, v.r.

---

prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.262, IHRPD, kut. 60

44.

18. lipnja 1944.

Izvješće Okružnog komiteta KPH Dubrovnik Oblasnom komitetu KPH za Dalmaciju o političkoj situaciji u kojemu se između ostalog navodi da su pripadnici Hercegovačke divizije NOV-e pjevali „Svaka jama od široki vrata, otvorena je za svakog Hrvata“ te prijetili da će popaliti sva sela u kojima žive Hrvati „jer da su ustaše“

Okružni komitet
Komunističke partije Hrvatske
D u b r o v n i k
18.VI.1944. godine

Drugarskom

Oblasnom komitetu KPH

za D a l m a c i j u

(Mjesečni izvještaj za Maj).

Dragi drugovi,

U našem Okrugu političko stanje se dnevno popravlja, naročito kad se uzme u obzir stanje koje je vladalo u Dubrovačkom kotaru do prošlog mjeseca. Takodjer u ostalim kotarevima stanje ide svakodnevno u znaku političkog jačanja i budjenja sve novih snaga u korist NOB. Ovo se ističe u kotaru Pelješac, dok u kotaru Korčuli je stanje dosta zadovoljavajuće, naroičito u oslobodjenom djelu otoka, gdje možemo ustvrditi da narod čvrsto stoji uz NOP i kojega pomaže. Radi raznolika stanja i politikče situacije u našem Okružju, to vam izvještaj o političkom stanju šaljem po kotarevima.

KOTAR DUBROVNIK. Politička situacija u ovome kotaru, kada se uzme prema stanju prošli mjeseca, ovaj mjesec je znatno poboljšala u korist NOP.a Dok je zadnjih mjeseci stanje moglo obilježiti sa 35 % cjelokupna pučanstva dotle danas stanje stoji tako, da možemo kazati da naroda 65 % ima uz NOB- Ovo raspoloženje se više temelji na razvitku vanjskopolitičkih dogadjaja, nego pod utjecajem naših organizacija, pošto još uvjek partijska organizacija ni antifašističke organizacije u tome kotaru, njesu uspjele uspjele da aktiviziraju sve ono pošteno što je na strani NOP. Partiske i antifašističke organizacije još nemaju jakog uporišta u masama, a to iz razloga jer njihovo djelovanje nije takovo da bi mase mogle pokrenuti iz svoje uspavatnosti, a okupator i razni njegovi agenti imaju slobodno djelovanje, tako da svoj razorni rad mogu sprovadjati bez da naidju na otpor. Vjesti se njesu širile u narod, tako da narod nije mogao biti pravilno upoznat sa dogadjajima, već je podlegao u mnogome neprijateljskoj propagandi, koja je išla za tim da ga od NO Pokreta odvoji.. Izgledalo je da i sama naša Partija u Kotaru Dubrovnik paktira sa neprijateljem i njegovim slugama, jer se narodni neprijatelji njesu raksrinkavali, uza sve to što su u narodu dobro poznati, a da ne govorimo o tome da se nije prešlo njihovoj likvidaciji, a niti se je preko akcija pokušalo zaoštriti odnose sa okupatorom. Dozvolilo se je da svakakvi tipovi sjede u odborima, i u samu Partijsku organizaciju su se uspjeli da uvlače gestapovci, (slučaj Gvozdena o kojem smo nekoliko puta vas izvjestili). Ovi tipovi su sjedili takodjer u NOO, tako da je preko njih, sa njihovom dozvolom i omoućivanjem prebačen u Bari Mačekov agent, Jančiković. Motor kojim je on prebačen je bio za prebacivanje partizana, a omogućen mu je bio odlazak preko Gvozdena i njegovih ljudi. (Iztraga o ovome se vodi, kada potpuno rješimo izvjestit ćemo vas). Bacale su se razne parole sa strane četnika i ustaša, a partiska organizacija nije na ovo pravilno nikada reafirala, ona nije bila u tome Kotaru nosioc dogadjaja, već je više djelovala kao zatvorena organizacija. Mase se njesu mobilizirale na širokoj bazi, već se u tome strašno sektašilo. Dolaskom članova našeg Komiteta u taj Kotar, pravilnim postavljanjem stvari i reagiranjem na neprijateljske parole, a što je najvažnije učvrštavanjem Partiske organizacije, i mobilizacijom novih snaga u NOV, kao i jačanje partiske organizacije sa novim svežim članovima a čišćenjem od oportunista i neprijateljski elemenata, stvar su se u mnogome izmjenile i pošle napred. Raskrinkavanjem četničkih, ustaških i HSS-ovih bandita, aktiviziranjem omladinem i postavljanjem NOO u svim mjestima, i njihovim proradjivanjem, od krute organa nekolicine, u organ prave narodne vlasti, uvjetovalo je da već danas narod, koji je preko gornjih organa i aktivizacije počeo da bude upoznat u dgoadjaje, počeo je uvidjati jedini pravi put u NOP. Lice toga Kotara počelo je da mjenja se i time, što su se počele da prave akcije u samom Kotaru, što do sada nije bio slučaj.

U ovome Kotaru još uvjek vlada antagonizam izmedju sprskog i hrvatskog življa. Partiska organizacija do sada nije ni u tme pravilno reagirala, a moglo bi se kazati da je vrlo malo poduteto bilo da se to izlječi. Sada se već i tome učinilo jedan korak napred, tako da se već osjeća popuštanje, te jedni i drugi vide da je pravi put u NO Borbi, da je tu mjesto svima, što su uvidjeli preko našeg stava okupljanja svih poštenih snaga bez obzira na vjersku i nacionalnu pripadnost. Jednako tako vlada antagonizam izmedju Hecregovačkih Srba i Hrvata, što se u mnogome odrazuje i na samu Dalmaciju. O tome govori činjenica što Dalmatinski ne idu rado u Hercegovačku Diviziju. U vojsci je takodjer to došlo do izražaja što najbolje se vidi iz pjesme koju oni pjevaju: „Svaka jama od široki vrata, otvorena je za svakog Hrvata“. Vojska ove Divizije se pretila da će popaliti sva sela u kojima živu Hrvati, jer da su ustaše. Mi smo uputili po ovome pismo Okružnom komitetu Južne Hercegovine, a takodjer i Komitet u vojsci ukazujući im na ovo, te smo ih zamolili da zajednički poradimo da se ovo ozdravi. Takodjer smo sve poduzeli da bi narodu u našome djelu okruga pravilno stvar objasnili i pozvali ga na jedinstvo i saradnju. Naročito nam je bilo poteškoća radi toga što su vojnici iz ovi jedinica, kada su odšli u primorska sela oduzimali silom od naroda, u za sve to što je ovaj bio spreman putem odbora dati na dobrovoljnoj bazi našoj vojsci.

Udruženi narodni neprijatelji rade još uvjek punom parom u ovom Kotaru, što danas naročito zajedničkom saradnjom četnika, ustaša i Mačekovaca dolazi do izražaja. Najveću opasnost tamo predstavljaju Mačekovci, koji se najviše nalaze u samom gradu, a medju njima kao vodje se ističu: Roko Mišetić profesor, koji se danas nalazi u Zagrebu, njegovi saradnici Niko Koprivica, Miho Škvrce, Josip Baljkas, Frano Dabrović, Frano Kolumbić, Baldo Crnjak, Kačić Ante, Budmani Pero, Šimunković mediciner, Mladineo dr. Iz Brača. U Konavljima se ističu: Pero Barkić, Jelka Curić, Trojanović Niko. Primorje: Aquzinović Roko, Niko Pušić i Niko Mustahinić.

/.../

Kao koljači i organizatori ustaški poznati su: Don Djura Krečak, Doktor Ženzo Svilokos, Mladen Kaštelan, fra Marijan Blažić, Jordan Kumčić, don Šmit Josip,Stuli Kruno povjerenik bivše srpske banke, Biliš Visko logornik, Mato Roko šef policije, Blaženko Mato krivični referent policije. Svi su ovi danas povezati sa Rokom Mišetićem i njegovim Mačekovskim banditima, a prema vani još uvjek istupaju kao ustaše.

/.../

Uz drugarski pozdrav,

Smrt fašizmu – Sloboda narodu.

Okružni Komitet KPH
D u b r o v n i k
Marin, s.r.

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.262, IHRPD, kut. 60

45.

20. lipnja 1944.

Upravni odjel Kotarskog NOO-a Metković izvješćuje "strogo povjerljivo" Štab Neretvanskog partizanskog odreda, Komandu mjesta Metković i Okružni biokovsko-neretvanski NOO o "ispadima" i "lošim postupcima" "naše vojske kao i nekih nesvjesnih rukovodioca"

K O T A R S K I
NARODNO-OSLOBODILAČKI ODBOR
M E T K O V I Ć
Upravni Odjel
20.VI.1944. god.
Br. 4/44.

Strogo Povjerljivo!!!

P o l o ž a j

Dostavlja vam se u cjelosti prepis pisma br. 3/46 od 31.V.1944 g. od opć. NOO-a Ston. u vezi neumjesne akcije koju je izvršio jedan vod III. /slivanjske/ čete, II. bat. N.P.O., u selu Štedricu.

Napominjemo da su slične stvari uradile i druge čete kako ovog Bat. tako i drugih, u nekoliko navrata kako slijedi:

I. 20-og IV. t.g. prilikom akcije na neprijateljski brod, slivanjska četa zarobila je jednog Armenca /Rusa/, kapetana istog broda i dva njemačka vojnika. Poslje su doveli zarobljenike u selo Blace, te na oči cjelog naroda mrcvarili su ova dva njemačka vojnika, a po tom dotukli i bacili ispred samog sela u more. Narod i mjesni NOO tom prilikom je intervenirao da se to ne radi u samom selu, a oni su uza sve to ipak učinili.

II. Polovicom mjeseca svibnja, jedan vod prve čete provalio je vrata na Crkvi u selu Deanima, te iz iste uzeli nekoliko voštenih svijeća. Poslje toga vrata su ostavili onako polupana i otvorena.

III. Dana 13.VI. t.g. II. četa /Ljubuška/ je izvršila ekonomsku akciju na izroda Andjelijića u Pozloj Gori, te vračajući se, ušla u Crkvu sv. Mihovila i iz iste izvukla dobar dio voštanih svijeća, koje su vojnici raspodjelili medjusobno. Idući tako putem, pojedini vojnici su svijeće gubili ili namjerno ostavljali, tako da se je vidno obilježavalo kuda su prolazili, a po čemu su seljaci zaključili tko je svijeće odnio.

IV. Oko 30-og svibnja ista druga četa vraćajući se iz akcije došla je u selo Nova-Sela /zaseljak Rastočići/, te na svoju ruku, bez odobrenja i znanja NOO-a, izvršila ekonomsku akciju kod Rastočić Ivana i Luke, te tom prilikom odnijela 70 /sedamdeset/ kom. brava, jedan pršut, nešto sala, slanine, brašna i još nekih sitnica. Tom zgodom vojnici su se vladali kao ustaše, ušli u kuću te razbili jednu skrinju i iz iste izvukli neke sitnice.

V. U blizini Kot. NOO-a, nekoliko puta su se desile nepoželjne stvari od II. čete II. bat., kao mrcvarenje i ubijanje nekih dezertera, tako je čisto na zvjerski način kao brava uzimalo se za šiju i tuklo bez osude i ikakovog objašnjenja /dva Italijana/, a prije izvjesnog vremena streljan je Vlatković Ivan iz Komina, dezerter, koji po našem mišljenju nije zaslužio smrt ako uzmemo u obzir da se je drugima oprostio život, a koji su bili možda i grešniji. Isti je mučen na oči seljana i dotučen. Na ovo se narod zgražao, a naročito onaj koji ga poznaje, a ovdje ih je bilo neki broj. Iako je bilo blagovremeno ukazano zamj. Komandanta II. bat., da se više nesmije nikoga mučiti i ubijati na očigled naroda, a i to, da se nesmije uz selo zakopavati, drug zamjenik nije to uzeo u obzir, već je bio prisutan činu i lješ dozvolio zakopati u najbližoj blizini našeg punkta. To je ukazivano iz higijenskih razloga.

VI. Dana 10.VI.t.g. jedna trojak na čelu sa jednim vodnikom, nekim iz Hercegovine, sela Šipovače/, III. bat. Andrije Bogunovića, išla je u patrolu u Norovce, te tako naišli na 3 /tri/ seljaka koji su kupili murve. Poslje kratkog objašnjavanja iste su uhapsili i poveli sa sobom. Ovaj je postupak neispravan jer za sve treba da se konzultuje sa odborima, jer smo mi zajednički donjeli zaključak sa vojnim vlastima, da se ova praksa više nesmije upotrebljavati. Mi smo sa ti ljudima već bili politički proradili, tako da bi u kratkom roku imali možda i desetak na dobrovoljnoj bazi mobilisanih, a poslje ovog hapšenja narod tog sela kao i drugih neće ni da nas vidi, a kamoli da pristupi na naš sastanak.

VII. Često se dogadja iako je to zabranjeno, vojska prolazeći kroz sela, puca iz parabela i pušaka, te tako plaši seljake koji se nalaze na radu na svojim njivama. Seljaci čujući pucnjavu misle da se neprijatelj približava te napuštaju svoje poslove i bježe u skloništa.

Osim ovih ispada bilo je još mnogo sitnih, koje bi bilo suvišno iznositi.

Iz svih gore navedenih činjenica se jasno vide loši postupci naše vojske kao i nekih nesvjesnih rukovodioca.

Sa ovakovim postupcima, ne samo da se ruši autoritet naše vojske i naše Narodne Vlasti, nego u našoj vojsci narod gleda, neznabošce, lupeže, provalnike i bandite, a u političkim radnicima na terenu, obične lažove, koji hoće da narod sa svojom pričom obmane, obećavajući im slobodu, ravnopravnost i bolju budućnost.

U koliko bi naša vojska nastavila sa ovakovim postupcima i dalje, političkim radnicima bi bio skučen, a i onemogućen daljnji pristup u mase, a neprijatelj ima i imao bi i dalje materijal sa kojim nas može tući. Što politički radnici na terenu kroz dugo vrijeme svoga napornog rada postignu, to jedan nesvjesni vojnik i rukovodioc može uništiti i uništi sa jednim neispravnim postupkom, a šta biva tek onda kad ovako učestaju greške.

Zbog toga je nužno potrebno da se ukaže kako nižem rukovodstvu tako i vojnicima, da nebi u buduće pravili ovakove greške koje teškom mukom se mogu ispraviti.

Kako gornje greške su vam bile i od ranije ukazane i isticane ...[340], ali kako su ponovo učestale to smo prisiljeni da ih uz druge ponovo ukažemo. Potrebno bi bilo da se postupi sa drugim komandama četa, kako se je postupila sa slivanjskom komandom čete, a osim toga, da se neki pozovu na odgovornost, ako je potrebno, a što bi i bilo, mjenjanje položja pojedinih četa, pa i bataljona. Potreba primještanja se nameću, u prvom redu

[340] Nečitko.

Ljubuške čete, iz razloga, što je ta četa mlada, pa prema tome i agresivna, a nalazi se i vrši akcije na onim terenima na koje do sada partizani nisu zalazili ili su vrlo malo zalazili, pa sa svojim vladanjem i lošim postupcima, njihovo prisustvo mnogo više škodi nego koristi.

Uvjereni smo da ćete svatiti sve posljedice koje proizlaze iz ovakovih postupaka, te prema istim ispravno postupiti. Potrebno je svestrano ispitati stvar, dati savjeta, a krivce pozvati na odgovornost, tako da se već jednom stane na kraj.

Nesmije pasti neprijatelju u ruke. Dobro promotriti, zatim pocjepati!!!!

Uz drugarski pozdrava:
Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

za Odjel: M.P.[341] Predsjednik:
...[342] [v.r.] ...Dragović[343] [v.r.]

Dostavljeno:
Št. Ner. Part. Odreda
Komandi Mjesta Metković
Okružnom Biok.-Ner. N.O.O.[344]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, Kotarski NOO Metković, kut. 51, NOO-51/1114

46.

20. srpnja 1944.

Upute o kontroli kretanja civilnih i vojnih osoba Okružnog NOO-a Biokvsko-neretvanski

---

OKRUŽNI N. O. ODBOR
BIOKOVSKO-NERETVANSKI
Upravni odjel
Broj 226/44
20 srpnja 1944. godine

---------- N. O. Odboru

---

[341] Nečitko.
[342] Potpis nečitak.
[343] Potpis nečitak.
[344] Nadopisano rukom.

2. lipnja 1944 pod Br. 105/44 poslate su upute u vezi kontrole kretanja civilnih i vojnih lica i upute za izdavanje propusnica. Pošto do danas u vezi postavljenih zadataka nije se prišlo potpunom sprovođenju u život, prepisujemo izvjesne stavke iz dotične okružnice, a neke stavke dopunjujemo i obrazlažemo. Ujedno ovom prilikom dajemo nova upustva kako po pitanju legitimacija, tako i po pitanju nadležnosti Upravnih i Sudskih odjela NOO-a, vojno-pozadinskih vlasti i vojske u pogledu hapšenja, saslušanja i donošenja odluka na prekršaje razne naravi bilo civilnih bilo vojnih lica.

Da se nebi slični propusti ponovno događali, prema dolje navedenom treba odmah postupiti.

I. KONTROLA KRETANJA, I IZDAVANJE PROPUSNICA

1/ - Kretanje bilo vojnih bilo civilnih lica dozvoljeno je jedino sa propisnom objavom ili propusnicom.

2/ - Vojnim licima pored izdatih vojničkih izkaznica, izdaju objave samo njihovi nadležni štabovi ili Komande (štabovi operativnih jedinica i komande mjesta i Područja). Svaka objava za vojno lice treba da sadrži ime jedinice ili komande koja je izdaje, datum, redni broj objave, ime i prezime, čin, zvanje, funkcija, od kuda, gdje i kojim poslom putuje (službeno, na bolovanje, dopust).
Nadalje za vrijeme trajanja objave ima li vlasnik pravo na prevozno sredstvo i vodiča, žig i potpis ustanove koja je objavu izdala, te potpis vlasnika objave.

3/ - Propusnice za civilna lica treba da sadrže ime Odbora koji je izdaje, redni broj propusnice, ime i prezime vlasnika, od kuda je, odakle i gdje putuje, radi čega putuje, šta sa sobom nosi, rok trajanja propusnice, datum, žig i potpis odbora. U lijevom donjem uglu treba vlasnik da se svojeručno potpiše, ako je nepismen otisak desnog palca uz potpis svjedoka. Propusnica se izdaje obično na kratki rok od nekoliko dana.

4/ - Za kretanje iz sela u selo iste Općine, propusnicu izdaje seoski NOO s tim, da vlasnik propusnice ima se pravo prijaviti seoskom NOO-u u mjestu za koje je dobio propusnicu. Ovaj ima da potvrdi na poledjini propusnice da se je dotični prijavio s oznakom dana i sata prijave i potpisom NOO-a i pečatom. Na povratku u mjesto izdavanja propusnice vlasnik istu treba povratiti seoskom NOO-u.

5/ - Za kretanje iz mjesta jedne općine u mjesta druge općine jednog istog kotara, vrijedi isti postupak kao i pod točkom 4/.

6/ - Za kretanje iz mjesta u mjesto različitih kotareva propusnice ne može izdavati mjesni NOO, već Općinski NOO. Ovakve propusnice treba ujedno da potvrdi Komanda Mjesta na taj način, što će na poledjini dotične propusnice napisati datum, broj pod kojim je zavodi u knjigu izdatih ili ovjerovljenih propusnica, zatim riječ „Ovjerava“ i žig i potpis komande. Ako je u sadašnjim momentima nemoguće sprovesti u život ovjeravanje propusnica od strane Komande mjesta, onda može da bude i bez toga, ali u tom slučaju na poledjini propusnice Općinski NOO treba da to naznači. (Ovo važi jedino u slučaju hitnosti ili prevelike udaljenosti Komande, što treba izričito naglasiti na poledjini propusnice).

7/ - Za kretanje sa teritorija jednog Okruga na teritorij drugog Okruga propusnice izdaje Kotarski NOO uz ovjeru nadležne Komande Mjesta ili Komande područja, na način kako je već naznačeno pod tačkom 6/, Komanda Područja ovjerava ove propusnice u slučaju ako za to postoje praktične mogućnosti, a Komanda Mjesta potvrdjuje ovakve propusnice u svakom slučaju, osim slučajevima hitnosti ako Komanda Mjesta ili

Komanda Područja nisu nikako u mogućnosti da ovjere, na poledjini će Kotarski NOO naznačiti razlog zbog čega je nemoguće ovjeroviti i daje on pečat garancije za dotičnog. Zbijeg je izvanredan slučaj, gdje treba postupati na slijedeći način: Općinski ili Kotarski NOO pri upućivanju zbijega trebaju napraviti spisak svih onih koji se upućuju i odrediti jednog sprovednika. Sprovodnik da bude i onaj koji odlazi u zbijeg, ako je povjerljiv a ako nema povjerljivog druga onda se upućuje poseban sprovodnik sa spiskom koji se ima povratiti sa prve veze natrag, pošto preda nadleznoj ustanovi zbijeg. Treba se rukovoditi s time da se zbijeg po mogućnosti što više ograniči.

8/ - Bez razlike svi NOO-i koji izdaju propusnice trebaju voditi posebno knjigu izdatih, a posebno knjigu prijavljenih propusnica. Ove knjige moraju imati podatke kao i sama propusnica. U knjigu izdatih propusnica pored ostalih rubrika treba unijeti i rubriku „kada je propusnica povraćena. Na ovaj način može se vrlo lako kontrolirati da li su povraćene propusnice kojima je rok istekao i koje su još propusnice u toku. Knjiga prijavljenih propusnica je istao kao i izdatih, samo sa tom razlikom, što u njoj mjesto rubrike „kada je propusnica vraćena“ treba unijeti rubriku „koji je NOO propusnicu izdao“ i rubrika „kada se dotični prijavio“. Knjige treba kroz najkraće vrijeme ustrojiti.

9/ - Svim sumnjivim i nepoćudnim osobama zabranjuje se izdavanje bilo kakvih propusnica, a razumljivo je da je svakome bez propusnice zabranjeno kretanje. Svim licima koji se legalno kreću na teritoriju koje okupator kontroliše, ako nisu 100% provjereni, ne smije im se izdati propusnica za oslobodjeni teritorij. Bez službenih poslova u vojne ili pozadinske logore ne smije se nikome izdati propusnica.

10/ - Potrebno je svakome objasniti važnost spriječavanja kretanja špijuna i neprijateljskih elemenata, a isto tako je potrebno objasniti važnost kontrole kretanja bez razlike svih lica, te prema tome u svakom selu – pooštriti budnost noćnog i dnevnog kontrolisanja saobraćaja. Obaveza je svakog rodoljuba da svako nepoznato lice, pa makar bio u civilnom ili vojničkom odijelu, legitimiše ili sprovede do najbližeg NOO-a, straže, vojne jedinice ili vojno – pozadinske komande. Na ovaj način objašnjavanjem bit će jasno svakome zbog čega su zavedene u vezi kretanja izvjesne poteškoće pri dobijanju samih propusnica, njihovom prijavljivanju i vraćanju sa povratka s puta. Da bi se kontrola kretanja još bolje sprovela u život, svi odbornici i vojnici, trebaju paziti na kretanje i vršiti kontrolu propusnica.

Kontrolu kretanja shvatite najozbiljnije. Izvršite povremene preglede – knjiga, način izdavanja propusnica, kontrolu na terenu i svaku neispravnost brzo likvidirajte.

II. LEGITIMACIJE

Da bi se zadatci u vezi kontrole kretanja što bolje sproveli u život, a ujedno da bi u tom pogledu bio olakšan posao, određuje se da svako lice treba biti snabdjeveno sa jednoobraznom legitimacijom, koja će označavati identitet dotičnog. Sada, na prvi momenat, legitimacijama na terenu bit će snabdjeveni svi odbornici i svi oni koji su zaposleni sa bilo kojom dužnosti u ustanovama N. O. Pokreta. U vojsci svi vojnici koji pripadaju odredjenoj jedinici, bit će snabdjeveni s izkaznicom (legitimacijom).

Legitimacije za odbornike i ostale koji su na terenu zaposleni bilo kojim poslom u službi N. O. Pokreta u dotičnom kotaru, izdaje Kotarski ili Općinski N. O. O. I to za seoske i općinske odbornike, kao i za one koji su u selima i općinama zaposleni u N. O. P.

Za članove Kotarskog N. O. O – a i sve one koji su zaposleni u Kotarskim –

ustanovama, legitimacije izdaje Okružni NOO.

Okružni NOO izradio je jednoobrazne legitimacije koje će prema potrebi dostaviti u odredjenom broju Kotarskom NOO-u. Kotarski ili Općinski NOO pri popunjavanju legitimacija dužni su napraviti knjigu, u kojoj trebaju imati slijedeće rubrike: 1) Redni broj, (koji je ujedno broj legitimacije) 2) Dan izdavanja, 3) ime i prezime, 4) dan i godina rodjenja, 5) mjesto rodjenja, 6) mjesto stalnog boravka, 7) zanimanje u privatnom životu, 8) čime je naoružan, 9) primjedba (u ovu rubriku se unosi koju dužnost vrši u N. O. Pokretu).

Nitko ne može nositi oružje, koji nije snabjeven legitimacijom, u kojoj je naznačeno čimeje naoružan, a svaku takvu legitimaciju mora ovjeriti Komanda Mjesta ili Komanda Područja, prema tome tko izdaje legitimacije, tj. legitimacije koje izdaje Kotarski ili Općinski NOO potvrdit će Komanda Mjesta, a koje izdaje Okružni NOO potvrdit će Komanda Područja.

Legitimacija za službeno civilno lice važi i za kretanje, ali samo na onom djelokrugu, gdje je dotični službeno zaposlen, npr. jedan općinski odbornik sa legitimacijom može slobodno da se kreće u djelokrugu svoje općine a za odlazak izvan tog djelokruga, treba da pored legitimacije izvadi i propusnicu.

Svaki vojnik pored vojne izkaznice treba imati za kretanje i objavu, kako je to već naznačeno pod I. Broj 2/.

Prigodom legitimisanja, odnosno pregleda propusnica dužan je da svaki- odbornik na zahtjev osobe koja mu pokaže svoju propusnicu, prikazati svoju legitimaciju.

Poslije izdavanja ovih legitimacija, t.j. poslije 1. VIII. Tg. Prestaju važiti sve dosadašnje legitimacije za civilna lica izdane na teritoriju ovog Okruga.

Ako bi tokom vremena odbornik od strane naroda bio smjenjen sa dužnosti odbornika, njegovu legitimaciju treba povući.

Na legitimaciji je određeno mjesto za sliku, te ukoliko koji odbornik posjeduje istu treba da je prišije. Medjutom, legitimacije u sadašnjim prilikama vrijede i bez slik.. U tom slučaju na mjestu odredjenom za sliku treba prigodom izdavanja legitimacije napisati: „ne posjeduje sliku“

Da bi legitimacije što bolje sačuvali, preporučuje se da je svaki prilijepi na odgovarajući format kartona.

Prijepis, strojopis
Sabirni arhivski centar Metković – Opuzen – Ploče, f.434, Općinski NOO Plina, kut. 1

47.

25. srpnja 1944.

Zapisnik sa salušanja Ive Marević iz Momića

Z a p i s n i k

Sastavljen dan 25. srpnja 1944. god. u Općinskom N. O. O. – Metković.
Dovedena Marević Iva ž. Balde iz sela Momića ove Općine i kotara, te na pitanja izjavi slijedeće:

Na pitanje gdje je bila dana 1. lipnja t. g. ista je izjavila da je stvarno išla u Metković i da je toga dana bila u kotarskoj oblasti i kotaškom logoru u Metkoviću, te imenovana navadja da je vadila podatke t.j. isprave za svoga sina Ivana koji se nalazi u ustaškoj bojni u Banja-Luki, navodno da je on te isprave zatražio da mu ih izvadi za njegovu potrebu u vojsci.

Imenovana na pitanje priznaje da je dana 5. lipnja t.g. bila u Metkoviću sa istim poslom, jer da nije mogla prije svršiti tražene podatke.

Na pitanje jeli primala od ustaškog logora kakovu hranu za nagradu, odgovara: Ja nisam primala od ustaškog logora nikakovu nagradu u hrani a ni u drugim stvarima, samo sam primala na moga muža Baldu kao obalnog radnika, a ja sam činila zajenu sa drugim licima sa šećerom kojega sam dobila na moga muža t.j. davala sam šećer za mast svinjsku i to sa Marević Mandom ž. Matinom iz Metkovića koja mi je dala mast za šećer a tu istu mast donila mi je Govorko Mara ž. Stanko.

Gore imenovana jamči sa svojim potpisom na ovom zapisniku, da se neće krećati iz svoga sela Momića na Kulu ili u Metković, a takodjer nigdje u drugim pravcima sa sektora svoga sela jedino da može ići u Vrešticu na Orapku obraditi kukuruz gdje joj je i dozvoljeno sa strane ovog Općinskog N. O. O. Metković, te se ista zadovoljava sa gore navedenim, a ako joj bude u buduće što trebalo raditi na drugim njivama koje se nalaze u sektorima zabranjenog kretanja da će se obratiti na ovaj Općin. N. O. O. i pitati da li joj je dozvoljeno ići na svoju njivu da što prema potrebi obradi.

P. P.

Položaj 25/VII. 1944

Marević Iva [v.r.]

Izvornik, strojopis
Sabirni arhivski centar Metković – Opuzen – Ploče, f.434, Općinski NOO Plina, kut. 1

48.

8. kolovoz 1944.
Kuna (Pelješac)

Dopis Općinskog NOO Kuna Mjesnom NOO-u Pijavičina o postupku prema roditeljima muškaraca koji se ne nalaze u postrojbama NOV-e

---

Opć. N.O.O. Kuna
Broj 62/44
Dne 8.8.44.

Mj. N.O.O.
P i j a v i č i n a

Hitno obavjestite roditelje svih onih lica čiji su sinovi nalaze izvan N.O.B. da moraju u najkraćem roku pozvati svoje sinove da napuste neprijateljske bande ili da se prestanu boriti, te da se vrate svojim kućama ili da se stave na raspoloženje najbližim našim vlastima jer u protivnom snositi će najstrože zakonske posljedice.-

Sva ta lica trebaju da se pri dolasku prijave, a ako se stave na raspoloženje našim vlastima izvan našeg područja, moraju poslati potvrdu svoje jedinice.

Prednje se odnosi na muškarce od 18-45 god.

Roditelji gore spomenutih moraju Vam dati točnu adresu svojih sinova i Vi ćete im priložiti dostavnicu na koju će se potpisati da se obavezuju, da će u najskorije vrijeme i najbržim putem obavjestiti svoga sina o prednjem i pozvati ga da dođe kući.

Roditeljima takovih sinova nesmijete davati aprovizaciju.-

S.F. - S.N.

Za Opć. N.O.O. Kuna
...[345] [v.r.]

P.S.
Pozovite i nesposobne samo ako je u službi neprijatelja, pa makar i prešao godine.-

---

Izvornik, rukopis
Državni arhiv u Splitu, f. 405, Općinski NOO Kuna, kut. 53, 53/1379

[345] Potpis nečitak.

49.

19. listopada 1944.

Dopis II. sekcije Otsjeka za Oblast VIII. Korpusa OZNE-e za Hrvatsku Opunomoćstvu OZN-e za južnodalmatinsko područje o borbi protiv kamišara i suradnji s postrojbama KNOJ-a

---

II sekcija Otsjeka za Oblast
VIII Korpusa=OZNE za Hrvatsku
broj: 98/II.19.X.1944.

Opunomoćstvu OZNE
za
Juž.Dalm.Područje[346]

Da bi fašistički izrodi i ostali banditi, sebi olakšali položaj a našim vlastima otežali brzu ustpostavu reda i javne sigurnosti u momentu vojničkog sloma Njemačke, stvaraju pojedine oružane grupice sastavljene od svojih, naših dezertera i njima sličnog ološa. Ovakove grupice neće da se javno vežu ni uz jednu stranu tvrdeći, da su neutralne. Prišivaju sebi razna imena, kao: kamišari, zeleni kadar, špiljari, pkrapari i sl. Napadju na naše kurire ili pojedine drugove, pljačkaju stanovništvo i aktivno već danas potpomažu: okupatore, ustaše, četnike i razne reakcionarne iudajice. Zadnjih dana i ustaše i četnici, na pojedinim sektorima, otpuštaju iz svojih jedinica najkrvavije bandite i jamare, sa ciljem da se povežu sa raznim dezerterima i da ih za sebe privežu. Sa druge pak strane razni reakcioneri stvaraju „komisije“ za korištenje ovih bijednika, da bi ih kasnije iskoristili kao teroriste.

Na pojedinim sektorima naše vojne i civilne vlasti su na vrijeme, još u početku likvidiralo ove pojave, dok im na drugim ne posvećuju dovoljno pažnje ni budnosti. Skrećemo pažnju svim Opunomoćstvima, da ove bande nastoje razbiti i onemogućiti. Na temelju dosadašnjeg rada, najuspješnije ih se može razbiti ubacivanjem povjerljivih ljudi, bivših dezertera, prebjeglih četnika i sl., već prema tome, kojoj struju pripadaju.

U vezi gornjeg, sva Opunomoćstva na teritoriji ovog Otsjeka, pristupit će odmah stvaranju plana za čišćenje svog područja od ovih štetočina i sprovadjanju tog plana. O poduzetim mjerama i rezultatima, izvještavajte redovito Otsjek. U radu saradjujte sa jedinicama KNOJ.

S.F. S.N.

Zamj. rukovodioca: Rukovodioc II Sekcije:
Marinković [v.r.]

---

[346] Nadopisano rukom

Na uvid!
29.X.1944.[347]
.... [v.r.][348]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 35, 11.3.1., 30/65

50.

25. listopad 1944.
Dubrovnik

Pismo organizacijskog sekretara Oblasnog komiteta KP Hrvatske za Dalmaciju, Ante Jurjevića-Baje, upućeno iz Dubrovnika Oblasnom komitetu KP Hrvatske za Dalmaciju

---

Javljam vam se iz starodrevnog grada Dubrovnika a u jedno vas upoznajem sa životom u njemu, mogu dobiti dojam nakon par dana šta sam u njemu da ipak valovi Jadrana koji udaraju o njegove hridine da nisu bili uzaludni te dasu bar nešto prenijeli u njemu što valja iz naše slobodarske Dalmacije. Narod u ovom gradu je čudan a donekle i nerazumljiv počevši od onih gospara do pučanina, puni su svojih specifičnosti, koja je veoma bliska svim našim neprijateljima i baš iz tih razloga Dubrovnik i postao a i bit će u koliko ga ne očistimo i posvetimo punu pažnju centar čitave špijunaže ne samo za Dubrovnik ili južni dio Dalmacije već za veliki dio Jugoslavije naročito Crne Gore Dalmacije i Hercegovine. Narod u mjestu i okolini nije upoznat ni s najosnovnijim stvarima a naročito što se tiče naše borbe i našeg pokreta sve promatraju kroz svoje interese privijaju se svakome ulizivanje to je glavna vrlina veliki su prijatelji angleza i svi ih očekuju nama Hrvatima donekle pristupaju sa simpatijama dok Srbe ni da čuju i smatraju ih neprijateljima a naročito Hercegovce antagonizam je vrlo jak i Hercegovce dosta posprdno gledaju a to je još od Jugoslavije, obzirom što su ovi tu radili kao radnici i uvijek bili niži sloj. Dolazak XXIX divizije nije ih mnogo oduševio voljeli bi oni da je došla koja dalmatinska brigada iako je druga Dalmatinska u stvari ušla u grad. Za ulazak u grad naše jedinice nijesu imale teže borbe glavni teret je pao na XXVI diviziju i to likvidacija Stona, gdje su naše jedinice koloni koja se izvlačila iz Dubrovnika zadali teške

[347] Nadopisano rukom
[348] Potpis nečitak

gubitke oko 700 mrtvih i zarobljeni ogroman materijal i preko 30 topova što ispravnih što neispravnih njemci u Dubrovniku nijesu davali nikakav otpor jedino u rijeci gdje ih je poginulo oko 60. Isto tako naša XXVI je na Stonu i u likvidaciji kolone njemaca imala dosta jake gubitke prema još nepotvrđenim vijestima oko 500 ih je bačeno iz stroja uglavnom od mina. Jedinice koje su upale u Dubrovnik imale su izvjesnih grešaka ali nijesu bile tako strašne i sami možete znat kad vojska upada kakoje ali uglavnom sve je u redu sačuvani su svi magazini kao i ugled naše vojske iako građani njih gledaju kao Srbe četnike a oni narod kao donekle Hrvate ne bi mogao reć ustaše ali ipak sumnjive. Bilo je došlo do izvjesnih nesuglasica između II. Dal. i ostalih jedinica ali je odmah izglađeno. Još je bilo izvjesnih grešaka sa strane izvjesnih organizacija jer su dizale pojedine stvari na svoju ruku a dostaje krivo i to što nije postojala narodna vlast, jer su bili došli i oblasni NOO Hercegovine oblasni Skoja i obl. Partije mi smo iste drugove sazvali i ukazali im na nedostatak i više se isti nijesu događali a ujedno im je bilo i malo neugodno sad ide dosta u redu, jer obzirom što će Dubrovnik bit baza za snabdjevanje II korpusa to je imenovan štab baze koji će jedini imat kontakt sa saveznicima a ujedno će i on imat svoje odsjeke i ako kome nešto treba ovaj će trebat da se obrati na taj štab a ovaj štab na NOO tako da više nema grešaka, isto tako da bi se posao i rad pravilnije odvijao kao pomoćni organ formirali smo jednu komisiju u koju su ušli član NOO Komande Mjesta i Područja kao i jedan član štaba V sektora kao jedan drug iz ekonomskog odsjeka IV korpusa a isti je drug dalmatinac ova će komisija imat zadatak da ispita šta ima što se može konfiskovat a ujedno da ima u vidu potrebe II VIII korpusa kao i naroda ovo se sve pokazalo kao veoma pravilno, ipak valja imat u vidu da je vojska vojska i da njene potrebe bar donekle valja podmirit a što se tiče starina i muzeja kao i biblioteka one su sve sačuvane a novac se već blokirao s njime rukovali Tudor dosada se našlo oko 300 miliona zlatne podloge i 26 miliona novca u papiru drug Tudor je veoma vrijedan ali ipak ako Jerka ne spriječava mnogo rad bilo bi dobro da i on ili koji drug trkne koji dan jer ovde će trebat da stalno bude za duže po jedan član obi. NOO u stvari da se svi stalno mijenjaju ovo neka drugovi u obl. N.O.O. shvate najozbiljnije jer treba da znaju da ovod ne postoji NOO a da se skoro nemaš na nikoga oslonit već moraš sve sam radit odnosno O. N.O.O. a drugo ja im nemogu mnogo pomoć i radim na svim poljima a i moje iskustvo po NOO je veoma slabo a i sam Tudor treba još izvjesno vrijeme da se oslobodi zadaci su ogromni a i ovi iz Korpusa malo prepišavaju samu vlast jer oni uglavnom gledaju sve kroz svoju prizmu iako na svakom koraku govore kako treba poštivat narodnu vlast. Znate u glavnom kako je svaki dan se približavaš da posidiš i tek sad vidiš šta znači imat vlast u ruke ali uglavnom sve je dobro.

Pored ostalog mogu vam napomenuti da je ovo grad po političkom uvjerenju ni Hrvatski ni Srbski pa čak ni više Jugoslovenski već engleski svi očekuju engleze a englezi su i stigli ima ih 1000 i interesiraju se da bi dali narodu pomoć ja sam rekao u korpusu da se to može samo preko Obl. NOO postoje izgledi da su već u prvom danu uhvatili vezu s nekim našim neprijateljima i to da su u prvi dan njihova dolaska prebacili u Bari svojim brodom ženu jednog poznatog četničkog bandita komandanta četničke brigade, u koliko bude tačno uložit ćemo protest. Radi svega ovoga što sam vam naveo i što ću navest neophodno je potrebno da dođu ovde rukovodioci I sekcije drug Odrljin kao i II sekcije drug Trutin jer oni bez obzira na dužnost potrebitiji su ovod nego igdje a za Split će mo gdje je naš narod lako a dok padne Knin i Drniš ovdje će mo uredit isto tako je potrebno da se pošalje bataljon narodne obrane koji je na Visu jer je on već upućen za rad i

djelovanje onih naših ...[349] i ovo bi trebalo izvršit čim prije. Takođe mi smo uputili 3 depeše ali izgleda da ni jednu niste primili te napominjem potrebno je poslat grupu N.O.O. da održi priredbu i da se popuni kao i filmove jer nakon hajke koja je provedena treba im dati i oduševljenja a takođe i izložbu slika treba otvorit. Obzirom što su naše snage oslobodile Ston u njemu ima 150 vagona soli međutim Hercegovci nastoje odnosno II korpus nešto da uzme pored onog što će uzet onu sol iz Dubrovnika kao i to što i narod i vojska u Dalmaciji nema soli a isto tako sol propada jer je krov solane donekle pokvaren potrebito je da se uloži sve da bi se organizovalo sa mornaricom prebacivanje soli bez obzira dali na Vis ili Korčulu to ovisi gdje će mo mi imat mogućnosti da sol smjestimo ujedno organizovat i magazine za prihvat pa gdje odredite mi će mo osigurat punjenje i tovarenje ovamo hitno poduzmite mjere i obavjestite nas kao i kažite gdje će mo slat. i to u Ston.
Ja sam vam u početku pisma naglasio o ponašanju onog štaba baze i komisije i bio sam sto posto uvjeren da će sve ići glatko međutim kako na štose pišem pismo tako se ovod i razvija život i mogu da steknem uvjerenje da je njima samo do njihovih interesa a to se vidi iz slijedećeg, dok je bila vojska sve magazine vojne su uzeli a pojedine i civile sva prevozna sredstva su konfiskovali tako da nijedno nije ostalo za ostale štabove iako su dobili već pomoć od saveznika 30 kamiona i izvjestan materijal isto tako nastoje da se konfiskuju i svi dućani kao i da odnesu izvjestan alat iz radiona a danas je došao i presjednik vlade Crne Gore i traži pomoć u posteljama i robi kao i doktora naročito pikiraju na sanitetski materijal, oni ti to imaju već sve pripremno, komisiju za ovo komisiju za ono i imamo i imat će mo još dosta muke dok stvari regulišemo iako se dosta toga učinilo samo uglavnom privreda je stala dućani su blokirani tek smo pjacu danas uspostavili i već se prodaje zelje i t.d. ali dućani su zatvoreni koje će treba pokrenit radi svega ovoga treba Jerko da dođe ili bilo koji od njih koji pozna te gospodarske probleme. Mobilizacija uspijeva II Dalmatinska se popunjuje i prema pričanju približava se brzo na 2000 boraca odaziv boraca je uglavnom na dobrovoljnoj bazi 60% se javljaju dobrovoljno a na poziv svi dolaze iako ima kod njih malo onog Dubrovačkog izvlačenja. Jedinice uglavnom druga Dalmatinska jer jedino se dalmatinske jedinice popunjavaju došla je sa vrlo nepravilnim naređenjem i to da mobilišu na silu sve sreda jer su valda ovi računali daje čitav Kotar ustaški ali su poslije promjenili način jer su se uvjerili da nije tako i da postoji i drugi način. Razgovarao sam sa drugovima i složili smo se da izvjesne stručnjake šaljemo obi. NOO i mornarici jer se istodobno vrši mobilizacija i za mornaricu što uspjeva. Razgovarao sam sa komandantom štaba primorske grupe u vezi II Dalmatinske kao i komesarom II Korpusa i oni su voljni da upute II dal. čim svrše izvjesne akcije u pravcu Boke Kotorske ja u to vjerujem jer sam komandant je jedan vrlo fini i ozbiljan drug jedan za mene najsolidniji komunist kao vojni rukovodioc kojega sam sreo u svom radu. Isto tako sam tražio i Bombardella i njega će ustupit Obl. N.O.O.ali glazbu teže od onih svih glazbara još je na životu 2122 oni su dosta izgleda zapostavljeni dosta su mi se žalili i oni svoje pitanje nemogu njima postaviti da nebi rekli da su lokalpatrioti ali im je dogustilo i oni se uopšte ne popunjavaju ja sam i njihovo pitanje postavljao ali to ide teže nego mislim da bi vi obavijestili VIII korpus da on traži preko II korpusa da im dadu glazbu jer oni nemaju a II korpus kao i njihova vlada imaju glazbu a ujedno su prije našeg dolaska mobilisali za sebe jednu glazbu a ako ovi nebi htjeli neka postave preko VS jer i ja mislim da su im ovi dosta diplili u diple.

[349] Nečitko.

Jaću nastupat isto neka im se po mogućnosti mobiliše jedna glazba za korpus a po mogućnosti i za mornaricu usto malo vjerujem. Isto tako bi trebalo poslat neke ljude iz NOO da dođu uzest neke stvari mašinu za pisanje i t.d. ja o svemu tome pored najbolje volje nemogu vodit računa jer nemam vremena. Što se tiče narodnih neprijatelja do sada ih je otpremljeno što ovamo što onamo oko 60 među njima i 8 popova odnosno fratara pored svega toga mnogi se kriju i nemože ih se otkrit a sad će bit i teže obzirom na saveznike koji će ih štiti jedino tu može iskusni ljudi i vojnici, mi smo nakon streljanja objavili plakatom ali dosad ne sve samo tek sutra izlazi jedan dio u javnost a potpisali smo sud komande područja jer drugoga nismo imali o ovome svemu dajte vaše mišljenje bilo kako bilo ubit ih se mora a za ove koji se skriju treba će učinit sve da ih se uhvati jer to su kaporjuni. Narod je prilično na samu situaciju zadovoljan samo neznamo šta će bit nakon ovih streljanja jer se već narod za njih interesuje i pita kad će taj narodni sud djelovat. Reakcija počinje da se osvješćuje i to vidiš kako se ujedinjuje H.S.S. i to sad na bazi protiv tobože srba uglavnom ti ovako reču eno to i to ti je uzima onaj iz Ljubuškog to govore najviše iz razloga da bi ocrnili u očima naroda Hercegovačke jedinice ali sve ovo skupa za sada ne prestavlja ništa jer nikad ne dolaze do izražaja a drugo nastoje da se pokažu kao veliki pristaše N.O.B. i svi bi želili u J.N.O.F. i moć će se izvjesno koristit bio sam na jednom sastanku sa njima skupa sa Pavom Krcom i razgovarali o svemu i svačemu i mogli konstantovat jedno da su oni Dubrovački gospari su dva mozga i misle da će se svojim ulizivanjem svakome podmetnit što im sad ne uspijeva i ako će pokušat da se vjerovatno aktiviraju proti nas ali će mo im kušat na vrijeme noge osić osnovno je za njih i za na narod da nepoznaje ni ono najosnovnije iz Naše borbe. O narodno oslobodilačkom odboru Skoju i partiji mogu reć da nepostoji ništa i treba sve iznova počet te smo to pokušali riješit na slijedeći način da okružni NOO preuzme dužnost Mjesnog NOO a da se formira kad sazrije situacija Mjesni odbor JNOF i tek onda da vršimo izbore za N.O.O. a za Skoj smo uredili da jedan član okružnog Skoja preuzme dužnost sekretara M. K. skoja a isto da ostane član Okružnog komiteta Skoja kao i Lovre Kurir da uzme dužnost sekretara M. K. a isto da ostane član O. K. ovo sve je pokus a ne i garancija da će mo uspijet uspostavit organizaciju. Uputit će mo vama neke HSS po Vil...[350] on će vas upoznat sa svim koje možemo uapsit ako treba i poslat na Vis ali tu moramo biti oprezni jer nisu kompromitovani kao saradnici okupatora ovde se nalazi i Ivo Čulić iz Splita kao i Mladineo iz Brača. Ovde postoji komanda Mjesta ali postavljena od divizije privremeno radi toga trebalo bi tražit iz XX Div. jednog dubrovčana za komandanta i to Matu Bazdana Komandanta bataljona ili Jakelić Ivicu adjutanta pri XX Diviziji primite pozdrav Baja

Bilo bi dobro da tražite Mladena Spužević iz Dubrovnika radi u Splitsko Područje

---

Prijepis dokumenta objavljen je na slijedećim web stranicama:
http://www.tomislavjonjic.iz.hr/III_Baja.html
http://www.svakovamdobro.hr/index.php?option=com_content&task=view&id=70&Itemid=3

[350] Nečitko.

51.

31. listopada 1944.
Dubrovnik

Štab 3. bataljuna II. proleterske dalmatinske NOU brigade, Dubrovnik izvješćuje OZN-u za dubrovačko područje u Dubrovniku o akciji u kojoj su greškom "ubili jednu ženu i djete, koji nisu bili krivi"

Štab
3. bataljona
II Proleterske Dalmatinske
NOU. brigade
Br. Sl.
31.X-1944. god.
Dubrovnik

Odsjeku za zaštitu naroda za Dubrovačko područje.

Dubrovnik.

Obavješteni smo da se u bolnici Dubrovačkoj nalaze neki šoferi koje smo mi ranili nazad 20. dana. Iste smo ranili jednom prilikom kad smo postavili zasjedu jednom ustaškom pukovniku, koji je trebao naići iz Dubrovnik za Grudu. Pošto smo kasno obavješteni, automobil sa koji se vozio pukovnik prošao je prvo za pet minuta nego se je naša zasjeda smjestila na položaj.

Poslije pola sata nailazi jedan automobil, koji je odgovarao podatcima sa kojim smo raspolagali. /boja veličina itd./ Isto vrijeme smo otvorili vatru na njega i u njemu ubili jednu ženu i djete, koji nisu bili krivi, a ranili smo ovu dvojicu koji se još danas nalaze u bojnicu. Kako ovdje doznajemo da su ova dvojica bili u službi okupatora /gestapovci/ pa smatramo da bi bilo potrebno da ih Vi preko vaših ljudi tačno ispitate ustanovite i uzmete na postupak. Takodjer smo u Konavljima čuli da smo ubili pravedne, a koga je trebalo ubiti da smo ga mimoišli.

Imena ovih dvojice su sledeća: Landić Ivo i Simović Luko.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P. [351]

Za štab
pomoć. politkomesara,
Sinobad Nikola [v.r.]

P.S. Od ovoga Buća (župana) kojega ste jutros odveli od njega možete dobiti dragocjene podatke, koji bi se mogli uzeti kao ratni krivci.

---

[351] Okrugli pečat: Štab 3. bataljona II. dalma. Ud. brigade (u sredini zvijezda petokraka).

Isti je od nas tražio komu bi on to izjavio.
Možda i on spada u to kolo. Kao veliki Župan još od 1941. g. do nazad 4.i mjeseca.
Vi će to najbolje da ustanovite.[352]

Sinobad Nikola [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 36, 11.8.3., 30/67

52.

22. studenog 1944.

Izvješće OZN-e južnodalmatinskog područja Otsjeku OZN-e za oblast VIII. Korpusa o situaciji na dubrovačkom području

---

Opunomoćstvo OZNe
Juž. Dalm. Područja
Dne 22.XI.44.
Broj 460/44

OTSJEKU OZNe ZA OBLAST VIII KORPUSA

P O L O Ž A J

I Z V J E Š T A J

Obzirom na naglo nastalu situacija na Dubrovačkom području nijesmo vam mogli pravovremeno dostavljati redovite izvještaje. U prvom redu uvjetovano je bilo sa velikim poslom.

Mi smo u prvom redu mlado opunomoćstvo koje se još nije ni dovoljno snašlo u ovom radu. Ono o ćem mislimo najviše pisati, jer vjerujemo da vas to i najviše interesuje, to je Dubrovnik. Dubrovnik je nama a i samoj Partijskoj organizaciji bio vrlo slabo poznat, tako da mi nismo došli u Dubrovnik sa gotovim planom, već smo ga morali stvarati sa upoznavanjem situacije.

Oslobođenje Dubrovnika došlo je nenadano zatekavši nas za naš teški zadatak prilično nepripravne. Naša mreža u samom bivšem Dubrovačkom kotaru nije uopće postojala.

[352] Nadopisano rukom.

Vojnička situacija tada je prikazivana ozbiljnom i trebalo je raditi brzo. Bataljona narodne odbrane u gradu nismo imali a služenje sa jedinicama Hercegovačkim i II Dalmatinskom u mnogim slučajevima je više škodilo. Bilo je slučajeva kad je od spomenute vojske trebalo braniti narod mjesto da ga sama vojska brani. Novomobilizirane koje su nam Komande Mjesta slale za bataljon Narodne Odbrane trebalo je dnevno prečišćavati, dapače i ubijati kao narodne neprijatelje.

Hegepojedinaca, pa čak i viših rukovodioca iz XXIX divizije bila je često i pretjerana. Ne bi željeli da ovo ispadne kao optuživanje nekoga, ali vjerujemo da je bila i proračunata. /Preko telefona se čuo razgovor od dva viša rukovodioca iz XXIX divizije kako govore da su do Trebinja bolje prošle – u materijalu – pozadinske vlasti, a od Trebinja prema moru da će bolje proći oni tj. XXIX divizija/.

Pomoći od Hercegovačke OZNe, koja se je tu nalazila po oslobođenju Dubrovnika, malo smo imali, a ponekad su nam i ometali rad. Drugu Ćompu je rekao drug Šakota u prisutnosti nekoliko drugova da naše opunomoćstvo ne vrijedi i da hercegovačka OZNa na Dubrovačkom teritoriju preuzima vlast u svoje ruke. Drug Voja je nakon toga rekao drugu Ćompu da auto opunomoćstva preuzima za svoje potrebe. Drug Ćompo se držao dobro i bio je pri svemu tome jako hladan ali ipak nije popustio. Prvih 5-6 dana po dolasku u Dubrovnik od Opunomoćstva Juž.Dalm.Područja nalazio se sam drug Ćompo, te se u gradu događale mnoge nepravilnosti kod svih jedinica i ustanova. Kasnije se je to ispoljilo kad su stigli i ostali drugovi Opunomoćstva i stizavale su pritužbe sa raznih strana. Bilo je mnogih pljačka, zadiranja u tuđe konpetencije, pogospođivanja, nepartijskih razgovora, neljudskih postupaka, itd. Iako na naša ukazivanja nije se dovoljno poduzimalo sa strane rukovodioca iz hercegovačke divizije. Mi ne možemo zadrto gledati na ovakve pojave kada se one dešavaju kod boraca, jer znamo za priliv svakojakog ljudstva u posljednje vrijeme u našu vojsku, ali je vrlo štetno što se ovakve pojave dešavaju kod naših rukovodioca. Automobili i motorbicikle au se više bile popele svim našim štabovima vrh glave tako da smo u očima mase izgledali smiješni. Ekonomi i intendanti su jurili za magazinima i materijalom zadirući ponekad i u trgovina i u privatne stanove – za potrebe vojske. Bonovima za raznovrsne stvari – i nepotrebne, izazivali smo čudno gledanje mase na nas. Masa je u početku, mada smo uživali kod nje velike simpatije, ne poznavajući nas, samo promatrala da nas upozna – a prvi utisci obično ostave najdublje utiske.

Drugovi koji su do tada radili po R.O.C. u gradu odjelili su oko 120 najgorih gadova, svih boja, koje smo preko jednog voda herc.bat.Nar.Odbrane i simpatizera iz grada dali uhapsiti, ne vršeći nikakova ispitivanja – jer to nije bilo u mogućnosti, niti likvidiranja da ne bi smo i u tom pogledu pogriješili. Vojnička situacija neprestano prikazivana veoma ozbiljnom pa i kritičnom, uglavnom bacili smo se na hapšenja najopasnijih da bi u svakom slučaju ponovnim dolaskom neprijatelja u grad ostalo što manje ološa. Hapšenje je vršeno dosta anarhistički. Hapsio je ko je htio i zašto je htio. Dolazilo je i do ličnih obračunavanja. Jedna osoba, a vjerojatno i više je bilo, koja je nestala bez traga: odveli su je „Partizani“. Pretraživali su se stanovi – ko je htio – pri tomu nestajali primamljivi predmeti i vrijednosti...

Drug pomoćnik Šetka koji je tada bio sa drugom Ćompom u Dubrovniku, slabo se je snalazio jer on nije ni bio za ovaj poso – obzirom na njegov temperament i zdravlje. Po dolasku druga pomoćnika Boža već je išlo bolje a naročito po dolasku druga Duška iz odjela i druga zamjenika Petrovića.

Obzirom na to da nas je masa počela smatrati prilično labavim, jer nismo uživali dovoljno autoriteta u narodu, trebalo je napraviti hitno neki oštriji potez – što je bilo mišljenje drugova iz Oblasnog komiteta koji su se tada nalazili u Dubrovniku. Radi toga smo na brzinu ispitali najgore zločince i u dvije noći likvidirali ~~oko~~ pedeset. Od toga smo objavili 36[353] trideset. Takođe smo posebnom osudom objavili jednog drznika koji je hapsio, pljačkao i batinao ljude po gradu na svoju ruku. Mi smo se trudili da spriječimo javno mlaćenje uhapšenika u ćemu su se isticali Hercegovci pa i sam drug Šakota. Sve ovo je bacalo jednu ružnu sliku na nas.

Uglavnom nijesmo oglasivali strijeljane strance koji su živjeli u Dubrovniku, a slabo ili nikako su bili ovdje poznati.

Suđenje javno još se nijesmo usudili praviti jer masa ovdje tome nije dorasla. Dapače nije ovdje sve u redu ni sa samim rukovodiocima dubrovačkim. Tako reći za svakog koga smo uhapsili dolazili su kolone intervencija raznih odbornika i rodoljuba, tako da smo bili prisiljeni oštrije odbijati svaki pokušaj intervencije pa dolazila ona sa bilo koje strane. Dok su intervencije toliko učestale dotle su prijave bile veoma rijetke i previše sitničave.

U prve dane bilo ih je zatvoreno nekoliko sa prilično mizernim ili nikakovim podacima pa smo bili prisiljeni da ih puštamo u pomankanju jačih dokaza. Sa njima smo pri ispitivanju u postupku postupali najljepše i odgojno što se je i odrazilo na masu – jer je masa očekivala da ćemo iz bjesa linčovati i tući zločince veće i manje gdje stignemo – a oni su pričali po nihovom puštanju iz zatvora o našem lijepom i čovječanskom postupku.

Obzirom na ove činjenice mnogo je doprinijelo da nam se digao autoritet u masama, pa naše objavljivanje strijeljanih sa obrazloženjem sa uvjerenjem se je govorilo po gradu da se je preslušavalo i utvrđivalo krivica narodnih zločinaca i da nije nikome pala vlas s glave a da nije zato bilo utvrđeno dokazima u postupku. Da mi nijesmo ubijali bez suda i preslušanja kao što su to radili ustaške bande.

Mnogi banditi i sluge okupatira su se prvih dana bili uvukli u pozadinske poloćaje ili pošli u vojsku kao dobrovoljci. Za većinu smo ustanovili gdje se nalaze pak smo se pobrinuli da ih se premjesti ili likvidira prema tome kako je ko zaslužio. Nezgodno je kod suđenja i ispitivanja to što ovdje uopće ne postoje sudski islednici ni sud pak smo bili prisiljeni svršavati sve sami /uz pomoć druga Duška/ kako smo mogli. Jednom kada smo oko t.mj. bili upozoreni na ozbiljnost situacije prebacili smo oko 120 zatvorenika sa podacima na Kročulu gdje su sa njima otišli drug Božo /pomoćnik/ i islednik berislav. Tamo su oni nastavili sa ispitivanjem i suđenjen, tako da je do danas tamo likvidirano oko 30 bandita, *19*[354] upućeno u operativne jedinice, a *14*[355] pušteno na slobodu. Sa ostalima se svršava posao naročito zadnjih dana otkako su stigla iz Splita dva sudska islednika. Među svim ovim zatvorenicima, puštenim i likvidiranim bilo je ljudi i žena iz svih krajeva našeg okruga ali u većem dijelu Dubrovčana i Konavljana, jer je tamo izroda najviše i bilo. Nakon eksportiranja gore navedenih na Korčulu mi smo ovdje u Dubrovniku nastavili sa hapšenjem tako da ih danas u Dubrovniku imademo opet u zatvoru. To su takođe uglavnom Dubrovčani i Konavljani, skoro svi sa griješkama napravljenim za vrijeme okupacije. Kotarski komitet K.P.H. preko Komande Mjesta

[353] Nadopisano rukom
[354] Nadopisano rukom
[355] Nadopisano rukom

primorje je neke osudio i objavio našto smo mi ukazali na nepravilnost tog postupka, tako te se to neće više ponoviti. Među zatvorenim i strijeljanim bilo je ustaša, četnika, gestapovaca, taj. špijuna, kriminalaca i ostalih narodnih neprijatelja. Mi smo nastojali da se naša ustanova što manje pretvori u policiju i sud i prilično smo u tome uspjeli, obzirom na to da smo bili prisiljeni i vršiti njihove funkcije u izvjesnim slučajevima. OZNa uživa dosta ugleda kod naših ustanova i naroda ali se isto kod jednog dijela naroda zapaža izvjesni strah od nje. Mnogim rukovodiocima i narodu je uloga OZNe slabo poznata pak prave razne nepravilnosti čime su nas samo kompromitovali u očima naroda.

Odnos OZNe /našeg Opunomoćstva/ sa ostalim ustanovama i OZNama je dosta dobar. Povezani smo sa svim našim Komandama i Okružnim ustanovama u Okrugu. Tako se međusobno pomažemo i koordiniramo rad sa Oficirima OZNe V sektora, Komande Područja, II Dalm. Brigade. Takođe smo povezani sa OZNom Hercegovine /major Slobodan Šakota/ i južne Hercegovine te OZNom za Crnu Goru, sandžak i Boku. OZNa Hercegovine je tražila od nas prepis izvještaja kojeg mi šaljemo vama – našto smo se mi oglušili čekajući jasan odgovor od vas po tom pitanju. Od Crne Gore je kod nas svraćao često potpukovnik Spasić, kapetan Zečević /šef II o.pri II Korpusu/ i major ? /šef II o. Za Crnu Goru, sandžak i Boku/. Sa štabom Baze II Udarnog Korpusa takođe smo povezani. Drugovi iz Hercegovine i Crne Gore se često obračaju na nas pak nam to oduzimlje dosta vremena. Zadnje vrijeme kod nas često svraća šef ruske misije ? koji se dosta interesira za naš rad i želio bi nam pomoći te nam nije potpuno jasno kakav stav da uzmemo prema njemu.

Zadnjih dana dali smo strijeljati dva Talijana i jednog Njemca.

Politička je situacija u Okrugu je u znaku moralnog opadanja svih naših protivnika ali to još ne znači da ih je nestalo mnogo, nego naprotiv malo ih je nestalo. Ono što smo mi likvidirali ili na bilo koji način uklonili od uticaja na masu, je uglavnom ono što se je eksponiralo kao sluge okupatora, ustaša i Četnika ali obzirom na to da u našem okružju nije došlo do jačeg oblika bratoubilačke borbe i obzirom na to da su u Dubrovačkom kotaru dobrim dijelom i naši neprijatelji gravitirali ka zlatnoj sredini naši se svi protivnici nijesu izjasnili otvoreno protivu nas pa se nema ni dovoljan adut za njihovo uklanjanje. A oni su još tu i uza svo njihovo tobože mrtvilo, posljednje vrijeme oni su spremni i da se miću i rade protivu nas. Općenito političko stanje u okrugu nije zadovoljavajuće, ali je ipak dosta dobro. Naročito je dobro na Korčuli, Mljetu i Pelješcu iako se i tamo osjeća ozbiljna zamorenost i pomalo indiferentnost naroda takoreći prema svemu što je uvjetovano i samim teškim ekonomskim stanjem. Pojedini sitni ispadi koji se tamo dese nijesu ozbiljni da bi smo se zbog njih mogli zabrinjavati. Taj narod dao je sve od sebe, daje i danas i spreman je dati i sutra. Bivši Dubrovački kotar moramo odjelito gledati, iako se po žrtvama danas ne razlikuje mnogo od ostala dva kotara, jer se je i pokret drugačije tamo razvijao kroz našu borbu. Jača aktivizacija u našem pokretu naroda na ovom terenu je najnovijeg datuma. Mobilizacija je uglavnom vrlo dobro uspjela a svakodnevno se dovršava. Imade dvadesetak slučajeva dezerterstva /škriparenja/ i to većinom Konavljana i Dubrovčana. Davanja materijalnih priloga /hrane, vina, ulja, robe, itd./ se je naročito pokazalo u narodu u Konavlima koji svakodnevno hrane 2000-3000 naših vojnika. Ukaživana pomoć naroda vojsci je dosta dobra.

Reakcija H.S.S. kao glavni naš neprijatelj u okrugu a naročito u dubrovačkom kotaru i ako se povezuje nije još došao so vidljivog izražaja, u sabotaži našeg pokreta. Oni koji su kompromitovani kao sluge neprijatelja stoje po strani dok oni

nekompromitovani se utrkivaju na položaje koje im širina J.N. Fronte omogućuje ali su oni ipak povezani sa svojim kompromitovanim kolegama. Dapače ne bi pogriješili kada bi rekli da su vezani i za umjerenije četnike /zapravo nacionaliste/ dok istodobno teže ka tone da se mi zakačimo sa Srbima. Tako se na primjer primječuje da smo ubili malo četnika jer da ih ima mnogo i da se to tako vraća stara Jugoslavija. Zapita li ih se koji su to četnici – pa svi Srbi. Kamo to vodi? – Jasno je. Također ne mogu da sakriju svoju neiskrenost po pitanju Mačeka govoreći da pitanje Mačeka „nije pristojno“ uzeti kao ličnu stvar /Mačeka/ nego kao stvar stranke H.S.S.a. Jedan dio H.S.S.a „prijatelja“ naših na čelu sa Hercegovićem, Obuljenom i dr. Aktivno učestvuje u našem pokretu, sastaju se, i nastoje što više nabaciti hegemonije na razvoj događaja, biranja i vlast u Dubrovniku. Nezdravost njihova se naročito očituje u tome /a to je i naša slabost/, što im se dozvoljava da na konferencijama J.N.O.Fronte ispadaju kao neka zasebna partija.
Tako su u mjesni N.O.O. Dubrovnik predlagali same advokate, suce, profesore i popive!!! Naše je mišljenje da se ovo „kolo“ razbije u zametku, jer su poćeli hvatati korjena u masama /sticati autoritet/. Po mogućnosti da ih Oblasni N.O.O. pozove sve o jedan svoj odjel ili slično. Značajno je da kada ovi H.S.S.ovci govore na konferencijama nerado skoro nikako neće da raskrinkavaju Mačeka. Reakcionari H.S.S.ovci na Korčuli, Pelješcu i Mljetu uglavnom su razbijeni i malo ih ima. Niko Buško mačekovac i reakcionar iz Stona je interniran na Korčulu. U Primorju su takođe razbijeni ali pojedinaca ima još dosta. U Konavlima je H.S.S. uopće dosta jak upravo najjači. Niko Pušić koji je uvučen našom nepažnjom u Oblasnu J.N.O.F. je nezdrav i nepouzdan tip, koji ne uživa ni neke simaptije u svoj kraju. Pero Bakić je aktivni naš protivnik, Mačekovac, iz Ćilipa-Konavle. Kad su otišle Ustaše iz Konavala povukao se u ilegalstvo i danas se nalazi u šumi. Isti ne uživa u narodu nikakove simpatije. S njime se nalazi još nekoliko škripara pa su vjerojatno povezani i sa četnicima koji se ponekad viđaju na tom području.

/.../

Dubrovnik je leglo svakakove reakcije: Mačekove, četničke, popovske i fašističkih ostataka.

/.../

Rad ustaša kao zasebne organizacije se ne očituje ali su u svemu spremni da potpomažu naše glavne neprijatelje mačekovce.

Drugih nekih politički aktivnosti ne primječuje se. Popovi se drže dosta rezervisano a ne mogu da se ne prikažu zapanjeni našim postupcima koliko kod ispitivanja /onih popova koje smo zatvorili i pustili/ toliko i u javnosti nas „Komunista“ prema njima. Na jednom učiteljskom kursu bilo je dosta koludrica, fratara i popova pak im se je rastumačilo ciljeve naše borbe i održalo referat o K.P. To je na njig dosta dobro djelovalo pak su im sada nekako smireniji živci uza sve što smo smakli 5 popova.

/.../

Zadnje dane izdaju se i legitimacije za pućanstvo a također se pozivaju strani državljani, uoće nedubrovćani da se prijave i težit ćemo ka tome da se sele iz grada a naroćito ono što se je neprijateljski odnosili prema nama.

/.../[356]

[356] Ostatak stranice je otrgnut

M.P.[357]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 169

53.

29. studenog 1944.

Dopis Opunomoćstva OZN-e za splitsko područje Vojnom sudu Oblasti VIII. Korpusa NOV o Anti Buću, bivšem dubrovačkom županu

---

Opunomoćstvo OZNE
Za Splitsko Područje
Br. /44
29/XI-1944 god.

VOJNOM SUDU OBLASTI VIII KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

U smislu Uredbe o vojnim Sudovima od 24/V-1944. upučuje se na sudjenje BUČ ANTE pk. NIKE iz Orašca bivši veliki župan u Dubrovniku.

/…/

Mišljenja smo da bi istoga prema njegovom radu trebalo najstrožije kazniti.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Opunomočenik:

Prijepis, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1561, SDS RSUP SRH, 013.0.11.

[357] OZN-a za oblast VIII. Korpusa, br. 208/44, 28.XI.44.

54.

10. veljače 1945.

OZN-a za oblast VIII. korpusa NOVJ dostavlja Oblasnom komitetu KP Hrvatske za Dalmaciju "zapažanja o pojavama u Dubrovniku u vezi prosvjetnog rada i ostalo"

OTSJEK ZAŠTITE NARODA
Za Oblast VIII. Korpusa
OZNE za Hrvatsku
Br.391 /45 dne 10 /II.45.

Oblasnom Komitetu KPH za Dalmaciju.

Dostavljamo vam naša zapažanja o pojavama u Dubrovniku u vezi prosvjetnog rada i ostalo.

Od 125 srednjoškolskih nastavnika, koliko ih je bilo neki dan na jednoj konferenciji, bilo je 25 fratara i popova. Na toj konferenciji diskutovalo se o direktivama, koje su dobili, od Oblasnog NOO-a radi rada i odnosa medjusobno i prema djacima u školi. Diskusija se povela po pitanju pozdravljanja, kako je u direktivi stalo, da nastavnici pozdrave sa "Smrt fašizmu!", a djaci odgovore "Sloboda narodu" Poslije 4 sata diskusije zaključeno je, da se tako ne pozdravlja, već kako tko hoće, pošto bi se ta, tako značajna parola, na ovaj način otrcala. Ovdje je važno napomenuti da su oni uopće diskutovali o naredjenju i da su donijeli suprotni zaključak. Poslijedica ovoga je to, da djeci u nekim razredima u početku obuke, kad ulazi nastavnik-svećenik, mole Boga. U naredbi je dalje stalo da razrednici moraju jedanput sedmično održavati konferencije djacima, što do danas, osim u dva razreda, nije uopće održana nijedna konferencija.

Prema odluci ZAVNOH-a, vjeronauk je u školama fakultativan samo do 4. razreda Srednje škole, dok u višim razredima nije uopće u programu. Nije nikome od djaka objašnjeno zašto, tako, da oni nasjedaju popovima. Fratar Kuničić je u Preparandiji samoinicijativno tražio od svih djaka, da se izjasne za vjeronauk, iako u ovoj školi nije isti u programu, i od 150 djaka 149 ih se je javilo za vjeronauk. Radi ovoga sada traže da se vjeronauk djacima predaje, a pošto se nemože dozvoliti, oni napadaju našu demokraciju.

U muzičkoj školi u Dubrovniku postoje samo dva nastavnika, fratar Kuničić i Dr. Marinković Ante. Kčerka profesorice engleskog jezika, Kolin, nije se ona jedina upisala za vjeronauk. Osim toga želila je dijete upisati i u muzičku školu, ali je Kuničić odbio, veleći, da je već mnogo djaka primljeno i da je broj popunjen. Medjutim i poslije toga su druga djeca upisivana. Radi ovoga se opravdano sumnja da Kolinova kćerka nije primljena, jer se u školi nije upisala na vjeronauk.

U nastavnom programu, kao zaseban predmet je Narodno-oslobodilačka borba, koji se uči u svim razredima. Predavači su profesori, koji su prošli jedan kratki kurs, koji je skroz nedovoljan. Na jednom takvom času djaci su pitali razliku izmedju nacional-socializma, koji vlada u Njemačkoj i komunizma, koji - kako je nastavnik postavio -

vlada u SSSR. Na ovo pitanje nastavnik nije znao odgovoriti, ali ipak je, da se pred djacima ne bruka, kako nezna, odgovorio da je to jedno te isto.

Medju mladjima nastavnicima ima ih mnogo koji bi htjeli i željeli savladati politička pitanja, pa i naučno upoznati marksizam-lenjinizam, ali nemaju udžbenika, a i iz savremenog rata fali im masa literature i drugova, koji bi im mnogo trebali razjasniti i protumačiti.

Za veliki postotak oko 90 posto upisanih djaka na vjeronauk, nemože se reći da su religiozni, već prosto su pripušteni utjecaju vještih popova i fratara.

U Dubrovniku ima ostatak ustaštva. Najbolje govore o tome letci, koji imaju ustaški karakter, zatim ustaška omladina se sastajala - jurišnici bili su pohapšeni i pušteni.

Četnici rade konspirativno, ali ih van Dubrovnika nema, a kod onih u Dubrovniku nemože se primjetiti djelovanje. Neprimjećuje se da se sastaju sa Englezima, a pretpostavlja se da to ne čine iz straha.

Za vrijeme proslave sv. Vlaha nije uopće bilo kroz sve priredbe, plakate, oglase, recitacije itd. spominjanja NOB-e, ni promjena u koju je Dubrovnik došao oslobodjenjem. Sve je teklo kao da se nije ništa dogodilo. Dubrovčani to opravdavaju, da proslava mora biti u tradicionalnom duhu, bez trunka novoga. Oni su se kačili, da nebi trebalo na posebnom letku za program teatra biti petokraka i da kazalište nije okružno već gradsko itd. Fratri, mala braća i dominikanci, kao i časne sestre, proslavu sv. Vlaha su sabotirali, tražili su i od biskupa da to učini, ali on nije htio i obavio je redovne crkvene običaje. Proslava je od organa naše vlasti organizovana i poslije iste izbila su reakcionarna tumačenja, naime, da su partizani ipak morali popustiti, sli oni samo taktiziraju; drugi opet, da je partizanima do proslava, a da neće da nahrane gladan narod, već ga ovim hoće obmanuti. Kritikovali su što je naša vojska, koja nosi petokrake, bila u procesiji s simbolom komunizma. Neprijatelji NOB-e su osim gornjeg, ovu proslavu iskoristili za ubacivanje letaka, tako su u tri navrata iste bacali. Prvi put u oči sv. Vlaha bacili su stare štampane ustaške letke "Tko je tko?" i to u jednom snopu na Stradunu. Drugi dan bačeno je ispisano na mašini oko 100 letaka, u kojem se napada partizanska proslava sv. Vlaha i prijeti se osvetom za "listopadske žrtve". Treći put su bačeni letci dva dana iza proslave, pisani takodjer mašinom, u kojima je veličan Pavelić i Maček. Osim toga ispisane su ustaške parole i brisane partizanske parole. Na partizanskoj izložbi umjetnika iskidane su 3-4 slike, a na jednoj je izderana petokraka i nacrtano slovo "U". U sporednim ulicama, gdje su visjele zastave sa petokrakom, mnoge su iskidane, računa se ukupno oko 30 komada.

Ovom prilikom su prvi put vidjeni skupa fratri male braće i dominikanci, koji su inače strašni neprijatelji i što je unikum u istoriji fratara.

Mačeka u Dubrovniku n iko ne napada, a sve parole i letci su više ustaškog karaktera. Mačekovci su u JNOF-i, najreakcionarniji je Bjelovučić, ali s njim nitko nikada nije razgovarao, a još manje na sastanku JNOF-e, ili javno kritikovao i raskrinkavao.

U Konavljima su takodjer par dana iza proslave sv. Vlaha bacani letci, ali se nije uhvatilo nijednog, niti se znalo reći za karakter njihov. Kada je jedan bataljon III. brigade IX. div. napuštao Dubrovnik, došavši u Slano na putu za Metković, komandant bataljona dobio je telefonom naredjenje, navodno iz Komande područja, da zaustavi bataljon u Slanom do daljnjeg. Komandant nije tako postupio već je produžio. Poslije se ispostavilo, da je to netko od neprijatelja razgovarao na telefonu i u ime Komande područja izdao to

naredjenje. Dva puta je preko telefona zvao komandanta grada neki ustaša i psovao NOP. Nije se ovom uopće ušlo u trag, kao ni letcima o kojima je naprijed bila riječ.

U Dubrovniku se otvorila "Gradska kavana" u kojoj se, radi skupoće, okuplja samo dubrovačka elita. Može se reći da je kavana izvukla iz kuća tu gospodu. Vlasnik kavane je Kiko Marinović, inače američki državljanin. Osoblje je sve staro - šverceri sa funtama za vrijeme okupacije. Uopće tamo nema nijednog čovjeka od povjerenja. Osim ovoga po Dubrovniku se drže po bogatijim kućama kućne zabave, čajanke, žurovi, pijanke itd., da naši drugovi tamo nemaju kontrole. Uopće se osijeća da je gornji sloj naroda izvan utjecaja naših ljudi. Dubročani su protiv korčulana, traže svoje ljude u nadleštvima.

Za mnoge nepravilnosti u gradu dubrovčani krive Okružni NOO, koji je u početku odmah iza oslobodjenja oduzeo vlast Gradskom NOO-u i sam Okružni NOO vršio istu.

Petrušić Krešo, član Gradnoproda, inače raniji namještenik kod Kostopeća, poznato vlasnika Vjeresijske banke, koja je financirala ustaški pokret u emigraciji, izgleda, da je investirao novac ovog istog Kostopeća u Gradnoprod, dalje je prebacivao novac iz Dubrovnika u Zagreb, špekulirao na račun Gradnoproda. Jednom je radnicima Gradnoproda, koji su uglavnom bivši radnici Kostopeća, isplatio u ime Kostopeća 8.ooo.- Kuna nagrade. Na predlog OZNE isti je udaljen iz Gradnoproda, od kojeg je on bio napravio svoje poduzeće za špekulaciju. Radi toga izgledalo je, da će cijeli Gradski NOO dati ostavku. Ostavku je dao samo Lušić. Petrušić je radi špekulacije predan Sudu.

Sa popovima nitko nije do sada razgovarao, iako svi tvrde da sve neprijateljstvo u Dubrovniku dolazi od njih.

Na prisilnom radu kao nemoralne žene bili su Križanac Lina i Boras Neda /obe su za vrijeme okupacije vidjane u društvu šefa Gestapoa Ernesta Alnocha/, kao i Kurtović Neda, prostitutka, inače četnik. Sada su se sve vratile u Dubrovnik u partizanskim uniformama. Biće ponovno hapšene i predane sudu.

Dr. Miljanić, predsjednik SACNO-a posjetio je savezničku komisiju A.M.L. i pitao, dali će preko Dubrovnik ići pomoć i za Crnu Goru. Ako hoće, zašto onda u njihovoj komisiji nema nijedan Crnogorac. Dalje je pitao, dali je našu komisiju imenovao N.K. ili ZAVNOH, ako je N.K. onda, da mora biti i prestavnik Crne Gore, a ako je ZAVNOH, da će CASNO imenovati istu takovu komisiju, jer da ovako Crna Gora nema garancije, da će raspodjela biti tačna. Izrazio im je želju da pomoć Crnoj Gori ide preko neke crnogorske luke i tražio da oni obidju Kotor i Budvu, što su ovi sutradan i učinili.

Sporčić, žandarmerijski major poslan u VIII. udarni Korpus na raspored, trebao bi biti saslušan u vezi sastanka na kojem je on prisustvovao. Pored njega na ovom sastanku prisustvovali su i ugledniji gradjani Dubrovnika iz ustaških redova. Ovaj sastanak održan je pred oslobodjenjem Dubrovnika i na istom se raspravljalo o obrani Dubrovnika od partizana. Na sastanku je prisustvovao i Dabrović sadašnji predsjednik Gradskog NOO-ra.

Prednje podatke je sakupio i uočio drug major Krstulović prigodom svog službenog posjeta u Dubrovniku.-

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zamj. šefa Otsjeka-major,

M.P.[358] Lj. Krstulović [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 438, Pokrajinski/ oblasni komitet KPH za Dalmaciju, kut. 26, KP-26/245.

55.

13. travnja 1945.
Dubrovnik

Izvješće OZN-e južnodalmatinskog okruga o pronađenim ceduljama

---

Odjeljenje Zaštite Naroda
Južno Dalmatinskog Okruga
Broj 502/45
Dubrovnik 13/IV-1945

Otsjeku Zaštite Naroda za Oblast VII Korpusa
OZN-e za Hrvatsku

S p l i t

Na dan 10/IV o.g. osvanuli su u Dubrovniku ispisane cedulje, na kojima je pisalo „Živjela NDH, ŽAP, ŽIVIO VELIKI NJEMAČKI RAJH? SLAVA BAKIĆU I NTE STARČEVIĆU“. Cedulje su različitog formata od 2x2 cm do 4x3 cm. Pisanu su na papiru iz skolskih zadaćnica. Pisane su rukom, štampanim slovima. Izgleda su ih pisala djeca iz srednjih škola, viših razreda. Bačena su u Boškovićevoj ulici. Bilo ih je oko 50 komada.

Pretpostavljamo da su pisane od grupe Andreuci i popa Baraća, od onih koji se još nalaze na slobodi, sa namjerom da bi se istraga okrenula u drugom pravcu.

Istragu smo pokrenuli.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

u.z. Načelnik:
M.P.[359] Z. Zivo...[360] [v.r.]

---

[358] Nečitko.
[359] Pečat OZN-e južnodalmatinskog okruga

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 169

56.

25. travnja 1945.
Dubrovnik

Dopis OZN-e južnodalmatinskog okruga Vojnom sudu VIII. Korpusne oblast kojim se predlaže da se Mizzi Šustal proglasi narodnim neprijateljem

Odjeljenje Zaštite Naroda
Južno Dalmatinskog Okruga
broj 579
Dubrovnik 25/IV-1945

Vojnom sudu VIII Korpusne Oblasti
Vijeće pri Dubrovačkoj Komandi Područja

D u b r o v n i k

P r i j e d l o g

Za proglašenje narodnim neprijateljem Šustal Mizzi žena Miroslava, rodjena Gros u Beču 1881 godine – domaćica - pobjegla sa njemcima pred dolazak naše N.O.V.-e u Dubrovnik.

Sustal Mizzi žena Miroslava je velika Germanofilka. Svakog dana je bila u društvu šefa mjesnog gestapoa Zollnera, te gestapovca Karsvay Lajosa i Novikova Sergija. Pobjegla je iz Dubrovnika skupa sa njemcima i sada je nepoznatog boravišta, dok joj je muž ostao ovdje. *(sada streljan)*[361]

Obzirom na njezino držanje i protunarodni rad za vrijeme N.O.B.-e predlaže se da se Sustal Mizzi, zena Miroslava proglasi narodnim neprijateljem i ujedno da se istoj konfiskuje imovina.

[360] Potpis nečitak
[361] Nadopisano rukom

Smrt fašizmu – Sloboda narodu

M.P.[362] u.z. Načelnik:
I. Jeričević [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 169

57.

26. kolovoza 1945.
Zagreb

Vojni sud Komande grada Zagreba proglašava Antuna Buća "ratnim zločincem" i osuđuje na kaznu smrti strijeljanjem

---

VOJNI SUD
KOMANDE GRADA ZAGREBA
broj 2126/45
Zagreb 26 VIII 1945 godine.

U IME NARODA JUGOSLAVIJE!

Vojni sud komande grada Zagreba sastavljen od kapetana Ranogajec Vlade kao predsjednika vijeća, poručnika Palić Djoke i redova Dedović Dušana kao članova vijeća, Vajs Gracije kao zapisničara, u prisustvu suca istražitelja Berčić Vojdraga kao zastupnika optužbe u kriv. predmetu protiv okrivljenog Buč Antuna iz Zagreba povodom djela učestvovanja u masovnom ubijanju, paležu i pljački narodne imovine, nakon održanog glavnog pretresa u prisustvu okrivljenog, doneo je dana 26 augusta 1945 godine slijedeću:

P R E S U D U

okr. Buč Antun, pok. Mihe i pok. Mare rodj. Pavličević, rodj. 28. II 1890 u Orašcu, opć. Orašce, kotar Dubrovnik, gdje je i nastanjen Hercegovačka 8, a u Zagrebu nastanjen pod Zidom br 5, bivši vel. župan u Dubrovniku, oženjen, otac dvoje dece, rkt,

[362] Pečat OZN-e Dubrovnik

Hrvat, posjeduje peti dio zemljišta u Orašcu i kuću u Dubrovniku, sudski navodno nekažnjavan.

K R I V J E :

1/ Što je od juna 1941 godine do maja 1944 godine vršio dužnost velikog župana župe "Dubrava" u Dubrovniku, a prije toga položio zakletvu poglavniku lično na vjernost njemu i t.zv.NDH.

pa je time počinio kriv. djelo funkcionera terorističkog aparata.

2/ Što je za vreme njegove uprave u župi sa znanjem i privolom Italijana, njemaca, ustaša, milicije, domobrana i policije po činjeno brojno hapšenje, odvodjenje u koncetracione logore, ubijstva, paleži i pljačke i to osobito u mjestu Stolcu, Čapljini, Ljubinji, Bileču i po Pelješcu kao u mjestu Osevljovu, Pijavičinama, Vrčunama i Kuri itd

pa je time počinio kriv. djelo masovnog hapšenja, ubijanja i odvodjenje našeg stanovništva u logore, palež i pljačke narodne imovine.

Daklem kriv. djela pod 1 i 2 počinio je djela ratnih zločinaca opisano u čl. 13 UOVS.

Stoga se na temelju čl. 5, 17 i 27 UOVS i čl. 1 toč. 4, 9 i 12 i čl. 2 i 3 Zakona o vrstama kazne i Zakona o konfiskaciji.

P R E S U D J U J E SE:

na kaznu smrt streljanjem, trajan gubitak političkih [i] gradjanskih prava osim roditeljskih i na konfiskaciju njegove imovine u smislu člana 6 Zakona o konfiskaciji.

Ova presuda postaje izvršna po odobrenju višeg vojnog suda J.A.

O B R A Z L O Ž E N J E :

okr. priznaje da je za vreme njegovog vladanja u župi "Dubrava" dogodila se mnoga zlodjela nad našim stanovništvom, kako od okupatora tako i od ustaša odnosno ustaških vlasti na čijoj je upravi bio je i on od visokih funkcionara.

Okr. samo utoliko ne oseča se krivim što nije direktno sudjelovao u time.

Medjutim ovo se odbacuje u cijelosti pošto je on znao za sve ovo i kao takav ostao dugo vremena na položaju velikog župana i dugo suradjivao sa okupatorom.

Sud je ustanovio da je okr. kriv i prema težini njegove krivice donio najstrožiju presudu jer smatra okrivljenog zločincem i narodnim neprijateljem, pa je donio presudu kako je u dispozitivu navedeno te smatra da je pravedno ocijenjena.

Ova presuda donešena je na propisu UOVS,

S.F. S.N.

Zapisničar:		Predsednik, kapetan:
Vajs Gracija	/ M.P./	Ranogajac Vlada

Da je ovaj prepis vjeran svome originalu, tvrdi:

M.P.[363] Predsednik, kapetan:

[363] Okrugli pečat: Komanda zagrebačkog vojnog područja Vojni sud (u sredini grb DF Jugoslavije).

Padjen Marcel [v.r.]

Ova je presuda rešenjem Vojnog Suda DF Jugoslavije vojno veče II Sud, broj 2899-2858/45 od 12 IX 1945 godine potvrdjena u cijelosti.

M.P.[364] Predsednik, kapetan:
/Padjen Marcel/
Padjen Marcel [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1561, SDS RSUP SRH, 013.0.11.

58.

1. studenog 1945.
Split

Dopis OZN-e za srednju Dalmaciju OZN-i Dubrovnik o Krunu Jerčiću, ratnom zarobljeniku u logoru Sombor

---

ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA OZN-a
SREDNJE DALMACIJE
Split, 1-XI-45, Broj: 2253/45

U evidenciju za slučaj njegovog dolaska.-[365]

Odjeljenju Zaštite Naroda OZN-a Dubrovnik

D U B R O V N I K

U vezi Vaše depeše broj 1491/45 od 15-X-45 izvještavamo Vas slijedeće:

Na teritoriju kotara Omiš ne postoji nijedan Jeličić kruno, a niti prezimena Jeličić postoji na kotaru.

Jedino je bio neki Jerčić Kruno Matin, rodjen u Podgradju, koji je za vrijeme NDH-a bio žandar u okolici Dubrovnika. Moguće da se radi o njemu. On se danas nalazi

[364] Okrugli pečat: Komanda zagrebačkog vojnog područja Vojni sud (u sredini grb DF Jugoslavije).
[365] Nadopisano rukom

u zarobljeničkom logoru Sombor. Ako mislite da bi on mogao rasvijetliti ubojstvo možete ga pozvati iz logora i indantifikovati.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Načelnik-kapetan:

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

59.

17. rujna 1946.
Dubrovnik

Izvješće Opunomoćstva UDB-e za grad Dubrovnik UDB-i za oblast Dalmacije

---

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA FNRJ
Opunomoćstvo uprave drž. bezbjednosti
za grad Dubrovnik
Str.p.br. 4/46
17.IX.1946. god.
DUBROVNIK

Predmet: Organizacioni izviještaj za
razdoblje od 18 augusta do 17 rujna o.g.

UPRAVI DRŽAVNE BEZBIJEDNOSTI – UDB-a za
oblast Dalmacije
S p l i t

Dostavljamo vam organizacioni izviještaj za razdoblje od 18 augusta do 17 rujna o.g.

Unutar našeg opunomoćstva, obzirom na grupe neprijateljskih elemenata i nihovu aktivnost u gradu, izvršena je podjela i to: u gradu na linijski, a na terenu kotara na objektovni princip rada.

Medju operativnim sustavom unutar Opunomoćstva podjela dužnosti izvršena je kako slijedi:

a/ Opunomoćenik	-	četnici – JNS-a
b/ Zamjenik	-	kler i HSS
c/ Palcok Nado	-	V. otsjek
d/ Simatović Vlado	-	ustaše, oružane bande i teren Konavle.
e/ Granata Pero	-	legalne organizacije, teren Rijeka dubrovačka i Župa.
f/ Rusković Tješimir	-	ustanove i talijanska manjina.
g/ Bokun Ivo	-	teren Pelješac, Primorje i otok Mljet.
h/ Andriić Franko	-	privreda.

/.../

Naša agenturno-informativna mreža kvantitativno, a još manje kvalitativno nije zadovoljavajuća. Pored toga jedan dio naših saradnika-povjerenika je kompromitovan, te kao takav nije u stanju i ne može se efikasno boriti protiv neprijatelja. Uglavnom našu mrežu u gradu a i na terenu sačinjavaju aktisti-članovi K.P., SKOJ-evci ili simpatizeri, koje radi toga jer su kompromitovani kao aktivisti ili kao saradnici nemogu prodrijeti u sredinu neprijatelja i odatle ga razradjivati, već jedino mogu da registruju pojedine ispade reakcionera, odnosno da obradjuju njegovu vanjštinu.

Unutar najosnovnijih reakcionarnih grupa – klera, HSS-a, ustanova, četnika i anglofila, mi do danas nismo uspjeli stvoriti agenturu te tako njih iznutra agenturno razradjivati, već jedino imamo izvjestan broj povjerenika – informatora, koji nam registruju njihovo kretanje, sastajanje i parole koje šire.

Ovo je jedan od osnovnih nedostataka u našoj agenturno-informativnoj mreži. Moramo prići, prvenstveno na osnovne neprijateljske grupe, svestranom provjeravanju i proučavanju ljudi iz tih sredina kako bi stvorili mogućnosti verbovke agenata za razradjivanje istih. Naročitu pažnju posvetiti će mo verbovki na osnovu kompromitujućeg materijala.

/.../

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Opunomoćenik – poručnik:
/Ivos Venceslav/
M.P.[366] ... [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. Izvješća opunomoćsatva OZN-e i UDB-e

[366] Pečat UDB-e za grad Dubrovnik

60.

Travanj 1948.
Dubrovnik

Opunomoćstvo UDB-e za kotar Dubrovnik dostavlja Odjeljenju UDB-e za Dalmaciju - IV. odsjek u Splitu popis "streljanih narodnih neprijatelja" na području kotara Dubrovnik nakon što su Dubrovnik zauzele postrojbe NOV i PO Jugoslavije

---

SPISAK STRELJANIH NARODNIH NEPRIJATELJA

1. PALI ANTUN pok. Miha i majke Djustine rodjene Slaku, rodjen 1898. god. u Skadru, nastanjen u Grudi, kotar Dubrovnik, obučar, oženjen.
   Vojni Sud za Oblast Dalmaciju po čl. 13. i 14. Uredbe o vojnim sudovima, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem dne 19. XI. 1944. god.

2. DUŠAK ANTUN Andrijin i majke Mare rodjene Šercer, rodjen 1918. god. u Varaždinu, kotar Varaždin, Hrvat, državljanin FNRJ, po zanimanju zubotehničar, oženjen, nastanjen u Slanome, kotar Dubrovnik.
   Kao špijuna za vrijeme okupacije Vojni sud za Oblast Dalmaciju, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem dana 4. V. 1945. god. pod sudskim br. 109 i 167. 45.

3. JUVANČIĆ IVO Josipov i majke Marije rodjene Kraljić, rodjen 13. IV. 1916. god. u Dubrovniku, kotara Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, po zanimanju drvodjelac, oženjen, nastanjen u Dubrovniku.
   Kao narodni neprijatelj likvidiran je brzim postupkom 30. X. 1944. god.

4. KOPRIVICA Dr. NIKO pok. Miha i majke pok. Ane, rodjen 7. X. 1889. god. u Cavtatu, kotara Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, po zanimanju odvjetnik, oženjen.
   Vojni Sud Oblasti VIII. Korpusa osudio ga je dne 23. I. 1945. god. po čl. 14. Uredbe o vojnim sudovima na kaznu smrti streljanjem. Presuda je izvršena.

5. KNEŽEVIĆ IVO pok. Iva i majke Stane rodjene Marković, rodjen 1915. god. u Obuljenu – Rijeka Dubrovačka, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, po zanimanju zemljoradnik, neoženjen.
   Kao ustaša ubijao je zarobljene borce NOV-e, te je kao takav likvidiran brzim postupkom 26. X. 1944.

6. KREČAK don DJURO Nikolin i majke pok. Kate Krečak, rodjen 15. XI. 1883. u Dubrovniku, kotara Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, svećenik, neoženjen.
   Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 25. X. 1944.

7. KUBEŠ MIHO pok. Roberta i majke Pavle rodjene Vojvodić, rodjen 22. VI. 1913. god. u Korčuli, kotar Korčula, Hrvat, državljanin FNRJ, po zanimanju činovnik, neoženjen.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944.

8. KORDIĆ IVO Antunov i majke Pavle rodjene Švara, rodjen 10. VIII. 1894. u Dubrovniku, kotara Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, po zanimanju trgovac, oženjen.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 30. X. 1944.

9. MILOŠEVIĆ MAKS Božidara i majke Franke rodjene Marčel, rodjen 27. XI. 1887. god. u Kotoru – Boka Kotorska, Crnogorac, državljanin FNRJ, po zanimanju profesor, oženjen.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 30. X. 1944

10. MOSTARČIĆ ANTUN Ivanov i majke pok. Mande rodjene Barić, rodjen 1. V. 1903. god. u Imotskom, kotar Imotski, Hrvat, državljanin FNRJ, po zanimanju profesor, oženjen.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 25. X. 1944.

11. MILIĆ KALAFATOVIĆ don MATO Ivanov i majke Ane rodjene Jasprica, rodjen 15. VIII. 1911. god. u Janjini, kotar Korčula, Hrvat, državljanin FNRJ, svećenik, neoženjen.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom.

12. MILIŠIĆ DANILO pok. Rista i majke Ruže rodjene Milišić, rodjen 1913. god. u Trebinju, Hercegovac, državljanin FNRJ, neoženjen.
Kao četnik likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944.

13. MITRINOVIĆ DANILO Djurov i majke Stane rodjene Mostarica, rodjen 25. VIII. 1899. god. u Drijenjanima, Srbin, državljanin FNRJ, neoženjen.
Kao četnik likvidiran je brzim postupkom 30. X. 1944

14. MORDJIN MIŠKO Mihov i majke Kate rodjene Lepeš, rodjen 6. II. 1907. god. u Smokovljanima, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, posjednik, neoženjen.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 30. X. 1944

15. MILOŠEVIĆ PETAR pok. Vida i majke Marije rodjene Moškov, rodjen 15. V. 1894. god. u Kotoru – Boka Kotorska, Crnogorac, državljanin FNRJ, trgovac, oženjen.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944.

16. NUNIĆ NIKO Nikov i majke Jele rodjene Barbieri, rodjen 15. XII. 1903. god. u Dubrovniku, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, činovnik, neoženjen.
Kao ustaša, pljačkaš i saradnik Rojnice, likvidiran je brzim postupkom 25. X. 1944. god.

17. POKOVIĆ Dr. BALDO Antuna i majke pok. Marije Jakobušić, rodjen 22. II. 1897. god. u Dubrovniku, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, odvjetnik, oženjen.

Kao ustaša i saradnik Kaštelana, likvidiran je brzim postupkom 25. X. 1944. god.

18. PEKO IVO pok. Luke i majke Pave rodjene Pulić, rodjen 24. III. 1903. god. u Mrcinama, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, oženjen.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 25. X. 1944

19. PICI FRANO pok. Andrije i majke Justine rodjene Šeldije, rodjen 3. X. 1916 god. u Ulcinju, Crnogorac, državljanin FNRJ, student, neoženjen.
Kao ustaša i gestapovac likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944. god.

20. PAMUČINA MARKO pok. Save i majke rodjene Bubalo Ane, rodjen 30. V. 1916 god. u Trebinju, Hercegovac, državljanin FNRJ, željezničar, neoženjen.
Kao četnik likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944. god.

21. RAČEVIĆ MATO pok. Mata i majke Stane rodjene Pušić, rodjen 1. VI. 1905. god. u Vitaljini, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, podvornik, oženjen.
Kao ustaški špijun i gestapovac likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944. god.

22. ŠMIDT don JOSIP pok. Josipa i majke Barbare, rodjen Schild, rodjen 1.. III. 1914. god. u Vukovaru, kotar Vukovar, Hrvat, državljanin FNRJ, svećenik, neoženjen.
Kao ustaša i saradnik Kaštelana, likvidiran je brzim postupkom 25. X. 1944. god.

23. ŠEPAROVIĆ ANTUN Prosperov i majke Ane rodjene Hablička, rodjen 13. X. 1906 god. u Blatu, kotar Korčula, Hrvat, državljanin FNRJ, tapetar, oženjen.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 25. X. 1944

24. TASOVAC ANTE Ursin, rodjen 23. XII. 1907. god. u Veloj Luci, kotar Korčula, Hrvat, državljanin FNRJ, oženjen.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944. g.

25. TOMIĆ MARTIN pok. Andrije i majke Anice rodjene Krešić, rodjen 1. VII. 1907. god. u Dračevu, Hrvat, državljanin FNRJ, oženjen.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944

26. BLAŽIĆ fra MARIJAN Josipov i majke Josipe rodjene Šitljaš, rodjen 25. III. 1897. god. u Kaštav, Hrvat, državljanin FNRJ, svećenik, neoženjen.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944. god.

27. VICENCINOVIĆ FRANJO Matov i majke Marije, rodjen 1901. god. u Babinopolje, otok Mljet, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, nastanjen u Zagrebu.
Divizijski Vojni sud u Zagrebu, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem, kao ratnog zločinca i narodnog neprijatelja, dne 17. V. 1945. god. br. 679. 45.

28. SRŽEN CAR NIKOLA, sin Marije Belanec, rodjen 1917. god. u Babinopolje, otok Mljet, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ
Radi izdaje NOV-e i pljačke, Vojni sud osudio ga je na kaznu smrti streljanjem, dne 19. X. 1944. god. br. 17/1944.

29. MIHOVIĆ ANTE Matin, rodjen 1915. god. u Banićima, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, nastanjen u Korčuli, bivši kotarski predsjednik.
Vojni sud Oblasti VIII. korpusa, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem po čl. 13. Uredbe o vojnim sudovima, dne 8. X. 1944. god. pod br. 147/19 44.

30. BRATOŠ ANTUN pok. Ante i majke Ane rodjene Rilović, rodjen 1914. god. u Grudi, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ.
Vojni Sud komande grada Zagreba, radi protivnarodnog rada za vrijeme okupacije kao redarstvenog izvidnika, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem dana 17. V. 1945. god. pod br. 11/1945.

31. VLAŠIĆ PETAR Stjepanov i majke Vice rodjene Krstulović, rodjen 1912. god. u Buićima, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, zemljoradnik.
Vojni sud Oblasti VIII. korpusa osudio ga je na kaznu smrti streljanjem.

32. ARKULINI IVAN Nikolin i majke Jele rodjene Kordić, rodjen 1925. god. u Lovorni, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ.
Divizijski Vojni sud u Rijeci, o zakonu krivičnih djela protiv Naroda i Države iz čl. 3. i 15. Uredbe o vojnim sudovima, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem 26. IX. 1946 god., streljan je 4. XI. 1946 god.

33. BRATOŠ CVIJETO pok. Miha i majke Marice rodjene Mihanović, rodjen 1895. god. u Grudi, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, oženjen, 3. djece.
Vojni sud VIII. korpusa po čl. 13. i 14. Uredbe o vojnim sudovima osudio je na kaznu smrti streljanjem dne 19. XI. 1944. god.

34. ANTONOVIĆ IVO pok. Luke i majke Stane rodjene Kandij, rodjen 1912. god. u Djurinićima, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ.
Vojni sud VIII. korpusa, po čl. 14. Uredbe o vojnim sudovima, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem 21. I. 1945. god. presuda je izvršena odnosno odobrena od Višeg Vojnog suda NOV-e 21. II. 1945. god.

35. MUNTNICH JAKOV pok. Jakova i majke pok. Magdaline rodjene Havelka, rodjen 1887. god. u Beču, nastanjen u Slanomu, kotar Dubrovnik, oženjen, 3. djece.
Vojni Sud za Oblast Dalmaciju po čl. 13. Uredbe o vojnim sudovima, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem.

36. MATKOVIĆ VLAHO pok. Nika i majke Ane rodjene Vlakušić, rodjen 1911. god. u Dubi, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ.
Vojni sud za Oblast Dalmaciju po čl. 14. Uredbe o vojnim sudovima, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem 16. IV. 1945. god.

37. BIJELA DJURO Djurov i majke ...[367], rodjen 1910. god. u Dubi, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, oženjen, sa 2 djece.
Vojni sud za Dalmaciju po čl. 14. Uredbe o vojnim sudovima, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem 16. IV. 1945. god.

38. DJURIĆ PERO pok. Nike i majke Nike rodjene Marić, rodjen 1911. god. u Čepikućama, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, oženjen.

[367] Nečitko.

Vojni Sud za Oblast Dalamciju, po čl. 14. Uredbe o vojnim Sudovima, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem 27. I. 1945. god.

39. BUĆ ANTE pok. Miha i majke pok. Mare rodjene Pavličević, rodjen 1890. god. u Orašcu, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, nastanjen u Zagrebu, oženjen sa 2 djece.
Vojni sud Komande grada Zagreba po čl. 13. Uredbe o vojnim sudovima, kao ratnog zločinca, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem 26. VII. 1945. god. Presuda je izvršena 10. IX. 1945. god.

40. POLJANIĆ TUTIĆ ZVONIMIR pok. Iva i majke Kate Poljanić, rodjen 1910. god. u Kuni, kotar Dubrovnik, nastanjen u Zagrebu, Hrvat, državljanin FNRJ.
Vojni ud Komande grada Zagreba, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem 17. XI. 1945. god. Presuda je odobrena od Vrhovnog suda FNRJ, te je streljan 20. XII. 1945. god.

41. KRALJ JELKA Jakova i majke Kate Kralj, rodjena 1908. god. u Cavtatu, kotar Dubrovnik, Hrvatica, državljanka FNRJ, nastanjena u Zagrebu.
Divizijski Vojni sud u Zagrebu po čl. 13. i 14. Uredbe o vojnim sudovima, osudio ju je na kaznu smrti streljanjem. Presuda je izvršena 11. VII. 1945. god.

42. GLUMČIĆ IRNEJ Antunov i majke Katice rodjene Čermera, rodjen 1898. god. u Slanomu, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, oženjen, 3. djece.
Vojni sud Komande grada Zagreba po čl. 14. i 13. Uredbe o vojnim sudovima, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem 20. VIII. 1945. god. Presuda je izvršena 3. IX. 1945. god.

43. KATUŠIĆ IVO pok. Iva i majke Ane rodjene Kovač, rodjen 1906. god. u Gabrilama, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, oženjen, 6 djece.
Vojni sud VIII. korpusa po čl. 14. Uredbe o vojnim sudovima, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem dne 27. I. 1945. god. a osuda je potvrdjena od Višeg vojnog suda na Visu, dne 21. II. 1945. god.

44. ZAMUČEN IVA pok. Nikole i majke Nike rodjene Radman, rodjen 1883. god. u Vodovodju, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, oženjen, 1 dijete.
Vojni Sud VIII. korpusa Vojne oblasti, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem čl. 13. Uredbe o vojnim sudovima, dne 27. I. 1945. god.

45. MARINOVIĆ NIKO pok. Djura i majke Jele rodjene Kesovija, rodjen 1889. god. u Pridvorju, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, oženjen, 5 djece.
Vojni sud VIII. korpusa, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem, dne 2. II. 1945. god. Viši sud NOVJ-e odobrio je presudu te je ista izvršena 21. II. 1945. god.

46. DOMAZET FILIP pok. Blaža i majke pok. Stane Obrvan, rodjen 1915. god. u Djelom Viru, kotar Metković, Hrvat, državljanin FNRJ.
Vojni sud Oblasti Dalmacije u Dubrovniku, dne 6. VI. 1945. god. osudio ga je na kaznu smrti streljanjem. Presuda je izvršena nakon odobrenja Vojnog suda Druge J. Armije br. 1586/1945. od 7. VII. 1945. god.

47. KARAMAN ANDRO pok. Iva i majke Kate rodjene Kokot, rodjen 1912. god. u Pridvorju, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ.
Vojni sud Oblasti Dalmacije po čl. 14. Uredbe o vojnim sudovima, osudio ga je dne 16. V. 1945. god. na kaznu smrti streljanjem. Viši vojni sud pod br. 1062/1945od 29. VI. 1945. god. presudu je odobrio.

48. ŠIŠA NIKOLA pok. Miha i majke Ane rodjene Alaga, rodjen 16. III. 1885. god. u Mihaničima, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, penzioner, nastanjen u Cavtatu, oženjen bez djece.
Vojni sud VIII. korpusa po čl. 14. Uredbe o vojnim sudovima osudio ga je na kaznu smrti streljanjem dne 25. XI. 1944. god.

49. PRPIĆ STJEPAN pok. Mija i majke Luce Miljas, rodjen 1903. god. u Mihaničima, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, žandarmerijski narednik, oženjen, 3 djece.
Vojni sud VIII. korpusa Oblasti Dalmacije, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem, koja je odobrena od Višeg vojnog suda NOV i POJ Vijeća kod Glavnog Štaba NOV i POJ, sudski br. 383/1945. od 21. II. 1945. god.

50. GLAVAN ANTUN pok. Antuna i majke pok. Milke, rodjen 1909. god. u Dubrovniku, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, oženjen, bez djece.
Presudom Vrhovnog suda NR Hrvatske od 15. VII. 1946 god. po Zakonu o krivičnim djelima protiv Naroda i Države iz čl. 3. tač. 3. 4. 6. i 7. izvršena je kazna smrti vješanjem.

51. MEŠTANEK TRIPO pok. Frane i majke Nile rodjene Primić, rodjen 1904. god. u Kotoru – Boka Kotorska, Crnogorac, državljanin FNRJ, šofer.
Vojni sud Južnog Dalmatinskog područja osudio ga je na kaznu smrti streljanjem.

52. KRAŠNY LAJOŠ pok. Frana i i majke Frane rodjene Rac, rodjen 16. II. 1908. god. u Velikoj Kikndiji, državljanin FNRJ, frizer, nastanjen u Dubrovniku.
Vojni sud za Oblast Dalmaciju osudio ga je na kaznu smrti streljanjem dne 8. I. 1945. god.

53. BARAĆ fra DOMINIK i majke Vice rodjene Zelenčić, rodjen 1912. god. u Slanome, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, svećenik, neoženjen.
Vojni sud za Oblast Dalmaciju dne 18. VI. 1945. god. kao organizatora i rukovodioca škripara, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem.

54. MARTINOVIĆ ILIJA pok. Cvijeta i majke pok. Mare rodjene Vidjak, rodjen 1907. god. u Stravči, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ.
Vojni sud VIII. korpusa po čl. 14. Uredbe o vojnim sudovima, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem.

55. MATIĆ ANTE Radoslava i majke Ivanke Šutić, rodjen 1908. god. u Dubrovniku, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, oženjen, bez djece.
Vojni sud za Oblast Dalmaciju, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem po čl. 14. Uredbe o vojnim sudovima dne 15. VIII. 1945. god.[368]

[368] Prekriženo i dopisano: Registriran u kategoriju III. br. 1542.

56. MIHALJEVIĆ PERO pok. Gjergja i majke Jele rodjene Brbora, rodjen 1908. god. u Doli, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, gostioničar, oženjen, bez djece, nastanjen u Dubrovniku.
Vojni sud za Oblast Dalmaciju, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem dne 18. VI. 1945. god.

57. ROKO MATO Ivanov i majke Luize rodjene Radulić, rodjen 1912. god. u Slanome, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, bivši šef policije.
Vojni Sud XXIX. Udarne divizije osudio ga je na kaznu smrti vješanjem 12. V. 1945. god.

58. VELŠEK PETAR Lovrov i majke Jelke rodjene Čimrije, rodjen 1896 god. u Dubrovniku, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, sudac, oženjen, 1 dijete, nastanjen u Zagrebu.
Vojni sud Komande grada Zagreba osudio ga je na kaznu smrti streljanjem dne 23. VII. 1945. god.

59. DOMANČIĆ FRAN[J]O Lukin i majke Ružice rodjene Macijedo[369], rodjen 1919. god. u Dubrovniku, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, student medicine, oženjen, bez djece.
Vojni sud Komande grada Beograda osudio ga je na kaznu smrti streljanjem dne 27. VI. 1946 god.

60. VERAMENTO DRAGO Djurov i majke pok. Katice rodjene Baić, rodjen 1916. god. u Novom Selu, kotar Metković, Hrvat, državljanin FNRJ, privatni činovnik, nastanjen u Dubrovniku.
Vojni sud za Oblast Dalmaciju, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem.

61. TUK DRAGUTIN pok. Mira rodjen 1908. god. u Čakovcu, kotar Čakovec, Hrvat, državljanin FNRJ, tipograf, oženjen, posljednje mjesto boravka Dubrovnik.
Dne 22. II. 1946 god. presudom Okružnog suda u Dubrovniku osudjen je na kaznu smrti streljanjem po zakonu krivičnih djela protiv Naroda i Države.

62. OBRADOVIĆ NIKOLA pok. Petra i majke Stane rodjene Demović, rodjen 1903. god. u Dunave, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, zemljoradnik, oženjen, 6 djece.
Vojni sud VIII. korpusa Vojne oblasti po čl. 13. i 14. Uredbe o vojnim sudovima, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem dne 8. XI. 1944. god. Sud. br. 8/1944.

63. ALAMAT IVO pok. Luke i majke Ane rodjene Marinović, rodjen 1913. god. u Zastolju, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, zemljoradnik, neoženjen.
Vojni sud VIII. korpusa Vojne oblasti po čl. 13. i 14. Uredbe o vojnim sudovima, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem, dne 19. XII. 1944. god.

[369] Machiedo.

64. JELINOVIĆ don IVO pok. Antuna i majke Jele rodjene Mustahinić, rodjen 1920. god. u Grudi, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, svećenik, neoženjen.
Vojni sud VIII. korpusa Vojne oblasti po čl. 13. i 14. Uredbe o vojnim sudovima osudio ga je na kaznu smrti streljanjem, dne 19. XI. 1944. god.

65. GLAVIĆ NIKOLA Matov i majke Pave rodjene Vuković, rodjen 1903. god. u Grudi, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, oženjen, 2 djece.
Vojni sud VIII. korpusa Vojne oblasti po čl. 13. i 14. Uredbe o vojnim sudovima, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem dne 18. XII. 1944. god.

66. BUDMAN PERO pok. Mata, rodjen 1910. god. u Pločicama, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, krojač, oženjen, 1 dijete.
Vojni sud Oblasti VIII.korpusa, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem po čl. 14. i 21. Uredbe o vojnim sudovima, dne 26. XI. 1944. god. br. 42/1944. Viši vojni sud NOV i POJ presudu je odobrio pod br. 336/1944. od 7. I. 1945. god.

67. PUL[J]IĆ DJURO Baldov, rodjen 1909. god. u Mrcinama, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, zemljoradnik, oženjen.
Vojni sud Oblasti VII. korpusa, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem po čl. 14. Uredbe o vojnim sudovima, dne 26. XI. 1944. god. Sud. br. 42/1944. Viši vojni sud NOV i POJ presudu je odobrio pod br. 336/1944. od 7. I. 1945. god.

68. BAČIĆ don ANTE pok. Nikole i majke pok. Jele Bosnić, rodjen 22. VII. 1892. god. u Vela Luci, kotar Korčula, Hrvat, državljanin FNRJ, svećenik, neoženjen.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 30. X. 1944.

69. BARBIJERI STIJEPO pok. Benedikta i majke Jele rodjene Alberesi, rodjen 1892. god. u Makarskoj, Hrvat, državljanin FNRJ, mljekar, oženjen, 2 djece.
Vojni sud VIII. korpusa po čl. 14. Uredbe o vojnim sudovima, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem.

70. BOBIĆ MIHO pok. Ivana i majke Kate rodjene Crnjak, rodjen 24. IX. 1900. god. u Mravinici, Hrvat, državljanin FNRJ, bivši redarstveni izvidnik, oženjen, 2 djece.
Odlukom Vojnog suda likvidiran je kao narodni neprijatelj 26. X. 1944. god.

71. BREŠKOVIĆ ANTE pok. Ivana i majke Lukre rodjene Kuzmanić, rodjen 3. I. 1912. god. u Nerežišću, kotar Brač, Hrvat, državljanin FNRJ, trgovački pomoćnik, oženjen, 3 djece.
Vojni sud Južnog Dalmatinskog Područja, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem dne 26. X. 1944. god.

72. TOMAŠIĆ padre TOMA pok. Petra i majke pok. Jele rodjene Tupić, rodjen 17. VIII. 1881. god. u Bačkoj Dragi, franjevac, Hrvat, državljanin FNRJ, neoženjen.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944. god.

73. VOJVODIĆ FRANO Stjepanov i majke Marije rodjene Vojvodić, rodjen 14. X. 1897. god. u Brgatu, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, oženjen, 3 djece.
Kao ustaša i špijun likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944. god.

74. BILOBRK JAKOV pok. Jure i majke Kate rodjene Dedović, rodjen 11. VIII. 1897. god. u Sinju, kotar Sinj, Hrvat, državljanin FNRJ, bivši žandar, oženjen 3. djece.
Kao ustaša likvidiran je 6. XI. 1944. god.

75. CRNJAK BALDO pok. Miha i majke Mare rodjene Brbora, rodjen 10. V. 1901. god. u Trnovu, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, trgovac, oženjen 2 djece.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 25. X. 1944. god.

76. DOBUD don MATE pok. Iva i majke Marice rodjene Drijašević, rodjen 9. X. 1880. god. u Šipanu, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, neoženjen.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 25. X. 1944. god.

77. FANTELA don NIKO pok. Nika i majke Anice rodjene Damjanović, rodjen 9. X. 1880. god. u Lastovu, kotar Korčula, Hrvat, državljanin FNRJ, svećenik, neoženjen.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 25. X. 1944. god.

78. ČLENOV ALEKSANDAR pok. Jakova i majke pok. Jelizavete rodjene Polmio, rodjen 1888. god. u Kijevu, SSSR, Dr. prava, nastanjen u Dubrovniku, kotar Dubrovnik.
Kao gestapovca Vojni sud Južnog Dalmatinskog područja osudio ga je na kaznu smrti streljanjem, dne 25. XI. 1944.

79. DJACINI JOVO pok. Stevana i majke Etelke Antal, rodjen 1922. god. u Vukovaru, Srbin, državljanin FNRJ, frizer, oženjen, 1 dijete.
Vojni sud Oblasti VIII. korpusa, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem, po Uredbi o vojnim sudovima iz čl. 13. i 14. iste Uredbe, dne 14. XI. 1944. god.

80. KORDA ANTUN pok. Luke i majke Mare Vidak, rodjen 1905. god. u Grudi, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, općinski redar, oženjen, 2 djece.
Vojni sud VIII. korpusa Vojne oblasti, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem po čl. 13. i 14. Uredbe o vojnim sudovima, dne 19. XI. 1944. god.

81. CVJETKOVIĆ NIKO Nikov i majke Ane rodjene Bečir, rodjen 1907. god. u Radovčićima, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNR Jugoslavije, slastičar, oženjen.
Vojni sud VIII. korpusa Vojne oblasti osudio ga je na kaznu smrti streljanjem po čl. 13. i 14. Uredbe o vojnim sudovima dne 19. XI. 1944. god.

82. LIPANOVIĆ VICKO Franov i majke Marije rodjene Picula, rodjen 1883. god. u Pupnat, kotar Korčula, Hrvat, državljanin FNRJ, nastanjen u Dubrovniku, profesor.

Kao narodni neprijatelj likvidiran je brzim postupkom.

83. ČEOVIĆ VESELIN Radin i majke Jelke Batričević, rodjen 6. X. 1921. god. u Dubrovniku, pravoslavac, državljanin FNRJ, diplomirani pilot, neoženjen.
Vojni sud Oblasti za Dalmaciju, Vijeća kod Komande Južno-Dalmatinskog Područja, po čl. 14. Uredbe o vojnim sudovima osudio ga je na kaznu smrti streljanjem dne 16. IV. 1945. god.

84. GRKOVIĆ don LUKA Mihov i majke Ane rodjene Tudor, rodjen 1920. god. u Trstenovu, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, svećenik, neoženjen.
Vojni sud VIII. korpusa Vojne oblasti, Vijeća Komande Dubrovačkog Područja, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem po čl. 13. i 14. Uredbe o vojnim sudovima dne 19. XII. 1944. god.

85. RUŽIJER MARKO pok. Nikole i majke Pavle rodjene Knego, rodjen 4. VI. 1912. god. u Dubrovniku, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, oženjen, bivši poručnik bojnog broda.
Vojni sud Mornarice, Vijeća pri Štabu V.P.O. Sektora osudio ga je na kaznu smrti streljanjem po čl. 13. i 14. Uredbe o vojnim sudovima, dne 17. XI. 1944. god.

86. BALARIN ŠIMUN Ivanov, rodjen u Trstenovom, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, oženjen, bivši poručnik bojnog broda.
Vojni sud Mornarice, Vijeća pri Štabu V.P.O. Sektora, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem, po čl. 13. i 14. Uredbe o vojnim Sudovima, dne 17. XI. 1944. g.

86.[370] ŠUSTALO MIROSLAV pok. Ivana i majke Ivanke rodjene Gruncl, rodjen 24. XII. 1892. god. u Lonyu – Češkoj, oženjen, bez djece, čehoslovački državljanin, gostioničar, nastanjen u Dubrovniku.
Vojni sud VIII. korpusa, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem po čl. 13, 16. i 17. Uredbe o vojnim sudovima, dne 27. I. 1945. god.

87. PEDRINI IVO pok. Emila i majke pok. Djuke Vlašić, rodjen 21. XII. 1895. god. u Splitu, nastanjen u Dubrovniku, Hrvat, državljanin FNRJ, oženjen, policijski činovnik.
Vojni sud VIII.korpusa, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem po čl. 16. i 17. Uredbe o vojnim sudovima, dne 27. I. 1945. god.

88. KVEZIĆ MATO pok. Pera i majke Ane rodjene Jerinić, rodjen 24. VI 1898. god. u Dubrovniku, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ, oženjen, 3 djece, autovlasnik.
Vojni sud VIII. korpusa vojne Oblasti, Vijeće Komande Dubrovačkog Područja, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem, po čl. 16. i 17. Uredbe o vojnim sudovima dne 2. II. 1945. god.

89. POKOVIĆ dr. BALDO Antunov, rodjen 1897. god. u Dubrovniku, Hrvat, državljanin FNRJ, odvjetnik.

[370] Ponavlja se redni broj.

Vojni sud pri Komandi područja Južne Dalmacije presudom od 26. X. 1944. god. osudio ga je na kaznu smrti streljanjem.[371]

90. BERKOVIĆ BORIS Ivanov, rodjen 1920. godine u Zagrebu, Hrvat, državljanin FNRJ.
Vojni sud Oblasti VIII. korpusa, Vijeće pri Komandi Dubrovačkog Područja, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem. Presuda je izvršena 25. X. 1944. god.

91. TUTA JOSIP Antunov, rodjen 1924. god. u Dubrovniku, Hrvat, državljanin FNRJ.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944. god.

92. REGJO VIO Antunov, rodjen 1906 god. u Grbavcu, kotar Dubrovnik, Hrvat, državljanin FNRJ.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 25. X. 1944.

93. PINDOVIĆ BOŽIDAR pok. Petra, rodjen 1904. god. u Dubrovniku, Srbin, državljanin FNRJ, pravoslavni svećenik.
Kao četnik likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944. god.

94. GOSZL MILA pok. Jakova, rodjen 1884. god. u Rumi, nastanjen u Dubrovniku.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944. god.

95. DETTONI NUNCIO Angelov, rodjen 1895. god. u Dubrovniku, talijanski državljanin.
Kao tajnik fašija i špijun likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944. god.

96. DRLJAVIĆ VUCETA. Kao četnik likvidiran je brzim postupkom 1944. g.

97. GJIVANOVIĆ NIKOLA Nikolin. Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 1944. god.

98. GAVRANOVIĆ NIKOLA Nikolin. Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 1944. god.

99. KAPURSO VICENCO Angelov, rodjen 1885. god. u Dubrovniku, talijanski državljanin.
Kao fašista i talijanski policajac likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944. god.

100. KARLOVIĆ dr. IVO, rodjen 1893. god. u Lastovu, otok Korčula, Hrvat, državljanin FNRJ.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944. god.

101. KUŠIĆ IVO Baldov, Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 1944. god.

102. LASICA PERO pok Stevana i majke Vide rodjene Samardjić, rodjen 1902. god. u Nikšiću, pravoslavac, državljanin FNRJ.
Kao četnik likvidiran je brzim postupkom 5. X. 1944. god.

103. PERICA padre PETAR, rodjen 1881. god. u Katisnu, Hrvat, državljanin FNRJ, svećenik, neoženjen.
Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944. god.

---

[371] Ista osoba kao pod rednim br. 17.

104. PEJOVIĆ VOJISLAV pok. Filipa. Kao četnik likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944. god.

105. PIRHAN EDUARD pok. Ignjatija. Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944. god.

106. POLJANAC BRANKO. Kao četnik likvidiran je brzim postupkom 26. X. 1944

107. ŠARIĆ DINKO pok. Mata. Kao ustaša likvidiran je brzim postupkom 1944.

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

SPLITSKO – DALMATINSKA ŽUPANIJA

61.

17. ožujka 1943.

Izvješće Kotarskog komiteta KPH Trogir o utjecaju građanskih stranaka HSS-a i JNS-a na mase

---

Položaj, 17. marta 1943.

Drugarskom
OK KPH za SREDNJU DALMACIJU.
Dragi drugovi!

Primili smo vaš dopis od 14. o. mj., te vam šaljemo slijedeći izvještaj: /.../

Po pitanju rada agenata izdajničkih stranaka i o njihovu kretanju po našem terenu donosimo slijedeće:
1/Kako vam je već poznato, mi imamo jedan mali broj takovih, ali mi smo uz zadnje vreme išli zatim, da ih raskrinkamo pred masama iako oni imaju kod masa vrlo, vrlo mali utjecaj. Što se tiče samog grada, tu je okupator uspio da sakupi jedna mali dio omladinaca bivših uličara još od prije i to je sve, što okupator ima uzase. HSS i JNS, kako sam već u prošlom izvještaju spomenuo, nije toliko na snazi, da bi mogao još danas dobiti auktoritet kod masa. Uslijed toga što danas mi imamo u Trogiru priličan broj ljudi, koji raskrinkavaju ove gradjanske stranke, naime kao sluge okupatora i kao izdajice naroda, koji su 24 god. vladavine velikosrpske sjedili na grbači naroda i obečavali koješta, a kad tamo nisu ništa uradili za dobro svog naroda.
Za sada vam šaljemo ovaj izvještaj, koji mislim, da nije sve iznešeno, ali kad dobijemo izvještaj o ostalom radu, odmah ćemo vam javiti.
Uz drugarski pozdrav:

SMRT FAŠIZMU-SLOBODA NARODU! K.K. Trogir

Elektro[372]

Preslik, strojopis
Muzej grada Trogira, XX. st., KKKPH Trogir

[372] Josip Rožić „Elektro“, sekretar KK KPH Trogir (Josip Miliša: Učesnici..., Trogirski kraj..., str. 965)

62.

6. svibnja 1943.

Dopis Kotarskog komiteta Trogir Okružnom komitetu KPH za srednju Dalmaciju o strijeljanju Svetina Lovrića i njegove žene Antice iz Sevida, Svetina Mlačića, glavara Vinišća, Petra Radića iz Podorljaka, glavara Joke Ugrine i Vulete iz Rastovca kao „špijuna u službi okupatora“

K.K.KPH, Trogir Položaj, 6. svibnja 1943.

Drugarskom
O.K.K.P.H. ZA SREDNJU DALMACIJU,
Položaj.

Dragi drugovi!

Šaljemo vam mjesečni izvještaj rada za mjesec svibanj[373]

I./Politička situacija. Na našem Kotaru politička situacija za mjesec svibanj[374] je slijedeća: Nakon reakcije koja je slijedila na ovom Kotaru narod je bio izgubio moral, ovaj potez neprijatelja prouzrokovao je da je masa izgubila moral i situacija je bila gora nego ikada, ali ipak smo uspjeli sa našim radom da podignemo moral kod naroda na višem stepenu. Ovoj raboti okupatora su bili pri ruci razni elementi, a većinom glavari koji su bili u službi okupatora, tako da su govorili ovi pojedinci seljacima da neidu od kuća da im neće biti ništa, jer da koga nadju vanka kuće da će biti streljan. Poslije ovoga smo stupili ka istraživanju ovih elemenata i nekoliko smo ih pronašli i narod ih je osudio kao narodne izdajice, a naša vojska ih je streljala, a to su ovi Lovrić Svetin, i njegova žena Lovrić Antica iz Sela Sevida, Mlačić Svetin,/glavar iz sela Vinišće, Radić Petar, iz sela Orljaka, Ugrina Joko /glavar/ Vuleta, oba iz sela Rastovac, ovi svi naglašeni su bili špijuni u službi okupatora poslije likvidiranja ovih špijuna postigli smo uspjeh u svakom pravcu, vojnički politički i ekonomski. Masama smo uspjeli da dokažemo kako naša vojska nije uništena, kao što su govorili kroz ovo vrijeme oni pokvareni HSS i JNS. Ovaj rad je jako dobro odjeknuo medju masama, potreslo je one koji su se osječali krivi i grešni prema narodu i našoj narodno-oslobodilačkoj borbi. Danas u nekim selima gdje je iz ranijih vremena bila sasvim mala pomoć, sada ako u slabim i oskudnim momentima daju više nego prije, i bolje gledaju prama našim borcima nego prije što su gledali masovnije dolaze na zborovima i više se obraćaju našim NOO. I to u selu Orljaku, Blizni itd. Za vrijeme kada se je streljalo glavara u Rastovcu jedan omladinac sin od

[373] Prekriženo te rukom nadopisano „travanj“
[374] Prekriženo te rukom nadopisano „travanj“

Bliznjanskog glavara potrćao kod nekih glavara računajući da im preti opasnost, radi toga što su dolazili priruci okupatoru, takodjer je obavjestio dva fratra i to na Bliznu i Bristivicu pošto su isti ustaše, mi smo ih raskrinkavali kod naroda kao narodne neprijatelje i dokazivali im kako imadu vezu sa ustašama. Ova dva osječajući se krivim znali su da ih raskrinkavamo oni su odma pobjegli prama Splitu i još do danas nisu se vratili natrag, a i sam narod govori da nisu krivi da nebi bili ni pobjegli. /.../
6/Akcije. Vod koji se nalazi na ovaj teren napravio je akciju slijedeće: Borci ovog voda napravili su 4 ekonomske akcije i to u Bliznu 2 i I. u Bristivicu I. u Orljaku, tu je bio pljen nešto hrane, blaga, robe, i raznih stvari. Izvršili su akcije na špijune koje su likvidirali. Nekoliko boraca našega voda napali su dva puta na moru patrolni neprijateljski brod koji patrolira obalu od Trogira do Rogoznice. Naš vod u noči 22. ovogmj. napravi su prepad na grad Trogir, gdje su stvorili paniku medju Talijansku vojsku. /.../

Uz drugarski pozdrav

Preslik, strojopis
Muzej grada Trogira, XX. st., KK KPH Trogir

63.

Lipanj 1943.[375]

Dopis Kotarskog komiteta KPH Trogir o političkom stanju u trogirskom kotaru i strijeljanju glavara sela Rastovca

---

OKRUŽNOM KOMITETU K.P.H. ZA SREDNJU DALMACIJU

Dragi drugovi!

[375] Dokument je bez nadnevka, ali pretpostavljamo da se radi o izvješću KK KPH Trogir iz lipnja 1943. jer je Tome Milat pok. Ivana iz Segeta (koji se spominje u dokumentu) ubijen 31.5.1943. od Talijana (Josip Miliša: Učesnici NOR-a i žrtve fašističkog terora, Trogirski kraj u Narodnooslobodilačkoj borbi 1941.-1945., Trogir, 1984., str. 1088)

Kako vam je već poznato o političkoj situaciji na ovom kotaru prije 15 dana stoga ču vam opisati političku situaciju kroz ovih zadnji 15 dana.
Nakon streljanja nekoliko izroda okojim vam je već bilo javljeno na ovom kotaru prestalaje spijunaža uonoj mjeri ukojoj je bila, kao i alarmantne vijesti koje se uzadnje vrijeme nigde ni nečuju. Moral kod mas je na visini te prema tome politička situacija se mnogo izmjenila uovom zadnjem vremenu.
Politička situacija je takva stoga štose je uspjelo prikazati masama namjera okupatorakao irad ovih izroda ujedno je ktomu mnogo doprinjela ipolitička situacija usvijetu, a naročito spobjedama saveznika uafrici što je nejviše dalo odjek narodu. Isto tako dnevne vijesti koje sad redovito primamo doprinjele su mnogo, stoga što seljaci su uočili pobjede naše N.O.V. kao i pobjede crvene armije na istočnom bojištu, tako da danas više nego ikada vjeruju unašu pobjedu. Rad građanski stranaka medju seoskim masama je mnogo slabiji nego ikada, vidi se po tome što se malo govori kao i podaje važnosti o H.S.S. i J.N.S. Vam je već bilo poznato da su se nalazila na ovom kotaru tri fratra koji su na jeziku bili kao naši a tajno su radili u korist ukupatora i njegovi slugu. Vidilo se po tome što su više puta politički radnici uočili sastajanje njih triju skupa a više puta sa glavarima okolnih sela, medju tim glavarima bio je i glavar sela Rastovca kojega smo mi otkrili kao špijuna istreljali ga, nakon njegova streljanja tj. istog dana sva tri fratra zajednički pobjegli u Trogir. Odmanakon nekoliko dana poslije njihova odlaska k okupatoru mi smo pošli u njihov stan i pronašli neke sitnije dokazeo njihovom radu, sa našim neprijateljima ina temelju toga ih javno na zboru raskrinkavali. Odjek kod seljaka je bio takav da su isti seljaci ih nazvali kao neprijatelje. Primječujemo da zborovi kao iširi sastanci koji su održani kroz ovo vrijeme mnogo su doprinjeli, primječuje se po tome što sami seljaci sude sve one koji rade na štetu našeg pokreta. Bio je slučaj da dva izoda namjeravali su da provale organizacije u selu .....[376] prikojem su spriječeni i navrijeme streljani, istu stvar je otkrila jednoga od ovih dvojice žena koja je opazila namjere svoga muža te ona imena koja je on napisao za ići prijaviti ona mu je odnjela, i predala nama. Natrag nekoliko dana bio je na otoku Drveniku Ignaci Radič iz sela Okruga bivši veliki pristaša H.S.S. i dobar prijatelj Paška Kaliterne. Imenovani je pokušao da bi na Drveniku organizirao kod bivših H.S.S. ali pri tomnije uspio, isto tako on pokušava i u Trogiru kao i u svom selu Okrugu da bi pokrenuo istu organizaciju, ali do sada ni malo ne uspijeva.
ne uspijeva baš zato što spomoču naših organizacija se istog raskrinkava kao i čitavo vodstvo H.S.S. pošto uzadnje vrijeme se išlo za tim da se raskrinka H.S.S. kao i sve one koji su uzanj. Rad politički stranaka u Trogiru kao što je J.N.S. koji liferuje isakuplja pomoć za četnike njihov rad nakon odlaska triju četnika koji su bili došli uTrogiru s namjerom da bi jače organizirali danas je slabiji nego u prošlom mjesecu. Vidi se po tome što je kod J.N.S. vrlo slab moral a naročito sa ovim dogadjajima koji su se odigrali izmedju četnika iokupatora te prema tome se saznaje da nisu svi J.N.S. kompaktni. Na dan 31/5 je jedan bataljon talijanske vojskemedju kojima ima veči br policajaca te sveskupa je imalo pet šest stotina vojnika izaša u gornjem Segetu inastavio rad po svom starom običaju klati, paliti, ipljačkati tako su opljačkali nešto hrane ipalili dvije kuće odveli 15 seljaka i ubili jednog našeg druga koji je pri bježanju bio ranjen inakon toga uhvatili su ga živa te ga priklali nožem. Drug se zove Milat Tome iz G. Segeta, drug je bio član općin. Komiteta Partije za Trogir ibio je član K.N.O.O. isti drug je bio dob.. pri

[376] Nečitljivo, nadopisano rukom

svakom radu. Ovo nije prvi slučaj u ovom selu ali ipak seljaci sve više mrze okupatora a pomažu našu N.O.P.
Ugornji dio naše zagore primječuje se to da više nego ikada su ovi isti seljaci uz nas baš zato što se je politički više i stime još bolje upoznalo sa našom N.O.R., iako su većinom ovi seljaci ustrojeni ustaški ipak uselo Trolokve, iSratok naš Vod u prolazu kroz imenovana sela bili su dočekani i počašćeni naši vojnici sa sirom i mlijekom, tako da sad unapred jače se viša pomoč dati ovim selima i tako če isti seljaci bolje biti upoz... sa našom N.O.B.

K.K.K.P.H. Trogir.

Elektro[377]

Preslik, strojopis
Muzej grada Trogira, XX. st., KK KPH Trogir

64.

4. lipnja 1943.

Pristaše HSS-a i JNS-a šire promidžbu protiv narodne vlasti i partizana i pokušavaju razbiti NOO-e u čemu dijelom uspijevaju; konfiskacija imovine glavara Prapatnice

---

K.K.K.P.H. TROGIR Položaj 4. lipnja 1943g.

O.K.K.P.H. ZA SREDNJU DALMACIJU
Položaj.

[377] Josip Rožić „Elektro“, sekretar KK KPH Trogir

Dragi drugovi!

Šaljemo vam izvještaj o radu narodnih neprijatelja kao i o otkrivanju elemenata iz gradjanskih stranaka. Iz sela Vinišća, Marušić marin koji je zvao Talijane da dodju stanovat kod njihovog sela, kako bi mogao slobodnije da radi protiv narodne borbe, ovaj isti je naklonjen HSS. Anđelić Marin koji isto radi u ovakvom kolu, ova dvojica se služidu sa parolama o populariziranju Mačeka i njegovog pokvarenog vodstva, kako da je on onaj koji se bori za Hrvatski narod kao takav da mora da dodje na vlast i kao vodja Hrvatskog naroda.
Orlić Stipan i Pažanin Mate, ova dvojica su naklonjena JNS-u, oni šire narodu kako je naša vojska potučena samo da ima još par partizana po obližnjim selima, ove njihove parole ne zvuče kod naroda, ali je pobiven moral kod seljaka u tom selu, jer se u istom selu nalazi pojedini špijun i to je uzročno da je situacija na ovom selu ne najbolja.
U selu Marini Cvitanović Vicko HSS-ovac on upotrebljava parole HSS-a, kao da je Maček spasioc Hrvatskog naroda, i priča kako on može doći na vlast. Ovaj pokušava da razbije NOO, u stvari je ponešto i uspio, jer je ovukao za sobom jednog odbornika i to Cvitanović Tončila sa parolom da će nastradat od Talijanske vlasti čak mu je na neki naćin i pretijo. Vidi se iz ovoga da isti radi po onim uputama za rušenje narodnih vlasti, ovoga istog mi raskrinkavamo po selima, u njegovom selu kako mi ne možemo doć pa dabi njega raskrinkali pred njegove seljake, s tog razloga što se u ovom selu nalazi okupator.
Iz sela Ljubitovice Turković Pave koji popularizira HSS. U selu Bristivici Cotić Ante bivši glavar popularizira JNS. Priča dolazak izbjegličke vlade kako će poslije rata da nastane velika Jugoslavija. S ovim radom oni malo uspijevaju vidi se po tome kako je situacija odlična na našu stranu, samo u selu Vinišće još se nije situacija najbolje popravila.
Kako smo dobili okružnicu tako smo postupili sa onim parolama, i ove parole dosta odjekuju na zborovima, a naročito o izdajničkoj raboti HSS-a sa dr. Mačekom na čelu. Što se tiče JNS-a u gradu Trogiru nema baš nikakvih vidljivih rezultata, već sve više gube ugled kod mase, a naročito prilikom hapšenja četničkih bandi u Splitu, ovo ih je dosta potreslo. Na narod uopće ne utječu kao ili kakva politička snaga.
Iz sela Marine Talijani paraju materijal iz kuća kao daske koje su im služili za krevete, kao i da je otišao jedan broj vojnika u kom pravcu to nam još nije poznato, i koji je broj vojnika otišao, ali izgleda da je veći broj, o ovom čemo vas naknadno tačno izvještit. Talijani su metnuli 100 morskih mina izmedju otoka Jazi i Svilana kraj Rogoznice to su ubacili dana 13/5 43.
Naš vod je izvršio akcije: popilali su pale izmedju .....[378] i S. Doca, bilo je baćeno oko 45 stupova, i razbivene su sve bočice. Nekoliko boraca je izvršilo akciju na glavara iz Prapatnice, akcija je bila u smislu konfiskacije, konfiskovalo se je 36 km sitnog blaga, 1 kravu i jednu lovačku pušku, koju je slobodno držao u kući poviše kreveta, isti širi parole u korist okupatora. Drugih akcija nije bilo.
Za sada više nema nikakvih novih stvari u napred ćemo vas o svemu izvještiti.
Drugarski vas pozdravljamo sa našim pozdravom,

[378] Nečitko

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

ZA K.K.K.P.H. Trogir.

Maj[379]

Preslik, strojopis
Muzej grada Trogira, XX. st., KK KPH Trogir

65.

3. srpnja 1943.

Kotarski komitet Trogir obavještava Okružni komitet KPH za srednju Dalmaciju o kontaktima s Vicom Cvitanovićem, predstavnikom HSS-a u Marini, te o „bloku“ četnika i likvidiranju nekih špijuna u Trogiru

---

K.K.K.P.H.
TROGIR

Položaj 3/7, 1943 g.

Drugarskom
O.K.K.P.H. ZA SREDNJU DALMACIJU,
POLOŽAJ

Dragi drugovi!

Šaljemo vam mjesečni izvještaj rada za mjesec srpanj.

[379] Danilo Žuanić „Maj“, sekretar OK KPH Marina te dužnosnik u KK KPH Trogir (Jozo Ugrina „Moro“: Komunistička partija u trogirskom kraju u periodu talijanske okupacije 1941.-1943., Trogirski kraj ..., str. 163)

I./Politička situacija. /.../ Kako je okupator evakuisao selo Marina tu se nalazio poznati HSS-ovac Cvitanović Vice, dolaskom naše vojske u tom mjestu isti plašeći se narodne osude on se je ulizivao k nama, mi smo pristupili njemu i pitaliga za njegov dosadašnji rad i veze koje je imao sa HSS. Odgovor kojega je on dao nama ovakav je:daće pred narodom prikazat svoj izdajnički rad i izdaju HSS. Sa Mačekom na čelu, itd.njega smo iskoristili za održavanje zborova. U ostalom rad reakcionarnih stranaka se neprimjećuje osim u gradu Trogiru Blok četnika, ali uspješnog rada im se nevidi, takodjer u masama nemaju utjecaja kao politička snaga. Što se tiće zagore, i tamo je situacija dosta dobra seljaci pozivaju da se dolazi kod njihovih sela, a posvetilo se je pažnje sa naše strane sa održavanje zborova, i ako okupator brobija sa svojim krvavim prstima u ova sela hapšenjem i strijeljanjem seljaka i seljakinja, sve to nemože da odbije narod ovih sela od naše borbe. U samom gradu Trogiru narod je dosta odahnuo prilikom likvidiranja nekih špijuna tako sada uspjevamo da dobivamo po kojega borca, a ima izgleda da bi mogli i jedan veći broj da dobijemo u našim redovima, isto tako ima izgleda i sa čitavoga kotara da bi mogli dobit jedna veći broj boraca ovo nam sve pokažuje političku situaciju ovoga kotara, i pokazuje se koliko se širi mržnja prama narodnim neprijateljima, a porast ljubavi prema našoj narodno-oslobodilačkoj borbi. /.../

Uz drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU

K.K.K.P.H.
ZA
TROGIR

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc. 2, KP-28/416

66.

17. rujna 1943.

Rad „reakcionarnih klika“, osobito haesesovca Ignacija Radića iz Okruka, nekolicine članova „četničke bande“ iz Trogira koji pokušavaju mobilizirati jugoslavenske oficire, te rad okupatorskih špijuna i „domaćih izdajnika“ predmet je izvješća Kotarskog komiteta Trogir Okružnom komitetu KPH za srednju Dalmaciju.

K.K.K.P.H.
TROGIR
17.IX.1943.

Drugarskom
O.K.K.P.H. ZA SREDNJU DALMACIJU
POLOŽAJ

Dragi drugovi!

Šaljemo vam izvještaj o radu za mjesec VIII.
/.../
RAD PO REAKCIONARNIM KLIKAMA. Šta se tiće rada reak. vodstva H.S.S.a bio je slab, a sada je još slabiji od kako nam je uspjelo da uvatimo reakcionera Radić Ignacija na Okrugu, tako možemo zaključiti da je rad toga vodstva na našem kotaru nevidljiv, nečemo kazati da ne postoji ali ga se za sada ne opaža. Klica četničkih banda se ne opaža na ćitavom kotaru, osim nekolicine u samom Trogiru, ti nemaju više nikakovog utjecaja na mase. Isti su pokušali da mobiliziraju više Jugoslovenske oficire, podoficire, medju tim su isto doživili neuspjeh što se dotićni nisu odazvali, imamo slučaj jednog vodnika avijatičara iz Trogira koji je bio pozvan i nije se htio odazvati, već je dobrovoljno došao u našu vojsku.
RAD OKUPATORSKIH ŠPIJUNA. je svakim danom to manji, pošto nam je ovaj mjesec uspjelo da njihov broj smanjimo, jedan talijanski policajac iz Splita i jedan učitelj fašista iz Malog Drvenika, te 3 ženske domače špijunke, jedna iz Trogira, druga iz Segeta, a treća iz velog Drvenika, kao i još jedan muški iz Drvenika. Uspjelo nam je da izvučemo iz žice okupatora 3 domača opasna izdajnika, koji su prouzrokovali dosta žrtava, palenja i pljačke. Iste nismo likvidirali već smo im prikazali sve njihove zločine što i oni sami priznaju, te su tražili da im se dozvoli da stupe u našu N.O.V. da će du tamo te svoje greške ispraviti i nastaviti sa uništavanjem okupatora, rukovodilo nas je to što su isti mladi, zdravi te neka ih se pošalje da neka oni jurišaju na bunkere okupatora i da bi tako zaštitili živote naših pravi boraca, to smo sa naše strane učinili i uputili smo ih vama na raspoloženje. Rad K.K. ovaj mjesec je na političkom polju dosta bolji, nego što je bio prošlog mjeseca, što se vidi i iz samog izvještaja. /.../

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!!!!!

K.K.K.P.H. TROGIR
za

_____

Preslik, strojopis
Muzej grada Trogira, XX. st., KK KPH Trogir

67.

20. rujna 1943.

Dopis Pomoćnog obavještajnog centra IV. Operativne zone obavještajnom povjereniku za Split od kojeg se traži „izvještaj o svim novostima koji su se zbili poslijeenjih dana u Splitu, a naročito o borbi protiv pete kolone“

Pomoćni Obavještajni Centar
IV. operativne zone
Br.sl.Dne, 20-IX-1943.god.

Ob. Povjereniku za Split
drugu Moci

1. Od oslobodjenja Splita nismo od tebe primili ni jedan dopis pa je potrebno da nam odmah po primitku ovog dopisa pošalješ svoj izvještaj o svim novostima koji su se zbili poslijeenjih dana u Splitu, a naročito o borbi protiv pete kolone. Uvaj izvještaj ćeš nama dostaviti u prepisu a original ćeš uputiti R.O.C. za Sred. Dalmaciju, drugu Mirkoviću.

2. Sada je potrebno da Mijata, u koliko nema neki specijalni zadatak, predaš političkom otsjeku Komande Splitskog područja za rad protiv pete kolone, jer smatramo da bi on na ovom poslu dobro odrgovarao.

3. Izvještaje nam šalji svaku 2-3 dana, a u slučaju nekih važnijih promjena i svaki dan. Naša adresa: Štab IV. Operativne Zone za druga Šimića, pravac Kaštela.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Šef P.O.C.:

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 35, 11.1.2., 30/63

68.

24. rujna 1943.

Dopis MOC Split suradniku Moci

Položaj, dne 24/9-43.

Drugu
M o c i

S p l i t

Od dana italijanske kapitulacije ovaj Centar nije primio od tebe nikakva izvještaja, premda je bilo i te kako važnih vojno-političkih dogadjaja sa kojima je ovaj Centar trebao biti upoznat. Iako su kroz ovaj period tamo bili prisutni prestavnici vojno-političkih vlasti, ipak je dužnost tog Centra bila da izvještava svoj predpostavljeni Centar.

U arhivi ovog Centra, premda je u Splitu bilo velikih dogadjaja o tome nema ni jednog slova. Ovaj bi Centar bio posvetio više pažnje dužnostima tog Centra, da nije bio u Cetinskoj dolini gdje je bilo važnije nego negdje kod mora. Ako su se izvještaji dostavljali direktno drugu Šimiću bilo je nepravilno, jer su se istom imali dostavljati, ako je to on naredio samo prepisi istih budući da se je on nalazio blize Splita.

Potrebno je stoga da nam se dostave svi izvještaji dostavljeni Šimiću a sa kojima ovaj Centar nije upoznat da bi se upoznao sa situacijom iz mjerodavn mjesta za ovaj Centar.

Izvjestite nas o svemu poduzetom kroz taj period u vezi pete kolone, a osobito o uspostavi veza o kojima je dopis ovog Centra od 2/9-43.

Drugarski Vas pozdravljamo sa
S.F.-S.N.
...[v.r.][380]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 38, 11.24.4.,30/74

[380] Potpis nečitak

69.

25. rujna 1943.

Nepoznati autor piše Okružnom komitetu KPH za Srednju Dalmaciju o infiltriranju neprijateljskih elemenata u Komandu mjesta Trogir i druge partizanske strukture, te lošoj političkoj situaciji zbog neuspjele mobilizacije i dosta slučajeva smrti od gladi u Kotaru

---

Položaj 25/IX 43

Drugarskom Okružnom Komitetu K.P.H. za Srednju Dalmaciju.

Dragi drugovi,

Mojim dolaskom u vojsku napisačuvam par rječi o raznim primedbama kroz ovo zadnje vreme. Ulaskom naše vojske u Trogir tuseje moglo primetiti u prvom redu, da ljudi koji su tamo bili kao do jučer djilovci ili nesto slična dasu uspjeli dase uvuku na onim položajim kojim čovjek nemože ni pomislit. U Komandi mjesta sjede oni koji su do jučer nosili crnu košulju i batinali po ulicama a danas je tamo sekretar i uživa mjesto, gde mogu biti samo odgovorna lica, isto tako po magazinima i slično. Formiranjem bataljona na odgovorna mjesta postavljeni su oni, koji su uvise puta bili kandidati za streljanje, ili kroz čitav ovaj period borbe bili su Oportunistički nastrojeni; te takvi danas imaju čin Polit. Komesara, Bataljona ili četa. Mislim da takvi ljudi nismiju i nemogu da uživaju mjesto na kojimasu. Treba da znate da takvi elementi danas imaju taj položaj, jednako kao i onaj, koji je sjedio na mjestu sekretara K.P. na jedan kotar. Mislim da u Trogir ima još mnogo toga, idase danas mnogi rugaju na račun onih koji su dali živote i prolili krv i onih koji već mjeseci i mjeseci se bore po najtežim uslovima. /.../

Šaljemo vam mjesečni izvještaj rada za mjesec mart.
1./Politička situacija. Na našem Kotaru politička situacija za mjesec mart je slijedeća:Nakon mobilizacije, koja je bila uslijedila na oslobodjenom teritoriju, a takodjer i na našem Kotaru, kojeg još kontrolišu fašističke bande, mnogo je utjecaj ove mobilizacije prouzrokovao, da je masa izgubila moral i time politička situacija na ovom Kotaru je lošija nego što je ikada bila. Svemu ovomu je uzrok nepravilno i pogrešno mobiliziranje ljudi, koji su na neki način bili i silovani da stupe u redove naše narodnooslobodilačke vojske, prema tome se vidi po tom što je slabo uspjela mobilizacija. Još je uzrok na ovom Kotaru da masa gubi borbenost uslijed toga što je ovaj Kotar ekonomski slab. Tako u selima zagore bilo je preko 30-40 slučajeva smrti od gladi. Utjecaj gradskih stranaka kroz ovu mobilizaciju i kroz ovu ekonomsku bijedu ponešto je i

privremeno uspio kod masa, po tom se vidilo što kroz ovu bivšu mobilizaciju bilo je elemenata, koji su čisto sabotirali i odvraćali t.j. nagovarali ljude da ne idu u borbu pošto naša vojska nema hrane, oružja i da još nije vrijeme za ići u borbu. Po svim ovim parolama vidi se da su gradjanske stranke bile oprezne i iskoristile preko svojih agenata ovaj čas. Još je bio uzrok pada morala medju masama i to da kroz ove neprijateljsku ofanzivu, koja je uslijedila na Muč i Lečevicu da su došli vojnici iz naših jedinica kao bolesni i malodušni i širili alarmantne vijesti, koje su mnogo dijelovale kod masa, a još pored toga njihov dolazak ovamo mnogo je zabrinuo mase. Gradjanske stranke, koji se vidi da ima kod nas, kao što je HSS i JNS oni su takodjer iskoristili ovu priliku i zvonili na sva zvona, da je naša vojska propala, da se je drug Tito predao i.t.d. i.t.d. Kako se doznaje iz pouzdanih krugova, da u Trogiru je već sastavljena Općinska Uprava sa strane JNS većinom bivših jugoslavenskih podoficira, koji bi imali da preuzmu vlast u ruke nakon odlaska Talijana. Općinska Uprava sastavljena je ovako:

Sušlić, bivši kapetan ratne mornarice Jugoslavije, načelnik,
Medić, „“ glazbar narednik vojne muzike, tajnik,
Radulović, „“ vodnik, blagajnik,
Vukčević, bivši vodnik, trgovinu i Industriju,
Žule, bivši podoficir, Ishrana i Poljoprivreda,
Širola, bivši podoficir, Ribarstvo i Stočarstvo,
Babić, viši poštanski činovnik, Pošta, Telefon i Telegraf, radio i centrale
Medak, bivši žendarmerijski vodnik, a danas u službi okupatora, žendarmerija
Jakšić, bivši i današnji Općinski redar, Policija i Financija
Kostić, bivši vodnik, plovidba.

Ostali činovnički rad raspodjeljen je takodjer nekim sličnim elementima.
Dakle kako se vidi po ovom njihovom sastavu buduće vlasti u Trogiru prema tome može se zaključiti, da oni rade javno i tajno i da gledaju zavući svoje prljave prste i u naša sela.
Po pitanju mobilizacije koja nije uspjela i koja je slabo djelovala na mase, mi smo odmah nakon toga pomoću političkih radnika i partijskih članova prikazali masama potrebu i dužnosti svih poštenih seljaka i radnika, da sudjeluju u narodnoj-oslobodilačkoj borbi za istrebljenje okupatora, koji je uzročan da smo mi gladni, bosi i goli, te još hoće, da nas povede u borbu protiv naše vlastite braće, kao i braće Rusa, koji su u ovoj borbi najviše dali sebe za oslobodjenje čitavog porobljenog naroda. Tu se je prikazalo namjera okupatora, koji je u Hrvatskoj mobilisao sve snage od 14 godina pa dalje, te mobilizaciju okupatora po drugim okupiranim zemljama, te po tom se je dalo na znanje da će okupator istu stvar učiniti i kod nas. Po tom se je prilično uspjelo raskrinkati one elemente, koji su širili alarmantne vijesti i sabotirali našu mobilizaciju. Raskrinkalo ih se je na taj način, što ih se je prikazalo kao plaćenike i izrode, te da su oni takovi, kakova smo mi imali godinama i godinama na našim ledjima, te prema tome, ako su oni sluge Paška Kaliterne[381] i drugih, koji su uvijek zvučili po našim selima da će učiniti za narod ovo i ono, a da nisu ništa učinili. Uspjeh je bio priličan. Što se pak tiče ni ove ofenzive koja je uslijedila na Muču i Lečevici i drugim mjestima, mi smo odmah stupili na poslu, da

[381] Paško Kaliterna, hrvatski političar (Split, 1890.-1944.), predsjednik mjesne organizacije HSS-a u Splitu od 1927., te predsjednik kotarske organizacije HSS-a od 1930.-ih, poslanik u Narodnoj skupštini 1935. i 1938. (Hrvatski biografski leksikon, sv. 6, I-Kal, Zagreb, 2005., str. 746

raskrinkamo one tipove, koji su širili lažne vijesti o našoj vojsci i o našim rukovodiocima, kao i o samom drugu Titu, te smo prikazali masama zašto okupator ide u ofanzivu u ovom momentu kad mu je na istočnom frontu potreban svaki vojnik, svaki top, svaki tenk, i.t.d., te na tri načina smo prikazivali njegovu ofanzivu i to:[382]

Preslik, strojopis
Muzej grada Trogira, XX. st., KK KPH Trogir

70.

28. rujna 1943.

Dopis Komande Sjevernodalmatinsko područja Komandi mjesta Trogir o sprovođenju uhićene osobe u Split

---

Komanda Sjevernodalmatinskog Područja

Službeno 28-IX-1943

Drugarskoj
Komandi Mjesta

Trogir

Molimo da stavite na raspoloženje sprovodniku auto i jednog vašeg stražara koji će sprovesti sprovodnika i hapšenika u Komandu Splitskog Područja kod druga Djadja. Smatrajte stvar ozbiljno jer hapšenik mora svakako u Split budući da pozna dobro taj teren a mogao bi sprovodniku koji ga nepozna lako da uteče.

Smrt Fašizmu Sloboda Narodu

Komandant

[382] Ostatak dokumenta nije sačuvan

u.z. ...[383] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1905, Štab IV. operativne zone, kut.35, NOV-42/5832

71.

10. listopada 1943.

Presuda Vojnog suda Makarskog partizanskog odreda kojom se na smrt strijeljanjem osuđuju pripadnici Mornaričke čete Luka Šeparović Šćerban i Ante Žaknić Ivanov zbog provalne krađe u Podgori

---

SUD ŠTABA
MAKARSKOG PARTIZ. ODREDA
10.X.1943.

O S U D A

Vojni sud Makarskog partizanskog odreda na osnovu prijave mornaričke čete o počinjenim djelima: Šeparović Šćerban Luka i Žaknić Ante Ivanova, oba iz sela Blata na otoku Korčuli, a na osnovu svestranih ispitivanja i podataka te njihovim vlastitim priznanjem, osudio ih je kaznom smrti s t r e lj a nj e m.

P O V O D

Šeparović, Šćerban Luka i Žaknić Ante Ivanov oba iz sela Blata na otoku Korčuli, vršeći dužnost patrole dana 8.X. t.g. po mjestu Podgora Kraj razbili su troja vrata sa stanbenih zgrada Vela Paške pok. Nikole i izvršili provalnu kradju, ukravši dva komada robe, posteljine /lancun i jednu deku/ sa nekoliko kg. groždja.

[383] Potpis nečitak

Osudjeni nijesu ni najmanje pomišljali, kolika im je sveta dužnost povjerena, vršenjem partizanske, čime im je bilo povjereno čuvanje stotina života naših rodoljuba i njihove imovine, kao i čitavog kraja, kojega držimo i čuvamo mi narodna vojska, sa krvlju stečenim oružjem koje je, kao i sve tekovine otkupila na potoke prolivene krvi najboljih heroja Partizana.
Počinjena djela po organizacije Narodno-oslobodilačke vojske nepopravljiva su i neoprostiva, te iste smatramo i saboterima Narodno oslobodilačke vojske jer su sa time pokušali, da oskvrnu čast i autoritet Narodno oslobodilačke vojske htijući je sa time pokazati, da je pljačkaška, a ne oslobodilačka.
Ovo je djelo popraćeno najvećim prezirom sviju boraca mornaričke čete, a osuda je jedinstveno prihvaćena. Osuda odmah stupa na snagu, nakon čega će mornarička četa pred svim postrojenim ljudstvom istu izvršiti.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Vojni sud.

Preslik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 262, IHRPD, kut. 110

72.

21. prosinca 1943.

Mjesni NOO Hvar oglašava rješenje Vojnog suda pri Komandi srednjedalmatinskog otočnog područja o proglašavanju šestorice osoba s otoka Hvara „narodnim neprijateljima“ i konfiskaciji njihove imovine

---

Mjesni Narod. Oslob. Odbor
Hvar
Broj: 1205/43 dne 21.XII.1943 godine

O G L A S

Vezom na dopis Općinskog N.O.O., stavlja se općinstvu na znanje slijedeće:

Vojni sud pri Komandi srednje dalmatinskog otočnog područja, na svom zasjedanju od 9.XII.1943 godine a na prijedlog Kotarskog N.O.O. donio je slijedeće

R i j e š e nj e

Iz razloga koji su niže navedeni proglasuju se narodnim neprijateljima:

1. Machiedo Jakov iz Hvara

Kod raspada Jugoslavije u saradnji sa ustašama i Njemcima sabotirao u njihovu korist, a zatim zauzimao razne visoke i povjerljive službe u N.D.H. a sada vrši dužnost „svećenika“ kod Pavelića i kao takav poznat zbog rada protiv N.O.Bobre.-

2.Tudor Duje pok, Mate iz Hvara

Pobjegao dana 15.X-1943 iz N.O.Vojske i prebjegao Ustašama.-

3. Arbanasić Juraj Ivanov iz Hvara

Pobjegao dana 29/9-43 iz N.O.Vojske i prebjegao Ustašama.-

4. Budrović Ante krojač iz Hvara

Pobjegao dana 29/9-43 iz N.O.Vojske i prebjegao Ustašama.-

5. Marušić Petar Mihovilov iz Brusja

Pobjegao dana 29/9-1943 iz N.O.Vojske i prebjegao Ustašama.-

6. Vučetić Dušan Markov iz Hvara

Pobjegao dana 6.X.1943 iz N.O.Vojske i prebjegao Ustašama.

Njihova imovina biti će konfiskovana.-

Za predsjednika[384]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 574, Mjesni NOO-i (Hvar), kut. b.b., NV-188/1712

[384] Potpis nečitak

73.

Siječanj 1944.
Hvar

Vojni sud pri Komadni srednje-dalmatinskog otočkog područja osuđuje na "kaznu smrti strijeljanjem", zbog "špijunaže i neprijateljske propagande", sedam osoba iz Jelse i Velikog Grablja na Hvaru

---

Vojni sud pri komadni srednje-dalmatinskog otočkog područja, na raspravi održanoj dana 3.1. 1944. god. donio je slijedeću

P r e s u d u

Optuženici od 1 do 7

K R I V I S U :

1. Kornelija Horvat, časna sestra iz Koprivnice, nastanjena u Jelsi

A) što je za vrijeme okupacije i nakon oslobodjenja Hvara prikupljala podatke o broju i kretanju naše vojske i iste dostavljala ustaškoj i njemačkoj obavještajnoj službi;

B) što je na nedozvoljen način pribavila oko 50 bomba i drugog oružja, to sakrila u podrumu časnih sestara u Jelsi, a zatim ista podijelila raznim povjerljivim osobama koje su stajale s njom u vezi da ih u danom momentu upotrebe protiv pojedinih naših boraca;

C) što je nakon oslobodjenja Hvara pribavila svjetleće rakete iz Splita preko Kostur Franje iz Jelse, iste sakrila u podrumu samostana, te nakon primljenih direktiva i pošto su ona i Don Jakov Račić prošili špijunsku mrežu na Hvaru, rakete dostavljala preko Bošković Vicka na razna mjesta, odakle su bacanjem istih davani neprijatelju znakovi o položaju i kretanju naših jedinica.

2. Don Jakov Račić, župnik iz Velikog Grablja

A) što je radio sporazumno sa Kornelijom Horvat po svim djelima navedenim gore pod a. b. i c.

B) što je u Velikom Grablju preko Jurić Josipa organizirao bacanje raketa, davao uputstva o mjestu i vremenu bacanja istih kao i značenju pojedinih boja raketa za neprijatelja;

C) što je na tajnim sastancima koje je održavao sa Jurić Josipom i ostalima iste uvjeravao u skori dolazak ustaša i njemaca i potrebu da im se davanjem znakova omogući iskrcavanje na podesnom mjestu, te inače po selu širio propagandu o dolasku njemaca;

D) što je pribavljao kopneno i morske znakove i iste davao pojedinim povjerenim osobama koje su stala u njegovoj službi.

3. Kostur Franjo iz Jelse

A) što je sporazumno sa Kornelijom Horvat i Don Jakovom Račićem pribavio još u septembru 1943. godine svjetleće rakete iz Splita i iste predao Korneliji Horvat;

B) što je Vrbovao pojedince za bacanje raketa i odredjivao položaj odakle i kada će se bacati rakete i paliti vatre da se neprijatelju dadu potrebni znakovi o kretanju naše vojske;

C) što je pribavio morske i kopnene znakove i iste predao članovima špijunske bande;

D) što je vršio propagandu o skorom dolasku i pobjedi ustaša i nagovarao borce na dezerterstvo.

4. Bošković Vicko iz Velikog Grablja

A) što je prikupljao podatke o našim jedinicama i to dostavljao Don Jakovu Račiću i Korneliji Horvat;

B) što je prenosio pakete sa svjetlećim raketama koje je primao od Kornelije Horvat iz Jelse u Veliko Grablje i iste predavao Josipu Juriću, a inače služio kao veza pojedinim članovima špijunske bande, a naročito s Don Jakovom Račićem.

C) što je bacao rakete i na taj način obavještavao neprijatelja.

5. Jurić Josip iz Velikog Grablja

A) što je nakon primljenih direktiva od Don Jakova Račića vrbovao pojedince za bacanje raketa, odredjivao kada i gdje će se rakete bacati i uopće s time rukovodio u Velikom Grablju

B) što je bacao rakete i na taj način obavještavao neprijatelja u Splitu, Omišu i Makarskoj.

6. Tomičić Nikola, predsjednik USAOH-a iz Velikog Grablja

A) što je bacao rakete i palio vatre na raznim položajima i time obavještavao neprijatelja u Splitu, Omišu i Makarskoj o našim jedinicama i od tamo primao znakove;

B) što je prisustvovao sastancima koje su održavali Don Jakov Račić i Jurić Josip na kojima su se izradjivali planovi o davanju znakova neprijatelju, promjeni istih, proširivanju špijunske mreže, i govorilo o pobjedi ustaša i njemaca.

7. Petrić Marin, signalista na izvidnoj stanici Hvar

A) što je bacao svjetleće rakete i palio vatre i time davao znakove neprijatelju u Makarskoj, Omišu i Splitu o kretanju naše vojske;

B) prisustvovao sastancima kao i Tomičić Nikola.

Optuženici od 1 do 7 počinili su svojim djelima zločin izdaje naroda, pa se

O S U D J U J U :

na kaznu smrti strijeljanjem, koju će kaznu izvršiti partizanska straža 12 sati nakon saopćenja presude optuženicima.

Optuženici:
8. Domančić Cvita iz Velikog Grablja;
9. Zaninović Marin iz Vleikog Grablja;
10. Belić Jure iz Jelse

bivaju

o s l o b o d j e n i

od optužbe da bi bacali rakete i time davali znakove neprijatelju o kretanju naše vojske i prikupljali podatke o istoj.

R a z l o z i :

Za vrijeme okupacije i nakon oslobodjenja Hvara optužena Kornelija Horvat služi neprijateljskoj špijunskoj službi i pribavlja oružje koje skriva u podrumu samostana, a poslije ga dijeli sporazumno sa Don Jakovom Račićem pojedinim izrodima da u jednom momentu, kada naši borci budu branili svoju teško stečenu slobodu od krvožednih ustaša i njemačkih okupatora, to oružje upotrebe protiv najboljih sinova našega naroda. Optuženica Horvat vješto se skriva i prepušta Kostur Franji da on proširi špijunsku mrežu i pribavlja potrebna sredstva. Tako Kostur još u septembru 1943. g. nabavlja iz Splita svjetleće rakete, koje će najbolje poslužiti za označivanje neprijatelju položaja i kretanja naše vojske.

Don Jakov Račić neće da stupa u direktan dodir sa Horvatovom i Kosturom, već za to nalazi Vicka Boškovića kojemu daje direktive da pod vidom prodavača svetih slika, krunica i molitvenika nosi poruke i prikuplja podatke. Don Jakov Račić nalazi takodjer u Velikom Grablju Jurić Josipa, uvlači ga u svoje redove i stavlja mu u zadatak da on prikupi ostale koji će njemcima i ustašama u Splitu, Omišu i Makarskoj davati znakove bacanjem raznih raketa sa raznih položaja. Jurić svoje odurne saradnike nalazi u Tomičić Nikoli i Petrić Marinu. Oni imaju da djeluju na sektoru Velikog Grablja i u pravcu Jelse. Na drugim dijelovima otoka od Jelse do Sučurja radi Kostur Franjo, koji se naročito uvlači u redove naših boraca, nagovara ih na bacanje raketa i paljenje vatre i uvjerava u pobjedu ustaša, te nagovara na dezerterstvo. Traži takodjer znakove koje opet dostavlja sa ostalim podacima članovima špijunske bande.

U početku Don Jakov Račić održava tajne sastanke samo sa Jurić Josipom, na kojima mu izdaje direktive za bacanje raketa, a kasnije skupnim sastancima prisustvuju Tomičić Nikola, Petrić Marin, Bošković Vicko i ostali. Stvaraju se planovi za daljnje proširivanje špijunske mreže, a Don Jakov Račić im svima daje podršku.

Sa raznih mjesta bacaju se rakete i pale vatre, a odgovaraju im prijatelji iz Splita, Omiša, Makarske i Pelješca.

Zločinci su na taj način spremali na otoku Hvaru novi pokolj i to baš u časovima kada je narod spreman da skupa sa svojom Narodnom vojskom zada neprijatelju konačan udarac i ostvari ciljeve postavljene u ovoj borbi.

Dok se svakodnevno povećava broj čestitih svećenika, koji svojim ispravnim radom mnogo doprinose našoj borbi, dotle Don Jakov Račić i Kornelija Horvat spremaju podmuklu izdaju naroda i nastoje da zavedu i uvuku u svoje redove čestite rodoljube.

Svi optuženici priznali su svoje zločine, a razni pronadjeni dokumenti a i iskazima svjedoka utvrdjena je njihova krivica.

Optuženici Domančić Cvita, Zaninović Marin i Belić Jure oslobodjeni su od optužbe pošto se nije moglo dokazati da su bacali rakete i bili uže povezani sa špijunskom bandom, premda su ipak prisustvovali sastancima na kojima se je isticala pobjeda ustaša i njemaca.

Zločini koje su počinili optuženici protiv svoga naroda su teški i za njihova djela stigla ih je pravedne kazna koja neće mimoići nikoga tko se u ovoj teškoj borbi suprotstavio svome narodu.

Presuda je izvršena. V O J N I S U D

Kopija, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 36, 11.16.11, 30/70

74.

8. veljače 1944.

KK KPH Trogir izvješćuje o gladi i bijedi naroda, te radu ustaša u Trogiru i formiranju Narodne zaštite od 40 studenata i drugih „raznih pokvarenih tipova“ kojom rukovodi komandant Boris Košćina

---

K.K.K.P.H. Položaj 8-II-1944
Trogir

Dragi drugovi!
Šaljemo vam izvještaj za mjesec siječanj 1944

Politička situacija
Na našem kotaru ostaje nepromjenjiva od prošlog mjeseca osim gradom i G.Okruk /.../ Jedino se opaža kod naroda glad i bjeda.Pored svih teškoća moral naroda ostao je čvrst, i uvjeren u svoju pobjedu. Čak i u akcijama savezničke avijacije kao i mornarice narod je počeo uviđati prave Saveznike i njihovu saglasnost sa našom N.O.V., a i samim dokazima što je poslijedne vrijeme izvršila Saveznička avijacija i mornarica, koja je potopila nekoliko brodova razne veličine s gorivim materijalom, i u luki samog grada Trogira bez da je grad u ićem bio oštećen. /.../
Rad po reakcionarnim klikama:Opazilo se u G. Okruku dje reakcioneri ubacuju razne parole napr.ovdje stoje blizu neprijateljski brodovi a Saveznici neče da bonbardiraju. Još se zapaža da u Trogiru je počeo neki rad sa strane reakcionarnih klika t.j. ustaša i formirana je neka narodna zaštita koja je brojčano jaka oko 40 ljudi većim brojem mladi studenata i drugih raznih pokvarenih tipova. U najskorije vrijeme ćemo vam dostaviti njihova imena i političke pripadnosti. Njihov rad se do sada odnosi, na davanje znaka za uzbunu eventualno iskovanje zatrpanih liješeva od napadaja iz zraka. Isti imaju svoju prostoriju i komandanta Bogdana Košćinu četnički nastrojenja. Sada su bez naoružanja i isti se tješe sa time da im je obečano od strane vlasti da neč iči u vojsku. /.../

Drugarski – pozdrav

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Za K.K.K.P.H.

Lučin Ivan[385]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc. 2, KP-28/421

75.

9. veljače 1944.

Okružni komitet KP Hrvatske za srednju Dalmaciju dostavlja svim kotarskim i mjesnim komitetima KPH u srednjoj Dalmaciji proglas Josipa Broza Tita

---

Okružni Komitet KPH za
Srednju Dalmaciju
Položaj, 9-II-44.

SVIM KOTARSKIM I MJESNIM KOMITETIMA KPH U SREDNJOJ DALMACIJI

Šaljemo Vam proglas druga TITA "Upozorenje Gradjanima, koji se nalaze u službi okupatora ". Preko naših organizacija trebate da najbržim putem rasturite ove proglase medju neprijateljskom vojskom i garnizonima.

U proturivanju proglasa trebate se najozbiljnije založiti, tako da isti dospiju sigurno tamo gdje treba.

Preko naših organizacija a naročito preko NOO-a treba odmah upoznati narod tako da ne ostane niko a da nije upoznat sa proglasom i njegovom ozbiljnošću, na taj način što ćete na sastancima, sjelu, zborovima (tamo gdje se može čitati i pravilno rastumačiti, a gdje se ne može onda proturiti.

Ovaj proglas Maršala TITA svim sinovima našeg naroda i naše zemlje nije samo upozorenje, poziv i apel. Ono je opomena i to posljednja opomena u posljednji čas svima

---

[385] Ivan Lučin „Dalmatinski“ iz Vinišća, tajnik KNOO Trogir, sekretar KK KPH Trogir (Josip Miliša: Učesnici..., Trogirski kraj ..., str. 1123)

onima koji se još nalaze izvan redova Narodnooslobodilačkog Pokreta i koji na bilo koji način pomažu ili rade u korist okupatora i njegovih pomagača u našoj zemlji.

Oni koji se ogluše ovom pozivu i ne pristupe smjesta u N.O. Pokret vuče za sobom lišenje gradjanskih prava do kazne smrću.

Da bi naše organizacije što bolje shvatile i upoznale se o značaju ovog proglasa, te pravilno prenijele na narod treba da na širim sastancima prouče članak iz Organa Kompartije "Naprijed" br. 37. U koliko je nedovoljno 80 komada proglasa, ako imate mogućnosti umnožite, ako nemate, ekonomišite na taj način što ćete za narod u Kotaru ostaviti par komada, koji će se čitati i tumačiti kako je gore rečeno.

Po obavljenom zadatku ćete nas obavjestiti kakvi su bili rezultati.

Uz drugarski pozdrav:

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Za Ok.K.P.H. :
Vojko [v.r.]

P.S.
Šaljemo vam 50 bolji za garnizone, a 30 za pučanstvo[386]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 443, Okružni komitet KPH za srednju Dalmaciju – Split, kut. 27, KP-27/269

76.

Ožujak 1944.

Izvješće KK KPH Trogir Okružnom komitetu KPH za Srednju Dalmaciju o mobilizaciji naroda na otocima Velom i Malom Drveniku od neprijatelja, bombardiranju Trogira, Narodnoj zaštiti, te o radu „reakcionarne klike“, Mate Pažanina „Jurova“ iz Vinišća, „koji je povezan čak i sa Splitom“, o „rovarenju“ Vice Cvitanovića i Frane Cvitanovića u Marini, te općinskog člana Joze Cvitanovića koji se u Trogiru bavi „špekulanskom rabotom“

---

[386] Nadopisano rukom.

K.K.K.P.H.
Trogir
III. 1944[387]

Drugarskom
O.K. K.P.H. za srednju Dalmaciju
Položaj

Dragi drugovi!
Šaljemo vam izvještaj za mjesec veljaču 1944 god.

Politička situacija: Nanašem kotaru izgleda ovako. Opaža se oportunistički stav kod masa. Razlog je taj, što je neprijatelj poduzeo pomirljivi stavprama narodu. Sa svom tom njegovom miroljubivošću prama narodu, narod je ipak uvjeren u našu pobjedu, te nije tako masovno pao na lijepak neprijatelja, što se izrazito vidi u svakidašnjem radu, koji narod pruža našoj vojsci i vojno pozadinskim vlastima u pogledu prenosa materijala. Kroz posljedne dane počela se zaoštravati mržnja izmedju naroda i neprijatelja, jer je neprijatelj vidio, da nemože ništa postići sa stavom svoje dosadašnje taktike. Počeo je nastavljati svoja stara zločinačka djela putem pljačke, paleža i ubijanja ovo zadnje vrijeme je ubio 6 rodoljuba, kao i mobilizirao na velom i malom Drveniku. Mobilizacija na jednom i drugom otoku nije mu potpuno uspjela u koliko smo do sada informirani, tako da je u ruke neprijatelja upalo oko 50 ljudi, dok je neki broj pobjegao sa barkama na otok Vis, a neki se kriju na samim otocima. Jedan broj uapšenih je u Splitu striljan dok je drugo otpremljeno na radove. Razpoloženje naroda u samom gradu Trogiru je pokazalo sliku mržnje jačeg otpora prema neprijatelju pri samoj proslavi C. A., kao još energičnije prilikom bombardovanja njemačkih brodova u Trogiru, kad su istom prilikom pogodjene kuće u jednom dijelu grada. Odmah je reakcija mislila ubaciti mržnju prema Saveznicima i naprama odnosima Saveznika i nas. Tu je odmah proradila partija putem pravilnog objašnjavanja narodu, tim da kad nebi bilo neprijateljskog uporišta ili brodova, da nebi Saveznici ni tukli isti grad, ako što grad nije ni tučen već je prebačen objekat kojeg se gadjalo. Evo jednog primjera: Jedan brod koji se nalazio vezan na obali čiova ispred kuća, žene su ga htjele demonstrativno pustiti od kraja, tako, da je neprijatelj bio prisiljen brod prevesti i udaljiti od samog grada. Takodjer su žene vojnicima govorile: da nema vas u gradu nebi nas naši Saveznici bombardovali.
Rad po reakcionarnim klikama.
U samom gradu Trogiru narodna zaštita u broju svojih 28 članova nije više išla naprjed, ali još održava uže sastanke u kući samog svojeg komandanta Bogdana Koščine. 30 organiziranih vatrogasaca dosada ih neprijatelj nije počeo koristit. U G. Okruku se neopaža daljneg rada. U Vinišću nema vidjeti osobitih rezultata, kod nijednog dosada zapaženog osim Mate Pažanin Jurova, koji je povezan čak i sa Splitom. Iz Marine se vidi rad i rovarenje najviše u Vici Cvitanović, a zanjim u Frani Cvitanović koji se natječu takodjer koji će od njih biti glavar i preuzeti dijeljenje deka. Joze Cvitanović koji se sada nalazi u Trogiru postao je neki općinski član ujedno putem trgovine iskorištava naš narod najgnusnijom svojom špekulanskom rabotom. Takodjer su u nekim selima iskrsli glavari,

[387] Dan u nadnevku se nije sačuvao

najviše radi samih deka, s tim putem je odmah neprijatelj htio ubacivati razne parole, a i stvoriti svoja uporišta.
Na svemu gore navedenom partijska organizacija, kao i antifaštičke organizacije su postavile pravilno dokazivanje, kao i razkrinkavanje pojedinih uporišta ili klika, gdje su se ipak vidili uspjesi u pojedinim selima. /.../

Drugarski pozdrav
Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc.2, KP-28/422

77.

28. ožujka 1944.
Vis - Lastovo

Kotarski komitet KP Hrvatske Vis Lastovo dostavlja ROC-u za srednjedalmatinsko otočje u Visu podatke o 11 osoba sa njihovog područja, "neprijateljski raspoloženih" prema "N.O. Borbi"

Kotarski Komitet K.P.H.
Vis Lastovo
28.III.1944. god.

R.O.C. za srednjedalmatinsko otočje
V i s

Veza vašeg današnjeg dopisa dostavljamo vam sljedeće podatke o niže navedenim licima neprijateljski raspoložena prema našoj N.O. Borbi

1/. Pinčetić Paulina Malasnova: Ustaško-klerikatski nastrojena, intrigant, sumnja se da je bila špijunka okupatora, pogibeljna i nepopravljiva

2/. Šuško Ćora ud. Petra: Otvorena ustaškinja i italijanska špijunka, primjećivana kod karabinjera. Sin joj aktivni ustaša-prebjego u NDH. Nepopravljiva i spremna na sve.

3/. Pincetić Luca žena Antina: Ustaško-klerikalno nastrojena, javno se ne ispoljavala, ali potajno djelovala. Nepopravljiva. Sin akt. ustaša.

4/. Vlastelica Šima ud. Jurja: Ustaški tipus i talijanska špijunka, raskrinkavana, spremana njena likvidacija. Nepopravljiva, intrigant.

5/. Marasović Matija pok. Šimuna: Ustaško-klerofašistkinja, raskrinkavana, pripremana njena likvidacija, uopće nepoželjan tip. I talijanska špijunka, nepopravljiva.

6/. Zambarlin Ana ud. Andrije: Ustaškinja, djelovala medju ženama, saradnica Italijana, sin aktivni ustaški organizator na Visu. Raskrinkavana, nepopravljiva.

7/. Acalinović Mandina žena Mije: Ustaškinja, ali u mnogo manjoj mjeri nego ostale. Iako raskrinkavana ipak nije djelovala kao ostale. Po našem mišljenju više zavedena. Dalo bi ju se popraviti.

8/. Acalinović Mande ud. Ivana: Ustaškinja, i talijanska špijunka, klerikalno nastrojena, uopće nemoguća, nekarakterna, intrigant, spremna na sve, nepopravljiva.

9/. Pećarević Kate žena Zaneta: Ustaškinja, italijanska špijunka iako imade sina dobrovoljca partizana. Optuživala čak svoju kćer kao saradnicu Partizana. Nepopravljiva, stajala u vezi sa bratom ustaškim organizatorom Cvitanović Ivanom koji je prebjegao. Nepopravljiva i nemoguć tip.

10/. Slavić Marija ud. Mira: Ustaškinja kao i ona pod 7/. Djeca pokvarenjaci ali ona nije djelovala javno, već na glup način intrigama medju ženama privržena našem pokretu. Opaža se njeno popravljanje.

11/. Ilić Mandina Rulina: Ustaškinja, djelovala sa gornjom grupom žena, koje su u svemu saradjivale sa okupatorom. Sin aktivni ustaša prebjegao u NDH. Nepopravljiva i danas sumnjiva.

Za sve gore navedene može da se kaže, da su vrlo nepoželjni tipovi te da nad njima posvetiti punu pažnju. Opaža se da imenovane ne žele odlaziti u zbijeg obzirom što računaju da skori dolazak ustaša na naš otok, osin one pod 7 i 10.

Za navedenu pod 12/ u vašem dopisu ovom Komitetu nije dovoljno poznato, čak smatramo da imenovana ne postoji. Sigurno je greška u samom pisanju jer dotična treba da bude ona pod 5./ U vašem dopisu upisana Marasović Marija Napulotova/.

Uz drugarski pozdrav

S.F. S.N.

Kotarski Komitet:
Srednji [v.r.]

Izvorni, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 43, 11.58.1., 30/83

78.

21. travnja 1944.

Kotarski komitet KP Hrvatske za Makarsku dostavlja Biokovsko-neretvanskom okružnom komitetu KP Hrvatske "obavještenje o radu reakcije, akcijama okupatora i likvidiranim narodnim neprijateljima i špijunima"

Kot. Kom. K.P.H. za Makarsku
21. IV.1944.

Drugarskom
Biokovsko-Neretvanskom Okružnom K.K.P.H.

Dragi drugovi!

Šaljemo vam naše obavještenje o radu reakcije, akcijama okupatora i likvidiranim narodnim neprijateljima i špijunima.

1./ U Vrgorcu je uspostavljen ustaški tabor. Za tabornika je postavljen Ljubo Marketić /Vojko/, njegov pomoćnik Mate Franić /Šiljeg/. U taboru se nalazi i jedna Metkovka koja živi u Vrgorcu. Ovaj ustaški tabor nastoji pod svaku cijenu da ostane u potpunoj tajnosti.

Jerković sreski u Vrgorcu dobio je od Župe Klis milionske svote Kuna i nešto raži za kupovat špijune, ali je to reakcija iskoristila u svoje svrhe. /Ifle Roje, Miloš Martinac, Luka Babanac, Ante Bajalo, Marijan Broovac itd./ našli su se i poslali nekoliko beznačjnih špijuna koji su najgori ološ koji se može naći u Vrgorcu. A veći dio novca i raži profućkali su oni i potrošili u svoje svrhe. Reakcija je ubacila parolu "Da je cesta od Kozice do Ravče sva minirana". Nakon ubacivanja ove parole nastao je plač i jauk kod partizanskih obitelji čiji se ukućani nalaze u zatvoru, jer su znali da će ih Švabe u kamionim voziti ispred svoje vojske kao i svaki puta kada bi kamion odletio u zrak. Kada su Saveznički avioni bombardovali Vrgorac svi uhapšeni koji su se nalazili u zatvoru pobjegli su.

Nakon neuspjele Njemačko-ustaške mobilizacije na općini Vrgorac, reakcija je ubacila parolu kroz sva sela koja se nalaze u neposrednoj blizini Vrgorca na primjer u Kotezim su govorili "da su svi muškarci koji su sposobni u vojsku iz Banje se dobrovoljno prijavili u vojsku" i obratno, a oni koji se nijesu prijavili da im paraju daske iz kuća. Ovoj paroli reakcije nije nitko nasjeo, narod znade da je to laž i prevara sa strane protunarodnih elemenata koji rade proti narodnim interesa. Reakcija je takodjer ubacila parolu "da su Saveznici prekinuli svaku vezu sa partizanima i da im više ne pružaju nikakvu materijalnu pomoć. Ovoj najnovijoj paroli reakcije mnogi malodušnici su na prvi mah bili povjerovali, ali sutra dan su Saveznički avioni bombardirali Vrgorac tada su vidjeli da je to bila izmišljena laž neprijatelja N.O. Borbe.

U zadnje vrijeme reakcija na vrgorskoj općini je aktivnija nego što je bila ikada do sada.

2./ Neprijatelj je u ovom mjesecu znatno pojačao svoju agitaciju i propagandu u tome ga aktivno pomažu domobrani koji se nalaze u Njemačkoj vojsci. Čiji se je rad zapazio naročito u gradačkoj općini. Domobrani idu po selim popisivaju što je kome uništeno i obećavaju da će u najskorije vrijeme biti sve plaćeno. Narod uvjeravaju da će Njemci u najskorije vrijeme napustiti primorje, da će ostati sami domobrani da se narod ne boji da će biti odveden od svojih kuća. Ubacili su parolu da je Ante Šutić ustaša i da stoji u Dubrovniku. Neprijatelj je pojačao svoju propagandu sa raznim brošurama na primjer "Dvoje je pobjeglo iz šume", "Tri hajduka" i još nekim do kojih nijesmo mogli doći. Skoro su po svim selima Makarske općine ubacili letke "Utjeha iz Engleske", "Zašto?", "Narode Hrvatske Države", "Otvorite oči" i dva letka "Amnestija". /Sve spomenuto vam dostavljamo sa ovim obavještejem/.

Sav materijal narod kupi sa najvećim prezirom i mržnjom pročita onda preda našim drugovim ili N.O.rim.

Neki dan je došlo nekoliko Švaba iz Igrana u Živogošće, nijesu imali što da ukradu onda su upali u kuću jedne starice kada su vidjeli da u kući nema ništa, onda su uzeli barilo od 50 litara koje je bilo puno kvasine i sa njim išli put Igrana. Starica je išla za njima i pitala da joj vrate kvasinu. Švabe su se prema njoj samo kesili i ludjački se smijali. Kada je vidjela da ne koristi onda je zavikala "partizani gdje ste ustanite iz zemlje". Kada su Švabe čuli ovaj povik odmah su stali trčati ludjačkom brzinom. U tom bježanju otvorio se je čep i tapunica od barila, kvasina se je prolila do kapi. Švabe su bacili barilo i magla dalje.

Pred nekoliko dana neprijatelj je blokirao Bast i Topiće sa namjerom da pohvata muškarce i da ih prisilno odvedu u vojsku. Ovaj podhvat Švaba i ustaša nije uspio jer je sav narod pobjegao prije nego su oni došli u selo. Sve muškarce od 14-50 godina hvataju i odvode na prisilni rad za gradnju bunkera, kupili su po Zakru, Punarićima i Vrlikom Brdu.

3./ U Bastu je 10 ovog mjeseca uhvaćen od jedinica Makarskog Partizanskog Odreda Jozipović Bože pok. Tome i Riparović Marijan pok. Ivana. Spomenuti su uhvaćeni u suglasnosti sa partijskom jedinicom Basta. Obojica su radili proti interesa N.O.B. spomenuti su učestvovali u špijunaži pri izdaji magazina koji se je nalazio u Bastu o čemu ste i vi upoznati. Isti su saslušani kod Štaba Mak. Part. Odr., ali nijesu priznavali ništa već jedino da su špijunirali pojedine stvari ali da je više od njih otkrio Mile Divić iz Baške Vode. Oba ova zločinca su likvidirana. Narod je oduševljeno pozdravio likvidaciju ovih izroda. Tako da su njihovi najbliži pa čak i familija rekli "da nijesu bili krivi i pokvareni da ih nebi stigla narodna osveta. 15.IV. part. jedinica Brela uhapsila je i likvidirala je poznatog izroda iz Gornjih Brela Brkulj Petra pok Bariše, 30. siječnja ove godine došao je kod spomenutog Brkulja ustaša Santrić, i ispitivao ga je gdje se nalaze partizani. Ovaj je kazao da se nalazi na breljanskim stajama nekoliko partizanskih razbojnika da treba otići i pohvatati ih, prije nego se nagomilaju veće snage, 31.I. otišao je ustaša Santrić sa još sedam ustaša i pet Njemaca ubili su 3 naša druga 3 uhvatili dok je samo jednom uspjelo pobjeći. Na 5.II. tek. godine ustaše su pozvali Vicka Tomaš pok. Joze, da kod njih dodje Petar Brkulj da će ga pitati tko je pokopao mrtve partizane i gdje.

Istog dana je part. jed. B. dobila poruku od druga Marina Perkovića da dodju u Žežavicu, drugovi su odmah išli u Žežavicu gdje se je nalazio ustaški načelnik Šestanovca kojega su odmah uhvatili i u Biokovu likvidirali. Ovaj izrod imao je izvršiti mobilizaciju u Brelima. Kod njega je izvršena ekonomska akcija za našu vojsku je oduzeta krava i jedna junica.

4./ Pred tri dana odletio je na Bašćanskom polju u zrak jedan neprijateljski kamion, bilo je 7 mrtvih i nekoliko ranjenih. Švabe do danas nijesu poduzeli nikakve represalije, već misli da je ovo djelo samih ustaša. /Opć. Kom. javlja da je ovo kazao neki doktor koji je pobjegao iz Makarske/.

P.s. Poslije kako je reakcija na vrgorskoj općini ubacila parolu da je cesta od Kozice do Ravče minirana, odlaze obiteljima partizana i govori da ovaj put neće biti voženi u kamionim pred Njemačkom vojskom, da su oni odili švabama i intervirali da ih ne voze u kamionim da oni nijesu ništa krivi.
15.IV. poslan je u podzemni bataljon Mate Marušić /Mrvičić/ iz Brista, poznati lihvar, ustaša špijun i sve ono što je najgore.
Švabe kada krstare po selima vode izmedju sebe po jednog Ruskog zarobljenog vojnika kojeg prisiljavaju da govori, da u Rusiji vlada najgora tiranija da Staljin vrši najgori teror nad narodom, da je narod nezadovoljan i da uzimlje u zaštitu samo Židove.

Ali ovoj mizeriji narod ne vjeruje jer znade da je to najodurnija laž kakvu ljudsko grlo do danas nije izreklo.

Drugarski vas pozdravljam

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

M.P.[388] za Kot.Kom. K.P.H.
...[389] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 449, Kotarski komitet KPH Makarska, kut. 31., KP-31/916

79.

22. travnja 1944.

Kotarski komitet KP Hrvatske za Makarsku nalaže svim općinskim komitetima KP Hrvatske Makarskog primorja, da odmah prikupe "potrebite podatke o svim likvidiranim izdajicama i špijunima izvršenih bilo od naše Vojske ili političkih radnika na terenu [...] od prilike mjeseca studenog 1943. godine do danas"

---

[388] Okrugli pečat: Kotarski K.K.P.H. Makarska (u sredini zvijezda petoraka sa srpom i čekićem).
[389] Potpis nečitak.

Kot. Kom. K.P.H. za Makarsku
22.IV.1944. god.

SVIM OPĆINSKIM KOMITETIMA K.P.H. Makarskog Kotara

Dragi drugovi!

1./ Po primitku ovoga pisma, odmah pokupite sve potrebite podatke o svim likvidiranim izdajicama i špijunima izvršenih bilo od naše Vojske ili političkih radnika na terenu od okupacije, odnosno od Njemaca na ovaj sektor t.j. od prilike mjeseca studenog 1943. godine do danas. Izvještaj neka sadrži sve podatke: ime i prezime likvidiranog, godina rodjenja, odakle je, zašto je proglašen izdajicom i kao takav likvidiran. Ovdje treba da navedete stvarne činjenice na primjer dana tog i tog, na mjestu tom i tom, pred svjedocima /ako ima navesti njihova imena/, kazao to i to, treba navesti šta je govorio, šta je učinio, koje djelo, da li je krivac za kakvo ubijstvo, pljačku, špijunažu, jednom riječju naznačiti sve što je dotični učinio.

Ovo radi toga, što će se uskoro izdati javna obavijest za narod u kojem će se objasniti koji su ubijeni kao izdajnici i zašto su ubijeni. A da bi se moglo tačno i detaljno opisati, potrebno je, da vaš izvještaj bude detaljan i konkretan.

2./ Da bi ovaj Komitet imao pregled kako se razvija i djeluje čitava partijska organizacija, kao i vanpartijska a to naročito kako djeluju Narodno Oslobodilački odbori i kako se razvijaju pojedini odbornici unutar tih odbora, koji su organizovani kao članovi Partije, bilo kandidati, bilo SKOJ-evci, bilo pak rodoljubi, treba da odmah, što prije preko partijskih jedinica prikupite podatke i prema priloženom formularu popunite i što prije pošaljete ovom Komitetu. Napominje vam se, da u rubriku "Karakteristike" ukratko ali sažeto sa partijskog gledišta ocjenite kakav je dotični odbornik, kakova je njegova svijest odgovornosti pred Partijom, kako riješava pitanja svoje općine /ako je član opć. NOO./ i sela /ako je član mjesnog NOO./

Kod popune formulara najprije popuniti članove općinskog NOO, zatim ostaviti mjesta i prostora za nekoliko mjesta i zatim podatke po selima kakvi odbornici u mjesnim odborima. Iza svakog mjesta ostaviti prostora za kasnije izmjene, da se nebi uvjek moralo pisati i prepisivati.

Popis članova općinskog NOO vi lično izvršite i kada stignu izvještaji od partijskih jedinica onda prepišite, da na jednom mjestu bude čitava vaša općina, prepis ovih formulara ostavite i vi kod sebe i svaku izmjenu i promjenu odbornika bilježiti, što će nam svima omogućiti da pratimo razboj pojedinih drugova odbornika.

Podatke prikupiti i dostaviti čim prije po mogućnosti do konca ovog mjeseca. Nemojte čekati da sve pokupite i zajedno poslati, kad jedne pokupite odmah ih pošaljite.

Uz drugarski pozdrav

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[390] Za Kot. Kom. K.P.H.:
...[391] [v.r.]

[390] Okrugli pečat: Kotarski K.K.P.H. Makarska (u sredini zvijezda petoraka sa srpom i čekićem).

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 449, Kotarski komitet KPH Makarska, kut. 31, KP-31/1014

80.

23. travnja 1944.

Dopis KK KPH Trogir Okružnom komitetu Split o protjerivanju naroda iz sela Općine Marina i dr., o neuspjeloj partizanskoj mobilizaciji, „reakcionarnim klikama“ koje se šire po svim selima Kotara, o likvidaciji Mate „Jurova“ u Vinišćima

K.K.KP.H. Položaj 23.4.44.
Trogir

Drugarskom Okružnom Komitetu za K.P.H. Split

Dragi drugovi? Saljemo vam mjesečni izvjestajza mjesec mart

Politička situacija: situacija na našem kotaru .....[392] mjeseca, a uzrok je tome što je neprijatelj pojacao svoje garnizonei upade po svim selima naseg kotara gdje je vrsio najgora zvjerstva pljakom, palezomi i ubijanjem kao i silovanjem zena, stime jos vise sto je istjerao veliki broj naroda Marinske Opcine kao npr. Vinisca, sevid, Dvornice, Zaselo, Razanj i ostale zaseoke sa donju stranu ceste i sela Marina. Napokon sto ih je istjerao iz svojih domova sve im je opljackao a oni.....[393] naroda je odveo u zicu. Sa velikim terorom nad nasim narodom koji je vec tri godine podpuno iscrpljen i izmoren, opaza se zamorenost i kolebljivost, jedan od glavnih uzroka jeste i zasto je neprijatelj sa svojim upadom onemogucio nas politicki rad te mozemo kazat da rad na politickom polju za ovaj mjesec bio je slab i nikakav. Mobilizaciju koju smo poduzeli na nasem kotaruimali smo ovih rezultata: prvo, narod se nije htio odazvati najprije sto je bilo odano

[391] Potpis nečitak.
[392] Nečitko
[393] Nečitko

borbi islo je prije dvije godine, a sto je bilo ostalo to se masovno diglo posle kapitulacije Italije. Sto je ostalo neophodno potrebnih kao hranioci kojima su dva ili tri brata u partizanima, vecih broj bolesnih ili neprijateljski raspolozenih prema nama. To prema tome imali smo slabog uspjeha, a i onaj mali broj sto smo uspjeli mobilisati vise ih je pobjeglo nego ostalo u narodno oslobodilackoj vojsci, iznimni slucaj opcine Prgomet koje smo mobilisali utekli su u zicu te su se neki od njih obukli u Ustase a neki su ostali pasivni. Dok na opcini Marina i opcini Trogir nije ni jedan otisao kod neprijatelja i ako je veci broj dezertirao te se i danas nalaze kod svojih kuca.
Po reakcionarnim klikama, nije nam poznato u punoj mjeri a opaza se da su se pocele siriti skoro po svim selima naseg kotara. Tako u samom selu Viniscu jedinica je likvidirala poznatog ustaskog agenta Matu Jurova[394], koji je za vrijeme kad je neprijatelj istjerao narod, organizirao narod da ide u zicu. /.../

Uz drugarski pozdrav

SMRT FAŠIZMU SLOBODA NARODU!

Za K.K.K.P.H.

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc.2, KP-28/423

81.

5. svibnja 1944.

Trogirski Kotarski komitet izvješćuje Okružni komitet Split o neodazivanju na mobilizaciju radi utjecaja „reakcionarnih klika“, o uhićenju vođe HSS-ove organizacije u Marini Vice Cvitanovića koji je upućen komandi splitskog područja s prijedlogom za likvidaciju, te o četvorici „špijuna“ u Labinskim Dragama koje treba likvidirati

---

[394] Mate Pažanin „Jurov“ iz Vinišća, trgovac, gostioničar i glavar (Ivan Pažanin: Narodni život i običaji u Vinišćima, Vartal, Trogir, br. 1-2/1996, 1-2/1997, str. 191)

K.K.K.P.H.
Trogir.5.V.44.

Drugarskom

Okružnom Komitetu K.P.H.
SPLIT.

Dragi drugovi!
Šaljemo vam izvještaj za mjesec april. 44.

Politićka situacija: Politička situacija na našem kotaru od prošlog mjeseca se je nešto poboljšala. Prilikom mobilizacije, pozvani se nisu u dovoljnoj mjeri odazvali, prvo: nedovoljna politićka svijest, a drugo: po nešto i djelovanje reakcionarne klike. Vidi se po tomeš što se je od onog malog broja koji su se odazvali, opet je jedan dobar dio dezertirao, iz svih mjesta izuzev Sapina Doca, iz kojih nije niko dezertirao. /.../
Rad reakcionarnih klika. U primorskim selima našeg kotara nije se opazilo osim u samom selu Marini, gdje je uhapšen poznati sekretar H.S.S. organizacije za Marinu, Vice Cvitanović, i upućen je Komandi splitskog Područja sa predlogom da ga se likvidira. Isti je dobio veću količinu hrane od ustaških vlasti na ime „Gospodarske Sloge“ toboš za narod koji je istjeran od strane okupatora. On je tu hranu prodavao seljacima po 110 kuna, i po tome se najbolje vidi da je bio plačenik i da je tu hranu dobio u svrhu propagande, kako bi na taj način dobio simpatiju masa. U selima gornje Zagore, opaža se u većem broju sela rovarenje protiv našeg pokreta i možebi se zaključiti da tu postoje neki agenti H.S.S. i ustaša. Obavješteni smo od opć. Komiteta da ima u Labinskim Dragama 4 špijuna koji otvoreno saradjuju sa neprijateljem, i donjeli smo zaključak da ih se što prije likvidira. /.../

Za K.K.K.P.H.

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc. 2, KP-28/424

82.

7. svibnja 1944.

ROC "Cetina" izvješćuje Štab VIII. korpusa NOV Jugoslavije, da su mještani sela Gale (Sinj), nakon što su pripadnici NOVJ odveli fra Metoda Vezilića, uvjereni "da su ga neki denuncirali i krivo optužili" i "da je isti streljan, te ga jako žale"

R.O.C.
"C E T I N A"
Ob. Br. 243/44, 7.V. 1944
u 9 sati

Štabu VIII. korpusa N.O.V. – J

Položaj

/.../

Dužnost nam je da pred vas iznesemo mišljenje seljaka sela Gale povodom odvodjenja njihovog fratra fra Metoda Vezilića.

U selu su svi uvjerenja, da je isti streljan, te ga jako žale. Kako im nisu poznati razlozi hapšenja istog, to cjelo selo misli da su ga neki denuncirali i krivo optužili. Zahtjevaju da o njemu dadu mišljenje partizani iz sela Gale, jer navodno da ga ovi poznaju kao dobrog, i uvjerenja su da je on pravedan, a smatraju ga jednim od najboljih svećenika. Takodjer pogodjeni su i tim što su ostali bez svečenika. Takodjer ovo mišljenje dijele i naši simpatizeri, te bi bilo potrebno što prije preko letaka ili konferenca narod upoznati sa pravim stanjem stvari. U protivnom slučaju on dobiva sve veči ugled kod seljaka, a krivnju za počinjeno bacit će na nas, a kler u Sinju znati će iskoristiti u svoju propagandu nabacivajući se na nas kao jedini razlog njegovog odvodjenja, tendenciju tobožnjeg protuvjerskog stava.

/.../

Smrt fašizmu – Sloboda narodu

Dostavljeno :
Okružnom komitetu za srednju Dalmaciju
Štabu VIII. Korpusa N.O.V.-J

Za centar :
Zeko [v.r.]

Izvornik, strojopis
Muzej Cetinske krajine Sinj, Sekundarna dokumentacija

83.

13. svibnja 1944.

Kotarski komitet KP Hrvatske za Makarsku izvješćuje Općinski komitet KP Hrvatske za Gradac, da je potrebno “da se naprave 'Crne knjige'”

Kot. Kom. K.P.H. za Makarsku
13.V.1944.

Drugarskom Općinskom komitetu K.P.H. za

G r a d a c

Dragi drugovi,

Sve nam govori da se nalazimo pred skorim svršetkom rata, da bi svi ratni zločinci mogli dobiti zasluženu kaznu, za zločine koje su počinili nad našim narodom. Potrebno je da se naprave "Crne knjige" u koje će biti upisani najdalje do konca ovoga mjeseca. Odmah pristupite prikupljanju potrebitih podataka, da se sa ovim nebi zakasnilo jer vaše zakašnjenje je isto i naše zakašnjenje. Treba da se naznači tačno svaki dan u koji je zločin izvršen, tko ga je izvršio i gdje. Kod opisivanja zločina okupatora treba naznačiti kojoj je vojnoj jedinici dotični pripadao, da ga se može tražiti poslije svršetka rata, da ne bi koji zločinac ostao nekažnjen. Od naših podataka zavisiti će da li će svaki tko je počinio nad narodom bilo kakav zločin dobiti zasluženu kaznu.

Drugovi ovo shvatite najozbiljnije u koliko se ne izvrši ovaj zadatak koji se pred vas postavlja nikakvo pravdanje i izivinjivanje neće se uzeti u obzir već će se postupiti najstrožije za svaki neizvršeni zadatak.

Uz drugarski pozdrav
S m r t f a š i z m u – S l o b o d a n a r o d u !

M.P.[395] Za Kot. Kom. K.P.H.
...[396] [v.r.]

P.S. U priloženom pismu vam šaljemo formular, po kojem treba da napravite i vi te unesete u svoju knjigu u kojoj će biti imena svih narodnih neprijatelja.

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 449, Kotarski Komitet KPH Makarska, kut. 31, KP-31/1017
Državni arhiv u Splitu, f. 461, Općinski komitet KPH Gradac, kut. 32, KP-32/1035

[395] Okrugli pečat: Kotarski K.K.P.H. Makarska (u sredini zvijezda petoraka sa srpom i čekićem).
[396] Potpis nečitak.

84.

14. svibnja 1944.

Štab VIII. korpusa NOVJ upućuje Štabu grupe srednje-dalmatinskih odreda na privremeno raspolaganje bataljon P.P.K. za srednju Dalmaciju

---

Štab
VIII Korpusa NOV Jugoslavije
14. maja 1944 g.

Štabu Grupe Srednje-Dalmatinskih Odreda.

Upućujemo vam privremeno na raspolaganje bataljon P.P.K. za Srednju Dalmaciju, da ga upotrebite za akcije na vašem terenu. Osnovna dužnost bataljona PPK jeste borba protiv pete kolone, t.j. protiv raznovrsnih neprijateljskih agenata u našim redovima i van naših redova, protiv domaćih izdajnika, naročito njihovih organizatora i kolovodja itd. Prema tome Štab grupe će pomoću svoga obaveštajnog oficira, kao i seoskih obaveštajnih centara koji se nalaze na vašem terenu, pokupiti detaljnije podatke o neprijateljskim špijunima i domaćin izdajnicima i na osnovu toga davati će bataljonu zadatke da iste hvata i uništava. Bataljon PPK Većinom djeluje po manjim grupicama, već prema samom zadatku. Ove grupe može se slati i duboko u neprijateljsku pozadinu sa zadatkom likvidacije pojedinih špijuna, raznih organizatora itd. Bataljon PPK može djelovati kao cjelina u koliko to situacija zahtijeva. Može da se upotrebljava za prepade, zasjede itd. Ovome bataljonu posvetićete naročitu pažnju, a obzirom što isti još nije osamostaljen i komandni kadar dosta mu je slab, a i bez iskustva. Bataljon PPK stoji pod nepossrednom komandom Štaba Korpusa preko Otsjeka za zaštitu naroda pri Vojnoj Oblasti ovog Korpusa. Sve komande i ustanove dužne su bataljonu PPK odnosno borcima istoga bataljona svagdje i na svakim mjestu izaći u susret i u pogledu ishrane, opće snabdjevanja, kao i u pogledu prokazivanja narodnih neprijatelja.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Za Štab:
Načelnik - Pukovnik,

Kopija, strojopis
Državni ahiv u Splitu, f. 262, IHRPD, kut. 98

85.

15. svibnja 1944.
Komiža

Mjesni NOO Komiža dostavlja Općinskom NOO Komiža, među ostalim, i popis strijeljanih iz kojega je vidljivo da je strijeljan kao „špijun“ građevinski poduzetnik iz Klisa Jozo Pleština

_____

Mjesni N.O.O. Komiža
Br. 35/44

Drug.
Opć. N.O.O.
Komiža

Dostavljamo vam popis lica koji su u pozadini iz mjesta Komiže, kao i lica koji su u operativnim jedinicama, te spisak dobrovoljaca prije i poslije kapitulacije, kao streljane i internirane.

Uz drugarski pozdrav.

Smrt Fašizmu - Sloboda Narodu!

Komiža, 15, V-1944

Sekretar:
....[397][v.r.]

Pretsjednik
....[398][v.r.]

/.../ Lica streljana kao špijuni
1. Pleština Jozo gradj. poduz. Klis

. _____

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.26, Kotarski NOO Vis, kut. 48, NOO-48/703

[397] Potpis nečitak
[398] Potpis nečitak

86.

18. svibnja 1944.

Presuda Vojnog suda pri Štabu XX. divizije VIII. korpusa NOVJ rkt. svećeniku Metodu Veziliću župniku u Gali (Sinj) na kaznu smrti strijeljanjem

---

P r e p i s

Vojni sud pri štabu XX Divizije VIII Korpusa NOVJ sastavljen od: politkomesara III brigade XX Divizije druga Bilobrka Mate kao predsjednika, te dvojice članova suda, komandanta bataljona druga poručnika Grubišića Vlahe i borca Iljadice Mile donio je nakon dugog pretresanja po krivičnom postupku svećenika VEZELIĆ[399] METODA, pok. ŠIMUNA iz Sinja, a na službi župnika u selu Gali, dana 18/V. 1944 g. slijedeću

p r e s u d u :

Okrivljeni VEZELIĆ METOD, pok. ŠIMUNA, rodjen 1883 g. u Sinju, od oca Šimuna i majke Božice Šimac, rimokatoličke vjere, neoženjen, po zanimanju svećenik na dužnosti u selu Gali.

k r i v j e :

1./ Što je kao svećenik na oslobodjenoj teritoriji vršio ulogu njemačko-ustaškog špijuna izvještavajući ih redovno o kretanju, snagama, naoružanju i položajima jedinica NOV.

2./ Što je pismeno i usmeno održavao veze sa ustaškim časnikom, poznatim krvnikom SELAKOM i domobranskim časnikom KUNDIĆEM u Sinju. Tako je u mjesecu martu ove godine izvjestio ih o smještaju i dolasku naših jedinica na sektor Kamešnice

b./ Izvjestio ih je istog mjeseca gdje se nalaze naši položaji, mjesta zasjede i broj naših snaga.

c./ Otkrio je pismeno neprijatelju mjesta na kojima su postavljene mine na cesti Sinj-Gala. Isto je to i usmeno izjavio krvniku Selaku.

3./ Što je otvoreno preko svojih propovijedi u crkvi nagovarao narod da ne ide u NOV i preko tih propovijedi opravdavo zločine koje su okupator, ustaše i četnici počinili poklavši nedužni narod sela ispod Kamešnice.

Zbog svega ovoga pomenuti vojni sud ga je proglasio narodnim neprijateljem i osudjuje ga na kaznu smrti

S T R E L J A N J E M

Kazna će se izvršiti u roku od 6 sati nakon odobrenja ove presude po višem vojnom sudu, a izvršiće je četa pri štabu divizije.

O B R A Z L O Ž E N J E

---

[399] Ispravno bi bilo: Vezilić.

Okrivljeni svećenik VEZELIĆ METOD, na pretresu priznao je učinjena djela i brani se da to nije smatrao nekim teškim krivičnim djelom protiv N.O.Borbe. Vojni sud njegovu odbranu nije uzeo u obzir jer isti već duže vremena boravi na oslobodjenoj teritoriji i morao je biti upoznat sa ciljevima i načelima N.O.Pokreta i prema tome je znao i bio svijestan da svojim postupcima služi nešrijatelju i radi protiv svoga vlastitog naroda i N.O.Pokreta. Vojni sud nije mu odbranu uzeo u obzir i zbog toga što je on po profesiji svećenik i svršio više škole i kao takav on je morao znati koja su djela kažnjiva i idu u prilog neprijatelju a koja ne.

Prema svemu tome, jasno je da je, da je svećenik Vezelić Metod iskoristio povjerenje N.O.Pokreta i naroda, živeći na oslobodjenom teritoriju i aktivno služio neprijatelju kao njihov špijun krijući se iza svećeničke mantije. Kao doušnik i špijun snosi krivicu, kao saučesnik u strašnim zločinima koje je njemački okupator zajedno sa domaćim izdajicama ustašama i četnicima učinio u martu mjesecu o.g. poklavši preko 2.000 nevinog naroda u selima ispod Kamešnice.

Pored aktivnog prokazivanja i špijuniranja u korist neprijatelja osudjeni je aktivno i politički agitovao protiv N.O.Borbe, iskorištavajući svoj svećenički poziv preko propovijedi u crkvi. Tako je izmedju ostalog govorio: "Netreba ići u šumu, neprijatelju, iako nas on kolje i pljačka treba opraštati itd."
Sve su to djela koja su učinjena protiv N.O.Pokreta i naroda kojega je izdajnički rad Vezelića Metoda i ostalih njemu sličnih koštalo mnogo žrtava.

Osudjeni Vezelić Metod kao svećenik nije pošao putem onih mnogih narodnih svećenika koji su čvrsto ostali uz svoj narod u borbi protiv tudjinskih osvajača nego je svoj svećenički poziv i povjerenje N.O.Pokreta i naroda, njemu kao svećeniku iskoristio u prljave zločinačke i izdajničke svrhe, radeći vješto protiv svoga vlastitoga naroda.

Na osnovu zaključenog sud se je nedvojbeno uvjerio u krivnju. Zločinački i protiv narodni karakter djela okrivljenoga te je protiv njega postupio u smislu Naredbe Vrhovnog Štaba NOV i POJ o postupku sa narodnim neprijateljima.

Dosudjena se kazna prema tome ukazuje kao primjerena krivnji okrivljenoga i stoga opravdana.

Smrt fašizmu! ..... Sloboda narodu!

Predsjednik suda:
Bilobrk Mate, s.r.

Članovi suda:
1./ Grubišić Vlaho, s.r.
2./ Iljadica Mile, s.r.

Prijepis, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1911, 20. udarna divizija, NOV-38/5456

87.

2. lipnja 1944.
Komiža

Izvješće Komande mjesta Komiža o postupcima zamjenika zapovjednika logora Sv. Andrija prema zarobljenicima

---

Prepis

Komandi Mjesta
Komiža

2/VI 1944

I Z V J E Š T A J

I. Zamjenik Komandanta na sv. Andriji jako surovo postupa sa kažnjenicima i civilnima, tako da gubi svaki autoritet megju njima.

II. Maks kad je došao na sv. Andriju toliko se moglo primjetiti, da on nije za drugo došao, nego da stvori nesuglasice izmegju kom. I ostalih radnika, tako, da dogje do reorganizacije rada.

III. Agata Gerini žena Ivana i kći Marija sa Lastova od kad su upućene na rad kažu da koje njih amo uputio da će se imat tko osvetiti.

IV. 23/VI stigli su 3 borbena čamca sa 3 razarača i avijatički brod 335 na sv. Andriju i doveli: Vrhovnog komandanta, druga Tita i 10 viših oficira Vrhovnog Štaba, sa engleskim višim oficirima.
Stigli su u 6 1/2 a otišli u 8 sati p.p.
Od Vrhovnog Štaba Generallajtnant opomenuo je zamjenika Komandanta sv. Andrije u jednom razgovoru da nek se nauči raspoznavanje činova.

V. 23.VI. sa rada pobjegao je kažnjeni radnik Žodan Jakov, koji je doveden iz Bari za djelo, što je družio sa sumnjivim licima i govorio protiv partizana, a on ga je ostavio i zaštiti da radi bez znanja komandanta logora i mnogo ostalih drugih koji su sposobni za rad.

Drug. pozdrav
S.F. – S.N.

Obavještajac
Vaso [v.r.]

Komandant
... [v.r.][400]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 37, 11.21.2, 30/71

[400] Potpis nečitak

88.

4. lipnja 1944.

Štab 3. brigade XX. divizije NOV Jugoslavije dostavlja Štabu XX. divizije NOVJ operativno izvješće o akciji na Aržano (Imotski), dana 27./28. svibnja 1944., ističući da su "postavljeni ciljevi i zadatci [su] izvršeni u potpunosti" te da su u borbi ubili "preko 200 neprijateljskih vojnika, zarobili 130 od kojih su naknadno svi likvidirani, sem 4 za koje se ustanovilo da nisu ustaše i da mogu ostati u redovima NOVJ"

ŠTAB
III. BRIGADE XX. DIVIZIJE
Položaj, 4.VI.1944.

ŠTABU XX. DIVIZIJE

P O L O Ž A J

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ O AKCIJI NA ARŽANOVU, dne 27/28.V.o.g.
Sekcija Split-Livno 1:100.000

Položaj Aržana na kome je jedinica vodila borbu dosta je krševit, slabo pošumljen pa pored toga brisani prostor ispred neprijateljskih bunkera, tako da je bilo dosta otežano privlačenje za napad. Neprijatelj je bio smješten u dva komšiluka, okruženi sa nizom ...[401] bunkera. Ovi bunkeri bili su dosta masivni, odozgo pokriveni sa gredama i pločama. Zgrade u kojima je stanovao neprijatelj masivno su gradjene, te su iste bile utvrdjene sa vanjskim zidom u vidu bunkera.

Naša Brigada sudjelovala je u ovoj borbi u zajednici sa 1 bataljonom Mosorskog odreda. Zadatak ovog bataljona bio je, da postavi osiguranje na položaju Orlovači, da bi spriječio bježanje neprijatelja u pravcu Studenaca i da bi spriječio intervenciju neprijatelja iz Studenaca. Ovaj Bataljon nije imao borbu sa razbježalim vojnicima iz Aržana nego manju borbu sa 2 kamiona.Njemaca koji su došli iz Studenaca. Na ovom položaju naš Minerski vod postavio je nagazne mine, te je od iste eksplozije mine ubijen jedan njemački oficir i jedan vojnik.

U ovom garnizonu nalazile su se dvije satnije domobrana i jedna satnija ustaša. Komandant bojne bio je natporučnik Kosović, a satnik ustaške satnije bio je natporučnik Storelli, koji je ubijen u bunkeru, dok za Komandanta bojne neznamo jeli poginuo ili je stradao u povlačenju.

Namjera neprijatelja bila je odbrana garnizona Aržanovo, a naša namjera bila je da zauzmemo taj garnizon. Ovaj garnizon htjeli smo zauzeti iz razloga, da bi smanjili pritisak, kojeg je neprijatelj vršio prema Livanjskom polju i Drvaru, da bi naoružali

[401] Nečitko.

novomobilisano ljudstvo kojega ima dosta bez oružja. Likvidaciju ovog garnizona koji je brojčano bio jak od 450-500 vojnika a koji se nalazi u zaledjini neprijatelja vrlo će se povoljno utjecati na daljni tok neprijateljske ofenzive u pravcu Drvara, jer će neprijatelj smatrati da se u njegovoj pozadini nalaze naše jače jedinice od kojih bi mogao biti ugrožen.

Borba je počela 25.V. o.g. u 24 sata. Naše podilaženje ka ovom garnizonu bilo im je javljeno sa signalom iz kuće u Kamenskom. Ovim signalom neprijatelj je bio obaviješten o dolasku naših snaga u Kamensko, te se je nadao da će biti napadnut, te nas je spremno čekao na svojim položajima.

Naši bataljoni izvršili su podilaženja ka ovom garnizonu, 3 bataljon od Požja pravcem Voštane-Kamensko na sam garnizon, a 1 bataljon sa Mosorskim odredom izvršio je podilaženje iz Strizirepa-Gornja Tijarica-Aržanovo.

III Bataljon napadao je dio neprijateljskog položaja od Gradine do zasioka Pišteleka zaključno sa jednom četom zabacio je neprijatelju sa zapadne strane komšiluka Pišteleka da bi na taj način im omogućio bržu likvidaciju komšiluka Pištaleka.

II Bataljon napadao je dio neprijateljskog položaja ...[402] Pištaleka zaključno selo Dujmići sa sjeverne strane, jednom četom obuhvatnim manevrom zabacio je neprijatelju sa južne strane ovoga zasioka radi ispomaganja likvidacije ovog zasioka.

II Bataljon imao je zadatak da neprijatelja udari sa južne strane, t.j. u ledja neprijatelja brzim naletom da pretrese komšiluk Miljkovci i da odmah udara na neprijatelj u ledja t.j. u komšiluk Dujmići i Pištalek. Do odredjenog vremena borci su se privukli na jurišno odstojanje i na odredjeni znak borci su izvršili juriš i uspjeli djelimično likvidirati neke bunkere dok ostale bunkere nisu mogli tako brzim naletom likvidirati, te se je manevrisalo sa ...[403] nabacujući ih iza ledja uz sadejstvo teških i lakih ...[404] ručnih bombi uspjeli nakon dva sata likvidirati. Neprijatelja je najviše demoraliziralo kada je vidio da su naši borci zapalili jednu ...[405] u komšiluku Pištaleki, nakon 10 minuta zapaljena je vatra sa strane I. Bataljona u komšiluku Dujmići sa ovim paljenjem neprijatelj je uvidio nemogućnost odbrane ovog garnizona i neprijatelj se počeo u paničnom bijegu povlačiti. U tom momentu naš II. Bataljon izvodio je juriš na znak trube, koja je neprijatelja najviše demoralizirala i tako je neprijatelj zaista vidio u kakvoj se klopci nalazi i pored toga što se je neprijatelj nalazio u bezizlaznoj situaciji neprijatelj je davao jak otpor i nije se htio predavati, te je pokušao da se kroz naš obruč izvuče na juriš sa bombama. Neki vojnici posakrivali su se po kućama, nekim a se je uspjelo probiti, a neki su posakrivali po žbunje. Ovi razbježali vojnici naišli su na zasjedu našeg IV. bataljona, koji se nalazio na položaju od Dudići do Bilobrka i na cesti prema Vinici. Ovaj bataljon uspio je ubiti 50 i 105 vojnika zarobiti. Kad je neprijatelj vidio da g i ovdje čeka naša zasjeda povratio se je opet nazad prema Aržanovu, posakrivali se u pećine i džbunjeve. U svom povlačenju neprijatelj je rastavljao automatska oružja, te bacao i sakrivao po šumama nišanske sprave teških bacača, sve su pobacali, tako da nijedno nismo našli, a dva teška bacača bacili su u jednu cisternu koje smo uspjeli pronaći, puške i ostalu spremu razbacivali su posvuda, koju nismo uspjeli sami pronaći.

---

[402] Nečitko.
[403] Nečitko.
[404] Nečitko.
[405] Nečitko.

U osvitak zore Bataljon koji je bio odredjen za garnizonsku službu i pretres svih komšiluka i terena na kom se je vodila borba i dalje je nailazio na manje grupice sa kojima je vodio borbu sve do 5,30 sati, poslije toga nastala je detaljna evakuacija zapljenjenog materijala a neke manje stvari evakuirali smo i za vrijeme same borbe.

Moral neprijatelja bio je vrlo dobar, to se može zaključiti što je neprijatelj vikao našima iz bunkera "veza, dodjite! Ajde napred" i kojekakve druge uzrečice, te po tome što se niti jedan neprijateljski vojnik nije predao, pa čak ni onda kad je garnizon bio likvidiran i uvidjevši da se nalaze u bezizlaznom položaju. Bilo je takvih primjera, da se nisu htjeli dati živi u ruke, nego su bježali i tako ih u trku likvidirali. Sve ovo govori da nisu ovo domobranci švabobranci, da su ovo već maskirane ustaše u domobranskoj odori. Sastav ovoga garnizona bio je većinom Hercegovci, Bosanci i okolica Imotskog poznati ustaše.

U ovoj borbi postignuti su postavljeni ciljevi i zadatci su izvršeni u potpunosti. U ovoj je borbi naša Brigada ubila preko 200 neprijateljskih vojnika, zarobili 130 od kojih su naknadno svi likvidirani, sem 4 za koje se ustanovilo da nisu ustaše i da mogu ostati u redovima NOVJ. Sve ove koje smo likvidirali iz njihovog saslušanja doznajemo da su učestvovali u više akcija protiv NOV, a i u poznatoj akciji na Kamešnicu i u svim ispadima pokazali su se kao "koljači i najgori palikuće". Više od njih narod ih je lično poznavao kada su palili i ubijali po Kamešnici i tražili su osvetu.

Medju ubijenim neprijateljskim vojnicima ubijena su dva oficira ustaška, 1 domobranski i 1 njemački. Zarobljena su dva oficira domobranska i 1 podoficir. Zarobljeno je 5 teških Breda, 4 teška bacača, 1 postolje od teškog bacača, 9 puškomitraljeza od toga 3 puškomitraljeza "Zbrojovka" 2 mala bacača, 100 pušaka, 3 pištolja, 3 strojnice, 3 telefona, 10.000 metaka bredine municije, 200 komada ručnih bombi, 8 granata za teški bacač i 1 pisaća mašina /velika stolna/, 1 motocikl, 1 bicikl, 1 dvogled, 5 konja, 1 poljska kuhinja, 200 pari vojničkih uniformi /polovnih/.

Naši gubitci: 2 mrtva i 17 ranjenih od 7 teže ranjenih, medju mrtvima je poginuo i zamjenik Komandira I č. III bataljona Ćurlin Stipe, ranjen v.d. Komesara četa I bataljona Šilović Ante.

U ovoj akciji utrošeno je 5700 metaka za puške, 110 za bredu, 203 granate od malog bacača i 204 ručna bome, 10 granata od teškog bacača.

U ovoj borbi istakli su se svi Bataljoni kao cijelina, jer se nije zapazilo ni malo propusta u komandovanju, ni u održavanju veze sa susjednim jedinicama koje su učestvovale u ovoj borbi, te smo mišljenja da treba cijelu Brigadu istaći kao primjer i sve jedinice pohvaliti koje će vrlo dobro koristiti borbenosti i moralu i daljnjem razvitku ove Brigade.

U ovoj akciji naročito su se istakli Vladavić Frano, Komandir Čete II bataljona, Šimundža Ivan Komandir I četa istog Bataljona, Šušnjara Ivan zamjenik Komesara I Čete istog bataljona, Plosnić Ante komesar I čete Juko Perić vodnik, Vladović Ante borac i Pivčević Tomo borac sve iz istog bataljona.

Čabo Marko, komesar čete I bataljona, koji je ubio sam 13 nepr. vojnika, vodnik ...[406] Jozo iz istog bataljona, ...[407] Jovo, komandir čete iz III bataljona.

Odluke i izdate zapovijesti bile su realne. Upravljanje i rukovodjenje sa borbom bilo je vrlo dobro. Komandovanje viših i nižih rukovodioca našlo se je vrlo dobro.

---

[406] Nečitko.
[407] Nečitko.

Upotreba vojske i pojedinih vrsta oružja bilo je efikasno.

Sadejstvo i uzajamni rad pojedinih jedinica i oružja bilo je vrlo dobro i nije bilo nikakvih manjkavosti, a naročito u pogledu održavanja veze, koja je ovoga puta u potpunosti zadovoljila.

Taktički i vojnički postupci naših starješina i trupa bili su u skladu sa razvojem situacije na bojištu.

Iz ove akcije možemo izvući vrlo korisnu pouku, jer borci i rukovodioci uvjerili su se od kolike je važnosti tačnost izvršenja napada, odlučnost kod juriša i uvjerenje da se najbolji rezultati u noćnim borbama postižu silinom udara, t.j. bombom i nožem, a nikako sa puškama i automatskim oružjem što su pojedinci ranije praktikovali. Iz ove akcije izvučena je jedna vrlo korisna pouka, što su se Štabovi i rukovodioci uvjerili i da je potrebno da svaki izvršava svoj zadatak bez obzira dali će ga izvršiti susjedna jedinica.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Politkomesar:
[Mate] Bilobrk [v.r.]

Komandant, major:
Ivan P. Valin [v.r.]

Preslika, strojopis
Muzej Cetinske krajine Sinj, Sekundarna dokumentacija

89.

13. lipnja 1944.

Okružni komitet KP Hrvatske biokovsko-neretvanski izvješćuje politkomesara Grupe južnodalmatinskih partizanskih odreda o stanju na njihovom području, napominjući da kruže glasine "reakcije" da se na Aržanu (Imotski) zajedno bore partizani i četnici, a "'sve naše koje su zarobili mučili su, poubijali i bacili u jame'" te da je "potrebno odmah na ovo reagirati i narodu dokazati da mi ne ubijamo zarobljenike"

Okružni Komitet K.P.H.
Biokovsko-Neretvanski.
13.VI.1944.

Drugu
Politkomesaru Grupa J.D.P. Odreda

P o l o ž a j .

Druže Žarko, danas smo primili tvoje pismo na koje ti odmah odgovaramo, a ujedno ćemo se osvrnuti i na neka druga pitanja.

Primili smo depešu u vezi dolaska drugova iz Obl.K., koje već odavna čekamo na okupu. Po njihovom dolasku nastojati ćemo ćim prije da se prebacimo na taj sektor, što će vjerovatno biti do nekoliko dana, gdje ćemo zajednički pristupiti rješavanju svih zadataka koji stoje pred nama. U vezi ovoga smatramo nepotrebnim da pišemo K.K. Imotski, radi upozoravanja K.N.O.O., jer ćemo mi tamo doći.

Sporazumiti ćemo se sa K-dom. Područja i vjerovatno će neko od njih doći sa nama.

U vezi Ob.Sl. poduzeti će se sve da bi se saznalo za imena nepr. jedinica koje prolaze, kao i to gdje zapravo idu.

Na tvoje traženje da vam pošaljemo radio aparat i baterije za izdavanje vjesti nemožemo udovoljiti, jer su aparati pokvareni, a nemamo baterija. Baterije smo tražili sa Visa pa ukoliko dobijemo onda ćemo poslati. U vezi ovoga smo odlučili da vam šaljemo redovito radio vjesti, a po našem dolasku u Biokovo uzeti ćemo radio kod K.K. Imotski i izdavati tamo vijesti.

Iz naše depeše mogao si vidjeti da tehnika ne radi, nema papira kao ni ostalog materijala, tako da nismo bili u stanju izdati "Biokovski vjesnik" već smo krparili na sve naćine. Za umnožavanje Nove Jugoslavije ispisane su matrice, a ćim papir i mast stignu umnožiti će se. Sad imamo papira samo za. jedan broj. Isto tako pišu se matrice za "Ekonomski razvitak društva" i "O Partiji" I. dio, što smo predvidili za proučavanje u idućem mjesecu.

Danas smo primili jednu depešu potpisanu od druga Karmela u kojoj se traži drug Marinko Matijašević za Ob.oficira u Mak. Odredu. U vezi ovoga mi nemožemo donijeti odluku, već se treba sporazumiti sa K.K. Makarska, a vjerovatno on tu dužnost neće moći primiti iz razloga, što jedini partijac na kojega se možemo osloniti na donjem djelu Opć. Makarska, a tebi je dobro poznato stanje na tom kraju. O ovome pitanju usmeno ćemo razgovarati kad dodjemo doli.

Drug Joze Gašpar je stigao i mi smo ga uputili u I. bat. gdje treba preuzeti dužnost komandira. Ti nastoj svakako ćim prije poslati druga Damića za Ner. Odred, da se ta izmjena već jednom izvrši.

Danas smo primili pismo od druga Bundija u kome traži da mu javimo dali smo dobili odgovor od Korpusa u vezi sa Ljubuškom četom. Ukoliko još nisi dobio odgovor traži ponovo, te nam odmah javi kako bi mogli sa čl. Obl. to riješiti. Ovo je potrebno rješiti ćim prije, jer reakcija u tom kraju uzima sve više maha. Bundi isto tako traži da mu se pošalju podatci o zarobljenim Ljubušacima na Aržanu, kako bi mogao kazati njihovim obiteljima, jer ovo reakcija veliko iskorištava govoreći "Na Aržanu se zajedno bore partizani i četnici. Sve naše koje su zarobili mučili su, poubijali i bacili u jame." Prama ovome vidiš da je potrebno odmah na ovo reagirati i narodu dokazati da mi ne ubijamo zarobljenike.

Neretvanski je napadao Bačinu, ali je nije uspio zauzeti, naši borci su se odlučno držali, zarobili su jedan "Šarac" podrobni podataka nemamo, o ovome će vas obavjestiti Štab Odreda.

Kod nas inaće ništa novog, sve je još uvjek po starome.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Uz drugarski pozdrav,
M.P.[408] za O.Komitet
Živko [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1905, Štab IV. Operativne zone, kut. 34, NOV-40/5703

90.

13. lipnja 1944.

Izvješće Štaba XX. Divizije Štabu VIII. Korpusa NOVJ o napadu na Aržano i prijedlozima za odlikovanja pripadnika III. dalmatinske brigade koji su se naročito istaknuli u toj operaciji

---

ŠTAB
XX DIVIZIJE NOVJ
Br. 1050
13.VI.1944.

ŠTABU VIII KORPUSA NOVJ

Dostavljamo Vam rezultate koje su postigle naše jedinice u razdoblju od 1.-31. maja o.g. Rezultati su slijedeći:

1. – Izvedeno akcija: 4 veće i 35 manjih, od toga 3 defenzivne.
2. – Gubici neprijatelja:

u ljudstvu:

a) ubijeno: 8 oficira, 468 podoficira i vojnika 476
b) ranjeno: 273 podoficira, vojnika i oficira.....273
c) zarobljeno: 2 oficira, 141 podoficira i vojnika.....143

svega: 892

/.../

Oslobodjeno: Aržano i 20 sela u dolini Cetine i okolici Aržana 50

[408] Nečitko.

zarobljenih drugova, koje je vodio neprijatelj sa sobom iz Splita i Šibenika.

/.../

5. – Predlažemo za pohvalu:

Komandanta III brigade majora Ivana Vulina i političkog komesara brigade Matu Bilobrka za pravilno rukovodjenje akcije na Aržano. Cijenu III brigadu za postignute uspjehe u akciji na Aržano.

/.../

Komandira čete Vladojević Franu, Šimundžiju Ivana, vodnika Perića Juku, komesara čete Plosnića Antu, pomoćnika komesara čete Šušnjaru Ivana, borce: Vladojević Antu i Pivčević Tomu, p.poručnika Štrbca Jovu i vodnika Munjevrana Josu, svi iz III brigade koji su se istakli, za hrabro i uporno navaljivanje na ustaško uporište Aržano, kao i pravilno rukovodjenje svojim jedinicama. Naročito se je istakao u borbama kod Aržana komesar I čete I bataljona III brigade Čabo Marko, koji je u ovoj akciji sam istrijebio 13 neprijateljskih vojnika.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

Politkomesar
p.pukovnik
Edo Santini, s.r.

Komandant
p.pukovnik
Mile Uzelac, s.r.

Tačnost prepisa ovjerava:
Pom. nač.operat.odjeljenja
major,

---

prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.262, IHRPD, kut. 60

91.

16. lipnja 1944.

O likvidaciji nekoliko „reakcionara“ u Viniščima koji su istupali s Mačekovim parolama i bili glavni „organizatori“ neodazivanja u NOV, Ivana Pažanina pok. Jure „Bembe“ i Luke Marića pok. Tudora, o uhićenju bivšeg glavara Marine Frane Cvitanovića, te o likvidiranju „špijuna, njemačkog tumača“ Vicka Radića Josipova u Podorljaku i ubojstvu „ustaškog povjerenika za Dalmaciju“ fratra Romca u Unešiću piše KK KPH Trogir Okružnom komitetu Split

---

K.K.K.P.H.
Trogir,16.VI.44.

Drugarskom
Okružnom Komitetu K.P.H.
SPLIT.

Dragi drugovi,
Šaljemo vam izvještaj za mjesec V.44.

Politićka situacija. Sama politićka situacija kroz ovaj mjesec je bolja nego prošli. Pojačala se je zato:

I. Sa pojačanim i aktivnijim politićkim radom.
II. Razvojem situacije u svijetu a i kod nas u zemlji.
III. Sa likvidiranjem nekoliko reakcionera, koji su dosta ometali ...[409] naš rad.
IV. Što se je narod uvjerio, i vidio ja da se o njemu vodi računa, to jest kod prebacivanja zbijega.

Poboljšanje same situacije je najbolji dokaz i same mobilizacije. Opć. Marina, sa 95 %, a u samoj žici, kao i na samom Čiovu još se nije sprovela mobilizacija, već na istoj sada radimo.
Opć. Prgomet, sa 50%, i na opć. Trogir sa 95 %, što je van žice, a u samoj žici je ista u toku.
Možemo konstatovati, da se večina našeg naroda sve više povezuje uz naš pokret. I ako u izvjesnom broju sela ovog kotara, je okupator i sav teror, kao i rad reakcionarnih klika

[409] Nečitko

koji na razne načine pokušavaju da narod otrgnu od N.O.B.e. Ipak im to nije uspjelo da postignu onaj cilj za kojim su išli.
Zvjerstva okupatora. U mjesecu maju su počinili sledeča ubijstva. U Sevidu 18, starijih ljudi i žena ubili. U gornjem Segetu 2 starca ubio i popalio jedno pleme Mijalčići.
U Ljubitovici, ubio 2 čovjeka od 32-35 gd.
U Vinišću je ubio 1 čovjeka srednjih godina.
Sva ta zvjerstva kao i palež nisu ustrašili naš narod, već je stime izazvao još veću mržnju prema sebi. Danas je narod potpuno uvjeren da sve to okupator ne čini zato što je jak, već da to čini iz svoje slabosti, kako bi narod šta više zastrašio.
Rad reakcionarnih klika. Danas je na vidiku, tako da od istih možemo imati sada pregled, i to iz sledećih razloga: što se je medjunarodna reakcija našla pod teškim udarcima N.O.P.a. te svi oni koji su se tobože držali po strani i prikriveni u mišjim rupama, danas su pokazali svoje pravo lice, i stupili su u stvarnu borbu protiv N.O.P.a. i to u sledećim selima: u selu Vinišću, gdje su se najbolje izrazili za vrijeme mobilizacije, gdje su stvarno istupili već sa poznatim Mačekovim parolama. Gdje su organizirali sve sposobne muškarce za neodaziv u našu vojsku, a suviše toga spremili teren za hapšenje, i ubijanje naših drugova na samom zboru, koji se je tu držao u neposrednoj blizini samog neprijatelja. Dva glavna organizatora toga su bili likvidirani na licu mjesta, i to sledeči: Pažanin Ivan pok. Jure /Bembo/ i Marić Luka pok. Tudora, dočim je četvorici uspjelo pobjeći u žicu, i uspjelo im je da povuku sa sobom još 20 seljaka, koji su se nakon 2 dana obratili pismeno seoskom N.O.O. da će se povratiti kuči i da če stupiti uredove N.O.V. Posle likvidiranja ove dvojice odma sutra su se prijavili u vojsku njih 40. Prije toga reakcionari su seljacima prijetili, da ako se budu odazvali u našu vojsku da če im zapaliti kuče.
Reakcija u selima Marinske kotline sada je u priličnom broju dotučena, potla likvidiranja njihovog glavnog predvodnika Cvitanović Vice iz Marine, a to dokazuju i činjenice da su ostali u nemoći, pošto je mobilizacija tu potpuno uspjela, dok je do sada tu bilo teško vršiti istu. Također smo uhvatili u Gustirni tri mačekova reakcionera i četvrtog iz sela Marine Cvitanovića Franu bivšeg glavara.
Također je likvidiran u Podorljaku špijun njemački tumač Radić Vicko Josipov koji je špijunirao i otkrivao naše bunkere.
U Bristivici se isto opaža rad tih reakcionera, ali još nismo potpuno ušli u trag istih i ako smo dvojicu od njih uhvatili.
Na opč Prgomet osjeća se rad ustaških banda. Tu se ne osjeća jači rad reakcionarnih klika osim ustaša koji su većinom krvno vezani sa njima. Taj rad se najjače odrazio u selima: Labin, Opor, D. Dolac, Sitno i Sratok. U samom Sratoku se ne osječa da je narod baš prema našem pokretu već je to, što je tu razvijen u punoj mjeri šverc, i vlada kod njih veliki egoizam. U Prapatnici i Ljubitovici nema točnog pregleda, jer se tu nalazi neprijatelj i tu nam sprječava svaki rad.
Rad reakcionarnih klika na općini Trogir. Opaža se u svim selima otoka Čiova, a naročito u G. Okruku gdje se opaža rad mačekove a i četničke klike, koja je do sada uspijala da nam koči mobilizaciju. Tu su glavni organizatori Ignacije Radić koji se sada nalazi u Splitu a češće dolazi na Okruku i donaša direktive, drugi Prga koji više radi na četničku stranu.

U samom Trogiru tu je mačekovoj reakciji uspijelo da uspostavi „Narodnu zaštitu“. Uzrok je tome, što sve naše organizacije kao partijske tako i van partijske bile su neaktivne u radu i u svim pogledima su imale pomirljiv stav prema neprijatelju. /.../
Akcije: sa strane partijske organizacije i SKOJ-a dignuta su u zdrak tri njemačka kamiona sa dvadeset pet vojnika od koji su svi pobijeni između Prapatnice i Ljubitovice. Sa strane jednog kandidata ubijen je zloglasni ustaški povjerenik za Dalmaciju fratar Romac u Unešiću. U Podorljaku, kod napuštanja garnizona ubijenoje 4 neprijateljska vojnika i 5 konja kao i nekoliko vojnika ranjenih. Zaplijenjeno je 150 metaka od šarca.. U Vinišću smo zarobili nešto materijala kao i kalež crkveni. Također je kroz ovaj mjesec bilo kidanje telefonskih žica sa strane naše. /.../

Drugarski pozdrav
S.F. – S. N.

Za K.K.K.P.H.

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc. 2, KP-28/428

92.

20. lipnja 1944.

Pismo Okružnog komiteta KPH srednjedalmatinskog otočja Kotarskom komitetu KPH Brač-Hvar povodom upućivanja dezertera i „neprijateljskih elemenata“ na otok Vis

Okružni Komitet K.P.H.
srednje dalmatinskog otočja
dne 20-VI-1944 god.

Drugarskom
Kotarskom Komitetu K.P.H.
Brač-Hvar

Dragi drugovi,

Već ima nekoliko mjeseci kako je okupator stigao na naše otoke, te je isti odmah pri svom dolasku nastojao da pronae pojdine tipove koji bi mu svijesno ili nesvijesno služili, u čemu je djelomično i uspio na vašem kotaru. Drugi pak takoer od vremena na vrijeme služili su okupatoru pred strahom od represalija i terora kojeg je okupator vršio nad narodom vašeg kotara. Partijska organizacija tu se nije dovoljno snašla i nije zauzela odreeni stav, nego je išla linijom manjeg otpora i počela je da hapsi sve one koji bi se primjetili da su ma u kom vidu poslužili neprijatelju i otpremali ih na Vis, sa napomenom da ih se uputi na prisilan rad. Ovdje partijska organizacija kao ni rukovodstvo nijesu vidjeli posljedice koje iz takvog voenja politike proističu, te nijesu išli za produbljivanjem tog pitanja tj. da pronalaze organizatore i rukovodioce reakcije, odnosno tih koji su se maskirali i još uvjek možda ostali na vašem kotaru.

Poslije donešenih odluka na drugom zasjedanju AVNOJa i imenovanju Nacionalnog Komiteta, nužno je da mi shvatimo da stvaramo državu i da svaki pothvat učinjen sa naše strane treba da bude smišljen i planski izveden tako da bi se mogla vidjeti naša sposobnost u stvaranju i rukovoenju te nove države. U vezi s time potrebno je da pojačate kontrolu i budnost nad reakcijom i pojedincima i prestati sa dosadašnjom vašom praksom masovnog hapšenja i da se svako hapšenje vrši pod vašom direktnom kontrolom, poslije nego se to pitanje dobro prouči.

Kod naroda kao i kod rukovodstva naših treba razbiti mišljenje da je Vis postao koncentracioni logor ili otskočna daska za ciljanje u Bosnu. Da ovoga ima najbolji je dokaz da naši rodoljubi otcjepljeni od naših rukovodstva napuštaju domove i odlaze neprijatelju koji mu je palio domove i klao, a neće da ide na Vis da bude pod zaštitom naše vojske i svojih rukovodstava, a niti u zbjeg.

Iako je još u drugom mjesecu ove godine ovaj Komitet dao direktivu da se svi rodoljubi koji su sposobni da u bilo kom vidu krosite N.O.B. izvlače iz neprijateljskih garnizona i postepeno prebacuju na Vis kako bi izbjegli neprijateljsko hapšenje i direktno služenje neprijatelju. Sprovoenje ove direktive bilo je skopčano na mnogo tehničkih poteškoća, ali ipak se nije učinilo ono što je bilo moguće i dozvolilo se neprijatelju da iz ovog okružja mobilizira i odvede oko 1600 ljudi i čitavo stanovništvo Šolte koje je tamo bilo preostalo. Ne samo da se nije uspjelo izvlačiti rodoljube iz neprijateljskih garnizona nego i u momentu proglašivanja opšte mobilizacije s naše strane, pored zločina napravljenih od neprijatelja, narod nije shvatio kuda treba da ide, što najbolje dokazuje broj odbjeglih da direktno služe neprijatelju, dok drugi iz straha pred našom mobilizacijom pobjegli su po šumama gdje se još i danas kriju. Istima su se posljednjih dana pridružili, kako saznajemo, i deserteri iz vašeg odreda sa oružjem, te postoji opasnost da se isti organizuju u terorističke bande koje bi bile u stanju da pljačkaju i ubijaju naše drugove (slučaj na području Ok.K.K.P.H.-Dubrovnik) Da je ovo djelo reakcije najbolje dokazuje povezivanje HSSa sa Jugonacionalistima, a na samom Braču domobranski oficir Koljatić bio je organizator tih dezertera. Ovakovo stanje na vašem kotaru dokazuje da političkog reda nije bilo ili vrlo malo i da pored zvijerstava koje je neprijatelj, naš narod ne zna da mrzi tog neprijatelja.

Budući da se broj dezertera svakog dana povećava, neophodno je potrebno da se preuzmu sve mjere u cilju spriječavanja toga. Nužno je pojačati politički rad i osuditi ovo kao izdaju, jer se takvim stavom takoer služi neprijatelju i ne priznaje naredbu Maršala Jugoslavije druga Tita od 6-I-1944 kojom poziva sva lica koja su sposobna da se bore, ali

koja kolebaju i špekuliraju, takoer služe neprijateljskim interesima protiv svoga vlastitog naroda. Oni treba smjesta da stupe u N.O.V. da bi izbjegli sudbinu koja će zadesiti izdajnike naroda poslije osloboenja našeg naroda.

Komanda Mjesta uz pomoć odreda na vašem kotaru, sve one koji se ne prijave Komandi Mjesta u odreenom roku, nego se budu i dalje krili bez obzira iz kakvih razloga, treba da budu uhapšeni i sprovedeni Komandi Područja kao dezerteri sa potrebnim podacima i karakteristikama iz kojih se može vidjeti čitava prošlost dotičnoga. Ovom pitanju trebate odmah pristupiti da bi se jednom stalo na kraj ovakovim pojavama jer iste štetno utječu na političku situaciju.

Za sve one koji su odbjegli neprijatelju treba da vaš Kotarski N.O.O. pošalje iscrpne karakteristike Narodnom sudu pri Okružnom N.O.O. da bi ih se moglo proglasiti narodnim neprijateljima, pošto još na kotarevima Narodni sudovi još nijesu uspostavljeni, a samo vojni i narodni sudovi mogu proglasiti narodnim neprijateljima. Ovo odmah uraditi.

U zadnje vrijeme primječuje se masovno dolaženje bez specijalnog posla pojedinih rodoljuba, pa i drugova na Vis, te se na taj način omogučuje reakciji da ubacuje svoje agente koji imaju zadatak da ispituju naše snage i upče stanje na Visu, kao što je to slučaj da su se pred mjesec i po dana preko kotara Brača prebacili na Vis tri agenta u službi Gestapoa. Da bi se onemogučilo prebacivanje istih treba pojačati budnost nad kretanjima kako onih koji pristižu sa kopna na vaš kotar kao i onih koji se iz vašeg kotara prebacuju na Vis. Da bi se ta kontrola mogla zavesti propusnice mogu izdavati samo kotarski N.O.O-i koji će slati iste kotarskom komitetu K.P.H. na pregled. On će svaku propusnicu koju smatra da se može izdati uputiti komesaru Komande Mjesta na potvrdu, i samo sa takvom propusnicom može dotični putovati. Na propusnici treba da tačno bude označeno zašto dotični ide, a ne kao do sada "po službenom poslu", jer komesar može da zna zašto netko putuje. Vi u Komitetu treba da imate listu za uvaanje izdanih propusnica, jer vi garantujete za svaku propusnicu s kojom se doe na Vis. Ovo važi za civilna lica, dok Komanda Mjesta može da izdaje propusnice za svoje osoblje. Svaki onaj koji stigne na Vis ima se prijaviti upravnom odjelu Okružnog N.O.O. radi kontrole. Sa ovim odmah upoznajte Kotarski N.O.O. i Komandu Mjesta, kako se nebi više pravili propusti i broj putovanja ograničite.

Posljednjih dana primječeno je od strane Štaba Mornarice da se putem telefonske veze vode kojekakvi razgovori, te se nimalo ne pazi na konspiraciju, kao na pr. nek veza dodje tu i tu, neprijatelj se povlači iz Bola, ima li kakve novosti i slične. Radi toga pojačajte kontrolu nad tim telefonima, a za povjerljive stvari šaljemo vam šifru kojom se možete služiti.

Kotarski Komitet Brača još ni do danas nije poslao karakteristike kako za članove Komiteta, tako i za sve ostalo članstvo iako je bio dat rok zato.

Molimo vas da sva pitanja proučite, najozbiljnije shvatite i po njima poradite što je potrebno.

Drugarski vas pozdravljamo

S m r t f a š i z m u S l o b o d a n a r o d u

Za Okružni Komitet:
N. Repanić - Gandi [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 444, Okružni komitet KPH srednje-dalmatinskog otočja, kut. 29, KP-29/513.
Državni arhiv u Splitu, f.262, IHRPD, kut. 60

93.

23. lipnja 1944.
Vis

Dopis Općinskog NOO Vis Komandi mjesta Komiža o Marici Janković koja se upućuje u logor Sv. Andrija

---

Općinski Narodno Oslobodilački Odbor
Vis
Br. 217
Dana 23.VI.1944. godine

Drugarskoj
Komandi mjesta
u Komiži

PO donešen zaključku ovog Općinskog N.O.O.-a, upućuje se JANKOVIĆ MARICA žena NIKOLE toj drugarskoj Komandi da se ju uputi u prisilnoj radnoj ćeti na otoku Sv. Andrije. O zaključku je obznanjena Komanda Područja šćije ste strane i vi upoznati radi postupka.

SMRT FAŠIZMU! SLOBODA NARODU!
OPĆINSKI NARODNO OSLBODILAČKI ODBOR
VIS

Tajnik: Pretsjednik:
Radišić [v.r.]

Općinski N.O.O. Vis
Br. 2/7 dana 23.VI.1944. god.

Drugarskoj
Komandi Mjesta
Komiža

Od prilike pred 3 god. dana da je JANKOVIĆ MARICA ž. NIKOLE stigla i ostala na Visu. Na Visu je stigla curom, a udala se od prilike pred 1 god. dana. Po stupanje njezinog muža u Partizanske redove, njezino vladanje bilo je već loše. Poslije kapitulacije Italije i dolaskom naše, i saveznićke vojske navedena je vršila nemoral. Bila je pozvana više puta u N.O.O. gdje ju se je opomenulo da ne vrši nemoral, jer da će bit poslata na ot. Sv. Andrije na prisilan rad. To sve nije pomoglo, već je nastavila tim radom. Posljednji put je pozvana 19.VI.ov.g. gdje joj je saopšteno da zbog njezinog nemorala i vrlo lošeg ponašanja će mo ju uputiti na Sv. Andriju. Nato je ona uštala demostrativno kao i svaki put kad je u Odboru dolazila i kazala da neće ona na ot. Sv. Andrije, te ako dodju stražari da je prisilno odvede da će prije da ubije stražara pak da će poć tamo šta je i svojim podpisom potvrdila.

SMRT FAŠIZMU! SLOBODA NARODU!

Tajnik: Pretsjednik:
Radišić [v.r.]

Original, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.572, Općinski NOO Vis

94.

25. lipnja 1944.

Izvješće Okružnog komiteta KPH Split Oblasnom komitetu KPH za Dalmaciju o ubojstvu Vojka Krstulovića u Splitu i situaciji na terenu

---

OKRUŽNI KOMITET KPH
S P L I T
Dne, 25.VI.44.

OBLASNOM KOMITETU KPH ZA DALMACIJU

Dragi drugovi,

Dne 22.VI. u 7.45 sati ubijen je Vojko Krstulović (Švora). Akciju su vršili jedan partijac i jedan skojevac, na Balkanskoj cetsi ubijen je od strane druga partijca metkom u sljepoočnicu. Akcija je dobro primljena od gradjanstva. Rodoljubi spominju zadnji članak o Vojku i njegovom radu i „Glasu Splita“. Ustaše – mačekovci izdali su plakatić odmah u kojem se poziva narod da objesi crne zastave, da ne radi, a ustaše su službeno zabranili promet na tržištu. Isto tako su „prijatelji suborci“ izdali osmrtnicu, a kasnije omladinska organizacija HRSS dalmatinske Hrvatske letak. Takodjer je spjevana jedna pjesma. Sav taj materijal prilažemo.

Na sprovodu bilo je prisutno oko 300 ljudi, medju kojima stožernica i još tri pretstavnice ustaške ženske mladosti. Dva vijenca mu je poslao Luetić, ali nisu noćeni za sprovodom već su ih ravno odnijeli na groblje, Sam sprovod su započeli pola sata ranije nego što je utanačeno radi toga da bi bilo što manje ustaša. Gradjanstvo se sklanjalo za vrijeme sprovoda sa ulica.

/.../

Štab Grupe Odreda zamolio nas je da preko vas tražimo bombardovanje Sinja, jer bi to imalo jakog moralnog efekta, pošto popovi i ustaše tvrde kako Gospa Sinjska brani Sinj i da prema tome Sinj je siguran

/.../

Drugarski vas pozdravljamo

S. F. - S. N.

za OK KPH Split:
Roje Ante, v.r.

---

prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.262, IHRPD, kut. 60

95.

5. srpnja 1944.

Izvješće OZN-e za oblast VIII. korpusa NOVJ Opunomoćeniku OZN-u pri Komandi splitskog područja

---

Otsjek Zaštite Naroda za Oblast
VIII. Korpusa.
OZNE za Hrvatsku.
Br: 1./I. 5. jula 1944. godine.

Opunomočeniku OZNE pri Komandi Splitskog Područja.

P o l o ž a j

Pretvaranjem ZAVNOHa u zakonodavnu vlast nameće nam se zadatak da uspostavimo cijeli državni aparat i da već sada imamo pripremljeno, za slučaj oslobodjenja naših gradova, ljudstvo istog. Pri tome moramo naročito paziti da se u njemu nebi uvukli koje kakovi protunarodni elementi i svojim neradom i sabotažom kočili funkcijonisanje istog. Stoga je potrebno da se već sada ...[410] i što hitnije, po svim neoslobodjeniim gradovima, naprave popisi personala svih civilnih i državnih ustanova, kao i svih slobodnih civilnih profesija /dr. medicine, inžinjeri, arhitekti, tehničari, zubari, zubo tehničari, advokati, telegrafisti kao i svih drugih specijalista/ sa svim potrebnim opširnim podacima i karakteristikama pojedinaca. Kod svih ustanova napose razraditi pojedine struke.

Neka se najprije otpočme se prikupljanjem podataka zdravstvene struke /dr. medicine, farmacista, veterinaca, higijeničara, bolničara i zubara. Prije svakog elaborata neka se povjerenici u gradovima savjetuju sa političkim organizacijama N.O.P.

Naredjuje se svim Opunomočenicima da odmah upute dopis u smislu gornjeg, svim povjerenicima u neoslobođenim gradovima /M.O.Cu/ svog područja također i napominje, da se ovom Otsjeku dostavljaju odmah pojedini elaborati onako kako isti budu iz gradova izlazili.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zamj. šefa I. sekcije.
Lj. Ljubić [v.r.]

Zamj. šefa Otsjeka.
/Kapetan/
Lj. Krstulović [v.r.]

OZNA S.P.
Br. 802
19.VII.44

N.

---

[410] Nečitko.

Zatraženi podaci od Povj. OZNE za Split i Trogir
16.VII.44.[411] ...[412] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 431, Opunomoćstvo OZN-e pri komandi splitskog područja, kut. 47.

96.

5. srpnja 1944.

Izvješće Kotarskog komiteta KPH Trogir Okružnom komitetu KPH Split o Mačekovoj „kliki“ koja dovodi narod u zabludu glede pozdrava, šajkača i sl., o djelovanju Narodne zaštite u Trogiru koja broji 48 ljudi, te o pet-šest seljaka u Zagori izbjeglih u šumu

---

Kotarski Komitet K.P.H.
Trogir 5-VII-1944

Drugarskom
Okružnom Komitetu K.P.H.

SPLIT

Dragi drugovi!

Šaljemo vam izviještaj za mjesec jun 1944 godine!

Politička situacija:Situacija se je poboljšala od prošlog mjeseca, a naročito na općini Marini gdje se narod još čvršće povezao uz pokret. Samo je bilo izvijesnih slučajeva u Gornoj Zagori gdje je narod bio momentalno zabunjen sa strane mačekove klike u vezi, pozdrava, šajkaće i t.d. Dok sa našim dolaskom i jačim radom narodu se je na vrijeme ukazalo, te je pravilno shvatio.Možemo naglasiti da je politički rad utjecao tome je

[411] Nadopisano rukom
[412] Potpis nečitak.

vračanje Sratočana iz šume kući. Dok situacija u gradu nije najbolja, a to se vidi gdje je neprijatelju uspijelo uspostaviti „Narodnu zaštitu“ od 48 ljudi. Ta zaštita istog je karaktera kao i prošlog puta, te je i isti komandant Košćina Bogdan. Uzrok je uspostavljanja taj, što rad naš organizacija je bio slab i nikakav, te i rukovodioci su uzeli oportunistički stav. Samo u trogirskoj općini dio koji se nalazi van žice politička svijest kod naroda je bolja nego ikada, dok oni u žici je ipak prilično povezan uz N.O.P. ašta ima izvijesnih slučajeva ponekad rovarenja i neodaziv u N.O.V., to možemo prepisati na naš neaktivni rad, kao i organizacija koje se tamo nalaze. Na našem kotaru možemo naglasiti da je večina naroda uz nas i povezuje se uz pokret, a to nam dokazuje i svojim radom gdje na stotine i stotine rade za N.O.V.
Rad reakcionarnik klika:Ovim mjesecom rad reakcionarnik klika nije na visini osim to u gradu, neko i izvijesno bacanje parola na otoku Čiovu i u Gornoj Zagori. Taj rad nije neka organizaciona svrha nego samo pasiviziranje naroda za N.O.V. Ubistvom onik nekoliko izroda kao i onik poslani u vojsku na općini Marini za sada ništa ne opaža rad reakcionera. Dok u Zagori ima 5-6 koji su bili izbjegli sa onima u šumu, i bili organizatori toga te ćemo nastojati na neki način njih ukloniti. Da bi uspiješnije mogli djelovati na ostale te da bi i sama mobilizacija bila uspiješnija./.../[413]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc. 2, KP-28/430

97.

7. srpnja 1944.
Vis

Kotarski NOO Vis traži dostavljenje popisa likvidiranih „narodnih neprijatelja“ pa mu je dostavljen popis dvadeset osoba od Općinskog NOO-a Vis bez sačuvanog popratnog dopisa

---

Kotarski N.O.O. Vis *)
Upravni odjel
Broj 602/103/44.
7.VII.1944. god.

---

[413] Ostatak dokumenta nije sačuvan

Predmet: Spiskova likvidiranih narodnih neprijatelja
i izvršenih zločina nad našim narodom popunjenje
i dostava

Općinskom Narodno-oslobodilačkom odboru
Upravni odjel
Vis – ~~Komiža~~

U svhu podnašanja izvještaja ovog Odjela Okruž. N.O.O. o zločinima izvršenim nad našim narodom po ustašama, četnicima, Nijemcima i Italijanima potrebno je, da nam što prije dostavite što tačnije podatke za vaše općine.
Osim toga dosta ite izvještaj likvidiranih narodnih neprijatelja izdajica i špijuna na vašoj općini za vrijeme od kapitulacije Jugoslavije do danas. Spomenute izvještaje dostavite po priloženim obrascima najkasnije do 15 jula 1944. godine.
Uz drugarski pozdrav

Smrt fašizmu sloboda narodu!

Za Pročelnik Upravnog odjela
... [v.r.][414]

Predsjednik
Božanić[415]

Spisak likvidiranih narodnih neprijatelja na području Opć. N.O.O. – Vis **)

1. Darlić Toma pok Tome	u službi ustaša	
2. Kukura Ivan (paško)	u službi četnika	
3. Liljić Toma Antunov	u službi ustaša	
4. Ivičević Svetozar Ivanov	u službi četnika	
5. Lučić Roki Ivo Mihov	u službi ustaša	
6. Gabelšić Petar (kekino)	u službi ustaša	
7. Lipanović Nikola	u službi ustaša	
8. Klarić Vinko Nikolin	u službi četnika	
9. Čajkušić Mate Ivanov	u službi ustaša	
10. Petrašić Verdi (crni)	u službi Talijana	Split
11. Pardir Drago	u službi Talijana	Lastovac
12. Lušić Roki Gvido	u službi Talijana	
13. Lušić Roki Dora	u službi Talijana	
14. Damarki Federiko	u službi Talijana	iz Italije
15. Ivčević Ivan Grgić	u službi četnika	
16. Darlić Stjepan	u službi ustaša	
17. Jelić Vinko	u službi ustaša	Split

[414] Potpis nečitak
[415] Potpis nečitak

18. Jurlina Margarita	u službi ustaša	
19. Tomović Petar	u službi Talijana	Korčulanac
20. Mrdalj Blagoje	u službi četnika	Srbijanac

**) Izvornik, strojopis*
***) Izvornik, rukopis*
Državni arhiv u Splitu, f. 26, Kotarski NOO Vis, kut.b.b.

98.

12. srpnja 1944.

Kotarski NOO za Makarsku traži od Općinskog NOO-a Makarska, da dostave najkasnije do 30. srpnja "knjigu narodnih neprijatelja /Crnu knjigu/"

Kotarski NOO za Makarsku
12.VII.1944. god.
Broj *157/44*

Drugarskom
Općinskom NOO-u
M a k a r s k a

Najkasnije do 30. ov. mj. dostavite knjigu narodnih neprijatelja /Crnu knjigu/. Pazite da se rok ne promaši, jer viši forumi od nas traže.

Knjiga ima da sadrži slijedeće rubrike:
1. Redni broj, 2. Prezime, ime, očevo ime i eventualni nadimak, 3. godina rodjenja, 4. mjesto rodjenja, 5. zanimanje, 6. kojoj je neprijateljskoj jedinici služio odnosno pripadao, 7. podatci protunarodnog rada, svjedoci, 8. da li je kažnjavan od koga i na koji naćin i 9. opaske.-

Uz drugarski pozdrav
Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Tajnik: M.P.[416] Pretsjednik:

[416] Nečitko.

Ivan Goljević [v.r.] ...[417] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 25, Kotarski NOO Makarska, kut. 51, NOO-51/1017

99.

12. srpnja 1944.
Komiža

Dopis Općinskog NOO Komiža Kotarskom NOO Vis o ženama koje se upućuju u logor Sv. Andrija

---

OPĆINSKI N.O.O. KOMIŽA
Upravni odio
Br. 605/44
Dne, 12.VII.1944.g.

Drugarskom
Kotarskom N.O.O. – u
VIS

ZAPISNIK

Odluke Opć. N.O.O.-a Komiža, radi kažnjavanja dole navedenih žena:

1. Greget Vinka Andrije iz Komiže, koja je bila kažnjena na nekoliko dana zatvora i poslata na raspoloženje drugarskom Odboru, te je istu dodijelio N.O.O. – Plisko polje, s razloga da bi popravila počinjene griješke. Pošto je pokazala i dalje nemoral sa nekoliko drugova ovaj Odbor donio je odluku, da se istu dade na raspoloženje Komandi Područja, te pošalje za kaznu na Sv. Andriji.
2. Kontus Vinka ud. Petra, iz Komiže, koja je bila kažnjena radi kradje 1 koze i kozlića, koje ga je pojela i sada daje loš izgled pred narodom praveći nemoral sa savezničkim vojnicima, za koju imamo mnogo dokaza. Radi toga ovaj Odbor je donio odluku, da se ista stavi na raspoloženje Komandi Područja, te ista za kaznu uputi na Sv. Andriji.
3. Toninka Božanić pok. Ante iz Komiže, koja se smatra abnormalnom pravi u mjestu vrlo loš izgled medju narodom i vojskom. Radi njezine vike i galame, koju izaziva

[417] Potpis nečitak.

zadirkivajući se u našu i saveznička vojsku. Takodjer se zadržava na ulici poslijed odredjenih satova i voza se u auta sa saveznicima. Radi gore navedenih razloga ovaj Odbor donio je odluku da se ista otstrani iz mjesta na Sv. Andriji ili na neko drugo mjesto, gdje ne bi dolazila u dodir s narodom, te se upućuje Komandi Područja.

Drugarski vas umoljavamo, da po istome najhitnije postupite.

Uz drugarski pozdrav

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Pročelnik uprav. odjela: M.P.[418] Predsjednik:
potpis[419] potpis[420]

Original, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.26, Kotarski NOO Vis

100.

15. srpnja 1944.
Gradac (Makarska)

Općinski komitet KP Hrvatske Gradac izvješćuje Okružni komitet KP Hrvatske biokovsko-neretvanski, da bi se partijski rad "u Bristu odvijao onako kako treba, potrebno je da se likvidiraju špijuni i to Miošić Ante pk. Pavla, Miošić Kate ž. Ante" te da je "donesena odluka za likvidaciju istih sa strane ovog komiteta a na predlog mj. part. jed. Brist"

Opć. Kom. KPH za
Gradac, 15-VII-44

Drug.
Okr. Kom. KPH Biok-Neretv.
Položaj

Da bi se naš rad u Bristu odvijao onako kako treba, potrebno je da se likvidiraju špijuni i to Miošić Ante pk. Pavla, Miošić Kate ž. Ante.

[418] Pečat Općinsko NOO-a Komiža
[419] Nečitko
[420] Nečitko

Već ranije je donesena odluka za likvidaciju istih sa strane ovog komiteta a na predlog mj. part. jed. Brist, u saglasnosti sa članom Kot. Kom. K.P.H. za Makarsku drugom K...[421]

Miošić Kata ž. Ante je prijavila žandarima u Gracu dolazak u Brist dvojice članova N.O.O. Brist Iste drugove su dočekali u zasjedi žandari i jednog su ubili, dok je drugome uspjelo pobjeći.

Miošić Ante p.k. Pavla direktno je u službi neprijatelja i javno blati N.O.P. Pomaže ženi u špijuniranju, a i sam je na to navodi. Konstatovano je da je i on sukrivac ubijstva druga Nedjeljka člana N.O.O. Gradac. Spava u neprijateljskom garnizonima Podaca ili Gradac.

Našim terenskim radnicima nemoguće je da dođu u Brist i da rade u masama jer narod se boji njih kao špijuna zato je nemoguće doći sa narodom u vezu.

Potrebno je da taj komitet donese odluku o likvidaciji istih, kako bi se rad u ovome selu odvijao u korist N.O.P.

Uz drug. pozdrav

S.F. - S. N! Za Opć. kom.:
...[422] [v.r.]

P.S. Raniju odluku o streljanju napred navedenih špijuna sprečila je kom. Biok. područja, dok ona ne donese odluku o streljanju.

Izvornik, rukopis
Državni arhiv u Splitu, f. 461,Općinski komitet KPH Gradac, kut. 32, KP-32/1041

101.

17. srpnja 1944.
Gradac (Makarska)

Općinski komitet KP Hrvatske Gradac dostavlja Kotarskom komitetu KP Hrvatske Makarska "Crnu knjigu" sa popisom 99 osoba

---

Opć. Komitet KPH
Gradac, 17-VII-44

Drugarskom
Kotarskom Kom. KPH
Makarska

[421] Nečitko.
[422] Potpis nečitak.

Dragi drugovi!

Šaljemo vam prepis "Crne knjige" koju je obrazovao ovaj komitet. Prepis završava sa rednim brojem (99) devedesetdevet.

Pod rednim brojem 62 nismo mogli doznat od koga je isti osuđen na smrt, kada i zašto, pa vas molimo da nam vi (jer sigurno znate) pošaljete pomenute podatke i da za vas popunite.

Treba da nam pošaljete upute, koga sve treba zavađat u "Crnu knjigu", dali sve činovnike koji do danas služe u aparatu N.D.H., te dali i one koji su neko vrijeme služili a sad su u N.O.V., i sve što mi možda do sada nismo u našu knjigu zaveli.

Kada dobijemo objašnjenje onda ukoliko bude još neko za upisat poslat ćemo vam odmah. Isto tako nas upozorite na eventualne nedostatke i manjkavosti ovoga broja koji smo vam poslali.

Uz drugarski borbeni pozdrav

S.F. - S. N! Za Opć. kom.:

...[423] [v.r.]

Izvornik, rukopis
Državni arhiv u Splitu, f. 449, Kotarski komitet KPH Makarska, kut. 31, KP-31/984

102.

18. srpnja 1944.
Vis

Općinski NOO Vis izvješćuje Upravni odjel Kotarskog NOO-a Vis, da se Ljubica Peribonio i njezina sestra Jelica Peribonio iz Visa nisu odazvale na višekratne pozive odbora, da dođu na rad u kolektiv i da "u interesu ugleda NOO-a, te podizanja volje za rad drugarica u kolektivu, potrebno je gore spomenute kazniti s tim, da ih se uputi na otok Sv. Andrija na prisilni rad"

Općinski N.O.O. - Vis.
Broj: *200/44* Vis, 30.VI.1944.

Predmet: Peribonio Ljubica i Jelica, Jakovljeve
iz Visa, ne odzivanje na poziv za rad.-

Kotarskom N.O.O.u.

[423] Potpis nečitak.

Upravni odjel

V I S .

Peribonio Ljubica, Jakovljeva, i njezina sestra Peribonio Jelica iz Visa, nisu se odazvale na višekratne pozive ovog odbora, da dodju na rad u kolektiv. Spomenute su primitak zadnjih dvaju poziva i potpisale, tako da nema nikakove sumnje ili isprike s njihove strane, da nisu bile obavještene.-

Primjer gore spomenutih izaziva medju drugaricama zaposlenim u kolektivu, nepovoljne komentare na račun NOO-a i narodne vlasti, kao da su isti nepravedni, jer da jedni rade dok drugi leže itd.

U interesu ugleda NOO-a, te podizanja volje za rad drugarica u kolektivu, potrebno je gore spomenute kazniti s tim, da ih se uputi na otok Sv. Andrija na prisilni rad.-

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Tajnik, ...[425] [v.r.]

M.P.[424]

Pretsjednik: ...[426] [v.r.]

Izvornik,strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 26, Kotarski NOO Vis

103.

23. srpnja 1944.

Opunomoćenik OZN-e pri štabu Mosorskog partizanskog odreda izviješćuje Kotarski komitet Omiš da su ustaše Petar Matijević i Marin Matijević iz Kostanja (Omiš), koje su im predali, "poslije prezicnih ispitivanja" likvidirani 20. srpnja 1944.

Opunomoćenik OZN-e
pri štabu Mosorskog part. Odreda
služb. br. 6/44, 23 VII 1944.

K O T A R S K I K O M I T E T

O M I Š

[424] Nečitko.
[425] Potpis nečitak.
[426] Potpis nečitak.

Dne 19 o mj uputili ste u ovaj štab dva ustaška (milicionera) iz sela Kostanja, s potrebnim podacima o istima. Poslije prezicnih ispitivanja isti su likvidirani 20 om. Dostavljamo Vam detaljno saslušanje odnosno priznanje istih ustaša. Kako se vidi iz samih njihovih preslušanja gdje su se držali vrlo kruto isti su krivci. Iz njihovih priznanja su izašla na površinu imena odnosno dijela nekog broja seljaka, ustaša, špijuna iz Kostanja i okolice, za koja vidite u samim saslušanjima. Poduzmite korake da se isti uhapse, pronadju, kao i oružje. Sve u vezi sa izjavom gornjih. O istome sam takodjer izvjestio opunomoćenika pri Komandi Cetinjskog Područja. O istome me obavjestite.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU !

Opunomoćenik:
Ranko Pavela [v.r.]

Opunomoćenik OZN-e
pri štabu Mosorskog p. odreda
služ. br. 3, 23 VII 1944.

Predmet: Ustaše Matijević Petar, Matijević Marin iz Kostanja, optuženi sa strane kotarskog komiteta Omiš:

O P T U Ž B A

1. MATIJEVIĆ PETAR, Stipin rodom iz Kostanja, seljak rodjen 1912 god u Kastanjima. Služio jugoslovensku vojsku. Vršio dužnost zamjenika komandanta milicije (ustaške). Organizator iste. Zadržavao je kod sebe oružje prije pada Italije kao i kasnije koje je dobio od zloglasnog ustaše Ante Matijevića. Bio je u domobranima gdje je otišao nakon što je primio poziv od NOV. Bio kao domobran na Zadvarju prilikom našeg napada na isti, odakle je pobjegao kući. U domobranima se isticao kao ustaša.

U selu je otvoreno nastupao neprijateljski prema NOB-u. Učestvovao je pri pronalaženju našeg materijala (29 komada automobilskih guma, municije i raznog drugog materijala) u Kostanjima sa strane ustaša. Pozna pozitivno tko je provalio isti materijal i koji su špijuni u Kostanjima. Znade koje ustaše tajno zadržavaju puške kod sebe u Kostanjima. Usko je bio povezan sa opasnim ustašom Jurom Šarolićem koji se zadržaje kod kuće. Pozna ustašku organizaciju u Kostanjima i Podgradjima.

2. MATIJEVIĆ MARIN, pok Mije iz sela Kostanja, seljak, rodjen 27 III 1914. god. Služio je jugoslovensku vojsku. Milicioner, za postojanja ustaške milicije u Kostanjima bio je organizator iste. Bio je u Njemačkoj na radu (2.5 godina). Oduševljeni hitlerovac-ustaša. Najuže povezan sa ustašom Matijević Petrom Stipinim. Znade za sve zašto i gore spomenuti.

S A S L U Š A N J E

MATIJEVIĆ PETAR, Stipin izjavljuje:
komandant milicije u Kostanjima, bio je Milan Jerončić a ja sam mu bio zamjenik. Takodjer bio je zamjenik i Vice Šarolić. Za vrijeme dok je bio Marko Čotić komandant, Milan Jerončić je bio njegov zamjenik. Stupio sam u miliciju 1 II 1943 god. dobrovoljno - Ante Tičinović bio je jedan od glavnih organizatora te milicije. Oružje sam dobio (u padu Italije) od Ante Čotića. Od Matijevića nisam primio nikakovo oružje. Zauzećem Zadvarja gdje sam služio kao domobran pušten sam sa strane NOV kući. U domobrane sam stupio 15 III 1943 god., dobrovoljno, pobjegavši primivši poziv od NOV. Volio sam biti domobran nego partizan jer tada mi još nije bilo jasno zašto se bore partizani. Prije pada Italije bio sam pristalica HSS. Padom Jugoslavije prihvatio sam ustašku ideju jer sam vjerovao da je to za dobro hrvatskog naroda. Pri pronalasku partizanskih bunkera u Seocima (Blato n/C) kao i Kostanjima nisam učestvovao. Ja sam siguran da je bunkere u Seocima otkrio onaj seljak iz Seoca, a isto tako sam siguran da Mate Ševo odbornik iz Selaca pozna provokatora istih bunkera. Pri pronalasku isti bunkera znam da je bio pristuan (vodja) Kapulica i iz Podgradja Andija Barbin. Od špijuna nije poznato, samo znam sigurno da je bio špijun Jure Šarolić. Sa Jurom Šarolićem nisam imao nikakove veze. Poznato mi je da su Inko Radovčić i Ante Tičinović (koji je pobjegao u Zagreb) prodali partizanski konac. Prodali su ga Mati Ebrazimu u Cisti za 80.000 kun. ORUŽJE u Kostanjima imaju: Dušan Mandalinić, Ivan Juričabić, Marasović Ivan, Mate Marasović, Inko Matijević (dezerter NOV-a), Pavo Begić. Radovčić Mijo Stipin, Ivan Tičinović Stipin su bili u domobranima i nisam sasvim siguran dali i oni imaju oružje.

U Podgradju imaju oružje: Mijo Inkin, Stipiša Jerčić, i Stipe Barba (on se nalazi u vojsci ali kod oca mu se nalazi oružje).

MATIJEVIĆ MARIN, pok Mije izjavljuje:

Bio sam milicioner u Kostanjima za postojanja ustaške milicije. U miliciju sam stupio dobrovoljno, stupivši u situ na slijedeći način: načelnik Šorić došao je u selo prikazavši nam opasnost koja će nas zadesiti ako ne formiramo miliciju, da nam je bolje osnovati miliciju pa služiti kod kuće nego ići u Njemačku ili bilo gdje. Osnivači te milicije bili su Ante Tičinović i Jure Šarolić. Dan prije osnutka milicije otišli su u Omiš i sutradan su se povratili i formirali miliciju. U Njemačku sam otišao na rad 6 VI 1940 god. a vratio se 19 IX 43. Ustaša Šimun Bogdanović vodio je ustaše koji su pronašli gumu i municiju sakrivenu u njegovoj kući. Bunkere od municije i gume špijali su neki seljaci iz donjeg Sela: Šarolić Jure, Tičinović Vice Tadijin. Bogdanović Šimun i Jerončić Dušan su bili takodjer oni koji su mnogo pospješivali ustašku mobilizaciju. Petar Matijević je dobivao oružje od Marka Čotića i Jerka Jerinčića.

PO ZAVRŠETKU ISPITIVANJA (istrage) PO UTVRDJENOJ KRIVICI ISTI SU SUDJENI OD VOJNOG SUDA PRI ŠTABU ODREDA NA SMRT STRELJANJEM.

Presuda je izvršena 20.VII.1944.g.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU !

Opunomoćenik:
Ranko Pavela [v.r.]

Izvornik, strojopis

Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 36, 11.10.1., 30/68.

104.

25. srpnja 1944.

Izvješće OZN-e za oblast VIII. korpusa NOVJ Opunomoćeniku OZN-e Komande splitskog područja

---

Otsjek zaštite Naroda za Oblast
VIII. Korpusa
OZNE za Hrvatsku
Br: 18/I. 25.VII.1944. godine

OZNA OPUNOMOČENIKU KOMANDE SPLITSKOG PODRUČJA

Naredjuje se svim Opunomočenicima OZNE da upozore t.j. narede svim povjerenicima u neoslobodjenim gradovima, da i poslije eventualnog oslobodjenja pojedinih naših mjesta i gradova moraju ostati i dalje u najstrožoj konspiraciji. Za neizvršenje ove naredbe biti će preko Vas svi odgovorni lično ovom Otsjeku.

Težište današnjeg rada neka Vam bude usmjereno najviše i uglavnom na sredjivanje kartoteke narodnih neprijatelja, špijuna, agenata itd. u oslobodjenim i neoslobodjenim gradovima i selima, a naročito u ovim posljednjim.

Naredjuje se da nam dostavite prepis do sadašnjih podataka za kartoteku.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Ovo ne važi za Split;

Za šefa Otsjeka; zamj. šefa I. sekcije:
M.P.[427] Lj. Ljubić [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 431, Opunomoćstvo OZN-e pri Komandi splitskog područja, kut. 47.

[427] Nečitko.

105.

Srpanj/kolovoz 1944.[428]

Neimenovana organizacija piše izvješće KK KPH o ubojstvima koje je počinio okupator, borbi NOV na području Općine Marina i o reakcionarnim „izrodima“ u Podorljaku i Vinišćima koji su svojom „špijunažom“ prouzrokovali smrt nekih rodoljuba i člana Partije Petra Pažanina Špirova, te o pojavi letaka vjerskoga sadržaja

---

Drugarskom

KOTARSKOM K.K.P.H.

Dragi drugovi!
Šaljemo vam izvještaj za mjesec srpanj.
Politička situacija: Na općini Marina, može se zabilježitidaje vrlo povoljna /.../
Naš narod herojski podnosi žrtve koje mu neprijatelj nanosi, jer znade zasto to podnosi. Okupator je u ovom mjesecu ubio 16. naših rodoljuba zena i staraca, i upalio 20 kuca 15 pojata, oplackao dosta raznog matrijala.
Naša vojska je na području ove opcine ubila oko 30. neprijatelski vojnika i 11. konja zapljenila oruzja. Jedinica Vrsine sa aktivom S.K.O.J.-a pokupila oko 8. km. telefonskog kabela. /.../
Po reakcjonarnim klikama: Moze se zapaziti u dva sela i to, u orljaku[429] i Viniscim. Usama Vinisca neprijatelj ima uporiste od onih izroda koji su isli u zicu.Ti izrodi svojom spijunazom su prouzrokovali razna zlocinstva, izmedju ostaloga ubistvo nekoliko nasih rodoljuba i jednoga clana partije druga Pazani Petra Spirova, izrodi u sluzbi neprijatelja jesu: Mlacic Ante Stipanov, Ducic Nikola, Stipe Lucin i osali. Tako i u Orljaku ima dva koji pokusaju da zavedu nekoga i sluze neprijatelju kazujuc neprijatelju put.
Dalje se opazilo izbijanje nekih rukopisnih letakasa vjerskoga gledista asvha im je da nas vjerski narod u bludnju. Alinas narod to smjesta osudjuje i na njih se izsmjehuje i prezire i znade njihovu svrhu. /.../

Drugarski vas pozdravljamo Sakretar[430]

---

[428] Bez nadnevka. Radi se zacijelo o izvješću Općinskog komiteta K.P.H. Marina pisanom u kolovozu ili koncem srpnja 1944. što se može posredno zaključiti jer je Petar Pažanin Špirov, čije se ubojstvo spominje, ubijen 10.7.1944. u Vinišćima od domobrana (Josip Miliša: Učesnici..., Trogirski kraj ..., str. 1133; Ivan Pažanin: Viniške žrtve u Drugome svjetskom ratu, Vinišćarski zbornik, prvi svezak, Vinišća, 2008., str. 237)
[429] Selo Podorljak u Općini Rogoznica
[430] Nadopisano rukom

S.F. S.N. Lučin Ivan [v.r.][431]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc. 2, KP-28/434

106.

1. kolovoza 1944.

OZN-a za oblast VIII. korpusa NOVJ, u izviješću OZN-i za Hrvatsku, opisuje stanje u IX. i XX. diviziji i Srednjodalmatinskog grupi odreda NOVJ te i nepravilnosti, primjerice da je "na sektoru Mosora, gdje operišu jedinice Mosorskog odreda streljano [je] u posljednje vrijeme više ljudi, za koje se je imalo podatke da saradjuju sa okupatorom i narodnim neprijateljima, ali streljanja su izvršena bez ikakova sudjenja od strane naših vojnih sudova"

Otsjek Zaštite Naroda za Oblast
VIII. Kropusa
Ozne za Hrvatsku
Br.: *54* /III. 1.VIII./1944. godine

Predmet: dostavlja redovni
izvještaj

OZNi P.N.O.B.a i Hrvatske

Pošto je OZNA u jedinicama tek organizovana i u jedinice postavljena legalna lica, koja trebaju organizovati mrežu unutar jedinica, redovni izvještaji već dolaze, ali nemamo još dovoljno pregleda u jedinicama. Redovni izvještaji su još uvijek nepotpuni i nepregledni. U njima se malo dotiću onoga što bi najviše interesovalo OZNU, a zapažene su neke stvari, koje se mogu primjetiti općenitim zapažanjem, što je dokaz da u jedinicama nije dovoljno organizovana mreža povjerenika, preko kojih bi crpili podrobnije podatke. U radu se pokazalo da opunomočenici nemaju dovoljno širine niti

[431] Ivan Lučin „Dalmatinski", sekretar KK KPH Trogir (Josip Lučin: Učesnici...,Trogirski kraj..., str. 1123)

slobode u radu, pa da se znadu prilagoditi prilikama, nego se uglavnom osvrču na pismene direktive, odnosno one najkraće, koje su na njih usmeno prenjete i obrazložene. Oni su i prvo, uglavnom naučili raditi po odredjenim direktivama i zadacima, što im je momentalno smetalo, ali čega se pomalo oslobadjaju. Zapaža se da se rad svakodnevno davanjem, usmenih direktiva od ovog Otsjeka, po jedinicama sve bolje razvija i da se opunomočenici oslobadjaju pojedinih nedostataka.

Glavni rad opunomočenika po jedinicama, do sada skoro najviše svodio se na provjeravanju ljudstva i prikupljanju podataka, da bi se dobio iz početka bar jedan općeniti uvid i kontrolisanje onih, koji su pod raznim sumnjivim okolnostima ili sa slabim kvalifikacijama o radu i životu prije dolaska u partizane došli u NOV, a na koje je djelovao i razvoj političke situacije. Broj takovih ljudi naročito se povećao novom našom mobilizacijom, dolaskom u partizane ljudi sa neoslobodjenog teritorija /Split, Šibenik itd./ i akcijama naših jedinica tj. sa zarobljenicima, koji su rasporedjivani u jedinice, a koji su se zbog toga morali kontrolisati, što je znalo biti i opravdano, a našto ćemo se osvrnuti u toku samog izvještaja. Pošto nismo primili izvještaja iz svih jedinica, to ćemo se o stanju u jedinicama doteći samo na neke jedinice. Provjeravanje svih boraca nije takodjer izvršeno detaljno, onako kako je to predvidjeno i pobliže i isto je još po svim jedinicama u toku, što se brže i bolje organizuje mreža to se postižu i bolji rezultati.

IX. DIVIZIJA: Ljustvo ove divizije je uglavnom sa sektora srednje i južne Dalmacije. Gro boraca I. i II. brigade je iz srednje Dalmacije i to najviše iz Splita i okolice, a borci III. brigade su većinom iz južne Dalmacije, nešto sa kopna, a sva ostala većina sa otočja i to najviše sa Korčule. Borci I. i II. su većinom iz primorja, jer je kapitulacijom Italije masovno išlo sve iz primorja u NOV, dok to nije bilo u zagorje srednje Dalmacije, koji su oportuniste, osjeća se kod njih izvjestan uticaj neprijatelja i bojali su se da će se odlaskom u vojsku odmah prebaciti izvan Dalmacije, imajući u vidu V. ofenzivu. Većina ljustva ove divizije došlo je u partizane na dobrovoljnoj bazi i to kapitulacijom Italije, ali se nemože kazati, da su oni potpuno svijesni imajući u vidu buduće dogadjaje i zadatke koji ih očekuju dolaskom u NOV, nego su mislili da je kapitulacijom Italije rat govor i da će pasti njemačka, pa d bi bilo dobro nositi partizansku pušku bar nekoliko dana, koji će i onako biti pobjednici. Večine njih i prije su aktivno pomagali i saradjivali sa NOP pod ilegalnim uslovima, bili su spremni materijalno sve žrtvovati za NOP, ali nisu bili spremni i bio ih je strah, iz oportunizma sa puškom u ruci boriti se u redovima NOB i tako najviše pridonjeti onome što se od njih traži. Ostali dio ljustva, koji je poslije kapitulacije Italije došao u ovu diviziju t.j. u toku naše mobilizacije uglavnom je mobilisan iz zagore i to sa sektora srednje Dalmacije, većinom na pozive poluprisilno, neki su pokušali bježati od poziva, pa bi se opet ponovno vratili /u Neoriću, Postinju još nekim selima Mućke kotline/, a izmedju tih nije se odazvalo oko 120 do 150. Manji broj otišao je neprijatelji, a neki su se krili po brdina i bunkerima oko svojih kuća. Neki su se poslije povratili i otišli u jedinicu, dok se manji broj još i danas krije. Manji dio ljudi upućen je na raspored u ovu diviziju iz XX. divizije, koja je uz potporu vojno pozadinskih vlasti i ostalih organizacija, vršila mobilizaciju na Sinjskom sektoru. Oni su upućeni u IX. diviziju zato što se za vrijeme mobilizacije nisu odazvali pozivu, nego se krili, a neki su bili pobjegli i u žicu, pa se poslije ponovno vratili, a od strane naših vlasti pohvatani i kao štetni za jedinice koje operišu u blizini njihova sektora upućeni u IX. diviziju. Neki od njih bili su upleteni u manjem razmjeru i u aferu HSS-a, pa su pušteni poslije istrage na slobodu ili iz XX. divizije direktno upućeni u IX. diviziju. Neki od njih

pokazali su se u jedinici dobri i primjerni, a neki su već pokušavali dezertirati svojim kućama, odakle su ponovo vraćeni u jedinicu.

Narod na sektoru odakle je ljustvo ove divizije, u većini su simpatizeri NOP, a naročito primorje i otočje, dok je zagora nešto slabija i pasivnija. Narod žrtvuje i dava sve za NOB, ali se osjeća veliki strah pred neprijateljem koji naročito mjestimično vrši jak teror /Sinj, Vrlika itd./ Sektor na kojem djeluje ova divizija je prilično neprijateljski t.j. četnički nastrojen /Grahovo i okolica/, a posljednje ofenzive ponovno je iz Crnog Luga, Grkovaca i Peulja otišlo u četnike do 30 ljudi.

Borci ove divizije su uglavnom Hrvati izuzev nekolicine Srba i to iz Kninske Krajine i nekoliko pojedinaca iz ostalih mjesta, dok jevreja ima svega nekoliko u čitavoj diviziji. Većina boraca su radnici i seljaci sa malim brojem intelektualaca. Borci mrze neprijatelja, ali o tome dali ga mrze pravilno t.j. ko neprijatelja NOP. jednako, kao i u odnosu Srba prema Hrvatima i obratno javit će mo naknadno. Primjećuje se kod izvjesnog djela boraca ove divizije gundjanje protivu jevreja i to tako, da se u jedinicama nemože vidjeti niti jedan jevrej zajedno sa njima na ćuki i položaju, nego da su svuda ondje, gdje im je život u sigurnosti. O proizlasku toga gundjanja ispitat ćemo i javiti.

U ovoj diviziji ne osjeća se ni ustaški ni četnički uticaj i borci naročito mrze četnike. Na sektoru sa kojega je ljustvo ove divizije ima i sada još uvijek reakcionarnih aktivnih HSS-ovaca koji i danas aktivno rade ili su radili /Vojko Krstulović u Splitu, koji je sada ubijen/, ali se ne osjeća njihov utjecaj na borce ove divizije. Ni kod ovih koji su došli po kazni u ovu jedinicu radi afere HSS-a ne osjeća se nikakav rad, osim nekolicine koji u diskusiji teško shvaćaju da je Maček izdajica. Ima rijetkih slučajeva utjecaja HSS-a preko zarobljenih neprijateljskih vojnika. /Fiščur Zvonimir, biv. dom. nadporuč. zarobljen od naših jedinica na Karlov Hanu, za vrijeme Jugoslavije na desnom stranu HSS-a a sada vojni instruktor u jendom bataljonu IX. divizije. Ima dosta vojničkog znanja i od boraca je prilično voljen./ U diskusiji sa pojedinim drugovima neće da shvati niti da prizna da je Maček neprijatelj.

Naročito se sada vodi kontrola nad borcima koji tek dolaze u jedinice iz neprijateljskih garnizona ili su zarobljeni od strane naših jedinica. Opravdana je činjenica da u jedinice, što se borba više bliži kraju, dolazi sve više ljudi i sa zaprljanom prošlošću. Medju njima zna biti i Gestapovaca /slučaj u XX. diviziji Berač Božo Split/, a ima i takovih koji prvo nisu došli iz oportunizma ili kukavičluka, pa su i sada pojedinci nezadovoljni i redovito negoduju na pojedine poteškoće u jedinicama /Tičina Zvonimir, Vladin, rodjen u Zadru, živio u Splitu, došao 10.VI.44, Alujević Nikola Split, došao je 13.V.44 i drugi/. Ima takovih koji su za vrijeme Italije više ili manje saradjivali sa Italijanima i služili im, a i u jedinicama su se pokazali vrlo slabi /Grubić Martin pok. Martina iz Vranjice, u IX. diviziji bio osudjen na smrt i iz zatvora pobjegao./ Izmedju prebjeglih vojnika od strane neprijatelja primječuje se da ima svakakvih i prilično slabe prošlosti. Ima ih koji su pravili i zločine, pa ipak dolaze, jer vidi da je sve izgubljeno i misli da se neće saznati da mu je prošlost bila prljava. To se naročito osjetilo kod mornara NDH. Večina njih je bila na Crnom Moru, gdje su pravili zvjerstva, ali su mislili da mi to nećemo nikada saznati. Pošto su uslovi mornarice NDH sada bili slabi, dok su čuli da je kod nas u mornarici dobro, te su mislili da će oni čim izadju doći na more i u našu jedinicu. Neki od njih nadjeni su na listi zločinaca i likvidirani /Prouči Janko, Šid; Pera Ivan - Kaštela; Šarić Mate - Hrvace/. Provjeravaju se i veze sa kojima su došli i dolaze pojedini sumnjivi ljudi, jer postoji opravdana mogućnost, da neprijatelj zna i za

naše pojedine veze, ali ih ne likvidiraju samo zato da bi preko njih mogli ubacivati svoje ljude.

Ima vjerovatnoće da neprijatelj na razne načina ubacuje svoje agente u naše jedinice sa raznim zadacima, što smo mi samo djelomično konstatovali. U štab Korpusa došao je na raspored Govorko Stanko iz Splita, koji se je predstavio kao šofer i stručnjak za rane mašine, misleći da će nekako ostati u radionici Korpusa. Sa sobom je imao i fotoaparat, kao i priličnu svotu novaca, ali mu nije uspijelo da ostane, pa kada je poslat u IX. diviziju kao borac, odmah je dezertirao neprijatelji i do prije izvjesnog vremena nalazio se u Drnišu gdje je sve što je znao odao neprijatelju. Ima nekih indicija, da je bio povezan sa još nekim ljudima i da je bio ubačen, što se nije još tačno konstatovalo.

U jedinicama se prilično čuvaju vojničke tajne i na to se pazi, ali se primječuje, da pojedini neodgovorni drugovi ipak nešto naslućuju i to prenose na druge / jedan drug iz intendature Korpusa govori po Livanjskoj dolini da će Korpus u sjevernu Dalmaciju. Isto tako pronosili su se pojedini glasovi o nekoj kombiniranoj akciji, sa mora i kopna na obalu od strane VIII. Korpusa, podpomognutog djelovima jedinica I. Korpusa. Do toga nije došlo, ali se svakako nešto trebalo učiniti, a te glasove uglavnom su prenosili kuriri iz XXVI. divizije koji su dolazili za Korpus i djelomično kuriri VIII. korpusa i ostalih jedinica.

Osjeća se da u ovoj diviziji još uvijek kod boraca nisu dovoljno razvijene mjere budnosti a to naročito škodi u pokretu i u akcijama / IV. splitska brigada pred napad na Kijevo/ gdje borci sa svojim govorom ili sporošću mogu otkriti vlastit položaj neprijatelju ili zakasniti na vremenu za napad. vojnici vrlo malo polažu na estetski izgled jedinice, što je danas potrebno. Pojedini borci znaju više puta narušiti i autoritet vojske, tako što se za malo hrane ponize pred cijelim stanovništvom našim i neprijateljskim. IV. splitska brigada u akciji na Kijevo, uhvatila je oko 20 narodnih neprijatelja, koji se prema podacima Vrličkog Odreda mogli streljati, što je i učinjeno ali bez prethodnog ikakvog preslušanja i bar formalne presude. U akciji je ubijeno i oko 20 žena iz istog sela i popaljeno prilično žita i ako se za ono vrijeme dok smo bili tamo moglo pokupiti žito. To je učinjeno kao odmazda, što su tamo prije samog napada zaklati neki drugovi i drugarice, a u čemu su učestvovale čak i žene.

U većoj mjeri demobilizacija u ovoj diviziji bila je za vrijeme VI. ofenzive i izvjesno vrijeme poslije nje. Većina tih bježalo je svojim kućama na oslobodjenoj ili neoslobodjenoj teritoriji, a manji broj se znao predavati i neprijatelju, koji da bi to što bolje iskoristio znao je prema pojedincima i taktički postupati. Znali su neke i čak pustiti svojim kućama dok su neke slali na rad u Njemačku. Dezerterstvo se sada u mnogome smanjilo, a dezertiraju većinom svojim kućama, a najviše novomobilisani. Glavni uzrok dezerterstva je lokal patriotizam, t.j. borci bi volili ići u jedinice koje se bore na njihovom sektoru ili bar koje se nalaze na području Dalmacije. Većinom njih vraća se natrag u jedinicu od strane vojno pozadinskih vlasti, a i drugi vide da im ne koristi bježati. Zbog pojedinih težih i češćih prestupa neki su kažnjeni i strožijim kaznama. Zbog stalne kradje i nediscipline, u čemu je prednjačio medju ostalima njemu sličnim streljan je u ovoj diviziji Veselinović Jovo, što je povoljno utjecalo i na ostale borce koji su pravili slične greške.

Sektor na kome boravi ova divizija, uslovi mobilizacije su slabi. To nije sektor VIII. korpusa, a i sam kraj je četnički raspoložen, niti imade ljudstva. Posljednjom

ofenzivom većina dezertirali u četnike su seljaci iz toga kraja i nekoliko iz Grahovsko Peuljskog P.O.

Teritorij je filtriran neprijateljskim agentima i špijunima. Hvatala su se i kažnjavala pojedina lica, koja su bila na vezi i to najviše materijalno, ali se organizirana mreža nije pronašla, koja im nije ni potrebna /četnicima/, jer im u tu svrhu većina naroda izlazi u susret.

Okupator se kao i domaći neprijatelji našim jedinicama najviše interesuje o podacima sa vojničke strane, o pokretima i o namjerama naše vojske, a za to im na ovome sektoru najviše koriste porodice narodnih neprijatelja preko kojih to i najviše i doznaju.

XX. DIVIZIJA: Borci ove divizije su uglavnom sa sektora sjeverne i većim djelom iz srednje Dalmacije. Borci iz srednje su većinom iz Sinjske krajine i Mućke kotline, a iz sjeverne iz Šibenika i Okolice. Isto kao što su borci kapitulacijom došli u IX. diviziju, na takav način došli su i u XX. diviziju sa sektora sjeverne Dalmacija odakle je ljustvo mobilisano, kraj je naklonjen NOB, ali sa istim nedostacima kao i sa sektora srednje. I u ovoj diviziji gro boraca su Hrvati sa vrlo malim brojem Srba. Većina su seljaci i nekvalificirani radnici, a manji broj intelektualci. Veća mržnja osjeća se prema ustašama i četnicima o čemu ćemo u drugom izvještaju konkretnije dostaviti, dok se pram HSS-u kod nekih boraca /reakcionarnom/ ne osjeća neka naročita mržnja. To se naročito osjećalo do prije izvjesnog vremena u II. brigadi XX. divizije.

U ovoj diviziji naročito se kontrolišu novopridošli borci, koji su u jedinice većinom došli pozivom i na polu prisilnoj bazi. Primjećeno je da su glavni organizatori dezerterstva bili ljudi, koji su prije kapitulacije Italije bili u njihovoj službi i to naročito u prvo vrijeme. Neki od njih bili su nekim rukovodećim položajima, što je pročišćeno /Radovčić Ivan, adjutant štaba I. brigade, sada borac u IX. diviziji/.

Neprijatelj ubacuje svoje agente, a to je naročito činio prvo dok je jedinica bila slabija, ali se do sada izuzev jednog slučaja koji je gore naveden nije uspijelo otkriti. Bili su se počeli uvlačiti u jedinice ljudi sa vezama sa reakcionarnim vodstvom HSS-a i djelovati razorno, što je u zametku ugušeno /III. brigada/, a isti su bili povezani i sa pozadinom. Poslije toga čišćenja taj se sektor osjetno popravlja i u jedinicama. Oni su govorili da će Engleska iznevjeriti Sovjetski Savez, da partizani nemaju nego šume i da će se svi domobrani boriti za Mačeka. Tome su većinom nasjeli ljudi iz neznanja i nesvijesti.

Poduzete su sve potrebne mjere od strane štabova, da se vojničke tajne čuvaju do odredjenog vremena u čemu se i uspijeva. Poslije zasjeda koje su Njemci postavili I. brigadi na Muću, gubitaka iste na Zelevu, mjere budnosti su jače, nego što su to bile prije. U toj zasjedi je išla samo komora brigade sa još nekim ranjenicima oko 30, sa svega 20 do 30 naoružanih vojnika. Sve je to išlo bez ikakova bočna osiguranja i ako se neprijatelj u blizini toga puta nalazio već prije dva, tri dana. I na Zelovu nalazili su se samo neki djelovi jednog bataljona koji su zbog svoje nebudnosti dozvolili neprijatelju da im se približi na neposrednu blizinu i da ih potpuno opkoli, gdje su pretrpjeli veće gubitke u mrtvim i zarobljenim.

Jedinice su prilično učvršćene vojnički, a nedostaci se svakodnevno otklanjaju. I tu najbolje stoji III. brigada, dok je I. i II. slabija. U jedinicama II. brigade ima još uvijek sitnih kradja unutar jedinice, a i na sektoru gdje borave. Ima takovih slučajeva, gdje borci znadu vrlo surovo postupati prema stanovništvu i uzimati mu hranu grubim postupcima,

što se primjećuje i u I. brigadi, gdje su borci na Zelovu jednom odborniku odnjeli sve stvari, našto stanovništvo reagira i izražava nezadovoljstvo prema istoj. Za neuspijeh I. brigade na Zelovu i Muću, osim preko divizije, štab korpusa obavješten je i sa neke druge strane. Zbog toga se odnosi prema opunomočeniku u toj brigadi pogoršali jer su drugovi bili mišljenja, da je to dostavio opunomočenik i ako od toga nije ništa bilo.

Najviše demobilizacija iz ove jedinice bilo je u toku i odmah poslije VI. ofenzive. Najviše boraca dezertiralo je sa sektora Trogir-Rogoznica, gdje su skoro svi borci dezertirali nazad svojim kućama i to na sektor, koji je pod kontrolom neprijatelja, a koji je to uvidio i postupao taktički. Nije ih uopće dirao i tako i ostali u jedinicama dobili povod za daljnje dezerterstvo neposjedujući svijest, a ne bojeći se odmazde neprijatelja. /Trogir ima oko 200 dezertera, Blata kod Šibenika oko 100 itd./ Ima i takovih koji su nakon povratka nudili saradnju iz garnizona, ali neće da idu i NOV. U ovoj diviziji bili su donekle uslovitelji dezerterstva obitelji partizana, koje su svojima dolazili u posjetu, pa je bilo i takovi koji su svojim sinovima dolaskom u posjete, donosili Njemačke propusnice i nagovarali da bježi iz svoje jedinice. Glavni uslovi dezerterstva bili su lokal patriotizam, slaba ishrana, a drugo što nisu bili u stanju izdržati poteškoće u vojsci, a pošto je priliv boraca bio velik, jedinice se još nisu bile učvrstile.

I ovde su uslovi za mobilizaciju na sektoru koji mi kontrolišemo slabi, dok ondje gdje za to ima uslova nemože se izvršiti, jer ista mjesta kontroliše neprijatelj. Na Šibenskom sektoru mobilizacija je izvršena poluprisilno. Ljudi znaju i svijesni su da će Njemačka izgubiti rat, ali izbjegavaju borbu, a kada su pošli u jedinicu učinili su to pomalo iz straha i što moraju jer neprijatelju neće. I u jedinici se to na njima odrazuje u njihovom radu, jer nemajući dovoljno čvrstine da prebrode poteškoće često gundjaju. Na prostoru oko kuća, gdje je mobilizaciju vršila II. brigada, mobilizacija je prilično uspjela i ovo je uglavnom mobilisano na poziv, osim što je njih oko 100 kako je već i gore navedeno dezertiralo. U jedinici su bili i nisu dezertirali sve do njenog polaska sa njihova terena u pravcu Bosne, kad je njih oko 50 do 60 dezertiralo u grupama i krilo se po svojim selima i okolici. Jedna takova grupa dezertirala je, njih oko 30 i krila se po Svilaji povrh Milašine. Poslije su postavili uslove da će se vratiti nazad, ako ih se ostavi na njihovom terenu u odredima, ako ih se bude slalo nazad da će ponovno dezertirati. Većina njih je do toga vremena aktivno učestvovalo i saradjivalo sa NOP, a neki su u V. ofenzivi izgubili i po dva brata. Kad su se vratili, izjavili su da će se boriti, ali da neće u Bosnu i da je komandni kadar prema njima bio surov /komanda čete i štab bataljona/. Poslije su ponovno vraćeni u svoju jedinicu. Glavni organizatori dezerterstva bili su: Tokić Filip, Akrap Mate i Akrap Jakov, jer su oni uvijek nastupali u ime obrane sviju. Slična takova grupa je bila i u brdima povrh Neorića, koji su se povratili. Glavne poteškoće bile su svuda oko mobilizacije te, što mobilizacija nije bila pripremljena dovoljno i što se je ljudima prije polaska obećalo da neće u Bosnu i da će ostati u blizinu svojih kuća. Kod većine boraca osjeća se velik strah od Bosne i kada se jedinica približi granici Bosne i Dalmacije, tako da ima izgleda da će u Bosnu dezerterstva se povećavaju. Strah od Bosne potječe još iz V. ofenzive, jer izgleda da im to nije jasno, a pošto im je tamo najbližih dosta stradalo radi toga se i boje da bi se i oni tako sproveli i u tome ih pomažu njihove porodice, a na mnogim mjestima M.N.OO, /Muć, Labin itd./

Da bi se spriječila špijunaža u korist neprijatelja jedinice ove divizije kontrolišu medjuprostor izmedju svojih položaja i položaja neprijatelja i u glavnom sprečavaju

odlazak porodica narodnih neprijatelja u žicu, koje im najviše i donose podatke o smještaju naše vojske.

SREDNJODALMATINSKA GRUPA ODREDA: Ljustvo ove grupe mobilisano je većinom sa sektora srednje Dalmacije. Šibensko Trogirski sa sektora ova dva mjesta, Mosorski iz okolice Mosora, Svilajsko Mosečki sa medju prostora Svilaja Moseć i Dinarski sa sektora Sinja. Ljudstvo je došlo na isti način kao i u operativne jedinice izuzev što su u ove jedinice išli lakše, a i dezerterstva su bila riedja, a sve zato što se te jedinice nalaze na njihovom sektoru, pa im je bliža i kuća, koju češće i obidje ili mu netko od kuće dodje u posjete. Ljustvo u vojnim jedinicama je uglavnom osim nešto kadra novomobilisano jer su sve starije borce dali u operativne jedinice.

Ljustvo u ovoj jedinici su većinom Hrvati, osim Vrličkog Odreda koji sačinjavaju prebjegli četnici.

Postavljanjem opunomoćenika kontrolišu se pojedini sumnjivi ljudi o čemu ćemo drugi put iscrpnije dostaviti.

Obzirom da je ova grupa često pod udarcima neprijatelja to je budnost prilično dobra i ne dogadjaju se iznenadjenja. Pošto se ljustvo tek mobilisalo i još u vijek se mobiliše to jedinica nije dovoljno učvršćena ni vojnički ni politički i ako je borbenost prilično dobra. Ima nedostataka koji se svakodnevno od strane štabova otklanjaju. Uslovi za mobilizaciju su slabi pošto je ljustvo već u vojsci, a gdje ima zato uslova kontroliše neprijatelj.

Izvjestan veći dio sektora na kome operišu ove jedinice je najviše poluoslobodjen, pa je i zbog toga još pogodnije za ubacivanje agenata i špijuna, što je ovdje teško suzbiti, jer su ekonomske i druge prilike takove da se nemora kretati u neprijateljske garnizone i vani iz njih, a što se nemože tako razgraničiti i zabraniti.

Na sektoru Mosora, gdje operišu jedinice Mososrskog odreda streljano je u posljednje vrijeme više ljudi, za koje se je imalo podatke da saradjuju sa okupatorom i narodnim neprijateljima, ali streljanja su izvršena bez ikakova sudjenja od strane naših vojnih sudova.

U poslijednje vrijeme primjetilo se da pojedini drugovi neodgovorno bez odobrenja viših štabova uobičavaju pregovarati ili se dopisivati sa neprijateljem i sa nekim njihovim rukovodećim ličnostima od čega imamo samo posljedice.

Ob. oficir III. brigade IX. divizije pozivao je na pregovore komandanta I. Bosansko četničkog korpusa Cvijetičanina, koji je odgovorio negativno što se vidi iz prepisa priloženog dopisa. Prilaže se takodjer kopija jednog dopisa četničkog komandanta mjesta Vrlike Nikole Berića, koje je upućeno komandantu XX. divizije NOVJ kao odgovor.

Isto tako neka komanda čete iz Šibensko trogirskog P.O. pregovarala je kod Trogira sa ustašama i sklapala ugovore o nenapadanju, tako da su prolazili par dana jedni pokraj drugih bez borbe, a bez znanja svojih predpostavljeniih.

Intendant Prominskog P.O. sa jednim komesarom čete i jednim borcem pregovarao je sa ustašama i zakazao sastanak. Na sastanku jedan ustaša potegao je iz strojnice i intendanta Odreda i komesara čete ubio dok je partizan uspio pobjeći. U zasjedi bili su 20 ustaša iz čega se vidi da su unapred spremili i organizovali zasjedu, a ustaše su poslije medju stanovništvom širili vjest da je ubijen komesar Prominskog P.O.

SMRT FAŠIZMU SLOBODA NARODU!

Šef III. sekcije; kapetan: Zamj. šefa Otsjeka; kapetan:
P. Ljuština [v.r.] M.P.[432] Lj. Krstulović [v.r.]

DOSTAVLJENO: OZNI PNOB-a
OZNI za HRVATSKU.

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 35, 11.3.3, 30/65

107.

2. kolovoza 1944.

Povjerenik OZN-e za Marinu „Primorac“ obavješćuje svoga nadređenog kodnim imenom „Cipal“ o „špijima“ u Vinišćima

---

Og. Marina Ozna

Položaj II.VIII.44[433]

Dragi Druže Cipal

Možen te obavjestit u pogledu svega točni Podatci od špijima u trogiru jesu
Glavni predvodnici jesu

1) Dučić Nikola + Bože, Stipe Lučin + Ivana i Mlačić Ante Stipanov taj je prodavao krćmu i unjega bise čitale novine i širila propaganda protiv N.O.P.

Po skorin dobivenin vjestima izgleda daje Mlačić se obukao u ustaše. Žaku je tužio Nikola Dučić P. Bože Daje bio odbornik i tako je obišen isto tako su tužili i onog štoje ponio naše žito i strpali u zatvor potlen u Split a iz Splita po čujemi Vjestima ih je poslalo za sloveniju Svi ostali su jednako Bliže ovima koji su pobjegli u zicu a

[432] Okrugli pečat: Otsjek za Oblast VIII. Korpusa Odelenja Zaštite Naroda za Hrvatsku (u sredini zvijezda petokraka).
[433] Dan u nadnevku ispisan je rimskom brojkom II.

Josip Marić je tužio sve one koji su na ploci[434] na vezi od tik Još su Anđelić Frane Antin i Alajbeg Ive, Kustura tome i Kustura Luka ovaj je tražijo u Nemac ...[435] pustu učinit blokadu u Vinišće da ima još naroda inače i Pažanin Jerko (Čola) propangaduje daje Kralj petar došao na Vlast u pogledu organizacija ima mnogo nedostataka kod S.K.O.J.A. ali najviše kod Sokratorice tako i Jerka Kostović ona je pokolebala i uopće ne dolazi sastancin tako je bila upućena sa strane K.K.S.K.O.J.A. na kurs i nije tila poć otac joj Vozi nemce mati joj je setra najvišeg nacionaliste Filipa Marić koji uvjek širi po neku parolu u korist Nemaca u pogledu Veze ima dosta nedostatak Kod sami drugova ma Malon Drveniku (*To san opazio za vrijeme prvih noči dok seje moglo nešto a sad su nemci počeli opet zasjede.)*[436] koji spekuliraju doć sa brodom pod kraj da je mjesec i nedaju točne znakove i.t.d.
Tako neprijatelj se sprema da ide iz Vinišća I vozi cjeli materijal čak su skupili i pajole od brodih tako i driva od buhelja kojeg su usikli u našoj gori oni putuju na Malašku a na njihovo mjesto mi nije poznato ko će doći inaće po ćujenin vjestima cilj im je za pravljenje Bunkera inače nemci još su pobrali do jednu bajamu u Vinišće Tako nemam što dati javin višje nego te molin dami pošlješ par araka papira kao ono što ste poslali za pisanje Naroda jer smo počeli radit pak nam nije došao papir inače kad ovamo dođe iz Trogira jaću ti vratiti tako te molim da pošlješ nam radiovjesti ili ako imaš kakve druge literature nebih Škodila sada te puno pozdravljam sa našim borbenim pozdravom

S.F. S.N.

Primorac

Uz br. 960 13.VII.44. [437]

1) Mlačič Ante Stipanov – Nije reg.[438]
2) Alajbeg Ivan – Nije reg.
3) Dučić Nikola p. Bože – Nije reg.
4) Lučin Stipe p. Ivana – Nije reg.
5) Marić Josip – Nije reg.
6) Anđelić Frane antin – Nije reg.
7) Kustura Tome – Nije reg.
8) Kustura Luka – Nije reg.
9) Pažanin Jerko – Nije reg.
10) Kostović Jerko – Nije reg.
11) Marić Filip ?

[434] Otok Mali Drvenik (Ploča) u Trogirskom primorju
[435] Nečitko
[436] Nadopisano rukom na dnu stranice
[437] Nadopisano rukom
[438] Nadopisano rukom

Izvornik, rukopis
Državni arhiv u Splitu, F.431, Opunomoćstvo Ozne pri Komandi splitskog područja, kut. 65, OB-SL-65/558

108.

9. kolovoza 1944.
Sinj

Kotarski komitet KP Hrvatske Sinj izvješćuje Vojni sud oblasti VIII. korpusa NOVJ pri Komandi cetinskog područja o osobama za koje su tražili podatke, uz napomenu kako postupiti prema njima odnosno koga od njih treba likvidirati

---

Kotarski Komitet KPH
S i nj
9-VIII-44g.

Vojnom Sudu oblasti VIII Korpusa NOVJ, pri komandi
cetinjskog područja
Položaj

U vezi vašeg dopisa br. 10/44, od 1.VIII-1944, javljamo vam slijedeće: Jukić Mate iz Otoka nikada nije bio uz naš pokret, ima 2 sina u ustašama, 1 brata u žandarima, njega se može likvidirati mi nebi ništa izgubili politički čak narod u Otoku misli da je već streljan i nitko nepostavlja pitanje u vezi njega, čak bi politički dobili njegovim likvidiranjem.

Isto tako možemo vas izvjestiti u koliko bi došla pod sud Vugdelija Pava iz Otoka, koja je glavni agitator i veza za prebacivanje dezertera u žicu, a koja sarađuje sa Vugdelijom Anđom i Đimbek Jelom i koje su organizatori žena protiv nas i špijunska veza sa ustašama. O istom je izveštena i OZN-a.

U vezi Pavela Pave ž. Petra ona je uslijed toga šta ima muža u žici, špijunirala o pokretima naših snaga, više puta je unosila i zabunu među njima tumačeći o nekim našim akcijama koje se nebi imale uraditi, nju nebi bilo zgodno da je se likvidira, ali moglo bi je se zadržati negdje na radu, jer se njezin muž prijeti da ako je se napusti da će on napraviti svoju, i zato da nebi on mislio da je mi od straha puštamo nek radi negdje u pozadini.

U vezi Strme Bokice, njega se može likvidirati, jer je on okorjeli i krvno vezan za ustaše, ima brata starog Jugoslavenskog policajca, koji je sada u Zagrebu policajac, a sin samog Strme je došao u Sinj da cjelu obitelj izvuče odavle i da ih odvede u Zagreb. Po obitelj ga je kako izgleda uputio sam ovaj stric koji je neki policijski rukovodioc, u pravom smislu bandit.

Drugarski Pozdrav

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

za K.K.KPH Sinj
...[439] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 55, Vojni sud 8. korpusa NOVJ, kut. 1.

109.

17. kolovoza 1944.

Upravni odjel Okružnog NOO-a biokovsko-neretvanskog dostavlja Kotarskom NOO-u Imotski "crne knjige"

Okružni N.O. Odbor
Biokovsko - Neretvanski
Upravni odjel
Br. 297/44
17.VIII.1944.-

KOTARSKOM N.O. ODBORU
I m o t s k i

Pošto se u našem arhivu nalaze crne knjige iz vaše tri općine, a pošto prema upustvima one nama nisu potrebne, već ih moraju da imaju vaši gradski, općinski i kotarski NOO-i, dostavljamo ih vama, a sa njima se može poslužiti vrlo dobro pri sastavljanju knjige narodni neprijatelja, u vezi čega ste dobili opširna upustva. Nastojte što prije ispuniti podatke koji su, pred vas postavljeni, naročito po pitanjima narodnih neprijatelja. Pošto se na vašem sektoru nalazi priličan broj rekvizicionih priznanica, a same rekvizicione mjere, a kako vam je to naglašeno i u upustvima mogu se sprovoditi na drugi način, a za sada radi našeg političkog uticaja, rekvizicije se neće sprovoditi u velikom omjeru, potrebno je da nam sve rekvizicione priznanice povratite, osim što ćete kod nas zadržati 20-30 komada.

Proučite detaljno sva naša upustva i po njima postupajte i sprovodite ih u život.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

---

[439] Potpis nečitak.

Pročelnik odjela: M.P.[440] Pretsjednik:
Mato ...[441] [v.r.] u.z. Patrlj [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 393, Kotarski NOO Imotski, kut. 51, NOO-51/1103

110.

23. kolovoza 1944.

Presuda Vojnog suda oblasti VIII. korpusa NOVJ Vijeća pri Komandi cetinskog područja težaku Mati Jukiću iz Otoka (Sinj), na imovinsku kaznu od 6 ovaca, 100 kg. kukuruza i 6 kg. duhana te uvjetno na 6 mjeseci prisilnog rada, jer je 12. srpnja 1944. "javno agitirao protiv N.O.B."

V o j n i s u d
Oblasti VIII Korpusa N.O.V.J.
Vijeće pri Komandi Cetin. Područja
Br. 38/44 Dne, 23.VIII.1944 god.

P r e s u d a

"U ime naroda Jugoslavije!"

Vojni sud Oblasti VIII Korpusa NOVH, pri Komandi Cetinskog Područja sastavljen od područnog vijeća kapetana Roje Pavla, komandanta Zapadno Cetinskog Područja, kao predsjednika vijeća, potporučnika Krstulović Mihovila, ref. tehničkog otsjeka Komande Cetin. Područja, kao I člana vijeća, starijeg vodnika Ivković Andrije, magazinjera Komande Cetin. Područja, kao II člana vijeća. te Pavazza Slobodne, kao zapisničarke, u krivičnom postupku protiv Jukić Mate pok. Joze, radi agitacije protiv N.O.B., na javnom pretresu održanom dana 23.VIII.1944. god. u Vrdovu donijela je slijedeću

p r e s u d u :

Optuženik JUKIĆ MATE pok. JOZE i majke pok. Pere rodj. Radnić iz Otoka, star 54 god., oženjen, Hrvat, rimokatoličke vjere, težak

---

[440] Okrugli pečat: Okružni N.O.O. Biokovsko Neretvanski (u sredini zvijezda petokraka).
[441] Potpis nečitak.

k r i v j e :

što je dana 12.VII. o.g. javno agitirao protiv N.O.B., te je time počinio krivični prestup u smislu čl. 14 st. 2 Uredbe o vojnim sudovima, pa kao takav biva

o s u d j e n :

na imovinsku kaznu od 6 ovaca, 100 kg. kukuruza i 6 kg. duhana u smislu čl. 16 st. b/Uredbe o vojnim sudovima. Nadalje se osudjuje uvjetno u trajanju od jedne godine na 6/šest/ mjeseci prisilnog rada u smislu čl. 16 st. f/Uredbe o vojnim sudovima, a ako optuženik kroz ovo vrijeme ništa ne počini kazna će se poništiti u smislu člana 17 Uredbe o vojnim sudovima.

O b r a z l o ž e n j e :

Iz provedene istrage kao i iz iskaza svj. Kamuzić Ante, komandira II čete Komande mjesta Sinj, a i iz samog priznanja optuženikova jasno je vidljivo da je optuženik dana 12.VII. o.g. javno agitirao protiv N.O.B., pa je ovo područno vijeće Vojnog suda Oblasti VIII Korpusa NOVJ. pri Komandi Cetinskog Područja rukovodeći se svim činjenicama donijelo je presudu kao i u dispozitivu.

U ovom krvavom i tekom ratu, koga je okupator nametnuo našem narodu, ustali su svi pošteni i čestiti sinovi naše domovine da brane svoj izmučeni i ispačeni narod od krvavog okupatora, koji već tri godine uzaludno pokušava da silom i zvijerskim razbojstvima uništi naš narod. Medjutim nažalost još ima izroda našeg naroda, koji još uvijek neće da uvide sva velika zvijerstva koja okupator čini u našoj zemlji, već još uvijek svijesno potpomažu neprijatelja i nastoje da odvrate narodne borce od njihove svete borbe za domovinu protiv ogavnog i nama toliko mrskog okupatora, te da ih stave u službu neprijatelju protiv svog vlastitog naroda. Stoga neka je ovo prva i posljednja opomena koliko okrivljenome toliko i svim onima koji bi u buduće pokušali da počine ovakova ili njemu slična dijela da će ga stići najstroža i bespoštedna kazna ovog pravednog suda.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zapisničar:	M.P.[442]	Predsjednik vijeća - kapetan:
Slobodna Pavazza [v.r.]		[Pavle] Roje [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 55, Vojni sud 8. korpusa NOVJ, kut. 1.

[442] Okrugli pečat: Komanda cetinskog područja (u sredini zvijezda petokraka).

111.

30. kolovoza 1944.

Općinski komitet Marina izvješćuje KK KPH Trogir o“ reakcionarima“ u Podorljaku i Blizni i njihovu „neprijateljskom“ radu

---

Opcinski. K; Marina.

Polozaj/30/8/44.godine

Drugarskom K.K.P.H. Trogir.

Dragi drugovi! Saljemovan izvestaj rada za mjesec kolovoz.
/.../Po rekcinernim klikama: jedino se moze zapaziti u tri sela i to u Orljaku Vinisce i Blizna, u samom selu Vinisce izgleda daje ta reakcija izgubila moc i pocela odpadati, isti oni kojise nalazu u zici gledaju posla obitelji kuci i onni doci na trag. Selo Orljak.U njemu neprijatelj ima uporiste od oni izroda kojisu bili josprije u sluzbi neprijatelja, takosu sa svojim razbojnickim rado uspjeli da dobijujos neki uzase, koji ocito rade u sluzbi neprijatelja a tosu sledeci, Karabatic Ante Viskov, Radic Jozo Paskov, Radic Mijo iz Modrica Jos neki kojisaraduju tajno, ali o tome nismo tacno zakljucili, njihovrad se vidi, dasu optuzili 6/zena kojeje neprijatelj odveo u konc logore, a ostali izrdi koji su se bili u putili za Njemacku, oni se nalaze sada u Rogoznici A to je Radic Marko Kale.sa cerom.Ercegovic Ivan trkulja.sinom cerom, sin mu je dezertiraiz voske i sadase nalazi sa njime.Radic Ivan tukulo.Radic Petar kapitan.Radic Mijo zupan.Radic Ante gune.Donja Blizna tu izgleda da je neka reakcija ali izgledada nemaju vez sa nikim, i sadase tu zapaza dasu popustili to je Mamut Antebatina.Ostric Mijo.Vajic Mijo./.../
Drugarskivas pozdravljamo

SMERT FASIZMU SLOBODA NARODU

SAKRETAR

Lučin Ivan [v.r.][443]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc. 2, KP-28/443

[443] Ivan Lučin p. Stipana r. 1917. iz Vinišća, bio sekretar OK KPH Marina.

112.

4. rujna 1944.

Opunomoćstvo OZN-e za splitsko područje upućuje Vijeću Vojnog suda oblasti VIII. korpusa pri Komandi srednje dalmatinskog područja u Splitu na suđenje fra Petra Glavaša, župnika u Hrvacima (Sinj) te prilažu i zapisnik o saslušanja

---

OPUNOMOĆSTVO OZN-e za
Splitsko područje
Broj 782/44 dne *4.IX*/44

VIJEĆU VOJNOG SUDA OBLASTI VIII KORPUSA pri KOMANDI
SREDNJE DALMATINSKOG PODRUČJA
S p l i t

U smislu propisa Uredbe o vojnim sudovima od 24.V.1944.g. upućuje se na suđenje Fra PETAR GLAVAŠ pok. Mate rodom iz Vrgorca, župnik u Hrvacima.

Isti je bio glavni organizator ustaške milicije u svakome poznatom selu Hrvacima.

Prema njegovom priznanju lično je tražio od Talijana da ostanu u selu kao posada. Talijanima je dao podatke o braći Anti i Jerku Lovriću, da su oni opasni komunisti i da su zato u partizanima te da su otrov koji truje selo, našto su Talijani htjeli da im zapale kuću i interniraju obitelj. Okupatorskim vlastima je dao listu povjerljivih ljudi koje treba obući kao ustaše i tako organizirati seosku miliciju, što su Potočnik i satnik Botić uradili. Kod zloglasnog Potočnika je stalno urgirao da selo Hrvace pored milicije mora imat i posadu regularne vojske da bi se moglo braniti od partizana. Kao najpovjerljivijem, Potočnik je udovoljio i stavio posadu u Hrvacima. Priznaje da je Italijanima dao podatke o Šimunu Baliću koji je bio prethodno uhapšen a ne zna što je s njime bilo. Organizirao je obavještajnu službu i obaviještenja dobijao od Prković Andrije i Petra Gubera, te ih dostavljao ustašama u Sinj a povremeno italijanskoj komandi. Bio je u tijesnim vezama sa Petrom Stipanovićem i Jerkom Radom koji su glavni podstrekači protivu partizana a on je bio stvarno njihovi intelektualni podstrekač. Iz svog dnevnika o kretanju partizana davao je redovita obaviješteja njemačkom unter oficiru Jaroh. S oltara javno je prijetio seljacima da će dovest ustaše da pokupi redovinu ako mu oni ne dadu.

Svoja priznanja je potvrdio potpisom ali sada pokušava zanijekati izvrdavajući pojedine riječi u zapisniku.

Opće je poznato koliko je Fra Glavaš škodio narodno oslobodilačkoj borbi svojom stalnom saradnjom s okupatorom, kao gorljivi ustaša, te smo mišljenja da bi stroga kazna zadovoljila narodne mase kraja gdje je on protunarodno djelovao.

Umoljavamo Vas da nas izvijestite o rezultatu suđenja radi naše evidencije. *Isti je zadržan u našem zatvoru.*[444]

---

[444] Nadopisano rukom

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Opunomoćenik:

Z A P I S N I K

o saslušanju fra Petra Glavaša p. Mate iz Vrgorca, rodjen 1885 g, župnik u Hrvatcima.

Mislim da je podatke o braći Lovrićima Talijanima dao glavar Stipanović, jer je on sa njima bio u zavadi.

Ja sam od Talijana tražio da ostanu kao posada u Hrvatcima.

Ja sam dao podatke Talijanima o braći Anti i Jerki Lovriću partizanima, da su oni opasni komunisti, našto im je htio talijanski komandant popaliti kuće i internirati familije. Ja sam im tada rekao da su oni otrov koji truje čitavo selo.

Ja sam dao listu povjerljivih ljudi koje je trebalo obući u ustaše i tako organizirati seosku miliciju, ja sam rekao satniku Botiću i Potočniku da ću im dati popis povjerljiv osoba koji će biti naoružani, a onda da ih se službeno pozove u Sinj radi naoružanja i uniforme. Iza toga isti su bili pozvani.

Ja sam Potočniku govorio odnosno urgirao da u selo Hrvace pošalje jednu posadu koje će braniti selo od partizana. Mojim zahtjevima bilo je udovoljeno i poslana je posada.

Ja sam dao talijanima podatke o Šimunu Bariću to jest dali je on komunista našto sam ja rekao da jest. Što je bilo sa njim ja neznam. On je prethodno bio uhapšen.

Davao sam okupatoru obavještenja gdje se partizani nalaze, a kazivao mi je Prković Andrije ~~i Markulin Jure~~, koji su dolazili više puta k meni, takodjer mi je kazivao gdje se partizani nalaze i kuda se kreću Petar Guberac.

Doljanin Frano i Ante Radan bili su skloni za ustaški pokret.

Ja sam imao tijesne veze sa Petrom Stipanovićem i razgovarali smo o ustaškom pokretu. Petar Stipanović i Jerko Radan bili su glavni potstrekači protiv partizana.

Njemački unteroficir Jaroh tražio je od mene na koga bi se mogao osloniti na kretanje partizanskih trupa i ja sam mu davao obavještenja iz mojega dnevnika.

Ja sam javno sa oltara rekao svojim seljanima: u koliko mi nedate redovinu imam ja svoje ustaše i ja ću lako pokupiti redovinu uz pomoć ustaša.

P.P.P.

P Petar Glavaš [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 55, Vojni sud 8. korpusa NOVJ

113.

18. rujna 1944.

OZN-a splitskog područja dostavlja Sudskom vijeću oblasnog Vojnog suda VIII. korpusa pri Komandi splitskog područja predmete optuženih Ivice Ivana iz Segeta (Trogir) i Marka Maretića iz Sičana (Sinj) te predlaže da ih se "radi njihovog protunarodnog rada" kazni strijeljanjem

---

OZNA
SPLITSKOG PODRUČJA
Reg. *1078/44*
Položaj, 18.IX.44.

SUDSKO VIJEĆE OBLASNOG VOJNOG SUDA VIII KORPUSA pri KOMANDI SPLITSKOG PODRUČJA

U prilogu vam dostavljamo predmete optuženih IVICE IVANA Antina iz Segeta rodj. 1.VIII.1920, težak neoženjen i MARETIĆ MARKA pok. Bože iz Sičana /Dicmo/, rodj. 18.VIII.1887, oženjen, ima dvoje djece.

Iste radi njihovog protunarodnog rada predlažemo da ih se kazni strijeljanjem.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Opunomoćenik

Kopija, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 431, Opunomoćstvo OZN-e pri Komandi splitskog područja, kut. 47.

114.

24. rujna 1944.

Štab XX. divizije NOV Jugoslavije upućuje Komandi splitskog područja 26 osoba na prisilni rad

---

ŠTAB
XX DIVIZIJE NOVJ
Dne 24.IX.1944.

KOMANDI SPLITSKOG PODRUČJA

Upućujemo vam na prisilan rad niže navedene zarobljenike ove Divizije:

1. Marjanović Božu Šimunova, milicioner, sudjelovao u borbi, cijela obitelj milicionerska. Potreban nadzor.

2. Duran Luka Petrov uhvaćen s oružjem. Bio u domobranima od početka rata.

3. Spikić Jakov Antin uhvaćen s oružjem. Potreban nadzor jer će bježati.

4. Čajić Ante, ustaša od 1943, opasan, sudjelovao u akcijama.

5. Matić Martin Martinov u miliciji 1 g. dana, nadjen s oružjem opasan milicioner, sudjelovao u borbama. Potreban nadzor.

6. Brković Marko pok. Stipana, milicioner nije opasan, pokušaće bježati.

7. Ivčević Marko pok. Mate puške nije imao, glavar je i agitator, opasan špijun, potreban nadzor.

8. Ivčević Paško Božin opasan organizator i ustaša, kao i otac. Potreban nadzor.

9. Kušeta Marko pok. Luke u miliciji 1 g. dana. Opasan špijun, potreban strog nadzor.

10. Buzov Mate Jakovljev. Milicioner 1 g. dana. sudjelovao u predaji jednog našeg druga, potreban strog nadzor.

11. Ivčević Joko pok. Ivana milicioner od 1 g. dana. Nije naročito opasan, već je jednom uhvaćen i pobjegao.

12. Vidović Mate pok. Joke opasan ustaša i agitator, učestvovao u borbama, potreban strog nadzor.

13. Jukica Nikola pok. Ivana, opasan špijun, organizator. Sudjelovao u borbama.

14. Grizelj Mate pok. Mate, opasan ustaša, organizator. Sudjelovao u borbama. Potreban strog nadzor.

15. Gotovac Ante Lovrin, nije naročito opasan.

16. Lela Joko pok. Mate nadjen sa puškom, sudjelovao u borbi.

17. Žeravica Jakov pok. Ivana, isto kao i za Lelu.

18. Mešina Ante pok. Ante milicioner, tvrdi da mu je puška oduzeta dok drugi kažu da mu je kod njega.

19. Lela Nikola Antin, milicioner, nadjen sa puškom.

20. Žeravica Marko pok. Mate. Uhvaćen kao sumnjiv bez puške za vrijeme borbe.

21. Mešina Ivan pok. Marka isto kao gornji.

22. Mešina Mate pok. Grge, nije uhvaćen sa puškom, premda je ima sakrivenu. Nije je predao.

23. Bačić Božo pok. Mate kao gornji.

24. Matić Mate pok. Šime iz Čavoglava, nadjen u Umljanovićima za vrijeme borbe.

25. Perković mate pok. Petra milicioner 14 mj. pušku je sakrio i nije ju predao.

26. Koprtlja Ivan pok. Mate htio da puca na komandanta III. bataljona. Potreban nadzor.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Predsjedatelj kapetan,

M.P.[445] p. poručnik
Mirković [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 36, 11.7.2., 30/67

115.

28. rujna 1944.

Općinski komitet KPH Prgomet dostavlja KK KPH Trogir broj mobiliziranih osoba u NOV, te broj ustaša, kamišara i dezertera u rujnu

---

Opc.K.K.P. Prgomet.
Polozaj.28.IX.44.God.

Kotarskom K.K.P.H.
TROGIR.

Drugovi! Dostavjamovam Mjesecni izvestaj nase Opcine koliko je otislo ovog Mjeseca u redove N.O.V. tako isto i kamisara dezertera i iz Ustasa.

Selo	Donji Dolac	Mobilisano	28	iz Ustasa	5	Dezertera	1	Kamisara.	
„“	Sitno	„“	26	„“	5	„“	2	„“	-
„“	Sratok	„“	-	„“	6	„“	2	„“	10
„“	Trolokve	„“	-	„“	2	„“	3	„“	1
„“	Prgomet	„“	2	„“	1	„“	1	„“	-
„“	Labin	„“	-	„“	2	„“	2	„“	-
„“	Prapatnica	„“	38	„“	-	„“	-	„“	-
„“	Ljubitovica	„“	60	„“	-	„“	1	„“	-

[445] Nečitko.

Ukupno mobiliz. 154 iz Usta 21 Dezert. 12 Kamis. 11

/.../

Drugarski vas pozdravjam.

SMRT. FASIZMU - SLOBODA NARODU.

Za; Opc. K.K.P. Sakretar[446]

J Hrabar /Srbin/ [v.r.][447]

Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc. 2, KP-28/451

116.

Rujan/listopad 1944.[448]

Općinski komitet KPH Marina šalje izvješće KK KPH Trogir u kojem ga obavješćuje o zločinima okupatora, poraženoj „reakciji“, dezerterima s Malog Drvenika i o kamišarima kojima rukovodi Ivan Vidović „Bubin“

Općinski K.K.P.H.
Marina.

Drugarskom Kotarskom K:K.P.H. Trogir

[446] Nadopisano rukom
[447] Jerko Hrabar „Srbin“, r. 1913. u Trogiru (Josip Miliša: Učesnici ... , Trogirski kraj ..., str. 962)
[448] Nije označen nadnevak, ali pošto se radi o izvješću za rujan 1944., za pretpostaviti je da je pisan u listopadu ili pak u rujnu 1944. godine

Dragi drugovi! Saljemovam izvestaj, za mjesec IX. 44. godine

Politicka situacija na opcini Marina. Situacija na ovoj opcini je povoljnija od proslog mjeseca, a tose vidi stije narod povezan uz N.O.V. kao i uz N.O.P. a toseje vidilo bas u ovoj zadnjoj mobilizaciji, diseje narod u cjelosti odzvo u N.O.V. Takođe nije bilo nikakvog neoduševljenja od ostalog naroda da seje pita zasto ide u Vojsku i,t,d, Takođe dalje nas narod ostaje aktivan u svakodnevnom radu, prinasanju karavane i, t, d, a to je uslovilo i sama vojna situacija a to je odlaskom neprijatelja sa nase opcine, narod je uvjeren sto skoriji slom fasizma, stime sto nas narod prati događaje, preko zborov a sjela i konferencija. Dise upoznavao sa situacijom u svjetu, kao sa jakim napredovanjem C.A. ipadom svih satelitskih drzava, kao i dolaskom C.A. u nasu zemlju i ulaskom u Mađarsku. Takođe i jakom napredovanjem saveznika, na zapadu, i sami ulazak u Njemacku. Toji uvjerava sta skoriji zavrsetak rata. Stime se poboljsava i sama politicka situacija. Takođe da sva pljacka i teror neprijatelja nemoze da za strasi nas narod vec naprotiv zaostrava se vise mrznja prema neprijatelju. Neprijatelje kroz ovaj mjesec na podrucju ove opcine ubio 5/nasih roduljuba od toga 4/zene. Takođe odlaskom neprijatelja iz nasih sela, dije ostavio nagaz. mine od kojihje stradalo 2/muskarca dok je dvima drugaricama osjeklo noge a 1/ muskarac tesko ranjen. Opljackano na podrucju ove opcine krz ovaj mjesec a tosu sledeci. Razne hrane 20.139/kg razne robe 13/kom, vunene pređe 5/kg zlata 3/kom, magarac 7/kom, mazaga 2/kom;
Rad na političkom polju: kroz ovaj mjesec plodovi političkog rada uzpjesniji od proslog mjeseca i ako nismo uspjeli odrza zborova koliko prosli mjesec. Alije visi bio uspjeh, odrzano je zborova 7/na kimaje prisustvovalo 1220 narod sjela 23/konferencija 2/na kojimaseje u glavno tumacilo II zasjedanje AVNOJ-a i III. zasjedanje ZAVNOH-a kao i, ulogu jedinstvene N.O.F. u N.O.B. također u znak veselja pri dolasku C.A. u nasu zemlju, paljenoje 63/vatre u svim selima uspostavljene su zide novine. Di narod se upznaje sa događajim u svjetu, takođe su napisane u sva sela parole, u visjm brju, Broj parola na podrucju ove opc iznosi broj1920.
Po reakcionernim klikama: Sva neprijateljska uporista kojaje imao po nekim selima odlskom neprijatelja oni su razbiveni, ioni koji su se nalazili u zici i oni na zadnju opomenu Mrsala Tita oni su izisli iz zice i preklucili se uz N.O.P. koli su bili sposobni za vojsku, oni su stupili u N.O.V.
Jedino oni koji su u Slavoniju, ali oni nista ne pristavljaju za narod. Njih seje kod naroda razkrinkalo inarod je uvidijo njihov nepravilan rad. Takođe jos one koji su pobjegli iz Orljaka odlaskom neprijatelja u rogoznicu još se 4/u Rogoznici, a ostali su pobjegli za Njemačku. Ali i njih narod osuđuje kao i neprijatelje naroda. Još se mora zapaziti od nekih iz malog Drvenika koji su pobjegli u zicu 2/dezertera/pobjegli ispred mobilizacije a 1/je u službi neprijatelja od 15/VII/44.

Takodjer i kamiz Partija.

Koja je postojala i onaje razbijena jossje nalazi 4/ dezertera u kamiz partiji kojim rukovodi Vidovic Ivan (bubin) Kojije dezertira iz 13/Brigade.C.K.P. istije naoruzan. /.../

Uz drugarski pozdrav

S.....F.....S.....N

za opcinski Komitet Marina[449]
za[450] SAKRETAR

Dučić [v.r.][451]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc.2, KP-28/484

117.

16. rujna 1944.

Općinski komitet KPH Prgomet izvješćuje KK KPH Trogir o likvidaciji stanovitog Perkovića, mobilizaciji provedenoj u Ljubitovici i Prapatnici kojom zgodom se „izvuklo“ oko 22 kamišara i 8 dezertera

---

Opć. K.K.P. Promet.[452]
Položaj 16.IX.44. God.

Drugarskom K.K.K.P.H.

Trogir.

Drugovi Dostavjamo vam izveštaj ovih petnajst dana sa Ove OpćinePolitička situacija na našoj Općinije veoma dobra kako nije nikada bila dosada sa političkoj situaciji u svetu i kod nas narod ove Općine je svatijo onako kako moremo viditi i posamom mobilizaciji

[449] Nadopisano rukom
[450] Nadopisano rukom
[451] Stipe Dučić „Joceta“, iz Vinišća, član OK KPH Marina i član ONOO Marina (Josip Miliša: Učesnici..., Trogirski kraj...., str. 1120)
[452] Vjerojatno se odnosi na Prgomet

kako i zborove koje su se odrzali ovih dana u Donjem Docu i Sitnome tako da moremo zakluciti da dosanikada nije bila bolja kao sada politička i situacija obzirom na likvidiranje samog Perkovića tu je jedan veliki uspjeh za nas Narod i nasu N.O.B. Tako da ovih dana za samu Karavanu Žene se odazivju ko jedna isamo konje daju za karavanu. /.../ Obzirom na Proglas TITA možemo viditi daje tu ipak uspjeh te da je dosta uspilo izvući iz žice kao i kamis partije i dezertera kao same Mombilizacije kojaje sprovedena u Ljubitovici i Prapatnici, dase je sve odazvalo kojimanje dosao poziv i imajik i kojiman nije dosao poziv a odazvali suse u N.O.V.; obzirom na nas rad i akcije kojesmo napravili u Ljubitovici, i Prapatnici.
Broj dzertera i kamisara i onih kojisu dosli iz žice davam kažemo tačan broj to jos nismo pokupili podatke od svihsela tacno ali ukoliko smo skupili i saznali ipak moremovaj dati a prvoga izvestaj daćemova jo tacnije kadase pokupi tacno Mombisanik ima iz ljubitovice 60. nekoliko na dobrovolno iz Prapatnice 30. takosu dosli svi oni kojimaje dosao poziv Kamisara se je uspilo izvuvi oko 22 dezertera 8. a ostale iz zice tako dase tuce broj stase ranije izvuklo iz Perkovića
Bez ove zadnje akcije sa vojskom tućese broj bez ovih 30 satse predalo našoj vojsci u svim nasim selima 190. iznosi u kupan droj kroz ove petnajst dana./.../

Drugarskivas Pozdravamo
SMRT. FASIZMU.- SLOBODA. NARODU.

Za. Opc. K.K.P.

J. Hrabar (Srbin) [v.r.][453]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc. 2, KP-28/448

118.

1. listopada 1944.

OZNA splitskog područja dostavlja opunomoćenom oficiru OZN-e pri štabu VIII. brigade XX. divizije zapisnik o saslušanju dezertera Ivana Alajbega pok. Ante iz Vinišća, kao i podatke o još trojici dezertera iz Vinišća koji su s njim u vezi

[453] Jerko Hrabar „Srbin“, r. 1913. u Trogiru (Josip Miliša: Učesnici..., Trogirski kraj ..., str. 962)

OZNA
SPLITSKOG PODRUČJA
Br. 1149/44
Položaj, 1.X.44.

OPUNOMOĆENOM OFICIRU OZNE PRI ŠTABU VIII BRIGADE XX DIVIZIJE

U prilogu vam dostavljamo zapisnik salušanja dezertera ALAJBEGA IVANA pok Ante iz Vinišća koje su upućuje Vama na raspored.
Takodjer Vam dostavljamo podatke dezertera koji su u vezi sa Alajbegom, a koji su pred kratko vrijeme upućeni od strane Komande Splitskog Područja Vama na raspored.

1. DUČIĆ NIKOLA pok. Bože, koji je dezertirao i sklonio se u Trogir, odakle je otišao raditi sa Njemcima na bunkerima i bio glavni oragnizator svih onih koji su pobjegli u „žicu“.
2. ANDJELIĆ FRANE Antin, koji je bio često u društvu Vice Cvitanovića iz Marine, koji je bio glavni njemački špijun. Isti je svuda govorio protiv NOB-a.
3. KUSTURA IVAN pok. Andrije, nalazio se stalno u „žici“, krao robu od zbjega i družio se sa Njemcima.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 431, Opunomoćstvo OZN-e pri Komandi splitskog područja, kut. 65, OB-SL 65/608

119.

22. listopada 1944.

Općinski komitet KP Hrvatske za Makarsku dostavlja OZN-i popis 15 osoba, "najreakcionarnijih lica, koji su po svojim djelima zaslužili da ih se likvidira"

Općinski Komitet K.P. za Makarsku
dana, 22.X.1944.

O.Z.N.a.
Položaj

U vezi traženja druga File Perića, gledi dostavljanja podataka onih najreakcionarnijih lica, koji su po svojim djelima zaslužili da ih se likvidira. Dostavljamo popis lica koja su sljedeća:

1. Carević Marin iz Gornji Brela, koji se zadnje vrijeme nalazio kući.
2. Čapin /Sokol/ Fila iz Donji Brela, nalazi se kući i otvoreno špijunira.
3. Šošić Ante Šimunov, nekadašnji komandant zaštite, a sada otvoreni mačekovac, nalazio se je kući. Iz Donji Brela.
4. Štampica Mate iz donji Brela, nalazi se kući, ranije špijunirao a sada je zadnje vrijeme malo popustio.
5. Stanićić Vito iz Baškevode.
6. Stanićić Mirko iz Baškevode.
7. Divić Mile iz Baškevode, nalazi se kod kuće
8. Primorac Ante iz Baškevode, nalazi se kući.
9. Beroš Ante /Tikvica/ iz Bratuša, zadnje vrijeme se nalazio oko Makarske.
10. Brčić /glavar iz Tućepi/ nalazi se kući.
11. Kržanić Ante iz Podgore, nalazi se kući.
12. Nola Ivan Lukin iz Podgore, izgleda da se je prijavio mjesnom odboru.
13. Fratar Borić iz Podgore, nalazi se kući.
14. Deur Božo iz Igrana, zadnje se vrijeme nalazio u Makarskoj.
15. Jukić Marijan pok. Grge iz Živogošća, zadnje vrijeme bio u Makarskoj.

Dostavljamo gore navedena lica, koja su bila kroz ovo vrijeme na N.O.B. najštetniji po interesima N.O.P., a prema najnovijim uputama smo upoznati da likvidacija vrši po saslušanju suda.

Toliko do znanja
Uz drugarski pozdrav

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Za Općinski K.K.P.

Kopija, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 41, 11.40.3, 30/77

120.

27. listopada 1944.
Omiš

Opunomoćeništvo OZN-e za cetinsko područje dostavlja [Komandi cetinjskog područja] uhvaćene osobe i podatke o nekim osobama

---

Opunomočeništvo OZN-e za Cetinsko Područje
Broj: Službeno
Omiš, 27.X.44.g.

Druže Zeko!

Upućujem ti Matijević Antu i Munitić Ljubu, a ujedno ti šaljem podatke od onih koji se ne nalaze na ovom sektoru, a koji bi se mogli naći u Splitu.

Povodom vršenja ispitivanja onih koji su uhapšeni po kartotekama postoji mnogo lakih slučajeva za koje mislim da bi mogao da rješi sud pred Kotarskim N.O.O. Omiš, i dabi iste bilo suvišno upučivati Vojnom Sudu pri Području.

Po pitanju logora bilo bi potrebno da se što prije donose odluka o tome jer bi sa uspostavljanjem logora bio olakšan rad, jer bi iste predali sudu koji bi imao za dužnost za donošenje kazna. O slučaju Rogošić Špira dostavljam ti podatke, pak da vi donesete odluku o istome, tako isto upučujem ti Sivru Ivana iz Muća, jer će te o istome moći lakše dobiti podatke.

Podatke koje sam dobio od Opunomočeništva OZN-e Juž. Podr. za pojedine žandare isto vam dostavljam, jer će se mnogi naći na tom sektoru.

Ukoliko se složiš sa drugom tačkom, molim te da me odmah obavjestiš.

Pošto još nije stigao drug Pjero tako ti ne mogu dostaviti organizaciono stanje. Ukoliko imaš neke nove direktive iste mi pošalji.

Posla ima mnogo i sam se nemože, ali ipak će Lero sve prokumburit.

Primi drugarski pozdrav.

S.F.S.N.
...[454] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 42, 11.50.3., 30/80

[454] Potpis nečitak.

121.

28. listopada 1944.

Općinski komitet KPH Marina javlja Kotarskom komitetu KPH Trogir da su „reakcionarne klike“ uništene odlaskom okupatora jer su se kamišari Ivan Vidović „Bubin“ i drugi prijavili vlastima, a 40 osoba iz „žice“ se vratilo, dok se još tri dezertera kriju po šumi

---

Opc.K.P.H.Marina
Polozaj, 28/X/44

Drugarskom K.K.P.H.
TROGIR

Drugovi saljemovam izvjestaj za Mjesec Oktobar tojest za X/44.Godine
/.../ Po reakcijonernim klikama:Sva neprijateljska uporista, kojaje htijo, dajeh razvije u nasim seliman.Onisu razbijeni, jos proslog Mjeseca odlaskom neprijatelja iz nasih sela. I politicko djelovanje prouzrokovaloje, da imamo kamiz partija kojaje postojala, onaje razbivena.Istisuse prijavili do brovoljno N.O.Vlastima, kao i Vidovic Ivan (bubin) i drugi snjime. Jos se nalazu 3 dezertera kojisu bez oruzja krijuse po sumi. Morase naglasiti daje ito u spjeh disu i oni kojisu bili pobigli u zicu, kroz ovaj mjesec jise povratilo 40 odkojihje odma stupilo u Vojsku 30./.../

Za Opcinski Komitet K.P/H.
Marina
Dučić [v.r.][455]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc. 2, KP-28/462

[455] Stipe Dučić „Joceta“ iz Vinišća, član ONOO Marina i član OK KPH Marina (Josip Miliša: Učesnici..., Trogirski kraj..., str. 1120)

122.

28. listopada 1944.

Općinski komitet KPH Prgomet dostavlja KK KPH Trogir podatke o zarobljavanju nekoliko kamišara u selu Sratoku, te njihovih organizatora u Donjem Docu, ali se ističe da se još neki kriju po šumama dok ustaše iz Kaštela, Divulja i Trogira dolaze u partizane, pa je u NOV već privučeno preko 35 ustaša i ostalih

---

Opc. K.K.P. Prgomet
Polozaj 28.X.44.G.

Drugarskom K.K.K.P.H.
TROGIR.

Drugovi Dostavjamovam izvestaj za mjesec X.44.G.

Politicka situacija:/.../ Tako isto Selo Sratok je bolje na politickom polju nego ikada do sada takosmo uspjeli da pokupimo nekoliko kamisara i u putilijih Ozni a jos sta ima nekoliko jih suse razbolili tako daje sada taj narod dosta se popravio samo Pleme Juric kojeje bilo naj gore na nasoj Opcini, daje ovaj mjesec tako se popravilo dasve sta od njega trazis odusevljeno prikvata daje u karavani i na ostalim poljima rada i daje pomoci./.../Stase tice Donjeg Doca tamo smo uspili isto pokupiti neke organizatore Kamišara i predalijih uz popratno pismo OZNI. Ali tamo imade jos kamisara koji se kriju po sumama. Ali jih je dosta usled nevremena obolilo ali tamo seje isto bacilo težište rada kako bi na politickom polju moglijih dobiti za nas jer se je tamo izvsila Konfiskacija svim kamisarima. /.../Stase tice samog Labina tako da ovih zadnih dana dostaje narod Labina se je o predijelijo knama jer sada dosta je iz samog Labina doslo naroda kojisu bili u Zici i doloje dosta tih Ustacsa koji su bili u Kaštelima, Divuljama, i Trogiru, i odmase javili na Partizanskoj Strazi tako isto su dosli neki iz Opora sa obiteljima tako da mi radimo na tome da se odma javljaju/.../Isto tako Ljubitovica je dosta dobra ali tamo je neprijateljski garnizon i narodu nemores prici onako kao u druga Sela Sama Bristivi ca tamo je jos moremo vam javiti naj bolje selo nanasoj Opcini i tamo se dosta radi inarod je odusevljen sve knama. Sama reakcija je dosta popustila ovih zadnjih dana jer se stalno raskrikaje na svim poljima rada. Tako vam mozemo javiti da sta iz Ustasa sta onih kojise nisu bili obukli u neprijateljskoj slusbi doslojih je oko 35. koji su sposobni za nasu

Vojsku a i ma dosta vise naroda kojisu dosli bez svik iz zice tako dami na tome radimo i sve sta je sposobno za vojsku dosta vjamo Partizanskoj Strazi za Vojsku. /.../

Drugarskivas pozdravjamo.
S..F...S..N.
Za. OPC. K.K.P.

J Hrabar (Srbin) [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc. 2, KP-28/461

123.

29. listopada 1944.

Opunomoćeništvo OZN-e za Omiš upućuje Komandi cetinjskog područja uhapšenike, uz napomenu "iste smjestite u logor za prisilan rad"

Opunomočeništvo OZN-e za Omiš
Broj: službeno
Dana, 29.X.44. g.

Komandi Cetinjskog Područja

Položaj

Upučujem vam slijedeće uhapšenike s time da iste smjestite u logor za prisilan rad, dok se za iste ne prikupe podaci. Po sakupljenim podacima iste će mo vam dostaviti radi daljnjeg postupka.

1. Sinčić Ivan pk. Jakova iz Doca G. isti se nije htio odazvat našem pozivu, i ko takav služio ustašku vojsku do zauzeća Žrnovice. stupio u ustaše dana 20.VIII.44.
2. Lekšić Mirko pk. Mate iz Doca G. bio uhvaćen od strane domobrana u IV. mjesecu ove godine i od istih bio obučen i odveden u Zenicu na službu.
3. Muža Nikolu iz Topuskog koji je zadnje vrijeme bio na dužnosti kao domobran u Splitu. Isti je bio zaposlen u kancelariji kod poručnika Levara Djure koji je bio u Splitu. Stupio u domobrane dana 7 lipnja 43 na poziv.

4. Roščić Marko Lovrin iz Grabovca, stupio u ustaše dana 2.IV.44. g. a po njegovoj izjavi na prisilan način.
5. Perišić Mirko Andrijin iz Dugopolja, otišao na rad u njemačkoj u 1941 g.
6. Mandić Božo pk. Bože iz Zakušca. za vrijeme raspada Jug. vojske isti je kao zaštitar, razoružavao jug. vojnike, terorizirao narod, inaće pristaša HSS.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Za Opunomočeništvo:
...[456] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 43., 11.53.5, 30/81

124.

29. listopada 1944.

Dopis Štaba Dinarskog partizanskog odreda Opunomoćstvu OZN-e Cetinskog područja kojim se traži likvidacija jednog od zarobljenika u logoru Kula

---

Štab Din.Part.Odreda
Položaj, 29.X.1944.

Opunomoćstvu O Z N E
Cetinskog Područja
P o l o ž a j

Po dobivenim uputama od naših boraca viđeni su u logoru u KULI medju ostalima, jedan ustaša sa imenom JURE zvani KURO, prezime nepoznato, iz DUGOPOLJA, te STIPE DOTUR JURIN, poznati krvnik. Imenovani JURE je prigodom jedne borbe koju su vodili borci našeg I. bataljona u kojoj je teško ranjen jedan naš drug GRGO ŠESTO iz Otoka a koji nije mogao biti iznesen iz borbe, kada je ostao tamo ležati, taj isti JURE mu je iskopao oči i onda dotukao. Naši borci traže, ako je ikako moguće, da im se taj Jure izruči, kako bi se osvetili, kao što su to odmah iza borbe

[456] Potpis nečitak.

obećali pokojnome drugu Šesti. Ukoliko se isti još kod vas nalaze, ili ako je i rasporedjen u koju jedinicu, molimo vas da udovoljite želji naših boraca, koji ga poznaju da je bio krvnik i još su nas upozorili naši borci za MALEŠ Antu Šimunova iz Turjaka i PERIĆ Matu Ivanova iz Turjaka, da su učinili isto velika zla, pa ukoliko za ovu trojicu nije poznato da su takvi, uzmite prednje na znanje.

S.F.-S.N:

Za štab odreda

M.P.[457] Komandant – poručnik:

Poljak Mirko [v.r.]

Kopija, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 36, 11.21.1., 30/69

125.

3.studenoga 1944.

Kotarski komitet KPH Trogir šalje izvješće Okružnom komitetu KPH Split u kojem se navodi da narod u selima Sratok, Donji Dolac i Labin nije oduševljen partizanskim pokretom, te u Ljubitovici ima sedam dezertera dok je u Općini Marina velika glad, a za Trogir se ističe da je u NOV "izvučeno" sedam osoba iz Narodne zaštite

---

K.K.K.P.H.Trogir
3-XI-44

Drugarskom
Okružnom Komitetu K.P.H.
Split
---

[457] Pečat Štaba Dinarskog partizanskog odreda

Dragi drugovi!

Šaljemo vam mjesečni izvještaj za mjesec oktobar 1944 god.
/.../Na Općini Prgomet, iako se je većina javila u našu vojsku, sam narod nije mnogo oduševljen za naš pokret. To se isto nemože reči općenito več za pojedina sela, kao naprimjer, Sratok, Donji Dolac i Labin, a iz same Ljubitovice kroz ovaj mjesec je dezertiralo iz VIII Brigade 7 boraca, koji su ostali kod kuča sve do oslobodjenja. Mnogo onih koji su bili pobjegli ispred naše mobilizacije su sa odlaskom njemaca se povratili svojim kučama. Medju njima ima i onih koji su bili obučeni u Ustaše. Več ih je dosta takovih do vedeno u Komandu Mjesta, a nastavlja se da se prijave ili dovedu svi ostali bilo onih koji su se povratili ili onih koji su se krili. Na ovoj Općini ima onih koji su Ustaški raspoloženi, ali sigurno sada kad je oslobodjen cijeli kotar i sa pojačanim radom čemo ih raskrinkati.
Na Općini Marini političko stanje je nepromjenjivo, naravno da je kod naroda veliko oduševljenje sa oslobodjenjem Trogira. Samo kod njih se opaža i vidi velika iscrpljenost i glad, tako da na ovoj općini danas več 90% nema ništa drugo več malo smokava, sa svim tim narod nije pokolebao. Na ovoj Općini se neosječa nikakavog neprijateljskog rad ili ubacivanja parola sa strane reakcije.
Na Općini Trogir političko stanje je prilično dobro, naročito na onoj strani kopna, dok onaj dio na Čiovu ima nešto reakcije, zapravo četničke koja je kočila našu mobilizaciju./.../Uspjeli smo izvuči iz Zaštite sedmoricu koji su se javili u našu vojsku. Dok, svi ostali koji su iz Zaštite pozvani u vojsku nisu htjeli primiti poziv i čak su pri tome bili drski. Opaža se najviše četničke reakcije koja širi razne parole, kao naprimjer da se pola milijuna Srba i Engleza bori protiv Crvene Armije./.../Narod je čisto ustrašen, kao da je očekivao nešto strašnoga sa dolaskom partizana valjda u pogledu dezertera i slično. Vidi se neraspoloženje i radi toga čak i govore, da je Trogir dao 5-600 boraca, i da ih je večina medju njima od prvih dana, a da nema nijednog Trogiranina oficira./.../

Drugarski vas pozdravla mo!
Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Za Kotarski Komitet K.P.H.

M.P. [458]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc. 2, KP-28/463

[458] Otisnut okrugli pečat sa sljedećim tekstom:"Kotarski komitet Komunističke partije Hrvatske Trogir" u čijoj se sredini nalazi petokraka sa srpom i čekićem

126.

14. studenog 1944.
Sinj

Komanda mjesta Sinj upućuje Vojnom sudu oblasti VIII. korpusa NOVJ Vijeću pri Komande cetinskog područja osam osoba iz Obrovca i Gale (Sinj), zbog nepravilnosti u mljevenju žita

---

Komanda Mjesta Sinj
Broj: 583/44
14.XI.1944.

VOJNOM SUDU OBLASTI VIII. KORPUSA N.O.V.J.
VIJEĆU PRI KOMANDI CETINSKOG PODRUČJA
S I N J

Upučujemo Vam slijedeće: mlinara iz mlinice "Kosinac":

Bilobrk Nikolu, Bilobrk Vida, Bilobrk Juru, Bilobrk Tonči, Jura Ajdučić /radnik u mlinici/, Mravak Pilu, Mravak Božu i Mravak Ivana, dok smo Narandić Mirjana i Bošković Branka pustili na posao u mlinicu da bi mogli izdati žito koje se u mlinici nalazi u većim količinama.

Razlozi hapšenja su slijedeći:

Dana 10.XI.1944. godine uputili smo u njihov mlin na Kosinac 1841. kg. kukuruza a iz mlina smo primili 1742. kg. brašna znači 99. kg. manje a k tome je žito bilo samliveno vrlo krupno, a kao posvjedočenje šaljemo Vam uzorak ostataka prosijanog brašna. Odpadaka je bilo više od 10%.

Dan 11.XI.1944.g. predali smo u isti mlin 3147. kg. kukuruza a natrag smo primili 3036. kg. brašna, znači manje 111. kg. Žito je bilo samliveno kao i gore navedeno.

Vama ih upućujemo da Vi uzmete ih na postupak.

S.F. - S.N.!

Politkomesar: ...[460] [v.r.]

M.P.[459]

Zamj Komandanta: ...[461] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 55, Vojni sud 8. korpusa NOVJ, kut. 2.

[459] Okrugli pečat: Komanda cetinskog područja (u sredini zvijezda petokraka).
[460] Potpis nečitak.
[461] Potpis nečitak.

127.

15. studenog 1944.
Split

OZN-a splitskog područja dostavlja OZN-i za oblast VIII. korpusa NOV Jugoslavije popis likvidiranih ustaša, koji su se nalazili u logoru "Gripe"

OZNA
SPLITSKOG PODRUČJA
SLUŽBENO, dne 15-XI-44.
Reg; broj 1341/44.

Otsjeku zaštite naroda za oblast VIII. Korpusa
OZNE za Hrvatsku!

Dostavljamo Vam popis likvidiranih ustaša, koji su se nalazili u logoru na "Gripe", da bi imali točan uvid za njihov protunarodni rad i radi čega su strijeljani.

Na dnu spiska su četvorica ustaških bandita, koji su predani Oblasnom vojnom sudu, radi sudjenja.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[462] Za OZNU:
Grubišić Ljubomir [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 39, 11.28.1, 30/74

[462] Okrugli pečat: Opunomoćstvo OZNE splitskog područja za oblast VIII korpusa (u sredini zvijezda petokraka).

128.

15. studeni 1944.[463]

Popis likvidiranih zarobljenih pripadnika Hrvatskih oružanih snaga (HOS) u logoru Gripe u Splitu

---

Popis likv. Zarobljenih ustaša koji su bili u logoru „Gripe“

1. Veič Filip Matin iz sela Neoriča, općina Ogorje, stupio u ustaše 1.XI.43. ranije bio u miliciji u Neoriču 14 mjeseci. Učestvovao u akciji skupa sa Talijanima u pljački na Muču i palenju kuća. Kao milicioner učestvovao i svim akcijama proti NOV-e u Neoriču. Kao milicioner teroriso narod i tikao.
2. Marasovič Pave Markov iz sela Neoriča, općine Muč, stupio u ustaše 10.IX.41. Kao ustaša učestvovao u svim borbama na Neoriču proti partizana. Skupa sa Talijanima učestvovao u akciji pljačke na Muču i palenja kuća. U Dicmu je bio kad je ubijen pok. Mirko Radoš odbornik. Učestvovao je u posljednjoj pljački stoke u Sušcima /Dicmo/ kada je otjerano sa strane ustaša 18 volova.
3. Veič Sipe pok. Joze iz sela Neoriča, općine Ogorje, stupio u ustaše VI. mj. 44. Ranje je bio milicioner u Neoriču i Dicmu. Učestvovao je kao milicioner u svim borbama proti partizana u Neoriču i u akciji skupa sa Talijanima na Muč kada su pljačkali narodu sve do čega su došli i palili kuće. Na Dicu teroriso i prisiljavao ljude da stupe u ustaše. Učestvovao u akciji na selo Krušvar, kojom prilikom su bile zapaljene kuće naših boraca. Učestvovao je u svim akcijama oko Dicma. Tada su u nekoliko puta bili ubijeni slijedeći iz Dicma: Mirko Radoš iz Korita, Bože Sušak iz Sušaka, pok. Petar presjednik odbora. Tada su ujedno i palili kuće po ovim mjestima.
4. Marendić Ivan pok. Mije iz Gornjeg Muča, stupio u miliciju 5 mj. 42 god, a u ustaše u 44 god. Kao milicioner učestvovao u akciji skupa sa Talijanima u Muču. Kao ustaša učestvovao u pljački sela Dicma i palenju kuća.
5. Zubak Frano Petroc iz Neoriča, stupio u ustaše VI. mj. 44, ranije bio milicioner. Bio je u NOV i dezertirao. Poslije no što je pobjegao iz NOV-e teroriso i prisiljavao da idu u ustaše. Učestvovao kako i gornji.
6. Vrdoljak Dujo pok. Mije iz Neoriča, stupio u ustaše 10.VIII.44, ranije bio u miliciji. Učestvovao kao i gornji.
7. Okovič Vladimir Franin iz Zagreba, stupio u ustaše 7 mj. 43. Tekstilni mehaničar. Učestvovao u borbama po Bosni, Kordunu i Baniji. Pljačkaš i bandit. Bio je ustaški vodnik.
8. Balič Ivan pok. Blaža iz Dugopolja, stupio 1.I.43. Učestvovao u svim akcijama palenja Kotlenica, Dugopolja i Doca. Pljačkaš i bandit.

---

[463] U dokumentu nema naznačenog datuma, no riječ je o popisu koji je bio priložen uz dopis OZN-e splitskog područja br. 1341/44 od 15. studenog 1944., upućen OZN-i za oblast VIII. Korpusa (vidi dokument broj 127.)

9. Veič Nikola Matin iz Neoriča, stupio u ustaše 7 mj.44 godine, ranije bio milicioner i špijun u Neoriču za vrijeme Talijana. Učestvovao u prokazivanju naših drugova.
10. Vuka Ante Grgin iz Prugova, stupio u ustaše 10 mj. 43 godine. Učestvovao u ubistvu naše drugarice odbornice u Konjskom Marije Čulič. Pljačkao je po selima okolnim i tukao na bloku u Grlu prolaznike.
11. Stupalo Nikola Jozin iz Neoriča, stupio u ustaše 6 mj. 44, ranije je bio milicioner. Učestvovao sa Talijanima u pljački na Muču. Takodjer učestvovao u svim akcijama u Dicmu. Pljačkaš.
12. Veič Ante pok. Nikole iz Neoriča, stupio u ustaše II. mj. 43, ranije je bio milicioner. Ustaški organizator i milicije. Učestvovao u svim akcijama po okolnim selima.
13. Landikušić Jure pok. Mate iz Neoriča, stupio u ustaše 7 mj. 44, ranije je bio milicioner. Palio kuće po Muču i bio Talijanski špijun.
14. Novaković Marko Jozin iz ~~Bračanca~~, stupio u ustaše 5 mj. 44. Bio je kurir ustaški i špijun. Učestvovao u akcijama na Bračancu, kada su bili zaklani 8 ljudi u komšiluk Paradjine, kada je ubijen pok. Tode Prosenica i Marija Culiš.
15. Burič Ivan Jakova iz Srijana, stupio u ustaše 3 mj. 43. Ustaški špijun. Kao ustaša naročito je bio opasan u Omišu, proti obitelji naših boraca. Učestvovao u ubijstvu naših drugova u Jasenicama.
16. Vidošević Nikola Vjekoslava, iz Bročanca, stupio u ustaše 7 mj. 44. Ranije je bio milicioner. Učestvovao u akcijama kada su bili ubijeni i poklani 8 ljudi iz komš. Paradjine, pok. Tode Prosenica i Marija Čuliš.
17. Novaković Ante pok. Mate izi Bračanca, stupio u ustaše 3 mj. 43. Učestvovao u akcijama klanja i ubijanja u Bročancu nad pravoslavnim.
18. Podnar Zdravko pok. Stjepana iz Zeleče /Bosna/ ustaški zastavnik, stupio u službu 6 mj. 41. Učestvovao u borbama oko Travnika i u Bosni. Istakao se je u borbama na Klisu, gdje je ujedno bio zarobljen.
19. Kalinič Jerko pok. Marka iz Bračanca, stupio u ustaše 5 mj. 43. Učestvovao u akcijama klanja pravoslavnih u Bračancu.
20. Lukin Slavko Jozin iz Putišića, stupio u ustaše 2 mj. 44. Ranije je bio milicioner. Bio je takodjer u partizanima, odakle je nakon jedan dan dezertirao. Učestvovao u palenju Cetinjske krajine.
21. Jeličić Nikola Ivanov iz Gornjeg Muča, stupio u ustaše 7 mj. 43 god. Učestvova sa Talijanima u akciji na Muču. Pljačkaš i bandit. Bio je ustaški kurir.
22. Vučković Božo Jurin iz Dugopolja, stupio u ustaše 7 mj. 43. god. Učestvovao u akcijama na Bračancu, kada su bili poklani pravoslavni.
23. ...[464]šević Ante Grgin iz Bračanca, stupio u ustaše 7 mj. 43. god. Učestvovao u akcijama na Bračancu, kada su bili poklani pravoslavni. Takodjer je učestvovao u palenju Kotlenica i Dugopolja.
24. Tukić Petar pok. Luke iz Biska, stupio u ustaše 7 mj. 44, ranije je bio milicioner. Učestvovao u svim akcijama dok je bila milicija u Bisku, protiv NOV. Kao ustaša učestvovao u palenju Liske, Krušvara i Kotlenica.
25. Stupalo Jozo Markov iz Neoriča, stupio u ustaše 7 mj. 44, ranije je bio milicioner. Učestvovao je u svim borbama protiv NOV kao milicioner. Kao ustaša učestvovao u svim akcijama oko Dicma.

[464] Nečitko.

26. Perišić Mijo pok. Marka iz Dugopolja, stupio u ustaše 8 mj. 44 godine. Ranije je bio milicioner. Učestvovao u svim akcijama na Bračancu, Kotlenicama i Liski.
27. Brčić Petar pok. Frane iz Brštanova, stupio u ustaše 5 mj. 44. Ranije je bio u Antikomunističkim bandama oko Zadra.
28. Kulić Mijo Josipov iz Dugobaba, stupio u ustaše 5 mj. 43. Učestvovao u ubijstvu pok. Vuke iz Oprugova i njegova sina koji je bio u proleterskoj brigadi. Takodjer učestvovao u svim akcijama na Bračancu.
29. Brčić Frane Matin iz Vučevica, stupio u ustaše III. mj. 43 god. Učestvovao u hapšenju pok. Druga Vrlike člana Kot. NOO-a Muč, koji je poslije toga bio na zvjerski način mučen i ubijen. Pljačkao po Donjim Kaštelima.
30. Marović Ivan Blažev iz Korušaca, stupio u ustaše 2 mj. 42 god. Bio u borbama po Bosni. U zadnje vrijeme pljačkao po Kaštelima.
31. Brčić Nikola Mijin iz Vučevice, stupio u ustaše 8 mj. 43. Učestvovao u borbama po Bosni kao ustaša i domobran. Inače je od prvog dana u neprijateljskoj vojsci. Pljačkao u zadnje vrijeme po Kaštelima.
32. Mladar Ivan Mijin iz Vučevice, stupio u ustaše 15.I.44, ranije je bio domobran. Vršio je stalno zasjede po Kaštelima. Ustaški rojnik, koji je pljačkao po poljima i kućama. Batino je u zatvoru.
33. Giljanović Luka Stipin iz Labina, stupio u ustaše 3 mj. 42. Ranije je bio u Njemačku na radu i krusu. Učestvovao u borbama u Kordunu i Baniji, gdje je ujedno i palio. U borbama je bio ranjen.
34. Kapetanović Jozo pok. Marka iz Ogorja Donjeg, stupio 6 mj. 44, ranije je bio domobran. Bio je u NOV, odakle je dezertirao. Učestvovao u ubistvu odbornika Radje i pljački oko Muča i Dima.
35. Kapetanović Jure pok. Marka iz Ogorja Donjeg, stupio u ustaše 2 mj. 44, ranije je bio domobran. Bio je u NOV, odakle je pobjegao iz Š.G.S.D.O.P, gdje su za njim pucali naši borci. Učestvovao je u pljački po selima Ramljane, Muč Gornji i Donji, Crivaci i Postinje. Učestvovao u uvijstvu Karubin Mate p. Jure iz sela Raduniča.
36. Galešić Stipe pok. Ivana iz sela Neoriča, stupio u ustaše 11 mj. 41 godine. Dezertirao iz NOV odmah u početku. Učestvovao u borbama proti partizana u Zavidovići u bosni. Pljačkao i palio kuće.
37. Vrdoljak Ivan pok. Marka iz Neoriča, stupio u ustaše 10. mj. 41 god. Učestvovao u borbama po Bosni, Kordunu i Baniji. Pljačkao po selima.
38. Sarič Stipe Jurin iz Neoriča, stupio u ustaše dobrovoljno 2 mj. 43. Zarobljen od partizana kod Muča, pušten kući, odakle je ponovno otišao u ustaše. Učestvovao u pljački u Sinjskoj krajini i Dugopolju.
39. Pisac Jure Lovrin iz Dugobaba, stupio u ustaše 10 mj. 41 god. Učestvovao u akcijama po Bosni, Bihač i Zavidovići, te oko Travnika. Kao ustaša učestvovao u akcijama u pravcu Lečevice, gdje je pljačkako i palio.
40. Petroček Ivan Vinskov iz Zemuna, stupio u ustaše 7 mj. 42. Dobrovoljac. Učestvovao u akcijama Karlobag, Senj, Sušak i Ljubljana. Učestvovao skupa sa Talijanskim fašistima u palenju kuće po Hrvatskom primorju i Sloveniji.
41. Čatipović Ivo Jurin iz Dicma, stupio u ustaše 9 mj. 44 god. Ranije je bio milicioner u Dicmu. Učestvovao u akcijama oko Dicma, Krušvara i Kotlenica gdje je pljačkao i palio.

42. Stupalo Ivan Matin iz Neoriča, stupio u ustaše od 10 mj. 42. Za to vrijeme pobjegao je iz ustaša i prijavio se je dobrovoljno u partiziane, odakle je poslije 5 mj. No što je bio u NOV ponovno pobjegao ustašama. Bio je u jurišnicima – krvnički bataljon u dicmu. Učestvovao u akcijama kada su bili ubijeni Mirko Radoš, Božo Sušak i Petar sušak iz Dicma.
43. Sočo Petar Pavlov iz Neoriča, stupio u ustaše 6 mj. 44. Ranije je bio milicioner. Učestvovao u borbama proti NOV na Neoriču. Pljačkaš narodne imovine. Tukao je u zatvoru u sinju.
44. Labinčić Ljubo Matin iz Klisa, stupio u ustaše 10 mj. 43. Učestvovao u svim akcijama na Bračancu, kada su bili poklani pravoslavni. Pljačkao je.
45. Maretić Nikoal pok. Jakova iz Dicma, stupio je u ustaše 3 mj. 44, ranije je bio milicioner. Ustaški organizator. Učestvovao u akcijama i borbama na Neoriču. Palio je kuće po Muču i pljačkao.
46. Burazin Marijan Mijin iz Labina, stupio u ustaše 8 mj. 42. U prvo vrijeme je bio u borbama po Lici. U Omišu je stavljao obitelji narodnih vojnika na bunkere. Pljačkao i palio.
47. Podrug Nikola pok. Ivana „zvani Šore“ iz Korpivna, stupio u ustaše 2 mj. 43. Učestvovao u svim akcijama proti NOV. Pljačkao i palio u Dugopolju, Bračancu i Kotlenici. Učestvovao u ubistvu 7 partizana iz Brača. Ubio je pok. Vuku iz Prugova i njegova sina.
48. Vrdoljak Jakov Stipana iz Dicma, stupio u ustaše 7 mj. 41 god. Ustaški propagator. Bio je u ustaškoj mladeži. Teroriso je narod dok je bio u Dicmu. Učestvovao u akcijama palenja sa Talijanima u Kotlenicama i Mosoru.
49. Matić Petar Matin iz Krušvara, stupio u ustaše 1 mj. 43 god. Zapalio je 3 kuće Vladović u Liski. Učestvovao u akcijama palenja Dugopolja, Kotlenica i Liske. Tukao je u zatvoru.
50. Čapeta Jakov pok. Jure iz Dicma, stupio u ustaše 2 mj. 42. Ustaški organizator i propagator. Prisiljavao je ljude da stupe u miliciju u Dicmu. Učestvovao u hvatanju prvoboraca, koji su imali napasti Dicmo, a koji su bili strijeljani u Sinju. Odredjivao ustašama koliko će tko uzeti od opljačkanog. Učestvovao u svim akcijama oko Dicma, Kotlenice i Dugopolja.
51. Zebić Ante pok. Marka iz Dicma, stupio u ustaše 4 mj. 43. Učestvovao u akcijama oko Dicma i okolnih mjesta. Bio je u Jurišno-krvničkom bataljonu. Pljačkao i palio. Tukao je pok. Petra Šuška u ustaškim bunkerima na Dicmu.
52. Bošnjak Jozo Grgin iz Dicma, stupio je u ustaše 17.VI.42. Učestvovao u borbama na Kordunu, Baniji i Glamoču. U zadnje vrijeme u okolici Splita učestvovao u pljački i palenju /Solin/.
53. Čatipović Miško pok. Ilije iz Dicma, stupio u ustaše 9 mj. 42 god. U zadnje vrijeme služio je u Dicmu u jurišno-krvničkom bataljonu. Učestvovao u svim akcijama, kada su bili ubijeni naši drugovi. Pljačkao i palio po Dicmu. Zadnji dan su odnijeli 18 volova iz sušaka.
54. Zebić Martin Antin iz Dicma, stupio u ustaše 6 mj. 44. Ranije je bio milicioner od 41 god. Ustaški kurir u početku. U zadnje vrijeme bio je u jurišnom bataljonu i učestvovao u svim akcijama ubijanja i pljačke u Dicmu.
55. Maretić Petar Šimunov iz Sičana /Dicmo/ stupio u ustaše 6 mj. 42 god. Ustaša koljač. Ubio je druga Mirka Radoša. Bio je stalno u društvu sa Križanom Maretićem

zloglasnim. Učestvovao u hapšenju naših prvoboraca oko Dicma, koji su poslije bili strijeljani u Sinju.

56. Maretić Nikola pok. Bože iz Dicma, stupio u ustaše 2 mj. 44. Ranije je bio milicioner. Isto kao i pod broj 55.
57. Čapota Ante pok. Jure iz Dicma, stupio u ustaše 1 VI. 43. Ranije je bio u zaštiti i milicioner od prvog dana. Učestvovao u hapšenju prvoboraca oko Dicma, koji su strijeljani u Sinju. Talijanski špijun. Hvalio se je, što je i potvrdjeno da je u kapitulaciji Italije ubio načelnika I. Dalmatinske brigade. Učestvovao u pljački, palenju po Dugopolju, Kotlenicama, Dicmu.
58. Parčina Mate pok. Luke iz Kladnjica, stupio u ustaše 10 mj. 41. Učestvovao u borbama na Jahorini, na Palama kod Sarajeva, Romaniji, oko Glamoča, Kordun, Banija. Naše je zarobljene drugove tukao prilikom sprovadjanja.

Popis ustaša, koji su upućeni Oblasnom vojnom sudu za Dalmaciju, a koji su bili javni koljači i zlikovci.

1. Brčić Petar pok. Frane izi Brštanova, stupio u ustaše 5 mj. 44. Ranije je bio u "Antikomunističkim bandama" oko Zadra. Vidi broj 27 spiska strijeljanih.
2. Giljanović Josip Markov iz Labina, stupio u ustaše 2 mj. 43 god. Pljačkaš, Dovodnik. Više Perkovića zauzeo je sa svojim rojem jednu čuku, kada je poginulo 6 boraca-partizana. vadio je mine koje su partizani postavljali ili ih je prokazivao njemcima. Tukao je po Kaštelima i krao stalno po noći u polju. Učestvovao je u hapšenju pok. Luke Pribudića, koji je strijeljan od ustaša.
3. Čatipović Ivan pok. Ante "Strujo" iz Dicma, stupio u ustaše 10 mj. 43. god. Bio je u jurišno-krvničkom bataljonu u Dicmu, gdje je prednjačio nad svim ustašama u zvjerstvima. Ubio je pok. Božu Suška. Pomogao pri ubistvu Petra Šuška i pok. Mirka Radoša iz Korita. Ubio je jednu ženu u sušcima iz puške. Napao je u akcije sa riječima "Kolji pali ustašo". Pljačkao zadnjih nekoliko dana stoku po Dicmu. Učestvovao u akcijama palenja po Dugopolju i Kotlenicama.
4. Mandić Ante Šimin iz Sratoka, bio je u ustašama od 5 mj. 43 god. Učestvovao u pljački i palenju po selima Trogirske zagore. Učestvovao je u ubistvu dvojice partizana u Kaštel Štafiliću. Tada je bio ubijen pok. drug Klišmanić i jedan drugi, čije ime neznamo.

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

129.

16. studenog 1944.
Sinj

Presuda Vojnog suda oblasti VIII. korpusa NOVJ Vijeća pri Komandi cetinskog područja osmorici osoba iz Obrovca i Gale (Sinj), "radi nehajstva u mljevenju žita", na kazne prisilnog rada i naknadu štete

---

Vojni sud
Oblasti VIII Korpusa N.O.V.J.
Vijeća pri Komandi cetin. područja
Broj. 78/44 Dne, 16.XI.1944 god.

P R E S U D A

"U IME NARODA JUGOSLAVIJE !"

Vojni sud Oblasti VIII Korpusa NOVJ Vijeće pri Komandi cetinskog područja sastavljeno od potporučnika Dušana Jurića, zamj. komandanta Komande cetin. područja, kao predsjednika vijeća, zastavnika Ilije Šarića, int. oficira, Kom. cetin. područja, borca Mamuzić Ante, te zapisničara Slovinić Mihovila; u krivičnom postupku protiv Bilobrk Nikole, Bilobrk Vida, Bilobrk Jure, Bilobrk Ante, Ajdučić Jure, Mravak Filipa, Mravak Bože i Mravak Ivana, radi nehajstva u mljevenju žita, na javnoj usmenoj raspravi održanoj dana 16.XI.1944 god. u sjedištu Komande cetinskog područja donijelo je slijedeću

p r e s u d u :

1/ Okr. Bilobrk Nikola pok. Mate i majke pok. Tomice rođ. Žanko, iz Obrovca /Sinj/, star 56 god., Hrvat, rimokatoličke vjere, oženjen, nepismen, mlinar.

2/ Okr. Bilobrk Vid pok. Mate i majke pok. Tomice rođ. Žanko, iz Obrovca /Sinj/, star 61 god., oženjen, nepismen, Hrvat, rimokatoličke vjere, mlinar.

3/ Okr. Bilobrk Jure pok. Josipa i majke pok. Šime rođ. Efendić, iz Obrovca /Sinj/, star 59 god., oženjen, nepismen, Hrvat, rimokatoličke vjere, mlinar.

4/ Okr. Bilobrk Ante Ivanov i majke Pave rođ. Runje, iz Obrovca /Sinj/, star 18 god., neoženjen, pismen, Hrvat, rimokatoličke vjere, mlinar.

5/ Okr. Ajdučić Jure pok. Joze i majke pok. Pavice rođ. Petričević, iz Gale /Sinj/ star 58 god., oženjen, nepismen, Hrvat, rimokatoličke vjere, radnik u mlinu Bilobrk Nikole.

6/ Okr. Mravak Filip pok. Andrije i majke pok. Ane rođ. Delić iz Gale /Sinj/ star 68 god., oženjen, nepismen, Hrvat, rimokatoličke vjere, mlinar.

7/ Okr. Mravak Božo pok. Andrije i majke pok. Ane rođ. Delić iz Gale /Sinj/ star 64 god., oženjen, nepismen, Hrvat, rimokatoličke vjere, mlinar.

8/ Okr. Mravak Ivan Jozin i majke Anđe rođ. Mišura iz Gale /Sinj/ star 14 god., neoženjen, pismen, Hrvat, rimokatoličke vjere, mlinar.

k r i v i s u :

1/ što je njihovom nepažnjom nestalo u dva navrata ukupno 210 kg. brašna,

2/ što su usljed nehajstva prekrupno samljeli žito tako da su svojom krivnjom upropastili brašno za 10%, te su prema tome počinili krivično djelo u smislu čl. 15 st. 7 Uredbe o vojnim sudovima, pa ih ovaj sud

o s u đ u j e :

one ad 1/, 3/, 4/, 5/ i 7/ na 2 /dva/ mjeseca prisilnog rada i solidarnu naknadu štete u iznosu od 700 /sedamsto/ kg. žita i to 500 /petsto/ kg. za nastalu štetu usljed prekrupnog mljevenja, a 200 /dvjesto/ kg. usljed efektivnog manjka žita, na osnovu čl. 16 st. b/ i h/ Uredbe o vojnim sudovima;
oni ad 2/ i 6/ rješavaju se krivnje i puštaju se na slobodu, jer je utvrđeno da isti nijesu bili prisutni u mlinici kad se je žito mljelo;
onaj ad 8/ riješen je krivnje usljed njegove maloljetnosti.

O b r a z l o ž e n j e

Komanda mjesta Sinj je u dva navrata predala mlinicama na Komincu 4889 kg. žita i to 10. ov. mj. 1742 kg., a 11 ov. mj. 3147 kg., te se je prigodom preuzimanja brašna pokazao manjak od 99 kg. od prve partije, a 111 kg. od druge partije. Nikomu od osuđenih mlinara nije se mogla dokazati krađa, ali ovaj sud ih je pronašao krivim što primljenom žitu nisu posvetili onu pažnju koju bi inače posvetili da se je radilo o njihovoj svojini.

Osim toga je utvrđeno da je žito kako prvi tako i drugi put prekrupno samljeveno, te je usljed toga naša vojska pretrpjela daljnju štetu od 10% tj. od circa 500 kg. Njihova obrana da je prekrupno samljeveno usljed pomanjkanja svijetla nije osnovana, jer su to kasnije i sami opovrgli izjavljujući da su ipak mogli urednije samljeti da su posvetili malo više pažnje mljevu.

Prema tome kada se uzme u obzir da je naša vojska ogromnom mukom stekla ove količine žita, time što su joj dali naši siromašni i ispaćeni rodoljubi-otrgnuvši od grla svoga i svoje djece - ipak optuženici nisu vodili o tome ni najmanje računa, već su svijesno počinili ovu štetu usljed svoga nemara nad teškom mukom stečene svojine naše vojske.

Uzevši u obzir kao olakšavajuću okolnost njihovu odmaklu dob ovaj narodni sud je donio presudu kao u dispozitivu.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zapisničar:	M.P.[465]	Predsjednik vijeća - ppor.:
Mihovil Slovinić [v.r.]		Dušan Jurić [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.55, Vojni sud 8. korpusa NOVJ, kut. 2.

[465] Okrugli pečat: Komanda cetinskog područja (u sredini zvijezda petokraka).

130.

26. studenog 1944.

Vojni sud oblasti VIII. korpusa NOVJ Vijeće pri Komandi cetinskog područja upućuje Zarobljeničkom logoru "Kula" na izdržavanje kazne prisilnoga rada pet osoba

---

Vojni sud
Oblasti VIII Korpusa N.O.V.J.
Vijeća pri Komandi Cetinskog Područja
Br. 70/44 Dne, 26.XI.1944 god.

ZAROBLJENIČKOM LOGORU "KULA"

Dolje navedeni osudjenici upućuju se Tom logoru na izdržavanje kazne prisilnoga rada i to:

1.) Bilobrk Nikola pok. Mate, 2.) Bilobrk Jure pok. Josipa, 3.) Bilobrk Ante Ivanov, 4.) Mravak Božo pok. Andrije, koji su osudjeni od strane ovog suda svaki po 2 mjeseca prisilnoga rada.

Nad gore imenovanim voditi nadzor kod njihovoga rada, te za iste imate svako 15 dana izvještavati ovaj sud njihovo ponašanje, kao i izvršenje datog im rada.

Takodjer Vam se upućuje na izdržavanje kazne od 2 mjeseca - prisilnoga rada i osudjenik Ajdučić Jure pok. Joze, te sa istim postupiti kao i sa gore navedenim.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU !

Istražitelj - Zastavnik:

Po završetku kazne tj. 14-I-1945 god.
uputite iste ovom sudu sa priloženim
karakteristikama o istima.[466]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 55, Vojni sud 8. korpusa NOVJ, kut. 2.

[466] Nadopisano rukom.

131.

27. studenoga 1944.
Marina

Općinski komitet KPH Marina izvješćuje KK KPH Trogir o uništenju kamišara, iako još postoje neki što se „skitaju bez oružja“

Opc.K.P.Marina
Dana, 27/XI/44

Drugarskom,K.K.K.P.H.
TROGIR

Drugovi šaljemovam izvještaj mjesečnog rada za mjesec XI/.

/.../Po reakcijonernim klikama
Sva neprijateljska uporišta kojaje htijo dajeh neprijateljubaci i razvije u naša sela. Oni su razbijeni i podpuno iz trebljeni iz naših sela. Kao i političko djelovanje neprijatelja u našim seliman potpunoje likvidirano. Tako i kamiz partija kojaje postojala u našim seliman onaje razbijena, tako neki pojedini govore da još vidi neke gdise skitaju bez oružja alismo mišljenja dajih i ne postoje u našim seliman./.../

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU

SEKRETAR

Lučin Ivan [v.r.][467]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc. 2, KP-28/465

[467] Ivan Lučin pok. Stipana, r. 1917., iz Vinišća, bio sekretar OK KPH Marina (Josip Miliša: Učesnici..., Trogirski kraj..., str. 1123)

132.

Bez datuma

Popis nekih civila, financa i domobrana iz logora Gripe u Splitu dovedenih u studenome 1944.

ZAROBLJENIČKI LOGOR, GRIPE SPISAK CIVILA /.../ 10/

Red Broj /.../	Prezime i ime /očevo ime/	Mjesto i godi na ro djenja	Detaljan opis	Od kada se nala zi u logoru	Osuda	Gdje se sa da na lazi
1152	Kostović Josip /p. Ivana/	Drvenik 1891	Hrvat, podvornik Kotarskog Suda Sinj, oženjen,2 dj. 6 raz. os.škole, nije služio Jug. vojsku 1 brat u NOV sa sinovima i kčerima; nezna zašto je dove den, uhvačen /.../	18.XI.1944.		19.XI. 1944 Komisija odredila N.O.V.[468]

ZAROBLJENIČKI LOGOR, GRIPE SPISAK FINANCA /.../ 3.

---

[468] U istom fondu, kut. 165 nalazimo „spisak likvidiranih narodnih neprijatelja, poslije oslobodjenja Sinja“ koji je MUP FNRJ, Opunomoćstvo uprave drž. bezbjednosti za kotar Sinj br. 296 od 14.IV.1948. uputilo Odjeljenju Uprave državne bezbijednosti (za oblast Dalmaciju), Split na kome se pod rednim brojem 17. nalazi „ Jozo Kostović pok. Ivana i majke Panza Ivanice, rodjen 1.II.1891. god. u Drveniku, kotar Trogir. Za vrijeme i prije okupacije živio u Sinju, kao ključar Sudskog zatvora. Oženjen, s jednim djetetom; Hrvat.- Uhvaćen 25.X.1944. godine, prilikom oslobodjenja Sinja i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog područja, zato sto je bio zakleti ustaša i kao takav postavljen za ključara na sudski zatvor u Sinju, gdje je tukao rodoljube, oduzimao hranu, ucjenjivao familije zatvorenih rodoljuba itd.“ Podatci su međusobno kontardiktorni jer se u logorskim podatcima navodi da je 19.11.1944. upućen u NOV, a ovdje se u spisku navodi da je uhvaćen u listopadu 1944. i po kratkom postupku likvidiran. Zatim po prvom izvoru ima dvoje djece, po drugom jedno dijete. Kao majka se navodi Panza Ivanica, a radi se o Pensa Ivanici jer prezime Panza nije postojalo u to doba na Drveniku, a niti danas ne postoji

/.../

341	Gjeldum Jakov /Martina/	V. Drvenik 1906	Hrvat, ima 4 r. Osnovne šk., oženjen, ima 1 dije- te, sl. Jug.v. 9 mj.,fin. podpregl.u NDH, 1 brat obješen u Sinju	24.XI 44 kući

/.../

ZAROBLJENIČKI LOGOR GRIPE SPISAK DOMOBRANA /.../ 19/

/.../

749	Barušuć Blaž[469] /Jakovljev/	Vinišće 1905	Hrvat, smetlar,nepismen, oženjen, 3 dj. u Jug.slu. u Pionirima,u NOV.1 mj. dana i odpušten kao bolestan.	5.XI44 kući

/.../

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

133.

4. prosinca 1944.
Split

Komandant logora "Gripe" izjavljuje vojno-sudskom istražitelju kod Komande splitskog područja, da je iz logora "odvedeno oko 350 zarobljenika, bez dozvole istražitelja

---

Komandant logora Gripe
dana. 4.XII.1944. god.

Na traženje vojno sudskog istražitelja kod Komande spl. područja izjavljujem da je iz ovog logora odvedeno oko 350 zarobljenika, bez dozvole istražitelja, a na traženje

[469] Radi se o Blažu Marušiću Jakovljevu, ne „Barušuću" jer takvo prezime u Vinišćima nije postojalo.

druga majora Sekulića i druga Ljubuškoga, koji mi je podnašao popis onih koje imam uputiti u Vojsku. Odvodili su ih u više grupa u jačini od 30-50 ljudi, a jednom prilikom 121, a drugi put 101.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[470] Komandant logora
...[471] [v.r.]

Izvornik, rukopis
Državni arhiv u Splitu, f. 195, Zbirka dopunskih preslika arhivskog gradiva iz inozemnih arhiva – Arhiv oružanih snaga - Beograd, kut. 42, P-VPV Komanda Sp. Pod. 43-45.

134.

12. prosinca 1944.

Okružni komitet KP Hrvatske biokovsko-neretvanski u dopisu Oblasnom komitetu KPH za Dalmaciju, navodi da "mišljenja smo da se Juru Jurišića odmah strelja, bez obzira na daljnju istragu i dokumenta"

OKRUŽNI KOMITET K.P.H.
Biokovsko-Neretvanski.
dne. 12.XII.1944.

Drugarskom
OBLASNOM KOMITETU K.P.H.
za Dalmaciju

Dragi drugovi!

Kada su nedavno članovi ovog Komiteta drug Gabro i ...[472] bili u Splitu, razgovarali su sa drugovima iz Otsjeka OZN-e VIII Korpusa, odnosno tražili njihovo mišljenje o postupku prema Juri Jurišiću, koji se sada nalazi kod njih u zatvoru. Obzirom na ogorčenost masa makarskog kotara prema njemu, spomenuti drugovi iz našeg Komiteta izrazili su mišljenje da se Jurišić strelja. Drugovi iz OZN-e su na ovo dali neodredjen odgovor. Da bi izvršili streljanje traže konkretne podatke, kojih mi dovoljno nemamo. Otsjek posjeduje nešto materijala koji ga tereti, ali oni to smatraju nedovoljnim i od nas su zatražili konkretniji materijal protiv njega, kojeg mi ne možemo pronaći. Zašto mi nemamo konkretnih podataka razlog je, što za vrijeme okupacije u Makarskoj

[470] Nečitko.
[471] Potpis nečitak.
[472] Nečitko.

nijesmo imali dobrih i sposobnih obavještajce, koji bi uspjeli njega pratiti i otkriti njegov tajni rad protiv N.O.Pokreta, kojeg je sigurno vršio. Poznavajući Juru Jurišića i znajući da je on za vrijeme svog vladanja u Makarskoj, kada je bio Gradski načelnik, slao komuniste u koncentracione logore, medju kojima su bili drugovi Sepica Jurčević i Vide Mihaljević, koji je u logoru i streljan. Sigurni smo, da bi kao takav, ako bi ostao na životu ometao naš daljnji rad i razvitak. Najvažnije je, da se mase makarskog kotara interesuju o našem potupku prema Juri Jurišiću i ogorčeni su što je taj zlikovac još na životu. Neki prijatelji Jure Jurišića /reakcioneri/ koriste ovakav naš postupak prema njemu govoreći, da on nije bio loš čovjek, kao što je masama poznato da je bio zlikovac, pljačkaš, a naročito za vrijeme njegovog vladanja, kada je bio načelnik Općine Makarska. Još više, isti reakcioneri, preko nekih naših odbornika žestoko se zalažu za Juru Jurišića, da bi ga nekako oslobodili, dok je još na životu.

U vezi sa ovim, mišljenja smo da se Juru Jurišića odmah strelja, bez obzira na daljnju istragu i dokumenta. Ako se ovaj naš predlog usvoji, može se a i treba izdati oglas o njegovoj likvidaciji, preko kojeg bi mi upoznali mase u makarskom kotaru.

Neznamo radi čega drugovi iz OZN-a ustručavaju se izvršiti naše traženje, ako to mase traže, a mi potvrdjujemo.

Uz drugarski pozdrav

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Za Okružni Komitet:
...[473] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1222, Oblasni komitet KPH za Dalmaciju, kut. 6

135.

13. prosinca 1944.
Split

Izvješće Opunomoćstva OZN-e za splitsko područje II. otsjeku OZN-e za oblast VIII. korpusa NOVJ "o držanju svećenstva poslije oslobođenja"

Opunomoćstvo OZNE za
Splitsko područje
Br:..... 13.XII.1944.

[473] Potpis nečitak.

II. Sekciji Otsjeka Zaštite Naroda
za Oblast VIII. Korpusa OZNE za Hrvatsku

U vezi vašeg traženja izvještaja o držanju svečenstva poslije oslobodjenja, dajemo vam ukratko njihovo držanje na osnovu nekoliko konkretnih slučajeva koji mogu da okarakterišu njihov sadašnji stav:

Dolaskom našim u Sinj jedan dio svečenstva se bio povukao sa ustašama, ali su bili pohvatani, dok se veći dio sakrio po Sinju i okolici. U samostanu je bio ostao samo gvardjan, koji je dočekao partizane sa pozdravom: "Fašizam umire - sloboda se radja". S njim je bilo još nekoliko starijih fratara. Jedini od fratara koji je mirno dočekao partizane i to na ulici bio je stari fratar fra Ivan ..atinac[474] koji se inače nikad nije protiv NOP-a isticao niti radio. Dan prije našeg ulaska u Sinj stupili su u partizane fra Ivan Mandac i još jedan fratar.

Hapšenjem nekolicine istaknutih fratara ustaša i vršenjem premetačine u samostanu, fratre je zahvatio ogromni strah, tako da se uopće nisu vani pokazivali i držali se sasvim povučeno. Njihov strah se najbolje očitovao tim, što su prilikom dolaska druga Vice Buljana i Vicka Krstulovića slavili u sva zvona, poslali su i svoje pretstavnike na doček. Pozvali su pretstavnike naše vlasti na večeru koju su se naši odazvali.

Poslije puštanja na slobodu uhapšenih fratara i kad su vidili da ih se više ne dira samostan je ponovo oživio. Već tada su počeli da zalaze medju narod, šalju svećenike u razna sela da govore misu. Tako su u selo Otok ponovo poslali fra Ivana Vukušića kojeg su kasnije povukli. Medjutim selo nagovoreno od istoga, pošto je isti već duže godina tu; sa potpisima traži da se isti ponovo vrati u Otok. Vukušić je poznati neprijatelj NOP-a koji je i prije bio u Otoku i tamo protiv NOP-a radio.

Sadašnji direktan rad svečenstva u Sinju nemože da se opazi, ali njihov rad protiv NOP-a sada se sastoji u tome što preko ljudi njima bliskih ubacuju razne parole. Do ovih konstantacija se dolazi tkao, što se od ljudi njima bliski čuju naprimjer komentari o dogadjajima u Grčkoj, koji imaju svrhu da narod prestraše. Tako pričaju o lošim odnosima nas i Engleza, o tome kako Saveznici nama nude hranu, ali da mi nećemo da primimo i sl.

Fra Joakim Friganović, koji je od nas bio uhapšen, a poslije pušten, dolazio je stalno u bolnicu Cetinskog Područja, nasrtljivo ispovijedati ranjenike, te svakom donosio medaljicu. Jednom drugu, koji je umirao izmamio je 4.000 kuna za misu. (Ovo je slučaj za koji ste nam vi javili da je jedan fratar ukrao novac umirućem drugu).

Takodjer se opazilo, da u bolnici u Sinju, časne sestre skidaju sa zidova naše parole i da svojim govorom ranjenicima i svojim držanjem rade protiv NOP-a, te su iste iz bolnice uklonjene.

Nikakva drugog vidnog djelovanja sa strane fratara u Sinju se ne opaža.

Svečenstvo u Vrlici ne postoji, osim jednog svečenika, koji se sasvim drži povučeno. Na Muću takodjer svečenstva nema.

Takodjer ne opaža se nikakav aktivan rad svečenstva u Omišu i Trogiru, osim što se opaža kod ljudi njima bliskih izvjesni tendenciozni komentari, kao i kod onih u Sinju.

Takodjer kod svečenstva u Splitu se ne opaža neki vidan rad protiv NOP-a, osim par slučajeva koji nam govore kako je raspoloženje njihovo prema nama. Don Mladen Alajbeg je poslao ženi streljanog Ante Luetića zlatno "Srce Isusovo" sa natpisom "neka

[474] Prvo slovo prezimena nečitko.

joj u ovim teškim danima bude utjehom". Jedna drugarica, partizanka, srela je na ulici fra Ivana Abrusa, kojeg je odprije poznavala i htjela mu dati ruku. Ovaj je odbio sa riječima: "Ne trebaš mi". Švore u domačinskoj školi, krivo gledaju našu djecu koja pjevaju partizanske pjesme. Sa istima vrlo loše postupaju, zabranjuju im pjevati naše pjesme, dok su sa djecom nama nenaklonjenih roditelja vrlo ljubazne i umiljate.

Glavni centri na našem području, gdje je do sada bilo glavno djelovanje svečenstva su Sinj i Split. Tu su oni bili najaktivniji, imali najjači kadar, dok u ostalim mjestima njihov rad se vrlo malo opažao, a to je zato što su ostali kotarevi uglavnom bili pod našom kontrolom.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Opunomočenik:

Kopija, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 431,Opunomoćstvo OZN_e pri Komandi splitskog područja, kut. 47.

136.

19. prosinca 1944.

Opunomoćstvo OZN-e srednje-dalmatinskog područja Otsjeka za oblast VIII. korpusa NOVJ dostavlja OZN-i oblasti VIII. korpusa NOVJ podatke o broju zatvorenika i logoraša

---

Opunomočeništvo O.Z.N.E e.
Sred. Dal. Otočkog Područja
Otsjeka za Oblast VIII Korpusa
Broj: 227/44 dne 19.XII.44.g.

Otsjeku Zaštite Naroda Oblasti VIII Korpusa
O.Z.N-e za Hrvatsku

Dostavljamo vam traženi broj zatvorenika i onih koji se nalaze u logoru, prema traženju dobivene depeše.

Smrt Fašizmu - Sloboda Narodu!

Opunomoćenik:

S p i s a k Z a t v o r e n i k a O.Z.N-e s u d a, i
p o s l a t i h n a p r i s i l a n r a d.

1. U zatvoru Opunomočeništva O.Z.N-e ima 7 zatvorenika
2. Otsjeka Zaš. Nar. Oblasti VIII Korpusa koji su poslati iz Italije 2 zat.
3. Od Suda, nema ni jednog zatvorenika.

Poslato na prisilan rad /Sv. Andrija/

Svega ukupno u logoru sa Talijanima ima 120

1. Talijana koji su bili u V Bat. I Dalm. Brigade, a poslije raspuštanja poslati kako nepoćudni 34
2. Imade ih 5 koje je Komesar Kom. S.D.O.Područja poslao kao nepoćudna lica prije formiranja O.Z.N.e pri Kom. S.D.O.Područja.
3. O.Z.N.e XXVI Divizije N.O.V.J. 2
4. Suda XXVI Divizije N.O.V.J. 2
5. Suda Štraba Mornarice N.O.V.J. 2
6. O.Z.N-e Vrhovnog Štaba, 3 za kojih se čekaju podatci, a ćija smo vam imena depešom poslali.
7. Vojnog Suda pri Komandi S.D.O. Područja 16
8. ...[475]

Svega ukupno gore imenovanih poslatih na prisilan rad do broja 120 su: Komande Splitskog i Komande Šibenskog Područja.

P.S. Ovi svi koji se nalaze u Logoru Sv. Andriji, a nisu opasni, bit će upućeni na raspored operativnim jedinicama i to: XX Diviziji N.O.V.J., prema upustvima Glavnog Štaba i VIII Korpusa, a kazna će im biti odložena do konca rata.

Kopija, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 36, 11.16.12, 30/70

[475] Pod 8 nema navoda.

137.

21. prosinca 1944.
Nerežišće

Dopis Komande mjesta Brač oficiru OZN-e pri Komandi srednjedalmatinskog otočnog područja o dezerterima na otoku Braču

---

KOMANDA MJESTA BRAČ
BR. 755
21.XII.1944.
NEREŽIŠĆE

Oficir OZN-e pri Komandi Sred.Dal.Otočkog Područja

Vis

U vezi dopisa od 16.XII.t.g. izvještavamo slijedeće:
Upsljednje vrijeme na otok se je prebacilo nekoliko dezertera i to: Papić Nikola iz Mirkica, Stipičić Ivan iz G. Humca, Trutanić Ante /Mačka/ iz zaselka Selce. Ovoj Komandi prijavili su se sami prva dvojica, a naknadno smo izvješteni, da se opunomočeniku O.Z.Ne drugu Mardešiću prijavio Štambuk Ivan, dok se za Trutanićem još traga.

Dezerteri nijemci zarobljenici o kojima smo već ranije izvjestili Komandu Područja, bili su pronadjeni i uhapšeni.
Pošto su bili bolesni, te kao takvi su nakon par dana umrli od bolesti.

Drug Vence Bošković /Avliž/ nalazi se u Radnoj Četi pri ovoj Komandi, isti je bio u zbijegu u Italiji, koji je tamo navodno bio u nekiom Engleskom magazinu, gdje je prodavao robu i koristio se sa 200-300 hiljada lira, nakon toga je uhapšen i sproveden u Vis Komandi Područja, koja ga je nakon sprovedene istrage uputila na raspored ovoj Komandi.

Njegova politička pripadnost ranije veliki Anglofil, a u početku našeg pokreta nije se najbolje o njemu izražavao.

U Radnoj Četi gde se danas nalazi pokazao se kao dobar radnik

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Politkomesar:
...[476][v.r.]

Komandant:
Štambuk Dane [v.r.]

---

[476] Nečitko

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 37, 11.18.2., 30/71

138.

22. prosinca 1944.

Opunomoćstvo OZN-e biokovsko-neretvanskog područja dostavlja OZN-i za oblast VIII. korpusa izvješće o stanju u vrijeme i nakon "oslobođenja" na njihovom području

---

Opunomoćstvo OZN-e
Biokovsko-neretvanskog područja
22.XII.1944. god.

OTSJEKU ZAŠTITE NARODA OBLASTI VIII.
KORPUSA OZN-e za Hrvatsku
S P L I T

Na vaše traženje dostavljamo vam slijedeći

I Z V J E Š T A J

I. a/. Stanje neprijateljskih garnizona na našem području pred oslobodjenje uglavnom je ostalo nepromjenjenu. Okupatorske snage bile su dosta jake, a glavni njihovi garnizoni u Metkoviću, Ploči, Imotskom, Vrgorcu i Makarskoj. Njemački garnizon u Zagvozdu u jačini od 120, vojnika bio je likvidiran po borcima Grupe Odreda Biokovsko-neretvanskih. U zadnje vrijeme vršeni su česti napadi i prepadi naše vojske na neprijatelja. Dva do tri dana pred konačno povlačenje Nijemci su povukli neke manje garnizone u Metković, Vrgorac, Makarsku i Imotski. Uslijed svega ovog zavladao je strah, kod neprijatelja. Taj strah je pojačan time što se medju vojnicima pričalo da nastupaju jake partizanske snage i da pretstoji invazija, koja će uslijediti zajednički od partizana i Saveznika. Tada su učestala dezrtiranja iz ustaške i domobranske vojske, a osobito na imotskom kotaru. Domobrani su bježali kući ili u NOV, uglavnom sa oružjem. Bilo je slučajeva da su Nijemci pucali za ovim dezerterima.

Na našem području nismo imali četnički raspoloženih sela, osim sela Glušći na metkovskom kotaru, gdje su bili organizovani četnici u jednoj četi. Medjutim, od prilike mjesec dana prije oslobodjenja ta jedinica se raspala, a svi Gluščani pošli u NOV. većim dijelom u XXIX Diviziju, a manji dio u jedinice koje su se nalazile na Biokovu. Od tog vremena svaki njihov vojnički i politički rad u vezi četništva potpuno je zamro, već

naprotiv - narod tog sela pristupio je N.O. Pokretu osim dvojice vodja /komandira i zamjenika/, koji su po oslobodjenju uhvaćeni od NOV.

U ovakovoj situaciji širila je reakcija HSS-a svoju propagandu time, što je pričala da će se iskrcati Englezi. Osobito je bila aktivna na Imotskom kotaru, gdje je širila vijesti da će uskoro otići Nijemci, ali da neće doći partizani, nego da će vlast zauzeti "Zaštita", i tome slično. Na kotaru Metković reakcija je bila uglavnom dotučena i nije se osjećalo njeno djelovanje. Na kotaru Vrgorac i Makarska reakcija je širila svoje parole, iako u maloj mjeri. Govorilo se da će doći Englezi i da partizani neće imati nikakove vlasti, te da će oni /reakcioneri/ moći raditi što hoće. Medjutim, narod na ova dva kotara nije nasjedao ovakovim glasinama, već je čvrsto stajao uz NOP.

b/ Naša organizacija na terenu nije bila provedena do kraja. Razlog tome jest taj, što je Opunomoćstvo kasno formirano, a sve do oslobodjenja bilo je bez opunomoćenika /koji je bio zarobljen/, naš sektor velik, a mnoga sela nepristupačna zbog neprijateljskih garnizona u njima. Kotarski povjerenici postojali su u sva četiri kotara, a tako isto i svi općinski povjerenici. Na kotarevima Makarska, Vrgorac i Metković postojali su povjerenici u oko 3/5 sela, dok na Imotskom samo u manjoj polovini.

Rad povjerenika uopće nije zadovoljavao Bivši R.O.C. nije ostavio nikakove sredjene kartoteke, već je o pojedinim narodnim neprijateljima bilo pisano u raznim izvještajima, a Opunomoćstvu nije bilo moguće kroz tako kratko vrijeme urediti kartoteku, tim više što je trebalo najprije provesti organizaciju na terenu. Naš plan rada prilikom oslobadjanja bio je utvrdjen u glavnim crtama, ali nije mogao biti preciziran obzirom na istaknute manjkavosti, a naročito kad se uzme obzir to da sastanak sa opunomoćenikom nije bio održan, jer se ovaj nalazio u zarobljeništvu sve do oslobodjenja. Drugovi iz Opunomoćstva imali su upadati u mjesta skupa sa vojskom, pohvatati narodne neprijatelje, pokupiti razne neprijateljske arhive, omogućiti pravilno, preuzimanje bivših ustanova od NOO-a, postaviti kontrolu kretanja, i slično.

II. a/ 21. listopada t.g. oslobodjena je Makarska i Primorje do Ploče od neprijatelja. Nešto prije Nijemci su se povukli, a ostavili su kao zaštitnicu ustaše, sa kojima su naše jedinice vodile borbu. Ustaše su se zatim povukli preko Staze za Vrgorac. Naše jedinice odmah su ušle u Makarsku i druga sela po Primorju. Zatim su Nijemci i ustaše napustili Vrgorac i povukli se prema Ljubuškom. Naša vojska upala je u Vrgorac, zatim na Veliki Prolog /Dusina/ i pozvala dusinjske ustaše da se prijave i donesu oružje. Drugi dan prijavilo se oko 40 Dusinjana, dok su s ostali javljali poslije postepeno. Na granici kotara Vrgorac i Ljubuški /kod mjesta Orahovlja/ bila se probila ustaška satnija Dane Miloša i tu vodila borbu sa našim borcima, braneći im prilaz u Hercegovinu. Kroz to vrijeme nadirale su naše snage od Dubrovnika prema Metkoviću, a Imotski je bio skoro potpuno opkoljen od jedinica IX. Divizije i udarnih bataljona. I Metković i Imotski kroz kratko vrijeme su oslobodjeni, a malo zatim Ljubuški.

Prigodom povlačenja sa našeg sektora Nijemci su rušili komunikacije i postavljali mine. Razrušili su rivu u Makarskoj, Stazu, Dubce, jedan tunel kao i samu prugu Metković-Ploča. Skupa sa neprijateljskom vojskom povukli su se uglavnom svi ustaški funkcioneri, te njihovi i njemački špijuni čija imena smo vam već dostavili.

Narod na Vrgorskom i Makarskom kotaru dočekao je oslobodjenje sa ogromnim oduševljenjem. Vojsci su priredjene ovacije, pravljeni su slavoluci i posipalo se cvijeće. Na Metkovskom kotaru oduševljenje je bilo takodjer veliko. Jedino, ovdje je narod bio malo uplašen uslijed dolaska hercegovačke divizije, jer su medju vojnicima poznavali

neke bivše četnike iz okolnih sela. Na imotskom kotaru naši simpatizeri dočekali su N.O. Vojsku radosno, dok su se ustaški simpatizeri i reakcioneri, koji su očekivali dolazak Engleza, razočarali u očekivanju i povukli sami u sebe. Nastalo je nepovjerenje prema svakome, a to se osobito opazilo nakon što je uslijedilo hapšenje narodnih neprijatelja.

b/ Iako je oslobodjenje nastupilo iznenadno i nije bio detaljno izradjen plan rada prilikom oslobadjanja, Opunomoćstvo se je prilično snašlo u prvom nastupu. Kad je nastupilo oslobadjanje Opunomoćstvo je brojilo samo tri člana, jer je opunomoćenik - kako smo izvijestili - bio zarobljen. Jedan član nalazio se u Vrgorcu, jedan u Makarskoj, a treći je bio na terenu Imotskog i očekivao pad grada. Drugovi u Makarskoj i Vrgorcu povezali su se sa Komandama Mjesta i sa njihovim stražarima, vršili hapšenja narodnih neprijatelja, jer bataljon Narodne Odbrane nije još bio stigao sa Hvara. Opunomoćenik je baš u to vrijeme bio oslobodjen i stigao u Makarsku, gdje je prispio i Bataljon Narodne Odbrane. Tada je održan sastanak u Makarskoj sa drugom Trutinom, koji je donio izvjesne direktive, tj. o kontroli kretanja, odredjivanju sata kretanja, osnivanju kontrolno-saobraćajnih otsjeka, čemu se je odmah i pristupilo. Zatim je opunomoćenik pošao do Imotskog, a jedan član do Metkovića, jer se oslobodjenje tih mjesta očekivalo svakog časa. Takodjer je i bataljon N. O. bio rasporedjen, odnosno pojedine čete odmah otpremljene na sva četiri kotara. Budući da. nije bilo uredjene kartoteke, te da je uslijed slabih komunikacija povezanost medju članovima bila slaba., to su se u samom radu dogadjale razne nepravilnosti. Osobito se to dogadjalo na Imotskom i Metkoviću. Kad su članovi Opunomoćstva došli u ta mjesta, zatvori su bili natrpani sa zatvorenicima. Naime hapšenja nisu vršena samo po nalozima Opunomoćstva, već su hapsile Komande Mjesta, NOO-i, pojedinci, što u prvi mah Opunomoćstvo nije uspjelo spriječiti. Članovi su se tako uglavnom pozabavili rješavanjem odnosno raščišćavanjem zatvora, jer je medju uhapšenicima bilo dosta, koje je trebalo odmah pustit. Zabavljeni ovakovim poslovima, ostale važne stvari rješavane su na dohvat, bez sistematskog plana. Ipak, nije učinjen neki propust koji bi za sobom povukao veće posljedice. Svi narodni neprijatelji za koje se znalo da se nalaze u mjestima uhvaćeni su, osim onih koji su prije pobjegli i dobro se krili. Pokupljene su neprijateljske arhive gdje su se pronašle. Povezanost sa ostalim našim ustanovama bila je dobra. Uslijed pomanjkanja kadrova nisu se odmah osnovali kontrolno-saobraćajni otsjeci, već se sa tim odugovlačilo nekoliko dana.

c/ Postupak vojske na našem sektoru prilikom oslobadjanja bio je pravilan na svim kotarevima, osim na kotaru Imotski. Na ovom kotaru jedinice III. i IV. Brigade prilikom upada učinile su niz nepravilnosti, a to sve zato što su borci kao i rukovodioci smatrali da dolaze u "ustašku kulu", gdje ne postoji naših simpatizera a niti narodne vlasti. Bilo je čak takovih slučajeva, gdje su komesari kao i intendanti Brigada izdavali nalog da zamjenik komandanta Mjesta napusti grad, a isto tako htjeli su uhapsiti članao O. K. koji im je ukazivao na njihove greške i suprostavio se njihovim odlukama. Sve ovo je izazvalo slab utisak kod masa u gradu Imotskom. Tako su i Metkoviću neki vojnici išli po kućama i od civila na svoju ruku uzimali razne predmete, kao satove, cipele itd. Zbog ovakovog postupka nastalo je negodovanje kod naroda, ali je to bilo spriječeno. Na Makarskom i Vrgorskom kotaru nije bilo nepravilnosti koje bi upadale u oči.

Vojno pozadinske vlasti počele su odmah djelovati u oslobodjenim mjestima. U prvom momentu postupak je bio dosta dobar, kao i saradnja sa NOV. Suprotno tome, izbijale su razne nesuglasice izmedju vojnopozadinskih vlasti i NOO-a. Nije postojala koordinacija rada, a niti su znali tačno svoje nadležnosti, tako da su zasjecali jedni u rad

drugih. To se naročito uočavalo po pitanju konfiskacije i rekvizicije potrebnih artikala. Inače rad vojno-pozadnskih vlasti bio je dobar. Odmah se pristupilo mobilizaciji za NOV, u čemu je učinjen jedan velik propust s tim, što su sela odmah mobilisana dok se nije tako aktivno pristupilo mobilizaciji gradjanstva i činovništva, što je na imotskom kotaru prouzrokovalo neraspoloženje seoskih masa i u mnogome prouzrokovalo dezerterstvo ili ne prijavljivanje u NOV. Medju narodom imotskog kotara čula su se negodovanja i primjedbe na račun Mobilne Komisije. Govorili su da se i bolesni ljudi šalju u vojsku, bez da ih se pregled, da se šalju i stariji tako da se uopće ne vraća nitko tko se prijavi. Sama Mobilna Komisija u početku nije bila pravilno organizovana, već se više radilo na dohvat i inicijativu pojedinaca.

Uz mobilizaciju pristupilo se odmah čišćenju i popravljanju komunikacija, organiziranju radnih bataljona, partizanskih straža, saobraćaja itd., u čemu se je dosta dobro uspjelo.

Narodno-oslobodilački odbori u dane oslobodjenja i neko vrijeme poslije slabo su se snašli. Ovo je slučaj za okružni i sve kotarske NOO-e. Najviše se gubilo vremena u tome, da se pokupe činovnici, prošire odjeli, gdje su se rješavale stvari samo administrativne naravi, dok ogromni poslovi koji su se nametali, nisu se rješavali u pravo vrijeme, niti im se posvećivala dovoljna pažnja. Ovakovim radom osjećalo se odsustvo njihovo na terenu, jer su se više zatvorili u četiri kancelarijska zida.

III. a/ Manje svijesni dio naroda očekivao je sa oslobodjenjem i blagostanje, čemu je razlog u mnogome taj, što su mnogi drugovi prilikom održavanja zborova i konferencija, ili bilo kakvog dodira sa narodom obećavali istome kako će odmah po oslobodjenju doći hrana koja je već pripremna za narod, jer im je to u tom momentu omogućavalo što uspješniji rad. Narodu se nije ukazivalo na to, kako će trebati još mnogo žrtava i napora do konačnog oslobodjenja. Medjutim, sada ...[477] narod postavili novi zadatci, kao mobilizacija, obnova zemlje ...[478] hrane za NOV. Sve ovo prouzrokovalo je neko mrtvilo kod masa ...[479] na makarskom kotaru, a i negodovanje na kotarevima Imotski i Metković. Ovo negodovanje najviše je prouzročilo dizanje hrane za NOV u većim količinama, koji teret je uslijed iscrpljenosti kotara Vrgorac i Makarska spao uglavnom na Kotar Imotski Metković, gdje su mase manje svijesne i odane NOP. Narodu se dovoljno ne objašnjava potreba dizanja hrane, a i kod samog dizanja dogadjaju se često nepravilnosti.

Na kotarevima Vrgorac i Makarska narod je ostao uz NOP, ali se ne osjeća dovoljno njegovo aktivno djelovanje i zainteresiranost u političkom životu.

Onaj dio naroda, koji je živio stalno pod okupatorom, uvidio je ispravnost i potrebu N.O. Borbe, te je uglavnom opredjeljen uz NOP, osim na kotaru Imotski, gdje još dobar dio masa nasjeda neprijateljskoj propagandi. Odaziv naroda na mobilizaciju za NOV na našem području bio je dobar. Mobilisano je oko 5000 novih boraca.

Na imotskom kotaru krije se priličan broj dezertera, i onih koji se nijesu mobilizaciji odazvali. Oni govore da im je dosta rata, a nasjedaju parolama "zelenokadrovaca" i ne drže stalnom narodnu vlast. Mnogi vjeruju da će doći Englezi, te su još neopredjeljeni.

---

[477] Nečitko.
[478] Nečitko.
[479] Nečitko.

Kažnjavanje narodnih neprijatelja odjeknulo je dobro u onom dijelu naroda, koji je čvrsto stajao uz NOP. Na kotaru Imotski i Metković osjeća se pomirljivost prema narodnim neprijateljima, a to je radi toga što se ovi narodni neprijatelji nijesu svojim radom dovoljno izdvajali od okoline, te prema tome ni dovoljno uočeni od masa, kao što je to slučaj na Makarskom i Vrgorskom kotaru. Naime, dobar dio masa na imotskom i jedan dio na metkovskom kotaru ustaški raspoložen, nije gledao u ovima narodne neprijatelje, i kao takve ih nije osudjivao.

Veći dio svećenstva na našem području neprijateljski je raspoložen prema NOP. U početku su svećenici bili pasivni, ali u zadnje vrijeme počeli su raditi, iako prikriveno. Razbacali su se po selima makarskog, metkovskog i imotskog kotara, kako bi što više dolazili u dodir sa masama i na njih djelovali. Od Biskupa su poslana u Neretvu dva nova svećenika. Baš u Neretvi, u razgovoru sa jednim drugom, govorili su svećenici: don Kažo Lušić iz Kule, don Rade Jerković iz Metkovića, don Petar Našić iz Kule da je ovo klasna borba i da će doći do intervencije kao u Grčkoj. Na imotskom kotaru kod svećenstva se takodjer osjeća življe kretanje. Vide se uvijek po gradu, zalaze u naše ustanove, nastoje da se uvuku u NOP, i iznutra ga potkopavaju. Odmah po oslobodjenju pop Filip Mandarić iz Ciste pokušao je organizirati "zeleni kader", ali je bio uhvaćen po NOV. Pop u Drinovcima organizator je "zelenog kadera", a u Rakitnu zapovjednik milicije /graniče sa našim područjem/.

Na kotaru Makarska u selu Živogoždju fra Jakov Vrdoljak govorio je da će opet doći na površinu Draža. Tu je iskrsla i parola da će Englezi bombardirati naša mjesta, jer da mi ne dozvoljavamo povratak kralju, a oni žele da ga povrate. Pop Šoljanić, član K. O. JNOF Makarska upravio je molbu Komandi Splitskog Područja da se Jure Jurišić pusti na slobodu, jer da je to želja naroda cijelog makarskog kotara. Medjutim, to ne odgovara istini, jer skoro cijeli narod je protiv njega i saglasio bi se sa njegovim strijeljanjem.

Glavni organizatori, rukovodioci ustaškog pokreta i špijuni koji nijesu pobjegli sa neprijateljskom vojskom, uhvaćeni su na kotarevima Makarska, Vrgorac i Metković te osudjeni od vojnog suda. Nekolicina domaćih ustaša ostali su iza Nijemaca i prijavili se NOO-ima, a 6-7 ih je pobjeglo u planinu. Medju njima se nalazi i brat poznatog ustaše Alača - Andrija Alač, koji se je skrivao poviše primorskih sela. U Drašnicama na 25.XI. t.g. osvanuli su na kartonu ispisane parole "Živila engleska demokracija", "Živio Čerčil i Ruzvelt", "Dolje komunizam", "Nećemo da nam balavci zapovjedaju". Dalje je pisano kako mi silom tjeramo narod za nas da govori u ime nekog NOP. Ove parole potječu sigurno od spomenutog Alača. Sestra Alačeva Ljubica, čiji muž je osudjen na smrt ...[480] suda, govorila je: "Ja kukam sada, ali će još mnogi zakukati". ...[481] na ova tri kotara čuju po negdje slični govori, ali ne može se govoriti o nekom radu ustaša, jer su uglavnom sasvim razbijeni. Na Vrgorskom kotaru selo Dusina bilo je ustaški raspoloženo, a nešto manje sela Poljica i Mijaca. Po oslobodjenju vojni sud je osudio iz Dusine šesnaestoricu ustaša - milicionera, te je narod Dusine bio zahvatio strah i negodovanje, ali nakon objašnjavanja sam ih je počeo osudjivati kao glavne krivce da je Dusina kroz cijelo vrijeme NOB bila na, strani neprijatelja. U selu se stanje sada popravilo, a svi sposobni muškarci prijavili su se u NOV. U selu Poljicima i Mijacima mobilizacija nije uspjevala, već su se mnogi krili sa oružjem, a nekolicina ih je pristupilo "zelenom kaderu" /4-5/. Tada je težište rada Kot. organizacija bilo bačeno na ta dva sela i poduzimane vojničke

[480] Nečitko.
[481] Nečitko.

akcije. Uhvaćeno je oko 50 škripara, a onda su pod pritiskom naše vojske počeli da se prijavljuju i ostali Poljičani, tako da se sada skoro svi nalaze u NOV. U selu Mijacima se još nije uspjelo.

Drugačije stoji stvarna kotaru Imotski. - Sa Širokog brijega prebacili su se ustaše-jamari na sektor Imotskog i otpočeli živjeti gerilsko-razbojničkim životom. Oni su se povezali sa ustaškim obiteljima i onim banditima koji su se od prije krili, te se pojavljuju na mjestima gdje nema naše vojske. Čine razna nasilja i zvjerstva. U selu Podbablju ubili su nekoliko rodoljuba, a bili su vršili napad na Opć. NOO Lovreć. Nastoje spriječiti mobilizaciju za NOV, u čemu su prilično uspjeli. Širu parole da će se povratiti Nijemci, što im njihovi simpatizeri vjeruju. Ostali dio naroda osudjuje, njihova razbojstva. Iz redova dezertera ovi banditi popunjavaju svoje redove. Ne jačaju se iz razloga, što se stalno progone po našoj vojsci uz suradnju NOO-a. Do sada je bilo dobrog uspjeha u njihovom hvatanju. Uhvaćeno je nekoliko rukovodioca i oko 40 bandita, osim toga preko 150 dezertera koji su se krili oko kuća.

Na našem području nisu postojali organizirani četnici poslije oslobodjenja. Takodjer ni četnička propaganda se ne osjeća. Dr. Tonković, koji je širio potajno četničku propagandu na Imotskom bio je uhapšen, saslušan i pušten, a sada se nalazi bolestan u krevetu i nikako ne djeluje. Na kotaru Metković, u selu Glušcima, kako smo već prije naveli, svi bivši četnici pristupili su prije oslobodjenja u NOV, a poslije se nije mogla zapaziti četnička propaganda. Komandir i zamjenik bivše četničke jedinice u Glušcima, koji su se krili, uhvaćeni su po NOV i sada se nalaze u zatvorima vojnog suda.

Rad reakcionera poslije oslobodjenja nije se mogao zapaziti, jer je reakcija uglavnom dotučena. Neki funkcioneri sa Imotskog i Metkovskog kotara su utekli, a ostali su uhvaćeni i osudjeni, medju njima Bariša Sicilijani iz Imotskog. Sveto Pelicarić je otklonjen iz Imotskog, a profesor Radobolja nikako ne djeluje politički. Sve to je učinilo da se reakcija uglavnom pasivizirala i povukla sa političke pozornice. Simpatizeri reakcije začahurili su se, ne djeluju, samo se ponegdje čuju glasine da će doći Englezi i da će biti drugačije.

b/ Povlačenjem Nijemaca i ustaša, povukao se dobar dio njihovih špijuna - obavještajaca. Oni koji su ostali, a za njih se znalo, uhvaćeni su i osudjeni, medju njima 5–6 gestapovaca. Do sada nijesmo uspjeli da pronadjemo tajnu neprijateljsku mrežu, a nijesmo ni sigurni da ona više postoji organizirano. Sigurno je da postoje pojedinci koji se bave obavještavanjem neprijatelja. To je naročito slučaj na imotskom sektoru, gdje ustaške obitelji održavaju veze sa "zelenokadrovcima" i neprijateljskom vojskom u Širokom Brijegu.

c/ Opunomoćstvo po oslobodjenju, brojilo je četiri člana, a pošto su to poslovi zahtijevali, ono je popunjeno sa još jednim drugom. Kako rad od prije nije bio podijeljen medju drugovima, to se u uslovima oslobadjanja, kada su se nametnuli razni hitni poslovi, ta podjela nije mogla izvršiti. Kako je na sva četiri kotara bilo dosta uhapšenika, a zatvor u početku nije bilo moguće centralizovati, to su se drugovi razišli po kotarevima i tamo radili po svim poslovima.

d/ JNOF na našem području nije učinila ono što je sve mogla i trebala učiniti. Odbori JNOF, naročito niži, nijesu uvijek iskreno i u dovoljnoj mjeri pružali pomoć NOO-ima i vojno-pozadinskoj vlasti u novonastalim uslovima rada. Uzrok tome jest uglavnom tja, što se prilikom biranja Odbora JNOF učinle greške. Naime, u ove odbore birani su na pretsjednička mjesta ljudi, koji nisu bili aktivni za vrijeme NOB, koji nisu

imali za sobom mase /osobito na Makarskom i Vrgorskom kotaru/, već su se birali zato jer su bili stari političari. Kao takovi, razumljivo je da Odbori JNOF nisu mogli ni biti nosioci jedinstva volje naroda i učiniti sve ono što se pred njih postavljalo. U Odbore JNOF ušli su uglavnom svi funkcioneri HSS-a i baš njihov rad u korist NOP nije aktivan. Nekog otvorenijeg djelovanja unutar JNOF protiv NOP nije se moglo zapaziti.

e/ Rad N.O. Odbora, uopće uzevši, nije zadovoljavajući. Osjeća se pomanjkanje stručnog osoblja. Okružni N.O. Odbor za vrijeme svog boravka u Imotskom nije pružao Kotarskom NOO-u skoro nikakove pomoći, osobito po organizaciji, iako je ovome ta pomoć neophodna. Okružni i Kotarski NOO-i najviše su pažnje posvećivali oformljenju i učvršćivanju pojedinih odjela, u čemu se dosta dobro uspjelo. Medjutim konstruktivni rad odjela je skoro nikakav, što se naročito može reći za upravne i sudske odjele, koji nisu skoro ništa samostalno poduzimali u rješavanju zadataka koji pred njima stoje, a niti su pak nama pružali bilo kakove pomoći. Dešavali su se slučajevi da su radi nepravilnih postupaka izbijali i sukobi medju NOO-ima, kao što je slučaj na Imotskom, u vezi raznih, pa i sitnijih stvari. Kad je Kotarski NOO zaplijenio magazin trgovca Malića, članovi Okružnog NOO-a odmah su preuzeli ključe i uzeli robu koja im je potrebna bez da su se sprazumjevali sa Kotarskim NOO-om. Potom su ključe vraćali, ali ih Kot. NOO nije htio primiti, jer da je odnešeno mnogo robe. Radi ovakovih i sličnih postupaka, odnosi izmedju članova viših i nižih NOO-a nisu najbolji. Gubeći vrijeme u ovakovim sitnicama i trzavicama, NOO-i nijesu rješavali najvažnije stvari koje su pred njih iskrsavale. Kako smo već istakli, rad viših NOO-a sveo se uglavnom na administraciju, tako da su oni postali kao transmisija, koja prenosi upute od viših NOO-a na niže. Te upute većim dijelom daju se pismeno, a ponekad i usmeno, ali pri izvršenju postavljenih zadataka ne vodi se dovoljna kontrola za pravilno izvršavanje istih. Kod Općinskih NOO-a, naročito na kotaru Imotskom, ne vidi se sistematskog rada, a niti znaju još dobro nadležnosti pojedinih odjela. Općinski NOO Kamenmost i Zagvozd uopće se i ne smatraju kao narodna vlast, a imaju vrlo malo autoriteta u narodu. Seoski NOO-i slabo se snalaze u radu i gube se u seoskim spletkarenjima. Česte su pojave nesnošljivosti medju pojedinim odbornicima, protekcija i sl. U seoskim NOO-ima na kotaru Imotski nalazi se ljudi, koji su do jučer bili u službi neprijatelja i
svojim stavom koče mobilizaciju za NOV, a neki čak aktivno pomažu neprijatelja /zeleni kader/. Na kotarevima Vrgorac i Makarska, a donekle i Metković NOO-i su nešto bolji. Narod u njima gleda svoju pravu vlast, ali se članovi odbora još dobro ne unose u rad i ne snalaze u novim prilikama. U tim NOO-ima ima i ljudi koji se oportunistički odnose prema NOB-i. Tako neki na vrgorskom kotaru govore: "Mi smo dosta dali u današnjoj borbi, mi ne trebamo više davati", i tome slično. Masama ovo pogoduje i nesvjesniji dio o njima dobro misli. Drugi pak odbornici znaju za dezertere, a neće da ih otkriju, kao što je slučaj sa selom Poljica i Mijaca. Osim toga, Mjesni NOO-i /članovi/ na Metkovskom i Imotskom kotaru pomirljivi su prema narodnim neprijateljima. Tako su za mnoge zatvorenike dolazile preporuke od njihovih mjesnih NOO-a, koje u mnogim slučajevima nijesu bile pravilne.

Da se sve ovo dogadja uglavnom je razlog taj, što viši NOO-i ne posvećuju dovoljno pažnje nižim, ne kontrolišu njihov rad pri izvršenju zadataka, i ne izdižu njihovu političku svijest, koja je na niskom stepenu.

Kod viših NOO-a pojavio se je birokratizam. Na postupak pojedinih ...[482] tuži se često osoblje, a i narod.

Vojska N. Odbrane prlično je zadovoljila svojim zadatcima. Rukovodstvo bataljona je dobro. Komandno osoblje četa je borbeno, prokušano, ali nije dovoljno, snalažljivo i često se drži kruto naredjenja. Borci su većinom mladi, ali dosta odani i disciplinovani. Postupak sa narodom je vrlo dobar, a tako i odnosi sa NOO-ima i vojno-pozadinskom vlasti. Na kotarevima Makarska, Vrgorac i Metković ona je sve zadatke uspješno izvršavala. Pohvatani su skoro svi narodni neprijatelji, vršena kotrola kretanja, patroliranja, i osiguranje ustanova itd. Težište rada vojske, N. O. bačeno je na Imotski. Nakon hapšenja narodnih neprijatelja koji se nijesu krili, vojska N. O. je vršila česte manje akcije na bande "zelenog kadera", i hvatala dezertere. Uspjeh je bio dobar. Kako je naš sektor velik, a bataljon nije popunjen, to nije u stanju da udovolji svim potrebama i uspješno radi na likvidiranju bandita.

Veza izmedju Opunomoćstva i Štaba Bataljona N. O. je dobra. Sporazumijevalo se u svim pitanjima.

g/ Narodna milicija nije još organizirana. Okružni NOO počeo je raditi na njenom organiziranju.

IV. a/ Reorganizacija Opunomoćstva još nije u potpunosti sprovedena. - Veliki broj uhapšenika u sva četiri kotara, slabi podatci o narodnim neprijateljima, pomirljivost i neprokazivanje njihovih zlodjela od naroda zahtijevali su od članova Opunomoćstva da se uglavnom svi angažuju po tom poslu. Članovi su se razišli po kotarevima i tamo svršavali, sve poslove, tako da sve do sada nijesu bili svi na okupu, gdje bi zajednički sproveli reorganizaciju. Osim toga, nijesmo za reorganizaciju imali ni upute, već sada po povratku druga opunomoćenika iz Splita, te smo reorganizaciji odmah i pristupili. Radi toga ne možemo vam pisati o specijalizaciji i podjeli rada, o mreži /koja je još ista/, te grafikonu mreže. O ovome ćemo poslati izvještaj čim se više poradi na tome.

Kako su se članovi Opunomoćstva najviše bavili pitanjem uhapšenika /kupljenje podatka, saslušanja, prebacivanje itd./, te da nije bila izvršena podjela rada, to su se slabo mogli razvijati u pojedinim granama rada Opunomoćstva.

Kotarski povjerenici dobri su, prilično snalažljivi, ali nisu dosta aktivni. Radi konspiracije uzeti su drugovi sa raznim dužnostima za povjerenike, te se kao takovi ne mogu u dovoljnoj mjeri posvetiti radu povjerenika. Najbolje radi povjerenik na kotaru Imotski. Na kotaru Metković povjerenik je sposoban i snalažljiv, ali se većinom bavi drugim stvarima, i nije dovoljno konspirativan. Općinski povjerenici ne zadovoljavaju, osim na općini Vrgorac, Lovreć i Imotski. Ostari su neaktivni i ne shvaćaju važnost povjerenstva. Imaju uslova za bolji rad, ali ih u tome treba pokrećati, što nam do sada nije bilo moguće u dovoljnoj mjeri. Seoski povjerenici su dobri drugovi, ali neiskusni u radu. Bave se sitnicama, a ne uočavaju najvažnije stvari. Neaktivni su.

b/ Cenzura pošte provedena je u zadnje vrijeme i vrši se do sada pravilno.

c/ Bili su osnovani kontrolni otsjeci u Makarskoj i Metkoviću. Kad smo dobili upute od Otsjeka, kontrolne otsjeke smo rasformirali a uspostavili lučke straže. Ovo je pojednostavnilo rad, a omogućilo bolju kontrolu putnika i pravilnije odvijanje lučkog prometa.

d/ Ureda za vezu sa Saveznicima kod nas ne postoji.

---

[482] Nečitko.

e/ Opunomoćstvo je preuzelo bivše sudske zatvore u Makarskoj, Vrgorcu i Imotskom, jer nije bilo, povoljnijih zgrada. Zatvori su dobri, osobito onaj u Imotskom. U početku zatvorenici su se zadržavali u svim zatvorima, gdje su vršena preslušanja i kupljeni podatci. Zatim smo nastojali centralizovati zatvor i to u Imotskom. Tako su zatvorenici iz Makarske i Vrgorca prebačeni u Imotski, dok su u Metkoviću ostali i dalje. Kad je nastupila opasnost da bi se Nijemci mogli prebaciti u Imotski, zatvorenici su prebačeni nazad u Makarsku. Tada, su dovedeni u Makarsku i oni iz Metkovića. Sada smo opet centralizovali zatvor u Imotskom, a u ...[483] zatvorima, zadržavaju se kratko vrijeme novo-uhapšeni.

Brigu o zatvorima vodi Opunomoćstvo. Kad se dovrši istraga ...[484] zatvorenika, oni se sa svojim stvarima predaju sudu, i odijele se u ...[485] prostorije, u kojima postoji uprava o kojoj sud vodi brigu. Stražu kod zatvora daje N. Odbrana. Postupak sa zatvorenicima je dobar. Prima se hrana koju dnose njihova obitelj, ali se ista predaje na pregled. Pazi se na red i čistoću, što nije moguće u potpunosti provesti.

V. U Makarskoj, Vrgorcu i Imotskom našlo se i uzelo nešto materijala neprijateljskih arhiva. U Vrgorcu se našao arhiv ustaškog tabora, ali je isti mali, i medju njim nije bilo dokumentarnog materijala. To je isto slučaj i za Makarsku. Neprijatelj je pri povlačenju uspio da važnije stvari povuče sa sobom, dok je u Metkoviću sav arhiv spaljen pred povlačenje. Preuzete arhive od žandarmerijskih stanica nisu još potpuno pregledane.

VI. Pod ovom točkom nemamo što izvjestiti, jer se na našem području ne nalazi Saveznika.

VII. Uzevši u razmatranje naš dosadašnji rad uočili smo razne nedostatke, koji su kroz isti iskrsavali. Kroz vrijeme rada od formiranja Opunomoćstva nisu postignuti oni rezultati, koje je trebalo, a koji su se mogli postići. Razlog tome je taj, što mnoge ustanove kao i rukovodioci nisu shvatili ozbiljno važnost i zadatke OZN-e, a još i više - nisu sa tim niti upoznati. Dešavalo se redovito da nismo nailazili na podršku ustanova i organizacija, već naprotiv onemogućavali su nam, odnosno u mnogome ometali pravilan rad, što se naročito može reći za vojno-pozadinske vlasti. Sa druge strane, mnogi drugovi i organizacije posjedovali su razne podatke ili su pak do njih dnevno dolazili, a da ih nijesu nama dostavljali, iako su nam bili prijeko potrebni za pravilan rad, već su o istima izvještavali svoje više forume. Ovi pak forumi smatrali su, kad prime izvjesne podatke da po istima trebaju sami postupiti, kako se to ranije radilo, kad OZN-a kao organizacija još nije postojala. Ovo je dovodilo do toga, da su se po pojedinoj stvari poduzimale mjere sa više strana bez sporazumijevanja, te se ne bi uspjevalo pošto su jedni druge ometali.

Ovakav način rada doveo je dotle, da se Opunomoćstvo utopilo u svakodnevnim. poslovima, a članovi bavili svim poslovima na pojedinim terenima, bez da su bilo koji posao do kraja provodili, jer se za njega nisu lično osjećali odgovornim. Raspodjela dužnosti i rada u Opunomoćstvu nije bila izvršena, već se radilo više na dohvat.

Uočivši sve ovo poduzeli smo mjere da bi ljude upoznali sa značajem i zadatcima OZN-e, te da bi izvršili pravilnu raspodjelu i sistematski nastavili sa daljnjim, radom.

---

[483] Nečitko.
[484] Nečitko.
[485] Nečitko.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

M.P.[486]

OPUNOMOĆENIK,

Žderić [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 41, 11.42.1, 30/77

139.

28. prosinca 1944.
Marina

Općinski komitet KPH Marina javlja KK KPH Trogir o rekviziciji koju je narod „oduševljeno“ primio, uhićenju dvojice kamišara u Kanici, o ubojstvu Joze Čalete u Mitlo Vinovcu od petorice kamišara na čelu sa „Kljajom“, dok je kamišar iz Vrsina još na slobodi, te o promidžbi Blaža „Lukete“ iz Vinišća protiv NOP-a

---

Opć. K.P. Marina
Dana, 28/XII/44,G.

DRUGARSKOM K.K.K.P.H.

TROGIR

Drugovi šaljemovam izvještaj rada za mjesec decenbar, to jest XII/44,G.
Politička situacija na području ove Opć.Udobrim mjeraman povoljna. /.../
I akoje narod tako siromašan, ovaj mjesec sprovelase rikvizicija, kojuje narod oduševljeno primijo, jerseje narodu ispravno dokazalo, samoje bilo malo ne suglasica kod pojedinih ljudih, kojimaseje odma dokazalo zaštoje to i onisu odma to prihvatili ispravno

[486] Okrugli pečat: Opunomoćstvo O.Z.N.E. Biokovsko neretvanskog područja Oblasti VIII korpusa (u sredini zvijezda petokraka).

RAD NA POLITIČKIM POLJU

Ovaj mjesec dostaje bijo aktivniji od prošlog mjeseca i ovaj mjesec održanoje, 18. zborova, i Sjela kulturno prosvjetno predavanja, 268, kao i 2 konferencije N.O. Odbora, i 1 konferencija Opć. Odbora A.F.Ž. Tako na proslavu ulaska Crvene Armije u našu Hrvasku zapamjenasu 96 vatara po brdim, tako kroz ovaj mjesec otvorenesu 3 škole, t.j. u Velim i malim Drveniku i Viniščin.
/.../tako na ovoj Opć. Pokrenijasekje bolji rad J.N.O.Fronta. ali još nije u punoj mjeri jer nema osvitljenja u čitaonicam, pošto nedobivamo nekako rasvitljenje.

PO REAKCIJONERNIM KLIKAMAN.

Kroz ovaj mjesec uhvačenasu 2 kamižara u kanici kojasuse bili pokalali, tako jošje 1 na Vrsinaman koji još nije uhvačen, a več za nikakvog neznamo samo to u Mitlu Vinovcu, doznaloseje za smrt Joze Čalete, i kogaje ubijo tako je 3 žene uhvaćene i 1 kojije u našoj Vojski bijo sadaje u Splitu u zatvoru a Kljajo kojije bijo član N.O.Odbora unje pobiga i još nije uhvačen,tako ove žene priznaju daje pomogo ubit čaletu 5 muških a daje bijo pokretač Kljajo i još neki drugi štaje sada zatvoren u Splitu, takose zapaža u Viniščin kod Blaža /Lukete/[487] da sabotira i širi propagandu proti N.O.Pokreta, govorijaje da partizani neče u pravljat več dače u pravljat ingleška, ijoš raznih prosipaje parola. Inače na području Opć. ništase ne zapaža. /.../

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU

Org, Sekretar
Dučić[488]

Politi, Sekretar
I Lučin[489]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc. 2, KP-28/470

[487] Blaž Marušić „Luketa“ iz Vinišća
[488] Stipe Dučić „Joceta“, iz Vinišća, član OK KPH Marina i član ONOO Marina (Josip Miliša: Učesnici..., Trogirski kraj..., str. 1120)
[489] Ivan Lučin p. Stipana iz Vinišća, sekretar OK KPH Marina (Josip Miliša: Učesnici..., Trogirski kraj ..., str. 1123)

140.

1945.[490]

Dopis oficira OZN-e pri Komandi područja Srednja Dalmacija Opunomoćstvu OZN-e za srednju Dalmaciju s podacima o Iliji Čatipoviću iz Dicma

---

OFICIR O.Z.N.-a
pri Kom.Podr.Sred.Dalm.
Broj 25./45.[491]
Dana 28/45.[492]

OPUNOMOĆSTVU O.Z.N.-e ZA SREDNJU DALMACIJU

S P L I T

Upućujemo Vam Čatipović Iliju Ivanova iz Dicma, rodj. 30.X.1919. g željezničar, svršio 6 raz. Osnovne škole. Služio jug. Vojsku /pješadiju/. Isti je bio ustaški milicioner do pada Italije u svom selu, a zatim ustaša do pada Sinja. Ujedno Vam prilažemo njegovo saslušanje kao i podatke koje sam dobio od opunomoćstva O.Z.N.-e za kotar Sinj. Na temelju podataka koje sam dobio od gore imenovanog opunomoćstva, mišljenja sam da se gore imenovani predvede pred vojni sud.

Molim po ovom da me izvjestite.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Oficir O.Z.N.-e - poručnik

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut.37, 11.17.2., 30/70

[490] Nepoznat nadnevak
[491] Nadopisano rukom
[492] Nadopisano rukom

141.

1945.

Podaci o „narodnim neprijateljima“ kažnjenima nakon zauzimanja Makarskog primorja po postrojbama NOV-e[493]

---

cije, te onih koji su učestvovali u borbi protiv naše vojske i golorukog naroda. Svi ovi zbog počinjenih nedjela nad svojim narodom, oskvrnuli su nacijonalnu čast svoga naroda. Sud je nakon završenog pretresa, na osnovu temeljite ocjene, svih podataka obrane i optužbe donio presude, koje su oduševljene pozdravljene i odobravane od cijelokupnog naroda.

Čizmić Joko p. Nikole kažnjen je na 80 godina gubitka nacijonalne časti, 80 godina prisilnog rada i konfiskaciju imovine stečene u ratu. Roščić Mijo p. Marka na 10 g. gubitka časti i 6 mj. prisilnog rada. Čizmić Zvonko Ivanov na 10 godina gubitka časti i 5 godina prisilnog rada. Petričević Marinkica na 18 godina gubitka časti, 5 godina prisilnog rada i konfiskaciju cjelokupne imovine. Don Ivan Čurlin pok. Ivana na 10 g. gubitka časti i 1 godinu prisilnog rada. Dr Ivo Jelavić na 8 godina gubitka časti. Marko Jelavić na 1 godinu gubitka časti i novčanom globom od 50 000 dinara D.F.J. Matijević Dušan Stipin na 18 godina časti i 10 godina prisilnog rada. Čizmić Stipan na 15 godina gubitka časti i 10 godina prisilnog rada. Markota Ivolu p. Petra na 10 godinua gubitka časti i 3 godine prisilnog rada. Oboje ovih kažnjeni su takodjer konfiskacijom cijelokupne imovine.

Cvitanović Ante na 1 godinu gubitka časti i konfiskaciju jednog dijela broda „Davorin“. Šalinović Jure p. Mate na 7 godina gubitka časti i 1 godinu prisilnog rada. Hrstić Luka p. Marka na 4 godine gubitka časti. Luetić Petar p. Kleme na 8 godina gubitka časti i 1 mj. prisilnog rada. Šalinović Petar Srećkov na 1 godinu gubitka časti i 1 mj. prisilnog rada. Jurišić Ivan p. Ante na 5 godina gubitka časti. Jurišić Toma Ivanov na 15 godina gubitka časti i 10 godina prisilnog rada. Jurišić Mile Ivanov na na 5 godina gubitka časti i 3 godine prisilnog rada. Jurišić Rade Ivanov na 1 godinu gubitka časti. Ova četvorica se ujedno kažnjavaju novčanom kaznom po 800 000 dinara D.F.J. i djelomičnom konfiskacijom imovine.

Paranos Mišo p. Jure na 15 godina gubitka časti, 7 godina prisilnog rada. Paranos Filip p. Jure na 15 godina gubitka časti i 10 godina prisilnog rada. Obojici se konfiskuje cijela imovina.

Vidiš Ivan p. Ivana na 1 godinu gubitka časti, Vidiš Ivana Ivanova na 8 godina gubitka časti i Vidiš Baldu Ivanova na 5 godina gubitka časti i 3 godine prisilnog rada.

Hrstić Boženka Matina na 1 godinu gubitka časti i 1 mj. prisilnog rada. Jaramaz Milu p. Miće na 3 godine gubitka časti i konfiskaciju fabrike tjestenine, parnog mlina i brodogradilišta u Dubrovniku. Gluščević Vid p. Ante na 1 godinu gubitka časti i konfiskaciju njegovog dijela u trgovini „Gluščević i sinovi“. Boži i Anti Gluščeviću konfiskuje se podrum u Metkoviću i Sarajevu.

---

[493] Napomena: Dokument je nepotpun u veoma teško čitljiv, sačuvana je samo jedna stranica dokumenta

Čizmić Drago p. Šimuna i Čizmić Slavko p. Šimuna na po 3 godine gubitka časti i konfiskaciju imovine stečene u ratu. Don Rade Jerković na 15 godina gubitka časti i 5 godina prisilnog rada. Vela Ćiro p. Ivana na 5 godina gubitka časti i 3 godine prisilnog rada. Vela Miljenka p. Marijana na 5 godina gubitka časti i 20 mj. prisilnog rada. Radonić Krasto p. Ante na 5 godina gubitka časti i 18 mj. prisilnog rada.

Urlić Ivan Ivanov na 5 godina gubitka časti i 2 godine prisilnog rada. Urlić Ljubo na 1 godinu gubitka časti i 8 godina prisilnog rada. Obojici se konfiskuje dva njihova broda.

Kazum Marijan Ivanov na 13 godina gubitka časti i 3 godine prisilnog rada i konfiskaciju imovine stečene u ratu. Kosović Ivan Jozin na 20 godina gubitka časti, 15 godina prisilnog rada i konfiskaciju cijele imovine.

Vjerojatno prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.415, Komanda biokovskog područja, kut. 38, VPV-38/355

142.

3. siječnja 1945.
Split

Oficir OZN-e Komande splitskog područja izvješćuje Komandu mjesta Sinj o postupitanju s njemačkim ratnim zarobljenicima zatočenima u logoru Gripe u Splitu

---

Oficir OZN-e
Komande Splitskog Područja
Br. (194) 4
dne 3.I.1945.

Komandi mjesta Sinj.

Dostavljamo vam na nadležnost sledeče:

Komandant Zarobljeničkog logora Gripe citiravao nam je dopis u kojem izvještava uputstva izdata od druga poručnika Keva, komandira aerodrom Sinj. Kako se imaju tretirati njemački zarobljenici, koji se nalaze sada prolazno u logoru Gripe. Komanda izvještava naslov, da važi za nju opšti topoglednji propisi, koji se moraju uzimat prema zarobljenicima, da je komanda logora toliko svijestna da se očuvaju interesi i tekovina naše velike borbe.

Komandi logora da je naredjeno od gore spomenutog da se njemce mora snabdjeti sa hranom, da u nijednom slučaju nesmeju biti gladni i da se za njih mora naći udobno

spavanje. Komanda mu je odgovorila da ima hiljade i hiljade naših boraca u borbi još i danas, koji nemaju ni jednog jela na dan i koji neznaju šta je to spavanje. Nato je drug Kevo odgovorio, da će jih predati na odgovornost štabu Korpusa.

Komanda logora moli da se protiv druga Keve poručnika postupi disciplinski, što je i moje mišljenje. 1./ Što to nisu njegove stvari lično 2./ što tu postoji Kom. Područja o čemu je on mogao izvjestiti, ako je zapazio neku neizpravnost, a ne ravno da ide štabu Korpusa. Na taj način podcenjivao je Kom. Pod. kako i sitnarije bi predavao štabu Korpusa da jih rešava dok ima on mnogo važnijih zadataka.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Op. of. OZN-e pri KPSD:
M.P.[494] ...[495] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 39, 11.28.1, 30/74

143.

19. siječnja 1945.
Split

Oficir OZN-e pri Komandi splitskog područja upućuje Komandi zarobljeničkog logora "Gripe" Jozu Runtića

---

Oficir OZN-e
pri Komandi Splitskog Područja
Broj 91
Dne, 19-I

Komandi zarobljeničkog Logora "Gripe"

Upučujemo vam u zatvor Runtič Jozu pk. Nikole, dok podatke upučujemo Vojnom Sudu.

S. F. - S. N.

Opunomočeni of. OZN-e pri KPSD.
M.P.[496] ...[497] [v.r.]

---

[494] Nečitko.
[495] Potpis nečitak.
[496] Okrugli pečat: Opunomoćeni Oficir OZN-e za Komandu Split. Podr. (u sredini zvijezda petoraka).
[497] Potpis nečitak.

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 39, 11.28.1, 30/74

144.

19. siječnja 1945.
Split

Oficir OZN-e pri Komandi splitskog područja izvješćuje Vojni sud VIII. korpusa NOVJ, da je u zarobljenički logor "Gripe" upućen Jozo Runtić, čije im podatke dostavljaju

---

Oficir OZN-e
pri Komandi Splitskog Područja
Broj 97
Dne, 19-I

Vojnom sudu VIII korpusa[498]

Danas je upućen u zatvor na gripama Runtić Jozo čije podatke prilažemo. Pošto imali vremena nijesmo da ga saslušamo a na samim pitanjima pojedinih stvari, se je držao kruto i uopšte nije htio, da govori o onome što ga se je pitalo. Isti je preziran od naroda a naročito od radnika.

S. F. - S. N.

Opunomoćeni of. OZN-e pri KPSD.
M.P.[499]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 39, 11.28.1, 30/74

[498] Nadopisano rukopisom.
[499] Okrugli pečat: Opunomoćeni Oficir OZN-e za Komandu Split. Podr. (u sredini zvijezda petoraka).

145.

19. siječnja 1945.
Split

Oficir OZN-e pri Komandi splitskog područja upućuje Komandi zarobljeničkog logora “Gripe” Pinu Rusin

---

Oficir OZN-e
pri Komandi Splitskog Područja
Broj 58
Dne, 19-I

Komandi zarobljeničkog Logora "Gripe"

Upućujemo vam Rusin Pinu koja je sada bila na dužnosti bolničarke u Bolnici VIII. Korpusa. Ista je bila fašistička špijunka. Uvijek su se fašistički agenti bili po kući. Kriva je za stradanja mnogih naših drugova, a naročito obitelji Frane Martinovića.

Što smo vam jutros uputili Runtić Jozu, koji je bio šofer u III. četi autobataljona. U vezi vašeg telefonskog traženja dajemo vam glavne crte njegovih grešaka, te da bi ste i njega mogli zavesti u kartoteku.

Isti je saradjivao sa okupatorom, bio rušioc svih antifašističkih pokreta u jedinici je bio buntovnik, švercer, tako da je jednom prilikom nestalo mu rezervnog kola, tj. gume o čemu se još vodi istraga. Naredjena nije htio izvršavati, vadio se time da mu ne vrijede kola, da direktno ne bi rekao da neće. Isti je bio usko povezan sa Talijanima, kasnije sa Nijemcima tako da je otvoreno radio Protiv NOP-a.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Op. of. OZN-e pri K.P.S.D.:
M.P.[500] ...[501] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 39, 11.28.1, 30/74

[500] Okrugli pečat: Opunomoćeni Oficir OZN-e za Komandu Split. Podr. (u sredini zvijezda petoraka).
[501] Potpis nečitak.

146.

19. siječnja 1945.
Split

Oficir OZN-e pri Komandi splitskog područja izvješćuje Vojni sud VIII. korpusa NOVJ, da je u zarobljenički logor "Gripe" upućena Pina Rusin, čije im podatke dostavljaju

---

Oficir OZN-e
pri Komandi Splitskog Područja
Broj 99
Dne, 19-I-1945

Vojnom Sudu Vojne Oblasti VIII. Korpusa

Upućujemo vam na saslušanje i riješenje Rusin Pine, koju smo uputili u zatvor Logora Gripe. O istoj prelažemo podatke koje smo sami ispitali kao i dopis kojega nam je predao Op. OZN-e za Područje Srednje Dalmacije.

Pošto nije bilo vremena da je mi saslušajemo, a izgleda da je i sama neka ptičica, te nije lako s njom razgovarati i doći na kraj. Molimo vas da prema dostavljenoj optužnici donesete zaključak i riješenje. Isto tako bismo vas molili, da bi se njezino riješenje nama dostavili do znanja.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Op. Of. OZN-e pri K.P.S.D.:
M.P.[502] ...[503] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 39, 11.28.1, 30/74

[502] Okrugli pečat: Opunomoćeni Oficir OZN-e za Komandu Split. Podr. (u sredini zvijezda petoraka).
[503] Potpis nečitak.

147.

24. siječnja 1945.
Split

Oficir OZN-e pri Komandi splitskog područja upućuje Komandi zarobljeničkog logora “Gripe” Stanka Pitešu

---

Oficir OZN-e
pri Komandi Splitskog Područja
Broj 128
Dne, 24-I/45

Komandi zarobljeničkog Logora "Gripe"

Upućujemo vam u zatvor Pitešu Stanka pk. Paška, dok njegove podatke upućujemo vojnom sudu.

Isti je bio u zatvoru sa još par omladinaca teretio pok. profesora Gamulin kao i još neke drugove u internaciji je istu stvar radio špijunirao i pokazivao se kao veliki taljanaš.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

opunomočeni of. OZN-e pri KPSD
M.P.[504] ...[505] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 39, 11.28.1, 30/74

148.

24. siječnja 1945.
Split

Oficir OZN-e pri Komandi splitskog područja izvješćuje Vojni sud pri Komandi područja srednje Dalmacije, da je u zarobljenički logor “Gripe” upućen Stanko Piteša, čije im podatke dostavljaju

---

Oficir OZN-e
pri Komandi Splitskog Područja

[504] Okrugli pečat: Opunomoćeni Oficir OZN-e za Komandu Split. Podr. (u sredini zvijezda petoraka).
[505] Potpis nečitak.

Broj 128
Dne, 24-I

Vojnom Sudu pri KPSD

Danas je upućen u logor Gripe Piteša Stanko pk. Paške te vam prilažem njegovo saslušanje kao i dopis op. pri XXVI diviziji.

Imenovani vam se stavlja na daljnje rješenje, dok će te bolje podatke moći dobiti kod opunomočstva za Pod. Sred. Dalm.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

opunomočeni of. OZN-e pri KPSD.
M.P.[506] ...[507] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 39, 11.28.1, 30/74

149.

25. siječnja 1945.

Izviješće Okružnog komiteta KP Hrvatske biokovsko-neretvanskog Oblasnom komitetu KP Hrvatske za Dalmaciju za siječanj 1945. o stanju na njihovom području

---

OKRUŽNI KOMITET K.P.H.
Biokovsko-Neretvanski
25.I.1945.g.

Drugarskom
OBLASNOM KOMITETU KPH
za Dalmaciju

Predmet: Političko-organizacioni izvještaj za mjesec siječanj 1945.g.

1. Politički izvještaj

Na našem Okružju nema većih političkih problema koje bi trebalo riješavati, jedino se zapažaju isti momenti o kojima smo u našim ranijim izvještajima javljali, i koji

[506] Okrugli pečat: Opunomoćeni Oficir OZN-e za Komandu Split. Podr. (u sredini zvijezda petoraka).
[507] Potpis nečitak.

se nastavljaju. Kao najvažniji momenat jest baš otkup hrane od naroda, zbog čega se osjeća sve veće negodovanje djela naroda, baš onog dijela, koji do oslobođenja nije apsolutno pomagao N.O.P. Iako je pojačan politički rad od strane naših organiziacija i drugova koji direktno rade u tim komisijama i koji objašnjavaju, teško se narod ubjeđuje i nerado dolaze u pojedinim mjestima na zborove. U isto vrijeme zapaža se općenito pojačno rovarenje svečenstva kroz čitav naš Okrug i kroz Hercegovinu, koja graniči sa našim Okrugom. Služe se sa istim načinom ubacivanja i spletkarenja, oni iz Hercegovine i svečenstvo u Okrugu. Koristeći slobodu i demokraciju oni otvoreno istupaju, u prilično zavijenoj formi, dok se pojedinci i slobodnije izražavaju, tražeći uvijek načina da sebi učvrste pozicije. Njihov otvoreniji rad izražava se u posljednje vrijeme u tome, što nastoje pošto poto osim ranije traženog obligatnog učenja vjeronauka u školama i to da se u dječje domove postave isključivo časne /koludrice/, koje bi trebale biti jedine odgojiteljice djece. Logično, da im to ne uspjeva, ali oni ostaju uporni u postavljanju ovakovih ili sličnih predloga, s druge strane bez straha kroz Primorje znaju da sa oltara pričaju o tome koliko je pobiveno svečenika itd.

Na kotaru Metkoviću postoje dvije do tri grupice "kamišara"-"križara" /novo mobilisanih/ dezertera, koji se zadržavaju u pograničnim mjestima Hercegovine, i to: u planini "Žabi", oko Crvenog Grma, Malog Prologa i Pozle Gore. Ovi nam nisu toliko opasni, jedino su oslonac reakcije, koja se postojanjem njih osjeća jača i slobodnije istupa sa pojedinim parolama. Tako je u posljednje vrijeme u Metkoviću iskrsla parola o tome kako će Saveznici okupirati Dalmaciju i ostale krajeve naše zemlje, razoružati partizane, uspostaviti sposobniju vlast od ljudi koji znaju da upravljaju, dok da će ova današnja vlast biti raspuštena, o tome da Saveznici bacaju hranu "kamišarima", a najčešća i najjača parola im je: "Zašto se je odbila pomoć Saveznika, dok se narodna imovina pljačka".

Sve ove parole nemaju utjecaja kod naroda, osim kod pojedinaca, što u dobroj mjeri pomažu vojnički uspjesi Crvene Armije, zbog čega ni oni najkolebljiviji ne padaju pod utjecaj tih reakcionara. U isto vrijeme pojačao se je politički rad i ubjeđivanje, tako da je kroz ovih 20 dana održano 22 zbora i 64 konferencije sa narodom u čitavom kotaru.

Na kotaru Imotskom postoje još grupe "kamišara" koje nisu aktivne, ma da po nekad prouzrokuju po neku žrtvu i izazivaju strah kod naroda u zabačenijim mjestima. Tako su posljednjih dana te bande ubile 2 mesara iz Prološca, a prethodno su im opljačkali sav novac, uhvaćene su dvije žene koje su održavale vezu sa "kamišarima" u Širokom Brijegu. Kamišari /Zavelin-Rakitno/ povezani su sa Širokim Brijegom. Njih ima oko 500 i služe kao glavno uporište u prvom redu reakciji a zatim svim dezerterima iz IX. Divizije /koji su slučajevi česti/ i tamo im je posljednje uporište i zaklon pred racijama naše Narodne Obrane. Prilazimo internaciji nekoliko obitelji najgorih kamišara, da bi spriječili daljnje odlaženje u kamišare, a s druge strane onemogućili ishranu istima od svojih vlastitih obitelji. Logor se osniva u Neretvi. Najotvoreniji je reakcioner fra Ćiro Ujević, koji u zajednici sa dr. Franom Pelicarićem reakcionarno djeluje kroz sela. Njihov rad svodi uglavnom putem smišljenih parola: "Konac je rata i grehota je sad izgubit glavu, još k tome, ustaše su poklali židove i Srbe, a oni će pobiti ustaše, pa blago ti je onome tko ostane živ. Ova i slične parole od istih izlaze javno, nastojeći prikazati na taj način da nam ne treba zemlje kasnije bez naroda. Međutim, sumnja se ma da zato nemamo potrebnih podataka da su ovi isti glavni organizatori i podržatelji nezadovoljnika i kamišara. Rad provode uglavnom preko svećenika u selima, a veza su im uglavnom žene, rodbinske privezane uz neprijateljski aparat.

Sa otkupom hrane je također bilo poteškoća, naročito na općini Kamen Most, gdje smo trebali upotrebiti vojsku da bi odgovorili obavezama.

Depeša, koja je stigla od Oblasti VIII. Korpusa, a govori o tome, da se više ne otkupljuje stoka od seljaka, omogučiće nam jače političko djelovanje duž čitavog Okruga i vjerujemo da ćemo apsolutno uspjeti.

Na kotarevima Makarska i Vrgorac stanje se apsolutno učvršćava, što nam potvrđuje aktivno učestvovanje naroda na svim zborovima i konferencijama i potrebnim radovima, i naročito živo interesovanje i učestvovanje čitavog naroda na izborima J.N.OF. Da je narod ovih kotareva politički prilično izdignut i privezan uz N.O.P. govori nam činjenica: što narod sam nije htio da bira one, koji nisu aktivno od početka pomagali pokret, makar smo mi nastojali da pojedinci uđu u pojedine odbore. Naprotiv, narod je birao ljude koji su radili kroz čitavo vrijeme borbe, a naročito partizane. Na taj način otpali su svi oni koji su slovili ranije u narodu kao političari. U samom mjestu Makarska, iako pod teškim ekonomskim prilikama, mase su se pokrenule i čitav narod interesira sve, tako da je ranije pasivnosti sada apsolutno nestalo. Biranje mjesnog odbora J.N.O.F. Makarska pokazalo je da mase raskrštavaju sasvim sa starim i jedinu nadu polažu u nas.

Održane su demonstracije protiv kralja i monarhije u više mjesta našeg Okruga i uspjele su prilično. Te demonstracije, pokazuju nam pravu sliku raspoloženja naroda, kao na Makarskom tako na Imotskom kotaru. U Makarskoj je na demonstracijama učestvovalo 3500 do 4000 demonstranata, a demonstracije su dobile pravi karakter ogorčene mržnje protiv svih neprijatelja naroda. U Imotskom su takođe održane demonstracije 24.I.o.g. na kojima je sudjelovalo 3000 do 3500 ljudi zajedno sa vojskom. Na ovu demostraciju je dolazio narod sa sela, ma da je pao snjeg. Da je bilo lijepo vrijeme bio bi prisutan veći broj ljudi. Orgnizuju se demostracije po selima i iste su u toku. Općina Zagvozd provodi demostraciju protiv kralja, a razloga što nisu mogli zbog nevremena doći u Imotski, a s druge strane narod traži.

Redovno se održavaju konferencije J.N.O.F. i rad Fronte je prilično pokrenut, naročito poslije biranih novih odbora Fronte u nekoliko kotareva po svim selima. Fronta se je zaista počela osjećati kao političko tijelo, ma da to ne može reći za sve odbore, jer nemamo sposobnijih ljudi iz Partije.

/.../

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Drugarski pozdrav:

Za O.K.:
org. sekretar:
...[509] [v.r.]

M.P.[508]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1222, Oblasni komitet KPH za Dalmaciju, kut. 6, KP-298/1005

[508] Nečitko.
[509] Potpis nečitak

150.

25. siječnja 1945.
Marina

Općinski komitet Marina u svom dopisu KK KPH Trogir navodi da je u Općini Marina 12 osoba umrlo od gladi, da je uhićen i likvidiran kamišar „Kljajo“, te da su također uhitili dezertera iz Vrsina, a da se jedan još krije u Bliznicama, pak da u selima „izrodi“ podrivaju pokret: Batina, „Brajica“, „Luketa“, „Muse“ i Rinčić iz Vrsina, Mate Radić i Jerko Žunić iz Podorljaka i neki iz Mitlo Vinovca

---

O.K.K.P
Marina
Dana, 25/I/45.G.

Drugarskom, K.K.K.P.H. Trogir

Drugovi šaljemovam izvještaj rada za mjesec januar t,j, za mjesec I/45,G. Politička situacija na području ove Opč je bolja nego ikada. Narod je veoma oduševljen za N.O.Pokret. Osim u pojedinim seliman nađese koji pojedinac da greši uslijed glada. Jer Kakovamje poznato naš narodje u ekonomskim prilikama vrlo slab. Ovi slučajevi se događaju u sva sela u slijed glada. Poštoje već u ovoj Opč. od glada umrlo 12 naroda. A svakim danom dolazi narod plačuči pitat pomoč. Baš danas bilismo namuki sa narodun ito došlojihje 154 pitat pomoč, taj narod u večem brojuje od zbj ega kojisu stalno plakali i govorili dajih ubijemo da več nemoru živit. Tako imalismo 200, Kg smokava kojesmo morali tim narodu dat, i ako zanas ništa nije ostalo. Tako trebalobi naki način ti narod pomoč. Tosu jedini nedostaci kod masa naroda. A imamo nekoliko izroda po seliman kojibi tili da rovare protiv pokreta. A toje Batina Brajica Luketa 2 iz Vrsin Muse i Rinčič tako i neki iz Orljaka a tosu Radić Mate i Žunič Jerko i neki iz Mitla Vinovca. Ali veliku kontrolu vodimo nad njima, tako da oni u manjin broju rovare a snjiman je povezan i pop[510] župe Marina i neki sa V. Drvenika. J.N.O.F. Neradi još toliko politički, kolikobi to bilo potreba. Tako da odnosi iz među Fronte i N.O.Odbora nisu još tako spojeni, ali tose ne odnosi na Opč. Sem na Sela.

[510] Don Jure Vukušić. V. još diskusiju Ivana Lučina „Dalmatinskog“ 29.10.1981. na znanstvenom skupu „Trogirski kraj u Narodnooslobodilačkoj borbi 1941.-1945.“ gdje o njemu kaže:“mi u 1944. godini, mogao bih kazati poslije dolaska Nijemaca na ovo područje, osim u Trogiru i primorskom kraju nemamo ni jednog svećenika, osim u Marini, koji je ranije bio u Marini, poslije toga bio jedno vrijeme s nama na terenu, uključio se bio u rad Fronte itd. Međutim, poslije toga... on je okrenuo bandiru i pokazao se da je i dalje ostao pop i da njegovo pristupanje Pokretu nije praktično odražavalo suštinu njegove duše, nego da je on ostao i dalje ne pop, već reakcionarni svećenik, koji je nastavio kasnije svoju politiku“ (Vladimir Sabolić: Kontrarevolucionarne snage na trogirskom području od kapitulacije Italije do konačnog oslobođenja zemlje, Trogirski kraj...., str. 750)

Čitaonice još nisu svugdi otvorene, atoje uzrok šta nema rasvitljenja, pa pram tome neiskoriščavase ... ...[511] koja se prima, alise ipak narod upoznaje sa svim događajima u svjetu i kod nas.

Rad na Političkin polju
Ovaj mjesec bijoje dosta aktivan rad. Kroz ovaj mjesec održanoje zborova 26 Širljih i užljih sastanaka[512] kao i sjela. 175. Na Zboroviman i sjeliman kao i sastanciman bilaje glamna tema govora Zajedničkoj vladi demostracija protiv Kralja u poznavanjem N.O.Vlasti i obnovi Zmnje. Kao i smrt Velikog vođe i učitelja LENJINA. Na zboroviman i sjeliman kao i sastanciman prisustvovaloje drugova i drugarica omladinaca i omladinkih. Oko 6897.
Tako vidise daje narod dobijo puno znanja od svemu veče od prošlog mjeseca.
Po Reakcijonarnim Klikaman

Kroz ovaj mjesec uhašeje 1 dezerter kojise krije u Vrsinaman, Takose čuje dase neki krije u bliznican[513] ali nismo još siguri, ali dalismose na posa i kada tačno saznamo javičemo. tako več neznamo dase gdi nalazi dezerten. Tako seje uvatija Kljajo kojije pomoga ubit Čaletu takoje i Kljajo ubijen jer kadasu naši drugovi uvatili kljaju istije ubija 1 rodoljuba.
Tako oni koji rovaru protiv pokreta gorisuvan navedeni u političkoj situaciji.
/.../

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU.

Sekretar

I Lučin[514]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc.2, KP-28/476

[511] Nečitko
[512] Nadopisano rukom
[513] U selu Gustirna na predjelu Zgona dvije lokve Bliznice (Ivan Pažanin: Lokve i drugi vodoopskrbni objekti u trogirskoj okolici s osobitim obzirom na Vinišća, Vinišćarski zbornik, ur. Ivan Pažanin, sv. 1, str. 487)
[514] Ivan Lučin p. Stipana, r. 1917., iz Vinišća, sekretar OK KPH Marina (Josip Miliša: Učesnici..., Trogirski kraj..., str. 1123)

151.

28. siječnja 1945.

Dvotjedno izvješće o radu oficira OZN-e pri Komandi područja srednje Dalmacije

---

B r . 1 4 1
D n e 2 8 - I / 4 5

I Z V J E Š T A J R A D A
of. OZN-e pri KPSD za posljednjih 15 dana

I. Dostavljam organizacioni redovni izvještaj. Brojno stanje ljudstva na teritoriju ovog područja jest sledeći:

	Socijalni sastav								
Ukupno:	radnika	seljaka	intelek.	obrt.	namješt.	Voj.lica	zanat.	pol.žand.	
	687.	1258.	65.	70.	93.	9.	165.	9.	
	Nacionalni sastav								
2.356	Srba	Hrvata	Slovenaca	Talijana	Rusa	Jevreja	Čeha	Njem.	Polj.	Austri.
	102.	2045.	65.	119.	5.	5.	1.	9.	4.	1.

Uglavnom ljudstvo na teritoriju našeg područja je novomobilisano, kao i sastoji se od nešto starih boraca koji su uglavnom više nesposobni za operativnu jedinicu. Političko stanje ne čitavom području nije na zavisnoj visini, zbog toga što su jedinice opterećene dužnostima, kao i vlada malo nemara sa strane političkih rukovodioca. Radi toga se dešavaju razne kradje kao napr. da borci odnašaju jedan drugome kruh robu itd. Isto tako i vojnički rad nije na visini, jer pojedini stražari ne vrše propisno svoju dužnost kao što se sami smenjivaju bez razvodnika itd. Takodjer se primječuje da slabo pozdravljaju naše oficire, kao i šeću po gradu labavi, neopasani što krnji ugled naše vojske. Patrole po gradu isto tako nisu aktivne, a naročito noću, tako da se 2-3 patrole skupe i tu razgovaraju mjesto da patrolišu. Sve je ovo krivica rukovodioca koji nisu dovoljno poveli računa, kako bi svoje borce što više vojnizirali. Sve ovo uslovljava da izvjestan broj dezertera, kao i onih koji se nisu prijavili mobilizaciji uspjeva da se sakrivaju po gradu i selima.

II. U vezi komandanta logora Milata, kao i poručnika Radovič Zvonka je riješeno, tako da je Radović pošto je nesposoban za operativnu jedinicu upućen na raspored Kom. mj. Sinj, a Milat ide na raspored VIII. Korpusu. Obojica su ujedno dobili vojnički ukor.

U tvornici "DUGA" je Lambaša Boško i još jedna drugarica ukrali komad po komad "Parafita", kojeg su kod kuće upotrebljavali za svijeće tako da je kroz izvjesno vrijeme nestalo oko 10.kg, a to nije mala stvar jer tvornica stim oskudjeva te bez toga ne može da pravi lakove itd. Isti drug je odnio iz pekare 3 kruha kao i 1/4 litre terpentina /špirita/ drug je saslušan te je stvar predana drugu komandantu Podr. da prema tome disciplinski postupi, te posle izirečene kazne pročita se po svim radonicama, kako bi

imala kazna što boljeg efekta. Rad u samoj komandi Područja se je dosta sredio tako da sada liči baš na neku pravu vojnu ustanovu. Moj sporazum sa komandantom i komesarom se je skroz promjenio tako da po mnogim stvarima se savjetujem s njima. Kod komandanta još uvjek postoji ona neka njegova ambicija tako kada ga pojedini drugovi pozdrave neće da im odzdravi, što stvara kod njih negodovanje, te se otvoreno izražavaju da ga više neće pozdraviti. Prošlih dana smo preko povjerenika našli dosta veliku sumu hrane i robe kod Matka Boban ekonoma pri štabu XXVI div. hranu je milicija digla te je donijela u Kom. Podr. koje je bilo ukupno s robom oko 180 kg težine. U sporazumu sa štabom divizije robu sam predao drugu komesar Podr. a čitavu stvar riješenja predao štabu divizije.

Dana 18-19 januara našli su se po gradu par letaka koji su bili prikopčani na pojedinim vratima kuća, isti su bili bačeni sa strane mačekovaca. Nema izgleda da je to bilo nešto organizovano jer ih nema neg par komada, koji su otkucani na mašini što je mogao da napravi i pojedinac. U njima su iznašali kako smo mi diktatori, kako se nesmije ništa govoriti, jer ako šta kažeš da ćeš lako izgubit glavu.

III. Englezi se otvoreno tuže da mi na njih ne gledamo kao na saveznike, jer da su potpunom izolirani. Po gradu ih je malo vidjeti sa našim ljudima, a koji izadje s njima, to nije iz političkih razloga već radi ličnih interesa kako bi izvukao koju cigaru, konzervu itd.

IV. Bolnice:

U Splitu su bolnice prilično uredjene hrana je dosta dobra samo je nedostatak bolničarki, pa se ne može udovoljiti dovoljnoj higijeni kao i hrana je jednolična. Nema u bolnici dovoljno literature za čitanje našto se ranjenici tuže, jer da im je dosadno stati kada nemaju šta čitati. Isto tako ranjenici, kao i bolničarke izlaze iz grada te davaju kru za slikanje. Hrana koju jede personal je dosta slaba pošto je tu dosta posla našto se isti tuže, tako kada se koju bolničarku kritikuje na nedostatke, jednostavno odgovori: "Pošalji te me u jedinicu tamo će mi biti bolje nego tu! Nema tu nijednog doktora koji je organiziran pa imaju propusta na komisiji, kao i nije im mnogo stalo do ičega. Nemože se primjetiti da sabotiraju ili da rade proti pokreta, ali i ne koriste u onoj mjeri koliko bi mogli. Dr. Vukas drsko postupa prema bolničarkama i ranjenicima.

V. Bolnica u Sinju ima mnogo nedostataka. U pitanju higijene, bolničarke novo mobilisane, slabog karaktera. Stražari koji su pri bolnici večinima su mobilisani ljudi, uglavnom stariji pa se više puta napiju gdje ispada po krčmama svakakovih nepristojnih i nedostojnih riječi NO vojnika.

VI. Komanda mjesta Sinj nema nekih naročitih promjena. Kod njih se isto pokoji borac napije, kao i borci se tuže na slabu odjeću i hranu kao pomalo su aljkavi kao većina vojnika pri pozadinskim jedinicama. U ovom pravcu bi trebalo skrenuti pažnju pozadinskim jedinicama.

VII. Komanda mjesta Vrlika nema nekih naročitih promjena, samo je nesporazum izmedju njih i komandanta Vrličkog odreda. Bila je poslata čisto optužba proti dotičnog komandanta, koju sam čitavu stvar uputio Rukovodiocu III. Skc. kod štaba Korpusa.

VIII. Zadvarje, tu smo tek uspostavili povjerenike, ali prema obavještenju nema glavnih nedostataka samo vojnici KNOJ zapostavljaju članove komande mjesta kao i na drugim mjestima Narodnu Miliciju.

IX. Trogir i tu nema nekih naročitih promjena. U Dopunskom bat. koji se nalazi u Trogiru gdje mi sada upučujemo ljude koji su mobilisani te ih se šalje na raspored.

Izgleda da su pojedini bogataši iz Splita ucjenili komandira i komesara tako da češće dolaze kući, kao i da ne idu na egzicir. Dvije smo već prijave dobili u vezi ovoga, jednu od povjerenika, a jednu private. Ovo stvara negodovanje medju borcima, te ćemo istu stvar provjeriti u tačnost i o istom vas izvjestiti.

X. Kroz ovaj period je preko nas pohvačeno te upućeno 64. dezertera, kao i ona koja su se krili pred mobilizacijom i pred našom vojskom. Pod Vojni sud su upućena trojica. Glavni dio vremena nam uzimaju dezerteri kojih ima najveći broj iz XX. Divizije, a može se reći skoro i sve. Mislim da je to zato što u toj div. ima najviše ljudi sa našeg terena. Još ima nepohvatanih dezertera 128 kao ikoji se skrivaju pred mobilizacijom 87.

Kamišari su poslednjih dana izgleda uglavnom popustili, osim par zločinaca kojih čeka Narodni Sud. Veći dio dezertera hvata Milicija i N Odbrana.

XI. Uspostavljeni povjerenici su dosta ozbiljno shvatili svoju dužnost tako da nam redovno dostavljaju izvještaj. Njihovi izvještaji su dosta sitničavi, ali ipak se medju tim nadje važnih stvari. U svakom izvještaju nadglašavju negodovanje boraca zbog slabe hrane, te odjeće i obuće.

Na traženje Rukovodioca OZN-e III. Sekcije kod štaba VIII. Kor. dostavljamo vam imena i brojeve povjerenika koje smo do sada uspjeli da uspostavimo.

/.../[515]

Upućeno u jedinicu preko mobilizacionog otsjeka od dana 12/I do 28/I pod grupom "A":

"A" sposobnih za jedinicu 285

Pod grupom

"B" sposobnih za pozadinsku službu u oper. jedinici 38

Prema saopštenju od opunomoćenog oficira SDOP je upućen iz vojne bolnice otoka Hvar u vojnu bolnicu VIII korpusa SPLIT Doktor Bauer sa svojom ženom koji prema saopštenju oficira, vrlo lako može biti da rade u ob. službi Engleza, isti je nastanjen u hotelu Belvi, a radi na rentgenu u sanatoriju "Rojić" i sjemeništu. Isti je stavljen pod strogu kontrolu o zapažanjima će mo vas izvjestiti u buduće.

Molimo vas da se kritički osvrnete na greške i zapažanja u ovom izvještaju tako da bi smo u buduće na temelju vašeg zapažanja znali graške ispraviti.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

opunomoćeni of. OZN-e pri KPSD

...[516] [v.r.]

Izvornik, strojopis

Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 39, 11.28.1, 30/74

[515] Stranica nedostaje u izvorniku.

[516] Potpis nečitak.

152.

30. siječnja 1945.
Split

Vojni sud oblasti VIII. udarnog korpusa NOVJ Vijeće pri Komandi područja srednje Dalmacije osuđuje 36 osoba na kazne prisilnoga rada i gubitak građanskih i časnih prava

---

VOJNI SUD OBLASTI VIII. UDARNOG KORPUSA NOVJ
VIJEĆE PRI KOMANDI PODRUČJA SREDNJE DALMACIJE
Sud br. 35/45 od 30 januara1945.

U IME NARODA JUGOSLAVIJE!

Vojni sud oblasti VIII. udarnog korpusa NOVJ - Vijeće pri komandi područja Srednje Dalmacije sastavljen od Jelovac Dušana komandanta područja kao predsjednika, te Milun Jurice int. oficira i Šegvić Ivana borca kao članova vijeća, te Radan Dr. Ota kao zapisničara, u prisutnosti Ježina Dr. Krste sudskog istražitelja u zastupanju optužbe u krivičnom predmetu protiv okrivljenih Radnić Mate i družini radi djela služenja neprijatelju kao aktivni ustaše - nakon održanog glavnog pretresa u prisustvu okrivljenih donio je dana 30.I.1945. slijedeću

p r e s u d u

1. RADNIĆ MATE, Antin i majke Matije Škrabić, rođen 1920. u Sitnu općina Trogir, kotar Trogir, zemljoradnik, neoženjen, pismen.
2. ŽURO IVAN pok. Filipa i majke Kate Bilandžić, rođen 1906. u Dicmu, zemljoradnik, oženjen sa četvero djece, pismen.
3. GRGIĆ IVAN Matin i majke Marije Dražić, rođen 1919. u Trolokvama, zemljoradnik, neoženjen, nepismen.
4. RADANOVIĆ JAKOV pok. Mate i majke Ane Zebić, rođen 1920. u Dicmu, zemljoradnik, pismen, neoženjen.
5. PODRUG MIRKO Šimunov i majke Cvite Anđelić, rođen 1927. u Dicmu, zemljoradnik, neoženjen, pismen.
6. ZEBIĆ SREĆKO Matin i majke Jake Bešker, rođen 1926. u Dicmu, zemljoradnik, neoženjen, pismen.
7. ROGULJ MARKO Jakovljev i majke roje Radanović, rođen 1913. u Dicmu, zemljoradnik, oženjen sa četvero djece, pismen.
8. ROGULJ JAKOV Jozin i majke Matije Bradić, rođen 1927. u Dicum, zemljoradnik, neoženjen, pismen.
9. BRADIĆ ŠIMUN Stipin i majke Anđe Kokan, rođen 1921. u Dicmu, zemljoradnik, neoženjen, samouk.
10. BRADIĆ FRANJO pok. Ante i majke Ive Delić, rođen 1911. u Dicmu, zemljoradnik, neoženjen, samouk.

11. ZEBIĆ IVAN Matin i majke Jake Bešker, rođen 1910. u Dimu, mesar, oženjen sa dvoje djece, pismen.
12. RADANOVIĆ IVAN Antin i majke Cvite Jadrić, rođen 1915. u Dicmu, zemljoradnik, oženjen sa četvero djece, nepismen.
13. BAGLIĆ-DURUT Petar pok. Ante i majke Mare Milun, rođen 1911. u Kraju, zemljoradnik, neoženjen, pismen.
14. MARETIĆ JURE pok. Martina i majke Ive Radanović, rođen 1906. u Dicmu, zemljoradnik, oženjen sa jednim djetetom, nepismen.
15. MURAT IVAN pok. Mate i majke Boje Grcić, rođen 1907. u Dicmu, zemljoradnik, oženjen sa jednim djetetom, samouk.
16. AKRAP ANDRIJA pok. Petra i majke Luce Vuco, rođen 1909. u Bisku, zemljoradnik, neoženjen, pismen.
17. MRŠIĆ JAKOV pok. Mate i majke Anđe Zebić, rođen 1909. u Dicmu, zemljoradnik - mesar, oženjen sa jednim djetetom, pismen.
18. BAGLIĆ-DURUT Marko pok. Ante i majke Mare Milun, rođen 1903. u Kraju, zemljoradnik, oženjen sa dvije djece, pismen.
19. ZEČEVIĆ JAKOV Lukin i majke Matije Mršić, rođen 1908. u Kraju, zemljoradnik, oženjen, pismen.
20. GABRILO PETAR pok. Mate i majke Ive Zebić, rođen 1909. u Dicmu, zemljoradnik, neoženjen, nepismen.
21. MATIĆ VLADO Matin i majke Ive Čorković, rođen 1924. u Kruševu, zemljoradnik, neoženjen, nepismen.
22. PLAZIBAT IVO Vickov i majke Marije Kristić, rođen 1927. u Dugopolju, đak, neoženjen, pismen.
23. MATIĆ JOSIP pok. Mate i majke Ive Ćurković, rođen 1925. u Krušvaru, zemljoradnik, neoženjen, pismen.
24. KUŠTRE IVAN Ivanov i majke Jozefine Ivandić, rođen 1921., u ...[517], zemljoradnik, neoženjen, pismen.
25. KAČUNKO LUKA, Ivanov i majke pok. Ruže Jakulj, rođen 1922. u D. Dolcu, zemljoradnik, neoženjen, ...[518]
26. KAČUNKO DRAGO Petrov i majke Pere Sušić, rođen 1924. u D. Dolcu, rudar, neoženjen, pismen.
27. STRIKIĆ ANTE Ivanov i majke Marije Sošić, rođen 1924. u D. Dolcu, radnik, rudar, neoženjen, pismen.
28. ČOTIĆ MARKO Antin i majke Milice Radišić, rođen 1912. u Dubravi, zidar, neoženjen, pismen.
29. DEVČIĆ JOSIP Jozin i majke Ivke Vukelić, rođen 1927. u Brusno, radnik, neoženjen, pismen.
30. MILIČEVIĆ JURE Martinov i majke Jake Markota, rođen 1923. u Rakitnu, zemljoradnik, neoženjen, samouk.
31. GAŠPER TADIJA Ilijin i majke Ruže Krajna, rođen 1923. u Vojkovićima, zemljoradnik, neoženjen, pismen.
32. BRALIĆ IVAN Nikolin i majke Matije Kokan, rođen 1920. u Dicmu, zemljoradnik, neoženjen, pismen.

[517] Nečitko.
[518] Nečitko.

33. BRBIĆ FRANJO Antin i majke Mande Šarić, rođen 1911. u Selu Tučepi, ribar, oženjen sa četvero djece, pismen.
34. ŠARIĆ IVAN pok. Bariše i majke Matije Bušelić, rođen 1913. u Tučepi, zemljoradnik, oženjen sa jednim djetetom, pismen.
35. VITLIĆ Marko pok. Nikole i majke Antice Bogdanović, rođen 1914. u Tučepi, zemljoradnik, neoženjen, pismen.
36. MAMIĆ IVAN pok. Petra i majke pok. Matije Čaušić, rođen 1924. u Vinacima, kovač, neoženjen, samouk.

k r i v i s u :

što su služili kao aktivni ustaše i učestvovali u borbama protiv NOV dakle služili neprijatelju kao aktivni ustaše pa su time počinili kriv. djelo opisano u čl. 14. Uredbe o Vojnim sudovima stoga se okrivljeni osuđuju kako slijedi:

1.	Radnić Mate	na	3 mjes.	pris. rada i	3 god.	gub. građ. i čas. prava
2.	Žuro Ivan	"	6	"	5	"
3.	Grgić Ivan	"	6	"	5	"
4.	Radanović Jakov	"	10	"	6	"
5.	Podrug Mirko	"	24	"	8	"
6.	Zebić Srećko	"	24	"	8	"
7.	Rogulj Marko	"	24	"	8	"
8.	Rogulj Jakov	"	24	"	8	"
9.	Bradić Šimun	"	24	"	8	"
10.	Bradić Franjo	"	24	"	8	"
11.	Zebić Ivan	"	24	"	8	"
12.	Radanović Ivan	"	24	"	8	"
13.	Baglić-Durut Petar	"	24	"	8	"
14.	Maretić Jure	"	6	"	5	"
15.	Murat Ivan	"	24	"	8	"
16.	Akrap Andrija	"	24	"	8	"
17.	Mršić Jakov	"	24	"	8	"
18.	Baglić-Durut Marko	"	6	"	5	"
19.	Zečević Jakov	"	24	"	8	"
20.	Gabrilo Petar	"	24	"	8	"
21.	Matić Vlado	"	10	"	6	"
22.	Plazibat Ivo	"	5	"	5	"
23.	Matić Josip	"	7	"	7	"
24.	Kuštre Ivan	"	24	"	8	"
25.	Kačunko Luka	"	6	"	5	"
26.	Kačunko Drago	"	6	"	5	"
27.	Strikić Ante	"	6	"	5	"
28.	Čotić Marko	"	24	"	8	"
29.	Devčić Josip	"	24	"	8	"
30.	Miličević Jure	"	6	"	5	"
31.	Gašper Tadija	"	6	"	5	"
32.	Bralić Ivan	"	6	"	5	"

33.	Brbić Franjo	"	12	"	6	"
34.	Šarić Ivan	"	12	"	6	"
35.	Vitlić Marko	"	12	"	6	"
36.	Mamić Ivan	"	18	"	7	"

O b r a z l o ž e n j e

Svi okrivljeni priznaju da su bili službi neprijatelja kao aktivni ustaše, bili naoružani te služili kao stražari, a neki od njih sudjelovali su u krađama i ...[519]

Umjesto da se odazovu pozivu na borbu protiv okupatora oni su se rađe odazvali pozivu ustaškog izdajnika Pavelića i služili na taj način porobljavanju našeg naroda.

Priznanjem okrivljenih ...[520] je, da su ...[521] izvršili djela na koja ih ...[522] presudilo te obzirom na ovakovo stanje stvari sud je donio odluku kao u dispozitivu, koja se temelji na propisima Uredbe o Vojnim sudovima.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Zapisničar:
Dr. [Oto] Radan [v.r.]

Predsjedatelj vijeća:
Dušan Jelovac [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 55, Vojni sud 8. korpusa NOVJ, kut. 3.

153.

Veljača 1945.

Popis zarobljenika koji su poslije ukidanja zarobljeničkog logora Biševo odvedeni u Komandu mjesta Vis

---

Popis

Pribjega, talijana po kazni i zarobljenika koji su dovedeni poslije rasformiranja zarobljeničkog logora – Biševo, u komandu mjesta – Vis.

25 talijana upućeno preko komande mjesta – Vis, Komandi područja srednje Dalmacije i to:

[519] Nečitko.
[520] Nečitko.
[521] Nečitko.
[522] Nečitko.

1.- Pazzi Fernando
2.- Nicolllino Ettore
3.- Giovanetti Vittorio
4.- Scisti Nando
5.- Mazacaro Luigi
6.- Calisi Nicolo
7.- Mussa Andrea
8.- Isolini Aldo
9.- Guilarto Stefanio
10.- Pugliezi Giovani
11.- Dal Cin Enrico
12.- Mascelli Guido
13.- Galeto Guido
14.- Bergamachi Giuseppe
15.- Buratti Francesco
16.- Palerno Giuseppe
17.- Ugolini Mario
18.- Dente Dino
19.- Urbani Eugenio
20.- Cardelli Mariano
21.- Semenzatto Julio
22.- Chiusano Armando
23.- Ferrero Enrico
24.- Ravezani Serafino
25.- Bianchi Adolfo

Svi gore navedeni su bili upućeni po kazni od 1 mjesec dana, a koja bi im bila istekla 7.II.1945 godine.-

Zarobljenici – njemci

1.- Minissini Gregor, gradjevni inžinjer – dobar. Čeka vezu za Split, a sada se nalazi kod I. Posadne čete – Vis (do veze)
2.- Funk Fridrich, brijač – dobar. Nalazi se na Budihovac kao brijač.

Zarobljenici – jugoslaveni

1.- Miličević Ivan, Vinka - veoma dobar
2.- Kelner Franjo, Franje - veoma dobar
3.- Sas Slavko, Ljudevita - mlohav
4.- Spoljarić Martin - mlohav
5.- Podboj Šandor, Josipa - izgleda podmukao – nevoli mnogo da radi.

Svih 5 su iz „Vražje divizije“, a nalaze se do rasporeda kod I. Posadne posadne čete – Vis.-

Pribjezi – poljaci

1.- Pauk Marek, Marekov
2.- Sofkov Stefan, Michael
3.- Dutkievic Eugenio, Juliana
4.- Hlatki Vladimir
5.- Dutkiewich Stefan, Juliana
6.- Vouk Jaroslav
7.- Lubojanski Anton, Jana

Prva šestorica čekaju vezu za Split, kada će biti upućeni u Vojnu oblast i to kao gradjevinari, dok sedmi – Lubojanski Anton, čeka raspored (isti je mediciner). Svi se nalaze u I. Posadnoj četi – Vis.-

Talijani koji su bili dovedeni iz logora Sv. Andrija u logor Biševo radi saslušanja, te nakon saslušanja pušteni:
1.- Ricetti Ugo; nalazi se kod I. Posadne čete – Vis, te čeka raspored.-
2.- Bertto Bruno, nalazi se kao bolestan u ambulanti komande mjesta – Vis.-

Talijani po kazni koji se nalaze kao bolesnici u ambulanti komande mjesta – Vis:

1.- Falsetta Luigi - 2.- Galeotti Narciso - 3.- Bufano Giuseppe

Jedan talijan i to Bašić Antonio upučen na prisilni rad – „Budihovac“ isti je potpuno nedisciplinovan, neče da radi, te sklon kradji. Mnogo puta u logoru kažnjavan.-

Ukupno 45 (četrdesetpet)

5.II. pobjegao je sa brod s kojima je morao ići na Budihovac[523]

Original, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.417, Komanda srednjedalmatinskog otočkog područja, kut. 36, VPV-36/51

154.

8. veljače 1945.

Oficir OZN-e pri Komandi srednjodalmatinskog otočkog područja izvješćuje Odsjek OZN-e III. u Splitu o događajima nakon raspuštanja zarobljenički logor Biševo te im dostavlja i dokumente o nekim zarobljenicima

---

Oficir OZN-e
za K-du S.D.O. Područja
Broj *82*/45
8.II.1945.g.

O T S J E K Z A Š T I T E N A R O D A
ZA III. SEKCIJU
S P L I T

[523] Nadopisano rukom te sa strelicom na ime Antonia Bašića

Prigodom rasformiranja zarobljeničkog logora Biševo izvršila se je prekomanda zarobljenika i prebjega, te Vam šaljemo podatke za neke od njih, kao i za ostale koliko smo mogli sakupiti.

Pošto se na traženje Vojne Oblasti VIII Korpus stalno šalje ljudstvo od Komande ovog Područja za potrebe Vojne Oblasti i drugih Područja na kopnu, to je u ovom vremenu bilo formirano nekoliko novih jedinica kao dopunski bataljon Korpusa, radionica Vojne Oblasti, Autokomande, te neznamo nadležnost organa OZN-e, pak ove podatke o istima šaljemo na Vas.

15.XII.1944. upućeno je 150 Njemaca prebjega i zarobljenika u Split za radionice Vojne Oblasti VIII Korpusa. Šaljemo popis istih.

1.II.19445. upućeno je 30 Talijana prebjega i zarobljenika zanatlija, te 1 Njemac i 1 Austrijanac u Split za radionice Vojne Oblasti VIII Korpusa. Šaljemo spisak istih.

6.II.1945. upućeno je 33 Talijana zarobljenih i prebjega, zanatlija, 7 poljaka prebjega tehničara, 6 Njemaca zarobljenika zanatlija i 1 Austrijanac zarobljenik zanatlija u Split za radionice Vojne Oblasti VIII. Korpusa. Šaljemo popis i za nekoje od njih karakteristike i saslušanja.

6.II.1945. upućeno je 15 drugova za dopunski bataljon VIII Korpusa u Trogiru, te Vam za neke šaljemo podatke i karakteristike, kao i materijal kojeg imamo.

Šaljemo Vam nekoliko fotografija koje smo dobili iz Kde Mjesta Brač, na kojima se vidi legionar Čović Ante.

Šaljemo Vam kartoteke za slijedeća lica: Bailo Srećko, Djurišić Ivan, dr. Hercog Drago i Vranković Fedor.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

M.P.[524] Oficir OZN-e:
Karmelić Nikica [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, kut. 37, 11.17.2., 30/70

155.

23. veljače 1945.
Marina

Pripadnici „reakcije“ svojim parolama agitiraju protiv izbora i to: Josip Goleš iz Kotelja, Agić i „Baraba“ iz Mitla – Vinovca, Batina Brajica iz Marine, „Gaga“ iz Sevida, Jozo Radić iz Vrsina, te Ante Jerković iz Gustirne, sve prema izvješću Općinskog komiteta KPH Marina KK KPH Trogir

[524] Nečitko.

Opć,K.P, Marina
Dana 23/II/45

Drugarskom kotarskom K.K.P.H.
TROGIR

Dragi drugovi šaljemovam iz vještaj za mjesec Februar 45. godinu.
Politička sitoacija na području ove općine: U toku ovoga mjeseca nijese mlogo promjenila, poštoseje Narodu tumačilo Od svim novim događajima. Kao i dase nalazimo i pred izborima, ali kod sami iz bora tumačeći marodu od širokoj demokraciji i re akcijaje ot počela svoj veći rad, tako daje kroz ovaj mjesec uskrslo više parola, ali takosmo u poznali priličan broj ljudi ko ji suse istrčavali, a tosu sledeći, goleš Josip iz kotelji. Agić, Baraba iz Mitla vinovca, Batina Brajica iz Marine. gaga iz sevida, atosuti oni koji nisu nikada simpatisali N.O. pokret a danase nameču dabudu u N.O.O. naroduseje špravilo dokazalo kakve ljude treba dabiraju u N.Vlast, Tako ovi gore navedeani i akosu sakuplajli neke male grupice oko sebe i natojim je ukazano sotim se više javno nesluže a onise prate nasvakom koraku.takosu prilično i raskrinkani kod naroda i narod donjih nedrži ništa. Tako isto radić jozo iz Vrsina kojije govorijo dabi volijo dase opet vrate njemci dabi prigorijo komad zemlje, tako isto ugustirni bilaje parola da nesmi niko glasati. Timeseje dalo u trag i paroluje ubacijo Jerković Ante iz gustirne star 70 godina, a sinmuje da život u N.O.V. ista parola nije ništa u tjecala na narod, Takobi uskrsavalo usvim selima kod onih špekulanata u vezi djeljenja socijalne pomoći, dalisu oni neprijatelji N.O.P. da kadase njiman neda, i natojimseje ukazalo pravilno više puta. ali još takvima, reakcije i ma nećemose satim zaniti dajenema, ali u cjelini naš narod je čvrsto povezan uz N.O.pokret, i ako ima razni parola kojese u bacuju sjesno i nesvjesno, tako dabi o nemogućili izbore ali naš narod kadaseje pravilno u poznao sa izborima, danasse malo čuje čovjeka i žene daneče glasati, a u općese nečuje, nego narod želi što prije dabudu izbori jer je ipak sjestan štodobiva satim izborima. Narodje satime prilično u poznat preko zborova sjela itakodalje. Ovaj jesecpolitički rad bijoje prilično aktivan kroz ovaj mjesec održanoje širi zborova 43. sjela 236. gdjeseje u glamno Narodu tumačilo o izborima N.O.O. i obnovi naše zemlje, kao i svim vojno i političkim događajima. Narod i ma veliko oduševljenje prama svojoj vojski anaročito sa oslobođenjem Mostara jer sotimen je pod puno u vjeren da neče neprijatelj doči donjih, i podpunoje u vjeren upobjedu svje vojske i naši saveznika a što skoriju propast neprijatelja. /.../

Sekretar

I Lučin [v.r.][525]

[525] Ivan Lučin p. Stipana iz Vinišća, sekretar OK KPH Marina (Josip Miliša: Učesnici..., Trogirski kraj ..., str. 1123)

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH, Trogir, kut. 28 , fasc.2, KP-28/481

156.

26. veljače 1945.
Imotski

Dopis Kotarskog komiteta KPH Imotski svim općinski komitetima i partijskim ćelijama na području kotara Imotski

Kotarski komitet K.P.H.
Imotski, 26.II.1945.

SVIM OPĆINSKIM KOMITETIMA I PARTIJSKIM ĆELIJAMA
na našem kotaru

Dragi drugovi!

Obizorm na današnju situaciju na našem kotaru i prije kratog vremena vidimo da se je ona u stavari poboljšala u ovo posljednje vrijeme. Razlog za to jest uspjesi naših vojnih jedinica na Širokom Brijegu i Mostaru.

Poslije oslobodjenja Mostara ostavilo je dubok utisak na one koji su se krili po škripovima i koji su dezertirali iz vojnih jedinica ili onih koji su bili u kamišarima. Veći dio bi se danas njih prijavio negdje na rad, a ima ih još koji upurno stoje na tome da se i dalje kriju po škripovima i bunkerima. Vi ove današnje momente niste u dovoljnoj mjeri iskoristili iako ste ih mogli iskoristiti, i sve one koji se kriju okupiti i zaposliti negdje na rad ili koji su sposobni poslati ih u operativne jedinice. Vi ste se naučili da sporo rješavate te stvari i što se dogadja da nas dogadjaji pretiču i mi ostajemo na repu masa.

Medjutim mi moramo iskoristiti danas priliku koja nam se pruža, a to je da pomognemo jedinice IV. Splitske brigade pri vršenju hapšenja ili hvatanja i traženja onih koji se još kriju. Ona danas ima zadatak taj i ona će ga izvršiti jedino uz pomoć vašu i neće se dogadjati nikakovih nepravilnosti. Ako im mi ne budemo pri tome pružali dovoljno pomoći onda će se dogoditi niz nepravilnosti koje ćemo mi morati kasnije sa našim političkim radom ispravljati. Dogadjati će se i to da će pojedini odbornici J.N.O.F. ili Narodno O. Odbora biti hvatani i slati u vojne jedinice. Sa druge strane kada to budu vidjeli ostali odbornici onda oni više neće raditi onako kako treba jer će im uvijek biti na

pameti da će ih vojska uhapsiti. Takodjer će se dogoditi da će SKOJ-evci biti hvaćani i USAOH-ovci čime ćemo mnogo osakatiti naše organizacije i rad se neće odvijati pravilno. Zato pred vama stoji zadatak: da se povežete sa svakom jedinicom koja bude na terenu i imala zadatak da hvata dezertere i škripare i da vodite računa da se nijedan pravi odbornik J.N.O.F. ili N.O.O. ili SKOJ-evac ili USAOH-ovac ne uhvati i sprovede u operativnu jedinicu, nego da u stvari budu uhvaćani oni koji se kriju i koji su naši neprijatelji. Za sve nepravilnosti ili štićivanje pojedinih ljudi koji nisu potrebni na terenu snosit će odgovornost Općinski komiteti i Partijske ćelije u selima. Zato ozbiljno shvatite ovaj zadatak i nemojte da se budu dogadjale nepravilnosti. Za svaku nepravilnost ili zaštićivanje biti će pozvana dotična organizacija ili drug u odgovornosti i snositi će sam teškoće. Neka znate da neće biti nikakovog opravdanja ako se ostavio kod kuće koji dezerter ili škripar.

Mislimo da ste toliko svjesni i da će se stvari odvijati u redu i pravilno.

Drugarski vas pozdravljamo:

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

M.P.[526]

Za Kot.Kom.K.P.H.
Polit. Sekretar
Mate....[527] [v.r.]

Original, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.448, Kotarski komitet KPH Imotski, kut. 33, KP-33/1184

157.

Veljača/ožujak 1945.
Split

OZN-a srednje Dalmacije izvješćuje OZN-u za Dalmaciju o političkom stanju na njihovom području, raspoloženju naroda i "reakciji"

POLITIČKA SITUACIJA - OPĆENITO

Na terenu našeg područja mase sve jače pristupaju, učestvuju i saradjuju uz NOP. To se očituje što mase učestvuju u riješavanju i donošenju odluka po bilo kojem pitanju i to njihovo učestvovanje je sve aktivnije. Mase sa sve jačim interesovanjem prate unutrašnje i medjunarodne dogadjaje, prate rad naših organizacija i ustanova, kontroliraju ih, pomažu ih.

[526] Pečat Kotarskog komiteta KPH Imotski
[527] Prezime nečitko

Ovo se može kazati za sve naše kotareve osim kotara vrličkog i to srpskog dijela tog kotara, te dijela Omiškog kotara. Srpski dio kotara Vrlika ne samo što teško pristupa NOP-u, već svakim danom postaje uporniji u protivničkom stavu. U pojedinim selima tog kotara postoje bande koje žive po tim selima koja ih pomažu. Još uvjek vjeruju u povratak Kralja i svih onih koji su sa Djujićem izbjegli preko Like.

O bilo kakovim neprijateljskim organizacijama ne može se govoriti, niti o bilo kakvom organizovanom radu neprijatelja, osim pojedinačnih ispada pristalica raznih reakcionarnih grupa, što se u zametku suzbija protuakcijama naših organizacija, a u težim slučajevima same OZNE. Sav rad ovakovih pojedinaca se uglavnom sastoji u ubacivanju parola, krivom prikazivanju opće situacije, klevetanje Narodne Vlasti i sl. Parole o Kralju i Mačeku su najčešće, ali nikakva efekta nemaju, postale su banalne, masa na takove parole više ne reagira. Ima na pojedinim kotarevima slučajeva ispisivanja parola neprijateljskih, ali u vrlo rijetkim slučajevima koje kod naših organizacija pobudjuju i suviše interesovanja, što se neprijatelju ne bi smjelo pokloniti, jer s tim najneznačajnij pojedinci, često i dječurlija dobijaju postreka na takove akcije. Ovo zato što sve to nije nešto organizovano sa strane neprijatelja.

Za sada možemo govoriti jedino o organizovanom tj. planskom radu, a to je rad svečenstva, iako taj rad je minimalan i uopće neosjetljiv. Centar i glavno gnijezdo svečenstva na našem području je u Sinju i Splitu. Rad svećenstva na terenu van Splita ne osjeća se. Posljednje naše akcije u Sinju, hapšenje gvardijana i još dvojice, premetačina i pronalazak bunkera u Sinu sve je to njih toliko prestrašilo, da su se sasvim zatvorili i povukli, a dosta njih izražavaju želju svlačenja iz uvjerenja da NOP- ima namjeru potpuno likvidirati svećenstvo. Na ostalim kotarevima svećenstvo je povučeno osim na kotaru Solin u Kaštelima gdje pokazuju neprijateljski stav i pomalo djelovanje protivničko NOP-u.

Na našem području možemo kazati da su likvidirane skoro sve idejne ustaše bilo fizički bilo da ih se na koji drugi način onemogućilo.

Do sadašnje parole o ekonomskom stanju ne pojavljuju se u onoj mjeri kako je to bilo prošlog mjeseca. Dijeljena je narodu hrana, a naši politički uspjesi ulivaju narodu povjerenje i nadu u riješenje teškog ekonomskog stanja. Narod se tuži na glad, ali za to ne okrivljuje sadašnje naše vlasti, već ako kritikuje onda krivnju baca na Engleze za koje vele da b i sa hranom htjeli dovesti kralja. Dolaskom živežnih namirnica poslije Krimske konferencije narod je uvjeren u pomoć sa strane saveznika i bez dolaska kralja, jer je to pitanje riješeno na Krimu.

Na našem području, osim kotara Vrlika, ne možemo govoriti takodjer ni o "Kamišarima". Mi možemo govoriti o dezerterima koji se skrivaju kod svojih kuća, ali o "kamišarima" kao organizaciji nema govora. To pitanje iskrsava jedino na kotaru Vrlika, gdje zahvaća sve više maha baš usljed lošeg političkog stanja u srpskom dijelu tog kotara. Pitanje "kamišara" se kod nas riješavalo brzim akcijama N.O. i seoskih milicija, a uglavnom na inicijativu naših povjerenika. Postoji u pojedinim planinama našeg područja po koji pojedinac ustaša, ali neaktivan i neosjetljiv.

Općenito Narodno-Oslobodilački Odbori na našem području su na prilično velikoj visini. Postoje pojedinačne greške koje izazivaju reakciju u masi, ali u mnogim slučajevima to proizlazi iz prevelike osjetljivosti naših masa i neiskusnosti u radu odbornika i u nesnalaženju, a u pojedinim slučajevima i nesavjestan rad pojedinaca odbornika. Da je to tako, najbolje su pokazale posljednje predizborne konferencije u

kojima je masa imala velikog učešća i koje su bile na visini, gdje je narod u velikoj većini dao povjerenje svojim odborima. Naročito osjetljivo pitanje koje odbori rješavaju je pitanje dijeljenja hrane gdje nailaze na veće poteškoće nego kod rekvizicija i konfiskacija, jer pri tom neprijatelji iskorištavaju i najmanji propust sa strane NOO, da bi na taj način oklevetali našu vlast.

Č E T N I C I:

Dana 18.II.t.g. kada je vrlički part. Odred otišao iz Vrličke krajine poslije podne oko 4 sata upali su u Cetinsku školu Špiljari koji su se krili oko sela Cetine, te iskidali sliku TITA, sve ispisane parole izmrčili sa izmetinama, školu demolirali, pucali iz pušaka, bacali bombe, a sve u znak veselja što je odred napustio taj teren.

Povodom ove akcije ni jedan odbornik sela Cetine nije došao u Vrliku da bi o toj stvari obavjestio vlasti, već se je to saznalo preko drugih seljaka iiz drugih sela. U selu Cetini koliko se moglo doznati krije se oko 40 špiljara, sve bivši četnika. Većina su Cetinjani, a ima ih i iz drugih sela oko Vrlike. U narodu se govori (što nije provjereno) da se kod rodbine komandanta Vrličkog odreda druga Bjelobrka, koje u selu Civljanima ili u njegovoj staji u Cetini poznati četnik Nenad Kovačević Simin iz Vrlike a brat žene od komandanta drugarice Dese. (Ovo se ispituje)

Na posljednjem snijegu u selu Civljanima osvanuo je natpis: "Živio kralj Petar II." To isto dogodilo se u selu Kosorima.

Dana 18.II. prigodom odlaska Odreda, iz istog je dezertiralo oko 30 boraca. Do sada je uhvaćen vrlo mali broj.

Po selu Cetini špiljari slobodno kreću. Drugovi koji imaju zadatak kretanja po terenu straše se ići na teren, boje se napada. Odbornici sela Cetine neće da odaju gdje se isti kriju. Špiljari kad vide vojsku povuku se iz sela u brdo.

U selu Kosore vidja se kod obitelji četnika za koje se veli da su se povukli preko Like, kako njihove obitelji peru njihovo rublje, po čemu se pretpostavlja da se isti kriju u selu.

Pred nekoliko dana u selu Koljanima seljak Petar Katić reč. Žižić, uskliknuo je na javnom mjestu "Živio kralj P.II." Bio je uhapšen i odmah pušten, što je kod katoličkog življa izazvalo negodovanje.

Srbi se tuže, da oni nemaju popa, a da na katoličkoj crkvi svake nedjelje zvone zvona i vrši se služba božja. Govore: "Nama neće da dadu popa, a katolicima su ga odmah doveli".

Nerlović Dušan Petrov iz Dicma kotara Sinj, koji se nalazi u Dicmanskoj miliciji pred nekoliko dana pjevao je pjesmu: "Kralju Petre ljubičice plava koji tražiš boriš se za prava itd". Isti je pravoslavac. Istoga je prijavio Bralić Stipe p. Bože, koji je kasnije bio napadnut od Nerlović Jure Lukina, Nerlović Bože zvani Dula i Nerlović Marka, sa riječima hoće pjevati i drugi put i da se ne igra glavom. Nerlović Dušan se je prilikom ispada njemaca u Metković grozio, da će doći njemci i da će on sve urediti.

U Kaštelima se osjeća neprijateljski stav i djelovanje pojedinaca četnički nastrojenih. Njihov rad se sastoji uglavnom u ubacivanju parola ili klevetanju pojedinih drugova iz NOP-a i narodne vlasti.

Nane i Lovre Bras koji su četnički nastrojeni svakom prilikom znadu ubaciti po koju parolu. Nane je otpušten iz vojske, ali je zdrav, te mu zdravlje nije moglo biti razlog otpuštanja iz vojske.

Kapitanović Nikola iz K. Starog skupa sa svojom ženom često širi razne četničke parole. Tako su u ovo posljednje vrijeme razglasili, da je kralj Petar stigao u Beograd.

Strela Josip iz K. Lukšića još uvjek ubacuje po koju četničku parolu. Otvoreno izražava negodovanje prema NOP-u.

Novak Andro i Ante, obojica su bili u internaciji, gdje su se vrlo loše pokazali. Isti na svakom sastanku namjerno postavljaju nezdrave primjedbe i nastoje da u JNOF-u unesu nesuglasice.

Miče Kovačević, četnički nastrojen imao je sina dezertera kojeg je dugo vremena krio, na svakom koraku govori protiv NOP-a.

USTAŠE:

Kotar M u ć: Bočina Jure pok. Ante iz Ogorja širio je glasine po selu Bračević, da su se Njemci iskrcali kod Zadra, Splita i Metkovića. To je govorio dne 14.II. Takodjer isti pokazuje svugdje svoje negodovanje prema NOP-u. Bavi se švercom, te tako stalno donosi uznemirujuće glasine u selo. Njegovim se parolama služe uvjek Boko Ante pok. Stipana i Muslim Petar p. Nikole, oba iz Ogorja Gornjeg.

Prkić Mile iz Ramljana vrlo često zna pričati stvari koje su štetne za NOP, te svojim pričanjem izaziva u selu mržnju na narodnu vlast. Isti ima dosta autoriteta u svom selu.

Elez Jure pok. Ante iz Ogorja Donjeg, Ninčević Pave Antin iz Radunića, Vicko Kurobasa pok. Ante iz Radunića, Nikola Sedlar Antin iz Ramljana, svi navedeni propagiraju Pavlića i ubacuju razne parole. Svi su neprijatelji NOP-a. Stalno ističu kako će nas Englezi izbaciti odavle i sl.

Radja Jozo pok. Lovre iz Milešine Male, koji je uvjek se isticao kao ustaša, i sada govori i djeluje protiv NOP-a.

Akrap Filip iz Milešine velike je dana 20.II. govorio da ne treba niko da ide na izbore, jer gdje su se god držali izbori da niko nije bio.

Palijić Pavao i Ćuk Ivan ustaški nastrojeni često odlaze u Sinj i Split odakle donose razne parole. Tako je Palinić Pavao prilikom oslobodjenja Mostara govorio da su njemci srušili u Mostaru 75 savezničkih aviona, da na Širokom brijegu leži mrtav partizan do partizana, da stižu puni kamioni ranjenih partizana u Split.

Ćuk Ivan Antin proširio je u selu glas da su u Beograd stigli Šubašić i Kralj Petar te da su se sastali i rukovali sa Titom. Takodjer je govorio da u Zadru Englezi preuzimaju vlast, a navodno da mu je to rekao jedan vojnik.

U selu Uble se velikim dijelom mrče naše parole koje su ispisane po zidovima. (Postavljena je stalna noćna kontrola nad selom da bi se ovi uhvatili).

U selu Ogrljevu se zapaža štetan rad slijedećih lica, koja šire štetne parole: Mate Perajica, Božić-Anikić Nikola, Božić-Stanić Ivan pok. Jakova, Božić Zelčević Ivan p. Marka, Božić Kukić Josip p. Mate. Svi ovi se služe riječima da će doći kralj Petar. Naročito se loše izražavaju o drugaricama iz AFŽ, te vele da ni jedna poštena žena tu ne ulazi osim pokvarenica. Takodjer isti govore da partizani ne mogu dobiti rat jer ne vjeruju u Boga.

U selu Korušce služe se raznim protivničkim parolama, klevetanjem naše vlasti slijedeći: Zekulić Ivan p. Luke, Taraš Ilija, Taraš Petar Antin.

U selu Kladnjice još uvjek neprijateljski se odnosi prema NOP-u donosi lažne parole Kalaš Ivan, koji je u 11 mjesecu 1944 bio mobilisan i povraćen na tromjesečno otsustvo i od svoga povratka neprestano razorno djeluje. Osim onih običnih parola,

govori kako se po gradovima, naročito u Šibeniku dijele deke, hrana, meso, brašno, šećer itd, dok sela ništa ne primaju.

U noći izmedju 31. i 1.II. u selu Radošiću opć. Lečevica, osvanula je kraj crkve velika slika Pavelića. Na poledjini slike bilo je napisano: "Smrt partizanima - sloboda narodu, tko ovu sliku digne dignut će mu se glava s ramena". Sliku je digao odbornik sela Radošića Grgo Veljača i predao je presjedniku seoskog odbora.

Dne 2.II.t.g. u Muću Gornjem na cesti takozvanoj Vlaci, nadjeno je ispisano na cesti sa zemljom: "Smrt će biti TITU". Pisalo je još nešto što se nije razumjelo.

Kozlica Božo koji je presjednik općinskog Odbora JNOF-e Lečevica, poslije svakog sastanka Fronte redovito odlazi u Split. Isti svojim držanjem izaziva sumnju, te mu se postavila kontrola, da se pratiti njegovo kretanje i dodir sa licima u Splitu.

VRLIKA: Često puta u Vrlici osvanu napisane parole "ŽAP", koje kasnije omladinci komande mjesta brišu.

Po selima nema nikakovog ustaškog djelovanja. Katolički živalj u velikoj mjeri je pristupio NOP-u, ali još uvjek se osjeća jaka mržnja na Srbe.

Katolici govore da je Pavelić napravio sporazum sa Titom i da zato domobrani i ustaše prilaze u NOV:

OMIŠ: Smoljanović Stipe pok. Karla iz Blata govori, da rat nije još svršen, da će se još viditi tko će pobjediti. Njemačka je jaka i neće tako lako kapitulirati, ona ima novih oružja.

Duvnjak Ante pok. Luke kod čitanja II. Zasjedanja, odgovorio je, da su se lako mogli sastati desetak ljudi i napisati što hoće.

Maruška Merčep kaže da neće ni pitati partizane da ide dovesti žito, već da će pitati Kapulicu i da će on njega pustiti, da donese žita.

Ženske pod Brdom (Katuni) govore da se Kapulicu ne može ubiti, jer da njega metak ne može pogoditi.

SINJ: Bešlić Kata ž. Joke iz Potravlja je ustašica od ranije. Za vrijeme ustaševanja uhvaćene i mrtve partizane pljuvala i svlačila sa njih robu.

Poljak-Soljanac Kata iz Sinja 13.II rekla je na Žankovoj Glavici, da zašto partizani i Sinjani se maškaraju u Pavelićevu glavu, jer da je Pavelić dobar čovjek i da nije nikome ništa napravio.

Pihler Romilda se tuži da su je partizani istjerali iz suda i veli: neka su meni ovo učinili, ali oni jadni ne znaju što njih brzo čeka.

S V E Č E N S T V O

Dana 17.II. vodio je jedan naš suradnik razgovor sa fra Stankom Vidićem i fra Vladom Radonićem. Isti se tuže i vele da će oni ići svojim kućama. Rekli su da će većina, a možda i svi ići svojim kućama.

Na pitanje kako im se pronašla hrana u bunkerima odgovorili su, da se nije došlo tražiti hranu nego zlato i oružje. Hrane je bilo za dva mjeseca. Tuže se da je prilikom premetačine samostana uzimao svak kako je i što je ko htio.

Fratri koji su bili koda nas u zatvoru hvale se postupkom. Govore, da oni što su ih ćuvali, tuže se na rukovodstvo i govore da su nezadovoljni. Fra Zvonko Radošević je dao nekima po 5 do 15 hiljada kuna, a nekima i više i da su ovi čuvari rado to uzeli, osim jednoga koji nije nikako htio ništa da primi jer se bojao da neko ne vidi.

U ponovnom razgovoru sa fra Stankom Vidićem dne 21.II, fra Stanko se tuži, da ih se mnogo teroriše, te kako je fra Vlado Radonić već otišao, a da je on sam već poslao jedan dio robe i namještaja kući, te ako se ovako produži, da će i on otići na Ćitluk kući, samo ne zna na koji način bi ponio svu robu preko bloka. Fra Pile Vuković da je sit svega, te neće nigdje da intervenira, već se zatvori u sebe i neizlazi po 6-7 dana.

Na pitanje postavljeno fra Stanki: "Kako se fra Ivan Mandac umiješao sa partizanima", fra Stanko kaže: "Fra Ivan da nije dan prije otišao k partizanima svršio bi negdje gdje i fra Ante Romac". Njegovi župljani da se čude kako je on još živ. Kaže fra Stanko, da je fra Ivan Mandac rekao, da će se praviti lud, jer da samo na taj način može iznijeti glavu. (Fra Ivan Mandac je skupa sa fra Antom Romcem u Brštanovu radio protiv NOP-a i pobjegao je pred partizanima početkom 1943 god., te sada se boji osvete).

Fra Stanko govori da se je našlo 5 lješina u Stuparića gnoju od kojih se sasvim dobro poznaje Arapović, a po rukavima da bi mogao biti fra Jozo Olujić i Taula, a drugu dvojicu ne može poznati. Da se o tome ne smije govoriti, jer bi svaki onaj tko o tome reče bio streljan (Ovo ne odgovara istini, jer navedeni nisu streljani tu već u kamešnici, niti se tu uopće streljalo.)

/.../

Fra Stanko dalje govori kako je najgori teror protiv fratara baš u Sinju /.../.

/.../

Prijepis, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 40, 11.31.9, 30/74

158.

21. ožujka 1945.
Omiš

Mjesni NOO Omiš u izvješću za ožujak 1945. Kotarskom NOO-u Omiš zaključuje da “nezadovoljstvo naroda nema se uzeti ozbiljno, premda to nekim našim nesimpatizerima godi”

Mjesni N.O.O. Omiš
Tajništvo
Broj: 88/45. Omiš, dne 21 ožujka 1945.

Predmet: Tajnički izvještaj za ožujak 1945.

Kotarskom Narodnom Oslobodilačkom Odboru

Tajništvo

O m i š

Organizaciono stanje: Bivši Općinski N.O.O. Omiša je rasformiran, drugovi koji su bili u odboru preuzeli su druge dužnosti, a tajništvo pri ovom odboru je preuzela drugarica Mari Lelas. Dana 18/III. provedeni su izvori za Mjesni N.O.O. Omiša. Na izbore su bili izabrani slijedeći kandidati: 1/. Matulić Jakov pok. Pavla, Družić Mirko pok. Ante, Lelas Meri žena Ivanova, 4/, Franceshi Josip pok. Radoša, 5/. Velić Josip pok. Josipa, 6/. Katalinić Krešimir pok. Mate, 7/. Baučić Marija žena Filipova, 8/. Stanić Ivan Matin i 9/. Lelas Josip pok. Vida.- Odbor još nije konstituisan i uveden u dužnost.-

Politička situacija: Politička situacija je prilično zadovoljavajuća. Izraz svog zadovoljstva iskazao je narod na izborima gdje je listom glasovao za kandidate JNOF. Postotak glasovanja je iznosio 99,99%, a da nije bilo nesretnog slučaja smrti u Borku, gdje je poginio jedan omladinac postotak bi bio iznosio 100%.- Ipak uza sve ovo kod naroda se opaža neko nezadovoljstvo, neka indiferentnosti, a uzrok ovome je nestašica hrane, jer narod gladuje, pak u svome jadu gleda trun i u jajetu.- Narod je daleko od toga da je proti današnjem poretku, jer su svi bez iznimke za sredjaj države onako kako to predvidja naš ljubljeni vodja i narodni heroj drug Tito.- Nezadovoljstvo naroda nema se uzeti ozbiljno, premda to nekim našim nesimpatizerima godi.-

Parola neprijateljskih na području ovog Mjesnog N.O.O. nije bilo, niti se može očekivati, prema današnjoj situaciji da će ih biti.

Smrt Fašizmu - Sloboda Narodu!

Pročelnik: Lelas Meri [v.r.] M.P.[528] Predsjednik: Mirko Družić [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 395, Kotarski NOO Omiš, kut 44, NOO-44/1849

[528] Okrugli pečat: Gradski N.O. Odbor Omiš (u sredini zviejzda petokraka).

159.

23. ožujka 1945.
Marina

Seoski NOO Marina dostavlja Kotarskom NOO Trogir popis poginulih u borbama, umrlih nesretnim slučajem i likvidiranih od 1940. do 1945.

Seoski Narodno Oslobodilački odbora Marina
Tajništvo
Dana 23 Ožujka 1945.

KOTARSKOM N.O.O.
Tajništvu

TROGIR

Po primitku Vašeg dopisa i traženja broj umrlih

1/ od 1940 do 1945 do do 23/3.1945 umrlo je ukupno 17
2/ Poginulih boraca u N.O.V. 9
3/Ubijenih sa strane okupatora ukupno 9
4/Poginulih nesretnim slučajem 1
5/Likvidiranih sa strane Narodne vlasti 6
6/Boraca u N.O.V. sada 61
7/Brojno stanje pučanstva sada 325

Takogjer vidite tablicu.
Smrt fašizmu – Sloboda Narodu!

Pročelnik: Presjednik

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.537, NO općine Marina, kut. 24

160.

28. ožujka 1945.
Imotski

Popis i karakteristike mobiliziranih iz Imotskoga.

KOMANDA MJESTA IMOTSKI 30. III. U 15 h[529]
Mobilizacijski odsjek
Mob. Broj: 127[530]… /45
Dne 28. III. 45.[531] 1945. Ukupno 22[532]

ŠTABU DOPUNSKE BRIGADE VIII. UDARNOG KORPUSA

Upućujemo Vam dolenavedene obveznike sa potrebnim karakteristikama i da postupite dalje prema Vašoj uviđavnosti:

1. Rebić Ivan Matin, rodjen godine 1913. iz Vinjana, kotar Imotski, vojni neposlušnik.
2. Rebić Mijo Matin, rodj. 1911.god.iz Donji Vinjana, kotar Imotski, vojni neposlušnik, sklon bjegstvu.
3. Dropuljić Ivan pok Mate, rodjen 1915.iz Podprologa, kotar Vrgorac, vojni neposlušnik, sklon dezerterstvu, bio ustaški simpatizer, koji je sa njima uvijek imao veze, te mu se ne može ništa povjeriti.
4. Budić Marijan Antin, rodjen 1913. godine, iz Aržana ,kotar Imotski, vojni neposlušnik.
5. Aračić Jozo Ivanov, rodjen 1925. god. iz Gornji Vinjana, kotar Imotski, vojni neposlušnik.
6. Aračić Ante pok Ivana, rodjen 1927.iz Gornjih Vinjana, kotar Imotski, nepoželjan na ovom sektoru.
7. Lozina Božo pok. Bože, rodjen god.1919. iz Slivna,kotar Imotski , vojni neposlušnik, bio u domobranstvu i ustašama.
8. Buljan Marijan pok Jure, rodj.1919.god.iz Runovića, kotar Imotski.

Prilažu se dva spiska, koje nam je dostavilo Opunomoništvo O.Z.N.-e.

9. Vučemilović Blaž pok Marka, rodjen 1922.god. Iz Imotskoga, koji je do sada bio zaposlen pri Okružnom N.O.O u Biokovsko-Neretvanskom,kao fotograf.
10. Marušić Ante Stipanov, rodjen god. 1923. iz Brista, kotar Makarska, koji je bio oglašen kao privremeno nesposoban za neko vrijeme.
    Potreban mu je specijalni lječnički pregled.

---

[529] Nadopisano rukom
[530] Nadopisano rukom
[531] Datum nadopisan rukom
[532] Nadopisano rukom

11. Lončar Ivan rodjen god.1919. iz Gornjeg Podbablja,koji je do sada bio pri Seoskom N.O.O. Gornje Podbablje.
12. Vidak Milan Marjanov, rodj. 1922. iz sela Dolića Draga, kotar Imotski, vojni neposlušnik, sklon bjegstvu.
13. Vidulin Ivan pok. Mate, rodjen 1910. iz Lokvičića, kotar Imotski, koji je vojni neposlušnik, te je prilikom kada je uhapšen nudio sprovodnicima 10.000 kuna da ga puste. Sklon bjegstvu.
14. Jukić Filip pok Ante, rodj.1908.god, iz sela Lokvičića, kotar Imotski, vojni neposlušnik.
15. Mrkonjić Fabijan Ivanov iz Slivna, rodj. 1926.god. iz Slivna, vojni neposlušnik koji do sada nije slušio nikakovu vojsku.
16. Ravlić Mate Petrov iz Slivna, rodj. 1927.god. imenovani nije služio nikako vojsku, pošto je mlad. Javio se Narodnoj Obrani kada je pravljena akcija.
17. Radalj Bože Ivanov iz Slivna, kotar Imotski, rodjen 1921.god. vojni neposlušnik koji je slušio ustaše i domobrane.
18. Prgomet Nikola Matin iz Slivna, kotar Imotski rodj.1927.godine. krio se je kod kuće i nadjen je sakriven, smatra se vojnim neposlušnikom ili krivcem, premda je mlad.
19. Vujević Mate pok Marka iz Imotskoga rodjen 1909. godine, koji je do sada bio zaposlen, kod Kotarskog N.O.O. Imotski, te je pozivan sa pozivom nije se htio javiti, pa smo ga hapsili. Potreban mu je specijalan liječnički pregled.
20. Brekalo Mate pok Filipa, rodj. 1916.god. iz Aržana, kotar Imotski, isti je bio kao Cipelar zaposlen pri Kotarskom N.O.O. Imotski sa pozivom nije se htio javiti pa smo ga hapsili. Služio Ustaše i domobrane.
21. Nikolić Ivan pok Josipa, rodjen 1906. iz Imotskog, gdje je radio u svojoj radnji za Kotarski N.O.O. Imotski na poziv se nije odazivao, pa je uhapšen. Bio simpatizer ustaša.
22. Švaguša Grgo rodjen 1918.godine iz Zagvozda, koji je do sada bio zaposlen pri Okružnom N.O.O. Biokovsko-Neretvanskom, kao činovnik. Po zanimanju student prava /administrativni činovnik/.
23. Matas Ante pok Filipa 1913. [533]…. neposl.[534]
24. Gadžo Ljubo p Mije1913. [535] …. neposl.

Smrt fašizmu sloboda narodu.

Polit komesar poručnik[536]

Zamjenik komandanta zastavnik:
N.Pavić, [v. r.]

M. P.[537]

Izvornik, strojopis
Arhiv Republike Slovenije, AS-1849, Dopolnilne enote 4. armade, kut. 7

[533] Nečitak rukopis, možda Proložac
[534] Posljednja dvojica mobiliziranih upisani su rukom na drugoj stranici dokumenta.
[535] Isto mjesto kao mobilizirani pod rednim brojem 23.
[536] Nečitak potpis
[537] Okrugli pečat s natpisom KOMANDA MJESTA IMOTSKI sa zvijezdom petokrako u sredini.

161.

30. ožujka 1945.
Split

OZN-a za oblast VIII. korpusa Opunomoćstvo za srednjodalmatinsko područje dostavlja OZN-i za Hrvatsku IV. odsjek popis vojnika 373. pješačke divizije Wehrmachta, koji su zarobljeni prilikom "oslobođenja Knina" i nalaze se u zarobljeničkom logoru u Sinju

---

[...][538]
OPUNOMOĆSTVO
ZA SREDNJE DALMATIN. PODRUČJE
OZN-e ZA OBLAST VIII. UD. KORP.
Broj *684/45*
Tel. br. 20-87, 20-68

Split, dne 30/3,1945 god.

Odjeljenju Zaštite Naroda za Hrvatsku
IV. Otsjek.-

Dostavljamo vam spisak zarobljenika, koji se nalaze u našem zarobljeničkom logoru u Sinju. Oni su zarobljeni prilikom oslobodjenja Knina, a pripadnici su 373 legionarske njemačke divizije. Oni su već nekoliko puta izrazili želju, da pristupe u našu vojsku. Mi za njih nemamo nikakovih podataka. Jer su svi iz sjevernih krajeva Hrvatske, molimo vas da vi izvršite provjeravanje i da nam dostavite podatke o njima.-

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Za Opunomoćstvo-kapetan:
M.P.[539] Josip ...[540] [v.r.]

POPIS ZAROBLJENIKA IZ HRVATSKE

1. Klaus Mate pok. Ferdinanda, rodjen 1923 u Kutinama[541]. bio je 3 mjeseca u domobranima, iza toga je otišao u njemačku 3 mjeseca. Došao je natrag u Hrvatsku kao njemački vojnik, gdje je bio zarobljen kod Knina.

---

[538] Zvijezda petokraka.
[539] Okrugli pečat: Opunomoćstvo za srednje dalmatinsko područje - OZN-a za oblast VIII. korpusa (u sredini zvijezda petokraka).
[540] Potpis nečitak.
[541] Ispravno bi bilo: Kutina.

2. Maček Ivan Tomov, rodjen 1920 u Ivanec. Bio je u njemačkoj vojsci 18 mjeseci, gdje je ostao do dana zarobljavanja.
3. Jambrešić Stjepan Filipov, rodjen 1923 u Veliko Trgovište. Bio je u njemačkoj vojsci. Zarobljen kod Knina.
4. Antolić August Jurin, rodjen 1922 u Pregradu[542]. Bio u domobranima 4 mjeseca. Otišao u njemačku vojsku. Zarobljen kod Knina.
5. Milišić Marko Tadijin, rodjen 1922 u Bretovskom. Bio je u domobranima 3 mjeseca. Otišao u Njemačku 3 mjeseca, zbog bježanja iz Njemačke bio je dva mjeseca u zatvoru. Iza toga je vraćen u Hrvatsku, gdje je zarobljen kod Knina.
6. Sigur Joisp Mijin, rodjen 1923 u Bio je u domobranima 2 mjeseca. Odveden u Njemačku, gdje je ostao 3 mjeseca. Povračen u Hrvatsku bio je zarobljen kod Knina.
7. Gulaš Stjepan Pavlov, rodjen 1924 u Lapovcu[543]. Bio je u domobranima 1 mjesec. Otišao u Njemačku, gdje je ostao 6 mjeseci. Povračen u Hrvatsku. Bio je zarobljen kod Knina.
8. Škrivanjić Petar Stjepanov, rodjen 1920 u Zagrebu. Bio u domobranima 3 mjeseca. Odveden u Njemačku stao je 3 mjeseca. Iza toga se je povratio u Hrvatsku i kod Knina je bio zarobljen.
9. Smolčić Dragutin Markov, rodjen 1922 u Brinju. Domobran je bio 3 mjeseca. U Njemačkoj 6 mjeseci je bio. Iza toga je povraćen u Hrvatsku i zarobljen kod Knina.
10. Gelamanović Slavko Ivanov, rodjen 1922 u Žepču. Bio je u domobranima 3 mjeseca, a isto tako i u Njemačkoj. Vraćen u Hrvatsku bio je zarobljen kod Knina.
11. Topalović Jozo p. Tome, rodjen 1926 u Slavonskom Brodu. Bio je u domobranima 3 mjeseca, takodjer isto i u Njemačkoj. Vraćen u Hrvatsku bio je zarobljen kod Knina.
12. Grdešić Tomo Josipov, rodjen 1923 u Karlovcu. Bio je u domobranima 7 mjeseci. Iza toga odveden u Njemačku 3 mjeseca. Vrativši se u Hrvatsku bio je zarobljen kod Knina.
13. Zagorac Jozo Pavlov, rodjen 1923 u Karlovcu. Bio je u domobranima 1 mjesec. Iza toga je otišao u Njemačku i stao 3 mjeseca. Vračen u Hrvatsku bio je zarobljen kod Knina.
14. Jadrić Antun Pavlov, rodjen 1925 u Kostajnici. Bio je u domobranima 1 mjesec. iza toga je odveden u Njemačku, gdje je stao 3 mjeseca. Vračen u Hrvatsku bio je zarobljen kod Knina.
15. Terinac Josip Stjepanov, rodjen 1923 u Zagrebu. Mobilisan je bio za njemačku vojsku. Zarobljen kod Knina.
16. Kapić Adam Dujin, rodjen 1923 u Šidu, zemljoradnik. Legionar
17. Dutković Frano Markov, rodjen 1923 u Somboru, težak. "
18. Rusin Slavko Ilijin, rodjen 1923 Srem. Mitrovica, trgovac "
19. Kosar Josip Lukin, rodjen 1923 Bjelovar, zemljoradnik "
20. Hranić Mato Ilijin, rodjen 1923 u Zagrebu, činovnik "

[542] Ispravno bi bilo: Pregrada.
[543] Ispravno bi bilo: Lapovci.

21. Gospančić Nikola Jozin, rodj. 1922 u Zagrebu, zemljoradnik, "
22. Benko Pavao Pavlov, rodjen 1923 u Djakovu, zemljoradnik, "
23. Pilović Ivan Valentinov, rodjen 1923 u Osjeku, zidar, "
24. Jančić Jozo pok Ilije, rodjen 1923 u Slav. Brod, zemljoradnik, "
25. Tomašević Mijo Jozin, rodjen 1922 u Karlovcu, zemljoradnik, "
26. Tutić Ferdo, rodjen 1921 u Novoj Gradiškoj[544], zemljoradnik, "
27. Vukurić Mate Ivanov, rodjen 1922 u Sisku, zemljoradnik, "
28. Norković Milan, rodjen 1921 u Petrinji, zemljoradnik, "
29. Vukić Antun Ivanov, rodjen 1922 u Vinkovcima, stolar "
30. Matuš Antun Ivanov, rodjen 1921 u Našicama, kovač "
31. Jakobovac Ivan Andrijin, rodj. 1922 u Novoj Kapeli, zemljor. Legionar.

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 36, 11.9.2., 30/68

162.

Travanj 1945.
Split

Izvještaj OZNA-e za srednju Dalmaciju za travanj 1945. godine.

CENTRU ZA DALMACIJU OZNE ZA HRVATSKU

S p l i t

Predmet: Mjesečni izvještaj za okrug
Srednje Dalmacije
za mjesec april[545]

KOTAR VIS: Nagli razvitak dogadjaja na vojničkom polu u zemlji i vani, pobudilo je veliko interesovanje masa. Povodom ovih dogadjaja, raspoloženje i oduševljenje masa je mnogo poraslo, što se očituje u velikoj zainteresovanosti i diskusijama o skorom slomu fašizma. Naročito interesovanje kod mase pobudilo je pitanje Istre i Trsta. Dana 11 ov. mj. po svim selima otoka Visa priredjene su demostracije protiv fašističke Italije, pri

[544] Ispravno bi bilo: Nova Gradiška.
[545] Nadopisano rukom.

čemu je učestvovalo 75% naroda. U tim demostracijama odrazilo se je oduševljenje naroda za NOB, a nadasve ljubav za Istru i mržnja na talijanski fašizam.
Dana 13 ov. mj. povodom potpisivanja sporazuma izmedju SSSR-a i Jug. vlade priredjivani su mitinzi, pri čemu je narod pokazao oduševljenje za SSSR i NOP.
Takodjer su priredjivani mitinzi povodom formiranja hrvatske demokr. vlade na kojima je narod uzeo masovnog učešća.
Općenito gledajući situacija i raspoloženje naroda na Visu svakim da danom se poboljšava.
Rad reakcionarnih elemenata je vrlo malo osjetljiv, ali se zapaža njihovo grupisanje. Do sada nisu bili u stanju da sprovedu bilo koju jaću političku akciju, osim povremenih ubacivanja zastarjelih parola. Najjača reakcionarna struja na Visu su Jugonacionalisti, kojima se je pridružio velik broj mačekovaca te danas stoje na istoj liniji. Kao i na svim ostalim kotarevima, tako i na Visu, najaktivnije, tj. najočitije okupljanje omladine vrši se po incijativi i rukovostvu Klera. Župnik don Dinko Jerković daje veliku podršku grupi omladinaca i omladinki, koji su već od ranije frankovački nastrojeni i isticali se kao organizatori križarskih udruženja. Kod svečenstva se zapaža velika zamorenost snošenja nove situacije, što izražavaju na svakom onom mjestu gdje smatraju da neće biti prijavljeni. Jako su oprezni te svoju propagandu sprovode na vjerskoj i crkvenoj liniji. Organi OZNE na Visu budno prate svaki i najmanji akt reakcionera i svaku njihovu izjavu ili parolu, vode nad njima kontrolu. Iznosimo vam konkretan rad reakcionera iz čega ćete viditi i rad, tj. kontrolu naše mreže na otoku.
Jugonacionalisti: Dana 30. III. t. g. došao je sa parobrodom iz Splita Mardešić Vicko (Viščica) poznati Anglofil, gdje ga je dočekao jedan engleski oficir sa djipom, ukrcao ga sa prtljagom i prebacio ga u Komižu kući.

Dana 4. IV. t. g. na prelazu za Italiju stigao je S/S Ljubljanom jedan ruski oficir u pratnji 3 naše drugarice. Jednoj od ovih približio se Ilić Tonči istaknuti četnički simpatizer, te istu ispitivao odakle idu, kuda idu, s kojim poslom itd.

Dana 5. IV. u 20.00 sati izišli su iz apoteke Brajčića Stjepana Tonči Ilić i Brajčić te su otišli u "Malu Bandu" u kuću Gabelić Ante gdje su se sastali sa Gabelić Tomom i zadržali se u razgovoru do (?) sati.[546]

Dana 2. ov. mj. u 16.30 sati, na povratku iz Splita Gabelić Ante odmah je išao u apoteku Brajčić, gdje se je sastao sa Iličem Tonćem, Brajčić Stjepanom, Mičem Rokićem i dvojicom nepoznatih stranaca. Ova dvojica su se sa njima zadržali u razgovoru 15 minuta, a ostali su se poslije 10 minuta razišli.

2. ov. mj. u 19.00 sati sastali su se u Podšpilju u kući Mladineo Dominka Borčić Juraj, don Ante Djakoni pop iz Podšpilja i vlasnica kuće, gdje su se zadržali u razgovoru do 21.00 sati. Spomenutia Mladineo je učiteljica u Podšpiljama, a poznata je kao aktivna jugo-nacionalistkinja još i danas.

Dana 8. ov. mj. u 15.00 sati sastali su se: Mladineo Šimun učitelj na službi pročelnika Prosvjetnog odjela Kotarskog NOO za Hvar-Vis, žena Domenika Mladinea, Borčić Juraj i don Ante Djakoni takodjer u Mladinea u kući, gdje su se zadržali do 16 sati. Svakim dolaskom Šimuna Mladinea na Vis, dotični se redovito sastanu. Sam Mladineo Šimun nije privržen NOP-u, a još i danas je poznat kao jugo-nacionalista.

Dana 1. ov. mj. u prvom sumraku iz predjela zvanog Selo u Komiži izišli su Mardešić Vicko /Višćica/ Karlo Petrić, Pavao Borčić (Karuza), Božanić Ante, Marijani

[546] Ne vidi se sat kada je sastanak završio.

Joze i Mardešić Ante /Pende/. Budući da su svi iste reakcionarne grupe obračena je na ovo pažnja.

Dana 2. ov. mj. u 2.00 sati, na obali u Komiži sačekali su: Karlo Petrić i don Ante Djakoni, popa Dušana Nazora i u razgovoru ostali do kasno u noć.

Dana 18. IV. t. g. na parabrodu iz Splita za Komižu nalazili su se Mardešić Vicko i Eneo Forenpoher. Apotekar Stjepan Rajčić iz Visa izkoristivši labavost kontrole u Visu uspio je ući na brod, gdje se je zadržao sve do odlaska parabroda u razgovoru sa Forenpoherom.

Dana 19. ov. mj. Gabelić Ante otputovao je za Split, a prije 3-4 dana je došao iz Splita te po običaju sastao se sa grupom u apoteci Brajčića.

24. ovog mjeseca Gabelić Ante se vratio iz Splita i u 17 sati su se sastali u apoteci Ilić Tonči, Roki Miče i Brajević Stjepan, gdje su se zadržali oko 4 sata i 40 minuta.

Istoga dana na večer imale su se održati prove viškog pjevačkog društva, kojeg je Brajčić dirigent, zbog proslave I maja. Ali nije došao, tako da se probe nisu održale, a on je motivirao svoj izostanak zbog bolesti.

25. ovog mjeseca na povratku iz Splita Tomić Šimun trgovac vinom iz Visa, sastao se sa grupom Višana i rekao: "Čuo sam u Splitu od Engleza i Amerikanaca, da više neće davati Jugoslaviji hranu, kad naše vlasti neće da tu hranu djele narodu, a narod je gladan. Prije par dana u Split je stigla veća količina hrane, partizani je nisu smjestili u magazin, a preko noći je došla kiša i uništila dosta. Na ovo su prisutni poćeli komentirat te su neki prigovarali, kako je narod gladan, a da se hrana tako upropaštava.

26. ovog mjeseca u 19 sati na radio vjestima nalazio se je fra Stanko Frizin iz samostana Prirovo-Vis. U medjuvremenu, dok je trajala emisija, stalno je gledao na sat i u 19.30 sati naglo je otišao. Sastao se kod pravoslavne crkve sa Ilić Tončem, koji ga je ispratio do samosatana Prirovo.

27. ovog mjeseca u 17.30 sati izišao je iz kuće Ilić Tonča, Marinković Lula odbornik mjesnog NOO-Vis /gospodarski odjel/, poznati Jugonacionalista, a za njim u istu kuću ušao je Ilić Ivan njegov istomišljenik. Ovo je bilo dva dana prije sjednice vinogradarske zadruge, a imala se je održati sjednica na kojoj se je imalo pretresti pitanje fuziranja.

Povodom formiranja Hrvatske vlade, Roki Niko, poznati Jugonacionalista u Pliskom Polju rekao je: " Opeta se vračamo na staro, cjepa se velika Jugoslavija, odkud to da Hrvati mogu dobiti svoju vladu.

Dana 22. ov. mj. u Pošpilje, Svilajčić Blaž (Samarina) zagrijani Mačekovac, iako nesvjestan rekao je: "Šaka radnika je zavladala sa seljacima, najbolje se vidi iz toga što su svi radnici namješteni negdje u pozadini, a seljaci ginu na frontu. Poznajući Svilajčić Blaža vjerovatno je da je sve čuo od nekoga tko namjerno širi ovakve parole. Ostavljena mu je kontrola.

Dana 20. ov. mj. na prelazu preko Komiže za Beograd iskrcao se je poručnik Bogdanović Paskval rodom iz Komiže, koji je u staroj Jugoslaviji bio izmedju glavnih agenata u Beogradu, a od kapitulacije Jugoslavije pokazao se dobar u vojno-pozadinskoj službi. U razgovoru sa Mardešić Vickom, Petrić Karlom, Torre Franjom i još nekim jugonacionalistima, zapazio je i rekao svom bratu: "Interesantno, svi kraljevci isto misle i tumače, izgleda mi da reakcija u Komiži dosta radi. Naročito je opasan Vicko Mardešić, jer izgleda da je on povezan i vani Visa.

Ovih dana u Komiži u svojoj brijačnici Marijani Joze (Pulenta) poznati jugonacionalista rekao je: “Nek mi odgovori tko zna što je Jugoslavija dobila u ovom ratu, kad drugi unutar nje diktira. Bolje je bilo ne voditi borbu, manje bi naroda izginulo, a prije bi se oslobodili.

Veze sa Saveznicima:

Dana 5. ov. mj. u 14.00 sati Ilić Eti žena Darka iz Splita koja je svojevremeno bila organizirani četnik, preselila se je iz Visa u Komižu. Za prebačaj njezinog prtljaga bio joj je na raspolaganju engleski oficir iz jedinice MUVMANS sa djipom. Istog dana je dva puta bio na Visu specijalno radi njenih potreba. Od iste se otac nalazi u amerikanskoj mornarici kao oficir, te je nastojala da se sastane s njime. U tu svrhu bila je u vezi sa komandantom aerodroma na otoku, kao i sa ostalim višim Savezničkim oficirima. Njeno kretanje i ponašanje je bilo sumnjivo, te je otpremljena kući u Split.

24. ovog mjeseca u večer izmedju 23 i 24 sata u kući Mandaković Josipa išli su dva Engleza koji su u službi na jedrenjacima koji dovažaju materijal. Poslije plesa Mandaković Antica žena Josipa stara oko 42 god. i Tomić Antica stara oko 20 god. stupili su u vezu sa gore napomenutom dvojicom Engleza i otišli zajednički u kući Mandaković. Ovo je zapazio pročelnik upravnog odijela Općinskog NOO uzeo dva milicijonera i otišo da ispita stvar. Pri ulasku u kuču koja je bila zaključana, nijesu dotične žene htjele otvoriti već sa drugog sprata je došao muž Mandakovićke koji nije po pričanju pročelnika zna što se dogadja u kući jer je došao u spavačoj robi. Pročelnik je našao na prvom spratu u primačoj sobi samu njegovu ženu i upitao je gdje se nalazi Tomić Antica, ona je rekla da nezna a zatim je pročelnik našao u krevetu u obližnjoj sobi na istom spratu. Na pitanje gdje se nalaze ona dva Engleza odgovorila je, biti će se preplašili i pobjegli vani, medjutim pregledavajući dalje kuću nadjeni su u primačoj sobi izmedju ormara i zida. Kad su ih pronašli jedan od Engleza je uperio revolver na pročelnika i milicijonera i dobacivao razne uvredljive reči. Pročelnik ih je pozivao vani ali oni nijesu se htjeli pokoravati zatim pročelnik sa stražarima je izišo vani i zaustavio se na ulici, za njima poslije kratkog vremena izišli su Englezi i nanovo je nastalo prepiranje na ulici i nepokoravanje, te koji je imao revolver uhvatio je šešir pročelnika i bacio ga. Uvidjevši pročelnik napeto stanje otišo je sa stražarima, a Englezi su se vratili u kuču gdje su prespavali cijelu noč. U ispitivanju Antica Mendaković je izjavila da su joj Englezi rekli, da će ih oni čuvati čitavu noć da ih ne uhapse partizani. Sa ovim postupkom je bio upoznat oficir vršioc dužnosti Engleske misije na Visu koji je obečao da će ih kazniti, a žene je uzeo na postupak Upravni odjel Općinskog NOO. U koliko nam je poznato ne postoji sumnja političke povezanosti.

25. ovog mjeseca oko 22 sata prolaskom na obali Komiže, komesara III Baterije Mornaričke stanica Vis, Hure Petra napao je jedan Engleski vojnik sa borbenog čamca za spasavanje padobranaca, prezimenom Wils P. A. riječju “Stupido”, ovaj mu je odgovorio da zašto ga vrijedja i napada, nato se Englez ponovo približio k njemu i rekao mu: “Stupido partizan, Tito i vaša petokraka,” te nastavio izazivati da se sa njim potuče. U tom momentu naišla je patrola partizanske straže uspjela Engleza uhapsiti i pošto se u kasarni odupirao vezala ga i istu noć sprovela u Komandu Mjesta Vis. Sutradan je Komanda Mjesta pozvala oficira engleske misije stvar mu obrazložila i predala. Engleski oficir je izjavio da će ga kazniti.

Gore navedeni postupci sa strane savezničke vojske ne bi se mogao prepisati ostalom dijelu savezničke vojske, već naprotiv njihov odnos prema našim vlastima, vojsci i pučanstvu je dobar, a takodjer i sa naše strane prema njima.

Dana 11. IV. prilikom demonstracija na otoku Visu u vezi italijanskih demonstracija koje su izbile u Rimu o odnošaju na Istru. Kako su bile demonstracije po cijelom otoku tako i u selu Marinje Zemlje gdje su se nalazili naši i engleski avijatičari, odnosno Komanda R.A.F-a. Kroz ovo selo Marinje Zemlja prolazi cesta uz koju su engleski stanovi i barake te je tuda imala proći povorka da bi prispjela do dvorane gdje se imao održati zbor o značenju demonstracija. Demonstracija je prošla mimo engleske ustanove u duhu demonstracija sa palenjem krijesova i raznim poklicima protiv Italijanskog fašizma i reakcije. U to vrijeme kada je povorka prolazila mimo savezničke barake u Štabu R.A.F.-a nalazio se je kapetan I Lovačke Jug. Eskadrile drug Lolić. Komandant R.A.F. u prisustvu pomenutog kapetana je izjavio da ako neprestanu sa demonstracijama da će silom odbiti demonstrante, našto mu je drug kapetan Lolić odgovorio: nemojte se igrati jer bi vas mnogo koštalo, ovo je napravio narod na svojoj teritoriji a u vas se neće nitko dirati.

Sutradan od Komande R.A.F.-a bili su pozvani jedan član Opčin; NOO i jedan član Komande Mjesta Vis. Do komande R.A.F.-a otišli su tajnik Općinskog NOO i komandant Komande Mjesta VIS. Komandant R. A. F.-a je kazao da su sinoč pravljene demonstracije, a da oni nijesu bili upoznati s time i da na temelju toga je poslao sinoć telegram nekoj italijanskoj eskadrili koja je toga dana imala doći na Vis da ne dolazi, te da je istog dana zaustavio i svoju eskadrilu koja je imala ići u akciju, te da će u vezi ove demonstracije žaliti se Maršalu Titu. Poslije njegove izjave stali su ga drugovi uvjeravati da narod i vojska nijesu pravili demonstracije protiv italijanskog naroda koji se bori na strani ujedinjenih nacija već protiv italijanskog fašizma i njihove reakcije. Tako u duljem razgovoru isti se je uvjerio našto je odgovorio: da je on mislio da mi uopće nećemo italijanskog vojnika na našem teritoriju te da je u vezi toga naredio da ne dolazi talijanska eskadrila na Vis, a da su oni bili upoznati zbog čega je demonstracija da bi bili i oni učestovali u njoj.

Gore navedni postupci sa strane savezničkih vojnika ne bi se mogli prepisivati ostalom dijelu savezničke vojske. Naprotiv njihov odnos prema našim vlastima, vojsci i pučanstvu je dobar. Takodjer naš odnos prema njima je dobar.

Opaža se u posljednje vrijeme da reakcioneri sa otoka Visa, a naročito iz Komiže, svakih par dana posječuju Split. Prema dobivenim informacijama u Splitu se nalazi Mihovilović Jakov Nikolin iz Komiže, koji dočekuje ove reakcionere u Splitu. Isti je poznat kao veliki Jugo-nacionalista i nezadovoljnik prema NOP-u. Isti je tražio od gradskog NOO-Split dozvolu za boravak u Splitu. Razlog za boravak u Splitu nema, jer nigdje nije zaposlen da bi mogao sam sebe izdržavati, te je njegov boravak u Splitu sumnjiv.

<u>OTOK HVAR:</u> Posljednji dogadjaji su takodjer povoljno djelovali na raspoloženje naroda na ovom otoku. Ali pored svega ovoga ne može se reči da je narod u velikoj mjeri zainteresovan, tj. da pokazuje veliko interesovanje za dogadjaje u svijetu i u zemlji. Osobito povoljno je na narod djelovalo uvidjanje sa strane naših vlasti, da treba posvetiti veliku brigu vinogradima. Mobilisala se je radna, odaziv je bio veliki, te je ovo sve pozitivno djelovalo na narod i njegovo gledanje na naše vlasti.

Da političko stanje masa na otoku nije na zadovoljavajučoj visini može se u priličnoj mjeri pripisati labavom i neagilnom radu JNOF-e. Tako prilikom demostracija protiv faš. Italije nije bilo jače učešće mase i to na Jelsi i Hvaru. Medjutim u Starigradu je bilo mnogo bolje uz jače učešće maroda. Ovo se može pripisati nedovoljnoj aktivnosti JNOF-e i, USAOH-a i AFŽ što nisu istupali organizovano.

U Jelsi gdje je reakcija bila podigla glavu i štetno djelovala, stvar se nakon raskrinkavanja na masovnom sastanku Ive Dubokovića pretsjednika JNOF-a, Vice Batoša odbornika mjesnog NOO-a, Plenković Ivana i Ecije Duboković, sasvim izmjenila. Njihov štetan rad i djelovanje se i dalje prati.

Situacija na gornjem dijelu otoka je mnogo bolja, ne osjeća se djelovanje reakcionarnih grupa niti iskrsavanje bilo kojih negativnih momenata.

Za Hvar i okolicu se zapaža da narod žive u nekom isčekivanju, narod je dosta pasivan, bez jačeg interesovanja za opće dogadjaje.

NOO-i su se nakon izbora dosta afirmirali i njihov autoritet je porastao.

Postoji grupa reakcionera HSS-ovaca, koji izgleda organizovano djeluju na otoku. Dajemo pregled kontrole nad njima koji vodi naš povjerenik kojeg smo ubacili u ovu grupu. Medju njima glavnu ulogu igraju Franka Petrić i Carić Toma, koji su vjerovatno povezani sa Splitom, gdje Franka Petrić često putuje i zadržaje se neprijavljena duže vremena.

Dana 1. IV. oko 2 sata poslije podne Franka Petrić u razgovoru sa našim povjerenikom istome je izjavila: “Nova nema ništa, nego se čuvaj da ne budeš zatvoren, jer su oni isti kao i uvjek, zato neko vrijeme nećemo govoriti jer oni vrebaju. Povjerenik joj je rekao da je bio sa Rokom Aguzinovičem iz Dubrovnika, ali ga je ona ukorila, jer da je čula da je Roko gad? Rekla je da ga ne poznaje, ali da je o njemu čula. Preporučavala mu je konspiraciju i predlagala da se za neko vrijeme ne sastaju.

Dana 5. IV. t. g. oko 9 sati ujutro Franka je našem povjereniku, kad je ovaj došao u njezin dućan, rekla: “ Pazi da nas ne bi tko vidio, jer ovi zlikovci uvjek paze na sva kretanja svih dobrih ljudi, ali čekaj još malo neka ovo progrmi pa ćemo viditi tko je gospodar naše zemlje, je li Maček i Hrvati ili oni zlikovci Svakako će da plate svoje grijehe. Dalje kaže, nisi trebao da se sastaješ sa Rokom Aguzinovičem i baš zato mi nemožemo da potpuno radimo, jer ne poznajemo ljude lično. Šoljan i gosp. Carić Toma neće s tobom za dugo govoriti radi opreznosti, nego samo ja i to sa pažnjom da ne nastradamo svi. Narod se diže sve više i više za svoje hrvatsko pravo koje vodi Maček, koga ne može nitko da savlada, jer mi smo katolici, znamo šta radimo i to svijesno

Dana 8. IV. t. g. Franka je povjereniku rekla: “Nije ništa dobro. Do sada se ne zna za rezultat odlaska onih dviju žena. Da li su se spojile ili nisu u Boki kotorskoj, Crnoj Gori i Konavlju ili su možda pale u ruke ovih zlikovaca. Zbog toga imam puno muke i gosp. Carić Tomo trči svukuda da to izvidi, ali je još sve uzalud.

10. IV. t. g. Franka je rekla povjereniku: “U četvrtak idem u Split, ako budem mogla uredit ću neke glavne poslove, što se bude moglo bolje. I gosp. Carić ide tamo. On će ponijeti nešto vina. Eto vidimo što čine od naših ljudi, ništa se ovo neće zaboraviti.

11. IV. oko 10 sati vidjen je Kuzmanić Ivan u razgovoru Carić Tomom. Kuzmanić je rodom iz Visa, a prikuplja vino po otoku za vojsku i pripada komandi Područja S.D. U posljednje vrijeme je često u razgovoru sa Carić Tomom.

12. IV. t. g. Franka Petrić je rekla povjereniku: “Evo danas idemo ja i Carić u Split. To mi je jako drago što ide i on, tako će mi olakšati rad. Eto tako da znaš da ćemo donijeti nešto novoga. Stisnula mu jako ruku i napomenula mu da se pazi.

14. IV. Doputovala je iz Splita Cvita Plančić iz Starigrada i rekla povjereniku: “Pozdravlja te Franka Petrić, otputovala je u Omiš po nekom poslu.

20. IV. u razgovoru sa našim povjerenikom Marin Šoljan (Gardelin), oko 4 sata popodne rekao je: “Vidiš kako je slabo na sve strane, ali mi nećemo nikada da izgubimo nadu, mi uvjek radimo i radit ćemo. Eto vidiš, da naši ljudi, koje su oni silom otjerali u vojsku, vide da to nije prava narodna vojska. Dalje kaže “Rekao mi je Roko Carić, kad je došao iz Splita, da će ona donijeti mnogo toga, jer je zato i išla u Split.”
Dalje kaže: “Postigli smo da se vojnici mogu ispovjedati, mi smo zato radili, radimo i radit ćemo. Oni su popustili, jer im je tvrdo pod nogama, znadu oni što je hrvatski narod, a i srpski. Ti znaš za naš zastoj i mislim da će se produžiti. Sav se naš narod sprema na ustanak. Platit će ovi zlikovci. Radi se punom parom sve što se može.

21. IV t. g. Carić je povjereniku rekao: “Unutarnje se stvari popravljaju. Maček je rekao da će svi Hrvati sa puškom u ruci obračunati sa ovim zlikovcima, ali neka ih još, neka se istroše. Nećemo se dugo zadržavati, vidit ćemo se drugi put.

23. IV. t. g. Carić je rekao: Naredjenje je od vodstva svim poštenim Hrvatima da ne poštivaju zapovjedi nove vlade, jer je komunistička. “Treba pojačati svaki rad, politički itd. Naši ljudi treba da se čuvaju i štede. Znaš li kako je nastradao onaj šofer što je bacio kamion u more. Vidiš kako je dobar, nikome ništa ne govori, voli da sam nastrada, nego da što reče, takvi su ljudi dobri, ali naši njemu tamo dostavljaju sve što se može.

Jugonacionalisti: Dana 31. marta t. g. u prisustvu dva člana mjesnog NOO-a Brusje i još četvorice ljudi jugonacionalista i neodredivih kraljevaca, Petar Tudor iz Brusja pretsjednik kotarskog odbora JNOF-e za Hvar-Vis, kazao je spomenutim ljudima slijedeće: “kako ste mogli dozvoliti i dati deset ljudi iz ovog mjesta na poziv kotarskog NOO za rad na opkopavanju vinograda u Starigradu i drugim mjestima. Ako ovo dozvolite za idućih 10 dana, kada se budu mijenjali za rad drugi ljudi s mjesta ću doći iz Hvara u Brusje, sazvati zbor naroda, proglasiti nove izbore za mjesni NOO i vas smjeniti. Vi ste narodna vlast izabrana voljom naroda, šta ga tu ulazi kotarski NOO, koji nije ni izabran, već samo nametnut, da on moblizira ljude kako se to njemu prohtije. Jedino ste dužni slušati direktive date od privremene vlade. Upropastit ćete svoje vinograde, a nije rečeno da jednoga dana nećete odgovarati kad se povrate naši borci. Čemu se ne prihvate rada i motike oni iz Kotarskog NOO-a, a ne da im drugi rade, neće, jer im prija jesti dobru hranu. Dana 27 marta isti je rekao ovim ljudima: “Što ne vidite ili nećete da vidite da je Tito član kraljeve vlade. Sutra dan u prisustvu 15-20 ljudi sve je ovo ponovio, osim što nije rekao da Tito je član kraljeve vlade.

Povodom formiranja vlade u Pitvima su se čule parole, da je sa naše strane dosta popušteno, da ćemo popustiti još više, kako to da TITO polaže zakletvu Kralju, da nema ni jednog Srbina u toj vladi. Ova je parola iskrsla u Jelsi.

Rad Franke Petrić i Tome Carića najbudnije pratimo, a najvažnije nam je da uspostavom dobre kontrole kretanja otkrijemo njihove veze u Splitu, ne bi li tako ušli u trag kakovoj eventualnoj organizaciji u samom Splitu. U tu svrhu smo obavjestili Odjeljenje za Split.

KOTAR BRAČ: Politička situacija na području ovog kotara uglavnom je bila skopčana sa ekonomskim pitanjem, pa tako u dobroj mjeri i u ovo posljednje vrijeme. Prilikom raspodjele hrane u svim mjestima ovoga kotara, izuzev Sumartina, Postira Bobovišća i Supetra, osjetilo se je sa strane pojedinaca negodovanje prema narodnoj vlasti, jer se je hrana morala dijeliti na kategorije. Ovo ne treba uzeti kao organizovano, jer negodovanje je proizišlo i iz razloga što je narod gladan, nego da se iz negodovanja ruši i smanjuje autoritet narodne vlasti. Jedino u Pučišću i Milni ukupno su dvojica negodovali da bi narodnu vlast prikazali nepoštenom i korumpcinaškom.

Sve političke momente narod prati sa velikim zadovoljstvom. Ranije se moglo zapaziti, da narod nije imao naročitog intersovanja za politička pitanja, glavno je bilo da dolazi hrana. Danas stvar stoji sasma drugčije. Veliki politički i vojnički dogadjaji pobudili su u narodu jako interesovanje. Na jednoj strani stvaranje I. demokratske vlade Hrvatske, na drugoj pobjede Crvene Armije i Saveznika, sudbina Musolinija itd. podigli su narodu vjeru u skori svršetak rata. Narod vrlo rado posječuje masovne sastanke gdje se raspravljaju i politička pitanja, a naročito se ističu kao najbolja mjesta Supetar, Postira, Povlja, Selca, Bol i Sumartin. Razlog je i taj da odbori JNOF-e uzimaju bolji metod u obrazlaganju narodu političkih pitanja, pa narod rado sluša i uzima učešća u diskusijama. Ali narodu je draži masovni sastanak gdje se raspravlja o raspodjeli hrane, nego onaj po političkim pitanjima. Narod u tom pogledu veli: “Mi se ne trebamo baviti političkim pitanjima, imamo mi TITA pa će sve biti u redu.”

Prilikom demostracija protiv Italije, narod je u cijelom kotaru uzeo masovnog učešća premda stvar nije bila najbolje organizovana. U Postirama i Nerežišu osjetio se kod naroda pomalo i strah ponovnog rata sa Italijom.

Odluku Narodne Vlasti po pitanju uzajamne pomoći, tj. kolektivnog rada na imanjima boraca i zbijega, narod je pravilno shvatio i na rad se dobro odaziva. Ima izuzetaka u Sumartinu, Povljima, Nerežišću i Sutivanu gdje se pojedinci ne odazivaju pozivu NOO-a na rad. Ovdje postoji doza oportunizma kod NOO-a, koji takove ljude ne pozivaju na odgovornost i ne kažnjavaju, a to mogu, jer odluka o pomoći je došla sa masovnih sastanaka naroda i narod u tome NOO-ima daje podršku.

Jugonacionalisti:

U Milni postoji još grupica starih JNS-ovaca, na čelu sa kapetanom Lučke kapetanije Sravčić Ivanom. Ostali, tj. Labetić Nikola, Gujić Nikola, Filip Stipe i Mijić Toma sa prvim sastaju se češće u Lučkoj kapetaniji. Najaktivniji su od ovih Svarčić Ivan i Labetić Nikola, koji se češće i redovito sastaju u kapetaniji. Njihov rad zasniva se uglavnom u stvaranju nezadovoljstva naroda prema Narodnoj vlasti i na rušenju odluka donešenih od narodne vlasti u mjestu. Na javnim sastancima oni najviše dolaze do izražaja. Ne slažu se nikakvim odlukama donesenim od NOO-a.

Svarčić Ivan pored toga što na masovnim sastancima razorno djeluje i preko svoje žene koja nagovorena od njega rovari protiv NOO.

Svarčić Ivan je poznat kao stari JNS-ovac. Prigodom sporazuma TITO-Subašić izrazio se je: “Spremimo širite, pobjedili smo.

U Postirama, druga manja grupa nezadovoljnika sakupljena oko don Joze i dalje se sastaje, ne svaki dan, no njihovog nekog rada za ovaj period se nije moglo primjetiti.

U Povljima Katica Zlatar, koja je poznata kao nezadovoljnica, prilikom raspodjele hrane, kad joj je od mjesnog NOO odbijen jedan dio hrane izrazila se je: “Naši su

odbornici samo zasjeli u kancelarijama pa ne vode mnogo računa za narod. Tada je imala namjeru i druge žene nahuškati.

Dana 7. IV. t. g. Jurin Irma i Jurin Ana iz Ložišća, došle su iz Splita, te su medju narod prosule parolu: da je zbijeg zalutao, da su ga engleski avioni bombama potopili, da su ih talijani u Italiji poklali. Ove porale su momentalno na narod negativno djelovale, ali narod je ovakove kasnije osudio zbog širenja alarmantnih vijesti.

U Nerežišću Janković Ante sa svojom ženom Inci, stalno rovari protiv pojedinih članova NOO-a.

U Pučišću K. Kovačić, kojoj je muž iz Afrike pobjegao četnicima, kad je je mjesni NOO odbio nešto kukuruza koji je bio odredjen za najbjednije, napala je na članove NOO-a sa najpogrdnijim riječima, a medju ostalim: "Zlatna ste vi uprava, težaci, radnici i opančari, učinit ću ja revoluciju i uzbuniti čitav narod.

U Sumartinu Stjepan Lućić, nije htio kao svjedok potpisati akte o ratnim zločincima. Akte je morao potpisati on i još dvojica koji su stalno boravili u Sumartinu. Takodjer je nagovorio ženu da ni ona ne potpisuje.

KOTAR TROGIR:

Na području ovog kotara raspoloženje naroda nije svugdje isto. Narod rejona Prgomet nije na onoj visini svijesti i privrženosti kao što je to u velikoj mjeri na rejonima Marine i Trogira. Ovo proizlazi u velikoj mjeri što iz Prgometskog rejona je išao dobar dio u ustaše i žicu te ta krvna povezanost na Prgometu uslovljava i lošije stanje nego na ova dva druga rejona. To se osjeća što na ovom dijelu često iskrsavaju negativne parole. Tu se osjeća i blizina gornjih sela koja su ustaški raspoložena, te njihov dodir sa selima rejona Prgomet ima svoj negativan rezultat.

Osjeća se ipak na čitavom kotaru općenito, naročito u posljednje vrijeme velika zainteresovanost naroda za dogadjaje. Očito je raspoloženje pokazano prilikom demostracije protiv faš. Italije gdje je učestvovalo i staro i mlado. Samo se zapazilo da svečenstvo nije učestvovalo.

Rad reakcije se osjeća, naročito sada prilikom dijeljenja hrane. Svaki i najmanji propust sa strane NOO-a reakcija iskorištava za rušenje njihovog autoriteta.

Reakcija se bacila takodjer na razjedinjavanje sela i grada i tu je postigla priličan uspjeh. Zapaža se naročito loš odnos sela Segeta i Trogira što dnevno dolazi do izražaja, što se izražava bilo po poljima, bilo da se prebacuje Trogiranima da su zauzeli glavna mjesta i slične stvari.

Na ovom kotaru ne postoji nikakav organizovan rad neprijateljskih grupacija, niti se osjeća bar njihovo jače grupisanje. Sve parole dolaze iz vana, a pojedini neprijatelji, pripadnici reakcionarnih stranaka nemaju nikakve podrške u gradu, da bi se reklo da je organizovano. Ovoliko se može zaključiti prema svim obavještenjima sa terena.

Teren:

Dana 10. IV. u 11 sati na večer u kavani Tironi, Bilić Augustin (Panto) slušajući radio London, a koji je javio o stvaranju federalne vlade Srbije izjavio je: kako se Srbija razdvaja i hoće da bude samostalna i da neće živiti u zajednici sa ostalim narodima. dana 5IIV[547] pred inform. biroem, prilikom dijeljenja hrane rekao je: "Dali su mi izmetine mjesto hrane, ja ću ovu hranu uzeti i ponijeti u Sučurac Englezima kod UNRE. Na

[547] Teško je odgonetnuti o kojem se datumu radi.

sastanku, na kome se postaljalo[548] kome će se naplatiti isti je stvarao galamu, viku i nered.

Blaga Slade iz Trogira je rekla dna 19. IV.: "Nije meni do izbora, ne smiješ glasovati za koga hoćeš, partizani hoće da glasuješ za koga oni hoće. Neće partizani pristati sa ratom, nego će biti još borba sa Englezima, jer Englezi će dovesti kralja Petra i staru Jugoslaviju.

Karabatić Neda žena Ivana na 15. IV. govorila je: "Prokleti partizani nikada nisu pravo radili pa neće ni sada. Samo gledaju sebe a ne drugoga. Doći će i naša ura. (ista je prala njemcima robu).

Tironi Djego iz velikog Drvenika dna 15. IV je rekao, da je njemu sve jedno tko bio na vlasti ili Tito ili kralj, ali da bi mu opet bolje bilo kad bi bio na vlasti kralj Petar i da narod neće nikada uživati kao ranije.

Jurić Stipan pok. Ante iz Sratoka dana 19. IV. rekao je, da su odbornici umeli narod. Sve su pokupili u vojsku da bije brat brata. Partizani su umeli naše selo.

Jurić Ante pok. Mije iz Sratoka dana 13. IV je rekao, da se Rusi bore za komunizam, Englezi za Srbiju, a Amerikanci za Hrvatsku i da će se povratiti kralj Petar.

Mandić Marko Filipov dna 18. IV. rekao je, da u Kninu ima mnogo Engleza i da neće zapovjedati Tito, već koga Englezi budu htjeli staviti, a to je kralj Petar.

Zekić Mijo dana 13. IV. je rekao, da nitko ne voli partizane, da su partizani komunisti i da sve lažu.

Zekić Marija dana 14. IV. je rekla, da u buduće neće dijeliti hranu partizani već Englezi, jer da ovako ne može ići.

Franić Ivan pok. Joze odbornik u Gornjem Docu rekao je: "Neću stati za interese naroda, već za svoj, neću ćuvati trogirsku gospodu, i njima biti za čuvara.

KOTAR SOLIN-SPLIT: Vojnički i politički dogadjaji u posljednje vrijeme probudili su narod ovog kotara i u njemu pobudili veliko interesovanje. Na ovom kotaru narod uglavnom prati ofenzivu Crvene Armije, osim pojedinih Anglofila, koji ovo sve gledaju i tumaće na svoj naćin.

I na ovome kotaru narod je pokazao koliko voli NOP u manifestacijama povodom formiranja hrvatske vlade i sporazuma sa SSSR-om. Demostracije protiv faš. Italije su priredjene u svim selima gdje ja odlazim i raspoloženje naroda bilo veliko. Ishrana, o kojoj je u velikoj mjeri ovisilo raspoloženje naroda dobro je došla narodu, te je ovo imalo velikog odraza. Takodjer dijeljenje proljetnog sjemena imalo je velikog rezultata na raspoloženje naroda.

Općenito se na kotaru čuje parola, da sve deke ne traba plačati, jer da to nama Saveznici besplatno daju. Takodjer se čuje u mnogo slučajeva negodovanje u narodu, a osobito kod partizanskih obitelji, što po našim raznim ustanovama, tvornicama, željeznici, brodogradilištu itd. se nalaze oni koji su sve do oslobodjenja stali po strani i nisu pomagali NOP.

Ustaških i četničkih elemenata ima u svim selima, grupišu se i ubacuju razne parole. Najaktivniji, iako neobično oprezni su popovi, koji koji na pametan način djeluju na narod.

Jugonacionalisti:

[548] Vjerojatno treba stajati postavljalo, tj. određivalo.

U Solinu svake nedjelje može se vidjeti u gostioni "Meštrović (nacionalista) i u kući Bepa Mikelića, gdje se sastaju Kajo Lalić, Mijo Jurić, Srečko Katić, Špiro Meštrović i Bepo Mikelić. Isti nikad nisu pomagali NOP, te se nad njima vrši kontrola.

Zapaža se Radić Juru, Kokošov Nikolu (Bugar) i Katić Franu da dolaze iz Solina u Mravince i tamo se u gostioni sastaju sa poznatim nacionalistima. Katić Frane zabranjuje svojoj kćeri da ide Skojevske sastanke.

Krenović Ivan stari jugonacionalista pretsjednik seoske JNOF-e sa Stobreća, rekao je da je dosta narod davao NOV-i, a da sada treba da NOV daje besplatno hranu-deke.

Reljić Marin pok. Ivana je rekao da je NOO ništarija, isti se ismijava povorkama i o tome govori sa ironijom, skupi grupicu oko sebe pa se posprdno ismijavaju. Dana 12. IV. je kod igrališta balota rekao, pokazujući rukom na centra seoskog NOO, da je sve ovo ludo, i kad dodje ono drugo da će se ovo sve pobacati i da odbornici ne znaju ništa. Za vrijeme Jugoslavije seljaci su ga se čuvali, jer je bio žestoki režimlija

KOTAR SINJ:

Na kotaru Sinj pokazuje se da mase svakim danom sve više postaju zagrijanije za narodno-oslobodilačku borbu. Gledanje na NOP najbolje narod pokazao prilikom izbora na kojima je uzelo učešća 99.2% naroda u kotaru. Do izbora vladalo je veliko interesovanje. Na pojedinim mjestima reakcioneri su nastojali da kandiduju ljude oportuniste i one koji za NOP nisu ništa ućinili, ali je narod i sam na mnogim mjestima, pored naših organizacija, takove namjere osuječivao.

Na manifestacijama, a naročito u demostraciji protiv faš. Italije narod je pokazao visoku svijest. U svim ovakovim mitinzima narod uzima masovnog učešća. Prilikom formiranja Prve Hrvatske vlade narod je oduševljeno primio i proslavio.

Primjećeno je, ali u dosta maloj mjeri ipak djelovanje i grupisanje reakcionarnih elemenata, ustaški nastrojenih, uglavnom povezanih sa klerom. Primjećeno je da se naročito grupišu i sastaju ustašice koje za svoj rad još nisu kažnjene, te one ustašice kojima je neko od rodbine kao zlikovac kažnjen. Sve ove uglavnom se sastaju i idu u švora gdje se sastaju u vidu "Čeri Marijine"[549]. Nad istima je postavljena jaka kontrola, te nisu u stanju da poduzmu bilo kakovu akcijicu. Osjetili su prisustvo novoformiranog opunomočstva OZNE te su postale opreznije.

Svečenstvo na ovom kotaru je neobično oprezno i prestrašeno Našim nastupom prema njima, likvidacijom najopasnijih, postali su plašivi. Sa strane pojedinaca čuju se predlozi izjavljivani pojedinim našim drugivima, da bi se oni svukli u civile i nastavili miran život kod svojih kuća.

Rad HSS-a se uopće ne osjeća, dok Jugonacionalisti grupišu se, ali su se sve to ljudi koji su aktivno pristupili NOP-u već od prvih dana, te se do sada nije moglo ustanoviti ni najmanja negativnost sa njihove strane. U tom pogledu bilo je u početku izvjesnog sektašenja sa strane naših organizacija, ali ukazivanjem sa strane naše uspjelo se da te ljude aktivizira za NOP.

Postoje indicije neke organizacije što ćemo iznijeti konkretno u slučaju učiteljice poljoprivredne stanice u Sinj Marije Napolić. Ista ima muža u četnicima, a njoj smo ubacili jednu drugaricu koja nas izvještava o djelovanju i izjavama iste.

U razgovoru sa našim povjerenikom Marija Napolić je izjavila: Ovaj poredak (misleći na današnji) ne valja ništa, kao ni socijalistički. On mora jednog dana da se sruši i propadne.

[549] Kćeri Marijine.

U drugom razgovoru je izjavila, da je Maček bandit kao i partizani, jer da on nije učinio ništa za borbu protiv partizana. U idučem razgovoru je izjavila: "Naš pokret u Sinju (misleći na pokret njihove organizacije) nije tako jak, kao što je to u drugim mjestima, kao naprimjer u Dubrovniku gdje svaki dan padaju letci. U više navrata sanašim povjerenikom ista kaže: "Naši su trebali dignuti ustanak odmah, jer će kasnije biti nemoguće. Partizani će zavesti takovu diktaturu da će biti gora nego Pere Živkovića, te će kasnije biti nemoguće misliti na ustanak.

Poslije svoga povratka sa Braća Marija Napolić je izjavila našem povjereniku, da je njihova organizacija toliko ojačala, da su najviši partizanski forumi zabrinuti, a naročito je organizacija jaka u Splitu.

Prije svoga polaska na Brač bila je k u kući Mate Zebića u Sinju, a kada se je povratila sa Braća takodjer se je svratila u istu kući. U toj kući stanuje pop za koga postoje neke sumnje da je u vezi sa kamišarima. Nadalje se zapaža neka povezanost izmedju Marije Napolić i Dr. Boke, gdje ona češće zalazi.

USTAŠE: Ustašice Borković Lidija, Radja Milena, Milun Milka, Travizi Anka, dvije sestre Bošnjak, Kristina Litre, Mara Ezgeta, Taulo Zora i još neke često se sastaju skupa. Sastaju se kod Mile Jankovića ustaškog i germanskog simpatizera. Jednom prilikom na njihovom sastanku kod Litrine upao je slučajno naš povjerenik iznenada. Tašnu koju je Litrina držala u ruci brzo je turila pod stol i sva probljedila u licu..

Ove često naizmjenice putuju u Split. Jednom su njih 4 putovale zajedno u Split. Na Dicmu su predale jedno pismo Bralić Vinki koja je bila kod nas na Vrdovu u zatvoru, a otac joj je šef stanice. Po dolasku u Split kretale su se Marmontovom ulicom do Croatiae gdje su se rastale. Mara Ezgeta produžila je do Dobrog u crkvu. Sobom je nosila torbu osrednje napunjenu i jedan kuferić ok 40 cm. dužine. Ova Mara je žena fratarskog sluge i majka streljanog Josipa Ezgete.

Boban Stipe stari klerikalac i zagriženi ustaša rekao je na pazaru jednoj Bosanki: "Šta je to što je bilo prije, bit će ti deset puta gore nego prije.

MAČEKOVCI: U ovo zadnje vrijeme na sinjskom kotaru se ne osjeća djelovanje Mačekovaca. Od pojedinaca bliskih sinjskim fratrima čuje se ovakova parola: Maček je čista čela i on jedini može doći na vlast.

Na ususjednim kotarevima koji graniče sa sinjskim kao što su livanski i Duvanski kotar, tu je Mačekovština na velike uhvatila zmaha, što se najbolje vidi u podržavanju kamišara sa strane tamošnjeg stanovništva. Tamo i narod i Kamišari psuju majku i Paveliću i Titu i Kralju i govore: "Mi se borimo za Veliku Hrvatsku i ona će doći, a na vladi će biti Maček. Na Duvanjskom kotaru sprovodi se mobilizacija, ali uslijed navedenih parola i jake neprijateljske propagande, koja ima podrške u Bosanskom narodu, ovi vojni obveznici slabo se odazivaju.

Obilazeći ove krajeve više puta, naši kotarski povjerenici, došli su do zaključka da politički rad u ovim pograničnim bosanskim selima je upravo nikakav. Narodu se ne prilazi sa strane političkih radnika, niti se tumaći pravo stanje kako u zemlji tako i u svijetu. Taj narod i danas pita, da li su još Njemci u Kninu, pa i u Mostaru. Ovo iznosimo u toliko što ova sela imaju dosta dodirnih momenata sa selima našeg kotara, jer mnoge staje naših sela se nalaze na bosanskoj strani.

Jugonacionalista Jozo Stuparić rekao je jednom drugu iz K. NOO, da mu je kotar dužan 400 kg. žita i ukoliko mu ne povrate da će ih ići tužiti UNRI.

Drugom jednom prilikom Stuparić je rekao drugarici Ružici Milun, ako želi da zaposliti se kod UNRE da će je on preporučiti.

KOTAR METKOVIĆ:

Politička situacija kroz ovaj mjesec na kotaru Metković se kod hrvatskog dijela naroda znatno izmjenila u korist NOP-a, dok kod pravoslavnog stanovništva je općenito ostala nepromjenjena. Razlog ovih promjena kod hrvatskog dijela su veliki uspjesi Crvene Armije i propast njemačke i ostali politički uspjesi Jugoslavije.

Ustaški simpatizeri su moralno dotučeni, te su u velikom dijelu približavaju NOP-u, ili pak neki ostaju pasivni. Naročito je na njih porazno djelovalo uništavanje ustaša koji su iz Sarajeva bili upučeni na one krajeve, a dobar dio ovih se i sami prijavljuju vlastima. Kod ustaških simpatizera se ne osjeća političko djelovanje, osim pojedinačnih slučajeva.

Pravoslavni živalj još uvjek ostaje po strani od NOP-a i na sve što se dogadja gledaju sa nekim nepovjerenjem. Naročito četnički stav i djelovanje se opaža kod Metkovskih trgovaca, koji imaju apsolutni autoritet nad pravoslavnim stanovništvom ovog kotara. Da je ovo tačno vidi se po tome što vrlo mali broj pravoslavaca dolazi na zborove i javne manifestacije. Medju njima se čuju parole: “Nema ovdje ništa srpskoga”, partizani ne znaju vladati, doći će kralj i sl.

Još nije provjereno, ali postoji sumnja da četnička propaganda i direktic[550] dolaze iz Dubrovnika preko Dimitrija Raševića trgovca i Djordja Popovca, jer se redovito nakon njihova prolaska kroz Metković čuju razne četnike parole.

Poslije hapšenja HSS-ovaca Bjelovučića i Pere Šale ne osjeća se bilo kakovo djelovanje HSS niti se pojavljuju kakove njihove parole.

Od svih neprijateljskih grupacija najaktivnije je kler. Svečenstvo ima velikog utjecaja na narod, a naročito u selima gdje je narod prosvjetno zaostao. Popovi ovaj narod preko propovjedi i ispovjedi odvračaju od NOP-a. U Posljednje vrijeme ubacuju u narod razne praznovjerice kojima narod u više sela nasjeda. Ali od kako je ovo Odjeljenje uhapsilo dvojicu fratara u Metkoviću ostali su postali oprezniji, osim don Josipa Bedalova. Od kada su ovi uhapšeni parole njihova porijekla su isčezle.

KOTAR VRGORAC:

Politička situacija na ovom kotaru je povoljna. Narod ovog kotara uzima aktivna učešća u svim manifestacijama, konferencijama i sastancima. Rad reakcije, kao ustaša nema nigdje velike djelatnosti, jednino nešto u selu Dusina gdje se osjeća po koja parola protiv NOP-a.

Jugonacionalisti ne pokazuju naročite aktivnosti, ali ipak po malo rade. Njihov glavni funkcioner u Vrgorcu Dr. Ivo Jelavi[551] koji je pretsjednik mjesnog odbora JNOF-e za Vrgorac.

Rad reakcije nema nikakva korijena niti podrške u narodu niti nailazi na plodan teren.

Jugonacionalisti:

[550] Nejasna riječ.
[551] Vjerojatno Jelavić.

Dana 13. IV. prilikom manifestacije za potpisivanje sporazuma izmedju SSSR-a i naše zemlje ispred naših vlasti govorio je i Dr. Jelavić koji je rekao medju ostalim: "Već su vam drugovi predgovornici iznijeli značenje ovog formalnog pakta.

Isti je na predizbornoj konferenciji predlagao za kandidata Luku Bobanca poznatog kao jugonacionalista i danas.

Dana 15. IV govorio je u selu Prologu učitelj Jelavić ovo: "Ja sam stari Jugoslaven," i ovo ističe na svakom koraku.

Mačekovci:

Rad Mačekovaca na ovom kotaru nema naročite aktivnosti. Jedino Nedo Šalinović član seoskog NOO Dusina na dan 2 aprila rekao je: Nemoj se zagrijavati za partizane jer se još ne zna što će biti. Ovo je rekao u prijetečem tonu Franić Mirki, kada je ovaj pohvalno govorio o NOP-u Žena Mate Rančević koji je pobjegao iz sudskog zatvora često odlazi kod ovoga na razgovore.

KOTAR IMOTSKI:

U posljednje vrijeme situacija na Imtskom kotaru se znatno poboljšala u našu korist. Unutarnji i svjetski dogadjaji imaju velikog odraza na narod, a takodjer i na reakcionarne krugove ovog kotara. Same naše Antifašističke organizacije su prilično prodrle u ova sela kao i u sam grad i tako stvorile kod naroda veće interesovanje za NOB. To se vidi po tome što se u toku ovoga mjeseca uspjelo pridobiti oko 400 kamišara, dezertera i vojnih neposlušnika. Pri ovome su se dosta bili angažirali NOO-i i u posljednje vrijeme stalno na tome radili. Narod slabo gleda na one koji se i dalje kriju, govoreći da neće oni da stradaju radi pojedinaca. Ako se uzme u obzir da je ovaj kotar bio leglo ustaštva i kad pogledamo danas sve jače pristupanje i povezivanje naroda uz NOP, onda možemo kazati da je situacija povoljna. Odaziv masa na dan 1. Maja je bio iznenadjujući. Narod je uzeo masovnog učešća kako u gradu tako i u selima.

Do sada je bilo po okolnim selima dosta onih koji su se krili od vojske po bunkerima, kao npr. u Slivnu u kojem je bilo leglo dezertera i voj. neposlušnika, a sada je to selo potpuno očišćeno od istih. Mjesto Zagvozd kao i čitava okolina je očišćeno, osim jednog zaseoka Rastovac.

Još uvijek ima parola koje neprijatelj ubacuje. Tako u općini Lovreć ustaške familije govore da su u Bosni partizani potučeni, da su ih potukli ustaše i njemci koji će opet doći. Ovakove parole nemaju nikakva efekta. Ona sela koja graniče sa Bosnom ili Hercegovinom, kao Proložac Vinjane, tu je narod još poprilično neraspoložen prema NOP-u. Ne zapaža se neki organizovan rad, ali pojedinačan postoji i to vrlo oprezno.

U samom gradu Imotskom radi neprijatelj organizovano i povezano, što se uglavnom otkrilo preko kamišara i naših povjerenika. Tu su se povezali skupa Mačekovci, ustaše i ostali reakcioneri, te su skupa davali podršku kamišarima.

Pravi ustaški koljači iz ovog kotara su pobjegli sa Njemcima prilikom njihova povlačenja, dok je jedan dio bio ostao i organizirao kamišarsku bandu.

Četnici: Četnički rad opaža se u selu Glavini i Nebriževac i u samom gradu. U selima se vidi po tome što djevojke govore o povratku kralja Petra i neraspoložene su prema NOP-u. U samom Imotskom ih ima dosta koji su četnički nastrojeni kao: Jakov Grubišić, Dr. Mirko Tonković, Lazar Tadić, Mijo Tadić, Boško Čosić i Slavo Rako. Ovi vješto

rade tako da im je teško nešto otkriti i poduzeti protiv njih. Nismo uspjeli ubaciti nekoga medju njih, ali se nastoji.
Mačekovci: Rad mačekovaca se ne primječuje. Stari mačekovci Dr. Pelicarić, profesor Radoboja i Bezić sastaju se skupa, ali se nije od njih još nešto naročito zapazilo.

KLER:
Otok VIS: Dana 26/IV. tg. u 19 sati došao je slušati vijesti u mjestu Vis fra Stanko Frizin, iz samostana Prirovo - Vis. U medjuvremenu dok je trajala emisija stalno je pazio na sat i u 19.30 sati naglo je otišao. Slijedeći ga, sastao se kod pravoslavne crkve sa Ilić Tonćom, istaknutim reakcionerom JNS-a, koji ga je ispratio do samostana Prirovo.
U Komiži don Dušan Nazor okuplja djecu na doktrinu i nastoji da u što većem broju pohadjaju crkvu. Ovo isto pokušava i kod starijih religioznih ljudi. Njegovo aktivno djelovanje, na okupljanju omladine, pokazuje i pismo koje upućuje biskupu Pušiću u Hvar. U zadnje doba opaža se, iako ne u velikom broju, da uspijeva u svome radu kod pojedinih ljudi s kojima dolazi u dodir.
U Visu, don Dinko Jerković, takodjer je u zadnje vrijeme pojačao svoju djelatnost kod starijih žena, koje ga pohadjaju u njegovoj kući, a s njima se vidja često i na ulici. Zapazio se njegov jaći dodir i utjecaj na grupu omladine klero-fašistički nastrojene. Dana 29/IV. tg. Marasović Jelica iz te grupe bila je kod njega u stanu, a i čitava njena grupa od 6 omladinki i omladinaca vidja se s njim i često zalazi u crkvu, što to ranije nije bilo.
Dana 24 ov. mj. kada su išla dva člana Mj. NOO Vis u samostan Prirovo moliti fratre, da bi im dozvolili u podrumu samostana smjestiti neki materijal, koji se tu u blizini nalazi, fra Stanko Frizin odgovorio im je: “Uzmite, činite što god hoćete, vi ste vlast, tko vam što može.”
Gore spomenuta grupa klero-fašističke omladine u Visu, zapaža se da proširuje svoje djelovanje na onu omladinu koja je pasivna prema NOP-u. Prema metodi rada vidi se da su potpomognuti od popova. Pristupaju k njima kao prijatelji da ih uvuku u svoj krug. Tako im je uspjelo privući omladinku Peribonio Mericu. U ovu grupu je ubaćen jedan omladinac. Grupu sačinjavaju: Tomić Bruno, Tomić Pavao, Linčir Maruška, Linčir Antica, Marasović Jelica i Marasović Cvjetko. Oni su poznati od ranije kao organizatori Križara u Visu. Omladinke koje nastoje privući sebi: Eldan Slavija, Eldan Sonja /kčerke poznatog reakcionera Eldan Mate, Ilić Katija, kčerka Ilić Tonća najistaknutijeg reakcionera u Visu. Grupišu se u kući Eldan Mate s motivacijom da uče pjesme i sviranje za priredbe.
Dana 3/IV. tg. don Djakoni Ante, župnik iz Potšpilja napao je povjerenika “KOTNAPRODA” i člana Mj. NOO druga Zuanića Petra, te mu je izmedju ostalog rekao: “Kotnaprod i odbori popeli su mi se na vrh glave. Pogriješio sam što nisam išao u Afriku, nabavio radio i slušao što se ovamo dogadja i tako se zafrkavao sa čitavim svijetom. ”

Otok HVAR: Pop don Dinko Bertarelo, župnik iz Svirača govorio je omladinkama na ispovijedi za Uskrsa, da im se bolje ne baviti politikom, već biti mirni, jer da ima ljudi koji se već kaju.
Don Stjepan Bojanić, iz Vrsnika, na propovjedi za veliki četvrtak, okomio se na omladinu da ne vjeruje u Boga i zašto roditelji ne vode računa o svojoj djeci.

Don Luka Antičević, župnik u Vrsniku govorio je 7/IV. u privatnom razgovoru: "Što bi bili učinili pratizani da im nije bilo pomoći Engleza, pa ipak im se to ne priznaje. Kad bi im priznavali dali bi još veću pomoć. "
Don Dinko Bučić, župnik iz Starigrada i dalje aktivno radi na okupljanju omladine i žena u crkvene pjevačke horove. Drugi pop u Starigradu don Marko Milatić, više se kreće po mjestu i dolazi u kontakt sa istaknutim mjesnim reakcionerima, a naročito sa Carić Tomom. Oni dvojica zalaze jedan u drugoga u stanove.
Pred nekoliko dana došao je u Starigrad don Antun Vranković, župnik iz Supetra sa još jednim popom /nepoznato ime/. Za svog boravka u Starigradu vidjani su u društvu Tome Carića i mjesnih popova.
Župnik iz sela Pitava skoro svaki dan ide u Jelsu i dolazi u dodir sa reakcionarkom Ecijom Duboković.
Don Šime Kovačić, kanonik i tajnik biskupije u Hvaru rekao je, da za velike nedelje nije bila obješena zastava u pola stijega na uredima. Da se je ovaj običaj poništio, ali ne voljom naroda, već pojedinaca u Odboru. Tom prigodom dodao je u razgovoru don Bepo Vučetić, da se ni na katolički Božić nije izvjesila zastava, a na pravoslavni da je bila izvješena.
Dana 13/IV. u večer kada je biskupu Pušiću bila predana depeša da ide na zasjedanje, na kojem će se birati vlada federalne Hrvatske, odgovorio je da ne može dati izjavu bez da se ne savjetuje prethodno sa kanonicima. Nakon održanog sastanka, tajnik biskupije don Šime Kovačić obavjestio je Kot. NOO da će biskup doći.

Kotar TROGIR: Popovi i fratri na ovome kotaru počeli sa otvorenijim radom na razjedinjavanju omladine i ostalih djelova masa. Don Vukušić Jure, rodjen 1914 u Katunima, na župi u Marini, za vrijeme okupacije pomagao je NOP, dok sada nastoji omesti rad NOPa na svakom koraku. Više puta je do sada zapaženo da je on, prilikom održavanja nekih konferencija ili zborova u selu, udario u zvonjavu da bi na taj način privukao narod u crkvu i omeo zbor ili konferenciju. Kroz propovjedi govori narodu, ako želite da dodje kiša, postite i molite se Bogu. Dana 19/IV. tg. kroz propovjed sa oltara rekao je: "Što se one skitnice /misleći na političke radnike/ skitaju od sela do sela, bolje im je da se negdje zaposle." Narodu govori da kupe hranu /ulje, brašno i drugo/ za mise, da bi se uništile gusjenice. Majci od druga Jure Palade rekao je: "Bolje da ti je sin išao na mašinski kurs, koji traje tri god. nego li na šoferski od mjesec dana, jer će iza šoferskog kursa odmah ići na front. Zašto da pogine i za koga." On ima svoja dva doušnika, Paladu Marijana /Brajicu/, iz Marine i Marijana Antu, iz Blizna, koji po njegovim uputama vode propagandu u tim selima za njega i nagovaraju narod da ide u crkvu i daju mu pomoć. Zatim ima veze sa Miše Nedom žena Ante kod koje i spava, i narod na to loše gleda.

Otok BRAČ: Kroz posljednje vrijeme osijeća se jaće komešanje kod svih svećenika na otoku. Dana 8/IV. tg. Don Ante Vranković, iz Supetra otišao je u Hvar gdje je ostao do 12/IV. Nakon njegovog povratka iz Hvara posjetio ga je don Jure Rakela i još jedan pop čije ime nije se moglo saznati. Dana 12/IV. u jutro nakon sastanka Kot. JNOF-e prof. Rabadan otputovao je za Split. Fra Miroslav Mihovilović od kada se je na masovnom sastanku iznio njegov štetni i protunarodni rad, povukao se i za sada se ne zapaža njegovo djelovanje, osim što redovito održava vezu i odlazi do don Stipe Bonačića u Milnu sedmično 1-2 puta. Fra Miroslava češće posjećuje fra Arsenije Jurin i don Tonko Ivelić.

Pred nekoliko dana fra Miroslavu je došlo pismo od don Stipe Bonačića, iz Milne, te je po primitku pisma odmah otišao u Split gdje je ostao 4 dana. Oko fra Miroslava nema neke organizovane grupice, jedino češće kod njega zalaze učitelj Lukić, iz Ložišća i iz samog mjesta Pavica Grasić. Ona je rekla pred nekoliko dana jednoj ženi: "Ne plaćaj ni ti hranu, pa će i tebi dati na kredit."
U Postirima don Ante Marušić povućen je u privatnom životu, ali zato kroz propovjedi u crkvi sije svoj otrov, da bi narod više privukao u crkvu. On govori narodu da je ovaj život samo prolazan i da treba više se posvetiti molitvi za spas duše. Don Joze Dragičević u Postirima ušutkan je raskrinkavanjem, sada ga se samo može vidjeti na ribanju. 10/IV. kad je lovio ribu pristupio mu je jedan drug iz Dugog Rata, te mu veli: "Velečasni, pa vi nesmijete loviti ribu." On mu je na to odgovorio: "Ne smijemo, ne smijemo, mi smo popovi sudjeni bez suda, svaka gamad u mjestu prima hranu, a nama je nedaju." Na to mu ovaj odgovara "Nije druže tako". Odgovara don Joze, "nisam ja nikakav drug, to se meni ne dolikuje, tako se nazivajte vi." Za to isto vrijeme don Joze se obratio jednom ribaru u Postirima da ga primi za druga na mreži, jer da on nema od čega živjeti, jer da njega nitko ne pomaže, ni vlast ni narod.
Časne sestre u Postirima trude se na svaki način da sakupe svu djecu u svoje obdanište, što im prilično i uspjeva. U Crkvi u Postirima održan je sastanak društva "Čeri Marijine"[552]. Sastankom je rukovodio don Ante Marušić, a prisutne su bile i dvije časne sestre. Šta se je raspravljalo na tom sastanku nije poznato.
U selo Praznice[553] redovito svake nedelje dolazi po jedan fratar iz samostana u Bolu, da održi misu. Za prošli mjesec obavješteni smo da mu je bila sakupljena neka hrana, ta hrana je bila plaća za izgovorene mise. Kod nekih žena u Praznicama[554] pojavila se tendenca, da mu se svaki put, kad se dijeli hrana skupi nešto za njega, no to nije sav narod prihvatio.
U selu Gornji Humac došao je novi župnik don Joze Delić. On zalazi po svim kućama. Još se nije primjetilo njegovog reakcionarnog djelovanja. Prilikom razdiobe hrane narod mu je sakupio 15 kg.
Fra Augustin Marušić iz Sumartina uspio je da tri omladinke: Vasiljku Šolo, Rosandu Šerka i Desanku Aničić pasivizira i odvoji iz sekretarijata USAOH-a. Za velike nedelje kad je omladina zaselka Rasotice pripremala priredbu, zatražili su od fra Augustina preko gore spomenutih omladinki zastore koji su pripadali križarskom društvu. Ove omladinke izvlačile su se, da one neznaju gdje se nalaze ti zastori, da su ih vjerojatno ukrcali Nijemci itd. Medjutim zastori su bili u crkvi i kad su omladinci to saznali ponovno su ih zatražili. Tada se je fra Augustin izrazio: "Mnogo je pametnije da zastori služe Bogu, nego omladini za priredbu." Njegova je namjera bila da razbije tu priredbu, jer se davala u veliku nedelju. Zastore nije uopće dao.
Fra Arsenije Jurin, član mjesnog NOO Ložišće, stalno je po putovanju i posjeduje dozu diktatora. Narodu često puta nameće svoje mišljenje, a ostali članovi NOO ponekad mu nasjednu.
Časna sestra Jelisava Šaran iz dječjeg obdaništa u Postirima u razgovoru sa jednom drugaricom o jednoj omladinki u tom obdaništu /koju je hvalila ova drugarica/ rekla je: "Šta će ta omladinka, ona ne može djecu u nićem odgajati nego u komunističkom duhu.

[552] Kćeri Marijine
[553] Pražnice
[554] Pražnicama

Ti neznaš što su komunisti, to su oni koji ubijaju popove, časne seste ruše i uništavaju crkve. Ako ostane ta vaša država bit će prokleta, jer s njom rukovode nevjernici. Eto i ti ideš na kurs za obdanište, pa šta možeš naučiti u 20 dana, nego da odgajaš djecu u komunističkom duhu. Ja znam da ti to nisi kriva, krivi su oni koji te šalju." Kad joj odnosna drugarica počela objašnjavati, kako naši borci nisu poveli borbu protiv popova, nego protiv okupatora i njegovih slugu, ona je još više reagirala. Podršku joj je davala pri tome najviše časna sestra Salvatora Sinpak Josipa rodjena Nijemica. Poduzeli smo mjere da ovu Nijemicu protjeramo sa Brača za Njemačku, a ostale će biti kontrolisane putem ubaćenog povjerenika.
Don Tonko Brešković, župnik iz Povalja bio je 14/IV. kod fra Augustina u Sumartinu, a nakon toga produžio je za Bol kod fra Rabadana. Na povratku iz Bola održao je propovjed u crkvi u kojoj je isticao rad svećenika u toku NOB. Naglasio je kako su neki svećenici dali svoj život na oltar domovine. Medjutim nije se uopće dotakao onih svećenika koji su služili okupatoru i ustašama. Pošto on ranije nije nikada o ovome govorio, izgleda da je te savjete dobio od Rabadana.
Don Luje Matejac, župnik iz Pučišća održao je 14/IV. tg. sastanak sa svim bivšim društvima katoličke akcije /Djevojačko društvo, društvo žena trećeg reda, Čeri Marijine[555] itd./. Na sastanku je bilo svega 40 žena. Sastanak se uglavnom odvijao o vjerskim stvarima. Ovaj sastanak pokrenula je Orlandini Tonka više nego sam pop. Slijedećeg dana išli su kod njega jedan član NOO i jedan član odbora JNOF-e, ukazujući mu, kako je održavanje tih sastanaka nepravilno i nepotrebno. On je odgovrio, da to nije bila njegova volja, nego su mu to naturili. Slijedećeg dana tražio je propusnicu za Postira pošto se sumnjalo da ide na savjetovanje kod pastirskog[556] popa o gornjoj stvari, uskraćena mu je sa motivacijom da je popunjen broj izdatih propusnica za taj dan. Slijedećeg dana nije došao tražiti.

Otok BRAČ: Kroz posljednje vrijeme osijeća se jaće komešanje kod svih svećenika na otoku. Dana 8/IV. tg. Don Ante Vranković, iz Supetra otišao je u Hvar gdje je ostao do 12/IV. Nakon njegovog povratka iz Hvara posjetio ga je don Jure Rakela i još jedan pop čije ime nije se moglo saznati. Dana 12/IV. u jutro nakon sastanka Kot. JNOF-e prof. Rabadan otputovao je za Split. Fra Miroslav Mihovilović od kada se je na masovnom sastanku iznio njegov štetni i protunarodni rad, povukao se i za sada se ne zapaža njegovo djelovanje, osim što redovito održava vezu i odlazi do don Stipe Bonačića u Milnu sedmično 1-2 puta. Fra Miroslava češće posjećuje fra Arsenije Jurin i don Tonko Ivelić. Pred nekoliko dana fra Miroslavu je došlo pismo od don Stipe Bonačića, iz Milne, te je po primitku pisma odmah otišao u Split gdje je ostao 4 dana. Oko fra Miroslava nema neke organizovane grupice, jedino češće kod njega zalaze učitelj Lukić, iz Ložišća i iz samog mjesta Pavica Grasić. Ona je rekla pred nekoliko dana jednoj ženi: "Ne plaćaj ni ti hranu, pa će i tebi dati na kredit."
U Postirima don Ante Marušić povućen je u privatnom životu, ali zato kroz propovjedi u crkvi sije svoj otrov, da bi narod više privukao u crkvu. On govori narodu da je ovaj život samo prolazan i da treba više se posvetiti molitvi za spas duše. Don Joze Dragičević u Postirima ušutkan je raskrinkavanjem, sada ga se samo može vidjeti na ribanju. 10/IV. kad je lovio ribu pristupio mu je jedan drug iz Dugog Rata, te mu veli: "Velečasni, pa vi

[555] Kćeri Marijine
[556] postirskoga

nesmijete loviti ribu." On mu je na to odgovorio: "Ne smijemo, ne smijemo, mi smo popovi sudjeni bez suda, svaka gamad u mjestu prima hranu, a nama je nedaju." Na to mu ovaj odgovara "Nije druže tako". Odgovara don Joze, "nisam ja nikakav drug, to se meni ne dolikuje, tako se nazivajte vi." Za to isto vrijeme don Joze se obratio jednom ribaru u Postirima da ga primi za druga na mreži, jer da on nema od čega živjeti, jer da njega nitko ne pomaže, ni vlast ni narod.
Časne sestre u Postirima trude se na svaki način da sakupe svu djecu u svoje obdanište, što im prilično i uspjeva. U Crkvi u Postirima održan je sastanak društva "Čeri Marijine"[557]. Sastankom je rukovodio don Ante Marušić, a prisutne su bile i dvije časne sestre. Šta se je raspravljalo na tom sastanku nije poznato.
U selo Praznice[558] redovito svake nedelje dolazi po jedan fratar iz samostana u Bolu, da održi misu. Za prošli mjesec obavješteni smo da mu je bila sakupljena neka hrana, ta hrana je bila plaća za izgovorene mise. Kod nekih žena u Praznicama[559] pojavila se tendenca, da mu se svaki put, kad se dijeli hrana skupi nešto za njega, no to nije sav narod prihvatio.
U selu Gornji Humac došao je novi župnik don Joze Delić. On zalazi po svim kućama. Još se nije primjetilo njegovog reakcionarnog djelovanja. Prilikom razdiobe hrane narod mu je sakupio 15 kg.
Fra Augustin Marušić iz Sumartina uspio je da tri omladinke: Vasiljku Šolo, Rosandu Šerka i Desanku Aničić pasivizira i odvoji iz sekretarijata USAOH-a. Za velike nedelje kad je omladina zaselka Rasotice pripremala priredbu, zatražili su od fra Augustina preko gore spomenutih omladinki zastore koji su pripadali križarskom društvu. Ove omladinke izvlačile su se, da one neznaju gdje se nalaze ti zastori, da su ih vjerojatno ukrcali Nijemci itd. Medjutim zastori su bili u crkvi i kad su omladinci to saznali ponovno su ih zatražili. Tada se je fra Augustin izrazio: "Mnogo je pametnije da zastori služe Bogu, nego omladini za priredbu." Njegova je namjera bila da razbije tu priredbu, jer se davala u veliku nedelju. Zastore nije uopće dao.
Fra Arsenije Jurin, član mjesnog NOO Ložišće, stalno je po putovanju i posjeduje dozu diktatora. Narodu često puta nameće svoje mišljenje, a ostali članovi NOO ponekad mu nasjednu.
Časna sestra Jelisava Šaran iz dječjeg obdaništa u Postirima u razgovoru sa jednom drugaricom o jednoj omladinki u tom obdaništu /koju je hvalila ova drugarica/ rekla je: "Šta će ta omladinka, ona ne može djecu u nićem odgajati nego u komunističkom duhu. Ti neznaš što su komunisti, to su oni koji ubijaju popove, časne seste ruše i uništavaju crkve. Ako ostane ta vaša država bit će prokleta, jer s njom rukovode nevjernici. Eto i ti ideš na kurs za obdanište, pa šta možeš naučiti u 20 dana, nego da odgajaš djecu u komunističkom duhu. Ja znam da ti to nisi kriva, krivi su oni koji te šalju." Kad joj odnosna drugarica počela objašnjavati, kako naši borci nisu poveli borbu protiv popova, nego protiv okupatora i njegovih slugu, ona je još više reagirala. Podršku joj je davala pri tome najviše časna sestra Salvatora Sinpak Josipa rodjena Nijemica. Poduzeli smo mjere da ovu Nijemicu protjeramo sa Brača za Njemačku, a ostale će biti kontrolisane putem ubaćenog povjerenika.

[557] Kćeri Marijine
[558] Pražnice.
[559] Pražnicama.

Don Tonko Brešković, župnik iz Povalja bio je 14/IV. kod fra Augustina u Sumartinu, a nakon toga produžio je za Bol kod fra Rabadana. Na povratku iz Bola održao je propovjed u crkvi u kojoj je isticao rad svećenika u toku NOB. Naglasio je kako su neki svećenici dali svoj život na oltar domovine. Medjutim nije se uopće dotakao onih svećenika koji su služili okupatoru i ustašama. Pošto on ranije nije nikada o ovome govorio, izgleda da je te savjete dobio od Rabadana.
Don Luje Matejac, župnik iz Pučišća održao je 14/IV. tg. sastanak sa svim bivšim društvima katoličke akcije /Djevojačko društvo, društvo žena trećeg reda, Čeri Marijine[560] itd./. Na sastanku je bilo svega 40 žena. Sastanak se uglavnom odvijao o vjerskim stvarima. Ovaj sastanak pokrenula je Orlandini Tonka više nego sam pop. Slijedećeg dana išli su kod njega jedan član NOO i jedan član odbora JNOF-e, ukazujući mu, kako je održavanje tih sastanaka nepravilno i nepotrebno. On je odgovrio, da to nije bila njegova volja, nego su mu to naturili. Slijedećeg dana tražio je propusnicu za Postira pošto se sumnjalo da ide na savjetovanje kod pastirskog[561] popa o gornjoj stvari, uskraćena mu je sa motivacijom da je popunjen broj izdatih propusnica za taj dan. Slijedećeg dana nije došao tražiti.
Dana, 18/IV. don Ante Vranković, iz Supetra otišao je u Postira, dok je fra Vjedoslav Marušić, iz Postira došao u Supetar radi ispovjedanja. 21/IV. fra Vjekoslav Marušić ponovno je posjetio don Antu Vrankovića, a 25/IV, zatražio je propusnicu za Split. Kod don Ante Vrankovića češće dolazi župnik iz sela Miraca don Jure Rakela. Don Joze Grgičević, iz Postira išao je u Velu Luku, gdje se nalazi naša bolnica, a don Niko Miličević, iz Vele Luke išao je u Gruž, navodno u posjete svojih nečaka.
Dana 23/IV. tg. član izvršnog odbora JNOF-a Ante Klinčić, iz Pražnica, postavio je na masovnom sastanku naroda, da se narod prilikom dizanja hrane odrekne jednog dijela hrane u korist svećenika koji dolazi u selo. Narod je ovaj predlog odbio izjavom, da i svećenik prima iste deke kao i oni, pa mu nije potrebna povišica. Don Jure Rakela, župnik u Mircima tražio je od majke poginulog borca /sina/ 4 litre ulja i nekoliko hiljada kuna za sprovod kojeg je izvršio njenom sinu. Mjesni NOO pozvao je popa i objasnio mu, kako to nije pravedno s njegove strane, pa je odustao od traženja plaće.
U Bolu zadnjih dana primjećeno je da Josip Pešutić, član mjesnog NOO ćešće zalazi u samostan kod fratara, takodjer ide s njim i učiteljica Mina Cvitanić.
Fra Arsenije Jurin, župnik iz Ložišća u razgovoru sa seljacima, kad je došlo pitanje ratnih zločinaca, tumačio je na slijedeći način: “ Draža Mihajlović i njemu slični neće biti kažnjeni. Pogledajmo konferenciju u San Franciscu, tamo se opet nalazi Engleska i Amerika na jednoj strani, a SSSR na drugoj, prema tome uvijek je SSSR u manjini, koji bi jedini tu stvar pokrenuo.” Tu je bio prisutan tajnik mjesnog NOO Milna, koji mu je pred čitavim narodom tu činjenicu pobio i on se polako povukao, tumačeći na svoj način.
Don Petar Rudan, župnik iz Milne, šalje po Labetić Mariji, koja prodaje ribu u Dračevici i G. Humcu, pisma za tamošnje svećenike. Upoznati su povjerenici radi kontrole tih pisama.
Don Vice Gabelić, kanonik hvarske biskupije rekao je: “Nije bilo dobro što se je prije vodila onako žestoka borba i napadi izmedju komunista s jedne strane i klera s druge strane.”

[560] Kćeri Marijine.
[561] postirskoga

Detaljnije smo se osvrnuli na rad klera otoka Brača da bi se dobila jasnija slika njihovog komešanja u posljednje vrijeme /kroz mjesec april/.

Kotar SOLIN: Oba popa u Solinu /don Mate Mihanović i don Stipe Podrug/ stalno su u kontaktu i na šetnjama sa Žižić Slavkom, koji je poznati frankovac, a namješten je kao strojar na željeznici. Don Mate Mihanović primjećen je 24/IV. tg. gdje se razgovara i rukuje sa njemačkim zarobljenicima, koji su u barakama u Solinu. Jednog od njih tapkao je rukom po ledjima. Kasnije je upozoren stražar zašto mu je dozvolio da razgovara sa zarobljenicima.
U selu Docu pop don Banić veoma je opasan i pod sumnjom da ima vezu sa kamišarima. On svakog utorka ide u Split i vrača se petkom ili subotom natrag, a nikada ne traži od NOO propusnicu. Ovaj pop stalno se druži sa Štalić Jurom pok. Jakova, Šimunić Ivom i bivšim ustašom /sada partizan/ Banić Krunom pok. Vicka. Sa popom održava vezu Perić Jure pok. Lovre za kojeg se sumnja da zna za ustašu-kamišara Banić Dragu Martinova. Općenito sve ustaške familije u Docu i Srinjanima imaju tijesnu vezu sa popom i on više puta ide k njima u posjete. Čitavi NOO u susjednom selu Putišići održava tijesnu vezu sa popom i u tom odboru nema nijednog odanog druga. Sa popom ima dobre odnose Šošić Pavao i Marijan, Roguljić Ante i Jozo, Banić Čiro /ima brata kamišara/, Banić Matuša žena Martinova /ima sina kamišara/. Banić pok. Luke brat od don Banića Ivana, učestvovao je u prvoj akciji na Mosor travnja 1942 g. sa Jelić Milanom Ivanom. Tada je bila raspršena prva Mosorska četa i zapaljeno preko 100 staja. On se sada nalazi kući i dalje je neprijatelj NOP-a. Poduzećemo mjere prikupljanja podataka za hapšenje.
U selu Koprivnu pop don Mate Meštrović, rodom iz V. Drvenika, stanuje u Splitu. Svake nedelje izlazi u selo i održava vezu sa zakletim ustašom Šamadan Ivanom pok. Lovre. Postavi će se kontrola nad njim u Splitu.
U selu Slatinama pop /ime nepoznato/ i učiteljica Babić Marija održavaju tijesne veze. Učiteljica voli piti i nemoralna, sumnja se ima intimne odnose sa popom. Ovo selo je vrlo loše raspoloženo NOPu, narod je u rukama popa i učiteljice. Tamo K.P. ne postoji. Mjesni NOO nezna se ni maknuti niti što radi bez popa i učiteljice. Poduzećemo mjere da se učiteljica otale smijeni i postavi jedna odana NOP-u.
U Kaštel Novom, časne sestre /dom sv. Josipa/ miluju i fino postupaju sa djetetom Kuzmić Ivice “Marineta”, od kojeg se jedan sin nalazi u četnicima. Dok iste časne sestre deru se grubo postupaju sa dijetetom druga Zvonka Aranze. Obići ćemo ovaj dom i ispitati detaljnije ovaj slučaj.
Don Kajo Marović, župnik u Kaštel Novom, stalno je u društvu Grgin Vlade i Grgin Nanoma, ustaških simpatizera. Arabica Marica stalno je u društvu popa don Kaje. Ona je iz D. Kaštela i nemoralnog je ponašanja. Pred nekoliko dana napala je pred crkvom drugaricu Tatarović Milicu, iz Drežnica /njezin muž ubijen je od ustaša/, pripada slavonskom zbijegu, i njenu 13 godišnju kčer Radojku kao i Mrazović Darku, sa riječima: “Jeben vas i onoga tko vas je doveo da nam otimate hranu. Ja sam ustaškinja, pa šta mi vi možete.” Tatarović Milica i druge stanuju u župskoj kući.
Zanić don Karlo preko Milke Kuzmanić zv. “Kikićeve” velike bogomoljke, sakuplja djevojke u crkvu za pjevanje.
U Kaštel Sučurcu, don Petar Katunarić upozorio je narod sa zbora, da ne ide na zabavu i ples. Održavao je sastanak sa omladinom “Srca Isusova”. Na tom sastanku prisustvovalo

je 46 omladinki, medju kojima je bilo 6 Skojevki. U društvu "Srce Isusovo" organizovano je 70 omladinki.
Don Toni Bavčević, iz Šolte /selo Donje Sitno/ stalno napada omladinu u propovjedima sa oltara, zašto se ne ispovjeda i pričešćuje, zašto ne dolaze na misu. Zgraža se, kakav je ovo danas odgoj omladine, koja se odvraća od svetih dužnosti. Napada roditelje, što ne obuzdaju svoju djecu. On se stalno druži sa nepoćudnim elementima neprijateljima NOP-a, Liljak Franom, Mihanović Andrijom, Korda Špirom i Mihanović Nikolom. Oni se u njegovom stanu, često sastaju. Isto tako posjećuje i on njih, gdje mu prave večere. Kontrola se vodi nad njima.

Kotar SINJ: Kler na ovome kotaru najopasnija je grupa koja podzemno radi protiv NOP-a. Oko njega se okupljaju svi protivnici i nezadovoljnici Nop-a. Oni svoj rad prenose preko časnih sestara, a ove preko omladinki u katoličkim društvima /Čeri Marijine[562], Srce Isusovo, Žene trećeg reda itd./ na masu. Slučaj sakupljanja potpisa u narodu, da se pusti iz zatvora fra Bernardin Topić.
Kad se je stari borac drug Masnić Ivan /Bilan/, iz Glavica oženio i sklopio brak pred Narodnom vlašću, a ne u crkvi, došlo je do nesuglasica sa fra Paulinom Vukovićem. Fra Paulin je rekao, da mu brak ne valja: "Vi se ženite na 3 mj. ili 3 god., prema tome kako se bračni par sporazumi, stoga nije dobar." Kad ga je Upravni odjel Kot. NOO pozvao, na prijavu druga Bilana, fra Paulin je rekao: "Taj brak vrijedi dok traje vaša vlast, a ta vlast nije vječita, kao što nisu bile ni dosadašnje vlasti vječite, dok sakramenat ženidbe je vječit."
U selu Bisku, tamošnji župnik /nepoznato ime, dolazi iz Splita od prigode do prigode/, organizovao je sa seoskim djevojkama "Marijinu kongregaciju" i održavao s njima tajne sastanke. Na poziv Opć. NOO Sinj priznao je da je sakupljao djevojke, ali da im je iz oficja[563] često čitao vjerske članke. Dalje rekao, kad se protivi narodnoj vlasti održavanje tajnih sastanaka, da će stim prestati i raspustiti "Marijinu kongregaciju".
Na putu smo, da bi u Sinju otkrili jednu organizovanu grupu, medju kojima se nalaze uglavnom omladinke. Ova grupa je povezana sa Splitom, a vjerojatno i Bračom. Po svim indicijama izgleda da je pod pokroviteljstvom i rukovodstvom klera.

Kotar OMIŠ: Don Filip Gojo, iz Katuna, dolazi svakog četvrtka u Zadvarije i sastaje se sa don Ljubom Madunićem, iz Slimena, don Antom Soljanićem, župnikom iz Donjih Brela i nekim civilima iz Cista i Lovreća. Prate se njihovi sastanci.
Don Kajo Marović, nastanjen u Splitu, a rodom je iz Mravinaca. Prije je bio na župi u Gornjem Docu-Srijane. On je povezan sa Mlikotić Ivanom, iz Doca Gornjeg. Mlikotić je povezan sa grupom nepoćudnih lica, kao: Lučić Ivan, Tadinac Jure pok. Petra, Sinković Joze pok. Ivana, Vidaković Jure pok. Petra. Svi su ovi reakcioneri mačekovci. Ova je grupa dalje povezana sa grupom iz Srijana i to: Pandžić Stipe pok. /JNS-ovac/, Padžić Jure Antin, /HSS-ovac/ i Čurlin Petar pok. Marka /frankovac/. Oni održavaju veze i tajno se razgovaraju. Vrši se kontrola nad njim. Sve rakcionarne grupe grupišu se oko klera
Dana 19/4. Vulić Šimun, iz Doca Gornjeg otišao je kod don Grge Topića u 6 sati na večer, a nije se zapazilo kad je izašao. Jedna osoba išla je te večeri kod popa, lupala je na vrata od kuće, ali joj nije bilo otvoreno, iako je župnik bio kod kuće. Dana 25/IV. Martić

[562] Kćeri Marijine
[563] Časoslov za molitvu svećenika

Stipe, Jerković Dragutin zv.“Krunica” i Topić Vlade /brat don Grge/ bili su na okupu duže vrijeme kod Don Grge Topića. U Omišu na dan 1. Maja prilikom budilice učestvovalo je samo 5 omladinki Skojevki od njih 30 koliko ih ima u Omišu. Jer je toga dana bio sv. Ante omiški, one su izjavile, da im je važnije poći na ispovjed i pričest, nego li na budilicu.
Fra Klarić Franko, župnik u Omišu, na dan 1. maja za vrijeme mitinga kretao se najviše u grupi reakcionera HSS-a /Tafra Stipe. Radelić Lovro, Radman Petar i dr./. Medjusobno su mnogo šaputali i diskutovali. Fra Klariću je bila postavljena crvena zvijezda na prsi, ali je on nakon par minuta skinuo. Kretao se i medju grupama naših simpatizera.
Rodjakinja popa don Slavka Kadića, župnika iz Šestanovca, izjavila je pred nekoliko dana, kad je pop na večer zakasnio doći kući: “Partizani žele poubijati sve popove, zato što uće djecu doktrini”.

Kotar MAKARSKA: Aktivnost klera na ovome kotaru, veoma je neznatna, iako postoji samostan u Makarskoj. Ovo zbog toga jer je narod, naročito omladina antireligiozna. U crkvama se vidjaju samo stare žene i po neke djevojke, koje su u prijateljskim ili rodbinskim vezama sa popovima ili fratrima. Nešto veća religioznost postoji u selu Tučepi, Brela i nešto Baškavoda. Makarski samostan veoma je smanjen sa brojem fratara, jer su se svi djaci i neki profesori bogoslovnog fakulteta povukli sa ustašama i Nijemcima pri oslobadjanju Makarske. Ostali su samo stariji fratri kod kojih se ne zapaža naročite djelatnosti. Fra Ante Cikojević, iz tog samostana došao je u Opunomoćstvo OZNE Makarska tražiti informacije zašto su uhapšeni fra Barić i fra Šetka. On se je tom prilikom upustio u diskusiju braneći čitavi kler, razumije se i one koljače. On kaže da smo se mi urotili protiv njih kao svećenika, a ne kao političkihi ratnih krivaca u toku rata. Za priznanja Glavaša govori da su to brbljarije, a ne konkretne činjenice. Za fratre na Širokom Brijegu govori, da se nisu borili sa Nijemcima i ustašama, već da su se oni samo sklonili po bunkerima, da sačuvaju živote. U Makarskoj se nalazi don Milan Pavlinović, izraziti anglofil. On je bio nekoliko godina u New Zelandu gdje je stekao kapital pljačkajući naše iseljenike. Zalaženjem saveznika članova UNRRE u Makarsku on je nastojao da dodje s njima u kontakt. Zadnji put kada su došli u Makarsku za snimanje zbijega koji se vračao kučama, don Milan ih je pozvao na večeru, gdje su se zadržali 1 sat. Inaće kroz čitavo vrijeme borbe pomagao je NOP.
Na mitingu za 1 maja u Makarskoj, on je jedini prisustvovao od svećenika i do kraja je pažljivo saslušao sve govornike. On prisustvuje i svim konferencijama i zborovima.
U Brelima se nalazi župnik don Ante Soljanić, istaknuti mačekovac. On je za izbora govorio da žene nebi smjele imati pravo glasa. Za vrijeme NOB-e pomagao je Pokret. On je veliki prijatelj Jure Jurišića, mačekovca, koji je u zatvoru /osudjen na 5 god. robije/. U selu Igrane nalazi se župnik fra Andjelko Šimić. On je održavao veze sa fra Milanom Šetkom. Slao je nekoliko puta jednu ženu u Metković do fra Šetke sa kratkim pismom i usmenim porukama. Sada ga kontrolišemo.
U dječijem domu u Brelima, nalaze se 3 koludrice, koje svojim uticajem na djecu uživaju veći autoritet nego odgovorne drugarice, koje su tu postavljene. Postupak tih drugarica prema djeci više je krut i nepristupačan, dok je kod koludrica obratno.

Kotar VRGORAC: Na ovome kotaru ima samo tri fratra i 2 popa. Jedan fratar je bio došao na Veliki Prolog, ali se zadržao samo par dana, otputovao je za Split i nije se više

povratio. Njihovo djelovanje protiv NOP-a nije se moglo zapaziti. Don Andrija Radonić, župnik u Vrgorcu često se vidja u društvu Srečka Jelavića /sina jednog od braće Jelavića/, reakcionara JNS.
U selu Kozici, župnik fra Ivan Glibota prilazi narodu sa nekim čarolijama. Naime sa molitvenikom i ključem gata tko će poginuti i dobiti rat partizani ili ustaše. Religiozan narod nasjeda mu.

Kotar METKOVIĆ: Na ovome kotaru ima 5 svećenika, ali su oni toliko aktivni da ih masa u dobrom dijelu slijedi. Ranije ih je bilo 7 /prije hapšenja fra Barića i fra Šetke, organizatora i pomagaća kamišara/. U Rogotinu, župnik don Bedalov Joze obilazi po kućama i sili narod da ide u crkvu, kao i školsku djecu za vjeronauk. Jednog dana kad su djeca kopala u školskom vrtu, on je došao i potjerao ih u crkvu. Djeca nemaju vremena da uče školske zadatke, jer svako poslije podne moraju u crkvu. Kad ih učiteljica pita, zašto nisu naučili, oni odgovaraju, da im je rekao pop: "Nije važno što vam učiteljica govori, već je preće učiti vjeronauk." Narod ovoga sela za vrijeme okupacije bio je pod uticajem popa i to se danas proteže. Dana 15/IV. kad su bile manifestacije povodom uspostave prve vlade federalne Hrvatske, selo Rogotin zakazano je da dodje u Opuzen. Ovaj pop je organizovao da nitko ne ide. Kad je učiteljica Marija Mijić pozivala omladinu da idu na manifestacije pop joj je dobacio: "Vidi se tvoja svijest, kako si ih organizovala onako kako ti i idu." Ove svoje riječi popratio je podrugljivim smijehom. On sa oltara kroz propovijedi zavarava narod, kako se u svijetu dogadjaju čudesa, da plaću i znoje se slike svetaca na današnje dogadjaje. U tome mu pomaže krug žena, medju kojima se ističu Slavka Roter, poštarica u Kominu, Mariju Kurt iz Desana i učiteljica Bebić, iz Novih Sela. One po direktivi popa upotrebljavaju gatanja pomoću molitvenika i ključa, naime tko je ubijen pravedan a tko kriv. Poduzeli smo mjere, da se ove premjeste iz ovih sela u drugi kotar. Narod Neretve dosta je religiozan i vjeruje i nasjeda popovskim lažima. Religiozni ljudi i žene bliski popovima šire i sami parole o ćudesima i to struji kroz sela Neretve. Jerković Pera pok. Mate /bliska popu don Bedalovu/ govori: "Držite se vi Tita, a mi ćemo Boga, pa ćemo vidjeti tko će na površinu." Ona govori da je za malo bila ustaška vlast, a da neće za dugo ni partizanska.
Dana 3/IV. tg. Kad je fra Šetka Milan držao ispovjed u selu Borovcima, sakupljao mu je po selu jaja i pršute.[564] Volarević Nikola. On je tada govorio, da se neće nikada pokoravati današnjoj vlast. Dana 13/IV. govorio je: "da danas nema pravde, da ovdje ustaše i Švabe, bila bi bolja pravda.
Jerković don Rade, župnik u Opuzenu, djelio je djeci u Domu slike svetaca.
Dana 26/IV. u Opuzenu bio je drug Ivanković. Don Rade Jerković pozvao ga je u svoj stan i pitao ga je zašto su uhapšeni fra Šetka i fra Barić. Odgovorio mu je da nezna. U daljem razgovoru rekao mu je: "Ja sam mrzio Talijane, Nijemce i ustaše. Mrzim i komuniste, da je koja druga stranka povela borbu, a ne komunistička, ja bi se davno našao u šumi." Zatim mu je rekao: "Nakon što vidim da se ovdje svega dogadja, da slobode nema, odlučio sam da se ograničim samo na crkvu, dok dodju bolji dani, a to sam savjetovao i drugim svećenicima." Don Rade je jedan od najopasnijih popova u Neretvi. On pritajeno radi. On mrzi naš Pokret iz dna duše. Toliki je šovinista da mrzi sve što je je srpsko. Njega se budno kontroliše.

[564] Slijedi prekrižena i nečitka rečenica

Povodom hapšenja fra Barića i fra Šetke nastao je kod drugih svećenika veliki strah, povukli su se i zadnje vrijeme ništa se od njih ne ćuje. Nakon njihova hapšenja nastalo je interesovanje u narodu, zašto su uhapšeni, a naročito je to pitanje postavljeno na konferenciji AFŽ u Metkoviću. Neki su nagadjali i govorili, izgleda zato, što su imali veze sa kamišarima. Žene čuvši to vikale su :"Na smrt s njima!"

Kotar IMOTSKI: U ovome kotaru kler je najopasniji, naročito u varoši Imotski gdje se nalazi samostan. Oni su okupili lijep broj omladine kojima hoće da se druže sa ostalom organizovanom omladinom u antifašističkim organizacijama. Iz samostana Imotski, prema kokretnim podacima, ustanovljeno je da fra Metod Latinac održava vezu sa kamišarima. On je slao obavještenja kamišarima, zatim materijal /sol, duvan, opanke/ i novac. On je zalazio u selo Tolića kad je bio bandit Zdilar Branko na liječenju u Matiše Tolića /ranjen od naših vojnika/. Zalazio je i u ovu kuću. Vjerenica od Branka Zdilara, kči Matiše Tolića kod koje se je liječio Zdilar, bila je kurir izmadju fra Latinca i kamišara. Fra Metod Latinac, kad je dolazio u selo Tolića, sastao se je sa Ivanom Toličem pok. Nikole, koji se krije kao dezerter NOV i s njim je šetao jedan i pol sata oputinom vani sela. Fra Metod je poručivao kamišarima da će u njihove redove stići 10 političkih komesara koje je on okrenuo protiv NOP-a.
Don Ante Tolić, župnik u Ričicama takodjer, prema konkretnim podacima, ima veze sa kamišarima. To je izjavio uhvačeni kamišar, da se dobro drže, jer da će on dovesti devedeset partizana u kamišare.
Sa kamišarima su povezani fra Metod Rudan i fra Nikola Bilić ovo izjavljuju uhvačeni kamišari. Pristupit ćemo hapšenju.
Fra Nikola Bilić župnik u Studencima govorio je sa oltara, da je djavao stvorio ovo kolo /partizane i NOP/ i tko je za Boga, da bi ga on savjetovao da ne ide u to kolo.
Kod popa don Ante Tolića u Ričicama dolazi više popova i učiteljica i baš onih sumnjivih. Kod njega se zadržavaju u dužim razgovorima.
Fra Metod Latinac govorio je sa oltara, da se djeca moraju pričestiti, jer tko se ne pričesti ove godine, da dogodine ili tko zna kada, neće, pošto dolazi komunizam.
Za kotar Muć i Vrlika za sada nemamo podataka, jer su opunomočstva tek popunjena. Za ova dva kotara ćemo izvjestiti naknadno.

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 168.

163.

6. travnja 1945.
Split

OZN-a za oblast VIII. korpusa NOV Jugoslavije, Split upućuje Vojnom sudu VIII. korpusa NOVJ, Split "na daljnji postupak" katoličkog svećenika don Juru Fratrovića iz Muća Gornjeg (Sinj), zbog "protunarodnog rada"

ODSJEK ZAŠTITE NARODA
ZA OBLAST VIII. KORPUSA
Br. 6-IV-1945

VOJNOM SUDU VIII. KORPUSA
S P L I T

Predmet: Fratović don Juraj
krivična prijava.-

Upućuje se na daljnji postupak Fratrović don Juru pok. Ante rođen 25-III-1912g. u Glini, Hrvat, katolički svećenik-župnik, radi slijedećeg protunarodnog rada:

1/ Kao župnik u Muču Gornjem od prve pojave partizanskih odreda stavio se u službu okupatora i ustaša. Marta mj. 1943g. u najtežim časovima za narod toga kraja, iz straha pred NOV., kao njen neprijatelj, sa talijanskim kamijonom bježi u Sinj odakle je mogao mirno pod zaštitom okupatora da nastavi svoj rad.

2/ Po dalsku u Sinj nastavlja svoj prijašnji posao i skupa sa fra Vicom Rosandićem, Gudelj don Marijanom, fra Vladom Pavlovom i fra Ivanom Bezinom kao i s drugim ustaškim glavarima dogovara se kako da se povede što efikasnija borba proti partizana. U tu svrhu je skupa sa spomenutim župnicima pisao pismo potpukovniku Markoviću više puta i usmeno razgovarao.

3/ Ljeti 1943g. skupa sa spomenutim župnicima tražio od potpukovnika Markovića da se na Muć poduzme velika akcija proti partizana, navodno da bi se tako "spasila" žetva ustaša koji su pobjegli u Sinj.

4/ Kod oslobođenja Sinja sa strane NOV-e, pokušao je da bježi skupa sa ustašama i okupatorom, te je na putu kod Dicma zarobljen.

5/ Kod saslušanja, opomenut da kaže istinu, lagao je, uvjeravajući istražitelja da se ničim nije zamjerio NOP-u, i tek kad su mu pokazani dokumenti, o njegovom radu priznao je svoje djelo. Naravno da je s time htio dovesti vlasti u zabludu, a to je dokaz da, ne samo što želi sakriti svoja nedjela, nego da nemisli ni u buduće svoj stav prema narodu mijenjati.

Kako se iz izloženoga razabire radi se o jednom *nenarodnom* svečeniku, koji se u najsudbonosnijim momentima naših naroda stavio u službu okupatora i njegovih krvavih slugu. Osumnjičeniku je kao svečeniku bila bez sumnje dužnost da u najcrnijim danima

njegovog naroda svim silama i svojim autoritetom nastoji uticati na pobješnjelog okupatora, spriječavati bratoubilačku borbu i otupljivati oštricu krvavog ustaškog noža. Međutim osumničenik angažuje sve svoje sile za ustaški pokret a protiv NOP-a, te se iz svečenika pretvara u zagriženog svjetskog politikanta, koji kao neki strateg stvara vojničke planove, stvara od zaostalih seljaka njegove župe narodne neprijatelje sve u svojoj neodoljivoj mržnji prema NOP-u. Ovakvi ljudi njemu slični, koji su kod zaostalih seljačkih masa po svom pozivu i školskoj naobrazbi bili nesumljivi autoriteti, direktni su uzročnici, da se mnogi seljaci ugledavši se u njih krenuli krivim putem i postali narodni neprijatelji, a ne rijetki sramotno izgubili život u borbi proti vlastitog naroda.

U interesu pravde, za sva počinjena nedjela isti treba da pred Narodnim Sudom odgovara.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Šef Otsjeka-major:
N. Sekulić [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 35, 11.3.2., 30/65

164.

7. travnja 1945.
Hvar - Vis

Oficir OZN-e za vojno pozadinske jedinice Hvar - Vis izvješćuje OZN-u III. odsjek VIII. udarnog korpusa NOV Jugoslavije u Splitu o stanju zarobljenika na području Hvara i Visa

---

Oficir O.Z.N.e
Za vojno pozad. jedinice
Hvar - Vis
Broj 172/45 od 7 IV 1945 godine.

Predmet: Izvještaj o stanju
zarobljenika

III sekciji O.Z.N.e VIII Udarnog korpusa
S P L I T

Ratnih zarobljenika ima na našem području, na Hvaru i na Visu:

Talijana	136
Njemaca	15
Poljaka	4
Austrijanaca	23
Hrvata	2
Holandjana	1
Francuza	1
Slovenaca	1
na licu mjesta	--------
ukupno:	183 ratna zarobljenika.

Od gornjeg broja ima K-da Mjesta Vis; 120 Zarobljenika. Ovi zarobljenici su razdijeljeni po raznim jedinicama i radovima. I to na Otoku Budikovcu kod Visa, 17 sedamnaest; U radnoj četi Talijana pri K-di Mjesta na Visu 65 šezdeset [i pet]; kod Auto-voda Komande na Visu 18 osamnaest; Na aerodromu i raznim drugim jedinicama radi 20 dvadeset zarobljenika.

Komanda Mjesta Hvar ima 63 šezdeset i tri zarobljenika. Od toga na sječi šume, kod Bogomolja na Hvaru radi 27 dvadeset i sedam; ostali rade na sječi šume u Pelegrinu kod grada Hvara, takodjer se upotrebljavaju i za prigodne radove kdo K-de Mjesta i Bolnice VIII Korpusa u Hvaru. Svi zarobljenici kod K-de Mjesta Hvar nalaze se u sastavu Radne čete Komande Mjesta. Smješteni su skupa sa našim ljudima koji se nalaze u sastavu Radne čete.

Što se tiče zarobljenika pri K-di Mjesta Vis, a tako i na Hvaru može se reći, da ne živi životom ratnih zarobljenika u jednom logoru, naime pod jednom logorskom komandom, već su razbacani po gore navedenim jedinicama i radionama.

Disciplina je osrednja, nema krupnijih disciplinskih grešaka.

Sam postupak prema zarobljenicima je vojnički iako ima tu i tamo loših ispada prema zarobljenicima, kao n.p.r. u Auto-vodu K-de Mjesta Vis, gdje je bio slučaj da je šofer Romić Vinko tukao pojedine zarobljenike. Sama Komanda Mjesta se premalo zanima za stanje zarobljenika, tako da su zarobljenici u većini jedinica prepušteni samovolji nižih rukovodioca, kojima je malo stalo do pravilnog odnosa prema zarobljenicima.

Smještaj zarobljenika je uglavnom dobar, zgrade su čiste, prozračne i dosta prostrane.

Zarobljenici se ishranjuju po vojno pozadinskoj tablici, isto kao i naši ljudi. A ako se nalaze na težim radovima, onda dobijaju kao i operativne jedinice, naime po operativnoj tablici ishrane. Ima slučajeva da se hrana zarobljenika podkradala, kao u Auto-vodu K-de Mjesta Vis, našto smo ukazali K-di Mjesta.

Odjeća i obuća je kod većine dosta slaba i trošna. Ima slučajeva potpune odrpanosti, kako na Visu tako i na Hvaru.

U jedinicama su smješteni po profesiji. Radna sposobnost je skoro, kao i kod naši vojnika, dapače po negdje i bolja nego kod naših. Rade onoliko koliko to zahtijeva rukovodstvo jedinice u kojoj se nalaze. Radna četa Talijana na Visu se pokazala osobito radišna i disciplinovana, ova jedinica ima i svoje rukovodstvo, komandira i komesara, oba su Talijanci. Pri iskrcavanju i ukrcavanju pogonskog materijala pojačava se kontrola.

Kako na Hvaru tako i Visu lična higijena je na niskom stepenu. U nedostatku veša i gornje odjeće rijetko se peru.

Na Hvaru je stanje kod zarobljenika lošije nego na Visu. Bjegstvo trinaestorice talijana bilo je donekle uvjetovano izgladnjivanjem, naime podkradanjem hrane sa strane rukovodstva u Selcim kod Bogomolja; o ovome smo Vas već ranije bili obavijestili. Kao što znate bjegunci su bili uhvaćeni na otoku...[565]

Kod nas u stvari ne postoji neki jedinstveni logor za ratne zarobljenike, naime ne postoji jedna zarobljenička komanda koja bi imala u evidenciji ove zarobljenike i način njihovog života, kao što je to slučaj u Splitu. Zarobljenici živu sa našim ljudima skupa odvojeni od zarobljenika druge jedinice, ako što je slučaj na Visu da Radna četa Talijana žive odvojeno od ostalih zarobljenika u samom Visu.

Slučajeva smrtnosti bilo je na Visu i na Hvaru i to na Visu su umrla 3 zarobljenika od početka ove godine, od dizenterije. Na Hvaru je stradao jedan nijemac pri vadjenju nagaznih mina, bio je ustvari smrtno ranjen te ga je Komanda Mjesta dala streljati.

Smrt Fašizmu - Sloboda Narodu!

Oficir O.Z.N.e:

Kopija, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 37, 11.17.2.,30/70

165.

20. travnja 1945.
Split

Gradski odbor društva Crvenog križa u Splitu vraća Oblasnom odboru društva Crvenog križa Split 31 upitnicu za talijanske državljane, koji se nisu mogli pronaći u Splitu

---

GRADSKI ODBOR DRUŠTVA CRVENOG KRIŽA U SPLITU
Br. 254/45. U Splitu, 20/4 1945.

Predmet: povratak upitnica
talijanskih državljana.

OBLASNOM ODBORU DRUŠTVA CRVENOG KRIŽA
S p l i t

[565] Dokument oštećen.

Vraćamo Vam 31 upitnicu za talijanske državljane, koji se nijesu mogli pronaći u Splitu. Traženi su u zarobljeničkom logoru i medju evidencijom o stranim državljanima, ali bez uspjeha.

Njihova imena su:

1. Ballico Gino,
2. Gardin Giovann,
3. Fighera Salvatore,
4. Lieto Achille,
5. Di Marcello Mario,
6. Pellegrino Antonio (2 upitnice).
7. Petti Alfredo,
8. Pugliese Nicola,
9. Pastore Priamo,
10. Salafia Giuseppe,
11. Santoro Vincenzo,
12. Saoli Antonio,
13. Utimpergher Arturo,
14. Vertecchi Luigi,
15. Lavinia Teodovio,
16. Carone Pietro,
17. Fallerini Fernando,
18. Gambino Federica,
19. Della Sala Geneross,
20. Prezioso Tommaso,
21. Fumarola Antonio,
22. Giangrande Vincenzo,
23. Mercadante Giuseppe,
24. Pupillo Giuseppe,
25. Giuliani Nello,
26. Savino Antonio,
27. Dialosa Augustino,
28. Genovesi Corrado,
29. Carnevale Silvia,
30. Cardone Edola.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

M.P.[566] Tajnik:
Kliškić V. [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 265, Oblasni odbor Crvenog križa za Dalmaciju, kut. 1.

[566] Nečitko.

166.

4. svibnja 1945.
Vis

Općinski NOO za otok Vis piše Komandi mjesta Vis da se otpusti iz službe Mate Vojković pok. Jakova iz Rukavca, komandant logora Budikovac jer se taj logor raspušta

---

Općinski NOO za otok Vis-Tajništvo
Br. 1990/45
Vis, 4.5.1945.

Drugarskoj
Komandi Mjesta Vis

Kod te Komande nalazi se drug Vojković Mate pk. Jakova iz Rukavca, sada na dužnosti kao komandant logora Budikovac. Kako smo obavješteni da će se uskoro rasformirati logor na Budikovcu, to molimo taj naslov da bi gorespomenutog druga otpustili sa dužnosti i uputili kući radi obnove ribolova /budući posjeduje ljetnju tratu/ a nema nikoga kod kuće tko bi mu mogao raditi, te se bez njega ne može ribolov pokrenuti. Nadamo se da ćete ovu stvar ozbiljno shvatiti i očekujemo vaše rješenje.

S. F. - S. N.!

Tajnik: ...[567][v.r.] Predsjednik

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 26, Kotarski NOO Vis, kut. b.b.

[567] Potpis nečitak

167.

11. svibnja 1945.
Muć

Izvješće Opunomoćstva OZN-e za kotar Muć OZN-i za srednju Dalmaciju

---

OPUNOMOĆSTVO OZN-e
ZA KOTAR MUĆ
BROJ 20/45 Muć 11/V.45 II. otsjek[568]

ODJELJENJU ZAŠTITE NARODA OZN-e ZA
SREDNJU DALMACIJU S P L I T

Šaljemo vam izvještaj o situaciji u pogledu kamišara na području našeg kotara. Oslobadjanjem Evrope, tj. padom Njemačke i NDH, izgleda dase imaju namjeru predat kamišari stim dajim se zagarantuje život. Izmedju 7/ i 8.V. na vratima koruške crkve je osvanila jedna cedulja nakojoj piše predsjedniku Seoskog N.O.O. Korušce daće se pridat svi koruški kamišari ako jim se zagarantuje da ji se neće ubit. Tako isto ustašše Klepića Ivana sestra je govorila da bi se on prida ali dase boji daćega ubit kada joj je drug tadin Frane rekao daga se neće ubit a dabi mogao ufatit koju godinu robije ista muje odgovorila da to nije ništa i 20 godina samo daga se neubije, a tako isto se interesuje rodbina od sviju kamišara.

9/V. je bio Obavještajni Oficir N.Obrane V. Bataljona V. Brigade i uzeo je kod nas podatke o brojnom stanju kao i naoruažanju idise zadržaju. Teje isti razgovarao sa drugom Zekanom Jakovom, kasnije kako bise najlekše mogli pofatat, i na temelju njihovog razgovora K.N.O.O: ima namjeru dajim pozove obitelji za u nedjelju 13/V. te da im političkim načinom prikaže računajući na uspjeh. Istina je daje kapitulacija Njemačke podigla veliki moral u narodu i strah vlada kod njihove obitelji, ali mi nismo sigurni daće se pridat oni ustaše koji su okaljani nevinom krvi i palježom dima. Drug obavještajac je smenom razgovarao o načinu fatanja i likvidiranja bandita i jasam mu dao moje mišljenje.

Poštoje ovaj teret tako podesan za prebacivanje mišljenja smo da treba postaviti mrtve straže na sva brda od prilike dise oni nalaze, a zatim počet sa pritresanje a o ovom sam ja razgovarao sa drugom Kapetanom Puharićem.

Molimo vas danas po ovom pitanju izvjestite po donosiocu ovog pisma i da date mišljenje, tako da navrijeme možemo poduzet mjere. Mi smo obustavili ovu namjeru K.N.O.O: dok nam vi javite. A mišljenja smo daće se na ovaj način bar nekoliko pridat.

Smrt fašizmu Sloboda narodu

---

[568] Nadopisano rukom

Opunomoćenik
...[569] [v.r.]

M.P.[570]

U evidenciju izvještaja za kamišare
dat odgovor. - ...[571]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 41, 11.38.1., 30/76

168.

19. svibnja 1945.
Marina

Rajonsko rukovodstvo Marina izvješćuje Kotarski komitet KPH Trogir da pop iz Marine preko svojih „ povjerenika“ agitira da narod ide u crkvu i daje milostinju, da grupa „reakcionara“ iz okolnih sela širi parole o prodaji hrane koju saveznici dostavljaju NOO-im abesplatno, te da u Trogiru i okolici djeluje „četnička organizacija“

Reonsko Rukovostvo K.P.Marina.
Dana 19/V.1945. g.

Kotar. K.K.K.P. H.

Trogir

Dragi Drugovi, šajemo Vam Izveštaj za mjesec Maj, 45. g.

Politićka Situvacija na ovom Reonu, nije imala bitni promena jedino štoje pop koji se nalazi uselu Marini, On je nastavio sa klevetanjem sa Oltara, di imade pojedinaca koji govore iodbivaju omladinu od mise i crkve. Ali daće isti doći pred Božji sud, te je isti

[569] Potpis nečitak
[570] Pečat OZN-e za srednju Dalmaciju, br. 337, 12. svibnja 1945.
[571] Nadopisano rukom, potpis nečitak

Organizirao neke žene da Djecu ne šalju na sastanke pošto da im na sastanciman tumaće da nema Boga, a daje to štetno pošto daće biti zbog djece kažnjeni roditelji sa strane boga. Na dalje je isti uspostavio svoju organizaciju, t.j. u selo Svinca imade svog povjerenika Senjanin Juru, „Jurlin“ u selo Vrsine, Matijaš Antu „Krole“ te oni sada organiziraju narod da ćin uvišem broju dolaze, ucrkvu, teda daju milostinju za popa i za crkvu, Anaroćito Senjanin Jure, pošao u selu Svinca, od 1. pak do druge kuće te preporućiva seljaciman da neka dadu za popa štoje moguće više „sira jaja ulja kao istalih živežnih namirnica“. Na dalje isti je pop, proširio parolu daće ići iz Marine u Orljak pošto daga sama Vlast kao i seljaci nemogu podniti u marinu, dok neke Žene kadasu čule onesu vikale daga nećedu pustiti iz Marine, stimen htio pop, da iskuša kakve narod ima sinpatije pram stiom njemu.
Protiv ovik parola poduzeloseje preko Antifašističkik organizacija na razkrinkavanju popa i njegove lažne parole kao i njegovih pomagača: Nadalje proširioje parolu Član N.O.Odbora, Orljak, Radić Josip p. Blaža, da hranu koju daju saveznici mukte, današe kurve koće da izrabu narod tase parola odnosi na više Forume Narodne – Vlasti.
Dok ostali članovi N.O.Odbora, dokazalisu narodu dato nije istina dabi naši rukovodioci tražili na svoju ruku novce od naroda kada nebi bilo potrebno isplatiti, tesu istoga razkrinkali pred narodom, tese je narod u vjerio dajest potrebno platiti, ida onaj reakcioner govori neispravno. Istu parolu širio je Cvitanović Frane p. Vicka, ali seje ovaj više osvrtao dasu to krivi Seoski N.O.Odbori, još je pod vukao dabi bilo pravo ubiti onoga odbornika kojibi došo tražiti dase plati pomoć primljena od saveznika. Odmak seje pristupilo narodu i pravilno rastumaćilo teje narod ispravno skvatio, sa svim gori spomenutim Radićem i Cvitanovićem skupa je u istoj Raboti povezan Šalov Mate „Bilja“ iz Gusterne.
Na dalje, Poznati reakcioner BATINA, iz D. Blizne, napao je 1. Skojevca, i Rekao mu je ta vaša Vlast radi ne ispravno zašto građaniman dozvoljava švercovati a seljaciman nedadu živjeti, nato je Skojevac poćeo damu dokaziva aon gaje ućutkao i preko svega rekomuje daje on „Lud“ jer danema onoga Koji može njemu nešto lagati, i istise dalje bavi sa prodajom vina dosada bez dozvole te stime imade temelja da okuplja reakciju kraj sebe košto i prije, Protiv togase je poduzelo, damuse spreći prodaja vina, tese isti opravdava daje on već predao molbu za dozvolu u Kot. N.O.O. te daćemu isti odobriti prodaju vina.
Nadalje postoji jedna opasna gomila t.j. organizacija Četnićka u kojusu povezani, Lujo Rubinjoni iz Trogira, Gaga iz Sevida, Pažanin Mate „mažtava“ Anđelić Ivan „poklad“ Marić Joze „Pakljica“ iz Viništa. Glavni organizator Ove Bande jest Rubinjoni Lujo, Koji dolaze kod gori spomenutih više puta, isti je govorio kod Gage na Sevidu, da nevalja Narodna Vlast, pošto dasu to Seljaci te dabi tud trebalo postaviti studente, teda nevaljaju naši Narodni Sudovi pošto dasu tud sve neučeni seljaci, te još povlaći parolu protiv Naše N.O.Vojske da terenski radnici samo lažu i da u stvari od partizana nema ništa jer daih nema u cjelu Jugoslaviju ne 7000. Medjutim pod cjenju je Sovjetski Savez i reklamiše da je Rusija ništa jerda nebude bilo Amerika dabi davno Đavo odnio cjelu Rusiju, protiv ove parole odmak seje postupilo te unarod nije unešena pošto seje tud predesila drugarica Vidović Nede, kojaje odmak uspjela da spreći tu parolu, ali on idalje dolazi u Vinišće te sasvojim prijateljiman potajno nastavlja svoju rabotu.

Dalje se isto opaža poneka sitna parola gdise ubacuje kao od stradanja naše Vojske ne sporazuma nas sa savezniciman i.t.d. ali sve parole ipak nemaju velikog znaćaja odnosno mnogose i ne šire Jer uspi jemo daih momentalno suzbijemo, preko naših Antifašistićkih Organizacija. /.../

Smrt Fašizmu – Sloboda Narodu

Sekretar,

N Skender [v.r.][572]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc.2, KP-28/493

169.

22. svibnja 1945.
Trogir

Kotarski komitet KPH Trogir obavješćuje Okružni komitet za Srednju Dalmaciju o djelovanju „reakcije“ koja širi parole o povratku kralja Petra, o radu popa iz Marine koji nastavlja s „varanjem naroda putem boga i misa“, te o radu pojedinih odbornika koji kradu hranu namijenjenu socijalnoj pomoći i sl.

Kotarski Komitet K.P.H.
TROGIR
DANA, 22-V-1945 godine

Okružnom Komitetu K.P.H.

Za Srednju Dalmaciju

[572] Nikola Skender iz Vinišća, r. 1911., bio je član MNOO Vinišća i član Općinskog NOO Marina (Josip Miliša: Učesnici..., Trogirski kraj..., str. 1135)

Split

Dragi drugovi!

Šaljemo vam izviještaj za mjesec maj 1945 godine.

Politička situacija: Na kotaru možese konstatovati dvoličnu situaciju i to: do 15-V- i od 15. do konca mjeseca. Na dan prvoga maja, kao i za vrijeme kapitulacije Njemačke zapazilo se kod naroda veliko oduševljenje, kroz manifestacije, zborove i mitinge, koji su prigodom obadviju proslava bile organizirane po svim selima našega kotara kao i u samom gradu. Narod je sa napetošću očekivao dan sjajnih pobjeda nad fašističkom njemačkom, sa strane Savezničkih Armija na čelu sa Sovjetskim Savezom i našom Jugoslavenskom Armijom. U organiziranju proslava istaklo se svo partijsko članstvo kako bi bio što bolji uspijeh, koji je i postignut.
Po završetku rata u Evropi na vojničkom polju osjetio se rad reakcije koja je počela ubacivati razne štetne parole, koje su došle do izražaja duž čitavoga kotara, i na taj način je reakcija uspijela stvoriti neraspoloženje među narodom. U poslijednje vrijeme *zapaža se*[573] nekoliko krupnijih parola: na sektoru Prgomet su čobanice pjevale pjesmu o dolasku kralja Petra, istodobno su željezničari koji rade na Labinu govorili o povratku kralja Petra, na marinskom sektoru pop je i dalje nastavio sa varanjem naroda putem boga i misa.. Povezao se je sa pojedinim seljacima iz okolnih sela, koji za njega organiziraju sakupljanje razne hrane /sira, jaja, ulja i drgo/ jer im pop govori mise za sačuvanje životinje od bolesti. Rubignoni Vjekoslav kada je bio na Marini govorio je pred svojim prijateljima da je propala u Istri XX Divizija ujedno da Jugoslavija nema nego samo 70 hiljada vojnika i da će biti rat između nas i Engleza. Isti su njegovi prijatelji ovu parolu proširili kod naroda. U Trogiru se jedno jutro našla napisana parola „živio kralj Petar“. Načitavom kotaru ima parola u vezi plaćanja pomoći i to iz slijedečih razloga što pojedini špekulanti hoče da prikažu narodu, kako istu pomoć dobijemo badava, dok to hoće pojedinci iz viših foruma da se, plati za njihove vlastite interese.
Glavni uzrok što su gore navedene parole naišle na plodno tlo, što naša partijska organizacija nije ni do danas pravilno shvatila liniju partiju u JNOF-i da bi preko JNOF-a sprečila sve reakcionere i onemogučila im njihove namjere. Nije naša partijska organizacija dovolno uvidila da je najveće oružje za suzbijanje svih štetnih parola podizanje svijesti našega naroda. Protiv svih parola poduzele su se mjere, ali ne na vrijeme kao što bi to bilo potrebno. Ipak se je u priličnoj mjeri uspijelo ušutkati i pojedine reakcionere raskrinkati pred narodom. Protiv popa uzeo se postupak i isti stav, kao ostalih reakcionera i izrabljivaća naroda. /.../
Rad partije u N.O.O.-a: /.../ Još uvjek se zapaža da naši članovi partije koji radu u Narodnoj vlasti nepaze na to da bi sačuvali svoj autoritet kod naroda. Već se često puta zapaža da ih narod kleveta, a najviše u dijeljenju sociolne pomoći. Imamo i takvih slučajeva da su dva-tri odbornika na našem Kotaru krali hranu od socialne pomoči, koja dolazi za narod, isto tako su prodavali sumpor po skuplju cijenu nego što je propisno. Za gore navedene slučajeve su poduzete mjere tako da je Dražić

[573] Nadopisano rukom

Nikola razrešen dužnosti seoskog N.O.O.-a, uapšen i predat na odgovornost. Još ni danas članovi partije u N.O.O.-a nisu shvatili dužnost i uvidjeli važnost obnovi zemlje, a niti su se posvetili da bi što bolje ućvrstili zadruge. Ima i takovih koji su se uvukli u N.O.O.-e koji nisu poželjni za N.P., kao naprimjer u Sratoku[574], Labinu, Podorljaku, Sitnome, Vranjica. /.../

Smrt fašizmu --o-- Sloboda narodu

Org. sekretar Po. Sekretar

Šerić [v.r.][575] I Lučin [v.r.][576]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc.2, KP-28/495

170.

23. svibnja 1945.
Trogir

Jakov Senjanin i Marin Senjanin iz Podorljaka šire parole o kralju Petru, a špekulanti o nevrijednom novcu, dok je „reakcija“ uspjela dovesti fratra u Donji Dolac gdje govori misu i skuplja novac od pučanstva, stoji u izvješću Kotarskog komiteta KPH Trogir kojeg je uputio Okružnom komitetu KPH za Srednju Dalmaciju

---

Kotarski Komitet K.P.H.
Trogir
Dana 23.V.1945. [577]

[574] Današnji Bogdanovići
[575] Ante Šerić, član KK KPH Trogir
[576] Ivan Lučin „Dalmatinski“ iz Vinišća, tajnik KNOO, sekretar KK KPH Trogir (Josip Miliša: Učesnici..., Trogirski kraj...., str. 1123)
[577] Zacijelo se radi o dne 23.VI.1945., jer se u tekstu spominje izvještaj za „mjesec juni 1945 godine“

Okružnom Komitetu K.P.H.
Za Srednju Dalmaciju
Split

Dragi drugovi!

Šaljemo vam izviještaj za mjesec juni 1945 godine.

Politička situacija: Kroz protekli mjesec može se konstatirati, da se je situacija pogoršala od prošlog mjeseca, ali ne u velikoj mjeri. A to je prouzrokovalo iz tri razloga. Prvo što narod neprima socialnu pomoć u hrani, pa se čuje od naroda večinomkako prića da je slaba godina, a da se neprima pomoć isti razloga da će slabo proć. Ali reakcija izkorištava to u svoj prljavi rad. Kao na primjer na sektorskom rukovodstvu Marina, zapazilo se je Podorljakom da govore da bi bilo bolje da je davalo socialnu pomoć pa da je došao i kralj Petar. Ta je parola proistekla od Senjanin Jakova i Senjanin Marina. Drugo što su se naše jedinice povukle iz Trsta, pa većinom naš narod strahuje da bi moglo doći do rata između nas i Saveznika Engleske i Amerike. Reakcija je na to ubacila parolu u Trogiru, da će biti onako kako budu htijeli Englezi.
Na sektoru Marina u selu Pozorcu, ubaćena je parola od rakcionarne propagande, da su naše jedinice koji su bile u Trstu došle bez oružja koja se je pomalo proširila po više sela na Marini. Općenito je na narodu ostao loš utisak povlaćenjem naših jedinica iz Trsta, koje ima i danas politićke poslijedice u vezi toga. Sa svim nastojanjem i požrtvovanjem partijslih jedinica kao i svih drugih organizacija da bi se moglo pravilno stvar rastumačiti narodu, još se nije postiglo u onolikoj mjeri koliko bi trebalo. Treće šta su postavljene cijene na tržištu, tako da nije partijska organizacija uspjela da pravilno prikaže preko J.N.O.F-e našemu narodu važnost zašto se cijene postavljaju i koliko su važne za opću stvar. To je izazvalo kod naroda nezadovoljstvo. Jer su špekulanti stali na tom stanovištu da pričaju kroz narod kako su te cijene postavljene nepravilno, ove se pojave najviše osječaju u mjestu Trogiru i sektoru Prgomet da zašto bi seljaci nosili na tržište kad nemaju šta da dobiju za novce i da su novci ne vrijedni.
Krupnije parole: Koje su se pojavile na ovom kotaru. Na sektoru Prgomet, u Donjem Docu, reakcija je uspila da dovede fratra da govori misu i da istome skupe kod seljaka 250.000 kuna. Tako isto u Labinu i drugim selima radi na tome da bi uspijela kod seljaka, kako bi bilo dobro kad bi se i u njihovim selima govorila misa. Na sektorskom rukovodstvu Marina se je pojavilo u prve dane ovoga mjeseca od popa da ona omladina ne vijeruje u Boga koja uči pisati i čitati. Isti je bio pozvan od mjesnog odbora J.N.O.F-e i nije se više opazio njegov rad. U gradu Trogiru pjevačko društvo koje je postojalo nedijeluje više. Reakcija je ubacila u Trogir dvi tri parole za kralja „protiv Tita“.
Sa zalaganjem partijske organizacije preko svih Antifašističkih organizacija, uspjelo se je u priličnoj mjeri prikazati narodu prljavi rad reakcije, a pravilno tumačenje J.N.O.F-e. /.../

Smrt fašizmu ----o--- Sloboda Narodu!

Org. sekretar Pol. Sekretar

A. Šerić [v.r.] Lučin Ivan [v.r.][578]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc. 2, KP-28/500

171.

25. svibnja 1945.
Marina

Seoski NOO Marina dostavlja Kotarskom NOO Trogir popis likvidiranih „narodnih neprijatelja“

Seoski N.O.O. Marina.
Upravni odjel
Broj 185/45
Dana 25/V.1945.

Kotar. N.O.O.
Upravnom Odjelu
Trogir

Šalje movam podtke uvezi traženja Okruž. N.O.O. Sred. Dalmacije, od 16/V. 45. g. pod brojem 4027/1465 Orekvidiranju,
Narodni nepriljatelja.
Koji su likvidirani od strane N.O.P. od 6.4.1941. do 25/V.1945. g.
Itosu sledeći.

I. Cvitanović Ante pk. Joze	Rođen Godine 1884	Streljan 14/IX[579]	Godine 1943.

[578] Ivan Lučin „Dalmatinski“ iz Vinišća, tajnik KNOO Trogir, sekretar KK KPH Trogir (Josip Miliša: Učesnici ..., Trogirski kraj...., str. 1123)

II.Cemović Kate ž. Joze	1893	13/IX[580]	1943
III.Cemović Frane Josipov	1917	10/IX[581]	1943
IV.Cvitanović Anka pk. Frane A udova Šalov Frane	1917	13/IX[582]	1943
V. Cvitanović Visko Rafajela	1911	10/V.[583]	1944.

Pročelnik — Presjednik

A. Cvitanović[584] — J Šalov [v.r.][585]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 537, NO općine Marina, kut. 24

172.

25. svibnja 1945.
Vrlika

Izvješće Opunomoćstva OZN-e za kotar Vrliku Okružnoj OZN-i za srednju Dalmaciju o špiljarima na području kotara Vrlika

---

Opunomoćstvo OZNE za kotar Vrliku
Broj 24
Vrlika, dne, 25-V-1945 god.

OKRUŽNOM ODJELJENJU ZAŠTITE NARODA – OZNI
Za Srednju Dalmaciju

---

[579] Nadopisano rukom
[580] Nadopisano rukom
[581] Nadopisano rukom
[582] Nadopisano rukom
[583] Nadopisano rukom
[584] Ante Cvitanović „Tončilo“, r. 1912. u Marini, predsjednik MNOO Marina od 1943. (Josip Miliša: Učesnici NOR-a i žrtve fašističkog terora, Trogirski kraj ..., str. 1027)
[585] Jozo Šalov pok. Ljube, r. 1906. u Marini, bio je predsjednik MNOO Marina (Josip Miliša: Učesnici..., Trogirski kraj..., str. 1031)

S P L I T

U vezi vašeg telefonskog traženja od danas, koji ste tražili broj špiljara koji se nalaze na sektoru ovog kotara, izvještavamo vas u slijedećem:

Za špiljare koje pozitivno znademo da se kriju jesu i to:

1. Preočanin Miloš Mićin iz Cetine,
2. Vranješ Milan p. Ilije iz Cetine
3. Vranješ Nikica p. Mije iz Cetine
4. Jojić Stevan Nikin iz Civljana, svi četvorica se skupa kriju poviše sela Cetine i oko samih staja Cetinskih
5. Jašar Pile iz Jezevica krije se u Crvenim gredama, a i...[586] ste ni smo usmeno, ali nepotvrdje o da se on krije i u selu Ježeviću.

Isto prema dokazu odbornika sela Garjaka, u Modrašu se kriju Škrbić Mitar Nikin i Škrbić Niko Krstin oba iz sela Garjaka, ali kako odbornik nas obavijestio o ovome, on isto tačno ne utvrdi da se oni kriju.

Što se pak tiče špilara u Kozjaku, Dinari i Svilaji, nije nam poznato da ih tamo imade i mi smo neprestano i pored drugova koje smo zadužili kao povjerenike u mjestima koja su bliže tih predjela-planina, informišemo i kod drugova koje poznajemo da su odani našem pokretu i koji su partijci i isto preko njih kao takovih nismo mogli doznati dali piljara u tim planinama imade.

Komanda mjesta Vrlika nas je usmeno obavjestila, da je ona ovih dana od strane više operativnih jedinica sa položaja obavještena, da je iz jedinica opet dezertiralo oko 48 boraca a koji su rodom sa ovog kotara, ali je sa naše strane kao i Upravnog odjela i K—de mjesta ustanovljeno da medju ovakvim dezerterima imade prezimena i imena koji se po zauzeću Vrlike od strane naše vojske pobjegli sa njemcima i kasnije se prema ispitivanju njihovih porodica ili bližnjih nije moglo doznati za ovakove gdje se nalaze t.j. od ovakovih njihova rodbina nije primala niti kakovog pisma dok su mnog borci koji su prešli u NOV pisali pisma svojim roditeljima ili bližnjim.

Da su ovi dezerteri pristigli na sektor ovog kotara nismo mogli doznati o tome ništa. Mi smo kroz ovo kratko vrijeme našeg rada uspjeli stvoriti obavjest. mrežu u svim mjestima baš od ljudi koje poznajemo da su najodaniji i koji su većinom partijci i kao takove mi smo ih po pitanju špiljara najviše obavezali, s tim da budno paze na svaku pojavu koja se tiče špiljara, i o množenju špiljara nismo mogli još doznati ništa.

Prednji izvještaj Vam dostavljamo uz drug. borbeni pozdrav,

SMRT FAŠIZMU SLOBODA NARODU.

Zamj. Opunomoćenika
M. Zelenović [v.r.]

Pečata nema[587]

Hitno[588]

[586] Nečitko, dokument oštećen
[587] Nadopisano rukom
[588] Nadopisano rukom

M.P.[589]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 46, 11.74.6, 30/88.

173.

30. svibnja 1945.
Split

Vojni sud za oblast Dalmacije Vijeće kod komande područja srednje Dalmacije upućuje Kažnjeničkom logoru "Firule" Josipa Matića iz Krušvara (Sinj), osuđenog na dvije godine prisilnog rada i osam godina gubitka građanskih časti, jer je "kao aktivni ustaša učestvovao u borbama protiv NOVa"

VOJNI SUD ZA OBLAST DALMACIJE
VIJEĆE KOD KOMANDE PODRUČJA SREDNJE DALMACIJE
Sud: Br. 35/45 od dana 30 maja 1945 god.

KAŽNJENIČKOM LOGORU FIRULE

Savezno jučerašnjem dopisu Vojnog suda Oblasti za Dalmaciju, kojim upućuje osudjenika Matić Josipa pok. Mate dostavljamo vam sve potrebne podatke za kartoteku:

Matić Josip pok. Mate i majke Ive Čurković, rodjen 1925 u Krušvaru, zemljoradnik, neoženjen, pismen.

Isti je osudom ovog suda Sud. br. 35/45 od 30 januara 1945 god. osudjen na dvije godine prisilnog rada i osam godina gubitka gradjanskih časti. Njegova kazna prisilnog rada počela je teći 28 januara 1945 god. Osudjen je što je kao aktivni ustaša učestvovao u borbama protiv NOVa.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Sekretar vieća:

Kopija, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.55, Vojni sud 8. korpusa NOVJ, kut. 3.

[589] Pečat OZN-e za srednju Dalmaciju, br. 576, 26. svibnja 1945.

174.

1. lipnja 1945.
Vrlika

Izvješće Opunomoćstva OZN-e za kotar Vrliku Štabu bataljuna KNOJ-a u Sinju o kamiišarima na Dinari

---

Opunomoćstvo OZN-e kotar Vrliku
Br.sl.
Vrlika, dne 1.VI.1945.

Štabu bataljona Narodne Odbrane
S I N J

Predmet: izvještaj
o kamišarima na sektoru
Vrlike.

Prema podacima sa kojima raspolažemo kriju se 4 špiljara u Dinarskom Goriju /Cetinskoj planini/ iz sela Cetine, 3 a iz sela Civljana 1. Misljenja smo da održavaju vezu sa špiljarima, koji se nalaze u Troglavu i Stazi na Bosanski kraj.

Doznali smo od Nikole Bodražića iz Bračev Dolca, koji je bio u Bosni u selu Gubinu na 24.V.1945. god. da mi je kazao Marko Marčetić da se u Gubinu nalazi nekoliko špiljara u Poljanicama na bosanskom teritoriju, a sumlja se, da se medju njima nalazi Roščić Jovan i Mitar Marčetić iz Bračev Dolca. Takodjer se sa njima nalaze 2 iz sela Garjaka, tako su primjetili čobani iz Barčev Dolca. Dne 26.V.1945. god. i prije 2-3 puta, da se prebacuju sa Vrdova prema Sokolcu iz Vještica Gore sa velikom brzinom oko 7 sati na veče. *Sa 2-3 u grupama*[590]

Miščjenja smo da bi bilo potrebno, da uhvatite vezu sa Narodnom Odbranom iz Livna i vrličkom narodnom milicijom, te da se izvrši zajednička akcija, na teritoriju Troglav, Poljanice i Staza, jer tu se sigurno nalaze kamišari. Vi preko NOO. odbora i J.F.-e *u Livnu* [591] doznajte konkretno koliko se nalazi, i o tome nas izvjestite, kao i kad će te poduzeti akciju, da znamo, da možemo poduzeti sve mjere protiv špiljara.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Opunomoćenik:

---

[590] Nadopisano rukom
[591] Nadopisano rukom

...[592] Zagora [v.r.]

M.P.[593]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 46, 11.74.6, 30/88.

175.

3. lipnja 1945.
Split

Izvještaj OZNA-e za srednju Dalmaciju za svibanj 1945. godine.

ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA
OZNA ZA SREDNJU DALMACIJU
Br. 714/45, dne 3/VI.45.

OZNI za Hrvatsku Centru za Dalmaciju,

S p l i t

U prilogu dostavljamo vam mjesečni izvještaj za mjesec maj, sa prilozima-izvještaj o pokusnom mljevanju sumpora.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Za načelnika – kapetan,
J. Puharić [v.r.]
M.P.[594]

ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA - OZN-a za HRVATSKU
CENTAR ZA DALMACIJU
Br. 1277 dne _____[595]

ODJELJENJU ZAŠTITE NARODA OZN-a za HRVATSKU
Centar za Dalmaciju

---

[592] Nečitko
[593] Pečat OZN-e za srednju Dalmaciju, br.711, 3. lipnja 1945.
[594] Pečat OZN-e za srednju Dalmaciju.
[595] Iznad teksta grb FNRJ. Datum nadopisan rukom, 4. VI.

S P

L I T

Predmet: redoviti mjesečni izvještaj
za mjesec maj 1945 god.

I.

Opče političko stanje na našem području u toku prošlog mjeseca općenito se poboljšalo, što je naročito uvjetovano sa svršetkom rata. Sam svršetak rata povoljno je djelovao na mase i stvorijo naročiti elan i oduševljenje. Medjutim posljednjih dana sve više se opaža kako ovo oduševljenje i elan sve više izčezavaju. Za ovakovo stanje postoje tri glavna razloga. Slaba politička aktivnost naših organizacija i slab kontakt sa širokim masama. Pojaćani rad i dljelovanje reakcije koja se vrlo brzo snašla i prilagodila svoj rad uslovima po završetku rata. Treći razlog je dosta loše ekomsko stanje na jednom dijelu našeg terena koje se ni po završetku rata nije u ničem poboljšalo.

Reakcija u svome radu u mnogome koristi neaktivnost, pa čak i otsutnost našeg političkog djelovanja u selima od kojih su se naši politički rukovodioci po oslobodjenju i previše udaljili. Najjači ljudi koji se danas u našim selima nalaze to su stari istaknuti političari, reakcijoneri ili svečenici, koji svakim danom sve aktivnije rade po jedinstvenom planu.

Popovi sa svojim radom nastoje što više privezati mase uz vjeru i crkvu, kako bi na taj način što više razjedinili narod i omladinu stvarajuči razna društva i organizacije /što će te vidjeti iz izvještaja/. Gledajuči što aktivnije rad popova možemo reći da nam oni danas na našem sektoru prestavljaju največu opasnost.

Reakcija je našla naročito plodno tlo za svoje djelovanje na sukobu sa Saveznicima radi Trsta. U vezi sa ovim šire se razne parole “kako će doći do rata izmedju nas i Engleza i Talijana.” “Kako su nam saveznici odu zeli svu vlast i obustavili svaku pomoć” i niz drugih.

U momentima najveće zategnutosti po pitanju Trsta najbolje se moglo vidjeti djelovanje reakcije, koja se tada užurbala i najviše grupisala pod krimkom “slušanja radio vjesti”. Ovo grupisanje naročito je zapaženo u Jelsi, Komiži, Imotskom i Kaštelima, gdje postoje već od ranije kontrolisane grupe i pojedinci.

Sa ovakovim svojim djelovanjem reakcija je u mnogim mjestima kod masa uspjela izazvati strah pred budućnosti, te mnogi nasjedaju i vjeruju da će sve onako biti. Ovdje naročito po pitanju Trsta osjetila se osutnost našeg politićkog djelovanja. Masama se nije objašnjavalo pravo stanje niti opravdanost naših zahtjeva. Sa druge strane malo se politićki koristilo završetak rata za razbijanje postojećih neprijateljskih grupa, koje su u kapitulaciji Njemaćke bile obezglavljene i spremne na predaju. Naše propuste na ovom polju reakcija je koristila i brzo se snašla. Slućaj na Kotaru Muć jasno nam pokazuje koliko se moglo uspjeti da smo sa svojim politićkim radom bili aktivniji. Grupa od 30 kamišara na Kotaru Muć bila je sasvim raspršena i spremna da se preda po kapitulaciji Njemačke, ali našu neaktivnost reakcija je iskoristila ubacivši zgodnu parolu o novom ratu sa Englezima, te nanovo okupila raspršenu bandu, koja danas nije spremna da se preda. Slićno ovome dogodilo se je i na Kotaru Imotski gdje se po kapitulaciji Njmačke pojavila jedna grupa domaćih bandita sa četničkim kokardama, govoreći kako se više ne bore za ustaše već za kralja kojeg će dovesti Englezi. Kako se ujedinio krst u borbi protiv ne nekrsta t.j. protiv partizana komunista.

Loše ekonomsko stanje na Kotarevima Biokovsko-Neretvanskog Okruga izaziva neraspoloženje masa, a reakcija to koristi govoreći kako naša vlast nije sposobna, kako se ne vodi računa o narodu tog Okruga, dok se o drugim vodi. Naše organizacije na tim kotarevima nisu više u stanju pobijati djelovanje reakcije u tom pravcu, jer se mase više ne zadovoljavaju sa praznim rječima koje su se naši drugovi naučili više nego na praktićan rad i pomoć narodu.[596] Okružni kao ni ostali NOO-i ne vode dovoljno računa dali se prebacila hrana narodu, već sve ostaje na obečanjima. Mišljenja smo da bi trebalo povesti računa i kazniti one koji su krivi da pojedini Kotarevi do danas još nisu dobili odredjenu hranu, još za mjesec april dok se na drugim kotarevima već dijeli i za šesti mjesec.

II.

Rad reakcije na našem području u posljednje vrijeme se pojačao, naročito poslije savršetka rata. Raekcija najviše u svoje svrhe iskorištava u posljednje vrijeme pitanje Trsta, kao i uopće pitanje odnosa Jugoslavije i Saveznika, te Saveznika i SSSR-a.

Od svih reakcionarnih grupa na području našeg Odjeljenja najaktivnija je djelovanje klera i Jugonacionalista. Iako se do sada nije otkrila neka stvarna organizacija, postoje sve indicije koje nam daju sliku o njihovom organizovanom djelovanju. Jedino gdje možemo kazati da stvarno postoji četnička organizacija te je kotaru Solin tj. U Donjim Kaštelima. Tu postoje dvije grupe zadrtih jugonacionalista i te jedna ženska koja broji oko 15 do 16 žena i druga grupa muškaraca sa oko desetak njih. Svaki od ovih imaju nekoga u četnicima ili im je neko kao narodni neprijatelj streljan. Ove grupe, naročito ženska su se do sada, koliko se znade sastali 3 puta i to u kući poznatoj četničkoj kući "Amatovih". Obe ove grupe izbjegavaju i ne posječuju naše manifestacije ni bilo koje priredbe, čime najočitije pokazuju svoj neprijateljski stav prema NOP-u. Ovu grupu pratimo i postavili smo naročitu kontrolu, te kad prikupimo još konkretnosti,
pristupit ćemo hapšenju.

Osječa se djelovanje i budjenje Jugonacionalista na kotaru Omiš, tj. u samom gradu. Grupu JNS-ovaca u Omišu vodi Dr. Ivo Machiedo uz kojeg su se pridružili i po neki HSS-ovci. Prilikom biranja kotarske JNOF-e sastali su se svi istaknuti JNS-ovci i zadržali se u dugom razgovoru. Isti Machiedo se druži sa poznatim jugonacionalistom Vjekoslavom Marušičem. Prilikom kapitulacije Njemačke Dr. Machiedo je u svom govoru rekao, da treba zahvaliti velikoj Engleskoj koja je podnijela najveći teret rata i dala najviše žrtava, zatim Amerika i njezina pomoć a najzad je spomenuo i SSSR.

Vesela Bartulović po. Špira iz Splita (Poljička cesta 38) kada je došla u Blato n/c počela je pričati o nekoj tobožnjoj jugoslovanskoj organizaciji da su nudjene ona i sestra joj Zlata da se upišu. Ta organizacija da je uglavnom protiv Kompartije. Kazala je da ovu organizaciju vodi kći Manfreda Paštrevića koja stanuje u Radunici. Još da je s ovim povezana i Vjera Perke sa Mravinaca čiji je otac arhitehtonski tehničar, a stanuje ispod pomenute Bartulović. Ta se organizacija širi kroz omladinu u realnoj gimnaziji.

Jedna karakteristična pojava jest pojava kamišara-ustaša na kotaru Imotski, koji su se preorjentisali u četnike. Postoji jedna grupica kamišara, koju predvodi ustaški poručnik Nenadić. Ova grupa je pred kratko vrijeme sišla u selo Gornje Vinjane. Na kapama su imali četničke kokarde. Narodu su tumačili kako se više ne bore za ustaše, već za kralja i kao takovi se svugdje prikazuju. Narod ovog sela iako ne baš nama naklonjen,

[596] Nejasan završetak rečenice.

kao i druga sela ovo nisu sa zadvoljstvom primili, jer sela ovog kotara mnogo strahuju od eventualnog dolaska kralja i veliko-Srba. Opaža se sve više i češće sastajanje jugonacionalista u Imotskom. Naročito se u tome zapaža Bane Šoić stari reakcioner, zatim Dr. Tonković, Mijo Tadić i još drugi. Dr. Tonković je pred izvjesno *navodno*[597] vrijeme pisao kamišarima pismo da će i on k njima, jer da mu prijeti opasnost od partizana.

Pred nekoliko dana stigao je u Metković Mišur Libero poznati četnički funkcioner, koji je sa četnicima i Talijanima otišao, te se zadržavao u Splitu za čitavo vrijeme okupacije. Po oslobodjenju Splita otišao za Trst gdje je vjerovatno saradjivao sa četnicima.

U Metkoviću se naročito u posljednje vrijeme zapaža budjenje pravoslavaca, koji prijete katolicima osvetom, a naročito protiv partizana. Neke naročite organizacije nije se ustanovilo.

Po ostalim kotarevima ne postoji nikakva četnička organizacija, tu i tamo se čuju njihove parole o povratku kralja, dolasku Engleza, sukobu sa partizanima i sl. HSS organizacija na našem području kao posebna organizacija se nigdje ne osiječa. HSS-ci su se uglavnom priključili Jugonacionalistima ili pak skupa sa klerom djeluju. HSS-ova organizacija vjerovatno postoji na otoku Hvaru. Do ovoga smo došli putem ubacivanja jednog druga. Ustanovljeno je da zaista Franka Petrić, Toma Carić i drugi iz ove grupe nešto organizovano rade i da postoji neka povezanost vani samog Otoka. Glavni faktori u ovoj organizaciji bi bili gore navedeni. Ova grupa zasebno djeluje u Starom gradu dok u Pitvama i u Sv. Nedjelji djeljuju skupa sa Jugonacionalistima.

HSS-ovci na Visu tj. pojedini pripadnici HSS uglavnom stoje na liniji Jugonacionalista. Sadašnja im je glavna parola o sukobu sa saveznicima radi Trsta i sl.

Opaža se u posljednje vrijeme grupisanje mačekovaca po selima kotara Muč. To su stari mačekovci koji se sada često sastaju skupa, diskutuju i na svoj način tumače dogadjaje i daljnji razvitak. Pri tome se sa njihove strane opažaju zlonamjerno ubačene parole i tumačenje situacije. Ulijevaju narodu strah, omalovažavaju naše vlasti, iskorištavaju svaki propust ili grešku NOO-a. Kao i na svim ostalim kotarevima ističu pitanje hrane, potpirivaju narod protiv NOO-a, koji "nepravedno" dijele hranu, koji su nesposobni da vladaju i sl.

Na kotaru Imotski takodjer se ne opaža direktan rad HSS-ovaca na čijem je čelu Dr. Frane Pelicarić. Poslije bijega Mačeka, za kojega se je prenio glas da je pobjegao skupa sa Paveličem, u narodu je o njemu zavladalo mišljenje i potpuno uvjerenje kao o najvećem saradniku ustaša. Djelovanje HSS-ovaca se uglavnom vrši preko ustaških familija i klera na istoj liniji.

Rad ustaša poslije kapitulacije Njemačke i Pavelića se vrlo malo osjeća. O nekoj organizaciji ustaškoj se nemože govoriti. Na pojedinim kotarevima i selima pojedinci ubacuju parole, a rad ustaša u organizacionom smislu je preuzeo kler, koji kako će mo niže iznjeti okuplja oko sebe omladinu i stvara razna udruženja sve na vjerskoj osnovi.

O reakcionarnim grupama sa Visa, Brača i drugih kotareva ne iznosimo pojedinosti, jer novih naročitih momenata nije iskrsavalo. Sve ove grupe o kojima vam u ovom izvještaju ne pišemo, a u prošlim izvještajima smo vam iznašali, mi i dalje kontroliramo i imamo u evidenciji.

[597] Nadopisano rukom.

Kler:

Povodom svršetka rata, popovi i fratri na otocima Visu, Hvaru i Braču, održavali su u crkvama "Zahvalnice" Bogu, što je rat svršio. Tom prilikom pozvali svu prestavnike Narodne vlasti, koji se nisu odazivali. Oni su u svakom mjestu održavali ove "zahvalnice", ali ne toliko radi svršetka rata, već da bi na taj način privukli narod u crkvu. Na Visu pozivali su prestavnike Narodne vlasti, pismeno. Dva dana iza ovoga t.j. 11/4. održali su komemoracije u crkvama za pale borce Jug. Armije. Na tim komemoracijama prisustvovalo je dosta naroda, skoro sve starije žene i muškarci. Na Visu takodjer održavaju večernje molitve u crkvama koje počinju u 20 sati i traju pola sata. Ranijih godina to nisu radili u ovo doba. Sve ovo oni upotrebljavaju da što više privuku masu uz crkvu i priviknu je na posječivanje crkve. U Visu za vrijeme ovih večernjih molitava, don Dinko Jerković postavljao je na vratima crkve jednog dječaka /skitnicu/ koji je imao zadatak od njega da kontroliše tko sve dolazi u crkvu od ljudi njima nepoćudnih. To se je utvrdilo na taj način, što je ovaj dječak, kad bi ušao neko od naših drugova ili drugarica, odlazio odmah u crkvu iza oltara i referisao don Dinku. "Zahvalnice" u crkvi oni nisu održali na dan pobjede 9/V. koji je odredjen od Narodne vlasti kao praznik, već dan kasnije-10/V. U ovoj ceremoniji oni su izbjegli, odnosno mimoišli blagoslov savezničkih armija, državnih poglavara i vlasti, kao i naše Armije, Tita i naših vlasti. Ovaj čin su izvršila samo tri popa na Braču /župnici sela Škripa, Sutivana i Gornjeg Humca/. Oni su učestvovali i na čelu povorke, a onaj u G. Humcu održao je i govor. U selu Milni na Braču, religiozna aktivnost naročito je porasla u posljednje vrijeme, naročito kod omladine. To je zapaženo, kad je održan prošlih dana omladinski slet u Supetru. Na ovaj slet iz Milne nitko nije došao, iako su imali na raspoloženju prevozno sredstvo. Ista pojava zapažena je, kad je naša vojska u Milni održavala lakoatletsko natjecanje i priredbu. Na toj priredbi i natjecanju učestvovale su samo 4 omladinke iz Milne. U prvoj polovini maja pop Stjepan Bonačić i koludrica Petronija poslije mise u Milnoj održali su sastanak društva "Čeri Marijine"[598]. Na tom sastanku prisustvovale su 24 omladinke. Poslije toga sastanka održao je sastanak društva "Krščanskih majka", koji je takodjer brojno posjećen. Popovima u tome najviše pomaže neka omladinka Losić, koja stanuje kod koludrica, ona je naročito aktivna na okupljanju omladine u ta kat. društva. Takodjer u Milni, pop Rudan daje repeticije djacima, bez odobrenja naših vlasti. Te repeticije imaju svrhu pridobijanja omladinaca za njihove ideje i ciljeve. U Supetru don Ante Vranković takodjer okuplja omladinke u društva "Čeri Marijine"[599] i 13/V. održao je s njima sastanak na kojem je prisustvovalo 10 omladinki. Na tom sastanku pričao im je o ćudima i da je ovaj rat svršio samo voljom Boga. Na Braču koludrice su naročito aktivne na pridobijanju djece iz naših domova u njihova. U selu Dolu na Braču 1. maja pop Jakov Matulić istakao je hrvatsku zastavu bez petokrake. On je ranije bio HSS-ovac, a za okupacije pristaša ustaša. Kad je bio opomenut da mora biti na zastavi petokraka, odgovorio je da to nigdje nije pisano u zakonu, već da su to naši drugovi izmislili. U Milni i Supetru na Braču, popovi su nekoliko dana pred svršetak rata /kad su vidlili da je rat pri kraju/ održali procesije i molitve, na kojima se molimo za svršetak rata. Jer je rat poslije nekoliko dana završen, oni su ubacili kroz narod parolu, kako su molitve i volja Božija ubrzale konac rata. Religiozan narod dosta im u tome nasjeda.

[598] Kćeri Marijine.
[599] Kćeri Marijine.

Na Hvaru prilikom davanja “zahvalnica” i komemoracija za poginule borce, biskup Pušić sukobio se sa našim vlastima. Jer naši drugovi nisu prisustvovali na njihov poziv davanju “zahvalnica”, on nije htio pristati na to da se komemoracije poginulim borcima daju zajednički, već da to naše vlasti daju zasebno, kako oni znaju. Konačno on je u tome popustio i komemoracije date su zajednički. Na dan 1. maja biskup Pušić prisustvovao je priredbi drame “Mati” od M. Gorkog, koja je davana u kazalištu - Hvar. Inače do sada nije prisustvovao nijednoj priredbi koja se davala.

Don Luka Antičević, župnik u Jelsi govorio je u prisutnosti popa don Drage, iz Pitava i nekoliko civila u jednoj brijačnici u Jelsi, da su se naši rukovodioci poslije kampanje protiv fratara Širokog Brijega, sada uhvatili protiv fratara u Šibeniku. To je popratio komentarom, da su danas popovi i fratri bijedni, jer ih se stalno proganja. Općenito na Hvaru kler protura vijesti kroz narod, da su naše vlasti protiv Boga i da ne vole crkvu. Don Dinko Bučić, župnik iz Starigrada rekao je u jednoj svojoj propovijedi na Spasovo u crkvi:“Omladina u Staromgradu zabavlja se na priredbama i plesovima i smije se po ulici, ali taj smijeh ne odjekuje kao nekada, jer u njemu nema božijeg duha.” Don Jakov Lušić, župnik iz Vrbovske, rekao je u jednoj propovijedi u crkvi na Duhove: “Ne slušajte i ne gledajte one pokvarenjake koji je idu u crkvu, već budite krčani i slušajte zapovjedi božije.”

Na Visu prije odlaska saveznika, popovi stalno su se vrtili oko njihovih komanda da bi upali unutra i snjima razgovarali, ali da udju neprimjetno. U tome se naročito isticao don Dinko Jerković. Fratri iz samostana Prirovo na Visu bili su čitav dan 18/V. pred odlazak Engleza s njima u društvu i razgovorima. Fra Vlahović Julijan upao je u jednu baraku gdje su bili engleski vojnici i zadržao se s njima oko pola sata.

Na otocima: Visu, Hvaru i Braču aktivnost klera izražava se u okupljanju omladine u razna katolička društva, u predobivanju djece u svoje domove i prisvajanju masa za što veći posjet u crkve. U tome imaju prilično uspjeha, što se vidi iz navedenih primjera, naročito na Braču.

Na kotaru Imotskom kler je takodjer aktivan u osnivanju crkveno pjevačkih društava, isključivo od omladine. Tako društvo nastojali su formirati u Imotskom, pod imenom “Slavuj”. Nisu u tome uspjeli, jer se omladina i samo rukovodstvo USAOH-a brzo snašlo i propagirali su protiv njegovog osnivanja. Nakon hapšenja fra Metoda Latinca i don Ante Tolića, oba sa kotara Imotskog, nastao je strah medju ostalim svećenicima. Povodom toga, fra Ivan Vuković rekao je pred nekoliko ljudi: “Ako je na tebi mantija, odmah si gotov”. Fra Ćiro Ujević, starješina samostana u Imotskom, nakon hapšenja spomenutih dvojice, tražio je zaštitu kod zamjenika Komandanta Mjesta u Imotskom. Tom prilikom rekao je: “Ah Bože moj, pa možda je čovjek pogriješio, možda mu je prijetila opasnost, pa takvim griješkama može se oprostiti, jer je to ipak svećenik, a i ja sam spašavo vas, kada ste bili hapšeni od okupatora.” Kler na ovome kotaru naročito razvija svoju aktivnost po selima, gdje dolaze blagosivati stoku i polja i ispovjedati. Neuk narod, naročito žene mnogo im nasjedaju. Mnoge žene i djevojke nose neke molitvenike sa ključevima, kojima proriču život ili smrt boraca u vojsci. Kod zarobljenih kamišara nadjene su molitve, koje ih ohrabruju da ne mogu biti ubiveni, ranjeni, niti zarobljeni od neprijatelja. Ove molitve kamišarima su davali svećenici, osobito oni iz Hercegovine. Kler takodjer nastoji, na ovome kotaru, da što veći broj školske djece pohadja časove vjeronauka. Mase na ovome kotaru stoje pod dosta jakim utjecajem klera. Pri objavi svršetka rata u Imotskome kler nije uopće održavao“zahvalnice” ni komemoracije u

crkvama za poginule borce Jug. Armije. Fratri su se čak ljutili što zvone zvona i tjerali su djecu, ali oprezno i neprimjetno. Omladinci su im se usprovitli i sami su udarili u zvonjavu. Nijedan fratar u Imotskome nije učestvovao u povorci po objavi svršetka rata. Prije hapšenja Latinca i Tolića, moglo se primjetiti kroz masu, kad je pazarni dan u Imotskome, po nekoliko fratara gdje šapuću sad sa jednim sad sa drugim seljakom ili seljankom, a nakon hapšenja nijedan se nije pojavio po ulici niti kroz masu na pazarni dan. Na kotaru Imotskome kler ne primjenjuje one metode za pridobijanje masa u crkvu, kao kler na otocima, jer masa ovog kotara, pa i iz same varoši Imotski masovno zalazi u crkvu, ne samo nedeljom i blagdanima u Imotskome, nego i u ostale dane.

Na kotaru Metković poslije hapšenja fra Barića i fra Šetke, kler ne djeljuje otvoreno politički na mase kao ranije. Oni sada primjenjuju istu metodu kao na ostalim kotarevima t.j. organizovanjem omladine u kat. pjevačka društva. U tome imaju dosta uspjeha. Najviše se pri tome oslanjaju na seoske učiteljice koje ih pri tome aktivno pomažu. Don Jozo Bedalov, župnik u Rogotinu još uvijek je najaktivniji. On je prigodom manifestacija povodom kapitulacije Njemačke svojim držanjem utjecao na sakupljeni narod prepirući se sa predsjednikom Mjesnog narodnog suda oko zgrade gdje se imala održati priredba i zbor, navodeći da je ta kuća jedne siromašice. On je u svojoj namjeri uspio, dok su se ona dva prepirala narod ne raspršio.

Don Joze Bedalov organizovao je u Rogotinu medju omladinom “Marijino pjevačko društvo”. Čitava omladina i školska djeca u ovome mjestu stoje pod njegovim uticajem. On igra kolo, pjeva pjesme sa omladinom i školskom djecom, a poslije toga vodi ih u crkvu. Za njega smo doznali kroz ispitivanje željezničara, koji se nalaze kod nas u zatvoru, da je s njima bio tijesno povezan i da ga je na njih uputio fra Milan Šetka. On je preko željezničara slao neka pisma preko kamišarske veze u Doljanima za Mostar. Ovo je bilo prije oslobodjenja Mostara. Prema tome, on

je znao za ovu vezu, jer je bio povezan sa fratrima i željezničarima, koji se sada nalaze u zatvoru pod istragom. Prikupljamo podatke za njega i ako budu dovoljno konkretni pristupit ćemo njegovom hapšenju.

Don Rade Jerković, župnik u Opuzenu priča medju prijateljima, da ga komunisti namjeravaju utopiti na jezeru, kad se bude prevozio u pravcu sela Slivna i da tamo nesmije više ići i da mora o svemu mučati dok se ne izmjene prilike.

U makarskom kotaru aktivnost klera primjećuje se, ali on nema nikakove podrške u masama, osim na svoje prijatelje stare klerikalce pomoću kojih nastoji privući omladinu u crkvu i organizovati ih u pjevačko društvo. Takav pokušaj su izveli u Makarskoj koji je djelomično uspio, naime aktivizirali su omladinu iz nekoliko klerikalnih familija. Sami fratri u samostanu Makarska ne pokazuju aktivnosti, vrlo malo se vidjaju na ulici i medju narodom. U Makarskoj žive don Milan Pavlinović, koji je povezan sa nekoliko, od ranije istaknutih, JNS-ovaca. S njima je često u društvu. On je izraziti anglofil i kad god dodju u Makarsku članovi UNRRE, on se nadje s njima. Medjutim, on vrlo male veze ima sa samostanom. U Donjim Brelima pop don Ante Soljanić, istaknuti mačekovac, nastoji da aktivizira narod za pojedine radove, da bi na taj način diskretirao NOO. Tako je nagovorio narod, bez znanja odbora, da sjeku stupove za postavljanje električne linije sa Gubavice. On je opomenut od NOO-a da ne poduzima takove mjere bez njihova znanja.

U kotaru Split kler je preplašen, ali isto ne ostupa od svoga rovarenja. Metode su mu iste kao i na ostalim kotarevima. Don Kajo Marović, župnik u K. Novom rekao je kroz propovijed u crkvi:“Meni je ovoga već dosta, tajni agenti neprestano su mi za

ledjima. Mnogo ih je poginulo, pa neka poginem i ja. Nadjite si drugog župnika." Don Mate Grgin, župnik u Kaštel Štafiliću, govori učiteljici:"Zašto bi se puno brigala za učenje djece. Zar mislete da je narodu udovoljeno ono što je on zahtjevao." Ovaj isti pop na zboru biranja nove uprave Zadruge pokazivao je tendencu okupljanja četničkih i ustaških elemenata za zajednički rad.

Pop u Žrnovnici nastojao je organizovati kat. pjevački zbor i kad mu to nije uspjelo bio je bijesan. Neprijatelj je NOP-a, zašto se daje djetetu ime Volga i Odesa. On je rekao, zašto nebi bilo jedno naše ime. Dominikanac Žanić, na službi u Bolu, rodom iz K. Novog, ustaški nastrojen, rekao je :"Ajme onima koji su vikali doli kralj Petar."

Pop don Mate Marović, iz Solina, održava u školi vjeronauk, kad je njega volja t.j. uzima sat obuke po svojoj volji i ne drži se odredjenog sata, jer da to za njega ne važi. Pošto je učiteljica ustaški nastrojena, ona mu sama pri tome daje podršku.

U kotaru Omiš, popovi su dosta aktivni. Don Filip Supić, iz Kamena, a na dužnosti u selu Srijane, organizuje omladinu u kat. pjevačka društva. Uči školsku djecu i ostalu omladinu crkvene pjesme. Uspjelo se neki dio omladine odalećiti od toga. Don Ante Škobalj, iz Duća, župnik u Donjem Docu, veoma je aktivan na okupljanju omladine. On nagovara djecu da ne idu u školu, jer da se tamo ne uči vjeronauk, već da dolaze učiti školu kod njega. Mjesni NOO opomenuo ga je na ovo i on se je u dugom pismu izgovarao da on to ne čini i da je on zato, što narod želi i hoće. Don Duje Nazor, iz Jasenica župnik u Rogoznici-Lokva, tukao je djecu što ne dolaze na doktrinu. Pozvan je za ovo na odgovornost i strogo opomenut. Popovi na ovom kotaru razdijelili su djeci oko 200 molitvenika, koji su najnovijeg izdanja.

U kotaru Sinj aktivnost klera svodi se na okupljanje starih ustašica i omladine u pjevačka društva. Djeci dijele u velikom broju nabožne slike. Kroz narod u Sinju proturili su parolu, da se streljani Fra Stanko-Milanović Litre prikazuje po noći sa dva fratra i govori misu. Ovo su fratri proturali preko religioznih i njima naklonjenih bolničarki u našoj bolnici, koja se nalazi u sjemeništu i baš da se to dešava u sjemeništu. Starije žene izgubljenih živaca od ustaškog terora i bombardovanja kroz ovaj rat, tome nasjedaju i prepričavaju medjusobno primajući kao gotovu istinu.

U dječijem domu na Čitluku kod Sinja, fratri i koludrice, nastoje da prošire što više svoj uticaj na djecu. Djeci govore:"Vjerujte u Boga, a ne u TITA, neće vam TITO dati, ako vam Bog ne dade." Laik fra Andrija u tome domu pitao je djecu:"Koga više vole ustaše ili partizane?" Kad je jedan pionir odgovorio da više voli partizane, on mu je rekao da su bolji ulični banditi, nego naša omladina /misleći na omladinu u NOP-u/.

U kotaru Sinj fratri se izrugavaju našoj omladini kada pjevaju borbene pjesme o Crvenoj Armiji i kad igraju kola. Govore im: "Nećete dočekati da će vam ovdje doći Crvena Armija, popraćajući to podrugljivim smjehom/." Oni zalaze po selima mimo znanja naših vlasti. Tako je bio slučaj u selu Bajagiću, gdje je dolazio fra Zvonko Radošević u više navrata i držao predavanje djeci o vjeronauku. On nastoji da stvori što veći jaz izmedju djece koja su za i protiv ovih njegovih časova vjeronauka. Ovo isto je zapaženo u selu Turjacima. Tamo je fratar donosio djeci mnogo nabožnih slika. U Sinju fra Marković, nastoji preko žena organizovati kat. pjevačko društvo "Kčeri Marijine", što mu po malo i uspjeva. Pop u Dicmu don Djakula Ante, okuplja oko sebe omladinu koja je ranije bila u ustaškoj mladeži. Fratri u kotaru Sinj pokreću pitanje gradnje crkava. Tako su pokrenuli pitanje gradnje crkve u Biteliću preko Ezgeta Stipana, iz Rumina. Ovaj Ezgeta je pod sumnjom da održava vezu sa kamišarima.

U kotaru Trogir popovi i fratri nisu učestvovali u manifestacijama za 1. Maja i povodom kapitulacije Njemačke. Najaktivniji protivnik NOP-a je don Jure Vukušić, župnik u Marini. On govori narodu, da neće doći kiša, da će u polju sve uništiti suša i štetoćine, jer narod ne ide u crkvu, ne sluša popa i ne vjeruje u Boga. On kaže da su za ovo najviše krivi "one skitnice", koji s torbicom idu po selima i lažu narodu da nema Boga, da ne ide u crkvu i da ne slušaju popove.

Fra Knafel Ignacije, župnik u Trogiru, govorio je narodu, da će partizani poklati svu hrvatsku inteligenciju, samo da je prije nestane.

Fra Bučić Srečko, govorio je odbornicima u selu Arbaniji, da mi nismo Slaveni, nego Hrvati.

Fra Domančić Petar, župnik u Trogiru, pozivlje pismeno i lično ide u Grad. NOO, da prisustvuju u crkvi raznim blagodarenjima.

U selu Rogoznici, fratar je pozivao omladinu da ide u crkvu, dok su oni igrali ispred crkve kolo. Kad ga nisu poslušali na više njegovih poziva i opomena, prekinuo je misu i napustio crkvu.

Kler u Trogiru uspio je formirati omladinsko djevojačko društvo. Omladina iz ovog društva svake nedelje redovito pjeva u crkvi.

U kotaru Muč postoje tri svećenika: don Joze Carev, na župi Neorić, don Ante Bakotina, na župi Gornji Muč i don Joze Kristofil, na župi Donji Muč. Don Joze Carev povezuje se sa istaknutim reakcionerima i preko njih nastoji okupljati masu. Takodjer je primjećeno, da nastoji ubaciti svoju prijateljicu Klarić Filu u naše organizacije, da bi ih iznutra kontrolisao. Don Joze Bakotin povezuje se sa činovnicima iz Kot. NOO, naročito pojedinim referentima /Knez Ivanom i Ozretić Velimirom/. U njihovom društvu često se vidja. On je bio ustaški oficir. Provjeravamo ovo i prikupljamo podatke. Don Joze Kristofil, pošao je na liječenje i smjestio se u selo Konjsko. Jer postoji sumnja zašto je išao u ovo selo, provjerava se pravi razlog.

U kotaru Vrlika postoji samo jedan fratar, sa sjedištem u Vrlici. Njegova aktivnost primjećuje se u tome, što se nastoji jače povezati sa činovnicima u Kot. NOO /bivši činovnici NDH/. S njima je često u društvu i na šetnjama. Podvrgnuti su kontroli. On još ne pristupa organizovanju omladine u kat. pjev. društva, niti pokušava pridobivati omladinu ili dio masa, na način kako to radi kler u drugim kotarevima.

Kamišari i dezerteri:

Na kotarevima našeg okruga: Vis, Hvar, Brač, Makarska, Vrgorac i Metković nema kamišara niti dezertera. Jedino na kotaru Makarska skriva se sam oko Begovića i Prikve[600] ustaša Alač Andrija, iz Drašnica /brat zloglasnog ustaškog bandita Alač Jakova, koji je sada uhvaćen u Zagrebu/. Poduzete su mjere za hvatanje Alač Andrije.

Sa kotara Metković ima još nekoliko kamišara, ali se oni ne zadržavaju na svome kotaru, već u Žabi - Hercegovina. Na kotaru Metković zadržavao se zadnje vrijeme bandit Cvitić Stipe, koji je u siječenju ov.g. pobjegao iz sudskog zatvora u Makarskoj, ali je ovih dana uhvaćen. S njime su se krila još dvojica bandita, ali nijesu s njime pronadjeni. Oni su se prebacili prema Žabi. U prvoj polovini mjeseca maja prebacila su se trojica bandita preko Neretve kod sela Doljana u brdo zv. "Šibovica". Brzo su otkrivenii izvršena blokada, ali su koristeći gustu šumu izmakli prema Hercegovini. Mile

[600] Moguće čitanje.

Ostojić predao se nama, ali se još to drži konspirativno radi izvršavanja zadataka koji su mu postavljeni. On je trebao pred dva dana pomoći u hvatanju Gabrić Duje i još dvojice koji su s njime. Medjutim oni su 30/V. dobili poziv na sastanak u Žabu, gdje bi ih se imalo sakupiti njih oko 80. Svi ovi kamišari su hercegovci i nekoliko neretvana i skrivaju se na sektoru Žabe, Sjekose i Brištanice. Mili Ostojiću dat je zadatak da podje na ovaj sastanak i da otkrije njihove položaje. Ivana Domazeta, koji je bio osudjen na smrt i nedavno pobjegao iz sudskog zatvora u Metkoviću, pripremljeno je hvatanje i očekuje se pozitivan rezultat. Posljednji dezerteri na kotaru Metković, koji su se skrivali oko kuća i to: Ivan i Dujo Žderić i Andračić Stanko, uhvaćeni su i predani Komandi područja na raspored.

Sa kotara Vrgorac u toku mjeseca maja uhvaćen je zloglasni bandit i vodja kamišara zastavnik Marko Šapit, koji se danas nalazi u našem zatvoru. Pored njega na ovom kotaru ima još tri kamišara sa puškama /jedan je iz sela Slivna kotar Imotski/. Ovi se zadržavaju u brdu Žlibini. Oni su se namjeravali predati, ali je neoprezno postupljeno sa Markom Šapitom i sada se boje predati. Ovi se zovu: Vučko Mile Ivanov, Vučko Ivan Barišin i Jukić Ivan Petrov, iz Slivna, a prva dva iz Kozičkih Poljica. Kroz mjesec maj prijavilo se 5 dezertera, koji su upućenu u vojsku. Još ima na ovom kotaru 4 dezertera koji se skrivaju oko svojih kuća /Čulav Milan Grgin, Kapović Mirko Jozin, iz Prapatnica, Živković Mirko Antin, iz Banje i Tolj Ante Barišin, iz Stilja/.

Na kotaru Imotski još ima 100 kamišara i dezertera, pretežno su dezerteri. Jačih akcija s njihove strane nije bilo. Jedino je Pušić- Begović Ivan bivši ustaški zastavnik, iz Ričica, došao iz Zavelina, gdje se skrivaju, sa 3-4 bandita i razoružao pretsjednika NOO-a i trojicu milicionera, iz Ričica. Ovo je on izvršio 5.V. t.g. Kad ih je razoružao povratio ih je svojim kućama. Na ovome kotaru kamišari i dezerteri nisu organizovani, već postoji grupa od 30 do 40 organizovanih kamišara pod komandom ustaškog poručnika Ivana Nenadića, ali se oni zadržavaju na sektoru Hercegovačkih Vinjana i po nekada upadaju u Gornje Vinjane kotara Imotskog. Zadnji put upali su 24. V. u G. Vinjane. Tada su primjećeni sa četničkim značkama. Iste noči ova grupa povukla se je u nepoznatom pravcu na sjever. Takodjer je 28. V. t. g. upao u selo Ričice i Studence Pušić-Begović Ivan sa nekoliko bandita u namjeri da uhvati omladince, ali mu nije uspjelo.

Kroz drugu polovinu mjeseca maja prijavilo se je 20 dezertera, koji su upučeni u vojsku. Od ovih 15 se je prijavilo nakon što je Narodna Odbrana izvršila akciju čiščenja na sektoru Runovića, kad su dvojica pokušali bježati isti su bili ubijeni. Prema izjavama ovih koji su se prijavili postoji namjera prijavljivanja i ostalih koji se još skrivaju oko kuća.

U kotaru Split tj. na sektoru Mosora nalazi se 12 kamišara /3 iz Biska, 1 iz Srijana, 4 iz Donjeg Doca, 1 iz Krušvara, 2 iz Dubrave i 1 iz Gata./ Ovi se zadržavaju oko svojih kuća po planini, a hrane ih njihove familije. Kroz mjesec maj uhvačen je kamišar Mekinić Vlade pok. Ante iz Gata.

Na kotaru Omiš nalazi se 14 kamišara i dezertera. Ovi se kriju po brdu u blizini svojih kuća, a primaju hranu od svojih familija. Kroz mjesec maj dvojica su se predala.

U kotaru Sinj nalazi se 21 kaišra i dezerter. Od tih 8 ih je u Svilaji, 5 u Rudi, 3 u Rožama i 5 Bisko -Mosor. Kroz mjesec maj prijavilo se je 28 dezertera koji su upučeni na raspored K. Područja.

Na sektoru Kamešnice nalazi se grupa oko 150 bosanskih kamišara. Naoružani su sa 4-5 puškomitraljeza, 1 teški mitraljez, 1 bacač i ostali sa puškama. Ovi prave akcije po

livanjskom polju, a ponekad se zaliću na Kamešnicu Sinjskog kotara gdje kradu stoku od čobana. Takodjer pljačkaju putnike koji idu za Bosnu. O ovima smo dali detaljan pregled štabu V. brigade N.O.

Na kotaru Muć nalazi se grupa od 25 kamišara, koja je podijeljena u dvije manje grupe. Ovi se uglavnom zadržavaju na sektoru općine Lečevica i zadnje vrijeme su dosta aktivni. Vodja ove grupe je Bogić Petar i s njim Grubišić Stipan-Pajto i Prdić Jakov. Naoružani su sa tri strojnice, jedan mitreljez, 4 pištolja, a ostalo puške.

Na kotaru Vrlika nalazi se 7 škripara, koji se kriju u Crvenim Gredama -Dinara. U Kozjaku i Svilaji krije se izvjesan broj škripara za koje nemamo tačnih podataka, jer su većinom sa sektora Drniš-Knin.

Prema podatcima koje je dobila komanda mjesta Vrlika, dezertiralo je u prvoj polovini maja oko 48 boraca sa kotara Vrlika, koji su bili u jedinicama. Ovi podatci nisu provjereni.

Na kotaru Trogir ne postoji kamišara, škripara ni dezertera.

Radi što uspješnijeg hvatanja kamišara, naša opunomočstva redovno zvještavaju jedinice N.O. o njihovom broju, zadržavaju i kretanju.

Opunomočstvima izdali smo okružnicu u smislu vaše okružnice, da bi se kamišari i dezerteri ponukali na predaju. Skrenuli smo im pažnju, da nastoje iskoristiti svaki momenat.

J.N.O.F.

Na svim kotarevima našeg okruga odbori JNOF-a vrlo loše djeljuju. Oni stoje na repu masa. Ne iskorištavaju povoljne političke i vojničke momente s kojima bi mogli izdizati borbeni duh masa protiv parola reakcije. Sve parole reakcije u većini se raskrinkavaju prekasno i to obično od drugova pojedinaca, a ne odbora kao cijeline. Ovo se dešava zato, što u skoro svim odborima fronte sjede ljudi iz bivših gradjanskih političkih stranaka, koji još nisu raskrstili sa programom tih stranaka. Oni su negativni za NOP, a dosta njih su i protivnici NOP-a, smao oni to pritajeno ispoljavaju. Oni zagovaraju staro uredjenje Jugoslavije. Odbori fronte vrlo slabu pomažu NOO-rima i ostalim anifašističkim organizacijama. Neki članovi odbora fronte, kao pr. na Visu stoje ne stanovištu, da sada kad je rat završen nisu više potrebni odbori JNOF-a kao politička organizacija. Odbori JNOF-a vrlo rijetko, skoro nikada ne održavaju masovne sastanke, konferencije i zborove. Takovi su skoro svi na Visu, pa i na Hvaru, a nešto su više aktivniji na Braču. Kao najveći kočničar pravilnog rada Kot. odbora JNOF-a na Hvaru i zagovaratelj starog uredjenja Jugoslavije je Petar Tudor, stari JNS-ovac. Donijet je zaključak da ga se smjeni sa dužnosti predsjednika kotarske fronte. U svim manifestacijama koje su se održavale u mjesecu maju povodom važnih političkih i vojničkih dogadjaja, odbori fronte vrlo malo su se založili da bi te manifestacije imale masovni karakter. Nisu se iskoristili momenti za aktiviziranje mnogih pasivista, koji još uvijek posmatraju dogadjaje sa isčekivanjem nekih navodno važnih promjena o kojima širi parole reakcij. U kotarevima gdje još ima dezertera i kamišara odbori JNOF-a nisu ništa učinili da bi iskoristili kapitulaciju Njemačke za predaju i prijavljivanje ovih našim vlastima.

Ima još dosta odbornika JNOF-a koji neznaju zadatke fronte, a dosta njih i reakcionarno djeljuje /u kotaru Makarska, dva odbornika u Donjim Brelima i dva u Baškoj vodi/, a takovih ima i u ostalim kotarevima.

Naša štampa koja dolazi odborima JNOF-a ne iskorištava se pravilno, dosta naroda uopće je ne čita, jer im ne dolazi do ruku, ostaje u kancelarijama JNOF-a. Ima mnogo slučajeva da je narod nemože ni kupiti, jer nemaju novaca.

Za kotar Split biran je novi kotarski odbor JNOF-a, pa se još nemože govoriti o njegovom radu, inaće stari odbor uopće nije djelovao. U seoskim odborima JNOF-a ima dosta ljudi koji su zauzeli ta mjesta, da bi se tu skrili. Takav je slučaj sa predsjednikom odbora u selu Kamenu. On kaže: "Dobro se ovdje skriti i štogod raditi, jer bi inače mogao stradati ili svršiti u vojsku." On inaće sabotira mnoge poslove. Poduzet ćemo korake, da ga se smjeni. U Stobreću i Kućinama predsjednici fronte su stvari JNS-ovci i JRZ-ovci. U Žrnovnici je HSS-ovac. Svi oni ne djeljuju politički u duhu NOP-a, već reakcionarno.

U kotaru Omiš ista je stvar, da odbori JNOF-a nisu shvatili svoje dužnosti. Ljudi koji u njima sjede skroz su pasivni. Data je sugestija za biranje novih. Kot. odbor JNOF-a za Omiš biran je novi, a već su pristupili i reorganizaciji seoskih odbora. Predsjednik izvršnog odbora JNOF-a za Jesenice uporno traži da se dovede popa u selo. Štampa koja dodje u njegove ruke nitko je ne vidi niti čita. On upire prste u one za koje sumnja da su članovi K.P. pa ih naziva agentima. Članovi JNOF-a za selo Tugare tražili su od naroda da bi pop išao na groblje i odriješio pokojnike /pale borce/, ali je to povorka naroda spontano odbila i išlo se na groblje bez popa i ovih klerikalaca u odboru JNOF-a.

U kotaru Trogir u odborima JNOF-a sjede ljudi špekulanti, koji gledaju samo svoje lične interese i time štete NOP-u, jer i sami ubacuju štetne parole. Kod održavanja konferencija i zborova nisu u stanju da objasne i dokažu narodu greške i nedostatke, jer i sami oni mnogo greše. Predsjednik odbora JNOF-a u selu Sevidu posvadio je odbor i narod po pitanju formiranja seoske milicije. Pred narodom je zastupao mišljenje da milicija nije potrebna, a kad se je narod razišao, formirao je sam miliciju od neiskusnih omladinaca, radi čega je narod negodovao. Ne postoji uzajamni rad izmedju NOO-a i JNOF-a, jer fronta ne daje nikakvu pomoć na političkom izdizanju naroda i objašnjavanju političkih dogadjaja, sami ljudi u fronti nemaju nikakove volje da bi se politički izdigli. Odbornici JNOF-a u ovome kotaru kleveću narodnu vlast, da prodaje bijelo brašno po Splitu, a njima daju pšenicu. Oni isti govore da se ne uzdaju u TITA ni u narodnu vlast. To su Plejić Mijo i Zekić Ante iz Gornjeg Doca.

Antifašističke organizacije:

AFŽ i USAOH dosta aktivno djeljuju na većini kotareva. Rukovodstva ovih organizacija nisu na visini, iako su žene i omladina odane NOP-u i u većini slučajeva izvršavaju postavljene im zadatke sa uspjehom. Žene i omladina pomažu narodnu vlast u mnogim zadatcima fizičke prirode. Oni su najaktivniji u manifestacijama i mitinzima. Ima jedan dio omladine i žena koji je pod uticajem klera. Ova pojava vidi se na otoku Braču, Hvaru kotaru Metković, djelomično Trogir, Imotski, a u manjoj mjeri i na ostalim kotarevima. Sastanci i konferencije ovih organizacija ne održavaju se redovito. Kod ovih organizacija zapažena je ista pojava kao i kod JNOF-e na otoku Visu, naime, da njihove organizacije nisu sada potrebne, kad je završen rat. Ženama i omladini ne posvečuje se dovoljna pažnja i oni smatraju da ih se ne drži ravnopravnim. Radi lošeg rukovodstva žena i omladine dešava se da rukovodstvo i uticaj nad njima preuzima kler.

Na selima mnoge žene i djevojke nepismene su i one zbog toga nisu u stanju da se suprotstave reakciji, a naročito kleru, koji nastoji raznim religioznim obmanama da ih

pridobije. Tim ženama, kojih ima veliki broj ne posvećuje se dovoljna pažnja, ne pristupa se ostranjivanju nepismenosti.

U ogromnoj većini žene i omladina izvršavaju postavljene im zadatke sa velikom voljom i ljubavlju. Oni prednjače u sakupljanju pomoći našim bolnicama u kojima se nalaze ranjeni borci. Za 1. maja i povodom kapitulacije Njemačke žene i omladina najorganizovanije su istipili[601], naročito za 1. maja kad su mnoge žene vidjene u narodnim nošnjama. One su toga dana na mnogo mjesta organizovano pripremile kolektivni ručak. U tome su se pohvalno istakle žene sela Okruk gornji, kotar Trogir.

Bezuslovno je potrebno i na tome mi ukazujemo, da se biraju što bolja rukovodstva ovih organizacija, jer kler najjaču svoju aktivnost usmjeruje na pridobijanju žena i omladine.

Kod održavanja kulturno-prosvjetnih priredbi žene i omladina dosta su aktivni, a pošto rukovodstva nisu na visini, priredbe su dosta jednolične i zamaraju svojom formom i sadržajem.

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 168.

176.

6. VI. 1945.(?)
Split

Izvještaj OZNA-e za srednju Dalmaciju u kojem se spominju ustaša N. Bunarđija, poginuo u borbi u blizini Omiša, kod Radmanovih mlinica od propadnika NOV-e, te ponašanje likvidiranog fra Andrije Cvitanovića i franjevaca u Sinju.

OKRUŽNO ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA - OZNA
ZA SREDNJU DALMACIJU
Br._____ dne _____[602]

Centru za Dalmaciju OZNE za Hrvatsku

S P L I T

[601] Istupili.
[602] Nečitak broj dokumenta. Datum je, vjerojatno, 6. VI. 1945.

Dostavljamo vam u prilogu pismo N. Bunardjije, ustaše iz Francetičeve legije /Crnac/, koji je poginuo 1942 u borbi sa NOV kod Radmanove mlinice, a pisano je za uredništvo novine u Zagrebu.

Iz pisma će vam bit jasan stav i držanje frata[603] u Sinju, kao i držanje fra Andrije Cvitanovića /likvidiran u Sinju/.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Za načelnika:
M.P.[604] ...[v.r.][605]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 168.

177.

15. lipanj 1945.
Split

Popis zatočenika Zarobljeničkog logora Split osuđenih od Vojnog suda Oblasti VIII. Korpusa NOVJ

UPRAVA
ZAROBLJENIČKOG LOGORA Br[606]
-SPLIT-

S P I S A K L I C A

koja su upućena u ovaj Logor na izdržavanje kazne, osudjena od Vojnog Suda Oblasti VIII. Korpusa NOVJ.

1./ Djerek Jere /.p.Mije/ iz Primoštena, rodjen 1925 godine,
2./ Čipčić Luka /p.Bože/ iz Dugog Polja, rodjen 1924 godine.
3./ Čuljaga Martin /Matin/ iz Stazi pored Kostajnice, rodjen 1923.
4./ Bakotić Josip /Mate/ rodjen 1908 godine u Splitu;

---

[603] fratra ili fratara
[604] Pečat OZN-e za srednju Dalmaciju
[605] Potpis nečitak
[606] Broj logora nečitak

5./ Jelinović Djuro /.p.Antuna/ iz Grudi Kovalje kod Dubrovnika, rodjen 1922 godine;
6./ Sivić Branimir /Ljudevita/ iz Splita, rodjen 1924 godine;
7./ Vučenović Mijo /p. Mate/ iz Danilo općina Šibenik, rodjen 1917.
8./ Galjatović Luka /Jurin/ iz Danilo Biran, Šibenik, rodjen 1921.g.
9./ Banovac Jure /Marijana/ iz Sratoka općina Trogir, rodjen 1913.
10./ Armanda Jozo /Jurin/ iz Koprivna, općina Klis, rodjen 1911.g.
11./ Lučić Josip /Matin/ iz ..... rodjen 1893. godine;
12./ Cetinić Andrija /p. Andrije/ Blato na Korčuli, rodjen 1900. g.
13./ Knego Vlaho /p. Ive/ iz Dubrovnika, rodjen 1896 godine;
14./ Knego Tomo /p. Ivana/ iz Dubrovnika, rodjen 1896. godine,
15./ Sačić Pero /Pavlov/ iz Grude, rodjen 1911 godine;

Od broja 1 do 3 /inluzive/ 25. ovog mjeseca upućeni su na raspored K.S.P. Split, a broj 4 do 9 /inklusive/ upućeni na 20 diviziju na raspored.

Split, 29. novembra 1944. godine.

M.P.[607]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

178.

15. lipanj 1945.
Split

Dopis OZN-e za srednju Dalmaciju komesaru Zarobljeničkog logora Firule u Splitu o zarobljeniku Otwinu Hörningu

---

OKRUŽNO ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA
O Z N –a ZA SREDNJU DALMACIJU
BROJ 571/45, Split 15-VI-45 god. Broj: 199[608]

[607] Pečat Uprave zarobljeničkog logora Split
[608] Nadopisano rukom

KOMESARU ZAROBLJENIČKOG LOGORA – FIRULE.

Podatke koje navodi o sebi zarobljenik Hörning Otwin, a koji se nalazi kod vas, mi smo provjerili i odgovaraju istini. Te na temelju njegove izjave a koja odgovara istini možete istoga rasporediti njegovoj struci i ne tretirati ga više kao zarobljenika, već kao slobodnog gradjanina, *stranog državljanina*[609]

S.F. S.N.

Načelnik Odjeljenja – Kapetan:
Žderić [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

179.

16. lipnja 1945.
Marina

Sektorsko rukovodstvo KPH Marina izvješćuje KK KPH Trogir o parolama Jakova Senjanina p. Blaža i Marina Senjanina p. Blaža iz Svinaca o neispravnom radu odbora i JNOF-a, zatim Jakova Radića p. Petra reč. „Cukela“ iz Podorljaka protiv zakona i o nezadovoljstvu naroda zbog nedovoljne pomoći u hrani i povlačenju jedinica NOV iz Trsta

---

Sektorsko rukovostvo Par. Marina.
Dana 16/VI.1945. g.

K.K.K.P.H.
Trogir

[609] Nadopisano rukom

Dragi Drugovi šajemo izveštaj Rada za mjesec Lipanj.

I. Pulitićka Situvacija.

Na ovom sektoru se ne opaža tako veći parola osim u pojedinim Selima se opaža ito Selo Svinca su održali zbor J.N.O.F. i N.O.O. pak je tute uskrslo nezadovoljstvo kod Naroda, između seljaka, stoje zabunija Senjani Jakov p. Blaža. I Snjani Marin p. blaža na ćlanove odbora i J.N.O.F. daneradu ispravno i dajim netreba od obdaništva takoje isti Senjani Jakov p. Blaža govorija otrak mjesec dana pri Drugaricom kojaje ćlan N.O.O. u Svinca kojagaje zatajila a nije izdala prije, kojije reko daje lakose boriti Partizanima kojih hrani kraj petar i Inglezi, i dabi bilo pravo da kraj petar dođeovamo u Jugoslaviju daje ion dionik sve naše borbe da kada rani partizane.

II. Tako u Podorjaku je govorija Radić Jakov p. Petra rećeni cukela dajebe Boga izakonu i kogaje postavija ovakova otoje govorija dana 7/VI.45. g. na japnjenici ispred, Sakretara Skoja iz Orjaka radić Ante Nikolina, Također se upazilo u Rastovcu su održali zbor J.N.O.F. i Odbor nakojemsu razklikali druga Ugrinu Jakova kojije poslan odKotar. N.O.O. da bude u zadrugu u Rastovcu poštoje isti Drug proša zadrugarski kurs itoje razklikan u sva 4 sela tako da isti nema uspjeha kod tih zadruga u ota Sela.

III. tako se na Pozorcu upazila parola daje došlo iz Trsta došlo naše vojske bez oružja ista se Vlast u Selu pobrinila da pronajde koje iznija i istu su kaznili za lažnu parolu, i takose od ma ugušila takose Narodu to pravilno ukazalo od Trstu idogađaju takose Narod upozna otome.

IV. IV. Tako se kod Naroda upaža nezadovoljstvo usled toga što nema pomoći u Hrani od Naše Vlasti a daje godina podbacila 80% iviše padaćedu slabo proći.

V. Štose tiće naroda moremo reći daje Narod uz N.O.P. 99% sva naređenja kojase dobiju od viši Formi naši prinesese na Narod iste naređene derektive., kojese postavlja pred danje sprovađaju jih zadovoljno udjelo.

VI. Takose općenito upažalo kod Naroda veliko nezadovoljstvo usled povlaćenja naši Jedinica iz Trsta i drugi pokrajina Istre, pase to Narodu ukazalo odma taj slućaj i svrhu tako daje sada Narod stime upoznat kakoje ostalo. /.../

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, kut. 28, fasc.2, KP-28/498

180.

19. lipnja 1945.
Split

Izvještaj OZNA-e za srednju Dalmaciju za lipanj 1945. godine.

OKRUŽNO ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA – OZNA
ZA SREDNJU DALMACIJU

Br.1074/45 dne 19. VI. 1945. god
Odjeljenje Zaštite Naroda OZN-a za Hrvatsku
Centar za Dalmaciju

S P L I T

Predmet: Redoviti mjesečni izvještaj
za mjesec juni 1945 godine

I.

Opće političko stanje: U odnosu na rad reakcije, nije se u mnogome izmjenilo. Jedan od najvažnijih momenata koji karakteriziraju političko stanje na Okrugu je još uvijek pitanje Trsta. Na svim kotarevima, bez razlike, narodne mase su ogorčene na saveznike radi njihovog stava u Trstu. Reakcioneri svih vrsta ovo stanje koriste, te prikazivaju kao našu slabost govoreći, kako smo se uzalud borili, da će biti onako kako reknu englezi. Da smo se iz Trsta morali povući, da će to isto biti i za Zadar, pa čak dotle da će englezi opet doći i potpuno zauzeti Vis. Ovo posljednje se čuje od grupe reakcionera JNS-ovaca u Visu.

Stav reakcije po pitanju Trsta u prošlom mjesecu bio je, kako će doći do rata medju nama i Englezima, a sada, kako smo slabi i kako se moramo povlačiti. Na parole reakcije o ratu sa englezima nesvjesni dio masa bio je nasjeo, a isto tako i sada mnogi nasjedaju reakciji i vjeruju da će biti onako kako govore pojedini reakcioneri. Često se u narodu čuju parole ubačene po reakcionerima: “Zsašto smo se borili”, “Zašto je trebalo da damo onolike žrtve za Trst, pa uzalud”, “Kako naša Savezna vlada nezna voditi politiku, a niti se može suprostaviti Englezima”. Ove i slične parole imaju za cilj rušiti autoritet državne vlasti. U ovom radu reakcija je jedinstvena. Svi stoje na istoj liniji, bili to HSS-ovci, JNS-ovci ili kler. Svi su uzeli kao za cilj borbu protiv Narodne vlasti uopče, računajući na prestoječe izbore.

Važno je istaknuti da su se u posljednje vrijeme najviše aktivizirali u svom radu četnički elementi, naročito u Kaštelima, gdje pored opće povezanosti u radu održaju i redovne sastanke. Njihov rad dosta utječe na raspoloženje masa u Donjim Kaštelima.

Suprotno stavu Jugonacionalista Kler je na izgled prestao sa reakcionarnim djelovanjem. Promjenio je svoj stav. U posljednje vrijeme rijetko se može čuti svečenike da otvoreno govore protiv NOP-a, dok u stvari mnogo više radi, ali na drugoj liniji. Svim

sredstvima nastoje, što više privezati mase uz vjeru i crkvu. Stvaraju uvijek nova djevojačka i omladinska društva, kako bi razbili naše masovne organizacije.

Sa svim svojim radom naše organizacije nisu još uspjele razbiti ta društva, koja postoje u mnogim mjestima i skoro na svim kotarevima. Ovakav rad Klera je najjači u Sinju, gdje se još nije uspjelo prodrijeti, zatim u Trogiru, nekim selima kotara Splita i Brača.

Rad ustaških elemenata ne osjeća se nigdje odvojeno već u sklopu reakcije HSS i Klera.

Na našem Okrugu najveće žarište reakcije su Kaštela,Trogir, Sinj, Omiš, Jelsa i Vis. U svim ovim mjestima postoje izvjesne grupe, koje aktivno djeluju i sastaju se.

Do sada se je uopšte malo uradilo na tome da bi se ove grupe kao i razna klerikalna društva onemogućila u svom razornom radu. Sve što se je i poduzelo bijo je površno i neplanski sprovodjeno.

Naše organizacije preko ovih problema olako prolaze ne smatrajuči važnim što je u mnogome na štetu općeg raspoloženja masa prema NOP-u.

Pored svega naprijed iznjetog postoji još nekoliko momenata koji utječu na političko raspoloženje masa, a koje reakcija koristi na svoj način. U mnogim mjestima se može čuti parola, kako treba demobilisati ljude da mogu raditi, jer da čemo ovako stradati od gladi. Da nam radi sukoba sa Trstom saveznici neće više davati hranu. Kako vodimo narod u propast, s tim što i dalje mobilišemo.

Na otocima po dolasku zbijega mnogi reakcioneri nastoje unijeti razdor u mase izazivljuči na razne načine neraspoloženje i mržnju onih koji su došli iz Afrike prama ostalima koji su bili kući i obratno. U ovom svom radu u nekim selima su i uspjeli, tako da vlada dosta jak antagonizam medju selima i u samim njima. Poslije toga krivnju za sve svaljuju na Narodnu vlast, kako bi srušili njen autoritet.

Ovo neraspoloženje u masama povečano je sa tim što se u posljednje vrijeme mnogi povračaju iz Zagreba i unutrašnjosti gdje su se bili sklonili ispred partizana, služili neprijatelju ili pak iz oportunizma izbjegli borbu. Na ovakove narod gleda sa ogorčenjem, negoduje i traži da ih se kazni pa i ako nemaju naročitih krivica.

Po ovom pitanju vrlo je teško objasniti masama pravilnost našeg stava kad ih puštamo slobodno. U ovakovim slučajevima mnogi drugovi se povedu za masama, te prave greške što ljude, pa čak i žene, zadržavaju, zatvaraju i traže da ih se kazni, bez ikakvog osnova.

Ovdje možemo istaknuti još jednu činjenicu, a to je: Na kotaru Vrlika, koji je bio najslabiji obzirom na nacionalnu podvojenost i bandu, koja se tamo nalazila, danas najbolje stojimo. Na ovom kotaru danas nemamo nekih naročitih problema. Pravilan stav naših ustanova i organizacije uvjetovao je ovo stanje. Na kotaru Vrlika danas imamo još samo jednog kamišara, svi ostali su pohvatani ili likvidirani.

Obzirom na to da je formirano Odjeljenje za Okrug Biokovo Neretva, sada čemo imati mnogo više mogučnosti za što uspješniji rad.

Da bi postigli bolje stanje na našem Okrugu i pojačali naš rad, danas nas u tome mnogo spriječavaju poslovi oko povratnika iz Zagreba, koji oduzimlju najviše vremena nama i Opunomoćstvima.

II.

Djelovanje reakcije na našem području u posljednje vrijeme se sve više ispoljava, naročito ubacivanjem parola i kritikovanjem rada naših vlasti i ustanova. Naročito djelovanje se osjeća povodom povlačenja naše vojske iz Trsta, čemu se jugonacionalisti, kao i sva ostala reakcija, nasladjuju i ove momente iskorištavaju za ubacivanje parola. Naročito se pojavljuju parole u vezi odnosa nas i Engleza u kojima stalno se čuje o nekom sukobu i sl. Jugonacionalisti, HSS-ovci i ustaše stoje na istoj liniji. Opaža se njihovo zbližavanje jednih drugima, sve prisniji i prijateljskiji odnosi.

Do sada nije ustanovljena ni otkrivena ni jedna grupa za koju možemo reči da je organizirana i bilo s kim dalje povezana. Skoro u svim mjestima postoje grupe sumnjivih koji se često sastaju i često puta naše organizacije prema ovakovima zauzimaju i suviše neprijateljski stav iako zato nema jačeg osnova.

Preko naših ubačenih povjerenika uspjeli smo prilično otkriti organizovane grupe. Postoje takove grupe u kotarevima Hvar, Solin i Sinj.

Reakcionarna grupa na Hvaru sastoji se od HSS-ovaca na čelu kojih stoji Franka Petrić,Tomo Carić i još nekolicina njih. Ovdje smo uspjeli ubaciti jednog povjerenika koji nam daje dosta podataka. Kad ovih iz vana se malo osjeća, a njihova unutarnja povezanost izgleda da je jaka i da se proteže i vani otoka, tj. na Split i Dubrovnik. Svaka politička akcija neprijatelja, naše povlačenje iz Trsta, sve to njima ulijeva nade. Povodom takovih dogadjaja ubacuju parole vješto, tako tako da se ni iz daleka na njih ne da naslutiti. Nije se ovdje pristupilo hapšenju jer težimo da se uhvati još niti koje bi vodile van samoga otoka. Ukoliko kroz kratko vrijeme rezultat našeg povjerenika ne bude jači, pristupit ćemo hapšenju glavnih za koje imamo dosta materijala.

Druga grupa bi mogla postojati u manjoj mjeri u Sinju, ali njezina važnost je u tome što ona po mnogim indicijama potječe iz Splita. Ovdje smo pristupili hapšenju Marije Napolić učiteljice iz Cavtata. I šta ima muža u četnicima. Za nju ima dosta materijala i ukoliko istraga uspije postoji mogučnost otkriti veze u Splitu, a također i otkriti rad Sinjskih fratara. Rad uhapšene Marije se sastojao u okupljanju omladinki, odvračanje istih od naših omladinskih organizacija, kontrola partije (sastanaka), propagiranje za Engleze i Kralja i sl.

Treča grupa, koja vjerojatno organizovana radi je grupa jugonacionalista u Kaštelima. U ovu grupu spadaju oko 25 žena i muškaraca, uglavnom žena, a svi su skoro krvno povezani sa četnicima. Ovi tajno održavaju sastanke. Njihov rad se sastoji u širenju patrola, te pomaganje nekih četnika koji se nalaze u blizini Kaštela ili u samim Kaštelima. Tako se medju ovima nalazi i četnik Damjan Dujišin i još nekolicina. Rad naše mreže u Kaštelima je vrlo loš, i nije se uspjelo ubaciti ni jedno lice u ovu grupu, koje bi nas o sveme obavještavalo. Ova grupa radi organizovano, ali se nije uhvatilo jačih argumenata da bi se moglo pristupiti hapšenju ili pojedince podvrči direktnijoj kontroli.

Djelovanje četnika na kotaru Vrlika se uglavnom sastoji o ubacivanju parola o dolasku Engleza i Kralja, kao i svih onih četnika koji su sa Dujičem išli. Naše povlačenje iz Trsta im je mnogo dalo snage da vjeruju u povratak Kralja. Takodjer na veliko šire vijesti o jakom četničkom pokretu u Bosni i njihovim vojnim snagama.

Rad reakcionarne grupe na Visu se naročito ne osječa. Oni uvijek i dalje se sastaju, ali mi te sastanke samo na oko vidimo, a unutar njih nismo naročito uspjeli da ništa otkrijemo.

Na kotaru Muć se osjeća jača aktivnost starih Jugonacionalista. Naročito u rejonu Lečevice je njihova aktivnost uočljiva. Tu ubacuju sve moguće parole; Tako Čavka Mijo

i ostali njemu slični šire glasine, da je TITO morao pristati na povlačenje iz Trsta, jer je u Srbiji veliki ustanak sa strane četnika.

Rad HSS-a kao zasebne organizacije se ne vidi. Ipak sa strane pristaša ove grupe se uvjek čuje po koja upadica ili HSS-ovačka parola. Tako naprimjer Mate Čečuh sa kotara Omiš prilikom priredbe poštanskih činovnika u Omišu je viknuo: "Kopajte, bolje vam je nego se skitati po gradu, treba raditi zemlju, a ne lijenčariti. Isti je usko, povezan sa Marijanom Popovcem HSS-ovcem. Na drugim kotarevima rad HSS-a kao zasebne organizacije se ne opaža.

Takodjer se uposljednje vrijeme sve više zapaža nezadovoljstvo i kritika naroda na naše vlasti. U mnogim slučajevima onih koji kritikuju su u pravu. Činovništvo se više udaljava od naroda; sve više boriokratski riješava stvari, što kod naroda, naročito naših simpatizera izaziva negodovanje, koje često prelazi u jače napade na vlasti. Ovakve momente neprijatelj – reakcija iskorištava sa paralom "Zašto ste dali sinove" i sl.

Ustaški simpatizeri i njima naklonjeni uglavnom se okupljaju oko svečenstva koje preko crkvenih udruženja kao "Kčeri Marijine" i sl. Okupljaju omladinu s njima održavaju sastanke, stvaraju pjevačka društva. Skoro u svim mjestima na našem okrugu postoje ovakova udruženja. Prilikom večih svetaca i procesija oni korporativno izlaze, pjevaju crkvene pjesme koje u stvari prikrivaju njihov rad i organizacije.

Kler:

Hvarska biskupija za otoke Hvar, Brač i Vis izdala je poslanicu svim svećenicima /župnicima i vjeroučiteljima/, povodom kapitulacije nacističke Njemačke. U njoj se govori o svršetku strašnog rata u Evropi, kojeg su izazvali nacistički režimi. U njoj se pozivaju svećenici da održe zahvalnice svršetku ratu i zadušnice poginulima koji su dali svoje mlade živote za domovinu. Pozivaju se da nesebično sudjeluju u obnovi porušene domovine, da učvršćuju vjeru u narodu, da pozivaju narod u crkvu i na primanje sv. sakramenata, da revno vrše katehizaciju u školama i crkvi, naročito da se obračaju na omladinu i djecu, koja je najviše pretrpjela patnji od okupatora i da izreknu sv. mise na dobro čitavog naroda, naše uže domovine Hrvatske i šire domovine nove Jugoslavije. /Prilaže se poslanica u prepisu/.

Svećenici na otoku Visu sve se više povezuju sa istaknutim reakcionerima. Za svake crkvene svećanosti u dane blagdana šalju remete /crkvene poslužnike/ po selima na Mj. NOO-re, Kot. NOO i ostale ustanove sa listom pozivajući prestavnike vlasti na te svećanosti s tim da potpišu, da su poziv primili na znanje.

Dana 5 i 6/VI. popovi otoka Visa imali su sastanak. Kad je sastanak završen jedan od njih /don Ante Djakoni/, izvadio je propusnicu i pošao je u Hvar. Ovaj isti pop tražio je od Mj. NOO Podšpilje, da će on na tertoriju svoje župe privatno podučavati dječake i djevojčice i pripremati za srednju školu. To mu nije odobreno.

Dana 7/6. don Dinko Jerković, župnik u Visu, idući iz samostana Prirovo sreo je dva dječaka i pitao ih: "Volite li ići u školu ili u crkvu." Dječaci nijesu ništa odgovorili, a on je nastavio: "Bolje vam je ići u crkvu, nego u školu, jer u školi nećete ništa lijepoga naučiti, već samo čujete ružne riječi."

Grupa omladinki i žena koje su do sada pjevale u crkvi, ne zapažaju se više, ali se zato grupišu u kući Zamberlin Ane.

Don Dušan Nazor uspjeva u Komiži, da veći broj naroda posjećuje crkvu. Njegov se rad najmanje zapaža, ali je zato aktivan i ima uspjeha. On se često dopisuje sa hvarskim biskupom referišući mu svoj rad.

Na otoku Braču, kler je još uvijek veoma aktivan. Don Stipe Hevešić, iz Škripa, koji je do sada bio najodaniji pop NOP-u, zapaža se kod njega znatna promjena na štetu NOP-a. On je u jednoj propovijedi napao našu omladinu i nazvao je pokvarenom. Kad je bio opomenut od jednog člana NOO-a, odgovorio je da svećenici moraju biti protiv partizana, jer da u ministarstvu Narodne vlade Hrvatske nema njihovog prestavnika. On je dalje rekao, da su većina svećenika bili na strani ustaša, zbog toga što su branili NDH od četničkog klanja. Da su naše novine u kojima se iznose argumenti protunarodnog rada popova, lažne. Ovaj pop ranije je održavao jedanput vjeronauk sedmično u školi, koliko je i obavezno, medjutim zadnje vrijeme je održavao 3 puta sedmično. Kad je bio radi ovog opomenut, da to nesmije činiti, onda je u propovijedi govorio daje on uvijek bi uz NOP.

Fra Lujo Matejac, koji je preselio iz Pučišća u Dol, u prvoj propovijedi udario je po NOP-u. Govorio je da pojedinci šire propagandu, da je čovjek stvoren od majmuna, a ne od Boga, da su ti pojedinci ustali protiv vjere i protiv Boga. Uputio je majkama apel, da paze na svoju djecu, da ih ne puštaju svugdje i na svako mjesto, jer ima mnogo onih koji će ih zavesti. Kad je odlazio iz Pučišća za Dol, rekao je majkama, da ne šalju djecu u naša obdaništa, jer da se tamo ne uči o vjeri i Bogu. Ovo je on govorio, jer su časne sestre pripremale da stvore svoje dječje obdanište u Pučišću.

Don Ante Vranković, u Supetru, trudi se da učvrsti crkovno društvo "Kčeri Marijine". Prošlih dana održao je sa članicama sastanak, na kojem ih je pozivao da utjeću na omladinu, da redovito posjećuju crkvu i primaju sv. sakramente i da se ne druže sa pokvarenom omladinom. Kad je bio nedavno omladinski slet, drugovi su mu zatražili barjak bivšeg križarskog društva. On im ga nije dao, navodeći da je blagoslovljen i da ga nemože dati za svake svrhe.

Pop u Sutivanu prošlih dana pokušao je formirati djevojačko društvo, ali ga je omladina iz USAOH-a u tome omela, navadjajući da oni već imaju svoje organizacije USAOH i JNOF. Ovaj pop je od ranije bio uz NOP, ali se i on preorjentirao i počeo je raditi protiv interesa NOP-a.

Na njega je utjecao don Ante Vranković, župnik iz Supetra ili je pak primio direktivu iz biskupije - Hvar.

Don Jozo Grgičević, fra Vjekoslav Marušić i časne sestre iz Postira, organizovali su stvaranje otpora za ukidanje njihova obdaništa. Časne sestre angažovale su neke žene, koju su svoju djecu slale kod njih, da idu u sekretarijat AFŽ i da oni preko masovnog sastanka ukažu, kako majke traže, da se djeca opet šalju u obdaništa kod časnih sestara. Ovako su nastupile i u Dolu, a tamo im je davao potporu don Jakov Matulić.

U Postirima je postojala privatna škola koju su davale časne sestre i popovi. Ona je ukinuta, ali se primjeću je da su popovi i časne angažovali neke žene, koje se spremaju da na masovnom sastanku postave to pitanje. Ove žene su obično klerikalne na koje kler ima uticaja.

U drugoj polovini juna zapazila se manja aktivnost klera na Braču, jer je preko masovnih sastanaka ukazano narodu na njihovo reakcionarno djelovanje pod firmom stvaranja raznih kat. društva, privatnih škola i dječjih obdaništa. Kad je ovo javno

postavljeno, manje se zapaža njihov štetan rad, sada drugačije gledaju na NOO-re i izbjegavaju susret s odbornicima. Manje provociraju u svojim propovijedima.

U Dolu fratar Matejac rekao je u propovijedi, da ima pojedinaca koji hule Boga i nazvao ih je razbojnicima, oni su kao i Hitler, koji je dao poubijati 200.000 popova, a oni su mu ostavili prokletstvo u zemlji i zato mu je propala država. Tako bi se i nama moglo dogoditi, ako bi se digli protiv vjere, Boga i popova, nadodao je fra Matejac.

Ovo Odjeljenje postavilo je u zadatak Opunomoćstvu OZNE Brač, da se šupira u svoje mjesto časna sestra Salvatora Šimpak, jer je Švabica i jer je reakcionarno djelovala. Kad joj je to saopćeno u Postirima na 13/VI. tg. došla je iz Supetra časna "majka". Don Ante Marušić imao je imendan i on je spremio ručak kod časnih sestara, na kojem su prisustovale sve časne i fra Vjeko Marušić. Na tom sastanku-ručku, donijet je zaključak da se napravi molba na Okr. NOO Upravni odjel, da je ona radila za NOP i kupljeni su potpisi kod naroda da bi ona ostala i dalje u mjestu. Prvi se potpisao don Ante Marušić i njegovom inicijativom, kao i ostalih švora sakupleno je 500 potpisa. Ovdje se pokazala skrajna nebudnost naših drugova

Od kako je don Joze Grgičević posjetio don Stipu Kevešića u Škripu, don Stipe je izmjenio mišljenje o NOP-u i komunistima. On je govorio jednom članu NOO, kako su komunisti postavili za cilj da postepeno uništavaju katoličku crkvu, dalje je rekao: "Ja volim partizane, jer medju njima ima mnogo dobrih ljudi, ali komunisti su oni koji hoće, da nas postepeno unište i da uspostave komunizam. Od kada je narodna vlast davala sledovanje nama popovima, držao sam je za dobru i pravu narodnu vlast, ali od kada je nama to odbijeno, ja vidim da narodna vlast najbolje ne gleda na nas popove."

Na otoku Hvaru aktivnost klera povečala se kroz crkvene ceremonije u blagdane dane. Tada su nastojali da što više naroda ućestvuje u procesijama na Tijelovo i sv. Antu. U tome su imali i priličnog uspjeha, jer je u procesijama učestovalo dosta naroda, naročito omladinki i žena koje su organizovano pjevale. Uspjeh he bio veći u Hvaru, Starigradu, Jelsi i Vrboskoj.

Don Luka Antičević, iz Vrsnika na sastanku mjesnog odbora JNOF-a postavio je pitanje: "Zašto oni koji su bili sposobni za vojsku, a nalazili su se u zbijegu, nijesu došli u domovinu i pošli u vojsku i oni su mogli doći, ali nijesu htjeli." On je ovo htio izjaviti i na zboru pred narodom, a namjera mu je bila da bi time izazvao mržnju prema zbijegu na kojeg i tako pojedinci slabo gledaju.

Don Ivo Tršćak, župnik u Zastražišću pokušava omalovažiti i omrznuti u narodu predsjednika Kot. NOO druga Matkovića, pa kaže, da je on više radio za NOP za vrijeme okupacije Nijemaca, nego li on, jer da je on bio u mjestu i radio, a predsjednik je stao po bunkerima i krio se.

Župnik u sv. Nedilji nastoji privući što veći broj omladinki u crkvu na pjevanje, a naročito djeluje na one koje su u rukovodstvu antifašist. Organizacija.

Pop u selu Brusju u znak mržnje prema NOP-u, ne izlazi po više sedmica iz kuće, što se tome ćudi čitavo selo.

Svi svećenici na kotaru Trogir zauzimaju neprijateljski stav prema NOP-u. Oni izbjegavaju i bojkotiraju sve masovne sastanke i konferencije.

I oni koji su kroz borbu bili i radili na strani NOP-a, kao Knafelj Ignacije, iz samostana sv. Ante-Trogir, sada su pasivni. On je potpredsjednik mjesnog odbora JNOF-a, ali do danas nije uopće pokazao nikakove aktivnosti na toj dužnosti.

Svećenici ovoga kotara sve više se povezuju sa reakcionerima, naročito mačekovcima. Don COCE Frane vidja se uvijek u društvu mačekovaca Slade Ivana, Petrić Bože, Rožić Nikole i drugih. Oni su uvijek zauzimali pasivan stav prema NOP-u.

Don Vukušić Jure, župnik u Marini, popustio je u svome rovarenju protiv NOP-a, od kada je opomenut od Mj. NOO-a.

Svećenici u Trogiru ispoljavaju svoju aktivnost preko koludrica iz samostana sv. Nikole, koje su stvorile "djevojačko pjevačko društvo" u koji su privukli lijepi broj omladinki. One odlaze u samostan i tamo pjevaju. Rukovode ih omladinke stare klerikalke, čije obitelji su uvijek bile pasivne prema NOP-u, a neke i neprijateljski raspoložene.

U kotaru Solin-Split zapaža se naročita aktivnost kroz okupljanje omladine u društvu "Srce Isusovo". U tome imaju i uspjeha. Pop u Žrnovnici don Gojo Ante, uspio je upisati čak i neke Skojevce. Raskrinkavan je na zborovima, ali to njemu ništa ne smeta.

Postojala je sumnja da su popovi na ovome kotaru pokušali organizovati omladinu, koja je trebala demonstrirati i tražiti da se biskupa pusti iz zatvora. Toga dana pop Škare je krenuo iz Solina u Split, ali je sa bloka u Solinu vraćen natrag i zbog toga se došao žaliti Kot. NOO Split.

Don Ante Zuanić, župnik Srednje selo - Šolta, napao je kroz propovjed rukovodioce NOP-a, da su se uzoholili od kada su sjeli na vlast, da hule Boga itd. Drugi pop na Šolti u Stomorskoj, don Mirko Galvani, nazvao je rukovodioce NOP-a, da su "sitni mravi".

Kat. organizacije "Srca Isusova" naročito su aktivne u K.Kambelovcu, rukovodi Dobrić Anka i Poljak Ljubica uz popa don Kaju Marovića. U K. Lukšiću, rukovodi Matijaca Zorka i Kovačev Marija uz popa don Petra Katunarića. U Mravincima rukovodi pop don Bego Frane uz pomoć Peroš Krešimira, djak gimnazije u Splitu, veliki mrzitelj NOP-a, i popova sestra Bego Zora. U Žrnovnici rukovodi don Gojo Ante.

Don Ante Škobalj, župnik u D. Docu na blagdan Srca Isusoca[610], kroz propovjed napao je zaobilaznim putem NOP. On gadno rovari medju seljacima, svaki zaključak Mj. NOO nastoji omesti i ne sprovesti u djelo, naročito po pitanju škole. On daje sam školu djeci, pozivlje ih k sebi i govori im da ne idu u redovnu školu, već kod njega. Donjeli smo odluku da ga uhapsimo.

Don Marović Kajo stalno se vidja u društvu ustaških i četničkih elemenata.

U Omišu kler je naročito aktivan, to se vidi iz sve jačeg posjećivanja naroda crkvi i crkvenim ceremonijama. Žene mnogih drugova rukovodioca ćesto zalaze u crkvu i pod uticajem su popova.

Fra Tripalović Rikard svaku večer se sastaje sa drugaricama u bolnici i s njima dugo razgovara. On je uspio drugaricu Mariju Vrkić pridobiti. Ona je izjavila da neće više biti Skojevka, jer da vidi nepravdu. Ona svaki dan ide u crkvu i dobiva nabožne predmete od fra Rikarda.

Kad je fra Rikard došao u Omiš, povezao se odmah sa Olgom Ivezić, Milom Franćeski i Ivanom Vojnovićem /svi mačekovci/. Oni se ćesto sastaju. I ostali svećenici u kotaru, kao fra Frane Klarić, iz Lokve, don Grgo Topić, iz Kučića i don Ante Škobalj, župnik za D. i G. Dolac aktivno rade, dabi okupili omladinu u društvo "Srce Isusovo". Don Ante Škobalja najveći je uticaj u narodu. NOO Putišić, radi apsolutno po njegovim direktivama, a ne direktivama Kot. NOO.

---

[610] Isusova

Svećenici u kotaru Sinj /po selima/ nastoje uvesti u škole vjeronauk kao obavezan predmet. U tome se naročito ističe fra Šimun Jelinčić, župnik u Ugljanima. On okuplja djecu i uvjerava ih kako je potreban vjeronauk kao obligatorni predmet. U selu Vojnić pop rukovodi sa društvom "Kčeri Marijine". On nagovara omladinke da ne smiju biti odbornice u selu, niti zalaziti na sastanke, zborove i konferencije, jer da će u tome griješiti, da jedna drugu prati kud se kreće i s kim se sastaje.

Pop Djakula u Dicmu povezuje se sa bivšim ustašicama i nastoji ih organizovati. On je bio glavni ustaški organizator za vrijeme okupacije. On je izdavao potvrde licima o pripadnosti i suradnji sa ust.pokretom, bez koje nije mogao biti primljen u ustašku organizaciju. Pratit ćemo njegov rad.

Sami fratri u Sinju rade vrlo oprezno i prikriveno. Prigodom procesije sv. Ante izvjesili su 5 zastava bez petokrake. Ovaj slučaj uzeo je odmah Upravni odjel Kot. NOO u postupak.

U kotaru Muč sada se nalaze samo dva popa don Jozo Carev, župnik Neorića i don Ante Bakotić, župnik za G. Muč. Don Antu Bakovića smo uhapsili za njegov protunarodni rad u vrijeme okupacije. Prema podacima sa kojima raspolažemo, on je bio ustaški i talijanski špijun, organizator milicije, organizator akcija protiv NOV, hapšenja i proganjnja rodoljuba i konačno ustaški oficir. U zadnje vrijeme družio se sa reakcionarnim tipovima. Nagovarao je narod je narod da traže župnike u sela i kritikovao ona sela koji su imali župnike, a sada ih nemaju.

Don Jozo Carev pred narodom napada primorske žene da su pokvarene i slično. Druži se sa reakcionarom Vickom Vrdoljakom. Hvali se da je partizan i da je za čitavo vrijeme okupacije bio u selu uz narod. On nema naročitog uticaja na narod.

U kotaru Vrlika nalazi se samo jedan fratar, fra Jozo Janković, rodom iz Hrvaca-Sinj. On je htio silom natjerati djecu da uče vjeronauk, kad oni nisu htjeli počeo ih je tuči, ali je bio na to odmah opomenut. Djeca su ga zamrzila i kad od dodje u školu, oni bježe iz škole i skaću preko prozora da ga ne sačekaju u razredu. Često ga se zapaža u društvu pojedinih činovnika iz Kot. NOO, a najviše se s njim vidja na šetnji agronom Dabrović Božo Pavlov, iz Dubrovnika, koji je preselio kod njega i na spavanje. Za Dabrovića još nema karakteristika iz Dbka[611], ali je vjerojatno mačekovac.

Kamišari i voj. neposlušnici:

Broj ovih kroz protekli mjesec znatno se smanjio na našem okrugu. Na teritorij kotara Split, nemamo tačnih podataka o stanju kamišara, navodno ih ima oko 20 od Mosora do Dubrave. Medju njima nalaze se kao vodje: Banić Drago, iz D. Doca /pobjegao iz splitskog zatvora/, Čotić Vlade, Sošo Mišeta i Sinković Petar. Od ove grupe pred nekoliko dana pojavilo se nekoliko njih na Kozjaku, gdje su odnijeli iz torova 4 brava i neko posudje.

Prema podacima s kojima se raspolaže, iz kotara Omiš ima još samo jedan kamišar Sinković Petar Jozin, iz G. Doca, kojeg smo spomenuli u grupi na kotaru Split.

Na teritoriju kotara Sinj stanje je isto kao u prošlom izvještaju. Oni koji se kriju, nije se uspjelo s njima povezati. Tačan pregled o stanju banda na ovome kotaru još nije utvrdjen. Jedan razlog je glavni što nema povjerenika u zabačenim selima, a u blizini je i Kamešnica gdje se zadržavaju bosanski kamišari, koji se zalijeću na teritorij kotara Sinj i

[611] Dubrovnika

vrše pljačke. Dne 12 juna jedna grupa od 12 kamišara naoružani sa puškomitraljezom i puškama upala je u "Male korite" gdje su odnijeli jednog vola Jurić Frani, iz Glavica. U Rudi /poviše sela/ nalazi se grupica od 5 dezertera bez oružja. Oni se skrivaju izbjegavajući vojsku. Svi su iz Otoka i Rude.

Na kotaru Muč, kroz prošli mjesec, prijavilo se 10 kamišara u dvije grupe po pet. Još ih ima četvorica i to su poznati zločinci koji se neće prijaviti, jer znaju što ih čeka.

Na kotaru Vrlika krije se još 7 špiljara /6 četnika i 1 ustaša/. Od ovih 1 je uhvaćen u selu Cetini /Vranješ Milan pok. Ilije/. On je izjavio da su se s njime krili još 2 špiljara Vranješ Nikica i Preočanin Miloš. Ostala četvorica da se kriju oko Vještić Gore i Sokolca, a ne zna im imena. Da su se hranili od zaliha hrane koje su im dale njihove porodice prije nego su odvedene u Vrliku.

Poslije oslobodjenja čitave zemlje, stanje bande teško je kontrolisati, jer će oni, koji su zločinci dolaziti pješice preko planina i prikrivat će se u blizini kuća. Takovih će svakako biti malen broj. Data su uputstva Opunomoćstvima da popišu sve osutne muškarce koji su bili u neprijateljskoj vojsci, kako bi bila lakša kontrola.

U zadnjem izvještaju smo vam javili da smo uspostavili logor za prihvat povratnika koji dolaze iz Zagreba. Kroz taj logor do danas je prošlo ukupno 2.923 lica. Od toga sa našeg Okruga 975 lica. Ostali su bili prolaznici koje smo sa spiskovima o sprovodnicima upučivali nadležnim Odjeljenjima kako se slijedi: Dubrovnik 177, Livno 128, Split 151, Šibenik 325, Bikovo Neretva 635, Mostar 535.

Od povratnika koji su sa našeg Okruga, zapisnički je saslušano 589 lica. Od toga broja pušteno je kući 244 lica, u vojsku smo uputili 259 lica, u zarobljenički logor je upučeno 30 lica na razne radove 5, a u zatvor pod istragu i sudu 51. Ostalih 386 lica su bili žene, djeca ili starci, većinom prisilno odvedeni, koje nismo saslušavali, već pustili kućama.

Stanje u zatvoru koncem prošlog mjeseca bilo je 35 zatvorenika u toku mjeseca uhapšeno je 144 osobe. Od toga broja predana su sudu 62 zatvorenika, u vojsku upućeno 34, zatvorenika pušteno na slobodu 12, nadležnim Odelenjima upućeno 9, u zarobljenički logor 4, u ludnicu Šibenik 1. Ukupno otpušteno 122 zatvorenika. Danas se u zatvoru nalazi još 57 zatvorenika.

Medju zatvorenicima se kao najgori nalaze dva ustaška satnika /emigranta/ obadva sa kotara Imotski. Svečenike koje smo imali u zatvoru predali smo sudu osim Don Ante Tolića, kojeg ćemo predati ovih dana. Pred nekoliko dana smo uhapsili don Antu Bakotića iz Muča, te se nalazi kod nas u zatvoru. Nad istim još nismo vodili istragu.

Smrt fašizmu – sloboda narodu

Načelnik Odjeljenja

kapetan:

M.P.[612] Ž Šerić

[v.r.]

[612] Pečat OZN-e za srednju Dalmaciju

ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA - OZNA ZA HRVATSKU
CENTAR ZA DALMACIJU
Br. 1467 dne 29. VI. 45.[613]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 168.

181.

29. lipnja 1945.
Split

Vojno sudski istražitelj Vojnog suda za oblast Dalmacije u Splitu dostavlja nakon provedenih izvida Vojnom sudu za oblast Dalmacije optužnicu protiv Frane Smoljo iz Gljeva (Sinj)

VOJNI SUD ZA OBLAST DALMACIJE
VOJNO SUDSKI ISTRAŽITELJ
Sud. br. 626/45
Split, dne 29 juna 1945. god.

VOJNOM SUDU ZA OBLAST DALMACIJE
S P L I T

Vojno sudski istražitelj po ovlaštenju javnog tužioca, nakon provedenih izvida, u krivičnom predmetu protiv osumljenika Smoljo Frane pok. Petra iz sela Gljeva, radi počinjenih djela iz člana 14 Uredbe o vojnim sudovima, podiže slijedeću

o p t u ž n i c u :

Optuženik Smoljo Frane pok. Petra i majke pok. Šime Marinović, kuhar iz sela Gljev, kotara Sinj, star 28 godina, rkt, Hrvat, ne oženjen, slabo pismen, navodno ne poročan, u J.A. nema nikoga, uhapšen 17.VI.1945.

o p t u ž u j e s e ,

1/ što je dolaskom okupatora u našu zemlju, išao na rad u Njemačku i tu služio neprijatelju najprije kao radnik, a zatim kao kuhar sve do kapitulacije Njemačke;

2/ što je dolaskom Crvene Armije u Beč dobio od Sovjetskih Vojnih vlasti 15 kg špeka, da razdijeli Jugoslavenima, što on nije učinio i ako je bila glad, već je špek

[613] Iznad teksta grb FNRJ.

zamjenio sa njemačkim civilnim pučanstvom za tri zlatne vere /vjenčana prstena/ i jednu zlatnu narukvicu.

Dakle: koristio se radeći u službi neprijatelja i bio njihov vjerni sluga i kuhar, te špek dobiveni od Sovjetskih Vojnih vlasti - kojeg je imao podijeliti Jugoslavenima - iskoristio je za svoje lične interese, zamjenivši ga za zlato, pa je time počinio krivična djela iz člana 14 UVS, stoga

p r e d l a ž e m ,

da optuženik Smoljo Frano pok. Petra bude priznat krivim za djela gore opisana i najstrože kažnjen.

O b r a z l o ž e n j e :

Optuženik je - kao što je vidljivo iz dispozitiva optužnice - bio najprije radnik, a kasnije kuhar njemačkog okupatora u Njemačkoj, gdje je ostao sve do kapitulacije Njemačke, a kad su mu - dolaskom Crvene Armije u Beč - Sovjetske Vlasti dale 15 kg špeka, da ga razdijeli medju Jugoslavenima, koji su se tada nalazili u Beču, on je taj špek zamjenio kod civilnog pučanstva za tri zlatne vere i jednu zlatnu narukvicu, pa je time u svoje lične interese iskoristio ne zasluženo povjerenje Sovjetskih Vojnih vlasti i na taj način iste zavarao, a gladnim Jugoslavenima kojih je tada dosta bilo, uskratio datu im začinu.

Sva gornja ne dozvoljena i prljava djela optuženikova dokazana su njegovim potpunim priznanjem na saslušanju pred istražiteljem.

Pošto je krivica optuženoga u cijelosti dokazana njegovim priznanjem, to je nazočna optužnica opravdana i na zakonu osnovana, pa ustrajem u svom predlogu, da i sud optuženoga prizna krivim i da ga najstrože kazni.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Po ovlaštenju jav. tužioca,
p o r u č n i k:

_____

Kopija, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.55, Vojni sud 8. korpusa NOVJ, kut. 2.

182.

30. lipnja 1945.
Split

Presuda Vojnog suda za oblast Dalmacije Frani Smoljo iz Gljeva (Sinj) na tri godine prisilnog rada i tri godine gubitka građanskih časti, kao i na konfiskaciju kod njega pronađenih stvari

---

VOJNI SUD ZA OBLAST DALMACIJE
Sud. br. 626/45
Split, dana 30. juna 1945. god.

U IME NARODA JUGOSLAVIJE!

Vojni sud za oblast Dalmacije, Vijeća kod Komande Područja srednje Dalmacije, sastavljenog od predsjedatelja poručnika Krstulović Marina, zamj. Kom. Komande Grada Splita, vijećnika potporučnika Bašić Mirka, pom. mobil. ofic. Kom. Područja Sred. Dalmacije i borca Šegvić Ivana, te sekretara vijeća Oman Miha i zastupnika optužbe zastavnika Žuljević Velimira, u zastupanju javne optužnice protiv okrivljenika Smoljo Frane pok. Petra iz Gljeva - Sinj, radi počinjenih krivičnih djela iz člana 14 Uredbe o vojnim sudovima, na današnjem glavnom pretresu, održanom u prisutnosti okrivljenika, donio je slijedeću

p r e s u d u :

Okrivljenik Smoljo Frane pok. Petra i majke pok. Šime Marinović, kuhar iz sela Gljev, kotara Sinj, star 28 godina, rkt, Hrvat, ne oženjen, slabo pismen, navodno ne poročan, u J.A. nema nikoga, u istražnom zatvoru od 17.VI.1945.

k r i v j e ,

1/ što je dolaskom okupatora u našu zemlju, išao na rad u njemačku i tu služio najprije kao radnik, a zatim kao kuhar sve do kapitulacije njemačke;

2/ što je dolaskom Crvene Armije u Beč, dobio od Sovjetskih Vojnih vlasti 15 kg špeka, da ga razdijeli Jugoslavenima, što on nije učinio i ako je bila glad, već je špek zamjenio sa njemačkim pučanstvom za tri zlatne vere /vjenčana prstena/ i jednu zlatnu narukvicu.

Dakle: koristio se radeći u neprijatelja i bio njihov vjerni sluga i kuhar, a dobiveni špek od Sovjetskih Vojnih vlasti - kojeg je imao razdijeliti Jugoslavenima - iskoristio je za svoje lične interese, zamjenivši ga za zlato, pa je time počinio krivična djela opisana u članu 14 Uredbe o vojnim sudovima, stoga se

o s u d j u j e

okrivljenik Smoljo Frano pok. Petra iz Gljeva na 3 /tri/ godine prisilnog rada i 3 /tri/ godine gubitka gradjanskih časti, kao i na konfiskaciju kod njega pronadjenih stvari.

Ova je presuda odmah izvršna.

O b r a z l o ž e n j e :

Okrivljenik je bio radnik, a kasnije kuhar u njemačkoj i ostao sve do kapitulacije njemačke. Kao radnik radio je oko jedan mjesec dana u jednom rudniku, a to kao manuelni radnik. Taj rad vršio je u Minchenu i u Francuskoj, a kasnije je postao kuhar kod firme "Mol" u Bordeaux-u i u hotelu "Imperial" u Beču i tu ostao do kapitulacije njemačke. Kapitulacija njemačke ga je zatekla u Beču, gdje se je navodno zaposlio po dolasku Crvene Armije, kao kuhar Ruske policije. Kad je od strane Sovjetskih vlasti dobio 15 kg špeka, da ga podijeli Jugoslavenskom pučanstvu, on to Jugoslavenima u Beču - koji su u to vrijeme u svemu oskudijevali - nije podijelio, već je taj špek zamjenio kod njemačkog pučanstva za tri zlatne vere i jednu zlatnu narukvicu, što je sve zadržao za sebe, te je tim iskoristio povjerenje Sovjetskih Vojnih Vlasti i na ne dozvoljen način prisvojio i otudjio 15 kg špeka, namjenjenih ispaćenim Jugoslavenima u Beču.

Pri odmjerivanju udarene mu kazne, uzeto je u obzir potpuno priznanje osudjenikovo, pa je bio blago kažnjen, kao u dispozitivu ove presude, jer se predvidja, da će se osudjenik za vrijeme izdržavanja kazne popraviti.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Sekretar	M.P.[614]	Predsjedatelj:
Miha Oman [v.r.]		Krstulović Marin [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 55, Vojni sud 8. korpusa NOVJ, kut. 2.

183.

30. lipnja 1945.
Split

Opunomoćstvo OZN-e Kotara Split šalje podatke OZN-i za Srednju Dalmaciju o propovijedima i djelovanju don Kaje Marovića i don Ante Škobalja, te o kamišarima u Lećevici

---

Opunomoćstvo OZN-e
Kotar Split
Solin 30/VI-45, br. 139/45

[614] Nečitko.

ODJELJENJU ZAŠTITE NARODA ZA
SREDNJU DALMACIJU

Šaljemo vam 15-dnevni izvještaj

/.../Kler:Don Kajo Marović K. Novi, propovjedao je o Napoleonu, koji je htio biti sam gospodar na zemlji, pa ipak je propao.Ovde don Kajo misli istovjetovati Napoleona sa našim Narodnim Vlastima./.../17/VI ov.g. don Kaja je rekao Jurčev Anti, da i oni u crkvi imaju JNOF-u i to najjaču, zatim je zbrojio ustaše, četnike, maćekovce, partizane i uopšte sve u crkvi./.../Škobalj Ante pop u D. Docu, često prilazi ustaškim raspoloženim elementime, a u zadnje je vrijeme angažovao 38 djece, koje ući i održava sa njima sastanke. 19 ov.mj. oko 6 h. na večer opazilo se je Ćosić Cvitu gdje mu nosi nešto u torbi. Takodjer se vidjaju djeca, kako mu nose žito. Održavaju vezu sa selom Putišići, odnosno ljudima njegovog mišljenja. 27 ov.mj. došao je Rabadan (fratar) u Lukšić, kod svoje rodbine, a istu večer je otišao kod Kaje Marović K.Novi na sastanak. Kaštela posjećuje fratar svaki 15 dana i sumja se da organizuje preko Kastelanski popova žene. Njega se stalno pazi i kroz Kaštela stalno ga se prati. Solinski i vranjički popovi su pomoć očekivali od naših vlasti. Sa njima se često vidja u razgovoru Žižić Marko.
Kamišari i vojni neposlušnici:
Po dobivenim podacima, razumjevamo da se kamišari nalaze u opč. Lećevice i to:Prdić Jakov Antin, usataša, Klepić Ivan Lukin (zvani, čača) ustaša, Genbišić (Pajtić) Stjepan ustaša, Bogić Petar ustaša, te neki Lićanin „Mlihota“, koji se nalazi kod njih. Do sada su se dva puta navraćali na trešnje kod tora „Tarabene“ Ivana pok. Mije, koji se nalazi izmedju K. Štafilića i Labina. Narod zagore se boji ovih banda i velu, kako su njih partizani zaboravili, da zašto se ne ćisti ovu bandu. Ova banda upada po noći na torove i krade po selima i prijete se narodu./.../

Smrt fašizmu – Sloboda narodu

Opunomoćstvo OZNE
Za Kotar Split
Va....[615] [v.r.]

M.P. [616]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

[615] Nečitko
[616] Pečat s grbom DFJ i tekstom „Okružno odjeljenje zaštite naroda – Ozna za srednju Dalmaciju Br. 1117 dne 2-VII-1945“

184.

13. srpnja 1945.

Dopis Opunomoćstva OZN-e Brač OZN-i za srednju Dalmaciju o Marcelu Štambuku iz Selaca na Braču, zatočenom u zatvoru u Savskoj cesti u Zagrebu

---

Opunomoćstvo OZNe – Brač –
Broj 88/45.
Dana 13.VII.1945 godine,

OKRUŽNOM

ODJELJENJU ZAŠTITE NARODA – O.Z.N.-i –

za srednju Dalmaciju

S P L I T

Savezno sa vašim dopisom pod brojem 1218/45 od dana 9.VII.1945 godine u prilogu vam dostavljamo 3 izjave, koje su o dotičnom Marcelu Štambuku dali njegovi mještani.

Iz samih izjava vidjetćete, kako se je gore navedeni Marcelo Štambuk htio da svojim mještanima učini dobar, na štetu drugih gradjana u Zagrebu. U ovom poslu mu je potpomagao Toma Ursić koji je bio u bliskoj vezi sa njime.

Po izlaganju njegovih mještana, vidi se da je bio jako zagrižen sa ustašluk, ali za njegove konkretne zločine nije niko ništa upoznat.

Drugarski vas pozdravljamo

Smrt fašizmu – Sloboda narodu

Opunomoćenik:

/Jerko Burazin/
... [v.r.]

M.P.[617] OZNI - Zgb[618]

---

[617] Pečat OZN-e za srednju Dalmaciju, br. 1218, 14.VII.1945.
[618] Nadopisano rukom

Odjeljenje Zaštite Naroda
OZNA-za Srednju Dalmaciju
Br. 1218/45 dne 25/7.45.

Odjeljenju Zaštite Naroda – OZNA – za Hrvatsku
II. Otsjeku,
Z a g r e b

U prilogu dostavljamo vam izjave evakuiranih rodoljuba po Nijemcima sa otoka Brača, protiv ustaše Marcelo Štambuka. Iz Selaca na Braču, koji je nastanjen stalno u Zagrebu. Prema dobivenim informacijama, Štambuk se nalazi u zatvoru ili logoru na Savskoj cesti.-

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Načelnik – kapetan,

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

185.

15. srpnja 1945.

Dopis Opunomoćstva OZN-e za kotar Vrgorac OZN-i za okrug Biokovsko-neretvanski o istražnom materijalu za veći broj osoba s područja Vrgorca i Imotskog

Opunomoćstvo OZN-e
za kotar Vrgorac
Br: 196/45.-
Dana 15/VII.1945.-

ODJELJENU ZAŠTITE NARODA – OZNA
Za Okrug Biokovsko-Neretvanski

Makarska

U prilogu Vam dostavljamo istražni materijal za lica koja bi mogla spasti pod vojni sud i sud nacionalne časti. Nismo klasificirali koji bi spali pod vojni sud, a koji po sud nacionalne časti već to uradite Vi prema Vašoj uviđavnosti.

Istražni materijal šaljemo sada za ove osobe:

1).- Lizatović Petar Ivanov iz Župe od samog početka uspostave N.D.H. stavio se u službu okupatora i domaćih izdajica-ustaša. Imao je specijalnu legitimaciju za kretanje danju i noću, izdanu od strane ustaša. Ratni špekulant i švercer.

2).- Luetić Petar pok. Kleme iz Župe – brat velikog župana, Bio je veliki saradnik ustaša i njihov špiun. Bježao je ispred N.O.V. Narod Makarske zna o njemu najbolje, jer je dole živio neko izvjesno vrijeme.

3).- Miloš Jakov pok. Frane iz Župe bio je prijatelj i saradnik ustaša a osobito velikog župana Luetića za kim i danas plače.

4).- Luetić Jure pok. Joze iz Župe bio je aktivni ustaški pristalica i špiun. Uvjek je vikao pak i danas viče protiv N.O. Pokreta.

5).- Lujetić Marinko Antin iz Župe je bio aktivni saradivač ustaša i okupatora. Kada su Njemci došli u Biokovo u desetom mj.44.g. bio je njihov tumač i špiun, a odlaskom Švaba iz Župe pobjegao je u Imotski.

6).- Luetić Josip pok. Ivana iz Župe bio je saradivač ustaša i okupatora. Partizanskim obiteljima nije htio dijeliti deke, već ih je grdio i proganjao.

7).- Garmaz Ivan pok. Mije iz Župe bio je aktivni pomagač ustaškog Pokreta. Uvjek je rovario protiv N.O. Pokreta pa i danas. Bio je ustašama povjerljiva osoba.

8).- Garmaz Josip pok. Ante iz Župe je ispočetka uspostave N.D.H. simpatisao N.O.Pokret i poslao svoja 4 sina u ustaše. Od ustaških vlasti je primao redovite deke te prema tome bio im je povjerljiva osoba.

9).- Mihaljević Stipe iz Dusine bio je simpatizer ustaša iz prvih dana. Zatim je išao u Talijansko-ustašku miliciju. Učestvovao je po raznim akcijama. Izgleda da je imao i vezu s kamišarima.

10).- Šalinović Jure – Jura iz Vel. Prologa bio je organizator zaštite, organizator divljih ustaša i Milicije sa Popom Sumićem i N.O.Pokret on je mrzio do skrajnosti. Samoinicijativno je zatražio Talijansku vojsku, koja je došla na Vel. Prolog za osiguranje od partizana.

11).- Šalinović Srećko iz Vel. Prologa je bio organizator ustaškog Pokreta na Vel.Prologu. Bio je Talijanski i Njemački tumač i isti je učestvovao u akcijama po selima Vrgorskog kotara. Bio je Talijanima i Njemcima povjerljivao osoba.

12).- Šalinović Mate-Mitar iz Vel.Prologa je bio Talijansko-ustaški milicioner. Učestvovao je po akcijama na Pelješcu i po Biokovu gdje je učestvovao u pljački, te je od iste donosio i kući. Bio je neko vrijeme kada su došle Švabe po nalogu Jerkovića – sreskog jer je za njega bio najpovjerljivije lice. Bio je i špiun.

13).- Ante i Mate Vekić iz Poljica išli su kao kolonisti 41. u Zrinj. Tamo su kao ustaše učestvovale u akcijama protiv partizana, kupili sposobne ljude za ustaše i uvjek rovarili protiv. N.O.Pokreta.

14).- Radić Rade pok. Ivana iz Koteza, koji je nagonio da se ide u ustašku vojsku, uvjek brblja protiv N.O.Pokreta i ispočetka je simpatisao ustaški Pokret.

15).- Marinović Mate – Leze iz Zavojana, koji je iselio u Slavoniju i tamo brbljao protiv pojedinih partizana iz Zavojana i pomalo bio ustaški nastrojen.

Također Vam šaljemo neke podatke iz a Martu Franić iz Vrgorca.

Napominjemo, da se svi navedeni u ovom dopisu sada nalaze kod svojih kuća.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

M.P.[619]

Opunomoćenik:
Potpis[620]

P.S.
Čekamo naređenje da nas obavjestite koga treba hapsiti od navedenih.

M.P.[621]

Original, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kut. 163

186.

16. srpnja 1945.
Zagreb

Dopis Zemaljskog odbora društva Crvenog križa Hrvatske Gradskom odboru društva Crvenog križa Hrvatske u Splitu o Ženevskim konvencijama i zarobljeničkim logorima

---

ZEMALJSKI ODBOR
DRUŠTVA CRVENOG KRIŽA
H R V A T S K E

[619] Pečat Opunomoćstva OZN-e za kotar Vrgorac
[620] Nečitko
[621] Pečat OZN-e za Okrug Biokovsko-Neretvanski, br. 181, 18.VII.1945.

BROJ: 650-1945. Zagreb, 16.-VII.-1945.

GRADSKOM ODBORU
DRUŠTVA CRVENOG KRIŽA HRVATSKE
U/

SPLIT[622]

Dragi drugovi!

U vezi sa uputama koje smo Vam dali, šaljemo Ženevsku konvenciju od 27. srpnja 1929. o postupku s ratnim zarobljenicima, da biste znali kakova prava i dužnosti Crveni križ ima prema zarobljeničkim logorima.

Ujedno Vas molimo da nas redovito izvještavate o svemu što ste poduzeli u vezi sa zarobljeničkim logorima, jer su nam ti izvještaji neophodno potrebni. Napominjemo, da šaljemo samo ovih nekoliko primjeraka Ženevske konvencije, a u koliko trebate više, onda si ostale primjerke sami umnožite. Odmah šaljite dalje tu Konvenciju na one kotareve u kojima postoje logori zarobljenika strane narodnosti.

Prošlog mjeseca poslali smo Vam upute za pripremu i samo vršenje Akcije prve pomoći Crvenog križa, a poslali smo Vam i plakate za tu Akciju. Do danas nas još niste izvijestili kakovu ste propagandu poduzeli po Vašim kotarevima u vezi uputa za tu Akciju, kao i za rezultate.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Propagandni odsjek:
Potpis [v.r.][623]

Sekretar:
Potpis [v.r.][624]

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.265, Oblasni odbor Crvenog križa za Dalmaciju, kut. 4

[622] Nadopisano rukom
[623] Nečitko
[624] Nečitko

187.

24. srpnja 1945.

Dopis OZN-e za srednju Dalmaciju Upravi zatvora OZN-e u Splitu kojim se traži prepraćenje Ante Merčepa, Jerka Ursića i Antona Babića OZN-i za srednju Dalmaciju

---

Odjeljenje Zaštite Naroda
OZNA-za Srednju Dalmaciju
Br. 1424/45 dne 24/7. 1945 g.

Upravi zatvora OZNE - Split

Zatvorenike: Merčep Antu, iz Katuna, Ursić Jerka Nikolina, iz Šolte i Babić Antona pok. Ivana, iz Kijeva – Sinj, otpustite i predvedite sa vašim kurirom u ovo Odjeljenje.-

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Načelnik – kapetan,

Merčep Ante, upućen OZNI-Šestanovac
Ursić Jerko, kući na Šoltu
Babić Anton p. Ivana, kući u Kijevo - Sinj[625]

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

[625] Nadopisano rukom

188.

25. srpnja 1945.

Dopis OZN-e za srednju Dalmaciju Upravi zatvora OZN-e u Splitu kojim se traži prepraćenje nekoliko zatvorenika u zatvor Vijeća vojnog suda za srednju Dalmaciju

---

Odjeljenje Zaštite Naroda
OZNA- za Srednju Dalmaciju
Br. 1267/45 dne 25/7.1945 g.

Upravi zatvora OZN – Split

Sprovedite u zatvor Vijeća vojnog suda za Srednju Dalmaciju slijedeće zatvorenike:

1. Čurčić Ljudevita pok. Joze, iz Omiša
2. Kovač Jozu pok. Tome, iz Priko-Poljica-Omiš
3. Mandić Božu pok. Bože, iz Zakučca-Omiš
4. Periš Franu pok. Jure, iz Srijana-Omiš i
5. Gojsalić Vicu pok. Ante, iz Kostanja-Omiš, jer su predani sudu na postupak.-

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Načelnik – kapetan,

25/VII. 1945 g.

1267/45

Vijeću Vojnog suda za Srednju Dalmaciju.-

Upućujemo vam zatvorenike:

1. Čurčić Ljudevita pok. Joze, iz Omiša
2. Kovač Jozu pok. Tome, iz Priko-Poljica-Omiš
3. Mandić Božu pok. Bože, iz zakučca-Omiš
4. Periš Franu pok. Jure, iz Srijana-Omiš i
5. Gojsalić Vicu pok. Ante, iz Kostanja-Omiš.

Prijave protiv imenovanih upućene su Javnom Tužiocu za okrug Srednje Dalmacije. Šaljemo vam njihove lične stvari.-

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Načelnik – kapetan,

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

189.

Kolovoz 1945.
Zagreb

OZN-a za Hrvatsku izvješćuje CK KP Hrvatske, Zagreb, da su "iz prihvatilišta Trogir pročišćeni [su] samo podoficiri i vojnici koji su bili u njemačkoj vojsci ranjavani ili odlikovani na Ist. bojištu, članovi kulturbunda, -IS.ZO- formacija "

[...][626]
ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA (OZNA)
ZA HRVATSKU
MINISTARSTVO NARODNE ODBRANE
FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE
Br. *680*
...[627] *VIII* 1945 god.
Z A G R E B

CENTRALNOM KOMITETU K.P. HRVATSKE

Dostavljamo Vam radi znanja slijedeće podatke koje smo primili od:

/…/

Iz Splita:
Iz prihvatilišta Trogir pročišćeni su samo podoficiri i vojnici koji su bili u njemačkoj vojsci ranjavani ili odlikovani na Ist. bojištu, članovi kulturbunda, -IS.ZO- formacija. Čišćenje vršimo u saglasnosti sa kap. Radovićem iz OZN-e za Jugoslaviju koji je došao po pitanju repatrijaca i centrom za Dalmaciju.

---

[626] Grb DF Jugoslavije.
[627] Nečitko; jednoznamenkasta brojka, očito početkom mjeseca.

Kod nas u zatvoru nalazi se Kirchbaumer Pavle, bivši šef "Meldekopfa" Šibenik, a kasnije član "Meldekopfa" Gospić. Istragu smo završili. Ako Vas interesuje, javite da li ćemo vam ga poslati.

Jučer stigla grupa od 154 repatrijaca-

/…/

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU!

M.P.[628] N a č e l n i k,
generalmajor
I.[629] Krajačić [v.r.]

Izvornik, strojopis,
Hrvatski državni arhiv, f. 1220, CK SKH, Politbiro/Izvršni komitet, Prilozi, Izvješća OZN-e, kut. 7 (fond je u sređivanju)

190.

3. kolovoza 1945.

Operativno odjeljenje Štaba II. JA upozorava Komandu splitskog vojnog područja na nesavjesnost pripadnika JA u obavljanju stražarske službe i da je redovna pojava da iz zarobljeničkih logora i kolona koje se sprovode zarobljenici bježe

---

P R E P I S

ŠTAB II JUGOSLAVENSKE ARMIJE
OPERATIVNO ODJELJENJE
Str. pov. broj 37
Dana: 3.VIII-1945 godine

KOMANDI SPLITSKOG VOJNOG PODRUČJA

Danas smo Vam uputili radiogram slijedeće sadržine:

Nesavjesnost naših boraca i rukovodioca u vršenju stražarske službe svakog dana sve više dolazi do izražaja. Redovne je pojava da iz zarobljeničkih logora, kolona

[628] Okrugli pečat: OZNA Odjeljenje zaštite naroda za Hrvatsku Ministarstva narodne odbrane Federativne Jugoslavije (u sredini grb DF Jugoslavije).
[629] Ivan.

zarobljenika koji se sprovode pješke ili sa vozom ili bilo na koji drugi način ili mjesto, zarobljenici i druga lica koja se sprovode, bježe. Ima slučajeva masovnog bježanja, manjih i većih grupica, a ne samo pojedinačno.

Nadležne starješine ostale su pri ovom problemu podpuno pasivne bez da su preduzele bilo kakovu istragu, utvrdile krivce, primjenili kaznu ili nastojale da se kod jedinica čim prije otklone ovakove nesmotrenosti i propusti u službi, te poboljša nastava i razvije osjećaj odgovornosti. Sa ovakovim stanjem mora se odmah prestati. Uložiti maksimum truda da se jedinice koje vrše ova osiguranja čim prije obuče pravilnim vršenjem stražarske službe i osiguranja uopšte, da se pojača kontrola nad počinjenim jedinicama, te djelovima za osiguranje i stražama, da se za svaki propust i labavo vršenje službe uzima na odgovornost i krivci strogo kažnjavaju. Da se straže koje vrše službu osiguranja u pokretu sprovode voz, kolonu itd. obuče u pravilnom primanju i predavanju onoga što sprovode i osiguravaju, tačno po sastavljenom spisku i broju drugoj jedinici koja preuzima.

Za sve ponovljene greške slične prirode ovaj štab će uzimati na odgovornost pored neposrednog krivca i njegove predpostavljene starješine.

Potvrdite prijam naredjenja Operat. gen. Gošnjak broj 372.

S.F. ------ S.N.

Polikomesar-pukovnik Komandant-generallajtnant:
Rade Žigić v.r. M.P. Ivan Gošnjak v.r.

Prepis ovjerava: Načelnik-potpukovnik M. Pavlović v.r. M.P.

Da je prepis vjeran svojem originalu tvrdi i ovjerava:
Šef kancelarije:
M.P. Mijo M. Vidanić v.r.

KOMANDA SPLITSKOG VOJNOG PODRUČJA
.....[630]
Povj. 7/45
13.VIII [631]

Svim Jedinicama Ovoga Štaba
Dostavlja Vam se gornje radi znanja i strogo tačnog pridržavanja i izvršavanja.-
S.F. ---------- S.N.

Polikomesar-Kapetan: M.P.[632] Komandant-Kapetan

Ovjereni prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 195 , Zbirka dopunskih preslika arhivskog gradiva iz inozemnih arhiva – Arhiv oružanih snaga – Beograd, kut. 42, P-VPV Komanda Sp. Pod. 43-45.

[630] Nečitko.
[631] Pečat.
[632] Nečitko.

191.

3. kolovoza 1945.
Split

Vojni sud za oblast Dalmacije donosi, na temelju Ukaza o davanju amnestije od 3. kolovoza 1945., odluku da se Andriji Akrapu iz Biska (Sinj), kojeg je Vojni sud Komande područja srednje Dalmacije 30. siječnja 1945. osudio na kaznu od 24 mjeseca prisilnog rada i osam godina gubitka građanskih prava, oprašta ostatak od ukupno izrečene kazne

---

VOJNI SUD ZA OBLAST DALMACIJE
Sud. br. 35/45 od 3. VIII. 1945.

Vojni sud za oblast Dalmacije u krivičnom predmetu protiv osudjenika Akrap Andrije pok. Petra koji je presudjen od strane Vijeća vojnog suda Kom podr. Sred. Dalmacije pod sud br. 35/45 od 30.I.1945.g. na kaznu od 24 /dvadeset i četiri/ mjeseca prisilnog rada i 8 /osam/ godina gubitka gradjanskih prava donosi ovu

O D L U K U

I. Saobražava se udarena kazna čl. 1. i X. Zakona o Vrstama kazne, te ista glasi ovako na 24 /dvadeset i četiri/ mjeseca prisilnog rada bez lišenja slobode i 8 /osam/ godina gubitka političkih prava.

II. Oprašta se u smislu čl. VI. točka 1. ukaza o davanju amnestije od 3. VIII. 1945., osudjeniku ostatak od ukupno izrečene kazne.

III. Temeljem točke II. ovog dispozitiva imenovani se po izdržanoj kazni pušta na slobodu dana 17.VIII. 1945., te ima pravo na osnovu ove odluke na besplatnu vožnju do Biska u roku od pet dana računajući od dana izdanja ove odluke.

R A Z L O Z I

Pošto se kod osudjenika stiču predpostavke u smislu ukaza o davanju amnestije od 3. VIII. 1945. iz člana VI. točka 1., a primjenom čl. 1. i X. Zakona o vrstama kazne, to je bilo red donjeti odluku kao gori.

Sekretar Vojnog suda: Vučićević Vučićević [v.r.]	M.P.[633]	Predsjednik Vojnog suda: poručnik Jenjić Jenjić [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.55, Vojni sud 8. korpusa NOVJ, kut. 3.

[633] Okrugli pečat: Vojni sud VIII Korpusa Vojne Oblasti N.O.V.J. (u sredini zvijezda petokraka).

192.

9. kolovoza 1945.
Trogir

Sekretar partijske jedinice Prihvatilišta za repatrijaciju ratnih zarobljenika i interniraca – Trogir daje podatke Kotarskom komitetu KPH Trogir o kandidatima za članstvo u Partiji i o zloporabi položaja ekonoma Jerka Radovnikovića

---

Prihvatilište
za repatrijaciju ratnih zarobljenika
i interniraca – Trogir
Br. Službeno 1945
9-8-1945[634]

KOTARSKOM KOMITETU K.P.H.
TROGIR

U vezi Vaseg dopisa od 17.VII.1945 god, izvještavam Vas po svakoj tocci postavljenog plana svim partijskim jedinicama u vojsci i na terenu./.../
Organizacioni zadaci.

/.../2. Sa kandidatima i simpatizerima se dosta radi, dok skojevaca nema. Kako dolazi nova straza, uvjeren sam da ce i njih biti. Jednog kandidata i to Radovnikovic Jerka, ekonoma, partijska jedinica ga je izbacila iz kandidatstva radi njegovog necasnog i prljavog rada u pogledu hrane koja mu je bila povjerena kao ekonomu cijelog Prihvatilista. Drugog kandidata Pecar Rudia cemo u najskorije vrijeme primiti kao clana K.P.J./.../

SMRT FASIZMU - SLOBODA NARODU!

Sekretar partijske jedinice

Brajnović Vinko [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, reg.4

[634] Tekst ispisan na četvrtastom pečatu koji je otisnut

193.

21. kolovoza 1945.
Split

Komanda splitskog vojnog područja izvješćuje Štab II. streljačkog bataljuna, da štabovi koji daju osiguranje kod koncentracijskih logora moraju voditi dnevnik rada "u kojem će svakoga dana unijeti gdje, koliko i na kojem mjestu su bili uposleni zarobljenici, kakvi su rezultat rada postigli"

Komanda Splitskog Vojnog područja
(Opšti Otsjek)
Pov. Broj ...[635]/45. dne 21.VIII.1945 god.

ŠTABU II. STRELJAČKOG BATALJONA

Prema naredjenju Štaba ...[636] pov. broj 128 od 25. jula oni štabovi koji daju osiguranje kod koncentracionih logora, voditi će dnevnik rada u kojem će svakoga dana unijeti gdje, koliko i na kojem mjestu su bili uposleni zarobljenici, kakvi su rezultat rada postigli. Isto tako unositi sve eventualne nepravilnosti pri upotrebi zarobljenika u pogledu punog i najkorisnijeg iskorišćavanja istih, te će izvještavati ovo područje - Opšti Otsjek, koji će prema potrebi intervenirati.

Osim toga ovo područje će na temelju izvadka iz tog dnevnika slati izvještaj Armiji svako 15 dana sa predlogom za bolje i korisnije korištenje radnih snaga

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Politkomesar major S.O.	Šef Otsjeka-poručnik: potpis nečiljiv	Komandant, kapetan: Mirko Borić s.r.

Split 25/45
22/VIII 1945[637]

SVIM JEDINICAMA OVOG BATALJONA

Prednji dopis Komande S.V.P. dostavlja se u prepisu s tim da prema navedenom i postupite te da u izvještaju rada dostavljate u prilogu i izvještaj iz navedenog.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

KOMESAR KAPETAN:	KOMANDANT: *po ovlašćenju* *ađutant*[638] M. Vujasin [v.r.]

[635] Nečitko.
[636] Nečitko.
[637] Nadopisano rukom.

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, 0195, Zbirka dopunskih preslika arhivskog gradiva iz inozemnih arhiva – Arhiv oružanih snaga - Beograd, kut. 42, P-VPV Komanda Sp. Pod. 43-45.

194.

21. kolovoz 1945.

Potvrda Prihvatne stanice Jugoslavenske armije o preuzimanju uhićenih osoba

Jugoslavenske armije
Prihvatna stanica
Broj: služ.
Bari, dne 21.8.1945.

POTVRDA

kojom se potvrdjuje da smo primili od Prihvatne stanice J.A.

11 (jedanaest) uhapšenika

te se obavezujemo da ćemo iste odmah po dolasku u Split po cijenu života iste predati žive i zdrave našim vlastima.

Gornje potvrdjujemo svojim vlastoručnim potpisima:

M.P.[639]

Prodanović[640]
P[641] Vinko
Potpis[642]
Pečar Franc

Original, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kutija Repatrijacija

[638] Nadopisano rukom
[639] Pečat Prihvatne stanice Jugoslavenske armije
[640] Ime nečitko
[641] Prezime nečitko
[642] Nečitko

195.

23. kolovoza 1945.
Marina

Zapisnik Mjesnog NOO Marina o rješavanju položaja oduzete crkvene zemlje i oduzimanju kuće „narodnog neprijatelja“ Ante Cvitanovića pok. Joze

---

Mjesni N.O. – Marina
Upravni Odjel br.
dne 23/VIII.45

Predmet. rješavanje o crkovnom zemljištu

ZAPISNIK

Donašajuć odluku N.O. u zajednici sa J.N.Frontom, Marina dne „23/VIII 45 G. U vezi odluka riješavanja zemalja koje su pripadale crkvi. U saglasnosti u vezi zemlje zvane braska Draga[643], Koju je dao tadanji crkovnar Jakus Ivan pk. Mate iz Marine ovlašten sam sebe i popa Jure Vukušića izdao je zemlju zvanu Braska Draga[644] Matijaš Jozi pk. Šimuna 3), iz Marine.
Te se donaša zajednićka odluka između N,O. I J.N. Fronta uz prisustvu od 25 seljaka donosi se sljedeća odluka.

S. F. S. N.
ZAKLJUČAK

Donašajući odluku naroda i J.N. Fronta Sljedeći.

Oduzima se zemlja crkovna od gore spomenutog i daje se 1. Gaćini stipan pk.mate 2. Frleta Ivka pk. Pavla obojica iz marine. Dok spomenutom ostaje samo ono što je zasadjeno lozom uz opravdanu natplatu tj. da izdaje N.O. dohodak koji je pripada

II.

Izdaje se kuća nar. neprijatelja Cvitanović Ante pk. Joze ----------

[643] Nadopisano rukom
[644] Nadopisano rukom

„“““““““ XX Crkovna da uživaju do osposobljenja njegove kuće Rinčić Radi iz Marine.
U vezi voda da se ne smije saditi sa njome kupus i zalivati.
Protiv ćobana da se povede strogoću i kažnjivanje.
Očistiti bunar na raniscu
Počistiti selo u vezi ruske delegacije

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 537, NO općine Marina, kut. 24

196.

27. kolovoza 1945.
Marina

Seoski NOO Marina dostavlja Kotarskom NOO Trogir zapisnik o saslušanju seljaka i don Jure Vukušića o nezakonitom pretresu njihovih kuća od Narodne milicije i tajnika JNF-a

---

Seoski N.O. Marina.
Upravni odjel
Broj /Službeno/
Dana 27/VIII.1945.

Kotar, N.O. Trogir.
Upravnom Odjelu

Zapisnik Preslušanja.

Između stranaka doli navedeni koji optužuju Druga Tajnika J.N.F. Marina i Narodne milicije, kojaje pridignuta sastrane Tajnika J.N.F. na raspolaganje, za pretresanje doli spomenuti kuća.
Ito Miše Ante pk. Marina i Rudan Ante Pk. Stipana
i Don Jure Vukušića Cvitanović Frane pk. Viska Palada Marina pk. Joze Matijaš Stipana Jozina Paramana Ante viska.
I, Miše Ante pk. Marina da zašto muse kuća došla da pretrese u noći u 10 sati dana 26/VIII. t.g.

II. Rudan Ante pk. Stipana isti traži damuse razjasni da zaštomuse kuća pretresla u 10 ipo sati iste noći.

III. Don Jure Vukušić izjavljuje damuse pretresla soba u 11, sati iste noći idaje pretreseno mirno i isti su otišli mirno odnjega.

IV.Cvitanović Frane pk. Viska Traži damuse saopći usled noćnog pretresa a da nezna uzroka zaštomuse kuća pretresla kadaje drug Tajnik J.N.F. iziša iz kuće istije zvao moju ženu Matiju da ide šnjime a da ona neće iči sa šnjime pošto da on nije nju pustija ni kadaje ona nosila karavanu, istomeje bija pretres u 12 sati

V. Palada Marin pk. Joze isti traži damuse razjasni zaštomuse kuća pretresla u 12 sati istog noći i štala otvorena.

istome žena prijavljuje daje Narodna Milicija repetirala pušku nanju i ušli ukuću i ista optužuje dasu bili pijani.

VI. Matijaš Stipan Jozin optužuje da oće damuse rastumači da zaštoje njegova kuća pretresena u 1. sat iste noći, ioptužujem dasu bili pijani idasu pravili noćni nered i pucali iz pušaka,

isti spomenuti Matijaš Stipan izjavljuje daje Jakus Ivan otvorija prozor i dasumu od Milicije neki reko da zatvori prozor da u protivno daće puca.

I.Rudan Ante pk. Stipana predlaže svidoke Miše Zorka pk. Marina i Rudan Ursa ud. Ante

II.Don Jure Vukušić predlaže svidoke Rinčić Ivanicu ud. Bartula i Rinčić Vicu ž. Marka.

III. Cvitanović Frane pk. Viska svidoci Matijaš Luce ž. Mate

IV. Palada Marin pk. Joze Svidoci Racetin Kate ud, Ante i Racetin Jako ud. Stipana i Matijaš Luce ž. Mate.

V, Matijaš Stipan Jozin svidoci su Matijaš Mate pk. Nikole Radić Marin pk. Ante i Radić Jakov pk. Mate.

svi otužitelji i svidoci su iz ovog Odbora.

S. F. ------ S. N.

Proćelnik | Presednik

A. Cvitanović [v.r.] [645] | J. Šalov [v.r.][646]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 537, MNO Marina, kut. 24

[645] Ante Cvitanović „Tončilo“, r. 1912. u Marini, predsjednik MNOO Marina od 1943. (Josip Miliša: Učesnici ... , Trogirski kraj ..., str. 1027)

[646] Jozo Šalov, r. 1906. u Marini. Bio je predsjednik MNOO Marina (Josip Miliša: Učesnici ..., Trogirski kraj ..., str. 1031)

197.

30. kolovoza - 1. rujna 1945.
Split

Gradski odbor društva Crvenog križa u Splitu traži od OZN-e srednje Dalmacije podatke o Đuri Babiću iz Kukara (Vrlika), kojeg je OZN-a srednje Dalmacije uputila u NOV i PO Jugoslavije/JA u XXVI. Diviziju

---

GRADSKI ODBOR DRUŠTVA CRVENOG KRIŽA U SPLITU
Br: *612/45* U Splitu, 30-VIII-1945.

O.Z.N.A. SREDNJE DALMACIJE
S P L I T

Šaljemo vam priloženu upitnicu za druga Babić Djura pok. Mile iz Kukara-Vrlika, kojega je OZNA Srednje Dalmacije uputila u N.O.V. da nam odgovorite u koju je jedinicu dotični upućen. On je već tražen u XXVI. div. ali je majka dobila odgovor da ga tamo nema.

Smrt Fašizmu - Sloboda Narodu!

M.P.[647] Tajnik:
Bilač V. [v.r.]

[...][648]
OKRUŽNO ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA - OZNA
ZA SREDNJU DALMACIJU
Br. sl. dne 1 septembra 1945.g.[649]

Gradskom Odboru Društva Crvenog Križa
S p l i t

Povraća Vam se predmet sa izvještajem da se po ovome traženju obratite spomenutoj diviziji sa napomenom da bi se imenovanoga tražilo kod podređenih joj jedinica, pošto je istoj upućen na raspored.-

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

---

[647] Okrugli pečat: Gradski odbor društva Crvenog križa Split (u sredini križ).
[648] Grb DF Jugoslavije.
[649] Pečat.

M.P.[650] Načelnik kapetan:
...[651] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 265, Oblasni odbor Crvenog križa za Dalmaciju, kut. 1.

198.

1. rujna 1945.
Split

Dopis OZN-e za srednju Dalmaciju Opunomoćstvu OZN-e za kotar Hvar o Tereziji Jakovac iz Dalja

---

ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA OZN-a
SREDNJE DALMACIJE
Split, 1-IX-1945, broj: 1722/45 U evidenciji zanimljivih[652]

Opunomočstvo OZN-e za kotar Hvar

H V A R

U vezi Vašeg dopisa broj 188/45 od 13-VIII-45 izvještavamo Vas slijedeće:

U Dalju se još i danas nalazi Jakovac Terezija žena Petra, hrvat, subotarka. Ona se za vrijeme NDH-a nije isticala politički, već se je bavila subotarstvom i nastojala je tu vjeru što jaće proširiti. Za vrijeme NDH-a dolazi li su više puta kod iste neki mladić i djevojka iz Dalmacije, valjda iz Hvara, a po oslobodjenju je doša neki stariji čovjek takodjer iz Dalmacije.

U vezi brojaka, koji se nalaze u njenom pismu oni se odnose na psalme iz Sv. Pisma Starog Zavjeta, jer ta sekta čita samo Psalme i štuje subotu, radi ćega se zove „Subotarka“.

Na istoga ipak pripazite i imajte ga u vidu.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

---

[650] Okrugli pečat: Okružno odjeljenje zaštite naroda OZNA za Srednju Dalmaciju (u sredini grb DF Jugoslavije).
[651] Potpis nečitak.
[652] Nadopisano rukom

Načelnik – kapetan:

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

199.

9. rujna 1945.
Hvar

Dopis Kotarskog NO Hvar Kotarskom narodnom sudu u Hvaru o konfiskaciji imovine don Jakova Račića, župnika u Grablju, strijeljanog 1944.

Kotarski Narodni Odbor – Hvar – Konf. 20/45[653]
Upravni odjel
Br. 1842/I/45
Hvar, dne 9.IX.1945 god. M.P.[654]

PREDMET: Račić don Jakov pk. Ivana
iz Vrbanja, župnik u Grablju – kon-
Fiskacija imovine

Kotarskom Narodnom Sudu
u
H v a r u .

Presudom Vojnog suda pri Komandi srednje-dalmatinskog otočkog područja od 3.I.1944 god. bez br. osudjen je Račić don Jakov pk. Ivana, župnik u V. Grablju na kaznu smrti strijeljanjem kao narodni neprijatelj za počinjena djela, navedena u citiranoj presudi, koja je priložena u prijavi Jurić Josipa pk. Marina. *Br.1826/I45*[655]

Presuda je izvršena.

Nakon izvršenja presude imonovanom je bilo konfisicirano 20 hl. vina u korist N.O.V.-e.

---

[653] Nadopisano rukom
[654] Pečat Kotarskog narodnog suda Hvar, Br. R61/45, 15. rujna 1945.
[655] Nadopisano rukom

Likvidirani narodni neprijatelj ostavio je za sobom pokretne imovine i dio ostavštine iza smrti svog oca, koji se sastoji od nekretnina, upisanih u zemlj. knjigama kat. općine Vrbanj.

Pošto gorenavedenom presudom nije bila izrečena i kazna konfiskacije imovine uopće, to se u smislu stava 7/Točke 18 Objašnjenja od 21.7.1945. br.3141/45 k članu 28 zak. o konfiskaciji imovine i o izvršenju konfiskacije od 9.6.1945. br.36 prijavljuje se gornji predmet u svrhu, da sud preispita, dali je presuda propustila donijeti odredbu o kazni konfiskacije imovine osudjenog i u jasnom slučaju, da se donese naknadno presudu o konfiskaciji, ocjenjujući konkretno okolnosti ovog slučaja.

Prilaže se popis pokretne imovine.

Zemlj. i katast. podatci biti će naknadno podneseni.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Pročelnik:
/Tonko Novak/
u.z.[656]

M.P.[657] ... [658] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu,f.210, Kotarski sud Stari Grad – Hvar, kut. 7, Konf.20/45

200.

9. rujna 1945.
Hvar

Dopis Kotarskog NO Hvar Kotarskom narodnom sudu u Hvaru o konfiskaciji imovine Dinka Račića, brata župnika don Jakov Račića

---

Kotarski Narodni Odbor – Hvar –
Upravni odjel
Br. 1843/I/45
Hvar, dne 9.IX.1945 god.

PREDMET: Račić Dinko pk. Ivana iz
Vrbanja – konfiskacija imovine - M.P.[659]

[656] Nadopisano rukom.
[657] Pečat Upravnog odjela Kotarskog NO Hvar
[658] Potpis nečitak.
[659] Pečat Kotarskog narodnog suda Hvar, Br. R62/45, 15. rujna 1945.

Kotarskom Narodnom Sudu

u

H v a r u .

Račić Dinko pk. Ivana, zemljoradnik iz Vrbanja, bio je pod sumnjom, da se u društvu sa svojim bratom, likvidiranim narodnim neprijateljem don Jakovom Račićem bavi špijunažom u korist okupatora i domaćih slugu.

Kad je zaprijetila opasnost, da okupator stupi nogom na ovaj otok N. Vlast odredila je Račić Dinku da ide u zbijeg. Imenovani se nije htio odazvati tom pozivu; tako da ga se je uhapsilo, ali je on uspio iz kamiona pobjeći. Bio je ponovno uapšen i pritvoren. Iz pritvora je uspio pobjeći. Kad je bio po treći put uhvaćen i odveden, pokušao je ponovno pobjeći, ali u času bježanja bio je ubijen iz vojničke puške od komandanta bataljona XI. brigade.

Likvidirani narodni neprijatelj bio je oženjen. Za sobom ostavio je ženu i jedno dijete.

Protiv imenovanog nije još bio poveden postupak za proglašenje narodnim neprijateljem.

Isti je za sobom ostavio nepokretnog imanja iz nasljedstva zajedničke ostavštine pok. oca, koje nekretnine leže na području kot. općine Vrbanj.

Pošto u postupku, koji će se zavesti ima mogućnosti, da imenovani bude proglašen narodnim neprijateljem i osudjen na konfiskaciju imovine, to se u smislu čl. 28. zak. o konfiskaciji imovine prijavljuje ovaj predmet u svrhu donošenja presude o konfiskaciji i provedbe iste, ocjenjujući konkretno okolnosti ovog slučaja.

Zemlj. i kat. podadti biti će naknadno podnešeni.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Pročelnik:
Tonko Novak/
u.z.[660]
M.P.[661] ... [662] [v.r.]

Odjel Unutrašnjih Poslova Konf. 22/45[663]

[660] Nadopisano rukom.
[661] Pečat Upravnog odjela Kotarskog NO Hvar
[662] Potpis nečitak.

Kotara – Hvar –
Br. 119/I/46 M.P.[664]
Hvar, dne 11. veljače 1946g.

Predmet: Račić Dinko pk. Ivana iz
Vrbanja – konfiskacija imovine –
Na Br.Konf.22/45

Kotarskom Narodnom Sudu
u
Hvar.

Poduzetim izvidima ustanovilo se je, da djelovanje ubijenog Račić Dinka pk. Ivana nije sadržavalo skrajnosti protunarodnog učina radi kojeg bi se imao zavesti postupak i provesti konfiskacija.-

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

M.P.[665]

Načelnik:
/Dušan Marić/
[v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu,f.210, Kotarski sud Stari Grad – Hvar, kut. 7, Konf.22/45

[663] Nadopisano rukom
[664] Pečat Kotarskog narodnog suda Hvar, 15. veljače 1946.
[665] Pečat Upravnog odjela Kotarskog NO Hvar

201.

26. rujna 1945.

Dopis Obavještajne sekcije Komande splitskog vojnog područja OZN-i za srednju Dalmaciju o osobama iz Trogira koje „ubacuju neprijateljske parole“

KOMANDA SPLITSKOG VOJNOG PODRUČJA
OBAVJEŠTAJNA SEKCIJA
Pov. Broj: 31/45
D n e : 26. IX. 1945. U kartoteku[666]

Opunomoćstvo OZN-e za Sred. Dalm.
Split[667]

Od našeg obavještajca u Trogiru dobili smo podatke o nekim osobama iz Trogira koje ubacuju medju narod razne neprijateljske parole:

1. BARIČEVIĆ CVITA žena Stipana, gostioničarka. Govori ljudima da ne glasaju za Tita već za kralja, te da se treba držati staroga jer da nas samo to može spasiti.

2. DRAZIĆ ANDRICA žena Stipana. Govori da je današnja vlast izrabljivačka, da su na vlasti samo lupeži.

Obe su četnički nastrojene.

3. Župnik padre IGNACIJE govori i bezobrazno se izražava protiv zakona koji oduzima crkvi zemlju. Isti je ustaški nastrojen.

Ukoliko već niste sa gornjim upoznati, smatramo potrebnim da vas o tome izvjestimo radi znanja i postupka.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Šef sekcije:
...[668] [v.r.]

M.P.[669] M.P:[670]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 41., 11.36.4., 30/99

[666] Nadopisano rukom
[667] Nadopisano rukom
[668] Potpis nečitak
[669] Pečat OZN-e za srednju Dalmaciju, br. 2123/45, 28.IX.1945.
[670] Pečat Komande splitskog vojnog područja, Opšti odsjek

202.

2. listopada 1945.
Split

Dopis OZN-e za grad Split OZNI-i za Dalmaciju o događajima koji su se zbili tijekom predizborne kampanje

---

ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA – OZNA
ZA GRAD SPLIT
Br. 1301, dne 2.X.45.

ODJELJENJU ZAŠTITE NARODA ZA HRVATSKU
Centru za Dalmaciju

Predizborna kampanja 2.X.1945.god.

1. Danas u 11 sati fratri u samostane Gospe od Zdravlja dijelili su milostinju „siromasima“ od 5 do 10 dinara. Bilo je dosta onih koji su to tražili.
2. Šaljemo vam dva prepisa pisma Marije radić, koji je kao letak dijeljen u Zagrebu. Priloženi original donesen je iz zagreba i dijeli se u gradu od ruke do ruke. Namjeravaju ga preštampati i masovno dijeliti.
3. Bačeni letak vjerojatno nije od mačekovaca. Bijesnu su na izdavače koji sa nepravilnošću po sadržaju mogu da ih kompromituju. Po svim znakovima do sada izvor letka su popovi. Posjedujemo original jednog primjerka, pa ćemo kontrolisati neke sumnjive mašine.
4. Na putu smo da dodjemo do prepisa poslanice, pak ćemo vam je dostaviti. Prema izjavi jednog svećenika poslanica je upućena drugu Titu, Bakariću i izgleda upoznali su s njom sve federalne vlade.
5. Radio bari je javio da je pobjegao iz Jugoslavije jedan pop koji priča o strahotama u zemlji i nevidjenom teroru.
6. Roje Slavko se sprema na put za Zagreb gdje se namjerava zadržati oko 20 dana.
7. U gradu su bacili parolu da se sva ustaška i četnička „vojska“ iz svih logora koncentriše na granice Jugoslavije u Austriji.
8. U nekim lokalima sinoć su pjevali „svanula zora, svanuo dan“ /prof. Ante Luetić i četnik Ante Barić, trgovac šešira sa drugima/. Isto tako, pjevali su neki seljaci i radnici u jednoj gostionici kraj ribarnice.
9. U gradu se govori, a naročito medju reakcijom da je izašao prvi broj Grolove „Demokracije“. Očekuju je željno.

Kako prije nije bilo nikoga u vašem Odjeljenju, to smo mi već obavijestili Oblasni komitet.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Načelnik-kapetan
...[671][v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 168

203.

3. listopada 1945.

Obavijest OZN-e za srednju Dalmaciju o Mati Šoliću koji se otpušta iz logora

---

Okružno odjeljenje zaštite naroda – OZNA
za srednju Dalmaciju
Br. 1967/45, dne 3.X.1945.g.

Ministarstvu N.O. Demokratske Federativne Jugoslavije
/Odjeljenje za ratne zarobljenike/

Beograd

Na vaš dopis pod brojem 2259/45 od 23.VIII.1945. god. povračamo vam molbu zarobljenika ŠOLIĆ MATE pok. Ivana.

Isti nam je još za vrijeme stare Jugoslavije poznat kao alkoholičar i skitnik, kojemu u opće nije bilo drago raditi, a pokoravao se onom režimu koji je bio na vlasti.

Dolaskom oklupatora u VI. mjesecu 1941. god. otselio je kao kolonista sa čitavom obitelji u Slavoniju /selo Treštanovac kod Požege/. Do VI. mjeseca 1944. god. nije bio u Paveličevoj vojsci i do tada se nije isticao kao protunarodni elemenat. Poznato nam je da je poslije VI. mj. 1944. god. stupi u ustaše, ali njegovo djelovanje kao uniformisanog ustaše kroz to vrijeme nije nam poznato.

[671] Potpis nečitak

Mišljenja smo da bi se isti otpustio iz logora i uputio u svoj okrug, kako bi mi dalje provjeravali njegovo djelovanje kao ustaše.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

M.P.[672]

Načelnik Odjeljenja
kapetan:
M. Čolak

Original, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kutija Presude Okružnog suda u Splitu

204.

4. listopada 1945.
Trogir

Komesar Prihvatilišta za repatrijaciju ratnih zarobljenika i interniraca Trogir obavješćuje Kotarski komitet KPH Trogir i politkomesara Splitskog vojnog područja o dva stražara koji su neprijateljski raspoloženi prema NOP-u

---

Prihvatilište
za repatrijaciju ratnih zarobljenika
i interniraca – Trogir
Br. 458 1945
5/X 1945 [673]

KOTARSKOM KOMITETU K.P.H. TROGIR
I

POLITKOMESARU SPLITSKOG VOJNOG PODRUČJA
SPLIT

[672] Pečat OZN-e za srednju Dalmaciju
[673] Tekst ispisan na četvrtastom pečatu koji je otisnut na ovome mjestu

----

Dostavljam Vam desetodnevni izvještaj o kulturno-prosvjetnom-polickom radu u ovom Prihvatilištu i to od 26.IX do 6.X.1945 god.
Politicki rad kroz ovih deset dana svodio se za ovo vrijeme u radu sa personalom Prihvatilista i strazom iz Strijelackog bataljona Split. Repatriraca nije bilo./.../
Neprijateljskog rada, sirenja letaka, proglasa, kao i propagandnog materijala nije bilo medju personalom i strazom, dok jedino dva strazara, inace rodom iz okoline Zadra su neprijateljski raspolozeni prema NOP-u. Ubjedjuje ih se, ali skoro bez ikakova rezultata. O istima bi trebalo da povede racuna Stab Strijelackog bataljona u Splitu./.../
Samo Prihvatiliste se je obavezalo raditi za narod sveke nedjelje u ciscenju rusevina i raznih drugih radova, te smo se zato povezali sa civilnim vlastima, i cekamo poziv.

SMRT FASIZMU – SLOBODA NARODU!

Komesar Prihvatilista

Brajnović Vinko [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, reg.4

205.

16. listopada 1945.
Marina

Dopis sektorskog rukovodstva Marine KK KPH Trogir o parolama Jure Senjanina iz Svinaca o omladini koja je „vadila svecima oči“ i drugim parolama s terena

---

Sektorsko rukovodstvo Marina-Partije.
Marina, 16-X-1945 godine.

Predmet: Mjesečni izviještaj

Sek.ruk.Partije.

Kotarskom Komitetu K.P.H.

Trogir

Politička situacija:

/.../ Pop nije čitao „poslanicu“, a partijska organizacija-SKOJ i druge a i čitav narod su upoznati sa sadržajem pastirskog pisma i namjere reakcije koje su u predizbornoj kanpanji. /.../Iskrsnula je parola na sektoru:Dana 12-X-45 Senjanin Jure iz Svinaca je govorio u Vinišćima:Da je omladina vadila svecima oči, a ti isti omladinci su na licu mjesta prozelenili. Odveli su ih odma u Splitu. S time on hoče omladinu da zastraši sa nekim „baukom“. Dana 8-X-45 god. Kvarantan Marin iz Drvenika je rekao da kada nije izišla opoziciona lista da će biti izbori zaustavljeni. I da vojska neče imati pravo glasa. Narod je vidio da je jednom riječju laž, i nije polagao važnosti. Pop ne dolazi ima 28 dana na Drveniku a kada dojde ide samo u njega.
Pop u selu Marini više ne predika, jer je naglasio starim ženama da on neče više da predika i da seoska omladina ne voli a da če on stati na raspoloženju omladine. Od istoga se ne čuje nešto naročita, ali vjerovatno postoji nje istomišljenici preko kojih on prosperira i šalje u narod kojekakve parole./.../

Smrt fašizmu-sloboda narodu.

Sekretarsek.rukovodstva
Marine

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, reg. 4

206.

27. listopada 1945.

Popis osoba s vrgoračkog područja koje su likvidirane tijekom rata

---

Opunomoćstvo OZNe
za kotar Vrgorac
Br.402 dne 27.X.1945.

OKRUŽNOM ODJELJENJU ZAŠTITE NARODA OZN-a
BIOKOVO-NERETVA

MAKARSKA

Predmet:
Spisak lica, koja su
streljana bez osude voj-
nog suda, od početka N.O.P.

1.- Erceg Vid pok. Ivana, rodjen 15.VI.1898.,god. u Vrgorcu. Osudjen na smrt. Kažnjen kao špijun, a isti je uvjek bio protiva pokreta.
2.- Erceg Josip pok. Šimuna, rodjen 22.III.1896.god. u Vrgorcu. Osudjen kao špijun i suradnik okupatora.
3.- Erceg Ivan pok. Mate, rodjen 10.XI.1916.god. u Vrgorcu. Osudjen na smrti, kao špijun. Bio je aktivni suradnik okupatora.
4.- Paker manda kći Ante, rodjena 21.III.1888. god. Vrgorcu. Osudjena na smrti kao špijunka.
5.- Delić Nedo pok. Luke, rodjen 3.XII.1902. god. u Vrgorcu. Osudjen na smrti kao špijun i aktivni suradnik okupatora.
6.- Hrstić Marko pok. Ante, rodjen 1.IX.1904.god. u Vrgorcu. Osudjen na smrti kao špijun i suradnik okupatora.
7.- Jerkušić Iva ž. Ivana, rodjena 10.XII.1903.god. u Vrgorcu. Osudjena smrti kao špijunka.
8.- Hrstić Petar Matin, rodjen 22.II:1918.god. u Vrgorcu, Osudjen smrti kao špijun.
9.- Hrstić Joka ž. Ivana, rodjena 19.II:1892. god. u Vrgorcu. Osudjena smrti kao špijunka.
10.- Jerkušić Kata ud. Ivana, rodjena 10.IX.1999.god. u Vrgorcu. Osudjena smri, kao špijunka.
11.- Hrstić Fila ž. Ante, rodjena 9.II:1907.god. u Dragljanu. Osudjena smrti kao špijunka.
12. Hrstić Lovre pok. Ivana, rodjen 26.VIII:1883.god. u Vrgorcu. Osudjen smrti, kao špijun i suradnik okupatora.
13.- Matić Mijo pok. Ivana, rodjen 26.V.1899.god. u Vrgorcu. Osudjen smrti, kao špijun i

suradnik okupatora.
14.- Matić Iva ž. Mije, rodjena 10.X.1898.god. u Vrgorcu. Osudjena smrti, kao špijunka.
15. Markotić Mate pok. Josipa, rodjen 24.XI.1879.god. u Vrgorcu. Osudjen smrti, kao špijun i suradnik okupatora.
16.- Markotić Ivan pok. Mate, rodjen 13.V.1913.god. u Vrgorcu. Osudjen smrti kao špijun i suradnik okupatora.
17. Martinac Iva ž. Petra, rodjena 23.IX.1894.god. u Vrgorcu. Osudjena smrti kao špijunka.
18.- Markotić Ante pok. Josipa, rodjen 13.V.1913.god. u Vrgorcu. Osudjen smrti, kao špijun i suradnik okupatora.
19. – Rakić Ante pok. Mije, rodjen 3.IX.1894.god. u Vrgorcu (Plana). Osudjen smrti, kao špijun i suradnik okupatora.
20.- Granić Petar pok. Jure, rodjen 1.X.1904.god. u Banji.[674] Osudjen smrti, kao špijun i suradnik okupatora.
21.- Franić Mate pok. Jure, rodjen 13.X.1902.god. u Vini.[675] Osudjen smrti, kao špijun i suradnik okupatora.
22.- Luetić Marko pok. Marijana, rodjen 1870.god. u Župi. Osudjen smrti, kao špijun i suradnik okupatora.
23.- Roglić Ivan Nikolin, rodjen 1910. god. u Župi. Osudjen smrti, kao špijun,
24.- Miloš Jure pok. Marka, rodjen 1920.god. ui Župi. Osudjen smrti, kao špijun i suradnik okupatora.
25. Miloš Mila pok. Joze, rodjena 1912.god. u Župi. Osudjena smrti, kao špijunka.
26.- Barbir Ante pok. Mate, rodjen 1881.god. u Draževitićima. Osudjen smrti, kao špijun.
27.- Barbir Toma pok. Mate, rodjen 1920. god. u Draževitićima. Osudjen smrti, kao ustaša.
28.- Pivac Nikola pok. Ante, rodjen 1897.god. u Zavojanu. Osudjen smrti, kao špijun.
29.- Pivac Joze pok. Ante, rodjen 1890.god. u Zavojanu. Osudjen smrti, kao špijun.
30.- Jukić Mirko pok. Ivana, rodjen 1902.god. u Zavojanu. Osudjen smrti, kao špijun.
31.- Ančić Nikola pok. Grge, rodjen 1917.god. u Zavojanu. Osudjen smrti, kao špijun.
32.- Ančić Tereza ud. Grge, rodjen 1887.god. u Zavojanu. Osudjena smrti, kao špijunka.
33.- Jukić Kata ž. Ivana, rodjena 1905.god. u Zavojanu. Osudjena smrti, kao špijunka.
34.- Pervan Ljubica pok. Dane, rodjena 1920.god. u Kokorićima. Osudjena smrti, kao špijunka.
35.- Pervan Marja ud. Tome, rodjena 1888.god. u Kokorićima. Osudjena smrti, kao špijunka.
36.- Rakić Ante pok. Jure, rodjen 1897.god. u Višnjici. Osudjen smrti, kao špijun.
37.- Krstičević Nikola Jurin, rodjen 1902.god. u Umčanima. Osudjen smrti, kao špijun.
38. Grgić Rade pok. Ivana, rodjen 1918.god. u Vlaci. Osudjen smrti, kao špijun i suradnik okupatora.
39.- Grgić Marija pok. Ivana, rodjena 1920.god. u Vlaci. Osudjena smrti, kao špijunka.
40.- Grgić Joze pok. Jakova, rodjen 1892.god. u Vlaci. Osudjen smrti, kao špijun.
42.- Katavić Andja pok. Mate, rodjena 1906.god.Osudjena smrti, zato što je kazala talijanima za skloništa robe svojih susjeda, kao špijunka.
43.- Radalj Joze pok. Grge, rodjen 1911. u Vlaci. Osudjen smrti, kao njemački

[674] Nadopisano rukom
[675] Nadopisano rukom

gestapovac, a isti je uvjek bio lopov.
44.- Tolj Manda ž. Joze, rodjena 1866.god. Osudjena smrti, kao špijunka. Iz sela Stilja.
45.- Granić Petar pok. Jure, rodjen 1911.god. u Stiljama. Osudjen smrti, kao ustaša.
46.- Grljušić Ante pok. Mate, rodjen 1912.god. u Stiljama. Osudjen smrti, kao špijun ustaški i talijanski.
47.- Tolj Bariša pok. Ivana, rodjen 1905.god. u Stiljama. Osudjen smrti, kao ustaša i aktivni neprijatelja N.O.P.-a.
48.- Jujnović Mate pok. Jure, rodjen 1894.god. u Kozici. Osudjen smrti, kao neprijateljski špijun.
49.- Antinović Ante Ivanov, rodjen 1897.god. u Kozici. Osudjen smrti, kao špijun i doušnik ustaški i talijanski.
50.- Katić Matija ž. Joze, rodjena 1914.god. u Kozici. Osudjen smrt, kao špijunka koja je pokazala talijanima magazin od robe.
51.- Rudež Frane pok. Joze, rodjen 1913.god. u Kozici. Osudjen smrti, kao špijun.
52.- Rudež Joze Antin, rodjen 1888.god. u Kozici.Osudjen smrti, kao špijun i protivnik N.O.P.-a.
53.- Pavić Mila Ivanova, rodjena 1923.god. u Kozici. Sudjena smrti, kao špijunka.
54.- Odžić Ivan pok. Cvitana, rodjen u Rašćanima. Osudjen smrti, kao špijun i ustaški i talijanski suradnik.
55.- Peković Ivan pok. Marka, rodjen u Rašćanima. Osudjen smrti kao ustaški suradnik i špijun.
56.- Kovačević Mila, rodjena u rašćanima. Osudjena smrti, kao špijunka.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

M.P. [676]

Opunomoćenik:
Buklijaš

Original, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kut. 163

[676] Pečat Opunomoćstva OZN-e za kotar Vrgorac

207.

31. listopada 1945.
Beograd

Obavijest III. odsjeka OZN-e Jugoslavije OZN-i za srednju Dalmaciju o sprovođenju ratnih zarobljenika

---

Odjeljenje zaštite naroda (OZNA)
Ministarstva narodne odbrane
Federativne Jugoslavije
III. otsjek
PN. Br. 2859
31.X.1945.god.
Beograd

Sprovode se ratni zarobljenici.

ODELJENJE OKRUŽNE OZNE SREDNJA DALMACIJA

Sprovode se tome Odelenju ratni zarobljenici i to:

1. Šolić Ivanov Mate iz Brštanova[677]
2. Brkljačić Matin Ivan iz Konjskog[678]

koji su se do sada nalazili u logoru.

Po izvršenom isledjenju postupite po zakonu.
Prilog: molba i Vaši izveštaji.
Prijem istih potvrdite.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu.

M.P.[679] Po nalogu[680] ŠEFa ODSJEKA

~~POTPUKOVNIK~~

kapetan[681]

Mil. Rak...[682]

---

[677] Mjesto nadopisano rukom
[678] Mjesto nadopisano rukom
[679] Pečat III. otsjeka OZN-e Ministarstva narodne odbrane Federativne Jugoslavije
[680] Nadopisano rukom
[681] Nadopisano rukom
[682] Nečitko

M.P.[683]

Pušteni na slobodu[684]
Potpis[685]

Original, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kutija Presude Okružnog suda u Splitu

208.

31. listopada 1945.
Marina

Dopis Povjerenstva OZN-e za rajon Marina Opunomoćstvu OZN-e za Kotar Trogir o radu „neprijatelja“ u trogirskim selima, o „saboterskom“ radu odbornika i krađama zadrugara

---

POVJERENSTVO za
REON MARINA dan 31-X-1945 g

OPUNOMOĆSTVU OZN-e za KOTAR
TROGIR

/.../ Teren
----------Kroz ovo zadnje vrijeme, obilazuči tere i upoznajuči se sa govorom nezadovoljnika koji bi htjeli omesti rad izbora kao i ostalo. Dana 28-X Matijaš Jovana kči Ivana iz Vrsina, svađajuči se sa Odbornicima rekla je šta slušate naređenje jednog četnika misleči na Tita. Ista je pokvarena, bila je u Segetu u pokvarenoj kući. Po naredjenju Kotarske Vlasti nesmi se kretati iz svog sela, ista to naređenje ruši i krečese gdi bilo.

[683] Pečat OZN-e za srednju Dalmaciju, Br. Služb. Dne 14.XI.1945.g.
[684] Nadopisano rukom
[685] Nečitko

Dana 23-X narodni neprijatelj koji je izgubio pravo glasa Radic Ivan Pok Ante iz Orljaka, napa je Odbornike i Bogavčič Antu /maturana/, zato šta su odbornici dali Radiča kuču /maturanu/ koja je Radiču ta kuča kufiskovana sa strane N. Vlasti. Isti je rekao Odbornicima da je to kuča njegova i da če ga ubiti komuje nanovo oduzme, govoreči štočemi vlast, a Bogavčiča Antu /maturana/ je istjera iz kuče i kuču oduzeo za sebe i akmu je kufiskovana ta kuča u XI mjesecu 1944 godine, vidise gdi je poces nanovo taj neprijatelj Radič Ivan /trkulja/ govori ti i raditi proti N.O.P.

KLER

Na ovom terenu se nalazi jedan pop Vukušić Jure, koji ovih zadnjih dana stoji povučen, videči da nema nikakovog uspjeha kod naroda, Isti prima iz Splita paslirski list preko poste, ito svako balo vremena, ali preko tog lista nije poznato da nešto izdaje štanpi. Isti se povezuje sa Obiteljom Ante Rudana i Ivana Jakusa obojica iz Marine, ali to njiovo poveživanje i razgovor ne izlazi vani, tako da nisunam poznati njiovi razgovori.

N.O.O.

/.../Odbornik Orljaka Radič Joze, koji uvjek sabotira u svakim radu a malo i radi, tako da i širi parole protiv današnje u prave. Dana 29-X otvoreno je govorio prid narodom da če se osveti ti Orljačanima koji su krivi da su partizani ubili njegovog sina, tako daga je svoselo zamrzilo. Izjavljuje to povjerenik Stipe Petrov./.../U Najeve presjednik Najev Ante sabotira u radu tako da izbigava posalu, tjera zadrugu iz svoje kuče ili damu platu fit, nestarase za narod več gleda svoje interese. Tako narod Najevi tražu da ga se iz baci iz vlasti./.../

ZADRUGE

----------/.../Takođe zadrugar Božan Svetin iz Svinaca dana 28-IX ukrao je 1000 dinara iz zadruge, to izjavljuje povjerenik Božan Filicijo, članica Božan Tičina je svoju staru maramu dala u zadrugu za razdjelu a uzela novu, i na buru naroda je od govorila ja ču radi ti šta me volj pa komi šta more, isti povjerenik izjavljuje./.../

Smrt fašizmu - Sloboda narodu.

Povjerenik za reon

Tadija [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, reg. 4

209.

1. studenog 1945.
Split

Dopis OZN-e za srednju Dalmaciju Opunomoćstvu OZN-e za kotar Vis o Anici Davidović

ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA OZN-a
SREDNJE DALMACIJE
Split, 1.XI.-45; Broj: 2189/45

Opunomočstvo OZN-e za kotar Vis

V I S

Izvještavamo vas da je Anica Davidović sa svojom sestrom Ljubicom živila u Obrenovcu. Njoj je muž streljan od POJ-a, te za vrijeme okupacije bila je dosta povučena.

Medjutim iza oslobodjenja postala je skroz pasivna i nije nikakvo čudo da se tako ponaša, jer one tek sada osjećaju koliku štetu im je naio gubitak davidovića. Radi toga iste treba kontrolisati i imati ih stalno uvidu.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Načelnik-kapetan:

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

210.

4. studenog 1945.

Dopis OZN-e za srednju Dalmaciju OZN-i Nova Gradiška o kažnjeniku Marku Lujetiću dopremljenom iz kaznione u Trogiru

---

Odjeljenje Zaštite Naroda
OZNA-za Srednju Dalmaciju
Br. _____ dne 4/XI.45

Odjeljenju Zaštite Naroda – OZNA – za okrug,

Nova Gradiška

Kažnjenik Lujetić Marko upućen je iz Kaznione-Trogir pred 10 dana u kaznionu Nova Gradiška. Dostavljamo vam ovjerovljene izvadke iz njegovih pisama koja je pisao kući u kojima se prijeti našim drugovima – prvoborcima. Onaj vrlo opasan bandit i potrebno ga je i u samoj podvrći strogoj kontroli.-

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Načelnik-kapetan,

Marko je pisao sestri da mu piše na
? adresu (? ga je posjećivao
u kaznioni Trogir). Treba doznati
tko je taj ? i gdje radi.-[686]

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

[686] Nadopisano rukom

211.

5.studenoga 1945.
Split

Dopis Gradskog odbora Crvenog križa u Splitu Oblasnom odboru Crvenog križa za Dalmaciju sa izvješćem i o stanju i potrebama kažnjeničkog logora Firule

GRADSKOM ODBORU DRUŠTVA CRVENOG KRIŽA U SPLITU

Br. 697/45 U Splitu 5-XI-1945

OBLASNOM ODBORU DRUŠTVA CRVENOG KRIŽA
za DALMACIJU
---

1) Priloženo vam dostavljamo u duplikatu izvještaje o stanju i potrebama socijalnih ustanova u našem gradu.
2) Dostavljamo vam u duplikatu izvještaj o stanju i potrebama KAŽNJENIČKOG LOGORA – Firule.
3) Nadalje vam dostavljamo u duplikatu prepis dopisa br: 2912/45 kojeg smo primili od FILIJALE OPĆEG RADNIČKOG I NAMJEŠTENIČKOG OSIGURANJA U SPLITU.

Crveno pocrtano je ono najpotrebnije u čemu te ustanove oskudijevaju.
Molimo vas da gornje proslijedite ZEMALJSKOM ODBORU DRUŠTVA CRVENOG KRIŽA HRVATSKE i da nas o tome obavijestite.

7 priloga.[687]

Smrt Fašizmu – Sloboda Narodu!

Tajnik: ...[688][v.r.]

M.P.[689]

---

[687] Nadopisano rukom
[688] Potpis nečitak
[689] Okrugli pečat s natpisom „Gradski odbor Crvenog Krsta Split“ u čijoj je sredini crveni križ

13. listopada 1945.

Dopis Marije Baldasar, rukovoditeljice socijalne sekcije Crvenog križa, rejon Lučac Oblasnom odboru Crvenog križa Split o posjetu kažnjeničkom logoru Firule u Splitu

---

Marija Baldasar
rukovodioc socijalne sekcije
Crvenog Križa
Rejon Lučac
13.X 1945.

Oblasnom Odboru Crvenog Križa
Split

Ovim izvještavam Oblasni Odbor, da smo dne 8.X1945 sa drugaricama Bubalo, Miše i Lucijom Radojković[690] posjetili kažnjenički logor Firule. Tom prilikom smo predali komesaru logora određene lijekove. Od logorskog liječnika bili smo zamoljeni da se pobrinemo još za slijedeće lijekove i sanitni materijal:

1.) Multivitamin
2.) Vitamin „C“
3.) ... [691] acid. Borici 10%
4.) ... [692] zinci ovid.
5.) ...[693] Ichtyoli
6.) vate što više
7.) gaze
8.) zavoja razne veličine
9.) vaselin alb.
10.) Ampl. „cardiazol“
11.) škare, pincete, šprice i nož
12.) tabl. Burow
13.) ...[694] Sulfurat

---

[690] Nadopisano drugim rukopisom
[691] Nečitko
[692] Nečitko
[693] Nečitko
[694] Nečitko

14.) obuču
15.) odječa
16.) pokrivači
17.) konce
18.) sapun

Osim toga bile smo upozorene da u logorskoj ambulanti je vrlo malo vate, gaze i povoja nemaju uopće. Vrlo potrebite su ampule „cardiazola“, te škare, pincete šprice i nož.
Susretljivošću druga komesara i komandanta bilo nam je omogučeno pregledati čitav logor i uvjerili smo se da je svugđe savršeni red i čistoča. Opazili smo ali, da je dosta ljudi bez pokrivača i slamarica, te se pokrivaju papirom i tako isto papir postavljaju ispod sebe namjesto slamarice.
Krojačka i postolarska radiona trebaju konca.
Od druga komandanta bile smo upozorene da je za žene osobito potrebno rublje, jer time oskudjevaju.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu.

Marija Baldasar

_____

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 265, Oblasni odbor Crvenog križa za Dalmaciju, 1945.-1952., kut. 1

212.

5. studeni 1945.
Split

Dopis OZN-e za srednju Dalmaciju OZN-i za grad Zagreb o Marku Biliću iz Doca Donjeg, zatočenom u logoru „Zagreb“

_____

ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA OZN-a
SREDNJE DALMACIJE
Split, 5.XI.45.; Broj: _____

ODJELJENJU ZAŠTITE NARODA OZN-a za ZAGREB

Z A G R E B

U logoru „Zagreb“ nalazi se Bilić Marko Jozin, rodjen u Donjem Docu, kotar Split, pomorski radiotelegrafista.

Od je za vrijeme bivše Jugoslavije sa Dr. Brankom Jelićem, i valentom iz Klisa vršio propagandu za ustaški pokret u Južnoj Americi. Za vrijeme NDH-a pisao je u ustaškoj „Mladeži“ protiv NOP-a. Bio je presjednik Radničke komore u Zagrebu. U povlačenju Njemaca povukao se je sa njima i u Austriji bio zarobljen.

Šaljemo Vam u prilogu prepis izvadka iz ustaške Mladeži i 2 pisma, koje je on poslao ustaškom načelniku općine Priko – Poljica, i pismo koje je načelnik poslao njemu.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Šef Otsjeka – kapetan: Načelnik Odjeljenja – kapetan:

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

213.

7. studenog 1945.
Lepoglava

Pismo Stjepana Dominkovića iz KPD Lepoglava

Lepoglava, dne 7.XI.1945. godine

Zdravo druže komesaru!

Stekao sam malo vremena da ti se javim sa par redaka, u kojima ću ti napomenuti da sam dobro i zdravo, kao što i tebi želim lijepo zdravlja.e

Druže komesaru o novostima ti mogu javiti da su dana 5.XI.1945. godine, u 9 sati na večer, razbojnici logora „Firule“ napravili bjegstvo, te je uspjelo pobjegnuti njima 66 torici, muškaraca i 6 ženskih. Od ženskih je pobjegla Mara komesar, Tereza, Manda i Kristovička, te još dvije druge. Od muških u kojima si i Ti imao povjerenje, pa si se prevario, pobjegli su: Veić, Visković, Gracin, Obrad i Dubaić.

Spremalo ih se je za bjegstvo skoro 150, ali smo ostale uspjeli sprijećiti. Bjegstvo sam spriječio ja, Crnogorac, Gugić i Burija. Dedu, Sevediju i Bokana isto smo sprijećili u bjegstvu, kao i mnoge druge, koji se danas nalaze odvojeno od nas t.j. oni su pod istragom. Dedo je priznao pred OZN-om da su oni zaključili najprije poklati sve partizane, pa onda pobjeći. Dedo je takodjer priznao da su oni još u Splitu namjeravali pobjeći. Od nas je odstranjeno još 60 ljudi, koji su bili u pokretu za bjegstvo. Kalmeta, Vajko, Mornar i danica Jenić su pod istragom OZN-e. Još da ti spomenem od odbjeglih dva Štrkalja i dva Maričića.

Sjeti se dobro one konferencije, koju si ti održao u našoj sobi, kada si rekao da bi ti pustio 90 % ljudi i da imaš u njih povjerenje. Slabo si ih procjenio, neznajući koga imaš pred sobom. Dominković je dalje vidio i znao je tko su ti razbojnici.

Za sada više ništa, nego te pozdravljam, kao i komandanta i sekretara. Sve najbolje želi Vam vaš osudjenik.

S. F. - S. N.

Dominković Stjepan s.r.

P.S. Pozdravlja Vas Gugić, Burja i Stevo Crnogorac, kao i Marijan Topizka.-

Pišite nam odmah na adresu:

Kazneno-popravni Dom

Lepoglava

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

214.

8. studenog 1945.
Split

Komanda splitskog vojnog područja obavještava Štab I. streljačkog bataljuna na Gripama, da je Štab II. JA dostavio naređenje Ministarstva narodne obrane DF Jugoslavije povodom učestalih bjegstava ratnih zarobljenika koji se nalaze po logorima ili na raznim radovima, a koje točno propisuje čuvanje zarobljenika

---

KOMANDA SPLITSKOG VOJNOG PODRUČJA
II. Jugoslavenske Armije
Opšti otsjek
Broj: Str. Pov. 218/45. Dana 8.XI.1945 god.

Štabu I. Strelj. Bat .K.S.D.P.
G r i p e

Štab II. Jugoslavenske Armije, operativno odjelenje dopisom Str. Pov. broj 157/45. od dana 25.X.1945 god. dostavlja naredjenje slijedećeg sadržaja:

"Ministarstvo Narodne Obrane D.F.J. Generalštab - Kabinet - sa Str. Pov. brojem 223/45. od 7.X.1945 god. dostavlja slijedeće:

U zadnje vrijeme su učestala begstva ratnih zarobljenika koji se nalaze po logorima ili na raznim radovima.

Za čuvanje ratnih zarobljenika Streljački bataljoni, komandi Vojnih područja daju najslabije vojnike, mahom starce, neobučene, ...[695] se, pa čak i one koji su doskora bili u neprijateljskim redovima. Stražari su često slabo naoružani, a katkada samo po nekoliko metaka ili sa puškom jedna vrste, a municijom druge. Pored toga to ljudstvo nedisciplinovano je i intimno sa zarobljenicima.

Da bi se sve ovo otklonilo

N a r e d j u j e m :

1. Da čuvanje zarobljenika u VRŠCU i KOVINU preuzmu jedinice K.N.O.

2. Da Armije na svojim teritorijem povećaju budnost prema ratnim zarobljenicima. Da se ljudstvo za čuvanje ratnih zarobljenika povremeno obavezno smjenjuje.

3. Da se odredjeno ljudstvo za čuvanje zarobljenika snabdije ispravnim oružjem sa dovoljno zdrave municije. Gdje je potrebno treba dodijeliti ...[696] ili puškomitraljeze.

---

[695] Nečitko.
[696] Nečitko.

4. DA se rukovodioci dodijeljenog ljudstva za čuvanje zarobljenika povezuju sa štabovima zarobljeničkih bataljona i koordiniraju rad sa istima.

Dostavlja Vam se prednje Naredjenje Generalštaba, da se u svemu postupi po tački 2, 3, 4, istog naredjenja. Naredjenje pažljivo proučite i nedostatke kod naših jedinica i Štabova, koji čuvaju ratne zarobljenike što pre otklonite. Isto tako ponovno proučiti naredjenje ovog štaba Str. pov. broj 37/45. od 3.VIII.1945 god. i sprovesti ga u život do najnižih jedinica i Štabova.

Personalno odjelenje i odjelenje za organizaciju i popuno ovog Štaba preduzeti će odmah odgovarajuće mere, da se za čuvanje ratnih zarobljenika odredi ljudstvo /rukovodioci i borci/ bolje kvalitete, kojem netreba da se neprestano skreće pažnja, što znači vojnički u smislu i u očima naroda intimnost sa zarobljenicima. Tako gdje se nemože izvršiti smjena odmah, uputiti u svaki zarobljenički bataljon nekoliko disciplinovanih lica /jednog rukovodioca i nekoliko boraca/, koji će povratiti red i disciplinu i svaku pojavu prijateljstvu sa zarobljenicima oštro suzbije.

Komanda Artiljerije ovoga štaba izdati će potrebno naredjenje, da se ljudstvo koje čuva ratne zarobljenike naoruža ispravnim oružjem i municijom. Pored pušaka, u svaki bataljon zarobljenika izdati osiguravajućem ljudstvu po 4. automata.

Komanda pozadine, preko otsjeka za zarobljenike i Komande vojnih Područja, skrenuti će pažnju Komandama matičnih komanda logora, štabovima zarobljeničkih bataljona i rukovodiocima osiguravajućeg ljudstva na delikatnost njihove službe, i predočiti im teške posljedice u slučaju povrede iste. Pored toga naglasiti da u slučaju bekstva ratnih zarobljenika krivica odgovornih lica u tom pogledu raspravljati će se sudskim putem.

Prednje naredjenje važi za štabove, koji daju privremeno osiguranje ili samo sprovodnike zarobljenika.

Prednje Vam se dostavlja radi znanja i strogog pridržavanja.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

.....:[697]

M.P.[698] …[699] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, 0195, Zbirka dopunskih preslika arhivskog gradiva iz inozemnih arhiva – Arhiv oružanih snaga – Beograd, kut. 42, P-VPV Komanda Sp. Pod. 43-45.

[697] Nečitko.
[698] Nečitko.
[699] Potpis nečitak.

215.

12. studenog 1945.

Dopis OZN-e za srednju Dalmaciju OZN-i za Hrvatsku, II. otsjek kojim se zahtjeva potraga za župnicima s omiškog područja don Boži Jugini, don Ivanu Sudiću i don Jozi Prelasu

---

Odjeljenje Zaštite Naroda
OZNA – za srednju Dalmaciju
Br. _____ dne 12/XI.45

Odjeljenju Zaštite Naroda – OZNA – za Hrvatsku
II. Otsjek,

Z a g r e b

Za vrijeme okupacije živjeli su na kotaru Omiš popovi: don Bože Jugina, župnik iz sela Dubrave, don Ivan Sudić, župnik iz sela Jesenica i don Jozo Prelas, mladji, župnik iz sela Srijana. Sva tri ogriješili su se o NOP saradjujući sa ustašama. Kada su vidjeli da im prijeti opasnost od NOV, pobjegli su u Zagreb. Naročito se banditski prema NOP-u odnosio don Ivan Sudić. Kada su naši borci napadali žandarmerijsku kasarnu u selu Gata, kotar Omiš, on je bodrio i prisiljavao žandare da daju otpor, boreći se sa puškom u ruci skupa s njima i nije htio da se predaju iako je namjera žandara bila predati se. Njegova je obitelj dobila obavjest da se uputio kući mjesec dana po oslobodjenju Zagreba, ali ovamo ni do danas nije došao, pa se vjerojatno u Zagrebu ili nekom drugom mjestu skriva, odnosno dobio župu. Sva ona trojica naročito su se isticali u gonjenju i predvodjenju naroda u povlaćenju iz Zagreba.

Molimo da bi se za istima tragalo.-

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Šef Otsjeka-kapetan, Načelnik – kapetan,

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

216.

15. studenog 1945.
Split

Zarobljenički logor "Firule" Split izvješćuje Crveni križ u Splitu, da su od 11 dostavljenih zarobljeničkih dopisnica 9 otpremili u Dubrovnik, jer se naslovljeni zarobljenici sada nalaze u Dubrovniku, a dvije dopisnice im vraćaju i pretpostavljaju da se naslovljeni nalaze u logoru u Šibeniku

---

Zaroblj. logor
Firule=Split
Br. sl. dne 15/XI 1945.

[...][700]
KOMANDA
ZAROBLJENIČKOG LOGORA
FIRULE

C R V E N O M K R S T U
S P L I T

od dostavljenih 11 zarobljeničkih dopisnica 9 komada smo odpremili u Dubrovnik pošto su isti prije bili kod nas a sada se nalaze u Dubrovniku. Ostale 2 šaljemo Vam natrag, mislimo da se nalaze u logoru Šibenik, ali nismo sigurni.

S.F. - S.N.

Politkomesar p.p.: *S.O* — M.P.[701] — Komandant poručnik: ...[702] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 265, Oblasni odbor Crvenog križa za Dalmaciju, kut. 1.

[700] Zvijezda petokraka.
[701] Okrugli pečat: Komanda zarobljeničkog logora (u sredini zvijezda petokraka).
[702] Potpis nečitak.

217.

Bez datuma[703]
Marina

Seoski NOO Marina upućuje Kotarskoj komisiji za ratnu štetu u Trogiru popis „pomagača okupatora“ koji su ubijeni „od strane NOV“

Seoski N.O. Marina
Upravni odjel
Broj
Dne

KOTARSKOJ KOMISIJI ZA RATNU ŠTETU
TROGIR

U vezi vašeg dopisa broj 25. od dneva 8-XI.1945. g. sa kojinam javljate i daje te upustvo. Prema čl. 24 Pravilnika o prijavljivanju i utvrđivanju ratne štete.
da su Mjesni Odbori dužni prijaviti onu štetu koja je ostala ne prijavljena kao i poginula i nestala lica koja nisu prijavljena.
Pošto je istih dole spomenuti imovina prijavljena preko odjela narodnog gospodarstva, Kotara Trogir, a lica su bila pomagači okupatora i ista su poginula sa strane N.O.V. a tobivam bili sledeći.

1. Cemović Frane Josipa, italijanski fašista
2. „ „ Kate ž „ „ pomagač italijanskog fašista
3. Cvitanović Ante pok. Joze „ „
4. Šalov Anka ud. Frane „ „
5. Rudan Ante Blaža „ „
6. Cvitanović Vicko Rafajela pomagač njemačkog fašizma

S. F. S. N.

Pročelnik Presjednik

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 537, NO općine Marina, kut. 24

[703] Vjerojatno je riječ o studenom 1945.

218.

Studeni/prosinac 1945.
Split

OZN-a srednje Dalmacije izvješćuje o stanju na njihovom području, posebno o "ustaško-četničkim bandama", "djelovanju reakcionarnog dijela bivših građanskih stranaka" i "kleru" te o djelovanju OZN-e, Narodne milicije i raspoloženju naroda

---

USTAŠKO-ČETNIČKE ORUŽANE BANDE

Našom aktivnošću u saradnji sa Narodnom Obranom i jedinicama XIX Divizije uspjeli smo pohvatati osam bandita na našem okrugu, i to: Dva na kotaru Omiš (Čotić Vlade i Čotić Nedjelko) koji su se skrivali u Mosoru i imali su vezu sa svojim familijama, a preko njih sa mačekovskim reakcionerima u Omišu i Splitu. Ti reakcioneri upučivali su im letke koje je izdala Marija ud. Radić, a pisali su im pisma u kojima su naglašavali da se nastoje svakako povezati sa ostalim škriparima. Nakon saslušanja kod nas, odnosno u opnumoćstvu OZNe Omiš upućeni su OZNi XIX Divizije, jer su ih oni tražili, pošto su njihove jedinice učestvovale u hvatanju. Pri upučivanju sporazumili smo se da ih treba likvidirati. Medjutim bandit Ćotić Vlade pobjegao je OZNi XIX Divizije, skačuč kroz prozor II kata, a Nedjelko je likvidiran. Zatim su uhvačeni u saradnji sa Narodnom Obranom ustaški banditi Bilandžić Jure, Jozin iz sela Maljkova, kotar Vrlika i Kojić Marko iz Potravlja kotar Sinj. Oba su poznati ustaški banditi, a naročito Bilandžić i kao takovi su likvidirani. Oni nijesu bili aktivni u oružanoj grupi, već su bili bunkerisani oko kuća, gdje su i uhvaćeni. Na kotaru Split uhvaćen je ustaški bandit Banić Drago, Martinov iz sela D. Dolac, koji se je skrivao u Mosoru bunkerisan i nije bio aktivan. Predat je OZNi XIX Divizije, jer su njihove jedinice učestvovale u hvatanju i kod njih je likvidiran. Na kotaru Sinj uhvaćena su dva ustaška bandita, Brajković Ante, Markov, iz sela Krušvara-Dicmo i Bralić Bože pok. Ivana iz sela Sičanih-Dicmo. Bralić je u hvatanju pokušao bježati, te je tom prilikom teško ranjen i nalazi se u bolnici na liječenje. S njima je bio i bandit Radović Filip Petrov iz sela Radošića. On nije uhvaćen, za njim se dalje traga. Ova trojka jedino je bila aktivna na ovom kotaru, ali naročitih zločinačkih ispada nije počinila. Oni su više pisali i bacivali letke po selima, na koje su udarali štambilj "Sedma Križarska Bojna Jajce", sa ustaškim grbom u sredini. Ova trojka bila je povezana sa franjevačkim samostanom u Sinju, preko Radović Stjepana, Petrova iz Radošića brata od bandita Radović Filipa. On i bandit Brajković Ante priznali su na saslušanju, da su primali direktive od Fra Bernardina Medvida iz samostana Sinj. Fra Bernardin poslao im je u septembru ove godine križiće od mjedi i medalju od aluminija (nabožne medalje), s tim da križ stave na kapu umjesto slova "U", a medalje sa strane kape. On im je obrazložio skidanje slova "U" kao nužno potrebno, jer da su ustaše omražene u narodu, a kad se promjeni današnje stanje, da će se opet nositi "U". On im je dalje sugerirao, da se svakako nastoje povezati sa jačom grupom-onima u Bosnu jer da na ovaj način samo

lutaju i mogu vrlo lako nastradati. Oni su zaista krstarili po kotaru Sinj radi hvatanja veze sa ostalima, ali kažu, da nisu na nikoga naišli iako im je govoreno da ih ima u Svilaji veći broj. S njima je bio povezan i župnik u Dicmu Don Mate Džakula. Don Džakulu, Gra Medvida i još šest važnijih jataka uhapsili smo. Bandita Brajkovića i Bralića nismo likvidirali radi uspjeha istrage protiv fratra i popa i kasnijeg svijedočenja pred sudom. Na kotaru Vrlika prijavio se je četnik Jojić Dušan Nikolin, iz sela Civljani, rodjen 1924 godine. On nije bio u oružanoj grupi, već se je skrivao bunkerisan oko svoga sela gdje ga je hranila njegova obitelj. Radi toga jer se je sam prijavio nismo ga likvidirali.

Sadašnje stanje banda na našem okrugu, koliko ih mi vodimo kao otsutne, a nisu poginuli što mi znamo, broji 28 ljudi i to: Kotar Omiš - 1 (Vlade Čotić koji je nedavno pobjegao), kotar Split - 8 četnika (Ovi se uopće nigdje ne pojavljuju, a mi ih vodimo jer su bili u četničkim formacijama. Neki od njih pokazivali su se ovoga ljeta kroz Kaštela, jer su svi rodom iz Kaštela (Kotar Muč - 5, Kotara Sinj - 8 (od ove grupe samo se primječuje jedan - Radović Filip, a ostali se ne primječuju, vjerojatno su bunkerisani ili se nalaze na Bosanskoj strani, i na kotaru Trilj - 3 (trojica). I ova trojica sa kotara Trilj ne primječuju se, pa su i oni ili bunkerisani ili na Bosanskoj strani. Na našem okrugu jedino aktivno djeluje grupa od 5 bandita na kotaru Muč, kako smo vam u ranijem izvještaju iznijeli oni su u poslijednje vrijeme izvršili nekoliko zločinačkih ispada. Jer su imali jaku podršku od seljaka općine Lečevica poduzeli smo mjere represalija protiv njihovih familija i ostalim jatacima koje smo evakuisali na otok.

BIVŠI POLICIJSKI APARAT

Djelovanje bivšeg policijskog aparata u organizacionom smislu na našem djelokrugu rada se ne osjeća do danas. Jedino, pojedina lica iz te službe nastupaju kao reakcioneri.

DJELOVANJE REAKCIONARNOG DIJELA BIVŠIH GRADJANSKIH STRANAKA

Reakcionarne grupe, pojedinci i nezadovoljnici na našem okrugu na dan izbora zauzeli su suprotan stav, od onoga što su ga imali prije izbora. Poznato je da su mnogi vidjeniji reakcioneri o kojima smo mi vodili računa i koji su u predizbornoj kampanji rasklinkavani glasovali otvoreno za listu J.F-a. Ali su svojim najbližim istomišljenicima i rodbini sugerirali da glasuju u kutiju bez liste, što su oni i činili.

Jedan manji dio poznatih reakcionera apstinirao je, a drugi dio glasovao je tajno u kutiju bez liste.

Do izbora svi su bili na jednoj liniji, glasati u kutiju bez liste ili apstinirati. Na dan izbora većina je njih pokolebala u svom ranijem stavu. Većina poznatih reakcionera zauzela je oportunistički stav i glasali su otvoreno za listu N.F-a, i to skoro u svim većim mjestima na našim kotarevima. Oni su se pokolebali u oči samih izbora i na dan izbora. Glavni razlog su predizborni zborovi na kojima su bili mnogi rasklinkavani. Na sam dan izbora volja i odlučnost naroda za 100% glasanjem još su ih više pokolebali. Na primjer:

10 novembra tg. Ilić Tonći (vodja reakcionera) u Visu rekao je pred rodoljubima: "ovoga je puta sve naše." On je mislio reći o izborima htijući da ga rodoljubi ubrajaju u frontaše.

12 novembra tg. Lučić Ivan Kuliš iz Doca gornjeg, kotara Omiš (glasovao sa ženom javno za N.F.) u razgovoru sa Jurom Mandićem rekao je: "Mi smo u selu morali pošto po to da glasamo za N.F. Ja i Pandjić Jure smo radili, ali bi se bili kompromitovali

da smo učinili kao u Putišiću. Medjutim smo mi dobili od vodstva iz Splita, da će za sigurno biti opet izbori do dva mjeseca, te će u izbornim komisijama biti po dva Engleza, dva Amerikanca i po jedan Rus."

15 novembra Jerković Bartul i Fistanić Nikola pk. Nikole iz Zastražišća na Hvaru govorili su: "Mi smo glasovali samo zato, da nas narod u mjestu nebi zamrzio. London je javi: Da oni ne priznaju nikakove izbore, koji su provedeni u Evropi, pa tako oni neće priznati ni ove naše izbore u Jugoslaviji."

U Komiži grupa nezadovoljnika oko Zbarade na dan izbora slali su pojedince da vidu kako teku izbori i kad su vidjeli da je skoro svak glasovao onda su i oni pred večer išli na glasovanje.

Reakcija pred izbore i na dan izbora prestala je sa razornim radom i djelovanjem u narodu, uvidjajući da su nemoćni, a s durge strane da se nebi zamjerili narodu. Osobito su se bojali posljedica. U Trogiru reakcioneri otvorenim glasanjem za J.F-u, htjeli su se prikazati kao prijatelji N.F-a, i da sa sebe skinu sumnju, a s druge strane da bi kršili principe tajnoga glasanja. U Sinju bio je slučaj da su upućena dva prijeteća pisma preko Pošte na: Štab Artilerijske Brigade i Direktoru Realne gimnazije.

Poslije izbora narod je otvoreno reagirao i demostrirao protiv onih koji su glasovali u kutiju bez liste i koji su apstinirali. Prijete im ne davanjem hrane. Kod naroda se opaža mržnja prema onim mjestima i pojedincima koji su glasali u kutiju bez liste.

Karakteristično je da su dobri rezultati izbora postignuti u većini mjesta, gdje se je najviše vodilo računa o reakciji. Ali u manjim mjestima gdje se je slabije vodilo računa sa naše strane, tamo su reakcioneri imali najviše uspjeha. Može se reći da su drsko i organizovano nastupili na izborima protiv NOP-a, u mjestima: Bol na Braču, Vranjic kod Splita, Grohote na Šolti, Dol na Hvaru, Ubli kotar Muč, i Putišić kotar Omiš.

Od svih glavnih grupa reakcije, jedini su ostali dosljedni kao grupa u gradu Hvaru i to: Dr. Jerko Makiedo, apotekar Karmelo Marki, profesor Domančić Mario, sudija Kovačić Frane i Josip Bepo Colić. Ovi su svi glasali tajnu u kutiju bez liste. (HSS-ovci).-

Na izborima pokazali su se i otkrili su se nove grupe reakcionera, nezadovoljnika i to u manjim mjestima i centrima. Napr.

U Dolu na Hvaru došla je do izražaja jedna grupa HSS-ovaca u kojoj se je istakao Muškatelo Ivo pk. Ante (ratni invalid J.A. star 24 god. prije rata bio je zagrijani Mačekovac). Prije izbora bila je zapažena njegova djelatnost, ali samo u njegovom komšiluku, te je od tog komšiluka glasovalo u kutiju bez listu 25, a apstiniralo 44 glasača.

Na kotaru Brač iznenadio je rezultat izbora u Bolu (glasovalo 94 u kutiju bez liste). Organizatori ovoga glasanja su fratri domenikanci, te Josip i Vinko Kraljević, Vinko Šoljačić i druga inteligencija koja je povezana sa fratrima. (HSS-ovci).-

U Dolu na Braču grupa Petar i Jakov Arneri sa popom i svojim familjama glasovali su u kutiju bez liste. Sada ih narod napada, a oni se brane uz bunu da su glasali za TITA (HSS-ovci).

U Praznicama na Braču glasovali su u kutiju bez liste grupa JNS. i to: Mate Koljatić Tomšić umirovljeni činovnik, Mihovilović Petar i Juraj, Kusanović Ante, Koljatić Ivan Tonšić, i Klinčić Ante. Ranije se rad ove grupe nije primječivao, samo su pojedinci dolazili u vezu sa fratrom iz Bola koji dolazi u njihovo selo radi crkvenih obreda. Nazad nekoliko dana Ante Klinčić pk. Jure otišao je kod Petra Klinčića te ga nagovarao: DA bi bilo potrebno organizovat se, pošto je Komunistička Partija uzela velikoga zamaha.

U kotaru Omiš, u selu Putišić (ustaško selo) glasovalo je 24 glasača u kutiju bez liste, a u selu Duče (JNS) glasovalo je 20 glasača u kutiju bez liste.

Na otoku Visu u selu Podšpilje Sviličić Ante (Sekulić) organizovao je glasanje u kutiju bez liste (8 glasača).

U kotaru Muč u selu Ubli (živu Srbi) usljed starih stranačkih mržnja glasovalo je 43 glasača u kutiju bez liste. Ovo je organizovao Božo Livaja (demobilisan iz J.S.) On je od početka ove godine zalazio često u Split kod Andjelinović Borka put Plokita 3 II. kat, a tri dana prije izbora vidjen je u Kaštel Novome. Povezan je sa Paradjin Pavlom iz sela Bročanac (došao izi Beograda, bio 10 godina žandar, nema pravo glasa) te Ostojić Milanom (bivši žandar, a sada u upravnome Odjelu Kotarskoga Narod. odbora, nećak je Paradjina). JNS-ovac.

U Vranjicu kotar Split na dan izbora održali su sastanak slijedeće ustaše: Jurić Stipe, Miloš Anka, Braškić Fabijan (brat popa), Toma Bulić, (demobilisan iz J.A) Toma Jelić (demobilisan iz J.A.), Anka Jurić i Žižić (iz Solina, a nastanjen u Vranjicu, bivši žandar). Po održanome sastanku otišli su glasati sa svojim familjama u kutiju bez liste (51 glas).-

U Grohotama na Otoku Šolti reakcija je uspjela da je veliki broj glasača apstinirao. Glavni razlog je bio djelovanje Cecić Ivana (HSSovac) i Cecić Bruna (JNS-ovac). Oni su toga dana razgovarali sa grupicama ljudi u selu, što ranije nisu bili uobičajni. Familje koje nisu glasale, bojeći se represalija, slale su po jednoga člana da glasa.

Desetak dana poslije izbora nije bilo čuti nikakovih komentara ni parola sa strane reakcionera. Bili su povučeni, na njima se vidi da su zaprepašteni rezultatom izbora. Nalazili su se u stavu iščekivanja, kako da dalje rade i djeluju. U Omišu izjava Londona i Engleskih parlamentaraca u vezi naših izbora ostavila je na skupinu reakcionera utučenost, te se oni drže udaljeni jedan od drugoga. U kotaru Vrlika zapaženi su po neki ispadi i parole od četničkih i ustaških familja. U kotaru Split opazilo se je neko sumljivo mrtvilo kod poznatih reakcionera. U kotaru Vis reakcioneri su nastavili svojim radom kao i prije. Redovito se medjusobno sastaju u Visu u kući Dr. Vidalija, a u Komiži u brijačnici Marijani Jure i u apoteci Forenpoher.

Reakcioneri iz svih političkih pripadnosti povezani su u svojim mjestima. Njihovo povezivanje sa jednim centrom u okrugu moralo bi biti u Splitu, ali se ne vidi neko naročito putovanje u Split. Po neki reakcioneri putuju do Sušaka i Zagreba. Poslije zatišja desetak dana poslije izbora reakcioneri počeli su ponovo sa djelovanjem. U kotarevima Muč, Brač, Trogir čuju se parole: Da će doći do rata sa Englezima, da kralj Petar sprema vojsku, a mi da bacamo hranu u unutrašnjost radi invazije i rata. Takodjer se čuju parole u većini kotareva da će biti novi izbori sa kontrolom saveznika. Na Brčau se čuje parola da je Srbija glasovala u većini za opoziciju.

Parole i veze reakcionera sa Splitom što znamo su slijedeće:

16 novembra tg. Ratković Mate (otac bivšeg načelnika Muča JNS) koji živi u Splitu posjetio je Muč i sastao se sa vsvojim istomišljenicima. On prenaša direktive od svoga sina na Muč.

U Selcima na Brčau omladinka Mišetić Katica donijela je iz Splita slijedeće parole: "Kralj i kompanija dobila je većinu glasova i neće ostati na ovome, već ćemo se morati i dalje tući sa onima koji nam se do danas izgledaju prijatelji" (Englezima). "Dalje je čula u Splitu da je predjsednik Vlade Hrvatske Bakarić ubiven".

U Dolu na Braču služavka popa donijela je vijest iz Splita: "Englezi nisu zadovoljni sa rezultatima izbora u Jugoslaviji."

16 novembra na kotaru Trogir Grgić Marko iz Trolokava (bivši ustaša namješten na željeznici donio je parolu iz Splita: "Sve se mobiliše u vojsku, opet će nastati rat. "Ovoj se paroli narod preplašio i čulo se je: "Zašto smo glasovali, sada će nas sve poklati."

Imade i parola koje su došle iz Zagreba i to po putnicima, a i u poštanskim pismima. Naprimjer:

20 novembra 1945. g. Gugić Petar (namještenik u Zagrebu kod Lanacionale) došao je na Muč, te se svratio u gostionu Delić Josipa. Kad mu je gostioničar rekao da je Jakov Banjan utekao u kamišare, on je odgovorio: "Kamišari su na dobrome putu, oni se ne zovu kamišari nego križari. Ima ih na bataljone."

21 novembra Petković Ante iz Postira na Braču (HSS-ovac) rekao: "Srbija i pola Hrvatske glasovalo je 90% za opoziciju. Ovaj novac neće vrijediti. Ovi izbori su provedeni u miru, ali Engleska i Amerika ih neće priznati. "Ova parola je donešena iz kotara Omiš iz mesta Krilo, a došla je sa poštanskim pismom iz Zagreb, kojeg je pisao sin ocu. Medju ostalim pisalo je: "Sve dinare gledaj uložiti u bilo što, jer ovi dinari ne vrijede ništa sve će ovo propasti."

Takodjer mnogi koji dolaze iz Slavonije donose po neke parole, naročito o križarima. Naprimjer:

14 novembra Skorić Niko iz Maocima, kotara Vrlika došao je iz Slavonije i interesirao se koliko je bilo apstitenata u selu. Kad je čuo da su bila samo dva rekao je: "Oni su pametni, bilo bi bolje da su svi apstinirali oko Banjaluke ima špiljara (križara) i s njima su se spojili četnici. Oni stalno tuku i napadaju sela."

12 novembra tg. Ilić Tonći iz Visa (vodja reakcije JNS) otputovao je sa kćerkom u Sušak i Zagreb, tobože radi trgovine vina.

Do sada je najviše primjetiti sastajanje i rad glavne grupe reakcije u Omišu i to: Dr. Ivo Makiedo, Tadija Mimica (JNS-ovci) Frančeški Petar apotekar, Stipe Mandić (HSS-ovac) i Pere Šaban (Ustaša). Oni su se počeli ponovno sastajati u separeu gostione Pere Šabana. Sa njima se je vidjeo i Čurčić Ljudevit (bivši Ustaša). Ove sastanka vrše u 5 sati poslije podne i 7 na večer.

18 novembra Dr. Ivo Makiedo iz Omiša otišao je u selo Kostanje sa teretnjakom, tamo ga je čekao Andrija Kuvačić (Tržilo) sa svojom dvokolicom, te su skupa otišli kod Vice Gojsalića, onda kod Tičinović Jakova Bega. Poslije ovoga krenuli su prema Gatima.

U gostioni Pere Šabana u Omišu čula se je parola da će do dva mjeseca biti novi izbori.

Na kotaru Muč naročito djeluje reakcija HSS-a u selu Neorić. Tamo je pokretač pop Jozo Carev. Ovdje su ubačene parole: "Uslijediti će rat, a intervencijom Engleza doći će kralj Petar. Hranu odvažaju u unutrašnjost jer se boje invazije i rata. Više mogu biskupi i popovi nego cijeli svijet, što mogu partizani, nek ubiju Stepinca koji radi svašta protiv naroda."

U Sinju djeluju samo ustaše. Oni su 21 novembra tg. bacili letke u Sinju. Po selima čuju se poneke parole od nezadovoljnika. "Izbori nisu prošli u redu jer je u Zagrebu ubiven jedan ministar."

KLER

Aktilvnost klera, koja se je osobito ispoljila u predizbornoj kampanji, danas iza izbora je dosta splasnula. Uzrok tome preokretu su poduke dobivene za vrijeme glasanja. Na dan izbora i nekoliko dana prije izbora kler je nastojao, da sa raznim parolama, kako: "Obrana vjere. Što će te glasati za komuniste"., da utječu na bogobojazni dio naroda, kako bi kod njih pokrenuo mržnju prema Narodnim Vlastima i tako ih potakao da apstiniraju.

U vezi doživljelog neuspjeha kod naroda u vezi izbora, radi njihove otvorene apstinencije ili pak glasanja u kutiju bez liste pokušavaju da preko svojih privrženika t.j. svojte političkih istomišljenika i pobožnih žena pokrenu pitanje davanja pomoći svećenicima i povračanja crkvenih zemalja od strane onih seljaka, koji tu zemlju već 20 godina obradjuju. Takodjer aktivnije su pokrenuli pitanje vjeronauka u školama, gdje su pojedini svećenici preko Kotarskih Odbora dostavili imena vjeroučitelja za razne škole. Na cijelom okrugu svećenici nijesu čitali poslanicu biskupa "o ulozi svećenika", osim u mjestu Hvaru, već su iz iste poslanice crpili gradivo za svoje propovjedi.

Danas kler pokušava da iskoristi svoje propuste kao i propuste izbornih komisija za vrijeme glasanja, a tim više što rezultati nijesu bili odmah objavljeni. U vezi toga oni su proturivali parolu o nedemokratskim izborima i da će se ti izbori poništiti.

Rukovodeća uloga klera kao centra domaće reakcije osobito se osjeća na kotarevima sinj, Split, Brač, Hvar i Omiš, dok u ostalim kotarevima u manjem obimu. On ne samo da im je jedan od rukovodioca, već im daje dosta dobru podršku radi svog upliva kod jednog dijela pobožnog naroda.

Kler na kotaru Sinj, Trilj, Vrlika je glavni organizator i pomagalac bandita-križara sa kojima podržava najtješnije veze. Osobito se u tome ističe franjevački samostan u Sinju, koji je često posjećivan kradomice od članova porodica bandita-križara. Do tog zaključka smo došli iz saslušanja uhapšenog bandita Brajkovića, koji je na saslušanju izjavio slijedeće: "Fra Medvid, član franjevačkog samostana u Sinju podržavao je s nama vezu, te nam je preko bandita Radovića i njegova brata poslao mjedene križiće i medaljice sa naredjenjem da se te oznake imaju staviti na kapu mjesto dosadašnjeg slova "U", koji je omrznut kod velikog dijela naroda. Dalje im naredjuje da otidju u Bosanski dio Kamešnice te da se povežu sa Bosanskim banditima, kako bi sigurnije dočekali konac. Za slovo "U" im je rekao: "U najskorije vrijeme čete ga opet staviti na kapu. "Za don Matu Djakulu kaže slijedeće: "Kod njega smo često dolazili na večeru i hranu, te bi nas on na polasku ispratio sa riječima "Djeco moja, ne dajte se, jer je Bog na vašoj strani" - ovo će sve brzo svršiti. "Obojicu svećenika smo uhapsili na temelju te izjave i radi njihovog prijašnjeg protunarodnog rada.

Fra Luigji Šušnjara župnik u Sinju u zadnje vrijeme nastoji da okupi oko sebe ustaško nastrojenu omladinu, koju nastoji odalečiti od NOP-a.

Dr. Vidić fra Stanko, bivši direktor franjevačke gimnazije u Sinju po izjavi OZNE XIX. divizije, izgleda da je on rukovodioc i organizator pisanja i bacanja letaka u Sinju. O rezultatima istrage naknadno ćemo Vas izvjestiti.

Župnici u ovim kotarevima skoro u cjelini su preko propovjedi naglašavali narodu o sakupljanju doprinosa za potrebe klera i mladih svećenika. Odaziv do danas je bio samo u selima kotara Sinj i to u: Gornjem i Donjem Bajagiću i Obrovcu, gdje su sakupili oko 2.5000 kg. pšenice.

Na kotarevima Trogir, Split, Omiš i Muć, ne osjeća se javno istupanje klera nakon izbora preko propovjedi protiv Narodne Vlasti, kao do sada. Oni još uvijek održavaju

direktnu i čestu vezu sa Splitom i u isto vrijeme jedan za drugim, te sa klerom drugih biskupija.

Don Ante Hrabar, župnik u Gornjem selu na otoku Šolti, kotar Split, često putuje u Split u društvu sa župnikom iz Milne don Petrom Rudanom i župnikom iz Stomorske. Takodjer istoga posjeća i Milnu.

Don Jozo Carev Župnik u Neoriću, kotar Muć, prijeti se župljanima, koji su dobrim dijelom ustaški nastrojeni i religiozni, da će napustiti župu i otić kući, ako mu se ne bude davao dohodak.

Don Filip Gojo župnik u Katunima, kotar Omiš, često dolazi u posjete župniku u Omiš don Grgi, gdje se zadržava po čitav dan. Tako je 15 o.mj. došao u njega kući noseći punu tašnu, dok je na izlazu od njega tašna bila prazna. Toga dana je automobilom sa Kadić Ivanom i Dr. J. Franceski otišao put Zadvarja.

Iz izjave jednog od povjerenika za kotar Trogir, proizlazi da u crkvi Sv. Ivana u Trogiru postoji tajno sklonište u kojem se nalazi pohranjeno zlato, nešto pušaka, nešto municije i ustaška arhiva iz Trogira, koju je pohranio Don Stano Vidović prije svog odlaska u Zagreb. To sklonište bi se trebalo nalaziti iza oltara "Duša od pregatorija", a za njegovu sadržinu zna jedino Don Frane Coce župnik u Trogiru. O rezultatima istrage ćemo Vam naknadno javiti kao i o istinitosti gore navedenog.

Osobito na ovim kotarevima kler pokušava uz pomoć domaće reakcije da utječe na narod, radi propusta izborne komisije, kako smo Vam napred spomenuli. Takodjer oni u svojim propovijedima koje pokepljuju pričama iz Sv. Pisma, pokušavaju zastrašiti pobožni dio naroda, kako bi im ovaj dao što vćei doprinos za njihovo izdržavanje. Rezultati sakupljene pomoći su vrlo slabi i skoro nikakovi.

Kler na kotaru Brač, Hvar i Vis, odigrao je veliku ulogu u izbornoj kampanji. On je uspio da pasivizira jedan dio naroda bilo to da ne pristupe glasanju ili pak da glasaju u kutiju bez liste.

Na kotaru Brač, u onim mjestima gdje je Kler bio u jačini, osjetio se osobito njihov rad t.j. u Bolu, Postirama i Supetru. Čitav kler na tom kotaru osim nekolicine glasovali su protiv NOP-a.

Domenikanci u Bolu su pred izbor rasturili "pastirsko pismo" medju pobožne žene skupa sa parolom "ne glasajte za komuniste", jer su oba kandidata komunisti, protivnici vjere. Na taj način im je uspilo pasivizirati jedan dio stanovništva. Oni su javno apstinirali osim fra Rabadana i fra Karninčića, koji su glasali za kutiju bez liste.

Na isti način je Don Ante Marušić župnik u Postirama, medju pobožne žene rasturio parolu: "Ne glasajte za TITA, jer je on komunista koji je protiv vjere, crkve i Boga."

Don Ante Vranković župnik u Supetru, skupa sa časnim sestrama nije pristupio glasanju. Časne sestre su na trik prevarile izbornu komisiju u Postirama, koja im je odobrila na glasanjem. One uspile uvjeriti komisiju, da one nisu glasale za vrijeme Jugoslavije, te da ne mogu glasati ni sada, jer da im red zabranjuje, dok su u drugim mjestima na okrugu, časne sestre glasovale.

Don Luka Trebotić župnik u Selcima rekao je: "Mi idemo otvoreno u borbu protiv onoga tko nam stoji na putu. "Dok je 3-XI došao u dječje obdanište i rekao: "Ja ne priznajem Vaše obdaništem, ili Vi mene istjerajte vani ili sami izlazite vani. "Dne 9-XI je rekao omladini, koja je lijepila karikature kralja i svećenika: "Zapamtiti ćete Vi 9-XI na sudnjem danu. "na 18-XI preko propovjedi se oborio na one koji su lijepili karikature

protiv kralja i popova, te je medju ostalim rekao: "Ja ne odobravam da djeca čitaju današnju štampu i da čitaju ove karikature, jer su one protiv Boga i vjere."

Don Petar Rudan župnik u Milni rekao je dne 21.XI preko propovjedi obarajući se na današnju omladinu i žene, koje posjećuju nemoralne priredbe i plesove slijedeće: "Okanite se toga, jer će doći još strašniji rat, koji se kuva i to samo kako."

Don Ivan Babarović župnik u Nerežišću, često posjećuje Don Antu Vrankovića i fra Rabadana. Prilikom zadnje posjete fra Rabadanu, isti mu je rekao: "Došao si." Odmah iza povratka sa Bola tražio je dozvolu od Mjesnog Narodnog Fronta za čitanje referata po agrarnom pitanju, što mu je N.F. dozvolio. U svome referatu oborio se na narodnu vlast, jer da ona treba da pomaže i uzdržava kler i crkvu, te kako ovaj zakon progoni crkvu i popove. O ovome slučaju smo izvjestili Okružni sekretarijat N.F-a.

Skoro svi župnici na kotaru su preko propovjedi apelirali na vjernike da bi što više sakupili pomoći u vezi direktive o ulozi svećenstva, sli im je sa strane naroda bio vrlo slab odaziv. Tom prilikom je Don Mirko Matulić, župnik u Dolu, doslovno rekao: "Došlo nam je od biskupa da sakupljamo za mlade svećenike, te ja apeliram na Vas da se odazovete." Ali je bio vrlo slab odaziv od naroda.

Kler na kotaru Hvar je na dan izbora imao dvojaku taktiku u vezi glasanja. Čitav kler u mjestu Hvaru i župnik u Brusju su javno apstinirali, dok su u ostalim mjestima svećenici glasali u većini slučajeva za Narodni Front. Za vrijeme izbora pojedine žene su u Brusju, Starigradu i Sv. Nedjelji širili ubačenu parolu sa strane klera: "Ne ćemo glasati, jer se to glasa samo za komuniste."

Hvarski biskup Dr. Pušić don Miho je 18 o.mj. preko propovjedi rekao: "Danas je crkva došla u isti položaj kako što je bila prije 300 godina. Uzrok je tome što je današnja štampa uperena protiv crkve i klera, te što se u dnevnoj štampi ističe neistinitost o držanju i zalaganju crkve za narod. Kao što je crkva pobjedila onda, tako će opet doći vrijeme da će se dokazati sve neistinitosti i laži, koje se danas štampaju." Osobito je uzeo u obranu nadbiskupa Stepinca prikazavši ga kao zaslužnog čovjeka za narod. U sito vrijeme još je aktivnije pokrenuo pitanje vjeronauka u školama, te je preko Okružnog Narodnog Odbora i Kotarskih Narodnih Odbora u reagirao, dostavivši im spisak svećenika koji bi imali biti vjeroučitelji, da se njih postavi za vjeroučitelje.

Don Juraj Dulčić kanonik u Hvaru, rekao je 17-XI o.mj. Romaldu Vučetiću, na pitanje zašto nisu išli na izbore, slijedeće: "Znamo da smo pogriješili, jer nismo dovoljno ocjenili snagu Narodnog Fronta, koliko se je on ukorijenio kod naroda. Kod nas je bilo podvojeno mišljenje po pitanju polaska na izbore i na koncu je predvladalo mišljenje da se ne ide."

Don Ivan Tržak župnik u Zastražišću i Don Ante Mežnar župnik u Sv. Nedjelji dali su ostavku na dužnosti u mjesnim Odborima Narodne Fronte sa motivacijom, da za popove nije politika.

Na kotaru Vis osjeća se osobito živost klera iza izbora, što se navlastito primjećuje kod Don Jure Burića koji je pred kratko vrijeme došao iz zbijega. On je zbog svog protunarodnog djelovanja bio prisilno otpremljen u zbijeg.

Don Mirko Kačić župnik [u] Potšpilju osvrnuo se na izbore slijedećim riječima: "Svi oni koji su otsutni, oni su svjesno apstinirali, a ne kako ih Vi brojite da su otsutni."

Brat Don Andrije Bogdanovića župnika u Komiži, pričao je 15-XI slijedeće: "Moj brat Don Andrija dobio je od biskupa Pušića pismo u kojem ga biskup opominje da mora

glasati protiv Narodnog Fronta, jer u protivnom slučaju, da ga više neće priznavati kao svećenika biskupije i kao takovog da ga biskupija neće potpomagati."

Prijepis, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 40, 11.31.10., 30/74

219.

[*prosinac 1945.*][704]
Hvar

Kotarski NO Hvar dostavlja Kotarskom narodnom sudu u Hvaru popis "ratnih zločinaca i narodnih neprijatelja", uz navod koji su likvidirani

---

POVJERLJIVO !

Kotarski Narodni Odbor – Hvar –
Upravni odjel
Br. 2728/I/45

P R E DM E T :

Ratni zločinci narodni neprijatelji –
spisak – dostavlja se –

KOTARSKOM NARODNOM SUDU
u
Hvaru

Na izvršenje naredjenja Ministarstva unutrašnjih poslova i depeše Okružnog N. O. S. D. – upravnog odjela br. 8455/I-e dostavlja se popis ratnih zločinaca i narodnih neprijatelja.

Glede imovinskih prilika imenovanih, taj sud će crpiti iz odnosnih zemljišničkih knjiga. –

U rubrici: „Da li je izvršena konfiskacija ili nije" naznačeno je za svako ono lice, za koje smo već dostavili odnosno spise za postupak konfiskacije, da je podnesena prijava sudu po čl. 28 zak. o konfiskaciji. –

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

[704] Kotarski narodni sud u Hvaru zaprimio je dopis 13. prosinca 1945.

Pročelnik: Za predsjednika:
/ Marić Dušan / M.P.[705]
Duško Marić [v.r.] ...[706] [v.r.]

KOTARSKI NARODNI ODBOR HVAR
Upravni odjel.

S P I S A K
LIKVIDIRANIH NARODNIH NEPRIJATELJA

i

popis ratnih zločinaca[707]

R. Br.	Prezime i ime, očevo ime	Mjesto i godina rođenja	Da li je oženjen i broj djece	Od koga i kada je likvidiran	Ukratko navesti kakav je zločin počinio	Da li je naknadno izrečena presuda vojno ili civilnog suda, kojeg, broj presude, datum, da li je po istoj likvidiran	Kakvu imovinu posjeduje	Da li je izvršena konfiskacije ili nije
1.	Horvat Kornelija, časna sestra	Koprivnica 48 god. stara	neudata	1944. god. Partizanska straža	špijunaža i saradnja sa okupatorom.	likvidirana presudom 3/I.1944 g. Vojnog suda pri kom. S.D.O.P.	na području ovog Kotara nema, za ostalo nepoz.	
2.	Kostur Franjo, nezak. đak	Jelsa 7.I.1925 g.	neoženjen, bez djece	Isto.	Isto.	Isto.	nema	
3.	Bošković Vicko, pok. Ante, težak	V. Grablje, 1908 g.	Isto.	Isto.	Isto.	Isto.	idealni dio ostavštine je pk. oca u nekretninama	Prijava kod N. Suda čl. 28 zak. o konf. Konf
4.	Jurić Josip, pk. Marina,	V. Grablje, 1895 g.	oženjen, 3. djece	Isto.	Isto.	Isto.	u pokretninama	Isto. Konf

[705] Okrugli pečat: Kotarski N.O. Upravni odjel Hvar (u sredini zvijezda petokraka).
[706] Potpis nečtak.
[707] Nadopisano rukom

	težak.						i nepokretnina ma	
5.	Tomičić Nikola, Ivanov, težak	V. Grablje, 1921.	neoženjen, bez djece	Isto.	Isto.	Isto.	bez imetka	
6.	Petrić Marin pk. Jurja, težak	V. Grablje, 1911.	oženjen, 2. djece	Isto.	Isto.	Isto.	1/8 dio ostavštine pk. oca u nekretninama .	Prijava kod N. Suda po čl. 28 zakona o konf. Konf
7.	Račić Don. Jakov, pk. Ivana, župnik	Vrbanj. 1908 g.	neoženjen	Isto.	Isto.	Isto.	pokretnina i nepokret. imo.	Isto. Konf
8.	Marchi Fortunato, Antunov, priv. činov.	Hvar 1887 g.	oženjen, bez djece	od Partizanske straže 1943 god.	Isto.	likvidiran na Temelju presude 24/II. 1943 K 4/43. Vojnog suda Kom S.D.O.P.	nepokretnina i pokretnina	Isto. Konf
9.	Domančić Maksimilija n, pk. Ante, ribar-radnik	Hvar 1903 g.	oženjen, 3 djece	od Part. odreda 1943 g.	iznuđivanje zloupotreba part. pečata i krađe	likvidiran na temelju presude 16/9 Vojnog suda pri Kom. otoka Hvara	nema.	
10.	Dujmović Petar, pk. Nikole, klesar	Hvar 1909.	oženjen 2 djece	od Part. odreda 1943.	iznuđivanje zloupotreba part. pečata i krađe	likvidiran na temelju presude Vojnog suda pri Kom. otoka Hvara, od 16/9/1943 bez br.	dio ostavštine očeve u nekretninama .	Prijava. po čl. 28 Zak. o konf. Konf
11.	Bracanović Jakov, Vjekoslava, bez zanimanja	Hvar 1916.	neoženjen	Isto.	Isto.	Isto.	nema imetka	⁄.
12.	Knežević don. Marjan, župnik u Bogomolju	Praznice (Brač) 38 godina	neoženjen	Isto.	špijunaža	likvidiran presudom Vojnog Suda K S.D.O.P. 4/II.1943. bez broja	nema	⁄.
13.	Kovačević Ante, Nikolin,	Hvar, 26 god.	neoženjen	Isto.	špijunaža	likvidiran presudom Vojnog	nema	⁄.

	drvodjelac					Suda K S.D.O.P. 20/II.1943.		
14.	Buzolić Marko, pk. Šime, opć. blagajnik	Hvar 1897.	oženjen, 1. djete	Isto.	neovlašteno nošenje oružja četnička služba itd.	likvidiran presudom Vojnog Suda K S.D.O.P. 8/10.1943. Br. 3/43	ima pokretnina i nepokretnina	Prijava sudu po čl. 28 Zak. o konf. Konf.
15.	Budan Zvonimir, Stjepanov	Bogomolje 1896.	oženjen, 5 djece	Isto.	špijunaža i sabotaža	likvidiran presudom Vojnog Suda K S.D.O.P. 4/II.1943. Kr./43	Isto.	Isto Konf.
16.	Radovančić Perica, žena Vjekoslava, učiteljica	Bogomolje 1887.	udata, 1. djete	Part. odreda 1942	špijunaža	likvidirana na osnovu odluke Partizanskog odreda	nema	Isto Konf.
17.	Visković Ivan, pk. Petra, težak	Brusje 1888.	udovac 5 djece	Part. odreda 1943	špijunaža	Isto.	nepokretnina	Isto Konf.
18.	Franetović Nikola, pk. Petra, trgovac	Starigrad 1877.	oženjen, 5 djece	Isto.	Isto.	Isto.	Isto.	Isto Konf.
19.	Pavičić Mate, Ivanov, trgovac	Starigrad 1914.	nije	od Part. odreda 1943.	špijunaža	na osnovu odluke Part. odreda	pokretnina	[...]
20.	Bogdanić Ante, pk. Kuzme, činovnik	Starigrad 1913.	nije	Isto.	špijunaža	Isto.	nema	⁄.
21.	Milošić Ivo, pk. Šima, podvornik	Starigrad 1914.	nije	Isto.	špijunaža	Isto.	nema	⁄.
22.	Pipunić Ivo, p. Šima, trgovac, pekar	Piramatovci, opć. Skradin god 35	oženjen 2 djece	Isto. 1942.	špijunaža	Isto.	nema	⁄.
23.	Mišura Ivan, Božin, student	Starigrad 1924.	neoženjen	od N.O.V. 1943.	špijunaža	likvidiran po svoj prilici presudom Kom. Podr. S.D.O. Vojnog Suda Vis.	nema	⁄.
24.	Mišura Ivan, pk. Stjepana, postolar-	Starigrad 1906.	oženjen 2 djece	od Part. odreda 1944.	špijunaža	likvidiran na osnovu odluke Part.	slabu	⁄.

	podvornik					odreda		
25.	Lušić Jakov, Matije, student	Vrbanj 1923.	neoženjen	od N.O.V. na Visu 1944.	aktivni ustaški oficir "Vražje Divizije"	likvidiran presudom Vojnog suda kom. S.D.O.P. nemamo podatke 1944 na Visu.	nema	⁄.
26.	Lušić Stjepan, Matije, težak	Vrbanj 1912.	neoženjen	Isto.	špijunaža	Isto.	nema	⁄.
27.	Bačić Dinko, pk. Ivana, težak Vidi dopis Kot. N. suda Hvar	Vrbanj 1905.	oženjen 1 djete	1943 god. ubijen od N.O.V. u bježanju	špijunaža	vidi stav rubrike 5.	nekretnina	Prijava po čl. 28 Zak. o konfiskaciji Konf
28.	Tresić-Pavičić Ante, p. Nikole, težak	Vrbanj 1889.	oženjen 5 djece	od Part. odreda 1943.	špijunaža	likvidiran na osnovu odluke Part. odreda	nekretnina	Prijava po čl. 28 Zak. o konfiskaciji Konf
29.	Tresić-Pavičić Ivan, p. Ante, težak	Vrbanj 1992.	neoženjen	Isto.	špijunaža	Isto.	nekretnina	Isto
30.	Grgičević Petar, pk. Petra, mesar, trgov.	Vrsnik 1873.	oženjen 6 djece od prve žene	Isto. 1942 g.	špijunaža	Isto.	nepokretnina	Isto
31.	Grgičević Lucia, žena Petra, domaćica	Vrsnik 1878.	udata bez djece	Isto	špijunaža	Isto.	nepokretnina	Isto
32.	Gurdulić Vicko, pk. Dinka, zemljoradnik	Vrsnik 1913.	neoženjen	Isto	špijunaža i krađe	Isto.	nepokretnina	Isto
33.	Makijanić-Ribarić Petar, pk. Ante, težak	Svirče 1907.	neoženjen	Isto	krađa zlata u crkvi	likvidiran na osnovu odluke Part. odreda i javnog zbora naroda	nešto nekretnina	Isto
34.	Peršić Ante, žandarmerijski nared.	Dubrovnik 1910.	neoženjen	Isto. 1943.	špijunaža, dostavljanje i saradnja sa okupatorom.	likvidiran na osnovu odluke Part. odreda	nema	⁄.

35.	Dužević Ante, pk. Tome, težak	Dol 1877.	oženjen 4 djece	Isto. 1942.	špijunaža	Isto.	pokret. i nepokretnine	Prijava po čl. 28 Zak. o konfiskaciji Konf.
36.	Dužević Vica, žena Ante, težačica	Dol 1893.	udata 4 djece	Isto 1942.	špijunaža	Isto.	nema	Konf.
37.	Dužević Franjo, pk. Ante, težak	Dol 1920.	neoženjen	Isto	Isto	Isto.	Isto.	Konf.
38.	Grčina Josip, pk. Ivana, učitelj u mirovini	Jelsa 1864.	udovac 1 sina	Part. odred 1943.	suradnja sa okupatorom	Isto.	ima nešto	Prijava po čl. 28 Zak. o konf.
39.	Huljić Slavko, Dinkov, težak	Jelsa 1921.	neoženjen	od Vojne Vlasti 1943.	špijunaža u službi četnika.	presudom Vojnog suda pri kom. S.D.O.P. likvidiran	nepokretnine	Konf. Isto
40.	Luetić Ivan, pk. Ivana, financ. preglednik	Župa Imotski 1901.	oženjen 5 djece	Part. odreda 1942	špijunaža, suradnja sa okupatorom	likvidiran na osnovi odluke Part. odreda	nema	⁄.
41.	Rogulić Juraj, p. Jurja, opć. redar	Donji Dolac, 40 godina	oženjen bez djece	Isto 1943	saradnja sa okupatorom	Isto.	nema	⁄.
42.	Madirazza Ivan, Zvonimira, sud. činov.	Trogir 1921.	neoženjen	od N.O.V. 1943.	saradnja sa okupatorom i špijunaža	likvidiran presudom 27/II.1943. Vojnog suda pri Štabu II. Dalm. Brig. XX. div.	nema	⁄.
43.	Machiedo Jakov, pk. Petra, viši oficir N.D.H-a	Hvar 1919.	neoženjen	⁄.	u službi N.D.H-a vršio služb. doglav. u Zagrebu	odlukom ovog kot. N.O-a Hvar proglašen za nar. neprijatelja	idealni dio ostavštine u K.O. Hvar	Konf. nije
44.	Ljubić, Dr Nikola, advokat u Splitu	Starigrad	oženjen	od N.O.V. 1944	saradnja sa okupatorom	likvidiran presudom 2/XI 1944. Voj. sud VIII. Korpusa vojne oblasti kom. Split. područja	pokret. i nepokretnina	Prijava po čl. 28 Zak. o konf. Konf.
45.	Corić Dr Ivan,	Jelsa	oženjen	Isto	Isto	Isto.	Isto.	Isto Konf.

	pk. Jurja, advokat u Splitu							
46.	Berković Dr. Josip, lječnik Split.	Starigrad 1885.	oženjen	⁄.	visoki funkcioner u N.D.H. [...]	proglašen nar. neprij. odlukom 3.I.1945. br. 32/45. istog suda	pokret. i nepokretnina	Isto Konf.
47.	Kodora Ignacije, [...] Drvenik			od Part. straže 1943.	sabotaža u službi	likvidiran presudom 17.XI.1943. K.17/43 V. suda kom. S.D.O.P.	nepoznato	Isto
48.	[...] apotekar	[...] 1873.	[...]	sam se otrovao 1943	suradnik i prokazivač okupatora	nije	pokretnina	[...]
49.	Milošić Juraj, pk. Nikole, težak	Starigrad 1888.	oženjen	osuđen na smrt bez konf.	špijunaža i saradnja sa okupatorom	nije	pokret. i nepokret.	Isto. Konf.
50.	Ljubić Ante, pk. Stjepana, pekar	Starigrad 1901.		u Italiji	fašista, saradnik okupatora i protivnik N.O.P.	nije	Isto.	Isto. Konf.
51.	Maroević Antun, Matije, pravnik	Starigrad 1906.	oženjen	osuđen na smrt bez konf.	organiz. Ustaške vlasti, saradnik okupatora, pomagača i predaje oružja zatvarao i prijav. part.	nije	nema	Isto. Konf.
52.	Stipišić Juraj, Mihovilov, profesor	Vrboska 1908	oženjen	[...]	org. Ustaš. pokreta, [...] i pljačke nar. imovina	nije	pokretnina	Isto. Konf.
53.	Stipišić Ante, Mihovilov, študent	Vrboska 1921	neoženjen	[...]	organizator Ustaške vlasti, saradnik okupatoru. Nadporučni k	nije	nema	Isto. Konf.
54.	Sozumić Mihovil, Šantov, inž.	Vrboska 1915.	neoženjen	pobjegao	okorjeli ustaša. Organizator Ustaškog pokreta, komandant ustaša u	nije	pokretne i nepokret.	Isto. Konf.

					Zagrebu saradnik Pavelića			
55.	Bertoppelle Petar, Andrije, indust.	Vrboska 1883.	oženjen	[...]	propagator ustaša i fašizma protivnik N.O.P.	nije	Isto.	Isto. Konf.
56.	Duboković Ivan, pk. Nikole, posjed.	Jelsa	oženjen	[...]	prokazivač u službi okupatora	nije	pokret. i nepokret.	Isto. Konf.
57.	Duboković Ema, žena Ivana, dom.	Supetar	udata 3 djece	[...]	Isto.	nije	Isto.	Isto. Konf.
58.	Duboković Davor, Ivanov, študent	Jelsa	neož.	⁄.	prokazivač u službi okupatora	nije	pokret. nepokret	Prijava po čl. 28 Zak. o konf. Konf.
59.	Dubovković Nikola, Ivanov, študent	Jelsa	neož.		Isto	nije	Isto.	Isto. Konf.
60.	Dubovković Rosanda, Ivanova	Jelsa	neudat.		Isto	nije	Isto.	Isto. Konf.
61.	Freulich Anica, ud. Robert, dom	Nova Gradiška 1882.	udata bez djece	[...]	saradnja sa okupatorom, prokazivač obitelji	bila je već osuđena na kaznu lišenja slobode na Vis, kom. S.D.O.P.	pokret i nepokret	Isto
62.	Poršić Don Juraj, župnik u Poljica	Sv. Nedjelja 32 god.	neoženjen	[...]	fanatik ustaša, ustaški oficir	nije	nekretnina	nije
63.	Smiljanić Stipe, žand. Jelsa	nepoz.	nepoz.	[...]	teroriziranje i pokušaj ubijstva	nije	nema	nije
64.	Tičak Franjo, geometar	nepoz.	nepoz.	[...]	zlostavljanje i denunciranje	nije	nepoz.	nije
65.	Caratan Ante, pk. Marina	Jelsa		⁄.	špijunaža i prijetnja ubijstva	nije		nije
66.	Dužević Dragoslav, pk. Ante, težak	Dol 1924.	neož.	pobjegao u Italiju	špijunaža i prijavljivanje part. obitelji	nije	nema	nije
67.	Dužević Ante, pk. Ante,	Dol 1915.	neož.	pobjegao u Italiju	Isto gestapovac	nije	nema	nije

	težak							
68.	Čubretović Jakov, Jurjev	Vrbanj		[...]	sarad. sa okup. špijunaža i predaja oružja		nema	nepoz.
69.	Vranković Veljko, Vladin pravnik	Starigrad		[...]	sakupljanje i predaja oružja okupatoru.	nepoz.	⁄	nepoz.
70.	Maroević Frano, Antunov, prav.	Starigrad 26 god.	oženjen	na slobodi	predaja oružja okupatoru i organiziranje Ustaške vlasti			
71.	Šurjak Tadija	Dol		⁄	optužavanje, prijetnja i dostavu partizana			
72.	Zaninović Julij, pk. Julija	Starigrad		na slobodi	Isto	nije	pokret. i nepokret.	Prijava po čl. 28 Zak. o konf.
73.	Podić Dr Ivan, pk. Mihovila	Starigrad 50 god.	neož.	⁄	organizator ustaške mladeži, sarad. sa okup. zloup. i vređ. part.	⁄	Isto.	nije
74.	Šepić Dinko, Jurjev, student	Starigrad 1922.	neož.	kao oficir ustaški poginuo kod Biograda 1944.	org. ustaške vlasti, saradnja sa okupatorom, ustaški oficir	nepoz.	pokret.	nije
75.	Kandić Mate, žand. Starigrad	nepoz.	neož.	[...]	batinanje i pretnje	⁄	nepoz.	nepoz
76.	Lušić Marica, ž. Marka	Vrbanj 30 g.	udata bez djece.	na slobodi u Zagrebu	prijavljivanje i predavanje okupatoru			
77.	Ljubić Mate, pk. Dinka	Starigrad		⁄	denunciranje okupatoru		pokret. i nepokret.	nije
78.	Dušović Toma, pk. Ante, elek. teh.	Dol 1917.	neož.	[...]	u službi okupatora bavio se je špijunažom	nije	nema	nije
79.	Milotić Ivan, Ivanov, student	Dol 1919	neož.	pobjegao	organiz. Ustaškog pokreta pomagač okupatora Ustaški	nije	nema	nije

					oficir			
80.	Vranković Krsto, pk. Filipa tež.	Dol 39 god.	oženjen	[...]	oranizator Ustaškog Pokreta pomagač okupatora	nije	nepoznato	nije
81.	Roić Jozo, žandar Starigrad	Drače Metković	nepoz.	⁄.	pokušaj ubijstva i pljačke	nije	nema	nije
82.	Miličević Ivan, žand. u Sučurju				pokušaj ubijstva i teška tjelesna povreda	nepoz.	nepoz.	nepoz.
83.	Nola Ivan, mornar u Bogomolju	Podgora	nepoz.	⁄.	ubijstvo	nepoz.	nepoz.	nepoz.
84.	Vučković Ivan, žand. Starig.-Sučaraj	nepoz.	nepoz.	⁄.	palež, pljačka, uništenje imovine	nepoz.	nepoz.	nepoz.
85.	Petričević Stjepan, žandar. stanica Starig.-Sučuraj	nepoz.	nepoz.	⁄.	hapšenje, pljačka, zatvor.	nepoz.	nepoz.	nepoz.
86.	Borač Marko, žandar stanica Sučuraj	Karakašice Sinj	nepoz.	⁄.	pokušaj ubijstva, palež i pljačka kuća	nepoz.	nepoz.	nepoz.
87.	Dugački Josip, uprav. građ. škole Starigrad	nepoz.	nepoz.	⁄.	[...] i pretnja revolverom	nepoz.	nepoz.	nepoz.
88.	Fabrio Bepino, reč. Musanov	Starigrad		⁄.	špijunaža i prokazivanj e neprijatelju	nepoz.	Isto.	nepoz.
89.	Todini Bartul, Ivanov	Starigrad		⁄.	špijunaža	nepoz.	pokret.	nepoz.
90.	Todini Lorenzo, Ivanov, ribar	Starigrad 45 god		[...]	špijunaža	[...]	pokret	nije
91.	Mišura Štefo, Božin, student.	Starigrad 26 god.	neoženjen	[...]	hapšenje i prijavlj. okupatoru	⁄.	nema	nije
92.	Pavičić Juraj, Kuzmin, gostioničar	Starigrad 37 god.		[...]	isto u služ. Ustaša kao stožer.	⁄.		

93.	Čubretović Veljko, Jurjev	Vrbanj		oficir Jug. Arm.	saradnja sa okupatorom i prokazivanje neprijat.		nema	nije
94.	Račić Mate, Albertov	Vrbanj		oficir Jug. Arm.	Isto		nema	nije
95.	Račić Jure, Albertov	Vrbanj		kapetan broda [...]	Isto		nema	nije
96.	Čubretović Juraj, p. Ivana	Vrbanj		na slobodi u [...]	prijetnja, saradnja sa okupatorom, špijunaža		pok. i nepokr.	nije
97.	Dužević Luka, Tomin	Dol		[...]	špijunaža i saradnja sa okupatorom		nema	nije
98.	Vranković Fedor, Vladin	Starigrad		namješten u Makarskoj na pruzi	špijunaža, hapšenje, zatvor		nema	

Pročelnik:

(Marić Dušan)
Dušan Marić
[v.r.]

M.P.

Za Pretsjednika:

... [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 210, Kotarski sud Stari Grad – Hvar, kut. 7, 57/45

220.

16. prosinca 1945.
Marina

Sektorsko rukovodstvo KPH Marina izvješćuje KK KPH Trogir o nezadovoljstvu kod raspodjele robe i o parolama Ante Nevešćanina „Kvarte“ u Gustirni koji okuplja „demobilisane drugove“

Sektorsko rukovostvo Partije Marina 16/XII.45.g.

Kotar. Komitetu K.P.H.
Trogir.

Izveštaj za mjesec decebar.

Politička Situacija:

/.../Tako se to raspoloženje kod naroda opaža ali sa druge strane se vidi ne raspoloženje kod naroda na cijelom sektoru u raspodjeli robe tu se vidi uovće ista pojava nezadovoljstva radi toga štose nemore dati svakome/.../tuse stvaraju pojave a zanaj više od onih boljih stojeći da zašto se daje mukte hrane članovima siromašni obiteljima, toje pojava u Orljaku Sevidu Gustirni i.t.d. da ako nemaju okle da platu da neka idu di mogu živjeti ili da neka crknu, naovo se ukaživa udovoljnim mjerama da se nemore svakoga smjestiti na bolji kraj plodne zemlje a da mi nećemo dozvoliti da naš narod umire od gladi po ulicama kako to postavljaju pojedinci pošto daje to naš narod i da mi mlramao voditi brigu za svoj narod onako kako treba.
Parola drugi nema nikakvi na cijelom sektoru osim u gustirni je organizira Nevešćani Ante /kvarta/ istije demobilisan sakupija demobiliosane drugove dana 11/XII. O.g. uvećer sa stvarajući plan da izmene članove N.O. ida postavi druge nato kadaje sakupija sve drugove i poćeja da govori isti svi drugovi nisumu pristali na njegov zahtjev već su otišli ća i suviše su se između sebe uzbunili tako uspjeh nije bija nikakvi.“

S. F. ------ S. N.

Za sekt. Ruk. K.P.H.
Sakretar

A Cvitanović [v.r.][708]

---

[708] Ante Cvitanović „Tončilo“, r. 1912. u Marini. Bio je predsjednik MNOO Marina od 1943. (Josip Miliša: Učesnici..., Trogirski kraj..., str. 1027)

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, reg. 4

221.

23. siječnja 1946.
Trogir

Kotarski komitet KPH Trogir piše Okružnom komitetu KPH za srednju Dalmaciju Split o popovima i njihovim „doušnicima“ koji „zavode narod po pitanju vjere i crkve“, o „reakcionarima“ koji su doveli za božićne praznike u Donju Bliznu fratra što je iskoristio „reakcionar“ Ante Batina i o onima koji kupe potpise za dolazak popa u Donji Dolac i Veli Drvenik

---

Kotarski Komitet K.P.H.
Trogir
Trogir, 23.I.1946.

Okružnom Komitetu KPH za Srednju Dalmaciju
SPLIT

Dragi drugovi!

Šaljemo Vam mjesečni izviještaj za mjesec januar 1946 godine.
Politička situacija:
---------- Političko stanje kroz ovaj mjesec u glavnom se je poboljšalo od prošlog mjeseca, a to se najbolje vidi i po tome što nema nekih naročitih parola, osim što pojedini popovi ili njihovi doušnici rade na tom da bi zaveli zabunu kod naroda po pitanju vjere i crkve. Zaista u početku ovog mjeseca i o božićnim prazbicima situacija je bila dosta lošija nego što je danas, pošto su za vrijeme praznika pojedini reakcioneri nastojali da dovedu popove u svoje selo te da im ostalu stalno na dužnosti, ako što su i uspjeli u nekim selima gornje zagore i na sektoru Marina u D. Blizni. Po ovom pitanju pravilno se je založila partijska organizacija tako da ni jedan od njih nije ostao u selu, već samo za vrijeme praznika. Pošto je narod na našem kotaru dosta religiozan, isti su popovi uspjeli da pokupe od naroda veliku svotu novca koji su dobili sa parolom „Plaćajte mise

za pale borce i za svoje mrtve“. Dolskom fratra u Bliznu poznati reakcioner Batina Ante to je iskoristio u druge svrhe i na seoskom zboru uspio da stvori razdor i nepovjerenje kod naroda prem azadrugarima i N. vlasti. Po obavještavanju na ovo se je odmah reagiralo te narodu pravilno ukazalo tako da se je to stanje popravilo. Zadatak na političkom polju koji stoji pred našom partijom jest najteži po pitanju popova, pošto u većini sela pojedini reakcioneri pokreću pitanje da zašto popovi stoje u gradovima i govore mise, a u selu se zabranjuje./.../
Rad na privrednom polju:
---------- /.../Posljednje vrijeme rad odbora N. Fronta i agit-propa poćeo se je pokrečati, tako da se otvaraju nove čitaonicre koje narod masovno posječa, ali još ima i takvih elemenata u pojedinim odborima N.F.-a koji sazivaju zborove te na istima traže popa i kupe potpise za izdražavanje istog, kao na primjer u D. Docu i V. Drveniku, Iz gore navedenog razloga postavili smo sebi na zadatak kao i na svu partijsku organizaciju da se provede čišćenje odbora N.F.-a i odkloni sve nepoželjne elemente koji koji bi štetili opštoj stvari našeg naroda. /.../

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Politički sekretar: Org. sekretar:

Lučin Ivan [v.r.] [709] Šerić Ante [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, reg. 4

[709] Ivan Lučin „Dalmatinski“ r. 1916. u Vinišćima, bio je tajnik KNOO Trogir i sekretar KK KPH Trogir (Josip Miliša: Učesnici..., Trogirski kraj..., str. 1123)

222.

18. veljače 1946.
Split

OZN-a za srednju Dalmaciju ostavlja Vojnom tužitelju XIX. divizije NOVJ u Kaštel Lukšiću (Split) spise protiv Brojković Anđe

---

[...][710]
OKRUŽNO ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA
ZA SREDNJU DALMACIJU
Br. S. 403/46
18.II.1946.

VOJNOM tužiocu XIX udarne Divizije
Kaštel Lukšić

Dostavljam Vam spise protiv Brojković Andje "Djuke" Markove, na nadležnost, jer se radi o krivičnom djelu pomaganja bandi, a u smislu čl. 11. Zakona o kriv. djelima protiv naroda i države.

S.f. - S.n.!

M.P.[711] Javni tužilac:
/Dr. Dušan Jurić/
Dr. Dušan Jurić [v.r.]

[...][712]
OKRUŽNO ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA
ZA SREDNJU DALMACIJU
Br. 148/46, dne 12/II-1946. god.

JAVNOM TUŽIOŠTVU ZA OKRUG SREDNJE DALMACIJE
S p l i t

Upućujemo Vam na nadležni postupak Brajković Andju "Djuku" Markovu i majke Mare Vrdolja, rodjenu 22.VI.1926. godine u Kruševaru, kotar Sinj, domačica, Hrvat, rkt, uneudata, kažnjavana.

Iako još mlada Djuka Brajković je za vrijeme okupacije svim mogućim sredstvima pomagala ustaški pokret, a tim više, što su joj se medju ustašam analazila i braća. Istodobno je odlazila u dodir i sa ustaškim rukovodiocima, tako da joj je jednoć ustaški poručnik Mile Balić, dao nekoliko ustaških letaka, koje je ona pobacala po selu.

---

[710] Grb FNR Jugoslavije.
[711] Nečitko.
[712] Grb FNR Jugoslavije.

Radi toga je još prije oslobodjenja bila pozvata od Narodne vlasti na odgovornost i osudjena je na dva mjeseca prisilna rada.

Oslobodjenjem Dalmacije, bio je zarobljen kao ustaša i njezin brat Ante, koji nije bio zadržan u logoru, već je upućen u jedinicu sa borcima Jugoslavenske Armije. Djuka ni tada nije mirovala, već ga je odlazila posjećivati, te mu pričala o kući, stvarajući time kod njega volju za bjegstvo iz jedinice. Kako je poznato, da je tada dosta boraca NOV-a dezertiralo, baš radi toga, što su pali pod utjecaj članova svojih obitelji, to se izgleda tako i u ovom slučaju desilo. Djuka priznaje da se je s bratom razgovarala o tome, kako bi on dezertirao, ali ga nije sprječavala, niti bilo što poduzela po tom pitanju.

Netom joj je brat došao kući, počela se je za njega brinuti, hraneći ga i obavještavajući ga, da ga naše patrole nebi uhvatile. Kako tada, dok joj se brat nalazio sam i skrivao se u svom selu, tako i kasnije kad se je povezao i sa banditima Pralićem Jozo i Radović Filipom, a nalazili se i u okolnim selima, Djuka se je za njih brinula. Donosila im je vijesti iz Splita, pričala im o tome kako će se ova vlasti srušiti, kako će Pavelić i Maček doći na vlasti i sl. Djuka Brajković se je dužila u Splitu sa najnegativnijim elementima i stopostotnim neprijateljima NOP-a. U kući Djuke Jonić, majke ustaškog ministra Vlade Jonića, prisustvovala je sastancima, gdje je dobivala direktive za rad, uperen protiv NOP-a.

Djuka Brajković je iz Spota uz pomoć Radović Petra (oca bandita Radović Filipa) i Radović Pere (borca III. brig. N.O.) uputila ka banditima bivšeg ustaškog zastavnika Jurić Nevenka, davši mu tačne i sigurne veze.

Po direktivi Djuke Jonić, trebala je nagovoriti bandite, da u svoje društvo prime i veliki broj logoraša - ustaša, koji su se nalazili na prisilnom radu, a imali su namjeru pobjeći u šumu.

Da bi čim više mogla napakostiti NOP-u, Djuka Brajković je "kao Boga" molila bandite, da joj dadu jedan od njihovih pečata, kojih su oni imali više, što joj je i uspjelo, te su joj ga dali. Tim pečatom pečatila je letke, koje je ...[713] izradjivala i potajno ih rasturivala.

Kad je vidjela, da će taj pečat biti bolje iskorišten od Ore Vrdoljak, rukovodioca križarske organizacije, dala ga je njoj, jer je ona daleko više tih letaka izradila. Svakako, da Ora Vrdoljak nije zaboravila, da poneke od tih letaka pošalje na ...[714] i Djuka Brajković.

Djuka Brajković je takodjer i jedan letak dobila s uputama od svoje prijateljice i predala ga banditima.

Pošto je Djuka, jedan pečat dala Ori Vrdoljak, to je za svoje potrebe posudjivala drugi od bandita. Tako je jedan put u zajednici sa Jadrić Antom udarila križarski pečat na preko 300 komada čistog papira, koji se je imao upotrebiti za pisanje letaka u cilju podrivanja Narodne vlasti. Taj papir je Djuka specijalno donesla iz Splita, lijepo zapakovan, a isto tako je povratila natrag u Split, te ga predala Djuki Jonić, da joj ga spremi dok dodje neki mladić, koji bi ga preuzeo.

Da je Djuka bila glavni jatak bandita, dokazuje i to, što ona kaže da kad su jedan put banditi išli u Bisko, da ih je vodila sestra joj Iva, jer da se je ona tada nalazila u Splitu. Svakako, da bi to bila ona napravila, da je bila kod kuće.

---

[713] Nečitko.
[714] Nečitko.

Pošto se nijesu nalazili banditi u blizini kad ih je došao tražiti Šimundža Ante, a donio im vijesti da će, im nabaviti jedan minobacač, to je on rekao Djuki, da im ona rekne, što je ona obećala.

Djuka Brajković je bila aktivan saradnik Radović Stipe, brata od bandita Filipa Radovića, koji je podržavao veze sa Sinjskim samostanom, a i sama se je jedan put sastala na fra Bernardinom Medvidom, koji je Radoviću obećao nabaviti križiće za bandite, a drugi put kad se je sa Radovićem Stipom sastala, pokazao joj je u jednoj kutijici 14 križića namijenjenih i poslatih od fratara banditima. Takodjer su Djuka ili Radović Stipe trebali s Košutima preuzeti neke ljekove za bandite.

Nakon što joj je brat kao bandit zarobljen, a iz bojazni da i sama ne bude uhapšena, te da bi radi svog protunarodnog rada trebala odgovarati pred Narodnim sudom, Djuka Brjaković je sa Bračulj Ivom pobjegla u Slavoniju, nikom ne kazavši kamo ide, da bi na taj način čim bolje zametnula svoj trag. No svejedno nije mogla ostati sakrivena, jer je 19.I.1946. godine uhapšena od organa Narodne vlasti i sprovedena u Split.

U prilogu vam dostavljamo:
zapisnik saslušanja Brajković Djuke,
zapisnik saslušanja Šimunža Ante,
izjavu boraca N.O. Despotovića Vjekoslava i Gošljević Ante,
izvadak iz zapisnika saslušanja Brajković Ive i
odobrenje istražnog zatvora.

Navedena Djuka Brajković se nalazi u našem istražnom zatvoru od 21.I.1946. godine, a na traženje Hrvatske Divizije narodne Odbrane, biće im upućena kao svjedok za slučaj saradnje sa bandama borca III brigade Div. N.O. Radovića Pere iz Radošića. Nakon toga će nam biti povraćena natrag.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[715] Načelnik Odjeljenja kapetan:
Čolak [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 55, Vojni sud 8. korpusa NOVJ, kut. 3.

[715] Nečitko.

223.

10. svibnja 1946.

Popis osoba iz sela Gornja Župa, kotar Šestanovac čija je sudbina nepoznata

---

Lica za koje se nezna gdje se nalazu od 1941. god. iz sela G. ŽUPA

1). Bikić Jure Ivanov,. iz sela Gornja Župa, kotar Šestanovac, rođen 1920.god. Bio je u domobranin, sada se za njega ne zna gdje se nalazi.
2). Bakota Ivan pok. Petra, iz sela Gornja Župa, kotar Šestanovac, rođen 1913. god. Bio je ustaša od 1942. god. u Sisku, sada se za njega nezna gdje se nalazi.
3). Bakota Nikola pok. Stipe, iz sela Gornja Župa, kotar Šestanovac, rođen 1921. god. Bio je ustaša u zagrebu, sada se za njega nezna gdje se nalazi.
4). Lovrinčević Petar Mijin, iz sela Gornja Župa, kotar Šestanovac, rođen 1922.god. Bio je u domobranin nepoznato gdje, sada se za njega nezna gdje se nalazi.
5). Lovrinčević Milan pok. Stipe, iz sela Gornja Župa, kotar Šestanovac, rođen 1921. god. Bio je u domobranima od 1943. god. sada se nezna za njega gdje se nalazi.
6). Radić Jure Ivanov, iz sela Gornja Župa, kotar Šestanovac, rođen 1921. god. Bio je ustaša sada se za njega nezna gdje se nalazi.
7). Zec Marko pok. Ivana, iz sela Gornja Župa, kotar Šestanovac, rođen je 1913. god. Bio je ustaša razbojnik, sada se za njega nezna.
8). Zec Mate pok. Ivana, iz sela Gornja Župa, kotar Šestanovac, rođen 1915. god. Sada se nalazi oko kuće u kamišarima.
9). Zec Jure pok. Ivana, iz sela Gornja Župa, kotar Šestanovac, rođen 1918. god. Bio je ustaša, i sada se nezna za njega gdje se nalazi.

Smrt fašizmu – Sloboda Narodu!
M.P.[716]

Opunomoćstvo UDB-e za kotar Šestanovac
Dne 10 maja 1946 god.
Opunomoćenik, Kapetan:
/Bilić Jure/
J. Bilić [v.r.]

[716] Pečat UDB-e za kotar Šestanovac

Original, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kut. 163

224.

[Lipanj/srpanj 1946.]
Trogir

Oficir UDB-e pri Komisiji za repatrijaciju Trogir piše oficiru UDB-e pri Komisiji za repatrijaciju ratnih zarobljenika i interniraca za Hrvatsku Zagreb o repatrircima koji su prispjeli u Prihvatilište Trogir od 25. svibnja do 25. lipnja 1946., te o stanju u Prihvatilištu

Mjesečni izveštaj od
25.V. do 25/VI.1946. god.

OFICIRU UDBE PRI KOMISIJI ZA REPATRIJACIJU
Ratnih zarob. i interniraca za Hrvatsku

ZAGREB

Kroz ovo vrijeme od 25.V. do 25/VI.1946. god. prispjelo je u Prihvatilište Trogir 516 repatriraca. Isti su doputovali iz Italije, a medju istima se nalaze slijedeći repatrirci:

dobrovoljaca na rad u Cehoslovacku 2
interniranih od italiana.....2
neprijateljskih vojnika, koji su bili u njem. SS
formacijama.....512
Ukupno.....516

/.../
II. Stanje u Prihvatilištu nije najbolje, jer se osjeća nestašica činovničkih sila prilikom dolaska repatriraca, a uslijed toga što je sastav ljustva u Prihvatilištu minimalan /.../Dovoljno je naglasiti da je po preduzimanju Prihvatilišta od strane Oblasnog N.O.

ostalo na radu u Prihvatilištu osim personala UDB- e samo dvojica i to jedan pisar i magaziner, a takvo brojno stanje ni u kom slučaju ne može da zadovolji i otpremu najmanjih grupa repatriraca, a kamoli kada pristižu veće grupe, koje se predvidjaju u najskorije vrijeme. /.../Mogu napomenuti da Soc. Odjel još ni do danas nije regulisao drugovima, koji rade kod istoga mjesečne plate, a premda je već prošlo oko 3 mjeseca od kako je Prihvatilište prešlo iz vojničkih ruku u civilnu ustanovu. Druga je stvar što se je moglo uočiti za vrijeme dok su bili repatrirci u Prihvatilištu, je ne zadovoljstvo istih u hrani koju dobivaju, tako da su radi nestašice iste bili počeli na veliko da prodaju raznu vojničku robu za kruh i cigarete./.../Mišljenja sam da kada bi nadležni mogli da povise sledovanje dnevnog obroka kruha sa 500 gr. na 900 gr. da bi onda stanje bilo zadovoljavajuće.../.../

VII. /.../Prilikom ispitivanja moglo se je ustanoviti, da su svi repatrirci bili njemački SS vojnici, koji su se aktivno borili od 1943-1944 god. sve do kapitulacije Njemačke po raznim krajevima Jugoslavije protiv J.A. i C.A. sve dok su pobjegli za Korušku ispred J.A. maja 1945 god. Prija stupanja u njemačke formacije većina od njih nalazila se je u ustaškim i domobranskim redovima, gde su opet učestvovali u borbi protiv NOVj i terorizirali nase stnovništvo do stupanja u njem. SS formacije.

Svi repatrirci bili su zarobljeni od Engleza 12 i 13 maja 1945 god., u Celovcu i poslije otpremljeni u logore u Italiju, gde su ostali do 1.VI.1946. godine, kada su predati od engleza i upuceni u Jugoslaviju./.../Takodjer medju istima se nalazi ustaša, koji su prija stupanja u SS formacije bili na službi u Jasenovcu i N. Gradiški kao stražari logoraša./.../

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU

Oficir UDB-e pri Komisiji za
repatrijaciju u Trogiru

/Brajnović Vinko/

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kutija Repatrijacija - Prihvatilište Trogir

225.

1. kolovoza 1946.
Split

Oblasni odbor Crvenog križa Hrvatske za Dalmaciju dostavlja Komandi zarobljeničkog logora "Firule" 16 sanduka sira za zarobljenike

---

Oblasni odbor
Društva Crvenog Križa Hrvatske
za Dalmaciju
Br. *2126*/46. Split, 1 augusta 1946.

Predmet: Sir - dostava.-

Komanda Zarobljeničkog logora
Firule (Split)

Dostavljamo Vam za zarobljenike Vašeg logora sira *16* sanduka
Molim Vas da nam potvrdite primitak.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[717] Tajnik:
...[718] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 265, Oblansi odbor Crvenog križa za Dalmaciju, kut. 3.

[717] Okrugli pečat: Oblasni Odbor Društva Crvenog Križa Hrvatske za Dalmaciju (u sredini križ).
[718] Potpis nečitak.

226.

[Kolovoz/rujan 1946.]
Trogir

Oficir Centra UDB-e za Dalmaciju pri Komisiji za repatrijaciju Trogir piše oficiru UDB-e pri Zemaljskoj komisiji za repatrijaciju ratnih zarobljenika i interniraca za NR Hrvatsku Zagreb o repatrircima koji su prispjeli u Prihvatilište Trogir od 25. srpnja do 25. kolovoza 1946.

M.P.[719]

Predmet: mjesečni izvještaj od 25 jula do 25.VIII.1946.

OFICIRU UDB-e PRI ZEMALJSKOJ KOMISIJI ZA REPATRIJACIJU
RATNI ZAROBLJENIKA I INTERNIRACA ZA NR HRVATSKU
ZAGREB

Kroz ovo vrijeme od 25 jula do 25 augusta 1946 god prispjelo je u Prihvatilište Trogir grupa od 29 repatriraca; koji su repatrirani iz Belgije u domovinu i to:

Ratnih zarobljenika od 1941. g. 1
Dobrovoljno napustili Jugoslaviju prije rata i posli
Na rad u Belgiju.....28

Ukupno....29

/.../

Smrt Fašizmu – Sloboda Narodu!

Oficir Centra UDB-e za Dalmaciju
pri Komisiji za Repatrijaciju Trogir

[719] Otisnut pečat s tekstom“Prihvatilište za repatrijaciju ratnih zarobljenika i interniraca – Trogir.Broj 376/1944, 23/VIII 1946“

Brajnović Vinko

_____

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kutija Repatrijacija - Prihvatilište Trogir

227.

[Rujan/listopad 1946.]
Trogir

Oficir UDB-e pri Komisiji za repatrijaciju u Trogiru piše Ministarstvu unutrašnjih poslova, Upravi državne bezbjednosti UDB-i za Hrvatsku Zagreb o repatrircima koji su prispjeli u Prihvatilište Trogir od 25. kolovoza do 24. rujna 1946.

_____

Predmet:mjesečni izvještaj
Od 24.VIII. do 24.IX.1946 god.

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA FNRJ
Upravi državne bezbjednosti UDB-i za Hrvatsku

ZAGREB

Kroz ovo vrijeme od 25.VIII. do 24.IX.1946 godine, prispjelo je u Prihvatilište Trogir, grupa od 19 repatriraca iz Kaira –Egipat- i to:

Dobrovoljno napustili Jugoslaviju prije rata.....14
Interniranih od italijana 1942 godine.....4
Neprijateljskih vojnika.....1
Ukupno..19

/.../ Oficir UDB-e pri Komisiji za repatrijaciju u Trogiru:

-poručnik Perić Ivan- [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kutija Repatrijacija - Prihvatilište Trogir

228.

[studeni 1946.]
Split

Oblasni odbor Crvenog križa Hrvatske za Dalmaciju dostavlja Komandi zarobljeničkog logora br. 125 u Splitu dvije bačve mlijeka u prahu

---

OBLASNI ODBOR
DRUŠTVA CRVENOG KRIŽA HRVATSKE
ZA DALMACIJU
SPLIT

Zarobljeničkom logoru
S p l i t

Danas Vam dostavljamo
100 pari hlača
2 bačve mlijeka u prahu
2 sanduka sira i
60 kg. duhana *u listu*
kao dar Crvenog Križa za zarobljenike u Vašem logoru.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[720]

Za tajnika:
/Ecija Bandalović/
[Ecija] Bandalović [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 265, OBlasni odbor Crvenog križa za Dalmaciju, kut. 3.

[720] Okrugli pečat: Oblasni Odbor Društva Crvenog Križa Hrvatske za Dalmaciju (u sredini križ).

229.

7. studenog 1946.
Split

Oblasni odbor Crvenog križa Hrvatske za Dalmaciju dostavlja Komandi zarobljeničkog logora br. 125 u Splitu dvije bačve mlijeka u prahu

---

Oblasni odbor
Društva Crvenog Križa Hrvatske
za Dalmaciju
Br. *3232*/46. Split, 7 novembra 1946.

Komanda zarobljeničkog logora br. 125
SPLIT

Dostavljamo Vam za Vaše potrebe
2 bačve mlijeka u prahu.
Potvrdite nam primitak.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Šef ekonomske sekcije:
M.P.[721] Bandalović Ecija [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 265, OBlasni odbor Crvenog križa za Dalmaciju, kut. 3.

[721] Okrugli pečat: Oblasni Odbor Društva Crvenog Križa Hrvatske za Dalmaciju (u sredini križ).

230.

14. siječnja 1947.

Zapisnik sa sastanka Kotarskog komiteta KPH Trogir o koordinaciji rada između UDB-e, Tužilaštva, Upravnog odsjeka i Kotarskog komiteta

---

ZAPISNIK

Preliminarnog sastanka Kotarskog Komiteta KPH Trogir, dana 14-I-1947 godine,
Prisutni: Šago Ante, Mihaljević Danica, Novak Ivo, Cvitanović Ante, Djirlić Paško, Mlačić Jakov, Coce Joško i član Oblasnog Komiteta K.P.H. drug Ivanović.
Nije bio prisutan Ivković Mijo iz opravdanih razloga. /.../

Pod 1.- dnevnog reda drug Šago iznaša o nedovoljnoj koordinaciji izmedju Tužioštva, UDB-e, Upravnog otsjeka i Kotarskog N.O.-a./.../Nakon izlaganja i diskusije drug Ivanović daje slijedeće obrazloženje:
Koordinacija, odnos i uzajamna pomoć Tužioštva, UDB-e i Upravnog otsjeka trebaju biti na visini. Na ime prilikom vršenja i ispitivanja, provjeravanja, hapšenja i slično, ne što ne treba sprečavati jedan drugome u vršenju svojih funkcija, nego treba da se pruži svesrdna pomoć jedan drugome, za što uspješniji i pravilniji rad./.../Opunomoćenik UDB-e ima nekih predmeta za koje nemora ili nesmije da drugi drugovi znaju, a ostala pitanja koja trebaju drugovi iz Komiteta da znaju potrebno je da se upoznaju./.../ Treba sprovoditi brigu o raspravama kako se izricaju presude i kako se rješavaju predmeti, pri čemu treba paziti na ekonomsko i političko stanje dotičnog. O predmetu rasprava treba da Komitet raspravi na svojim sastancima, a čije mišljenje da se i ostvari putem Tužioca. Pretsjednik suda treba da svaki mjesec treba da izvještava pismeno ili usmeno o svom radu tajnika Kotarskog N.O.-a./.../

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Za Komitet:

D Mihaljević [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, reg. 2

231.

22. ožujka 1947.

Popis osoba osuđenih radi neizvršavanja obveza u otkupu osnovnih živežnih namirnica

---

Spisak lica osudjenih radi neizvršavanja obaveza u otkupu osnovnih živežnih namirnica (konkretno radi otkupa viškova ulja)

/.../ red. br. 7

Pažanin Ante pok. Mate iz Vinišća 11/2.47 K-29/47 – čl. 1. st. 2 br. 7 Zakona o suzbijanju nedozvoljene trgovine, špekulacije i privredne sabotaže – Din 2000 novčane kazne pretvorive u 40 dana prisilnog rada.

Kotarski sud u Trogiru dne 22 marta 1947 godine
Pretsjednik Ivan Buble s.r.

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, reg. 2

232.

28. travnja 1947.

Rješenje Vrhovnog suda Jugoslavenske armije kojim se potvrđujem smrtna presuda Luki Galovu, Mariji Šuto, Anti Olujiću i Ani Šuto

---

Vrhovni sud Jug. armije
II. Sud. br.142/47
28 aprila 1947 god.

REŠENJE

Vrhovni sud Jugoslavenske armije u Beogradu, u veću sastavljenom od potpukovnika Radovana Ilića kao pretsednika veća i majora Keslera Milovana i kapetana Lapčevića Vlastimira kao članova veća, uz sudelovanje kapetana Todorović Novaka kao sekretara, - odlučujući u drugom stepenu po službenoj dužnosti u krivičnom predmetu protivu opt. GALOV LUKE i dr., koji su presudom Divizijskog vojnog suda u Kninu Sud. br. 53/47 od 30 marta 1947 godine, zbog krivičnih dela iz čl. 3 tač. 3, 7, 8 i 14 Zakona o krivičnim delima protiv naroda i države i čl. 15 UVS, osuđeni i to:

Galov Luka, Šuto Marija, Olujić Ante i Šuto Ana, svi na kaznu smrti strijeljanjem i trajan gubitak političkih i građanskih prava, osim roditeljskih, - pa je na osnovu čl. 18 Zakona o uređenju i nadležnosti vojnih sudova, u nejavnoj sednici održanoj dana 28 aprila 1947 godine, doneo sledeće

r e š e n j e :

Presuda Diviziskog vojnog suda u Kninu Sud. br. 53/47 od 30 marta 1947 godine POTVRĐUJE SE u celosti.

R a z l o z i:

Protiv prvostepene presude osušeni nisu uložili žalbe, ali budući da se radi o smrtnim kaznama, to je Vrhovni sud u smislu čl. 18 Zakona o uređenju i nadležnosti vojnih sudova, razmotrio presudu i sve spise ove krivice po službenoj dužnosti.

Vrhovni sud je našao, da je prvostepeni sud pravilno ustanovio činjenično stanje na osnovu priznanja optuženih, kao i na osnovu njihovog međusobonog terećenje, čime je krivica svih optuženih potpuno dokazana.

Razmatrajući odluku prvog suda o kazni Vrhovni sud smatra da kazna odgovara delima optuženih kako s obzirom na stepen krivične odgovornosti svakog od optuženih ponaosob, tako naročito s obzirom na društvenu opasnost koju optuženi pretstavljaju kao neprijateljska organizacija na terenu na kome su delovali. I Vrhovni sud nalazi da su se stekle naročito otežavajuće okolnosti koje uslovljavaju izricanje smrtne kazne za sve optužene, usvajajući u celosti razloge prvostepene presude.

Zbog navedenog Vrhovni sud je rešio kao u dispozitivu.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Sekretar-kapetan,
Novak Todorović, v.r.
/Todorović Novak/

/M.P./

Pretsednik veća-potpukovnik,
Rad.K.Ilić, v.r.
/Radovan Ilić/

Za tačnost prepisa,
sudska kancelarija:
Potpis[722]

Original, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kut. 163

[722] Nečitko

233.

13. travnja 1948.
Makarska

Opunomoćstvo UDB-e za kotar Makarska dostavlja Odjeljenju UDB-e za Dalmaciju - IV. odsjek u Splitu popis likvidiranih osoba na području kotara Makarska nakon što su Makarsku zauzele postrojbe NOV i PO Jugoslavije

---

[...][723]
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA FNRJ
Opunomoćstvo uprave državne bezbjednosti
za kotar Makarska
Br. *289.*
13. IV. 1948. god.
M A K A R S K A[724]

Predmet: Podaci za likvidirane
- dostavljaju se.

Odjeljenju Uprave Državne Bezbjednosti za Dalmaciju
S p l i t

U vezi Vaše depeše od 10. IV. 1948 godine br. 56 „PP“ dostavljamo Vam spisak lica strijeljanih nakon oslobodjenja.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

M.P.[725]

Opunomoćenik:
Burazin Jerko [v.r.]
/Burazin Jerko/

Prilog: 1 primjerak 3 strane
spiska strijeljanih.

---

[723] Grb FNR Jugoslavije.
[724] Pečat.
[725] Okrugli pečat: Ministarstvo unutrašnjih poslova FNRJ Opunomoćstvo uprave državne bezbjednosti za kotar Makarska (u sredini grb FNR Jugoslavije).

SPISAK LICA SUDJENIH NA SMRT I KAZNA IZVRŠENA

1. ALAĆ pok. Jakova JAKOV i majke Mande rodjene Urlić, rodjen 8.II.1906. godine u Drašnicama, kotar Makarska. Državljanin F.N.R.J. Narodnost Hrvat. Po zanimanju profesor – oženjen, sa dvoje dijece.

Osudjen je od Okružnog narodnogs suda Biokovsko-Neretvanskog okruga u Makarskoj 27. I. 1946. godine. Poslovni br. Kz 35/45. zbog krivičnih djela protiv naroda i države kaznom smrti vješanjem. Dana 5. IV. 1946. godine u Sudskom zatvoru u Makarskoj izvršio je samoubijstvo obisiviši se o gredu.

2. ZANCHI Franin MIHOVIL i majke Ivke rodjen 30. VI. 1914. godine u Makarskoj – diplomirani tehničar. Oženjen, bez djece.

Osudio ga je Divizijski Vojni sud u Zagrebu 21. V. 1945. godine broj 545/45. radi krivičnog djela ratni zločinaca i narodni neprijatelja sadržane u čl. 13. i 14. UVS, na kaznu smrti strijeljanjem, trajan gubitak političkih i gradjanskih prava te konfiskaciju imovine uz ograničenja čl. 6 zakona o konfiskaciji. Smrt strijeljanja izvršena dana 26. V. 1945 godine.

3. BABIĆ Bože JURAJ i majke Jozice Ivičević, rodjen 14. VI. 1909. godine u Drveniku, kotar Makarska. Državljanin F.N.R.J. Narodnost Hrvat. Po zanimanju aktivni podoficir, oženjen, otac jedno dijete.

Osudio ga je Divizijski Vojni Sud u Zagrebu sud. br. 237/45. radi krivičnog dijela ratni zločinacai narodni neprijatelj, sadržano u čl. 13 i 14 UVS, na kaznu smrti strijeljanja, trajan gubitak politički i gradjanski prava, te konfiskaciju imovine uz ograničenje čl. 6 Z. o konfiskaciji. Smrt strijeljanjem izvršena dana 8. VI. 1945. godine. sudjen 5. VI. 45.

4. KATIĆ Matin TOMA, rodjen 9. X. 1921. godine u selu Bačini, kotar Makarska, od majke Kate Katić. Državljanin F.N.R.J. Narodnost Hrvat. Po zanimanju činovnik. Stalno nastanjen u Zagrebu.

Osudio ga je Divizijski Vojni sud u Zagrebu, sud. br. 339/45 radi krivičnog djela ratnih zločinaca i narodnih neprijatelja sadržano u čl. 13. i 14. UVS, na kaznu smrti strijeljanjem, trajan gubitak politički i gradjanski prava te konfiskaciju imovine uz ograničenje čl. 6 Zakona o konfiskaciji. Smrt strijeljanjem izvršena dana 6. VII. 1945. godine. sudjen 2. VII. 1945.

5. SUMIĆ IVAN rodjen 1909. godine u Podgori, kotar Makarska. Državljanin F.N.R.J. Narodnost Hrvat. Stalno nastanjen u Zagrebu. Po zanimanju svećenik. Neoženjen.

Osudio ga je Divizijski Vojni sud u Zagrebu sud. br. 440/45. od 9. VII. 1945. godine radi krivična djela ratnih zločinaca i narodnih neprijatelja sadržano u čl. 13 i 14. UVS, na kaznu smrti strijeljanjem, gubitak političkih i gradjanskih prava, te konfiskaciju imovine uz ograničenje čl. 6. Zakona o konfiskaciji. Smrt strijeljanjem izvršena dana 13. VII. 1945 godine.

6. ŠIMIĆ pok. Ivana MARIJAN i majke Andrice rodjene Brbić, rodjen 28. VII. 1898 godine u Tučepi, kotar Makarska. Državljanin F.N.R.J. Narodnost Hrvat. Po zanimanju trgovac. Živio stalno u Sušaku. Oženjen, otac jedno dijete. Od imovnog stanja u Zagrebu posjeduje jednu kuću.

Osudjen je od Divizijskog Vojnog suda u Zagrebu 25. VIII. 1945 godine sud. br. 1970/45, a presudu je izrekao Vojni sud Komande grada Zagreba, radi krivičnog djela ratnih zločinaca i narodnih neprijatelja sadržano u čl. 13 i 14 UVS, na kaznu smrti strijeljanjem, trajan gubitak svih političkih i gradjanskih prava i na konfiskaciju imovine u smislu čl. 6 Zakona o konfiskaciji. Presudu je u cijelosti potvrdio od Višeg Vojnog suda pod br. II 2899-2958/45. Kazna strijeljanjem izvršena 3. XI. 1945 godine.

7. ŠIMIĆ Mije VJEKOSLAV i majke Kate Savić rodjen 17. III. 1905 godine u Tučepi, kotar Makarska. Državljanin F.N.R.J. Narodnost hrvat. Po zanimanju svećenik. Neoženjen.

Osudjen je od Divizijskog Vojnog Suda u Zagrebu 2. VIII. 1945 godine sud. br. 342/45 radi krivičnog djela ratnih zločinaca i narodni neprijatelja sadržana u čl. 13 i 14 UVS, na kaznu smrti strijeljanjem trajan gubitak političkih i gradjanskih prava te konfiskaciju imovine uz ograničenje čl. 6 Z. o konfiskaciji. Smrt strijeljanjem izvršena dana 6. VII. 1945 god.

8. JOZEVIĆ Petra JOZA i majke Slavke Mijić, rodjen 20. XI. 1912 godine u Makarskoj, kotar Makarska. Državljanin F.N.R.J. Narodnost Hrvat. Stalno nastanjen u Zagrebu. Po zanimanju arhitekt. Oženjen, otac 1 dijete. Imovnog stanja: ne posjeduje.

Osudio ga je Vojni sud Komande grada Zagreba 11. VII. 1945 godine, sud. br. 357/45 radi krivičnog djela narodnog neprijatelja opisana u čl. 14 UVS, na kaznu smrti strijeljanjem, trajan gubitak gradjanskih časti i konfiskaciju imovine u smislu Zakona o konfiskaciji čl. 6, koja je presuda odobrenjem Višeg Vojnog suda u cijelosti potvrdjena pod brojem II 2724-/47/45, a izvršena 12. VII. 1945 godine.

9. BENIĆ Antin MATE i majke Marije Feškulj, rodjen 9. II. 1899 godine u Gradcu, kotar Makarska. Državljanin F.N.R.J. Narodnost hrvat. Po zanimanju radnik. Stalno nastanjen u Valpovo. Oženjen, otac dvoje dijece.

Osudjen od Vojnog Suda Vojne Oblasti Slavonije veće Osečkog Područja u Osijeku sud. br. 242/45 od 14. VII. 1945 godine radi djela iz člana 13 i 14 UVS, na kaznu smrti strijeljanjem, trajan gubitak političkih i gradjanskih prava i konfiskaciju njegove imovine.

10. KATIĆ Tomin IVAN i majke Kate Katić, rodjen 1891 godine u Bačini, kotar Makarska. Državljanin F.N.R.J. Narodnost Hrvat. Po zanimanju gostioničar. Stalno nastanjen u Višegradu, oženjen, sa jednim dijetetom.

Osudjen od Okružnog Narodnog suda u Sarajevu 20. XII. 1945 godine Ko 45/45 radi služenja neprijatelju kao špijun ustaša iz člana 6 UVS, na kaznu smrti strijeljanjem i trajan gubitak gradjanskih prava i konfiskaciju imovine.

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kut. 165.

234.

14. travnja 1948.
Sinj

Opunomoćstvo UDB-e za kotar Sinj dostavlja Odjeljenju UDB-e za Dalmaciju - IV. odsjek u Splitu popis likvidiranih osoba na području kotara Sinj nakon što su u listopadu 1944. Sinj i Cetinjsko područje zauzele postrojbe NOV i PO Jugoslavije

---

[...][726]
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA FNRJ
Opunomoćstvo uprave državne bezbjednosti
za kotar Sinj
Br. *296* –
14. IV. 1948. god.
S I N J[727]

ODJELJENJU UPRAVE DRŽAVNE BEZBJEDNOSTI
(za oblast Dalmaciju)
S P L I T

Predmet: Spisak likvidiranih narodnih
neprijatelja poslije oslobodjenja Sinja.

U vezi Vaše depeše pod brojem 56 od grupa 113, od 10. ovog mjeseca, u prilogu Vam dostavljamo spisak likvidiranih narodnih neprijatelja sa našega kotara, koji su likvidirani u oslobodjenju Sinja, oktobra 1944 godine kratkim postupkom ili OZN-e Komande Cetinjskog područja, ili pak jedinica JA, koje su učestvovale u oslobodjenju krajeva našega kotara. Takodjer su u spisak uvrštena i ona lica, koja su likvidirana – kao narodni neprijatelji poslije oslobodjenja naših krajeva, krijući se – kao banditi, spiljari ili dezerteri iz JA.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

M.P.[728] V.D. Opunomoćenika-
p.poručnik:

(Ćoso M. GOJKO)
Gojko Ćoso [v.r.]

---

[726] Grb FNR Jugoslavije.
[727] Pečat.
[728] Okrugli pečat: Ministarstvo unutrašnjih poslova FNRJ Opunomoćstvo uprave državne bezbjednosti za kotar Sinj (u sredini grb FNR Jugoslavije).

S P I S A K
LICA KOJA SU LIKVIDIRANA KAO NARODNI NEPRIJATELJI U OSLOBODJENJU I POSLIJE OSLOBODJENJA NAŠE ZEMLJE /kotara/

[S I N J]

1. VUJANOVIĆ MIRKO Stjepanov i majke Bogdan Ane, rodjen 1906. godine u Sinju, sa stalnim boravkom u Sinju, trgovac; oženjen. Otac – troje djece. Hrvat.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, 25. X. 1944. godine i od Vojnog suda Komande Cetinjskog područja sudjen na smrt streljanjem (kazna izvršena), zato što je i za vrijeme stare Jugoslavije bio pristalica frankovaca i što je odmah u osnutku NDH-a pristupio ustaškom pokretu on i njegova cijela obitelj. Što se cijelo vrijeme rata nalazio na istaknutim ustaškim dužnostima u Sinju i kao takav u toku rata počinio mnoge zločine, s kojom krivnjom je stradalo na desetke rodoljuba. Što je stalno bio u društvu istaknutih funkcionera, kao što je i sam bio.

2. PERIĆ ANTE pok. Jakova i majke Zuban Pere, rodjen 1901. godine u Sinju, kotar Sinj. Hrvat. Šuster. Oženjen, sa petero djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, 25. oktobra 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog područja, zato što je odmah u osnutku NDH-a pristupio ustaškom pokretu i bio istaknuti ustaša, vršio tajnu obavještajnu službu. Što je sa njegovom krivnjom stradalo dosta rodoljuba i dopalo logora i zatvora, gdje su – na zvjerski način mučeni.

3. VUJANOVIĆ IVAN Stjepanov i majke Bogdan Ane, rodjen 1909. godine u Livnu. Sa stalnim boravkom u Sinju. Hrvat. Neoženjen. Trgovac. Pismen sa osam razreda gimnazije.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, 25. oktobra 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Cetinjskog područja, zato što je i za vrijeme stare Jugoslavije bio opredjeljeni simpatizer frankovaca, a u osnutku NDH-a odmah pristupio ustaškom pokretu te stekao kod ustaša dobro povjerenje. Kasnije što je bio oficir – poručnik, radio za ustašku obavještajnu službu i radio u ustaškom propagandnom odjelu.

4. LOVRIĆ DJANINA kći Filipa i majke Ane zvana „Naja“, rodjena 1900. godine u Sinju. Stalno mjesto boravka Sinj. Domaćica. Hrvatica. Neudata.

Uhvaćena prilikom oslobodjenja Sinja, 25. oktobra 1944. godine i likvidirana kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog područja, zato što je u toku cijeloga rata bila otvorena špijunka najprvo Talijana, a kasnije Nijemaca, čijom krivnjom je dosta rodoljuba dopalo zatvora i stradalo.

5. EZGETA JOSIP Andrijin i majke Cerina Mare, rodjen 11. IV. 1923. godine. Djak. Ustaški zastavnik. Služio kod 27. ustaške djelatne bojne u Sinju, neoženjen. Hrvat.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja 25. X. 1944. godine u povlačenju prema Dicmu i navodno likvidiran kratkim postupkom OZNA-e – jedinica XX. divizije, zato što je kao ustaša u selu Bitelicu lično palio kuće, isto tako u Glavicama i gdje je god učestvovao u akcijama protiv NOV-e.

6. MLADINA MARICA kći Mate i majke Marijete (djevojačko prezime nepoznato), rodjena 1908. godine u Sinju. Trgovac. Neudata. Stalno boravila u Sinju.

Uhvaćena prilikom oslobodjenja Sinja oktobra 1944. godine i likvidirana, tj. osudjena na smrt streljanjem (kazna izvršena) od Vojnog suda pri Komandi Cetinjskog područja, što je bila glavni organizator i ustaški funkcioner u Sinju, te kao takova vršila špijunažu i družila se sa najistaknutijim ustaškim ličnostima, bila strah i trepet u Sinju.

7. MLADINA ANKA kći Mate i majke Marijete (djevojačko prezime nepoznato) rodjena 1911. godine u Sinju, stalno boravila u Sinju. Trgovac, sa trgovačkom akademijom, neudata. Hrvatica.

Uhvaćena prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine i likvidirana od OZN-e Komande Cetinjskog područja, kratkim postupkom, zato što je bila tijesna suradnica svoje sestre (pod brojem 6 ovog spiska) i što se kao takova isticala u protunarodnom radu i djelovanju.

8. PETIKOSIĆ ANDRIJA pok. Ike, star oko 60 godina. Rodjen u Hrvacama, nastanjen u Sinju. Penzioner. Oženjen, bez djece. Hrvat.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, 25. X. 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e pri Komandi Cetinjskog područja; zato što je u toku cijelog rata bio špijun u službi Nijemaca i Talijana.

9. JOZIĆ SLOBODNA pok. Oktavijana, i majke Perajica Karoline, rodjena 1918. godine u Sinju, činovnica sa 4 razreda gimnazije, neudata. Hrvat

Uhvaćena 25. oktobra 1944. godine, prilikom oslobodjenja Sinja i likvidirana od OZN-e Srednjeg Dalmatinskog područja, zato što je odmah u osnutku NDH-a pristupila ustaškom pokretu i bila tabornica ustaške mladeži, organizovala i skupljala omladinu, i odgajala je u duhu ustaštva. Na izlazima iz Sinja dočekivala je ženske koje su bile sumnjive da rade za NOP, pretraživala ih, terorisala itd.

10. MAROVIĆ AUGUSTIN pok. Vicka i majke Damnjak Marije, rodjen 1886. godine u Zelevu, kotar Sinj, sa stalnim boravkom u Sinju. Penzioner. Hrvat.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, 25. X. 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom od strane OZN-e Cetinjskog područja, zato što je čitavo vrijeme rata bio ustaški špijun.

11. POLJAK FRA JOZO Josipov i majke Milun Kate, rodjen 1914. godine u Sinju, svećenik – fratar. Hrvat.

Uhvaćen negdje u bandi poslije oslobodjenja, te od suda osudjen na kaznu smrti streljanjem (Kazna izvršena) zato što je imenovani za vrijeme čitavoga rata suradjivao sa ustašama, i što je poslije oslobodjenja stupio u oružane bande.[729]

12. BRITVIĆ PAVAO pok. Marjana i majke Krizman Egidije, rodjen 20. IV. 1887. godine u Turjacima, kotar Sinj. Stalno boravio u Sinju. Oženjen, sa četvero djece. Posjednik i trgovac. Hrvat.

Uhvaćen 25. X. 1944. godine, prilikom oslobodjenja Sinja i likvidiran od OZN-e pri Komandi Cetinjskog područja, zato što se i za vrijeme stare Jugoslavije isticao kao frankovac, što je za vrijeme okupacije bio jedan od odgovornijih ustaških ličnosti, što je organizirao i bio šef jurišne satnije koja je hapsila i progonila rodoljube u Sinju.

13. ČUBRANIĆ FRANO Jerkin i majke (nepoznate) rodjen na otoku Krku. Žandar. Za vrijeme okupacije boravio u Sinju. Oženjen – otac jednog djeteta. Hrvat.

[729] Dopisao: Registrovan u kategoriju III. br. 73.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, 25. X. 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Cetinjskog područja zato što je bio zakleti ustaša i jedan od najpovjerljivijih osoba ustaških ...[730] u Sinju. Kada je trebalo hapsiti rodoljube koji su dolazili u obzir za streljanje kao taoci, ustaše su odredjivali njega sa Nijemcima jer im je bio najpovjerljivija osoba u Sinju. Njegovom krivnjom je dosta rodoljuba palo neprijatelju u ruke i bilo postreljano.

14. ZAMBETA PAVAO pok. Luke i majke Petrović Pave, rodjen 1910 godine u Boki Kotorskoj, aktivni kapetan bivše Jugoslavenske vojske i kapetan NDH-a. Završio Vojnu akademiju. Oženjen – sa dvoje djece. Hrvat.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine, gdje je zatečen kao domobranski satnik. Mobilisan u JA gdje se kod Trsta povezao sa neprijateljem i bio upleten u špijunsku aferu, zašto je bio uhapšen i predat Vojnom sudu i streljan koncem 1945. godine ili početkom 1946. godine.

15. BABAJA SLAVKO Grgin i majke Hrstić Marice, rodjen 1912. godine u Vrgorcu, kotar Metković. Stalno boravio u Vojvodini, na Državnom imanju Belje. Inženjer agronomije. Oženjen – bez djece. Hrvat.

Koncem 1945. godine od Glavnog Suda za Autonomnu Pokrajinu Vojvodinu sudjen na smrt streljanjem (kazna izvršena) zato što se kao agronom nalazio na položaju upravnika državnog imanja Belje, te nanio velike štete zasipajući i uništavajući državnu imovinu.

16. BUZANČIĆ JOZO pok. Ivana i majke Becina Stane, rodjen 1893. godine u Lečevici, kotar Split. Za vrijeme okupacije boravio u Sinju kao žandar. Oženjen. Hrvat.

Uhvaćen 25. X. 1944. godine prilikom oslobodjenja Sinja, i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog područja, zato što je kao žandar u toku cijeloga rata bio jedan od povjerljivijih ustaških osoba, što je njegovom krivnjom stradalo dosta rodoljuba, čiju smrt je on prouzrokovao.

17. KOSTOVIĆ JOZO pok. Ivana i majke Panza Ivanice, rodjen 1. II. 1891. god. u Drveniku, kotar Trogir. Za vrijeme i prije okupacije živio u Sinju, kao ključar Sudskog zatvora. Oženjen, s jednim djetetom. Hrvat.

Uhvaćen 25. X. 1944. godine, prilikom oslobodjenja Sinja i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog područja, zato što je bio zakleti ustaša i kao takav postavljen za ključara na sudski zatvor u Sinju, gdje je tukao rodoljube, oduzimao hranu, ucjenjivao familije zatvorenih rodoljuba itd.

18. VIDJAK ANTE pok. Ante, rodjen 13. III. 1917. godine u Splitu. Za vrijeme rata boravio u Sinju, strojobravar. Oženjen – dvoje djece. Hrvat.

Uhvaćen 25. X. 1944. godine, prilikom oslobodjenja Sinja i osudjen od Vojnog Suda Komande Cetinjskog područja na smrt streljanjem (kazna izvršena) zato što je u toku cijeloga rata bio na odgovornim ustaškim dužnostima. Poznat po ustaškim zločinima u Sinju, radio za ustašku obavještajnu službu, hapsio i zlostavljao rodoljube u zloglasnoj „Redjiji duhana“ u Sinju.

19. TRAVIZI SPASOJE Marijanov i majke Ilić Vinke, rodjen 1901. godine u Visu. Za vrijeme rata boravio u Sinju. Oženjen. Dvoje djece. Hrvat.

[730] Nečitko, očito treba pisati: vlasti.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja 25. X. 1944. godine i od Vojnog suda Komande Cetinjskog područja osudjen na smrt streljanjem (kazna izvršena) zato što je u toku rata kao ustaški funkcioner počinio mnogo zločina, što je bio tijesni saradnik zloglasnog pukovnika „Lulice“[731] što su po njegovim direktivama hapšeni, proganjani i ubijani mnogi rodoljubi.

B R N A Z E

20. BUDIMIR FRANO pok. Ivana i majke Jelinčić Pere, rodjen 1909. godine u Brnazama, kotar Sinj. Stalno boravio u Brnazama. Zemljoradnik. Neženjen. Pismen sa 6 raz. osnovne škole. Hrvat.

Uhvaćen 25. X. 1944. godine, prilikom oslobodjenja Sinja i likvidiran kratkim postupkom OZN-e Komande Cetinjskog područja, zato što je i prije rata bio poznati klerikalac i frankovac, što je odmah u osnutku NDH-a pristupio ustaškom pokretu i položio ustašku zakletvu te odmah počeo da radi za ustaški pokret, vršeći špijunažu u korist ustaša i denuncirajući aktiviste NOP-a.

21. VUČKOVIĆ STJEPAN pok. Nikole i majke Vučković Šime, rodjen 1913. godine u Brnazama, kotar Sinj. Zemljoradnik – radnik. Pismen osnovnom i zanatskom školom. Oženjen s jednim djetetom. Hrvat.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom OZN-e Komande Cetinjskog područja, zato što je poznat kao istaknuti frankovac još i za vrijeme stare Jugoslavije. Za vrijeme NDH-a odmah pristupio ustaškom pokretu i stalno vodio propagandu protiv NOP-a, hvalisao ustaški pokret, denuncirao aktiviste NOP-a itd.

22. TALAJAJ JOZO pok. Mate, rodjen u Brnazama, kotar Sinj. Zemljoradnik. Oženjen – sa dvoje djece. Pismen sa osnovnom školom. Hrvat.

Uhvaćen 25. X. 1944. godine, prilikom oslobodjenja Sinja.Likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Cetinjskog područja, zato što je odmah u osnutku NDH-a pristupio ustaškom pokretu, te kao ustaški vodnik lično svojom rukom ubijao rodoljube i palio kuće.

23. DELIJA STIPE pok. Ivana i majke Jele, rodjen 1923. godine u selu Brnazama, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, pismen. Neoženjen. Zavičajan u Brnazama.

Uhvaćen 25. X. 1944. godine, prilikom oslobodjenja Sinja, kao ustaški vodnik i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog područja, zato što je kao ustaša počinio mnogo zločina, a izmedju ostalih ubio svojom rukom odbornika Bajić Antu iz Vojnica, što je po njegovom naredjenju ubijen rodoljub Bijader Frano i mnogi drugi, a i zato što potječe iz obitelji čiji su roditelji likvidirani u toku 1944. godine.

G L A V I C E

24. ROMAC fra ANTE Antin i majke Žanko Jele, rodjen 1900. godine u selu Glavice, kotar Sinj. Svećenik-fratar. Stalno boravio u Sinju. Hrvat.

Uhvaćen 25. X. 1944. godine, prilikom oslobodjenja Sinja i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Cetinjskog područja, zato što se cijeloga rata utvarao kao

[731] Riječ je o domobranskom pukovniku Jakobu Potočniku, zapovjedniku Hrvatskih oružanih snaga u Sinju.

veliki pristalica NOP-a, a u stvari je bio agent neprijatelja, ilegalno radio za ustašku obavještajnu službu i na taj način nanio ogromne štete NOP-u.

25. MODRIĆ NIKOLA pok. Stjepana i majke Kustre Tomice, rodjen 1897. godine u Glavicama, kotar Sinj, zemljoradnik, oženjen, sa troje djece. Pismen sa osnovnom školom.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog područja zato što je u toku cijeloga rata bio tijesno vezan sa klerom i što je svaki i najmanji pokret aktivista NOP-a prijavljivao ustašama, zato što je u toku rata u nekoliko navrata bio hapšen i opominjan, ali se nije htio popraviti.

26. LABROVIĆ – CULE LUKA pok. Duje i majke Milun Kate, rodjen 1901. godine u Glavicama, kotar Sinj. Stalno boravište u Glavicama, zemljoradnik, oženjen, pismen sa osnovnom školom, Hrvat.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, 25. X. 1944. godine i od Vojnog suda Komande Cetinjskog područja osudjen na smrt streljanjem (kazna izvršena) zato što je za vrijeme stare Jugoslavije bio poznat kao istaknuti frankovac, a za vrijeme NDH-a odmah pristupio ustaškom pokretu i bio jedan od istaknutih ustaških ličnosti i funkcionera. Aktivno radio protiv NOP-a, vršeći špijunažu u korist ustaša, te je tim činio mnoge aktiviste NOP-a da padnu u ruke neprijatelja i svrše u logore streljanja – itd.

27. RADOVIĆ STIPE Antin i majke Biskup Luce, rodjen 1920. godine u selu Radošiću, kotar Sinj. Zemljoradnik, neoženjen. Pismen, Hrvat.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja 25. X. 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog područja, zato što je odmah u osnutku NDH-a dobrovoljno pristupio ustaškom pokretu i u ustašama ostao do oslobodjenja Sinja, gdje je kao takav počinio mnoge zločine u okolici Sinja.

B I S K O

28. AKRAP BOŽO pok. Filipa i majke Jelić Marije, rodjen 1912. godine u Bisku, kotar Sinj. Oženjen - troje djece. Zemljoradnik. Pismen sa osnovnom školom. Hrvat.

Uhapšen i predan Vojnom sudu Splitskog Vojnog područja u III. mjesecu 1944. godine i u VI. mjesecu 1945. godine od istog suda sudjen na smrt streljanjem (kazna izvršena) u Splitu; zato što je u toku cijeloga rata bio aktivni ustaša pod čijim rukovodstvom su izvršeni mnogi zločini, streljani i zarobljeni partizani, pod njegovim rukovodstvom je cijela ustaška milicija učestvovala u borbama protiv NOV-e.

29. JANKOVIĆ IVAN pok. Bože i majke Janković Kate, rodjen 1902. godine u Bisku, kotar Sinj. Zemljoradnik. Oženjen, sa troje djece. Nepismen.

Osudjen od Vojnog suda Splitskog vojnog područja u VI. mjesecu 1945. godine, zato što je odmah u osnutku NDH-a pristupio ustaškom pokretu, gdje je ostao sve do hapšenja, kao ustaša i počinio mnoge pljačke u okolici Sinja nad rodoljubima i pripadnicima.

30. DEDIĆ JAKOV pok. Mate i majke Strukan Ive, rodjen 1909. godine u Bisku, kotar Sinj. Stalno boravio u Bisku. Zemljoradnik, oženjen, sa dvoje djece, pismen sa osnovnom školom. Hrvat.

Uhvaćen od jedinica Komande mjesta Sinj iza oslobodjenja Sinja i predat OZN-i komande Splitskog Vojnog područja i likvidiran kratkim postupkom, zato što je odmah u osnutku NDH-a dobrovoljno pristupio ustaškom pokretu i organizirao ustaše u Bisku, terorisao i pljačkao mirni narod, itd.

31. ŠIMUNDŽA JOZO pok. Ivana i majke Dedić Andje, rodjen 1918. godine u Bisku, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, oženjen – sa troje djece. Pismen sa osnovnom školom.

Uhvaćen od jedinica II. divizije 25. X. 1944. godine, prilikom oslobodjenja Sinja i likvidiran kratkim postupkom, zato što je u toku rata bio žandar i aktivni ustaša i od 1941. godine učestvovao u mnogim akcijama protiv NOV-e, i što se u tim akcijama isticao terorisajući i pljačkajući simpatizere NOP-a.

32. DANOLIĆ ANTE Marka i majke Vladović Andje, rodjen 1906. godine u selu Bisku, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen bez djece. Pismen sa osnovnom školom.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine od jedinica II. divizije i predat OZN-i Splitskog vojnog područja i likvidiran kratkim postupkom, zato što je odmah u 1941. godini stupio u ustaše i kao ustaša vršio je pljačku i teror nad simpatizerima NOP-a.

33. ĆURKOVIĆ ANTE Matin i majke Vrgoč Ive, rodjen 1907. godine u selu Bisku, kotar Sinj. Zemljoradnik. Pismen sa osnovnom školom. Neženjen.

Uhvaćen kao ustaša od jedinica XXVI. divizije prilikom oslobodjenja Splita, u XI. mjesecu 1944. godine u bolnici i likvidiran kratkim postupkom, zato što je odmah u 1941. godini dobrovoljno stupio u ustaše, kao ustaša učestvovao u mnogim akcijama protiv NOV-e, u svim akcijama se isticao kao pljačkaš i terorista pripadnika NOP-a.

34. TUKIĆ PETAR pok. Luke i majke Strikić Mare, rodjen 1922. godine u selu Bisku, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, neženjen, pismen.

Zarobljen kao ustaša u Solinu u oktobru mjesecu 1944. godine i predat OZN-i Komande Splitskog vojnog područja i likvidiran kratkim postupkom, zato što je odmah u 1941. godini dobrovoljno stupio u ustaše, kao ustaša učestvovao u mnogim akcijama protiv NOV-e, u svim akcijama se isticao kao pljačkaš i terorista pripadnika NOP-a.

35. RENIĆ STANKO pok. Jure i majke Gagić Mare, rodjen 1914. godine u Bisku, kotar Sinj. Zemljoradnik; neoženjen, pismen. Hrvat.

Zarobljen kao ustaša prilikom oslobodjenja Splita od jedinica XXVI. divizije i likvidiran kratkim postupkom, zato što se znalo da je aktivni ustaša, dobrovoljac 1941. godine i što je kao ustaša pljačkao i progonio simpatizere NOP-a.

36. RENIĆ MATE pok. Jure i Gagić Mare, rodjen 1918. godine u Bisku, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Pismen, neoženjen.

Zarobljen kao ustaša prilikom oslobodjenja Splita od jedinica XXVI. divizije i predan OZN-i Splitskog vojnog područja i likvidiran kratkim postupkom, zato što je odmah u 1941. godini dobrovoljno stupio u ustaše, što se u stvari sam isticao kao protivnik NOP-a, terorišući i pljačkajući narod koji nije bio uz ustaški pokret, i u Splitu se obukao u žandare.

37. STRIKIĆ MATE pok. Petra i majke Akrap Ive, rodjen 1909. godine u Bisku, kotar Sinj, Hrvat. Zemljoradnik. Pismen, neoženjen.

Zarobljen 25. X. 1944. godine prilikom oslobodjenja Sinja i upućen u XX. diviziju, ali se u njemu nije imalo povjerenja i likvidiran je kratkim postupkom, jer je bio aktivni ustaša od 1941. i ustanovilo se da je kao ustaša ubijao simpatizere NOP-a i zarobljene partizane.

31.[732] STRIKIĆ ANTE pok. Petra i majke Akrap Ive, rodjen u Bisku, kotar Sinj. Hrvat. Rodjen 1919. godine. Zemljoradnik. Neoženjen, pismen.

Zarobljen prilikom oslobodjenja Splita od XXVI. divizije i mobilisan u JA, ali je sa Širokog Brijega dezertirao i ponovno uhapšen i povučen u jedinicu, gdje je likvidiran kratkim postupkom, zato što je dezertirao iz JA i što je cijelo vrijeme rata služio kao policajac NDH-a.

KRUŠVAR

32. ZUPA BOŽO pok. Marka i majke Gagić Ive, rodjen 1903. godine u Krušvaru, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Neoženjen, pismen.

Zarobljen kao ustaša prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra mjeseca 1944. godine od jedinica XX. divizije i predat OZN-i Splitskog Vojnog područja, te likvidiran kratkim postupkom, zato što je 1942. godine stupio dobrovoljno u ustaše i što je kao ustaša učestvovao u mučenju i ubijanju rodoljuba i zarobljavanih partizana u zloglasnoj „Redjiji duhana“ u Sinju.

33. BATARELO NIKOLA Antin i majke Batarelo Luce, rodjen 1915. godine u Krušvaru, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, pismen, oženjen – sa troje djece.

Zarobljen prilikom oslobodjenja Sinja od jedinica XX. divizije i predat OZN-i Splitskog vojnog područja, gdje je likvidiran kratkim postupkom, zato što je odmah 1941. godine stupio dobrovoljno u ustaše, i u ustašama se isticao kao protivnik NOP-a, bavio se špijunažom i kao kurir zloglasnog domobranskog pukovnika Potočnika.

34. STRUJIĆ MARKO pok. Ilije i majke Purko Luce rodjen 1911. godine u selu Krušvar; kotar Sinj. Zemljoradnik, oženjen – sa petero djece. Hrvat.

Zarobljen od jedinica II. divizije prilikom oslobodjenja Sinja i likvidiran kratkim postupkom, zato što je odmah u osnutku NDH-a kao glavar pristupio ustaškom pokretu i što je u svom selu bio glavni organizator ustaštva, što je bio glavni pomagač ustaškog tabornika Radonovic Mirka.

35. MATIĆ PETAR pok. Mate i majke Ćurković Ive, rodjen 1921. godine u selu Krušvar, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, neoženjen, pismen.

Prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine zarobljen od jedinica XX. divizije, predat OZN-i Splitskog vojnog područja i likvidiran kratkim postupkom, zato što je u 1942. godini stupio u ustaše i što se u ustašama isticao kao veliki protivnik NOP-a.

[732] Pogreška u numeraciji, redni brojevi od 31. do 37. se ponavljaju, ali sa imenima drugih osoba.

O T O K

36. MILANOVIĆ – LITRE fra STANKO pok. Frane i majke Grgat Ane, rodjen 1911. godine u selu Otoku, kotar Sinj. Hrvat. Svećenik-fratar. Neoženjen.

Uhvaćen 25. X. 1944. godine, prilikom oslobodjenja Sinja i od Vojnog suda Cetinjskog područja osudjen na smrt streljanjem (kazna izvršena) zato što je kao svećenik bio ustaški satnik u Sinju i kao ustaša počinio u Sinju i okolici mnoge zločine. Njegovom su krivnjom mnogi rodoljubi i aktiviste NOP-a iz Sinja i okolice izgubili svoje živote. Što je bio odlučujuća osoba u Sinju i glavni saradnik pukovnika Potočnika.

37. SAMARDŽIĆ ŠIMUN pok. Joze i majke Glavan Ane, rodjen 1900. godine u Otoku, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, sa sedmero djece, Pismen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja i likvidiran kratkim postupkom, zato što je, dok je živio na oslobodjenom teritoriju u svomu selu, bavio se špijunažom u korist ustaša i pobjegao u žicu u Sinj, te što je za sobom povukao mnogo drugih seljana. Likvidiran od OZN-e Komande Cetinjskog područja.

38. DŽIMBEG DANICA pok. Luke i majke Samardžić Jele, rodjena 1919. godine u Otoku, kotar Sinj. Hrvatica, časna sestra, pismena, neudata.

Uhapšena od Opunomoćstva UDB-e za kotar Sinj i preko UDB-e za Dalmaciju predata UDB-i za okrug Liku, od koje je predata Okružnom sudu za Liku, gdje je u maju ili junu mjesecu …… osudjena na smrt streljanjem, zato što je kao časna sestra učestvovala u pokolju na jednu partizansku bolnicu u Lici, prilikom ustaške ofenzive (nepoznato kada i u kojem mjestu).

B I T E L I Ć

39. BULJAN JERKO Marjanov i majke Bošnjak Luce, rodjen 1923. godine u Biteliću, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, neoženjen, pismen.

Uhapšen od Komande Cetinjskog područja u decembru mjesecu 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom, zato što je bio ustaša i učestvovao u borbama protiv NOV-e i u tim se akcijama pokazao kao nepomirljivi neprijatelj NOP-a, te što je učestvovao u ubijstvu odbornika iz Hrvaca Musterijić Marjana.

40. JUKIĆ ANTE pok. Bože i majke Ezgeta Marije, rodjen 1911. godine u Biteliću, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, oženjen – sa troje djece. Pismen – samouk.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine i od OZN-e Komande Cetinjskog područja likvidiran kratkim postupkom, zato što je bio ustaški glavar i što je ispred NOV pobjegao u Sinj u žicu, te se stavio u službu neprijatelja, kao špijun i suradjivao sa svim ustaškim funkcionerima.

41. BILOBRK MIRKO Petrov i majke ....., rodjen 1914. godine u selu Obrovcu, kotar Sinj. Hrvat. Intelektualac, oženjen – sa jednim djetetom.

Uhvaćen od jedinica XX. divizije, prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine i predat Vojnom sudu Komande Cetinjskog područja od kojeg je sudjen na kaznu smrti streljanjem (kazna izvršena), zato što je bio kao ustaša sa Pavelićem u emigraciji, i što je po povratku u zemlju zauzimao odgovorne položaje u Sinju a kasnije iza hvatanja ustaškog logornika Dadića preuzeo dužnost ustaškog logornika u Sinju. Za rata se nalazio na raznim dužnostima i kao takav počinio mnogo zločina. U krugu

najužeg ustaškog društva odredjivao je koga ima da se hapsi i strelja. Što se javno znalo ubio je dva prvoborca i organizatora ustanka, svojom rukom.

H R V A C E

42. STIPANOVIĆ PETAR pok. Filipa i majke Jovanke (rodom iz Crne Gore), rodjen 1900. godine u selu Hrvace; kotar Sinj. Oženjen, dvoje djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja i likvidiran kratkim postupkom, zato što je ispred NOV-e pobjegao u Sinj i što je bio kao špijun u službi ustaša čijom krivnjom je stradalo dosta rodoljuba, a izmedju ostalih i tri odbornika, koje su ustaše uhvatili i streljali, što je bio čovjek bez karaktera koji je živio na račun pljačke i kradje.

43. RADAN NIKOLA pok Joze i majke Paladin Ive, rodjen 1908. godine u Hrvace, kotar Sinj. Zemljoradnik. Hrvat, neoženjen.

Osudjen od Vojnog suda Komande Cetinjskog područja na smrt streljanjem (kazna izvršena) u II. mjesecu 1945. godine, zato što je kao ustaša služio cijelo vrijeme rata i počinio mnoge pljačke novca i razne robe, što je mučio i ubijao zarobljene partizane i rodoljube.

44. RADAN IVAN pok. Joze i majke Paladin Ive, rodjen 1907. godine u selu Hrvace, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, oženjen, pismen.

Uhapšen od Komande mjesta Satrić u X. mjesecu 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom, zato što je brat napred spomenutog pod brojem 43 i što je odmah osnutkom NDH stupio u ustaše i počinio mnoge pljačke nad obiteljima partizana, i što je pod njegovoj direktivi ubijen predsjednik seoskog Narodnog odbora.

J A S E N S K O

45. ŠUŠNJARA STIPE pok. Frane i majke Modrić Ive, rodjen 1924. godine u Jasensko, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, neoženjen, pismen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra mjeseca 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog područja, zato što je cijelo vrijeme služio kao ustaša i isticao se u mučenju zarobljenih partizana, pljačkao i progonio obitelji boraca NOV-e, tukao zatvorenike, razbijao kuće, itd.

T U R J A C I

46. BUDIMIR ANTE pok. Petra i majke Bilić Luce, rodjen 1920. godine u Turjacima, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, neoženjen, pismen.

Uhvaćen 25. X. 1944. godine, prilikom oslobodjenja Sinja i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog područja zato što je 1943. godine stupio dobrovoljno u ustaše i što se kao takav isticao u pljačkanju i zlostavljanju obitelji boraca NOV-e.

47. DOTUR STIPE Jurin i majke Badonja-Gazda Jele, rodjen 1914. godine u Turjacima, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, neoženjen, pismen.

Likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog područja novembra mjeseca 1944. godine, zato što je 1942. godine dobrovoljno stupio u ustaše i što se u ustašama isticao kao ubojica i pljačkaš.

48. DOTUR ANTE Jurin i majke Badonja-Gazda Jele, rodjen 1922. godine u Hrvacama, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, pismen, neoženjen.

Uhvaćen negdje oko Knina i kao ustaša doveden u Sinj, koncem 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog područja, zato što je u 1942. godini dobrovoljno stupio u ustaše i služio u unutrašnjosti zemlje, a pred oslobodjenje Sinja došao u Sinj gdje se isticao pljačkom.

49. PERIĆ MATE Ivanov i majke Mastelić Pave, rodjen 1925. godine u selu Turjaci, kotar Sinj. Hrvat. Pismen, neoženjen.

Uhvaćen kao ustaša od nama nepoznate jedinice koncem 1944. godine ili početkom 1945. i doveden u Split, predat vojnom sudu Komande Splitskog vojnog područja i osudjen na smrt streljanjem (kazna izvršena) zato što je počinio neke zločine kao ustaša van našega kotara.

50. PERIĆ BOŽE Jozin i majke Ramljak Andje, rodjen 1926. godine u selu Turjacima, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, pismen, neoženjen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine kao ustaša i likvidiran kratkim postupkom od Komande Cetinjskog područja zato što je 1943. godine dobrovoljno stupio u ustaše i u ustašama se isticao kao aktivni borac protiv NOP-a.

51. MALEŠ ANTE Šimunov i majke Perković Ive, rodjen 1914. godine u selu Turjacima, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, pismen, oženjen – s jednim djetetom.

Likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog područja koncem 1944. godine, uhvaćen kao ustaša (nepoznat razlog streljanja).

52. PERKOVIĆ ANDRIJA pok. Duje i majke Keve (ime nepoznato) rodjen 1883. godine u selu Turjacima, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik. Oženjen, sa petero djece, pismen, samouk.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog područja zato što je bio ustaški organizator u svome selu i pod čijim utjecajem su mnogi ljudi i omladinci zavedeni u ustaše i što je bio „zbirnik“ za sela Turjake i Brnaze.

53. PERKOVIĆ MATE pok. Stipana i majke Grgić Jele, rodjen 1914. godine u Turjacima, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, jedno dijete.

Zarobljen kao domobran prilikom oslobodjenja Splita i mobilisan u JA, bio rasporedjen u X. brigadi XX. divizije gdje je počeo vršiti sabotažu i stvarati paniku medju vojskom, za što je bio uhapšen i likvidiran.

54. GRGIĆ BOŽE Ivanov i majke Klarić-Kukuz Jele, rodjen 1923. godine u Turjacima, kotar Sinj. Zemljoradnik. Hrvat. Neoženjen, pismen.

Zarobljen prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine, kao ustaša i mobilisan u JA odakle je dezertirao. Uhvaćen od Narodne milicije i predat OZN-i Komande Cetinjskog područja od koje je likvidiran kratkim postupkom.

55. BEKAN IVAN Antin i majke Galić Andje, rodjen 1925. u selu Turjaci, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, pismen. Neoženjen.

Uhvaćen kao ustaša prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog područja, zato što je bio ustaša i isticao se kao terorista i pljačkaš.

K O Š U T E

56. GRUBIŠIĆ STIPAN pok. Marija i majke Peše Ane, rodjen 1892. godine u Košute, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, pismen, oženjen sa sedmero djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom, poslije nego što je bio sudjen po Vojnom sudu Splitske vojne oblasti, zato što je bio jedan od organizatora ustaške milicije u Košutima i što se aktivno borio protiv NOV-e, što je tukao i zlostavljao zarobljene partizane.

57. KLAPEZ JOZO pok. Bariše i majke Delonga Ane, rodjen 1903. godine u selu Košute, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, pismen, oženjen – otac šestoro djece.

Uhvaćen 25. X. 1944. godine, u oslobodjenju Sinja i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog područja, zato što je odmah u osnutku NDH-a pristupio ustaškom pokretu i što je naoružan kao milicioner u svome selu učestvovao u mnogo akcija protiv partizana, a naročito se istakao u hvatanju i mučenju prvoboraca u selu Košute, 1941. godine.

58. KLAPEZ PAVAO pok. Marka i majke Grubišić Luce, rodjen 1906. godine u Košutama, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, pismen, oženjen – otac petoro djece.

Likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Splitskog vojnog područja, početkom 1945. godine, zato što je bio jedan od glavnih organizatora ustaške milicije u svome selu i što se isticao u borbama protiv NOV-e, terorisanju obitelji koje su imale članove u NOV-i, mučenja prvoboraca u Košutama, 1941. godine i dr.

59. DUKIĆ VINKO Pavlov i majke Dodig Ane, rodjen 1915. godine u selu Košute, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, pismen, oženjen, otac jednog djeteta.

Uhvaćen u oslobadjanju Sinja, oktobra 1944. godine od jedinica XX. divizije i predat OZN-i Komande Cetinjskog područja, te likvidiran kratkim postupkom, zbog toga što je bio ustaški milicioner, te se kao takav isticao u borbi protiv NOV-e, zbog denunciranja naših rodoljuba itd.

60. ČALO MARKO pok. Ivana i majke Matije Plazibat, rodjen 1901. godine u Košutama, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, pismen, neoženjen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja, oktobra 1944. godine i predat Vojnom sudu Oblasti VIII. Udarnog korpusa, osudjen na smrt streljanjem (kazna izvršena), zbog toga što je bio aktivni narodni neprijatelj i saradnik okupatora.

61. ČALO BOŽO pok. Ivana i majke Plazibat Matije, rodjen 1919. godine u Košutama, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, pismen, neoženjen.

Uhvaćen u oslobodjenju Sinja i predat Vojnom sudu VIII. Udarnog korpusa, od kojeg je sudjen na smrt streljanjem (kazna izvršena), zbog toga što je tokom čitavoga rata bio aktivni narodni neprijatelj i saradnik okupatora.

T R I L J

62. GALIĆ IVAN pok. Ivana i majke (nepoznato) rodjen 1910. godine u Trilju, kotar Sinj. Hrvat. Pismen, oženjen – sa dvoje djece. Zemljoradnik.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine i likvidiran po OZN-i Komande Cetinjskog područja, kratkim postupkom, zato što je od 1941. godine

bio aktivni ustaša i saradnik okupatora, te se kao takav isticao u organizovanju ustaške milicije, špijunaže, itd.

63. VRCAN JAKOV pok. Marka i majke Odrljin Pere, rodjen 1910. godine u Trilju, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen. Pismen.

Uhvaćen u oslobodjenju Sinja oktobra 1944. godine i osudjen od Vojnog suda, VIII. Udarnog korpusa na 10 godina robije, odakle je pobjegao i došao u selo Košute, gdje je sa strane jednog našeg vojnika ubijen.

Imenovani je bio zakleti ustaša još za vrijeme stare Jugoslavije. Tokom rata bio aktivni narodni neprijatelj, ustaški tabornik u Trilju te rukovodioc i organizator ustaške milicije.

V E D R I N E

64. ŠIPIĆ TOMA pok. Jakova i majke Pezelj Ive, rodjen 1900. godine u Vedrine, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, pismen, oženjen – otac osmero djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog područja, zato što je tokom rata bio ustaški glavar, organizator ustaštva, saradnik okupatora, i zato što je kasnije, kao mobilisani, dezertirao iz NOV-e i obukao se u ustaše, gdje se pokazao aktivan u okršajima sa NOV.

S T R M E N D O L A C

65. KROLO IVAN pok. Mate i majke Džaper Ive, rodjen 1891. godine u selu Strmendolac, kotar Sinj. Hrvat, oženjen – otac četvero djece. Pismen, zemljoradnik.

Uhvaćen u oslobodjenju Sinja, oktobra 1944. godine i likvidiran od OZN-e Komande Cetinjskog područja kratkim postupkom, zato što je u 1941. godini bio seoski glavar u selu Strmendolac i što je kao takav trajno suradjivao i pomagao okupatore i ustaše u borbi protiv NOV-e.

Č A P O R I C E

66. SVALINA SILVESTAR pok. Grge i majke Čović Andje, rodjen 1909. godine u selu Čaporicama, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, pismen. Neoženjen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine i likvidiran po OZN-i pri Komandi Cetinjskog područja, kratkim postupkom, zato što je dok se nalazio kod kuće, prividno suradjivao sa NOP-om, a po noći je pljačkao na ime partizana, i što se kasnije obukao u domobrane, te kao takav pljačkao i progonio partizanske familije.

U G L J A N E

67. BAN JURE pok. Ivana i majke Andrijašević Ive, rodjen 1895. godine u selu Ugljane, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik. Pismen. Oženjen, sa petero djece.

Uhvaćen u oslobodjenju Sinja, oktobra 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog područja, zato što je bio ustaški glavar i kao takav se krio u žici, i što je denuncirao i proganjao naše rodoljube.

T I J A R I C A

68. PEŠA JAKOV pok. Ivana i majke (nepoznate), rodjen 1910. godine u Tijarici, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen sa četvero djece.

Uhvaćen u oslobodjenju Splita i od OZN-e Komande Splitskog vojnog područja likvidiran kratkim postupkom, zbog toga što je 1942. godine dobrovoljno stupio u ustaše. (drugi nam razlozi nisu poznati).

69. PEŠA ANTE Grgin i ……. rodjen 1911. godine u selu Tijarica, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, pismen. Oženjen, sa troje djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Splita i likvidiran kratkim postupkom po OZN-i Komande Splitskog vojnog područja, zato što je bio aktivni ustaša od 1942. godine. (drugi nam razlozi nisu poznati).

V E L I Ć

70. RATKOVIĆ ŠIMUN pok. Mate i majke Maroš Luce, rodjen 1882. godine u Veliću, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, pismen, oženjen – otac 2 djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog Vojnog područja, zato što je tokom rata bio aktivni ustaša i ustaški načelnik u Trilju, i što je kao takav trajno radio protiv NOP-a, što je organizovao ustašku miliciju i otprema ljude u ustaše.

71. MAROŠ ŠIMUN Miškov i majke Marasović Boje, rodjen 1911. godine u Veliću, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, pismen – oženjen – otac dvoje djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom po OZN-i Komande Cetinjskog područja, zato što je od 1941. godine bio u ustašama, i što se je isticao kao aktivni narodni neprijatelj.

72. MARIĆ ŠIMUN pok. Petra i majke Samardžić Ane, rodjen 1921. godine u Veliću, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, pismen, neoženjen.

Uhvaćen u oslobodjenju Sinja, oktobra 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom po OZN-i Komande Cetinjskog područja, zato što je od 1941. godine stalno bio u ustašama i kao takav se isticao, kao aktivni narodni neprijatelj.

J A B U K A

73. SIKIRICA NIKOLA pok. Ivana i majke Šiško Jake, rodjen 1895. godine u Jabuci, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, pismen. Oženjen – otac sedmero djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom OZN-e Komande Cetinjskog područja, zato što je od 1941. godine bio u ustašama, i što se kao takav trajno borio protiv NOV-e, i pokazivao se kao narodni neprijatelj.

B R A Č E V D O L A C

74. KATIĆ MARKO Nikolin i majke Marjanović Stane, rodjen 1923. godine u Bračev Dolac, kotar Sinj. Srbin, pravoslavac. Pismen, neoženjen. Zemljoradnik-

Uhvaćen u decembru mjesecu 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom od OZN-e Komande Cetinjskog područja, zato što se za svo vrijeme okupacije nalazio u četnicima, pravio razna ubojstva i pljačke, po oslobodjenju utekao u špiljare.

Z E L O V O

75. MAROVIĆ AUGUSTIN pok. Vicka i majke Marović Matuše, rodjen 1886. godine u Zelovu, kotar Sinj. Hrvat, žandar, pismen.

Oslobodjenjem Sinja uhvaćen i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“ u Splitu, gdje je likvidiran kratkim postupkom zato što je kroz svo vrijeme rata bio žandarski komandant u Zelovu, prisilno mobilisao ljude u ustaše, pljačkao, harao, terorisao simpatizere NOP-a.

76. GABRIĆ JAKOV Jakovljev i majke Domazet Jele, rodjen 1903. godine u Zelovu, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, oženjen, pismen.

Uhvaćen u oslobodjenju Sinja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran kratkim postupkom, zato što je za rata vršio dužnost zamjenika komandanta ustaške milicije u Zelovu, mobilisao ljude u ustaše, terorisao, pljačkao i harao rodoljube, odnosno porodice partizana, boraca NOV-e.

77. PEZO PETAR pok. Mate i majke Pezo Jele, rodjen 1912. godine u selu Zelovo, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, 2 djece. Pismen.

Oslobodjenjem Sinja, oktobra 1944. godine uhvaćen kao ustaša i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran kratkim postupkom, zato što je bio u ustašama od 1941. godine do hapšenja, u činu ustaškog vodnika, što je bio pljačkaš i terorista.

M U Ć D O N J I

78. TOPIĆ JOSIP pok. Nikole i majke Dadić Ive, rodjen ..... godine u Muću Donjem, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik. Neoženjen. Pismen.

Uhvaćen i likvidiran po Komandi mjesta Muć početkom 1945. godine, radi toga što je za vrijeme okupacije bio dezerter nekoliko puta iz NOV, što je pred oslobodjenje pobjegao u špiljare i krio se kao takav.

M U Ć G O R N J I

79. BEBIĆ LUKA pok. Ivana i majke Marendić Andje, rodjen 1910. godine u selu Muć Gornji, Hrvat, zemljoradnik, neoženjen, pismen.

Za vrijeme okupacije neko se vrijeme nalazio u NOV-i i potom u 1943. godini dezertirao i otišao u ustaše u Sinj, gdje je ostao do oslobodjenja Sinja. Oslobodjenjem Sinja uhvaćen kao ustaša i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran kratkim postupkom.

80. JELČIĆ IVAN Grgin i majke ...[733] Joke, rodjen 1924. godine u Muć Gornji, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, neoženjen, pismen.

[733] Nečitko.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, predat zarobljeničkom logoru „Gripe“ i likvidiran kratkim postupkom koncem 1944. godine radi toga što je nekoliko puta dezertirao iz NOV-e, kasnije se obukao u ustaše i aktivno učestvovao u akcijama protiv NOV-e.

M I L E Š I N A

81. BUČEVIĆ MARJAN Filipov i majke Bacelj[734] Marte, rodjen 1917. godine u Milešini, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, pismen, oženjen – otac jednog djeteta.

Prilikom oslobodjenja uhvaćen i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je koncem 1944. godine likvidiran kratkim postupkom radi toga što je za vrijeme rata bio u ustašama od 1941. godine, te se isticao kao organizator, terorista i propagator ustaškog pokreta.

82. MALENICA ANTE Šimunova i majke Radja Marte, rodjen 1902. godine u Milešini, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, pismen. Oženjen, 2 djece.

Oslobodjenjem Sinja, uhvaćen i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran kratkim postupkom, radi toga što je od 1941. godine bio stalno u ustašama, borio se aktivno protiv NOV-e, terorisao i pljačkao simpatizere NOP-a.

83. MALENICA IVAN Šimunov i majke Radja Marte, rodjen 1912. godine u Milešini, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, pismen, neoženjen.

Oslobodjenjem Sinja uhvaćen i predat logoru na „Gripe“, gdje je likvidiran kratkim postupkom radi toga, što je bio u ustašama od 1942. godine i aktivno se borio protiv NOV-e, pljačkao i terorisao simpatizere NOP-a.

84. MALENICA ANTE Jurin i majke Radja Pere, rodjen 1920. godine u selu Milešini, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, pismen. Neoženjen.

Uhvaćen u oslobodjenju i predat zarobljeničkom logoru na „Gripe“, gdje je likvidiran kratkim postupkom, radi toga što je 1942. godine aktivni ustaša, aktivno se borio protiv NOV-e, terorisao i pljačkao simpatizere NOP-a.

R A M L J A N E

85. RAKOVIĆ[735] JOSO Matin i majke …… Mande, rodjen 1906. godine u Ramljanima, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, oženjen, pismen.

Uhvaćen od strane OZN-e kotara Muć u januaru mjesecu 1945. godine likvidiran kratkim postupkom radi toga, što je od 1942. godine bio u ustašama, aktivno se borio protiv NOV, terorisao i pljačkao simpatizere NOP-a, a po oslobodjenju pobjegao u špiljare.

86. SIVRO IVAN pok. Jakova i majke Akrap Cvite, rodjen 1913. godine u selu Raduniću, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik. Pismen, oženjen, 3 djece.

Uhvaćen u oslobodjenju Sinja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran kratkim postupkom novembra 1944. godine, radi toga što je od početka 1943. godine bio u ustašama, aktivno se borio protiv NOV-e, pljačkao i terorisao simpatizere NOP-a.

---

[734] Najvjerojatnije čitanje.
[735] Najvjerojatnije čitanje.

P R I B U D E

87. ŠERIĆ IVAN Matin i majke Dadić Matuše, rodjen 1918. godine u selu Pribude, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, pismen, oženjen, 1 dijete.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran kratkim postupkom novembra 1944. godine, radi toga što je od početka 1943. godine bio u ustašama, aktivno se borio protiv NOV, pljačkao i terorisao simpatizere NOP-a.

88. ŠERIĆ FRANO Matin i majke Dadić Matuše, rodjen 1921. godine u Pribude, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, pismen, oženjen – bez djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“ gdje je likvidiran kratkim postupkom novembra 1944. godine, radi toga što je od početka 1943. godine bio u ustašama, aktivno se borio protiv NOV, terorisao i pljačkao simpatizere NOP-a.

89. ŠERIĆ IVAN pok. Joze i majke Španjić Marte, rodjen 1920. godine u selu Pribude, kotar Sinj, Hrvat, zemljoradnik, neoženjen, pismen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Muća, kao ustaša i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“ gdje je likvidiran, kratkim postupkom, radi toga što je bio u ustašama od početka 1943. godine (Drugi nam razlozi nisu poznati obzirom da isti nije bio u ustašama na našem terenu).

90. DELIĆ IVAN pok. Mate i Šerić Ive, rodjen 1906. godine u Pribudama, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, pismen, oženjen, 2 djece.

Uhvaćen u oslobodjenju Muća, kao ustaša i predan zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran, zato što je aktivni ustaša od 1942. godine (Drugi nam razlozi nisu poznati jer se isti nije nalazio na našem terenu).

91. HAJDER MARKO pok. Josipa i majke Delić Jake, rodjen 1909. godine u Pribude, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, neoženjen, nepismen.

Uhvaćen u oslobodjenju oktobra 1944. godine i predat logoru na „Gripe“, gdje je likvidiran, radi toga što se za vrijeme rata aktivno borio protiv NOV-e, kao ustaša i kao takav terorisao i pljačkao simpatizere NOP-a.

O G O R J E G O R N J E

92. LESKUR MATE pok. Martina i majke Miletić Ive, rodjen 1915. godine u Ogorju Gornjem, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen s jednim djetetom.

Za vrijeme okupacije bio član Mjesnog N.O.O. i ujedno bio špijun u korist ustaša do 1944. godine. Kao takav je pomagao ustašama pri hapšenju naših rodoljuba. Hapšen i likvidiran po Komandi mjesta Muć, prilikom oslobodjenja Muća, oktobra, novembra 1944. godine.

93. BOGINA IVAN pok. Mate i majke Radja Ive, rodjen 1910. godine u selu Ogorje Gornje, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik. Oženjen, sa dvoje djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja kao domobran u koje je stupio u 1942. godini, dobrovoljno, te predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran kratkim postupkom, novembra 1944. godine, radi toga što je iz domobrana prešao u ustaše i kao ustaša do oslobodjenja pljačkao i terorisao simpatizere NOP-a.

94. BOGINA ANTE pok. Mate i majke Radja Ive, rodjen 1914. godine u selu Ogorje Gornje, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Neoženjen, pismen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja ovih krajeva 1944. godine i predan zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je 1944. godine, novembra mjeseca likvidiran kratkim postupkom, radi toga što je kao ustaša od 1942. godine aktivno se borio (protiv) NOV-e, terorisao i pljačkao simpatizere NOP-a.

95. MUSLIN MARJAN pok. Mate i majke Ninčević Pere, rodjen 1902. godine u Ogorju Gornjem, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen – 4 djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Mućа i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“ gdje je likvidiran novembra 1944. godine, radi toga, što je kao ustaša učestvovao aktivno u borbama protiv NOV-e, terorisao i pljačkao simpatizere NOP-a, od 1942. godine do oslobodjenja.

96. MUSLIN GRGO pok. Jozipa i majke Ninčević Jandre, rodjen 1918. godine u Ogorju Gornjem, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen - 2 djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Mućа i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“ gdje je likvidiran novembra 1944. godine, radi toga što se kao ustaša od 1942. godine, aktivno borio protiv NOV-e.

97. KAPETANOVIĆ FRANE pok. Marka i majke Miletić Anice, rodjen 1912. godine u Ogorju Gornjem, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen – s jednim djetetom.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Mućа, i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran novembra mjeseca 1944. godine, radi toga što je za vrijeme rata kao ustaša ubio našeg odbornika u selu Ogorju Gornjem i učestvovao kao takav u akcijama protiv NOV-e.

98. KAPETANOVIĆ FRANE Grgin i majke Domazet Joze, rodjen 1915. godine u Ogorju Gornjem, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Neoženjen. Pismen.

Uhvaćen poslije oslobodjenja, novembra mjeseca 1944. godine i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran kratkim postupkom, zato što je odmah 1942. godine stupio u domobrane, a zatim prešao u ustaše i aktivno se borio kao takav protiv NOV-e, te terorisao i proganjao rodoljube NOP-a.

99. KAPETANOVIĆ ANTE pok. Petra i majke ...[736] Marte, rodjen 1910. god. u Ogorju Gornjem, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen 4 djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Mućа i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran novembra mjeseca 1944. godine, radi toga, što je u vrijeme dok se nalazio u selu radio za stvar ustaša i organizator bio ustaštva u selu, što je kasnije prešao u ustaše i kao ustaša aktivno učestvovao u borbi protiv NOV-e, proganjao i pljačkao naše rodoljube.

100. KAPETANOVIĆ VICKO pok. Mate i majke Dadić Kate, rodjen 1898. godine u selu Ogorje Gornje, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran u novembru mjesecu 1944. godine, radi toga što je bio ustaški špijun i prokazivao položaje NOV-e ustašama. Kasnije pobjegao prigodom kada ga se imalo ubiti, te prešao u aktivnu saradnju sa ustašama.

---

[736] Nečitko.

101. KAPETANOVIĆ FILIP pok. Mate i majke Dadić Kate, rodjen 1910. godine u Ogorju Gornjem; Hrvat, zemljoradnik, oženjen sa dvoje djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran kratkim postupkom novembra 1944. godine, radi toga što je aktivno se borio protiv NOV-e, proganjao i pljačkao simpatizere NOP-a.

102. KAPETANOVIĆ JOKO pok. Marka i majke ...[737] Marije, rodjen 1914. godine u Ogorju Gornjem, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen 2 djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran novembra 1944. godine, radi toga što je bio jedan od glavnih propagatora ustaškog pokreta u selu. Što je pred mobilizaciju izbjegao u Sinj i ostao kao aktivni ustaša do oslobodjenja.

103. KAPETANOVIĆ JURE pok. Marka i majke Delić Marije, rodjen 1921. godine u Ogorju Gornjem, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine, zato što je kao kurir NOV-e u 1943. godini pobjegao sa svom poštom u ustaše u Sinj i ostao kao takav do oslobodjenja Sinja.

K O L J A N E

104. ŠKRBIĆ ILIJA pok. Duje i majke Škrbić Božice, rodjen 1911. godine u Koljane, kotar Sinj. Srbin. Oženjen, trgovac.

Uhvaćen i likvidiran od komande Cetinjskog područja kratkim postupkom u maju mjesecu 1945. godine, radi toga što je za rata bio četnik, a kasnije tri put dezertirao iz NOV-e i zato što se po oslobodjenju krio kao špiljar.

105. MARJANOVIĆ BOŽO pok. Nike i majke Marjanović Marte, rodjen 1920. god. u Koljane, kotar Sinj. Srbin. Zemljoradnik. Oženjen – jednim djetetom.

Uhvaćen i likvidiran u martu mjesecu 1945. godine radi toga, što je za rata od 1942. godine bio četnik, a u oslobodjenju prešao u NOV i nekoliko puta pokušao dezertirati, te radi toga što je zadnjim njegovim pokušajem bacio bombu na nekolicinu naših drugova, kada je u bijegu ubiven.

106. ZAGORAC DJURO pok. Alekse, rodjen 1912. godine u selu Koljane; kotar Sinj. Srbin. Zemljoradnik. Oženjen – s jednim djetetom.

Uhvaćen i likvidiran kratkim postupkom od Komande mjesta Vrlika, maja mjeseca 1945. godine, radi toga što je od 1943. godine bio aktivni četnik, a poslije oslobodjenja pobjegao u špiljare.

107. ZAGORAC DJURO pok. Nikole i majke Kovačević Todore, rodjen 1910. godine u selu Koljane, kotar Sinj. Srbin. Zemljoradnik. Oženjen sa troje djece.

Uhvaćen od Komande mjesta Vrlika i likvidiran u maju mjesecu 1945. godine, radi toga što je za rata bio od 1943. godine u četnicima, a poslije oslobodjenja otišao u kamišare i krio se do hvatanja.

108. DENIĆ ILIJA Nikin i majke Zagorac Božice, rodjen 1915. godine u selu Koljane, kotar Sinj. Srbin. Zemljoradnik, policajac. Oženjen.

[737] Nečitko.

Uhvaćen u oslobodjenju i predat Vojnom sudu Srednjeg Dalmatinskog područja, od koga je sudjen na kaznu smrti streljanjem (kazna izvršena) radi toga što je za vrijeme rata bio izmedju glavnih organizatora četnika u Vrličkoj krajini, što je neko vrijeme od 1943. godine do oslobodjenja bio povjerenik Dinarske četničke divizije, na kojoj je dužnosti naredio pljačku i ubijanje mnogih naših rodoljuba.

109. KATIĆ PETAR (PENI) Nikolin i majke Tutuš Maše, rodjen 1915. godine u selu Koljane, kotar Sinj. Srbin. Zemljoradnik. Neoženjen.

Uhvaćen i likvidiran po Komandi mjesta Vrlika, juna mjeseca 1946. godine, radi toga, što je za vrijeme rata bio aktivni četnik vršio teror i pljačku kao i ubijstva nad simpatizerima NOP-a, a što se poslije oslobodjenja povukao u šumu i krio se kao špiljar.

C R I V A C

110. BIGOVA MATE pok. Ivana i majke Lastrić Mare, rodjen 1906. godine u Crivac. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen sa četvero djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran januara mjeseca 1945. godine radi toga što je za rata bio aktivni ustaša, ustaški agitator i pljačkaš.

111. MARAVAK JURE Ivanov i majke Lastrić Vide, rodjen 1916. godine u selu Crivac, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Neoženjen, pismen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran januara mjeseca 1945. godine, radi toga što se isticao kao aktivni ustaša, pljačkaš, terorista, aktivno učestvovao u borbama protiv NOV-e, te tučenju i batinjanju simpatizera NOP-a.

112. BEŠLIĆ PETAR pok. Tome i majke Svalina Ive, rodjen 1907. godine u Crivacu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen sa dvoje djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran januara 1945. godine, radi toga što je od prvih dana bio aktivni ustaša, isticao se u borbi protiv NOV-e, bio pljačkaš, terorista.

113. BUČIĆ ANTE pok. Jure i majke Svalina Stane, rodjen 1909. godine u Crivacu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen, pismen.

Uhvaćen u oslobodjenju Sinja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran januara 1945. godine, radi toga što je od prvih dana bio aktivni ustaša, ustaški vodnik i isticao se u borbi protiv NOV-e, te organizator ustaša u selu Crivac.

114. CURAPA JURE pok. Cvitka i majke Svalina Mare, rodjen 1913. godine u Crivacu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen - sa dvoje djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran januara 1945. godine, radi toga što je od 1942. godine, aktivni ustaša, što je pljačkao i terorisao obitelji boraca NOV-e.

115. SVALINA PAŠKO pok. Ivana i majke Dadić Anice, rodjen 1900. godine u Crivacu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljorandik, oženjen - sa troje djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran u januaru mjesecu 1945. godine, radi toga što je aktivni ustaša bio od

1942. godine, glavni ustaški agitator u selu i otvoreno propagirao protiv NOP-a, denuncirajući rodoljube NOP-a.

116. SVALINA IVAN pok. Mije i majke ...[738] Jurke, rodjen 1907. godine u Crivacu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen - sa četvero djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran januara 1945. godine, radi toga što je bio aktivni ustaša; borio se protiv NOV-e, i isticao se kao terorista i pljačkaš simpatizera NOP-a.

117. ĆOSIĆ IVAN pok. Jakova i majke Marinić Joze, rodjen 1912. godine u Neoriću, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen - sa dvoje djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran januara mjeseca 1945. godine, radi toga što se prvih dana obukao u ustaše i ostao sve vrijeme rata. Borio se aktivno protiv NOV-a, isticao se kao pljačkaš i terorista, te politički agitovao protiv NOP-a.

118. ĆORIĆ MATE pok. Ivana i majke Lastre Marije, rodjen 1900. godine u Crivacu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen - s četvero djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran januara mjeseca 1945. godine, radi toga što je aktivno učestvovao u borbama protiv NOV-e, isticao se kao terorista i pljačkao simpatizere NOP-a.

119. ĆOSIĆ KREŠO pok. Ante i majke Bešlić Antice, rodjen 1922. godine u Crivacu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen - s jednim djetetom.

Uhvaćen u oslobodjenju i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran kratkim postupkom u januaru mjesecu 1945. godine, radi toga što je za rata učestvovao u borbama protiv NOV-e, kao pripadnik SS-trupa i Crnoj Legiji, te se medju njima isticao svojim razbojništvom.

120. SVALINA MARJAN pok. Ivana i majke Bešlić Andjelke, rodjen 1907. godine u Neoriću, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, s 3 djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran u januaru mjesecu 1945. godine, radi toga što se za rata isticao kao aktivni ustaša i učestvovao u borbama protiv NOV-e, te terorisanju i pljačkanju simpatizera NOP-a.

121. JURIĆ IVAN pok. Ilije i majke Matešić Andje, rodjen 1905. godine u Crivacu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, s petero djece.

Uhvaćen u oslobodjenju i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran u januaru mjesecu 1945. godine radi toga što se borio protiv NOV-e, kao aktivni ustaša i isticao se u pljačkanju i terorisanju simpatizera NOP-a.

122. JURIĆ FILIP pok. Ivana i majke Penović Anice, rodjen 1912. godine u Crivacu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Neoženjen.

Uhvaćen u oslobodjenju i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran u januaru 1945. godine, radi toga što se kao ustaša za rata isticao terorisanjem i pljačkanjem simpatizera NOP-a.

[738] Nečitko.

123. TRZE CVITKO pok. Marka i majke Zagorac Marte, rodjen 1906. godine u Crivacu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Neoženjen, pismen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran u januaru 1945. godine, zato što je bio aktivni ustaša od 1942. godine i učestvovao aktivno u borbama protiv NOV-e.

124. DOMAZET GRGO pok. Marka, rodjen 1907. godine u selu Crivac, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, oženjen sa troje djece.

Uhvaćen u oslobodjenju i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran januara 1945. godine, radi toga što je bio aktivni ustaša od 1942. godine i isticao se u pljački i terorisanju simpatizera NOP-a.

125. PRANIĆ IVAN pok. Mate i majke Jurić Vide, rodjen 1905. godine u Crivacu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen sa četvero djece.

Uhvaćen u oslobodjenju i predat zarobljeničkom logor u „Gripe“, gdje je likvidiran januara 1945. godine, zato što je bio aktivni ustaša od 1942. godine i što se isticao u svojoj neprijateljskoj propagandi protiv NOP-a, te pljačkanjem partizanskih familija.

126. IVANČEVIĆ ILIJA Jokin i majke Šarić Marije, rodjen 1899. godine u Crivacu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen sa troje djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran januara 1945. godine, radi toga što je bio aktivni ustaša od 1942. godine, te se isticao terorisanjem i pljačkanjem porodica boraca NOV-e.

127. IVANČEVIĆ JURE Ivanov i majke Marinić Joze, rodjen 1915. godine u Crivacu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Neoženjen, pismen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran januara 1945. godine, radi toga što je bio aktivni ustaša od 1942. godine i isticao se pljačkanjem partizanskih porodica.

128. LASTRE STJEPAN pok. Andrije i majke Mravak Vide, rodjen 1902. g. u Crivacu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, troje djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran januara 1945. godine, radi toga što je bio aktivni ustaša od 1942. godine i što se aktivno borio protiv NOV-e.

129. LASTRE IVAN pok. Stjepana, rodjen 1925. godine u selu Crivac, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, neoženjen, pismen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran, radi toga što je bio aktivni ustaša za rata od 1942. godine (drugi razlozi nam nepoznati, obzirom da isti nije boravio na našem terenu).

130. LASTRE MATE Ivanov i majke Marije ….., rodjen 1906. godine u selu Crivac, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen sa 1 djetetom.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran januara 1945. godine, radi toga što je bio aktivni ustaša od 1942. godine, što je pljačkao i terorisao partizanske obitelji i što je agitovao za stvar ustaša.

131. LASTRE IVA Ivanov i majke Marije, rodjen 1903. godine u selu Crivac, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen, sa troje djece. Pismen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran radi toga što se za vrijeme rata kao ustaša od 1942. godine, aktivno borio protiv NOV-e.

132. TRZO JOSIP pok. Jakova i majke Bučić Marte, rodjen 1908. godine u Crivacu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Neoženjen, nepismen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran januara 1945. godine, radi toga što se kao aktivni ustaša od 1942. godine isticao u borbi protiv NOV-e, kao razbojnik i pljačkaš.

133. DIDIĆ MARKO pok. Lovre i majke Penović Jurke, rodjen 1912. godine u Crivacu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, sa dvoje djece.

Oslobodjenjem uhvaćen i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran januara mjeseca 1945. godine, radi toga što se kao ustaša od 1942. godine isticao kao najbolji i odaniji borac protiv NOV-e.

134. LASTRE MARKO Jurin i majke Šerić Ive, rodjen 1913. godine u selu Crivacu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen, sa troje djece. Pismen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran januara 1945. godine, radi toga što se kao aktivni ustaša od 1942. godine isticao u borbi protiv NOV-e.

V U Č I P O L J E

135. ČAVČIĆ JAKOV pok. Marka i majke Bandić Luce, rodjen 1910. godine u Vučipolju, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen, sa dvoje djece.

Zarobljen prilikom oslobodjenja Sinja, oktobra 1944. godine od jedinica XX. divizije i od iste likvidiran kratkim postupkom radi toga što je bio aktivni ustaša od 1941. godine i terorista i pljačkaš pripadnika NOP-a.

Z A S I O K

136. KRAJINA STJEPAN pok. Ante i majke Buljan Marte, rodjen 1889. godine u Zasioku, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen, sa šestero djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja u Sinju i likvidiran kratkim postupkom od jedinica XX. divizije oktobra 1944. godine, zato što je poznati pljačkaš, terorista i borac protiv NOV-e od 1942. godine.

137. LIJOVIĆ STIPAN Dušanov i majke Bulandžić Ive, rodjen 1920. godine u Zasioku, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Neoženjen, pismen.

Zarobljen kao ustaša prilikom oslobodjenja Sinja i likvidiran od jedinica XX. divizije, kratkim postupkom radi toga što je aktivni ustaša od 1941. godine i poznati terorista i pljačkaš pripadnika NOPa.

138. LIJOVIĆ JOZO Martinov i majke Lijović Marte, rodjen 1908. godine u Zasioku, kotar Sinj. Hrvat. Zemljorandik. Oženjen, sa troje djece.

Zarobljen kao ustaša oslobodjenjem Sinja i likvidiran kratkim postupkom po jedinicama XX. divizije radi toga što je istaknuti ustaški borac protiv NOV-e i pljačkaš i terorista simpatizera NOP-a.

O T I Š I Ć

139. STANOJEVIĆ GOJKO Mitrov, rodjen 1921. godine u Otišiću, kotar Sinj. Srbin, zemljoradnik, neoženjen.

Uhvaćen do Komande mjesta Vrlika februara 1945. godine i predat OZN-i Splitskog vojnog područja, te po sudu istog područja sudjen na smrt streljanjem (kazna izvršena) radi toga što je aktivni četnik terorista.

L A K T A C

140. BOGOVAC LUKA Lazin i majke Marčetić Božice, rodjen 1913. godine u Laktacu, kotar Sinj. Srbin. Zemljoradnik, neoženjen, pismen.

Uhvaćen od Komande mjesta Vrlika, marta mjeseca 1945. godine i likvidiran kratkim postupkom radi toga što je aktivni četnik bio od početka 1944. godine, kasnije dezertirao iz J.A., te pobjegao i krio se kao kamišar.

S A T R I Ć

141. BOBETTA LUKA pok. Joze i majke ….. Andje, rodjen 1895. godine u Lastriću, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, pismen.

Uhvaćen poslije oslobodjenja i likvidiran kratkim postupkom radi toga, što je godine 1942. otselio u Slavoniju u selo Lipovaču, kao Pavelićev kolonista i bio ustaški špijun i terorista u Slavoniji za vrijeme rata.

G A R JA K

142. BURILO ANTE pok. Save i majke Mikulić Cvite, rodjen 1908. godine u Garjaku, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, sa četvero djece.

Uhvaćen poslije oslobodjenja, u III. mjesecu 1945. godine od Komande mjesta Vrlika i predat Komandi Cetinjskog područja od koje je likvidiran zato što je za vrijeme rata od 1941. godine bio aktivni ustaša, te bio organizator i propagator svih akcija u selu protiv NOV-e i NOP-a. Kasnije prešao u špiljare i kao takav uhvaćen.

143. BURILO JOZO pok Save i majke Mikulić Cvite, rodjen 1912. godine u Garjaku, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, sa četvero djece.

Uhvaćen u februaru mjesecu 1945. godine od Komande mjesta Vrlika i predat Komandi Cetinjskog područja od koje je likvidiran, radi toga što je od 1941. godine bio stalno sa ustaškim oružnicima i kao takav se isticao (detaljnije nam o njemu nije poznato jer nije živio na našem terenu), te radi toga što je u oslobodjenju pobjegao u kamišare i kao takav uhvaćen.

144. ROMIĆ JAKOV pok. Miće i majke Cerić Boje, rodjen 1892. godine u selu Garjaku, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, sa četvero djece.

Uhvaćen decembra mjeseca 1944. godine i predat Komandi Cetinjskog područja od koje je likvidiran kratkim postupkom, radi toga što je od prvih dana bio glavni organizator ustaša u svome selu i što je učestvovao u pokolju Srba u Garjaku, te na koncu pobjegao u kamišare.

145. ŠKRBIĆ NIKOLA pok. Todora i majke Škrbić Save, rodjen 1874. godine u Garjaku, kotar Sinj. Srbin. Zemljoradnik. Oženjen, sa troje djece.

Uhapšen decembra mjeseca 1944. godine i predat Komandi Cetinjskog područja od koje je likvidiran kratkim postupkom radi toga što je od 1942. godine bio organizator četnika u svome selu, radio na denunciranju rodoljuba NOP-a okupatoru, što je imao dva sina u četnicima, koji su se isticali, kao četnički razbojnici.

146. ROLJ STIPE pok. Ivana i majke Duvnjak Marije, rodjen 1907. godine u Garjaku, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen sa šestero djece.

Uhvaćen u martu mjesecu 1945. godine od Komande mjesta Vrlika i likvidiran kratkim postupkom, radi toga što je za sve vrijeme rata bio aktivni ustaša, a u oslobodjenju prešao u špiljare i kao takav uhvaćen.

147. KRILIĆ BOŽO Markov i majke Škrbić Pere, rodjen 1920. godine u Garjaku, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, s 1 djetetom.

Uhvaćen u aprilu mjesecu 1945. godine i predat Komandi Cetinjskog područja od koje je likvidiran kratkim postupkom, radi toga što je sve vrijeme rata bio aktivni ustaša, pljačkaš, terorista i što je u prvim danima rata učestvovao u pokolju Srba u Garjaku.

V R L I K A

148. TURUDIĆ IVAN pok. Mile i majke DJaković Ivanice, rodjen 1914. godine u Vrlici, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, s 1 djetetom.

Uhvaćen od Komande mjesta Vrlika, marta mjeseca 1945. godine i likvidiran kratkim postupkom, radi toga što se kao ustaša od 1941. godine isticao kao aktivni borac protiv NOV-e, i što se kao takav odmetnuo u odmetništvo poslije oslobodjenja.

149. TURUDIĆ OKMAN pok. Mate i majke Oklopčić Mare, rodjen 1920. godine u Vrlici, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, s dvoje djece.

U oslobodjenju se predao Komandi mjesta Vrlika, od koje je bio predat Komandi Cetinjskog područja, gdje je likvidiran novembra mjeseca 1944. godine, radi toga što je od prvih dana hapsio i zlostavljao Srbe, kao aktivni ustaša i širio nacionalnu mržnju u narodu.

150. PLAZONIĆ RADOSLAV pok. Iveška i majke Katić Pere, rodjen 1910. u Vrlici, kotar Sinj. Hrvat. Gostioničar, oženjen, bez djece.

Uhvaćen i predat Komandi Cetinjskog područja novembra mjeseca 1944. godine, od koje je likvidiran kratkim postupkom radi toga što je suradjivao sa ustašama za vrijeme rata, prokazivao simpatizere NOP-a, proganjao i pljačkao rodoljube NOP-a.

151. MLADENIĆ MILJENKO Franin i majke Miljković Ane, rodjen 1917. god. u Vrlici, kotar Sinj. Hrvat. Djak s velikom maturom. Neoženjen.

Uhvaćen u oslobodjenju Vrlike i od Komande Cetinjskog područja sudjen i likvidiran radi toga što je od prvog dana bio povjerenik Srba u Vrlici, a istodobno suradjivao sa ustašama i otkrivao i kazivao koga da se hapsi i ubija od strane Srba.

152. ULJAREVIĆ DJORDJE Petrov i majke Kovačević Andje, rodjen 1900. godine u Nevesinju, a boravio u Vrlici. Srbin. Sudski činovnik.

Uhvaćen i predat Komandi Cetinjskog područja od koje je likvidiran novembra mjeseca 1944. godine, radi toga što je za rata bio četnički povjerenik općine Vrlika, četnički špijun i propagator protiv NOP-a.

J E Ž E V I Ć

153. VUČEMILOVIĆ-VRANIĆ PETAR Antin i majke Plazonić Ane, rodjen 1910. u Ježeviću, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, sa dvoje djece.

Uhvaćen od Komande mjesta Vrlika u februaru mjesecu 1945. godine i likvidiran kratkim postupkom radi toga što je za rata bio aktivni ustaša i isticao se u borbama protiv NOV-e, te pljačkao i terorisao rodoljube NOP-a. Kasnije prešao u odmetništvo.

154. VUČEMILOVIĆ-GRGIĆ PETAR (CAR) Stipanovi i majke Batovanja Marije, rodjen 1913. godine u Ježeviću, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen s jednim djetetom.

Uhvaćen od Komande mjesta Vrlika u martu mjesecu 1945. god. i likvidiran kratkim postupkom radi toga što je za vrijeme rata prisilno primoravao ljude da se oblače u ustaše, što se isticao kao aktivni ustaša u borbi protiv NOV-e, pljačkaš, a u oslobodjenju prešao u odmetništvo.

155.[739] MODRIĆ JURE pok. Ante i majke Gabrić Boje, rodjen 1911. godine u Ježeviću, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen.

Likvidiran koncem 1945. godine u jedinici (nepoznata) JA., radi toga što je za sve vrijeme rata bio aktivni ustaša, učestvovao u borbama protiv NOV-e. U oslobodjenju mobilisan u JA i kazao lažne godine prigodom demobilizacije starijih godišta i pušten kući. Uhapšen po opunomoćstvu OZN-e Vrlika i poslat u svoju jedinicu gdje je likvidiran.

N E O R I Ć

156. PIPLICA MARKO pok. Stipe i majke Golešić Cvite, rodjen 1910. godine u Neoriću, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, s petero djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran decembra 1944. godine radi toga što je za sve vrijeme rata bio u domobranima, a zatim prešao u ustaše i isticao se u borbi protiv NOV-e.

157. STUPALO FILIP Markov i majke Vrdoljak Jele, rodjen 1920. godine u Neoriću, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen, bez djece.

Uhvaćen i predat prilikom oslobodjenja zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran kratkim postupkom radi toga, što se do 1943. godine nalazio u ustašama, a tada mobilisan u NOV, ostao neko vrijeme i ponovno otišao u ustaše i ostao u istima do oslobodjenja.

158. STUPALO IVAN Matin i majke ...[740] Ane, rodjen 1926. godine u selu Neorić, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Neoženjen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran, oktobra mjeseca 1944. godine, radi toga što je dezertirao iz NOV-e, bio u ustašama i isticao se kao pljačkaš i terorista rodoljuba NOP-a.

---

[739] Na rubu dopisano: Registriran u kategoriji II C. br. 3683.
[740] Nečitko.

159. STUPALO IVAN Pavin i majke ...[741] Andje, rodjen 1922. godine u selu Neorić, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, neoženjen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran novembra mjeseca 1944. godine, radi toga što je dezertirao iz NOV-e i pobjegao u ustaše, te se isticao u terorisanju i pljačkanju simpatizera NOP-a.

B R A Č E V I Ć

160.[742] BANJANIN JAKOV Jozin i majke Mamić Cvite, rodjen 1919. godine u Bračeviću, kotar Sinj. Hrvat. Šofer, oženjen, sa jednim djetetom.

Uhvaćen i likvidiran kao kamišar u augustu mjesecu 1946. godine, radi toga što je za sve vrijeme okupacije bio u ustašama, a poslije oslobodjenja prešao u odmetništvo.

161. VRDOLJAK JOZO pok. Stipe i majke Stupalo Ive, rodjen u Neoriću 1913. godine. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, s troje djece.

Uhvaćen oslobodjenjem Sinja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran, radi toga što je dezertirao iz NOV-e, što se kao ustaša isticao u pljački i terorisanju rodoljuba NOP-a.

162. VEIĆ NIKOLA pok. Jakova i majke Piplica Kate, rodjen 1915. godine u Neoriću, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, s jednim djetetom.

Uhvaćen oslobodjenjem Sinja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran, radi toga što je dezertirao iz NOV-e i prešao u ustaše, te se isticao u borbi protiv NOV-e, pljačkanju i terorisanju rodoljuba NOP-a.

163. SERDAREVIĆ STIPE pok. Nikole i majke Orlović Matije, rodjen 1922. u Neoriću, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, neoženjen.

Likvidiran od strane XX. divizije u Lici marta mjeseca 1945. godine. Likvidiran radi toga što je u vojsci (NOV-i) stvarao medju vojnicima paniku, sabotažom itd.

164. VEIĆ NIKOLA Matin i majke Jelović Kate, rodjen 1910. godine u selu Neorić, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen, sa četvero djece.

Uhvaćen oslobodjenjem Sinja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran radi toga što je dezertirao iz NOV, pobjegao u ustaše i aktivno se borio protiv NOV-e, te što je politički djelovao protiv NOP-a.

D I C M O

165. BABIĆ PETAR pok. Ante i majke Luce, rodjen 1925. godine u Dicmo Sušci, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, neoženjen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja i predat sudu Komande Cetinjskog područja gdje je sudjen (na) kaznu smrti streljanjem (kazna izvršena), radi toga što je cijelo vrijeme rata kao ustaša učestvovao u borbama protiv NOV-e, pljačkanju i terorisanju obitelji boraca NOV-e, te u pokolju Srba u Dicmu.

---

[741] Nečitko.
[742] Na rubu dopisano: Registriran u kategoriji II a. br. 1731.

166. ČATIPOVIĆ IVAN pok. Ante i majke Maretić Jake, rodjen 1927. godine u Dicmu, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, neoženjen.

25. oktobra 1944. godine zarobljen i od jedinica XX. divizije predat OZN-i Komande Cetinjskog područja, od koje je likvidiran radi toga što je kao ustaša vršio teror i pljačku nad obiteljima boraca NOV-e.

167. ZEBIĆ BOŽE Nikolin i majke Zebić Luce, rodjen 1915. godine u selu Dicmo, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, neoženjen.

Uhvaćen od jedinica KNOJ-a koncem 1944. godine i predat Vojnom sudu Komande Splitskog vojnog područja od kojega je sudjen na kaznu smrti streljanjem (kazna izvršena), radi toga što je kao ustaša učestvovao u mučenju i streljanju prvoboraca u Sinju, 1941. godine, i što se kroz sve vrijeme rata isticao terorišući i pljačkajući rodoljube NOP-a.

168. ZEBIĆ MATE pok. Martina i majke Rogulj Andje, rodjen 1920. godine u Dicmu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, neoženjen.

Uhvaćen od jedinica KNOJ-a koncem 1944. godine i likvidiran kratkim postupkom radi toga što se sve vrijeme rata isticao kao aktivni ustaša, a u oslobodjenju pobjegao u odmetništvo i krio se kao špiljar.

169. RADANOVIĆ PETAR Božin i majke (nepoznate), rodjen 1913. godine u Dicmu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, sa troje djece.

Uhvaćen oslobodjenjem Sinja i od OZN-e Komande Cetinjskog područja likvidiran kratkim postupkom radi toga što se sve vrijeme rata isticao kao aktivni ustaša.

170. PODRUG IVAN pok. Jakova i majke Milun Matije, rodjen 1902. godine u Dicmu, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, oženjen, s troje djece.

Uhvaćen od jedinica XX. divizije prilikom oslobodjenja Sinja oktobra 1944. godine u grupi opasnijih ustaša i s njima skupa likvidiran kratkim postupkom. (inače se nije isticao u ustašama i bio u ustašama svega na mjesec dana prije oslobodjenja Sinja).

171. MARETIĆ PETAR pok. Šime i majke Šimundža Pere, rodjen 1913. godine u Dicmu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, neoženjen.

Uhvaćen u oslobodjenju Sinja i predat Komandi Cetinjskog područja, od koje je likvidiran kratkim postupkom, radi toga što je za sve vrijeme rata služio kao aktivni ustaša, i što se isticao pljačkajući i ubijajući simpatizere NOP-a.

172. MARETIĆ NIKOLA pok. Bože i majke Milun Mare, rodjen 1904. godine u Dicmu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Neoženjen.

Uhvaćen prilikom povlačenja prema Dicmu, oktobra 1944. godine i predat OZN-i Komande Cetinjskog područja, od koje je likvidiran kratkim postupkom radi toga što se sve vrijeme rata kao aktivni ustaša isticao u pljački i ubijanju simpatizera NOP-a.

173. MARETIĆ MARKO pok. Jure i majke Stojanac Boje, rodjen 1889. godine u Dicmu, kotar Sinj.Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, s troje djece.

Uhvaćen oktobra mjeseca 1944. godine i predat OZN-i Komande Cetinjskog područja, gdje je likvidiran kratkim postupkom radi toga što je bio organizator i rukovodioc ustaša u Sinju, što je kao ustaša rukovodioc nagonio ustaše na pljačku i terorisanje rodoljuba NOP-a, a u čemu je i on sam učestvovao.

174. BABIĆ PETAR pok. Tome i majke Grubišić Jake, rodjen 1910. godine u Dicmu, zemljoradnik, neoženjen, Hrvat.

Uhvaćen kao križar od Narodne milicije 1945. godine u II. mjesecu i predat OZN-i Komande Splitskog vojnog područja, te po sudu osudjen na kaznu smrti streljanjem (kazna izvršena), zato što je kao ustaški vodnik učestvovao u proganjanju i mučenju rodoljuba koji su po zatvorima u Sinju bili zatvarani, što je lično ubio odbornika u selu Prugovu i što je počinio mnoge druge zločine.

175. ZEBIĆ MARTIN Antin i majke Samadan Ilinke, rodjen 1910. godine u Dicmu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen, sa troje djece.

Uhvaćen u oslobodjenju Sinja, oktobra 1944. godine i predan OZN-i Splitskog vojnog područja, od koje je likvidiran kratkim postupkom, radi toga što je kao ustaša učestvovao u borbama protiv NOV-e.

176. ZEBIĆ NIKOLA Lovrin i majke Mirčeta Šime, rodjen 1908. godine u Dicmu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen sa troje djece.

Zarobljen prilikom oslobodjenja Sinja i predat OZN-i Splitskog vojnog područja od koje je likvidiran kratkim postupkom radi toga što je bio aktivni ustaša i veliki terorista i pljačkaš od 1941. godine do oslobodjenja.

177. ZEBIĆ ANTE pok. Marka i majke Kaćunko Ive, rodjen 1926. godine u Dicmu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen.

Uhvaćen oslobodjenjem Sinja i predat OZN-i Komande Splitskog vojnog područja, gdje je likvidiran kratkim postupkom radi toga što je kao ustaša učestvovao u batinjanju, mučenju i pljačkanju rodoljuba NOP-a.

178. ZURO MATE Antin i majke Zebić Luce, rodjen 1926. godine u Dicmu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Neoženjen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja, od jedinica NOV-e i predat Komandi Splitskog vojnog područja, od koje je likvidiran kratkim postupkom, radi toga što se kao ustaša isticao u borbama protiv NOV-e, te tučenju, pljačkanju i proganjanju obitelji boraca NOV-e.

179. BRALIĆ PETAR pok. Martina i majke Milanović Ane, rodjen 1925. godine u Dicmu, kotar Sinj. Hrvat. Neoženjen, zemljoradnik.

Uhvaćen u oslobodjenju 1944. godine i predat OZN-i Splitskog vojnog područja, gdje je likvidiran, radi toga što je učestvovao u terorisanju i pljački simpatizera NOP-a.

180. GRČIĆ MATE pok. Blaža i majke Buzdovačić Ane, rodjen 1912. godine u Dicmu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen sa dvoje djece.

Uhvaćen u oslobodjenju i predat OZN-i Splitskog vojnog područja, od koje je likvidiran kratkim postupkom, radi toga što je bio čuveni ustaša po glasu, kao terorista i pljačkaš simpatizera NOP-a.

181. JADRIĆ MIRKO pok. Stipe i majke ...[743] Andje, rodjen 1906. godine u Dicmu, kotar Sinj. Hrvat. Oženjen sa sedmero djece. Zemljoradnik.

[743] Nečitko.

Uhvaćen u oslobodjenju i predat OZN-i Splitskog vojnog područja od koje je likvidiran radi toga, što se isticao kao aktivni ustaša od 1942. godine, što je pljačkao i tukao obitelji boraca NOV-e, što je šišao kose aktivistkinjama NOP-a.

182. ČAPETA JAKOV pok. Jure i majke Čapeta Matije, rodjen 1903. godine u Dicmu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen, sa dvoje djece.

Uhvaćen u oslobodjenju i predat OZN-i Splitskog vojnog područja, gdje je likvidiran kratkim postupkom, radi toga što je kao aktivni ustaša od 1942. godine isticao se u borbama protiv NOV-e, te se isticao u pljački i teroru nad rodoljubima NOP-a.

183. GABRILO PERO pok. Jakova i majke Babić Ane, rodjen 1910. godine u Dicmu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen, sa četvero djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja i predat zarobljeničkom logoru „Gripe“, gdje je likvidiran kratkim postupkom radi toga što se sve vrijeme rata isticao kao aktivni ustaša u terorisanju i pljačkanju simpatizera NOP-a.

184. ČATIPOVIĆ STIPAN Jurin i majke Murat Matije, rodjen 1919. godine u Dicmu, Hrvat. Svećenik-fratar, neoženjen.

Uhvaćen u oslobodjenju i predat Vojnom sudu Splitskog vojnog područja od kojeg je sudjen na smrt streljanjem (kazna izvršena), zato što je od 1941. godine bio glavni organizator ustaša u Dicmu, i što je davao moralnu i materijalnu podršku ustašama, odobravajući njihove zločine.

185. RADANOVIĆ MIRKO pok. Ivana i majke Bilić Ive, rodjen 1900. godine u Dicmu, kotar Sinj. Hrvat. Trg. pomoćnik. Oženjen, sa 4 djece.

Uhvaćen u oslobodjenju i predat Vojnom sudu Splitskog vojnog područja od kojeg je sudjen na smrt streljanjem (kazna izvršena u proljeću 1945. godine), radi toga što je u 1941. godini skupa s fratrima organizovao ustaše u Dicmu, što je bio ustaški tabornik i kao takav počinio mnoge zločine, nasilje ubijstva itd. što je kao ustaša čuven po zlu glasu u Sinjskoj krajini.

186. ČATIPOVIĆ IVAN pok. Ante i majke Maretić Jake, rodjen 1925. godine u Dicmu, kotar Sinj. Hrvat, zemljoradnik, neoženjen.

Uhvaćen u oslobodjenju Sinja i predat Vojnom sudu Splitskog vojnog područja, od kojeg je koncem 1944. godine sudjen na kaznu smrti streljanjem (kazna izvršena) radi toga što je u 1943. godini počinio kao ustaša mnoge zločine, što je pljačkao i terorisao pripadnike NOP-a.

187. ČAPETA MITKO pok. Jakova i majke Serdarević Matije, rodjen 1922. u Dicmu, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, neoženjen.

Uhvaćen na Klisu, 1944. godine i predat OZN-i Splitskog Vojnog područja, te likvidiran koncem 1944. godine u logoru „Gripe“, radi toga što je kao aktivni ustaša od 1942. godine učestvovao u pljački i terorisanju simpatizera NOP-a.

P O T R A V L J E

188. MAIĆ MARKO pok. Josipa i majke Kotromanović Lucije, rodjen 1910. god u Potravlju, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, oženjen, sa dvoje djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja i predat Vojnom sudu Splitskog vojnog područja i likvidiran po osudi u junu mjesecu 1945. godine, radi toga što je bio

aktivni ustaša, borac protiv NOV-e od 1942. god., što je pljačkao, terorisao pripadnike NOP-a.

189. KUNAC IVAN pok. Marijana i majke Lijić Maše, rodjen 1922. godine u Potravlju, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, neoženjen.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja Sinja i predat Vojnom sudu Splitskog vojnog područja, od kojeg je sudjen na kaznu smrti streljanjem (kazna izvršena u junu mjesecu 1945.) radi toga što se isticao kao aktivni ustaša i borac protiv NOV-e, od 1942. godine, te kao takav terorisao i pljačkao pripadnike NOP-a.

190. KUNAC ANTE pok. Paške i majke Vidić Pere, rodjen 1889. godine u selu Potravlje, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen, sa 4 djece.

Uhvaćen u oslobodjenju Sinja i predat OZN-i Splitskog vojnog područja. U logoru ostao neko vrijeme a zatim likvidiran, radi toga što je aktivni ustaša od 1943. godine i što se isticao u pljački i terorisanju obitelji boraca NOV-a.

191. BANDIĆ MATE Božin i majke Hrgović Cvite, rodjen 1911. godine u selu Potravlju, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen, sa dvoje djece.

Uhvaćen u oslobodjenju Sinja i upućen u jedinice XX. divizije, odakle je dezertirao. Ponovno hapšen po jedinicama KNOJ-a i predat sudu Splitskog vojnog područja, od kojeg je sudjen na kaznu smrti streljanjem (kazna izvršena), radi toga što je za rata bio aktivni ustaša i kasnije dezerter NOV-e.

192. KUNAC NIKOLA Ivanov i majke Pezo Andje, rodjen 1920. godine u selu Potravlju, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, neoženjen.

Uhvaćen u oslobodjenju Sinja i predat Vojnom sudu Splitskog vojnog područja, gdje je sudjen na kaznu smrti streljanjem (kazna izvršena juna mjeseca 1945.) radi toga, što je bio aktivni ustaša, borac protiv NOV-e, što je počinio zločine u Dugopolju ubivši jednu ženu i dijete borca NOV-e i drugo.

193. LIJIĆ MARTIN Stipanov i majke Cvitković Kate, rodjen 1920. godine u Potravlju, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Neoženjen.

Uhvaćen u oslobodjenju Sinja i oktobra 1944. godine od jedinica XX. divizije, ranjen i likvidiran kratkim postupkom, zato što je bio aktivni ustaša od 1941. godine.

194. KUDRIĆ LUKA pok. Ante i majke Hrgović Matije, rodjen 1905. godine u Potravlju, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Oženjen, sa troje djece.

Uhvaćen prilikom oslobodjenja, oktobra 1944. godine u bolnici u Splitu, gdje je izliječen, a zatim početkom 1945. godine likvidiran kratkim postupkom po Komandi Splitskog vojnog područja, kao aktivni ustaša i borac protiv NOV-e od 1942. godine.

195.[744] KANAJET MARKO Antin i majke Babić Andje, rodjen 1908. godine u selu Potravlju. kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik.

Likvidiran kao bandit. Za vrijeme rata bio stalno u ustašama i kao takav bio dobrovoljac na istočnom frontu. Poslije oslobodjenja otišao u odmetništvo i uhvaćen, odnosno likvidiran kratkim postupkom od UDB-e za kotar Sinj.

[744] Na rubu dopisano: Registriran u kategoriji II a. br. 2154.

196. LABROVIĆ STJEPAN Stjepanov i majke Romac Mare, rodjen 1916. godine u Glavicama, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik, neoženjen.

Likvidiran godine 1947. u augustu mjesecu od Opunomoćstva UDB-e za kotar Sinj, i ubijen kada je u sprovodjenju za Sinj pokušao bježati. Likvidiran radi toga, što se od oslobodjenja krio i nije se htio odazvati pozivima Narodne vlasti i Vojnih vlasti Jugoslavenske armije.

197. ERCEG DUŠAN Franin i majke Kate, rodjen 1922. godine u selu Otoku, kotar Sinj. Hrvat. Zemljoradnik. Neoženjen.

Likvidiran po Opunomoćstvu UDB-e za kotar Sinj augusta mjeseca 1947. u planini Kamešnici, radi toga, što se iza oslobodjenja krio kao špiljar, a zatim otišao, odnosno mobilisan u JA i nakon toga u 1947. godini dezertirao iz JA i krio se u Kamešnici, kao bandit.

Smrt fažizmu – Sloboda narodu!

V.d. Opunomoćenika – p. poručnik:

(Ćoso M. Gojko)
Gojko Ćoso [v.r.]

Da ovaj spisak zaista sadrži podatke za likvidirane narodne neprijatelje sa ovog kotara, likvidirane u oslobodjenju i poslije oslobodjenja naše zemlje, od ukupno 197 /stotinudevedesetsedam/ lica, tvrdi

V. d. Opunomoćenika – p. poručnik:

(Ćoso M. Gojko)
Gojko Ćoso [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kut. 165.

235.

Travanj 1948.

U dokumentu se opisuje politička situacija u Trogiru: srednjoškolska omladina sudjeluje u procesiji Velikoga petka, a poslije uhićenja opata Krizomalija ne postoji „grupisanje popova i njihovih istomišljenika“

Predmet: Mjesečni izvještaj Mjesnog
Komiteta K.P.H-a Trogir, za mjesec
April 1948 god.

/.../ POLITIČKA SITUACIJA U TROGIRU:

/.../Po pitanju klera u mjestu opaža se da se donekle jačaju, a to se je moglo utvrditi prigodom procesija na veliki petak. Tada se je moglo primjetiti da dosadašnje njihove crkvene organizacije „Skole“ su u opadanju, ali to kod seljačkog elementa, dočim kod radnika i malogradjana se to proširuje, te misle sa tim da protestuju protiv postojećeg poretka.-
Iste večeri za procesijom je bio priličan odaziv i to u prvom redu žena, kako smo gore već naglasili, kao i seljaka iz obližnjih sela. Za procesijom je bila jedna grupa omladine ženskih i muških i to većinom srednjo-školska, koja je bila predvodjena od „časnih sestara“ te su pjevali crkovne pjesme. U procesiji se nije primjetilo muške radničke ni seljačke omladine. Od članova K.P. i kandidata nije nitko prisustvovao procesiji, a od Skojevaca su prisustvovale jedino dvije Skojevke.
Od kako je uhapšen opat Grizomani[745], ovaj Komitet nije primjetio neko grupisanje popova i njihovih istomišljenika kako je to bivalo ranije. Jedino se opaža to da pojedine grupice slušaju redovno svako večer radio „London“, Ankaru“ i Glas Amerike“. Kod obrtnika se opaža zabrinutost, a što se očituje u tome, što se jedan po jedna nude da stupe u naš novi privredni život i rad./.../
U poslednje vrijeme ima pojedinih parola, koje se šire po mjestu:da Jugoslavija šalje pšenicu u druge države i potpomaže borbu u Grčkoj, a da smo se mi borili da jedemo kukuruz, što su prije jele svinje, da će uskoro rat i da je ovo stanje još samo za neko vrijeme, Da rukovodioci danas uživaju kao i za vrijeme stare Jugoslavije, a da radne mase

[745] Trogirski opat Urban Krizomali (1897.-1973.) izdržavao je zatvorsku kaznu u logoru Stara Gradiška (Augustin Franić: KPD Stara Gradiška – mučilište i gubilište hrvatskih političkih osuđenika, Dubrovnik, 2009.; popis utamničenih svećenika objavljen na str. 176-272)

ostaju zabačene, gole i bose, da skapavaju od gladi, te da se niko za narod ne brine nego je prepušten sam sebi. Kod seljaka se parole da se njima omogućilo kupovanje tekstila po vezanim cijenama sada, kada im je prije odnešeno ulje po obaveznom otkupu. Da se tjera narod da daje svoje proizvode po povezanim cijenama, a kada dojdu da kupe robe i hrane po vezanim cijenama onda nema ništa, što je od nužne potrebe seljaka i t.d.“
Naročito negodovanje u Trogiru je stvorila parola da Narone Vlasti na silu svom seljaštvu oduzimlje 100 % obradjenu zemlju, na kojoj sadjeno povrće, koje je hranilo dosta naših radnika u unutrašnjosti zemlje, što je to ubuduće nemoguće činiti.“ /.../

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 455, KK KPH Trogir, reg 4

236.

3. svibnja 1948.
Imotski

Opunomoćstvo UDB-e za kotar Imotski dostavlja Odjeljenju UDB-e za Dalmaciju - IV. odsjek u Splitu popis likvidiranih osoba na području kotara Imotski nakon što su Imotski oslobodile jedinice NOV i PO Jugoslavije

---

[...][746]
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA FNRJ
Opunomoćstvo uprave državne bezbjednosti
za kotar Imotski
Br. *468*
3. V. 1948. god.
I M O T S K I[747]

Predmet: Spisak likvidiranih – dostavlja.-

UPRAVI DRŽAVNE BEZBEDNOSTI ZA DALMACIJU
S p l i t

U vezi Vaše depeše broj 57 od 10. aprila 1948. godine u prilogu Vam dostavljamo spisak likvidiranih na ovom kotaru od oslobodjenja do danas.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

M.P.[748]

Za Opunomoćstvo:

Drago Barbarić[v.r.]
/ Drago Barbarić /

---

[746] Grb FNR Jugoslavije.
[747] Pečat.
[748] Okrugli pečat: Ministarstvo unutrašnjih poslova FNRJ Opunomoćstvo uprave drž. bezbjednosti za kotar Imotski (u sredini grb FNR Jugoslavije).

SPISAK LIKVIDIRANIH NA KOTARU IMOTSKI POSLIJE OSLOBODJENJA

BILIĆ MATE Antuna i majke Mare Ljubičić, rodjen 27. V. 1922. godine u Runovićima, kotar Imotski, zemljoradnik, Hrvat, državljanin FNRJ-e, bio oženjen sa Anom Glavota. Streljan je od jedinica Jug. Armije 1945. godine, kao ustaški jamar.

BUBALO MARIJAN Josipa i majke Šanter Ive, rodjen 5. IV. 1919. godine u Donjem Prološcu, kotar Imotski, zemljoradnik, Hrvat, državljanin FNRJ-e. Ubiven kao 1945. godine.

BARIĆ[749] MARIJAN Jakova i majke Barić Ane, rodjen 5. X. 1902. godine u Studencima, kotar Imotski, radnik, Hrvat, državljanin FNRJ-e, bio oženjen sa Marijom Udovičić i imao troje djece. Streljan od UDB-e za Dalmaciju 1945. godine kao saradnik bande.

BILIĆ – KOVAČEVIĆ IVAN pok. Mate i majke Bilić Ane, rodjen 16. V. 1874. g. u Studencima, kotar Imotski, radnik, Hrvat, državljanin FNRJ-e, bio je oženjen sa Matutinović Jokom – imao 8 djece. Streljan kao ustaša 1945. godine u Splitu od UDB-e za Dalmaciju.

ČEŠLJAR JOSO pok. Jose i majke Radelj Lucije, rodjen 3. XII. 1901. godine u Donjem Prološcu, kotar Imotski, zemljoradnik, Hrvat, državljanin FNRJ-e, bio je oženjen sa Kokić Andjom. Streljan u Zagrebu 1945. godine kao dezerter.

ČORIĆ IVAN pok. Mate i majke Kokić Jose, rodjen 21. I. 1900. god. u D. Prološcu, kotar Imotski, zemljoradnik, Hrvat, državljanin FNRJ-e, bio oženjen sa Grabovac Jelom. Streljan kao ustaša 1946.

GLAVOTA IVAN Matin i majke Andje Grepo, rodjen 8. XI. 1924. godine u Runovićima, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, državljanin FNRJ-e, bio oženjen – imao jedno dijete. Streljan od jedinica NOV-e 1946. godine kao saradnik bande.

IVANOVIĆ IVAN[750] Lukin i majke Ruže Bakota, rodjen 22. vI. 1927. godine u Krstatici, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, neoženjen. Streljan kao bandit od KNOJ-a 20. II. 1947. godine.

JUROŠ MATE pok. Marijana, rodjen 1910. godine u Gornjim Vinjanima, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, oženjen sa Janjić Anom. Streljan kao ustaški dopukovnik po oslobodjenju u Zagrebu.

JAKIĆ IVAN Antin i majke Ane Urlić, rodjen 23. VIII. 1920. godine u Runovićima, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, neoženjen. Streljan kao dezerter NOV-e 1945. godine.

JAKIĆ IVAN Marijana i majke Ive Jakić, rodjen 29. III. 1923. godine u Runovićima, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, neoženjen. Streljan od NOV-e 1945. godine radi širenja neprijateljskih parola.

JUKIĆ IVAN Šimuna i majke Matije Šabić, rodjen 2. XI. 1914. godine u Runovićima, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, državljanin FNRJ-e, oženjen sa Šbero Anom – imao troje djece. Streljan 1945. godine od NOV-e, jer je odao vojničku tajnu.

JAKIĆ STIPAN „Jukišić“ Matin i majke Mare Ljubičić, rodjen 1. III. 1923. god. u Runovićima, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, neoženjen. Streljan od jedinica NOV-e 1945. godine, radi širenja lažnih parola.

---

[749] Babić.

[750] Prekriženo i dopisano: Registriran u kategoriju IIc br. 4290.

MILAS LUKA pok. Luke i majke Ive Janjić, rodjen 15. X. 1920. godine u Drumu, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik. Streljan od jedinica NOV-a 1. III. 1947. godine kao bunkeraš – bandit.

OLUJIĆ ANTE Grgin i majke Peričević Antice, rodjen 13. VI. 1918. godine u Donjem Prološcu, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, bio oženjen – ima jedno dijete. Streljan je 1947. godine kao pomagač bande.

STRINIĆ ANTE Ivanov i majke Brnas Andje, rodjen 10. VI. 1909. godine u Donjem Prološcu, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, oženjen sa Vidoš Katom – ima jedno dijete. Streljan 1946. godine kao ustaški emigrant.

TOLIĆ IVAN „Ratko“ pok. Mate i majke Vuksan Luce, rodjen 21. X. 1917. godine u Drumu, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik. Streljan od UDB-e Imotski kao saradnik bande.

VUKOVIĆ MARIJAN Marijana i majke Znavor Matije, rodjen u Grubinama, kotar Imotski, zemljoradnik, Hrvat, oženjen sa Janić Anom ima petero djece. Streljan kao ustaša kamišar.

ŽDERO JURE pok. Ivana i majke Ive Buljan, rodjen 20. IV. 1899. godine u Runoviću, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, oženjen sa Marom Lešina, ima četvero djece. Streljan od NOV-e 1946 godine, jer je imao vezu sa bandom.

DRAGUN VATROSLAV Ivanov i majke Mare Mikulić, rodjen 19. IV. 1913. godine u Lokvičićima, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, neoženjen, streljan kao narodni neprijatelj u Zagrebu 1945. godine.

ŠUTO ANA žena Stjepana i majke Ljubičić Mande, rodjena 1921. godine u Runoviću, kotar Imotski. Streljana kao jatak bande od UDB-e Imotski 16. II. 1947. godine.

ŠUTO MARIJA žena Stjepana i majke Milas Mare, rodjena 8. IX. 1919. godine u Podbablju, kotar Imotski, Hrvatica, domaćica. Streljana kao pomagač bande 16. II. 1947. godine.

GALOV LUKA Ivanov, majke Mijač Matije, rodjen 16. IV. 1922. godine u Vidonjama, Bodžula, kotar Metković. Ubiven kao bandit 16. II. 1947. godine od UDB-e Imotski.

KUJUNDŽIĆ STJEPAN „Anton“ pok. Luke, rodjen 22. VII. 1927. godine u Ivan-Begovini, kotar Imotski, streljan kao jatak bande 15. II. 1947. godine.

VILENICA PAVAO Ivanov i majke Lončar Luce, rodjen 30. VI. 1927. godine u Vinjanima, kotar Imotski, streljan kao pomagač i saradnik bande 15. II. 1947. godine.

IVANOVIĆ IVAN Lukin, rodjen 22. VI. 1922. godine u Krstatici, kotar Imotski. Streljan 15. II. 1947. godine kao jatak bande.

GABELICA-KOLEBIĆ ANTE pok. Ivana i majke pok. Jele Šalić, rodjen 7. III. 1902. godine u Podbablju, kotar Imotski, likvidiran kao pomagač bande 10. III. 1947. godine.

MILAS LUKA pok. Luke i majke Ane Jonjić, rodjen 10. XI. 1920. godine u Podbablju, kotar Imotski. Likvidiran kao bandit 16. II. 1947. god.

KUJUNDŽIĆ JOZO „Alfir“ Ivanov i majke Ruže Kujundžić, rodjen 2. I. 1925. godine u Ivan-Begovini, kotar Imotski. Streljan kao jatak i aktivni pomagač bande 16. III. 1946. godine.

ZEC ANTE pok. Ivana iz Krstatica. Streljan u III. mjesecu 1947. god., kao bandit.

OLUJIĆ MARIJA kći Marijana iz Ciste Prova. Streljana u Makarskoj 1945. godine kao narodni neprijatelj.

PAVLINOVIĆ FILIP Matin i majke Matije Bašić, rodjen 1. V. 1923. godine u Raštanima, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik. Streljan kao bandit – odmetnik 7. II. 1948. godine.

JUKIĆ PAŠKO pok. Joze i majke Marije Šabić, rodjen 10. VII. 1921. god. u Runovićima, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, neoženjen. Streljan od jedinica NOV-e 1945. godine kao ustaša-koljač.

KUNDID IVAN pok. Mije i majke Marije Jakić, rodjen 10. VIII. 1906. godine u Runovićima, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, bio oženjen sa Marom Kundid i imao 6 djece. Streljan u II. mjesecu 1946. godine od jedinica KNOJ-a, jer je imao vezu sa bandom.

KUJUNDŽIĆ MIRKO pok. Jure i majke Karoblan Mile, rodjen 7. VIII. 1918. godine u Ivanbegovine, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, nije bio oženjen, streljan kao ustaša – kamišar.

KUJUNDŽIĆ IVAN pok. Ilije i majke Popić Ruže, rodjen 25. I. 1920. godine u Ivanbegovini, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, nije bio oženjen, streljan kao ustaša – kamišar.

KUJUNDŽIĆ MARIJAN „Kuljan“ pok. Petra i majke Kljenjak Ane, rodjen 8. X. 1912. godine u Ivanbegovine, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, bio oženjen sa Kudžić Anom. Streljan kao ustaša – kamišar.

KUJUNDŽIĆ MILAN „Čila“ pok. Luke i majke Kujundžić Ane, rodjen 8. II. 1924. godine u Ivanbegovini, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, nije bio oženjen. Streljan kao ustaša- kamišar.

LUBINA IVAN „Barišić“ pok. Marijana i majke Ive Gudelj, rodjen 29. III. 1897. godine u Runovićima, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, bio oženjen sa Matijom Todorić – imao 9 djece. Streljan od NOV-e 1945. godine kao ustaški špijun.

LOZO ANA ud. Milana od oca Prgomet Mate i majke Ane Ivanko, rodjena 1914. godine u Donjem Prološcu, kotar Imotski, domaćica, udata. Streljana 1946. godine u Zenici.

LEKO ANDJA Josipova i majke Cvitanović Matije, rodjena 24. III. 1923. god. u Postranju, kotar Imotski, domaćica, Hrvatica. Streljana 1945. godine u Zagrebu kao ustaša.

LOZO MILAN pok. Mije i majke Ante, rodjen 25. VIII. 1914. godine u Gornjem Prološcu, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, bio oženjen sa Prgomet Anom. Ubiven 1945. godine kao ustaša u Zenici.

LOVRIĆ IVAN-MILAN Matin i majke Livajić Mare, rodjen 1921. godine u Poljicima, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, neoženjen, streljan 1945. godine od jedinica KNOJ-a kao kamišar ustaša.

LOVRIĆ ANTE Ivanov i majke Kujundžić Ane, rodjen 1920. godine u Poljicima, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, neoženjen. Streljan 1945. godine od jedinica KNOJ-a kao kamišar-ustaša.

LOVRIĆ IVAN Ivanov i majke Ane Kujundžić, rodjen 1. I. 1923. godine u Poljicima, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, neoženjen. Streljan 1945. godine od jedinica KNOJ-a kao kamišar-ustaša.

LASIĆ JOSO pok. Stjepana i majke Meter Jele, rodjen 1884. godine u Šumetu, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, bio je oženjen. sa Talo Anom ima troje djece. Streljan kao ustaša 1945. godine u Imotskom.

LJUBIČIĆ IVAN Petrov i majke Jakić Ive, roodjen 4. VI. 1922. godine u Runoviću, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, bio je oženjen sa Bitanga Anom, imao jedno dijete. Streljan je od jedinica NOV-e 1945. godine kao ustaša-koljač.

MIKULIĆ IVO[751] Grgin, rodjen 27. IV. 1926. godine u Drumu, kotar Imotski, Hrvat. Streljan od jedinica NOV-e 15. XI. 1945. kao ustaški zločinac.

MILAS IVAN pok. Bariše i majke Trutin Ruže, rodjen 12. VII. 1904. godine u Drumu, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, bio oženjen sa Marom Perkušić – ima dvoje djece. Streljan 13. VIII. 1946. godine kao ustaša-kamišar od NOV-e.

VILENICA ANTE Ivanov i majke Mare rodjene Gudelj, rodjen 22. II. 1920. god. u Vinjanima, svršio 8 razreda srednje škole. Ubiven od jedinica NOV-e 1946. godine.

BULJAN ANTE pok. Mate i majke pok. Miserić Ruže, rodjen 15. XI. 1922. godine u Gornjem Podbablju, kotar Imotski, zemljoradnik. Ubiven od UDB-e Imotski 1947. godine kao bandit-odmetnik.

ŠABIĆ ANTE Ivanov i majke pok. Puljiz Matije, rodjen 18. XI. 1922. godine u Zmijavcima, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik. Bio ustaša od 1941. godine. Likvidiran kao bandit-odmetnik.-

GUDELJ MARIJAN Petrov, rodjen 1919. godine u Podosoje-Podbablje, kotar Imotski. Ubiven u IX. mjesecu 1946. godine kao aktivni pomagač bande.-

STRINIĆ ANTE[752] Ivanov i majke Andje Bradas, rodjen 10. VI. 1909. godine u Donjem Prološcu, Hrvat, zemljoradnik. Ubiven 1946. godine kao aktivni pomagač bande.

MIKULIĆ ANTE pok. Stipana i majke Ive Strinić, rodjen 2. XII. 1920. godine u Donjem Prološcu. Ubiven 1946. godine kao aktivni pomagač bande.

MUSTAPIĆ ILIJA pok. Petra, rodjen 1898. godine u Lokvičiću, Hrvat, zemljoradnik. Ubiven u VII. mjesecu 1946. godine kao aktivni pomagač bande.

ČORIĆ MATE Ivanov i majke Jele Grabovac, rodjen 15. II. 1925. godine u Donjem Prološcu, kotar Imotski. Ubiven u IX. mjesecu 1946. godine kao jatak bande.

KNEZOVIĆ MATE pok. Mije i majke Jele Knezović, rodjen 22. XI. 1894. godine u Prološcu – Postinje, kotar Imotski. Ubiven kao jatak bande od UDB-e Imotski u IX. mjesecu 1947. godine.

KNEZOVIĆ JOKA pok. Mate i majke Pavice Knezović, rodjena 30. I. 1921. godine u Prološcu – Postinje, kotar Imotski. Ubivena 24. IX. 1947. godine kao aktivni pomagač bande od UDB-e Imotski.

KNEZOVIĆ KRSTO Ivanov i majke Joze Tolić, rodjen 4. IX. 1927. godine u Prološcu – Postinje, kotar Imotski, ubiven kao bandit-odmetnik 20. IX. 1947. godine od UDB-e Imotski.

VRLJIĆ MATE „CAR“ Petrov, rodjen 20. II. 1904. godine u Podbablju, kotar Imotski, Hrvat, radnik. Likvidiran u bijegu, bio bandit-odmetnik, dana 20. aprila 1948. godine.

---

[751] Prekriženo i dopisano: Registriran u kategoriju III. br. 1464.

[752] Prekriženo, bez dopisa.

PAVLINOVIĆ FILIP Matin i majke Marije Bašić, rodjen 1. V. 1923. godine u Rašćanima, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik. Ubiven u bijegstvu od UDB-e Imotski 7. II. 1948. godine.[753]

ZEC MATE pok. Ivana i majke Gudelj Mare, rodjen 17. XII. 1912. godine u Krstaticama, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik, oženjen, ima jedno dijete. Likvidiran 12. III. 1947. godine kao bandit-odmetnik.-

JUKIĆ NEDILJKO pok. Mare i majke Mande, rodjen 1929. godine u Zmijavcima, kotar Imotski, Hrvat, zemljoradnik. Likvidiran kao bandit odmetnik od UDB-e Imotski 1947. godine.-

DRAGOVIĆ IVAN pok. Ante i majke Andje, rodjen 1922. godine u Podosoju, kotar Imotski. Likvidiran od UDB-e Imotski 1947. godine kao bandit-odmetnik.

LAŽETA PETAR pok. Mate iz Ričica, Hrvat, zemljoradnik. Likvidiran 1947. god. od UDB-e Imotski kao bandit-odmetnik.

SIČENICA IVAN[754] iz Ričica, Hrvat, zemljoradnik. Likvidiran 1947. godine od UDB-e Imotski kao bandit-odmetnik.

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kut. 165./ kut.163

[753] U ovom popisu već je naveden.
[754] Prekriženo i dopisano: Registriran u kategoriju III. br. 1523.

237.

[*travanj/svibanj 1948.*]
Brač

Opunomoćstvo UDB-e za kotar Brač dostavlja Odjeljenju UDB-e za Dalmaciju - IV. odsjek u Splitu popis "lica likvidiranih sa kratkim postupkom", "lica likvidiranih sa sudskom presudom" i "rodbine lica likvidiranih sa sudskom presudom" na području kotara Brač nakon što su Brač oslobodile jedinice NOV i PO Jugoslavije

---

S P I S A K

LICA LIKVIDIRANIH SA KRATKIM POSTUPKOM PO OSLOBODJENJU

1. MIHAJIĆ MARKO Antin i majke Perine rodjena Grgo, rodjen 13. III. 1917 godine u Pučišće, kotar Brač, po zanimanju je zemljoradnik, neoženjen.

Streljan je po oslobodjenju mjeseca decembra 1944 godine u Sinju, po nekom Vojnom sudu pred čitavom vojskom, da li sa kratkim postupkom ili sa osudom suda, to nam nije poznato niti se ovamo znade tačno. Streljan je kao narodni neprijatelj.

2. LUKINOVIĆ NIKOLA Bogdana i majke Mile, rodom je iz Pučišća, kotar Brač, bivši sreski načelnik.

Streljan je po oslobodjenju Knina 1945 godine od strane Jugoslavenske Armije u Kninu. Nije nam poznato da li kratkim postupkom ili sa presudom kojeg Vojnog suda.

3. PETROVIĆ JURAJ Ivana i majke Perine rodjene Drpić, rodjen 15. III. 1913 godine u Pučišće, kotar Brač, po zanimanju je svećenik.

Streljan je po oslobodjenju Zagreba 1945 godine kratkim postupkom od nekog suda u unutrašnjosti naše zemlje. Streljan je radi toga što je bio veliki ustaša.

Ovaj spisak zaključuje se sa rednim brojem 3 /tri/, stranica 1.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

M.P.[755]

za Opunomoćenika:
Cvitanić Frane [v.r.]
/ Cvitanić Frane /

---

[755] Okrugli pečat: Ministarstvo unutrašnjih poslova FNRJ Opunomoćstvo uprave državne bezbjednosti za kotar Brač (u sredini grb FNR Jugoslavije).

S P I S A K

LICA SUDJENIH SA SUDSKOM PRESUDOM PO OSLOBODJENJU

1. KRSTULOVIĆ LOVRE pok. Stjepana, rodjen 1910 godine u Supetru, kotar Brač, po zanimanju cestar.

Streljan po sudskoj odluci od Vojnog suda VIII korpusa, Vojne Oblasti NOVJ Vijeća kod Komande Srednje-Dalmatinskog Otočja, po oslobodjenju Knina 1945 godine, radi dezerterstva iz Splitskog bataljona i služenja ustašama.

2. VLADILO PAVLITO Pavin, rodjen 1915 godine u Supetru, kotar Brač, od majke Marije Beović, po zanimanju zemljoradnik, oženjen, ima dvoje djece.

Streljan po sudskoj odluci od Vojnog suda VIII. korpusa – Vojne Oblasti NOVJ Vijeća od Komande Srednje-Dalmatinskog otočja, poslije oslobodjenja, februara mjeseca 1945 godine, radi toga što je bio istaknuti ustaša i tukao naše drugove u zatvoru.

Ovaj spisak zaključuje se sa rednim brojem 2, stranica 1 /prva/.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

za Opunomoćenika:
M.P.[756] Cvitanić Frane [v.r.]
/ Cvitanić Frane /

S P I S A K

RODBINE LICA LIKVIDIRANIH SA SUDSKOM PRESUDOM PO OSLOBODJENJU

1. KRSTULOVIĆ LUKRA ud. pok. Lovre od oca Age i majke Kate rodjene Drpić, rodjena 12. III. 1913 godine u mjestu Supetru, kotar Brač, po zanimanju je domaćica, svršila je 4 razreda osnovne škole, govori hrvatski i nešto manje talijanski, sada stalno boravi u Supetru.
Muž Lovre streljan je radi dezerterstva iz Jugoslavenske Armije i služenjem u ustašama.

2. VLADILO SLAVA ud. pok. Pavlita od oca Nikole i majke Perine rodjene Pavlić, rodjena 20. V. 1917 godine u Supetru, kotar Brač, po zanimanju je domaćica, svršila 4 razreda osnovne škole, govori hrvatski i djelomično talijanski.
Muž Pavlito streljan kao istaknuti ustaša. Slava ima još troje male djece. Pavlito je streljan od Vojnog suda VIII. Korpusa, Vojne Oblasti na otoku Visu.

Ovaj spisak zaključuje se sa rednim brojem 2 /dva/, stranica 1 /prva/.

[756] Okrugli pečat: Ministarstvo unutrašnjih poslova FNRJ Opunomoćstvo uprave državne bezbjednosti za kotar Brač (u sredini grb FNR Jugoslavije).

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

za Opunomoćenika:
Cvitanić Frane [v.r.]
/ Cvitanić Frane /

M.P.[757]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kut. 165.

238.

22. lipnja 1948.
Split

Dopis UDB-e za grad Split UDB-i za oblast Dalmaciju o sportašima prijavljenima za odlazak na Olimpijadu

---

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA FNRJ
Odjeljenje uprave državne bezbjednosti
za grad Split
Br. 339/48
22. juna 1948.god.
SPLIT

Nikica[758]

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA FNRJ
Odjeljenje uprave drž. Bezbjednosti
za oblast Dalmacija
Br. 2242/II
23.VI.1948.god.
SPLIT

UPRAVI DRŽAVNE BEZBJEDNOSTI ZA OBLAST DALMACIJU
S P L I T

[757] Okrugli pečat: Ministarstvo unutrašnjih poslova FNRJ Opunomoćstvo uprave državne bezbjednosti za kotar Brač (u sredini grb FNR Jugoslavije).
[758] Nadopisano rukom

Predmet: Dostava podataka kandi-
data za olimpijadu.-

U vezi Vašeg akta br. 2242 od 20.III.1948 god. u prilogu Vam dostavljamo podatke kandidata za olimpijsko natjecanje.

Mišljenja smo da ne bi bilo zapreka ni za jednog od kandidata da ne ide u inostranstvo, a smatramo da bi ipak trebalo pripaziti na Katnića i Vukasa.

Medju kandidatima nogometaša ima jedan saradnik i to: Kokeza Ljubo „Zdenko“, a misljenja smo da bi mogli zaverbovati medju plivacima Puhar Ivu, a medju veslačima Ozretić Petra.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

M.P.[759]

Načelnik – kapetan:
... [v.r.]
/Borko Vranjican/

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 168

[759] Pečat Odjeljenja uprave državne bezbjednosti za grad Split

239.

21. listopada 1950.
Stara Gradiška

Potvrda o izdržanoj kazni svećenika Petra Jusa

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
KAZNENO POPRAVNI DOM
STARA GRADIŠKA
Broj: 12 333 – V – 1950. Stara Gradiška, dne 21.X.1950.

PREDMET: JUS PETAR – potvrda o
Izdržanoj kazni.

POVJERENIŠTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA GIO

S P L I T

Donosioc ovog dopisa Jus Petar, sin pok. Franje, rodjen 13.III.1909. godine u Strmcu, kotar Pregrada, otpušten je danas iz ovog doma gdje je izdržavao kaznu lišenja slobode s prinudnim radom u trajanju od 3 godine.

Prije nastupa kazne imenovani je bio stalno nastanjen u Splitu.

Molite se da imenovano lice evidentirate za boravak na području toga Narodnog odbora i da ga snabdijete potrebnim ličnim ispravama. Imenovani je dužan da se tome Povjereništvu prijavi u roku od 4 dana, a najdulje do 25.X.1950.godine.

Do naprijed označenog datuma ovaj dopis imenovanom služi u svrhu ličnog iskazivanja.

Smrt fašizmu Sloboda narodu!

U p r a v n i k:
[v.r.]
(Ivo Kosak)

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kut. 168

240.

18. listopada 1952.
Split

Dopis Kotarskog suda u Splitu s podacima o Božidaru Đuderiji iz Dugopolja, nestalom nakon ulaska postrojbi Jugoslavenske armije u Sarvaš u proljeće 1945.

R 2448/52-5

NARODNOM ODBORU KOTARA SPLIT
Savjetu za narodno zdravlje i socijal. politiku
Odjel za socijal. politiku
SPLIT

Na prijedlog Djudarija Ane udove Grgine, domaćikce iz Dugopolja, koju zastupa Birimiša Dr. Zdravko, odvjetnik u Splitu, pokrenut je kod ovog suda postupak za proglašenje umrlim sina joj Djuderija Božidara pok. Grge, radnika, rodjenog 14.7.1923. u Dugopolju sa zadnjim prebivalištem u Dugopolju.

Prema rezultatima provedenih izvida on je u proljeću 1945. god. nakon dolaska NOV-e u Sarvaš /Osijek/ uhapšen, i od tada se za nj ne zna.

Obavještava Vas se u smislu čl.4.st.4. Zakona o proglašenju nestalih osoba za umrle i dokazivanju smrti od 10/4 1952 o tome, i moli da imenovanome postavite staraoca u osobi, koja mu nije srodnik, ovome naredite da pribavi potrebna obavještenja o njemu a i sam provede potrebne izvidjaje o tačnosti gore navedenog, te odnosno rješenje o postavljenju da nam dostavite.

S. F. – S. N.!

KOTARSKI SUD U SPLITU
dne 18.X.1952.

M.P.[760]

S u d a c:
potpis[v.r.]
/Nagler Roman/

Original, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.553, Narodni odbor općine Solin, svežanj 3, Br. 27787/52, S 172/53

[760] Pečat Kotarskog suda u Splitu

241.

20. travnja 1953.
Split

Dopis Kotarskog suda u Splitu s podacima o likvidiranom Anti Marasoviću iz Dugopolja

R 162/53-6

NARODNOM ODBORU KOTARA SPLIT
SAVJETU ZA NARODNO ZDRAVLJE I SOCIJALNU POLITIKU
ODJELU ZA STARATELJSTVO
- S P L I T -

Na prijedlog Marasović Matije, domaćice iz Splita, Omiška 18, pokrenut je postupak za dokazivanje smrti supruga joj Marasović Ante Matina, radnika, rodjenog 20.VIII.1913. u Dugopolju, sa zadnjim prebivalištem u Dugopolju.

Prema rezultatu povedenih izvida on je kao pripadnik kvislinških formacija u listopadu 1944 u Splitu bio osudjen na smrt i strijeljan.

Obavještava Vas se u smislu čl.4.st.4. Zakona o proglašenju nestalih osoba za umrle i o dokazivanju smrti od 10.IV.1952. o tome i moli se da imenovano u tome postupku postavite za staraoca u osobi koja nema interesa da se njegova smrt dokaže, te da ovome naredite da i sam pribavi potrebna obavještenja o njemu, i ujedno i sam provede potrebne izvide o tačnosti gore navedenoga, a odnosno rješenje da nam dostavite.

S F-SN![761]
KOTARSKI SUD U SPLITU
Dne 20.IV.1953.

S U D A C :
potpis[v.r.]
(Nagler Roman)

M.P.[762]

Original, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.553, Narodni odbor općine Solin, svežanj 3, Br. 15466/53, S 87/53

[761] Nadopisano rukom
[762] Pečat Kotarskog suda u Splitu

242.

31. kolovoza 1962.
Split

Elaborat UDB-e o "banditizmu" na području bivšeg kotara Split s podacima o fra Josipu Poljaku koji je osuđen na smrt strijeljanjem

---

Rekonstrukcija banditizima za bivši kotar Split
- Elaborat-

Split, 31.8.1962.[763]

V. B A N D I T I Z A M

/…/

Odmetnici koji su djelovali na području Sinja i okolice, kao i njihovi pojedini jataci:

POLJAK fra JOSIP pk. Josipa, rođen 1908. u Sinju, svećenik, po vojnom sudu u Splitu 1946. osuđen na smrt strijeljanjem.

/…/
Maja 1945. zarobljen je kod Maribora, ali je uspio pobjeći iz kolone kod Vukovara. Tada se priključuje odmetničkoj bandi među kojima se i on nalazio do dana hapšenja 22.IX.1945. Vođa ove odmetničke grupe bio je Palfi Gojko iz Glogovca.
Pored njega streljan mu je i brat Ivan kao narodni neprijatelj.

Prijepis, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1561, SDS RSUP RH, 015.26

[763] Nadopisano rukom

ŠIBENSKO – KNINSKA ŽUPANIJA

243.

4. studenog 1943.

Dopis Štaba sjevernodalmatinskih partizanskih odreda Komandi mjesta Vodice s popisom dezertera koje treba uhititi

---

Š T A B
Sjev. Dalm. Part. Odreda
Dana, 4 novembra 1943.

Drugarskoj Komandi Mjesta

V o d i c e

Prijeko je potrebno da svim partizanskim stražama i N.O. Odborima svratite strogu pozornost na pitanje dezertera. – Stoga, radi što pravilnijeg rješavanja ovoga pitanja, pohapsite slijedeće dezertere, njihovu spremu kao i njih stražarno sprovedite do ovog Štaba.- Oružje koje se kod njih nalazi, bezuvjetno mora stići u ovaj štab.-

Njihova imena:
1/ Jadreško Ante iz Mrljana,
2/ Ivanović Frane iz Tkona,
3/ Brzić Marijan iz Tkona,
4/ Lukačić Metid iz Tkona,
5/ Rudić Mate iz Tkona,
6/ Ivanović Božo iz Tkona,
7/ Mušćet Marijan iz Tkona,
8/ Bašić Krešimir iz Murtera,
9/ Turčinov Tome iz Murtera,
10/ Turčinov Stipe iz Murtera,
11/ Smoljan Krste iz Neviđana,
12/ Burmeta Nikola iz Neviđana,
13/ Medić Ante iz Neviđana,
14/ Vidov Milan iz Kali,
15/ Jakac Klement iz Betine i
16/ Šarić Josip iz Pakoštana.-

Komanda Mjesta-Vodice
Anđeo Kapov[764]

Komandant MJ. Vodice Anđeo Kapov[765]

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Politkom:
Karlo [v.r.]

M.P. [766]

Komandant:
Simo Š. Dubajić [v.r.]

---

[764] Nadopisano rukom te su označene osobe pod rednim brojevima 8, 9 i 10
[765] Nadopisano rukom

Izvornik, strojopis/ćirilica
Hrvatski državni arhiv, f. 1905, Štab IV. operativne zone, kut.34, NOV-41/5797

244.

21. siječnja 1944.

Naredba Štaba VIII. korpusa NOVJ podređenim postrojbama za čišćenje cetinske i kosovske doline i Promine od ustaša i četnika, donosi i upute o postupku sa zarobljenicima i načinu provođenja konfiskacije "imovine neprijateljski raspoloženih lica"

Z A P O V I J E S T

Štaba VIII. Korpusa NOV Jugoslavije na dan 21. I. 1944. g.

/.../

Postupak
sa zarobljenicima

Zarobljene četnike i domobrane koji se samovoljno predadu bez otpora, one za koje se ustanovi da nisu zlikovci i da nisu zaslužili da ih se strijelja, uvrstiti odmah u redove NOV. One za koje se sumnja da su se ogriješili o NOB ispitati i staviti pod vojni sud. Zarobljene Nijemce zadržat i izvijestiti njihova imena i jedinicu radi zamjene.

/.../

Napomena

U samoj borbi prema svima onim domaćim banditima koji se sa oružjem bore protiv nas biti nemilosrdan. Treba nastojati da se neprijatelju zadadu što jači udarci sa što većim uništavanjem njegove žive snage. Pod svaku cijenu spriječiti pljačku i dezorganizovano konfiskovanje imovine neprijateljski raspoloženih lica. Pitanje konfiskacije treba riješiti na taj način što će se ona izvršiti kod onih lica u svakom selu,

[766] Pečat Štaba sjevernopartizanskih odreda

koji su najpoznatiji kao organizatori i istaknutiji vođe bandita. Treba težiti za tim da se stvori pocijepanost u selu, t. j. da se odvoji selo od vođa. Zato je potrebno prema vođama i istaknutijim ličnostima koje drže selo u šahu, biti najnemilosrdniji, a prema ostalima postupati što ljepše ... Konfiskaciju mora vršiti unaprijed određena komisija, koju će sačinjavati tri člana od političkih svjesnih drugova i koja će voditi tačan popis šta konfiskuje i od koga konfiskuje. Za tačnost ovoga uzimaće se na odgovornost štabovi dotičnih jedinica. Naročito skrenuti pažnju svima jedinicama na način konfiskacije i ne dozvoliti da se pojedine jedinice zadržavaju na tome pitanju, radi čega bi trpio daljnji tok akcija. Za vrijeme borbe ni jedan borac, odnosno jedinica ne smije da se zadrži na konfiskaciji imovine itd.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu

Politkomesar,
Kukoč Ivo, v.r.

Komandant-
potpukovnik:
V.[767] Ćetković, v.r.

Dostavljeno
na znanje:
Glavnom štabu NOV i POH;
na postupak
Štabu IX., XIX., XX. i XXVI. Divizije NOVJ i
Štabu mornarice NOV Jugoslavije.

Tačnost prepisa ovjerava,
Načelnik-
potpukovnik:
Kuprešanin[768] [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 517, reg. br. 13-1/II.
Državni arhiv u Splitu, f.262, IHRPD, kut. 94
Narodnooslobodilačka borba u Dalmaciji 1941-1945. Zbornik dokumenata, knjiga 10 siječanj-ožujak 1944. godine, Split, 1986., str. 236.-246.

[767] Vlado.
[768] Milan.

245.

16. ožujka 1944.

Izvješće Okružnog komiteta KP Hrvatske za Knin Oblasnom komitetu KPH za Dalmaciju o političkom stanju i organizacijskom stanju partije za veljaču 1944. na području okruga Knin

---

Okružni komitet
Komunističke Partije Hrvatske
za Knin
10 marta 1944.

Drugarskom

OBLASNOM KOMITETU KOMUNISTIČKE PARTIJE HRVATSKE
ZA DALMACIJU

Dragi drugovi
Dostavljamo vam mjesečni izvještaj za februar 1944.

Politička situacija

/.../

Kotar Vrlika je sa oko 55% hrvatskog, a 45% srpskog stanovništva. Nakon što su se pogoršale prilike dolaskom jakih okupatorskih snaga, sada se stanje u znatnoj mjeri popravilo, time više što su Njemci ostavili za sobom pljačku. Slabim postupkom i naše vojske izgubili smo dosta, i to jedinice 20. divizije koje su u jednoj akciji bezobzirno uzimale sve do čega su došli, streljali zarobljenike koji nisu pucali, nego čekali naše borce. Ma da u cjelosti ustaška milicija drži hrvatska sela, osim Duvnjaka i Kosora (gdje ustaše nisu uspjeli organizirati čak ni pod prijetnjom miliciju), ipak te ustaše u odnosu prema našoj vojsci su u većini drukčiji. Mnogi od tih milicionera sprovode naše drugove. Stanje se popravlja. Kod srpskog dijela stanje je gore. Četnici su uspjeli bilo na ovaj ili onaj način da naoružaju skoro sva sela i da ih aktiviraju. Jedino je stanje nešto bolje u dijelu Koljana, Cetini, Civljanima i Donji Otrić. Nečuven je bio teror u ovoj krajini, gdje su čenici strijeljali oko 30 ljudi u Otišiću i Koljanima, a na desetke premlatili. Na čelu svih ovih zvjerstava su popovi Stojisavljević i Štrbac.U zadnje vrijeme su četvorica četnika sa oružjem prešla na našu stranu. U ovom kotaru nisu iskorišteni niti popularisani uspjesi koje doživljavamo, a tako isto jedan je dio ovog stanovništva slabo, a drugi još lošije upoznat sa odlukama II. zasjedanja AVNOJ-a. 40% naroda ovog kotara je uz naš pokret.

/.../

Izvornik, strojopis
VA VII, Beograd, mikroteka CK SKH, film 46/28-34.
Državni arhiv u Splitu, f.262, IHRPD, kut. 94
Narodnooslobodilačka borba u Dalmaciji 1941-1945. Zbornik dokumenata, knjiga 10 siječanj-ožujak 1944. godine, Split, 1986., str. 907.-916.

246.

8. travanj 1944.

Dopis Komande kninskog područja suradnicima NOP-a s područja Vodice

---

Prepis!

K o m a n d a
K N I N S K O G P O D R U Č J A
8 IV 44

Drugu Benjaminu teren VODICE.

Kao što smo i ranije javljali dasi ti i drug Slavko Lučić pripali Komandi Kninskog Područja a ne samo vi već i svi oni koji su bili u Komandi Šibenskog Područja i straža bez obzira koju je do sada dužnost vršio druga Kolje treba da se odmah upute u ovu Komandu. U koliko s neko ne javi smatraće se dezerterom N.O.V., a svakom je dobro poznato što čeka dezertere jednog dana i prema tome ni ti ni Slavko niste smjeli ostati tako dugo da se ne javite u onu jedinicu u koju pripadate. Naravno vi ste odredjeni da prebacite hranu za ovu Komandu i kad se nije moglo prebaciti trebali ste da se dodjete javiti da bi mogli da radite po nekom drugom pitanju, valjda nećemo čekati dole čitav mjesec dana i ništa ne raditi, niti se dje obratiti niti šta doprinositi N.O.P.-u, to je zločin od jednog druga koji se osjeća da je komunista.

PO primitku ovog dopisa krenite odmah u pravcu ove Komande, za naše sjedište tražite informacije kod Komande Mjesta Kistanje, oni će vam znati reći.

Smrt fašizmu - - - - - - - - - - - - - - - - Sloboda N A R O D A ! ! !

Politkomesar:
Nikola Milošević s.r.

Komandant-major:
Marinković, s.r.

Prijepis, strojopis/ćirilica
Hrvatski državni arhiv, f. 1905, Štab IV. operativne zone, kut.34, NOV-41/5778

247.

5. svibnja 1944.

Dopis Komande mjesta Šibenik KK KPH Šibenik o propustima tijekom konfiskacije

---

Komanda Mjesna Šibenik
Položaj, 5.V.1944.g.

Drugarskom K.K.K.P.H. – Šibenik

Dragi drugovi,

Saznajemo, da je Opć. N.O.O. – Primošten-Rogoznica, vršeći mobilizaciju na svom terenu istodobno izvršio konfiskaciju kod nekolicine seljaka iz sela Kruševa i to s razloga, što se ovi nijesu odazvali pozivu u našu N.O.V.

Isto tako saznali smo, da je isti Opć. Odbor pred izvjesno vrijeme izvršio jednu zaplijenu od jednog švercera a da ovaj nije ovoj Komandi bio predveden a niti je ova Komanda bila o tome službeno obavještena od strane spomenutog Opć. Odbora.

Nije nam poznato što je sve bilo konfiskovano i zaplijenjeno, d...[769] je konfiskacija bila izvršena bez prethodnog obavještenja ove Komande, bez sudjelovanja ove Komande i bez svih drugih potrebnih formalnost.

Vjerojatno je i vama poznato, da ovo nije usamljeni slučaj, da ...vilne[770] pozadinske vlasti vrše slične greške i nepravilnosti.

Vama je dobro poznato, a o tome su blagovremeno obavješteni i upoznati svi, pa i najniži forumi civilne vlasti, kako i na koji način konfiskacije i zaplijene treba vršiti.

Da bi se već jednom saradnja ove Komande uskladila postojećim ...pisima[771] po ovim, kao i po mnogim drugim pitanjima sa civilnim ustanovama, obraćamo se tom drugarskom Komitetu sa molbom, da se odgovori na ovakove greške i propuste pozovu na odgovornost i još jednom upozore na poštivanje zakona i propisa.

/.../

Drugarski vas pozdravljamo.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

v.d. Politkomesar: Zamj. komandanta:

---

[769] Nečitko
[770] Nečitko
[771] Nečitko

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1905, Štab IV. operativne zone, kut.34, NOV-41/5795

248.

12. svibnja 1944.

Okružni komitet KP Hrvatske za Knin izvješćuje Komandu kninskog područja, da nastavi sa mobilizacijom u Erveniku (Knin) te naglašava da je protjerivanje "dezerterskih familija" dobro, jer će time "uliti strah ostalima i vidjet će da nema šale sa odredbama naših vlasti"

Okružni Komitet KPH
za Knin
12. maja. 1944.

Komandi Kninskog Područja

Dragi Drugovi,

Primili smo vaše pismo. Mi smo mišljenja da vi nastavite sa mobilizacijom u Erveniku, tim više što se ista nastavlja u drugim krajevima. Bilo bi potrebno još jednom upozoriti obveznike i ukoliko se ne bi odazvali pristupiti hapšenju i konfiskaciji. Htjeli bi vas upozoriti samo na jedno, a to je da ne bi bilo poželjno nastaviti sa protjerivanjem dezerterskih familija u žicu. Ukoliko su te koje ste poslali bile familije organizatora dezerterstva, dobro je jer će te uliti strah ostalima i vidjeti će da nema šale sa odredbama naših vlasti. Druge familije nemojte odmah sutra slati u žicu, već prilikom opomene dezerterima naglasiti da će se tako postupiti sa porodicama svih onih koji se ne budu na posljednju opomenu odazvali. Ne bi bilo loše kad bi još jednom pristupili održavanju konferencija po zaseocima u Erveniku.

Što se tiče oružanog lista dobro je.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Za Okružni Komitet KPH

P.S.: Na konferencijama iskoristite
posljednje Savezničko bombardovanje
i ukažite, da ako ih mi protjeramo

u žicu, sigurno će stradati
od engl. aviona.[772]
...[773] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1905, Štab IV. Operativne zone, kut. 34, NOV-41/5780.

249.

12. svibnja 1944.

Presuda Stalnog vojnog suda Komande kninskog područja Nikoli Bjedovu iz Oćestova (Knin) na dvije godine prisilnog rada, "radi veze sa četnicima i sabotiranja rada NOP"

P R E S U D A

STALNI VOJNI SUD KOMANDE KNINSKOG PODRUČJA, sastavljen od komandanta područja Milišević Nikole, komandanta Komande mjesta Obrovac Desnica Dane te borca NOV Relje Mate, kao članova suda, na sudjenju održanom dana 12-V-1944. protiv optuženika Bjedov Nikole radi veze sa četnicima i sabotiranja rada NOP, nakon sprovedene rasprave donio je sledeću

P R E S U D U

Okrivljenik: Bjedov Niko p. Petra i majke Knežević Maše, seljak-zidar iz Oćestova /općina Knin/, star 43 g., vjere pravoslavne, oženjen sa 3 djece, srednjeg imovnog stanja, vojsku služio /biv. Jug./, pismen.

K R I V J E

a/ Što je stalno bez dozvole naših vlasti odlazio u žicu u Knin, gdje se sastajao sa četničkim vodjom Novaković Vladom i Vidović Kostom.

b/ Što prigodom četničkih upada u Oćestovo nije izbjegavao kao ostali rodoljubi, već ih je spremno dočekivao, primao ih u kuću i s njima se šetao a medju ostalim slučajevima na 2 aprila o.g. duže se zadržao u njegovoj kući i četnički komandir iz Padjena Samardžija Lazo.

c/ Što je po selu pričao da dolazi Draža sa 300.000 četnika i da čisti šume od partizana, da su partizani banda kao i četnici, i da će po svršetku rata biti svima isto a da je glavno spasiti glavu te time odvraćao ljude da stupaju u NOV.

---

[772] Nadopisano rukom.
[773] Potpis nečitak.

Pokazao je time okrivljenik da je opasni četnički agent i saboter NOB, pa se kao takav

O S U D J U J E

Na 2 / dvije / godine prisilnog rada.

O B R A Z L O Ž E N J E

Okrivljeni Bjedov je jedan od rijetko prepredenih i lukavih ljudi, koji se brani da je on potpuno nevin od navedenih optužaba, a uz to hoće da se prikaže još i kao prijatelj i pomagač NOP. Ali njega i njegov rad vrlo dobro poznaju drugovi sa terena, koji su vidili koliko štete on nanosi NOB. Okrivljenik priznaje da je bio više puta u Kninu, ali kaže da je tamo išao radi liječenja. Takodjer priznaje da se vidjao sa četničkim komandantom Novakovićem, koji da mu je stari znanac te da s njim nije imao nikakove političke razgovore. U današnje vrijeme kad sigurno ne postoji čovjek koji se nebi interesirao za političke dogadjaje, sigurno je da nije takav bio ni okrivljeni Bjedov, pa je s toga potpuno neosnovana njegova tvrdnja da s četnicima nije bodio političke razgovore. Kad je dakle jasno da je on vodio i morao voditi političke razgovore, onda nema nikakove sumnje da su se ti razgovori ticali u glavnom o pružanju podataka o partizanima, jer je razumljivo da takve stvari najviše interesiraju četničke izrode. Pored toga činjenica da je on dočekivao četnike kad bi upadali u selu, što on ne poriče, jasno ukazuje u kakvom je on odnosu bio prema četnicima. Kad je dakle utvrdjeno i dokazano da je bio sa četnicima u najtješnjoj vezi, onda nema sumnje da je po uputama svojih gospodara razorno djelovao na štetu NOB, i da je zaista brbljao po selu o dolasku Draže, o besmislici naše borbe i slično. Istina, ovaj pokvarenjak kao vješt i lukav čovjek znao je dugo vremena ostati maskiran, prikrivajući se time što se od vremena do vremena prikazivao kao prijatelj NOP pomažući ponekad materijalno NOP. Medjutim ovo njegovo prikrivanje moglo je zavesti samo dobronamjerne neupućene ljude, dok su odgovorni drugovi stalno pratili njegov razorni rad, i kad se uvidilo da postaje sve to opasniji i štetniji pristupilo se njegovom hapšenju i donošenju ove presude.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

STALNI VOJNI SUD KOMANDE KNINSKOG PODRUČJA.

Kopija, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1905, Štab IV. Operativne zone, kut. 34, NOV-41/5779.

250.

8. kolovoza 1944.

Povjerenik sa položaja izvještava OZN-u za splitsko područje, da je 7. kolovoza 1944. kurir Šibensko-Trogirskog odreda Pavela sprovodio vezanog i tukao putem "jednog druga koji je isto bio kurir u pomenutom odredu", a "zatim nedaleko ove Komande oko 500 metar istog ubio iz strojnice"

Položaj, 8/8-1944.

OZNA za Splitsko Područje

Jučer oko 7 sati navečer proveo je pokraj ove Komande kurir Pavela od Šib. Trog. Odreda jednog druga koji je isto bio kurir u pomenutom odredu. Sproveo ga je vezana i uvijek ga tukao putem, zatim nedaleko ove Komande oko 500 metar istog ubio iz strojnice. Po pričanju jednog, isto malog kurira koji je bio prije nekoliko minuta u ovoj Komandi rekao je da su oni dole u Odredu ubili jednog malog kurira jer da nije htjeo ići u Bosnu. A taj kojega je on već rekao da su ga ubili bio je baš taj kojega su proveli i zatim bio ubijen. Neznam pravog uzroka ali svakako ostavio je ružan utisak na vlast koju sada baš sprovadja ZAVNOH, naime ostavio je ružnu sliku na veliki broj naših prolaznika koje mi imamo ovdje pri ovoj komandi. Ako se je imao dotični ubiti, onda nije trebalo da ga se ubija bez zakona ovdje u blizini Komande gdje ima mnogo prolaznika i gdje mi prikazujemo našu punu vlast kao Države. Isti je po ubijstvu navedenoga svukao i robu pronio kroz naš logor gdje je u Komandu došao reći da je ubio jednog druga da ga mi zakopamo. Ovo dostavljam toliko radi znanja.-

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Kršar [v.r.]

Ubijeni je star 15 g.
Ozna S.P. br. 937 8.VIII. 44.[774] ...[775] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 431, Opunomoćstvo OZN-e za Komandu splitskog područja, kut. 47.

[774] Nadopisano rukopisom .
[775] Potpis nečitak.

251.

21. kolovoza 1944.

OZN-a pri Komandi kninskog područja, u političko-obavještajnom izvješću za razdoblje od 20. srpnja do 18. kolovoza 1944., opisuje stanje na području kotareva Knin, Promina i Drniš

OZNA pri Komandi Kninskog
P o d r u č j a
Broj *59/44*
dana *21./VIII*

A R H I V – O Z N E

Političko-obavještajni izvještaj
od 20.VII. do 18.VIII.

KOTAR KNIN

Kroz ovo vremensko razdoblje došlo je na ovom Kotaru do velikih promjena. Skoro poslije čitavu godinu dana izvođene su vojne akcije sa strane Narodno-oslobodilačke vojske. U vezi tih akcija postignuta su u korist našu mnoge simpatije, a politička situacija mnoge se, povodom toga, promjenila. Zapravo, 24.VII. odpočeli su Njemci, uz podršku manjeg broja četnika ofanzivu na Bukovicu. Kako je ova ofanziva doživila vojnički neuspjeh, to jest u vezi akcija naših jedinica na Vrliku, Dinaru i Petrovo Polje, neprijatelj se je užurbano morao povući. Na samom teritoriju Bukovice neprijatelj nije postigao ne značajniji politički uspjeh. I ovaj put desilo se da je veliki broj dezertirao iz naših jedinica, a naročito iz III. "Bukovačke" brigade XIX Divizije. Ipak sasvim jedan mali broj dezertera otišao je u bandu, a razlog je bio njihov oportunizam, to jest računali su da će banda ostati u Bukovici. Svega skupa si čitavog područja možda je otišlo oko njih 30 do 40 u bandu. U samoj Bukovici neprijatelj se užurbano povukao poslije nego što su naše jedinice mu zadale vojnički udarac na Trebišniku i prema Krupi. To je na narod ovoga kraja veoma povoljno djelovalo. Narod je ovaj put vidio pravu i kordiniranu našu snagu. Zapravo u vrijeme ofanzive čulo se mnogo pričati od naroda: "Oni na jadnu bukovicu, a partizani im zbiberiše u Kosovo, a moglo bi se i Kninom svašta desiti." Pošto je bilo ugroženo Kosovo, to četnici u punom broju nijesu mogli ovamo da djeluju, a našli su se samo Marića i pađenski koji nijesu našli ni malo simpatija u ovom kraju. Ovaj put dogodilo se da su u groblju pored pravoslavne crkve u Erveniku Švabe otvorili dva groba u sumnji da smo mi tu sakrili oružje. U istom mijestu u drugom groblju isto su napravili četnici, zapravo i gore pošto su oni izbacili kapsu gdje su se kupili dva tri dana rojevi muha. Ovo je veoma rđav utisak ostavilo na narod, a ako uzmemo u obzir poljačku koja je skoro jedino izvršena od četnika, onda imate sliku koju su ostavili ovaj put četnici u ovom kraju. U ovoj ofanzivi učestvovao je jedan broj domobrana koji su postupali po svojoj staroj taktici. Oni su ostavili prilično dobre utiske na ovaj kraj. Također su

učestvovali i legionari koji su ubili nekoliko ljudi iz Žegara i Bilišana što je djelovalo i na ostala sela. Za vrijeme ove ofanzive došao je sa Švaba i pop Dobrota koji je i dan danas veoma omiljen u narodu. On je došao da bi obišao svoje miljenike koji, vjerovatno, istome služe za obavještajne svrhe. Mi smo povodom toga postupili i imali smo i uspjeha. On je prema narodu istupao kao spasioc, to jest ulagao se, svakako prividno, da se povrati narodu opljačkano. Isti je prividno oružjem letio na Nijemce i branio grobove. Ovo je kod naroda još više prema istome povećalo simpatije.

Ipak po samom odlasku neprijatelja situacija je bila brzo razčišćena. Najveći broj dezertera vrati se u svoju jedinicu. Navodimo kao primjer Biovčino selo gdje je do danas bilo uvijek dezertera, a danas smo uspijeli da sve okupimo u jedinice.

Neprijateljska propaganda na sektoru Bukovice nije veoma jaka, ali je ipak veoma opasna. to jest špijunaža nije tako jaka i organizovana, dok peta kola ima veliku podršku. Alarmantne vijesti to je skoro svakodnevna bila pojava. Našim radom uspijeli smo da i tu naiđemo na boljitak.

Za samo pripremanje naših jedinica, koje su se bile povukle u Velebit neprijatelj je dozna i na brzinu se povukao.

Iz svega ovoga da se zaključiti da je na sektoru Bukovice političko stanje danas ipak bolje nego prije ofanzive.

Za neprijateljem koji je ostupao naše jedinice nijesu ni malo čekale. One su odmah uzele stare položaje i zatim prešle u ofanzivu. To jest one su iza neposredne neprijateljske ofanzive prešle rijeku Krku, napale ustaška uporišta Oklaj i Razvođe. Iz Razvođa ustaše su pobjegle i napad nije uspio. Napad na Oklaj potpuno je uspio, to jest likvidirano je uporište, a gotovo sva ustaška posada, sa nekoliko domobrana je likvidirano. Poginulo je preko 100 ustaša dok se jedva petnajest spasilo. Ovom prilikom poginulo je i oko 30 civila koji su uglavnom bili ustaški nastrojeni, a neki su i pucali. Ovo naravno što navodim ne spada pod Kotar Knin, ali ono je imalo velikog odjeka na kninskom kotaru, a naročito među neprijateljskim redovima.

I dok se vodila borba sa ovu stranu Kosova, dotlen su još naše jedinice IX i XX divizije vodile borbu u neposrednoj blizini Kosova. Ovo je kod naši simpatizera izazvalo veliku radost, dok je na strani neprijatelja zabrinutost i strah. Ove operacije pobile su sve Đujićeve i ustaške uspjele laži o uništenju partizana, a naročito laži koje su se javile iza neprijateljskog desanta u Drvaru. Ova akcija dokazala je i neprijatelju i svim kolebljivcima da su partizani veoma jaka sila. Narod u okolici Knina bio je skoro pao pod neprijateljski uticaj, a naša politička uporišta bila su samo u manjem broju sela. Razlog toga bio je neizovđenje vojničkih operacija u bilizini Knina za skoro čitavu godinu. To neizvođenje bio je razlog da su kolebljivci pali pod neprijateljski uticaj, a neprijatelj da nije pomišlja na skoru propast. Ovi uspijesi, kao i uspijesi u svijetu ipak je ostavilo vidne tragove na čitavom kninskom okrugu. Danas poslije čitavu godinu dana naši politički radnici dolaze u neka sela gdje nailaze na podršku naroda. Sve ovo djelovalo je i na viđenije pojedince, te tako u partizane su stigla slijedeća viđenija lica: Slavko Ćorić iz Promine, pop Jelić iz Knina, te Branko Jelić iz Knina, nekoliko učitelja i đaka, kao i manji broj iz neprijateljske bande i onih po strani. Ima izgleda da će na našu stranu stići i vojvoda četnički Vlade Novaković. Isti nije kompromitova kod naroda i njegov dolazak imao bi za nas veliki politički uticaj.

Sve ovo djelovalo je na čitav narod, a naročito na viđenije pojedince u neprijateljskim redovima. Mnogi se nastoje izvući, tako da će na kraju ostati par zlikovaca, koljača i zavedeni.

Odlaskom Mane Rokvića i njegovih četnika u Petrovac, Đujić se osjećao veoma zadovoljnim, a i sigurnijim.

Narod na ovom Kotaru i danas malo daje komentara na sporazum Tito-Šubašić, dok neprijateljska propaganda nastoji da isti iskoristi u svoje propagandne svrhe. Zapravo, četnici i danas tumače taj sporazum na svoj način i to dvojako. Prvo kažu da je sporazum laž, izmišljotina jer Hrvat, kao što je to Šubašić, nema pravo da njih zastupa, a drugo je tumačenje da nema razloga demoralizacije jer da oni imaju povjerenje u kralja koji ima čvrste garancije kod engleskog kralja Đorđa, a to je njegovo kumovanje Peri.

Ustaše također tumače na svoj način i to i oni dvojako. Jedno je tumačenje kao slabost komunista ispred kralja, dok drugi tumače obratno.

Što se tiče Mačekovaca oni ga rezonuju kao sasvim prirodni mali ipak preranim.

Kroz ovo vrijeme opaženo je da su četnici zaboravili na zborove, to jest nijesu održali nigdje zbora sem u Kosovu i Tepljuhu. U Kosovu zapravo i nijesu održali zbora već su pozvali narod a zatim izvršili prisilnu mobilizaciju. To se desilo za vrijeme naših operacija kada su oni bili potisnuti. Drugi zbor održan je u Tepljuhu uz priredbu. On je bio malo posjećen.

Nazad nekoliko dana prešao je na našu stranu jedan četnički komandir iz Žagrovića, isti je jugoslovenski bivši poručnik.

Također je ovih dana prešlo nekoliko iz Vrbnika, Žitnića i kako doznajemo iz Polače.

Prililikom zadnjeg četničkog boravka u Grahovu oni su iz istoga vidili kako avioni dolaze i spuštaju nama materijal. To je na njih djelovalo i pored toga u vezi prednje izloženog, bosanski četnici "Gavrilo Princip" brigada odkazala je doneklen poslušnost. Zapravo ova je brigada imala da smijeni kninskopoljske četnike na Stožištima. Bosanci do danas nijesu izvršili smijenu. Povodom toga došao je među njih Đujić gdje je najprije obećavao, a zatim prijetio.

Četnici videći blizu propast služe se daljnom propagandom: Uskoroće saveznici otpočeti sa iskrcavanjem. Mi ćemo na vrijeme biti obavješteni i počećemo u Ravne kotare gdje ćemo dočekati saveznike. Mi ćemo ih dočekati sa većim snagama, prikupićemo sve, a kum Đorđe javiće nama.

Ali ni najbolja propaganda ne može da djeluje u punoj mjeri na narod. Narod je vidio pravi savez, a činjenica koju će navesti još više je djelovala 23.VII. bio je pogođen jedan saveznički avion nad Kninom. Isti je pao u blizini Knina, u selu Ramljanima. Samo se bio spasio jedan američki pilot, koji je bio teško ranjen. Uz kratko vrijeme bilo se okupilo naroda, a prvi bili su četnici. Tada se narod Vrbnika po naređenju razišao, dok su Ramljanci ostali, a Simo Radić, komandant četničke "leteće" brigade i poznati krvnik Matijević iz Ramljana dotukli su savezničkog pilota. Isti Matijević je skinuo američku pilotsku uniformu i na sebe je obukao.

U vezi ovih poslijednih akcija četnici su se bili prilično osuli. Dabi spasili obasipanje čitavih svojih redova oni su formirali još jednu "letećU" brigadu. Nešto su okupili milom, a nešto dobrovoljno, Komandni kadar uglavnom su stari borci i poznati zlikovci.

I Nijevi su ovo vrijeme pojačali svoj propagandi rad. Bacili su nekih 15 vrsti letaka za predaju. Ovi isti leci nijesu im poslužili, ali kod većeg broja dezertera, a bilo je i kod boraca, nađeni su takvi leci. Nijemci i dalje svire o nekom tajnom oružju. Zidovi Knina izlijepljeni su takvim plakatima, o propasti Engleske, o vatri u kojoj ona gori, te o još više vrsta njemačkog nepoznatog oružja.

Ustaška propaganda uglavnom je svedena kao i njemačka.

Među legionarima osjeća se demoralizacija. Nije rijedak slučaj da budu kažnjeni sa više sati "lezi-dignise". Razlog za ovo je uglavnom vanjska situacija, te njihova slaba hrana i odjeća. Oni su sada uglavnom umjesto uniformi dobili talijansko afrikansko odjelo.

U zadnje vrijeme četnici su formirali "srpske općine" po selima. Formiran je također srez, a sreski bi bio Vlade Novaković, naprije pomenuti.

Oni su formirali i seoske straže, a nad svim tim stražama bio bi isto Vlade Novaković.

KOTAR PROMINA

Na ovome Kotaru potpuno se situacija izmijenila. Kako sam naprijed već naveo likvidirano je ustaško uporište u Oklaju i Razvođu. Likvidacijom ovih uporišta Promina je potpuno slobodna, jedino što ustaše uz pomoć Nijemaca izvrše češće upade. Narod ovoga Kotara velikim zadovoljstvom dočekao je oslobođenje. Likvidacijom ovih uporišta čitava Promina je pod našom kontrolom, a rad naših terenskih radnika potpuno je omogućen. Prilikom izvođenja vojnih akcija na Oklaj poginuo je veći broj civila i to onih koji su ustaški nastrojeni. Ovo je dobro došlo, jer našim drugovima nema tko da ometa rad, a narod može bez straha od prokazivanja neprijatelju da izrazi svoje želje. Poslije likvidacije ustaša narod je uvidio da NOVojska prestavlja vojničku silu i da to nije neka raspuštena banda kako je prikazivala neprijateljska propaganda. Narod je oduševljen i često se čuju riječi "samo da nam više ne otiđu naši oslobodioci.

Poslije povlačenja naših jedinica u Oklaj u isti, uz pomoć Nijemaca došle su ustaše na čelu poznatim koljačom Validžićem "Žujicom" i Gojčeta Antom. Oni su zaklali oca i majku Džape Ante, koji se nalazi u NOV-u, a poslije toga mu i kuću zapalili. Narod čitave Promine opet se nanovo zgraža nad ovim zločinom, a mržnja u narodu prema istima još više se povećala.

Istoga dana su Nijemci zapalili mline kod Manajlovca i u Brljanu. Ovo je na narod ostavilo još gore utiske, jer narod Promine, kao i skoro sva Bukovica služila se ovim mlinima. Ipak je uspjelo da se opravi pet vitlova te je narodu i ovdje pomognuto. Narod Promine sve više osjeća ljubav i brigu svoje narodne vojske.

Prilikom napad Prominskog Partizanskog Odreda na Razvođe bio je smrtno ranjen komandant odreda-kapetan Staniša vukmanović. On je bio veoma obljubljen kod naroda Promine i njegova smrt ostavila je tragove kod naroda.

Pre na dva dana od smrti komandanta teže je bio ranjen i politkomesar ovog odreda, drug Ivan Žiković. Isti, rodom iz Knina, a veoma poznat u Promini i od ranije, prebačen je za Vis, a za njim narod još uvijek žali.

Milicija koja je po naređenju Nijemaca u Miljevcima bila na silu formirana i naoružana vratila je oružje i neće više da čuva cestu kako su to bile im Švabe odredile. Razlog tome bilo bi uglavnom likvidacija Oklaja, a i što su u Oklaju poginula i nekoliko

domobrana, te su Miljevčani osjetili da naši neće mnogo u akcijama voditi računa dali su milom ili silom primili oružje.

16.VIII. udarna grupa Đorđa Medića - potporučnika, izvršila je smijeli napad na ustaški garnizon u razvođu. Ovdje su se nalazili jurišnici koji su pred udarnicima jurili glavom bez obzira u žicu u Drniš. Ovaj podvig veoma je djelovao na narod te o Đorđu i o njegovim borcima narod na drugo i široko priča, pa čak i pjeva im.

Zaboravio sam naglasiti da je u napadu na Oklaj poginuo i ustaški dopukovnik Kerčec[776] i koljač Burnać. Narod žali što je u onom bijednom ostatku uspijelo umaći baš ovakovim slični.

Na ovom sektoru ne osjeća se djelovanje, jače, neprijatelja.

Na godišnjicu smrti Stjepana Radića održan je u Promini masovni zbor. Prisustvovalo je zboru preko 800 osoba. Zbor je bio uglavnom u duhu trogodišnjice ustanka. Na zboru istupili su govornici i to član Ok.KPH, drug Tripalo, te drug politkomesar odreda Jankovčev i pretsjednik Kotar. NOO Drniš-Promina. Narod je ponio veoma dobre utiske ostavljene od govornika za sam zbor bio je veoma živ. Na kraju zbora dala je diletanska grupa Okruž. NOO za Knin priredbu, na zbor je došlo i omladine, Srba, iz Bukovice koja je uzvratila posjetu omladini Promine koja je bila došla u Ervenik za Vidovdan. Tako uzajamnim posjetama iskovano je bratstvo između srpske omladine Bukovice i hrvatske omladine Promine. Ovakav masovni zbor bio je dosada jedini u Promini, a i u našem okrugu. Na njemu bilo je naroda iz svih sela, a naročito iz onih koji su bili pod kontrolom neprijatelja. Oni su preko ovog zbora još više mogli da upoznaju pravu istinu o nama, a i ovom prigodom sam narod osjetio je našu ljubav prema njemu.

KOTAR DRNIŠ

I na ovom kotaru u poslijednje vrijeme dogodile su se mnoge promjene. Te promjene više su bile u vezi okolne situacije, nego u vezi međunarodne situacije.

Oslobođenjem Vrlike od strane naših jedinica pobjegle su mnoge porodice milicionera, te milicija i ostala slična bagra u Drniš. Oni su u Drniš stigli u takvom neredu da su izazvali veliki strah kod domaćih ustaša i ostale vrsti neprijatelja. Utiske koje su oni pričali, mnogo puta iz straha i da bi sebe drukčije prikazali, bili su veoma uveličavani, tako da su oni nehotice i nesvjesno izvršili jednu lijepu propagandu u našu korist. Tako su pronijeli glasove o našem automatskom naoružanju takve da oni prelaze stvarnost. Ustaše na čitavom ovom kotaru su demoralisani te se pojačano svrstavaju, to jest dijele se na jurišnike, a neki i odlaze u druga mijesta. Što se tiče same hrane, odjeće i cigareta ustaše, osjeća se, u svemu sada oskudjevaju.

12.VIII. izvršena je smijena između Švaba i naše XIX divizije. Ista smijena izvršena je u Đevrskama, a smijenjeni drugovi dovedeni su iz logora sabirnog iz Drniša. Na sam Drniš ovo je ostavilo povoljne rezultate, dok, naročito na Bukovicu i nije, pošto ima veći broj i samih bukovčana koji se nalaze zarobljeni, a bio je slučaj da se malo istih smijenilo. Smjena, kako bar izgleda nije najtačnije izvršena, pošto je ostalo i boljih boraca nesmijenjenih. Bio je i takav slučaj da su se smijenili takvi drugovi koji su bili veoma malo vremena u partizanima, dok su neki i rukovodioci ostali nesmenjeni. Možda je ovo učinjeno iz političkih razloga, ali je narodu to teško objasniti, jer svaki bio želio da

[776] Riječ je, očito, o ustaškom dopukovniku Emilu Kečetu, zapovjedniku VII. ustaškog stajaćeg djelatnog zdruga.

se njegov smijeni. Naročito u Bukovici se priča: Simo Dubajić smijenio je svoga brata koji je malo vremena u partizanima, a ovaj ili onaj borac i simpatizer iz prvih dana bome je ostao".

Domobranski general Tomašević koji je upotrebio sve raspoložive mjere da domobranstvo preuredi i prečisti, ostao je bez uspijeha. Domobranstvo ostalo je i dalje leglo šverca i nerada, te kao takvo veoma je privlačno za ljude po strani. Dezerterstvo iz domobranskih jedinica i dalje je obična pojava, ali ipak nije bilo slučajeva prelaska dezertera na našu stranu. Naprotiv, grupica zarobljenih domobrana od strane udarne Grupe Đorđa Medića, koji su iz drniške krajine, pobjegla je iz naše vojske.- U samom domobranstvu veoma je slaba hrana, kao i obuća i odjeća, ali ipak i ovo ne djeluje na njih da bi prelazili na stranu NOV-a.

Što se tiče legije, stanje je kod nje približno jednako domobranima, jedini s tom razlikom što nema dezerterstva pošto je komanda kod ovih neposredno njemačka, te i ljudi su iz daljih krajeva, ali naglašujem da bi našim radom više uspijeha postigli kod same legije nego li domobrana. Legija je veoma malo obavještena i o promjenama unutar zemlje, kao i svijetskoj situaciji. Sve što održava i spašava ove od rasula, to je surova njemačka disciplina. Oni i dalje pričaju seljacima kako su silom i prevarom mobilisani i kako oni jedva čekaju poći svojim kućama i svršetak rata.

I kod svih ustaša osjeća se demoralizacija, a njih i dalje drži na okupu i disciplini svako deseti između njih - koljač.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

u odsut. opunomoćenika OZNE
...[777] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 45, 11.70.4., 30/88

[777] Potpis nečitak.

252.

10. listopada 1944.

OZN-a splitskog područja dostavlja Opunomoćstvu OZN-e kninskog područja "imena i podatke nekih narodnih neprijatelj, prema izjavi zarobljenog ustaše Širinić Mladena, mehaničara iz Drniša", kojeg "smo likvidrali"

OZN-a
SPLITSKOG PODRUČJA
Br. 1208/44
Položaj, 10.X.44.

OPUNOMOĆSTVO OZNE-e KNINSKOG PODRUČJA

Šaljemo vam imena i podatke nekih narodnih neprijatelja, prema izjavi zarobljenog ustaše Širinić Mladena, mehaničara iz Drniša.

Strunja Božo, Mrčela Ivan, sada u Zagrebu lična pratnja Pavelića, Mrčela Petar, neki "Brico", svi iz Drniša, glavni organizatori i koljači srpskog življa u toj krajini, Leontić Jakov iz Drniša organizator ustaške mladeži u Drnišu. Vinko Lepeé stožernik iz Šibenika, ustaški organizator. Živković Marko iz Drniša, radi kod duvanske postaje, Jukića trgovac, Skelin Andrija, Živković cipelar, Marko Migalo svi iz Drniša, ljudi od povjerenja, aktivno učestvovali kao ustaše u paradama i manifestacijama.

Širinića smo likvidrali, nakon što smo se uvjerili da je bio ustaški organizator i koljač.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Opunomoćenik:

Kopija, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 431, Opunomoćstvo OZN-e za Komandu splitskog područja, kut. 47.

253.

11. listopada 1944.

Opunomoćstvo OZN-e kninskog područja dostavlja OZN-i za oblast VIII. korpusa "organizaciono stanje" te naglašavaju da bi im trebalo dodijeliti "jednog druga pravnika kao referenta koji bi se bavio isključivo ispitivanjem zarobljenika, novomobilisanih koji prolaze kroz OZNU te hapšenika, jer nam je nemoguće sa ovakovim brojem udovoljiti zadacima koji stoje pred nama"

Opunomoćstvo OZNE Kninskog Područja
Broj 92
11. X. 1944.

OZNI za oblast VIII Korpusa OZNE za Hrvatsku

Dostavljamo vam organizaciono stanje naše mreže koje iznašamo u brojkama a kad mrežu popunimo onda će mo vam poslati opširno sa karakteristikama svakog pojedinog povjerenika.

Za sada možemo istaći, da mrežu ponovno osnivamo na bazi obavještajne službe koja do sada nije postojala. Kadar je mlad i sirov koji treba puno pomoći počevši od kotarskih povjerenika pa na niže. Mreža nam nije još razgranata, a razloga je taj, što nedostaje kadra.

U samom našem Centru i dalje postoje samo 2 člana OZNE t.j. zamjenik i pomoćnik, dok opunomoćenik još nije nastupio dužnost, jer čeka odluku Oblasnog komiteta. Nama bi trebalo još dodijeliti još jednog druga za pomoćnika, te jednog druga pravnika kao referenta koji bi se bavio isključivo ispitivanjem zarobljenika, novomobilisanih koji prolaze kroz OZNU te hapšenika, jer nam je nemoguće sa ovakovim brojem udovoljiti zadacima koji stoje pred nama a pogotovo nemožemo dati pomoć povjerenicima, jer bi trebali biti stalno na terenu kako bi mreža bila bolje učvršćena.

Naše Područje ima 3 Kotara
8 Općina
98 sela.

Mi imamo postavljenih povjerenika 4 Kotarska /Promina duplu mrežu/
8 Općinskih / " " " /
42 seoska.

Još trebamo postaviti povjerenika 3 Općinska za općinu Knin, Kosovo i Drniš.
56 seoskih.

Imamo postavljena povjerenika u Pošti, Okružnom N.O.O. za Knin, Kotarskom N.O.O. za Knin, te Kotarskom N.O.O. za Drniš Promina.

Kako budemo popunjavali mrežu onako će mo vas izvještavati.

Smrt fašizmu - Sloboda Narodu!

M.P.[778] Zamj. Opunomoćstva OZNE:

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 45, 11.70.4., 30/88

254.

5. studenog 1944.

OZN-a XIX. divizije NOV Jugoslavije u dopisu OZN-i šibenskog područja napominje da se među uhićenim osobama nalazi nekoliko onih koje bi trebalo likvidirati

---

OZNA
XIX. Divizije NOVJ
5.XI.44.

OZNI Šibenskog Područja

Medju uhapšenicima koje vam šalje Komanda mjesta Kistanje, izmedju ostalih potrebno je apsalutno likvidirati slijedeće

1. Damjanić Aćim iz Velike Glave, komandir I čete četničkog bataljona Isti vam osim toga može dati dosta podataka o zvijerstvima drugih.
2. Zjelić Jovo iz Velike Glave, poznat bandit, takodjer za likvidirati, u četnicima od osnutka.
3. Jolić Milan iz Djevrsaka
4. Ardalić Mladen iz Djevrsaka
5. Mandić Mirko iz Djevrsaka
6. Vojnović Božo.

Posljednja četvorica su dezertirali iz XIV brigade na stranu neprijatelja. U četnicima su radili zvijerstva. Ardalić je ubio jednoga našega simpatizera u vinogradu /Džajića/. Takodjer Jolić se isticao u zvijerstvima, kao i ova ostala dvojica.

Ove koji su bili u vojsci svakako se mora likvidirati.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Opunomoćeni oficir:

...[779][v.r.]

---

[778] Okrugli pečat: Opunomoćstvo OZNE kninskog područja za oblast VIII korpusa NOVJ (u sredini zvijezda petokraka).
[779] Potpis nečitak.

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 36, 11.6.2., 30/66

255.

5. - 13. studenog 1945.

OZN-a XIX. divizije NOVJ upućuje Komandi šibenskog područja Ljubomira Grulovića iz Kistanja (Knin) "na daljni postupak"

OZNA
XIX divizije NOVJ
5.XI.44.

Komandi Šibenskog Područja

Dostavlja se na daljni postupak predmet GRULOVIĆ LJUBOMIRA pok. Gnjatije, rodom iz Kistanja, Srbina, stara 33 godine, oženjen, 2 djece, narednik mornarice Jugoslavije.

Isti je odgovoran za dolje slijedeće:

1. Što je za vrijeme Italije bio neprijateljski raspoložen prema NOP, iskorišćavao Narodno-oslobodilačku borbu u lično bogaćenje.
2. Što je u vreme slučajne internacije, zapravo radi šverca, ometao rad kolektiva našim internircima na Molatu, u baraci broj 6.
3. Što po povratku iz internacije nije se odazvao na poziv za NOV, već je dočekao Nijemce i otišao k njima u žicu u Kistanje.
4. Što je dobrovoljno stupio u četničke redove i primi se povjerljivih dužnosti.
5. Što je išao po svojoj incijativi u Kosovo kod Djujića da dovede četnike, u Kistanje i da mobiliše seljake općine Kistanje u četničke redove.
6. Što je od četnika primio se dužnosti Komandanta mjesta Kistanje.
7. Što je za vrijeme njegovog položaja Komandanta mjesta Kistanje izvršeno više hapšenja i strijeljanja, kao strijeljanje Drage Krnete-Kovača, Bjelanović Nevenke i mnoga druga hapšenja i batinanja.
8. Što je seljake i gradjane općine Kistanje silom gonio na četničke zborove koje je on ujedno organizovao.
9. Što je iz Kosova, kada je pobjegao pred partizanima iz Kistanja prijetio ubojstvom raznim osobama, kao i toni Macuri.
10. Što je na pismo koje mu je uputio Narodno oslobodilački odbor, odgovorio sa prijetnjama smrti, naglašujući da će se on sam ubiti, a ne predati se.

11. Što je održavao vezu sa četničkim trojkama koje su odlazile na naš oslobodjeni teritorij u svrhu propagande i zajeda na pojedince i što je istima davao izvjesna upustva.
12. Što je za protunarodni rad u četnicima dobio čin potporučnika.
13. Što je pred sam naš napad na Djevrske bio od četnika predložen za nacionalnog povjerenika Kistanjske četničke brigade, a što isti nije odbio.
14. Što je nad narodom teroristički, špijunski i neprijateljski se držao.

Iz svih gore navedenih razloga narod Kistanjske općine sa željom očekuje da se Grulović Ljubomir kazni strijeljanjem javnim. Takodjer takvog mišljenja je Komanda mjesta Kistanje, Kotarski Komitet i Narodno-oslobodilački odbor.

Radi toga vam ga upućujemo da nad istim izvršite odmah sudjenje- to jest osudom - smrt i da nam ga odmah povratite, kako bi narodu, a i borcima naše divizije koji su osjetili njegov prljav rad, zadovoljili i javno ga strijeljali.

Ovo treba shvatiti najozbiljnije, te odmah po istome postupiti.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Opunom. oficir:
...[780] [v.r.]

ZAPISNIK O SASLUŠANJU
Radjeno kod OZN-e Šibenskog Područja dne 13/XI 1944

Preslušava: Magud Miloje
Uhapšeni: Grulović Ljubomir pok. Gnjatije i majke Ružice Vujsainović iz Kistanja, Srbin od god.33, oženjen, mornarički narednik, te odnosno upitan izjavljuje:

Za vrijeme Italije držao sam gostionu u Kistanjama i srednje sam živio i nije istina da mi je okupator omogućio gomilanje kapitala.

Nije istinu da sam u internaciju svršio radi šverca, nego radi toga što sam bio optužen da sam pomagao partizane. Nije istina da sam ja ometao rad oko kolektiva za vrijeme internacije ma otoku Meladi, jer u baraci broj 6 u kojoj sam se nalazio nije uopšte bilo kolektiva. Koliko mi je poznato kolektiv je jedino postojao u baraci broj 13.

Nije istina da sam dobio poziv za NOV u padu Italije kada sam se povrati iz internacije, sa obzirom da sam ja bio stalno bolestan od stomaka, a tako istom je bila bolestna i moja žena koja se je tada nalazila u Kistanjama, to sam ja morao da odem kod familije u žicu, jer je tu bilo omogućeno lakše lječenje.

Nije istina da sam ja dobrovoljno stupio u četničke redove, nego sam javno na zboru u Kistanjama bio postavljen za člana četničkog odbora, a kao vojno lice i za komandanta mjesta, a na predlog sviju gradjana Kistanja.

Nije istina da sam ja po svoj oj inicijativi išao u Kosovo kod Djujića da dovedem četnike u Kistanje, nego sam išao u Kosovo na poziv Djujića da mi da neki novi položaj u operativnoj jedinici što je Djujić htio, međutim ja sam to odbio motivišući da sam bolestan od reumatizma. I prije mene su Djujićevi četnici dolazili u

[780] Potpis nečitak.

Kistanje u svrhu mobilizacije seljaka opštine Kistanje, medjutim u tome nisu imali uspjeha. Ja po pitanju mobilizacije nisam nikad ništa radio.

Nije istina da sam ja učestovao u hapšenjima u okolini Kistanja i da su ta hapšenja radjena po mojoj inicijativi, nego naprotiv ja sam svagdje nastojao da kod svakog hapšenja kojeg su vršili Kninski četnici učinim što sam mogao da se uhapšeni puste na slobodu. Tome mogu da budu najbolji, svijedoci Čotra Marta iz Kistanja, Relić Perina, Radjen Stana obe iz Kistanja koje su bili uhapsili Kosovski četnici, i baš na moju intervenciju su bile odmah puštene. Što se tiče ubijstva Drage Krnete, ja kao i sve mjesto smo saznali tek drugi dan poslije ubijstva njegovoga. Poznato mi je da su poručnik Asanović, Luka Kostić i Jovo Bjelobrk bili glavni akteri ovoga ubijstva. O Nevenki Bjelanović znam jedino to kada sam se povratio iz Knina da je ona bila već u zatvoru kod njemaca i kada sam ja išao intervenisati kod njemaca tada mi je tumač rekao da će biti zadržana u zatvoru kod njemaca jer da se je na ispitu odviše partizanski držala.

Nije istina da sam ja organizovao četničke zborove u Kistanjama i okolici nego je iste organizovala komanda brigade, a ja sam samo po njihovom naredjenju išao da obznanim gradjane da dodju na zbor bez ikakvog pritiska i terora.

Nije istina da sam ja iz Kosova odnosno Knina prijetio raznim osobama u Kistanjama da ću ih pobiti a najmanje Toni Macuri, već naprotiv kada je bila Tona Macura u Kistanjama u zatvoru ja sam baš i radio na tome da se ista što prije pušti iz zatvora, tako da je stvarno drugi dan i puštena iz zatvora.

Istina je da sam ja dobio nekoliko pisama vjerovatno od NOOdbora ali ta su bila sva anonimna, a nije istina da sam ja odgovarao sa prijetnjama smrti a niti sam rekao da ću se prije ubiti nego se predati partizanima.

Nije istina da sam ja održavao vezu sa četničkim trojkama koje su upadale na partizanski oslobodjeni teritorij a niti sam im ja davao ikakve direktive. Moja cjela brigada nalazila se je u Smrdeljima dok sam se jedini ja nalazio u Djevrskama radeći u magazinu ishrane.

Nije istina da sam ja dobio ikakvi čin u četnicima, nego sam samo čuo da sam bio predložen za naredni čin pa jeli to bilo za vodnika ili potporučnika nije mi poznato, jer svi bivši oficiri i oficiri trebali su biti predloženi za viši naredni čin.

Ja sam čuo da sam bio predložen za nacionalnog povjerenika Kistanjske brigade u Skradinu, ali meni nije bilo ništa službeno saopšteno, a niti bih bio primio taj položaj.

Nije istina da, sam se ja neprijateljski držao prema našem narodu nego naprotiv svagdje gdje sam god mogao ja bih se zalagao za pomoći našem narodu bez obzira dali je on bio četni ili partizanski simpatizer.

Do pada Italije sam bio stalno sa partizanima u vezi tako istom sam se i lično sastajao, tako da sam i moj radio aparat kao i mnogo vina te kancelariskog materijala dao za partizane. Tako istom i za vrijeme dok su se njemci nalazili u Kistanjama ja sam jednako pomagao NOP.

Poznat bio mi je poziv Maršala Tita i ja sam se u svrhu toga bio povezao sa Vujom Djuricom da bih pristupio u redove NOV, ali su bile počele tada velike represalije od strane četnika za sve one koji su se nalazili odnosno koji su prelazi na stranu NOV to sam se pobojao radi moje familije koja se je nalazila u Djevrskama i nisam se smio usuditi na taj korak

Drugo nemam šta da kažem.

Grulović Ljubomir [v.r.]

OZNA
XIX Udarne Divizije NOVJ
13.XI.44.

Komandi Šibenskog Područja

Pre desetak dana uputili smo toj komandi na sudjenje zarobljenog četnika Grulović Ljubomira iz Kistanja. U svome dopisu mi smo iznijeli svoje mišljenje i želje ovoga kraja, to jest da se isti osudi na kaznu smrti strijeljanjem, a da bi se osuda imala izvršiti u Kistanjama, gdje je isti počinio nedjela prema narodu općine Kistanje. Ukoliko nije isti još osudjen, to vas molimo da požurite i da ga nam povratite kako bi se izvršila kazna. U dopisu je bilo naglasito da nam na isti odgovorite, medjutim vi prelazite preko toga smatrajući sitnicama. O njemu nas izvijestite pismenim putem.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

za OZNU:
R. Plenča [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 36, 11.6.3., 30/66

256.

9. studenog 1944.
Drniš

Opunomoćstvo OZN-e kninskog područja izvješćuje OZN-u VIII. korpusa NOVJ, da su izvršili uhićenja u Drnišu i okolici i da su uspostavili logor

Opunomoćstvo OZN-e
Kninskog Područja
9. novembra 1944. g.

OZN-i VIII Korpusa
OZN-e za Hrvatsku

Naš se centar nalazi u Drnišu. Hapšenja su izvršena u samom Drnišu, djelomično u okolici. Uspostavili smo logor. Tokom današnjeg dana logor će biti prilično očišćen t.j. jedan dio ćemo poslati u operativne jedinice, jedan dio civila pustiti kući, a ostali dio biti

će zadržan. Nismo mogli izvršiti sve onako kako nam je dao upustva drug Odrlin iz razloga što nemamo nikakovo prevozno sredstvo. Vojska je sva vozila rekvirirala, tako da je jedan auto koje smo mi uzeli za potrebe naše odnesen prisilno. S obzirom na veliki teritorij i broj hapšenika koje bi morali uhapsiti, molim vas da nam po mogućnosti pošaljete jedan kamijon. Isti tako bilo bi neophodno potrebno da se pojača bataljon Narodne obrane, jer ovaj dosadašnji broji skupa sa štabom 80 ljudi, s tim više što predstoji oslobodjenje Knina.

Mi još držimo blokadu Drniša. Mišljenja smo da bi tokom sutrašnjeg dana skinuli blokadu. Sve dućane koje smo bili zapečatili predali smo Kot. N.O. Odboru. Ssve ustanove osim suda, predane su Kot. N.O.Odboru.

Rudnici su čitavi i nalaze se pod kontrolom Okružnog N.O.Odbora, *i Komande Područja*[781]. Nijedna ustanova u Drnišu nema prevozno srestvo, pa vas molimo da nam svakako pošaljete.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Opunomoćenik Ozn-e:

Kopija, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 45, 11.70.4, 30/88

257.

15. studenog 1944.

Dopis Opunomoćstva OZN-e kninskog područja Vojnom sudu Komande kinskog područja s popisom osoboma predloženih za javno suđenje i strijeljanje

---

Opunomoćstvo OZN-e
Kninskog Područja
15. novembra 1944. g.

za javno suđenje - streljanje[782]

Vojnom sudu Komande Kninskog Područja

Upućuju vam se sljedeća lica radi suđenja istih:

[781] Nadopisano rukom.
[782] Nadopisano rukom

1/. Fra Žarko Carev župnik iz Drniša, duhovni začetnik i inspirator svih zlodjela u Drnišu. Za vrijeme pokolja 1941.g. bio u Kninu isti kao fra petar berković u Drnišu. U Drnišu u samostanu pod njegovim rukovodstvom održavali su se tajni sastanci njegovih najbližih doušnika. Kroz njegove su ruke prolazile sve liste za hapšenja, koje je sastavljao fra Božo Vugdelija i Jandre Sabalić, i nakon njegova odobrenja su se vršila hapšenja i progoni. Progon i konfiskacija obitelji Nakić Tonča.
2/. Roko Šarić, još za vrijeme Jugoslavije poznati frankovac, Od 1941 ućestvuje aktivno kao ustaški i okupatorski saradnik. Nakić-Alfirević Anku je pokćerio, koja je bila logornica i presjednica ustaške mladeži, te istoj davao direktive za zlodjela. Pisao tužbe raznim seljacima raznog karaktera, kako bi što više naškodio mirnim građanima i izazivao mržnju jednog protiv drugog. Za ovo primao plaču od seljaka. Špijun GFP. Tužio šefi GFP Nikolu Adžiju, koji je uhapšen i odveden po njemcima kao taoc pred oslobođenjem Drniša, 4.XI.1944.g./svjedok: Žuraj Marjan/
3/. Lovrić Berislav, glavni doušnik i tjesni saradnik od 1941 pa dalje glavnog začetnika ustaškog pokolja u Drnišu fra Petra Berkovića. U samom početku 1941 bio šef ustaške propagande i organizator ustaške omladine, koja je pod njegovim rukovodstvom davala priredbe na kojima je i sam ućestvovao. Ućestvovao u svim tajnim sastancima fra Petra Berković, a kasnije fra Bože Vugdelije.
4/. Lovrić Jugoslav, javno se isticao kao ustaški agitator. Bio rukovodio raznoglasne postaje preko koje je održavao preko mikrofona lično predavanja i nosi naziv „promičbenik“ te na taj način trova lažnom propagandom omladinu Drniša. 1941 bio aktivni doušnik fra Petra Berkovića i aktivno ućestvovao u nastupima ustaške mladeži, te kao muzičar ustaške glazbe. Bio aktivan saradnik još za vrijeme Jugoslavije u križarskim organizacijama.
5/. Vukušić Ante reč. Brico, u 1941g. ućestvovao aktivno u pokolju Srba u Drnišu. Lično vršio hapšenja kao ustaški policajac. Bio maskiran kao poštanski listonoša i na taj način vršio tajnu špijunažu. Bio u špijunskoj mraži fra Bože Vugdelije. Sva hapšenja i progonstva u Drnišu, koja su bila predlagana od fra Bože Vugdelije i fra Petra Berković je saućesnik. Javno se isticao u svim ustaškim paradama kao vikač u manifestovanju Poglavniku i ostalim ustaškim zlikovcima.
6/. Čurković Božo u 1941 ućestvovao kao ustaški milicioner u razoružavanju i batinanju jugoslavenske vojske. Ućestvovao u hapšenju za vrijeme ustaškog pokolja, kao ustaški policajac. Bio u mreži žandarmerijskog poručnika Marušić Iva. Najpovjerljiviji doušnik kotarskog predstojnika Paštara, koji je bio aktivni saradnik okupatora. Javno se isticao kao vikač u svim ustaškim paradama.
7/. Jerković Ivan u 1941.g. ućestvovao u pokolju Srba. Bio prvi izabrani ustaški načelnik općine Drniš i saućesnik svih zlodjela pokolja. Ućestvovao j hapšenju, u pokolju Srba. Djelio kao načelnik hranu građanstvu i na taj način veći dio prisvajao sebi. Krao od narodnih određenih deka. Ućestvovao aktivno u svim ustaškim paradama. Bio organizovani ustaša za vrijeme Jugoslavije, i kao takav u preuzimanju ustaške vlasti, preuzeo dužnost načelnika.
8/. Bulaja Luka dezerter NOV. Poslije dezertiranja izdao sedam drugova kao saradnika partizana, nakon čega su bili uhapšeni od Talijana, i neki internirani. Kao dezerter pobjegao sa oružjem i isto prodao. Dalje sarađivao sa okupatorom i ustašama kao njihov doušnik i bio protivnik NOP.

9/. Čolović Petar reč. Kukren iz Tepljuha, aktivan četnik. U 1944 g. ućestvovao sa još dvojicom četnika u ubijstvu terenskog radnika Gušavac Marka iz Kanjana. Poznat kao pljačkaš i palikuća sela Siverić, Tepljuh i Biočić i u terorisanju srpskog naroda.
10/. Skelin Mate reč. Mačota, raspirivač mržnje prema Srbima do okupacije. Aktivno ućestvovao u razoružavanju jugolsavenske vojske i pljačkanju. Ustaša. Stalno je ustaše pomagao materijalno. Dao je 300.000.- Kuna za ustaški list „Naš list“. Prema zarobljenim partizanima postupao divljački, a jednog našeg poručnika Vinka Brešana na sred grada tukao nogama.
11/. Alfirević Anka ustaška logornica. Organizator ženske ustaške mladeži. Ućestvovala u svim jevnim istupima i paradama kao ustaška logornica. Radila po direktivama okupatorskog špijuna Roka Šarića, koji je je pokćerio.
12/. Čakić Branko iz Siverića, ućestvovao u razoružavanju Jug. vojske kao ustaša. Po selu je špijunirao i denuncirao. Bio ej Srbin i 1939 godine kad se je oženio prešao na katoličku vjeru i sada je ustaša.
13/. Đukić Vojin iz Siverića, ućestvovao u razoružavanju Jug.vojske kao ustaša. Po selu je špijunirao i otvoreno govorio protiv NOP: Bio je Srbin i prešao na katoličku vjeru.
14/. Baljak Mile Todorov, kao Srbin bio ustaša. Kao ustaša ućestvovao u više akcija. Ućestvovao u ubijstvu Vukšić Mirka i još jedne žene iz Kričaka.
15/. Bandalo Ante iz Promine, zarobljen kao aktivni ustaša dobrovoljac. Ućestvovao u svim akcijama u promini protiv NOV. Ućestvovao u ubijstvu Šime Validžić komesara čete PO. i Budanka Josipa intendanta u Promini 1944.g.
16/. Lalić Marija ž. Jakovljeva iz Ključa, ove godine kad su došli partizani u Ključ, poslala je kurira u Roški-slap, da izvjesti ustaše nakon ćega su ustaše napravile napad i tu su poginula četri naša druga. Ista je u selu špijunirala i širila ustašku prop-agandu.
17/. Skelin Mićo pok. Nikole iz Širitovaca, ustaški povjerenik za Miljevce. Ućestvovao u hapšenju i vježanju braće Kozić i Malenice.
18/. Bilić Nikola Ivanov iz Kričaka, bio domobran i ustaški milicioner. Ustaški propagator. Ućestvovao u ubijstvu Perišić Nike 1942.g. koga je ubio u društvu Barišić Ante samo što je Srbin.
19/.Čakić Jovan pok. Špire iz Kričaka, aktivan četnik. Ućestvovao u ubijstvu Branka Jović sa doktorom Javorovićem.
20/. Barišić Joso Ivanov iz Kričaka, ustaški milicioner. Ućestvovao u ubijstvu Perišić Nike, samo zato što je Srbin. Opljačkao za vrijeme ustaškog pokolja pšenicu u zaseoku Perišića /Srba/ i sijao u svoje njive. 8.VII.1942 zajedno sa svojom ženom i popom Jankom dolazio je tražiti od Talijana da se strelja onda zatvoreni drug Kunac Dušan.
21/. Perišić Ranko Simin iz Kričaka, aktivan četnik. Ućestvovao u svim akcijama u Promini i Dubravi. Silovao drugarice u selima i vršio nasilja nad udovicama. Palio kućei klao mirne seljake.
22/. Jukica Marko trgovac u Drnišu, ućestvovao ućestvovao u razoružavanju Jug.vojske i pljačkao kao ustaša. U pokolju Srba aktivno ućestvuje u hapšenju i doušnik fra Petra Brković, Marojevića i ostalih koljača. Opljačkao dučan Miće Mrđena Srbina i od opljačkane robe dao ustašama kao dar veću količinu plavog štofa za izradu ustaških uuiforma. Kad su domobrani zarobili jednog partizana i doveli ga u Drniš, on ih je od veselja častio. Na sastanku sa fra Božom Vugdelijom i Jandrom Sabalićem, kao špijuni zaključili su da treba pojaćati mjere protiv partizana, poslije čega je došlo do

protjerivanja obitelji Tonća Nakić. Javno se isticao i propagirao ustašku propagandu. Ućestvovao je u svim javnim paradama kao grlati vikač za Poglavnika i ustaše.
23/. Jović Aleksa iz Drniša. Bio komandir četničke Drniške čete, i otvoreni protivnik NOV. Bio agent njemačkog Gestapovca Fuxe, čija ljubavnica Anrijana kod njega spavala. Bio u presnoj vezi sa Fuxsom sa kojim se je često viđao.
24/. Ivić-Jurković Ante iz Miljevaca. Bio u Jasenovcu kao ustaša dobrovoljac i ućestvovao u klanju nevinog naroda.
25/. Čipčić Ante Josin iz Miljevaca. Ustaša dobrovoljac. Ućestvovao u akcijama u Promini. Terorisao i pljačkao narod i silovao djevojke. U Popovićima ove godine povalio staricu Popović Milicu, izmlatio je i odnio jos 84.000.-Kuna.

Molimo vas da nam dostavite nakon suđenja, rezultat suđenja.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Opunomoćenik OZN-e:

26/. Kravar Božo, trgovac iz Drniša. Aktivni špijun GFP. Lično prijavljivao građane Drniša, da ih se progoni i hapsi i šefu GFP i ostalim tumačima da bi se njegove denuncijacije bolje prihvatile plačao veće sume novca. Naovaj način stekao je povjerenje kod GFP i postao njihov agent zašto je uživao privilegij, dajući mu na raspoloženje svoje kamione i propusnice za njegovu trgovinu na veliko. Prijavio je trgovca Mudrinića da mu se zatvori dučan i konfiskuje, samo zato što ima dva sina u partizanima.
27/. Drezga Zvonko ustaški tabornik. Do kapitulacije Jugoslavije vođa ustaškog Junaka u Drnišu. Organizator ilegalnih ustaša. Po okupaciji ustaški tabornik. U stalnoj vezi sa fra Žarkom i Božom Vugdelijom. Pri bjegu ustaša iz Drniša pobjegao sa ostalim zlikovcima u Kosovo i sam se nakon dva dana povratio u Drniš.

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. Drniš-konfiskacije

258.

19. studenog 1944.
Split

OZN-a splitskog područja upućuje Opunomoćstvu OZN-e drniškog područja iz zarobljeničkog logora 16 „milicionera“ iz okolnih sela Drniša

---

OZNA
Splitskog Područja
Službeno, dne 19.XI.44.

Opunomočstvu OZNE Drniškog Područja.

Upućujemo Vam 16 /šesnaest/ milicionera iz okolnih sela Drniša koji su do danas bili u našem zarobljeničkom logoru, a za koje mi nemamo nikakovih podataka o njihovom protunarodnom radu i zločinima. Mišljenja smo da nam se ovakovi u buduće ne šalju, već samo oni koji su iz našeg područja, za koje ujedno imamo podatke.

Navadjamo njihova imena:

1. Bilić Mate Lukin iz Planjana
2. Vukorena Ante Petrov iz Planjana
3. Baković Jakov Petrov iz Planjana
4. Perović Jakov Marijanov iz Nevesta
5. Jurić Marko pok. Jure iz Planjana
6. Vukorepa Krsto pok. Jakova iz Planjana
7. Jurić Mate pok. Mate iz Planjana
8. Milaković Marko pok. Mile iz Moseča
9. Šarić Ivan pok. Andrije iz Sedramiča
10. Marketić Ivan pok. Šimuna iz Planjana
11. Čeko Petar pok. Marije iz Planjana
12. Šego Ivan Matin iz Planjana
13. Mikić Paško pok. Ivana iz Planjana
14. Jurić Filip pok. Mate iz Planjana
15. Vukorepa Ivan pok. Nikole iz Planjana
16. Marketić Jakov pok. Bariše iz Planjana

Doznajemo da na Vašem području imade dosta zarobljenih četnika koji su rodom iz mjesta našega Područja. Kako o istima imademo dosta podataka, to nam ih upučujte.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Za Oznu :

Grubišić Ljubomir [v.r.]

Pušteni kući preko
Komande mjesta Drniš.
Od ovih komanda zadržala neke u vojsci.
23.XI.44.[783]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 39, 11.28.1, 30/74

259.

19. studenog 1944.

Dopis Komande kninskog područja Okružnom komitetu KPH Knin o protjerivanju četničkih obitelji

---

Komanda Kninskog Područja
Dana 19-XI-1944 god.

Okružnom Komitetu K.P.H. za Knin

Dragi drugovi,

Ovde u Ervenik došle su neke familije četničke koje smo mi bili protjerali još ljetos, te se sada vraćaju svojim kućama, te bi Vas drugarski molili za savjet šta da radimo s njima. Odmah po njihovom dolasku bile su kod OZNE i saslušane i opet upućene svojim kućama. Sve četničke familije nemožemo protjerivati, ali ovo je izuzetan slučaj, jer smo mi ove familije jedanput bili protjerali u žicu i one se sada vraćaju. Kad bi mi gledali na četničke porodice onih četnika koji se celo vreme bore protiv nas onda bi morali čitavo Kosovo i Drniš protjerati.

I ovo oćemo napomenuti da ove mogu biti poslane od strane četnika da špijuniraju i da sa njima održavaju vezu, a postoji mogućnost dase i oni vrate te dabi se zadržavali po špiljama.

Po ovome pitanju molimo Vas da nam date odgovor.

Smrt fašizmu --- Sloboda narodu!

---

[783] Nadopisano rukom.

Politkomesar: M.P.[784] Komandant – major:
N. Milošević [v.r.] ...[785] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1834, Okružni komitet KPH Knin, kut. 3, KP-312/3687

260.

23. studenog 1944.
Šibenik

Izvješće Opunomoćstva OZN-e šibenskog područja o stanju na njihovom području u vrijeme i neposredno nakon "oslobođenja"

Opunomoćstvo O.Z.N.E.
Šibenskog Područja
Broj *143*
*23.XI.*1944. god.[786]

I.

A./ KRATAK PRIKAZ SITUACIJE NA TERENU PRI OSLOBODJENJU.

Neko vrijeme pred samo oslobodjenje neprijatelj je započeo sa evakuacijom svojih manje važnih i slabijih uporišta, tako da su mu ostali samo jači garnizoni u Šibeniku, Pirovcu, Djevrskama i Skradinu te i Konjevrate.

U sastavu njemačke vojske nalazili su se u pojedinim garnizonima kao n.p. u Djevrskama, Konjevratima i Skradinu znatan broj četnika i po nešto ustaša. Ekonomsko stanje i moral neprijateljskih trupa obzirom na spomenutu započetu evakuaciju, i stalni pritisak naših jedinica, u posljednje vrijeme se bio moral jako pokolebao, a ekonomsko stanje bile sve to lošije.

Sa oslobodjenjem Lišana, skoro jedinog ozbiljnijeg uporišta ustaša u sjevernoj dalmaciji dobila se kontrola nad čitavim terenom od Bribirskih Mostina do Benkovca, potpuno slobodan prolaz za Primorje, i Bukovicu, te razbijeno ustaško gnjezdo, a na drugoj pak strani doprinjelo je velikom pojačanju morala kod boraca XIX. S. Divizije a naročito kod XIV. Bukovačke brigade.

---

[784] Pečat Komande kninskog područja
[785] Potpis nečitak
[786] Pečat.

Sa istjerivanjem neprijatelja njemaca, četnika i ustaša iz Bribirskih Mostina, Djevrsaka, Smrdelja i Skradina, čitavi kotar Kistanje i Vodice bili su oslobodjeni i nad istima je bila naša kontrola, uspostavljena. Osim tega neprijatelj više nije imao nikakve moćnosti ma bilo kakvog rada.
Političko djelovanje neprijatelja svodilo se uglavnome na njegova vojna uporišta, iz kojih je on pokušavao da politički prodire i na sam teren.
Na kotaru Kistanje neprijatelj je djelovao najviše putem propagande preko četnika i njihovih familija, ubacivanjem propagandnog materijala i širenjem raznih alarmantnih vjesti. U posljednje vrijeme naročito je bila aktivna ova neprijateljska propaganda, a gotovo sav propagandni materijal je bio prenašan od strane četničkih familija, i zatim bio bacan na vidna mjesta na oslobodjenom teritoriju. Politički rad ustaša i Mačekovaca na ovome kotaru bio je potpuno isključen.
Na kotaru Vodice politički rad četnika je bio isključen, dok su postojale male grupice četničkih simpatizera u Tijesnome i Prviću, bez ikakve povezanosti i bilo kakvog političkog rada. U ustaškim centrima na ovome kotaru kao n.p. Lišanima, Buliću, Budaku, Vukšiću i Proviću, premda je u našim terenskim radnicima bilo onemogućen pristup u ova sela, ipak pored svega ovog ustaški pokret nije moga do poprimi neku čvrstu organizacionu formu, i da politički djeluje na taj teren, a još manje da prodire na naš oslobodjeni teritorij. Razlog tome je još neprosvjećenost i sirovost samog elementa tih krajeva. Razbijanjem neprijateljskih uporišta u Benkovcu, Lišanima i još nekim manjim mjestima, uspjelo je izvjesnim grupicama ustaša rodom iz ovih krajeva da se probiju na terene pogodne za sakrivanje i da se zadržavaju na njima, pokušavajući do sada u par puta oružane napade na pojedince partizane ili civile.
Na kotaru Šibenik rad četnika se svodio uglavnom na selo Konjevrate i to ne na čitavo selo nego na zaseok Knežići i Brkići, a u Lozovcu na zaseok Skoče. Iz ovih centara četnička propaganda i politički rad nije mogao da prelazi na ostale krajeve i oslobodjeni teritorij. Rad okupatora se ograničio uglavnome na grad Šibenik i bližu okolinu, t.j. neprijatelj bi po kadkada ubacivo kakvu parolu ili na vidljivim mjestima ubacivo svoj propagandni materijal. Na ovom kotaru ustaše su imale svoj centar u selu Radoniću i Perkoviću, ali ovdje se nije osjećao neki naročiti politički rad. Jedino na ovom kotaru postojao je izvjestan broj Mačekovaca na čelu sa bivšim senatorom Šimom Borićem. Isti su održali par užih sastanka i pokušali da se organizuju, ali izvan tog uskoga kruga nisu uspjeli nikako da prodru na teren.

B./

Pošto je opumomoćstvo OZN-e za Šibensko područje bilo formirano vrlo kasno to se na samom terenu nije mogao pokazati neki naročito plodonosan rad Povjerenici po Kotarima, općinama i mjestima bili su nadjeni i postavljeni tek kratko vrijeme pred samo oslobodjenje.
Ipak je ovo opunomoćstvo moglo da uglavnome dobro kontrolira rad kako okupatora tako i četnika i ustaša na čitavom području i to ne samo onaj u propagandnom smislu nego i samu njihovu obavještajnu mrežu, u koliko je ona negdje i postojala. Prilikom praćenja rada okupatora i domaćih izdajnika, otkrilo se da su se za ubacivanje propagandnog materijala najviše upotrebljavali starci i starice preko 60 godina, kao i razne trojke ili petorke sastavljene od četnika dobrih poznavaoca terena i ljudi od povjerenja, koje su imale zadatak postavljati razne letke na vidna mjesta kao n.p. oko bunara i raskršća. Ovakvih slučajeva bilo je u Modrinu selu kod bunara, u Kistanjskom

selu kod crkve Sv. Nikole, kod "Kapele" ispod stanova Macurinih itd. Ovo naročIto važi za kotar Kistanje, koje su mogle uspjeti u svome zadatku koristeći se noćnim mrakom i oskudnosti naših jačih patrola koje bih mogle šire kontrolisati teren. Sav ovaj neprijateljski rad nije izmakao našoj kontroli tako da su neka lica koja su prenašala propagandni materijal bila uhvaćena i protiv istih bio proveden postupak.
Kao što smo već spomenuli na kotaru Vodice su se nakon oslobodjenja Benkovca i Lišana pojavili "špiljari" koji su svojim zasjedama ugrožavali kretanje po oslobodjenom teritoriju. Da bih se otstranio štetan rad ovih elemenata, sa naše strane bio je medju njima ubačen jedan zarobljeni špiljar, koji je nama dostavljao tačne podatke o njihovom položaju, brojnom stanju i naoružanju što je omoućilo da ih mi vojnički preko seoskih straža razbijamo, tako da je do s bilo uhvaćeno 7 takvih špiljara, dok su se njih 4 sama predala. Prema posljednjim podatcima primljenim od našeg ubačenog čovjeka računamo da ima u okolici oko Stankovaca još njih 5 špiljara, čija su nam poznata imena kao i njihovo naoružanje.
Pošto rad ustaša na ovom području nije poprimio nikakav naročiti značaj nije bilo potrebno sa naše strane da medju njima ubacujemo naše ljude, ali to ne znači da mi nismo imali kontrolu nad njihovim radom. Naprotiv reakcionarni dio HSS bio je pod našom stalnom kontrolom, tako da se opazilo svako njihovo kretanje i sastajanje. Zahvaljujući ovome bio je i zapažen rad bivšeg senatora Šime Belamarića. Na njihovom razbijanju nije bilo potrebno poduzimati mjere, pošto oni nisu nikada uspjeli da izadju iz kruga svoj ih simpatizera, čiji broj je bio vrlo malen.

II.

A./ OSLOBODJENJE I RASPOLOŽENJE NARODA.

2-XI-l944 god, oslobodjenjem Šibenika ujedno je oslobodjeno čitavo naše područje. Dolaskom naše NOV. i naglim bjegom njemaca iz svih njegovih uporišta pučanstvo ovog područja a naročito gradjanstvo Šibenika bilo je zahvaćeno oduševljenjem kakvog grad još ne pamti. Dojam koji je ostavila NOV je bolji nego što se je općenito očekivalo. Jedinice NOV kao i predstavnici ostalih ustanova prilikom ulaska u grad bili su dočekani sa najvećim oduševljenjem i zadovoljstvom naroda. Val oduševljenja zahvatio je kako selo tako i grad. Odmah nakon oslobodjenja bile su formirane manifestacione povorke i zborovi u kojima je uzelo učešća mase naroda kličući oslobodjenju, NOV i narodnim vlastima.

B./ SNALAŽENJE OPUNOMOĆSTVA ZA VRIJEME OSLOBODJENJA:

Prilikom oslobadjanja centara koji su bili pod neprijateljskom okupacijom naše opunomoćstvo je uvjek na vrijeme djelovalo i riješavalo zadatke koji su se pred njim postavljali. Tako neposredno iza ulaska vojske u Djevrske, Smrdelje i Skradin ulazili su organi OZN-e i u najužoj suradnji sa vojno-pozadinskim vlastima kao i NOOdborima preuzimali vlast u svoje ruke. Ispravan rad organa OZN-e zaostajao je u tome što se osjećalo pomanjkanje vojske Narodne Odbrane preko koje je OZN-a trebala da izvrši u tome momentu pred nju postavljene zadatke, i što se više puta operativna jedinica u svojem odnosu prema pučanstvu istrčala.

C./ POSTUPAK VOJSKE, VOJNO-POZADINSKIH VLASTI I NOODBORA:

Prilikom upada u oslobodjene centre operativne jedinice napravile su više neispravnih postupaka, a to naročito važi za mjesta u kojima su se nalazile jedinice XIX. S. Divizije.

Tako n.p. u Skradinu su počeli vršiti konfiskacije po raznim kućama na svoju ruku, što je davalo utisak pljačke. Povjerenici OZN-e odnosno opunomoćeni oficiri OZN-e vršili su hapšenja na svoju ruku i forsirali masovna hapšenja naročito u Skradinu. Zahvaljujući blagovremenoj intervenciji ovog opunomoćstva ove neispravnosti su se samo donekle ublažile. Medju tim pri oslobodjenju Šibenika operativne jedinice su se snašle mnogo bolje. Pojedini vojnici su na svoju ruku uzimali od bivših policajaca NDH ručne satove, prstenje itd. tako da se osim toga ne bi mogao primjetiti neki naročiti ispad sa njihove strane. Inače za jedinice NOV-e se može kazati da su poradi svojeg odličnog naoružanja, vojne obuke i discipline ostavile najdublji utisak medju čitavim pučanstvom ovoga područja.

Vojno pozadinske vlasti mnogo su se sporije snalazile i počinile su više grešaka. U oslobodjene centre ulazile su dosta kasno obično 2 dana docnije i nebi bio dovoljan broj za preuzimanje vlasti, a često se opažalo pomanjkanje energičnosti prilikom sprovadjanja raznih postupaka. Kao i operativne jedinice tako i vojno pozadinske vlasti sudjelovale su u vršenju konfiskacija, bez prethodnog sporazuma sa NOOdborima. Sve te konfiskacije vodjene odnosno vršene su uglavnom neispravno odnašanjem gotovo čitavog djela imovine licu kome se vršila konfiskacija ili se pak vršilo konfiskaciju licu koje nije niti bilo predvidjeno da se proglasi narodnim neprijateljem. Ovo važi uglavnom za Kotar Kistanje, dok na kotaru Vodice i Šibenik, kao i u samom gradu Šibenik, bilo je više suradnje i povezanosti u radu izmedju vojno pozadinskih vlasti i ostalih ustanova.

Svi NOOdbori su na vrijeme ulazili u oslobodjene centre i preuzimali civilnu vlast u svoje ruke. Naglasiti je da se od odjela najslabije snalazio upravni odjel kao i gospodarski odjel, tako da je prvih dana njihovu funkciju vršila operativna jedinica odnosno vojno pozadinske vlasti. Od počinjenih neispravnosti treba naglasiti vršenje hapšenja na svoju ruku, a u ponekim slučajevima i sprovadjanje samog postupka n.p. K.N.O.O. Šibenik u suglasnosti sa K.K.K.P.H. za Šibenik vršio je niz neovlaštenih hapšenja i likvidiranje jednog narodnog neprijatelja, takav je slučaj bio i u Pirovcu, Prviću, Rogoznici itd. Naročito je upadljivo pomanjkanje prethodnog sporazuma i odredjivanje kompetencija pojedinih ustanova iz česa je rezultirala loša suradnja izmedju ustanova. Isprav rad upravnih odjela u mnogome je ometalo nepoznavanje pravila o izdavanju propustnica za putovanja. U Skradinu su članovi K.N.O.O. Kistanje rekvirirali su radio aparate od civilnog stanovništva i ako za to nije postojala nikakva potreba i opravdani razlog.

III.

A./ PRIKAZ POLITIČKE SITUACIJE: NAKON OSLOBODJENJA:

Isto vremeno sa vojnim likvidiranjem neprijateljskih uporišta vršilo se političko razbijanje protivnika. U najviše slučajeva domaći izdajnici bježali su zajedno sa okupatorom, ali im ipak svima nije uspjelo pobjeći.

Glavni ustaški organizator Kotara Kistanje Pulić Joso /Jotaš/ predvidjaju razvoj dogadjaja na vrijeme je pobjegao u Zagreb. Njegovi pomoćnici Vatavuk Zlatko, Marin Petar i Šivinić Mate odmah nakon upada u Skradin su uhapšeni i protiv njih je već sproveden postupak. U selu Vačane pokraj Skradina, koje je slobilo kao banditsko i ustaško selo, glavni organizatori biv. antikomunističke milicije i potom ustaša, ako Takić Joso Nikolin, Čerkinić Božo Antin i Šerkinić Ivan Božin, su pohvatani i kažnjeni smrću. Organizatore i bandite Seljak Antu pk. Jure, Tovčić Matu pk. Jakova i bilić Pašku pk. Jakova zatekla je ista sudbina kao i prethodne.

Ustaški organizator Juraga Ferdinand iz Murtera, koji je važio kao jedan od najjačih organizatora i propagatora ovoga Područja, a koji je ovamo stigao pred dva mjeseca sa dekretom ministarstva da preuzme položaj ustaškog načelnika, napokon je uhvaćen i protivu njega biće poveden sudski postupak. Na ovom kotaru uhvaćeni su takodjer i mnogi drugi za koje se znalo da su se kao ustaše ogriješili, neki od ovih već su likvidirani a drugi pak kažnjeni prisilnim radom. Može se kazati da su na ovom kotaru, kao i na prethodnom ustaše politički uglavnom razbijeni, i da se ostaci tih banda u malenim grupicama još nalaze samo na području općine Stankovci, ali ubacivanjem naših ljudi unutar njih i vojnim djelovanjem naših straža i ovi se svakodnevno uništavaju. Rezultat ovog rada, ako što je već gore spomenuta, očituje se hvatanju sedmorice "špira" i četvorice koji su se sami predali.

Na kotaru Šibenik nije se nikad osjećala neka jača djelatnost ustaša, tako da ovdje nije ni bilo potrebno poduzimati neke mjere u tom smislu. Ustaše iz sela Radonić, koji su se ogriješili pobjegli su Njemcima, a ostali koji su se kratko vrijeme nalazili u ustašama i nisu se uprljali svojim radom upućeni su u NOV.

Glavni ustaški organizatori čije se djelovanje svodilo na grad Šibenik uspjeli su da se na vrijeme izvuku te je izmedju glavnijih i povjerljivijih uhapšen Roša Krešimir. Premda ovaj nije imao nikakvih službenih zadataka on je bio vrlo agilan u radu, ustaški prvaci poklanjali su mu naročito povjerenje a po svim izgledima imao je neke tajne misije. Njegov rad na polju špijunaže biti će iznesen u djelu gdje se govori o tome. Dočim mala grupa neaktivnih i nepovezanih simpatizera pokušava da se prilagodi novim prilikama.

Isto kao i ustaše razbijali su se i četnici. Djevrsačka, Kistanjska i Skradinska četnička brigada potpuno su razbijene. Pri napadima NOV-e na Djevrske i Smrdelje dobar dio četnika iz ove dvije brigade poginuo je u toku borbe, jedan dio se je predao a nešto malo uspjelo je prebaciti se preko Roškog slapa i Skradina za Kosovo i Knin. Velika većina četnika iz Skradinske brigade takodjer je zarobljena, nešto je i poginulo a samo manji broj je uspio prebaciti se za Kosovo. Od istaknutijih četničkih vodja pohvatani su: Nedović Dragljub koji je bio komandant bataljona i vršio mobilizaciju po selima, Gnjatović Luka koji je bio komandant bataljona radnoga, Dobrota Veselin koji je bio nacionalni povjerenik Skradinske brigade, Dobrota Serdjo koji je bio adjutant komandanta Skradinske brigade, Cvjetan Uroš koji, je bio član četničkog odbora Djvrsačke brigade i jedan od glavnih organizatora.
Osim ovih gore navedenih medju zarobljenim četnicima nalazi se takodjer izvjestan broj manjih četničkih organizatora, kao i istaknutijih četnika i koljača. Mnogi od ovih biti će izvedeni pred sud, a drugi se svakodnevno likvidiraju.

Na Kotaru Vodice nije bilo nekih naročitih četničkih organizatora, ali ipak Kaleb Ante i Olivari Mate, obojica iz Tjesna, koji su bili poznati kao zagriženi pristaše četnika, propagatori fašizma i kočničari mobilizacije, uhvačeni su odmah prvog dana i likvidirani. Ovu kaznu narod je primio sa najvećim oduševljenjem.

Vojno likvidiranje četničkog uporišta na Konjevratima, Kotar Šibenik, imalo je za posljedicu uništavanje jednog velikog djela, jedan dio je zarobljen, a vrlo mali dio uspio je izmaći prema Kosovu. Od organizatora je uhvačen Knežić Djuro /Djuronja/, koji će biti izveden pred proces, a od poznatijih zlotvora Knežić Luka.

Već pred samo oslobodjenje nije se osjećao nikakav rad četnika. Od istaknutijih četničkih organizatora u gradu su ostali Kitarović Nikola, četnički komandant mjesta, i

Gumzej Josip, ranije zamjenik četničkog komandanta za sektor Sj. Dalmacije, a poslije savjetodavac četničke komande Šibenik. Neke istaknutije simpatizere kao Rendić, Djurdjević i Dunkić, razbilo se na taj način što ih se uputilo u operativne jedinice /XIX . Diviziju/, dok se preostali vrlo mali broj potpuno povukao, tješeći se medjusobno, kako je sve ovo privremeno. Naravno, ovaj mali dio preostalih četničkih simpatizera, podvrgnut je našoj stalnoj kontroli.

Nekih pokušaja oživljenja HSS-a bilo je samo na područja grada Šibenika i najbliže okolice. Rad ovog djela reakcije ograničio se na vrlo uski krug pristaša Mačeka, koji su se od vremena na vrijeme sastajali i održavali medjusobne veze. Iz saslušanja Beadera Djilde, poznatog kao "sekretar" Šime Belamarića slijedi da je ovaj posljednji ostao uvijek "dosljedan" Mačekovac i radio prema direktivama primljenih od svoga vodje. Naš rad na razbijanju ovog djela reakcije sastojao se u hapšenju trojice aktivnijih mačekovaca: Štrkalj Drago, koji je bio ranije agilan ustaša, a kasnije se htio izvući prelaskom na liniju politike Mačeka, Beader Djildo održavać veze i nepopraljevi mačekovac, te Gojanović Slavo. za sada se još ne zapaža nikakav rad Mačekovaca, a niti klera, ali se ipak ne gubi iz kontrole.

B/ RAZBIJANJE NEPRIJATELJSKE OBAVJEŠTAJNE MREŽE:

Spremanjem okupatora na evakuaciju našeg Područja jenjala je i njegova špijunaža. Već neko vrijeme pred oslobodjenjem raznih mjesta špijunske su ustanove okupatora kao i one policijske napuštale mjesta. tako je skoro mjesec dana pred oslobodjenjem Šibenika isti napustila grupa Ankoff te ostale policijske ustanove medju kojima i I.C. Poslove grupe Ankoff preuzeo je u posljednje dane bivši tumač kod I.C. Paul Kirchbaum. Nikakav se rad medjutim ni njegov ni bilo čiji nije opažao već neko vrijeme pred oslobodjenjem. Ne samo to nego su u posljednje dane bili pušteni i svi zatvorenici politički. Pred samo oslobodjenje veći je broj onih koji su bili u službi okupatorove špijunaže pobjegao zajedno s ovima. Neki su ipak dopali naših ruku.

U samom gradu od špijuna pali su nam u ruke Roša Krešo, Baranović-Bailo Norma, Piližota Ivica, Olga Prostran, /zadnja trojica već i strijeljana/. Na ostalom dijelu našeg Područja po raznim mjestima uhvaćeni su neki istaknutiji špijuni. Tako je u Vodicama dopao u naše ruke Devčić Mate /strijeljan/, iz Pirovca Jelušić Nikola /strijeljan/ i iz Primoštena Bolanča Jakov /strijeljan/ te Volpi Ivanka /strijeljana/ dok se u zatvoru nalazi još izvjestan broj aktivnih špijuna iz Zablaća, Krapnja, Djevrsaka i Skradina, nad kojima se još uvijek vodi istraga.

C./ STANJE U SAMOM OPUNOMOĆSTVU:

Razriješenjem dužnosti druga Miloja Maguda ovo opunomoćstvo broji tri člana. Od samog formiranja pa do danas ovom opunomoćstvu falio je planski rad i raspodjela rada izmedju pojedinih članova. Obično se dešavalo da je svaki radio u svim poljima, rješavao sve zadatke, a malo koje rješio do kraja. Jedna velika poteškoća za čitavo opunomoćstvo je pomanjkanje islednika. Dešavalo se, a to je još uvijek slučaj, da se u tom smislu angažovalo čitavo opunomoćstvo i sve to nebi se uspjelo riješiti pitanje uhapšenika, dok sa druge strane morao se zanemariti teren i rad na mreži povjerenika, što je za nas kudikamo važnije i preče od onog prvoga. Još uvijek raspodjela rada ne postoji, a isto tako još nije uvedena raspodjela i specijalizacija po materijama. Povjereniku za grad, koji je dosada potpadao pod prvu sekciju, dat je zadatak kao i ostalim povjerenicima po Kotarevima. Najviše posla i brige, kako u gradu tako i na svom ostalom

terenu, zadaje uspostavljanje mreže povjerenika. Mnogi od drugova još ne shvaćaju ili pak nisu upoznati sa važnošću OZNE, a oni koji su voljni da rade po OZNI često su toliko prezauzeti poslom kojega vrše u dotičnoj ustanovi da ne zadovoljavaju u radu za nas, tj. mnogi od naših povjerenika težište svoga rada nisu prebacili na rad po OZNI.

D./ STANJE U JNOF-U:

Na čitavom području dovoljno se ne osjeća rad NOF-a i njegovo političko rukovodstvo. Dobiva se utisak da politički više djeluju NOO-i nego sama FRONTA. Doista ona saziva zborove i konferencije, ali malo učestvuje u riješavanju općih problema, tako da izgleda da je ona stvorena više radi forme nego radi neke stvarne potrebe. Koliko na selu tako i u gradu nisu tako česte konferencije JNOF-a i ne raspravljaju se na njima pitanja koja tište ogromnu masu naroda.

E./ STANJE U NOO-ima:

Seoski NOOdbori bili su već prije oslobodjenja čitavog kotara Kistanje već formirani i djelovali su u svome cilju. U nekim selima Skradinske opštine nije se moglo ranije formirati NOO iz razloga što su bila pod stalnom i velikom kontrolom četnika, dok poslije oslobodjenja i tamo su formirani NOO, tako da danas na čitavom kotaru Kistanje u svima selima su postavljeni NOO. Opštinski NOOdbori bili su već od pada Italije formirani i stalno su djelovali. Kotarski NOOOdbor je takodjer odavna formiran dok sada u posljednje vrijeme upotpunjavaju se razni odjeli. Primjećuje se kod mnogih odbora da još ne shvaćaju svoje dužnosti onako kako treba da budu. Često puta se prave manji ispadi bez razloga koji dosta štetno djeluju politički na narod. Na svaki način NOO treba postići više kontrole i pomoći u radu.

Na Kotaru vodice NOO-i postoje po svim selima. Dok oni na općini Vodice i Tisno uglavnom zadovoljavaju i narod ih smatra narodnom vlašću, to nije slučaj na općini Stankovci. U nekim selima ove općine ustaški pokret je zahvatio korjena tako da se to opažalo i kod samih odbora. Ovim odborima manjkala je čvrstina i svijest te se dobijao utisak da su se odbori prilagodili ustaškoj sredini. Prilikom sprovadjanja mobilizacije, kao i drugih akcija, još uvjek se opaža da odbornici protežiraju svoju rodbinu i poznanike, što naravno potkopava ugled Narodno Oslobodilačkim odborima. To naročito važi za sela Lišane, Bulić, Vukšić, Ladjevci, Čista Velika i Bila Vlaka.

Na Kotaru Šibenik NOO-i već prije samog oslobodjenja postojali su po svim selima. Doduše, neki od njih bili su mladi i nedorasli zadacima, koji su se svakodnevno pred njih postavljali, ali ipak svi su bili odani NOP-u i kod naroda uživali dobar ugled. Neko naročito snalaženje odbora ovog Kotara pri oslobodjenju i poslije oslobodjenja nije bilo ni potrebno pošto je ovaj Kotar bio već davno gotovo sav slobodan i nalazio se pod neprekidnom kontrolom naših ustanova.

Seljenjem ustanova u grad znatno se smanjila kontrola nad terenom i kretanjem lica. Upravni odjeli još ni danas ne vode dovoljno kontrole prilikom izdavanja propusnica. Dešava se da pojedina lica dižu propusnicu na tudje ime i potom se presele u drugi kraj nebi li na taj način izmakli hapšenju. Da bi se tom stalo na kraj potrebno je da u najkraće vrijeme upravni odjeli izdaju legitimacije i da se samo uz njih izdaju propusnice. Ovo važi kako za gradski tako i općinske odbore.

Problem ishrane pučanstva je danas najteže pitanje. gospodarski odjel Okr. NOO-a, kao i ostalih NOO-a, u tome se prilično slabo snalazi. Još ni danas nije oživljena

nikakva razmjena robe. Nabavna poduzeća nisu još proradila. Na organizovanju ribolova još se ništa nije poduzelo, premda postoje uvjeti da ova vrst privrede oživi.

F./ STANJE U BRIGADI NARODNE OBRANE:

Jedinice Brigade Narodne Obrane stigle su na ovo Područje tek pred samo oslobodjenje Šibenika, ali uza sve to postojala je najtješnja suradnja izmedju njih i ovog opunomoćstva. Mora se naglasiti da su se jedinice Narodne Obrane prilikom ulaska u grad prilično snašle i bile velika podrška upravnom aparatu. Premda su se pred njih postavljani mnogi zadaci oni gotovo uvijek odoljevali zadovoljavali. Sada, kad su jedinice ovog bataljona preuzele pet blokova, osiguranje električne centrale, transformatorske stanice i tvornice Lozovac izišlo je da oni nisu više u stanju da izvrše zadatke koje ovo opunomoćstvo pred njih postavlja. Dešava se više puta da u centru čete nema na raspolaganju ni jednog vojnika, tako da se nemogu vršiti predvidjena hapšenja, odnosno sprovodjenje presude protivu narodnih neprijatelja. isto tako se zbog pomanjkanja vojske Narodne Obrane ne može kontrolirati u dovoljnoj mjeri i poduzimati hitne intervencije kad to zatraže terenske prilike. Pomanjkanje vojske narodne Obrane imalo je za posljedicu da se nije mogao formirati vod za kontrolu i legitimisanje Engleza, a još manje vod pri kontrolnom odsjeku. Ovoj poteškoći se za sada doskočilo time da jedan vod I. Dalmatinske proleterske brigade vrši ovu funkciju. Jedan veliki nedostatak za četu NObrane je pomanjkanje u vozilima.

Inače u svom radu Jedinice Brigade Narodne Obrane pokazale su se dorasle situaciji, disciplinovane i vrlo dobre u svom ophodjenju sa narodom.

IV.

A./ REORGANIZACIJA OPUNOMOĆSTVA.

Oslobodjenjem čitavog Područja nameće se kao nužna potreba reorganizacije rada, a donekle i mreže povjerenika. Dosadašnja praksa pokazala je da opunomoćstvo bez člana Okr. Komiteta K.P.H. Šibenik teško djeluje na samom terenu, koliko prilikom angažovanja partijaca za rad po OZNI, toliko i prilikom dodjeljivanja rasporeda našim povjerenicima po raznim ustanovama, radi kamuflaže. Naime, više puta se desilo prilikom rasporedjivanja povjerenika da se moralo obraćati raznim forumima radi davanja rasporeda tim drugovima, što je u najviše slučajeva te drugove kompromitovalo kao naše. Da bise sve ovo izbjeglo trebalo bi da se ovom opunomoćstvu dodjeli jedan drug iz Okružnog Komiteta, pa smo mišljenja da bi toj dužnosti mogao odgovarati drug Bučević Vinko, član Okr. kom. Razumje se da bi taj drug bio ujedno i opunomoćenik OZNE ovog Područja.

Premda prilike traže da se već sada ovo opunomoćstvo ojača sa bar dva člana, a sa druge strane da se unutar opunomoćstva izvrši raspodjela rada i specijalizacija po materijama, na tome se još nije poduzelo ništa. Razloga je tome više, ali medju jačima su prvo što je, radi pomanjkanja islednika, čitavo opunomoćstvo zabavljeno pitanjem hapšenika i zarobljenih ustaša i četnika.

Oslobodjenjem centara, koji su dosad bili pod neprijateljskom okupacijom dogodilo se da su svi povjerenici I. Sekcije potpali pod nadležnost ovog opunomoćstva i da se njihova dosadašnja obavještajna služba mora pretvoriti u kontraobavještajnu, a time i izvršiti raspodjela rada po materijama u opunomoćstvu. Pita se da li će rad po kontraobavještajnoj službi potpasti pod opunomoćstvo ili će i dalje ostati pod I. Sekcijom. U svakom slučaju, drugarica Zaga ostaje i dalje najpogodnije lice za tja posao.

B./ CENZURA.

Da bi se spriječila prepiska neprijatelja, skoro na svim poštama postavljeni su naši povjerenici, koji su ili sami cenzori pošte ili za cenzore imaju svoje povjerenike, tako da ne može proći ni jedno pismo a da ne bude podvrgnuto našoj kontroli. Do sada nije bilo slučaja da je naša cenzura naišla na koje pismo sumljivog sadržaja. Pisma koja su pisana na stranim jezicima budu donesena kod nas gdje ih mi uz prisustvo naše prevadjamo.

C./ KONTROLNI ODSJECI PO LUČKIM PRISTANIŠTIMA.

Na ovom polju još nije poduzeto gotovo ništa. Doduše ovo opunomoćstvo ima u vidu jednog povjerenika za to, ali se pristupanju formiranja odsjeka ne može priči dok Brigada Narodne Obrane ne stavi na raspolaganje potrebiti broj vojnika.

D./ UREDI ZA VEZU SA SAVEZNICIMA.

Ured za vezu sa saveznicima već je formiran i sastoji se od jednog povjerljivog i vještog druga, tumača i jednog činovnika. Prostorije su namještene u blizini same obale, a unutar njih i mjenjačnica. Medjutim, radi pomanjkanja vojske Narodne Obrane nije se mogao formirati vod za kontrolisanje i legitimisanje istih, već je tu funkciju preuzeo jedan vod I. Dalm. Prol. Brigade.

E./ ZATVOR.

Odmah pri ulasku u Šibenik u bivšim prostorijama sudskih zatvora bio je smješten zatvor i formirana uprava zatvora. Straža je sačinjena od povjerljivih drugova i drugim djelom od vojnika Narodne Obrane. Iz dosadašnje prakse nameće se pitanje odvajanja uhapšenika OZNE i formiranje uprave za to odjeljenje kao nužna potreba. Seljenjem civilne bolnice u njene nekadašnje prostorije, to pitanje će se praktički lako riješiti.

Sama ishrana zatvora prilično je loša, ali obzirom na to da svi ponešto primaju od svojih kuća to pitanje se ublažuje.

Broj uhapšenika, koji su dosad prošli kroz zatvor, kao i sam naš rad na tom polju najbolje se može viditi iz priloženog spiska uhapšenika.

F./ LOGOR.

Kao i zatvor u samom početku bio je formiran i logor. Kao najpogodnije mjesto za smještanje istoga našao se položaj na Jurisima, koji je imao potrebiti broj prostorija i ostali logorski uredjaj. Osim zarobljenika, u istom logoru postoji odjelenje kažnjenih na prisilne radove.

Logor ima svoju komandu sa komandantom i komesarom, a straža koja osigurana logor potčinjena je njihovoj komandi.

Najveći broj zarobljenika upotrebljava se za radove porušenih mostova kod Vrpoljca i Dabra, tako da i ovi borave stalno izvan logora.

Ekonomsko stanje logora je loše. Zarobljenici dobivaju po 300 grama kruha i 300 grama ostale hrane, i to ponajviše u samom kupusu.

Rad na sredjivanju zarobljenika prikazan je u prilogu "Spisak zarobljenika".

V.

A./ ZAROBLJENI MATERIJAL OKUPATORA:

Par dana pred samo oslobodjenje uspjelo je preko Egora Kontića dobiti nekoliko stvari iz arhive grupe Ankoff. Te su tri prijave podnesene od Roša Kreše, te prijave

Prostran popa Steve proti čitave porodice popa Milana Macure. Nikakve druge arhive nismo uspjeli naći.

B./ ZAROBLJENI MATERIJAL 1 USTAŠA.

U policiji nadjeno je nešto akata bez ikakove stvarne vrijednosti. isti se odnosi većinom na intervencije za zatvorenike ili pak se tiču personala.

C./ ZAROBLJENI MATERIJAL TALIJANA.

U zgradi policije nadjeno je dosta takvog materijala. Pregledom istoga moglo se je ustanoviti da će isti najviše biti od koristi Komisiji za ispitivanje ratnih zločina jer se u istima najbolje vidi koje su sve jedinice vršile paleže i ubijanja. Nama nikakovih naročitih koristi nemože donijeti.

Druge arhive ništa nije nadjeno.

V[I.] SAVEZNICI

A. Nekoliko Engleskih brodova za čišćenje mina ušlo je u Šibensku luku tek dana 19 t.m. i ostali su do dana današnjeg. /7 brodova/ Svrha bi njihova dolaska bila vadjenje mina oko Šibenika i u samoj luci.

B. Vrlo mali broj mornara je izišao na kopno. Nikakav naročiti kontakt nije uspostavljen izmedju njih i naroda. Narod ih prima sasma hladno i ne pokazuje nikakova oduševljenja njihovim dolaskom.

C. Izmedju komandanta njihovih brodova i jednog našeg prestavnika održan je sastanak na kojem je uredjeno njihovo izlaženje na kopno kao i sve s time u vezi. Obraćaju se u svemu preko ureda za vezu.

D. U pogledu njihove obavještajne službe do sada nismo bili u stanju ništa primjetiti. U gradu se neko vrijeme nalazi neki podoficiri koji se pokatkada vidja na šetnji sa nekim našim civilima kao Medini i Pavičić te Dumić. Dok su prvi i treći četnički simpatizeri dotle je drugi mašinista i naš dobar simpatizer. Dumić je u vezi sa njegovim ranijim radom uhapšen dok će Medini biti upućen u vojsku. Nastojaćemo saznati preko Pavičića kakve su razgovore i na kojem jeziku vodili. Treba naglasiti da je spomenuti vojnik ostatak misije koja je ovdje bila nekoliko dana.

VII.

KRITIČKI OSVRT I ZAPAŽANJE NA DOSADAŠNJI RAD

Mora se priznati da ovo opunomoćstvo nije zadovoljavalo u svim zadacima koji su se pred njim postavljali. Razloga je tome više: samo opunomoćstvo je prije svega mlado i datira od 20 septembra t.g. Uspostavljanje mreže išlo je veoma sporo, a postoji još jedan općinski odbor koji nema povjerenika, kao i svi područni odbori ove općine. Tražilo se da se mreža mora uspostaviti brzo i da pri tome mora biti dobra. Medjutim stvoriti u isti mah oboje bilo je nemoguće. Velike se muke bile prilikom uspostavljanja mreže, jer mnogi partijci i pri tom članovi Kotarskih ili općinskih komiteta nisu bili upoznati sa važnošću i značajem OZNE; naime, u najviše slučajeva smatralo se da je OZNA nastavak nekadašnjeg ROCA. Jedan veliki nedostatak je da se moralo na neke odgovornije položaje moralo postaviti nepartijce za povjerenike. Ne radi se naime o povjerljivosti, jer su takovi drugovi uživali opće povjerenje, ali oni kao takovi nisu mogli imati onog pregleda nad terenom i poznavanja ljudi, odnosno partijaca, kojeg bi imao

jedan partijac ili član nekog partijskog foruma. Sa druge strane, ovakovi povjerenici nisu mogli da vrše dovoljan utjecaj na drugove i da se slobodno kreću po terenu onako kako bi to mogli odgovorniji partijci. Često se dogadjalo da su naši povjerenici bili kritikovani i kažnjavani radi svoje mlitavosti u radu, /što je potpuno opravdana stvar kad znamo da je težište njihova rada bilo po OZNI/, a oni su morali pri tom ostati potpuno mirni da se nebi kompromitovali. Dakle, stanje stvari u opunomoćstvu imalo je odraza na čitavu mrežu. Praksa je pokazala da opunomoćstvo bez člana Okr. Komiteta Partije teško funkcionira, jer se nema pregleda nad partijcima i zbog toga ne može partijska organizacija dovoljno iskoristiti, a osim toga se ne može djelovati na licu mjesta u pogledu rasporedjivanja povjerenika po ustanovama.

Nikako se nemože kazati da drugovi iz opunomoćstva nisu pokazali volje u radu. Radilo se mnogo, ali se mora priznati da taj rad nije ipak bio onoliko plodonosan koliko bi morao obzirom na uloženi trud. Prije svega dva pomoćnika i sam zamjenik mladi su partijci, pa prirodno da nisu u rad mogli unijeti onoliko partijskog duha i poleta koliko to mogu stari prokušani i izgradjeni drugovi. Naročito je za pokuditi, da se od formiranja opunomoćstva pa do danas održao samo jedan partijski sastanak. Prezauzetost drugim važnim poslovima može samo djelomično da opravda. Rijetki radni sastanci, a još rijedji partijski, imali su za posljedicu pomanjkanje plana u radu i raspodjelu rada unutar opunomoćstva.

Sve do nedavno u centru opunomoćstva vladala je jedna nezdrava pojava koja je zapravo bila nasljedstvo ROCA, a to je familjarnost. Istina bilo je krivnje i od strane Okr. Komiteta, koji nam je stavljao na raspolaganje takve drugove koji nisu nikako smjeli raditi kod nas. Zahvaljujći našim mjerama, danas je pojava potpuno uklonjena, tako da je centru ostalo samo tri kurira, dok se svi ostali zadaci vrše preko vojske Narodne Obrane.

Jedno se ipak može kazati da ovo opunomoćstvo već sa sadašnjim sastavom obećaje i ima uslova da će se razviti i odgovoriti novim zadacima.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Opunomoćenik OZNE,

Kopija, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 44, 11.65.1., 30/86

261.

27. studenog 1944.

Opunomoćstvo OZN-e kninskog područja izvješćuje OZN-u za oblast VIII. korpusa NOVJ o stanju na njihovom području u vrijeme i neposredno nakon "oslobođenja"

Opunomoćstvo OZN-e
Kninskog Područja
Br. ...[787]24/44.-
27. novembra 1944. g.

OZN-i za oblast VIII Korpusa
OZN-e za Hrvatsku

KRATAK PRIKAZ VOJNO-POLITIČKE SITUACIJE NA TERENU

I.a/. Okupatorske snage nisu se mogle saznati u kolikom su broju iz razloga što je među njima bilo stalno previranje usljed oslobođenja od naših snaga Sinja i Šibenika.

Pred svoje povlačenje iz Drniša, Njemci su ostavili ostupnicu prema brdu Moseću gdje su pretrpjeli poraz u snažnom naletu naših jedinica prema Drnišu.

Njemci su pred svoj odlazak minirali sve rudnike u kotaru Drniš, javne mlinice i ceste, te od svega toga uspjeli su u svom paničnom bjegu da dignu u zrak kolni most na Čikoli. Okupator pred narodom je svoje povlačenje motivirao da se povlače po planu, a sobom je povukao ustaško-četničke zločince.

Pred povlačenje okupatora iz Drniša nisu se zapazili nikakove parole, kojima se okupator ranije služio.

Brojno, stanje ustaša nije nam bilo poznato iz razloga što su se baš tih dana povukle sve ustaše iz Šibenika i Sinja, koji su se koncentrisali u Drnišu i krenuli prema Kninu zajedno sa okupatorom.

Kod ustaša se primjetilo naročiti strah i panika, što je najbolji dokazi da su pojedini zlikovci i ostali dočekavši NOV i sami se prijavili našim vlastima.

Ustaše nisu imali političkih parola pred odlazak, jer ih je iznenadilo naglo povlačenje i Šibenika i Sinja, pa su uspjeli samo zlikovci da, proture parole "s okupatorom do zadnjega" na osnovu koje parole su uspjeli da povuku sa sobom veći broj silom mobilisanih ustaša. Bacili su također parole o novom tajnom njemačkom oružju "F 1 i F 2" koje su parole i od rani je bacali.

Četnici su se na poziv Đujića još prije povlačenja iz Drniša okupatora povukli se i koncentrisali na poziv popa Đujića u Kosovo, gdje su imali dobiti raspored za daljne

[787] Nečitko.

operacije, kao i to, da su imali namjeru da se probiju prema Šibeniku i da se spoje sa Saveznicima.

Oni su namjeravali braniti Šibenik sve dotlen, dok im stignu brodovi, koji bi ih povukli u Italiju.

I četnike je iznenadio naš nagli prodor u samo Kosovo i isti su se povukli u sela sjeverno od Knina.

Četnici se služe uvjek istim starim parolama.

Klika Mačeka u danima oslobođenja Drniša nije se osjetila.

b/. Na samom terenu pred oslobođenje imali smo slabu mrežu, skoro nikakvu, tako da nismo mogli izvršiti plan onako kako se pred nas postavilo. Naš plan je bio stvoren tako, da 2 druga od Opunomoćstva uđu u Drniš, da izvršu hapšenja, da odmah pristupe likvidaciji istih, da se blokira Drniš i zapečate sve državne zgrade u kojima je bila neprijateljske arhiva uz pomoć operativnih jedinica, jer nismo računali na bataljon N.O., osigurati sve rudnike i druge javne ustanove, uspostaviti sabirni logor, preuzeti zatvor, zabraniti kretanje građanstvu i zabranu motornih vozila i sav ostali saobraćaj za prva 3 dana.

II. a/. Nakon oslobođenja kotara Drniš narod je bio strahovito uplašen misleći da će naša vojska izvršiti ubijanja, pljačku itd. Drukčije stanje nije se moglo ni očekivati, jer ovi krajevi su bili ugroženi trogodišnjom neprijateljskom propagandom. Većina naroda u samom Drnišu posakrivale se po kućama i bunkerima, dok iz okolnih sela su bježali u brda.

Stabiliziranjem prilika već u prvim danima počeo je narod sa divljenjem da govori o snazi naše vojske. Nevjerovatno ih začudilo naoružanje a naročito tenkovi kao i motorizacija, tako da je narod počeo govoriti "mi nismo znali za ovakovu snagu partizana, nego smo mislili da ste šumari". No i pored ovoga narod negleda sa simpatijama na naš Pokret i vojsku. Još je uplašen, jer je neprijatelj ubacio parolu "ovo je samo taktika partizana za prve dane poslije čega će uslijediti masovno hapšenje, ubijanje i pljačka". Dalje govore "ovakovim su se načinom služile i ustaše 1941, pa će sada i partizani". Ovako mišljenje imaju i Srbi i Hrvati. Uplašenost još više vlada poslije javnog streljanja, jer vlada psihoza, da će biti daljnjeg steljanja. Narod u većini vjeruje na povratak Njemaca i njegovih slugu. Vlada uvjerenje, da se Knin nemože zauzeti. Ovu psihozu u narodu je pospješilo Okupatorsko bacanje topovskih granata iz Knina u Drniš. Narod koji je prvih dana pobjegao u šume počeo se djelomično vraćati svojim kućama.

b/. Nakon oslobađanja Drniša i okolice jedan član Opunomoćstva našao se odmah u Drnišu, koji je stupio odmah u vezu sa bataljonom N.O. blokirao mjesto, osigurao rudnike, zapečatio javne zgrade i postavio stražu na državnim ustanovama, zapečatio dućane onih lica, koja su imala biti proglašena narodnim neprijateljima, zabranio kretanje građanstvu do određenog sata, izvršio hapšenja, osnovao sabirni logor, preuzeo zatvor i zabranio točenje alkoholnih pića. Dolaskom ostalih drugova Opunomoćstva u Drniš uspostavili smo odmah Centar i raspodjelili dužnosti rada. Pristupilo se daljnjem hapšenju, saslušavanju pojedinaca, učvršćenju logora, saslušavanje svih ratnih zarobljenika, predavanje zločinaca Sudu, predavanje dučana Narodnim Vlastima, postepeno predavanje javnih i državnih zgrada prije nego smo izvršili pretres istih i zapljenu političke arhive. Prekinuli smo opsadno stanje nakon 3 dana. Otpočelo se upučivanjem patrola bataljona N.O. u obližnja sela kao i hvatanju razbijenih grupica četnika i ustaša.

U samim prvim danima Opunomoćstvo se nije snašlo, radi toga što nije bilo nikakove ustanove, tako da je samo Opunomoćstvo moralo da vrši do dolaska istih sav njihov rad. Na ovaj način se mnogo otežalo Opunomoćstvu izvršavanje njegovih zadataka. S druge strane rad je bio otežan, što nismo imali nikakove mreže na ovom Kotaru. Mnogo nam je otežavalo i kočilo pravilan rad što nismo imali islednika, tako da je sav rad oko isleđivanja morali vršiti članovi Opunomoćstva. U samom Drnišu i okolici hapsio je svak na svoju ruku. Operativne jedinice hvatali su i dovažali ratne zarobljenike u sabirni logor i predavale nama bez ikakovih podataka.

Naše je mišljenje, da bi pri oslobađanju gradova morali da uđu pored Opunomoćstva delegirani članovi Okružnog N.O., Komande mesta, Komande Područja, kako bi se izvršili pravilnije zadaci.

c/. Odnos vojske prama Narodu je bio dobar osim iznimno nekoliko slučajeva, gdje je vojska oduzuima privatnim licima satove i penkale. Ovo iznašamo po prijavi lica koja su sama došla da nam prijave, ali nismo mogli ustanoviti tačno kojoj su jedinici pripadali jedino što znamo da su vojnici iz XXVI Divizije. Dolazile su nam prijave da vojska oduzima sama hranu u manjim količinama što mi zbog preopterečenosti nismo mogli doznati na vrijeme ili spriječiti. Narodu su uzimani po XXVI Diviziji konji i prikazano im je da se oduzimaju privremeno zbog opravke mosta na Čikoli što se zaista poslije opravka mosta pristupilo posebnom vračanju konja Narodu.

Na sektoru sjeverne Bukovice gdje operiše XIX Divizija III. bataljona V. udarne Brigade nakon svog povlačenja u selo Mokro polje došao je u zaselak Rašetić, Popovići, Babići, Vejnovića vlaka, te su seljacima silom oduzimali hranu i vino. Stanovništvo ovih sela se povuklo usljed artilerijske vatre, tako da se vojska nastanila u prazne kuće gdje su našli ostavljeno od naroda hranu i vino. Pored hrane koju su oduzeli popili su i prolili 7 hl. vina. Dalje su provaljivali vrata cjepali ih i ložili vatru. U ovome je najviše sudjelovala I. četa III. bataljona V. udar. brigade i I. mitr. četa. Posjedujemo točan popis što je kome napravljeno.

U selu Očestovu I. Bat V. udarne brigade jedan novomobilisani borac i jedan partizanka Kata oduzeli su seljaku Vukojević Stevi 3270 Kn. i 26 Lira, nož, upaljač, i 130 lit. vina, htjeli ga streljati govoreći mu da je bandit.

U selu Radučiću u kući jednog našeg simpatizera oduzeli su neke sitne stvari, u kući na patosu ložili vatru i vršili nuždu po kućama.

Bilo je više slučajeva u selu gdje su partizani iz ove divizije dolazili noću, lupali na vrata i tražili vina od seljaka, što je na Narod sve skupa ostavilo vrlo loš utisak, tim više što su baš ova sela od prvog dana uz naš Pokret i što su dali dosta sinova u NOV.

Štab III. bataljona Knin. Part. odreda upadom u Vrbnik streljao je 7 četnika koje su bili zarobili, oduzimali im stvari i zadržavali za sebe i oduzimali blago našim simpatizerima na svoju ruku, što je na Narod ostavilo lošu sliku, a naročito na četnike koji su namjeravali da pređu na stranu NOV postali su Komandant i Komesar ovog bataljona strah i trepet.

Vojnici iz XI brigade XXVI Divizije svojim upadom u Kosovo zapalili su nađenu Srpsku zastavu. Na zastavi su bila utisnuta slova C.C.C.C. što je na Narod vrlo nepovoljno djelovalo. Vjerojatno da se ovo odrazilo i na sam Drniš, jer Srbi Drniša nisu htjeli da izvjese Srpsku zastavu prigodom ulaska naše vojske u Drniš, a bilo je slučajeva da su Srbi izvješavali i Hrvatsku zastavu.

Vojno pozadinske vlasti:

Prije mjesec dana od ulaska u Drniš na jednoj skupnoj konferenciji postavljen je plan prigodom ulaska u gradove i raspodjelenja tačno dužnosti i kompetencije. Međutim nakon ulaska u sam Drniš plan nikako nije i ispunjen, jer je u Drniš došla sama Komanda mjesta Drniš čiji je kadar vrlo slab i neiskusan, tako da su se izgubili pred zadacima koji su pred njima stali i nisu ih izvršili. Tek kasnije kada su došli djelovi Komande područja počeo se rad centralizovati.

Jedno se zapazilo da je nastala trka tko će više materijala prigrabiti, tako da uopće nije došlo do kordinacije između vojno pozadinskih vlasti i N.O.O.Komandant područja je rekao, ja sam to namjerno učinio, da vidim kako će se snaći.

N.O.O-i:

Okružni N.O.O. nije se snašao na terenu iz razloga što je u prvim danima poslao samo 2 člana Okružnog odbora koji su trčkarali po Drnišu, a najmanje se bavili aktualnim stvarima u preuzimanju vlasti. Kotarski N.O.O, Drniš nije mogao da zadovolji usljed svog neiskustva i usljed toga. što nije dobiva pomoć od strane Okružnog N.O.O. Inače njegov odnos prema Narodu nije se mogao zapaziti, jer kao vlast nije došao do izražaja. U nekim mjestima su postali N.O.O. koji su bili neprijateljski raspoloženi prema N.O.B. tako da je narod negodovao, da se u Odbor postavljaju ljudi koji su do jučer neprijateljski bili raspoloženi prema N.O.P. Mi smo Odboru na to ukazali, tako da su oni ove odbore rasformirali. Odbori koji su se nalazili na terenu prije oslobađanja nisu se snašli, jer su bili prepušteni sami sebi, a s druge strane radili su samo toliko, kako bi vojsku smjestili, a najmanje su imali kontakta sa Narodom.

III. a/. Stanje po oslobodjenju:

Držanjem svečenstva nije se moglo ništa naročita zapaziti zbog toga što je jedan dio pobjegao, a oni koji su ostali zbili su se u manastir Visovac i ne dolaze da izražaja.

Po razbijanju ustaško četničke reakcije osjetilo se na taj način što se prvih dana nakon oslobođenja počeli održavati zborovi po svim selima. Održan je jedan masovni zbor kojemu je prisustvovalo oko 4.500 ljudi. Narod je došao sa nacionalnim zastavama i pažljivo slušao izlaganje govornika ali se nije moglo zapaziti neko naročito oduševljenje.

Naša štampa već dolazi u sela. Srpske mase se interesuju za "Politiku" i "Srpsku riječ", koje u vrlo malom broju dolaze.

U masama vlada potištenost radi streljanja, jer jedni govoru da su oni nevini, a drugi se boje, da ne bi došli i oni na red. Čuje se i to da su u većini postreljani Hrvati kao i to da su Srbi došli da sude. Ovo se na zborovima. ukaziva.

Na održanom zboru u Krićkama član Okr. odbora Ivan Vrekalo i presjednik JNOF Martin Sučić nisu pravilno prikazali pitanje Kralja, tako da su mase negodovale i još za vrijeme samog zbra počeli se razilaziti i govore "pa tačno je ono što su govorili četnici, da su partizani komunisti".

Ovih dana u samom Drnišu iskrsle su parole "ŽAP". Kod srpskih masa bačena je parola da će se četnici vratiti u jačini od 5000 boraca. Sličan je slučaj i kod ustaško nastrojenih. No i pored ovoga narod se pomalo privikava, što se opaža u davanju blaga i hrane.

Prilažem vam govor Momčila Đujića kojega je održao u Kninskom polju.

U Moseću se pojavio jedan odred od oko 120 ustaša prema kome mi još ništa nismo poduzeli jer se JNOF nalazi s njima u pregovorima.

Pojavili su se na nekim mjestima manje grupice koje se sakrivaju ali do sada još ništa nisu poduzeli prema NOB. Slali smo naše patrole, ali nije bilo uspjeha. Sada smo poduzeli druge korake.

c/.Tehničke poteškoće su u Opunomoćstvu što nemamo tehnički sposobne kancelarijske sile, te što nemamo islednika pa su prisiljeni članovi Opunomoćstva da vrše administrativne poslove što koči rad i izvršenje postavljenih zadataka. Smješteni smo u jednu zgradu koja nam ne odgovara zbog malo prostorija. Imamo svoju kuhinju i kurire, radiotelegrafiste.

Stanje u JNOF:

Stanje u JNOF nije još pregledno jer nemamo, uspostavljene svoje mreže. Možemo navesti jedino slučaj presjednika JNOF Martina Sučića koji se upliće u riješavanje poslova OZNE na taj način što ide po raznim ustanovama i komandama te otvoreno priča kako je OZNA likvidirala neke ustaše u Promini i da će postaviti za to pitanje kod viših foruma. Inače

Stanje u N.O.O.:

Naša mreža nalazi se u reorganizaciji. Po dosadašnjim podacima ustanovili smo da mjesni i općinski N.O.O. ne odgovaraju jer se ne osjećaju kao narodne Vlasti. Bilo je dosta nepravilnosti kod N.O.O. koje smo mi na vrijeme ukazali.

Naročitih zapažanja kao djelovanja reakcije u Odborima nismo zapazili.

Stanje u vojsci N.O.

Svi zadaci koji su postavljeni do sada pred Štab bataljona N.O. izvršeni su dobro jedino to što im je jedan pobjegao sa streljanja.

Narodna milicija:

Narodna milicija još ne djeluje na ovom kotaru i ako za to postoji mogučnosti. Upravni odio mobilisao je neke nove ljude koji u nikakvom slućaju nemogu zadovoljiti na položaju narodne milicije. Za sada imaju oko 20 stalnih stražara koji u glavnom vršu kurirsku službu i stražu kod gradskog i Okružnog odbora.

IV. Nove organizacione forme:

Po upustvima koje je dobio drug Ilija. izvršena je reorganizacija i raspodjela dužnosti u Opunomoćstvu na slijedeći način:

Organizactono Ilija Grubić, Terenska mreža Slavko Kušpilić, Mreža u N.O.O Rade Ivaz, Mreža u JNOF Srećko Jaramaz. I. sekcije Mitar Zelembaba koji je sad član Opunomoćstva, Sekretar Josip Brakus, kartoteka Dušanka Jelić. U idučem izvještaju dačemo opširnu sliku i kritički osvrt na kadrove kao i grafikon mreže.

b./ Dok smo bili u Erveniku imali smo povjerenika pošte i vršili cenzuru dok u Drnišu još nemamo.

Zatvor:

Zatvor se nalazi u zgradi bivšeg suda. Postavljen je upravnik zatvora i komesar sa 2 ključara te kuhinja za zatvorenike. U zatvoru se nalazi još 13 lica sa kojima još nije riješeno.

Kod nas se nalazi neprijateljska arhiva iz Općine, Kotara i Županije arhiva odelenja njem. 1C, žandarm. stanice Drniš, ustaškog prijekog suda, čet. arhiva Žitnić i Miočić. Do sada smo pregledali u glavnom 1c njem. i žandarmerijsku, dok ostale još nismo pregledali.

VI. Ništa.

VII. U dosadašnjem našem radu zapazili smo slijedeće nedostatke.

I. Da nismo shvatili u suštini značaj OZNE što se odrazilo na našu mrežu kao i nesnalažljivost na samom terenu.
II. Što nismo odmah pristupili likvidiranju prvih dana lica, već smo se sporazumjevali sa štabom Divizije JNOF i NOO.
III. Što se dobilo utisak, da nismo u stvari organi OZNE već kao policijski aparat.
IV. Što prvim ulaskom u Drniš nismo posvetili pažnju mreži terena ni samog grada jer smo se isključivo bavili pitanjem zatvorenika.
96379, 62642, 32436, 55434, 33635, 78537, 65491, 05452, 42686, 37953, 92717, 46290, 20201, 81263, 16129, 96939, 48243, 45191, 72821, 32244, 63363, 33379, 53168, 61296, 59622, 46294, 51633, 64235, 92795, 38863, 54435, 73023, 28375, 61663, 54764, 61384, 71483, 35117, 17564, 85480, 74294, 36354, 18632, 70000,

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[788] Opunomoćenik OZN-e:
...[789] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 45., 11.70.4,30/88

262.

Prosinac 1944.

Opće vojno-organizacijsko izvješće o situaciji na širem šibenskom području

---

O P Ć I V O J N O - O R G A N I Z A C I O N I
I Z V J E Š T A J
I. VOJNO-POLITIČKA I EKONOMSKA SITUACIJA
a/ Vojno politička situacija

Uslovljeno općim strateškim položajem na Balkanu njemački okupator napuštao je koncem prošlog mjeseca primorske garnizone a 3/XI i sam grad Šibenik. Povlačenje na našem području nadao se izvršiti planski ali u nametnutoj bitci na cesti Šibenik-Drniš pretrpio je ogromne gubitke, uništeni i zarobljeni su svi zaštitnički djelovi kao i čitava komora. Naše operativne jedinice našle su se poslijed brzog oslobodjenja Drniša pred sam Knin, a upotpunjenje oslobodjenja palo je u dio pozadinskim vlastima.

[788] Okrugli pečat: Opunomoćstvo OZNE kninskog područja za oblast VIII korpusa NOVJ (u sredini zvijezda petokraka).
[789] Potpis nečitak.

Videći bescilnost svog daljnjeg povlačenja mnogi neprijateljski elemebti zaostaše, jedni da bi se pokorili našoj vlasti a drugi da djeluju na gerilski način uzaludno očekujući iluzornu pomoć od saveznika svojih pa dapače i naših. Kažnjavanju jednih i drugih pristupilo se odmah. Pošto se rodoljubivom Šibeniku i okolici teško mogao skriti protunarodni rad bilo kakve forme, pohapšeni su bez po muke svi izdajnici naroda koji su pokazivali naivna i pokajnička lica. Nekoliko teških i najtežih kazni bilo je dovoljno da Šibenski okrug postane još jače uporište NOP. Pravilni stav i odgovarajuće mjere paralizovaće razne štetne elemente koji se iz više razloga nisu mogli dovesti pred sud.

Razbijene četničke i ustaške bande koje su krstarile jednim dijelom Stankovačke općine dobile su težak udarac više ih je pohapšeno i sada je sigurnost putovanja obezbjedjena, a oni koji su se pritajili do kraja će biti uništeni. U ovakovim prilikama lako se riješilo i pitanje dezertera.

/.../

Neprijatelja u gradu imamo, ali on se još ne usudjuje da se pojavi pismenom ni usmenom propagandom. Kroz lokalni patirotizam koji obično nema objektivnih razloga i kritiku pojedinih drugova koji su na odgovornim mjestima otkrivaju se prsti neprijatelja.

/.../

Politički komesar

Komandant – major:
Božo Blažević [v.r.]

ORGANIZACIONO STANJE I RAD KOMANDE ŠIBENSKOG PODRUČJA

/.../

Namjera nam ostaje i dalje da se reducira broj straže uslijed priliva rekovalescenata, ranjenika itd., predavajući ih skupa *sa* ...[790] Bataljonu Narodne odbrane jer će isti povezani sa OZN-om primajući od nas neslužbena uputstva lakše i bolje vršiti zadatke koje inače njima pripadaju. Smatramo da takav stav neće štetiti autoritetu naše vlasti a donijeće opću korist.

/.../

SUDSKI ODIO:

Dosadašnji sekretar Baranović Vice po vašem naredjenju upućen je u Zavnoh, njegovo mjesto je upražnjeno, dužnost islednika vrši dr. Ježina Krste, koji je pred kratko vrijeme

[790] Nadopisano rukom, nečitko

došao u partizane ali ipak savjesno i linijski vrši svoju dužnost: vise osuda izvršeno bez javnog procesa ali ipak nisu ostavile lošeg odjeka.

/.../

Politički komesar: Komandant – major:
Božo Blažević [v.r.]

S T A N J E I R A D U K O M A N D A M A M J E S T A

Izuzev Komandu Šibenik dvi ostale Komande tj. Vodice i Kistanje po oslobodjenju nisu stavljene pred teže zadatke i ako su neki njihovi djelovi tek sad očiščeni od neprijatelja.

/.../

DJELATNOST PARTIZANSKE STRAŽE

Odlaskom vojnih i pozadinskih vlasti povećala se uloga i budnost naših straža buduči da su veći teritorij ostali bez kontrole što su iskorišćavale grupe pojedinaca koje su pripadale prije njihova razvijanja četničko ustaškim voćeim bandama. Takvo stanje moglo je omogućiti i još veći broj dezertera. Da bi sve to osujetili mi smo formirali dva jaka vojnička uporišta jedno sa dvadeset drugova drugo sa trideset pet u selima koja su prilično neprijateljski raspoložena, već njihovo postojanje u mnogome je kočilo vršlarenje i ponovo organizovanje tih bandita. Ni pri tom se nije ostalo, razvila se njihova ofanzivnost za kratko vrijeme pokupljeni su svi dezerteri i samo na kotaru Vodice sa ne puni mjesec dana pokupljeno je 120 dezertera, pohvatano nekoliko špiljara koji se isticali u pljaci i teroru.

/.../

U čišćenju mina koristi se njemačke zarobljenike ali mala korist od njih tek šta poneki strada.

/.../

Politički komesar: Komandant – major:
Božo Blažević [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1194, Zbirka NOV i POJ, kut. 34, NOV-41/5792

263.

9. prosinca 1944.
Knin

Upravni odjel Okružnog NOO-a Knin dostavlja Mjesnom NOO-u Trbounje (Drniš) odluku o kažnjavanju Kate Matić, Anke Matić, Milke Čupić i Stane Matić iz Trbounja

---

Okružni N.O.O. Knin
Upravni odio
Br. 95/44-I/2
Dne 9.XII. 1944.

Mjesni N.O.O. Trbounje

Dostavlja se odluka pod istim brojem, kojom se osudjuje Matić Kata Ivanova, Matić Anka Paškina, Čupić Milka Petrova i Matić Stana Petrova[791] sa po dva mjeseca prisilnog rada uračunavši izdržani zatvor, te na ekonomsku kaznu od po 50 kg. žita, u koliko su u materijalnim mogućnostima. *Uposlite ih na cesti, a eventualno utjeranu ekonomsku kaznu dostavite gospodarskom odjelu Okružnog N.O.O. Knin.*[792]

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Pročelnik: Pretsjednik:

Okružni N.O.O. Knin
Upravni odio
Br. 95/-I/2
Dne 9.XII. 1944.

U administrativnom postupku proti 1/ Matić Kate Ivanove, 2/ Matić Anke Paškine, 3/ Čupić Milke Petrove i 4/ Matić Stane Josipove, sviju iz Trbounja radi prijetnje izvršene prema pristalicama N.O. Pokreta te radi propagiranja lažnih vijesti, ovaj Okružni N.O. Odbor, po saslušanju okrivljenih i svjedoka donosi slijedeću

O D L U K U

kojom se Matić Kata Ivanova, Matić Anka Paškina, Čupić Milka Petrova i Matić Stana Josipova osudjuju sa po dva mjeseca prisilnog rada uračunavši izdržani zatvor, te na ekonomsku kaznu od po 50 kg. žita, u koliko su u materijalnim mogućnostima, jer je dokazano da je jedna od njih, uz podršku ostalih triju, dana 24.XI.t.g. teško uvrijedila narodnu vlast i prijetila se pristalicama N.O. Pokreta i jer su sve četiri kroz cijelo vrijeme od oslobodjenja našeg kraja širile alarmantne vijesti.

---

[791] U priloženoj Odluci kao ime oca navedeno je: Josip.
[792] Nadopisano rukom

Obrazloženje: svjedok Brakus Josip pk. Martina, pošto je opomenut da istinito i najiskrenije iskaže sve što mu je po predmetu poznato, izjavio je, da je gornjeg datuma t.j. 24. nov. t.g. radio na cesti kod Kaluna. Omladina koje je pod njegovim nadzorom radila, pjevala je partizanske pjesme. Kad su pjesmu svršili, čuo je da je jedna od gore navedenih, koje su bile na okupu, jasno i razgovijetno rekla: može to nekoga koštati i glave, a mogli bi se i stiditi za koji dan što ste pjevali. Isti svjedok, kao i ostali članovi Mj. N.O.O. Trbounje izjavljuju da su gore navedene protivnice N.O.P-a i da stalno govore kako ovo neće dugo trajati i da će se opet vratiti Njemci i ustaše.

Na svojim preslušanjima sve četiri tvrdokorno niječu sve gore navode, pa čak izjavljuju da ne znadu imena svojih suseljanki, koje su sa njima radile, a koje su bile u neposrednoj blizini u času koji je svjedok naveo. Sa time jasno pokazuju da su krive, jer bi te svjedokinje tvrdile isto kao i gornji svjedok.

Ovakvim postupcima unose zabunu, ometaju izgradnju i obnovu, onemogućuju mobilizaciju, omalovažavaju narodnu Vlast za koju su prolili svoju krv najbolji sinovi našeg naroda.

Iz ovih je razloga odlučeno kao u dispozitivu.

Protiv ove odluke imadu osudjene pravo žalbe na Oblasni N.O.O. za Dalmaciju preko ovog Okr. N.O.O. u roku od osam dana od saznanja.

Jedan primjerak ove odluke oglasiti na javnom mjestu.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Pročelnik:	M.P.[793]	Pretsjednik:
...[794] [v.r.]		...[795] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Šibeniku, f. 24, NOO kotara Knin,, kut. 8

[793] Nečitko.
[794] Potpis nečitak.
[795] Potpis nečitak.

264.

22. prosinca 1944.
Knin

Upravni odjel Okružnog NOO-a Knin traži od Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. korpusa pri Komandi kninskog područja, koje je "svojim ranijim presudama osudilo na kaznu smrti i konfiskaciju imovine i braću Mazaline i neka druga lica", da žurno dostave "prepise ovih presuda u svrhu, da poduzmemo potrebne mjere za konfiskaciju njihove imovine"

Okružni N.O.O. Knin
Upravni odio
br. *189*/44-I/5
Dne 22.XII.1944.

Vijeću Vojnog Suda Oblasti VIII Korpusa
pri Komandi Kninskog Područja
K N I N

To je Vijeće svojim ranijim presudama osudilo na kaznu smrti i konfiskaciju imovine i braću Mazaline i neka druga lica, pa Vas molimo da bi nam svakako hitno dostavili prepise ovih presuda u svrhu, da poduzmemo potrebne mjere za konfiskaciju njihove imovine.

Ujedno Vas molimo da bi nam dostavili popis svih lica, koji su osuđeni na kaznu prisilnoga rada ili gubitak časti, jer ćemo taj popis trebati kod osnivanja naše evidencije.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Pročelnik: ...[797] [v.r.] M.P.[796] Pretsjednik: ...[798] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Šibeniku, f.24, NOO kotara Knin, kut. 8

[796] Okrugli pečat: Okružni Narodno Oslobodilački Odbor Knin (u sredini zvijezda petokraka).
[797] Potpis nečitak.
[798] Potpis nečitak.

265.

31. prosinca 1944.
Knin

Opunomoćstvo OZN-e kninskog područja izvješćuje OZN-u za oblast VIII. korpusa NOVJ o vojno-političkom stanju na njihovom području

---

Opunomoćstvo OZNE Kninskog Područja
Broj *143/44*
31.XII.1944.

OZNI za oblast VIII Korpusa

PRIKAZ VOJNO-POLITIČKE SITUACIJE NA TERENU:

Stanje četnika pri oslobodjenju Knina:

Nakon oslobodjanja Drniša četničke snage su se koncentrisale u Kosovu odakle su se morale dalje povući u Knin usljed pritiska naših jedinica. Pri samom povlačenju iz Kosova stanje u Kosovu je bilo slijedeće:

Usljed bliskog dodira sa partizanskim snagama pred samim Kosovom kod četnika je zavladala uznemirenost pred opasnošću koja im je prijetila, tako, da je DJujić bio prisiljen da ubaci jednu parolu, kako bi održao moral samih četnika. Kako je bilo presudno stanje za četnike i sam narod Kosova što je Djujić vrlo dobro ocijenio pribjegavao je svim mogućim srestvima kako bi održao koncentrisane četnike za otvor u Kosovu te je došao do jedne vrlo smišljene ideje. Već prije neznamo tačan datum bila je postavljena na Kozjaku jedna radio stanica a druga u samom štabu Djujića. Ovu stanicu na Kozjak postavio je za to kako bi inscenirao i izazvao bolji efekat povezanosti direktno sa Dražom te je sve depeše koje su primane u štabu sa Kozjaka bile uredjene tako, kao da dolaze iz vrhovne Dražine komande "Ravna Gora". U vezi toga on je sakupio sve komandante brigada kod radio stanice u svom štabu, gdje su primili depešu navodno iz Ravne gore. Jedna od takvih depeša bila je, "od oktobra počinje svojom redovnom emisijom naša radio stanica "Ravna gora" - slušajte je svaku večer od... do... časova". Na ovaj način je htio prikazati kako su lažne vijesti kako su partizani likvidirali Ravnu goru i da četnici još pašuju po Srbiji.

Pred posljednju ofenzivu NOV sakupio je u svom štabu dosta lica koja do jučer nisu ni smjela zaviriti u štab i u tom momentu primili su depešu navodno iz Ravne gore "ustrajte u otporu, major Vranešević uputio se sa svojim četnicima iz Bosne u pomoć Dinarskoj diviziji, probijaju se jače snage iz Hercegovine njemačkim snagama oko Knina i da partizanske snage oko Drniša su došle usljed pritiska njemačkih snaga i da ne prestavljaju nikakvu opasnost za njemce ni četnike."

S druge strane bacio je parolu, kako četnici dolaze sa Drine, da je Draža u dobrim odnosima sa Saveznicima.

Oni koji su bili sakupljeni slušajući ovu depešu izašli su vani rasturujući medju četnike i narod ovu vijest. Sam Djujić je namjerno pokazivao svakom ovu depešu, kako bi održao poljuljani moral na visini.

Narod Kosovske doline slijepo je vjerovao u sve ove vijesti, tako da nije nikakvo čudo, kad je došlo naredjenje da se kupi hrana za zimu da je narod izdašno davao kao i to, kad je morao da se povuče usljed pritiska naših snaga povukao dosta familja iz sela Kosovkse doline.

Najbolji je dokaz kako je Djujić u svojim lažnim parolama uspjevao što svi dosadašnji zarobljenici izjavljuju i uvidjaju tek sada kako im je uspješno servirao laži o vezi sa Dražom i pomoći.

U povlačenju iz Kosova četnici su držali položaje oko Knina samo prolazne dok bi im se izvlačili ostali djelovi. Inače su držali položaje iznad sela Topolja, Golubića, Kninsko polje, Žagrović. Stara straža, Padjene i Oton. Borili se nisu jedino što je bio slučaj bande Marijića.

U samom Kninu bili su koncentrisali sve svoje snage kojima su se priključili Bosanci, razbijene grupe Vrličke krajine i Drniške.

U medjuvremenu dok su trajale borbe Njemci su ubacili parolu "nisu to partizanske snage koje napadaju na Knin već Engleske i Amerike, kako bi umanjili značaj NOV.

Videći se Djujić u bezizlaznoj situaciji ubacio je najnoviju parolu, da se oni neće boriti, već da će sačuvati svoje snage i probiti se preko Like za Sloveniju do Rupnika gdje bi prihvatio dobar broj naoružanih Srba koji su bili u Njemačkoj kao zarobljenici nakon pada Jugoslavije, te da će tako skupa produžiti put do Istre i tamo se spojiti sa nacionalnim podkomitetom koji bi ih povezao sa snagama Engleza u Italiji.

Nije nam poznat u tim momentima odnos njemaca i četnika, ali mislimo da je Djujić vlro vješto izmanevrisao Njemce time što se povukao u Plavno i odatle prema Lici, tako da je uspio izbjeći obruču naše vojske koja je bila opkolila njemce sjeverno od Knina. Ipak je jedan dio njegovih snaga uništen i zarobljen. Podataka o tome nemamo, ali smo tražili od sve 4 divizije, da nam dostave podatke o zarobljenim četnicima sa našega Okruga i Bosanaca, kako bi mogli dati za pojedince karakteristike.

Pri svom povlačenju moral četnika je bio dosta poljuljan što se vidi iz činjenice, da su u prolazu kroz Veliku Popinu iskoristivši noć počeli bježati u grupama. Ove su se grupe djelomično povratile svojim kućama a jedan dio ostao u Šumi. Jedan dio ovih pobjeglih četnika su zarobile naše jedinice.

Poslije njihova izvlačenja a našeg dolaska u Knin našli smo slijedeću situaciju:

U Dinari je bilo 40 četnika naoružanih koji su na naš poziv došli svojim kućama i predali oružje. U Golubiću je bilo oko 60 četnika koji su takodjer na naš poziv došli svojim kućama i predali oružje. U samom Golubiću i Strmici ostalo je još nekolicina koji se kriju oko svojih kuća. U Plavnu je ostalo oko 40 četnika koji se ni do danas nisu povratili bez onih koji su otišli sa Djujićem.

Odlaskom Djujićevih četnika sa kotara Knina sam Djujić i njegov štab nisu ostavili n ikakve organizovane grupe. Pojedine grupe koje su ostale ostale su usljed rasula koje imaju podršku sa strane četničkih familja koje ih i danas izdržavaju.

Od ranijih organizovanih trojka koje su četnici organizovali u velikoj konspiraciji, tako da jedna trojka za druge nije znala i koji su bili u njegovoj obavještajnoj mreži, kao i to da samostalno vrše zločine. Od ovih trojka vjerojatno se jedan dio povukao sa Djujićem, dok su neki ostali na terenu što zaključujemo iz toga što smo jednog četnika od te trojke uhvatili kad ga je naša patrola išla hapsiti i koga je u bjegu ranila. Pri njegovu ispitivanju mislimo da će mo doznati razne pojedinosti.

Narod Kninskog kotara može se podijeliti u tri djela. Jedan dio koji je krvno povezan uz nas dočekao je našu vojsku sa oduševljenjem, dok drugi dio koji se držao pasivno pretopio se sa našim simpatizerima. Treći dio kao Padjene, Oton dio Plavna, Golubića, Strmice i dobrog djela Kosova gleda sa negodovanjem i nepovjerenjem prema našoj vojsci. Ovo je prirodna posljedica četničke propagande kao i to da su oni povezani krvno sa Djujićem.

Pred samim ovim masama koji gledaju sa nepovjerenjem u našu vojsku dosta se je toga razbilo, jer su sami vidili, da im je Djujić lagao time što su vidili snagu naše vojske i Savezničku vojnu misiju koja je bila ovdje. No i pored toga oni se osjećaju kao četnici jer se njihovi sinovi tamo nalaze, a s druge strane one grupice koje su ostavljene po šumi a s kojima se nalaze u vezi govore im, da će se četnici povratiti, tako da oni sami spremaju toplu odjeću kako bi dočekali svoje sinove. U Padjenima nakon održanog zbora omladina Padjena i Otona pjevala je četničke pjesme u neposrednoj blizini samog zbora, kao i to na povik "Živila federativna Hrvatska i Maršal Tito" izražavali su se brutalno i pogrdnim riječima. Ovome je mnogo doprinijela žena četničkog komandanta Ačima Kneževića koju smo mi uhapsili.

Veliki masovni zbor koji je održan u Kninu mase su prilično dobro primile tako, da su poslije zbora koješta pričali, kao na pr. "pa mi za ovo nismo znali". Pored ovoga zbora održan je zbor u Plvanu i Padjenima, ali je bio najznačajniji onaj u Kosovu kojem je prisustvovalo oko 1500 ljudi i žena na kojemu se zapazilo naročito oduševljenje za vrijeme trajanja zbora kao i poslije završetak istoga. Samo se moglo zapaziti jedno da je naroda bilo najmanje iz Kosova. Dalje se zapaža, da za one koje smo streljali narod kaže "dobro je to su i zaslužili" ali pred toga dolaze stalno intervencije na sve naše drugove rukovodioce t.j. priznate borce Kninske krajine, da se ne ubijaju Srbi "dosta je bilo ubijanja sa strane ustaša, švaba i četnika, pa zašto da Srbi i sada ginu". Ovo je isto posljedica neprijateljske propagande, dok s druge strane žele da se uništi zadnji Hrvat koji je bio i najmanji ustaški simpatizer. S druge pak strane Hrvati likuju, ako se Srbi ubijaju. Iz ovog se može zaključiti, da još vlada Srpsko-Hrvatski šovinizam ne samo kod onih koji su nama naklonjeni nego i kod naših simpatizera. Trebaće dosta političkog rada dok se razbije ova šovinistička mržnja, kako bi stvarno došlo do jedinstva. Narod ovo ne ispoljava javno, ali se pomalo prepričava po selu, a i odražava se u svakodnevnom odnosu sa Narodnim vlastima.

Za ovo se može konkretno navesti, da na svakom zboru kad se prikaziva narodu jedinstvo Srpskog i hrvatskog naroda Srpskim masama je sve ovo novo i teško odredjuju svoj ispravan stav prema Hrvatima. Na pr. kad su novomobilisani Srbi došli u zaselak Marići koji je izrazito Hrvatski ušli su u čitaonicu u kojoj su bile ispisane naše parole, skinuli ih i bacili sa riječima "što će nam ovo".

Ustaše u kotaru Knina nisu došle do izražaja, a jedino selo koje je bilo privrženo do posljednjeg momenta ustašama Potkonje po mirili su se sa sudbinom i predali djelimično oružje.

Na kotaru Drniša ne osjeća se djelovanje ustaša osim u predjelu sela Ružića i Kljaka. Dok ostala sela kao Zagora, Trbounje i Miljevci koji su bili više naklonjeni ustašama odazvali su se 100% na poziv u NOV.

Na kotaru Drniša izvršena je uspješno mobilizacije tako, da je mobilisano oko 2200 u NOV. Još je ostalo d se mobiliše oko 300.

Struja HSS na kotaru Knina tokom čitavog rata nije bila aktivna, dok na kotaru Drniš danas možemo konstatovati, da se ne osjeća poslije uklanjanja izvjesnog broja HSS. Još se po koja parola pojavi u duhu HSS, ali to nemožemo pripisati nekom organizovanom radu, već kao posljedicu prijašnjeg rada.

Nakon oslobodjenja Knina narod koji je bio izbjegao iz samog mjesta u okolna sela počeo se odmah povraćati u sam Knin. Zapazila se u izvjesnim selima potištenost, što je pospješila i sama naša vojska sa svojim nepravilnim radom prema Narodu. Tako je bilo dosta primjera da naša vojska izbaciva iz stana obitelji govoreći im "vi ste svi banditi". Blokiranjem pojedinih kuća u noći već nakon 20 dana oslobodjenja time što tražu gume ili slično.

Jedno naše selo koje je bilo od prvog dana uz NOP i to Kotaraši došle su jedinice XX divizije postrojile čitavo selo i sreda počeli svlačiti sve one koji su imali i najmanju sitnicu od vojniške spreme. Dalje naše nepravilno hapšenje preko noći stvorilo je psihozu kod naroda, da se stvarno plaše naše vojske.

Ima još niz sitnih primjera o nepravilnostima naše vojske ali mislimo da uredimo sa drugom majorom Perom Ljuštinom koji se nalazi ovdje.

Nakon ulaska u Knin Komanda mjesta se prilično dobro snašla jedino što nije bilo razumjevanja kod komandanta Kninskog područja više u odnosu prema Narodnim Vlastima. Opet se ponovila ista slika iz Drniša tko će više prigrabiti materijala.

Okružni N.O. nakon oslobodjenja Knina poslao je 2 člana Obora koji uopće nisu poznavali prilike u Kninu tako da je došlo do niza nepravilnosti kao postavljanje gradskog odbora u čiji su sastav ušli ljudi koji u nikakvom slučaju nisu zaslužili da se nazovu članovi gradskog odbora. Sam Kotarski N.O. nije se snašao usljed nedovoljne pomoći od strane Okružnog N.O. tako, da je prepustio općinskom N.O. Knin koji i po sadašnjem svom sastavu nemože u nikakvom slučaju da odgovori. Općinski N.O. počeo je postavljati odbore u koje su ulazili ljudi sumnjive prošlosti aktivni dojučerašnji četnici Djujića, dok je bilo dosta ljudi naših simpatizera koji su ostajali po strani ne uzimajući ih u obzir. Zato nije nikakvo čudo, da ovakvi odbori dosade sa svojim intervencijama, kako bi spasili one koji su do jučer bili ubojice palikuće i slično. Pri tome išli su tako daleko, da su za pojedince davali garancije. S druge strane pri samoj mobilizaciji nastojali su, da spasu što veći broj ljudi prikazivajući ih kao stražare odbora, zanatlije i slično. U raspisu kojeg je Kotarski Odbor Knin dao za kurs odbori su dostavljali mladiće od 20 godina kako su oni stručna lica i da mogu poći na taj kurs i ako se u životu nisu bavili nikad zidarskim zanatom, a to sve za to da izbjegnu vojnu obavezu. Mi smo na ovo dosta ukazali i ovakove nepravilnosti se pomalo uklanjaju.

Iz držanja svečenstva mogli bi primjetiti slijedeće: Svi popovi koji su ostali u Kninu nastoje se ulagoditi i prikazati sebe kao simpatizeri naše borbe, jer da bi oni to i prije bi i došli u partizane da su znali za ovakovu snagu i organizaciju.

Na svečanosti koja je priredjena u Kosovu prisustvovali su svi sveštenici. U samoj crkvi nakon održane liturgije na kojoj je držao govor prota Vrcelj koji je u samom početku govora vrlo lijepo govorio, ali je na koncu rekao "kad smo do sada izdržali i dočekali oslobodjenje - potrebno je da sada sačuvamo glave". Nemožemo reći da je on ovo namjerno rekao, ako uzmemo u obzir prvi dio njegova govora, već da je to posljedica propagande koja se bila uvriježila u narodu pod kojom je i sam bio. S druge strane oni su naučili, da govore lijepo, a da poslije ubrljaju, tako da se nemože ni vjerovati da nije to ni namjerno napravio. Na održanom zboru u Plavnu pop Jelača referent VIII Korpusa; koji

je u svom govoru istakao "mi se možemo zahvaliti komunističkoj partiji, što nam je dala slobodu vjeroispovijesti i crkve, a ja ću vam navesti primjer, kad sam ja išao u VIS i kad sam došao gol, da me je Oblasni Komitet K.P. za Dalmaciju obukao i najeo. Pred sam zbor drug Ilija Grubić ga je upoznao šta bi on trebao da govori, te mu kazao da treba da spomene i ostale sveštenike koji su se okrvarili kao i Djujić, ali on to nije namjerno učinio. Nakon što je Ilija Grubić govorio o značaju JNOF-e jer su se taj dan održavali i izbori rekao je: "trebao si reći, da JNOF-a nije K.P. i da nemora biti komunista onaj ko se upiše u JNOF-u. Dalje navečer u razgovoru sa seljacima govorio je kako sa četnicima treba lijepo postupati, jer da su oni organizovani i da ih ima u šumi. Mi smo zaključili, da se on služi sa istom metodom rada kao i oni Mačekovci, koji su bili ubačeni u naše redove u Hrvatskoj. Mi smo drugove upozorili na ovaj slučaj tako, da svešteniku Jelači ne dozvole više držati govore kao ni sjela.

Katoličko svečenstvo kotara Knina nije došlo do izražaja jer su svi pobjegli osim jednoga koji je ostao koga smo bili uhapsili i pustili nakon što smo mu održali kraće političko predavanje na koga je izgleda i djelovalo.

Na kotaru Drniš katoličko svečenstvo još ne dolazi do izražaja. Jedino se može zapaziti da je fra Ivan Tomasović prepreden i da je ostao stari jugo-nacionalista.

Rad JNOF-e na kotaru Knina sastojao se u biranju mjesnih odbora kao i pripreme za općinske i kotarske izbore.

Na kotaru Drniša izbori se JNOF-e privode kraju.

Pošto nije izvršena organizacija svih odbora JNOF-e nismo ni postavili povjerenike pa nemožemo ni iznijeti nepravilnosti rada JNOF-e.

Razbijanje četničke reakcije osjetilo se jedino na taj način, što se održalo nekoliko zborova i što je nekoliko drugova prokrstarilo kroz sela, ali ne još u tolikoj mjeri koliko bi trebalo, jer se vrlo malo posjećuju sela i održavaju sjela. Naše su antifašističke organizacije uglavnom svele rad na gradove, a s druge strane preopterećeni su poslovima sredjivanja prilika u samom gradu, a i u pomanjkanju drugova, koji bi se isključivo mogli posvetiti selu, jer oni koji se sad nalaze u selu vrlo slabo poznaju liniju naše borbe.

Prema našim prikupljenim do sada podacima iznašamo koliko je četnika sa kotara Knina i Drniša otišlo sa Djujićem, koliko ih se krije i koliko ih je mobilisano.

Iz Plavna otišlo je 60. Iz Radučića 9. Iz Golubića 64, iz Radljevca 46, iz Otona 133, iz Padjena 132, iz Mokrog Polja 26, iz Ervenika 21, iz Kninskog Polja 8, iz Topolja 13, /svega 512/ /o ovima imamo tačna njihova imena/, iz Kosova računamo po prilici oko 400, ali još nismo dobili za ove podatke točne, što bi ukupno iznašalo 912. Za sela Strmica, Podinarje, Polača, Biskupija, Vrbnik, Ljubač nemamo još podataka, ali ovi podaci su u toku sakupljanja, pa kad sve prikupimo izvjestićemo vas.

Po kućama i špiljama koliko raspolažemo podacima krije se u Plavnu 38, /za ove imamo tačna imena/, u Otonu oko 20, u Mokrom polju 10, Eervenik oko 20, brdo Promina 20, Podinarje 10. Po kućama se krije još dosta njih, a te podatke će mo dobiti nakon što se izvrši mobilizacija i drugog poziva.

Iz kotara Drniš otišlo je sa Djujićem približno oko 300, a radimo i tu na tačnom prikupljanju podataka.

Prema dosadašnjim podacima sa kojima raspolažemo sa Djujićem je otišlo sa cjelog Okrkuga 1212 ljudi, a krije se po špiljama 118. Mobilisano je do sada u NOV na kotaru Knin 400, a još se može mobilisati oko 300.- Radimo na prikupljanju podataka mobilisanih Srba koji su bili četnici Djujića.

O špiljarima koliko raspolažemo podacima postoji jedna grupa u brdu Promina oko 20. Do sada nisu bili aktivni, a mi smo preko jednog bivšeg četničkog komandira uspjeli doznati gdje se nalazu i uputili jednog člana Opunomoćstva i jedan vod da ih likvidira. Nije se u tomu uspjelo jer su se prebacili na drugo mjesto.

Druga grupa postoji u Plavnu njih 38 koji se kriju u brdu Orlovica. Do sada nisu nimalo opasni i u vezi njih uputili smo jednu čete da ih likvidira, ali uspjeha nije bilo. Dalje postoje manje grupice od 3-5 četnika u Dinari, Otonu, Erveniku, Mokrom polju i na Komu. U ovim grupicama ima nešto dezertera koji su dezertirali neki prije oslobodjenje, a neki u samoj našoj ofenzivi, te oni četnici koji se osjećaju krivi i boje se predati. Narod Mokrog polja i Ervenika strahuje od ovih grupica jer su u Erveniku provalili u naš vojni magacin. Dalje vrše i manje pljačke po selima. Mi smo s naše strane upoznali štab bataljona i dali mu zadatak, da nastoji da likvidira ove špiljare. Do danas nije se pojavio ni jedan slučaj pljačke i slično od kada se nalazi naša vojska.

Ove grupice mogle bi se s vremenom i organizaciono povezati i preći u oružanu akciju protiv naših manjih granizona, jer se pojavljuju dezerteri od novomobilisanih što ih ovi verbuju. Mi će mo preduzeti s naše strane da dodjemo u vezu sa štabom Korpusa preko druga majora Pere Ljuštine, da bi izvršili jaču kontrolu sela i porodica koji su vezani sa četnicima kako bi im onemogučili ishranu. Prema jednom izvještaju koga smo dobili iz Strmice 25.o.mj. nalazio se u okolici Strmice vojvoda Brane Bogunović. Doznali smo u kojoj se kući nalazio i već smo prema tome postupili. U koliko doznamo o ovome nešto detaljnije javićemo radio depešom.

Stanje bataljona N.O. nije najbolje. Štab bataljona nema najboljeg pregleda nad vojnicima radi raštrkanosti bataljona po terenu, pa vojnici bez nedovoljne kontrole rade dosta nepravilnosti bilo sa hapšenicima bilo sa narodom. Ovo dolazi iz posljedice što su borci mladi i neiskusni, a naročito se to zapaža pri hapšenju i pretresu stanova. Dogodilo se slučajeva da im hapšenici pobjegnu pri samom hapšenju ili da im pobjegne neki sa samog streljanja.

Dalje se dogodio jedna slučaj da su zatvorenike bez razloga tukli koji su bili sprovadjani za Split. Bilo je još niz manjih nepravilnosti kao i gore pomenute koje su na vrijeme bile spriječene. U samom štabu bataljona nema dovoljno kompaktnosti u radu, jer je bilo slučajeva, da bi obavjestili jednog člana štaba o nekom zadatku, a ne bi bio izbršen samo zato što ovaj ne bi obavjestio ostale članvoe štaba a bio privremeno osutan. Kad bi se na ovo ukazalo drugu komandantu on bi odgovarao, da nije znao. Komadant je prilično tvrdoglav i ambiciozan. Inače se trudi i pun je poleta i volje za rad. Sam stav i odnos prema Opunomoćstvu bio je ispočetka dosta krut, ali se u zadnje vrijeem i to popravlja.

Već prvog dana oslobadjanja Knina ušla je jedna četa N.O. i drugi dan je došla i druga četa. Obe čete su bile u Kninu, a takodjer su se našla odmah i 2 člana Opunomoćstva. Prigodom samog upada u Knin jedan vod je upućen u Golubić a patrole u okolna sela. U prvom upadu izvršena je blokada svih javnih zgrada zapečatili smo sve dućane, zabranili točenje alkoholnih pića, ograničili kretanje t.j. to je XX divizija u svom proglasu opsadnog stanja, postavili straže na svim prilazima i blokovima u grad, izvršen pretres grada uz pomoć dva bataljona XXVI divizije pri kojem pretresu smo pronašli skrivenih njemaca i talijana. Pretres su vršili vojnici bataljona N.O. a bataljoni XXVI div. su blokirali grad.

Drugog dana stigli su i ostali članovi Opunomoćstva te smo stavili predase plan i nastavili sa daljnim hapšenjima i pretresima te upućivanjem patrola u sela. Samo

hapšenje smo izvršili djelomično t.j. onih najopasnijih političkih krivaca, dok smo neka sela ostavili po strani kao Kosovo, Golubić, Plavno, Oton, Padjene i Polaču, Podinarje, s tim da bi na taj način dali mogućnost, da što veći broj razbijenih četnika povrati kućama, jer da smo nastavili hapšenjem po selima ne bi bili uspjeli da se jdan dio četnika povrate svojim kućama. S druge strane mislili smo izvršiti odmah mobilizaciju tako, da bi one koji bi mogli doći pred narodni sud iz vojske povukli, a drugi dio dali sudu u vojsci. U medjuvremenu dok se ovaj naš provadjao u djelo mi smo djelomično vršili hapšenja po selima, jer smo u toku vremena stekli uvjerenje da se od onih odbjeglih četnika neće nitko više povratiti kućama. Mi bi izvršili i jače hapšenje, ali usljed nedostatka prostora u zatvoru kao i sporosti suda nismo se mogli pretrpavati sa hapšenicima. Sada veći ide bolje, jer već jedan dio dajemo sudu koji odmah preuzima postupak, tako da će oko 15. januara biti jedan veliki javni proces u Kninu.

Jedan od krupnijih nedostataka je bio taj, što smo jedan dio okrivljenika poslali u vojsku, a jedan dio kao članove čet. oblasnog odbora pustili na slobodu iz razloga što nam je o tomu donio pogrešne direktive drug Mitar Zelembaba, jer kad ih je primao nije ih dovoljno razumio.

Sprovadjanjem u djelo novih organizacionih forma t.j. raspodjela po materijama nije imalo naročitih vidnih rezultata iz razloga što su se članovi Opunomoćstva morali isključivo baviti pitanjem preslušanja zatvorenika usljed nedostatka istražitelja koga ste nam obećali poslati ima već 2 mjeseca.

Terenska organizaciona mreža posoji na čitavom Okrugu osim nekih sela. Povjerenici su mladi ljudi koji još nisu shvatili u suštini značaj svoje dužnosti, ali će se to ispraviti postepeno odlaskom članova Opunomoćstva na teren.

Mreža u odborima postoji na kotaru Drniš i kod Okružnog odbora, dok na kotaru Knin još nepostoji.

Na naš predlog a iz usmenog razgovora sa drugom Bunkom riješeno je da drug Rade Ivaz napusti dosadašnju dužnost i da ga predamo Okružnom N.O. iz razloga toga što on ima veliku ljubav prema tehnici. Na njegovo mjesto u sporazumu sa drugom šefom postavili smo druga Mitra Zelembabu.

Svu neprijateljsku arhivu smo pregledali i iz nje iscrpili dosta podataka.

Postavljeni su cenzori na pošti Knin i Drniš koji nam usmeno dostavljaju izvještaje.

Nepravilnost koju smo naveli i napravili prigodom puštanja članova čet. odbora mi smo ispravili na taj način što smo ih ponovno uhapsili i predali sudu.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[799] Opunomoćenik OZNE:
...[800] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 45, 11.70.44., 30/88

[799] Okrugli pečat: Opunomoćstvo OZNE Kninskog Područja za Oblast VIII Korpusa NOVJ (u sredini zvijezda petokraka).
[800] Potpis nečitak.

266.

27. siječnja 1945.
Knin

Opunomoćstvo OZN-e kninskog područja izvješćuje OZN-u za oblast VIII. korpusa OZN-e za Hrvatsku u Splitu o tijeku javnog suđenja u Kninu 26. siječnja 1945.

OPUNOMOĆSTVO OZN-e
Kninskog Područja
Br. *170/45*
27.I 1945.g.

OZN-i za Oblast VIII Korpusa
OZN-e za Hrvatsku
S p l i t

KRATAK PRIKAZ JAVNOG SUĐENJA
U KNINU 26.I.1945.g.

Pred prvo javno suđenje koje se održalo pred narodom, izvedena su najprvo tri lica, koji su bili četnički funkcioneri i nakon što im je bila pročitana optužnica bili su amnestirani. Narod uopšte nije za ovu trojicu postavlja nikakva pitanja, niti reagirao.

Poslije ove trojice bilo je izvedeno pred Vijeće vojnog suda dvanajestorica optuženih, sa kojima je počeo proces čitanjem optužnice. Na samom suđenju bilo je prisutno svega oko 500 lica od kojih 300 civila, a ostalo vojnici. Bili su također prisutni članovi Štaba VIII Korpusa, te je narod punom pažnjom pratio tok suđenja. Za vrijeme suđenja u provađanju dokaznog postupka u ustanovljavanju pojedinih djela, narod je na pojedine tačke reagirao oštro osuđujući osuđenike i tražio od suda smrtne kazne, poklicima - "Smrt izdajicama" "Živio pravedni Narodni sud".

Za vrijeme suđenja primjetila se jedna grupica, koja je došla na suđenje organizovano na čelu Čolović Jovanke profesorice iz Knina, koja je kad se čitala optužnica optuženome Vukadin Milanu, nacionalnom ...[801] povjereniku 502 četničkog korpusa, povikala - "Živio Milan Vukadin, on je naš spasioc a njezine poklike su prihvatili neke omladinke i seljaci iz Vrbnika, jer je isti rodom iz Vrbnika. Za vrijeme provađanja dokaza Čolović Jovanka upadala je primjedbama u njegovu obranu, tako da se dobilo utisak nepovjerenja prema Narodnom sudu, a kako bi utjecala na ostali narod da ovaj optuženik bolje prođe.

Na samom suđenju primjetilo se da su bili i članovi obitelji nekih ranije osuđenih ratnih zločinaca na smrt, te videći pravilan postupak Narodnog suda u provađanju dokaza među sobno su govorili da im nije žao što su njihovi članovi iz obitelji ranije streljani, kad su vidili kako se u detalje provađaju dokazi.

---

[801] Nečitko.

Na suđenju je bila prisutna žena optuženog Lukinović, bivšeg sreskog načelnika, koja je reagirala za vrijeme suđenja da njezin muž Lukinović nije bio sreski načelnik za vrijeme ustaškog pokolja u Kninu, a izvještaje koje je pisao ustaškim vlastima u Zagrebu, koji su ga teretili, da je bio prisiljen da ih potpisiva. Primjetilo se i to, da su za Lukinovića padali poklici "Smrt mu" od onih lica, koji su izražavali svoju ličnu mržnju zbog toga što im kao šef aprovizacije nije htio dati sol i šećer, a to su bili, neki željezničari. Važno je istaknuti da su mase pokazale veliki interes za suđenje, tako da je za vrijeme dokaznog postupka prijavljivalo se svojevoljno svjedoka iz masa, koji su još više teretili optužene i tako pomogli samom sudu u izricanju presude. Naročito je važno istaknuti majku tajnika općinskog NOO-a Kosovo Rnjaka Nikole staricu od svojih 70.g., koja je u detalje iznjela rad četnika t.j. njihov postupak, vežući ubijstvo njezinog sina Jovana, te u lice kazala četničkom oficiru optuženom Asanoviću, kako je i samoj njoj prijetio ubijstvom, kad ga je došla pitati za svoga sina.

Također je bio dirljiv momenat, kad je pred Vijeće Vojnog suda izašla djevojčica od 8.g. kći Mile Medakovića iz Knina, koja je u lice pred narodom i sudom kazala optuženom Marić Nikoli "Ti si sa ustašama odveo iz kuće moga oca i ubili ste ga". Djevojčici je tada bilo 5 god., a riječ je izgovarala sa suzama na očima, što je na narod izazvalo revolt i mase su tražile smrt za ovog ustaškog koljača.

Među masama koje su bile u većini Srbi pri suđenju naročito se vidilo zadovoljstvo što su izvedeni pred sud, pored četničkih zlikovaca i poznati ustaški koljači iz ovog kraja Marić Niko i Murić Lovre, koji su zajedno sa četničkim zlikovcima poslije osuđeni na smrt.

Da je narod bio zainteresovan za suđenje i uvjerio se u pravednost Narodnog suda najbolji je dokaz, kad su osuđenici nakon izricanja osude bili sprovedeni iz zgrade, gdje se je održalo suđenje do zatvora pratio zatvorenike do smog zatvora sa poklicima "Smrt izdajicama", misleći da će se izvršiti odmah streljanje. Narod se za vrijeme suđenja, naročito u čitanju optužnica od strane istražitelja zgražao na počinjena djela osumnjičenih, te na bjedno držanje osumnjičenih koji nisu našli riječi za svoju obranu.

Zastupnik javnih interesa drug Tode Čuruvija je oštro napao osumnjičenike za njihov protunarodni rad i tražio za iste smrtnu kaznu. što je narod jednoglasno prihvatio. Branioc optuženih govorio je da ih nema ime braniti, jer je u dokazima ustanovljena njihova krivica, ali je istakao njihovu slabost što su pali pod utjecaj četničkih i ustaških glavešina od kojih se nisu mogli izvući, te su tako srljali u propast, svojim protunarodnim radom. Branioc je bio drug Benković Frane, presjednik Okruž. Narodnog suda.

Od 12 osumnjičenih 9 je osuđeno na smrt, 2 na prisilni rad, a 1 oslobođen. Na kaznu smrti osuđeni su: Asanović Boško, Zukanović Nikola, Mrdalj Dara, Amanović Dušan, Prijić Đuro, Lukinović Nikola, Kožul Ante, Marić Niko i Murić Lovre, a za prisilni rad Vranjković Ivan i Romić, dok Vukadin Milan je oslobođen.

Smrt fašistima - sloboda narodu!

Opunomoćenik OZN-e:

M.P.[802] ...[803][v.r]

---

[802] Nečitko.

[803] Potpis nečitak.

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 45, 11.70.4., 30/88

267.

21. veljače 1945.
Knin

Oficir OZN-e za Komandu kninskog područja izvješćuje Odsjek OZN-e za oblast VIII. korpusa o stanju na području djelovanja OZN-e Komade kninskog područja

---

Opunomoćeni Oficir OZNE
za Komandu Kninskog Područja
Broj *7* dne *21.II.45.*

Odsjeku zaštite naroda za oblast VIII. udar. kropusa.

Opći izvještaj.

Ljudstvo je u glavnom polu prisilno mobilisato sa čitavog područja osim manjeg djela starih boraca koji su došli iz raznih operativnih jedinica kao nesposobni za iste.

Krajevi iz kojih je ljudstvo mobilisano različito gleda na našu borbu kao na primjer krajevi koji su bili pod uticajem neprijatelja, okupatora, ustaša i četnika, gdje i danas ima u većem ili manjem razmjeru neprijateljske propagande koja među iste najviše dopire preko špiljara i špekulanata, koja propaganda najviše utiče na one koji su krvno vezani sa neprijateljem gdje se kadkad pojavi i po koja parola "Živio Kralj Petar, Draža Mihajlović, Đujić i četnici" "Živio Maček i N.D.H." itd., dok krajevi koji su ranije bili oslobođeni ili polu oslobođeni gledaju na Narodno Oslobodilački Pokret dobro jer su sa istim od ranije krvno vezani gdje neprijateljska propaganda u opće neuspjeva i ako bi se kadkad i pojavila u neznatnoj mjeri, a parole se u opće i nepojavljuju.

Politička svjest je kod ljudstva ovog područja niska, razlog je najveći tome kao što spomenušmo što je veći broj ljudstva novo mobilisanog i sa kojim se nije u dovoljnoj mjeri politički radilo što je to bilo i uvijek nemoguće zbog toga što je u prvo vreme bilo ljudstvo opterećeno sa radom među kojim je bio i neiskusan kadar kako politički tako i vojnički, ali u zadnje vreme, a naročito otkad se je popravio politički kadar rad u političkom pogledu se popravlja kao i svjest kod ljudstva.

Disciplina i budnos kod jedinica je slaba o kome smo mi već više puta predočili Komandi Područja koja je i preuzela mjere prema istom i u zadnje vreme ovo se počelo popravljati.

Izvjesan broj sumnjivih lica koja su bilo kakvim postupkom pomagala neprijatelja u suglasnosti sa nama poslala ih je Komanda područja u operativnu jedinicu ili su pak premješteni gdje su manje štetni.

Kao što je već javljeno u izvještaju broj 4 otkrili smo preko povjerenika u radnoj četi Josipa Čavlinu koji je bio ranije ustaški špijun i koji je 1942 god uhvatio jednog partizana i predao ustašama kojega su talijani streljali. Istoga smo predali pod vojni sud pri Komandi područja.

Zarobljenički logor pod Komandom ovog područja ispod svake je kritike u kojem nema nikakvog reda više izgleda na mučilište neto na logor, zarobljenici nemaju pokrivača za spavanje nemaju vatre, sobe su strašno nečiste i gušive, zarobljenici se ne peru ni ti umivaju, bolesni se ne odvajaju od zdravih itd., logor kakav sada izgleda u opće nije ništa preduzela da bi se ovo popravilo. Mišljenja smo da bi više trebalo o ovome povesti računa kako bi se mogla pravilnije iskoristiti radna snaga zarobljenika za obnovu naše zemlje, a u slučaju nadolaska neke Savezničke komisije ostavilo loš utisak i dojam o nama kao barbarima.

Od prošlog organizacionog izvještaja nema nikakvih promjena sve je prema izvještaju broj 3.

SMRT FAŠIZMU SLOBODA NARODU! Opunom Of:
...[804] [v.r.]

Izvornik, strojopis, ćirilica
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 45, 11.71.1., 30/88

268

28. veljače 1945.
Knin

Opunomoćstvo OZN-e kninskog područja izvješćuje OZN-u za oblast VIII. korpusa NOV Jugoslavije o tijeku mobilizacije stanovništva

---

Opunomoćstvo OZNE Kninskog Područja
Broj *248/45*
28. februara 1945.

OZNI za oblast VIII udar. Korpusa
OZNE za Hrvatsku

Elaborat: MOBILIZACIJA:

[804] Nečitko.

Mobilizacija na našem području otpočela je odmah nakon oslobodjenja naših krajeva, tako da je do danas na kotaru Drniša uspjela mobilizacija osim još jednog manjeg djela koji bi se mogao mobilisati. Nekih naročitih zapažanja prigodom mobilizacije na kotaru Drniša nije primjećeno jedino što je kočilo pravilan razvitak mobilizacije rudnici koji su ostavljali na poslu one ljude koji nikada nisu radili u rudniku samo da ne bi išli u NOV. Nalazimo se na putu da i to pročistimo.

No kotaru Knina mobilizacije je počela 27.XII.1944. i trajale je do 5.I.1945 god. Odaziv obveznika u onim selima gdje smo mi politički dobro stajali bio je 100%. Medjutim u ovim selima u kojima je neprijateljska propaganda bila dosta jaka odaziv je bio minimalan, tako da se iz sela Padjene, Radljevac i Oton nije odazvao nitko.

Odmah nakon oslobadjanja ovih krajeva priličan broj četnika javio se dobrovoljno u NOV izmedju kojih ima dosta i krivaca. Mi smo odmah na vrijeme obavjestili sve opunomoćene oficire Divizija, da nas obavjeste koji su se sve javili dobrovoljno i odakle su, ali do danas nismo dobili opširnije nikakovih podataka što nam onemogućava dovoljan uvid onima koji bi trebali doći pred Narodni Sud, kao i to da bi poslali karakteristike opunomoćenim oficirima Divizija kako bi imali bolji pregled ljudstva.

Prilikom mobilizacije otišli su i oni koji su pravili manja zlodjela za koje smo mi poslali za njima karakteristike, a ima ih još i priličan broj za koje nismo dostavili karakteristike, jer ih još provjeravamo. Neke smo izvukli iz dopunskog bataljona XX udarne divizije i te smo predali Sudu, a još ih ima jedan dio koje će mo morati povući ili prepustiti vojsci.

Prilikom mobilizacije bilo je dosta familjarnosti sa strane NOO koji su ostavljali ljude po selima na raznim radovima i ako to nije bilo predvidjeno. Kad je došao red da se pokupi sve ono što se nije odazvalo kao i oni koji su ostali pri NOO najviše su intervencije i skoro za svakim dolazile molbe, da ga se oslobodi od vojske. Do najveće familjarnosti došlo je u selima Topolje, Kninsko polje i Žagrović. Iz gore spomenutih sela bilo je ostavljeno dosta ljudi u pozadini, ali se ta stvar ispravlja u sporazumu sa Komandom Područja. Mnoge stručnjake i neophodno potrebne ljude se ostavlja po Komandama područja i Kotarskom i Okružnom N.O.O. Medju takvim ljudima bilo je i onih koji su radili čitavo vrijeme protiv NOF i dok smo mi ove stvari donekle uredili sa Narodnim Vlastima, dotle s Komandom Područja nismo jer nam nije dozvolila Oblast VIII Korpusa. Takvi ljudi se i danas nalaze na dužnosti kao željezničari i željeznički radnici i Narod opravdano radi toga negoduje. U komisiji koja je vršila mobilizaciju bio je major Jošo Durbaba koji se pokazao dosta familjaran i pojedince ostavljao u pozadini i izlazio u susret pojedinim odbornicima, koji su od njega tražili da se ostave u pozadini.

Mobilizacija se privodi kraju i skoro će biti sve mobilisano. Još nije mobilisano selo Orlić u potpunosti, jer u tom selu vlada epidemija tifusa.

U pogledu otklanjanja pojedinih ljudi iz rudnika mi smo poduzeli mjere i javili Komandi Kninskog područja, da bi iste trebali mobilisati. Medjutim došlo je do razmimoilaženja izmedju uprave rudnika i Komande Područja. Uprava rudnika tražila je od Oblasti VIII Korpusa da se radnici ne mobilišu, što kod naroda vlada negodovanje zbog toga, kako to da se zaštićuju ljudi u rudniku koji nisu nikada radili ili oni koji su neprijateljski raspoloženi prema NOP-u.

Do nerazumjevanja naročito dolazi kod upravnika rudnika Perišića Mirka koji stvari dosta kruto postavlja.

S.F.S.N.

Opunomoćenik OZNE:
...[805] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 45, 11.70.4., 30/88

269.

28. veljače 1945.
Knin

Opunomoćstvo OZN-e kninskog područja u izvješću OZN-i za oblast VIII. korpusa NOV Jugoslavije, za veljaču 1945.

Opunomoćstvo OZNE Kninskog Područja
Br *249/45*
28. februara 1945.

OZNI za oblast VIII udarnog korpusa
OZNE za Hrvatsku

IZVJEŠTAJ ZA MESEC FEBRUAR

PRIKAZ POLITIČKE SITUACIJE

I. Dio:

Uspjesi Crvene Armije, naše vojske i naših organizacija na terenu, raspoloženje masa je u porastu, a naročito onog djela koji je krvno povezan uz naš Pokret i onog djela koji je simpatisao NOP, pa i onog djela koji je prišao ka nama nakon oslobodjenja ovih krajeva.

Onaj dio koji je povezan krvno sa četnicima i ustašama još uvjek gleda sa nepovjerenjem na NOP; ali ne sa mržnjom kako je to bilo u početku iz razloga što su osjetili ogromnu vidljivu razliku izmedju nas i sa druge strane četnika i ustaša. Postoji još jedan manji dio, koji je prema našem pokretu nepomirljiv, koji se još ne ističe tako javno, ali rovari medju onima koji se još kolebaju. Tačno je da se situacija popravlja, ali se nemože reći o nekom masovnom prilaženju iz razloga što Hrvati ne osjećaju mržnju prema ustašama, a ni Srbi prema Četnicima. Još se i danas dogadja, da četnik ili ustaša koji se krije dobije gostoprimstvo od neke familje koja je naklonjena NOP-u. U dosta velikoj mjeri vlada nacionalna mržnja, a naročito kod Srpskih masa. Onaj dio koji gleda u naš Pokret sa nepovjerenjem neće uopće ništa da prima što bi ga povezalo sa Hrvatima, a

[805] Potpis nečitak.

naročito to se nemogu pomiriti sa mišlju za federalnu Hrvatsku, tako kad im pristupiš i spomeneš Hrvatsku spuštaju glave i razilaze se. Čak se ovo može primjetiti i kod naših simpatizera koji sa izvjesnom rezervom primaju federalnu Hrvatsku. Kod Srpskog djela masa Kralj još živi, a to se naročito odnosi na stariji dio stanovništva, dok je s druge strane omladina svakog dana aktivnija i daje oduška svog negodovanja prema Kralju na masovnim sastancima i zborovima. Jedan dio ove omladine, koja negoduje protiv Kralja nesmije da govori kod svojih kuća o tome, jer ih roditelji u tome sprečavaju.

Raspoloženje Hrvatskih masa za federalnu Hrvatsku i protiv Kralja svakog dana je veće, ali se moglo primjetiti u posljednje vrijeme strah od dolaska Šubašića u Beograd, jer se boje da ih Šubašić ne bi izigrao.

Posljednje pošiljke hrane kao i razdioba iste Narodu doprinijelo je još više raspoloženje prema NOP-u, pa čak i onog djela stanovništva koje gleda u nas sa nepovjerenjem.

Neprijateljske snage na našem Okrugu nemaju do sada nikakve organizacione forme, ali proturivanjem raznih otrcanih parola uspjevaju da održe onaj dio koji je prema nama neprijateljski raspoložen i one koji se još kolebaju uspijevaju da ih održe uza sebe. Najveću podršku primaju od špiljara, koji se preko noći dovuku do svojih kuća, proturivaju razne parole, što na ove mase vidljivo utječe iz razloga što su ovi krvno povezani sa četnicima i ustašama. Onaj dio masa koji živi u ovakvoj sredini i ako bi prešao na stranu NOP-a nesmije, jer se boji da ga ne bi špiljari preko noći ubili ili opljačkali.

Pojavljuju se razni špekulanti ili grupice, koje nastoje prikazati OKNAPROD zadrugom koja samo misli, da pljačka, a ne da pomogne Narodu, a konačni im je cilj da pocjene našu narodnu vlasti. Ovakve dvije grupice koje su postojale mi smo uspjeli razbiti na opće zadovoljstvo Naroda.

Općenito govoreći o starijem djelu stanovništva na našem Području još se izvjesnom rezervom gledaju na naš Pokret, a razlog su tome trgovci i šverceri, dok su ovi do oslobodjenja trgovali i švercali u velikim mjerama dotle danas ne pokazivaju volje, da plasiraju svoj novac, kako bi oživili trgovački život na našem Području.

/.../

Prema gore izloženom vidi se da nismo uspjeli potpuno ovladati terenom i da će trebati još dulje vremena dok budemo imati punu kontrolu na terenu.

Hapšenja smo vršili tokom čitavog mjeseca ukupno .....

Tokom ovog mjeseca predali smo sudu ..... nakon što smo izvršili prethodna saslušanja istih.

Pri saslušanjima imali smo dobrih uspjeha što smo tokom njihove istrage uspjeli pomoću istih otkriti i druge koji su povezani sa djelima te će mo pristupiti hapšenju istih. Sam istražni materijal za iste je bio opširan sa konkretnim podacima tako da je i sam Sud zadovoljan našom istragom.

Od preostalih zatvorenika kroz ovaj mjesec smo svršili neke istrage i imamo još nekoliko ispitati i pred nama stoji novo hapšenje za koje već imamo pripremljen materijal.

Dogadja se da kod nas zatvorenici budu više i od mjesec dana i ako su ispitani, ali ih nemožemo predati sudu, jer je sud prenatrpan polovima a i nema dovoljno prostorija tako da ovi moraju ostati dulje kod nas.

Saradnja sa Sudom ispočetka je bila dobra. Donijeli bi zajednički zaključak sa presjednikom suda o visini kazne, a poslije bi se ta odluka promjenila samovoljom presjednika suda, a pomalo i sa strane samih istražitelja. Mi smo na ovo skrenuli pažnju presjedniku suda VIII Korpusa našto je on rekao da će se ovo ispraviti. Medjutim dolazi nam presuda za Tihomira Trihića za kojega smo se sporazumjeli da se osudi na smrt, a oni ga osudiše na 5 godina prisilnog rada. Mislimo, da do ovakovih stvari u buduće neće doći, jer će mo stvar uraditi sa novim presjednikom suda, koji vjerojatno nije svojeglava kao predjašnji.

Naša saradnja sa Milicijom vidi se iz elaborata koga smo poslali o špiljarima, a inače ta saradnja dolazi do izražaja i razumjevanja drugova iz Narodne Vlasti.

Saradnja sa Narodnom Obranom nije došla do izražaja u tolikoj mjeri iz razloga toga što ih ima malo-mislimo na veće pothvate u borbi protiv špiljara, već jedino u hapšenju na samom terenu.

Narodna Obrana počela je sama da hapsi na svoju ruku. Mi smo im na to ukazali i oni su s tim prestali.

Kontrola pisama se uspješno sprovodi i se greške koje se zapaze šalju se direktno Opunomoćenim oficirima Ozne pojedinih Brigada ili Narodnoj Vlasti.

Kartoteku još nismo ustrojili niti se istom možemo služiti. Ustrojili smo knjigu prijava u kojoj do sada imamo upisanih 622, te knjigu sumnjivih. Iz knjige prijava prethodno provjeravamo materijal i nakon toga poduzimamo hapšenje, a drugi dio provjerenih prijava unašamo u knjigu sumnjivih iz koje će mu unašati u kartoteku za koju su već izvršene pripreme.

Kontrolu logora nismo imali, jer je isti spadao pod Komandu Područja pa smo mi mislili da tu kontrolu treba da ima oficir OZNE Komande Područja. Napominjemo da je kažnjenički logor iz Knina raspušten i jedan dio težih osudjenika odveden je u Zadar na prisilni rad, a drugi dio lakši u Split. Postoji još zarobljenički logor Njemaca i Talijana, koji će mo mi u buduće kontrolisati.

Zatvori su nam smješteni u zgradi bivšeg oficirskog paviljona br. 4. u prizemlju t.j. podrumima iste zgrade. U zatvoru postoji 3 čelije za muške i jedna čelija za ženske. Ova čelija za ženske je zračna i dobra dok ove ostale tri isto su dobre samo nisu toliko zračne koliko bi trebale da budu. Poviše podruma-zatvora smještena je straža i uprava zatvora i 2 stražarska mjesta.

Slučaj koji se dogodio u zatvoru prije izvjesnog vremena ispitivamo i dok završimo istragu javićemo.

Jedno je tačno, da smo imali kontrolu nad zatvorom ne bi nam se prokrale greške koje su se dogadjale.

Rad po I. sekciji:

Od dolaska misija Saveznika u Knin odmah smo poduzeli korake, da ih pratimo tako, da smo uspjeli ukloniti i protjerati dvije ženske iz Bosne koje su dolazile kod istih. Sva naša zapažanja u pogledu Misija dostavimo III. sekciji VIII Korpusa, tako da oni imaju punu kontrolu nad istima. U Kninu postoji jedna familja iz Bosne koji govoru Engleski i kod njih su se počeli svraćati Amerikanci našto smo mi skrenuli pažnju drugu majoru Peri Ljuštini. Dostavili smo svim našim povjerenicima, da se pazi na njihovo kretanje u koliko bi se uputili u pravcu sela.

Prije nekoliko dana zapažen je jedan civil stranac koji se šeta sa članovima Engleske vojne misije. Mi smo odmah počeli na njega paziti i pratimo ga a još nismo ustanovili tko je taj.
Protekli mjesec je bio dosta živ kod članova opunomočstva, svaki se je trudio da da što više od sebe, pomalo su se počeli udubljivati u probleme osim druga Dmitra kod kojega se vidi nekakova smušenost, ne može da stoji u kancelariji stalno bi trčkarao po terenu inače ima puno ljubavi i volje za rad u OZNi. Dosta nam koći pravilan razvitak zatvorenici kojih kod nas ima uvjek dosta, jer ih mi moramo saslušavati i tako se dosta izgubi na terenu još tome kad se uzme da su nam povjerenici naročito općinski i seoski slabi. Odsek nam je u više navrata obečao istražitelje ali ga mi do danas još nismo dobili. Nekih naročitih zapažanja osim onoga što smo iznjeli u izveštaju nemamo.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Opunomoćenik:
...[806] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut.45, 11.70.4., 30/88

270.

9. ožujka 1945.
Split

Odjel tehničkih radova Oblasnog NOO-a Dalmacije u Splitu izvješćuje Odjel tehničkih radova Okružnog NOO-a Knin, da su zaduženi da u logoru u Kninu ili Drnišu izaberu stručnjake i radnike za radove u brodogradilištu

---

OBLASNI NOO DALMACIJE
Odio tehničkih radova
Broj: službeno
Split, 9.III.1945 god.

OKRUŽNOM NOO-u KNIN
Odio tehničkih radova
/Za druga Ing. Kuzmanić Pašku/

[806] Potpis nečitak.

Prema zaključku donesenom na sjednici SOTRAD-a dana 1.III.1945 god. zaduženi ste da se javite u Knin Vojnoj Oblasti i da u logoru u Kninu ili u Drnišu izaberete stručnjake za radove u Brodogradilištu, kao i da izaberete zakovičare za istu potrebu.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Za ODIO TEHN. RADOVA
PROČELNIK:
...[807] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Šibeniku, f.24, NOO kotara Knin, kut. 9.

271.

13. travnja 1945.

Izvješće III. odsjeka OZN-e za Hrvatsku upućeno komesaru Glavnog štaba Hrvatske o zapaženim greškama i nedostacima u postrojbama NOV-e te o ubijanju ratnih zarobljenika

---

III. ODSJEK
ODJELA ZAŠTITE NARODA ZA HRVATSKU
Povjereništva za narodnu obranu NKOJ
Broj 246/45-6
13. aprila 1945.

K O M E S A R U
GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE

Zapažene greške i nedostatci
u našim jedinicama

U našim jedinicama dešavaju se još dosta česti slučajevi raznih greški i nedostataka, koji su vrlo često razlogom nezdravim i štetnim posljedicama. Raspolažemo sa dosta materijala o sitnijim nedostatcima, a ovdje navadjamo samo nekoje.
/…/
Prilikom borbi kod Knina vojno-obavještajni oficir divizije koji je kasnije došao u vojno-obavještajni odsjek GŠH izjavio je da tokom borbi za Knin dva dana nije mogao dobiti na

[807] Potpis nečitak.

saslušanje nijednog zarobljenika iako su jedinice zarobljavale u velikom broju. Na sektoru gdje se on nalazio kratkim su putem zarobljenici odvadjani još za toka borbe par stotina metara na stran i bez saslušanja strijeljani. Vjerojatno je njegov iskaz kojeg je nama lično dao pretjeran, ali bez sumnje ima takvih pojava u našim jedinicama. Navodno po njegovim riječima rezultat toga je bio da je neprijatelj to primijetio i da se uporno branio i tamo gdje bi inače njegov otpor bio popustio.
/…/

Smrt fašizmu – Sloboda narodu !

Za Odsjek, šef

Kopija, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, 2.26., 30/11

272.

8. rujna 1945.
Drniš

Kotarski NO Drniš dostavlja Kotarskom narodnom sudu u Drniš popis likvidiranih osoba

---

KOTARSKI N.O. DRNIŠ R 273/45[808]
Odjel Upravni M.P.[809]
Broj:7373/45.
8. septembra 1945.

PREDMET: spisak likvidiranih
narodnih neprijatelja, dostav –
lja se.-

KOTARSKOM NARODNOM SUDU,

D R N I Š

U smislu tač.1 čl.28 Zakona o konfiskaciji, u prilogu dostavlja se spisak likvidiranih narodnih neprijatelja za vrijeme okupacije na oslobodjenom i poluoslobodjenom teritoriju za koje nisu izrečene presude po vojnim ili civilnim sudovima za likvidaciju i konfiskaciju imovine.-

---

[808] Nadopisano rukom
[809] Pečat Kotarskog suda Drniš, 10. rujna 1945.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Pročelnik:
/J.Mudrinić/
[v.r.]

M.P.[810]

Pretsjednik:
/P.Skelin/
[v.r.]

Kotarskom N.O. – Upravni odjel - R 273/45[811]

D r n i š

Povraća se dostavljeni spisak likvidiranih narodni neprijatelja da tačno provjerite razlog zašto je pojedini likvidiran i da li su stvarno bili narodni neprijatelji, odnosno da se mogu smatrati ratnim zločincima.

Ove okolnosti, s obzirom što treba sporovesti konfiskaciju imovine, treba tačno utvrditi, jer su kod pojedinih lica navedenih u popisu ove okolnosti prilično nejasne.

S. F. - S. N.

M.P.[812]

Kotarski narodni sud u Drnišu,
dne 11 septmebra 1945.
Pretsjednik:
[v.r.]

KOTARSKI N.O. DRNIŠ
Odjel Upravni
Pov.br. 48/45.
18. kolovoza 1945.

S P I S A K

likvidiranih narodnih neprijatelja za vrijeme okupacije na oslobodjenom i poluoslobodjenom teritoriju za koje nisu izrečene presude po vojnim ili civilnim sudovima za likvidaciju i konfiskaciju imovine.-

[810] Pečat Upravnog odjela Kotarskog NO Drniš
[811] Nadopisano rukom
[812] Pečat Kotarskog narodnog suda u Drnišu

Red. br.	Prezime, ime i očevo ime likvidiranog narodnog neprijatelja	Mjesto boravišta	Godina rodjenja	Kada je likvidiran	Zašto je likvidiran
1.	Grcić Petar Antin	Badanj	1908	1944	ustaški saradnik *i špijun*[813]
2.	Grcić Ante pk. Joke	"	1900	1944	ustaški saradnik *i špijun*[814]
3.	Dičak Marko pk. Mate	"	1901	1944	ustaški saradnik *i špijun*[815]
4.	Andabaka Niko pk. Nike	"	1903	1944	ustaški saradnik *i špijun*[816]
5.	Knez Ante Antin	"	1910	1944	ustaški saradnik *i špijun*[817]
6.	Grcić Mate pk. Marka	"	1899	1944	ustaški saradnik *i špijun*[818]
7.	Bešević Kostantin p. Ivana	Baljke	1901	1943	špijuna, saradnik okupat.
8.	Martić Mićo pk. Pavla	Biočić	1925	1943	četnik[819] učesnik u ubijstvu druga Vodogaz Mile
9.	Mudrinić Nikola pk. Pilipa	Bogatić	1897	1944	prigodom napadaja na Oklaj
10.	Samac Petar Nikolin	Brištane	1914	1944	ustaški špijun
11.	Vucić Marko pk. Mara	Čitluk	1889	1944	nepoznato, *ustaški špijun*[820]
12.	Vucić Kaja ž. Marka	"	1899	1944	nepoznato, *ustaški špijun*[821]
13.	Svetina Pilip p. Petra	"	1886	1944	nepoznato, *ustaški špijun*[822]
14.	Duvnjak Ivan pk. Petra	"	1911	1944	prigodom akcija
15.	Gojčeta Josip pk. Ivana	"	1921	1944	nepoznato, *ustaški špijun*[823]
16.	Gojčeta Ante pk. Paške	"	1903	1944	prigodom akcija
17.	Budanko Ivan pk. paška	"	1903	1944	nepoznato, *ustaški koljač*[824]
18.	Validžić Ivan Matin	"	1905	1944	nepoznato, *ustaški špijun*[825]
19.	Validžić Marko p. Ante	"	1896	1944	nepoznato, *ustaški špijun*[826]
20.	Jukić Ivan Markov	Čavoglava	1912	1943	prigodom akcije
21.	Jukić Jakov Blažev	"	1912	1943	prigodom akcije
22.	Jelić Jerko Jokin	"	1916	1943	prigodom akcije
23.	Ivić Šime pk. Mate	Drinovci	1908	1944	ustaški koljač
24.	Ivić Ante pk. Ivana	"	1903	1944	ustaški špijun
25.	Dević Marko pk. Šime	"	1892	1944	ustaški špijun

[813] Nadopisano rukom
[814] Nadopisano rukom
[815] Nadopisano rukom
[816] Nadopisano rukom
[817] Nadopisano rukom
[818] Nadopisano rukom
[819] Nadopisano rukom
[820] Nadopisano rukom
[821] Nadopisano rukom
[822] Nadopisano rukom
[823] Nadopisano rukom
[824] Nadopisano rukom
[825] Nadopisano rukom
[826] Nadopisano rukom

26.	Ivić Paško pk. Šime	"	1882	1943	ustaški povjerenik
27.	Dević Stipe pk. Marka	"	1921	1944	ustaša
28.	Dević Ivan pk. Jage	"	1890	1944	ustaški špijun
29.	Skelin Mijo Antin	"	1890	1944	ustaški sudija
30.	Skelin Ante Antin	"	1920	1944	ustaški koljač
31.	Skelin Mate pk. Ivana	"	1877	1944	ustaški špijun
32.	Bačić Pajo pk. Joke	"	1894	1944	ustaški špijun
33.	Bačić Ivan pk. Paške	"	1889	1944	ustaški špijun
34.	Bačić Pajo pk. Mije	"	1916	1944	ustaški koljač
35.	Ivić Ivan p. Paške /Agin/	"	1911	1943	ustaški špijun
36.	Živković Marko p. Ivana	Drniš	1910	1944	ustaški saradnik *i špijun*[827]
37.	Živković Mate pk. Mile	"	1898	1944	ustaški saradnik *i špijun*[828]
38.	Copić Božica ud. Mate	"	1876	1944	ustaška saradnik *i špijun*[829]
39.	Vukorepa Toma pk. Mate	"	1899	1944	ustaški saradnik *i špijun*[830]
40.	Bibić Nikola Špirin	"	1899	1944	četnički saradnik *i špijun*[831]
41.	Mrdjen Tode pk. jakova	"	1876	1944	četnički saradnik
42.	Jović Špiro pk. Bože	"	1901	1944	četnički koljač
43.	Vranković Niko p. Aćima	"	1880	1944	talijanski špijun
44.	Bilušić Ivan pk. Stipana	"	1883	1944	ustaški organizator
45.	Čajić Snte pk. Mije	Gradac	1912	1944	radi ubojstva *rodoljuba*[832]
46.	Vidović Ivan Lukin	"	1918	1944	dezerter
47.	Čajić Toma pk. Tome	"	1894	1944	Ustaški milicioner *i špijun*[833]
48.	Borač Ivan Antin	"	1912	1943	nepoznato
49.	Marijanović Mate p.Jerka	"	1903	1943	nepoznato
50.	Marijanović Marija ž. Ivana	"	1893	1943	nepoznato
51.	Kulušić Paško Jakovljev	Kaočine	1922	1944	ustaški vojničar
52.	Vlajić Frane Stipanov	Kaočine	1925	1944	ustaški vojničar
53.	Stojanović Paško pk. Jerka	Karalić	1927	1944	špijun ustaški
54.	Stojanović Ante Matin	Karalić	1925	1944	špijun ustaški
55.	Skelin Ivan pk. Stipana	Ključ	1882	1944.	špijun ustaški
56.	Sarić Mile pk. Ivana	Lukar	1904	1944.	špijun okupatora
57.	Sarić Josip Josipov	"	1924	1943	špijun okupatora
58.	Sarić Ante pk. Vranje	"	1885	1944	špijun okupatora
59.	Novak Dmitar pk. Gavre	"	1881	1944	špijun okupatora
60.	Prgeša Petar pk. Jure	"	1883	1944	špijun okupatora
61.	Markić Josip p. Jandrija	Matase	1890	1944	špijun okupatora
62.	Zelić Josip sin Mate	"	1922	1944	nepoznato
63.	Martić Pava pk. NIkole	Miočić	1883	1943	nepoznato
64.	Martić Danilo pk. Pavla	"	1923	1943	nepoznato

[827] Nadopisano rukom
[828] Nadopisano rukom
[829] Nadopisano rukom
[830] Nadopisano rukom
[831] Nadopisano rukom
[832] Nadopisano rukom
[833] Nadopisano rukom

65.	Martić Miloš pk. Pavla	"	1925	1943	neprijatelj NOP-a
66.	Beljan Todor pk. Krste	"	1885	1944	bježao ispred straže
67.	Beljan Mile pk. Todora	"	1925	1944	četnički bandit
68.	Mirčeta Ilija Dušanov	"	1926	1944	četnički bandit
69.	Miletić Petar Vasin	"	1918	1944	nepoznato
70.	Miletić Joso pk. Marka	"	1900	1944	poginuo u akciji kao četnik
71.	Čolović Sveto pk. Ilije	"	1920	1944	"
72.	Vuković Sveto Svetin	"	1927	1944	"
73.	Vuković Mirko Jovin	"	1922	1944	"
74.	Vukušić Mate pk. Blaža	Mirl.polje	1906	1943	Ustaški špijun
75.	Stanković Ivan pk. Mate	"	1904	1943	Ustaški špijun
76.	Buzov Petar Matin	"	1907	1944	saradnik okupatora *i špijun*[834]
77.	Buzov Šimun pk. Stipana	"	1910	1944	ustaša koljač
78.	Radan Marko Milin	Mratovo	1897	1944	ustaški špijun
79.	Radan Nikola pk. Ante	"	1897	1944	ustaški špijun
80.	Perica Petar pk. Mate	"	1909	1944	ustaški špijun
81.	Radas Ive Markov	"	1924	1944	ustaški vojničar
82.	Radan Stipe pk. Ive	Mratovo	1921	1944	ustaški ~~vojničar~~ *špijun*[835]
83.	Džaja Ive pk. Josipa	"	1926	1944	ustaški vojničar
84.	Džaja Paško pk. Jure	"	1913	1944	ustaški špijun
85.	Đomlija Sava Đurin	"	1921	1944	četnički bandit
86.	Čilaš Marko pk. Marka	"	1916	1944	ustaški špijun *i terorista*[836]
87.	Bakmaz Krste pk. Marka	"	1925	1944	ustaški ~~vojničar~~ *špijun i terorista*[837]
88.	Budiša Ante Nikolin	Nevest-Cera	1923	1944	ustaški koljač
89.	Bronić Stipan pk. Ivana	Oklaj	1909	1944	Napadom N.O.V.
90.	Bronić Ante pk. Paške	"	1915	1944	*ustaški špijun*[838]
91.	Ikica Ivan pk. Nikole	"	1903	1944	*ustaški načelnik*[839]
92.	Bandalo Zvonko Ivanov	"	1914	1944	Ustaški tabornik
93.	Ikica Marko Jandrijin	"	1924	1944	Napadom N.O.V.
94.	Knežević Ivan pk. Josipa	"	1889	1944	*ustaški povjerenik*[840]
95.	Knežević Zdravko Šimunov	"	1923	1944	*ustaški koljač*[841]
96.	Bikić Ante Ivanov	"	1926	1944	"
97.	Ljubičić Luka pk. Marka	"	1893	1944	*ustaški špijun*[842]
98.	Džepina Mata Antin	"	1908	1944	"
99.	Ljubičić Marko Lukin	"	1924	1944	"
100.	Bronić Mile Ivanov	"	1926	1944	Nagazio na minu koju su partizani postavili
101.	Reljanović Stipan Josin	Otavice	1924	1944	Ustaša u službi okupatora
102.	Štrkalj Grgo pk. Jure	Pokrovnik	1882	1943	nepoznato
103.	Štrkalj Niko Grgin	"	1908	1943	"

[834] Nadopisano rukom
[835] Nadopisano rukom
[836] Nadopisano rukom
[837] Nadopisano rukom
[838] Nadopisano rukom
[839] Nadopisano rukom
[840] Nadopisano rukom
[841] Nadopisano rukom
[842] Nadopisano rukom

104.	Štrkalj Jure Grgin	"	1926	1943	"
105.	Štrkalj Vica ž. Nike	"	1911	1943	"
106.	Copić Stipe pk. Stipana	"	1902	1944	u bježanju pred NOV
107.	Štrkalj Ante Matin	"	1909	1943	talijanski špijun
108.	Mandjušić Iva pk. Nike	"	1904	1943	nepoznato
109.	Pokrovac Mate *p. Stipana*[843]	Puljane	1893	1943	zbog izdaje
110.	Burnać Jure pk. Marka	"	1900	1943	zbog izdaje
111.	Bračić Marija pk. Paške	Puljane	1890	1943	*špijun* [844]*i* u službi okupatora
112.	Perica Mile pk. Mijata	"	1907	1944	*ustaša i*[845] špijun u službi okupatora
113.	Perica Marija pk. Mijata	"	1914	1944	
114.	Šimac Jakov pk. Ivana	Radonić	1875	1942	špijun talijanski
115.	Vukičević Marko pk. Jose	"	1890	1942	"
116.	Brajica Marko pk. Tome	"	1885	1943	"
117.	Brajica Tome Markov	"	1909	1943	"
118.	Brajica Marko Markov	"	1922	1943	"
119.	Brajica Ante pk. Ante	"	1894	1943	"
120.	Šimac Manda ud. Ante	"	1900	1943.	"
121.	Šimac Petar pk. Ivana	"	1894	1944	"
122.	Duvančić Ivan Markov	Razvodje	1911	1944	ustaški špijun
123.	Klepo Josip Antin	"	1909	1944	"
124.	Duvančić Ante Markovi	"	1921	1944	"
125.	Tošić Ivan Jurin	"	1920	1944	"
126.	Suman Manda ud.p.Marka	"	1895	1944	"
127.	Bojčić Joso Josin	Ružić	1919	1943	Ustaški koljač
128.	Odak Mile pk. Bariše	Siverić	1910	1943	Ustaški vojničar *i špijun*[846]
129.	Šiklić Krste pk. Mate	"	1913	1944	"
130.	Šiklić Šime Šimin	"	1907	1944	"
131.	Ramljak Ivan pk. Mate	"	1892	1944	*Ustaški ...*[847]
132.	Ercegovac Drago pk. Mate	"	1921	1944	*ustaški vojničar i špijun*[848]
133.	Ramljak Petar pk. Ivana	"	1924	1944	"
134.	Šojić kata ž. Stipana	Suknovci	1905	1944	ustaški špijun
135.	Zrile Ivan pk. Nikole	"	1883	1944	"
136.	Zrile Krste pk. Ivana	"	1923	1944	"
137.	Dujić Zvonko Markov	"	1924	1944	*neprijatelj N.O.B. i špijun*[849]
138.	Skelin Šime pk. Nikole	Širitovci	1884	1944	*ustaški špijun*[850]
139.	Vatavuk Ivan pk. Stipana	"	1910	1944	"
140.	Bogdanović Dušan p. Dušana	Štikovo	1911	1943	Kao četnik u borbi

[843] Nadopisano rukom
[844] Nadopisano rukom
[845] Nadopisano rukom
[846] Nadopisano rukom
[847] Nadopisano rukom, nečitko
[848] Nadopisano rukom
[849] Nadopisano rukom
[850] Nadopisano rukom

141.	Bura Simo Todorov	"	1907	1944	"
142.	Bura Jovan Markov	"	1920	1944	"
143.	Nenadić Petar pk. Đure	"	1923	1944	"
144.	Nenadić Milan pk. Petra	"	1905	1944	"
145.	Davić Lazar pk. Jovana	"	1914	1945	kao špiljar
145.[851]	Vudragović Stevo Nikolin	"	1920	1944	kao četnik u borbi
146.	Miljković Jovan, paroh	Tepljuh	1920	1943	*četnik i*[852] špijun u službi okupatora
147.	Vukušić Niko pk. Ante	Lišnjak	1896	1944	ustaški špijun
148.	Vukušić Mile pk. Marka	"	1903	1944	"
149.	Vukušić Ante pk. Marka	"	1910	1944	"
150.	Matić Mate pk. Nike	Trbounje	1913	1944	ustaški vojničar *i špijun*[853]
151.	Kontić Šime Markov	"	1918	1944	ustaški špijun
152.	Ledenko Ilija pk. Ante	"	1903	1943	ustaški organizator
153.	Ivanišević Ivan pk. Ivana	Umljanović	1904	1944	ustaški koljač
154.	Kajić Marko pk. Ilije	"	1923	1944	nepoznato
155.	Matetić Nikola pk. Joke	Unešić	1894	1944	špijun[854] u službi okupatora
156.	Ercegovac Paško p. Petra	"	1908	1944	Bježao ispred N.O.V.
157.	Borzić Ivan pk. Ilije	"	1885	1943	nepoznato
158.	Roža Dušan pk. Mile	Žitnić	1915	1944	četnički razbojnik
159.	Mileta Ranko Petrov	"	1923	1944	"
160.	Beader Marko pk. Bože	"	1921	1944	"
161.	Širinić Mladen pk. Josipa	Drniš	1906	1944	ustaški propagator
162.	Jerković fra Joso	Kričke	1912	1944	ustaški krvnik

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. Drniš - konfiskacije

[851] Broj se ponavlja
[852] Nadopisano rukom
[853] Nadopisano rukom
[854] Nadopisano rukom

273.

2. listopada 1945.

Dopis OZN-e kninskog područja OZN-i za Oblast VIII. Korpusa s podacima o broju zarobljenih, strijeljanih, osuđenih i oslobođenih osoba

---

Opunomoćstvo OZN-e
Kninskog Područja
Br. 147/45.- II. sekcija[855]
24. januara 1945.g.

OZN-i za Oblast VIII Korpusa
OZN-e za Hrvatsku

S p l i t

U prilogu vam dostavljamo popis svih ustaša, četnika, špijuna, Mačekovaca i okupatorskih pomagača od oslobođenja do danas i to:

Ustaša.....111.-
Četnika.....212.-
Špijuna.....76.-
Mačekovaca.....2.-
Okupatorskih pomagača 119.-

Ukupno: 520.-

Zarobljeni kao njem. ili tal. voj. 25.-

Sveukupno: 545.-

Ustaša: streljano 74.-
kažnjeno 6.-
pušteno na slob. 23.-

Četnika: streljano 44.-
amnestiranih 69.-
puštenih na slob. 32.-
kažnjenih 10.-

Špijuna: streljano 43.-
kažnjeno 16.-
pušteno na sl. 3.-

Pomagača okupatora:
streljano 27.-
amnestiranih 21.-
puštenih na slob. 32.-

[855] Nadopisano rukom

kažnjenih 9.-

U popisu smo i ako niste tražili napisali sa strane gdje je koji određen, a gdje vidite da nema ništa napisano ti su predani sudu, za neke imamo presude, a za neke još nije riješeno, tako da nismo ni pisali.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

M.P.[856] M.P.[857] Opunomoćenik OZN-e:
...[858] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 168

274.

5. listopada 1945.
Vodice

Specijalno izvješće Opunomoćstva OZN-e za Kotar Vodice OZN-i za okrug Šibenik

---

Opunomoćstvo OZN-e
za Kotar Vodice
Dana 5-X.45.
Broj. 388

OKRUŽNOM ODJELJENJU ZAŠTITE NARODA
Š I B E N I K

[856] Pečat OZN-e za oblast VIII. Korpusa, br. 240/45, 28.I.1945.
[857] Pečat OZN-e kninskog područja
[858] Potpis nečitak

Predmet: Specijalni izvještaj.

Kako smo vam već javili sa depešom o Lućev Mili, koji je bio doputovao iz zagreba radi agitacije, isti se povratio otrag 12 dana opet natrag u Zagreb.

Za vrijeme njegova boravka u Prvić-Luki povezao se sa popom Devetak don Vojkom i sa fra Šimom Vladovićem iz Zadra, koji je bio par dana u Prviću. Iza toga pop don Vojko-Devetak bio je u kući reakcionera Paron Nikole pok. Frane, a ranije nije nikad imao običaj, da zalazi u privatnu kuću. U kući mu se zadržao dosta vremena, po svoj prilici da nešto organizira.

Paron Nikola bio je za čitavo vrijeme okupacije prirerpak okupatora i ustaša, te je radi saradnje s njima bio izveden pred Narodni sud i riješen kazne. Sada sa svojim brodom održava svako-dnevnu vezi izmedju 11-12 sati. On ne ide sam, već za platu prevozi narod, a kako je u tijesnoj vezi sa popom, to sigurno održava vezu sa biskupijom u Šibeniku ili nekim drugim reakcionerom. Radi toga bilo bi ga potrebno u Šibeniku slijediti.

Fratar Šime Vladović došao je iz Zadra u Prvić-Luku, navodno da predigne neki namještaj iz samostana, kojega je stvarno i odnio. Za njegova boravka u Prvić-Luki povezao se, kako smo već naveli, sa Lućev Milom, s kojim se kod susreta ljubio i sa njime bio u tijesnoj vezi.

Isti fratar je za to vrijeme obnovio vjersko društvo „Red sv. Frane“, ili tazv. „Trečoredice“, u koju je uvukao 15-20 starijih žena.

Ovaj fratar bio je još prije 12 god. u Prviću i tu organizirao spomenutu organizaciju i poslao mnogo djelovaja u švore. Sada se isti nalazi u Zadru u samostanu sv. Mihovila.

Lućev Mile dok je bio u Prvić-Luci, bio je jedan put i u Vodicama, a imao je namjeru otići i u Pirovac, ali neznamo da li je otišao.

Skime se povezao u Vodicama nije nam poznato, jer o istom nismo bili na vrijeme obavješteni.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Opunomoćenik:
Šupe Ante [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, OZN-a i UDB-a Šibenik, kut. 3

275.

Prosinac 1945.
Vodice

Opunomoćstvo OZN-e za kotar Vodice izvješćuje o "neprijateljskim organizacijama" i "oružanim bandama" na njihovom području

---

NEPRIJATELJSKE ORGANIZACIJE:

U grupe koje smo naveli u prošlom izvještaju, a za koje postoji mogućnost da bi se mogle aktivizirati u protunarodnom radu, ubacili smo povjerenika, i to u grupu križara. Dok u grupu HSS-a još nismo ubacili povjerenika.

Protiv-narodne aktivnosti sa njihove strane još se nije zapazilo, niti se zapazijo bilo kakav organizovani rad.

ORUŽANE BANDE:

Sa kotara Drniš prebacila se na naš kotar grupa špiljara i to: 1) Bašić Mate iz Ubli kotar-Muć, 2) Grubišić Stipan iz Korušci, 3) Klepić Ivan iz Niskog kotar-Muć, 4) Bogić Petar iz Divovića kotar-Muć, 5) Marić Marko Martinov iz Vukšića kotar-Vodice, 6) Mijić Matija iz Lišana kotar Vodice i 7) Vrbatović Marija iz Umiljanovići kotar Drniš.

Čim su došli povezali su se sa špiljarima našeg kotara Božom Ušljebrkom i Šuša Ivom, koji su naši agenti, a još i danas žive ilegalno kao špiljari. Ovi su odmah obavjestili nas, tako da smo znali njihove kretnje i namjere. Namjeravali su ubijati odbornike, pljačkati zadruge i napadati automobile, tako da su već pokušali napasti Odbor u Lišanima. U saglasnosti sa Okružnim odjeljenjem OZN-e napravili smo plan za akciju i našim agentima koji su bili u njihovoj grupi dali za zadatak, da ih dovedu na spavanje u napuštenu crkvu kod Dragišića, te da nas o tome obavjeste, a mi da mjesto blokiramo sa vojskom i da ih pohapsimo.

Prvu večer nismo uspjeli, jer nisu htjeli da udju u kuću, dok je drugu večer plan u potpunosti uspio. Naši agenti uspjeli su ih navesti na ugovoreno mjesto, a Narodna Milicija je uspjela da ih potpuno blokira. Naši su agenti špiljare koji su spavali razoružali, ali uza sve to akcija nije uspjela. Ubijena je špiljarka Mijić Marija pok. Petra iz Lišana, a Vrbatović Marija iz Umiljanovića, kotar Drniš, je zarobljena, dok su svi muškarci uspjeli pobjeći. Uzrok ovom je slaba disciplina i borbenost Narodne Milicije i neumjesno vojničko rukovodjenje sa istom.

U vezi ovog slučaja Okružno Odjeljenje napravilo je opširno saslušanje odgovornih drugova.

Ovi špiljari još se nalaze na našem terenu, te su dana 15/XII. ov. g. pucali na kola koja su vozila hranu za zadrugu Stankovci i 17/XII.t.g. svukli Krešu Begića iz Putičanja, na terenu Crljenik-Velim.

Dva naša agenta koji su bili sa špiljarima povezali smo sa 8 člana Narodne Odbrane, koji sada *prebacili su se na teren kotara Šibenik* (*vidi depešu*)[859] kao civili (špiljari) tragaju za ostalima, ali ih još nisu pronašli.

Referent:
V. Filipi [v.r.]

Opunomoćenik:
Šupe Ante [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 45, 11.68.1, 30/87

276.

3. lipnja 1946.
Zagreb

Uprava Narodne milicije MUP-a NR Hrvatske izvješćuje, da su u selu Žagrović (Knin), prigodom crkvene svečanosti 25. svibnja, "popovi [su] održali pomen za bandite poginule u borbi protiv NOV, kao i molitve za četnike koji se nalaze u Italiji" te da su iz zarobljeničkog logora u Kninu 19.-20. lipnja pobjegla dva zarobljenika njemačke narodnosti

---

NARODNA REPUBLIKA HRVATSKA
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
Uprava Narodne milicije

Zagreb, 3.VI.1946 g.

Predmet: Dnevni izvještaj.

Dana 3.VI. do 12 sati na području resornih organa primljeni su slijedeći izvještaji:

/.../

3. Na području oblasti Dalmacije.

1. U selu Žargović[860] kotar Knin, prigodom crkvene svečanosti 25 maja, popovi su održali pomen za bandite poginule u borbi protiv NOV, kao i molitve za četnike koji se nalaze u Italiji. Tom činom su u večini prisustvovali roditelji poginulih bandita koji su naričući ispoljavali mržnju prema borcima JA.

2. Iz zarobljeničkog logora u Kninu pobjegla su 19-20 o.mj. 2 zarobljenika njemačke narodnosti.

---

[859] Dopisano rukopisom.
[860] Ispravno bi bilo: Žagrović.

/.../

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1220, CK SKH, Politbiro/Izvršni komitet, Prilozi, Izvješća OZN-e, kut. 7 (fond je u sređivanju)

277.

16. svibnja 1947.
Drniš

Izvješće Opunomoćstva UDB-e za kotar Drniš o kleru

OPUNOMOĆSTVO UDB-e ZA
KOTAR DRNIŠ
Dana, 16.V.1947 god.

Predmet: Izvještaj po referatu kleru.-

U razgovoru s našim agentom fra Roko Labor je rekao: O budućem ratu Amerike i SSSR-a, rekao je da je tačno ono što je rekao Jovanović u Narodnoj Skupštini o Jugoslavenskoj Amriji. Za male narode, kaže fra Roko nije potrebno naoružavati se, jer u većem sukobu takovi narodi bi bili pregaženi, bez obzira na njihovo vojničku moć, koju nikada ne može, da usporedi sa vanjskom velesilom. Partizani su u zabludi ako misle, da bi u budućem sukobu mogli tako jeftino proći, kao što je to bilo naročito u NOB-i.

/.../

O Hrvatima kaže, da su oni narod, koji nije spsoban da upravlja sam sobom i da su Hrvati dobre sluge, ali loši gospodari.

/.../

U razgovoru s našim agentom fra Julijan Ramljak je rekao, da su komunisti divljaci s obzirom na njihova naučavanja.

/.../

U daljnjem razgovoru sa našim agentom on kaže, da je potrebno „danas pazitise“.

O otkupu vune fra Ramljak kaže: „Neka im bude kad nijesu htjeli čuvati Antu.“ O Paveliću kaže, da bi ga on u okvir stavio.

Ovih dana fra Julije Ramljak, fra Roko Labor, Abrus i fra Damjan često su skupa u Drnišu, a osobiti Ramljak koji se zadržava u župskom uredu u Drnišu po nekoliko dana i to kod fra Abrusa. Takodjer je zapažen više puta na spavanju u Kljacima, Siveriću, Gradacu i Drnišu.

Opunomoćenik:
/Šupe Ante/
[v..r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. Drniš - Konfiskacije

278.

19. travnja 1948.
Šibenik

Opunomoćstvo UDB-e za grad Šibenik dostavlja Odjeljenju UDB-e za Dalmaciju - IV. odsjek u Splitu popis likvidiranih osoba na području kotara Šibenik nakon što su 3. studenoga 1944. grad zauzele postrojbe Dvadeset šeste divizije NOV i PO Jugoslavije te popis osoba koje su likvidirali u vrijeme rata

---

[...][861]
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA FNRJ
Opunomoćstvo uprave državne bezbjednosti
za grad Šibenik
Br. *84/a*
19. IV. 1948. god.
Š I B E N I K[862]

Predmet: Spisak lica streljanih –
dostavlja se.-

ODELENJU UPRAVE DRŽ. BEZBJEDNOSTI ZA DALMACIJU
IV. Otsjek.
S P L I T

U vezi Vaše depeše od 10. aprila 1948. godine, u prilogu Vam dostavljamo traženi spisak likvidiranih lica nakon oslobodjenja.

Ujedno Vam dostavljamo spisak lica koji su likvidirani u toku N. O. Borbe i kasnije. Pošto smo sakupljali podatke o likvidiranim licima na području ovog Opunomoćstva, to dostavljamo u prilog i Vama jedan primjerak, radi eventualnog korištenja.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Opunomoćenik-poručnik:
M.P.[863]
Škarica Šime [v.r.]
(Škarica Šime)

---

[861] Grb FNR Jugoslavije.
[862] Pečat.
[863] Okrugli pečat: Ministarstvo unutrašnjih poslova FNRJ Opunomoćstvo uprave državne bezbjednosti za grad Šibenik (u sredini grb FNR Jugoslavije).

Poslije oslobodjenja :

[grad Šibenik]

24.[864] Gumzej Josip pk. Josipa i majke pk. Apolonije Bruger, rodjen 7. III. 1891. godine u Ljubljani, sa boravištem u Šibeniku, po zanimanju bivši jugoslavenski aktivni oficir, Slovenac, oženjen.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. Korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjen na smrt i streljan 8. XI. 1944. godine u Šibeniku, kao četnički prvak i saradnik okupatora.

25. Prostran Olga žena prote Steve, od oca pk. Petra Trišić i majke pk. Sekulić Milke, rodjena 14. IV. 1896. godine u Imotskom, sa boravištem u Šibeniku, domaćica, Srpkinja, udata.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjena na smrt i streljana 8. XI. 1944. godine u Šibeniku, radi aktivne saradnje sa četnicima, te njemačkom policijom i špijunažom.

26. Kitarović Nikola pk. Šime i majke pk. Kužina Kata, rodjen 28. VIII. 1905. godine u Šibeniku, po zanimanju bivši jugoslavenski oficir, Hrvat, oženjen.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjen na smrt i streljan 8. XI. 1944. godine u Šibeniku, kao saradnik okupatora, četnički prvak i veliki protivnik NOP-a.

27. Piližota Ivan pk. Marka i majke Ane rodjene Knežević, rodjen 2. I. 1911. godine u Šibeniku, po zanimanju tapecijer, Hrvat, oženjen.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjen na smrt i streljan 8. XI. 1944. godine u Šibeniku, zbog špijunaže u korist okupatora.

28. Vrebac Ljubo pk. Osmana i majke pk. Struje Fazila, rodjen 15. III. 1918. godine u Livnu – Bosna, za vrijeme okupacije boravio u Šibeniku, po zanimanju konobar – bolničar. Od uže rodbine nema nikoga u Šibeniku.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjen na smrt i streljan 8. XI. 1944. godine u Šibeniku, zbog špijunaže u korist okupatora.

29. Černigoj Dora žena Frane, rodjena Dešković i majke pk. Tikulin Josipe, rodjena 1. IV. 1907. godine u Šibeniku, po zanimanju domaćica, Talijanka, udata.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjena na smrt i streljana 8. XI. 1944. godine u Šibeniku, zbog špijunaže u korist okupatora.

30. Štrkalj Drago pk. Ante i majke pk. Gojanović Antule, rodjen 8. VIII. 1904. godine u Šibeniku, po zanimanju trgovac, Hrvat, oženjen.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjen na smrt i streljan 8. XI. 1944. godine u Šibeniku, kao ustaški propagator i pljačkaš.

---

[864] Popis osoba koje je NOV i PO Jugoslavije ubila u gradu Šibeniku tijekom Drugoga svjetskog rata završava rednim brojem 23. te popis osoba koje je NOV i POJ ubila "poslije oslobođenja" započinje rednim brojem 24.

31. Baranović Norma ud. pk. Ive i majke Kolombo Josipa, rodjena 28. IX. 1902. godine u Poli[865], sa boravištem u Šibeniku, domaćica, Hrvatica, udovica.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjena na smrt i streljana 8. XI. 1944. godine u Šibeniku, kao agent njemačke policije.

32. Balić Špiro pk. Josipa i majke pk. Boban Andje, rodjen 29. X. 1912. godine u Dugom Polju, kotar Split, policijski agent NDH-a, Hrvat, oženjen.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjen na smrt i streljan 8. XI. 1944. godine u Šibeniku, što je kao agent njemačke policije hapsio taoce za streljanje.

33. Krčmaroš Dragutin iz Bjelovara.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjen na smrt i streljan 8. XI. 1944. godine u Šibeniku, kao ustaški oficir.

34. Vizjak Drago iz Gojanaca – Varaždin.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjen na smrt i streljan 8. XI. 1944. godine u Šibeniku, kao ustaški oficir.

35. Dević Mate pk. Nikole iz Visa.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjen na smrt i streljan 8. XI. 1944. godine u Šibeniku, kao agent okupatora.

36. Friganović-Rogulj Marica ud. pk. Krste, stara oko 40 godina, rodom iz Šibenika, domaćica, udovica, Hrvatica.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjena na smrt i streljana 8. XI. 1944. godine u Šibeniku, zbog špijunaže u korist okupatora.

37. Medić Vjekoslav pk. Andrije, star oko 40 godina, rodom iz Šibenika, po zanimanju općinski činovnik, Hrvat, oženjen.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjen na smrt i streljan 8. XI. 1944. godine u Šibeniku, radi toga što je špijunirao u korist okupatora i bio veliki protivnik NOP-a.

38. Blažević Ante pk. Paške, rodjen 1879. godine u Šibeniku, po zanimanju advokat, Hrvat, udovac.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjen na smrt i streljan 8. XI. 1944. godine u Šibeniku, kao veliki protivnik NOP-a, prvi ustaški načelnik i saradnik okupatora.

39. Hitermajer Josip Hermanov, rodjen 1903. godine u Beloj Crkvi, podoficir njemačke vojske.

Kratkim postupkom likvidiran mjeseca novembra 1944. godine po partizanima u Šibeniku, kao ratni zarobljenik i tumač kod I C. u Šibeniku.

40. Krbavec Ivan Antin i majke Perine Vivoda, rodjen 5. VII. 1915. godine u Ročkom Polju – Istra, boravio u Šibeniku, talijanski policajac.

Kratkim postupkom likvidiran mjeseca novembra 1944. godine po partizanima u Šibeniku, kao talijanski policijski agent, te kao takav tukao zatvorenike.

41. Svačkova Lida kći Huberta, rodjena 1911. godine u Lovička – Čehoslovačka, po zanimanju kuharica.

---

[865] Pula.

Kratkim postupkom likvidirana mjeseca novembra 1944. godine po partizanima u Šibeniku, kao saradnica njemačke Organizacije Todt.

42. Pastor Bruno pk. Ivana iz Trsta, rodjen 1903. godine, po zanimanju konobar.

Kratkim postupkom likvidiran mjeseca decembra 1944. godine po partizanima u Šibeniku, kao talijanski karabinjer, a kasnije ustaša.

43. Tolić Jure Franin i majke Matije Stanković, rodjen 8. II. 1906. godine u Vrgorcu, kotar Metković, boravio u Šibeniku, redarstveni izvidnik NDH-a, Hrvat, neoženjen.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjen na smrt i streljan 16. I. 1945. godine u Šibeniku, što je kao agent u službi njemačke policije hapsio taoce za streljanje.

44. Roša Krešimir Nikolin i majke Klarić Marice, rodjen 16. VII. 1920. godine u Šibeniku, po zanimanju trgovački pomoćnik, Hrvat, neoženjen.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjen na smrt i streljan 16. I. 1945. godine u Šibeniku, kao tajni agent njemačke policije.

45. Stočić Stjepan pk. Ive i majke Čalete Šima, rodjen 13. V. 1909. godine u Šibeniku, bivši policajac NDH-a, Hrvat, oženjen.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjen na smrt i streljan 16. I. 1945. godine u Šibeniku, kao špijun i pomagač okupatora.

46. Kožul Marko pk. Jakova i majke Katarine Melčić, rodjen 15. IV. 1887. godine u Ražancu kod Zadra, po zanimanju advokat, Hrvat, oženjen.

Vojni sud Komande Zagrebačkog Područja ga je kao ratnog zločinca osudio na smrt i streljao. Neko vrijeme je živio i u Šibeniku.

47. Guberina don Ivo, star oko 45 godina, rodom iz Šibenika, svećenik, Hrvat, neoženjen.

Kao ustaški funkcioner streljan u Zagrebu po oslobodjenju od partizana, ali nam nije poznato da li je streljan presudom ili kratkim postupkom.

48. Kožul Ante, star oko 64 godine, po zanimanju državni službenik, Hrvat, oženjen.

Poslije oslobodjenja streljan u Kninu, kao ratni zločinac, po partizanima, ali nam nije poznato da li je streljan presudom ili kratkim postupkom.

49. Kovačić Antica, od oca Kožul Ante i majke Perušić Katice, rodjena 20. VIII. 1915. godine u Korčuli, sa boravištem u Šibeniku, domaćica, Hrvatica, udata.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjena na smrt i streljana 16. I. 1945. godine u Šibeniku, radi špijunaže u korist okupatora.

50. Medić Nikola, star oko 50 godina, rodom iz Šibenika, po zanimanju privatni namještenik, Hrvat, oženjen.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1945. godine od partizana na terenu, zbog špijunaže u korist Engleza.

51. Pribudić Nikola pk. Mate i majke Jurić Marije, rodjen 8. XII. 1920. godine u Labinu, kotar Split, radnik, Hrvat, oženjen.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjen na smrt i streljan 30. III. 1945. godine u Šibeniku, kao aktivni ustaša.

52. Nedović Dragoljub pk. Tihomira i majke pk. Davidović Smiljane, rodjen 22. II. 1912. godine u Čačku – Srbija, bivši jugoslavenski pješadijski narednik, Srbin, oženjen.

Presudom Vijeća Vojnog suda oblasti VIII. Ud. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjen na smrt i streljan 8. XI. 1944. godine u Šibeniku, kao četnički Komandant bataljona, koji je pljačkao i ubijao.

53. Jurišić Krunoslav pk. Miroslava iz Borno Poljice.

Kratkim postupkom likvidiran po partizanima u Šibeniku, a radi sumnje da se je nalazio u službi neprijateljske špijunaže.

54. Friganović Ante Milin i majke Marije Restović, rodjen 27. II. 1927. god. u Šibeniku, po zanimanju činovnik.

Divizijski vojni sud u Zagrebu ga je dana 25. V. 1945. god. po čl. 13. i 14. Uredbe o vojnim sudovima osudio na kaznu smrti i streljao.

55. Gojanović Marija ud. pk. Nikole, rodjena 23. III. 1895. god. u Šibeniku, domaćica, udovica, Hrvatica.

Okružni narodni sud u Šibeniku dana 27. X. 1945. god. po čl. 3., t. 3. i 10. Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države, osudjena je na kaznu smrti radi špijunaže u korist okupatora.

56. Kranjec Jerko Milišin.

Presudom Vijeća oblasti VIII-og Udarnog korpusa pri Komandi Šibenskog Područja osudjen na kaznu smrti streljanjem i streljan koncem 1944. god. u Šibeniku.

57. Kovač Krste Markov i majke Vice Belamarić, rodjen 27. V. 1905. god. u Šibeniku.

Divizijski vojni sud u Zagrebu po čl. 13. i 14. Uredbe o vojnim sudovima, osudio ga je na kaznu smrti streljanjem kao ratnog neprijatelja, odnosno kao ratnog zločinca.

58. Meznalić Moimir Augustina i majke Andjele Dobrić, rodjen 30. X. 1891. god. u Šibeniku.

Divizijski vojni sud u Zagrebu dana 5. VI. 1945. god. pod brojem 240/45. po čl. 13. i 14. Uredbe o vojnim sudovima ga je osudio na kaznu smrti i streljan.

59. Pogorevc Viktor Mihovila i majke Ane Kerić, rodjen 23. IX. 1909. godine u Šibeniku, redarstveni izvidnik NDH-a.

Divizijski vojni sud u Zagrebu dana 22. VI. 1945. god. pod brojem 676/45. po čl. 13. i 14. Uredbe o vojnim sudovima, osudio ga je kao ratnog zločinca na kaznu smrti streljanjem.

60. Rendić Srdjan Ivanov, rodjen 1912. god. u Šibeniku, advokat, Hrvat, oženjen.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1945. god. na terenu od XIX. Udarne divizije kao aktivni četnik.

61. Dunkić Ante, rodjen 1908. god. u Šibeniku, sudski pripravnik, Hrvat, neoženjen.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1945. godine, na terenu od XIX. Udarne divizije kao aktivni četnik.

62. Djurdjević Miljenko, rodjen 1913. god. u Šibeniku, advokat, Hrvat, neoženjen.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1945. godine, na terenu od XIX. Udarne divizije kao aktivni četnik.

63. Nikolić Ante pk. Dunke, i majke pk. Vice Klarić, rodjen 9. I. 1894. god. u Šibeniku, advokat, Hrvat, oženjen.

Presudom Okružnog Narodnog suda u Šibeniku kao ustaški funkcioner osudjen na kaznu smrti i streljan.[866]

64. Bilić Danilo Jakovljev i majke Valčić Marije, rodjen 10. V. 1924. godine na Rabu, sa stalnim boravištem u Splitu, djak, Hrvat, neoženjen.

Presudom Okružnog Narodnog suda u Šibeniku, osudjen je na smrt i streljan 15. XII. 1946. godine kao aktivni četnik.[867]

65. Ljubenkov Aleksandar pk. Marina i majke Luketin Marice, rodjen 4. VI. 1923. god. u Kaštel-Sućurcu, Split, težak, Hrvat, neoženjen.

Presudom Okr. Narodnog suda u Šibeniku, osudjen na smrt i streljan 15. XII. 1946. god. kao aktivni četnik.[868]

66. Franić Marin Augustinov i majke pk. Matelin Ivanice, rodjen 24. IV. 1917. god. u Kaštel Lukšiću, Split, limar, Hrvat, neoženjen.

Presudom Okr. Narodnog suda u Šibeniku, osudjen na smrt i streljan 15. XII. 1946. god. kao aktivni četnik.

67. Drašković Aldo pk. Duje i majke Baturine Andjelke, rodjen 4. VII. 1924. god. u Solinu, Split, kovač, Hrvat, neoženjen.-

Presudom Okr. Narodnog suda u Šibeniku, osudjen na smrt i streljan dana 15. XII. 1946. god. kao aktivni četnik.

68. Serentino Vincenzo, za vrijeme okupacije boravio je u Zadru.

Presudom Okružnog Narodnog suda u Šibeniku, osudjen na smrt i u prvoj polovini 1947. god. streljan kao aktivni fašista i član fašističkog prijekog suda u Šibeniku a za vrijeme talijanske okupacije.-

---

LICA KOJA SU LIKVIDIRANA POSLIJE OSLOBODJENJA!

[Boraji, Krapanj, Zablaće, Primošten]

1. ĆUKLIN JURKO pok. Stipe, rodjen 1897. godine u selu Boraji, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Streljan decembra 1944. godine od Vojnog suda oblasti VIII. korpusa, pri Komandi Šibenskog Područja, zbog suradnje – špijunaže u korist četnika i Talijana.

2. KNEŽEVIĆ JERKO pok. Šime, rodjen u selu Boraji 1875. god., kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Streljan decembra 1944. godine od Vojnog suda oblasti VIII. korpusa, pri Komandi Šibenskog Područja, zbog suradnje - špijunaže u korist četnika i Talijana.

3. GNIŽEVIĆ[869] ŠIME pok. Grge, rodjen 1878. godine u selu Boraji, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Streljan decembra 1944. godine od Vojnog suda oblasti VIII. korpusa, pri Komandi Šibenskog Područja, zbog suradnje – špijunaže u korist četnika i Talijana.

---

[866] Na rubu dopisano: a 2829 III/874.
[867] Na rubu dopisano a 402 III/346l.
[868] Na rubu dopisano a 1818 II 43/III 851.
[869] Najvjerojatnije: Knežević.

4. LUŠA RIKO pok. Jerka, rodjen 1904. godine u selu Krapanj, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Streljan maja 1945. godine od Vojnog suda oblasti VIII. korpusa, pri Komandi Šibenskog Područja, zbog suradnje – špijunaže u korist Talijana i četnika.

5. LUŠA JERKO pok. Jerka, rodjen 1913. godine.

Streljan zbog pljačke i sabotaže u J.A. maja 1945. godine.

6. ALEKSA ANTE pok. Ante, rodjen 1886. godine u selu Zablaće, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Streljan 1945. godine od Vojnog suda oblasti VIII. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja, zbog suradnje - špijunaže u korist Talijana i Njemaca.

7. MATIJEVIĆ MATE pok. Anta, rodjen u selu Zablaće, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Streljan od Vojnog suda oblasti VIII. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja, zbog suradnje - špijunaže u korist okupatora Talijana i Njemaca.

8. VALPI IVANICA žena Ivana, rodjena …… u selu Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju domaćica, Hrvatica.

Streljana od Vojnog suda oblasti VIII. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja, zbog suradnje špijunaže u korist okupatora Talijana i Njemaca.

9. BOLANČA MLADIN pok. Šime, rodjen 1888. godine u selu Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Streljan od Vojnog suda oblasti VIII. korpusa pri Komandi Šibenskog Područja, zbog suradnje špijunaže u korist okupatora Talijana i Njemaca.

Poslije oslobodjenja :

[Dubrava, Konjevrate, Kraljice]

1. ŠKUGOR RADE Ivanov, rodjen ..... u selu Dubrava, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Presudom Vijeća Vojnog suda u Šibeniku je novembra 1944. godine osudjen na smrt streljanjem, zbog toga što je 1943. godine ubio jednog partizana, koji ga je pratio do jedinice NOV-e, a on mu je pobjegao, u ustaše u Šibenik i njega ubio.

2. KNEŽIĆ VASO Krstin, rodjen u Konjevrate, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Srbin.

Presudom Vijeća Vojnog suda u Šibeniku je novembra 1944. godine osudjen na smrt vješanjem, zbog toga što je kao četnik učestvovao u pokolju u Dubravi koncem 1943. godine.

3. KNEŽIĆ LUKA pok. Nikole, rodjen u Konjevrate, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Srbin.

Presudom Vijeća Vojnog suda u Šibeniku je u novembru 1944. godine osudjen na smrt streljanjem, zbog toga što je kao aktivni četnik učestvovao u raznim akcijama protiv NOV-e.

4. BRALIĆ PETAR Markov, rodjen 1921. godine u selu Kraljice, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Presudom Vijeća Vojnog suda u Šibeniku osudjen je na smrt streljanjem novembra 1944. godine, zbog toga što je kao aktivni Ustaša učestvovao u raznim akcijama protiv NOV-e.

5. MIŠURA PETAR pok. Ante, rodjen 1919. godine u selu Kraljice, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Presudom Vijeća Okružnog suda u Šibeniku početkom 1946. godine osudjen na smrt streljanjem, zbog toga što je bio aktivni ustaša i učestvovao u mnogim akcijama protiv NOV-e.

SPISAK LICA LIKVIDIRANIH SUDSKIM PRESUDAMA OD OSLOBODJENJA

[Zaton, Zlarin, Vodice, Prvić Luka, Murter, Gaćeleze]

1. MUSIĆ pk. Jose VICE i majke pk. Jele rodjene Miše, rodjen 17. juna 1888. godine u selu Zaton, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme okupacije Italije, a kasnije i Njemaca, bio je aktivni špijun okupatora, te kao takvi prouzrokovao da su stradale od okupatora pojedine (osobe), na osnovu čega je bio hapšen u danima oslobodjenja ovog terena 1944. god., a kasnije početkom 1945. godine biva izveden pred Vojni sud Komande Šibenskog područja, Vijeća [Vojnog suda oblasti] VIII. Korpusa NOV-e i osudjen na kaznu smrti vješanjem, koja je izvršena 1945. godine.

2. MUSIĆ žena Vice ANA, od oca Mate Manoš, rodjena na 14. septembra 1886. god. u selu Zlarin, kotar Šibenik, udana u selo Zaton, kotar Šibenik, Hrvatica. Po zanimanju domaćica. Udana. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme okupacije bila je špijunka u korist okupatora, uzročnica smrti nekoliko lica skupa sa svojim mužem Vicom, na osnovu čega je u danima oslobodjenja ovog područja 1944. godine hapšena, a kasnije izvedena pred Vojni sud Komande Šibenskog područja, Vijeća VIII. Korpusa NOV-e, od kojeg je sudjena na kaznu smrti streljanjem. Kazna izvršena 1945. god.

3. MRŠA pk. Mate TOME, rodjen na 21. jula 1893. godine u selu Zaton, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik.Oženjen. Potječe iz srednje zemljoradničke porodice.

Za vrijeme okupacije bio špijun okupatora, što je prouzrokovao da su od strane okupatora stradali i poginuli saradnici NOP-a, u danima oslobodjenja Šibenika 1944. godine biva hapšen, a kasnije izveden pred sud Komande Šibenskog vojnog područja, Vijeća VIII Korpusa NOV-e kod kojeg je sudjen na kaznu smrti streljanjem. Kazna je izvršena 1945. god.

4. MRŠA žena Tome ROKA od oca Jere Antić, rodjena 14. augusta 1896. godine u selu Zaton, kotar Šibenik, Hrvatica. Po zanimanju domaćica. Udana. Potječe iz srednje zemljoradničke porodice.

Za vrijeme okupacije skupa sa svojim mužem Tomom saradjivala sa okupatorom i posredovala sa njime u radu, kada su poginuli aktivisti NOP-a od strane Njemaca, na osnovu čega je u danima oslobodjenja Šibenika hapšena predvedena pred sud Komande Šibenskog vojnog područja, Vijeća VIII udarnog korpusa NOV-e od kojeg je osudjena na kaznu smrti streljanjem. Kazna izvršena 1945. godine.

5. MRŠA pk. Tome TOME i majke Roke rodjene Antić, rodjen na 31. decembra 1926. godine u selu Zaton, kotar Šibenik, Hrvat.-Po zanimanju zemljoradnik. Potječe iz zemljoradničke srednje obitelji.

Za vrijeme okupacije bio pod utjecajem roditelja, ta skupa sa njima sudjelovao u zločinima, na osnovu čega je skupa sa njima i sudjen na smrt streljanjem od strane Vojnog suda pri Komandi Šibenskog područja, Vijeća VIII Korpusa NOV-e. Kazna izvršena 1945. godine.

6. VUČAK pk. Marka IVAN i majke Cvite rodjene Roca, rodjen 1913. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Potječe iz srednje imućne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme okupacije nalazio se u Zagrebu u neprijateljskim redovima. Oslobodjenjem Zagreba je hapšen i predveden pred Vojni sud, od kojeg je sudjen na kaznu smrti streljanjem. Kazna izvršena 1945. godine, ali nam nije poznato od kojeg suda je izrečena.

7. SUŠA pk. Nikole ANTE i majke Cvite rodjene Poljičak, rodjen 1920. god. u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat.-Po zanimanju zemljoradnik.

Za vrijeme okupacije bio je špijun okupatora, prokazivao i denuncirao rodoljube, od kojih su pojedini stradali životom, na osnovu čega je po oslobodjenju ovog sektora hapšen 1944. g. i osudjen od Okružnog suda u Šibeniku na kaznu smrti streljanjem, koja je izvršena 1945. god.

8. ČAČE pk. Leopolda ANDRIJA rodjen na 8. oktobra 1906. godine u selu Prvić Luka, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju činovnik. Oženjen. Potječe iz srednje imućne zemljoradničke porodice.

Za čitavo vrijeme od 1941. do oslobodjenja 1945. godine nalazio se u službi, namješten kao poreski činovnik u Zagrebu kod NDH-a. U danima oslobodjenja Zagreba 1945. godine skupa sa ženom je hapšen i tom prilikom likvidiran, a način na koji, nije nam poznat.

9. VLAŠIĆ pk. Marka MIHOVIL i majke pk. Jele Juričev-Talijaš, rodjen na 30. septembra 1918. godine u selu Vodice, kotar Šibenik. Hrvat.- Po zanimanju zemljoradnik. Neoženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme okupacije bio je aktivni špijun, zatim bio u oružanim neprijateljskim formacijama – ustaša. Poslije oslobodjenja 1944. god. ovog dijela je hapšen, sproveden u zatvor i za nedjela odgovarao pred Okružnim sudom u Šibeniku, od kojeg je sudjen na kaznu smrti streljanjem. Kazna izvršena 1945.[870]

10. ŠPANJA pk. Nike ŠINKA i majke Andrijane Ivas, rodjena na 21. jula 1927. godine u selu Vodice, kotar Šibenik. Po zanimanju domaćica. Neudata. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme NOB-e nalazila se u Zagrebu, gdje je bila aktivni ustaški agent i neko vrijeme nalazila se u ustašama, zatim bila u ustaškoj organizaciji (Tajnica ogranka ustaške mladeži). U danima oslobodjenja Zagreba je uhvaćena i likvidirana 1945. godine, ali se način na koji je likvidirana za sada još ne zna.

11. JURAGA Ante FERDINAND i majke Tomice rodjene Papeša, rodjen 4. maja 1908. godine u selu Murter, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik.

[870] Na rubu dopisano: a 825 III.485.

Za vrijeme NOB-e nalazio se u ustašama. U danima oslobodjenja je bio hapšen, te doveden u zatvor, a zatim mu je bila presuda pri Okružnom narodnom sudu u Zadru, od kojeg je 1945. godine osudjen na kaznu smrti streljanjem, koja je iste godine i izvršena.

12. RAMEŠA Tomin ŠIME i majke Franke rodjene Rameša, rodjen 12. oktobra 1921. godine u selu Murter, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme NOB-e nalazio se u ustašama. Kao narodni neprijatelj je odgovarao za nedjela pred Okružnim narodnim sudom u Šibeniku 1945. godine od koga je sudjen na kaznu smrti streljanjem, koja je i izvršena.

13. SUŠA pk. Mate IVAN i majke Stane rodjene Benola, rodjen 1921. godine u selu Gaćeleze, kotar Šibenik, N. R. Hrvatske. Po zanimanju zemljoradnik. Neoženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme NOB-e nalazio se u ustaškim redovima, a zatim ostaje u šumi skrivajući se, te postaje oružani bandit i kao takav je likvidiran od strane JA aprila-maja 1946. godine.

SPISAK LIKVIDIRANIH LICA POSLIJE OSLOBODJENJA

[Sonković, Gračac, Ostrovica, Smrdelji, Varivode, Dubravice, Rupe, Bratiškovci, Gorica, Plastovo, Velika Glava, Đevrske, Krnjeuve, Bribir, Piramatovci, Krkovići, Vačani, Ždrpanj]

1. MATIĆ PETAR pok. Nikole, rodjen 1897. god. u Sonkoviću, kotar Šibenik.
   Likvidiran kratkim postupkom 1944. god. od strane NOP-a na terenu.
2. MATIĆ ADAM Stevana, rodjen 1895. godine u Sonkoviću, kotar Šibenik.
   Likvidiran kratkim postupkom 1944. god. kao špijun okupatora.
3. MATIĆ MARIJA žena Šime, rodjena 1901. god. u Sonkoviću, kotar Šibenik.
   Likvidirana kratkim postupkom kao špijunka okupatora 1944. god.
4. DRAGOVIĆ BOGDE pok. Ignatije, rodjen 1907. god. u Sonkoviću, kotar Šibenik.
   Likvidiran 1944. god. kao četnik.
5. DJILAS MILE pok. Mile, rodjen 1912. god. u Sonkoviću, kotar Šibenik.
   Likvidiran 1944. god. kao četnik.
6. DJILAS MATE pok. Petra, rodjen 1917. god. u Sonkoviću, kotar Šibenik.
   Likvidiran 1944. godine kao četnik.
7. MORIĆ DUŠAN pok. Stevana, rodjen 1920. god. u Sonkoviću, kotar Šibenik.
   Likvidiran 1944. godine kao četnik.
8. DRAGOVIĆ MARKO pok. Uroša, rodjen 1917. god. u Sonkoviću, kotar Šibenik.
   Likvidiran 1944. godine kao četnik.
9. BAKULA TOME pok. Nikole, rodjen 1919. god. u Sonkoviću, kotar Šibenik.
   Likvidiran 1944. godine kao četnik.
10. TRAVICA PETAR pok. Nikole 1899. god. u Sonkoviću, kotar Šibenik.
    Likvidiran 1944. god. kao četnik.
11. MILOVIĆ VESA kćer Marka, rodjena 1924. god. u Gračacu, kotar Šibenik.
    Streljana kao četnička špijunka od strane NOP-a 1944. god. po oslobodjenju.
12. MILOVIĆ TODOR pok. Nikole, rodjen 1908. godine u Gračacu, kotar Šibenik.
    Streljan kao četnički organizator 1944. god. nakon oslobodjenja.

13. NJEGIĆ BOŽO pok. Jove, rodjen 1911. god. u Gračacu, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnički bandit 1945. god.
14. DRAGOVIĆ MILAN pok. Jakova, rodjen 1902. god. u Gračacu, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnički bandit 1944. god.
15. DRAGOVIĆ TOME pok. Šime, rodjen 1902. god. u Gračacu, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnički bandit 1945. godine.
16. MEDIĆ STOJAN pok. Špire, rodjen 1901. god. u Ostrovici, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnički bandit 1944. god.
17. BAČKULIĆ MILAN Milošev, rodjen 1911. godine u Ostrovici, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnički bandit 1944. god.
18. MIJALJEVIĆ MILE Antin, rodjen 1920. god. u Ostrovici, kotar Šibenik.
Streljan kao ustaški špijun 1944. god.
19. MIJALJEVIĆ FILIP Antin, rodjen 1921. god. u Ostrovici, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaški bandit 1944. godine.
20. TOMASOVIĆ UROŠ Pavla, rodjen 1915. god. u Smrdeljima, kotar Šibenik.
Streljan kao četnik nakon oslobodjenja 1944. god. u Šibeniku.
21. MATIJEVIĆ OBRAD Todin, rodjen 1919. god. u Smrdeljima, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik 1944. god. u Šibeniku.
22. ILIJAŠEVIĆ LJUBO pok. Marka, rodjen 1905. god. u Varivodama, kotar Šibenik.
Streljan kao četnički organizator i talijanski špijun nakon oslobodjenja 1944. godine u Šibeniku.
23. GLADOVIĆ LJUBO pok. Paška, rodjen 1900. god. u Varivode, kotar Šibenik.
Streljan kao četnički organizator nakon oslobodjenja 1944. god. u Šibeniku.-
24. GAICA OBRAD Lukin, rodjen 1911. god. u Varivode, kotar Šibenik.
Streljan kao četnik nakon oslobodjenja 1944. god. u Kistanjama.-
25. JELAČA DUŠAN pok. Špire, rodjen 1912. god. u Varivode, kotar Šibenik.
Streljan kao četnik nakon oslobodjenja 1944. g. u Šibeniku.-
26. BRAJKOVIĆ MARA žena Mije, rodjena 1904. god. u Dubravice, kotar Šibenik.
Streljana kao četnička špijunka po oslobodjenju 1944. god.
27. BRAJKOVIĆ ANA žena Šime, rodjena 1898. god. u Dubravice, kotar Šibenik.
Streljana kao četnička špijunka po oslobodjenju 1944. god.
28. MANDUŠIĆ JURE pok. Stipe, rodjen 1914. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaški bandit nakon oslobodjenja 1944. godine u Šibeniku.
29. MANDUŠIĆ NIKO Pavlov, rodjen 1923. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaški bandit 1944. god. nakon oslobodjenja u Šibeniku.-
30. MANDUŠIĆ PAŠKO pok. Jure, rodjen 1920. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša nakon oslobodjenja 1944. god. u Šibeniku.
31. ČAVČIĆ STIPE Ivanov, rodjen 1914. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaški bandit nakon oslobodjenja 1944. god. u Šibeniku.
32. JURIĆ IŽAK Josipa, rodjen 1923. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao ustaša nakon oslobodjenja 1944. god. u Šibeniku.
33. KOVILIĆ STIPE Petrov, rodjen 1925. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša nakon oslobodjenja 1944. god. u Šibeniku.
34. MIŠKOVIĆ SLAVKO pok. Stipe, rodjen 1924. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša po oslobodjenju 1944. godine u Erveniku.

35. JURIĆ JERE Nikole, rodjen 1925. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. god. po oslobodjenju u Manojlovcu.
36. ŠIRINIĆ MATE Ivana, rodjen 1923. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. god. po oslobodjenju u Manojlovcu.
37. ZORICA MATE Stevin, rodjen 1912. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. g. po oslobodjenju u Manojlovcu.-
38. MARASOVIĆ NIKOLA pok. Ante, rodjen 1923. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. g. po oslobodjenju u Manojlovcu.
39. ZORICA ŠIME Stipin, rodjen 1925. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša po oslobodjenju 1944. u Erveniku.
40. VEROVIĆ MARKO Antin, rodjen 1908. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša po oslobodjenju 1944. god. u Šibeniku.
41. VEROVIĆ IVAN Antin, rodjen 1921. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša nakon oslobodjenja 1944. god. u Erveniku.
42. LJUBIČIĆ DUJO Ivana, rodjen 1926. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša nakon oslobodjenja 1944. god. u Erveniku.-
43. ŠIRINIĆ PAŠKO pok. Mije, rodjen 1909. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša po oslobodjenju 1944. god. u Šibeniku.
44. VEROVIĆ ANTE pok. Filipa, rodjen 1908. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. god. po oslobodjenju u Šibeniku.
45. TEPIĆ MATE Matin, rodjen 1916. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. god. nakon oslobodjenja u Šibeniku.
46. LIBOR MATE Ivanov, rodjen 1922. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša nakon oslobodjenja 1944. g. u Šibeniku.
47. DRAŠKOVIĆ MARKO pok. Josipa, rodjen 1914. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. god. po oslobodjenju u Šibeniku.
48. DUJIĆ IVAN pok. Stjepana, rodjen 1906. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. god. po oslobodjenju u Šibeniku.
49. BARIŠIĆ PAŠKO pok. Nike, rodjen 1925. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša po oslobodjenju 1944. g. u Šibeniku.
50. BARIŠIĆ NIKO Paškin, rodjen 1927. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. god. nakon oslobodjenja u Kistanjama.
51. ZORICA JOSO Ilin, rodjen 1912. god. u Rupe, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. g. nakon oslobodjenja u Šibeniku.
52. MANOJLOVIĆ RADE pok. Save, rodjen 1905. god. u Bratiškovcima, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnički komandir nakon oslobodjenja 1944. god. u Šibeniku.
53. LALIĆ MARKO pok. Mate, rodjen 1922. god. u Bratiškovci, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik 1944. god. u Šibeniku.
54. URUKALO ČEDO Dušana, rodjen 1923. god. u Bratiškovcima, kotar Šibenik.
Streljan kao četnički nacionalni povjerenik 1944. god. nakon oslobodjenja u Šibeniku.
55. ŠKROBONJA MILE Markov, rodjen 1912. god. u Bratiškovcima, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik 1944. god. u Šibeniku.
56. KRIČKA OBRAD pok. Ilije, rodjen 1919. god. u Bratiškovcima, kotar Šibenik.
Likvidiran kao četnik 1944. g. po oslobodjenju u Stankovcima.

57. LALIĆ STEVAN Stevana, rodjen 1920. god. u Gorici, kotar Šibenik.
Streljan kao četnički komandir nakon oslobodjenja 1944. god. u Bićinama.
58. DOBRIJEVIĆ OBRAD pok. Vlade, rodjen 1907. god. u Plastovu, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik po oslobodjenju 1944. god. u Šibeniku.
59. GARDIJAN VUKAŠIN pok. Laze, rodjen 1922. god. u Plastovu, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik 1944. god. po oslobodjenju u Šibeniku.
60. ŠKROBONJA STEVAN Markov, rodjen 1924. god. u Bratiškovcima, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik po oslobodjenju 1944. g. u selu Parčići.
61. VUJKO STEVAN pok. Nikole, rodjen 1891. god. u Bratiškovcima, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik nakon oslobodjenja 1944. god. u Šibeniku.
62. GARDIJAN PETAR Djurin, rodjen 1926. god. u Plastovu, kotar Šibenik.
Streljan 1944. god. nakon oslobodjenja u Šibeniku.
63. VUJKO TIHOMIR pok. Stevana, rodjen 1925. god. u V. Glavi, kotar Šibenik.
Streljan 1944. god. po oslobodjenju u Šibeniku.-
64. VUJKO NIKOLA pok. Stevana, rodjen 1928. god. u V. Glavi, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik 1944. god. po oslobodjenju u Šibeniku.
65. VUJKO PETAR, rodjen 1910. god. u V. Glavi, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnički komandir 1944. god. nakon oslobodjenja u Dubravicama.-
66. ZJALIĆ JOVO Stevana, rodjen 1905. god. u Velikoj Glavi, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik 1944. g. po oslobodjenju u Dubravice.
67. ZJALIĆ PETAR Stevana, rodjen 1912. god. u V. Glavi, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik 1944. g. po oslobodjenju u Šibeniku.
68. DAMJANIĆ FILIP, rodjen 1907. god. u V. Glavi, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnički komandir 1944. god. nakon oslobodjenja u Šibeniku.
69. ZJALIĆ UROŠ Milana, rodjen 1921. god. u V. Glavi, kotar Šibenik.
Streljan kao četnički nacionalni povjerenik 1944. god. nakon oslobodjenja u Šibeniku.
70. ARDALIĆ MILE Jovin, rodjen 1911. god. u Djeverske, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik 1944. god. po oslobodjenju u Šibeniku.
71. CVJETAN UROŠ Stevana, rodjen 1905. god. u Djeverske, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik 1944. god. po oslobodjenju u Skradinu.
72. JOLIĆ MILE Jovin, rodjen 1920. god. u Djeverske, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik 1944. god. po oslobodjenju u Šibeniku.
73. GNJIDIĆ MILAN pok. Petra, rodjen 1917. god. u Krnjeuve, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik 1944. po oslobodjenju u Šibeniku.
74. ZJALIĆ TOME Nikole, rodjen 1914. god. u V. Glavi, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik 1944. g. po oslobodjenju u Šibeniku.
75. DAMJANIĆ AĆIM Petrov, rodjen 1907. god. u V. Glavi, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik po oslobodjenju 1944. g. u Šibeniku.
76. ZJALIĆ DRAGO Špirin, rodjen 1927. god. u V. Glavi, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik 1944. god. nakon oslobodjenja u Splitu.
77. ZJALIĆ MILOŠ Milošev, rodjen 1910. god. u V. Glavi, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik po oslobodjenju 1944. g. u Šibeniku.
78. STEVELIĆ BRANKO Stevanov, rodjen 1912. g. u Bribiru, kotar Šibenik.

Streljan kao zarobljeni četnik po oslobodjenju 1944. u Perćićima.
79. ŠIMPREGA JOVO Todorov, rodjen 1923. g. u Bribiru, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik 1944. god. u Djeverske.
80. MARETIĆ LJUBO pok. Paške, rodjen 1893. god. u Piramatovcima, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša 1945. g. u Šibeniku.
81. ZELJAK ANTE pok. Ante, rodjen 1910. god. u Piramatovcima, kot. Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. po oslobodjenju u Stankovcima.
82. TAJČIĆ MATE pok. Jakova, rodjen 1910. god. u Piramatovcima, kot. Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. g. nakon oslobodjenja u Stankovcima.
83. BILIĆ PAŠKO pok. Grge, rodjen 1908. god. u Krkoviću, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. g. po oslobodjenju u Stankovcima.
84. ŠIRKINIĆ IVAN pok. Ivana, rodjen 1922. god. u Voćanima, kotar Šibenik.
Streljan kao okupatorski špijun nakon oslobodjenja 1944. u Voćanima.
85. ŠIRKINIĆ BOŽO Antin, rodjen 1898. god. u Voćanima, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša po oslobodjenju 1944. god. u Stankovcima.
86. RAŠKOVIĆ MILOŠ pok. Jandrije, rodjen 1891. god. u Ždrapnju, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik poslije oslobodjenja 1944. god. u Šibeniku.
87. RAŠKOVIĆ PETAR pok. Miloša, rodjen 1928. god. u Ždrapnju, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik 1944. god. nakon oslobodjenja u Šibeniku.
88. TOMASOVIĆ FILIP Jandrijin, rodjen 1923. god. u Ždrapnju, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni četnik 1944. god. nakon oslobodjenja u Šibeniku.-
89. TOPIĆ JOZO Nikolin, rodjen 1905. god. u Voćanima, kotar Šibenik.
Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. god. nakon oslobodjenja u Stankovcima.
90. MATIĆ PEKA Ivanova, rodjena …… u Voćanima, kotar Šibenik.
Streljana kao saradnica Talijana i Njemaca, radi nemorala u XI. mj. 1944. god. nakon oslobodjenju.-
91. TEPIĆ STIPE Nikolin, iz Rupa, kotar Šibenik.
Streljan kao ustaški špijun novembra 1944. god.
92. ZORICA ROKO Ivanov, likvidiran 21. XI. 1944. godine kao ustaški zarobljenik.
93. PIPUNIĆ GRGO pok. Filipa iz Piramatovaca, kotar Šibenik.
Likvidiran u novembru 1944. god.
94. VUKOVIĆ IVAN pok. Nikole iz Sonkovića, kotar Šibenik.
Streljan novembra 1944. godine nakon oslobodjenja.
95. MANDIĆ MARKO pok. Todora, iz Djeverska.
Likvidiran 1. decembra 1944. g. kao četnik.
96. BARIĆ MIRKO pok. Jure, iz Varivoda, kotar Šibenik.
Streljan kao četnik polovinom decembra 1944. god. nakon oslobodjenja u Šibeniku.-

SPISAK LICA KRATKIM POSTUPKOM LIKVIDIRANIH I PRESUDOM SUDA OSUDJENIH NA SMRT SA TERENA GRADA ŠIBENIKA

Za vrijeme okupacije :

1. Pekas Milka žena pk. Mate, rodjena 1893. godine u Šibeniku, po zanimanju domaćica, Hrvatica, udovica.

Kratkim postupkom likvidirana početkom 1942. godine u gradu Šibeniku, po aktivistima NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora – Talijana.

2. Pekas Anka pk. Mate i majke Pekas Milke, rodjena 1921. godine u Šibeniku, po zanimanju domaćica, Hrvatica, neudata.

Kratkim postupkom likvidirana početkom 1942. godine po aktivistima NOP-a u gradu Šibeniku, zbog špijunaže u korist okupatora Talijana, isto kao i njena majka.

3. Paić Stipe pk. Paške i majke Kate pk. Friganović, rodjen 10. XI. 1898. godine u Šibeniku, po zanimanju zemljoradnik-posjednik, Hrvat, neoženjen.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1943. godine u blizini grada Šibenika u svom polju, po partizanima, kao narodni neprijatelj i rovaritelj protiv NOP-a.

4. Zjačić fra Andrija pk. Vice i majke pk. Čale Ane, rodjen 1908. godine u Šibeniku, po zanimanju fratar, Hrvat, neoženjen.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1944. godine na terenu kotara Šibenika po partizanima, kao organizator i rukovodioc anti-komunističke bande na sektoru Lišana.

5. Panjkota Dražen Grgin i majke Amalije rodjene Zlatović, rodjen 1923. godine u Šibeniku, po zanimanju djak, Hrvat, neoženjen.

Kratkim postupkom likvidiran po kapitulaciji Italije mjeseca septembra 1943. godine u gradu Šibeniku, po partizanima, radi špijunaže u korist okupatora – Talijana.

7.[871] Buva Ante pk. Jere i majke Jake rodjene Čatlak, rodjen 1913. godine u Šibeniku, po zanimanju privatni namještenik, Hrvat, oženjen.

Kratkim postupkom likvidiran po kapitulaciji Italije mjeseca septembra 1943. godine u gradu Šibeniku, po partizanima, kao talijanski špijun.

8. Vatavuk Vojmir, rodom iz Šibenika, po zanimanju privatni namještenik, Hrvat, neoženjen.

Kratkim postupkom likvidiran po kapitulaciji Italije mjeseca septembra 1943. godine u gradu Šibeniku, po partizanima, radi špijunaže u korist okupatora – Talijana.

9. Gambeta Dunko pk. Ivana i majke pk. Slavice Ane, rodjen u Šibeniku, po zanimanju radnik, Hrvat, oženjen.

Kratkim postupkom likvidiran po kapitulaciji Italije mjeseca septembra 1943. godine u gradu Šibeniku, po partizanima, kao ustaša-pljačkaš.

10. Grijak Mane, mornarski podoficir bivše Jugoslavenske mornarice.

Kratkim postupkom likvidiran po kapitulaciji Italije mjeseca septembra 1943. godine u gradu Šibeniku, po partizanima, kao aktivni četnik.

11. Krstanović prota Konstantin, rodjen u Kninu, sa stalnim boravištem u Šibeniku, po zanimanju pravoslavni svećenik, Srbin, udovac.

[871] U izvorniku izostavljen redni br. 6.

Kratkim postupkom likvidiran po kapitulaciji Italije mjeseca septembra 1943. godine u gradu Šibeniku, po partizanima, kao organizator četničkog pokreta u Šibeniku i saradnik okupatora.

12. Bumber Petar Andrijin i majke Bujas Dumice, rodjen u Šibeniku, po zanimanju gostioničar, Hrvat, neoženjen.

Kratkim postupkom likvidiran po kapitulaciji Italije mjeseca septembra 1943. godine u gradu Šibeniku, po partizanima, kao talijanski špijun.

13. Miletić Marijan pk. Petra, star oko 45. godina, rodom iz Šibenika, po zanimanju gostioničar, Hrvat, oženjen.

Kratkim postupkom likvidiran po kapitulaciji Italije mjeseca septembra 1943. godine u gradu Šibeniku, po partizanima, kao talijanski špijun.

14. Stošić Rade pk. Šime i majke pk. Gojanović Šima, star oko 38 godina, rodom iz Šibenika, po zanimanju privatni namještenik, Hrvat, neoženjen.

Kratkim postupkom likvidiran po kapitulaciji Italije mjeseca septembra 1943. godine u gradu Šibeniku, po partizanima, kao talijanski špijun i aktivni suradnik antikomunističke bande.

15. Matić Luka, rodjen 1894. godine u Kotoru, boravio u Šibeniku, po zanimanju sudac, Hrvat, oženjen.

Kratkim postupkom likvidiran po kapitulaciji Italije mjeseca septembra 1943. godine u gradu Šibeniku, po partizanima, kao talijanski špijun.

16. Ljubić Djema, stara oko 50 godina, rodom iz Šibenika.

Kratkim postupkom likvidirana po kapitulaciji Italije mjeseca septembra 1943. godine u gradu Šibeniku, po partizanima, kao talijanska špijunka.

17. Rade Marijan, star oko 38 godina, bivši jugoslavenski mornarički podoficir, oženjen.

Kratkim postupkom likvidiran po kapitulaciji Italije mjeseca septembra 1943. godine u gradu Šibeniku, po partizanima, kao aktivni četnik.

18. Porobić Bečir, krojač.

Kratkim postupkom likvidiran po kapitulaciji Italije mjeseca septembra 1943. godine u gradu Šibeniku, po partizanima, kao talijanski špijun.

19. Gojanović Mladinka pk. Nikole i majke pk. Gojanović Marice, stara oko 20 godina, rodom iz Šibenika, po zanimanju domaćica, Hrvatica, neudata.

Kratkim postupkom likvidirana po kapitulaciji Italije mjeseca septembra 1943. godine na terenu kotara Šibenika, po partizanima, kao suradnica okupatora Talijana, sa kojim je provodila i nemoralan život.

20. Krnić Neda Šimina i majke pk. Nikole Šekso, stara oko 20 godina, po zanimanju domaćica, Hrvatica, neudata.

Kratkim postupkom likvidirana po kapitulaciji Italije mjeseca septembra 1943. godine na terenu kotara Šibenika, po partizanima, kao saradnica okupatora Talijana, a sa kojim je provodila i nemoralan život.

21. Junaković Milan pk. Jere i majke Ivanice Crvelin, rodjen 1921. godine u Šibeniku, po zanimanju činovnik, Hrvat, neoženjen.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1944. godine na terenu kotara Šibenika, po partizanima, kao dezerter NOV-e i talijanski špijun.

22. Gulin Miloš pk. Mate i majke Vukšić Dume, rodjen 30. IX. 1913. godine u Šibeniku, po zanimanju tehničar, Hrvat, oženjen.

Kratkim postupkom likvidiran mjeseca oktobra 1944. godine na terenu kotara Šibenika, što je kao ustaša hapsio i pljačkao.

23. Ančić Ante pk. Marka i majke Maše rodjene Lukšić, rodjen 2. V. 1903. godine u Biogradu n/m, sa stalnim boravištem u Šibeniku, po zanimanju gostioničar, Hrvat, oženjen.

Kratkim postupkom likvidiran mjeseca oktobra 1944. godine na terenu kotara Šibenika, zbog špijunaže u korist Talijana.

SPISAK LICA KRATKIM POSTUPKOM LIKVIDIRANIH I PRESUDOM SUDA OSUDJENIH NA SMRT NA TERENU PRIMOŠTEN KOTAR ŠIBENIK

Za vrijeme okupacije :

[Primošten, Kruševo, Vadalj, Stavor, Krčulj, Vezac, Podgreben, Prhovo, Tribežić, Draga, Oglavci, Jarebinjak, Podglavica, Podglavica-Rogoznica, Rogoznica, Dvornici, Grebaštica, Krapanj, Zablaće]

1. HULJEV JOSIP Stipanov, rodjen 1889. godine u selu Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine, talijanski špijun od Šibensko-Trogirskog odreda.

2. BOLANČA JAKOV pok. Stipe, rodjen 1886. godine u selu Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Kratkim postupkom likvidiran od Komande mjesta Šibenik 1943. godine, zbog špijunaže u korist okupatora – Talijana.

3. JURIĆ JURE, rodjen 1909. godine u selu Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Kratkim postupkom likvidiran od terenskih radnika 1943. god. zbog toga što je pobjegao – dezertirao iz N.O.V.-e.

4. SKORIN JERE Paškov, rodjen 1910. godine u selu Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Kratkim postupkom likvidiran od terenskih radnika 1943. god. zbog toga što je pobjegao – dezertirao iz N.O.V.-e.

5. BUNTA JOSO pok. Ante, rodjen 1911. godine u selu Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Kratkim postupkom likvidiran od aktivista N.O.V.-e zbog toga što je pobjegao – dezertirao iz N.O.V. 1943. godine.

6. SKORIN IVAN pok. Jerka, rodjen 1910. godine u selu Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Kratkim postupkom likvidiran 1944. godine zbog kradje u N.O.V. sci.

7. HULJEV KRIŽAN Jerin, rodjen 1919. godine u selu Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Kratkim postupkom likvidiran 1944. godine zbog kradje u N.O.V-sci.

8. MIKELIN JERE Josipov, rodjen 1919. godine u selu Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Kratkim postupkom likvidiran 1944. godine zbog kradje u N.O.V-sci.

9. PERKOV IVAN Markov, rodjen 1919. godine u selu Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Kratkim postupkom likvidiran 1944. godine zbog kradje u N.O.V-sci.

10. GAŠPEROV ROKO Blažov, rodjen 1922. godine u selu Krčulj-Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Kratkim postupkom likvidiran 1942. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje - špijunaže u korist okupatora Talijana.

11. JURIĆ IVE pok. Ante, rodjen 1891. godine u selu Kruševo-Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

12. GRACIN JOSO pok. Marka, rodjen 1899. godine u selu Vadalj-Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od Komande mjesta Šibenik, zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

13. GRACIN ANTE pok. Marka, rodjen 1908. godine u selu Vadalj-Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od Komande mjesta Šibenik, zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

14. GRACIN ROKO pok. Marka, rodjen 1886. godine u selu Vadalj-Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od Komande mjesta Šibenik, zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

15. GRACIN PAŠKO pok. Marka, rodjen 1903. godine u selu Vadalj-Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od Komande mjesta Šibenik, zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

16. MARINOV JERKO pok. Ive, rodjen 1902. godine u selu Stavor-Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od Komande mjesta Šibenik, zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

17. MARINOV IVANICA ud. Paške, rodjena 1905. godine u selu Krčulj-Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju domaćica, Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana 1943. godine od aktivista N.O.P-a, zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

18. BOLANČA IVE pok. Frane, rodjen 1919. godine u selu Vezac-Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od aktivista N.O.P-a, zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

19. SKORIN IVE pok. Stipe, rodjen 1897. godine u selu Podgreben-Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od Komande mjeta Šibenik, a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

20. FUSTIN IVE pok. Petra, rodjen 1896. godine u selu Prhovo-Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

21. PERKOVIĆ MARKO pok. Bože, rodjen 1899. godine u selu Tribežić-Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od Komande mjesta Šibenik, kao Ustaško-Njemački špijun.

22. BORDAN JERKO pok. Rafajela, rodjen 1906. godine u selu Prhovo-Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1944. godine od Komande mjesta Šibenik zbog suradnje-špijunaže sa Ustašama i Njemcima.

23. HULJEV JERKO pok. Mate, rodjen 1908. godine u selu Krčulj-Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1944. godine od Komande mjesta Šibenik zbog suradnje-špijunaže kao ustaša.

24. HULJEV ANA ud. Mate, rodjena 1887. godine u selu Krčulju-Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju domaćica, Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana 1944. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

25. PERKOV KRIŽAN pok. Jure, rodjen 1915. godine u selu Draga-Primošten, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1944. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist ustaša i okupatora – Talijana.

26. ŽIVKOVIĆ ŠIME pok. Lovre, rodjen ..... u selu Oglavci-Zečevo, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od aktivista N.O.P-a, zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

27. ŽIVKOVIĆ BENE pok. Ive, rodjen 1923. godine u selu Oglavci-Zečevo, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

28. ŽIVKOVIĆ MARIJA [k]ćer Ivana, rodjena 1925. godine u selu Oglavci-Zečevo, kotar Šibenik, po zanimanju domaćica, Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana 1943. godine od aktivista N.O.P-a zbog aktivne suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

29. ŽIVKOVIĆ MARIJA kćer Ivana, rodjena 1921. godine u selu Oglavci-Zečevo, kotar Šibenik, po zanimanju domaćica, Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana 1944. godine od aktivista N.O.P-a, zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

30. ŽUPANOVIĆ MARIN pok. Mate, rodjen 1905. godine u selu Jarebinjak-Podglavica, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

31. ŽUPANOVIĆ LOVRE pok. ....., rodjen 1874. godine u selu Jarebinjak-Podglavica, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

32. ŽUPANOVIĆ PAŠKO pok. Jure, rodjen 1892. godine u selu Jarebinjak-Podglavica, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od aktivista N.O.P-a, zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

33. ŽUPANOVIĆ JURKA žena Josipa, rodjena 1896. godine u selu Jarebinjak-Podglavica, kotar Šibenik, po zanimanju domaćica, Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana 1943. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

34. ŽUPANOVIĆ VICA kćer Marina, rodjena 1923. godine u selu Podglavica-Jarebinjak, kotar Šibenik, po zanimanju domaćica, Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana 1944. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

35. RADIĆ BAŠURA pok. Jakova, rodjen 1891. godine u selu Podglavica-Rogoznica, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od aktivista N.O.P-a zbog toga što je pobjegao – dezertirao iz N.O.V-e.

36. ERCEGOVIĆ JURE Ćirilov, rodjen 1926. godine u selu Rogoznici, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od aktivista N.O.P-a kao fašista-špijun u korist okupatora – Talijana.

37. LOVRIĆ-PETRIĆ STIPE pok. Šime, rodjen 1886. godine u selu Rogoznici, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

38. LOVRIĆ-CAPARIN BRANKO pok. Djulija, rodjen 1905. god. u selu Rogoznici, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

39. ERCEGOVIĆ IVE pok. Ante, rodjen 1904. godine u selu Rogoznici, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

40. RADIĆ MIJO pok. Ivana, rodjen 1893. godine u selu Dvornici, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1944. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

41. PERAN TOME Rokov, rodjen 1920. godine u selu Grebaštica, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od Komande mjesta Šibenik kao bandit je uhvaćen i streljan.

42. PERAN MATE pok. Joze, rodjen ..... u selu Grebaštici, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

43. ŠUŠAK-MRDEŠA JOZO Matin, rodjen 1915. godine u selu Grebaštici, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

44. JAKOVLJEVIĆ PAŠKO pok. Tome, rodjen ..... u selu Grabaštici, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

45. PERAN JOZO Stipin, rodjen 1905. godine u selu Grebaštici, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1944. godine od Komande mjesta Šibenik zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

46. MILUTIN ANDRIJA pok. Šime, rodjen u selu Krapanj, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1942. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

47. ŠARIĆ ŠIME pok. Frane, rodjen 1921. godine u selu Krapanj, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

48. JURIĆ JOSO Pajin, rodjen u selu Krapanj, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

49. GOVIĆ IVE pok. Mate, rodjen 1894. godine u selu Krapanj, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

50. CUROVIĆ JOZO pok. Vice, rodjen 1891. godine u selu Krapanj, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

51. MILUTIN ANTE pok, Andrije, rodjen 1883. godine u selu Krapanj, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

52. BARAKA JOZO pok. Frane, rodjen 1907. godine u selu Krapanj, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

53. JARAM IVE pok. Krste, rodjen 1893. godine u selu Krapanj, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1944. godine od Komande mjesta Šibenik zbog suradnje u korist okupatora Talijana i Njemaca.

54. ŠARIĆ ROKO pok. Šime, rodjen 1905. godine u selu Krapanj, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1944. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora Talijana i Njemaca.

55. MILUTIN ŠIME pok Vice, rodjen 1896. godine u selu Krapanj, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1944. godine od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora – Talijana.

56. LJUBIĆ BARE pok. Ivana, rodjen u selu Zablaće, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran od aktivista N.O.P-a zbog suradnje-špijunaže u korist okupatora Talijana.

SPISAK LICA KRATKIM POSTUPKOM LIKVIDIRANIH I PRESUDOM SUDA OSUDJENIH NA SMRT, NA TERENU PERKOVIĆ

Za vrijeme okupacije :

[Bilice, Konjevrate, Dubrava, Danilo Biranj, Kraljice, Sitno Donje, Slivno-Perković, Perković, Vrpolje, Jadrtovac, Goriš, Zlarin]

1. BUVA IVE pok. Marka i majke Maše, rodjene Lokas, rodjen je 1907. godine u selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik. Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1942. godine u selu Bilice, po aktivnosti NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

2. GATARA MILE Antin i majke Tonke, rodjene Čaleta-Car, rodjen 4. aprila 1914. godine u selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik. Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1944. godine, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana, a kasnije Njemaca, po aktivnosti NOV-e, u svom selu Bilice.

3. JAKŠIĆ MARKO Ivin i majke pok. Matije Gtara, rodjen 20. III. 1916. godine u selu Bilice, kotar Šibenik.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1943. godine, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana, po aktivnosti NOP-a.

4. JAKŠIĆ-JURAS STANA žena Paške, rodjena 25. X. 1897. godine u selu Bilice, kotar Šibenik.

Kratkim postupkom likvidirana početkom 1944. godine, po aktivnosti NOV-e, zbog špijunaže u korist okupatora Njemaca i četnika.

5. JAKŠIĆ-KRNIĆ KATA žena Jakova, rodjena 25. XI. 1907. godine u selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju domaćica, Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana početkom 1944. godine, kao špijun njemačko-četnički, po aktivnosti NOV-e.

6. MIHALJEVIĆ MARKO pok. Mate i majke pok. Jele Juras, rodjen 23. V. 1893. godine u selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1943. godine, po aktivnosti NOV-e, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

7. LUGOVIĆ-MIHALJEVIĆ MARA ud. Marka, rodjena 25. VI. 1894. godine u selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju domaćica, Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana početkom 1943. godine na terenu kotara Šibenik, po NOV-ci, kao talijanska špijunka.

8. SLAVICA VICE pok. Paške i majke pok. Stane Lugović, rodjen 2. III. 1903. godine u selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1944. godine, u polju nedaleko Bilica, zbog suradnje i špijunaže sa četnicima, od NOV-e.

9. LUGOVIĆ JOSO pok. Marka i majke Ane Šupe, rodjen 14. II. 1889. godine u selu Bilice, kotar Šibenik, zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943. godine na terenu kotara Šibenik, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana, po aktivnosti NOV-e.

10. PILIŽOTA MIJO pok. Ante i majke pok. Mare Juras, rodjen 20. II. 1910. godine u selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran na terenu kotara Šibenik početkom 1943. godine, kao talijanski špijun, po aktivnosti NOV-e.

11. ČALETA NIKO pok. Stipe i majke pok. Ike Št[r]kalj, rodjen 6. XII. 1880. godine u selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran u 1943. godini, kao talijanski špijun, po aktivnosti NOP-a.

12. ČALETA JURE pok. Stipe i majke pok. Ike Štrkalj, rodjen u Bilicama, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, kao talijanski špijun, kao i njegov brat Niko, u 1943. godini, na terenu kotara Šibenik, po aktivnosti N.O.P-a.

13. JURAS-SLAVICA ANTA ud. Blaža, rodjena 16. IV. 1894. god. u selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju domaćica. Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana početkom 1943. godine, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana, po aktivnosti NOV-e.

14. BADJIM-MIKULANDRA IKA žena Nike, rodjena 23. XII. 1895. godine u selu Konjevrate, kotar Šibenik, po zanimanju domaćica, Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana početkom 1944. godine, zbog špijunaže u korist okupatora-Njemaca i četnika, po aktivnosti NOV-e.

15. MIKULANDRA-PILIŽOTA LJUBA ž. Mije, rodjena 20. VIII. 1917. godine u selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju domaćica, Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana, početkom 1944. godine, po aktivnosti NOV-e, zbog špijunaže u korist okupatora Njemaca i četnika.

16. SKOČIĆ DJURO Nikin, rodjen u selu Lozovac, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Srbin.

Kratkim postupkom likvidiran oktobra 1943. godine, po aktivnosti NOV-e, zbog pucanja na terenske radnike iz svoje kuće. Isti je bio aktivni četnik.

17. SKOČIĆ DJURO pok. Steve, rodjen u selu Lozovac, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Srbin.

Kratkim postupkom likvidiran oktobra 1943. godine, po aktivnosti NOV-e, zbog pucanja na terenske radnike iz svoje kuće. Isti je bio aktivni četnik.

18. KRNIĆ KRSTE Josin, rodjen 1906. godine u selu Konjevrate, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1943. godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

19. KOŠTAN PETAR pok. Ante, rodjen 1912. godine u selu Konjevrate, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1943. godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

20. LABOR MARKO pok. Ante, rodjen 1901. godine u selu Konjevrate, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1943. godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog aktivne suradnje i špijunaže u korist okupatora-Talijana.

21. ERAK ANTE pok. Petra, rodjen 1898. godine u selu Dubrava, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran augusta 1942. godine na terenu nedaleko Dubrave, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

22.PROTEGA MILE pok. Ive, rodjen 1912. godine u selu Dubrava, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran augusta 1942. godine, na terenu nedaleko Dubrave, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

23. ŠKUGOR VICE Grgin, rodjen 1906. godine u selu Dubrava, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran augusta 1942. godine, na terenu nedaleko Dubrave, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

24. LACMANOVIĆ JURE pok. Mate, rodjen 1888. godine u selu Dubrava, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran oktobra 1942. godine, na terenu nedaleko Dubrave, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana. Pomenuti Jure je bio glavar sela i imao usku vezu s okupatorom-Talijanima.

25. LACMANOVIĆ VICE pok. Ive, rodjen 1909. godine u selu Dubrava, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran na 5. VI. 1943. godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže Talijanima i namjere ubiti jednog terenskog radnika NOP-a.

26. RUPIĆ MILE pok. Mate, rodjen 1912. godine u selu Dubrava, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran januara 1943. godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog kradje u selu.

27. ŠKUGOR JERKO pok. Ive, rodjen 1907. godine u selu Dubrava, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran novembra 1943. godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog toga što je odao četnicima koji su u selu radili za NOP, te su četnici iste pohvatali a njega pustili, i kad je pušten bio je odmah likvidiran.

28. KRNIĆ JERKO Matin, rodjen u selu Danilo-Biranj, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, koncem 1942. godine, na terenu nedaleko Danilo-Biranj, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

29. PAVKOVIĆ ŽIVKO pok. Mate, rodjen 1926. godine u selu Danilo-Biranj, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran koncem 1942. godine, u polju nedaleko Danilo-Biranj, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

30. MIŠURA MARIJA žena Ive, rodjena 1925. godine u selu Kraljice, kotar Šibenik, po zanimanju domaćica, Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana početkom 1944. godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist ustaša.

31. BRALIĆ ANA ž. Marka, rodjena 1895. godine u selu Kraljice, kotar Šibenik, po zanimanju domaćica, Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana koncem 1943. godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist ustaša.

32. SULJE PAŠKO pok. Ante, i majke Ike Klisović, rodjen 1883. godine u selu Kraljice, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1943. godine, od strane Šibensko-Trogirskog odreda, zbog kradje počinjene u selu.

33. RAKIĆ JOSO Markov i majke Pavice Kunčić, rodjen 1911. godine u selu S[i]tno-Donje, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, početkom 1944. godine u selu Kraljice, od strane Srednjo-Dalmatinskog odreda, zbog ranije špijunaže, a onda vojnik ustaški uhvaćen u selu gdje pljačka.

34. CRLJEN TOMICA žena Mate, rodjena Bralić u selu Slivno-Perković, kotar Šibenik, po zanimanju domaćica, Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana lipnja 1943. godine, od strane Srednjo-Dalmatinskog odreda, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

35. CRLJEN TOME pok. Šime, rodjen ..... u selu Slivno-Perković, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran lipnja 1943. godine, od strane Srednjo-Dalmatinskog odreda, zbog aktivne špijunaže u korist okupatora-Talijana, kao i njegova nevjesta Crljen Tomica.

36. PERKOVIĆ IVE pok. Krste, rodjen 14. XI. 1895. godine u selu Perković, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran septembra 1943. godine, odveden je u Splitsko područje i tamo je likvidiran od strane istog, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

37. PIVAC JOSO Šimin i majke Tonke Petković, rodjen 1911. godine u selu Vrpolje, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran oktobra 1943. godine, od strane VIII. Brigade XX. divizije zbog toga što je bio talijanski špijun i pred kapitulaciju Italije nosio fašističku uniformu.

38. BAIĆ MARTIN pok. Mate i majke Marije Plenča, rodjen 1897. godine u selu Vrpolje, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran februara 1943. godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

39. PETKOVIĆ MATE pok. Martina i majke …....., rodjen 1865. god. u selu Vrpolje, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran decembra 1942. godine, od strane Šibenske čete, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

40. PETKOVIĆ FRANE Matin, rodjen 1903. godine u selu Vrpolje, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran novembra 1942. godine, na terenu nedalekoVrpolja, od strane terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

41. JELIĆ IVAN pok. Mate, rodjen 1878. godine u selu Vrpolje, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran u februaru 1943. godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog kradje i špijunaže u korist okupatora-Talijana.

42. JELIĆ STANKO Ivana, rodjen 1919. godine u selu Vrpolje, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran u februaru 1943. godine u jednu noć kao i otac mu Ivan, od terenskih radnika NOP-a, zbog kradje počinjene u selu i špijunaže u korist okupatora-Talijana.

43. ŠKORAJA MARTIN pok. Martina i majke Luce Šiković, rodjen 6. XI. 1902. godine u selu Jadrtovac, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran na 6. II. 1942. godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

44. SUNARA ŠPIRO pok. Jakova i majke Vice rodj. Sunara, rodjen 14. maja 1914. godine u selu Jadrtovac, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran na 26. VI. 1943. godine, od terenskih radnika NOP-a, kao dezerter NOV-e i špijun okupatora-Talijana.

45. MOROVIĆ STIPE pok. Mate i majke Luce rodj. Morović, rodjen 12. III. 1902. godine u selu Jadrtovac, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran na 26. VI. 1944. godine, od strane terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora-Njemaca.

46. LABOR PAŠKO pok. Vice i majke pok. Matije Badjim, rodjen 1882. godine u selu Goriš, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran u koncu 1942. godine, od NOV-e, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

47. LJUBIĆ PAŠKO pok. Jure, rodjen 1907. godine u selu Goriš, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran na koncem 1942. godine, od NOV-e, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

48. DJAKOVIĆ MATE pok. Šime i majke pok. Jele Ljubić, rodjen 1895. godine u selu Goriš, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1943. godine, od NOV-e, kao talijanski špijun.

49. DJAKOVIĆ ZORKA Josina i majke pok. Šandi Stane, rodjena 1913. godine u selu Goriš, kotar Šibenik, po zanimanju domaćica, Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana početkom 1943. godine, od NOV-e, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

50. ŠANDIĆ MILE pok. Jove i majke Boje rodjena Vrljević, rodjen 1914. godine u selu Goriš, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1944. godine od NOV-e, a zbog toga što je uhvaćen kao naoružani četnik, i borio se protiv NOV-e.

51. STRIKA IVE pok. Tome, rodjen 22. VI. 1898. godine u selu Zlarin, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik-mornar, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran septembra 1943. god. na terenu Primošten, po aktivnosti Komande mjesta Šibenik, zbog veze s okupatorom Talijanima.

52. LJUBA SREČKO pok. Mate, rodjen 23. VI. 1907. god. u selu Zlarin, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik-mornar, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran septembra 1943. god. po aktivnosti komande mjesta Šibenik, zbog veze s Talijanima.

53. MARKOVIĆ ANTE Leopoldov, rodjen 10. V. 1922. godine u selu Zlarin, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik-mornar, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1944. god. na terenu Žirje, zbog toga što je ranije imao vezu s Talijanima i bio špijun.

54. KRANJAC LJUBO Matin, rodjen 16. X. 1922. godine u selu Zlarin, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik-mornar, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1944. godine, po aktivnosti NOV-e, a zbog toga što je dezertirao iz J.[ugoslavenske] Armije.

[SPISAK LICA KRATKIM POSTUPKOM LIKVIDIRANIH I PRESUDOM SUDA OSUDJENIH NA SMRT, ZA VRIJEME OKUPACIJE]

[Murter, Tisno, Vodice, Pirovac, Prvić Luka, Prvić Šepurine, Tribunj, Raslina, Zaton, Žirje, Betina, Ladjevci, Čista Mala, Čista Vela]

VLAŠIĆ ud. Marka JELA rodjena Jurićev-Talijaš, rodjena 1885. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvatica. Po zanimanju domaćica. Udova. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Septembra 1943. godine likvidirana kratkim postupkom od strane NOV-e kao italijanska aktivna špijunka.

BOŽIKOV pk. Ante VATROSLAV i majke Matuše rodjene Juraga, rodjen na 17. veljače 1921. godine u selu Murter, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Neoženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Polovinom 1943. godine likvidiran je kraćim postupkom od strane NOV-e kao talijanski špijun.

BANOV pk. Bare LUKA i majke Jele rodjene Jerat, rodjen na 2. oktobra 1905. godine u selu Murter, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme okupacije držanje je imao loše. Kada je bio interniran na Molat družio se sa Talijanima. Povratkom iz Logora počimlje da vrši kradju na osnovu čega je likvidiran kratkim postupkom 1944. godine, dok su Njemci bili u Murteru.

JELIĆ pk. Marka DUME i majke Luce rodjene Vodopija, rodjen 3. jula 1878. godine u selu Murter, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen.

1942. godine likvidiran kraćim postupkom od strane NOV-e, kao talijanskog špijuna.

PLASLIĆ pk. Šime JAKOV i majke Barbare rodjene Skračić, rodjen 7. novembra 1885. godine u selu Murter, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju ribar-trgovac. Potječe iz dobrostojeće ribarsko-trgovačke obitelji.

Likvidiran je kao neprijatelj NOP-a. Za vrijeme Talijana sa njima saradjivao, a kasnije se suprotstavljao odredbama NOP-a na osnovu čega je likvidiran od strane NOV-e kratkim postupkom 1944. godine pred oslobodjenje.

MITROV pk. Grge NIKOLA i majke Lucije rodjene Juram, rodjen na 24. novembra 1897. godine u Murteru, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Potječe iz siromašne zemljoradničko-ribarske porodice.

Aprila 1944. godine likvidiran kratkim postupkom od strane NOV-e kao saradnik okupatora i neprijatelj NOP-a.

ŠIKIĆ-MARUŠIĆ pk. Šime MIHO i majke Luce rodjene Rameša, rodjen 3. septembra 1909. godine u selu Murter, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju ribar. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

1942. god. likvidiran od strane terenskih radnika kao talijanski špijun.

TURČINOV pk. Ante SILVESTAR i majke Šimice rodjene Šikić, rodjen na 5. siječnja 1898. godine u selu Murter, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju ribar. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Likvidiran kratkim postupkom od strane NOV-e u padu Italije kao aktivni talijanski špijun.

TURČINOV Silvestra NIKOLA i majke Mande rodjene Lovrić, rodjen 3. septembra 1925. godine u selu Murter, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju ribar. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Likvidiran kratkim postupkom padom Italije 1943. godine, kao pomagač oca i sam špijun talijanski.

TURČINOV Nikolin ANTE i majke Nade rodjene Rameša, rodjen 7. juna 1922. godine u selu Murter, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Likvidiran kratkim postupkom 1944. godine na Visu kao aktivni neprijatelj-ustaša.

OLIVARI pk. Ive ANTE, rodjen 1902. godine u selu Tijesno, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju trgovac mješovite robe. Oženjen bez djece. Potječe iz dobro stojeće trgovačke porodice.

1943. godine likvidiran je kraćim postupkom od strane NOV-e kao aktivni italijanski špijun.

MIĆ pk. Mate JERE, rodjen 1901. godine u selu Tijesno, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen otac četvero djece.

Likvidiran je juna 1944. godine kratkim postupkom od strane NOV-e kao špijun okupatora.

MIHIĆ pk. Mate TOMA i majke pk. Maše Fržop, rodjen 1893. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju gostioničar. Oženjen. Potječe iz srednje imućne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme Njemaca bio aktivni njihov špijun i kao takav je likvidiran kraćim postupkom početkom novembra 1944. godine od strane NOV-e.

ROCA pk. Vicka LJUBICA i majke Jele rodjene Kranjac, rodjena 1915. god. u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvatica. Po zanimanju domaćica. Neudana. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Likvidirana kraćim postupkom siječnja 1943. godine kao nemoralna žena povezana sa Talijanima čija je tada bila špijunka. Likvidirana od NOV-e.

FRLETA pk. Filipa ANTE i majke pk. Šinke, rodjen 1897. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije bio je aktivni talijanski špijun, sa Talijanima išao u raciju, te kao takav likvidiran kraćim postupkom od strane NOV-e augusta 1942. godine.

FRLETA pk. Ante MARKO i majke Jako rodjene Špadina, rodjen na 29. oktobra 1926. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Neoženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije 1943. godine likvidiran kraćim postupkom od strane NOV-e kao talijanski špijun.

ANTULOV pk. Šime BENE, rodjen 1888. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zidar. Oženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Jula 1942. godine likvidiran je kraćim postupkom od strane NOV-e kao aktivni italijanski špijun.

ANTULOV žena Bene ANTICA od oca Filipa Frleta, rodjena 1890. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvatica. Po zanimanju domaćica. Udata. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Jula 1942. godine likvidirana je kraćim postupkom skupa sa svojim mužem i sinom, od strane NOV-e kao talijanska špijunka.

ANTULOV Bene ŠIME i majke Antice rodjene Frleta, rodjen 1927. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Neoženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Skupa sa ocem i majkom jula 1942. godine likvidiran je od strane NOV-e kratkim postupkom kao pomagač ocu u špijunaži (i) saradnji sa Talijanima.

MIHIĆ Josipov TOME i majke Ante rodjene Mačukat, rodjen 1927. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Neoženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Decembra 1942. godine likvidiran je kraćim postupkom od strane NOV-e kao aktivni špijun u korist Talijana.

ĆUPIN pk. Marka ANDRIJA i majke pk. Mare Frlan, rodjen 1927. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Neoženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Likvidiran je kraćim postupkom od strane NOV-e decembra 1942. god. kao talijanski špijun uhoda.

ROCA pk. Tane ANTE i majke Marice rodjene Kranjac, rodjen 1922. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Neoženjen. Po zanimanju zemljoradnik. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Septembra 1942. godine streljan kratkim postupkom od strane NOV-e, kao aktivni talijanski špijun.

JURIČEV „PIPIĆ“ pk. Tome IVE i majke pk. Antice, rodjen 1884. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen 4 djece. Potječe iz obitelji srednjeg imovnog stanja.

1942. godine likvidiran kraćim postupkom od strane NOV-e kao aktivni talijanski špijun.

ROCA pk. Vicka MARTIN i majke Jele rodjene Kranjac, rodjen 29. septembra 1914. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Siječnja 1943. godine likvidiran je kraćim postupkom od strane NOV-e kao aktivni italijanski špijun.

MARKOĆ pk. Vice FRANE rodjen 1879. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju trgovac. Potječe iz dosta dobro stojeće zemljoradničko-trgovačke porodice.

1943. godine od strane NOV-e likvidiran je kraćim postupkom kao aktivni privredni saradnik i špijun sa Talijanima.

TRAVICA pk. Ive ANTE i majke pk. Cvite rodjene Franin-Pećarica, rodjen 1919. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Početkom 1943. godine likvidiran je kraćim postupkom od strane NOV-e kao aktivni talijanski špijun i prokazivač-vodja racija.

ŠPANJA Benin BLAGODAR i majke Antice rodjene Ivas, rodjen 1908. god. u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Potječe iz srednje zemljoradničke porodice.

1943. godine likvidiran kraćim postupkom od strane NOV-e kao aktivni italijanski špijun.

VLAŠIĆ pk. Marka JOSO i majke Jele rodjene Juričev-Talijaš, rodjen 1922. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Kao aktivni talijanski špijun, od strane NOV-e likvidiran je kraćim postupkom 1943. godine.

ROCA pk. Andrije MARTIN i majke Antice rodjen 1899. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Potječe iz srednje imućne zemljoradničke porodice.

Od strane NOV-e 1944. godine likvidiran je kraćim postupkom kao talijansko-njemački aktivni špijun.

MRŠA pk. Šime MARE i majke Stane rodjene Lakoš, rodjena 1900. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvatica. Po zanimanju domaćica. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

1943. godine likvidirana je kraćim postupkom kao italijanska špijunka i nemoralna žena.

ĆORIĆ Mate MATIJA i majke Antice rodjene Lasan, rodjena 1909. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvatica. Po zanimanju domaćica. Neudata. Potječe iz srednje stojeće zemljoradničke porodice.

1943. godine iza kapitulacije Italije likvidirana kraćim postupkom od strane NOV-e kao nemoralna žena i špijunka povezana sa Talijanima.

MIHIĆ žena Filipa MARIJA od oca Ferde Soher i majke Agneze rodjene Egert, rodjena na 7. marta 1903. godine u mjestu Radosavcima, Podravska Slatina, udana u Vodice, kotar Šibenik, gdje je stalno boravila. Po zanimanju domaćica. Porijeklom po roditeljima Njemica. Potječe iz srednje imućne zemljoradničke obitelji.

Za vrijeme Njemaca pala pod njihov utjecaj u vremenu kada joj se je muž nalazio u NOV-e, postala sa istima nemoralna i štetna i kao takova likvidirana kratkim postupkom novembra 1944. god. od strane NOV-e.

PEŠO žena Marka IVA od oca pk. Nike Juričev-Barbin i majke Gušte Meštrov, rodjena 1890. godine u selu Vodice, kotar Šibenik. Po zanimanju domaćica. Udana majka jednog djeteta. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme okupacije bila je špijun Talijanima, a zatim i Njemcima i kao takva likvidirana kraćim postupkom novembra 1944. god. od strane NOV-e.

PEŠO pk. Marka ANKA i majke Ive rodjene Juričev-Barbin, rodjena 1918. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvatica. Neudana. Po zanimanju domaćica.

Likvidirana kraćim postupkom od strane NOV-e novembra 1944. godine kao nemoralna i špijunska najprije Talijana a zatim Njemaca.

GULAN pk. Bože MATE i majke pk. Šimice rodjene Baus, rodjen na 15. veljače 1890. godine u selu Pirovac, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju je zemljoradnik. Potječe iz srednje zemljoradničke porodice.

Likvidiran je kraćim postupkom na 13. septembra 1943. godine, kao aktivni talijanski špijun, prokazivač saradnika NOP-a Talijanima.

PETROVIĆ pk. Jakova JURE i majke Uren Mare, rodjen na 24. veljače 1890. godine u selu Pirovac, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen. Potječe iz srednje zemljoradničke porodice.

Likvidiran je kraćim postupkom na 19. siječnja 1943. godine, od strane terenskih radnika, kao talijanski aktivni špijun.

PETROV pk. Jure DUŠAN-MILOŠ i majke Draginje rodjene Jelušić, rodjen na 11. siječnja 1922. godine u selu Pirovac, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen. Potječe iz srednje zemljoradničke porodice.

Likvidiran kraćim postupkom od strane terenskih radnika na 11. siječnja 1943. godine, pod sumnjom da je bio usko povezan sa ocem špijunom.

ČUBRIĆ pk. Jakova MIRKO i majke Ane rodjene Jelušić, rodjen na 18. rujna 1912. godine u selu Pirovac, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

1944. godine likvidiran je kraćim postupkom na Dugom otoku, kotar Zadar, kao talijanski špijun (povezan sa OVRO-M) a kasnije i Njemcima, od strane NOV-e.

JELUŠIĆ pk. Frane MILE i majke Filomene rodjene Erak, rodjen na 3. ožujak 1908. godine u selu Pirovac, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

1944. godine likvidiran kraćim postupkom od strane Komande Šibenskog vojnog područja, kao aktivni saradnik četnika i nezadovoljnik prema NOP-u.

ŠPANJA pk. Ante NIKO i majke pk. Kate rodjene Dunat, rodjen 1884. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Likvidiran je kraćim postupkom od strane NOV-e 1943. godine prije kapitulacije Italije, kao talijanski špijun.

ŠPANJA pk. Ante ANDRIJANA od oca pk. Stipe i majke pk. Kate, rodjena 1886. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvatica. Po zanimanju domaćica. Udana. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Likvidirana je kraćim postupkom od strane NOV-e 1943. godine kao aktivna špijunka Talijanima.

SRDAREV pk. Roka MATE rodjen 1890. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Potječe iz srednje zemljoradničke porodice.

Likvidiran je kraćim postupkom od strane NOV-e za vrijeme italijanske okupacije 1943. godine, kao aktivni talijanski špijun.

SKOČIĆ Ante IVAN i majke Marije rodjene Mateša, rodjen 1922. god. u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Neoženjen. Potječe iz srednje imućne zemljoradničke porodice.

Likvidiran je kraćim postupkom od strane NOV-e 1942. godine kao italijanski špijun.

JURIČEV-TALIJAŠ pk. Jose ANTE i majke Matije rodjene Ivičin rodjen 1911. godine u selu Vodice, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme okupacije bio aktivni talijanski špijun, na osnovu čega je likvidiran od strane NOV-e 1943. godine kraćim postupkom.

VUKMAN pk. Ante STIPE i majke Ivanke rodjene Krpetić, rodjen 21. prosinca 1887. godine u selu Pirovac, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen ima troje djece. Potječe iz srednje imućne zemljoradničke porodice.

Likvidiran kraćim postupkom od strane terenskih radnika 1942. god. kao talijanski špijun.

LIVAIĆ pk. Blaže ANTE i majke pk. Luce rodjene Baus, rodjen na 20. svibnja 1900. godine u selu Pirovac, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen sa dvoje djece.

Likvidiran kraćim postupkom 1942. godine od strane terenskih radnika, kao talijanski špijun.

VUKMAN pk. Ante IVE i majke pk. Ivanke Krpetić, rodjen na 22. lipnja 1902. godine u selu Pirovac, kotar Šibenik, Hrvat. Oženjen sa dvoje djece. Po zanimanju zemljoradnik, potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Od strane terenskih radnika 1942. godine likvidiran je u polju 1942. god. kraćim postupkom, kao talijanski špijun.

VUKMAN pk. Mihovila ANTE i majke Franke Cvitanov, rodjen 13. jula 1925. godine u selu Pirovac, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Neoženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Likvidiran kraćim postupkom 1942. godine kao aktivni talijanski špijun, od strane terenskih radnika.

VUKMAN pk. Jure MIHOVIL i majke Marije Čubrić, rodjen 13. VII. 1904. god. u selu Pirovac, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen otac četvero djece. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Likvidiran kraćim postupkom od strane terenskih radnika na 13. septembra 1943. godine kao špijun i saradnik Talijana.

BAŠIĆ pk. Šime ANTE i majke Mare rodjene Vukman, rodjen na 9. II. 1906. godine u selu Pirovac, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen otac troje djece. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Likvidiran je od strane NOV-e 1943. godine kao neprijateljski elemenat, saradnik okupatora i ustaški propagator, po kraćem postupku.

BAUS pk. Vicka MATE i majke pk. Božice Grbelja, rodjen 4. rujna 1898. godine u selu Pirovac, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Kao špijun Talijana odveden iz kuće, a zatim je trebao biti likvidiran kraćim postupkom, ali ostaje ranjen, zatim se povuče kući, ali u par dana umre 1943. godine prije pada Italije. Smrt usledila na rane.

ČUBRIĆ pk. Mate JAKOV i majke pk. Božice rodjene Vukman, rodjen na 20. VII. 1883. godine u selu Pirovac, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen sa troje djece. Potječe iz srednje zemljoradničke porodice.

Za rad špijunaže od Talijana je primao novac za vrijeme italijanske okupacije, na osnovu čega kao špijun je likvidiran na 11. VII. 1943. godine kraćim postupkom.

ČUBRIĆ pk. Jakova ANTE i majke Ane Jelušić, rodjen 8. V. 1907. god. u selu Pirovac, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen. Potječe iz srednje imućne zemljoradničke porodice.

Od strane terenskih radnika likvidiran je kraćim postupkom iz zasjede 1942. godine, kao talijanski špijun i fašista.

ČUBRIĆ pk. Jakova ŠIME i majke Ane Jelušić, rodjen 3. II. 1917. god. u Pirovcu, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Potječe iz srednje imućne porodice.

Kao aktivni špijun i povjerenik Talijana likvidiran je kraćim postupkom od strane terenskih radnika 1943. na 16. augusta.

ČAČE ZVONKO pk. Leopolda i majke Roke Vlahov, rodjen na 3. jula 1905. god. u selu Prvić Luka, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju mornar. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme okupacije bio je špijun i kao takav je streljan od strane terenskih radnika 1944. godine sa kraćim postupkom.

ŠANDRK Šime STIPE i majke Jerke rodjene Gradiška, rodjen na 8. novembra 1924. godine u selu Prvić Luka, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju ribar-zemljoradnik.

Za vrijeme okupacije držanje je imao povezano uz okupatora, te se razotkrilo da je špijun i kao takav likvidiran kraćim postupkom 1944. god. od strane terenskih radnika – dok su bili još Njemci na Prviću.

ANTULOV Ivanov KRSTE i majke Šimake rodjene Rodin, rodjen na 25. jula 1914. godine u selu Prvić Šepurina, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju mornar. Neoženjen. Potječe iz srednje imućne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije bio je talijanski špijun i protivnik NOP-a na osnovu čega je likvidiran kraćim postupkom od strane NOV-e 1943. godine.

FRANIĆ pk. Andrije IVAN i majke pk. Šimake rodjene Franić, rodjen 25. marta 1904. godine u selu Prvić Šepurina, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik-mornar. Oženjen ima četvero djece. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije bio je talijanski špijun i kao takav likvidiran kraćim postupkom 1943. god. od strane terenskih radnika.

CUKROV pk. Mate STIPE i majke Marije rodjene Skroza, rodjen na 12. VII. 1901. godine u selu Prvić Šepurina, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen sa troje djece. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije likvidiran je kao talijanski špijun kraćim postupkom 1943. god. od strane terenskih radnika.

BAUS pk. Marka JOSO i majke Antice, rodjen 6. marta 1893. godine u selu Pirovac, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen otac jednog djeteta. Potječe iz srednje imućne zemljoradničke porodice.

Likvidiran kraćim postupkom na 8. III. 1942. god. od strane NOV-e t.j. terenskih radnika kao aktivni špijun Talijana.

BAUS pk. Mate VINKO-TOMISLAV i majke Božice rodjene Barešić, rodjen 6. prosinca 1920. godine u selu Pirovac, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Neoženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Ubijen je kao uniformisani bandit antikomunističke bande, nakon što je hapšen 1942. god. po jedinicama NOV-e kraćim postupkom.

ČUBRIĆ pk. Šime ANTE i majke pk. Kate rodjene Vukman, rodjen na 7. siječnja 1900. god. u selu Pirovac, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen otac petero djece. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije bio je aktivni špijun Talijana, za što je primao i novac od Talijana, te kao takav augusta 1942. godine je likvidiran kraćim postupkom od strane NOV-e, t.j. terenskih radnika.

ERAK pk. Mate VICE i majke pk. Jake Periš, rodjen 1. veljače 1892. god. u Pirovcu, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen otac četvero djece. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Likvidiran je kraćim postupkom na 23. novembra 1942. godine od strane terenskih radnika, zbog toga što je bio aktivni špijun Talijana.

CUKROV pk. Mate ANTE „Sipić“ i majke Dumice rodjene Antulov, rodjen 10. oktobra 1914. god. u selu Prvić Šepurini, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen otac dvoje djece. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Polovinom 1942. godine nalazio se u NOV-i, zatim početkom 1943. g. se predade Talijanima i izda neke saradnike NOP-a, na osnovu čega je padom Italije pri hapšenju likvidiran kraćim postupkom od strane NOV-e.

ŠAIN pk. Ive PAVAO i majke pk. Šimice rodjene Antić, rodjen 1900. g. u selu Tribunj, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen otac petero djece. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije bio je aktivni italijanski špijun, prokazivao Talijanima saradnike NOP-a, na osnovu čega je u toku 1942. god. likvidiran kraćim postupkom od strane terenskih radnika.

GRUBELIĆ Ive ŠIME i majke pk. Mike rodjene Šain, rodjen na 14. oktobra 1910. godine u selu Tribunj, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen otac jednog djeteta. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

U toku okupacije 1942. godine likvidiran je kraćim postupkom od strane NOV-e zbog širenja neprijateljske propagande i provokacija u korist Talijana.

GRUBELIĆ Niko FRANE i majke Matije rodjene Stipaničev, rodjen na 4. oktobra 1895. godine u selu Tribunj, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen bez djece. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije provocirao Talijanima saradnike NOP-a i sa Talijanima išao u raciju, zbog čega je likvidiran kraćim postupkom 1943. godine od strane NOV-e.

CVITAN pk. Mate CVITAN i majke Ane rodjene Livić, rodjen na 25. siječnja 1894. god. u selu Tribunj, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen bez djece. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme okupacije u početku sa Talijanima a kasnije sa Njemcima biva povezan i istima špijunira, te širio ustašku propagandu, na osnovu čega je likvidiran kraćim postupkom 1944. g. od strane NOV-e.

KUMANOVIĆ pk. Nike IVE i majke Cvitan Baruše, rodjen na 27. siječnja 1898. god. u selu Tribunj, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen otac sedmero djece. Potječe iz siromašne seljačke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije šuruje sa Talijanima, provocira aktiviste NOP-a na osnovu čega od Talijana prima hranu. Padom Italije pokušava bijeg skupa sa Talijanima, ali je na putu sprečen i likvidiran je kraćim postupkom od NOV-e 1943. god.

ŠANTIĆ pk. Alberta PAVAO rodjen na 26. juna 1890. god. u selu Tribunj, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen otac sa jednim sinom. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije bio je talijanski špijun na osnovu čega je likvidiran kraćim postupkom 1943. godine, od strane NOV-e.

CVITAN pk. Ante ZVONKO i majke Mare rodjene Durmanović, rodjen na 30. novembra 1925. god. u selu Tribunj, kotar Šibenik, Hrvat. Zemljoradnik. Neoženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije bio je balila, zatim sa vojskom išao u racije, denuncirao Talijanima aktiviste NOP-a, na osnovu čega je i likvidiran kraćim postupkom 1943. god. od strane NOV-e.

RODIN pk. Mate SERAFIN i majke pk. Kate Šandrk, rodjen 12. X. 1895. g. u selu Prvić Luka, kotar Šibenik, Hrvat. Zemljoradnik. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije bio Talijanima špijun, na osnovu čega je i likvidiran od strane terenskih radnika kraćim postupkom 1943. g.

LOKAS pk. Ante IVE i majke pk. Luce rodjene Lokas, rodjen na 14. aprila 1872. godine u selu Raslina, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen sa jednim djetetom. Potječe iz vrlo siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije, povezan je bio sa Olivari Remigijom, koji je bio aktivni špijun i od njega odnosio izvještaje u Zaton kod karabinjera, za što je bio [u]pozoren, ali nije htio da sluša, te je juna 1942. godine bio po terenskim radnicima likvidiran kraćim postupkom.

ALIŽ pk. Jure PAJO i majke Perke rodjene Lokas, rodjen je 1921. godine u selu Raslina, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Neoženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

U toku italijanske okupacije bio je talijanski doušnik i povezan sa talijanskim špijunom Olivari Remigijom, tražio oružje od Talijana, u vezi čega je i likvidiran kraćim postupkom 1942. g. od terenskih radnika.

ALIŽ pk. Jure AMGROZ i majke pk. Luce rodjene Lokas, rodjen 1919. god. u selu Raslina, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Neoženjen.

Skupa s bratom Pajom bio usko povezan sa Olivarom Remigijom, tražio pušku da čuvati selo od partizana, štetno djelovao na osnovu čega je i likvidiran kraćim postupkom 1942. god. od strane terenskih radnika.

GULIN pk. Mate STIPE i majke pk. Boža rodjene Lokas, rodjen na 19. decembra 1894. god. u selu Raslina, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen sa troje djece. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije bio je usko povezan sa aktivnim italijanskim špijunom Remigijom Olivari i često zalazio kod talijanskih karabinjera u njihovu stanicu, za što je bio opozoren, ali nije htio da sluša, na osnovu čega pod sugestijom da je talijanski špijun, streljan je kraćim postupkom 1942. god. od strane terenskih radnika.

LOKAS pk. Jose PAVE rodjen 20. veljače 1896. god. u selu Raslina, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen otac 5 djece. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije bio je talijanski doušnik, povezan sa ostalim špijunima, na osnovu čega je likvidiran kraćim postupkom od strane terenskih radnika polovinom 1942. godine.

LOKAS pk. Jerka JAKOV i majke Ane rodjene Kursar, rodjen na 22. jula 1905. godine u selu Raslina, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen otac četvero djece. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije bio je aktivni talijanski špijun, nosio značku „PNF“, sačekavao Talijane, na osnovu čega likvidiran je kraćim postupkom polovinom 1942. god. od strane terenskih radnika.

LOKAS pk. Jose JOSO i majke pk. Perke rodjene Grubišić, rodjen na 25. veljače 1891. godine u selu Raslina, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen otac dvoje djece. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije zalazio često u karabinjersku stanicu u selu Zaton, bio Talijanima tumač i povezan sa talijanskim špijunima, na osnovu čega je i likvidiran kraćim postupkom polovinom 1942. godine od strane terenskih radnika.

OLIVARI pk. Ante REMIGIO rodjen 1884. godine u selu Tijesno, kotar Šibenik, nastanjen u selu Raslina, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju trgovac-gostioničar. Oženjen otac devetero djece. Potječe iz dobro stojeće trgovačke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije bio je aktivan italijanski špijun, posrednik organizovanja špijunske mreže u Raslini i kao takav likvidiran je od strane terenskih radnika kraćim postupkom polovinom 1942. godine.

CVITAN pk. Filipa DUNKO i majke pk. Milice rodjene Bilušić, rodjen 20. svibnja 1890. god. u selu Zaton, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Udovac otac šestero djece. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije bio je italijanski špijun na osnovu čega je tokom 1943. godine, zbog denuncija likvidiran kraćim postupkom od strane NOV-e.

JURLEKA žena Petra TONA od oca pk. Ante Mrša i majke Dume rodjene Bilušić, rodjena na 12. aprila 1906. god. u selu Zaton, kotar Šibenik, Hrvatica. Po zanimanju domaćica. Udana, sa troje djece. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije bila je aktivni špijun Talijanima, prouzrokovala nekoliko žrtava u Zatonu, na osnovu čega je likvidirana kraćim postupkom 1943. god. od strane NOV-e.

ŠEVRDIJA pk. Jose ROKO i majke Bilušić Mare, rodjen na 20. siječnja 1901. god. u selu Zaton, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen, otac dvoje djece. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Odmah po dolasku Talijana počimlje se sa njima družiti, zatim uzimlje učešća u denunciranju rada NOP-a, tako da postaje aktivni špijun okupatora, na osnovu čega je likvidiran kraćim postupkom od strane terenskih radnika 1941. godine.

CRNICA pk. Marka MIJO i majke Dume rodjene Mrša, rodjen je 1878. god. u selu Zaton, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Neoženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije bio je talijanski špijun, denuncirao rodoljube, na osnovu čega je juna 1942. godine likvidiran kraćim postupkom od strane terenskih radnika.

ŠIŽGORIĆ pk. Tome MATE i majke pk. Mare rodjene Jurić, rodjen je 1894. godine u selu Žirje, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju trgovac mješovite robe. Oženjen, bez djece. Potječe iz srednje stojeće porodice.

Za vrijeme okupacije vodio je trgovinu u Šibeniku, dobivao odobrenja od Talijana. Oslobodjenjem Šibenika pronadjene su potvrde da je Talijanima predao 500.000 lira zajma, na osnovu čega je hapšen od strane Komande Mjesta Šibenik i likvidiran početkom 1944. god.

DODIG pk. Jose ANTE i majke Antice rodjene Musić, rodjen na 5. juna 1897. god. u selu Zaton, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen, sa jednim djetetom. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije bio je aktivni Talijanima špijun, na osnovu čega je likvidiran kraćim postupkom od strane NOV-e augusta 1942. godine.

MRŠA pk. Vice ANKA rodjena 1911. godine u selu Zaton, kotar Šibenik, Hrvatica. Po zanimanju domaćica. Neudata. Potječe iz srednje imućne zemljoradničke porodice.

Za vrijeme italijanske okupacije išla sa talijanskom vojskom i karabinjerima, radila kod njih i ujedno Talijanima špijunirala aktiviste NOP-a na osnovu čega je likvidirana septembra 1942. god. kraćim postupkom od strane NOV-e.

DODIG pk. Petra NIKOLA „Bubić“ rodjen na 26. oktobra 1888. godine u selu Zaton, kotar Šibenik. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen, sa troje djece. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Likvidiran je kao aktivni talijanski špijun 1942. godine od strane NOV-e. Tada je Talijanima prokazivao aktiviste NOP-a.

KALEB pk. Šime ANTE i majke Petre rodjene Meštrov, rodjen 1897. godine u selu Tijesno, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju trgovac. Oženjen. Potječe iz dobro stojeće trgovačke porodice.

Za vrijeme okupacije bio je aktivni špijun okupatora i neprijatelj NOP-a, njegovim posredovanjem sin mu postaje zagrijani neprijatelj NOP-a i aktivni saradnik okupatora, na osnovu čega likvidiran je novembra 1944. god. kratkim postupkom.

OLIVARI pk. Andrije MATE rodjen 1908. godine u selu Tijesno, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju trgovac. Potječe iz dobro stojeće trgovačke porodice.

Likvidiran je kratkim postupkom 1944. god. novembra kao špijun talijanski i kasnije njemački, te aktivni neprijatelj NOP-a, od strane NOV-e.

NADRČIĆ pk. Ante ŠIME rodjen 1899. godine u selu Betina, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

1943. godine kao italijanski špijun likvidiran je kratkim postupkom od strane NOV-e.

JUROŠ ŠIME rodjen 1889. godine u selu Betina, kotar Šibenik, Hrvat. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

1943. godine za vrijeme italijanske okupacije likvidiran je kratkim postupkom, kao talijanski špijun, od strane NOV-e.

PERAK pk. Mate ŠIME i majke Anice Matić rodjen 1909. god. u selu Ladjevci, kotar Šibenik, NRH. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen, jedno dijete. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Kapitulacijom Italije dignjen od strane NOV-e od kuće i likvidiran kraćim postupkom, jer je ranije bio u italijanskoj bandi.

LALIĆ pk. Stevana DUŠAN rodjen 1899. godine u selu Čista Mala, kotar Šibenik, NRH. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen, 4 djece. Potječe iz srednje imućne zemljoradničke porodice.

Likvidiran je kraćim postupkom od strane NOV-e marta 1944. godine kao aktivni špijun četnika, a ranije talijanski.

LALIĆ pk. Stevana TRIFUNA i majke Ružice Mijalica, rodjena 1924. god. u selu Čista Mala, kotar Šibenik, NRH. Po zanimanju zemljoradnica-domaćica. Neudana. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Likvidirana je kraćim postupkom od strane NOV-e aprila 1943. god. kao špijunka i prostitutka kod Talijana.

RELIŠ pk. Stevana STEVANIJA i majke Jeka Krleta, rodjena 1910. god. u selu Čista Mala, kotar Šibenik, NRH. Po zanimanju domaćica-zemljoradkinja. Neudana. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Likvidirana je kraćim postupkom od strane NOV-e aprila 1943. godine kao italijanska špijunka i prostitutka kod Talijana.

STORIĆ pk. Mate NIKO i majke Tode Saradjen, rodjen 1898. godine u selu Čista Vela, kotar Šibenik, NRH. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Likvidiran je kraćim postupkom od strane NOV-e aprila 1942. god. kao aktivni talijanski špijun.

BILUŠ JOSO pk. Mate i majke Cvite, rodjen 1905. god. u Čisti Velikoj, kotar Šibenik, zemljoradnik, siromah, oženjen, sa 4 djece. Ubijen februara mjeseca 1942. god. od NOV-e kao špijun.

BEŠIĆ MATE pk. Petra i majke Jušte Kartela, rodjen 1892. god. u Velikoj Čisti, kotar Šibenik, zemljoradnik, srednje imućan, oženjen, sa 4 djece. Ubijen februara 1942. god. kao špijun.

ŠKARIĆ LUKA Jozin i majke Cvite Ceronja, rodjen 1892. god. u Čisti Velikoj, kotar Šibenik, zemljoradnik, siromah, oženjen, sa 4 djece. Ubijen u bijegu kada je bježao ispred NOV-e jula 1944. god.

BILUŠ PETAR pk. Frane i majke Tomice Bura, rodjen 1924. god. u Čisti Velikoj, kotar Šibenik, zemljoradnik srednje imućnog stanja, neoženjen. Likvidiran kraćim postupkom septembra 1944. god. od NOV-e.

ŠKARIĆ BARE Jozin i majke Cvite Bura, rodjen 1922. god. u Čisti Velikoj, kotar Šibenik, neoženjen, zemljoradnik, srednje imućnog stanja. Ubijen 1944. god. od NOV-e radi dezerterstva.

MATEŠIĆ pk. Marka IVO i majke pk. Šinke Morić, rodjen 1902. godine u selu Dazlina, kotar Šibenik, N. R. Hrvatska. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen, otac petero djece. Potječe iz srednje imućne zemljoradničke obitelji.

Likvidiran je kraćim postupkom koncem 1942. godine od strane NOV-e na osnovu toga što je išao sa Talijanima u raciju na NOV-e i pod sumnjom da radi dvoličnu ulogu špijuna.

MATEŠIĆ MATIJA žena Ive od oca Petra Morić, rodjena 1910. godine u selu Crljenik, kotar Benkovac, sa stalnim boravištem u selu Dazlina, kotar Šibenik. Domaćica. Udana, sa petero djece. Potječe iz srednje imućne obitelji.

Likvidirana polovinom 1943. godine od strane NOV-e kraćim postupkom kao aktivan italijanski špijun, jer je njenim posredovanjem stradalo 5 lica.

MATEŠIĆ Ive MARKO i majke Matije rodjene Morić, rodjen 1928. godine u selu Dazlina, kotar Šibenik, N. R. Hrvatska. Po zanimanju zemljoradnik. Neoženjen. Potječe iz srednje imućne zemljoradničke obitelji.

Likvidiran je polovinom 1943. godine od strane NOV-e kraćim postupkom, skupa sa majkom, na osnovu toga, jer mu je bilo poznato tko je od partizana učestvovao u likvidiranju njegovih roditelja, da ne bi izdao Talijanima, a inače se o njemu nije znalo da što štetio je NOP.

MATEŠIĆ pk. Marka ANTE i majke Šinke rodjene Morić, rodjen 1907. god. u selu Dazlina, kotar Šibenik, NR Hrvatska. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen, ima 4 djece. Potječe iz srednje imućne zemljoradničke obitelji.

Likvidiran je kraćim postupkom koncem 1942. godine, jer je išao sa Talijanima u raciju na NOV-e i saradjivao sa Talijanima.

MIODRAG Nikole MIRKO i majke Milice Ležaić, rodjen 1912. god. u selu Gaćeleze, kotar Šibenik, NR. Hrvatska. Po zanimanju zemljoradnik, srednjak.

Likvidiran je kraćim postupkom koncem 1942. god. od strane NOV-e kao italijanski špijun i kurir.

ERGIĆ pk. Vice MILOŠ i majke Marte Krneta, rodjen 1900. godine u selu Gaćeleze, kotar Šibenik, NR Hrvatska. Po zanimanju zemljoradnik, srednjak. Oženjen.

Za vrijeme italijanske okupacije 1942. godine nalazio se je u NOV a zatim se predao Talijanima, te stao sa njima se družiti, na osnovu čega je likvidiran od strane NOV-e 1942. oktobra sa kraćim postupkom.

TABULA pk. Šime JAKOV rodjen 1898. godine u selu Gaćeleze, kotar Šibenik, NR. Hrvatska. Po zanimanju zemljoradnik, siromašan. Oženjen, sa 3. djece.

Likvidiran je kraćim postupkom oktobra 1943. god. od strane NOV-e kao aktivni talijanski špijun.

TABULA Jakovljeva IKA, rodjena 1928. godine u selu Gaćeleze, kotar Šibenik, NR Hrvatska. Po zanimanju domaćica. Neudata.

Likvidirana skupa sa ocem oktobra 1943. godine, kao očev saradnik u podržavanju špijunaže za Talijane.

TABULA Jakovljev MILE rodjen 1931. godine u selu Gaćeleze, kotar Šibenik, NR Hrvatska. Po zanimanju zemljoradnik. Neoženjen.

Likvidiran kraćim postupkom od strane NOV-e skupa sa ocem i sestrom oktobra 1943. god. kao aktivni pomagač ocu i direktan kurir sa Talijanima.

ERCEG žena Šime BOŽICA rodjena 1897. godine u selu Voćani, kotar Šibenik, nastanjena stalno u selu Gaćeleze, kotar Šibenik, NR Hrvatska. Po zanimanju domaćica. Udana, sa 5 djece. Srednjeg imovnog stanja.

Likvidirana je oktobra 1943. godine kao aktivna špijunica Talijanima, od strane NOV-e sa kraćim postupkom.

ERCEG pk. Marka IVAN i majke Ane Šoda rodjen 1890. godine u selu Gaćeleze, kotar Šibenik, NR Hrvatska. Po zanimanju zemljoradnik. Oženjen, sa četvero djece. Potječe iz siromašne zemljoradničke porodice.

Likvidiran je kraćim postupkom od strane NOV-e oktobra 1943. god. kao aktivni saradnik špijun Talijana.

S P I S A K

Likvidiranih neprijatelja u vremenu neprijateljske okupacije do danas na terenu Skradina i okolnih sela.

S K R A D I N

1. VIŠIĆ FRANE pok. Mije, rodjen 1912. godine u Skradinu. Streljan od strane NOP-a 1943. godine kao talijanski špijun.
2. PAJIĆ ANTE pok. Nike, rodjen 1902. godine u Skradinu. Streljan kao talijanski špijun od strane NOP-a 1943. godine.
3. PAVASOVIĆ MIRKO pok. Dušana, rodjen 1911. godine u Skradinu. Likvidiran 1942. godine, pri bijegu.
4. PAJIĆ JOSO pok. Marka, rodjen 1919. godine u Skradinu. Streljan od strane NOP-a kao talijanski špijun 1943. god.
5. PAVASOVIĆ ŠPIRO pok. Nike, rodjen 1919. godine u Skradinu. Streljan od strane NOP-a 1943. godine kao talijanski špijun.
6. DEGENOVA DAVONINA, rodjena 1911. godine u Skradinu. Streljana od strane NOP-a 1943. godine kao talijanska špijunka.

S O N K O V I Ć

1. ROŠKO BOŽO pok. Franje, rodjen 1893. godine u Sonkoviću. Likvidiran kao talijanski špijun 1943. godine od strane NOP-a.
2. ROŠKO JOZE pok. Joze, rodjen 1900. godine u Sonkoviću. Likvidiran kao talijanski špijun 1943. god. od strane NOP-a.
3. MATIĆ PETAR pok. Nikole, rodjen 1897. godine u Sonkoviću. Likvidiran kao talijanski špijun 1944. godine od strane NOP-a.
4. MATIĆ ADAM Stevana, rodjen 1895. godine u Sonkoviću. Likvidiran kao talijanski špijun 1944. godine od strane NOP-a.
5. MATIĆ MARIJA žena Šime, rodjena 1911. godine u Sonkoviću. Likvidirana kao talijanska špijunka 1944. godine od strane NOP-a.
6. MATIĆ MARIJA žena Nike, rodjena 1901. godine u Sonkoviću. Likvidirana kao talijanska špijunka 1944. godine od NOP-a.
7. SLADIĆ MARKO pok. Mate, rodjen 1903. godine u Sonkoviću. Likvidiran kao talijanski špijun 1944. godine od NOP-a.

8. DRAGOVIĆ JANDRIJA pok. Ignatija, rodjen 1905. godine u Sonkoviću. Likvidiran kao talijanski špijun 1944. god. od NOP-a.
9. DRAGOVIĆ BOGDE pok. Ignatija, rodjen 1907. godine u Sonkoviću. Ubijen kao četnik 1944. godine od NOV-e.
10. DJILAS MATE pok. Petra, rodjen 1917. godine u Sonkoviću. Ubijen kao četnik od strane NOV-e 1944. godine.
11. DJILAS MILE pok. Mile, rodjen 1912. godine u Sonkoviću. Ubijen kao četnik 1944. godine od strane NOV-e.
12. MORIĆ DUŠAN pok. Stevana, rodjen 1920. godine u Sonkoviću. Ubijen kao četnik 1944. godine od strane NOV-e.
13. DRAGOVIĆ MARKO pok. Uroša, rodjen 1917. godine u Sonkoviću. Ubijen kao četnik 1944. godine od strane NOV-e.
14. BAKULA TOME pok. Nikole, rodjen 1919. godine u Sonkoviću. Ubijen kao četnik 1944. godine od strane NOV-e.
15. TRAVICA PETAR, pok. Nikole, rodjen 1899. godine u Sonkoviću. Ubijen kao četnik 1944. godine od strane NOV-e.

G R A Č A C

1. MILOVIĆ TAME pok. Jure, rodjen 1885. godine u Gračacu. Streljan kao talijanski špijun 1943. godine od strane NOP-a.
2. MILOVIĆ VESA kći Marka, rodjena 1924. godine u Gračacu. Streljana kao četnička špijunka od strane NOP-a 1943. godine.
3. MILOVIĆ SAVA pok. Mitra, rodjen 1899. godine u Gračacu. Streljan kao talijanski špijun 1943. godine od strane NOP-a.
4. MILOVIĆ TODOR pok. Nikole, rodjen 1908. godine u Gračacu. Likvidiran kao četnički organizator 1944. godine.
5. NJEGIĆ BOŽO pok. Jove, rodjen 1911. godine u Gračacu. Streljan kao zarobljeni četnik 1945. godine.
6. DRAGOVIĆ MILAN pok. Šime, rodjen 1902. godine u Gračacu. Streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine.
7. DRAGOVIĆ TOME pok. Šime, rodjen 1899. godine u Gračacu. Streljan kao zarobljeni četnik 1945. godine.
8. SMOLIĆ MARTIN pok. Šime, rodjen 1910. godine u Gračacu. Streljan kao talijanski špijun i švercer 1944. godine.
9. SMOLIĆ MARA pok. Martina, rodjena 1926. godine u Gračacu. Streljana kao talijanska špijunka i švercerka 1944. godine.

O S T R O V I C A

1. MIJALJEVIĆ JOZO pok. Franje, rodjen 1907. godine u Ostrovici. Streljan kao talijanski špijun 1942. godine.
2. MIJALJEVIĆ MAŠA žena Joze, rodjena 1910. godine u Ostrovici. Streljana kao talijanska špijunka 1942. godine u Bakovači.
3. MIJALJEVIĆ MILE Antin, rodjen 1920. godine u Ostrovici. Streljan kao ustaški špijun 1944. godine.

4. MIJALJEVIĆ FILIP Antin, rodjen 1921. godine u Ostrovici. Streljan kao zarobljeni ustaša u Šibeniku.
5. ZANATIĆ BOŽO pok. Nike, rodjen 192. godine u Ostrovici. Streljan kao talijanski špijun 1942. godine.
6. MEDIĆ STOJAN pok. Špire, rodjen 1901. godine u Ostrovici. Streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine.
7. BAČKULIĆ MILAN Milošev, rodjen 1911. godine u Ostrovici. Streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine u Šibeniku.

S M R D E LJ I

1. TOMASOVIĆ UROŠ Pavla, rodjen 1915. godine u Smrdeljima. Streljan kao četnik 1944. godine u Šibeniku.
2. MATIJEVIĆ OBRAD Todin, rodjen 1919. godine u Smrdeljima. Streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine u Šibeniku.

V A R I V O D E

1. BERIĆ AĆIM pok. Djure, rodjen 1915. godine u Varivode. Streljan kao četnički organizator 1943. god. u Žegaru.
2. POKRAJAC OBRAD pok. Djure, rodjen 1899. godine u Varivode. Streljan kao talijanski špijun 1943. god. u Dobropoljcima.
3. ILIJAŠEVIĆ LJUBO pok. Marka, rodjen 1905. godine u Varivode. Streljan kao četnički organizator i talijanski špijun u Šibeniku 1944. godine.
4. ILIJAŠEVIĆ UROŠ Ljubin, rodjen 1924. godine u Varivode. Streljan kao zarobljeni talijanski bandit 1942. godine.
5. GLADOVIĆ LJUBO pok. Paške, rodjen 1900. godine u Varivode. Streljan kao četnički organizator 1944. god. u Šibeniku.
6. GAJICA OBRAD Lukin, rodjen 1911. godine u Varivode. Streljan kao četnik 1944. godine u Kistanje.
7. GAJICA OBRAD pok. Save, rodjen 1921. godine u Varivode. Streljan kao četnik 1944. godine u Kistanje.
8. JELAČA DUŠAN pok. Špire, rodjen 1912. godine u Varivode. Streljan kao četnik 1944. godine u Šibeniku.

D U B R A V I C E

1. GROZDANIĆ MATE Jurin, rodjen 1922. godine u Dubravice. Streljan kao kriminalni tip 1943. godine, pošto je kupio hranu na ime NOP-a koristi je za sebe.
2. BRAJKOVIĆ MARA žena Mije, rodjena 1904. godine u Dubravice. Streljana kao četnička špijunka 1944. godine.
3. BRAJKOVIĆ ANA žena Šime, rodjena 1898. godine. Streljana kao četnička špijunka 1944. godine.
4. KLARIĆ IKA pok. Joze, rodjena 1912. godine u Dubravicama. Streljana kao talijanska špijunka 1943. godine u Plastovu.

R U P E

1. MANDUŠIĆ JURE pok. Stipe, rodjen 1914. godine u Rupe. Streljan kao zarobljenik – ustaša 1944. godine u Šibeniku.
2. MANDUŠIĆ NIKO Pavla, rodjen 1923. godine u Rupe. Streljan kao zarobljenik – ustaša 1944. godine u Šibeniku.
3. MANDUŠIĆ PAŠKO pok. Jure, rodjen 1920. godine u Rupe. Streljan kao zarobljenik – ustaša 1944. godine u Šibeniku.
4. ČAVČIĆ STIPE Ivanov. rodjen 1914. godine u Rupe. Streljan kao zarobljenik – ustaša 1944. godine u Šibeniku.
5. JURIĆ IŽAK Josipa. rodjen 1923. godine u Rupe. Streljan kao zarobljenik – ustaša 1944. godine u Šibeniku.
6. ŽIŽIĆ TADIJA pok. Josipa, rodjen 1922. godine u Rupe. Streljan kao zarobljenik – ustaša 1944. godine u Šibeniku.
7. KOVILIĆ STIPE Petrov, rodjen 1925. godine u Rupe. Streljan kao zarobljenik – ustaša 1944. godine u Šibeniku.
8. MUŠKOVIĆ SLAVKO pok. Stipe, rodjen 1924. godine u Rupe. Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Erveniku.
9. BARIŠIĆ DUJO Matin, rodjen 1910. godine u Rupe. Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Erveniku.
10. JURIĆ JERE Nikole, rodjen 1925. godine u Rupe. Streljan kao zarobljenik – ustaša 1944. godine u Manojlovcu.
11. ŠIRINIĆ MATE Ivana, rodjen 1923. godine u Rupe. Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Manojlovcu.
12. ZORICA MATE Stevin, rodjen 1912. godine u Rupe. Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Manojlovcu.
13. MARASOVIĆ LUKA pok. Ante, rodjen 1923. godine u Rupe. Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Manojlovcu.
14. ZORICA ŠIME Stipin, rodjen 1925. godine u Rupe. Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Erveniku.
15. MARASOVIĆ OBRAM pok. Ante, rodjen 1904. godine u Rupe. Streljan kao narodni neprijatelj 1942. godine u Rupama.
16. MARASOVIĆ JADRE pok. Joze, rodjen 1920. godine u Rupe. Streljan kao neprijateljski propagator 1942. godine u Rupama.
17. RADAŠ MATEO pok. Frane, rodjen 1896. godine u Rupe. Streljan kao neprijateljski špijun 1944. godine u Dubravicama.
18. BARIŠIĆ NIKO pok. Joze, rodjen 1891. godine u Rupe. Streljan kao narodni neprijatelj 1944. godine u Rupama.
19. VEROVIĆ MARKO Ante, rodjen 1908. godine u Rupama. Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Šibeniku.
20. VEROVIĆ IVE Ante, rodjen 1921. godine u Rupe. Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Erveniku.
21. LJUBIČIĆ DUJU Ivana, rodjen 1926. godine u Rupe. Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Erveniku.
22. ŠIRINIĆ PAŠKO pok. Mije, rodjen 1909. godine u Rupe. Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Šibeniku.
23. VEROVIĆ ANTE pok. Filipa, rodjen 1908. godine u Rupe. Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Šibeniku.

24. TEPIĆ MATE Matin, rodjen 1916. godine u Rupe. Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Šibeniku.
25. LIBOR MATE Ivana, rodjen 1922. godine u Rupe. Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Šibeniku.
26. DRAŠKOVIĆ MARKO pok. Josipa, rodjen 1914. godine u Rupe. Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Šibeniku.
27. DUJIĆ IVAN pok. Stipana, rodjen 1906. godine u Rupe. Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Šibeniku.
28. BARIŠIĆ PAŠKO pok. Nike, rodjen 1925. godine u Rupe. Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Šibeniku.
29. BARIŠIĆ NIKO Paškin, rodjen 1927. godine u Rupe. Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Kistanje.
30. ZORICA JOSO Ilin, rodjen 1912. godine u Rupe. Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Šibeniku.
31. VEROVIĆ ŠIME Marko, rodjen 1906. godine u Rupe. Streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Erveniku.

B R A T I Š K O V C I

1. DOBROTA MILICA ćer Nikole, rodjena 1918. godine u Bratiškovcima, streljana kao četnički špijun 1942. godine u Bratiškovcima.
2. URUKALO ZORKA pok. Todora, rodjena 1911. godine u Bratiškovcima, streljana polovinom 1944. godine kao četnički špijun.
3. SLADIĆ IVAN, rodjen 1908. godine u Plastovu, streljan kao ustaški špijun polovinom 1944. godine u Parčićima.
4. SLADIĆ STJEPAN, rodjen 1900. godine u Plastovu, streljan kao ustaški špijun polovinom 1944. godine u Parčićima.
5. GARDIJAN DOBRE, rodjen 1907. godine u Plastovu, streljan 1944. godine kao četnički špijun u Bratiškovcima.
6. MANOJLOVIĆ RADE pok. Save, rodjen 1905. godine u Bratiškovcima, streljan u Šibeniku kao zarobljeni četnički komandir.
7. LALIĆ MARKO pok. Marka, rodjen 1922. godine u Bratiškovcima, streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine u Šibeniku.
8. URUKALO ČEDO sin Dušana, rodjen 1923. godine u Bratiškovcima, streljan kao četnički nacionalni povjerenik 1944. god. u Šibeniku.
9. ŠKROBONJA MILE sin Mirka, rodjen 1912. godine u Bratiškovcima, streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine u Šibeniku.
10. KRIČKA OBRAD pok. Ilije, rodjen 1919. godine u Bratiškovcima, streljan kao zarobljeni četnički vojnik 1944. godine u Stankovcima.[872]
12. LALIĆ STEVAN pok. Nikole, rodjen 1898. godine u Bratiškovcima, streljan kao talijanski špijun 1943. godine u Bratiškovcima.
13. LALIĆ OBRAD pok. Stevana, rodjen 1922. godine u Goricama, streljan kao talijanski špijun 1943. godine u Lašovici.
14. LALIĆ STEVAN sin Stevana, rodjen 1920. godine u Goricama, streljan kao četnički komandir 1944. godine u Bićinama.

[872] U izvorniku izostavljen redni br. 11.

15. DOBRIJEVIĆ OBRAD pok. Laze, rodjen 1907. godine u Plastovu, streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine u Šibeniku.
16. GARDIJAN VUKAŠIN, rodjen 1922. godine u Plastovu, streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine u Šibeniku.
17. ŠKROBONJA STEVAN sin Mirka, rodjen 1924. godine u Bratiškovcima, streljan polovinom 1944. godine kao četnik u selu Parčićima.
18. VUJKO STEVAN, rodjen 1891. godine u Velikoj Glavi, streljan 1944. godine u Šibeniku kao zarobljeni četnik.
19. GARDIJAN PETAR sin Djure, rodjen 1926. godine u Plastovu, streljan 1944. godine u Šibeniku kao zarobljeni četnik.
20. VUJKO TIHOMIR pok. Stevana, rodjen 1925. godine u Velikoj Glavi, streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine u Šibeniku.
21. VUJKO NIKOLA pok. Stevana, rodjen 1928. godine u Velikoj Glavi, streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine u Šibeniku.
22. VUJKO PETAR, rodjen 1910. godine u selu Velika Glava, streljan kao zarobljeni četnički komandir 1944. godine u Dubravicama.
23. ZJALIĆ JOVO sin Stevana, rodjen 1905. godine u selu Velika Glava, streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine u Dubravicama.
24. ZJALIĆ PETAR sin Stevana, rodjen 1912. godine u Velikoj Glavi, streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine u Šibeniku.
25. DAMNJANIĆ FILIP, rodjen 1907. godine u Velikoj Glavi, streljan kao zarobljeni četnički komandir 1944. godine u Šibeniku.
26. ZJALIĆ UROŠ sin Milana, rodjen 1921. godine u selu Velika Glava, streljan kao četnički nacionalni povjerenik 1944. godine u Šibeniku.

D J E V R S K E

1. ARDALIĆ MILE sin Jovin, rodjen 1911. godine u Djevrskama, streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine u Šibeniku.
2. CVIJETAN UROŠ pok. Stevana, rodjen 1905. godine u Djevrskama, streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine u Skradinu.
3. JOLIĆ MILE Jovin, rodjen 1920. godine u Djevrskama, streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine u Šibeniku.
4. ŽEŽELJ MILAN pok. Save, rodjen 1896. godine u Gošiću, streljan 1943. godine u Gošiću kao talijanski špijun.
5. BORAK MARA ćer Ranka, rodjena 1925. godine u Gošiću, streljana 1943. godine u Gošiću kao talijanski špijun.
6. LETUNICA SAVA pok. Save, rodjen 1905. godine u selu Gošiću, streljan u Dobropoljcima 1943. godine kao talijanski špijun.
7. BORAK PETAR Vasiljov, rodjen 1900. godine u Gošiću, streljan početkom 1944. godine u Bjeljini, kao talijanski špijun i agitator.
8. ĆAKIĆ MILAN pok. Jandrije, rodjen 1906. godine u Zečevu, streljan 1943. god. u Dobropoljcima kao organizator talijanske bande.
9. ĆAKIĆ BOŽO sin Petra, rodjen 1921. godine u Zečevu, streljan kao kriminalista 1941. godine u Zečevu.
10. ĆAKIĆ VASO sin Špire, rodjen 1908. godine u Zečevu, streljan kao kriminalista 1941. godine u Zečevu.

11. ARDALAĆ DAMNJAN pok. Ilije, rodjen 1914. godine u Zečevu, streljan je kao pljačkaš 1941. godine u Zečevu.
12. MANDIĆ MILAN pok. Obrada, rodjen 1910. godine u Zečevu, streljan kao četnik 1943. godine u Otriću u Lici.
13. MANDIĆ MILAN pok. Obrada, rodjen 1921. godine u Zečevu, streljan 1943. god. kao talijanski špijun u svojoj kući.
14. KORDA DRAGINJA žena Gojka, rodjena 1907. godine u Zečevu, streljana kao talijanski špijun 1943. godine.
15. JELAČA LJUBO pok. Mile, rodjen 1913. godine u Djevrskama, streljan kao talijanski špijun 1943. godine u DJevrskama.
16. ŽIVKOVIĆ BOŽICA pok. Marka, rodjena 1922. godine u Djevrskama, streljana kao talijanski špijun 1943. godine u Dobropoljcima.
17. BALJKOVIĆ DUŠAN pok. Jakova, rodjen 1914. godine u Djevrskama, streljan kao zarobljeni talijanski bandit 1943. godine u Ostrvici.
18. BALJKOVIĆ BOŽO Bogdanov, rodjen 1922. godine u Djevrskama, streljan kao zarobljeni talijanski bandit 1943. godine u Ostrvici.
19. MANDIĆ DUŠAN pok. Tome, rodjen 1911. godine u Djevrskama, streljan kao zarobljeni talijanski bandit 1943. godine u Ostrvici.
20. MANDIĆ SAKO Djurin, rodjen 1921. godine u Djevrskama, streljan kao zarobljeni talijanski bandit 1943. godine u Ostrvici.
21. JAKOVLJEVIĆ LJUBO Aćimov, rodjen 1909. godine u Djevrskama, streljan kao zarobljeni talijanski bandit 1943. god. u Ostrvici.
22. ŽIVKOVIĆ MILAN pok. Mirka, rodjen 1912. godine u Djevrskama, streljan kao zarobljeni talijanski bandit 1943. godine u Ostrvici.
23. ŽIVKOVIĆ PETAR pok. Marka, rodjen 1924. godine u Djevrskama, streljan kao zarobljeni talijanski bandit 1943. godine u Ostrvici.
24. BJELANOVIĆ MILAN Jovanov, rodjen 1920. godine u Djevrskama, streljan kao zarobljeni talijanski bandit 1943. god. u Ostrvici.
25. MANDIĆ DAMNJAN sin Ilije, rodjen 1910. godine u Djevrskama, streljan kao zarobljeni talijanski bandit 1943. godine u Ostrvici.
26. TOŠIĆ MLADEN Dragin, rodjen 1920. godine u Djevrskama, streljan kao zarobljeni talijanski bandit 1943. godine u Ostrvici.
27. MANDIĆ MILAN sin Miloša, rodjen 1922. godine u Djevrskama, streljan kod kuće 1943. godine kao talijanski špijun.
28. LEŽAJIĆ RADE pok. Butka, rodjen 1890. godine u Djevrskama, streljan 1943. god u Dobropoljcima kao talijanski špijun.
29. ŠARIĆ JAKOV Božin, rodjen 1915. godine u Krnjeuve streljan kao zarobljeni talijanski bandit 1943. godine u Ostrvici.
30. ŠARIĆ VASO Trifunov, rodjen 1917. godine u Krnjeuve, streljan kao zarobljeni talijanski bandit 1943. godine u Ostrvici.
31. GNJIDIĆ MILAN, rodjen 1917. godine u Krnjeuve, streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine u Šibeniku.

V E L I K A G L A V A

1. ZJALIĆ TOME sin Nikole, rodjen 1914. godine u Velikoj Glavi, streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine u Šibeniku.

2. DAMNJANIĆ AĆIM sin Petra, rodjen 1907. godine u Velikoj Glavi, streljan kao četnički komandir 1944. godine u Šibeniku.
3. ZJALIĆ DRAGO sin Špire, rodjen 1927. godine u Velikoj Glavi, streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine u Splitu.
4. ZJALIĆ MILOŠ sin Miloša, rodjen 1910. godine u Velikoj Glavi, streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine u Šibeniku.

B R I B I R

1. BJELIĆ ILIJA pok. Bože, rodjen 1898. godine u Bribiru, streljan kao talijanski špijun 1942. godine u Bribiru.
2. STEVELIĆ BRANKO Stevanov, rodjen 1912. godine u Bribiru, streljan 1944. godine u Parčićima kao zarobljeni četnik.
3. STEVELIĆ ŠPIRO Stevanov, rodjen 1915. godine u Bribiru, streljan u Šibeniku 1944. godine kao zarobljeni četnik.
4. PAVIĆ NEDILJKO Markov, rodjen 1923. godine u Bribiru, streljan 1943. god. u Zrmanji kao zarobljeni četnik.
5. LALIĆ BRANKO pok. Save, rodjen 1922. godine u Čistoj Maloj, streljan kao zarobljeni talijanski bandit 1942. godine u Zrmanji.
6. ŠIMPREGA JOVO Todorov, rodjen 1923. godine u Bribiru, streljan 1944. god. u Djevrskama kao zarobljeni četnik.

P I R A M I T O V C I[873]

1. PIPUNIĆ MARKO pok. Marka, rodjen 1896. godine u Piramitovcima, streljan kao talijanski špijun 1943. godine u selu Goricama.
2. PIPUNIĆ PETAR pok. Marka, rodjen 1894. godine u Piramitovcima, streljan kao talijanski špijun 1943. godine u Goricama.
3. ČOLAK MARKO pok. Marka, rodjen 1892. godine u Piramitovcima, streljan 1943. godine u Banjevcima kao talijanski bandit.
4. PODRUG IVANOV MARKO, rodjen 1913. godine u Piramitovcima, streljan 1943. godine u Vodicama, kao zarobljeni talijanski bandit.
5. PODRUG STJEPAN pok. Nikole, rodjen 1915. godine u Piramitovcima, streljan 1943. godine u Vodicama kao zarobljeni talijanski bandit.
6. PODRUG MARKO pok. Marka, rodjen 1891. godine u Piramitovcima, streljan 1943. godine u Vodicama kao talijanski bandit.
7. MARETIĆ MARKO pok. Grge, rodjen 1902. godine u Piramitovcima, streljan kao talijanski bandit 1943. godine u Vodicama.
8. MARETIĆ IVE pok. Duje, rodjen 1912. godine u Piramitovcima, streljan kao talijanski bandit 1943. godine u Čistoj Maloj.
9. MARETIĆ LJUBO pok. Paške, rodjen 1893. godine u Piramitovcima, streljan u Šibeniku 1945. godine kao zarobljeni ustaša.
10. ZELJAK ANTE pok. Ante, rodjen 1892. godine u Piramitovcima, streljan u Stankovcima 1944. godine kao zarobljeni ustaša.

[873] Ispravno bi bilo: Piramatovci.

11. TAJČIĆ MATE pok. Jakova, rodjen 1910. godine u Piramitovcima, streljan kao zarobljeni ustaša 1944. godine u Stankovcima.
12. BILIĆ PAŠKO pok. Grge, rodjen 1908. godine u Krkoviću, streljan kao ustaša 1944. godine u Stankovcima.

V O Ć A N I[874]

1. ŠERKINIĆ IVAN pok. Ivana, rodjen 1922. godine u Voćanima, streljan kao talijanski špijun 1944. godine kod kuće.
2. BENETA MATE Jurin, rodjen 1910. godine u Voćanima, streljan kao talijanski špijun 1943. godine u Vučeviću.
3. IVAS JAŠO pok. Save, rodjen 1907. godine u Voćanima, streljan 1942. godine u Voćanima kao talijanski špijun.
4. KARTELO ANTE pok. Ivana, rodjen 1901. godine u Voćanima, streljan kao talijanski špijun 1942. godine u selu Voćani.
5. KARTELO IVAN pok. Ivana, rodjen 1905. godine u Voćanima, streljan 1942. god. u Voćanima kao talijanski špijun.
6. KARTELO TEREŽA žena Filipa, rodjena 1908. godine u Nuniću, streljana 1943. godine u Gračacu kao talijanski špijun.
7. PLETIKOSA MARA žena Ante, rodjena 1923. godine u Nuniću, streljana u Voćanima 1943. godine kao talijanski špijun.
8. ŠERKINIĆ BOŽO Antin, rodjen 1898. godine u Voćanima, streljan 1944. godine u Stankovcima kao zarobljeni ustaša.
9. RAŠKOVIĆ VOJKA ž. Miloša, rodjena 1903. godine u Krnjeuve, streljana u selu Ždrapnju 1943. godine kao talijanski špijun.
10. RAŠKOVIĆ MILOŠ pok. Jandrije, rodjen 1891. godine u Ždrapnju, streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine u Šibeniku.
11. RAŠKOVIĆ PETAR pok. Miloša, rodjen 1928. godine u Ždrapnju, streljan kao zarobljeni četnik 1944. godine u Šibeniku.
12. TOMASOVIĆ PILIP Jandrijin, rodjen 1923. godine u Ždrapnju, streljan u Šibeniku 1944. godine kao zarobljeni četnik.
13. TOKIĆ JOSO Nikolin, rodjen 1905. godine u Voćanima, streljan 1944. god. u Stankovcima kao zarobljeni ustaša.
14. RSTIĆ JAKOV pok. Ante, rodjen 1910. godine u Krkoviću, streljan 1943. god. u Krkoviću kao zarobljeni talijanski bandit.

Šibenik dne 15. aprila 1948. godine.

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

[874] Ispravno bi bilo: Vačani.

279.

12. rujna 1949.
Drniš

Dopis Opunomoćstva UDB-e Drniš UDB-i za NR Hrvatsku o likvidaciji trojice Slovenaca u Erveniku

---

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA FNRJ
Opunomoćstvo Uprave državne bezbjednosti
za kotar Drniš
Br. 829
12. IX. 1949 god.
DRNIŠ

UPRAVI DRŽAVNE BEZBJEDNOSTI
ZA N.R. HRVATSKU /III. Odelenje/

Z A G R E B

U vezi Vašeg dopisa br. 339 od 23.VIII.o.g., u prilogu Vam u duplikatu dostavljamo elaborat po njemačkoj obavještajnoj službi.

Napominjem, da bi se došlo do tačnijih podataka, potrebno bi bilo pregledati arhivu OZN-e Kninskog područja, koja se nalazi u Odelenju UDB-e za oblast Dalmacije i medju zapisnicima naći zapisnike Markov Aleksandra i još trojice Slovenaca, koji su bili njemački tumači. Isti su pred odlobodjenje Drniša od njemaca pobjegli u partizane i u Erveniku nakon saslušanja OZN-e – likvidirani. Iz zapisnika Markova najbolje se vidi rad njem.ob.službe.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Zamj. opunomoćenika – pporuč.
[v.r.]
/Stulić Pave/

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kut. Drniš-Konfiskacije

280.

Nepoznat datum

Popis likvidiranih osoba s područja Perkovića

**SPISAK LICA KRATKIM POSTUPKOM LIKVIDIRANIH
I PRESUDOM SUDA OSUDJENIH NA SMRT
NA TERENU PERKOVIĆ**

Za vrijeme okupacije:

1. - BUVA IVE pok. Marka i majke Maše, rodjena Lokas, rodjen je 1907 godine u selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik. Hrvat.
Kratkim postupkom likvidiran 1942 godine u selu Bilice, po aktivnosti NOP-a špijunaže u korist okupatora-Talijana.
2. - GATARA MILE Antin i majke Tonke, rodjena Čaleta – Car, rodjen 4 aprila 1914 godine u selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.
Kratkim postupkom likvidiran početkom 1944 godine, zbog špijunaže u korist okupatora – Talijana, a kasnije Njemaca, po aktivnosti NOV-e, u svom selu Bilice.
3. - JAKŠIĆ MARKO Ivin i majke pok. Matije Gtara, rodjen 20.III.1916 godine u selu Bilice, kotar Šibenik.
Kratkim postupkom likvidiran početkom 1943 godine, zbog špijunaže u korist okupatora – Talijana, po aktivnost NOP-a.
4. - JAKŠIĆ-JURAS STANA žena Paške, rodjena 25.X.1897 godine u selu Bilice, kotar Šibenik.
Kratkim postupkom likvidirana početkom 1944 godine, po aktivnosti NOV-e zbog špijunaže u korist okupatora Njemaca i Četnika.
5. - JAKŠIĆ-KRNIĆ KATA ž. Jakova, rodjena 25.XI.1907 godine u selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju domačica, Hrvatica.
Kratkim postupkom likvidirana početkom 1944 godine, kao špijun Njemačko-Četnički, po aktivnosti NOV-e.
6. - MIHALJEVIĆ MARKO pok. Mate i majke pok. Jele Juras, rodjen 23.V.1893 godine u selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.
Kratkim postupkom likvidiran početkom 1943 godine, po aktivnosti NOV-e, zbog špijunaže u korist okupatora – Talijana.
7. - LUGOVIĆ-MIHALJEVIĆ MARA ud. Marka, rodjena 25.VI-1894 godine u selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju domačica, Hrvatica.
Kratkim postupkom likvidirana početkom 1943 godine na terenu kotara Šibenik, po NOV-ci, kao Talijanska špijunka.
8. - SLAVICA VICE pok. Paške, rodjen i majke pok. Stane Lugović, rodjen 2.III.1903 godine u selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1944 godine, u polju nedaleko Bilica, zbog suradnje i špijunaže sa Četnicima, od NOV-e.

9.- LUGOVIĆ JOSO pok. Marka i majke Ane Šupe, rodjen 14.II.1889 godine u selu Bilice, kotar Šibenik, zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran 1943 godine na terenu kotara Šibenika, zbog špijunaže u korist okupatora – Talijana, po aktivnosti NOV-e.

10. - PILIŽOTA MIJO pok. Ante i majke pok. Mare Juras, rodjen 20. II.1910 godine u selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran na terenu kotara Šibenik početkom 1943 godine, kao Talijanski špijun, a po aktivnosti NOV-e.

11. - ČALETA NIKO pok. Stipe i majke pok. Ike Štkalj, rodjen 6.XII.1880 godine u selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran u 1943 godini, kao Talijanski špijun, po aktivnosti NOP-a.

...[875]ČALETA JURE, pok. Stipe i majke pok. Ike Štkalj, rodjen u Bilicama, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, kao Talijanski špijun, kao i njegov brat Niko, u 1943 godini, na terenu kotara Šibenik, po aktivnosti N.O.P-a.

13. - JURAS SLAVICA ANTA, ud. Blaža, rodjena 16.IV.1894 gd. U selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju domačica. Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana, početkom 1943 godine, zbog špijunaže u korist okupatora – Talijana, po aktivnosti NOV-e.

14. - BADJIM-MIKULANDRA IKA žena Nike, rodjena 23.XII.1895 godine u selu Konjevrate, kotar Šibenik, po zanimanju domaćica, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidirana početkom 1944 godine, zbog špijunaže u korist okupatora –Njemca i četnika, po aktivnosti NOV-e.

15. - MIKULANDRA – PILIŽOTA LJUBA ž. Mije, rodjena 20.VIII.1917 u selu Bilice, kotar Šibenik, po zanimanju domačica, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidirana, početkom 1944 godine, po aktivnosti NOV-e, zbog špijunaže u korist okupatora Njemca i Četnika.

16. - SKOČIĆ DJURO Nikin, rodjen u selu Lozovac, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Srbin.

Kratkim postupkom likvidiran Oktobra 1943 godine, po aktivnosti NOV-e, zbog pucanja na terenske radnije iz svoje kuće. Isti je bio aktivni Četnik.

17. - SKOČIĆ DJURO pok. Steve, rodjen u selu Lozovac, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Srbin.

Kratkim postupkom likvidiran Oktobra 1943 godine, po aktivnosti NOV-e, zbog pucanja na terenske radnike iz svoje kuće. Isti je bio aktivni Četnik.

18. - KRNIĆ KRSTE Josin, rodjen 1906 godine u selu Konjevrate, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1943 godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora – Talijana.

19. - KOŠTAN PETAR pok. Ante, rodjena 1912 godine u selu Konjevrate, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

---

[875] Redni broj izostavljen

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1943 godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora – Talijana.

20. - LABOR MARKO pok. Ante, rodjen 1901 godine u selu Konjevrate, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1943 godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog aktivne suradnje i špijunaže u korist okupatora-Talijana.

21. - ERAK ANTE pok. Petra, rodjen 1898 godine u selu Dubrava, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, Augusta 1942 godine na terenu nedaleko Dubrave, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora – Talijana.

22. - PROTEGA MILE pok. Ive, rodjen 1912 godine u selu Dubrava, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran Augusta 1942 godine, na terenu nedaleko Dubrave, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora – Talijana.

23. - ŠKUGOR VICE Grgin, rodjen 1906 godine u selu Dubrave, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran Augusta 1942 godine, na terenu nedaleko Dubrave, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora – Talijana.

24. - LACMANOVIĆ JURE pok. Mate, rodjen 1888 godine u selu Dubrava, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, Oktobra 1942 godine na terenu nedaleko Dubrave, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora – Talijana. Pomenuti Jure je bio glavar sela i imao usku vezu s okupatorom – Talijanima.

25. - LACMANOVIĆ VICE pok. Ive, rodjen 1909 godine u selu Dubrava, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran na 5.VI.1943 godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže Talijanima i namjere ubiti jednog terenskog radnika NOP-a.

26. - RUPIĆ MILE pok. Mate, rodjen 1912 godine u selu Dubrava, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, januara 1943 godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog krdje u selu.

27. - ŠKUGOR JERKO pok. Ive, rodjen 1907 godine u selu Dubrava, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiranm Novembra 1943 godine od terenskih radnika NOP-a, zbog toga što je odao četnicima kiji su u selu radili ta NOP-t; te su Četnici iste pohvatali a njega pustili, i kad je pušten bio je odmah likvidiran.

28. - KRNIĆ JERKO Matin, rodjen u selu Danilo – Biranj, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, koncem 1942 godine, ne terenu nedaleko danilo-Birnja, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

29. - PAKOVIĆ ŽIVKO pok. Mate, rodjen 1926 godine u selu Danilo-Biranj, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran koncem 1942 godine, u polju nedaleko Danilo-Birnja, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora – Talijana.

30.- MIŠURA MARIJA ž. Ive, rodjena 1925 godine u selu Kraljicama, kotar Šibenik, po zanimanju domaćica, Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana počerkom 1944 godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist Ustaša.

31. - BRALIĆ ANA ž. Marka, rodjena 1895 godine u selu Kraljicama, kotar Šibenik, po zanimanju domaćica, Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana koncem 1943 godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist Ustaša.

32. - SULJE PAŠKO pok. Ante, i majke Ike Klisović, rodjen 1883 godine u selu Kraljice, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, početkom 1943 godine, od strane Šibensko-trogirskog odreda, zbog kradje počinjene u selu.

33. - RAKIĆ JOSO Markov i majke Pavice Kunčić, rodjen 1911 godine u selu Stno-Donje, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, početkom 1944 godine u selu Kraljicama, od strane Srednjo-Dalmatinskog odreda, zbog ranije špijunaže, a onda vojnik Ustaški uhvaćen u selu gdje pljačka.

34. - CRLJEN TOMICA ž. Mate, rodjena Bralić u selu Slivno – Perković, kotar Šibenik, po zanimanju domačica, Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana, lipnja 1943 godine, od strane Srednjo-Dalmatinskog odreda, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

35. - CRLJEN TOME pok. Šime, rodjen ... u selu Slivno – Perković, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, Lipnja 1943 godine, od strane Srednjo-Dalmatinskog odreda, zbgo aktivne špijunaže u korist okupatora-Talijana, kao i njegova nevjesta Crljen Tomica.

36. - PERKOVIĆ IVE pok. Krste, rodjen 14.XI.1895 godine, u selu Perković, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, Septembra 1943 godine, odveden je u Spitsko područje i tamo je likvidiran od strane istog, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

37. - PIVAC JOSO Šimin, i majke Tonke Petković, rodjen 1911 godine u selo Vrpolje, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat

Kratkim postupkom likvidiran, Oktobra 1943 godine, od strane VIII. Brigade XX. Divizije., zbog toga što je bio Talijanski špijun i pred kapitulaciju Italije nosio fašističku uniformu.

38. - BAIĆ MARTIN pok. Mate i majke Marije Plenča, rodjen 1897 godine u selu Vrpolje, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, Februara 1943 godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

39. - PETKOVIĆ MATE pok. Martina, i majke ?, rodjen 1865 god. u selu Vrpolje, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, Decembra 1942 godine od strane Šibenske čete, zbog špijunaže u korist okupatora – Talijana.

40. - PETKOVIĆ FRANE Matin, rodjen 1903 godine u selu Vrpolje, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, Novembra 1942 godine na terenu nedaleko Vrpolja, od strane terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora – Talijana.

41. - JELIĆ IVAN pok. Mate, rodjen 1878 godine u selu Vrpolje, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, u Februaru 1943 godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog kradje i špijunaže u korist okupatora – Talijana.

42. - JELIĆ STANKO Ivana, rodjen 1919 godine u selu Vrpolje, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, u Februaru 1943 godine u jednu noć kao i otac mu Ivan, od terenskih radnika NOP-a, zbog kradje počinjene u selu i špijunaže u korist okupatora – Talijana.

43. - ŠKORAJA MARTIN pok. Martina i majke Luce Šiković, rodjen 6.XI.1902 godine u selu Jadrtovac, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, na 6.II.1942 godine, od terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

44. - SUNARA ŠPIRO pok. Jakova i majke Vice rod. Sunara, rodjen 14. maja 1911 godine u selu Jadrtovac, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, na 26.VI.1943 godine, os terenskih radnika NOP-a, kao dezerter NOV-e i špijun okupatora – Talijana.

45. - MOROVIĆ STIPE pok. Mate i majke Luce rodj. Morović, rodjen 12.III.1902 godine u selu jadrtovac, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, 26.VI.1944 godine, od strane terenskih radnika NOP-a, zbog špijunaže u korist okupatora-Njemaca.

46. - LABOR PAŠKO pok. Vice i majke pok. Matije Badjim, rodjen 1882 god. u selu Goriš, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran u koncu 1942 godine, od NOV-e zbog špijunaže u korist okupatora – Talijana.

47. - LJUBIĆ PAŠKO pok. Jure, rodjen 1907 godine u selu Goriš, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran koncem 1942 godine, od NOV-e, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

48. - DJAKOVIĆ MATE pok. Šime i majke pok Jele Ljubić, rodjen 1895 godine u selu Goriš, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1943 godine, od NOV kao Talijanski špijun.

49. - DJAKOVIĆ ZORKA Josina i majke pok. Šandi Stane, rodjena 1913 godine u selu Goriš, kotar Šibenik, po zanimanju domačica, Hrvatica.

Kratkim postupkom likvidirana početkom 1943 godine, od NOV-e, zbog špijunaže u korist okupatora-Talijana.

50. - ŠANDI MILE pok. Jove i majke Boje rodjena Vrljević, rodjen 1914 godine u selu Goriš, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1944 godine, od NOV-a zbog toga što je uhvačen kao naoružani četnik, i borio se protiv NOV-e.

51. - STRIKA IVE pok. Tome, rodjen 22.VI.1898 godine u selu Zlarin, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik –mornar, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran Septmebra 1943 god. na terenu Primošten, po aktivnosti Komande mjesta Šibenik, zbog veze s okupatorom Talijanima.

52. - LJUBA SREČKO pok. Mate, rodjen 23.VI.1907 god. u selu Zlarin, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik-mornar, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran Septembra 1943 god. po aktivnosti komande mjesta Šibenik, zbog veze s Talijanima.

53. - MARKOVIĆ ANTE Leopoldov, rodjen 10.V.1922 godine u selu Zlarin, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik-mornar, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran početkom 1944 god. na terenu Žirje, zbog toga što je ranije imao vezu s Talijanima i bio špijun.

54. - KRANJAC LJUBO Matin, rodjen 16.X.1922 godine u selu Zlarin, kotar Šibenik, po zanimanju zemljoradnik-mornar, Hrvat.

Kratkim postupkom likvidiran, početkom 1944 godine, po aktivnosti NOV-e, a zbog toga što je dezertirao iz J.Armije.

Prijepis, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f.409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

ZADARSKA ŽUPANIJA

281.

7. veljače 1944.

Naredba Štaba XIX. divizije NOVJ podređenim postrojbama za raspored i postavljanje zasjeda na pravcu Otrić - Gračac, donosi i uputu o postupku sa zarobljenicima, koja naglašava da "nikako ne smije da se desi da se zarobljenici ubijaju, kao što se to desio slučaj zadnjih operacija kod I. i II. Brigade"

Štab XIX Divizije NOV Jugoslavije
7. II. 44. g.
u 20 časova

Z A P O V J E S T

/.../

ZAROBLJENICI I PLIJEN:

U koliko bude zarobljenih neprijateljskih vojnika, odmah ih sprovoditi ovom Štabu. Nikako ne smije da se desi da se zarobljenici ubijaju, kao što se to desio slučaj zadnjih operacija kod I. i II. Brigade.

Pljen zadržati pri Štabu, a dostaviti spisak intendanturi ovog Štaba, koja će posle prema potrebi vršiti raspodjelu.

/.../

Smrt fašizmu – Sloboda narodu

Politkomesar: Komandant- potpukovnik:
(M.P.) M.[876] Šakić, v.r.

Dostavljeno na znanje: G.Š. Hrvatske, Štabu VIII. Korpusa.
Dostavljeno na postupak: Štabu I. i II. Brigade XIX. Divizije, Štabu XIII. Brigade, Štabu Kninskog Odreda i Orijenskog P. Odreda, Referentu saniteta ovog Štaba i Intendanturi ovog Štaba.

Prijepis, strojopis
VA VII, Beograd, Arhiva NOB, kut. 1020, reg. br. 2/3.
Državni arhiv u Splitu, f. 262, IHRPD, kut. 94
Narodnooslobodilačka borba u Dalmaciji 1941-1945. Zbornik dokumenata, knjiga 10 siječanj-ožujak 1944. godine, Split, 1986., str. 470.-474.

[876] Mićun.

282.

21. ožujka 1944.

Izvješće Rajonskog obavještajnog centra za okrug Zadar Okružnom komitetu KPH za Zadar o premetačini samostana fratara u Prekom

---

R.O.C.
Okrug Zadar
br. 198/44
21 marta 1944.

Drugarskom

O.K.K.P.H. za Zadar

Položaj

Dragi drugovi!

Primili smo vaš dopis od 15-marta u vezi premetačine izvršene u samostanu fratara u Preku koju je izvršio jedan član Ob.Pov. za kotar Preko.

Stojimo na stanovištu kojeg ste iznijeli u rečenom pismu i do sada smo davali takve upute našim povjerenicima. Sada smo ponovno uputili dopis u obliku cirklulara, kojim smo upozorili sva povjerenstva da svoje zadatke vrše uz pomoć, podršku i kontrolu odgovarajućih partijskih komiteta, ponavljajući im upute date u pogledu hapšenja i vršenja premetačina i sličnih represalija.

Uputili smo drugarskom O.K.S.K.O.J.-a dopis u kojem smo zatražili razjašnjenje u pogledu drugova Julija Padelina i Stjepe Sikića koji su pobjegli iz logora u Zadru a koji se nalaze na radu kod nas.

Pismo smo uputili O.K. SKOJa prema uputama druga Srećka.

Drugarskim borbenim pozdravom

Sf Sn

za rukovodioca
Goga [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 46, 11.76.2, 30/89.

283.

18. srpnja 1944.

Vojno-obavještajni oficir 2. udarne brigade XIX. divizije NOV Jugoslavije traži od Okružnog NOO-a za Zadar da "dostavi podatke o svim narodnim neprijateljima koji se nalaze na tome okrugu", "kako bi mogli prema njima zauzeti pravilan stav"

Vojno-obav. oficir
II. Ud. Brigade XIX Divizije NOVJ
18.VII.1944

Okružnom N.O.O.-u za Zadar

Moli se naslov da nam odmah po primitku ovog dopisa dostavi podatke o svim narodnim neprijateljima koji se nalaze na tome okrugu. Ovo nam je neophodno potrebno kako bi mogli prema njima zauzeti pravilan stav kao i prema njihovim zaslugama. Do sada se dešavalo da su pojedini ovakvi tipovi ostali nekažnjeni, zbog toga što naše jedinice nisu imale podataka o istima, a tamošnji N.O. Odbori su mladi i ne osjećaju se dovoljno odgovornim, te kao takvi izbjegavaju prikazati pojedine bandite iz svojih sela. Takodjer se dešavalo da je naša vojska nepravilno izvršila konfiskaciju ili rekviziciju nekim našim simpatizerima, kojima se nije trebalo to činiti. Da se to nebi u buduće dešavalo najhitnije nam dostavite gore tražene podatke.

S m r t f a š i z m u – S l o b o d a n a r o d u !

M.P.[877] Voj. obav. oficir, poručnik
Jozo Kovačević [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.135, Okružni NOO Zadar, kut. 38.

[877] Okrugli pečat: Štab 2. brigade 19. [nečitko] Dalm. divizije NOVH (u sredini zvijezda petokraka).

284.

14. rujna 1944.
Benkovac

Kotarski NOO Benkovac izvješćuje Okružni NOO Zadar o stanju u Benkovcu u vrijeme i nakon oslobođenja te o zarobljavanju ustaša i četnika na njihovom području

---

Kotarski N.O.O. Benkovac
Tajništvo.
Dana 14. 9. 1944.
Br. 120/44[878]

O K R U Ž N O M E N.O.O.-u

Z A D A R

IZVJEŠTAJ.

Dana 10. o.mj. 6 brigada 19 sjeverodalmatinske divizije zauzela je grad Benkovac. Tom prilikom zarobljeno je i ubijeno oko 50 neprijateljskih vojnika, a oslobodjeno je naših rodoljuba i drugova oko 200, koji su bili u zatvoru kao roblje, a ujedno je mobilisano novih boraca u mjestu i u okolici oko 90.

Pored ovoga mi smo mobilisali oko 20 raznih stručnjaka koji su preko članova Okružnog N.O.O.-a rasporedjeni na razne Kotare i Okruge.

Prilikom zauzeća grada uspjelo se izvući oko 100 kola raznog materijala, vojničke spreme, oružja i municije, konja te ostale razne robe kao n. pr. šusterskog alata, mašina te ostalih šivačih mašina i drugog materijala koji je potreban za N.O.V. Neki dio robe uziman je na rekvizicione priznanice. Materijala se je moglo izvući mnogo više ali je pomanjkanje bilo u prevoznim sredstvima. Što se tiče hrane izveženo je u glavnom brašna, tijesta, riže i masti, a inače ostalo je još preko 20 vagona u magazinima razne hrane.

Prilikom povlačenja neprijatelja iz grada povukao se sa istim jedan dio gradjana. Kratki prikaz o ulasku naše vojske i pozadinskih vlasti u grad. Prve snage naše N.O.V. koje su ušle u grad nisu pokazale najbolji primjer iz razloga toga što su počeli razbijati prozore i vrata te tako pravili samovoljno pretres po privatnim kućama i raznim lokalima.

Dolaskom Komande mjesta te članova Kotarskoga N.O.O.-a i članova Općinskog N.O.O.-a pokazala se nedovoljna sredjenost i nesnalaživost u dužnosti koje su imale da izvrše sve tri Ustanove. Komanda mjesta imala je mali broj vojnika i nije uzela stav koji bi inače morala, već se je gubila nepotrebnim sitnicama. Kotarski N.O.O. imao je samo tri člana sa kojima je odmah ušao u zgradu Općinskog poglavarstva gdje je nadjeno u blagajni Kuna 534.700 i Lira 24.120 te jedan ciklostil, nakon ovoga stavili smo se u vezu sa vojskom te je vojska poduzela mjere reda u gradu. Napuštanjem grada odlučeno je zajedničko savjetovanje 12. o.mj. izmedju vojske i pozadinskih vlasti gdje se je pretresalo

[878] Nadopisano rukom

o svim nedostacima koji su se pokazali prilikom ulaza u grad. Ujedno je izvršen raspored zborova po svim okolnim selima u kojima sudjeluje i glumačka grupa Okružnog N.O.O. Zadar. Na sve zborove dolaze drugovi iz vojske i pozadinske vlasti koje rukovode sa zborovima. Svrha zborova je populariziranje poziva Maršala Josipa Broza Tita svima onima koji se još nalaze u neprijateljskim redovima, a protivu N.O.V, te mobilizacija i suzbijanje dezerterstva na ovom sektoru. Istaknuta je važnost prikupljanja hrane za ishranu N.O.V. u čemu se imaju da brinu N.O.O.-i za komandu mjesta. Padom Benkovca poljuljao se znatno moral u neprijateljskim redovima, a naročito kod ustaša tako da dnevno se predaju N.O.V. N.pr. ...[879]1944. iz Zemunika prešlo je u Z.O. komandant bataljona zadarske brigade Drača Mitar i njegov zamjenik Milin Gusa sa 18 četnika, 10. o.mj. iz iste brigade u Smokoviću prešlo je oko 15 četnika, 11. o.mj. u Zemuniku predala su se 4 ustaška oficira sa oko 35 ustaša, ...[880] iz Novigrada ...[881] ustaša. Svi gore spomenuti predali su se Zadarskom odredu. 14. o. mj. iz jutra prilikom akcije na Škabrnju N.O.V. zarobljeno je ustaša i 25 civila dok je poginulo oko 10 ustaša.

U ostalom svakodnevno se vidi prelaženje iz ustaških i četničkih redova u N.O.V.

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 389, Okružni NOO Zadar, kut. 55, NOO-55/1493

285.

29. listopada 1944.

Opunomoćeništvo OZN-e zadarskog područja dostavlja OZN-i za oblast VIII. korpusa NOV Jugoslavije kratak prikaz stanja na zadarskom području te spominju i da su pripadnici NOVJ masovno pljačkali stanovništvo u Benkovcu

---

OPUNOMOĆSTVO
OTSJEKA ZA ZAŠTITU NARODA
ZADARSKOG PODRUČJA
Broj: *295*/44, dana *29/X*.

OTSJEKU ZA ZAŠTITU NARODA ZA OBLAST VIII. KORPUSA
OZNE za HRVATSKU

[879] Nečitko.
[880] Nečitko.
[881] Nečitko.

Predmet: Kratak prikaz stanja na Zadarskom Području i Opunomoćstvu

Prilikom posljednjeg napada i oslobodjenja Benkovca od strane naših jedinica izvjestan broj neprijateljskih snaga je uspio da se izvuče i skloni privremeno u Biograd, Pakoštane i Filipjakov. Ustaše su se smjestili u Filipjakovu i Biogradu, dok se je Stegnjajić Milorad, komandant leteće četničke jurišne brigade sa oko još 150 četnika prebacio preko Biograda i Zadra na sektor općine Smilčić sa ciljem ponovnog uspostavljanja četničke organizacije i mobilizacije. U tome je već i djelomično uspio, jer je njegovim dolaskom na taj teren dezertiralo već oko 70 četnika iz NOV, koji su poslije uspješnih akcija naše vojske na četnička uporišta pristupili u partizane. Četnička propagandu vrši u Smokoviću gdje je održao jedan javni masovni zbor, te i u okolnim selima kao Kašiću i Zemuniku gornjem. Četnička se propaganda osjeća još i u djelu obrovačke općine naročito u Muškovcima, Golubiću, Karinu, Krupi, Obrovcu i Medvedjoj, dok naprotiv svakog dana četnici iz nekih sela općine Benkovac prelaze dobrovoljno na stranu NOV. Baš pred tri dana u dva navrata došla je po grupa četnika i dobrovoljno se prijavila u NOV iz Kule Atlagić najjačeg četničkog uporišta.

Ustaška propaganda slabije se osjeća poslije likvidiranja ustaških uporišta i oslobodjenja Benkovca, centra ustaške političke i propagandne djelatnosti. Ustaška propaganda osjeća se u Jesenicama koje nadalje ostaju ustaški nastrojeni, te ponešto u Obrovcu, Kruševu, Medvedjoj i Zemuniku iz kojeg se širi utjecaj na obližnja sela.

10 ovog mjeseca strijeljano je 9 rodoljuba u Galovcima općina Zemunik od strane ustaša, zapravo ustaškog natporučnika Korčulanića, koji je lično izvršio strijeljanje.

Svaku večer izvjestan broj njemačkih vojnika napušta Zadar ...[882] morskim putem i odlaze u pravcu Trsta. Medju samim njemačkim vojnicima govori se o skorom definitivnom napuštanju grada i prepuštanju istog ustašama. Njemci namjeravaju pred svoj odlazak zatrovati vodu i bunare u gradu i u tu svrhu već su pripremili 30 kg. otrova. Takodjer su minirali i destilator.

Nemio slučaj pljačke Benkovca ponovio se i ovog puta samo u mnogo grubljoj formi. Grad je do temelja opljačkan, a pljačka izvršena nad svim stanovnicima bez razlike dali su rodoljubi ili narodni neprijatelji. Samo da navedem pljačku izvršenu nad predpresjednikom JNOF za okrug Zadar Petrom Novakovićem. U ovim krajevima nije zabilježen sličaj slučaj. Skidani su satovi stanovnicima sa ruku. Baš je član ovog Opunomoćstva bio prisutan prizoru kada je jedan vojnik Komande Mjesta Benkovac skinuo sat s ruke drugarici-činovnici Okružnog NOO Zadar. Ovo je samo jedan od mnogobrojnih slučaja.

Izvršavajući striktno direktivu datu od zamjenika rukovodioca II. Sekcije, druga Srećka prilikom njegovog boravka u ovom rukovodstvu, uputili smo pravoslavnog sveštenika Dušana Raškovića u Srpski Klub Vijećnika ZAVNOH-a, dok smo podatke za istog dostavili Otsjeku Za Zaštitu Naroda Za Hrvatsku. To smo učinili zbog toga što je tajnik Srpskog kluba vijećnika ZAVNOH-a Dušan Brkić zatražio da se pomenuti Rašković uputi k njima, dok je Komesar VIII. Korpusa preko Komesara XIX. Divizije bio mišljenja da ga se uputi na VIS. Njegov odlazak iz ovih krajeva narod je shvatio kao

[882] Nečitko.

našu težnju da ga se ukloni i time mu omogući da spasi glavu. Ovo je izazvalo ogromno negodovanje kod masa koje ga vrlo dobro poznaju kao glavnog četničkog organizatora i čini moralno odgovorno za sva zločinstva izvršena od strane četnika. Kod naroda postoji mišljenje da se sa naše strane opraštaju životi organizatorima i raznim drugim funkcionerima, dok se obične ustaše i četnike poziva na odgovornost i kažnjava. Slučaj sveštenika Raškovića uvelike nam smeta da rigorozno postupimo u odnosu prema katoličkim svećenicima. Mišljenja smo, da bi se popa Raškovića najbržim putem uputilo ponovno u ovaj kraj i izvršilo javno strijeljanje.

Ovo Opunomoćstvo nalazi se pred problemom popunjavanja samog opunomoćstva, pošto nije u stanju da izvršava zadatke koje se pred istog postavljaju. U ovome nailazimo na ogromne poteškoće. Sav rad uglavnom obavlja pomoćnik drug Goga, dok opunomoćenik drug Tiko nije još preuzeo dužnost odnosno nije se još angažirao, pošto je bio spriječen partijskim radom i održavanjem konferencija. Isti će kroz koji dan potpuno preuzeti rukovodstvo u Opunomoćstvu. Zamjenik drug kapetan CICIN ponovno je izrazio želju da istupi iz Opunomoćstva i da ga se dodijeli na drugu dužnost. Od Opunomoćstva Šibenskog Područja zatražili smo da bi nam ustupili za ovo Opunomoćstvo Josipa Koštu, pošto je isti rodom iz Zadra i već duže vremena radi po ob. službi. Sa ovim se je saglasio Okružni Komitet Šibenik, ali nije rukovodioc II. Sekcije.

Radimo na uspostavljanju nove mreže a za sada se služimo još starom pošto još nova ne djeluje.

Raspolažemo sa ponekim podacima o ratnim zločinima Italijana i drugih narodnih neprijatelja, ali vam se isti nisu dostavili jednostavno zbog toga što raspolažemo svega sa jednom kancelarijskom silom.

Pisma I. Sekcije koja ste nam dostavili za povjerenike u gradovima proslijedili smo odmah istima preko naših kanala, ali odgovore nismo dobili. Zatražili smo objašnjenje.

Rukovodioc II. Sekcije nalazi se na ovom terenu i očekujemo njegov dolazak svakog dana.

Dostavljamo vam situacione planove Zemunika i Benkovca, dok se planovi Zadra i Obrovca nalaze na izradi.

Prilažemo vam takodjer podatke za pravoslavnog sveštenika DUŠANA RAŠKOVIĆA, koje smo dostavili Otsjeku za Zaštitu Naroda za Hrvatsku, podatke u prepisu za VOJVODIĆ MIRKA, kojeg smo uputili pomoćniku šefa Otsjeka drugu STIPANOVIĆ na Vis. Prilaže se ujedno prepis saslušanja advokata MARENDIĆ ANTE, koji je dobrovoljno prešao na stranu NOV i stavljen na raspoloženje Okružnom NOO-u Zadar.

U najkraćem roku dostaviti ćemo vam opširan politički izvještaj.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Zamjenik Opunomoćenika OZNE
Kapetan:
...[883] [v.r.]

---

[883] Potpis nečitak.

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 47, 11.77.1., 30/89

286.

10. studenog 1944.
Zadar

Vojni sud oblasti VIII. korpusa NOVJ Vijeće kod komande zadarskog područja donosi presudu kojom se 29 osoba, "kao ratne zločince i narodne neprijatelje", osuđuje na kaznu smrti strijeljanjem i konfiskaciju imovine

---

VOJNI SUD OBLASTI VIII KORPUSA
VIJEĆE KOD KOMANDE ZADARSKOG PODRUČJA

na pretresu održanom dana 10-XI-1944 g. donio je presudu kojima se kao ratne zločince i narodne neprijatelje u smislu čl. 14 i 15 Uredbe o vojnim sudovima

O S U D J U J U
NA KAZNU SMRTI STRIJELJANJEM I KONFISKACIJU IMOVINE

a) učesnika zvjerskog batinjanja, mučenja i streljanja prvoborca velikog sina naše Domovine Rade Končara i dvadeset i pet drugih rodoljuba u Šibeniku maja mjeseca 1942 godine; učesnike mnogih pljački, paleža i racija vršenih u našoj zemlji:

1. Kosta Djildo pok Enrika, rodjenog 1905 u Zadru,
2. Dailo Bruno Božin rodjen 1900 g. u Arbanasima,
3. Vukić Krste Tomin, rodjen 1911 g. u Zadru,
4. Delorko Marin-Rino; rodjen 1906 g. u Zadru,
5. Nikpalj Šime Pavlov, rodjen 1907 godine u Arbanasima,
6. Stošić Stipe-Štefi Martin, rodjen 1909 u Šibeniku,
7. Vukosa Blaž pok. Krste rodjen 1909 u Zadru,
8. Bailo Ivan-Nino pok Bože zvani Mindjulin, rodjen 1911 u Arbanasima,
9. Musap Šime pok Šime rečeni MIMI rodjen 1910 god. u Arbanasima,
10. Nikpalj Eugenio pok Mate rečeni Bata, rodjen 1914 godine u Arbanasima,
11. Mazija Šime pok Jure rečen Drle, rodjen 1914 u Arbanasima,
12. Petani Natale Josipov rodjen 1908 godine u Arbanasima,
13. Matešić Šime Jakin rodjen 1912 godine u Arbanasima,
14. Krstić Vinko pok Pavla, rečeni Gusa, rodjen 1896 godine u Arbanasima,
15. Bailo Ivan Božin-Božicin; rodjen 1909 u Arbanasima,
16. Marsan Mile pok Antonia rodjen 1909 u Arbanasima,
17. Bailo Jakov Pavlov rečen Miketa rodjen 1908 u Arbanasima,

b) učesnike streljanja šestorice rodoljuba u Šibeniku oktobra mjeseca 1941 godine; učesnike mnogih pljački, paleža i racija izvršenih u našoj zemlji:

1. Stipčević Ante pok Ivana rodjen 1900 godine u Arbanasima,
2. Bailo Nado Matin roč. Šoja, rodj. 1913 god. u Arbanasima,

Svi gore navedeni pripadali su zloglasnoj okupatorskoj "107 legiji" dobro poznatoj našem narodu po svim zvjerstvima.

c) saradnike okupatora, narodne neprijatelje koji su bili u službi okupatorske tajne i javne policije, talijanske i njemačke

1. Višić Šime pok Mate rodjen 1914 u Arbanasima,
2. Tikulin Šime pok Nikole rodjen 1905 u Zadru
3. Duela Jakov pok Krste rodjen 1893 u Zadru
4. Musap Petar pok Mike rečeni Piro rodjen 1905 godine u Arbanasima
5. Duka Šime pok Šime rodjen 1905 godine u Arbanasima
6. Musap Josip pok Ante rodjen 1891 godine u Arbanasima,
7. Ober Antonio Nikolin rodjen 1898 godine u Zadru
8. Musap Romano Krstin, rodjen 1902 godine u Arbanasima,
9. Vukoja Božo pk Andrije rodjen 1913 godine u Zadru
10. Radoš Bepo Joso pok Bože rođen 1911 u Zadru

n.b.
Ova presuda bila je afiširana putem javnog oglasa čiji je ovo prosti prepis.
Na osnovu ovog prepisa obavljen je popis imovine svih napred navedenih osuđenika. Kasnije je tako popisana imovina konfiscirana. Radilo se o pokretnoj imovini. Odnosni zapisnici o popisu imovine predati su u po jednom primjerku: Sudskom odjelu, Upravnom odjelu i Gospodarskom odjelu Okružnog N.O.O. Zadar

Zadar, 17.VI.1945.[884]

...[885] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njegovih pomagača 1944.-46., 11.1.

[884] Nadopisano rukom
[885] Potpis nečitak.

287.

5. prosinca 1944.
Zadar

Opunomoćstvo OZN-e za zadarsko područje dostavlja OZN-i za oblast VIII. korpusa NOVJ izvješće o stanju nakon "oslobođenja" na njihovom području

---

Opunomoćstvo
Otsjeka Zaštite Naroda /OZNe/
za zadarsko područje
Dne 5-XII-44g.
Br. *5/44 Strogo pov.*

OTSJEK ZAŠTITE NARODA ZA OBLAST VIII KORPUSA
OZNe ZA HRVATSKU

I.

Dostavljamo Vam naš izvještaj prema priloženom nam nacrtu.

/.../

II.

a/ Već je gori rečeno da je oslobodjenjem Benkovca započelo potpuno oslobodjenje našega, okruga. Naša vojska čistila je redom četnička i ustaška uporišta kako je već rečeno. Poslije toga vršena je akcija na Obrovac koja je trajala nekoliko dana ali bez uspjeha. Vodile su se borbe u neposrednoj blizini Zadra. Pred samo oslobodjenje jedinice naše vojske većinom su se povukle sa našeg terena /jedinice XIX Divizije/. U noći izmedju 30 i 31/X o.g. okupator sa četnicima i ustašama napustio je preostala neoslobodjena mjesta osim Obrovca: Zadar, Biograd, Preko, Nin i druga. Jedinice Zadarskog Odreda ušle su u Zadar. Dva dana poslije 2/X okupator je napustio Obrovac. Neposredno pre napuštanjem okupatora našeg terena borbe se nisu vodile na nijednom sektoru.

Narod je sa velikim oduševljenjem sačekao dan oslobodjenja. Održavani su po selima zborovi, paljene vatre. Najbolji primjer velikog oduševljenja naroda jest proslava godišnjice oktobarske revolucije na koju je narod u masama na hiljade stizao. Sela koja su bila pod jakim utjecajem četnika i ustaša i koja su dala mnogo sinova u neprijateljsku vojsku obuzeo je pomalo strah i neizvjesnost očekujući od nas odmazdu. To je uzrokovano neprijateljskom propagandom koja je uvjeravala narod o tome da su partizani ubice i koljači.

Kad je naša vojska ulazila u Zadar sačekale su je pojedine grupe gradjana s pjesmom i poklicima, darivajući je sa stvarima. Bilo je izvješeno nekoliko hrvatskih zastava i jedna talijanska, keju su izvjesili Talijani /ova je bila odmah skinuta/. Nebi se

moglo reći da je gradjanima Zadra vladalo neko oduševljenje, osim manjeg djela gradjana, već to više sliči na neko strahopoštovanje.

Viceprefekt Vuksani povodom dolaska naše vojske u prefekturu ponudio je da naše snage sa snagama prefekture vrše patroliranja po gradu. To je bilo prije nego smo mi stigli u Zadar i ostale ustanove.

Grad, Zadar je sav u ruševinama, više nego smo očekivali. Centar grada, sva obala i dobar dio južnog grda temeljito je porušen. Sva ta rušenja prouzrokovana su bombardiranjem. Njemci pri povlačenju nisu ništa šprengovali. Taj dio grada gdje su stanovali trgovci, činovništvo potpuno je pust. Glavnina tog stanovništva je odselila. Na periferiji grada nalaze se privremeno podignute kućice od kamena, dasaka, late - niklo je pravo naselje gdje su obitavali gradjani da izbjegnu opasnosti bombardovanja. Uslijed toga rušenja a i od straha od partizana dvije trećine Zadrana uteklo je u Italiju. Prema dobivenim podacima u gradu živi oko 11.000 stanovnika. Od toga ima 7000 hrvata oko 2500-3000 Talijana i 250 Srba.

U svim oslobodjenim mjestima odmah je uspostavljena naša vlast i osiguran red i mir.

b/ U momentu oslobodjenja naše opunomoćstvo brojalo je 3 člana. Od toga jedan koji nije imao ni volje ni želje da radi, a koji se je u ovom času nalazio dalje od centra. U grad ušla dva člana i zabavila se poslom u Zadru, dok je čitav tren za nekoliko dana bio bez naše kontrole i nismo mogli da poskočimo u nijedno oslobodjeno mjesto.

Ušavši u grad naišli smo na mnogo poteškoća. Ušli smo u grad koji nam je vrlo slabo poznat. Mogli smo se osloniti na vrlo mali broj ljudi. Sa nama nije u grad ušao nijedan vojnik narodne obrane, koja je stigla tek idući dan i to u vrlo malom broju. Narodna obrana je tada bila tek u formiranju.

Već je ranije rečeno da za dane oslobodjenja nismo imali neki naročiti plan. Za Zadar ga je bilo teško i precizirati. Stupili smo u kontakt sa svim ustanovama koje su ušle u Zadar i donijeli zajedničke zaključke u pravcu osiguranja reda i mira u gradu, razoružavanja pojedinih naoružanih grupa. U gradu smo nailazili na mnoge naoružane grupe civilnih ljudi, grupe karabinjera i talijanskih vojnika. Sve civile, koji nisu bi odbornici ili u njihovoj službi, razoružali smo. Takodjer smo razoružali i pohapsili sve karabinjere i talijanske vojnike. Prve noći našeg dolaska prišli smo hapšenju narodnih neprijatelja u gradu za koje smo imali potrebne podatke. Uz pomoć vojske komande mjesta i područja rasturene su patrola po gradu i blokirane pojedine javne zgrade. Zatražili smo što veći broj vojnika za potrebe narodne obrane. U prvi mah dobili smo samo trideset vojnika. To je bilo sve čime smo raspolagali prvoga dana. Imali smo slabu kontrolu u gradu i nismo bili upoznati o svemu što se dešava u samom gradu. Posao sa uhapšenicima, nas je prosto zagušio i nismo mogli da rješavamo i mnoge druge probleme koji su iskrsavali. Pored objektivnih razloga sa naše strane bilo je prilično nesnalažljivosti i nedovoljno brzine, premda smo se trgali od posla dan i noć. Treba podvući da smo bili prepušteni sami sebi i da smo naišli na vrlo slabo razumjevanje i pomoć drugih organizacija.

c/ Po ovoj tački nebi mogli mnogo kazati, jer nismo detaljno upoznati sa postupkom pojedinih organizacija.

U Zadar je ušao Štab Grupe odreda sa zadarskim odredom. Komanda Mjesta i Komanda Područja, Okružni N.O.O., gradski N.O.O. tek se je formirao drugog dana. U ostala oslobodjena mjesta ušle su odgovarajuće komande Mjesta i N.O.O.-i. Komanda

mjesta Zadar preuzela je odmah sve vojne magazine i osigurala ih za vojsku, a Komanda Područja i Ok.N.O.O. preuzeli su fabrike i druga preduzeća. Uspostavljena je odmah centrala i dvije fabrike koje već rade, popravljale su se ceste, čistile od mina. U odnosu. izmedju pojedinih organizacija dolazilo je ponekad do manjih sporova po pitanju kompetencija što je bez sumnje imalo svog odraza. Kod rekvizicije vozila i drugih stvari svaka ustanova je bila samostalna i radila prema svojim potrebama i željama neovisno od druge ustanove. Sve je to odavalo utisak da svaki želi da prigrabi što više za sebe. U samom početku nije bilo pojava pljačke, ali je kasnije bilo više slučajeva. Dešavale su se vrlo nezgodne stvari. Nije rijedak slučaj da su se na ulici civilima oduzimali satovi i bicikle, a da se nije dala, ni potvrda za to. Takodjer su pojedinci ili grupice partizana provaljivale u privatne stanove, vršile premetačinu oduzimale pojedine stvari. Svaka ustanova malo je učinila da stavi pod kontrolu svoje osoblje kako bi se onemogućila pljačka i uopće se je malo učinilo za likvidiranje takvih pojava.

III.

a/ U čitavom okrugu oslobodjenje osobito Zadra, izazvalo je jedno vedro raspoloženje i ogromno oduševljenje. Uspjeh mobilizacije, /koja je skoro potpuno izvršena/, ogromna pomoć naroda vojsci, velike narodne svečanosti povodom oslobodjenja govore nam o tome da je narod našega okruga u ogromnoj većini srastao sa Pokretom. 18.400 ljudi učestvovalo je na zborovima proslave godišnjice Oktobra. Bio je pravi narodni praznik. U našem okrugu postoji danas jedno jako narodno bujanje, ogroman priliv masa N.O. Pokretu, što sve naše organizacije nisu u stanju da obuhvate. Fronta se je prilično aktivizirala i ona je mnogo pomogla davanju širine Pokretu. Glavni organizatori ustaških i četničkih bandi uspjeli su pobjeći, neke njihove saradnike smo uspjeli pohvatati. Preostali neprijateljski elementi su obezglavljeni i puni straha. Prvih dana oslobodjenja nismo mogli zapaziti neko neprijateljsko djelovanje. Mnogi prisilno mobilisani ustaše i četnici prišli su N.O.V. Drugi su raspršeni ili su pobjegli sa svojim vodjama ili se kriju oko svojih sela. Na našem terenu iskrsava sve ozbiljniji problem "špiljara", kojih ima priličan broj - prema dosadašnjim podacima oko 500. Medju špiljarima ima najviše četnika ili četničkih raznih elemenata, koji se pomalo organizuju u pojedine oružane grupe. Ustaških špiljara ima manji broj i većinom su rasprskani na pojedince i manje grupe. Ustaštvo je potpuno krahiralo ovdje i ne prestavlja za nas neki naročiti problem. Ustaški vodje ili su pobjegli ili pohapšeni i preostali špiljari i ustaški elementi su dezorganizovani. Ovaj problem može da se za nas pojavi kao Mačekovski problem. Mačekovi agenti nastojaće da prikupe ustaške špiljare i da preko njih štete N.O. Pokretu, nastojaće da prikupe i da se oslone na sve ustaške elemente. Ninska, Novigradska i Zemunička općina su najpovoljniji teren za takvo djelovanje. Tu je ustaška propaganda ostavila svoje duboke tragove. Mi za sada ne raspolažemo sa podacima koji bi govorili o nekoj aktivnosti agenata reakcionarnog vodstva HSS. Ustaških špiljara ima najviše u Poličniku, Ljubaču, Pridragi, Pavulju, Ražancu, Murvici, zemuničkoj općini, Medvjedji, Kruševu, Nadinu, Polači. Svih njih ima još oko 150. Oko 150 špiljara i dezertera očistila je narodna obrana uz pomoć straži Komandi Mjesta. Većinom su prikupljeni iz hrvatskih sela.

Četništvo predstavlja najveći problem na našem terenu. Kod srpskih masa u mnogim selima postoje jake simpatije za kralja, čak i kod onih masa koje su donekle prišle Pokretu. U takvim selima postoje vrlo povoljne mogućnosti za četničko djelovanje. To su takodjer i sela gdje su naše organizacije vrlo slabe a našeg političkog djelovanja

gotovo i nema. Najjača četničkošpiljarska gnijezda su sela Krupa /180 špiljara/, Golubić /isto oko 180/, Žegar-Nadvida /70 špiljara/, Karin /40/. Ima ih i u drugim selima kotara Benkovac.
Potpuno je sigurno da se danas na našem terenu nalazi Milorad Stegnajić, koji je došao sa Kosova pred deset dana. On se je već nekoliko puta pojavio u K...[886] /kod Benkovca/ njegovom rodnom mjestu. Čovjeku kod koga je bio na večeri rekao je da će prikupiti sve špiljare i nastaviti borbu "za kralja i otažbinu". Oblačen je u seljačko dojelo, vrlo oprezan u kretanju. Jedan član ovog opunomoćstva skoro se stalno nalazi na kotaru Benkovac i bavi se pitanjem četnika i Stegnajića. Pokušavamo da domamimo Stegnajića na zgodno mjesto, jer smo mišljenja da se jednom vojničkom racijom ne bi dalo ništa učiniti. Medjutim je nezgodno to što već više lica znade da se Stegnajić nalazi u ovome kraju, što će on bez sumnje saznati i poduzeti opreznije mjere djelovanja. Za sada mi smo dvojici postavili u zadatak da neprimjetno krstare po mjestu gdje se sada po prilici nalazi Stegnajić, kako bi pronašli njegovo tajno skrovište. O rezultatu ćemo vas odmah izvjestiti. Radimo i na tome da ukoliko ne uspije ovako da ubacimo u četničke redove nama povjerljive ljude. Još prema neprovjerenim vjestima saznajemo da je Stegnajić uspio uspostaviti vezu sa svim dezerterima - špiljarima, da održava vezu preko Karina, Kule Biljana gornje i da se u Velebitu četnici uče postavljati mine i rukovanju sa raznim eksplozivnim sredstvima. Upravo juče eksplodirala je jedna mina na cesti Obrovac Karin kojom su već saobraćavali naša vozila. Izgleda po svemu da se radi o novo postavljenoj mini. Četnicima iz golubića i Krupe rukovodi Obrad Bijanki koji se nalazi u Velebitu i radi povezano sa Stegnajićem. Po svemu dakle izgleda da četnici postaju sve aktivniji, da se povezuju i organizuju u cilju vršenja oružanih akcija na naše komunikacije. Četnike podržavaju sela Golubić, Krupa i Kula Atlagić, snabdjevaju ih sa hranom.

Nismo gore naveli da se u hrvatskom selu Jesenicama, pod Velebitom nalazi oko 80 špiljara, koji žive iznad sela u Velebitu, noću silaze u kuće, prave zasjede na cesti, pucaju na ribare u Novigradskom zaljevu. Naoružani su sa dva mitraljeza "Breda", strojnicama i njemačkim puškama. To prema priznanju jednog špiljara iz Kruševa koga namjeravamo ubaciti medju špiljare iz Jesenica.

Nismo u stanju da vam damo podrobniji izvještaj sa terena, je nemamo dovoljno uvida u situaciju na terenu s obzirom da nova mreža još nije proradila, naročito u Benkovačkom kotaru gdje je to najviše potrebno.

U Zadru se stanje popravlja. Gradjanstvo pomalo prilazi N.O. Pokretu, naročito omladina koja postaje sve aktivnija. U gradu je izvršena potpuna mobilizacija od osamnaest do 35 godina. Mobilizacija je dobro protekla, odazvali su se svi obveznici. Pojedine grupe dolazile su sa zastavama i pjesmom pred mobilnu komisiju. Gradjanstvo je uglavnom odobrilo mobilizaciju. Zapaža se da u gradu vlada izvjestan strah od hapšenja koje se još dnevno vrši. Čuju se glasovi da će biti pohapšeni svi koji su bili članovi fašističke stranke. A budući da takvih ima hiljade to je i razumljiv strah gradjana.

Naročito se zapaža da su Talijani naročito utučeni i puni straha, pa se već danas veliki broj Talijana javlja za odlazak u Italiju.

U našem se zatvoru nalazi jedan mladić koji je imao namjeru otići u Italiju sa jednim engleskim brodom. Priznaje da je jedne večeri /kad je i hapšen/ izrazio kad se je rastajao i pozdraavljao sa svojim prijateljem da putuje sa engleskim brodom u Italiju, ali da nije imao namjere da putuje. Takodjer priznaje da je stupio u vezu da jendim

[886] Nečitko.

Talijanom /iz Trsta/ koji se nalazi na savezničkom brodu i da se je kod njega interesovao da li se može putovati u Italiju. Ne priznaje ništa o tome da je učestvovao na sastancima badoljevaca, koji se održavaju u Zadru. Mi vam o ovim sastancima još nemožemo ništa kazati i uopće o radu badoljevaca. Priča se koješta, ali nema ništa potvrdjenog, a naša je mišljenje da uopće nema nešto ozbiljnog. Uhapšeni je bio vojni obveznik i vjerovatno je htio izbjeći vojski. /Jednom našem čovjeku dali smo u zadatak da stupi u vezu sa Treštincem na engleskom brodu./

Loše djeluje na raspoloženje naroda u Zadru pljačka koja još do danas nije prestala. Tu pljačku vrše naši vojnici. Narod se nesigurno osjeća u svojim kućama. Dnevno dolaze pritužbe na gradski odbor.

b/ Obzirom na to da naša obavještajna služba nije skoro ništa ili vrlo malo znala o neprijateljskoj obavještajnoj mreži, to vam nemožemo nešto naročito kazati o našem razbijanju neprijateljske mreže. Mi neznamo koji sve od ovih koji su zatvoreni ili likvidirani pripado neprijateljskoj mreži. U Zadru je postojao 10 njemačka špijunska organizacija. Mi smo pohapsili više lica koji su dolazili u 10 ili su imali veze sa Klajnerom i Nitenom. Neke smo od njih streljali. Vjerujemo da je uglavnom ta mreža likvidirana. U zatvoru su se nalazili mnogi kvesturini i oni koji su imali sa njima veze. Takodjer se još u zatvoru nalazi Vuksani, viceprefekt, koji je predat sudu /za steljanje/. Mnogi od tih su streljani ili su poslati na prisilan rad. Pohapsili smo neke ustaške doušnike, kao Vida Kršlovića, koji je bio jedan od jačih špijuna, direktno povezan sa Cotićem i Jelinićem. U zatvoru je takodjer i Matacin, koji je bio ustaški agitator, organizator i doušnik. Njihovom likvidacijom i kažnjavanjem mnogih drugih/ koje smo uhapsili i koje namjeravamo uhapsiti/ biće pogodjena ustaška špijunaža. Po četnicima smo najmanje udarili. Predvidjen je veći broj za hapšenje.

d, e/ Širina NOF-a obuhvatila je uz pozitivne elemente i mnoge neprijateljske naročito u biogradskom i benkovačkom kotaru. to se najbolje vidi po tome što kroz raz pojedinih odbora dolazi do izražaja dosta jak oportunizam. Mi poznamo mnoga lica koja pratimo u radu. Do sada nema neke veće njihove aktivnosti. Nije se dovoljno pazilo na čistoću Nofa radi same širine, a sada se nastoji da se mnoge isključi iz odbora.

U mnoge seoske i općinske N.O.O. uvukli su se mnogi četnički i ustaški elementi, dezerteri, pa čak i bivši banditi /općina Nin, Zemunik, Benkovac, Obrovac./ Prišlo se je čišćenju odbora. Tako je u općini Benkovac isključeno oko 50 odbornika bivših četnika ili ustaša, u općini Smilčić oko 20. Još se uvijek nalazi u odborima ili oko odbora /oko kotarskih i okružnog/ loših ljudi, oportunista, pasivnih u N.O.P. a koji su nedavno izišli iz "žice". To se loše odrazuje kod naroda i on s pravom postavlja svoje primjedbe. Ne bi mogli ništa kazati o neprijateljskom djelovanju takvih elemenata.

f/ Na našem okrugu nalaze se dvije čete narodne obrane, razmještene u općinama Obrovac, Smilčić i Zadru. Narodna obrana se je uglavnom dobro snašla uzimajući u obzir da je tek u formiranju, da je kod toga bilo mnogo nerazumjevanja od pojedinih ustanova i da im je uopće data mala pomoć. Izvršavaju sve naše savjete i sugestije. Naročito se je pokazala brza u lovljenju špiljara u općini Obrovac /Kruševo, Medvidja/.

g/ Narodna milicija je tek u formiranju samo u Zadru. Ovdje ima oko 150 milicionera, koji nisu još organizaciono oformljeni u jednu čvršću jedinicu radi pomanjkanja kadrova.

IV.

a/ Tek pred koji dan izvršena je specijalizacija i podjela rada po materijama u našem opunomoćstvu. Radi velikog posla u Zadru /zatvor/ još se nismo posvetili svaki svom odredjenom poslu. težimo da to ostvarimo.

b/ Postavili smo jednog cenzora na glavnu poštu u Zadru, bivšeg kotarskog povjerenika Roca za kotar Preko. Upravo preuzimlje svoj posao.

c/ Takodjer smo upravo formirali kontrolnosaobraćajne urede u Zadru i Biogradu.

d/ U Zadru je postojao ured za vezu sa Saveznicima. Ali jer se je ustanovilo da Saveznici nemaju dozvole za iskrcaj iz broda, to je on prestao da djeluje i nedozvoljavamo Saveznicima kretanje po gradu. U općini Silba gdje ima više engleskih brodova nema ureda za vezu.

e/ Prilažemo vam spisak uhapšenika iz kojega ćete moći razabrati razloge pojedinog hapšenja i riješenje. U našem zatvoru ima još veliki broj uhapšenika, kako se to vidi iz priloženog spiska. Pored sveg nastojanja da se mase zatvorenika rješimo, nismo to još do sada uspjeli. Najskorije će se smanjiti broj uhapšenika time to ćemo izvjestan broj uhapšenika uputiti u zarobljenički logor radi pomanjkanja podataka za sud.

V.

Pred koji dan poslali smo vam veću količinu neprijateljskog /talijanskog/ zarobljenog materijala kojeg mi nismo bili u stanju da pregledamo. Kod nas se još nalazi nešto ustaškog materijala iz Zemunika koga još nismo potpuno pregledali. Medju ostalim tamo se nalazi i dokumenat koji govori da je Matacin bio ustaški doušnik, da je dr. Marendić kotarski predstojnik preslušavao naše rodoljube koji su streljani od ustaša. takodjer se ovdje nalaze neki podaci o procesu naših Sinjskih žrtava /1941 g./.

VI.

a/ engleski brodovi borave u slijedećim lukama na našoj obali: Ist, Žapuntel, Molat-Brgulje, Veli Rat, Soline, Zadar. Na otocima nalazi se oko 20 engleskih brodova, a u Zadru oko 10. Nije nam poznata svrha njihovog dolaska.

b/ U općini Silba Englezi nastoje da se što više približe narodu, hvataju veze sa pojedincima /koji govore engleski/, mame djecu sa sitnim stvarima. Kad su naši odbori odvraćali djecu i odrasle od takvih darova, upozoravali Saveznike da samo preko odbora upućuju darove za narod, pučanstvo sela je negodovalo protiv N.O.O. To najviše radi toga što narodu nije objašnjeno naše stanovište. Medjutim danas narod se je uspjelo uvjeriti u ispravnost našeg stanovišta i postavlja pitanja. Prilično se je uspjelo da se ogradi engleske vojnike od naroda i da im se onemogući njihovo djelovanje u narodu. Premda još uvjek postoji mogućnost da se približe pojedincima i da preko njih djeluju. To tim više što su engleski brodovi rasporedjeni u više luka i što se stalno pokreću, pa je radi toga otežana naša kontrola.

U Zadru su nekoliko dana dolazili u kontakt sa gradjanstvom i interesovali se za stanje u graud, za postupak naših vlasti i dr.

c/ Zapaža se da podcjenjuju naše odbore i da nežele kontakt s njima. U općini Silba imaju veze sa Štabom II Sektora.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[887] Opunomoćenik
...[888] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 47,11.77.1, 30/89

288.

14. prosinca 1944.
Zadar

Okružni NOO Zadar izvješćuje Oblasni NOO za Dalmaciju u Splitu o pojavama "nesavjesnih vojnika, pa čak i rukovodilaca", odnosno otuđivanja određenih stvari, što "koči pravilan rad NOO-a i stvara nezadovoljstvo kod naroda"

OKRUŽNI NOO ZADAR
Tajništvo
Broj: 1461/44
Dne 14 prosinca 1944.

O B L A S N O M N.O.O-u za D A L M A C I J U
Tajništvo
S P L I T

Sedmog ov. mjeseca došao je u Zadar drug Plenča Dušan iz saobračajne sekcije Vojne Oblasti VIII Korpusa sa još nekim vojnicima, sa zadatkom da sakupljaju potrebit materijal za aute i autogaraže. Kod nas je tražio akomulatore i mi smo mu dali 10 komada tj. sve što smo imali.- Nakon dva dana došao je pročelniku gospodarskog odjela da se prituži Brčić Josip /čiju izjavu ovdje prilažemo/, da su mu odnijeli vojnici, koji su bili sa Plenčom navedeni materijal. Iza toga sutradan, došli su isti vojnici kod nas, te u ispitivanju istih kažu: "da su oni razbili vrata i odnijeli razne stvari koje je u svojoj izjavi naveo Brčić Josip, ali po naredjenju Plenče Dušana". Tog dana dat je zadatak Upravnom odjelu da ispita ovu dvojicu, kad dodje Josip Brčić kojeg je imao pozvati pročelnik

[887] Okrugli pečat: Opunomoćstvo OZNE Zadarskog područja za Oblast VIII korpusa NOVJ (u sredini zvijezda petokraka).
[888] Potpis nečitak.

Gospodarskog odjela Mile Car. U medjuvremenu ovi su vojnici otišli tako da nijesu ispitani, zbog čega Vam ne možemo iznijeti izjave i imena vojnika koji su s njim bili.-

Na povratku kroz Benkovac isti Plenča Dušan skinuo je 4 stražnje gume od ispravnog autobusa, koji je pod našim rukovodstvom, a vlasništvo je ing. Miletića Ante, a da nije nas ništa o tome pitao. Ovakve i slične stvari dešavaju se često sa strane nesavjesnih vojnika, pa čak i rukovodilaca i to mnogo koči pravilan rad NOO-a i stvara nezadovoljstvo kod naroda. Sada je opet došla u Zadar komisija ovlaštena od Saobračajne sekcije VIII Korpusa tj. od istog Plenče, da sakuplja materijal za aute i autogaraže, te ima vjerojatnosti da će i oni napraviti slične stvari. Smatramo, da je ovakove samovoljne i nedisciplinovane ljude potrebno primjerno kazniti, kako bi to drugima služilo za primjer.-

Ovaj odbor u cijelosti traži oštru kaznu za navedenog Dušana Plemču, smatrajući da će vašim urgiranjem to zaista biti učinjeno.-

Molimo da nas o ovom izvijestite.-

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Tajnik: Predsjednik:

Kopija, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.135, Okružni NOO Zadar, kut. 38.

289.

28. siječnja 1945.
Zadar

Mjesečno izvješće za siječanj 1945. Opunomoćstva OZN-e za zadarsko područje dostavljeno OZN-i oblasti VIII. korpusa NOV Jugoslavije

---

OPUNOMOĆSTVO OZNE
za zadarsko područje
Br. 12, 28/I-45.

OTSJEKU ZAŠTITE NARODA OBLASTI VIII UDARNOG KORPUSA
OZNE ZA HRVATSKU

Dostavljamo vam redoviti mjesečni izvještaj.

Političko stanje na terenu i rad domaće reakcije. U posljednje se vrijeme zapaža na našem okrugu jača politička djelatnost naših političkih organizacija i sve veća, upravo

živa zainteresovanost masa za dogadjaje u svijetu i kod nas. Ogromni uspjesi Crvene Armije imaju svog povoljnog odraza na političko raspoloženje masa. Sa druge strane izjava kralja Petra izazvala je u prvi mah u hrvatskim selima, kao i u onim srpskim selima koja su već davno srasla sa NOP, izvjesnu zabrinutost, negdje pomalo i strah od povratka na staro stanje u zemlji. U selima koja su do nedavna bila pod utjecajem četnika, pa i ustaša, izazvala je kraljeva izjava naročit interes. Premda se ne bi moglo reći da je to sličilo na nešto ohrabrujuće, ali se je mogla konstatovati jedna jaka crta sumnje u stalnost današnjeg stanja. Izjava kralja Petra dala je povoda četničkim i mačekovskim elementima da ubacuju razne, već poznate parole, koje imaju svrhu da prikažu skori dolazak kralja Petra, slabost NOP-a i NOV, povratak na staro, engleska pomoć kralju za uspostavu monarhije i sl. Pomoć Saveznika u hrani, koja bi imala da stigne i o kojoj se je pročulo u narodu, htjelo se je prikazati kao znak uspjeha kralja Petra i njegove klike u stvaranju svojih pozicija u našoj zemlji. Sve su neprijateljske parole skoro jedinstvene, negdje više, negdje manje, na čitavom našem okrugu. Takve parole ponajviše kruže u velebitskim selima, pa u selima smilčićke i nekim selima Ninske općine, dakle u selima gdje su četnici i ustaše imali svoja jaka uporišta i koja su još uvjek najprikladniji teren za četnike, odnosno ustaško-mačekovsko djelovanje. Zapaža se da blizina Paga, gdje se još uvjek nalaze ustaše i njemci, koristi neprijateljskom djelovanju u općini Nin. Sa spomenutog otoka ubacuju se mnoge parole na naš teren. Postoje znakovi da se održava veza Pag - Ninska općina. Do sada se nije uspjelo nešto konkretnije o tome saznati. Najčešće se čuju slijedeće parole: "Kralj će se povratiti jer to Englezi hoće, uskoro će se sukobiti Englezi i Rusi", partizani neće da prime pomoć od Saveznika, ustaše i partizani će se pomiriti, partizani će skinuti petokrake i skupa će udariti na četnike. U vezi dodjeljivanja socijalne pomoći u kunama pročula se je neprijateljska parola: "da se kune djele radi toga, kako bi narod glasovao za NOP, a ne za kralja". Pored toga čuje se stalno kukanje: "umrijećemo svi od gladi, ako nam brzo ne stigne pomoć od saveznika".

Neprijateljski elementi iskorištavaju loše ekonomsko stanje naroda i ubacuju parole sa težnjom da narodne mase nahuškaju protiv N.O.O.-a kao nesposobnih za rješavanje životnih problema naroda. Takve parole šire najviše mačekovski elementi /u općini Novigrad, Nin, Biograd i kotar Preko/. Isti elementi pokušavaju izazvati nezadovoljstvo naroda radi dizanja hrane i drugog potrebnog za NOV. Obustavu rekvizicije rješenjem Oblasnog NO tumače kao uzmak NOP-a pred gnjevom naroda. Neprijateljskim agentima išao je na ruku nedovoljno savjesan rad raznih komisija za rekviziciju, koje nisu strogo vodile računa o imućnosti i potrebama pojedinih obitelji. Dešavalo se je da su bogatije obitelji manje opterećivane, nego siromašnije, što je i razumljivo izazivalo opravdane prigovore na račun NOO-a.

Na otoku Pašmanu zapazio se je rad mačekovskih agenata. U pojedinim selima tog otoka /Dobropolajana, Bajn, Nevidjane/ mačekovština od ranije ima svoje uporište, što se je često puta ispoljilo u raznim parolama i propagandnom djelovanju /još za Njemaca/. Po svemu izgleda da su tamo najizrazitiji nosioci mačekovskih parola slijedeći: pop iz Tkona, Tomasov Dane pk Ante iz Dobropoljane, Marijan Ciklić iz Banja, učiteljica u Pašmanu, Sutlović Mate iz Ždreca /došao iz Baria, upozoreni od vas na njega/. Tomasov Dane govorio je da su Njemci duboko prodrli na zapadu i uništili oko 150.000 američke i engleske vojske, da u gradove, osvojene od partizana, odmah ulaze Englezi za očuvanje reda i mira i radi osiguranja dolaska kralju Petru, koji će doći u zemlju bez obzira na raspoloženje naroda. Boravak engleskih brodova u Zadru prikazuje

u istom smislu. Marijan Ciklić otvoreno je rekao u mjesnom N.O.O.-u: još malo pa nam neće ni trebati praviti propusnice, jer će doći kralj Petar i ovo će biti slobodno". Sutlović Mate priča kako je svojim vlastitim očima vidio da su svi oni, koji su išli u Bari, prešli na stranu četnika i da žive dobro i obilno. Spomenuta lica podržavana su od popova u Filipjakovu, Turnju, Pakoštanima.

Prema podacima sa kojima raspolažemo u općini Zemunik jedan od važnijih nosioca mačekovskih parola jest Bepo Malatez iz Galovca, koji otvoreno izražava negodovanje prema NOPu i ističe da bi volio da mu je kuća izgorila, nego da se je u nju smjestio N.O.O. Isti je poznavao od ranije po svome služenju ustašama i okupatoru.

U selu Vrsi /općina Nin, selo je bilo pod jakim ustaškim utjecajem, zapaža se upadljivo grupisanje nekolicine ustaškomčakeovskih elementa, koji su i ranije bili u svom selu nosioci ustaškomašekovskih parola i neprijateljski raspoloženi prema NOP-u: Grgo Vukić pk. Jakova, Joso Maras, Jure Bukva, Radoje Stipan, Vukić Joso pk Marka, Perinić Jakov pk. Marka, Stojan Anet pk. Marka i dr. Svi oni prave razne primjedbe na račun N.O.O.-a ruše autoritet narodne vlasti, groze se pojedinim odbornicima, odvraćaju narod od NOP-a, podržavaju dezerterstvo iz NOV. Joso Maras napr. govori da narod nesmije izvršavati direktive mj. NOO-a, jer da ovaj nije izabran od naroda, da kao takav nema pravo tražiti pomoć na NOV. I u drugim selima te općine zapaženi su pojedinci, koji se prema NOPu odnose kao spomenuta grupa, sa istim primjedbama i istim parolama. Po svemu izgleda, premda to do danas nije provjereno, da u općini Nin ima više neprijateljskih grupa koje povezano djeluju. Ponovno ističemo vezu Pag-općina Nin. Nije isključeno da sve grupe u ovoj općini rade po direktivama sa Paga. Saznajemo da je iz Paga poslato za Nin na Benka Žagara jedno pismo u kome se traže podatci o snagama naše NOV na terenu općine Nin. Pismo je uhvaćeno od povjereništva Ozne za otoke Pag i Rab /pismo nam nije još dostavljeno/. Spomenuti je bio ustaški nastrojen.

U hrvatskom selu Vinjerac općine Novigrad čuju se parole o povratku kralja Petra. Njih šire Knežević Jakov, Knežević Frane-pomorski kapetan, Pekota Miro. Vinjerac je selo pomoraca i većinom je živjelo od navigacije. Spomenuti ubacuju parole da će Jugoslavija dobiti trgovačku mornaricu samo uz pomoć kralja, koji će se sigurno povratiti. Četničke parole u općini Smilčić ubacuje učitelj Antonije Taborić, koji se je nalazio neko vrijeme u četnicima u Kninu i Mokrom Polju, Opačić Branko iz Biljana Gornjih.

Ubistvo Milorada Stegnajića djelovalo je demoralizatorski, kao na njegove prisne prijatelje i najuže suradnike, tako i na četničke simpatizere u čitavom benkoovačkom kotaru. Kod četničkih simpatizera u benkovačkom kotaru zapaža se vidno utučenost, dok kod četničkošpiljarskih grupa dezorganizovanost i raspadanje. U vezi s tim saznajemo da četnički vodja Stevo Vručinić iz Reštevića traži vezu sa partizanima u svrhu predaje. Takodjer saznajemo da jedan četnik iz najbliže sredine Bijanka Obrada želi da dobije vezu sa nama. Nastojimo da iste iskoristimo u likvidiranju špiljara. Špiljari, koji su pred koji dan uhvaćeni potvrdjuju demoralizaciju i obezglavljenost špiljara u Velebitskom kraju. Postoji više špiljarskih grupica koje žive odvojeno i bez ikakve discipline, a pomišljaju jedino na samoodržavanje vršeći s vremena na vrijeme po koju pljačku. Čitava velebitska grupa nalazi se rasporedjena na raznim položajima na Velebitu i to od "Vučjaka" do "Vraca". Poznata su mjesta gdje se zadržavaju: Koci, Duman, Korita, Jabukovac, Čabrić-Stanovi, pećine: Čabrinka, Dobrinka i Niterinka. Tačan broj ovih špiljara nije poznat, ali vjerovatno da je oko 150-200. Na terenu tinja postoji grupa od 12

ljudi sa Lukom Erličem iz Tinja /općina Benkovac/ i Vladom Žilićem iz Polače, na terenu Pristeg-Radšinevci-Vrana-Crnogorka grupa od 12 špiljara sa Matom Rogićem iz Vrane, na terenu Lisičić-Popović-Rodaljice-Bruška-Medvidja ustaška grupa u jačini od 30 ljudi na čelu sa Pavlom Pešutom i braćom Lucić iz Benkovca, na sektoru iznad Selina u zaselku "Grabovo Dolina" grupa Stegnajićevaca u jačini od 25 ljudi na čelu sa Todom Macakanjom /pobjegao nedavno iz zatvora Ozne Šibenik/, Brankom i Savom Cupačem iz Korlata. Potpuno pozitivno se znade da Stegnajićevci održavaju vezu i uživaju gostoprimstvo kod Cupaća Marka pk Stevana bivšeg člana NOO-a Korlat, Vojvodić Toga-Jovana člana NOO Kula-Atlagić, Vidić Andrije Trivunova, člana istog Odbora /bio je na sastanku sa Miloradom Stegnajićem/, Končar Gliše Antina pretsjednika NOO Kula A. Nadalje Stegnajićevci održavaju vezu sa Petrom Vidićem iz Karina i Špirom Cupačem iz Korlata za koga tvrdi drug koji je likvidirao Stegnajića, da je predao jedno pismo Milorada Stegnajića na Saveznički brod u Zadru. Još nismo uspjeli da stvar bolje rasvjetlimo. Na osnovu podataka od ubačenog saradnika proizlazi da je Milorad Sttegnajić održavao vezu u Benkovcu sa Jovom Dimovićem, advokatom. Na terenu Korlat Suhovare Prkos krije se bivši ustaški poručnik Stanko Modrić iz Korlata, povezan je sa pojedinim licima u slu /Buljat Grgo/. Pored toga ima još nešto špiljara i dezertera u općini Nin /Visočani/, općini Biograd /Gorica, Turanj/, općini Zemunik /Debeljak i Galovac/. Sve njih podržavaju njihove obitelji.

Dne 12 o.mj. uspjelo je Njemcima da podmetnu na otoku Istu 15 paklenih mašina od kojih je 5 eksplodiralo. Jedna je bila postavljena u sobi gdje je bila smještena saveznička radiostanica. Napadač je iskoristio nekoliko minuta dok je saveznički radiotelegrafista boravio u susjednoj sobi gdje se je nalazilo 15 vojnika. Iz svega se vidi da su Njemci raspolagali sa tačnim podacima na otoku Istu.

Prilikom hvatanja špiljara u Miranjama Gornjim poginula su 2 vojnika Narodne obrane. Uhvaćeni špiljar Alavanja dao je otpor bombom, ubivši sebe i dvojicu naših vojnika.

U gradu Zadru zapaža se neko negodovanje gradjanstva protiv naših vlasti i NOV, koje izazivlju razni uzroci. Na raspoloženje gradjanstva utječe loše ekonomsko stanje. Narod očekuje pomoć u hrani, koju nedobiva. Svako naše objašnjenje primaju sa nerazumijevanjem, što je i razumljivo kod Zadrana. Gradjanstvo sa niskom političkom sviješću, slabo povezano uz NOP, naučeno da prilično u udobno živi, mnogo teže podnosi neimaštinu, nego druga naša mjesta. Čuju se ponekad parole kako partizani nisu sposobni da poboljšaju stanje i o tome kako će uskoro Englezi preuzeti vlast u gradu i snabdjeti gradjanstvo sa hranom. Takvo se raspoloženje gradjana još više pojačava stalnim rekviriranjem stanova i robe za potrebe naše vojske i grubim postupcima kod toga. Još uvjek se dešavaju česti vrlo grubi ispadi bilo pojedinih vojnika i oficira, ili vojnih komandi i štabova. Vrlo loše je u gradu odjeknula nagla smrt gradskog lječnika Nikolića, koji je umro u momentu kada ga je vojska tjerala iz stana /za potrebe oficirskog doma/. Nije to jedini slučaj da se stanari iz pojedinih zgrada bacaju skoro na ulicu, a da im se predhodno ne osigura drugi krov.

Pred desetak dana tri oficira: Drobac Ante, Jutronić Ivo i major Prijić Raos uselili su se nasilno, bez ičijeg odobrenja, u kuću Stipčević Šime u Arbanasima. Sva trojica su po ulasku u kuću kao stanari postavljali neopravdane zahtjeve i grubo postupali sa stanarom, dok je jedan od te trojice jedne večeri u odsutnosti muža, izvršio pokušaj silovanja nad ženom pomenutog druga. Sve veći broj Zadrana, Talijana i naše narodnosti,

pomišlja i interesuje se za odlazak u Italiju. U trgovačkim krugovima opaža se nepovjerenje prema našem novcu /kuni/ iako je od financijskog odjela Okružnog NOO kuna oglašena za jedino platežno sredstvo. Lire radje primaju i njome se služe.

Kod Zadrana se zapaža izvjestan strah, što se najbolje vidi i po tome što pojedinci kriju loše ispade naših vojnika, a na primjedbu zašto nisu prijavili vlastima, otvoreno izjavljuju da su se bojali. U porušenom djelu grada zapaljeno je nekoliko kuća zadnjih mjesec dana. Jedan radnik, rodom iz Šibenika, uhvaćen je od patrole narodne obrane kada je podpaljivao jednu kuću u gradu. Neće ništa da priznaje, pa čak izjavljuje da nije istina da je on zapalio kuću, pa makar je uhvaćen na djelu. Izvjesne druge pojedinosti koje se odnose na Zadar iznijeće u svome izvještaju drug za 1 Sekciju.

N.O.O.-i Preko dosadašnje mreže povjerenika u okružnom N.O.O.-u ispitalo se je stanje i prati se rad pojedinih odjela, ali se još neuspjeva da kontrolira rad pojedinaca u odjeljenjima. Nisu se mogli zapaziti nikakvi naročiti momenti koji bi govorili o neprijateljskom djelovanju u Okružnom N.O.O. Kod mnogih članova osoblja okružnog odbora postoji pomanjkanje volje i osjećaja odgovornosti u radu. Rad shvaćaju kao i ranije činovnički. Radi se o činovničkom osoblju koje je do nedavna služilo neprijatelju i koje je oslobodjenjem zaposleno u pojedinim odjelima. Za kotarski N.O.O. Benkovac vrijed ista zapažanja. Već je ranije javljeno da se u tom odboru zapazilo grupisanje srpskog osoblja, od kojih su se mogle čuti parole kako bi Srbi u Hrvatskoj stradali da nije bilo četnika, kao i o tome da je bio dobar život u staroj Jugoslaviji. Takvi činovnici nisu raskrstili sa svojim četničkim raspoloženjem i može se očekivati da će poslužiti četnicima u njihovom djelovanju protiv NOP-a. Za sada nešto jačeg i konkretnijeg nismo mogli ustanoviti. Sa druge strane kod istog odbora ima nekoliko lica koji su od ranije bili ustaški nastrojeni, pa ni danas ne kriju svoje ustaško raspoloženje.

U općinskim N.O.O.-ima kotara Benkovac nema naročitih pojava. I oko tih odbora ima lica ustaški, odnosno četnički nastrojenih. Općenito za sve te odbore vrijedi da u sebi gaje jaki oportunizam, koji dolazi često do izražaja. U općinskom N.O.O. Smičić referent prehrambenog odjela izrazio se je pred jednim našim povjerenikom da se pazi tri člana odbora /radi se o članovima opć. kom., da ih ne sluša i da će svi rukovodioci biti pobijeni. Istoga smo stavili pod kontrolu.

U kotarskom NOO Biograd nismo mogli ništa naročito primjetiti osim toga da ponekad dolazi do izvjesnog nezadovoljstva osoblja radi ishrane i primjedbe članovima odbora na račun toga. U općinskom N.O.O. Biograd mora da se je uvuklo jedno neprijateljsko lice. Zapazilo se je da se vani sazna lako za sve zaključke odbora, pa čak za one konspirativnije naravi. Bilo je nekoliko primjera koji dadu naslutiti da u tom odboru nije nešto zdravo. Poveli smo o tome računa, ali do danas nismo mogli ništa konkretno ustanoviti.

Za osoblje kotarskog N.O.O. Preko i općinskih tog kotara može se primjetiti da ima dosta nesavjesnosti, pomanjkanja volje i sklonosti za postavljanje zahtjeva za ličnu udobnost.

U gradskom N.O.O. ima ljudi loše prošlosti, jedan čak koji je bio u 107 legiji. Ispitujemo stvar, pa ćemo i prema tome postupiti.

Uz razne radione, poduzeća, javne radove i drugo što spada pod rukovodstvo N.O.O.-a nismo još uspjeli uspostaviti svoju kontrolu i imamo vrlo slabi uvid. Na tome tek sada radimo. Zapazilo se je da ima više slučajeva pronevjerenja u raznim mlinovima u sva tri kotara. Za neke slučajeve smo upozorili Okružni N.O.O., koji vodi istragu.

Narodna milicija je sastavljena od velikog broja ljudi nesposobnih za postavljeni im posao, što se vidno odražuje u njihovom radu. Vrlo je slabi rukovodeći kadar u miliciji. Takodjer tamo ima ljudi čija prošlost nije najljepša. Pa makar smo ukazivali na izvjesne slučajeve do sada se nije izvršilo čišćenje.

Organizaciono stanje. Za sada vam nemožemo pružiti detaljnu sliku organizacionog stanja mreže uzimaju i u obzir sve dobre i loše strane pojedinih povjerenika, njihov rad i snalaženje. Možemo samo nabrojiti povjerenike u pojedinim kotarima, kao što smo to već usmeno učinili. U svim kotarima terenska mreža ima sve povjerenike, kotarske, općinske. U kotaru Preko postoje svi seoski povjerenic, u kotaru Biograd takodjer osim nekoliko sela, dok u kotaru Benkovac većina sela ima povjerenike, ali priličan broj sela još nema. Selo u kome nema povjerenika dato je pod kontrolu povjerenika iz susjednog sela. Još uvjek povjerenici i saradnici nisu shvatili važnost svog posla i pridavaju mu mali značaj, smatrajući važnijim posao bilo svoj privatni, ili neki drugi kojim ih je zadužio N.O.O. Kotarski i općinski povjerenici održavaju vrlo rijetki kontakt i pružaju malu pomoć svojim saradnicima. I za opunomoćstvo treba kazati da održava vrlo rijetki kontakt sa svojim kotarskim povjerenicima i da im je data mnogo manja pomoć nego što je to mogla i trebala da bude. Zapaža se d članovi opunomoćstva neracionalno gube vrijeme i da boluju od rada oko sitnih poslova. Slabo se uočavaju glavni problemi. Razumljivo da otuda trpi i rad na terenu.

U gradu Zadru tek se je pristupilo stvaranju organizovane mreže povjerenika. Do sada smo imali samo slučajnih povjerenika. I na terenu pored organizovanih povjerenika pronalazimo slučajne povjerenike. Izgleda da će ovakav rad dosta koristiti.

O povjerenicima u N.O.O.-ima poslije zadnjeg izvještaja možemo kazati samo to, da težimo da mrežu udesimo prema novim direktivama. U okružnom N.O.O.-u se je to skoro i uspjelo. Tamo smo izmjenili povjerenika, koji je bio član odbora i postavili smo za povjerenika druga koji se bavi sporednijim poslom i koji će se moći bolje posvetiti radu Ozne. U kotarskim i drugim N.O.O.-ima nam to teže ide, ali ima izgleda da će se uskoro i tamo napraviti izmjene i dopune.

Narodna obrana. Dešava se još uvjek često da vojnici narodne obrane na terenu prave grube ispade u ophodjenju sa narodom. Premda sada mnogo manje nego ranije. Narodna obrana na terenu prilično dob4ro izvršava svoje zadatke. Naročito se je aktivna pokazala u lovljenju špiljara i dezertera i u njihovom gonjenju i uznemirivanju na terenu. Sve se više vidi da je broj narodne obrane malen i da bi ga trebalo čim prije povećati. Naročito u Zadru je vrlo malo vojnika narodne obrane i ona ne može izvršavati sve zadatke, koji se postavljaju. Očekujemo svaki dan dolazak većeg broja engleskih vojnika, pa će tim više biti potrebno pojačati narodnu obranu. Biće potrebno u Zemunik s obzirom na potreba aerodroma poslati četu narodne obrane. Mislimo na Zemunik i cestu Zadar-Zemunik. U posljednje vrijeme osjeća se pomanjkanje tjesnijeg kontakta izmedju opunomoćstva i štaba bataljona. Težimo da to ispravimo.

Sud. Možemo konstatirati što smo već toliko puta istakli, a to je, da sud vrlo sporo radi. Pored sve naše najbolje težnje da uskladimo naš medjusobni rad i da se zajednički savjetujemo kod donošenja odluka /presuda/ dešava se da sud donosi odluku, a da nas predhodno ne izvjesti. Tako se je desilo da su ovih dana neki pušteni iz zatvora za koje smo mi predlagali smrtnu kaznu ili u najmanju ruku prisilan rad. Mi smo upozorili sud na neispravnost i izgleda da ćemo naići na bolje razumjevanje, jer se je i osoblje oko suda izmjenilo sa boljim.

U našem zatvoru nalazi se 14 zatvorenika, u sudskom 111, a u logorima 542. Postupićemo naknadno u vezi vaše depeše o izvještajima zatvora.

U vezi vaše depeše prikupljamo svu arhivu u gradu. Imaćemo poteškoća za njen prebačaj u Split.

Demonstracije u vezi izjave kralja Petra. U vezi vaše depeše da vam pošaljemo hitan izvještaj o demonstracijama ni do danas to nismo mogli pored sveg nastojanja. Dobili smo vrlo oskudne podatke.

Demostracije su općenito dobro uspjele i dobro primljene od naroda. Bez sumnje da bi bile još bolje uspjele da se nije suviše brzo postupilo radi čega se nije posvetilo mnogo organizaciji.

U kotaru Preko bilo je po raznim selima oko 5000 demostranata, u kotaru Biograd oko 14000, u kotaru Benkovac oko 10000. Brojčano najmanje u kotaru Benkovac. Ovo se može protumačiti djelom što je kotar mnogo veći, sela razbacana i teže se je moglo u sitom kratkom vremenu organizovati nešto više. Razumljivo je da kod toga treba istaći i to što u kotaru Benkovac narod mnogo teže prima demostracije protiv kralja nego u drugim kotarima. Ovdje se je zapazilo da su sela mnogo bolje učestvovala u demostracijama nego centri /općinski/. U Benkovcu, Obrovcu i Smilčiću narod nije dobro prihvatio demostracije. U Smilčiću poslije govora održanih na demostracijama nastalo je živo prepričavanje seljaka, koji su izražavali mišljenje da će doći do sukoba partizana i Engleza. Pojedini četnički elementi otvoreno su negodovali protiv demostracija i nastojali da odvraćaju narod od demostracija plašeći ga da će demostranti biti kažnjeni od špiljara. U Obrovcu je povodom demostracija održan ilegalan sastanak žena, koje su bile organizovane u četničke organizacije, pa je tom prilikom došlo do javnih povika kralju Petru i četničkim vodjama. Komanda Mjesta Obrovac odmah je reagirala i pohapsila nekoliko žena /nama nisu predate/ a neke su uspjele pobjeći. O detaljima ćemo vas naknadno izvjestiti jer do sada nismo dobili potpune podatke iz Obrovca.

Drugarski pozdravljamo

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Opunomoćenik:

M.P.[889] ...[890] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 47, 11.77.1, 30/89

[889] Okrugli pečat: Opunomoćstvo OZNE zadarskog područja za Oblast VIII Korpusa NOVJ (u sredini zvijezda petokraka).
[890] Potpis nečitak.

290.

1. ožujka 1945.
Zadar

Opunomoćstvo OZN-e za zadarsko područje dostavlja OZN-i za oblast VIII. korpusa NOVJ mjesečno izvješće za veljaču 1945. o stanju na njihovom području

---

Opunomoćstvo OZNe
za Zadarsko područje
Pov. Br. *21*/45
Dne 1.III.1945 g.

OTSJEKU ZAŠTITE NARODA OBLASTI VIII. UD. KORPUSA
OZNe za Hrvatsku
S P L I T

Dostavljamo Vam redoviti mjesečni izvještaj za mj. februar

I.
O P Ć I D IO

Ocjenjujući političko stanje na našem području, isto je potrebno razdijeliti na tri djela, jer je svaki od njih različit sa svojim specifičnostima. Ti djelovi bi bili kotarevi Benkovac, Preko-Biograd i sam grad Zadar sa bližom okolicom.

1. Na sektoru Benkovca, možemo reći, da se političko stanje u posljednjih mjesec dana nije ništa poboljšalo. Da je ovo tačno, govore nam mnoge činjenice:

a. Stalno zadržavanje bandi na tom sektoru.
b. Nova dezerterstva prilikom odlaska XIX. Ud. Divizije sa ovoga sektora.
c. Sve aktivniji rad raznih reakcionera i protunarodnih elemenata.
d. Naročite pogreške i propusti naših ustanova i organizacija.

Sve ove činjenice više su uticale na političko stanje, od političkog djelovanja naših mladih organizacija. Široke narodne mase na ovom kotaru, koje su kroz N.O. Borbu bile trovane neprijateljskom propagandom, a svaki otpor bio ugušivan, sve više uvidjaju, da je N.O. Pokret jedina snaga u našoj zemlji, koja će donijeti bolju budućnost. Iako ovo uvidjaju, ipak se opaža da, umjesto njihove aktivizacije u N.O. Pokretu, mnogi ostaju pasivni. Razlog je ovome, što razni reakcionarni elementi unose zabunu i strah u mase. Pri ovome se najviše služe parolama o skorom dolasku kralja Petra. Govore kako je N.O. Pokret dobar u toliko, što će omogućiti uspostavu onakve vlasti, kakvu saveznici žele. Krivo tumače stvaranje nove zajedničke vlade i kraljevskog namjesništva, čak navode i to, kako su tu saveznici jedino radi toga, kako bi pomogli preostalim djelovima četnika (misle na grupu u Velebitu) i omogučili dolazak kralju. Centar iz kojega se ovo

širi je u glavnome sam Benkovac, gdje su grupisani trgovci, seoske gazde i činovništvo, većim djelom okupljeni oko naših ustanova i u njima na radu.

2. Stanje na kotarevima Preko i Biograd je nešto bolje. U ovim kotarevima su narodne mase više prirasle uz N.O. Pokret, naime političko stanje je više iskristalizirano. Rad reakcije se u mnogome vidi i osjeća, ali više odvojeno od općeg raspoloženja naroda, u okviru manjih grupica ili pojedinaca. Ovo se nebi moglo reći za cijeli kotar Biograd, naročito ne za onaj dio koji gravitira sa Benkovcem, jer je u mnogome sličan njemu, ako ne i istovjetan.

Na kotaru Preko možemo reći da su najveći politički problemi ekonomsko stanje i djelovanje popova, koji uspjevaju da, i suviše religiozni i zaostali elemenat vežu uz sebe, stvarajući razne organizacije u cilju pasiviziranja čitavog naroda, a naročito omladine. Isto tako se zapaža rad mačekovaca, koji ide u prilog radu popova, a najviše se temelji na prisutnosti saveznika.

Na ovom sektoru naše organizacije još uvijek nisu u stanju, da se ovome sa uspjehom suprotstave.

3. Najdelikatniji problem našeg područja je sam grad Zadar sa svojom okolicom. Narodne mase Zadra kroz period talijanske okupacije skoro potpuno su izgubile nacionalnu svijest. /.../

/.../

Prilikom oslobodjenja Zadra u istom su se nalazile velike količine materijala a najviše namještaja koje su postale narodnim dobrom i pretstavljale ogromne vrijednosti. Medjutim se o ovim stvarima vodilo i još se uvijek vodi malo računa. NOO Zadar ne vodi pravilnu politiku da bi sve te stvari uzeo pod svoju nadležnost, izvršio popis svih stvari te pojedine koje ih posjeduju sa istima zadužio. Svakim danom se može vidjeti gdje pojedine ustanove prenašaju namještaj iz jedne zgrade u drugu ne vodeći pri tom računa gdje će se što razvući, ostaviti ili razbiti. Prilikom selenja III POS-a u Šibenik, isti su sa sobom ponijeli, ukrcavši u brodove, sve do najsitnijih djelića namještaja zgrade u kojoj su stanovali. Tako isto pri odlasku Štaba XIX div. iz Zadra intendantura iste je sobom ponijela 70 kom. štramaca, ne vodeći računa čiji su te da li će oni biti potrebni za naše bolnice. Bilo je mnogo slučajeva, dok su ovdje bile jedinice XIX div., da su tražili da se usele u najbolje zgrade a poslije njihovog odlaska iste su ostavili potpuno demolirane i nesposobne za daljnje stanovanje. U Obrovcu je bio slučaj da se zgrada općine popravljala oko 20 dana i kad je bila gotova u njoj su prespavali samo jednu noć neki djelovi VI. brig. XIX div. Po njihovom odlasku, u jutro, zgrada je bila bez prozora čija su stakla razbili a sa istima ložili vatru na parketima. Isto tako jedan slučaj desio se u Zadru gdje je Grad. NOO popravljao zgradu "Zaraušeka" za svoj smještaj i kad je bila gotova u nju su jedinice XIX div. smjestile svoje konje, dok nedaleko iste postoje prave vojničke konjušnice. Po odlasku XIX div. Ovakovi slučajevi se dešavaju i sa jedinicama XX div. U zgradi Zaraušeka, koja je bila jedna od najboljih u Zadru, smjestili su svoje kurseve. Ovi lože u sobama peći i ako nema dimnjaka a drvo s kojim su obloženi zidovi u hodnicima, cjepaju i lože. O ovome do sada niko nije poveo računa da bi se spriječilo daljnje uništavanje narodne imovine. Mi smo u prisutnosti Komandanta Grada obilazeći ovu zgradu naišli na ovaj primjer.

Smatramo da bi bilo potrebno pozvati na odgovornost pojedine rukovodioce iz navedenih jedinica kako bi se u buduće spriječilo ovakovo uništavanje. Mi smo sa naše strane na ovo već nekoliko puta skrenuli pažnju Komandi Grada i Grad. NOO-u. Mislimo

da bi bilo potrebno stvoriti jednu posebnu komisiju sa zadatkom popisivanja sve imovine kao i zgrada koje su bez vlasnika a koje u svakom slučaju postoje državnom imovinom.

/.../

/.../ Stvari smo postavili tako da u buduće sve podatke o bandi dostavljaju OZNi te da ćemo mi preko bat. N.O. postavljati zadatke što treba činiti. Sam štab bat. treba rukovoditi sa borbom svih grupa protiv bandi. Medjutim se i stanje poslije toga nije u ničemu izmjenilo. Svaka grupa i dalje posebno djeluje, zasebno prikuplja podatke i vrši akcije, radi čega izostaje uspjeh, jer jedni drugima uvijek brkaju planove. O ovoj borbi nas izvještava samo štab bat. NO, dok ostali nisu pa prema tome neznamo pravo stanje bandi na terenu. Mnogi za koje mi računamo da su na terenu možda su po partizanskoj straži ili krupskoj grupi likvidirani a da mi za to neznamo.

Na sektoru podvelebita nalaze se divje čete N.O. koje tamo djeluju, te su u zadnje vrijeme uspjele da pohvataju 20-30 raznih dezertera, vojnih neposlušnika i bandita.

Na ličkom sektoru Velebita kako saznajemo nalazi se u jednoj špilji opkoljena jedna grupa četničkih bandita medju kojima se navodno nalazi i sam Obrad Bijanko. Ova grupa je blokirana od ličkog bat. N.O. Mi do danas ne znamo što je s ovim svršilo, tek da li je grupa likvidirana.

Potrebno je da se po ovom pitanju bandi poduzmu oštrije mjere. Za ovo bi se trebali založiti Vi i Štab brig. N.O. jer mi sa bat. N.O. koji raspolaže sa malim snagama na ovako velikom terenu nećemo mnogo postići a uz ovakovo stanje koje smo naveli.

Da bi u borbi protiv bandi uopšte što bolje uspjeli, namjeravamo u sporazumu sa O.K. KPH poduzeti mjere evakuacije iz naselja pod samim Velebitom, koji su jedini oslonac postojećoj bandi i omogućuje joj održavanje.

U poslijednje vrijeme mnoge zadarske izbjeglice dolaze iz neprijateljskog garnizona Lošinj u Zadar preko II POS-a, a da nismo bili obavješteni o istima, zato se i dešava da ih nemamo pod svojom kontrolom, računajući da isti još uvijek nalaz u Lošinju.

Kroz protekli period od prošlog izvještaja, izvršena su 36 hapšenja, a sprovedena su 29 saslušanja. Ova saslušanja nisu dala naročitih rezultata i novijih momenata, osim u dva slučaja, koja su otkrila nove protunarodne elemente za hapšenje.

Stanje u zatvorima je prilično, osim sudskog zatvora gdje je izdržavanje teže pošto zatvorenici stanuju u mračnim i nehigijenskim ćelijama. Zatvorenici Opunomćstva nemaju izlaza i dnevnu šetnju, zbog pomanjkanja dvorišta, a isto tako zatvor ne raspolaže sa zasebnom prostorijom za specijalne slučajeve ispitivanja. Koncem prošlog mjeseca nalazilo se je 12 zatvorenika, od čega 5 ustaša, 2 četnika, 1 špijun, 2 pomagača okupatora i 2 ratna zločinca. Uhapšeno je u toku mjeseca 36 lica, od kojih 4 četnika, 5 pomagača okupatora, 17 dezertera, 1 vojni neposlušnik i 9 raznih slučajeva. Ispitano je 29 zatvorenika, i to: 2 ustaše, 3 četnika, 6 pomagač okupatora, 2 ratna zločinca, 2 dezertera i 9 raznih slučajeva. Kroz drugu polovinu ovog mjeseca nije ni jedan predan sudu, osudjen na prisilan rad i na kaznu smrti, kao ni upućen u druga Opunomoćstva. Trojica uhapšenika, upućena od Otsjeka, nalazila su se u zatvoru /tranzitnom/ 5 dana.

Rad suda razvija se još uvijek sporo. Naš kontakt sa sudom, radi što tijesnije medjusobne saradnje, a u cilju ne ponavljanja dosadašnjih slučajeva nesporazumjevanja, nije bio čvrst. Još uvijek se dešava da Sud donaša konačne presude bez prethodnog i potpunog sporazuma sa Opunomoćstvom. Bivšeg talijanskog kapetana "107" legije, koji je prisustvovao strijeljanjima u Šibeniku /nije komandovao ni strijeljao/ pušten je na

slobodu, i ako smo se sporazumjeli da ga se kazni sa prisilnim radom. Isto tako osudjen je na godinu dana prisilnog rada Perović Krsta pok. Mihovila rečeni Jerkin iz Arbanasa, koji je sudjelovao u strijeljanju 26-torice rodoljuba u Šibeniku, a što je bilo navedeno u krivičnoj prijavi br. 359 od 4-VII prošle godine. Obzirom na rad sudskog islednika koji po svim pitanjima zauzima čisto pravnički stav, koji ne odgovara interesima našeg pokreta a k tome kada se ima u vidu da je na ovom terenu potrebno imati čovjeka koji će brzo riješavati stvari u skladu sa interesima NOP-a, smatramo potrebnim da se istoga smijeni. O ovoj stvari smo Vam već ranije pisali.

Kontrola pisama sprovedena je ...[891] cenzori na glavnim poštama u Zadru, Benkovcu, Obrovcu, ...[892] da smo dobili izvjesan broj pisama od cenzure koja su imala raznolik karakter, kao intervencije, optuživanje itd. te smo ih uzeli na koritšenje.

Od samog početka stvaranja kartoteke u istu je unešeno 1571 neprijateljski elemenat od kojih 581 ustaša, 350 četnika, 42 fašista i 598 raznih sumnjivih lica. Kroz protekli mjesec uneseno je u kartoteku 180 raznih neprijateljskih elemenata. Sa naše strane nije se posvetila nikakova pažnja ni pomoć u radu na kartoteki, a isto tako ista se nije koristila.

Stanje u logorima je donekle zadovoljavajuć. Disciplina kao i higijena je osrednja. To se osobito zapaža u kažnjeničkom logoru, koji je najbolje uredjen. U ovom logoru ima grupa kažnjenika iz Prvića koji se ne slažu sa presudom Suda navodeći da je to lična mržnja komandanta Šibenskog područja. U zarobljeničkom logoru je nešto slabije stanje. Zarobljenici po potrebama rade na raznim mjestima, te uslijed slabe ishrane i vode postoji opasnost obolenja. Mnogi od njih traže da ih se uputi u NOV, a neki nastoje preko izvjesnih lica i ustanova da se iz logora izvuku na slobodu. Brojno stanje kažnjeničkog logora Vojnog Suda Oblasti VIII Korpusa, koji se nalazi u Zadru broji 130 kažnjenika. U ovom logoru se ne zapaža nikakav neprijateljski rad.

IV. KRITIČKI OSVRT

Rad Opunomoćstva kroz poslijednji mjesec nije bio na naročitoj visini. Vrijeme se više gubilo na riješavanju svakodnevnih sitnih poslova, a umjesto planskog rada više se radilo na dohvat. Razlog ovakovom stanju leži najviše u tome što se vršila izmjena Opunomoćenika, te je trebalo mnogo vremena dok se upoznam sa samim prilikama i ljudima a u medjuvremenu je tr4ebalo raditi i riješavati razne probleme.

Samo Opunomoćstvo kao cjelina ne odgovara dovoljno svim zadatcima ovako komplikovanog terena. Da bi se ovo stanje izmjenilo potrebno je pojačati Opunomoćstvo sa još jednim članom, koji bi rukovodio sa mrežom u privredi. Pored toga bilo bi potrebno izvršiti izvjesne izmjene jer pojedini drugovi koji rade u Opunomoćstvu nemaju smisla niti volje za ovaj posao. Gube se u sitnicama a ne vide što je najvažnije. Ovo naročito važi za I Pomoć. Sam Zamjenik Opunomoćenika osjeća se premoren u radu, nema volje a uz to je potpuno nesamostalan i bez inicijative. Na njega se Opunomoćstvo ne može osloniti ni momenat. Uvijek izražava svoju želju da dalje nastavi studie, jer da se on nemože snaći u ovom poslu, što je u mnogome i tačno. Smatram da bi najbolje riješenje kada bi se udovoljilo njegovim težnjama.

Sam ja vrlo teško se snalazim na novoj dužnosti, jer ne poznajem teren ni ljude. U svom radu imam vrlo malo podrške od naših ustanova i organizacija.

---

[891] Nečitko.
[892] Nečitko.

Drugovi iz Otsjeka stalno su govorili o tome kako će neko doći do nas da nam pomogne, što smo i mi nekoliko puta tražili usmeno i pismeno, ali pored toga do danas nije niko došao. Prigodom savjetovanja održanog u Splitu govorilo se o otme kako će u buduće biti veća pomoć Otsjeka Opunomoćstvima, ali nje nema. U koliko se ona pruža smatram da je kod nas najpotrebnija.

Sa ovim završavamo naš izvještaj i molimo Vas da nam ukažete na njegove manjkavosti, kao i da poduzmete mjere za riješavanje pojedinih pitanja koja smo u njemu iznijeli.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[893] Opunomoćenik:
Žderić [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 47, 11.77.1, 30/89

291.

20. ožujka 1945.
Zadar

Presuda Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti NOVJ Vijeća kod Komande zadarskog područja Tomi Gržanu iz Petrčana (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem, gubitak građanskih prava i konfiskaciju imovine, jer je "radio protiv NOP-a" i bio "u službi neprijatelja"

[...][894]
VOJNI SUD *S 43/45/14*
VIII KORPUSNE VOJNE OBLASTI N.O.V.J.
VIJEĆE KOD KOM. ZAD. PODRUČJA
Dana *20/3.* 1945. g.[895]

U IME NARODA JUGOSLAVIJE !

Vojni sud Oblasti VIII Udarnog korpusa, vijeće kod komande grada Zadra, sastavljeno od Vodopija Živka, poručnika kao predsjedatelja, Desnica Dane podporučnik i Sorić Josip vodnika, kao članova vijeća, te Katavić Vladimira zapisničara a u prisustvu

[893] Okrugli pečat: Opunomoćstvo OZN-e zadarskog područja za Oblast VIII korpusa NOVJ (u sredini zvijezda petokraka).
[894] Zvijezda petokraka.
[895] Pečat.

Kovačević Ljuba kao zastupnika optužbe, na današnjoj usmenoj raspravi protiv optuženika Gržan toma pok. Šime radi djela iz čl. 14 UVS donio je dana 20 marta slijedeću

p r e s u d u :

Optuženik Gržan Tomo pok. Šime, zvani Kerubin Janko i Majke Bailo Matije, rodjen u Petrčanima, godine 1895 hrvat, katolik, pismen, oženjen, ima 7 djece, vojsku služio, cestar, navodno nekažnjavan

k r i v j e :

a/ što je za vrijeme Talijana stupio u fašističku organizaciju dopolavoro i radio protiv NOP-a.
b/ što je nakon dolaska Njemaca i ustaša u Zemuniku stupio u njihovu špijunsku službu i prijavio Zaninović Antu da saradjuje sa NOP-om te je ovaj od strane ustaša bio i ubijen.

Prema tome optuženik kao špijun bio je u službi neprijatelja i kao takav u smislu čl. 14 UVS ima se smatrati narodnim neprijateljem, te u smislu čl. 16 i 17 UVS biva

o s u g j e n

na kaznu smrti strijeljanjem, gubitak gradjanskih prava i konfiskaciju imovine.

U smislu čl. 29 UVS prednja presuda biće izvršena tek nakon odobrenja sa strane Vijeća Višeg vojnog suda kod G.S.H.

R a z l o z i :

Iz toka postupka kao i iz prijava proizlazi da je optuženik vjerno služio Talijanima i da je bio član Dopolavoro. Iz iskaza svjedoka Pesa Sime, Marasović Vitka; proizlazi da je optuženi prijavio ustaškom bojniku Mislovu Zaninovića Antu, koga su ustaše ubili, te je za to primio i nagradu. O ovome djelu optuženog svjedočio je takodjer Grbić Jozo u svojoj izjavi pred vojnim sudom na dugom Otoku. Prema tome krivica optuženoga dokazana je kako proizlazi gore navedenog. Optuženik je poznat kao ustaša i da je kao takav činio sva gorenavedena djela.

Zapisničar:		Predsjedatelj Vijeća:
Katavić v.r.	M.P.[896]	Vodopija v.r.

Za tačnost prepisa
sudska kancelarija[897]
A. Šimunić [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

[896] Okrugli pečat: Divizijski Vojni sud u Splitu (u sredini grb DF Jugoslavije)
[897] Pečat.

292.

20. ožujka 1945.
Zadar

Presuda Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti NOVJ Vijeća kod Komande zadarskog područja Anti Bačiću iz Lisičića (Benkovac), na kaznu smrti strijeljanjem, gubitak građanskih prava i konfiskaciju imovine, jer je bio "kao špijun u službi neprijatelja i kao ustaša pripadao neprijateljskoj oružanoj formaciji"

VOJNI SUD
VIII KORPUSNE VOJNE OBLASTI N.O.V.J.
VIJEĆE KOD KOM. ZAD. PODRUČJA
Sud br. 107/45
Dana 20.III 1945. godine[898]

U IME NARODA JUGOSLAVIJE !

Vojni sud Oblasti VIII Udarnog Korpusa - vijeće kod Komande grada Zadra sastavljeno od Vodopija Živka, poručnika kao pretsjedatelja, Desnica Dane, potporučnika Sorić Ilije, vodnika kao članova vijeća, te Katavić Vladimira, kao zapisničara a u prisustvu Kovačević Ljuba kao zastupnika optužbe, na raspravi održanoj dana 20 marta 1945 godine u krivičnom predmetu protiv Bačić Ante pok. Ivana radi djela iz čl. 14 UVS donio je slijedeću

p r e s u d u :

Optuženi Bačić Ante pok. Ivana i majke pok. golen Cvite, rodjen 1876 godine u Lisičiću, rkt., Hrvat, udovac, otac 7 djece, dobro imućan, vojsku služio, navodno neporučan

k r i v j e :

a/ što je koncem 1942 godine stupio u službu karabinjera, koji su stanovali u njegovoj kući, a svoje sinove nagovarao da stupe neprijateljsku vojsku i formacije
b/ što je karabinjerima pružao podatke o pojedinim rodoljubima, koji su sprovadjani u njegovu kuću i tamo mučeni, a jednog od njih i to Galić Ljubana su ovi karabinjeri i ubili juna 1942 godine, a optuženi Bačić koristio se opljačkanom imovinom pojedinih žrtava;
c/ što je nakon kapitulacije Italije stupio u službu ustaša i od njih primio pušku, da se brani od partizana.

---

[898] Pečat.

Prema tome optuženik je kao špijun u službi neprijatelja i kao ustaša pripadao neprijateljskoj oružanoj formaciji i kao takav u Smislu čl. 14 UVS ima se smatrati narodnim neprijateljem, te se na osnovu čl. 16. i 17 iste Uredbe

o s u d j u j e :

na kaznu smrti strijeljanjem, gubitak gradjanskih prava i konfiskaciju imovine.

U smislu čl. 29 UVS prednja presuda biće izvršena tek nakon odobrenja sa strane Vijeća Višeg Vojnog suda kod G.S.H.

R a z l o z i

Optuženik se brani da su karabinjeri silom došli u njegovu kuću u selu Lisičiću i da s njima nije imao nikakove veze. Medjutim priznaje da je bio ustaša i da primio pušku da se brani. Iz iskaza svjedoka Gajić Ilije i pouzdanih prijava može se utvrditi da je optuženik počinio djela koja su gore navedena. Uvjerenje mjesta odnosno sela da je optuženik suradjivao sa karabinjerima i kasnije sa ustašama i kao takav počinio razna zlodjela, koja mu je bilo teško dokazati pošto je on radio većim djelom potajno. Kakav je bio on takvi su mu bili i sinovi koje je slao u neprijateljske vojske. Kod njega nema nikakovih olakšavajućih okolnosti.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zapisničar: M.P.[899] Predsjedatelj vijeća:
Vodopija Živko v.r.

Za tačnost prepisa
sudska kancelarija[900]
A. Šimunić [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f. 136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.46. 11.1

[899] Okrugli pečat: Divizijski Vojni sud u Splitu (u sredini grb DF Jugoslavije)
[900] Pečat.

293.

20. ožujka 1945.
Zadar

Presuda Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti NOVJ Vijeća kod Komande zadarskog područja Tadiji Guziću iz Perušića (Benkovac), na kaznu smrti strijeljanjem, gubitak građanskih prava i konfiskaciju imovine, jer je bio pripadnik antikomunističke bande i zatim ustaša, "učestvovao u akcijama protiv NOV pa je prema tome kao bandit i ustaša, saučesnik u pljački i paležu"

VOJNI SUD
VIII KORPUSNE VOJNE OBLASTI N.O.V.J.
VIJEĆE KOD KOM. ZAD. PODRUČJA
S. 171/45
5
Dana 20. III 1945 godine.[901]

U I M E N A R O D A J U G O S L A V I J E !

Vojni sud Oblasti VIII Udarnog Korpusa - vijeće kod komande grada Zadra sastavljeno od Vodopija Živka, poručnika kao pretsjedatelja, Trsić Mija, zastavnika i Sorić Josipa, vodnika kao članova vijeća, te Katavić Vladimira, kao zapisničara a u prisustvu Kovačević Ljuba kao zastupnika optužbe, na usmenoj raspravi održanoj dana 20 marta 1945 godine, u krivičnom predmetu protiv optuženika GUZIĆ TADIJE optuženog radi djela iz čl. 14 UVS donio je slijedeću

p r e s u d u :

Optuženik GUZIĆ TADIJA pok. Jadre i majke Stane Guzić rodjen u Perušiću 1922 godine, zemljoradnik, Hrvat, katolik, nepismen, neoženjen, srednje imućan, vojsku služio, navodno nekažnjivan, u NOV ima 3 brata

k r i v j e :

a/ što je oktobra 1942 godine dobrovoljno stupio VI antikomunističku bandu i sa istom sudjelovao u racijama u Vodicama, Stankovcima, Banjevcima, Putićani i Tjesno; gdje se pljačkalo i palilo i u istoj ostao do pada Italije,

b/ što je januara 1944 godine dobrovoljno stupio u ustaše i kao takav učestvovao u akcijama protiv NOV pa je prema tome kao bandit i ustaša, saučesnik u pljački i paležu

[901] Pečat.

počinio zločin u smislu čl.14 UVS te ga u smislu čl. 16. i 17 UVS proglašuje narodnim neprijateljem i

o s u d j u j e :

na kaznu smrti strijeljanjem, gubitak gradjanskih prava i konfiskaciju imovine.

U smislu čl. 29 UVS prednja presuda biće izvršena tek nakon odobrenja sa strane Vijeća Višeg vojnog suda kod G.S.H.

R a z l o z i :

Optuženik priznaje da je dobrovoljno stupio u VI antikomunističku bandu, a isto tako i u ustaše. Priznaje da je učestvovao u akcijama, a isto tako priznaje da se je u tim akcijama pljačkalo. Ne priznaje da bi on lično što pljačkao ili zapalio, već navodi da je u akcijama pucao na partizane. U toku postupka kao i na raspravi, prijavama i izvještajem odbora ustanovljeno da je počinio djela koja su gore navedena. On je dugo vremena bio član. zloglasne VI bande koja je počinila krvava djela na kotaru Benkovac i okolici. Zatim je prešao nakon kapitulacije Italije ustašama, a baš oni koji su postali ustaše, bivši članovi bande, poznati su u narodu kao najgori zlikovci. Popaljena sela, ubijeni rodoljubi i opljačkani najbolje svjedoče o djelima, koje su ove talijanske bande počinile.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zapisničar: Katavić v.r.	M.P.[902]	Predsjedatelj vijeća: Živko Vodopija v.r.

Za tačnost prepisa
sudska kancelarija[903]
A. Šimunić [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

[902] Okrugli pečat: Divizijski Vojni sud u Splitu (u sredini grb DF Jugoslavije).
[903] Pečat.

294.

22. ožujka 1945.
Zadar

Okružna komisija za ratne zločine pri Okružnom NOO-u Zadar dostavlja Gradskoj komisiji za ratne zločine pri Gradskom NOO-u Zadar uputstvo Zemaljske komisije za ratne zločine pri ZAVNOH-u od 5. ožujka 1945. uz najvažnija objašnjenja

---

Okružna komisija za ratne zločine
Pri Okr. N.O.O. Zadar
Br. 217/45, dne 22/3.1945.

Grad. komisiji za ratne zločine pri *grad.* NOO-u
Z a d a r

Predmet: objašnjenja uz uputstva od 5.3.1945.
Br. 565/45 Zemaljske komisije za ratne zločine

U prilogu dostavljaju se uputstva od 5.3.1945. br. 565/45 Zemaljske komisije za ratne zločine pri ZAVNOH-u[904], sa slijedećim objašnjenjima:

U svim slučajevima, kad ova komisija, u smislu čl. 8. pomenutih uputstava ocijeni, da pojedinim ratnim zločincima, narodnim neprijateljima i njihovim pomagaćima, te licima, koja su se ogriješila o nacionalnu čast, prijeti kazna konfiskacije imovine, odrediće, da općinska komisija (gradska) izvrši popis imovine tih lica.

Taj će popis kod općinskih komisija obavljati za tu svrhu odredjeni, odnosno zaduženi drugovi, po jedan kod svake komisije, a komisija će takav popis imovine dostaviti OTSJEKU ZA NEPRIJATELJSKU IMOVINU okružne komisije, radi dalnjeg postupka.

Radi svega toga neka ta komisija zaduži jednog druga člana komisije za prikupljanje podataka i dokazala o imovini ratnih zločinaca, narodnih neprijatelja i njihovih pomagača. U koliko bi članovi komisije bili preopterećeni poslom u komisiji, može se odrediti i jednog novog člana, u saglasnosti sa Opć. NOO-om.

Pri popisivanju imovine, prvenstveno i naročitu pažnju posvetiti ustanovljenju i popisu imovine veće važnosti, kao što su: industrije, trgovine, obrtnička poduzeća, veliki posjedi i drugo.

Treba postupati što opreznije, da ne bi osumnjičeno lice BILO UPOZORENO DA MU PRIJETI SEKVESTRACIJA TE DA NE BI PRIJE NEGO li se ova obavi imovinu sakrilo ili otudjilo.

---

[904] Uputstvo Zemaljske komisije za ratne zločine pri ZAVNOH-u od 5. ožujka 1945., u prilogu dopisa, ovdje je ispušteno.

To sve treba imati u vidu pri odredjivanju zaduženog druga za ustanovljenje neprijateljske imovine kod te komisije. Isti mora biti veoma pouzdan i odan.

Odredite dakle čim prije zaduženog druga po tom predmetu, te izvjestite ovu komisiju, kojoj pošaljite lične karakteristike zaduženog druga, jer ih ova komisija ima hitno dostaviti Zemaljskoj komisiji za ratne zločine.

Radi ravnanja dostavljava se toj komisiji jedan primjerak pomenutih uputstava, koje je ova komisija primila od Zemaljske.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[905] Za komisiju:
...[906] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 13.1.2.

295.

1. travnja 1945.

Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Anti Marinoviću iz Poličnika (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem

---

VIŠI VOJNI SUD
JUGOSLAVENSKE ARMIJE
VIJEĆE KOD GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE
II Sud br. 587/45
1. aprila 1945 god.

U I M E N A R O D A J U G O S L A V I J E !

Viši vojni sud Jugoslavenske Armije - Vjeće kod Glavnog štaba Hrvatske na svom zasjedanju održanom 31. marta 1945. preispitujući presudu Vojnog suda VIII Korpusne vojne oblasti - vjeća kod komande grada Zadra sud br. 33/45 od 20.III.1945 u

[905] Okrugli pečat: Gradska komisija za ratne zločine pri Okružnom N.O.O. Zadar (u sredini zvijezda petokraka).
[906] Nečitko.

krivičnom predmetu protiv MARINOVIĆ ANTE radi zločina pripadništva oružanoj terorističkoj formaciji u službi neprijatelja, zločin sudjelovanja u pljački i hapšenju i zločina dojavljivanja.

p r e s u d i o j e

Presuda Vojnog suda VIII korpusne vojne oblasti - vjeće kod komande grada Zadra sud br, 33/45 od 20.III.1945, kojom je MARINOVIĆ ANTE presudjen na kaznu smrti streljanjem

O D O B R A V A S E

Iz razloga u njoj navedenih.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zapisničar:
Zagorac Sofija v.r.

M.P.[907]

Predsjedatelj-vijeća-major:
Potpis nečitljiv

Za tačnost prepisa
sudska kancelarija[908]
A. Šimunić [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

296.

1. travnja 1945.

Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske ne potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Petru Longinu iz Brbinja (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem, "radi zločina pomaganja neprijatelju", i preinačuje presudu na kaznu od deset godina prisilnog rada i pet godina gubitka građanskih časti

---

VIŠI VOJNI SUD
JUGOSLAVENSKE ARMIJE
Vijeće kod Glavnog Štaba Hrvatske
II Sud br. 590/45
1. april 1945

[907] Okrugli pečat: Divizijski Vojni sud u Splitu (u sredini grb DF Jugoslavije).
[908] Pečat.

U i m e n a r o d a J u g o s l a v i j e

Viši vojni sud Jugoslavenske Armije - vijeće kod Glavnog Štaba Hrvatske na svom zasjedanju održanom 31. marta 1945. preispitujući presudu Vojnog suda VIII Korpusne vojne oblasti - vijeće kod komande grada Zadra Sud br. 52/45 od 20.III.1945 god. u krivičnom predmetu protiv LONGIN PETRA radi zločina pomaganja neprijatelju

P r e s u d i o j e

Presuda Vojnog suda VIII korpusne vojne oblasti - vijeće kod komande grada Zadra sud br. 52/45 od 20.III.1945 god., kojom je LONGIN PETAR presudjen na kaznu smrti streljanjem

N E O D O B R A V A S E

nego se Longin Petar kažnjava s deset godina prisilnog rada i pet godina gubitka gradjanskih časti.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepeni sud je preoštro ocjenio krivicu osudjenog, jer je iz spisa vidljivo da je zbog njegovog rada nije nitko stradao životom, a ne može se njega smatrati ni direktnim krivcem za stradanje rodoljuba koji su bili presudjeni po Talijanima na vijećitu robiju. Obzirom na to ovaj sud je donio kaznu prisilnog rada koja odgovara težini djela.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zapisničar:
Zagorac Sofija v.r.

M.P.[909]

Predsjedatelj vijeća, major:
Potpis nečitljiv v.r.

Za tačnost prepisa
sudska kancelarija[910]
A. Šimunić [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

[909] Okrugli pečat: Divizijski Vojni sud u Splitu (u sredini grb DF Jugoslavije).
[910] Pečat.

297.

1. travnja 1945.

Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Filipu Protiću iz Sukošana (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem

---

VIŠI VOJNI SUD
JUGOSLAVENSKE ARMIJE
VIJEĆE KOD GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE
II sud br. 592/45
1. aprila 1945

U Ime Naroda Jugoslavije!

Viši Vojni Sud Jugoslavenske Armije - Vjeće kod Glavnog Štaba Hrvatske na svom zasjedanju održanom 31. marta 1945. preispitujući presudu Vojnog Suda VIII Korpusne vojne oblasti - vjeće kod komande grada Zadra sud br. 28/45 od 20.III.1945 u krivičnom predmetu protiv PROTIĆ FILIPA radi zločina ubijstva pripadnika NOP i prikazivanja

presudio je

Presuda Vojnog suda VIII korpusne vojne oblasti - vjeće kod komande grada Zadra Sud br, 28/45 od 20.III.1945; kojom je PROTIĆ FILIP presudjen na kaznu smrti streljanjem

ODOBRAVA SE

iz razloga u njoj navedenih.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zapisničar:
Zagorac Sofija v.r.

M.P.[911]

Predsjedatelj-vijeća-major:
Potpis nečitljiv

Za tačnost prepisa
sudska kancelarija[912]
A. Šimunić [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

---

[911] Okrugli pečat: Divizijski Vojni sud u Splitu (u sredini grb DF Jugoslavije).
[912] Pečat.

298.

1. travnja 1945.

Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske ne potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Anti Bačiću iz Lisičića (Benkovac), na kaznu smrti strijeljanjem i preinačuje presudu na kaznu od sedam mjeseci prisilnog rada

---

VIŠI VOJNI SUD
JUGOSLAVENSKE ARMIJE
Vijeće kod Glavnog Štaba Hrvatske
II Sud br. 594/45
1. aprila 1945

U i m e N a r o d a J u g o s l a v i j e !

Viši Vojni sud Jugoslavenske Armije - Vijeće kod Glavnog Štaba Hrvatske na svom zasjedanju održanom 31 marta 1945 god., preispitujući presudu Vojnog suda VIII Korpusne vojne oblasti - vijeće kod komande grada Zadra sud br. 107/45 od 20.III.1945 u krivičnom predmetu protiv BAČIĆ ANTE radi pomaganja neprijatelja

p r e s u d i o j e

Presuda Vojnog suda VIII korpusne vojne oblasti - vijeća kod komande grada Zadra sud br. 107/45 od 20.III.1945 god. kojom je BAČIĆ ANTE osuđen na kaznu smrti streljanjem

N E O D O B R A V A S E

nego se BAČIĆ ANTE kažnjava sa sedam mjeseci prinudnog rada.

O b r a z l o ž e n j e

Prvostepeni sud nije pravilno ocjenio rad osuđenog. Ni jedno od djela dispozitiva prvostepenog suda nije dokazano. Iz spisa je vidljivo samo to da je osuđeni bio potpuno pasivan prema NOP-u.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zapisničar:		Predsjedatelj-vijeća-major:
Zagorac Sofija v.r.	M.P.[913]	Potpis nečitljiv v.r.

[913] Okrugli pečat: Divizijski Vojni sud u Splitu (u sredini grb DF Jugoslavije).

Za tačnost prepisa
sudska kancelarija[914]
A. Šimunić [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

299.

1. travnja 1945.

Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Mirku Matiću iz Islama Latinskog (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem

---

VIŠI VOJNI SUD
JUGOSLAVENSKE ARMIJE
VIJEĆE KOD GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE
II sud br. 598/45
1. aprila 1945

U I M E N A R O D A J U G O S L A V I J E !

Viši Vojni sud Jugoslavenske Armije - Vjeće kod glavnog štaba Hrvatske na svom zasjedanju održanom 31. marta 1945, preispitujući presudu Vojnog suda VIII Korpusne vojne oblasti - vjeće kod komande grada Zadra sud br. 123/45 od 20.III.1945 u krivičnom predmetu protiv MATIĆ MIRKA radi zločina pripadništva terorističkoj oružanoj formaciji u službi neprijatelja i sudjelovanja u masovnim zločinima nad narodom

p r e s u d i o j e

Presuda Vojnog suda VIII Korpusne vojne oblasti - vjeća kod komande grada Zadra sud br, 123/45 od 20.III.1945, kojom je MATIĆ MIRKO presudjen na kaznu smrti streljanjem

O D O B R A V A S E

---

[914] Pečat.

iz razloga u njoj navedenih.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zapisničar:
Zagorac Sofija v.r.

M.P.[915]

Predsjedatelj-vijeća-major:
Potpis nečitljiv

Za tačnost prepisa
sudska kancelarija[916]
A. Šimunić [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

300.

1. travnja 1945.

Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske ne potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Tadiji Guziću iz Perušića (Benkovac), na kaznu smrti strijeljanjem i preinačuje presudu na kaznu od deset godina prisilnog rada

---

VIŠI VOJNI SUD
JUGOSLAVENSKE ARMIJE
Vijeće kod Glavnog Štaba Hrvatske
II Sud br. 601/45
1. april 1945 god.

U i m e N a r o d a J u g o s l a v i j e !

Viši vojni sud Jugoslavenske Armije - vijeće kod glavnog Štaba Hrvatske na svom zasjedanju održanom 31 marta 1945 god., preispitujući presudu Vojnog suda VIII korpusne vojne oblasti - vijeće kod komande grada Zadra Sud br. 171/45 od 20.III.1945 u krivičnom predmetu protiv GUZIĆ TADIJE radi pripadništva oružanoj terorističkoj formaciji u službi neprijatelja

P r e s u d i o j e

[915] Okrugli pečat: Divizijski Vojni sud u Splitu (u sredini grb DF Jugoslavije).
[916] Pečat.

Presuda Vojnog suda VIII korpusne vojne oblasti - vijeća kod komande grada Zadra sud br. 171/45 od 20.III.1945 god. kojom je GUZIĆ TADIJA osudjen na kaznu smrti streljanjem

N E O D O B R A V A S E

nego se Guzić Tadija kažnjava na 10 god. prisilnog rada.

O b r a z l o ž e n j e

Iz spisa nije vidljivo da je osudjeni učinio kakvo teže djelo radi kojega bi netko životom stradao, a osim toga sam se prijavio našim vlastima, pa viši vojni sud smatra da je ova kazna primjerena težini djela i krivičnoj odgovornosti osudjenog.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zapisničar:
Zagorac Sofija v.r.

M.P.[917]

Predsjedatelj vijeća, major:
/Potpis nečitljiv/

Za tačnost prepisa
sudska kancelarija[918]
A. Šimunić [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

301.

1. travnja 1945.

Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske ne potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Petru Šariću iz Rašćana (Imotski), na kaznu smrti strijeljanjem i preinačuje presudu na kaznu od deset godina lišenja slobode i pet godina gubitka građanske časti

---

VIŠI VOJNI SUD
JUGOSLAVENSKE ARMIJE
Vijeće kod Glavnog Štaba Hrvatske
II Sud br. 602/45
1. aprila 1945 god.

[917] Okrugli pečat: Divizijski Vojni sud u Splitu (u sredini grb DF Jugoslavije).
[918] Pečat.

U Ime Naroda Jugoslavije!

Viši vojni sud Jugoslavenske Armije - vijeće kod glavnog Štaba Hrvatske na svom zasjedanju održanom 31 marta 1945 god., preispitujući presudu Vojnog suda VIII korpusne vojne oblasti - vijeće kod komande grada Zadra Sud br. 176/45 od 20.III.1945 u krivičnom predmetu protiv Šarić Petra radi zločina pripadništva oružanoj terorističkoj formaciji u službi neprijatelja

presudio je

Presuda Vojnog suda VIII korpusne vojne oblasti - vijeća kod komande grada Zadra sud br. 176/45 od 20.III.1945 god. kojom je Šarić Petar osudjen na kaznu smrti streljanjem.

NE ODOBRAVA SE

nego se Šarić Petar kažnjava s 10 /deset/ godina robije i pet godina gubitka gradjanske časti.

Obrazloženje

Osudjeni je učinio teške zločine protiv naroda, sudjelovajući u batinjanju rodoljuba, ali njegovi zločini nijesu prouzročili smrt nekog rodoljuba, a imajući na umu sredinu u kojoj je osudjeni živio za vrijeme 5-godišnje okupacije, ovaj sud je donio gornju kaznu. Osim toga osudjeni se sam predao našim vlastima.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zapisničar:
Zagorac Sofija v.r.

M.P.[919]

Predsjedatelj-vijeća-major:
Potpis nečitljiv v.r.

Za tačnost prepisa
sudska kancelarija[920]
A. Šimunić [v.r.]

Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

[919] Okrugli pečat: Divizijski Vojni sud u Splitu (u sredini grb DF Jugoslavije).
[920] Pečat.

302.

1. travnja 1945.

Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Josipu Krstiću Marcuzziju iz Arbanasa (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem

---

VIŠI VOJNI SUD
JUGOSLAVENSKE ARMIJE
VIJEĆE KOD GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE
II sud br. 603/45
1. aprila 1945

U i m e n a r o d a J u g o s l a v i j e !

Viši vojni sud Jugoslavenske Armije - vjeće kod Glavnog štaba Hrvatske na svom zasjedanju održanom 31. marta 1945. preispitujući presudu Vojnog suda VIII Korpusne vojne oblasti - vjeća kod komande grada Zadra sud br. 161/44 od 20.III.1945 u krivičnom predmetu protiv KRSTIĆ MARCUZZI JOSIPA radi zločina pripadništva fašističkoj organizaciji kao funkcioner i organizovanja masovnih progona naroda

P r e s u d i o j e

Presuda Vojnog suda VIII korpusne vojne oblasti - vjeća kod komande grada Zadra sud br, 161/45 od 20.III.1945, kojom je KRSTIĆ MARCUZZI JOSIP Presudjen na kaznu smrti streljanjem

O D O B R A V A S E :

iz razloga u njoj navedenih.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zapisničar:
/Zagorac Sofija s.r./

M.P.[921]

Predsjedatelj vijeća, major:
/Potpis nečitljiv/

Za tačnost prepisa
sudska kancelarija[922]
Šimunić Anđelko [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46. , 11.1.

[921] Okrugli pečat: Divizijski Vojni sud u Splitu (u sredini grb DF Jugoslavije).
[922] Pečat.

303.

1. travnja 1945.

Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Kajetanu Koliću iz Savra (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem

---

VIŠI VOJNI SUD
JUGOSLAVENSKE ARMIJE
VIJEĆE KOD GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE
II sud br. 604/45
1. aprila 1945 god.

U i m e n a r o d a J u g o s l a v i j e !

Viši vojni sud Jugoslavenske Armije - vjeće kod Glavnog štaba Hrvatske na svom zasjedanju održanom 31. marta 1945. preispitujući presudu Vojnog suda VIII Korpusne vojne oblasti - vjeće kod komande grada Zadra sud br. 169/45 od 20.III.1945 u krivičnom predmetu protiv KOLIĆ KAJETANA radi zločina špijunaže

p r e s u d i o j e :

Presudom Vojnog suda VIII Korpusne Vojne oblasti - vjeće kod komande grada Zadra sud br, 169/45 od 20.III.1945, kojom je KOLIĆ KAJETAN presudjen na kaznu smrti streljanjem

O D O B R A V A S E

IZ RAZLOGA U NJOJ NAVEDENIH.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zapisničar:
Zagorac Sofija v.r.

M.P.[923]

Predsjedatelj-vijeća-major:
Potpis nečitljiv v.r.

Za tačnost prepisa
sudska kancelarija[924]
A. Šimunić [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46. , 11.1.

---

[923] Okrugli pečat: Divizijski Vojni sud u Splitu (u sredini grb DF Jugoslavije).
[924] Pečat.

304.

10. travnja 1945.
Zadar

Vojno-sudski istražitelj kod Komande grada Zadra izvješćuje Komisiju za utvrđivanje ratnih zločina Okružnog NOO-a Zadar, da "zbog prenatrpanosti posla i radi pomanjkanja u ljudstvu", Vojni sud "nije u stanju da sad odmah dostavi prepise presuda, koje su koncem marta izrečene" te dostavlja privremeno podatke o 11 osoba, koje su osuđene na kaznu smrti strijeljanjem i proglašeni narodnim neprijateljima, a kazna je i izvršena, kao i presude za četvoricu, koja su osuđena na kaznu smrti strijeljanjem, ali je Viši vojni sud promijenio kaznu na prisilni rad

---

VOJNO-SUDSKI ISTRAŽITELJ
kod kom. grada Zadar
Dne 10 aprila 1945 god.

Okružnom NOO-u
Komisiji za isp. rat. zločina
Z a d a r

Zbog prenatrpanosti posla i radi pomanjkanja u ljudstvu vojni sud oblasti za Dalmaciju, vijeće kod komande područja sjeverne Dalmacije u Šibeniku, nije u stanju da sad odmah dostavi prepise presuda, koje su koncem marta izrečene, već Vam se privremeno dostavljaju podatci za slijedeća lica:
1) Di Giorgi Šime Šimin, iz Arbanasa, Sud 139/45, 2) Marinović Ante pok. Duje, iz Poličnika Sud 33/45, 3) Anić Joso Stojanov, iz Kruševa Sud 117/45, 4) Jablan Ivan p. Šime, iz Podluga, Sud 124/45, 5) Smolić Petar p. Križana, iz Sukošana Sud 173/45, 6) Vučković Blaž p. Marka, iz Poljica Sud 118/45, 7) Radas Joso p. Ante, iz Poljica Sud 118/45, 8) Krstić-Marcuzzi Josip p. Jandrije, iz Arbanasa Sud 161/44, 9) Matić Mirko p. Andrije, iz Islama-lat. Sud 123/45, 10) Protić Filip Ivanov, iz Sukošana Sud 82/45 i 11) Kolić Kajetan pok. Josipa, iz Savra sud 169/44.

Gore navedena jedanaestorica osudjeni su od voj. suda u Zadru, dne 20/3 1945 na kaznu smrti strijeljanjem, doživotan gubitak grad. čas. prava, na konfiskaciju imovine i proglašeni narod. neprijatelji. Gornje presude potvrdjene su od višeg vojnog suda. Strijeljanja su izvršena dana 4 aprila 1945 godine.

Nadalje osudjena su još i slijedeća lica:
12) Guzić Tadija pok. Jadre, iz Perušića Sud 171/45 na kaznu smrti strijeljanjem, ali je viši vojni sud snizio kaznu na 10 godina prisilnog rada,
13) Longin Petar nezakoniti, iz Brbinja, sudjen na istu kaznu, a viši vojni sud snizio je kaznu na 10 godina pris. rada. *52/45*

14) Šarić Petar pok Grge, iz Raštana, sudjen na istu kaznu, a viši vojni sud snizio je kaznu na 10 godina robije i 5 god. gubitka gr.č.prava. *176/45*
15) Bačić Ante pok. Ivana, iz Lisičića, sudjen na istu kaznu, a viši vojni sud kaznu snizio na 7 mjeseci prisilnog rada. *107/45*

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[925] Za Istražitelja:
...[926] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46. , 11.1.

305.

26. travnja 1945.

Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske potvrđuje presudu Vojnog suda VIII. korpusne vojne oblasti Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Mijatu Čulini iz Pridrage (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem

---

VIŠI VOJNI SUD
JUGOSLAVENSKE ARMIJE
VIJEĆE KOD GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE
II Sud br. 605/45
26. aprila 1945

U i m e N a r o d a J u g o s l a v i j e !

Viši vojni sud Jugoslavenske Armije - Vjeće kod Glavnog štaba Hrvatske na svom zasjedanju održanom 26. aprila 1945, preispitujući presudu Vojnog suda oblasti za Dalmaciju - vjeće kod komande grada Zadra sud br. 170/45 od 20.III.1945 u krivičnom predmetu protiv ČULINA MIJATA radi zločina prokazivanja i zlostavljanja simpatizera NOP-a,

p r e s u d i o j e

[925] Okrugli pečat: Vojni sud Oblasti VIII. Korpusa N.O.V.J. Vijeće kod Komande Zadarskog Područja (u sredini zvijezda petokraka).
[926] Potpis nečitak.

Presudom Vojnog suda oblasti za Dalmaciju - vjeće kod komande grada Zadra sud br. 94/45 od 20.III.1945, kojom je ČULINA MIJAT presuđen na kaznu smrti streljanjem

O D O B R A V A S E

IZ RAZLOGA U NJOJ NAVEDENIH.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zapisničar:
Zagorac Sofija v.r.

M.P.[927]

Predsjedatelj-vijeća-major:
Potpis nečitljiv v.r.

Za tačnost prepisa
sudska kancelarija[928]
A. Šimunić [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

306.

26. travnja 1945.

Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske potvrđuje presudu Vojnog suda oblasti za Dalmaciju Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Luki Gagiću iz Biljana Gornjih (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem, "radi pripadništva terorističkoj oružanoj formaciji službi neprijatelja i sudjelovanja u masovnom odvodjenju naroda, pljački i paležu"

VIŠI VOJNI SUD
JUGOSLAVENSKE ARMIJE
VIJEĆE KOD GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE
II Sud br. 586/45
26. aprila 1945

U i m e N a r o d a J u g o s l a v i j e !

[927] Okrugli pečat: Divizijski Vojni sud u Splitu (u sredini grb DF Jugoslavije).
[928] Pečat.

Viši vojni sud Jugoslavenske Armije - Vjeće kod Glavnog štaba Hrvatske na svom zasjedanju održanom 26. aprila 1945, preispitujući presudu Vojnog suda Oblasti za Dalmaciju - vjeće kod komande grada Zadra sud br. 8/45 od 20.III.1945 u krivičnom predmetu protiv GAGIĆ LUKE radi pripadništva terorističkoj oružanoj formaciji službi neprijatelja i sudjelovanja u masovnom odvodjenju naroda, pljački i paležu,

p r e s u d i o j e

Presuda Vojnog suda Oblasti za Dalmaciju - vjeće kod komande grada Zadra sud br. 8/45 od 20.III.1945, kojom je GAGIĆ LUKA presudjen na kaznu smrti streljanjem

O D O B R A V A S E

iz razloga u njoj navedenih.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zapisničar: Predsjedatelj vijeća, major:

Zagorac Sofija v.r. M.P.[929] Potpis nečitljiv v.r.

Za tačnost prepisa
sudska kancelarija[930]
A. Šimunić [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

307.

26. travnja 1945.

Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske potvrđuje presudu Vojnog suda oblasti za Dalmaciju Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Nikoli Jovančević-Zekiću iz Krupe (Obrovac), na kaznu smrti strijeljanjem, "radi zločinstva pripadništva četničkoj oružanoj formaciji, ubijstva vojnika J.A. i pljačke"

---

[929] Okrugli pečat: Divizijski Vojni sud u Splitu (u sredini grb DF Jugoslavije).
[930] Pečat.

VIŠI VOJNI SUD
JUGOSLAVENSKE ARMIJE
VIJEĆE KOD GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE
II Sud br. 593/45
26. aprila 1945

U i m e N a r o d a J u g o s l a v i j e !

Viši vojni sud Jugoslavenske Armije - Vjeće kod Glavnog štaba Hrvatske na svom zasjedanju održanom 26. aprila 1945, preispitujući presudu Vojnog suda oblasti za Dalmaciju - vjeće kod komande grada Zadra sud br. 94/45 od 20.III.1945 u krivičnom predmetu protiv JOVANČEVIĆ-ZEKIĆ NIKOLE radi zločinstva pripadništva četničkoj oružanoj formaciji, ubijstva vojnika J.A. i pljačke,

p r e s u d i o j e

Presuda Vojnog suda oblasti za Dalmaciju - vjeće kod komande grada Zadra sud br. 94/45 od 20.III.1945, kojom je JOVANOVIĆ-ZEKIĆ NIKOLA presudjen na kaznu smrti streljanjem

O D O B R A V A S E

iz razloga u njoj navedenih.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zapisničar: Predsjedatelj vijeća, major:
Zagorac Sofija v.r. M.P.[931] Potpis nečitljiv v.r.

Za tačnost prepisa
sudska kancelarija[932]
A. Šimunić [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

[931] Okrugli pečat: Divizijski Vojni sud u Splitu (u sredini grb DF Jugoslavije).
[932] Pečat.

308.

28. travnja 1945.

Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske potvrđuje presudu Vojnog suda oblasti za Dalmaciju Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Iliji Kuzatu iz Zadra, na kaznu smrti strijeljanjem

---

VIŠI VOJNI SUD
JUGOSLAVENSKE ARMIJE
VIJEĆE KOD GLAVNOG ŠTABA HRVATSKE
II Sud br. 595/45
28. aprila 1945

U i m e N a r o d a J u g o s l a v i j e !

Viši vojni sud Jugoslavenske Armije - Vjeće kod Glavnog štaba Hrvatske na svom zasjedanju održanom 27. aprila 1945, preispitujući presudu Vojnog suda oblasti za Dalmaciju - vjeće kod komande grada Zadra sud br. 111/45 od 20.IV.1945 u krivičnom predmetu protiv Kuzat Ilije radi zločina prokazivanja

p r e s u d i o j e

Presudom Vojnog suda oblasti za Dalmaciju - vjeće kod komande grada Zadra sud br. 111/45 od 20.IV.1945, kojom je KUZAT ILIJA presudjen na kaznu smrti streljanjem

O D O B R A V A S E

iz razloga u njoj navedenih.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zapisničar: Za predsjedatelja vijeća, major:
Zagorac Sofija M.P.[933] potpis nečitljiv

Za tačnost prepisa
sudska kancelarija[934]
A. Šimunić [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

---

[933] Okrugli pečat: Divizijski Vojni sud u Splitu (u sredini grb DF Jugoslavije).
[934] Pečat.

309.

29. travnja 1945.

Viši vojni sud JA Vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske ne potvrđuje presudu Vojnog suda oblasti za Dalmaciju Vijeća kod Komande grada Zadra od 20. ožujka 1945. Tomi Gržanu iz Petrčana (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem i preinačuje presudu na kaznu od šest mjeseci prisilnog rada i jednu godinu gubitka građanske časti

---

VIŠI VOJNI SUD
JUGOSLAVENSKE ARMIJE
Vijeće kod Glavnog Štaba Hrvatske
II Sud br. 589/45
29. aprila 1945

U i m e n a r o d a J u g o s l a v i j e

Viši vojni sud Jugoslavenske Armije - vijeće kod Glavnog štaba Hrvatske na svom zasjedanju održanom 28. aprila 1945. preispitujući presudu Vojnog suda oblasti za Dalmaciju - vijeće kod komande grada Zadra sud br. 43/45 od 20.III.1945 god. u krivičnom predmetu protiv GRŽAN TOME radi služenja okupatora,

p r e s u d i o j e

Presuda Vojnog suda oblasti za Dalmaciju - vijeće kod komande grada Zadra sud br. 43/45 od 20.III.1945 god., kojom je GRŽAN TOMO presudjen na kaznu smrti streljanjem

N E O D O B R A V A S E

nego se GRŽAN TOMO na šest mjeseci prisilnog rada i jednu godinu gubitka gradjanskih časti.

o b r a z l o ž e n j e :

Viši vojni sud smatra da tačka b/ dispozitiva prvostepene presude nije dokazana. Što je osudjeni pripadao organizaciji "dopolavoro" naporno je da su svi radnici odnosno namještenici ovakove vrste morali biti u toj organizaciji ako su radili na teritoriju okupiranom po Talijanima.

U gornju kaznu treba uračunati istražni zatvor, te će onda ta kazna biti primjerena težini djela i krivičnoj odgovornosti osudjenog.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zapisničar: Za predsjedatelja-vijeća-major:

Zagorac Sofija v.r. M.P.[935] Potpis nečitljiv v.r.

Za tačnost prepisa
sudska kancelarija[936]
A. Šimunić [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

310.

4. svibnja 1945.
Šibenik

Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača, Šibenik dostavlja Okružnoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina, Zadar presude Vojnog suda oblasti za Dalmaciju kod Komande područja sjeverne Dalmacije od 10. travnja 1945.

Okružna komisija za utvrdjivanje zločina
okupatora i njihovih pomagača
Broj I R 290/45.
Šibenik, dne 4 maja 1945. god.

Okružnoj komisiji za utvrdjivanje
ratnih zločina
Z A D A R

Dostavljaju Vam se presude Sud br. 75-85/45 od 10-IV-1945, 73/45 od 10-IV-1945, 78/45 od 10-IV-1945, 82/45 od 12-IV-1945 i 84/45 od 10-IV-1945 Vojnog Suda Oblasti za Dalmaciju kod Komande Područja Sjeverne Dalmacije na nadležnost.

Presuda sud br. 75-85/45 po višem Vojnom sudu promjenjena je na taj način, da su Bajić-Bodrić Mile i Klanac Ivan osudjeni na kaznu smrti strijeljanjem, doživotan gubitak gradjanskih časnih prava i konfiskaciju imovine.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

---

[935] Okrugli pečat: Divizijski Vojni sud u Splitu (u sredini grb DF Jugoslavije).
[936] Pečat.

M.P.[937] R u k o v o d i l a c:
...[938] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

311.

5. svibnja 1945.

Dopis Opunomoćstva OZN-e za kotar Kistanje Upravnom odboru Kotarskog Narodnooslobodilačkog odbora Kistanje o popisu špiljara i represalijama koje je potrebno poduzeti protiv njihovih obitelji

---

Opunomoćstvo OZN-e za
Kotar Kistanje
Br. 53/45 od 5-V-1945 god.

Kotarskom N.O.O. Kistanje /Upravni odjel/

K I S T A N J E

Prema dobivenom dopisu od Okružnog odjeljenja Zaštite Naroda – OZNA za Šibenik, broj 177/45 od 26-IV-1945 godine, dostavljamo vam spisak svih „špiljara“ na Kotaru Kistanje kao ekonomsko stanje i obiteljsko stanje.

Da bi se likvidacija ove pojave uspješno provadjala, već je uglavljeno da će jedna od mjera biti od ekonomske naravi. Istim „špiljarskim porodicama će te pristupati sa oduzimanjem im razne stoke. Prilikom ovih mjera morate strogo paziti koju familiju će te udariti, kao i koju će se stoku oduzimati, Dakle, pri oduzimanju stoke dotičnu špiljarsku porodicu treba pogoditi u najosjetljivije mjesto /bola, kravu, tele i t.d./ već prema posjedu dotične stoke.

Smrt fašizmu - - - - - - - - Sloboda narodu!

Opunomoćenik

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f.1491, OZN-a za Hrvatsku, kut. 45, 11.69.3, 30/87

[937] Okrugli pečat: Okružna Komisija za utvrđivanje ratnih zločina Šibenik (u sredini zvijezda petokraka).
[938] Potpis nečitak.

312.

1. lipnja 1945.
Šibenik

Vojni sud oblasti za Dalmaciju Vijeće kod Komande područja sjeverne Dalmacije dostavlja Okružnom NOO-u Zadar, Okružnoj komisiji za utvrđivanje ratnih zločina okupatora i njihovih pomagača Zadar, Opunomoćeništvu OZN-e Zadar i Upravi sudskih zatvora Trogir presude Marku Jurjević, na kaznu smrti strijeljanjem te Dušanu Škoriću i Milanu Škoriću, obojici na 15 godina lišenja slobode i 10 godina gubitka građanskih časnih prava

---

VOJNI SUD OBLASTI ZA DALMACIJU
VIJEĆE KOD KOMANDE PODRUČJA SJEVERNE DALMACIJE
Sud Broj 544/45 od 1 juna 1945 godine

1. OKRUŽNOM N.O.O.u ZADAR
2. OKRUŽNOJ KOMISIJI ZADAR
3. OPUNOMOĆSTVU OZNE ZADAR
4. UPRAVI SUDSKIH ZATVORA TROGIR

U priklopu Van se dostavljaju presude i baš onom pod 1, 2, 3, Sud Broj 124/45 protiv osudjenika Jurjević Marka, Sud 132/45 protiv osudjenika Škorić Dušana i Škorić Milana, sa slijedećim promjenama.

Presuda protiv osudjenika Jurjević Marka potvrdjena je i biti će danas izvršena. Odluka o konfiskaciji imovine za istog poništena je, pa se niti može niti smije izvršiti.

Presuda protiv osudjenika Škorić Milana i Škorić Dušana po Višem Vojnom sudu kod Generalštaba promijenjena je tako, da su oba osudjena na po 15 godina robije i 10 godina gubitka gradjanskih časnih prava. Kazna konfiskacije imovine nije odredjena, pa se takodjer nema izvršavati.

Upravi sudskih zatvora upućuju se Škorić Milan i Škorić Dušan na izdržavanje kazne robije time, da se istim imade uračunati u izdržavanje kazne i vrijeme provedeno u pritvoru i istražnom zatvoru za vrijeme od 29 marta 1945 godine.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

Sekretar Vijeća Vojnog Suda:
M.P.[939] ...[940] [v.r.]

---

[939] Okrugli pečat: Vojni sud Oblasti VIII. Korpusa Vijeće pri Komandi Šibenskog Područja (u sredini zvijezda petkraka).
[940] Potpis nečitak.

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

313.

12. lipnja 1945.

Viši vojni sud Jugoslavenske armije izvješćuje Vojni sud oblasti za Dalmaciju da je razmotrio presudu don Anti Matacinu, župniku iz Privlake (Zadar), na kaznu smrti strijeljanjem, trajan gubitak građanskih časti i konfiskaciju imovine te presudu u pogledu izreke o krivnji potvrdio, a u pogledu izreke o kazni preinačio na kaznu lišenja slobode u trajanju od 20 godina, trajan gubitak građanskih prava i konfiskaciju imovine

---

VIŠI VOJNI SUD JUGOSLAVENSKE ARMIJE
II SUD. br. 903/45
12 juna 1945 g.

VOJNOM SUDU OBLASTI ZA DALMACIJU

Viši vojni sud, vijeće kod Generalštaba Jug. Armije, razmotrio je presudu toga suda od 27 aprila 1945 Sud. br. 240/45 u krivičnom u protiv okrivljenog Matacin don Ante, župnika iz Privlake, koji je zbog krivičnog djela iz čl. 13 i 14 Uredbe o vojnim sudovima osudjen na kaznu smrti strijeljanjem, trajan gubitak gradjanskih časti i konfiskaciju njegove imovine pa je tu presudu u pogledu izreke o krivnji POTVRDIO, a u pogledu izreke o kazni PREINAČIO i presudio ga;

na kaznu robije u trajanju od 20 /dvadeset/ godina, trajan gubitak gradjanskih prava i konfiskaciju njegove imovine.

Viši vojni sud snizio je okrivljenom izrečenu kaznu po prvostepenom sudu na kaznu robije u trajanju od 20 godina, jer je razmatranjem krivičnog predmeta našao, da po ovom sudu izrečena kazna odgovara stepenu krivične odgovornosti okrivljenog.

Kod izvršenja kazne konfiskacije treba porodici osudjen ostaviti toliko imovine, koliko je potrebno da može živjeti, i održati svoje gospodarstvo.

Vraćaju se spisi.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Sekretar: Pretsjednik suda, pukovnik:
nerazumnjivo nerazumnjivo

da je prepis vjeran originalu tvrdi i ovjerava
sekretar:
M.P.[941] ...[942] [v.r.]

Ovjereni prijepis, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

314.

22. lipnja 1945.
Šibenik

Vojni sud oblasti za Dalmaciju Vijeće kod Komande područja sjeverne Dalmacije izvješćuje Okružni NO Zadar, Okružnu komisiju za ratne zločine Zadar, OZN-u za okrug Zadar i Upravu državnih dobara Zadar o presudama Pietru Cergnaru i Marku Kulašu

---

VOJNI SUD OBLASTI ZA DALMACIJU
VIJEĆE KOD KOMANDE PODRUČJA SJEVERNE DALMACIJE
Sud Broj S.A. 685/45 od 22 juna 1945 godine.

1. OKRUŽNOM N.O.O.u Z A D A R
2. OKRUŽNOJ KOMISIJI Z A D A R
3. OKRUŽNOJ OZNI Z A D A R
4. UPRAVI DRŽ. DOBARA Z A D A R

U priklopu Vam se dostavljaju presude protiv okrivljenika Cergnar Pietra i Kulas Marka.

Viši Vojni Sud kod Generalštaba presudu protiv okrivljenika Cergnar Pietra promijenio je na taj način, da ga je osudio na deset godina robije i deset godina gubitka građanskih časnih prava. Nije izrečena konfiskacija imovine i njegova se imovina ne smije dirati niti konfiscirati. Radi toga se ista i ne dostavlja upravi državnih dobara.

Presuda protiv Kulas Marka po istom sudu je odobrena, pa je kazna izvršena dana 20.VI.1945. Konfiskacija se može izvršiti. Ova se presuda dostavlja u 2 primjerka Okružnom NOOu Zadar s time, da jedan primjerak uruči Upravi drž. dobara radi izvršenja konfiskacije.

---

[941] Nečitko.
[942] Potpis nečitak.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

M.P.[943] SEKRETAR VIJEĆA VOJNOG SUDA:

…[944] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

315.

4. rujna 1945.
Zagreb

OZN-a za Hrvatsku u izvješću CK KP Hrvatske, Zagreb, o stanju od 31. kolovoza 1945., navodi i podatke o "špiljarima" četnicima na području Zadra i o stanju zatvorenika u zatvorima OZN-e u Zadru i Šibeniku

---

[...][945]
ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA (OZNA)
ZA HRVATSKU
MINISTARSTVO NARODNE ODBRANE
FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE
Br. *1878*
4. IX 1945 god.
Z A G R E B

CENTRALNOM KOMITETU K.P. HRVATSKE

Dostavljamo Vam radi znanja slijedeće podatke, koje smo primili 31. VIII.1945. i to:

/…/
Iz Zadra:

---

[943] Okrugli pečat: Vojni sud oblasti VIII. korpusa Vijeće pri Komandi Šibenskog Područja (u sredini zvijezda petokraka).
[944] Potpis nečitak.
[945] Grb DF Jugoslavije.

Ovih dana imali su namjeru predati se svi špiljari četnici sa našeg terena. U tu svrhu došli su svojim kućama obrijati se i ošišati i doći u opunomoćeništvo. Akciju koju sprovode jedinice 6. divizije preplašila ih je i ovi su se povratili natrag.

Kod nas u zatvoru ima 24 zatvorenika.

Iz Šibenika:

U zatvoru odjeljenja imade 32 zatvorenika. Opunomoćstva nemaju.

/…/

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

M.P.[946] N a č e l n i k,
generalmajor
I.[947] Krajačić [v.r.]

Izvornik, strojopis,
Hrvatski državni arhiv, f. 1220, CK SKH, Politbiro/Izvršni komitet, Prilozi, Izvješća OZN-e, kut. 7 (fond je u sređivanju)

316.

12. rujna 1945.
Split

Komanda splitskog vojnog područja II. JA izvješćuje Okružni i Kotarski narodni odbor u Zadaru, da je zarobljenički bartaljun u Bokanjcu (Zadar) "vrlo loše smješten i prijeti opasnost od raznih zaraznih bolesti koje se u ovakovom stanju mogu raširiti"

KOMANDA SPLITSKOG VOJNOG PODRUČJA
II. JUGOSLAVENSKE ARMIJE
Broj: *184*/45, dne 12.IX.1945. godine.

Predmet: Davanje pomoći
bataljonu ratnih zarobljenika
Zadar

OKRUŽNOM NARODNOM ODBORU
KOTARSKOM NARODNOM ODBORU
Z A D A R

[946] Okrugli pečat: OZNA Odjeljenje zaštite naroda za Hrvatsku Ministarstva narodne odbrane Federativne Jugoslavije (u sredini grb DF Jugoslavije).
[947] Ivan.

U Zadru /Bokanjac/ nalazi se smješten jedan zarobljenički bataljon, koji je vrlo loše smješten i prijeti opasnost od raznih zaraznih bolesti koje se u ovakovom stanju mogu raširiti tim više, što bi posljedice mogao snositi i sam grad, jer se zaraza vrlo lako može prenijeti na građanstvo.

Štab bataljuna viša puta obraćao se je tamošnjim narodnim vlastima za pomoć, ali u tom pogledu civilna vlasti nisu im izišle u susret, čak ni osnovno - hranu nisu dobili.-

U vezi gornjeg molim Vas da bi pomoglo Štabu zarobljeničkog logora, u pogledu smještaja zarobljenika, pošto je u interesu svih nas, a naročito da se nebi proširila zarazna bolest na građanstvo.

Smrt fašizmu - sloboda narodu!

Politkomesar, major: ...[949] [v.r.]

M.P.[948]

Komandant mjesta: ...[950] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.135, Okružni NOO Zadar, kut. 41., br. 80, 19.09.

317.

17. listopada 1945.
Zadar

OZN-a za okrug Zadar izvješćuje Okružni NO Zadar da je na temelju naloga OZN-e za Hrvatsku uhapšen Vlatko Kocijen, nastavnik učiteljske škole u Zadru te da će biti sproveden u Odjeljenje OZN-e za okrug Osijek

---

[...][951]
OKRUŽNO ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA - OZNA
ZA ZADAR
Br. *2294* dne *17.X.45*[952]

[948] Okrugli pečat: Komanda splitskog vojnog područja II. Jugoslavenske armije (u sredini grb DF Jugoslavije).
[949] Potpis nečitak.
[950] Potpis nečitak.
[951] Grb DF Jugoslavije.
[952] Pečat.

Okružnom NO Zadar
Tajništvo

Stavlja vam se do znanja da je sa strane ovog Odjeljenja, a na temelju naloga Odjeljenja OZNE za Hrvatsku uhapšen Kocijen Vlatko, nastavnik učiteljske škole u Zadru. Isti će biti sproveden u Odjeljenje OZNE za okrug Osjek.

Ukoliko je Prosvjetnom odjelu potrebno od imenovanog primiti informacije u odnosu na njegovu dosadašnju dužnost molimo da se to izvrši u toku sutrašnjeg dana kod ovog Odjeljenja.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

M.P.[953] Načelnik:
…[954] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.135, Okružni NOO Zadar, kut. 41.

318.

23. listopada 1945.
Zadar

Okružni NO Zadar u dopisu podređenim odjelima naglašava da se "još uvijek dešava, bilo to kod vojnih, civilnih vlasti ili pojedinaca da useljavaju i uzimlju stanove" bez znanja i odobrenja Stanbenog ureda Gradskog NO Zadar, što je kršenje zakona i kažnjivo

---

Okružni N.O.O. Zadar
Tajništvo - opći otsjek
Br. 14387/45 Zadar, 23. listopada 1945.
Predmet:

Svim odjelima ovog odbora
O v d j e

[953] Okrugli pečat: Okružno odjeljenje zaštite naroda - OZNA za Zadar (u sredini grb DF Jugoslavije).
[954] Potpis nečitak.

Pošto se još uvijek dešava, bilo to kod vojnih, civilnih vlasti ili pojedinaca da useljavaju i uzimlju stanove, bez da se prije jave Stanbenom Uredu Gradskog NO, čime krše zakon o propisima uredno vodjenja Stanbenog ureda.

Dužnost Stanbenog ureda Gradskog NO-a, je da zna gdje se god nalazi bilo koji ured ili gradjanin.

Po zakonu nijedno lice se ne smije useliti u bilo koji stan, a da se prije ne javi Stanbenom uredu, te da za isto ne dobije odobrenje radi uselenja.

Tko postupi suprotno ovom naredjenju, biti će prisilno deložiran i predat Državnom tužitelju.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Za tajnika /Bašić Mirko/ Radoš [v.r.]	M.P.[955]	Predsjednik: /Žuvanić Ante/ Ante Žuvanić [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 8.1.

319.

7. studenog 1945.
Split

Vojni sud splitskog vojnog područja izvješćuje OZN-u za okrug Zadar, Okružni NO Zadar, Okružnu komisiju za ratne zločine Zadar i Javnog tužitelja Zadar o presudama Petru Pupovcu, Jovi Radmanoviću, Mili Radmanoviću i Laki Lakiću, koje je Viši vojni sud JA potvrdio

---

VOJNI SUD SPLITSKOG VOJNOG PODRUČJA
Sud Broj 435/45 od 7.XI. 1945 godine

1. OKRUŽNOJ OZNI Zadar
2. OKRUŽNOM NOu Zadar
3. OKRUŽNOJ KOMISIJI Zadar
4. JAVNOM TUŽIOCU Zadar

U prigibu Vam se dostavlja presuda protiv Pupovac Petra, Radmanović Jove, Radmanović Mile i Lakić Laka, po kojoj je opt. Lakić oslobodjen od optužbe, opt. Pupovac presudjen na 12 god. lišenja slobode s prinudnim radom i 3 g. gubitka političkih

[955] Okrugli pečat: Kotarski NO Zadar Tajništvo (u sredini zvijezda petokraka).

prava, Radmanović Mile na 3 god. lišenja slobode s prinudnim radom i 1 god. gubitka političkih prava, a Radmanović Jovo na kaznu smrti strijeljanjem.

Viši vojni sud J.A. pod II sud br. 2521/45 od 27.8.1945 g. ovu je presudu u cijelosti potvrdio.

Privremena Narodna Skupština D.F.J. pod II Br. 3700/45 od 19.XI.1945 nije uvažila molbu za pomilovanje Radmanović Jovana, pa je nad istim kazna izvršena dana 7.XI.1945 godine u 6 sati.

SMRT FAŠIZMU - SLOBODA NARODU!

M.P.[956] Tajnik vojnog suda:
…[957] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

320.

13. studenog 1945.
Zadar

Okružni NO Zadar izvješćuje Delegaciju Međunarodnog komiteta Crvenog križa u Jugoslaviji, da je Pietra Luxarda Vojni sud VIII. korpusa NOVJ osudio na smrt strijeljanjem

---

OKRUŽNI NARODNI ODBOR
PRETSJEDNIŠTVO
Br. Službeno, dne 13.XI. 1945.

DELEGACIJI MEĐUNARODNOG KOMITETA
CRVENOG KRSTA U JUGOSLAVIJI

Na Vaš dopis i zamolbu od 8.10.1945 godine možemo Vas obavjestiti slijedeće:

Gospodin Luxardo Pietro, od strane vojnog Suda VIII. Korpusa osuđen je na smrt streljanjem.

Pozdravljamo Vas

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Tajnik: Predsjednik:

[956] Okrugli pečat: Vojni sud splitskog vojnog područja (u sredini grb DF Jugoslavije).
[957] Potpis nečitak.

/Bašić Mirko/ /Živanić Ante/

Kopija, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.135, Okružni NOO Zadar, kut. 41.

321.

9. prosinca 1945.
Zagreb

Izvješće OZN-e upućeno Centralnom komitetu KP Hrvatske o ubojstvu svećenika don Eugena Šutrina u Privlaci kod Zadra

---

[...][958]
ODJELJENJE ZAŠTITE NARODA (OZNA)

Z A H R V A T S K U
MINISTARSTVA NARODNE OBRANE
FEDERATIVNE JUGOSLAVIJE
Br. 4993
9. XII. 1945.
ZAGREB

CENTRALNOM KOMITETU K.P. HRVATSKE

Dostavljamo Vam radi znanja slijedeće depeše:

Iz Zadra: Prošle noći odveden je od nepoznate dvojice župnik iz Privlake, kotar Zadar, Donengen[959] Šutrin, zatim ubijen i lješ bačen u more, gdje je jutros pronadjen. Na osnovu indicija utvrdjenih istragom, jednodušnog zahtjeva naroda u Privlaci, uhapšena kao osumnjičenica za organizovanje ubijstva Mata Cintaša, sestra bivšeg župnika Privlake, koja se sada nalazi na izdržavanju kazne prisilnog rada. 28. XI. 45. br. 687

Istragom po ubojstvu Don Eugena Šutrina iz Privlake, ustanovljeno je da je isto izvršio sekretar Općinskog komiteta Nin. Postoji mogućnost da se po indicijama krivične odgovornosti prebaci na Matacin Stošu, koja je uhapšena, a ovo predlaže Okružni komitet iz političkih razloga. Sa činjenicom je upoznato u sve 12 članova K.P. Vodimo istragu za ustanovljenje inspiratora djela. Javite kakav stav da zauzmemo. 30. XI. 45. br. 739.

Osim činjenice da su ubojstvom popa u Privlaci Don Eugena Šutrina izvršili sekretar Općinskog komiteta Nin, Djani Pavlović i član KK. KP. Pere Ćurke, kako smo

---

[958] Grb DF Jugoslavije.
[959] Ispravno bi bilo „don Eugen“

već izvjestili tokom provedene istrage konstatovano je: djelo je izvršeno iz razloga ličnog nepoznavanja partijske linije u raspoloženju djelomično uslovljenim pogrešnim stavom i postupcima Kotarskog Komiteta Zadar. Momentalni povod za to ubojstvo bila je obljetnica smrti Lole Ribara[960]. U zatvoru Javnog tužioca nalazi se i dalje osumljičena Mata Cintaša, ustaški element, omrznut od naroda zbog svoje ranije saradnje sa okupatorima i ustašama i još uvijek od naroda sa velikom vjerojatnošću osumnjičena za ubijstvo, radi njezinih ranijih izjava, koje se sa počinjenim djelom mogu povezati. Donekle postoji mogućnost da se inscenira povezanost krivične odgovornosti, izvršioca Ćurka sa osumnjičenjem Matacin t.j. kao inspiratora djela. Ćurko kao izvršioc neprijateljske provokacije. Okrivljenje u cjelini izvršioca imali bi štetnih i dugotrajnih posljedica po interese partije na okrugu, obzirom da je sam okrivljeni Djani Pavlović poznat kao sekretar Opć. komiteta. Javite nam svoj stav. 7. XII. 1945. 867

Mišljenja smo da bi upućivanje Pavlovića i Ćurka tom odjeljenju izazvalo kod naroda otvorenu sumnju o njihovom učešću u ubijstvu popa Šutrina, ne bi moglo imati korisnog političkog efekta kao hapšenje na ovom terenu. U vezi toga predlažemo, da jedan drug iz vašeg odjeljenja odmah sa svim istražnim materijalom dodje radi donošenja konačne odluke. Molimo da nas po ovom obavjestite.

SMRT FAŠIZMU – SLOBODA NARODU !

M.P.[961]

S e k r e t a r:
kapetan:
Krsto ...[962] [v.r.]

Izvornik, strojopis
Hrvatski državni arhiv, f. 1220, CK SKH, Politbiro/Izvršni komitet, Prilozi, Izvješća OZN-e, kut. 7 (fond je u sređivanju)

[960] Ivo Lola Ribar, član Vrhovnog štaba NOV i PO Jugoslavije
[961] Okrugli pečat: Ministarstvo narodne obrane Federativne Jugoslavije Odjeljenje zaštite naroda za Hrvatsku - OZNA
[962] Nečitko

322.

1946.
Bokanjac (Zadar)

Popis umrlih njemačkih zarobljenika u logoru (bolnici) u Bokanjcu i pokopanih u posebnom grobištu kod župskog groblja

---

Registro dei Morti dei prigionieri tedeschi nell'ospedale del Campo prigionieri, in Boccagnazzo e sepolti nel loro cimitero presso il Cimitero parrocchiale di Boccagnazzo.

Zapisnik Mrtvih njemačkih zarobljenika preminulih u logoru (bolnici) u Bokanjcu i pokopanih u posebnom grobištu kod župskog grobišta u Bokanjcu.

Questo Registro fa parte integrativo del Registro Parrocchiale pei rispettivi anni di decesso.

Ovaj Zapisnik pripada djelu istog Župskog zapisnika Mrtvih za dotične godine preminuća.

M.P.[963] Il Parroco
D Antonio Antonelli

Friedhof nr. I. Cimitero nr. I

[963] Okrugli pečat župskog ureda u Bokanjcu s legendom na talijanskom jeziku: Ufficio parrocchiale Boccagnazzo.

Grab nummer	Name - Vorname	Geburstag	+ am	Diagnose	Anschrift der Hinterbliebenen
Numero del sepolcro	**Nome - Prenome**	**dato natale**	**dato della morte**	**Diagnosi**	**Indirizzo della Famiglia**
I.	Auer Oswald	22. 12. 26	10. 8. 45	Typhus	Vater (Padre) Auer Oswald, Lotting St. Veit a. Slan Austria
II.	Ressmann Emil	29. 6. 27	4. 8. 45	Typhus	Vater (Padre) Ressmann Jakob, Rose(?) üb. Welden a Wörthersee Kärnten Austria
III.	Domasch Alois	10. 6. 26	10. 8. 45	Typhus	Vater (Padre) Domasch Josef - St. Margan (?) Post: Bleiburg - Kärnten Austria
IV.	Fuchs Ernst	24. 11. 03	14. 7. 45	Inanitio	Familie (Famiglia) Fuchs Ernst, Mohrbach b / Kaiserslautern / (?) Deutschland
V.	Vogel Wilhelm	1. 4. 25	17. 7. 45	Typhus	Familie (Famiglia) Vogel Lassnitzhöhe b / Graz Steiermark Austria
VI.	Bernhard Ivhann	15. 12. 13	1. 11. 45	Insufficientia cordis	Vater (Padre) Bernhard Max Graz Neuhart IX/105 Styrien Austria
VII.	Regenfelder Ferdinand	30. 9. 26	7. 8. 45	Typhus	Vater (Padre) Regenfelder Ferdinand Feldkirchen / Karnten Rabendorterstr. 2 Austria
VIII.	Küppers Theo	5. 1. 07	26. 10. 45	Typhus Insufficientia cordis	Ehefrau (Moglie) Küppers Helene, Fried(?) B / Donauwalde, Heusta(?) Deutschland
IX.	Huber Josef	27. 6. 99	26. 10. 45	Inanitio	Mutter (Madre) Huber Helene, Wey(?) Enns Oberösterreich Austria
X.	Draxl Josef	5. 6. 26	31. 10. 45	Typhus	Vater (Padre) Draxl Friedrich, Wollanik(?) Post Willach Kärnten Austria
XI.	Leodolder Viktor	9. 7. 04	3. 11. 45	Sepsis	Ehefrau (Moglie) Leodolder Hilda, Iauting 53 Aflenz / Bruck a. d. Mur Austria
XII.	Brinkmann Erich	9. 11. 08	8. 11. 45	Typhus	Ehefrau (Moglie) Brinkmann Anna, Labis, Rohrteichstr 3 / Pommern Deutschland
XIII.	Dengg Franz Vater (Padre) Dengg Josef Aigelsbrunn /	31. 3. 26	8. 11. 45	Typhus	Mutter (Madre) Wimmer Maria, Bronn nr. 9 Post Strasswalchen Austria

	Salzburg				
XIV.	Puntigam Karl	15. 2. 27	17. 11. 45	Inanitio post dysenteriam	Mutter (Madre) Puntigam Anna, Lichendorf 6 Post Weidersfeld. Stmk. Austria
XV.	Waithaler Heinrich	24. 2. 24	5. 11. 45	Diphtherie, Typhus	Mutter (Madre) Waithaler Elisabeth, Rabland 21 Bez. Meran Italia
XVI.	Bockmann Ernt	22. 7. 08	20. 3. 46	Kachexia post tiphum	Ehefrau (Moglie) Bockmann Ella, Hasselfelde (Harz) Breite str. 101 Deutschland
XVII.	Dohrmann Willi	13. 1. 13	23. 3. 46	Typhus	Ehefrau (Moglie) Dohrmann Maria(?), Harste Kreis Götingen Deutschland
XVIII.	Mann Georg	5. 8. 07	3. 4. 46	Dedematosis alimentaria	Ehefrau (Moglie) Mann Frieda, Reichenbach / Elbe Deutschland
XIX.	Frank Ernst	22. 2. 02	27. 3. 46	Dedematosis alimentaria	Ehefrau (Moglie) Frank Anna, Pritter (Usedom - Wollin) Deutschland
XX.	Braasch Albert	28. 11. 14	29. 3. 46	Kachexia post tiphum	Vater (Padre) Braasch Franz, Kolberg 4 Badstr. 4 Deutschland
XXI.	Mack Robert	12. 11. 13	26. 3. 46	Kachexia post tiphum	Mutter (Madre) Mack Henny, Kiel Gutenbergstr. 28 Deutschland
XXII.	Bärsauter Konrad	25. 9. 01	11. 4. 46	Dedematosis alimentaria	Ehefrau (Moglie) Bärsauter Wallburga, Uring(?) Hauptstr. 107 (Wlbg) Deutschland
XXIII.	Haubenhofer Franz	6. 10. 26	22. 4. 46	Dedematosis alimentaria	Mutter (Madre) Haubenhofer Maria, Hofkirchen Post Kaindorf Styria Austria
XXIV.	Schaffhauser Engelbert	11. 7. 25	15. 4. 46	Kachexia post tiphum	Vater (Padre) Pankratz Johann, Waldkirch(?) Passau Deutschland

Friedhof nr. II. Cimitero nr. II

Grab nummer **Numero del sepolcro**	**Name - Vorname** **Nome - Prenome**	**Geburstag** **dato natale**	**+ am** **dato della morte**	**Diagnose** **Diagnosi**	**Anschrift der Hinterbliebenen** **Indirizzo della Famiglia**
	Grabreihe 1 (Fila del sepolcro)				
1	Waterman Bernard	5. 2. 94	16. 8. 45	Inanitio	Familie (Famiglia) Waterman Winsen, Kreis Hamburg Deutschland
2	Sams Christof	18. 2. 27	4. 9. 45	Typhus	Familie (Famiglia) Sams Strobl, Weissenbach 7(?) Salzburg Austria
3	Obendrauf Johann	1. 4. 27	15. 7. 45	Typhus	Familie (Famiglia) Obendrauf, Burgfried 44 Kreis Feldbach / Steiermark Austria
4	Wehe Heinz	27. 12. 21	17. 7. 45	Diphtherie	Familie (Famiglia) Wehe, Kauern u / Mark Ranstedt nr. 32 Deutschland
5	Ganglbauer Leopold	30. 3. 01	16. 8. 45	Typhus	Frau (Moglie) Rosa Ganglbauer, Bieberbach 11 Nieder-Österreich
6	Brunnhuber Gustav	10. 3. 27	16. 8. 45	Inanitio	Familie (Famiglia) Brunnhuber, Krems a / Donau, Zalstrasse 24 Austria
7	Sommer Hans	5. 11. 25	21. 8. 45	Typhus	Vater (Padre) Sommer Wilhelm, Holzmunden / Weser, Untere Bachstr (?) Deutschland
8	Böse Johann	17. 2. 02	25. 7. 45	Inanitio	Frau (Moglie) Böse Dora, Wessermünde, Wulsdorf, Bremerstr 5 Deutschland
9	Rambow Max	5. 3. 20	27. 7. 45	Diphtherie	Familie (Famiglia) Rambow Hermann, Ukermunde, Schrodenstr 22 Deutschland
10	Elemenziak Johann	10. 10. 08	29. 7. 45	Inanitio	Familie (Famiglia) Elemenziak Hamm, Westfalen, Hafenstr 87 Deutschland
11	Dr. Riha Roman	23. 1. 03	7. 9. 45	Typhus	Vater (Padre) Dr. Riha Anton, Enns / Oberösterreich Austria
12	Brehmer Martin	31. 7. 09	9. 9. 45	Typhus	Frau (Moglie) Brehmer Elisabet(?), Bremen, Möckernstr 55 Deutschland

13	Leicher Anton	11. 3. 26	13. 9. 45	Typhus	Vater (Padre) Leicher Anton, Lind Villach, Schlettendorfall(?) nr 25, Kärnten Austria
14	Streit Walter	8. 2. 24	13. 9. 45	Typhus	Vater (Padre) Streit Walter, Jägersfreud 7b / Saarbrücken, Saarland Deutschland
15	Steiner Josef	19. 11. 26	13. 9. 45	Typhus	Vater (Padre) Steiner Josef, Seebach 7, Bezirk Murau, Steiermark Austria
16	Staudacher Willi	11. 5. 26	15. 9. 45	Typhus	Vater (Padre) Staudacher Friedrich, Inebensing, Kärnten Austria
17	Fischer Joseph	29. 3. 08	17. 09. 45	Diphtherie Typhus	Familie (Famiglia) Fischer, Zwiesel (?) Bayr. Wald, Angustrasse 100 Deutschland
18	Minsel Heinrich	22. 11. 25	30. 7. 45	Diphtherie	Vater (Padre) Minsel Heinrich, Burkau 25, Bautzen, Sachsen Deutschland
19	Iblher Hans	18. 2. 00	22. 8. 45	Icterus Typhus	Frau (Moglie) Iblher Elfrieda Ludwigsburg, Krautstr 12 Deutschland
20	Pilch Alois	6. 6. 27	17. 9. 45	Inanitio post typhum	Vater (Padre) Pilch Johann, Nestelberg bei Leibnitz Austria
	Grabreihe 2 (Fila del sepolcro)				
21	Pöppel Hans	7. 10. 05	22. 8. 45	Typhus	Vater (Padre) Pöppel Erhard, Königsberg, Lückestrasse 18, Ostpreussen Deutschland
22	Altmann Karl	25. 7. 03	5. 8. 45	Inanitio	Familie (Famiglia) Altmann, Frömenstett, Weissensee, Mittelg. 53 Deutschland
23	Petersen Max	15. 3. 04	24. 8. 45	Inanitio	Familie (Famiglia) Petersen, Schleswig, Mühlenretter 5 Deutschland
24	Grimm Wolfg.	31. 8. 25	2. 9. 45	Typhus	Vater (Padre) Grimm Erich, Berlin 0-17, Bochumerstr 1 Deutschland
25	Kordovich Georg	22. 4. 10	30. 8. 45	Typhus	Frau (Moglie) Kordovich Regine(?), ansbach, Bayern, Landsknechtweg 7 Deutschland
26	Straube Erwin	27. 8. 06	30. 8. 45	Inanitio	Familie (Famiglia) Straube, Hamburg, Gross - Borstel, Frühauptweg 9 Deutschland
27	Lettner Anton	3. 11. 28	28. 8. 45	Inanitio	Vater (Padre) Lettner Ölling, Hendorf, Salzburg Austria

28	Neumayer Josef	17. 4. 12	3. 9. 45	Uraemia	Vater (Padre) Neumayer Georg, Waldheim 104, Post. Heufeld Deutschland
29	Mattern Johann	7. 3. 08	7. 9. 45	Uraemia	Frau (Moglie) Mattern Berta, Klostermoor 24 bei Bremen Deutschland
30	Meyer Martin	11. 9. 03	24. 8. 45	Inanitio post typhum	Frau (Moglie) Meyer Ottilie, Groß Kolzenburg am Main, Kreis Honau Deutschland
31	Stabentheiner Johann	21. 11. 21	19. 9. 45	Typhus	Vater (Padre) Stabentheiner Johann, Hermagor, Kärnten Austria
32	Schneider Fritz	18. 1. 05	18. 9. 45	Inanitio	Frau (Moglie) Schneider Frieda(?), Himmingshofen bei St. Goarshau, Rheinland Deutschland
33	Dr. Reckwell Helmut	2. 12. 10	5. 9. 45	Diphtherie Typhus	Frau (Moglie) Reckwell Emm(?), Neustadt b/ Koburg, Alfredstr (?) Deutschland
34	Raffler Hermann	26. 3. 25	18. 9. 45	Inanitio post typhum	Vater (Padre) Raffler Lorenz, Fohnsdorf, Hochwiesenweg 6, Steiermark Austria
35	Scholz Theodor	31. 5. 05	30. 9. 45	Inanitio post dysenteriam	Frau (Moglie) Scholz Helene, Zwiestetterstr (?), Berlin Neuköln Deutschland
36	Winkelmeier Fritz	30. 5. 06	27. 9. 45	Inanitio	Frau (Moglie) Winkelmeier Pau(?), Lötzweg 4, Landech, Tirol Austria
37	Leis Lorenz	5. 8. 00	15. 8. 45	Inanitio	Frau (Moglie) Leis Theilhei(?), Würzburg Deutschland
38	Meyer Raimund	16. 7. 11	24. 9. 45	Typhus	Familie (Famiglia) Meyer, Hundsheim 83 bei Bruck Leitha, Niederösterreich Austria
39	Mitterer Josef	22. 2. 05	19. 9. 45	Inanitio post dysenteriam	Frau (Moglie) Mitterer Maria, Laurein 4, Südtirol Italia
40	Jessen Helmut	6. 2. 01	25. 9. 45	Inanitio	Frau (Moglie) Jessen Lotte, Brün(?), Falkensteinergasse 50 C.S.R.
	Grabreihe 3 (Fila del sepolcro)				
41	Wegner Hans	28. 11. 99	1. 10. 45	Dysenteria	Familie (Famiglia) Wegner Ha(?), Mirow, Mecklenburg Deutschland
42	Apel Edgar	29. 4. 28	3. 10. 45	Inanitio post typhum	Vater (Padre) Apel Karl, Müllerstrasse 2, Taucha b / Leipzig, Ritter v. Deutschland

43	Gross Walter	30. 3. 02	1. 10. 45	Dysenteria	Familie (Famiglia) Gross Walter, Rammersforst, Heldra über Eisenach Deutschland
44	Blaas Raimund	23. 1. 15	2. 10. 45	Dysenteria	Vater (Padre) Blaas Ferdinand, St. Valentin a. d. Heide, Südtirol Italia
45	Knoke Gustav	29. 6. 00	3. 10. 45	Uraemia	Frau (Moglie) Knoke Maria(?), Lenaustrasse 78, Potsdam, Berlin Deutschland
46	Putz Max	4. 9. 09	3. 10. 45	Uraemia	Vater (Padre) Putz Johann, Barnbach 53, Stmk. Austria
47	Heitzmann Erich	1. 10. 98	4. 10. 45	Inanitio	Familie (Famiglia) Heitzmann, Kirchbach 16, Berlin W 57 Deutschland
48	Ebner Stefan	24. 8. 28	7. 10. 45	Typhus	Vater (Padre) Ebner Stefan, Talhan 1, Salzburg Austria
49	Poerschke Herman	3. 12. 02	4. 10. 45	Dysenteria	Frau (Moglie) Poerschke Frieda, Wessestrasse 10, Premnitz, West Havelland Horst Deutschland
50	Klepsch Werner	24. 7. 03	14. 9. 45	Typhus	Frau (Moglie) Klepsch Hildegard, Waldersee strasse 40, Berlin - Friedrichsfeld Deutschland
51	Fruth Josef	1. 11. 02	6. 10. 45	Typhus	Frau (Moglie) Fruth Emma, Liststrasse 67, Stuttgart Deutschland
52	Beikirchner Georg	14. 12. 14	5. 10. 45	Typhus	Vater (Padre) Beikirchner Georg, Ottenheim, Bruneck, Südtirol Italia
53	Meyer Otto	12. 4. 01	13. 8. 45	Typhus	Vater (Padre) Meyer Otto, Meiningen, Thüringen Markt Deutschland
54	Hutter Ambros	7. 12. 27	7. 10. 45	Typhus	Vater (Padre) Hutter Josef, Hofstetten 14 Austria
55	Domes Klemens	6. 9. 10	10. 10. 45	Dysenteria	Frau (Moglie) Domes Maria, Hauptstr. 87, St. Peter - Graz Austria
56	Heiss Walter	16. 12. 19	11. 10. 45	Dysenteria	Frau (Moglie) Heis Magda, Jorgstr. 21, München, Laim Deutschland
57	Weiher Karl-Heinz	5. 7. 27	16. 10. 45	Typhus	Vater (Padre) Weyer(!) Karl, Mamelsen, Altenkirchen, Westerwa(?) Deutschland
58	Forsthuber Georg	22. 4. 27	30. 10. 45	Inanitio	Familie (Famiglia) Forsthuber, Hof, Kreis Salzburg Austria
59	Oswald Theophil	10. 10. 01	30. 10. 45	Inanitio	Frau (Moglie) Oswald Maria, Hohenems, Schwefelbadstr. 18, Vorarlberg Austria

60	Probst Alfred	15. 4. 26	23. 10. 45	Diphtheria Typhus	Vater (Padre) Probst Anton, Leutasch b/ Innsbruck Austria
	Grabreihe 4 (Fila del sepolcro)				
61	Vahsen Heinrich	21. 12. 12	25. 11. 45	Avitaminosis C gravis Insufficientia cordis	Frau (Moglie) Vahsen Gerda, Birgden Kr. Geilenkirchen, Vichw(?), Rheinland Deutschland
62	Jäckel Hans	17. 3. 21	30. 11. 45	Pneumonia Collapsus circulationis	Vater (Padre) Jäckel Martin(?), Hebbelstr. 32, Dresden A 29 Deutschland
63	Irommer(?) Arno	7. 5. 08	27. 11. 45	Typhus	Frau (Moglie) Irommer(?) Helene, Gochaus 5 über Plauer(?), Vogtland Deutschland
64	Wildprad Franz	6. 12. 02	4. 12. 45	Typhus	Frau (Moglie) Wildprad Aloisia, Reutte, Tirol Austria
65	Schröder Walter	7. 4. 06	25. 11. 45	Nephrosklerosis maligna (Uraemia)	Frau (Moglie) Schröder Elli(?), Schrenerstr. 40(?), Berlin O 112 Deutschland
66	Dertina Johann	9. 1. 27	4. 12. 45	Typhus	Vater (Padre) Dertina Johann, St. Erhart, Bruck / Mu(?) Austria
67	Hatzl Hermann	11. 6. 28	27. 12. 45	Paratyphus	Vater (Padre) Hatzl Anton, Oberlungitz 38, Steiermark Austria
68	Kerschbaumer Josef	9. 4. 26	7. 12. 45	Paratyphus	Vater (Padre) Kerschbaumer Josef, Lana, Südtirol no. 185 Italia
69	Henninger Otto	24. 11. 06	16. 1. 46	Inanitio post typhum	Frau (Moglie) Henninger Ilse(?), Eppingen, Baden, Siedlung Deutschland
70	Weiss Josef	20. 7. 10	11. 12. 45	Paratyphus	Frau (Moglie) Weiss Maria, Nobilegasse 59, Wien XV Austria
71	Wenzel Ludwig	24. 7. 00	1. 1. 46	Dysenteria	Frau (Moglie) Wenzel Amalie, Grasgasse b. Niederbayern, Regensburg Deutschland
72	Bertelshofer Josef	10. 4. 06	1. 1. 46	Inanitio	Frau (Moglie) Bertelshofer Helene, Teublitz, Oberpfalz Deutschland
73	Lorenz Ludwig	18. 7. 02	21. 1. 46	Inanitio Pleuritis	Schwester (Sorella) Wiedman Katharina, Berg a(?) Laimstrasse 24, München Deutschland
74	Iäschke Helmut	22. 9. 22	27. 1. 46	Inanitio	Vater (Padre) Iäschke Eric, Ob. Iasta(?)weg 4, Weißstein, Schlesien Deutschland
	Bunker (Blindes Grab, Sepolcro				

	cieco)				
75[964]	Ciupke Walter	10. 1. 10	21. 1. 46	?	Mutter (Madre) Ciupke Ma(?), Laurahütter lan(?), nr. 2 Beuthen O. S. Deutschland
76	Seelos Karl	13. 10. 09	30. 1. 46	Inanitio post dysenteriam	Frau (Moglie) Seelos Fini(?), Reith bei Seefeld, Tirol Austria
77	Frenzel Otto	12. 1. 09	6. 2. 46	Inanitio	Frau (Moglie) Elli, Pumpe b/ Spremberg (Niederlausitz), Waldstr. 5 Deutschland
78	Ringler Josef	29. 6. 26	4. 2. 46	Inanitio Uraemia	Vater (Padre) Ringler Johannes(?), Niederasen 27, Südtirol Italia
79	Ehlert Willi	25. 8. 05	11. 2. 46	Inanitio	Frau (Moglie) Ehlert Margaret, Finow / Markt, Kasta nienalie 20(?) Deutschland
	Grabreihe 5 (Fila del sepolcro nr. 5)				
80	Link Karl	29. 5. 14	9. 2. 46	Vuln. pulm. destr. Empyema Embolia Pneumonia	Frau (Moglie) Link Lotte, Stralsund, Pommern, Zleiestr. 1 Deutschland
81	Breuer Alfred	18. 2. 06	12. 2. 46	Icterus	Frau (Moglie) Breuer Anna, Lieben 9, Schlesien Deutschland
82	Folk Josef	21. 11. 11	14. 2. 46	Inanitio	Mütter (Madre) Folk Philomena, Untergegenstein bei Bozen, Südtirol Italia
83	Schmeidgen Paul	18. 6. 99	15. 2. 46	Inanitio	Frau (Moglie) Schmeidgen Elsa, Dresden, Wilschdorfsiedlung 1 Deutschland
84	Aigner Ludwig	22. 5. 28	14. 2. 46	Inanitio post paratyphum	Mütter (Madre) Aigner Josefine, Wien XVI, Ottingergasse(?) 57/X/25 Austria
	Bunker				
85	Schmidt Paul	14. 8. 03	4. 3. 46	Typhus	Frau (Moglie) Schmidt Gertrud, Leipzig, Wiederitsch, Körnerstr 24 Deutschland
86	Müller Oskar	23. 2. 05	25. 2. 46	Inanitio	Frau (Moglie) Müller Gertrud, Dresden, Neustadt, Hifenbergerstr. 15 Deutschland
87	Drewes Alfred	12. 2. 08	1. 3. 46	Dedematosis alimentaria	Frau (Moglie) Drewes Hanni, Nordenhamm,

[964] U izvorniku 76. Pogreška ide sve do kraja popisa, jer je sastavljač popisa stavio broj 75 kod prethodne napomene: Bunker (Blindes Grab, Sepolcro cieco).

					Oldensburg, Herbertstr. 36 Deutschland
88	Götz Christian	5. 3. 05	11. 3. 46	Typhus	Frau (Moglie) Götz Charlotte, München 25, Cimbernstr. 13/III bei Ihlinger(?) Deutschland
89	Müller Walther	14. 11. 00.	16. 3. 46	Dedematosis alimentaria post typhum	Frau (Moglie) Müller Margarethe, Mühlhausen, Thüringen, Langensalzenbachstr. 9 Deutschland
90	Kober Max	3. 12. 1902	12. 3. 46	Dedematosis alimentaria	Frau (Moglie) Kober Maria, Oberrettenbach 34, Weiz, Steiermark Austria
91	Buss Heinrich	1. 9. 06	18. 3. 46	Typhus	Frau (Moglie) Buss Anna, Hagerwilde, Ostfriesland Deutschland
92	Walther Helmut	13. 11. 22	14. 3. 46	Typhus	Mütter (Madre) Walther Ella, Chemnitz, Oststrasse 167/II (?) Deutschland

Gemeindefriedhof Cimitero della comunità

Grab nummer	**Name Vorname**	**Geburts datum**	**+ am**	**Diagnose**	**Anschrift der Hinterbliebenen**
1a	Zellner Hans	24. 2. 03	2. 8. 45	Typhus	Ehrefrau (Moglie) Zellner Anna, München, Scb. Bachgasse Deutschland
2a	Hedegger Ambros	28. 10. 28	24. 7. 45	Typhus	Familie (Famiglia) Hedegger, Grossarl, Salzbg. Austria
3a	Meyer Heinrich	1. 12. 08	23. 7. 45	Inanitio	Ehrefrau (Moglie) Meyer Elisa, Erlangen, Boeckenbach Deutschland

Grabreiche 1 (fila del sepolcro)					
20a	Rühling Herbert	16. 12. 08	1. 10. 47.	Unfall	Ehrefrau (Moglie) Lene Rühling, Rudersdorf 135, Post (Kraftsdorf) Deutschland
Grabreiche 2 (fila del sepolcro)					
40a	Brawwisch Martin	12. 4. 28	1. 10. 47	Unfall	Vater (Padre) Brawisch Georg, Berg 30 Henndorf, Salzburg Austria

---

Izvornik, rukopis
Župski ured Bokanjac kod Zadra, broj protokola 33/56

323.

8. lipnja 1946.
Zadar

Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Zadru dostavlja Divizijskom vojnom sudu u Splitu "popis svih ratnih zločinaca, čije su nam osude saopćili vojni sudovi"

Z. 137/46-2

DIVIZIJSKOM VOJNOM SUDU
S p l i t

U vezi vašeg dopisa S.A. br. 1035/46 od 6. lipnja 1946. dostavlja se popis svih ratnih zločinaca, čije su nam osude saopćili vojni sudovi:

I. vojni sud Oblasti VIII. korpusa, vijeće kod Komande zadarskog područja

18. Kosta Djildo pok Enrika, rodjenog 1905. u Zadru,
19. Bailo Bruno Božin, rodjen 1900. u Arbanasima,
20. Vukić Krsto Tomin, rodjen 1911. u Zadru,
21. Delorko Marin-Rino, rodjen 1906. u Zadru,
22. Nikpalj Šime Pavlov, rodjen 1907. godine u Arbanasima,
23. Stošić Stipe-Štefi Martin, rodjen 1909. u Šibeniku,
24. Vukosa Blaž pok. Krste rodjen 1909. u Zadru,
25. Bailo Ivan-Nino pok Bože zvani Mindjulin, rodjen 1911. u Arbanasima,
26. Musap Šime pok Šime rečeni Mimi rodjen 1910. u Arbanasima,
27. Nikpalj Eugenio pok Mate rečeni Bata, rodjen 1914. u Arbanasima,
28. Mazija Šime pok Jure rečen Grle, rodjen 1914. u Arbanasima,
29. Petani Natale Josipov rodjen 1908. u Arbanasima,
30. Matešić Šime Jakin rodjen 1912. u Arbanasima,
31. Krstić Vinko pok Pavla, rečeni Gusa, rodjen 1896.u Arbanasima,
32. Bailo Ivan Božin-Božicin, rodjen 1909. u Arbanasima,
33. Marsan Mile pok Antonia, rodjen 1909. u Arbanasima,
34. Bailo Jakov Pavlov rečen Miketa, rodjen 1908. u Arbanasima,
35. Stipčević Ante pok Ivana, rodjen 1900. u Arbanasima,
36. Bailo Nado Matin rečeni Šoja, rodjen 1913. u Arbanasima,
37. Višić Šime pok Mate, rodjen 1914. u Arbanasima,
38. Tikulin Šime pok Nikole, rodjen 1905. u Zadru,
39. Duela Jakov pok Krste, rodjen 1893. u Zadru,
40. Musap Petar pok Mike rečeni Piro, rodjen 1905. u Arbanasima,
41. Duka Šime pok Šime, rodjen 1905. u Arbanasima,
42. Musap Josip pok Ante, rodjen 1891. u Arbanasima,
43. Ober Antonio Nikolin, rodjen 1898. u Zadru,
44. Musap Romano Krstin, rodjen 1902. u Arbanasima,

45. Vukosa Božo pok Andrije, rodjen 1913. u Zadru,
46. Radoš Bepo Joso pok Bože, rodjen 1911. u Zadru,

Od 1 do 29 osudjeni presudom od 10.XI.1944. nepoznatog broja, presuda nam je dostavljena.

47. Biloglav Joso pok. Mate, rodjen 1926. u Zemuniku, (osudjen presudom br. K.s 118/44 od 7 veljače 1945., presuda nam je dostavljena),
48. Župčić Frane pok. Šime, rodjen 1921. u Ražancu, (osudjen presudom br. Ks 124/44 od 7 veljače 1945., presuda nam je dostavljena),
49. Matić Krsto pok. Nikole, rodjen 1894. u Smokoviću, (osudjen presudom br. Ks 176/44 od 7 veljače 1945., presuda nam je dostavljena),
50. Bašić Joso pok. Tome, rodjen 1890. u Kruševu, (osudjen presudom br. Ks 182/44 od 6 veljače 1945., presuda nam je dostavljena),
51. Zuanović Šime pok. Krste, rodjen 1919. u Suhovarama, (osudjen presudom br. Ks. 145/44 od 7 veljače 1945); presuda nam je dostavljena,
52. Pinčić Ivan pok. Krste, rodjen 1901. u Zemuniku, (osudjen presudom br. 7/45 od 7 veljače 1945. presuda nam je dostavljena),
53. Čurković romano pok. Josipa, rodjen 1913. u Arbanasima, (osudjen presudom br. Sud. 22/45 od 7 veljače 1945. presuda nam je dostavljena),
54. Matić Stevan pok. danila, rodjen 1888. u Brgudu, (osudjen presudom br. Sud. 27/45 od 7 veljače 1945. presuda nam je dostavljena),
55. Marušić Fila pok. Petra, rodjena 1898. u Arbanasima, (osudjena presudom br. Sud. 31/45 od 7 veljače 1945. presuda nam je dostavljena),
56. Župčić Mijat Kuzmanov, rodjen 1920. u Poličniku, (osudjen presudom br. Sud. 35/45 od 6 veljače 1945. presuda nam je dostavljena),
57. Karamarko Ante Jurin, rodjen 1919. u Kruševu, (osudjen presudom br. Sud. 37/45 od 7 veljače 1945. presuda nam je dostavljena),
58. Jermen Josip pok. Grge, rodjen 1898. u Zemuniku, (osudjen presudom br. Sud. 45/45 od 7 veljače 1945. presuda nam je dostavljena),
59. Buratović Mate pok. Šime, rodjen 1906. u Vinjercu (osudjen presudom br. Sud. 75/45 od 7 veljače 1945. presuda nam je dostavljena),
60. Ostojić Miro pok. Šime, rodjen 1903. u Tkonu, (osudjen presudom br. Sud. 90/45 od 6 veljače 1945. presuda nam je dostavljena),
61. Župan Djarko Josin, rodjen 1920. u Kruševu,
62. Severdija Petar pok. Jure, rodjen 1913. u Kruševu, pod 44 i 45 osudjeni presudom br. Ks. 172/44 od 6 veljače 1945., presuda nam je dostavljena),
63. Rameša Šime rečeni Davorin Tomin, rodjen u Murteru 1921. (osudjen presudom br. Ks. 104/44 od 6 veljače 1945. presuda nam je dostavljena),
64. Cupac Stevan Ljubin, rodjen 1900. u Korlatu,
65. Vujić Jere pok. Luke, rodjen 1900. u Benkovcu,
66. Škara Mile pok. Kuzmana, rodjen 1913. u Polači,
67. Brkljača Andrija Lukin, rodjen 1910. u Rašteviću,
68. Gnjatović Stevan Krstin, rodjen 1907. u Rašteviću,
69. Sljepica Budimir pok. Miloša, rodjen 1922. u Islamu Grčkom,
70. Alavanja Janko Jeftin, rodjen 1913. u Kuli Atlagića,
71. Zrilić Pavao Markov, rodjen 1921. u Burškoj,

72. Mikulić Tadija Antin, rodjen 1919. u Sopotu,
73. Zrilić Mile Božin, rodjen 1919. u Bruškoj,
74. Mišura Mate Lazov, rodjen 1923. u Podlugu, (pod 47 do 57 osudjeni presudom od 30 prosinca 1944. poslovni br. 110/44, presuda nam je dostavljena),
75. Radnić Božo pok. Ante, rodjen u Ninu, star 21 godinu,
76. Pikunić Marko pok. Marka, rodjen 1921. u Piramatovcu,
77. Buličić Ante Kajin, rodjen 1916. u Okrugu,
78. Marijačić Mile Mijatov, rodjen 1923. u Skradinu,
79. Gnjatović Mitar pok. Bože, rodjen 1923. u Rašteviću, (pod 58 do 62 osudjeni presudom br. Ks. 114/44 od 28. prosinca 1944. presuda nam je dostavljena);
80. Marsan Djuro Djurin, rodjen 1912. u Arbanasima,
81. Muzzani Mate Šimin, rodjen 1914. u Arbanasima,
82. Krstić Mile Tomin, rodjen 1914. u Arbanasima,
83. Pikulin Djeno pok. Nikole, rodjen 1913. u Arbanasima,
84. Krstić Eugen Božin, rodjen 1913. u Arbanasima,
85. Vladović Relja Miško pok. Vice, rodjen 1910. u Arbanasima,
86. Karuc Krsto pok. Jakova, rodjen 1908. u Arbanasima,
87. Pavić Šime pok. Jure, rodjen 1913. u Bokanjcu,
88. Peštić Ivan pok. Bože, rodjen 1909. u Bokanjcu,
89. Bailo Ante pok. Ante, rodjen 1912. u Arbanasima,
90. Meštrović Mate Ivin, rodjen 1905. u Bokanjcu,
91. Grdović Ante pok. Tome, rodjen 1912. u Dračevcu,
92. Stipčević Andrija pok. Krste, rodjen 1913. u Arbanasima
93. Bailo Mate pok. Mate, rodjen 1908. u Arbanasima,
94. Azić Šime pok. Mate, rodjen 1906. u Bokanjcu,
95. Kanjer Frano Antin, rodjen 1906. u Bokanjcu,
96. Perović Krsto pok. Mihajla, rodjen 1914. u Arbanasima,
97. Krstić Mile pok. Tome, rodjen 1910. u Arbanasima,
98. Petani Joso pok. Petra, rodjen 1914. Arbanasima,
99. Čurković Mirko pok. Josipa, rodjen 1905. u Arbanasima,
100. Bulić Mitar pok. Ante, rodjen 1907. u Ploči,
101. Mrkić Mate Šimin, rodjen 1910. u Bokanjcu,
102. Zodan Niko Šimin, rodjen 1910. u Bokanjcu,
103. Perović Miro Krstin, rodjen 1914. u Arbanasima, (pod 63 do 86 osudjeni presudom br. Ks. 158/46/9 od 7 veljače 1945., presuda nam je dostavljena),
104. Šikić Krsto Markov, rodjen 1905. u Korlatu (osudjen presudom br. Sud. Ks. 167/44/8 od 6 veljače 1945. presuda nam je dostavljena),
105. Klapan Marko pok. Luke, rodjen 1900. u Paljuvu (osudjen presudom br. Ks. 183/44 od 6 veljače 1945. presuda nam je dostavljena),
106. Čurković Ivan Tomin, rodjen 1921. u Perušiću (osudjen presudom br. Sud. Ks. 186/44 od 6 veljače 1945. presuda nam je dostavljena),
107. Božić Nikola pok. Ivana, rodjen 1881. u Vrani (osudjen presudom br. Sud. 36/45 od 20 ožujka 1945. presuda nam je dostavljena),

II. Vojni sud Oblasti za Dalmaciju, Vijeće kod Komande grada Zadra odnosno područja Sjeverne Dalmacije:

1. Dundov Joso Matin, rodjen 1916. u Kalima (osudjen presudom br. Sud. 102/45/13 od 27 ožujka 1945. presuda nam je dostavljena),
2. Petešić Marko pok. Marka, rodjen 1899. u Poljicima (osudjen presudom br. Sud. 81/45 od 12 travnja 1945. presuda nam je dostavljena),
3. Žilić Jozo pok. Ante, rodjen 1896. u Murvici (osudjen presudom br. Sud. Br. 77/45 od 10 travnja 1945. presuda nam je dostavljena),
4. Bajić Modrić Mile Antin, rodjen 1925. u Obrovcu,
5. Klanac Ivan Božin, rodjen 1916. u Krušecu, (pod 4 i 5 osudjeni presudom Sud. br. 75, 85/46 od 10 travnja 1945. presuda nam je dostavljena),
6. Svonja Špiro pok. Pavla, rodjen 1910. u Krupi,
7. Svonja Lazo Jakovljev, rodjen 1908. u Krupi,
8. Svonja Nikola Jovanov, rodjen 1922. u Krupi, (pod 6 do 8 osudjeni presudom br. Sud. 82/45 od 12 travnja 1945. presuda nam je dostavljena),
9. Opačić Jakov Lukin, rodjen 1919. u Biljanima Donjim,
10. Šušak Jovo Nikolin, rodjen 1920. u Smilčiću, (pod 9 i 10 osudjeni presudom Sud. br. 73/45/30 od 10 travnja 1945. presuda nam je dostavljena),
11. Matešić Viktor pok. Jure, rodjen 1923 u Zadru (osudjen presudom Sud. br. 78/45/8 od 10 travnja 1945. presuda nam je dostavljena),
12. Škorić Jovan pok. Laze, rodjen 1926. u Biljanima Donjim,
13. Noković Mile Srdjanov, rodjen 1925. u Smilčiću, (pod 12 i 13 osudjeni presudom Sud. br. 84/45/8 od 10 travnja 1945., presuda nam je dostavljena),
14. Di Gorgi Šime Šimin iz Arbanasa osudjen presudom Sud. 139/45, presuda nam nije dostavljena,
15. Marinović Ante pok. Duje iz Poličnika, osudjen presudom Sud. 33/45, presuda nam nije dostavljena,
16. Anić Joso Stojanov iz Kruševa osudjen presudom Sud. 117/45, presuda nam nije dostavljena,
17. Jablan Ivo pok. Šime iz Podluga osudjen presudom Sud. 124/45, presuda nam nije dostavljena,
18. Smolić Petar pok. Križana iz Sukošana osudjen presudom Sud. 173/45, presuda nam nije dostavljena,
19. Vučković Blaž pok. Marka iz Poljica osudjen presudom Sud. 118/45, presuda nam nije dostavljena,
20. Radas Joso pok. Ante iz Poljica osudjen presudom Sud. 118/45, presuda nam nije dostavljena,
21. Krstić-Marcuzzi Josip pok. Andrije iz Arbanasa osudjen presudom Sud. 161/44, presuda nam nije dostavljena,
22. Matić Mirko pok. Andrije iz Islama Latinskog osudjen presudom Sud. 123/45, presuda nam nije dostavljena,
23. Protić Filip Ivanov iz Sukošana osudjen presudom Sud. 82/45, presuda nam nije dostavljena,
24. Kolić Kajetan pok. Josipa iz Savra osudjen presudom Sud. 169/44, presuda nam nije dostavljena,
25. Guzić Tadija pok. Jadre iz Perušića osudjen presudom Sud. 171/45, presuda nam nije dostavljena,

26. Longin Petar nezakoniti iz Brbinja osudjen presudom Sud. 52/45, presuda nam nije dostavljena,
27. Šarić Petar pok. Grge iz Raštana osudjen presudom Sud. 176/45, presuda nam nije dostavljena,
28. Bačić Ante pok. Ivana iz Lisičića osudjen presudom Sud. 107/45, presuda nam nije dostavljena,
29. Kuzet Ilija pok. Janka iz Obrovca,
30. Jovančević-Zekić Nikola pok. Čire iz Krupe,
31. Gagić Luka Krstin iz Biljana Gornjih,
32. Čulina Mijat pok. Jose iz Pridrage,
33. Gržen Toma pok. Šime iz Petrčana, nisu nam poznati datumi i brojevi presuda kojima su bili osudjeni oni pod 29 do 33, njihove nam presude nisu dostavljene,
34. Gojanović Frano pok. Krste, rodjen 1900. u Šibeniku (osudjen presudom Sud. br. 146/45 od 17 svibnja 1945., presuda nam je dostavljena),
35. Petković Milan pok. Fausta, rodjen 1914. u Omišu (osudjen presudom Sud. br. 148/45 od 27 svibnja 1945., presuda nam je dostavljena),
36. Glušac Milan pok. Mihajla, rodjen 1909. u Krupi,
37. Ivaniš Nikola Jovanov, rodjen 1912. u Krupi,
38. Ivaniš Vojin Ilijin, rodjen 1920. u Krupi, (pod 36 do 38 osudjeni presudom Sud. br. 151/45 od 25 svibnja 1945., presuda nam je dostavljena),
39. Zaschoch Marija Franina, rodjena 1914. u Prizrenu (osudjen presudom Sud. br. 150/45 od 27 svibnja 1945., presuda nam je dostavljena),
40. Buterin Stanislav pok. Martina, rodjen 1920. u Paljuvu (osudjen presudom Sud. br. 155/45 od 27 svibnja 1945., presuda nam je dostavljena),
41. Jurjević Marko Markov, rodjen 1924. u Rašteviću (osudjen presudom Sud. br. 124/45 od 7 svibnja 1945., presuda nam je dostavljena),
42. Škorić Dušan Nikolin, rodjen 1920. u Medvidji,
43. Škorić Milan Milanov, rodjen 1920. u Medvidji, (pod 42 i 43 osudjeni presudom Sud. br. 132/45 od 7 svibnja 1945., presuda nam je dostavljena),
44. Klanac Mile pok. Jure rodjen 1912. u Kruševu (osudjen presudom Sud. br. 161/45 od 1 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
45. Busetto Mario pok. Eugenia, rodjen 1881. u Villa Franca Padovana (osudjen presudom Sud. br. 154/45 od 1 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
46. Kevrić Božo Ivanov, rodjen 1921 u Visočanima (osudjen presudom Sud. br. 149/45 od 1 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
47. Klarica Mile pok. Frane, rodjen 1924. Rašteviću (osudjen presudom Sud. br. 189/45 od 7 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
48. Manajstrović Alfred pok. Jerolima, rodjen 1903. u Zadru (osudjen presudom Sud. br. 192/45 od 7 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
49. Birkić Marko Jandrijin, rodjen 1924. u Medvidji (osudjen presudom Sud. br. 193/45 od 7 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
50. Bukvić Blaž Matin, rodjen 1909. u Visočanima (osudjen presudom Sud. br. 194/45 od 7 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
51. Sučić Marko pok. Petra, rodjen 1914. u Islamu Latinskom (osudjen presudom Sud. br. 197/45 od 7 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),

52. Vukić Marija žena Petrova stara 58 godina,
53. Vukić Frane Petrov, rodjen 1923. u Tribnju, (pod 52 i 53 osudjeni presudom Sud. br. 190/45 od 5 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
54. Šegarić Stanko Ciprijanov, rodjen 1925. u Skardu (osudjen presudom Sud. 0.66/45/9 od 7 travnja 1945., presuda nam je dostavljena),
55. Nanić Todor pok. Todora, rodjen 1885. u Žegaru (osudjen presudom Sud. br. 242/45 od 30 svibnja 1945., presuda nam je dostavljena),
56. Perinović Šime pok. Mate, rodjen 1900. u Stanovima,
57. Arbani Bruno pok. Ante, rodjen 1913. u Zadru, (pod 56 i 57 osudjeni presudom br. Sud. 0.243, 244/45 od 19 svibnja 1945., presuda nam je dostavljena),
58. Krslović Vid pok. Marka, rodjen 1894. u Pravlaci (osudjen presudom br. Sud. 0.247/45 od 31 svibnja 1945., presuda nam je dostavljena),
59. Alić Jozo Antin, rodjen 1919. u Poličniku (osudjen presudom Sud. br. 142/45 od 17 svibnja 1945., presuda nam je dostavljena),
60. Alavanja Veljko pok. Dušana, rodjen 1913. u Karinu (osudjen presudom Sud. br. 207/45 od 9 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
61. Pedišić don. Ive pok. Marka, rodjen 1904. u Pašmanu (osudjen presudom Sud. br. 196/45 od 12 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
62. Bukvić Mile Grgin, rodjen 1913. u Visičanima (osudjen presudom Sud. br. 229/45 od 18 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
63. Lukin don. Roman pok. Lovre, rodjen 1908. u Ižu Malome (osudjen presudom Sud. br. 233/45 od 18 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
64. Milovac Andrija pok. Petra, rodjen 1901. u Starigradu pod Velebitom (osudjen presudom Sud. br. 232/45 od 18 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
65. La Bianka Domeniko pok. Franceska, rodjen 1895. u Molfetti (osudjen presudom Sud. br. 235/45 od 18 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
66. Modrić Ivka Josipova, rodjena 1921. u Obrovcu (osudjena presudom Sud. br. 230/45 od 18 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
67. Sušić Stanko Jozin, rodjen 1921. u Islamu Latinskom (osudjen presudom Sud. br. 227/45 od 18 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
68. Crljenko Marija Šimunova, rodjena 1917 u Obrovcu (osudjena presudom Sud. br. 231/45 od 18 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
69. Jović Ivan pok. Nikole, rodjen 1906. u Starigradu (osudjen presudom Sud. br. 228/45 od 18 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
70. Jukić Petar Jurin, rodjen 1906. u Zelovu (osudjen presudom Sud. br. 234/45 od 18 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
71. Materazzi Orfeo pok. Ivana, rodjen 1919. u Splitu (osudjen presudom Sud. br. 236/45 od 18 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
72. Sinejević Nikola Aleksandrov, rodjen 1900. u Pavlovki (Rusija) (osudjen presudom br. Sud. 0.238/45/4 od 28 travnja 1945., presuda nam je dostavljena),
73. Cergnar Petar pok. Josipa, rodjen 1911. u Zadru (osudjen presudom Sud. br. 117/45/22 od 29 travnja 1945., presuda nam je dostavljena),

74. Kulas Marko pok. Jure, rodjen 1922. u Polači (osudjen presudom Sud. br. 134/45/18 od 17 svibnja 1945., presuda nam je dostavljena),
75. Jurjević Marko pok. Mate, (osudjen presudom Sud. br. 260/45 od 26 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
76. Prtenjača Tadija pok. Pavla, rodjen 1925. u Polači (osudjen presudom Sud. br. 261/45 od 26 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
77. Dunić Jure Jozin, rodjen 1913. u Lukoranu (osudjen presudom Sud. br. 269/45 od 26 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
78. Vrcelj Jovan pok. Sime, rodjen 1920. u Bukoviću (osudjen presudom Sud. br. 264/45 od 26 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
79. Marinović Nikola pok. Jakova, rodjen 1890. u Poličniku (osudjen presudom Sud. br. 259/45 od 26 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
80. Gulić Jovan pok. Nikole, rodjen 1920. u Zapužanima, (osudjen presudom Sud. br. 163/45 od 26 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
81. Matak Ivan pok. Ivana, rodjen 1921. u Tribnju (osudjen presudom Sud. br. 265/45 od 27 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
82. Vukić Stipe Markov, rodjen 1920 u Tribnju (osudjen presudom Sud. br. 266/45 od 26 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
83. Martinov Ive pok. Mate, rodjen 1910. u Lukoranu (osudjen presudom Sud. br. 270/45 od 26 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
84. Pavičić Andrija Božin, rodjen u Škabrnji 1899. (osudjen presudom Sud. br. 262/45 od 26 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
85. Buškulić Jandre Markov, rodjen 1924. u Viru (osudjen presudom Sud. br. 152/45 od 1 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
86. Brnabić Ivan zvan Franić Ivanov, rodjen 1919. u Staroj Baškoj,
87. Maričić Ivan Franin, rodjen 1920 u Staroj Baškoj, (pod 86 i 87 osudjeni presudom Sud. br. 83/45/12 od 12 travnja 1945., presuda nam je dostavljena),
88. Katalinić Ante pok. Jakova, rodjen 1895. u Zadru,
89. Katalinić Frane pok. Jakova, rodjen 1891. u Zadru, (pod 88 i 89 osudjen presudom br. Sud. 300/45 od 7 srpnja 1945., presuda nam je dostavljena),
90. Gambiroza Danko Markov, rodjen 1917. u Debeljaku (osudjen presudom br. Sud. 301//45 od 7 srpnja 1945., presuda nam je dostavljena),
91. Govorcin Mikela udova pok. Tome, rodjena 1904. u Malom Ižu,
92. Petrica Marija udova pok. Tome, rodjena 1885. u Malom Ižu, (pod 91 i 92 osudjene presudom br. Sud. 302/45 od 7 srpnja 1945., presuda nam je dostavljena),
93. Pešut Joso pok. Jose, rodjen 1920. u Lisičiću (osudjen presudom br. Sud. 303/45 od 7 srpnja 1945., presuda nam je dostavljena),
94. Šopić Petar pok. Ivana, rodjen 1897. u rašteviću (osudjen presudom br. Sud. 305/45 od 7 srpnja 1945., presuda nam je dostavljena),
95. Relja Nikola pok. Mijata, rodjen 1892. u Visočanima (presudom osudjen br. Sud. 306/45 od 7 srpnja 1945., presuda nam je dostavljena),
96. Dvoržak Ante pok. Duje, rodjen 1881. u Dubrovniku (osudjen presudom br. Sud. 307/45 od 7 srpnja 1945., presuda nam je dostavljena),

III. vojni sud za Oblast Dalmacije:

1. Matić Lazar pok. Nikole, rodjen 1900 u Smokoviću (osudjen presudom br. Sud. 0.67/45/4 od 27 lipnja 1945., presuda nam je dostavljena),
2. Marelić dr. Ante pok. Ivana, rodjen 1906. u Visu (osudjen presudom br. Sud. 0.245/45 od 19 svibnja 1945., presuda nam je dostavljena),
3. Miljuš Petar Simin, rodjen 1907. u Obrovcu (osudjen presudom br. Sud. 0.246/45 od 18 svibnja 1945., presuda nam je dostavljena),
4. Matacin don. Ante pok. Pave, rodjen 1901. u Preku (osudjen presudom br. Sud. 0.240/45 od 28 travnja 1945., presuda nam je dostavljena),
5. Katić Uroš pok. Bože, rodjen 1894. u Benkovcu (osudjen presudom Sud. br. 133/45 od 31 svibnja 1945., presuda nam je dostavljena),
6. Skoljarev Mile Gašpar pok. Joze, rodjen 1904. u Kalima (osudjen presudom Sud. br. 423/45 od 7.VIII.45., presuda nam je dostavljena),
7. Djukić Krste pok. Ante, rodjen 1890. u Biljanima Gornjim (osudjen presudom Sud. br. 423/45 od 7 kolovoza 1945., presuda nam je dostavljena),
8. Vranić Gajo pok. Sime, rodjen u Visočanima (osudjen presudom br. Sud. 419/45 od 8 kolovoza 1945., presuda nam je dostavljena),
9. Klapan Nikola pok. Joze, rodjen 1923. u Pridrazi (osudjen presudom br. Sud. 430/45 od 8 kolovoza 1945., presuda nam je dostavljena),
10. Rogić Nikola pok. Frane, rodjen 1899. u Popovićima (osudjen presudom Sud. br. 434/45 od 8 kolovoza 1945., presuda nam je dostavljena),
11. Rogić Jure Petrov, rodjen 1897. u Popovićima (osudjen presudom Sud. br. 433/45 od 8 kolovoza 1945., presuda nam je dostavljena),
12. Vidajić Stanko pok. Joze, rodjen 1915. u Murvici (osudjen presudom Sud. br. 427/45 od 10 kolovoza 1945., presuda nam je dostavljena),
13. Bobanović Marko pok. Krste, rodjen 1897. u Polači (osudjen presudom Sud. br. 424/45 od 10 kolovoza 1945., presuda nam je dostavljena),
14. Džodan Nikola Josin, rodjen 1910. u Rodaljicama (osudjen presudom Sud. br. 425/45 od 10 kolovoza 1945., presuda nam je dostavljena),
15. Pedišić Nikola Šimunov, rodjen 1908. u Banju (osudjen presudom Sud. br. 431/45 od 10 kolovoza 1945., presuda nam je dostavljena),
16. Vukić Jovan pok. Jure, rodjen 1913. u Arbanasima (osudjen presudom Sud. br. 490/45 od 20 kolovoza 1945., presuda nam je dostavljena),
17. Kamber Mate pok. Blaža, rodjen 1898. u Rodaljicama,
18. Kamber Marko pok. Mijata, rodjen u Rodaljicama 1895., (pod 17 i 18 osudjen presudom Sud. br. 491/45 od 21 kolovoza 1945., presuda nam je dostavljena),
19. Arelić Marijan pok. Luke, rodjen 1895. u Malom Ižu, (osudjen presudom Sud. br. 492/45 od 20 kolovoza 1945., presuda nam je dostavljena),
20. Vuksan Petar Stipanov, rodjen 1903. u Sopotu (osudjen presudom Sud. br. 493/45 od 20 kolovoza 1945., presuda nam je dostavljena),
21. Balen Ivan Nikolin, rodjen 1901. u Lisičiću (zbog amnestije oslobodjen od optužbe presudom Sud. br. 494/45 od 20 kolovoza 1945., presuda nam je dostavljena),
22. Zurak Šime Andrijin, rodjen 1924. u Lisičiću (osudjen presudom Sud. br. 495/45 od 20 kolovoza 1945., presuda nam je dostavljena),

23. Čačić Pajo pok. Jadre, rodjen 1895. u Tinju (osudjen presudom Sud. br. 500/45 od 20 kolovoza 1945., presuda nam je dostavljena),
24. Erlic Luka pok. Jerka, rodjen 1900. u Tinju (osudjen presudom Sud. br. 498/45 od 24 kolovoza 1945., presuda nam je dostavljena),
25. Vidov Kuzman Antin, rodjen 1913. u Kalima (osudjen presudom br. Sud. 430/45 od 8 kolovoza 1945., presuda nam je dostavljena),
26. Jurkin Dane pok. Josipa, rodjen 1916. u Ninu (osudjen presudom Sud. br. 573/45 od 13 listopada 1945., presuda nam je dostavljena),
27. Pupovac Petar Todorov, rodjen 1913. u Gornjim Biljanima,
28. Radmanović Jovo pok. Marka, rodjen 1900. u Biljanima Gornjim,
29. Radmanović Mile pok. Djure, rodjen 1909. u Biljanima Gornjim, (pod 27 do 29 osudjeni presudom Sud. br. 435/45 od 8 kolovoza 1945., presuda nam je dostavljena),
30. Knežević Olga zena Petrova, rodjena 1903. u Obrovcu,
31. Knežević Petar Ilijin, rodjen 1897. u Očestovu,
32. Desnica Danilo pok. Petra, rodjen 1884. u Obrovcu,
33. Milić Petar pok. Riste, rodjen 1891. u Žegaru, (pod 30 do 33 osudjeni presudom Sud. br. 299/45 od 7 srpnja 1945., presuda nam je dostavljena),

Kako je već gore navedeno fale nam još samo presude za osobe navedene pod rimski II. broj 14 do uključivo 33, pa Vas molimo da nam odnosne presude izvolite naknadno dostaviti.

Nama se čini da nam Vojni sudovi nijesu dostavili sve presude za lica iz našeg područja, pa u koliko ustanovite da, osim naprijed navedenih, imade još osoba koji su kao ratni zločinci bili osudjeni od vojnih sudova, molimo Vas da nam dostavite prijepise presuda koje se na njih odnose, jer nam to treba radi našeg uredovanja.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Sekretar
Okružne Komisije
(Dr. Nazor)
Nazor [v.r.]

Otpr: 8.VI.46
Hrvojić[965]

Kopija, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

[965] Nadopisano rukom.

324.

18. lipnja 1946.
Split

Divizijski vojni sud u Splitu dostavlja Okružnoj komisiji za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača u Zadru popis, sud. broj i nadnevak "prvostepene i drugostepene presude ratnih zločinaca" za 19 osoba

---

DIVIZIJSKI VOJNI SUD U SPLITU
S.A. Br. 1035/46 od 18 juna 1946 god.

OKRUŽNOJ KOMISIJI ZA UTVRDJIVANJE ZLOČINA
OKUPATORA I NJIHOVIH POMAGAČA

Z a d a r

U vezi vašeg dopisa Z. 137/46 od 8.VI.1946. dostavlja se popis prvostepene i drugostepene presude ratnih zločinaca i to kako slijedi:

1. Jablan Ivan pok. Šime Sud br. 124/45 i presudu višeg V.S. II Sud br. 599/45 od 11 aprila 1945 god.
2. Kuzat Ilija pok. Luke presudu Sud br. 111/45 i presudu Višeg Vojnog suda II Sud br. 595/45 od 28 aprila 1945 god.
3. Jovančević Zekić Nikola pok. Ćire presudu Sud br. 94/45 i presudu Višeg V.S. II Sud br. 593/45 od 26 aprila 1945 god.
4. Grzan Toma pok. Šime presudu Sud br. 43/45 i presudu Višeg V.S. II Sud br. 589/45 od 29 aprila 1945 god.
5. Čulina Mijat pok. Joze presudu Sud br. 170/45 i presudu Višeg V.S. II Sud br. 605/45 od 26 aprila 1945 god.
6. Gugić Luka Krstin presudu Sud br. 8/45 i presudu Višeg V.S. II Sud br. 586/45 od 26 aprila 1945 god.
7. Bačić Ante pok. Ivana presudu Sud br. 107/45 i presudu Višeg V.S. II Sud br. 594/45 od 1 aprila 1945 god.
8. Šarić Petar pk. Grge presudu Sud br. 176/45 i potvrdu V.V.S. II Sud br. 602/45 od 1 aprila 1945 god.
9. Longin Petar nez. Matije presudu Sud br. 52/45 i presudu V.V.S. II Sud br. 590/45 od 1 aprila 1945 god.
10. Guzić Tadija pok. Jadra presudu Sud br. 107/45 i presudu V.V.S. II Sud br. 601/45 od 1 aprila 1945 god.
11. Anić Jozo Stojanov presudu Sud br. 117/45 i presudu V.V.S. II Sud br. 596/45 od 1 aprila 1945 god.
12. Di Giorgi Šime Simeona presudu Sud br. 139/45/8 i presudu Višeg V.S. II Sud br. 600/45 od 1 aprila 1945 god.
13. Smolić Petar pok. Križana presudu Sud br. 173/45 i presudu Višeg V.S. II Sud br. 606/45 od 1 aprila 1945 god.

14. Vučković Blaž Markov i Radoš Jozo pok. Ante presudu Sud br. 118/45 i presudu Višeg V.S. II Sud br. 597/45 od 1 aprila 1945 god.
15. Matić Mirko pok. Andrije presudu Sud br. 123/45 i presudu Višeg V.S. II Sud br. 598/45 od 1 aprila 1945 god.
16. Protić Filip Ivanov presudu Sud br. 28/45 i presudu Višeg V.S. II Sud br. 592/45 od 1 aprila 1945 god.
17. Krstić Marcuzzi Josip pok. Andrije presudu Sud br. 161/45 i presudu II Sud br. 603/45 od 1 aprila 1945 god.
18. Marinović Ante pok. Duje presudu Sud br. 33/45 i presudu V.V.S. II Sud br. 587/45 od 1 aprila 1945 god.
19. Kolić Kajetan pok. Josipa presudu Sud br. 169/45 i presudu V.V.S. II Sud br. 604/45 od 1 aprila 1945 god.

Smrt fašizmu - Sloboda narodu!

Zamj. pretsjednika suda
poručnik:
M.P.[966] Mile Jaćimović [v.r.]
/Jaćimović Mile/

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Zadru, f.136, Okružna komisija za utvrđivanje zločina okupatora i njihovih pomagača 1944.-46., 11.1.

[966] Okrugli pečat: Divizijski Vojni sud u Splitu (u sredini grb FNR Jugoslavije).

325.

13. travnja 1948.
Benkovac

Opunomoćstvo UDB-e za kotar Benkovac dostavlja Odjeljenju UDB-e za Dalmaciju - IV. odsjek u Splitu popis likvidiranih osoba na području kotara Benkovac nakon što su Benkovac zauzele postrojbe NOV i PO Jugoslavije

---

[...][967]
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA FNRJ
Opunomoćstvo uprave državne bezbjednosti
za kotar Benkovac
Br. 345/IV.
13. IV. 1948. god.
BENKOVAC[968]

Predmet: Spisak likvidiranih lica
sa kratkim postupkom i presudom,
dostavlja se.

ODJELJENJU UDB-e ZA OBLAST DALMACIJU

S P L I T

U vezi Vaše okružnice 345/IV- od 1946. godine i depeše od 9. IV. o.g. u prilogu Vam dostavljamo spisak likvidiranih lica sa kratkim postupkom od strane UDB-e i spisak likvidiranih lica sa presudom, a koja su takodjer od strane UDB-e i predana vojnim i civilnim sudovima na sudjenje, koji su nad istima donijeli smrtnu presudu.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Opunomoćenik-
poručnik:
M.P.[969]
Petrović Jandre
[v.r.]
/Petrović Jandre/

Prilozi: 2 spiska.

---

[967] Grb FNR Jugoslavije.
[968] Pečat.
[969] Okrugli pečat: Ministarstvo unutrašnjih poslova FNRJ Opunomoćstvo uprave drž. bezbjednosti za kotar Benkovac (u sredini grb FNR Jugoslavije).

S P I S A K

likvidiranih lica sa presudom od oslobodjenja

1. ČULINA MATE Markov, rodjen 1906. godine u Pridragi, Hrvat, zemljoradnik, osudjen na strijeljanje od okr. suda u Zadru br. 149/45 od 4. II. 1946. god. zbog krivičnog djela iz člana 14 tač. 3 i 4. [Zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države]

2. ČULINA ANTE Markov iz Pridrage, Hrvat, zemljoradnik, osudjen na strijeljanje od okr. suda u Zadru, sud. br. Kr. 130/45 od 4. II. 1946. god., zbog učešća u ustašama.

3. ČULINA MIJAT pok. Jose, rodjen 1891. god. u Pridragi, Hrvat, zemljoradnik, osudjen od prekog vojnog suda na Dugom otoku VIII. korpusa br. 170/45. od 20. III. 1945. god. zbog organiziranja ustaša.

4.[970] ČOTRA DJURO Trivunov i majke Andjelije Crnobrnja, rodjen 5. X. 1920. u Bjelini, Srbin, trg. pomoćnik i šofer, osudjen na strijeljanje od okr. suda u Šibeniku sud. br. 13/46. od 2. IX. 1946. god. kao špiljar i ustaša.

5.[971] ĆOSO GLIGORIJA pok. Marka, rodjen 14. X. 1910. godine u Zapužanima, Srbin, zemljoradnik, osudjen od vojnog suda XIX divizije sud br. 2/47. 8. I. 1947. god. kao špiljar.

6. DRAČA PETAR pok. Gliše, rodjen 1912. godine u Biljanima Donjim, Srbin, zemljoradnik, osudjen na strijeljanje od div. vojnog suda u Splitu, sud br. 2/47 od 8. I. 1947. godine, na osnovu člana 8. o vrsti kaznama.

7. DRAGIČEVIĆ JEREMIJA Simin i majke Marije Dragičević, rodjen 1890. godine u Golubiću, Srbin, zemljoradnik, osudjen na strijeljanje od div. vojnog suda u Zagrebu br. 1487/46 od 9. IX. 1946. god. na osnovu čl. 3. i 14 zakona o kriv. djelima protiv naroda i države.

8. GLADOVIĆ DUŠAN pok. Andrije, rodjen 2. III. 1919. godine, Srbin, zemljoradnik, iz Vrane, osudjen na strijeljanje od div. suda XIX. divizije br. 29/47. od 12. II. 1947. godine, kao špiljar.

9. KLANAC IVAN Božin i majke Maše Mitrović, rodjen 1916. godine u Kruševu, Hrvat, zemljoradnik, osudjen na strijeljanje od vojnog suda Oblasti Dalmacije, sud. br. 7585/45. g., na osnovu čl. 14. i 15. UVS.

10. MARUNA ANTE Šimin i majke Lucije Nekić, rodjen 1893. godine u Jasenicama, Hrvat, zemljoradnik, osudjen od div. vojnog suda u Splitu, sud. br. 29/47 od 12. II. 1947. god. na osnovu čl. 3 tač. 7 [Zakona] o kriv. djelima protiv naroda i države, kao jatak špiljara.

11.[972] MILANKO NIKICA Nikolin i majke Janje Pupovac, rodjen 4. II. 1913. god. u Medvidji, Srbin, zemljoradnik, osudjen na strijeljanje od okr. suda Šibenik, sud. br. K 597/47 od 2. XII. 1947. god. na osnovu čl. 3 tač. 2, 7 i 14 zakona o kriv. djelima protiv naroda i države.

---

[970] Prekriženo i dopisano: Registriran u kategoriju IIIa br. 400.
[971] Prekriženo i dopisano: Registriran u kategoriju II-a-IV, br. 1.
[972] Prekriženo i dopisano: Registriran u kategoriju III br. 3098.

12. NOKOVIĆ MILE Srdjanov, rodjen 15. VIII. 1925. godine u Biljanima Donjim Srbin, zemljoradnik, osudjen na strijeljanje od vojnog suda obl. Dalmacije br. 84/45. od 10. IV. 1945. god. na osnovu čl. 14 UVS.

13. OPAČIĆ JAKOV Lukin i majke Stevanije Pupovac, rodjen 1919. god. u Biljanima D., osudjen na strijeljanje od vojnog suda sjev. Dalm. područja, sud. br. 73/45. od 10. II. 1945. god. na osnovu čl. 13 i 14 UVS.

14. PAVIĆ MILAN pok. Šime i majke Ivanice Mijić, rodjen 5. IX. 1922. god. u Lišanima /ostrovačke/ Hrvat, zemljoradnik, osudjen na strijeljanje od okr. suda Šibenik, sud br. 13/46. od 18. X. 1946. god. na osnovu čl. 3 tač. 3 zakona o kriv. djelima protiv naroda i države.

15.[973] RADMANOVIĆ LJUBO Obradov, rodjen 4. II. 1905. god. u Grčkom Islamu, Srbin, zemljoradnik, osudjen na streljanje od Voj. suda VIII. korpusa br. 2/47. od 8. I. 1947 godine, član 8 zakona o vrstama kazne, zbog jatakovanja sa špiljarima.

16. SKORIĆ DUŠAN Nikolin i majke Božice Badža, rodj. 1920. god. u Medvidji, Srbin, zemljoradnik. Osudjen od Voj. suda Obl. Dalmacije br. 132/45. od 7. V. 1945 godine, zbog učešća u Četnicima čl. 14. U.V.S.

17. SKORIĆ JOVAN pok. Laze, rodj. 25. XII-1926. god. u Biljanima D., Srbin, zemljoradnik. Osudjen na strijeljanje od Voj. suda Obl. Dalmacije br. 84/45. od 10. IV. 1945 godine, na osnovu čl. 14. U.V.S.

18. ŠUŠAK JOVAN Nikolin i majke Ardalić Milke, rodj. 1920 god. u Smilčiću, Srbin, zemljoradnik. Osudjen na strijeljanje od Voj. suda Obl. Dalmacije Sjev. Dalma. područja br. 73/45-30 od 10/. V.1945 godine, na osnovu čl. 13 i 14 U.V.S.

19. ŠVONJA ŠPIRO pok. Pavla, rodj. 1910 god. u Krupi, Srbin, zemljoradnik, osudjen na streljanje od Vojnog suda pri komandi Sjev. Dal. [područja] br. 82/45 od 12. IV. 1945 godine, na osnovu čl. 14 U.V.S. kao Četnik.

20. ŠVONJA DUŠAN pok. Todora, rodjen u Krupi, Srbin. Osudjen na streljanje od Okružnog suda Šibenik, kao četnik, 1945. godine.

21. ŠVONJA NIKOLA Jovanov, rodjen 1922 godine u Krupi, Srbin, zemljoradnik, osudjen na streljanje od Voj. suda pri komandi Sjev. Dalm. [područja] br. 82/45. od 12. IV. 1945 god. kao četnik.

22. ŠVONJA LAZO Jakovljev, rodj. 1908 god. u Krupi, Srbin, zemljoradnik. Osudjen na streljanje, od Voj. suda Obl. Dalmacije br. 82/45. od 12. IV. 1945 godine, kao četnik.

23.[974] ŠARLIJA JOSO pok. Šime, rodj. 1909 god. u Jesenicama, nastanjen u Smilčiću, Hrvat, zemljoradnik. Osudjen na streljanje od Voj. suda XIX. divizije br. 49/47. od 12. II. 1947. god. kao špiljar.

24. VESELINOVIĆ DUŠAN Davidov i majke Joke Veselinović, rodj. 1920 god. u Golubiću, Srbin, zemljoradnik. Osudjen na streljanje od Div. Voj. suda u Zagrebu br. 1487/46. od 9. IX. 1946 god. na osnovu čl. 3 i 14 zakona o krivičnim djelima protiv naroda i države.

---

[973] Prekriženo i dopisano: Registriran u kategoriju IIa III - br. 214
[974] Prekriženo i dopisano: Registriran u kategoriju IV - br. 170.

25. VESELINOVIĆ DAVID Simin i majke pok. Joke Veselinović, rodj. 1894 god. u Golubiću, Srbin, zemljoradnik. Osudjen na streljanje od Voj. suda Div. u Zagrebu br. 1487/46. od 9. IX. 1946 god. na osnovu člana 3 i 14 zakona o kriv. djelima protiv naroda i države.

26. VESELINOVIĆ LJUBICA Jovanova i majke Anice Dragičević, rodjena 1924. godine u Golubiću, Srpkinja, domaćica, osudjena kao i pod red. br. 25.

27. VRKIĆ ŠIME pok. Luke, rodjen 2. VII. 1927. godine u Korlatu, Hrvat, zemljoradnik, osudjen na strijeljanje od vojnog suda XIX. divizije, sud. br. 29/47 od 12. II. 1947. god. zbog jatakovanja sa banditima.

28. VRSALJKO NIKO pok. Nike i majke Grgice Brkaja, rodjen 1897. god. u Nadinu, Hrvat, zemljoradnik, osudjen na strijeljanje od vojnog suda Obl. Dalmacije br. 298/45. od 7. VII. 1945. god. kao organizator ustaša i ust. koljač.

29. VRSALJKO NIKO pok. Jose i majke Ike Zelić, rodjen 1917. god. u Nadinu, Hrvat, zemljoradnik, osudjen kao i pod red. br. 28.

30. VINKETA IVAN Antin, rodjen 20. X. 1914. godine u Nadinu, Hrvat, zemljoradnik, osudjen na strijeljanje od okr. suda u Zadru, sud. br. stup 31/46. od 22. VIII. 1946. god. kao ustaša.

31. ZAGORAC KUZMAN pok. Jose i majke Stane Zelić, rodjen 11. II. 1923. godine u Polači, Hrvat, zemljoradnik, osudjen na strijeljanje od okr. suda u Zadru, sud br. 124/45, od 24. I. 1946. god. na osnovu čl. 3 tač. 4 zakona o kriv. djelima protiv naroda i države.

Ovaj spisak sadrži 31 lice.

M.P.[975] Ovjerava: Opunomoćenik-poručnik

Petrović Jandre [v.r.]

S P I S A K

likvidiranih lica kratkim postupkom bez presude
od oslobodjenja /X. 1944/ do aprila 1948. g.

1.[976] ANIĆ IVAN Antin, rodjen u Kruševu, likvidiran od organa UDB-e Benkovac, u mjesecu julu 1947. godine, kao špiljar.

2.[977] ALAVANJA KRSTE Trivunov, rodjen u Karinu, likvidiran od organa UDB-e Benkovac, 1947. godine, kao špiljar.

3. BATUR VICE Vicin, rodjen 1920. godine u Pridragi, likvidiran od UDB-e Benkovac, godine 1945., kao špiljar.

[975] Okrugli pečat: Ministarstvo unutrašnjih poslova FNRJ Opunomoćstvo uprave drž. bezbjednosti za kotar Benkovac (u sredini grb FNR Jugoslavije).
[976] Prekriženo i dopisano: Registriran u kategoriju IVa br. 300.
[977] Prekriženo i dopisano: Registriran u kategoriju III. br. 378.

4. BIJANKO OBRAD, rodjen u Krupi, likvidiran od UDB-e Benkovac 1945. godine, kao četnički komandant i špiljar.

5. BARIČEVIĆ PETAR pok. Stipana, iz Jasenica, star oko 36 godina, likvidiran od UDB-e za Dalmaciju 1947. godine.

6. BANOVIĆ ŠIME pok. Marka iz Raštevića, likvidiran od UDB-e Benkovac, kao jatak – 1945. godine.

7. BRKIĆ JURE Grgin iz Jasenica, likvidiran od organa UDB-e 1946. god. kao špiljar.

8. JURJEVIĆ ZORKA ud. Petra, stara 27 godina iz Kruševa, likvidirana u jesen 1946. godine od UDB-e Benkovac, radi jatakovanja sa bandom.

9. ČULINA MATE pok. Jure, rodjen 1920. god. u Pridragi, likvidiran 1945. godine od UDB-e Benkovac, kao špiljar.

10. ČULINA MARKO Ivin, rodjen 1913. godine u Pridragi, likvidiran od UDB-e Benkovac 1945. godine, kao špiljar.

11. GULIĆ DUŠAN pok. Nedjeljka iz Zapužana, likvidiran 1947. godine od UDB-e Benkovac, kao špiljar.

12. JURJEVIĆ ŠIME Ivanov iz Kruševa, likvidiran 1946. godine UDB-e Benkovac, kao špiljar.

13.[978] JOVANČEVIĆ BOŽO Stevanov iz Krupe, likvidiran od UDB-e Benkovac, 1947. godine, kao špiljar.

14. JOVANČEVIĆ-ZEKIĆ SAVA Savin iz Krupe, likvidiran 1946. god. od UDB-e Benkovac, kao špiljar.

15. JOKIĆ PETAR iz Popovića, likvidiran 1947. godine od UDB-e Benkovac, kao pljačkaš.[979]

16.[980] JURJEVIĆ FRANE pok. Šime, rodjen 14. I. 1913. godine u Kruševu, likvidiran od UDB-e Benkovac 1947. godine, kao špiljar.

17. KOKIĆ ŠIME Franjin, rodjen 1910. godine u Pridragi, likvidiran od UDB-e Benkovac 1945. godine, kao špiljar.

18. KNEŽEVIĆ GRGO Nikolin iz Jasenica, likvidiran 1947. godine od UDB-e Benkovac, kao jatak.

19. MIJIĆ VID pok. Petra, rodjen 1908. godine u Lišanima /ostrovačke/, likvidiran 22. II. 1948. godine od organa UDB-e Benkovac, kao špiljar.

20. MARUNA SAVA iz Bjeline, likvidiran oktobra 1945. godine od OZN-e Kistanje, kao špiljar.

21. MARUNA IVAN Jurin iz Jasenica, likvidiran od UDB-e za Dalmaciju 1947. godine, kao jatak.

---

[978] Prekriženo i dopisano: Registriran u kategoriju IIa br. 296.
[979] Dopisano: vidi reg. br. 366.
[980] Prekriženo i dopisano: Registriran u kategoriju IIa br. 298.

22. NEKIĆ SLAVKO pok. Petra iz Jasenica, likvidiran od organa UDB-e Benkovac 1946. godine, kao jatak.

23. NEKIĆ MATE pok. Petra iz Jasenica, likvidiran 1946. godine od organa UDB-e Benkovac, kao jatak.

24. NEKIĆ JUKA Josin iz Jasenica, likvidiran od organa UDB-e Benkovac 1946. godine, kao jatak.

25. SKORIĆ MILAN Milošev, rodjen 10. VI. 1920. godine u Medvidji, likvidiran 27. januara 1948. godine, kao špiljar.

26.[981] ŠIMURINA MARKO zvani „Ćikolija“, rodjen 1917. godine u Kruševu, likvidiran 3. IV. 1948. godine od strane sprovodnika, pošto je pokušao pobjeći kao špiljar.

27. ŠVONJA LUKA pok. Dragutina iz Krupe, likvidiran od UDB-e Benkovac 1946. godine, kao špiljar.

28. ŠVONJA BORE pok. Milana iz Krupe, likvidiran 1946. godine od UDB-e Benkovac, kao špiljar.

29.[982] UŠLJEBRKA BOŽO rečeni „Štroljić“ iz Bjeline, likvidiran od UDB-e Vodice oktobra 1945. godine, kao špiljar.

30. VIŠIĆ NIKOLA pok. Save iz Grčkog Islama, likvidiran od UDB-e Benkovac 1946. godine, na sastanku sa banditima.

31. VIDIĆ MIRKO pok. Bože iz Korlata, likvidiran od UDB-e Benkovac 1947. godine, kao pljačkaš.

32. VIDIĆ TADIJA Kuzmanov iz Korlata, likvidiran od UDB-e Benkovac 1947. godine, kao pljačkaš.

33. VESELINOVIĆ PETAR pok. Pantelije iz Korlata, likvidiran od UDB-e Benkovac 1947. godine, kao pljačkaš.

34. VICKOVIĆ RADE Ivin iz Nadina, likvidiran 27. III. 1945. godine od UDB-e Benkovac, kao jatak.

35. VUKSAN MATE pok. Jose iz Šopota, likvidiran od UDB-e Benkovac 1945. godine, kao špiljar.

36. ANIĆ JOSO pok. Šime iz Kruševa, likvidiran 2. V. 1946. godine od UDB-e Benkovac, radi jatakovanja sa banditima.

37. ANIĆ IKA žena Ante iz Kruševa, kao i pod red. 36.

Ovaj spisak likvidiranih lica sa kratkim postupkom bez presude sadrži 36[983] lica, ovjerava:

M.P.[984] Ovjerava: Opunomoćenik-poručnik

[981] Prekriženo i dopisano: Registriran u kategoriju IIa br. 306.
[982] Dopisano: vidi br. 797.
[983] Završava rednim br. 37.
[984] Okrugli pečat: Ministarstvo unutrašnjih poslova FNRJ Opunomoćstvo uprave drž. bezbjednosti za kotar Benkovac (u sredini grb FNR Jugoslavije).

/Petrović Jandre/
Petrović Jandre [v.r.]

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

326.

19. travnja 1948.
Zadar

Opunomoćstvo UDB-e za grad Zadar dostavlja Odjeljenju UDB-e za Dalmaciju - IV. odsjek u Splitu popis likvidiranih osoba na području kotara Zadar nakon što su krajem listopada 1944. grad i kotar Zadar zauzele postrojbe NOV i PO Jugoslavije

---

[...][985]
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA FNRJ
Opunomoćstvo uprave državne bezbjednosti
za grad Zadar
Br. *505/48.*
19. IV. 1948. god.
Z A D A R[986]

ODJELJENJU UDB-e ZA OBLAST DALMACIJU
S p l i t

U vezi sa Vašom depešom od 9. aprila ove god. u prilogu Vam dostavljamo u dva primjerka spisak lica likvidiranih sudskom presudom ili pak kratkim postupkom od oslobodjenja našega kotara do danas.

U spisku dvojica su osudjeni od Okružnog Narodnog suda Zadar. Za isti smo tražili kod Okružnog suda presude, ali ih nismo mogli pronaći. Ostali su likvidirani od OZN-e i Komande Zadarskog vojnog područja. Presude i ostali materijal likvidiranih sa strane Zadarskog vojnog područja, vjerojatno će se nalaziti u Splitu, kao i za ona lica, koja su likvidirana sa strane OZN-e Zadar, materijal će se nalaziti kod Vas.-

---

[985] Grb FNR Jugoslavije.
[986] Pečat.

Smrt fašizmu – Sloboda narodu!

Zamj. Opunomoćenika - poručnik:

M.P.[987] Rilje Mijo [v.r.]
/Rilje Mijo/.

---

[987] Okrugli pečat: Ministarstvo unutrašnjih poslova FNRJ Opunomoćstvo uprave drž. bezbjednosti za grad Zadar (u sredini grb FNR Jugoslavije).

S P I S A K
lica likvidiranih sudskom presudom, ili pak
kratkim postupkom.

1. STRMOTA pok. Šime JURE, rodjen 1891. godine u Gorici, kotar Zadar. Po narodnosti je Hrvat-državljanin FNRJ-e.
Streljan je mjeseca februara 1947. godine, radi saradnje sa bandom (jatak). Likvidiran je od UDB-e za Dalmaciju.

2. STEVANJA Alekse GRGO, rodjen 1924. godine u Gorici, kotar Zadar. Po narodnosti je Hrvat-državljanin FNRJ-e.
Likvidiran je mjeseca februara 1947. godine, zbog suradnje sa bandom (jatak). Likvidiran je od UDB-e za Dalmaciju, kratkim postupkom.

3. LONIĆ Šimin ANTE, rodjen 1920. godine u Bibinjama, kotar Zadar. Po zanimanju zemljoradnik, oženjen i otac dvoje djece. Po narodnosti Hrvat – državljanin FNRJ-e.
Za vrijeme njemačke okupacije špijunirao je za Njemce. Kao ustaša na terenu Zemunika je pljačkao. U Zemuniku je ubio jednog partizana. Likvidiran je od Općinskog NOO-a Zemunik 5. novembra 1944. godine.

4. ŽUŽA Gašparov JOSO, rodjen 1902. godine u Pogradini, kotar Zadar. Oženjen je, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat, državljanin FNRJ-e.
Za vrijeme čitave okupacije bio je kod kuće. Simpatisao je NOP. Oslobodjenjem bio je mobilisan u NOV-u. Demobilisan je koncem 1945. godine. Postao je nezadovoljnik. Mjeseca rujna 1946. god. jedne noći otišao je tražiti neko blago u polje i više se nije povratio. Poslije 14 dana pronadjen je u jednom potoku njegov lješ. Ubijen je nožem i metkom u glavu i glava mu je bila odrezana. Tko ga je ubio i zašto je ubijen, nije ustanovljeno.[988]

5. KOLIĆ pok. Josipa KAJTAN, rodjen u Savru.
Aktivno je saradjivao sa neprijateljem. Sa Talijanima je održavao zborove i tražio od naroda da kažu gdje su partizani. Kroz čitavo vrijeme do kapitulacije Italije živio je sa Talijanima u Zadru. Po kapitulaciji Italije stavio se u službu Njemaca. 6. decembra 1944. godine odlukom Vojnog suda Komande Zadarskog vojnog područja osudjen je na smrt streljanjem.

6. GRBIĆ Nike KRSTO, rodjen 1918. godine u Ninu, kotar Zadar. Po narodnosti je Hrvat – državljanin FNRJ-e, po zanimanju drvodjelac.
Dolaskom okupatora odmah se priključuje njima. Bio je ustaški agent. Aktivno je radio protiv NOP-a. Radi suradnje sa okupatorom decembra 1944. god. likvidiran je od Komande Zadarskog područja.

7. VUČKOVIĆ Marka BLAŽ, rodjen 1919. godine u Poljicima, kotar Zadar, po zanimanju zemljoradnik, Hrvat, državljanin FNRJ-e, oženjen je i ima troje djece.
Po kapitulaciji Italije dobrovoljno stupa u NOV, gdje ostaje mjesec dana. Zatim je dezertirao i pridružio se ustašama. U ustašama je bio do konca 1944. godine, kada je zarobljen od partizana. Dok je bio ustaša učestvovao je u mnogim borbama protiv NOV-e. Proganjao je i zlostavljao simpatizere NOP-a. Lično je ubio Kojić Petra, pretsjednika

[988] Prekrižen

seoskog NO-a Poljica. Januara 1945. godine streljan je odlukom Vojnog suda Zadarskog područja.

8. RADOŠ pok. Ante JOSO, rodjen 1892. u Poljicima, kotar Zadar, Hrvat, državljanin FNRJ-e, po zanimanju zemljoradnik, oženjen je, ima jedno dijete. Do 1943. godine nalazio se je u Francuskoj na radu. Čim je došao iz Francuske dobrovoljno je stupio u ustaše. U ustašama je vršio dužnost komandanta ustaške milicije u Zemuniku i Poličniku. U više navrata sa svojim vojnicima obilazio je okolna sela. Hapsio je aktiviste NOP-a i zlostavljao ih je. Streljan je januara 1945. godine odlukom Vojnog suda Komande zadarskog područja.

9. MILAK pok. Bože IVAN, rodjen u Poljicima 1912. godine, Hrvat, državljanin FNRJ-a, po zanimanju zemljoradnik, oženjen.
Do kapitulacije Italije bio je na strani neprijatelja. Družio se je sa ustaškim funkcionerima. Kada je oslobodjeno njegovo selo, pobjegao je na talijanski teritorij. Po kapitulaciji Italije stupio je dobrovoljno u NOV, gdje se nalazio oko 15. dana. Tada je sa oružjem dezertirao i prišao k ustašama. U ustašama je otkrio sav rad NOP-a i otkrio je sve učesnike u njegovom mjestu. Radi toga su mnogi učesnici NOP-a billi pohapšeni. Kao ustaša pljačkao je, održavao zborove i klevetao NOP. Decembra 1944. godine odlukom Vojnog suda Komande zadarskog područja streljan je.

10. PAVIĆ Bene STIPE, rodjen 1903. godine u Kožinama, kotar Zadar, po zanimanju je zemljoradnik. Hrvat, državljanin FNRJ-a, oženjen je i ima četvero djece.
Odmah okupacijom aktivno je radio za NOP, kojega je pomagao. U 1944. godini bio je uhapšen od Njemaca i odveden u logor u Zadar. Dok se je nalazio u logoru češće je dolazio kući. Mogao se kretati kuda ga je bila volja. On je lično sa njemačkim vojnicima dolazio u Kožino, i skupa sa njima hapsio odbornika i aktiviste NOP-a. Streljan je decembra 1944. godine odlukom Vojnog suda Zadarskog vojnog područja.

11. ČURKOVIĆ PETAR, rodjen 1908. godine, oženjen, ima četvero djece, po zanimanju zemljoradnik. Po narodnosti je Hrvat, državljanin FNRJ-e.
Stalno je bio sa ustašama u Zadru i Zemuniku, sa kojima je učestvovao i borbama i pljačkanju protiv NOV-a. Januara 1945. godine je uhvaćen i odlukom Komande mjesta Biograd na/m streljan je.

12. ČURKOVIĆ ŠIME, rodjen 1916. godine, oženjen i ima dvoje djece, Hrvat, po zanimanju zemljoradnik.
Sa ustašama bio je u Zadru i Zemuniku, te učestvovao u mnogim borbama protiv partizana. Oslobodjenjem Zemunika uhvaćen je i likvidiran, decembra 1944. godine, odlukom Vojnog suda Komande vojnog područja Zadar.

13. SMOLIĆ pok. Križana PETAR, rodjen u selu Sukošanima, kotar Zadar, oženjen, otac jednog djeteta, Hrvat, državljanin FNRJ-a, po zanimanju zemljoradnik.
Odmah dolaskom ustaša priključio se njima. Vršio je dužnost glavara u svom selu. Sudjelovao je u hapšenju rodoljuba, od kojih je većina streljana. Oslobodjenjem Zadra uhvaćen je u Zadru i odlukom Vojnog suda Komande Zadarskog vojnog područja streljan je 1945. godine

14. PROTIĆ Ivanov FILIP, rodjen 1921. godine u Sukošanima, kotar Zadar, po zanimanju šofer, Hrvat, državljanin FNRJ-a, nije oženjen.

U 1942. godini stupio je u ustaše. Služio je u Zagrebu i okolici. Često je dolazio i kući. Bio je ustaški oficir. Polovinom 1944. god. došao je u Zemunik. Oslobodjenjem Zemunika zarobljen i mobilisan u NOV-u. U partizanima je krao materijal. Na osnovu toga i saznanjem da je bio koljač, osudjen je od Vojnog suda Komande Zadarskog područja na smrt streljanjem, januara 1945. godine.

15. BUČIĆ Ante STIPE, rodjen u Galovcu, kotar Zadar, Hrvat, državljanin FNRJ-a, po zanimanju zemljoradnik.
Dolaskom Italijana odmah se pridružio njima. Koncem 1941. godine, dobrovoljno je stupio u antikomunističku bandu, u kojoj se nalazio sve do kapitulacije Italije. Sa Italijanima je često dolazio u Galovac i okolna sela, gdje bi pljačkao stanove učesnika NOP-a, učestvovao je u ubijanju saradnika NOP-a itd. Po kapitulaciji Italije stupa u ustaše. Koncem 1944. godine zarobljen je i odlukom Okružnog Narodnog suda Zadar, osudjen je na smrt i streljan decembra 1944. godine.

16. GULAN Ante LUKA, rodjen 1912. godine u Galovcu, kotar Zadar, Hrvat, zemljoradnik.
Za vrijeme italijanske okupacije družio se Italijanima. Januara 1943. mobilisan je u NOV-u, gdje je ostao 15. dana. Zatim je sa oružjem dezertirao Njemcima, sa kojima je saradjivao sve do oslobodjenja. Često je dolazio u Galovac i okolicu, te bi tom prilikom tukao učesnike NOP. Obavještavao je Njemce o kretanjima partizana i denuncirao je učesnike NOP-a. Streljan je augusta 1945. godine od Komande mjesta Biograd n/m.

17. LUXARDO pok. Jerolima NIKOLA, star oko 56 godina, oženjen, suvlasnik tvornice „Luxardo“ Zadar.
Za vrijeme Italije bio je istaknuti fašista. Uplivisao je na fašističku vlast. Bio je počasni talijanski oficir, i učesnik 107. legije. Dao je tvornicu likera Njemcima na raspolaganje. Takodjer je i sa Njemcima saradjivao. Likvidiran je 6. decembra 1944. godine od OZN-e Zadar.

18. ASTARITA Antonia GAJTANO, star oko 30 godina, oženjen, bio činovnik.
Došao iz Italije u Zadar 1934. godine. Bio je kvesturinac i istaknuti fašista. Kao kvesturinac učestvovao je u akcijama. Po kapitulacije Italije saradjivao je sa Njemcima. Likvidiran je 6. novembra 1944. godine od OZN-e Zadar.

19. BAILO Matin MATE, iz Arbanasa, star oko 34 godine, oženjen je ima troje djece. Po zanimanju je šofer-autovlasnik.
Kapitulacijom stare Jugoslavije svojim kamionom prevozio je opljačkanu robu iz naših sela u Zadar, koju su milicija i fašisti pljačkali. Likvidiran je 6. novembra 1944. godine od OZN-e Zadar.

20. BIONDO pok. Luidjia PIETRO, iz Italije, star oko 50 godina, oženjen i ima jednu kćerku, koja se sada udala za jednoga oficira JA.
Bio je istaknuti fašista. Za vrijeme Njemaca saradjivao je sa Gestapom, kao špijun. Radi njega su stradali karabinjeri, koji su bili u službi Njemaca, a koji su radili za NOP. Likvidiran je 6. novembra1944. godine od OZN-e Zadar.

21. BAILO Božin BRUNO, star oko 32 godine, oženjen, ima dvoje djece, zemljoradnik.
Za vrijeme rata bio je u 107. legiji. Učestvovao je u streljanju rodoljuba po mjestima Dalmacije. 6. novembra 1944. godine streljan je od OZN-e Zadar.

22. BAILO Martina NADO, star oko 32 godine, iz Arbanasa, oženjen je i ima troje djece, zemljoradnik.
Za vrijeme Italije bio je fašista, ali se nije isticao. Početkom rata stupio je u 107. legiju. U sastavu iste legije pljačkao je naš narod i učestvovao je u streljanju naših rodoljuba, po raznim mjestima Dalmacije. 6. novembra 1944. godine streljan je od OZN-e za Zadar.

23. DUELA Grgin ANTE iz Arbanasa, star oko 48 godina, ima troje djece.
Još prije rata bio je u Zadru kao kvesturinac fašističke policije. Prije rata učestvovao je u hapšenju i proganjanju naših ljudi. Takodjer i za vrijeme rata proganjao je naše ljude, samo da bi mogao steći povjerenje od fašističke vlasti. Po Zadru je hapsio naše ljude. Služio fašističkim vlastima za špijunažu. Bio je isto tako i špijun Gestapo-a. 6. novembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

24. DEŠPALJ pok. Šime JAKOV iz Arbanasa, star oko 43 godine, oženjen je i ima petero djece. Manuelni radnik.
Bio je istaknuti fašista i učestvovao je u fašističkim manifestacijama. Učestvovao je u paljenju kuća naših rodoljuba, koji bi izbjegli u Jugoslaviju. Za vrijeme rata bio je član 107. legije. Dolaskom Njemaca stavio se u njihovu službu, te zajedno s pomoćnikom šefa Gestapo-a Klajnerom[989] je proganjao naše ljude. Kćerka mu je ljubovala sa Klajnerom. On je kriv za smrt pojedinih rodoljuba u Zadru. Likvidiran je 6. novembra 1944. godine od OZN-e Zadar.

25. DUKA pok. Jakova DJENKO, rodjen u Arbanasima, star oko 48 godina, oženjen je i ima šestero djece. Po zanimanju je zemljoradnik.
Služio je u 107. legiji. Bio je skvadrista. Od početka fašizma bio je jedan od istaknutijih fašista. Tukao je i zlostavljao narod. Pomagao je karabinjerima pri vršenju službe, tj. vršenja rada i čuvanju strategijskih položaja. Za vrijeme rata bio je još istaknutiji fašista i prikazivao[990] je rodoljube fašističkim vlastima. Bio je okorjeli neprijatelj komunizma i veliki prijatelj Klajnera. Likvidiran je 6. novembra 1944. godine od OZN-e Zadar.

26. PATIERA IVO, star oko 46 godina, po zanimanju trgovac.
Prije rata bio je okorjeli fašista. Mrzio je naš narod. Bio je učesnik u 107. legiji, te je učestvovao u maltretiranju rodoljuba za vrijeme rata, kao i prije rata. 6. novembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

27. TRBOJEVIĆ NINO iz Zadra, star oko 26 godina, po zanimanju mehaničar. Kao fašista isticao se je prije rata, a naročito za vrijeme rata. Bio je kapo skvadre. 6. novembra 1944. godine likvidiran je od Komande Zadarskog vojnog područja.

28. STIPČEVIĆ ANTE zvani Srb iz Arbanasa, star oko 32 godine, oženjen i ima jedno dijete.
Za vrijeme Italije bio je istaknuti fašista, šofer kvesture i OVR-e. Sa fašistima je odlazio hapsiti naše ljude. Takodjer je sudjelovao u streljanju rodoljuba. Bio je u 107. legiji. 6 novembra 1944. godine likvidiran je u Bibinjama od OZN-e Zadar.

29. MARKIONI MARKO iz Arbanasa, star oko 50 godina, oženjen je i ima troje djece. Za vrijeme Italije bio je skvadrista i kao takav veliki zločinac. Za vrijeme rata bio je u protuavionskoj artiljeriji i rado je tukao topništvom okolna sela Zadra. Bio je član 107.

[989] Kleiner.
[990] Prokazivao.

legije. Sudjelovao je u hapšenju i streljanju naših rodoljuba. 6. novembra je likvidiran od OZN-e Zadar.

30. DJENTILE GIUSEPE[991] Geratov iz Italije, star oko 30 godina, oženjen i ima jedno dijete.
Bio je fašista. Bio je u 107. legiji i u perfekturi kao milicioner. 6. novembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

31. KISIJORDER[992] Rikarda TULIO, iz Zadra, star oko 25 godina, nije oženjen.
Kao omladinac bio je rukovodioc GIL-a. Bio je istaknutiji, kao sposoban rukovodioc GIL-a. Takodjer se isticao dobrim kao fašistički propagator. Tukao je omladince, koji se nisu htjeli učlaniti u GIL. Za vrijeme rata učestvovao je u raznim akcijama. Bio je u 107. legiji kvesturin. Radi toga je novembra 1944. godine likvidiran od OZN-e Zadar.

32. KURTESI[993] VICENCO iz Italije, star oko 35 godina, bio je u 107 legiji. Isticao se kao fašista-kvesturinac. Kao kvesturinac učestvovao je u akcijama na otocima. Takodjer je i sa Njemcima saradjivao do oslobodjenja. 6. novembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

33. KOŠTA pok. Enrika GJILDO[994], iz Italije, star oko 36 godina, oženjen je i ima dvoje djece.
Za vrijeme Italije bio je zagrijani fašista. Bio je član fašie[995] i 107. legije. Za vrijeme rata kao član 107. legije učestvovao je u raznim akcijama. Pljačkao je i streljao. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

34. KANDIJA SLAVKO, star 30 godina, oženjen, ima troje djece, iz Zemunika je, jugoslavenski podanik.
Za vrijeme Italije prebjegao je iz Jugoslavije u Zadar, gdje je radio. Za vrijeme Italije bavio se švercom i pljačkom. Za vrijeme Njemaca bio je njihov špijun. Veliki je bio prijatelj gestapovca Klajnera i Visić Ante. Zajedno s njima odlazio je u akcije po kotaru. Bio je član 107. legije. 6. decembra 1944. godine, streljan je odlukom Vojnog suda Komande Zadarskog područja.

35. LAKONTE[996] Liberta FILIPO, star oko 30 godina, iz Italije je, oženjen je i ima jedno dijete.
Bio je u 107 legiji. Istaknuti fašista-kvesturinac. Kao kvesturinac učestvovao je u akcijama po otocima sa Njemcima i Italijanima. Ovakov je bio sve do oslobodjenja. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

36. LUXARDO pok. Jerolima PETAR, star 50 godina, iz Zadra, oženjen i ima dvoje djece.
Za vrijeme Italije bio je istaknuti fašista – povjerljiva njima lice. Odlazio je kao deputat na skupštinu u Rim. Po njegovom naredjenju vršeni su zločini. Za vrijeme rata bio je savjetnik guvernera, i učesnik svih zločina po Dalmaciji. On je kriv što Zadar u

[991] Gentile Giuseppe.
[992] Nečitko.
[993] Curtesi.
[994] Gildo.
[995] Fascia.
[996] Laconte.

kapitulaciji Italije nije bio predan partizanima nego Njemcima. Bio je u 107. legiji. Likvidiran je 6. decembra 1944. godine od OZN-e Zadar.

37. MUZANI Šimin MATE, iz Arbanasa, star oko 32 godine, oženjen je i ima dvoje djece.
Za vrijeme Italije bio je član fašističke organizacije. Ujedno je bio član 107. legije. Vršio je dužnost milicionera. Za vrijeme rata bio je milicioner i prema naredjenju pretpostavljenih učestvovao u streljanjima i racijama. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od Vojnog područja Zadar, odlukom Vojnog suda.

38. NIKPALJ pok. Mate EUGEN iz Arbanasa, star oko 32 godine, oženjen i ima troje djece.
Za vrijeme Italije bio je zagrijani fašista, a i član 107. legije. Učestvovao je u racijama i u streljanju po otocima i u Šibeniku. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

39. RELJA pok. Vice MIŠKO (Vladović) iz Arbanasa, star 35 godina, po zanimanju je pekar, oženjen je i ima šestero djece.
Za vrijeme rata bio je istaknuti fašista. Bio je član 107. legije. Učestvovao je u racijama, pljačkanju i streljanju naših rodoljuba. 6. decembra 1944. godine odlukom Vojnog suda Komande zadarskog područja likvidiran je.

40. RELJA pok. Pavla PETAR iz Arbanasa, star 47 godina, trgovac – kapitalista, oženjen je i ima troje djece.
Za vrijeme Italije bio je ustaša. Prije rata u njegovu kuću dolazio je Pavelić. Njegov brat bio je dobar prijatelj sa Pavelićem, a za vrijeme NDH bio je Pavelićev pomoćnik. Bio je član 107. legije. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

41. STOŠIĆ pok. Jerka MATEA iz Zadra, star oko 55 godina, općinski policajac oženjen je i ima jedno dijete.
Odmah iza prvog svjetskog rata radio je protiv našega naroda. Kada su Talijani napustili Šibenik, pobjegao je sa njima u Zadar, bio je privilegovan, obzirom da je bio istaknuti fašista. Takodjer je bio špijun OVR-e. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

42. STOŠIĆ Matin STIPE iz Šibenika, star 37 godina, po zanimanju električar, oženjen je i ima dvoje djece. 1920. godine doselio se u Zadar.
Bio je istaknuti fašista i član 107. legije. Aprila 1941. godine napljačkao je od našega naroda razne stvari i donio kući. Kao član 107. legije učestvovao je u pljački i streljanju. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

43. STIPČEVIĆ pok. Ivana ANTE iz Zadra, star oko 45 godina, po zanimanju je zidar, oženjen je i ima troje djece.
Prije rata je bio član fašističke organizacije, kao i za vrijeme rata. Ujedno je bio i član 107.. legije. Kao takav učestvovao je u racijama i streljanju naših rodoljuba po otocima. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

44. MUSTAP pok. Ante JOSIP iz Arbanasa, star oko 50 godina, oženjen, ima troje djece, policajac- kvesturinac.

Kao policajac-kvesturinac bio je sve do pada Italije. Bio je član 107. legije. Dolaskom Njemaca saradjivao je za iste, preko zlikovca Klajnera. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

45. VUKIĆ Tomin KRSTO iz Arbanasa, star 33 godine, oženjen i ima troje djece, po zanimanju zidar.
Bio je član fašističke organizacije. Za vrijeme rata kao član 107 legije učestvovao je u racijama i streljanju naših rodoljuba, u Šibeniku i ostalim raznim mjestima. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

46. VISIĆ pok Ante ŠIME iz Arbanasa, star oko 30 godina, oženjen i ima troje djece. Po zanimanju pekar.
Za vrijeme njemačke okupacije saradjivao je sa njemačkim oficirom Gestapo-a Klajnerom. Učestvovao je u streljanju i hapšenju rodoljuba. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

47. KA[L]META SANDRO iz Arbanasa, star oko 36 godina, oženjen, djece nema, po zanimanju je manuelni radnik.
Bio je istaknuti fašista i član 107 legije. Učestvovao je u svim akcijama, kao i u streljanju. U Šibeniku je ubio dva rodoljuba sa kamenjem, radi čega je bio istaknut i pohvaljen u talijanskim novinama. Takodjer se je isticao u paljenju kuća naših rodoljuba. 6. novembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

48. OBER Nikolin ANTONIO, iz Arbanasa, star oko 42 godina, oženjen je i ima troje djece.
Za vrijeme Italije bio je istaknuti fašista i špijun. Špijunirao je simpatizere NOP-a. Bio je član 107. legije u učestvovao je u raznim akcijama, kao streljanju i hapšenju. Za vrijeme Njemaca bio je špijun Gestapo-a. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

49. PETANI Josipov BOŽO iz Arbanasa, star oko 33 godine, oženjen je i ima četvero djece.
Za vrijeme Italije bio je fašista. Bio je član 107. legije. Za vrijeme rata u sastavu 107. legije učestvovao je u racijama, pljačkanju i streljanju. Bavio se švercom blagom. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

50. RIPOLI VICENZO FRANCESCO Viceskov iz Italije.
Bio je istaknuti fašista-kvesturinac. Bio je član 107 legije. Kao kvesturinac učestvovao je u akcijama. Sa Njemcima je saradjivao sve do oslobodjenja. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

51. RELJA pok. Pavla PETAR iz Arbanasa, star oko 45. godina, oženjen je i ima troje djece.
Za vrijeme Italije bio je istaknuti frankovac. Kad je Pavelić pobjegao u Italiju, posvetio se špijuniranju OVR-a. Špijunirao je ustašama i Njemcima naše rodoljube. Bio je član 107. legije. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.[997]

52. SUPINI Stankov SONERIJO[998] iz Italije.

[997] Prekriženo i dopisano da je ista osoba kao pod rednim br. 401., prema numeraciji UDB-e za Dalmaciju u Splitu, (odnosno pod rednim br. 40. prema izvornoj numeraciji UDB-e za grad Zadar).

Istaknuti fašista-kvesturinac. Kao fašista učestvovao je u akcijama po otocima. Po padu Italije saradjivao je sa Njemcima sve do oslobodjenja. 6. novembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

53. SULIN NEVIO iz Italije.
Bio je član 107. legije. Istaknuti fašista-kvesturinac. Kao takav učestvovao je u racijama po otocima. Sa Njemcima je takodjer saradjivao. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

54. LEVIĆ UMBERTO, star 40 godina iz Zadra, oženjen je i ima dvoje djece. Za vrijeme Italije bio je član 107. legije. Kao dobrom fašistu vlasti su mu otvorile krojačku radnju za fašističke oficire i rukovodioce. Kao legionaš učestvovao je u racijama i streljanju naših rodoljuba. Kao koljač hvalio se za svoja nedjela. 6. novembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

55. KRSTIĆ Božin EUGEN iz Arbanasa, star oko 36 godina. Oženjen je i ima troje djece.
Za vrijeme Italije bio je član antifašističke organizacije i član 107. legije. Odlazio je u akcije po selima, te streljao naše rodoljube. 6. novembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

56. KRSTIĆ pok. Pavla VINKO zvan Guza, star oko 50 godina, oženjen je i ima četvero djece.
Za vrijeme Italije bio je fašista i član 107. legije. Učestvovao je u racijama i streljanju naših rodoljuba. Za vrijeme Njemaca saradjivao je sa Njemcima. 6. novembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

57. MARŠAN Djurin DJURO, iz Arbanasa, star oko 30 godina, oženjen, djece nema.
Prije rata bio je istaknuti fašista i član 107. legije. Kao takov učestvovao je u pljačkanju i streljanju rodoljuba po Dalmaciji. Dolaskom Njemaca nešto se pasivizirao, ali ipak je bio na strani neprijatelja. 6. decembra 1944. godine od Vojnog suda Zadarskog vojnog područja je likvidiran.

58. MUZONI Šime MATE iz Arbanasa, star 30 godina, oženjen, manuelni radnik.
Kao član fašističke organizacije vidno se isticao. U doba rata učestvovao je u streljanju rodoljuba. Bio je član 107 fašističke legije. Za vrijeme Njemaca je bio pasivan, ali ipak na strani neprijatelja. 6. decembra 1944. godine postupkom Vojnog suda Zadarskog područja likvidiran.[999]

59. MUSAP pok. Šime ŠIME iz Arbanasa, star oko 35 godina, oženjen je i ima dvoje djece.
Za vrijeme rata bio je član 107. legije i istaknuti fašista. Učestvovao je u pljačkanju i streljanju naših rodoljuba. Bio je rukovodioc GIL-a kapo-sektor. U 107 legiji bio je kapo skvadre. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

60. MAZIA pok. Jure ŠIME, star 32 godine, iz Arbanasa, oženjen je i ima dvoje djece.
Kao istaknuti fašista i član 107. legije, učestvovao je u pljačkanju i streljanju rodoljuba, radi čega je 6. decembra 1944. godine streljan od OZN-e Zadar.

---

[998] Sonerio.
[999] Vjerojatno ista osoba kao pod rednim br. 37. (Muzani Šimin Mate).

61. MARŠAN pok. Josipa JOSIP iz Arbanasa, star 37 godina, oženjen je i ima dvoje djece, po zanimanju činovnik.
Bio je rukovodioc GIL-a, a zatim kapo-skvadre 107. legije. Kao istaknuti fašista pljačkao je i streljao naše rodoljube. 6. decembra 1944. godine streljan je od OZN-e Zadar.

62. MAZIN Mate MATE, iz Arbanasa, star 37 godina, oženjen je i ima šestero djece, po zanimanju šofer, posjedovao je svoje auto.
Bio je istaknuti fašista i član 107 legije. Likvidiran je 6. decembra 1944. godine od OZN-e Zadar.

63. MATEŠIĆ Jakin ŠIME iz Arbanasa, star oko 30 godina, oženjen i ima troje djece.
Za vrijeme Italije kao član 107 legije, učestvovao je u pljačkanju i streljanju naših rodoljuba po raznim mjestima, radi čega je 6. decembra 1944. godine, streljan od OZN-e Zadar.

64. MARŠAN pok. Ante MIRO iz Arbanasa, star 35 godina, oženjen je i ima petero djece.
Bio je fašistički općinski policajac. Kao član 107. legije, učestvovao je u streljanju i pljački naših rodoljuba po Dalmaciji, radi čega je 6. decembra 1944. godine likvidiran od OZN-e Zadar.

65. MUSAP pok. Nikole PETAR iz Arbanasa, star 40 godina, oženjen je i ima četvero djece.
Kao dobrovoljac fašista javio se za odlazak u Španiju. Tamo je bio ranjen, radi čega se vratio u Zadar i primao penziju. Bio je fašistički špijun, a špijunirao je i za Njemce. Isticao se u propagandi za fašiste. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

66. MUSAP Romana KRSTO, iz Arbanasa, star 44 godine, oženjen je i ima dvoje djece, po zanimanju je mehaničar.
Za vrijeme Italije bio je skvadrista. Istaknut je bio u propagandi za fašiste. Bio je osnivač fašia. Za vrijeme Njemaca bio je veliki prijatelj njemačkog komandanta, sa kojim je saradjivao. Bio je član 107 legije. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

67. NIKPALJ Karlov ŠIME iz Arbanasa, star 38 godina, oženjen je i ima petero djece. Po zanimanju je zidar. Za vrijeme Italije bio je fašista i član 107. legije. Kao takov učestvovao je u raznim akcijama i streljanju rodoljuba. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

68. DUKA pok. Joze DJENKO iz Arbanasa, star oko 30 godina, oženjen je, služio je bivšu talijansku vojsku.
Za vrijeme njemačke okupacije saradjivao je sa Njemcima. Bio je gestapovski špijun. Denuncirao je naše rodoljube, koji bi bili streljani, radi čega je on 6. novembra 1944. godine streljan od OZN-e Zadar.

69. DEŠPALJ pok. Mate ŠIME iz Arbanasa, star 40 godina, oženjen je i ima četvero djece.
Bio je istkanuti fašista. Učestvovao je u svim fašističkim manifestacijama. U 107. legiji bio je kapo skvadre. Kao takov učestvovao je u streljanju rodoljuba u Kistanju i Šibeniku.

Učestvovao je u paljenju kuća i pljačkanju. 6. novembra 1944. godine je likvidiran od OZN-e Zadar.

70. DADIĆ pok. Jake JOSIP iz Arbanasa, star 40 godina, oženjen je i ima petero djece, namještenik.
Za vrijeme talijanske vladavine bio je istaknuti fašista. Bio je skvadrista. Kao skvadrista bio je nagradjen. Nalazio se u protuavionskoj artiljeriji i tukao je iz topništva naše otoke. Zlostavljao je i mrcvario naše rodoljube. Bio je član 107. fašističke legije. 6. novembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

71. DEDIORKI Šime ŠIME iz Arbanasa, star oko 40 godina, nije oženjen.
Bio je fašista i zamjenik sekretara fašističke organizacije. Bio je član 107. fašističke legije. Dolaskom Njemaca saradjivao je sa istima. 6. novembra 1944. godine likvidiran je odlukom Vojnog suda Komande Zadarskog područja.

72. DELORKO Marina RINO iz Arbanasa, star 40 godina, oženjen je i bez djece.
Bio je član fašističke organizacije. U 107. legiji je bio aktivan. Učestvovao je u streljanju naših rodoljuba po raznim našim mjestima. Pljačkao je i palio naše kuće. 6. novembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

73. DUKA pok. Šime ŠIME iz Arbanasa, star 38 godina, oženjen je i ima troje djece.
Kao fašista isticao se u propagandi za fašiste. Kao član 107. fašističke legije učestvovao je u racijama. Takodjer je bio njemački špijun. 6. novembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

74. DUKA pok. Ivana FRANE iz Arbanasa, star 58 godina, oženjen je, djece nema.
Bio je član fašističke organizacije. Kao fašista isticao se je kroz čitavo vrijeme dok su se Talijani nalazili u Zadru. Dolaskom Njemaca priključio se njima i za njih je saradjivao. Prikazivao je Njemcima naše rodoljube, od kojih je većina streljana. Kod Njemaca je imao povjerenje tako da su na njegovu intervenciju puštani i zatvarani. 6. novembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

75. KRSTIĆ-MARKUĆI pok. Jandrije JOSIP, iz Arbanasa, star je 34 godine, oženjen je i ima četvero djece.
Za vrijeme Italije bio je sekretar fašističke organizacije za Arbanase. Zatim je bio komesar fašističke organizacije u Zemuniku. Kao takov djelovao je i sprovodio propagandu za fašiste i protiv komunista. Radio je na omasovljenju fašističke organizacije. Po njegovoj optužbi streljana su tri člana NOO-a. Radi toga je 6. novembra 1944. godine likvidiran od strane OZN-e Zadar.

76. KRSTIĆ Tomin ŠIME iz Arbanasa, star 32 godine, oženjen je i ima dvoje djece, po zanimanju je mehaničar.
Kao istaknuti fašista i član 107. legije učestvovao je u streljanju partizana i u racijama po selima. Radi toga je 6. novembra 1944. godine likvidiran sa strane OZN-e Zadar.

77. BAILO Antin ANTE iz Arbanasa, star 35 godina, oženjen je i ima dvoje djece.
Za vrijeme rata u sastavu 107. legije učestvovao je u streljanju i pljačkanju. U tome je nalazio zadovoljstva. 6. novembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

78. BAILO Matin MATE iz Arbanasa, star oko 34 godine, oženjen je i ima jedno dijete.

Za vrijeme rata bio je član 107. fašističke legije. U sastavu iste legije učestvovao je u racijama i pljačkanju po selima Dalmacije. Radi toga 6. novembra 1944. godine streljan je od OZN-e Zadar.

79. BAILO pok. Bože NINO-IVAN iz Arbanasa, star 33 godine, oženjen je i ima troje djece.
Kao član fašističke 107 legije, učestvovao je u raznim akcijama, pljačkanju i streljanju. Kao legionar isticao se je i prije rata. 6. novembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

80. BAILO Pavlov JAKOV iz Arbanasa, star 38 godina, oženjen je i ima troje djece, mehanički radnik.
Bio je član fašističke organizacije i 107. legije. Takodjer kroz rat isticao se u streljanju i pljački naših rodoljuba. Radi toga je 6. novembra 1944. godine likvidiran od OZN-e Zadar.

81. PESTIĆ pok. Bože IVAN iz Bokanjca, star 33 godine, oženjen, djece nema, po zanimanju je zemljoradnik.
Prije rata bio je član fašističke organizacije i član 107. legije. Na poziv legije odlazio bi u akcije po terenu kotara Zadra i Šibenika. Likvidiran je 6. novembra 1944. godine od OZN-e Zadar.

82. PESTIĆ pok. Martina JERKO iz Bokanjca, star 35 godina, oženjen je i ima troje djece. Po zanimanju je mehaničar.
Prije rata je bio član fašističke organizacije i član 107. fašističke legije. U sklopu ove legije učestvovao je u racijama. Likvidiran je decembra 1944. godine od OZN-e Zadar.

83. MEŠTROVIĆ Ivin MATE iz Zadra, star oko 40 godina, oženjen je i ima troje djece.
Bio je član fašističke organizacije i 107. legije. Učestvovao je u akcijama. Decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

84. PAVIĆ pok. Jure ŠIME iz Zadra, star 32 godine, nije oženjen.
U 1935. godine javio se dobrovoljno u talijansku vojsku. Učestvovao je u Abesinskom ratu. Bio je u 107. fašističkoj legiji. Isticao se u neprijateljskom radu. Učestvovao je u akcijama po raznim mjestima. Mjeseca decembra 1944. godine, streljan je od OZN-e Zadar.

85. BAILO Božin IVAN iz Arbanasa, star 33 godine, oženjen je i ima dvoje djece.
Za vrijeme Italije bio je istaknuti fašista i član 107. legije. Bio je fašistički policajac. Učestvovao je u akcijama po Šibeniku. 6. decembra 1944. godine likvidiran je od OZN-e Zadar.

86. VUKIĆ Šimin STIPE iz Tribnja, star 23 godine, nije oženjen.
Po kapitulaciji Jugoslavije dobrovoljno je stupio u ustaše. Učestvovao je u borbi protiv partizana. U 1944. godini bio je zarobljen od NOV-e. Iz zarobljeništva mu uspije pobjeći , te se priključuje špiljarima u Velebitu. Zajedno sa ostalim špiljarima učestvovao je u pljački. Februara 1947. godine od KNOJ-a je likvidiran, prilikom bježanja.[1000]

87. BUČIĆ pok. Kuzmana MARTIN, oženjen je i ima troje djece, Hrvat, državljanin FNRJ-a, zemljoradnik, star oko 40 godina.

[1000] Prekriženo i dopisano: Registriran u kategoriju IIa br. 2904.

Odmah 1941. godine stavio se u službu ustaša. Učestvovao je borbama protiv partizana. Poslije oslobodjenja nastavio je saradnjom sa špiljarima. Mjeseca decembra 1947. godine ubijen je od zasjede UDB-e u Velebitu.

88. NEKIĆ pok. Pavla MILE iz Solina, zemljoradnik, Hrvat.
Odmah u 1941. godini stavio se u službu ustaša i sa njima je saradjivao. Učestvovao je u borbama. Po oslobodjenju otišao je u bandu. Likvidiran je u Velebitu 1946. godine.

89. DADIĆ pok. Jakova MARKO iz Solina, po zanimanju zemljoradnik, oženjen je i ima troje djece, Hrvat.
Dolaskom ustaša odmah stupa u ustaše. Poznat je bio po zadarskoj okolici kao pljačkaš i koljač. Poslije oslobodjenja otišao je u bandu. Kao bandit pljačkao je sela. Ubijen je 16. aprila 1947. godine u Velebitu od UDB-e.[1001]

90. DADIĆ pok. Jose JAKOV iz Solina, Hrvat.
Aktivno je učestvovao u borbama protiv NOV-e, poslije oslobodjenja nastavio je sa pljačkom i krio se je kao špiljar po Velebitu. Likvidiran je 16. aprila 1947. godine u Velebitu.[1002]

91. JURLINA pok. Ante ŠIME iz Solina, zemljoradnik, Hrvat, stupio je u ustaše odmah u 1941. godini. Po oslobodjenju otišao je u bandu i krio se po Velebitu. Likvidiran je 6. aprila 1945. godine od UDB-e.

92. TOMIĆ pok. Šime IVE iz Starigrada, Hrvat, zemljoradnik, oženjen je i ima troje djece.
Po kapitulaciji stare Jugoslavije stupio je u ustaše i u istima je bio čitavo vrijeme. Poslije oslobodjenja krio se sa oružjem u Velebitu. Takodjer je za vrijeme od oslobodjenja do likvidacije pljačkao. Likvidiran je kao špiljar februara 1945. godine u Velebitu od UDB-e.

93. MAGAŠ pok. Grge LUKA, iz Solina, zemljoradnik, oženjen je i ima jedno dijete, Hrvat.
Kroz NOB-u bio je aktivni ustaša. Učestvovao je u borbama protiv NOV-a. Poslije oslobodjenja nastavio je sa otporom i krio se po Velebitu. Likvidiran je kao špiljar mjeseca novembra 1944. godine od UDB-e.

94. JUKIĆ Ivana MARKO iz Solina, zemljoradnik, neoženjen, Hrvat.
Kroz NOB-u bio je ustaša i učestvovao je u borbama protiv NOV-e. Poslije oslobodjenja krio se sa oružjem po Velebitu. Likvidiran je kao špiljar novembra 1944. godine od OZN-e.

94.[1003] RAMIĆ pok. Jure ŠIME iz Starigrada, zemljoradnik, oženjen, otac šestero djece.
Kroz NOB-u bio neprijatelj NOP-a. Poslije oslobodjenja nastavio je sa neprijateljskim radom, pomažući špiljare sa hranom, te obavještavajući ih o kretanju naše vojske. Likvidiran je kao špiljarski jatak 16. aprila 1947. godine od UDB-e.

95. PAVIĆ Frane KRSTO iz Starigrada, oženjen je i ima četvero djece, Hrvat.

[1001] Prekriženo i dopisano: Registriran u kategoriju IIa br. 291.
[1002] Prekriženo i dopisano: Registriran u kategoriju IIa br. 193.
[1003] Ponavlja se redni br. 94.

Odmah po kapitulaciji stare jugoslavije, stupioj e u ustaše. Ustaša je bio sve do oslobodjenja. Poslije oslobodjenja nastavio je neprijateljskim radom. Pomagao je špiljare, te kao takov je likvidiran 30. jula 1947. godine od UDB-e.

96. JOVIĆ pok. Frane FRANO iz Starigrada, Hrvat, zemljoradnik.
Odmah po kapitulaciji stare Jugoslavije stupio je u ustaše. Bio je poznat kao koljač. Poslije oslobodjenja krio se u Velebitu kao špiljar. Likvidiran je 30. jula 1947. godine od UDB-e.[1004]

97. VUKOŠA pok. Krste BLAŽ iz Crnoga, nastanjen u Puntamiki, star oko 40 godina, po zanimanju radnik, Hrvat.
Prije, tj. za vrijeme rata bio je upisan u fašističku organizaciju. Kao fašista se isticao. Bio je u 107. legiji. Učestvovao je u racijama i akcijama po okolnim mjestima. Učestvovao je u streljanju naših rodoljuba, paljenju i pljački naših sela, te radi toga je likvidiran 6. decembra 1944. godine od OZN-e Zadar.

98. PIPUNIĆ pok. Marka MARKO, Hrvat, radnik, oženjen, ima jedno dijete.
Još prije rata bio je fašista, a naročito kao takav se isticao za vrijeme okupacije. Kroz rat bio je član 107. fašističke legije, u sastavu koje je učestvovao u streljanju i pljačkanju našeg naroda po okolnim mjestima Zadra. Učestvovao je u paljenju kuća. Likvidiran je 6. decembra 1944. godine od OZN-e Zadar.

99. MATIĆ pok. Ante MIRKO, rodjen 1914. godine u Islam Latinskom, po zanimanju je zemljoradnik, oženjen je i ima dvoje djece.
Za okupacije nalazio se je u talijanskoj bandi. Bio je jedan medju istaknutijim banditima, koji je pljačkao po selima seljake i terorisao ih. Kapitulacijom Italije odmah je otišao u ustaše i u istim je bio do oslobodjenja Zadra. Sudjen je od Okružnog Suda Zadar na smrt streljanjem mjeseca ožujka 1945. godine u Zadru.

100. TIKULIN pok. Nikole ŠIME, star oko 39 godina, oženjen i ima dvoje djece.
Za vrijeme Italije bio je istaknuti fašista. Bio je član 107. legije, i sekretar fašističke organizacije u svom selu. Oslobodjenjem Zadra uhapšen. Likvidiran je 6. decembra 1944. godine od OZN-e Zadar.

101. TIKULIN pok. Nikole DJENOA, star oko 31 godinu, oženjen je i ima jedno dijete.
Za vrijeme Italije bio je istaknuti fašista i član 107. fašističke legije. Bio je rukovodioc svih fašističkih organizacija u selu Stanovi. Skupa s ostalim članovima odlazio je u racije i učestvovao je u streljanju rodoljuba po Dalmaciji, a najviše u Šibeniku. Radi nedjela, bio je privilegovan od fašista. Likvidiran je 6. decembra 1944. godine od OZN-e Zadar.

102. VUKOŠA pok. Andrije DJENO iz Crnoga, kotar Zadar.
Za vrijeme okupacije stupio je u ustaše. Kao ustaša učestvovao je u streljanju našega naroda, kao i pljačkanju i paljenju kuća po selima. Bio je član 107. legije. Radi toga je likvidiran 6. decembra 1944. od OZN-e Zadar.

103. ANIĆ Stjepana JOSO iz Trsta.
Bio je član fašističke organizacije i prije rata. Ujedno je bio i član 107. fašističke legije. Učestvovao je u svim akcijama, koje bi poduzimala ista legija. Likvidiran je 6. novembra 1944. godine od OZN-e Zadar.

[1004] Prekriženo i dopisano: Registriran u kategoriju IIa br. 2903.

103.[1005] HONOCININ pok. Marka MIRKO. Za vrijeme italijanske vladavine bio je istaknuti fašista i član 107. legije. Učestvovao je u akcijama i streljanju rodoljuba. Takodjer u pljačkanju i paljenju kuća naših rodoljuba. Likvidiran je decembra 1944. godine od OZN-e Zadar.

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kut.165

327.

21. travnja 1948.
Zadar

Opunomoćstvo UDB-e za grad Zadar dostavlja Odjeljenju UDB-e za Dalmaciju - IV. odsjek u Splitu dopunu popisu likvidiranih osoba na području kotara Zadar nakon što su grad i kotar Zadar zauzele postrojbe NOV i PO Jugoslavije

---

[...][1006]
MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA FNRJ
Opunomoćstvo uprave državne bezbjednosti
za grad Zadar
Br. *505/48.*
21. aprila 1948. god.
Z A D A R[1007]

ODJELJENJU UDB-e ZA OBLAST DALMACIJU
S p l i t

U vezi sa Vašom depešom od 9. aprila ove godine, dostavili smo Vam spisak likvidiranih lica na našem kotaru. U istom spisku nijesmo unijeli SMOLIĆ ZORKU ženu Petrovu, za koju naknadno saznajemo da je likvidirana od OZN-e Šibenik.

SMOLIĆ ZORKA žena Petrova /Legnjavica/, rodjena 1884. godine u Sukošanu, kotar Zadar, po zanimanju domaćica, po nacionalnosti Hrvatica, državljanka FNRJ-a, udata i ima jedno dijete.

Ista još za vrijeme stare Jugoslavije bila je simpatizerka ustaša. Imala je jednoga sina u Italiji, kao emigranta, koji se i danas nalazi u Italiji, u emigraciji. Za vrijeme

[1005] Ponavlja se redni br. 103.
[1006] Grb FNR Jugoslavije.
[1007] Pečat.

okupacije, tj. od kapitulacije Italije špijunirala je za ustaše. Ista je bila učesnica skupa sa svojim mužem u streljanju 13-storice rodoljuba. Učešće u striljanju je priznala nešto prvo nego što je bila streljana. U februaru mjesecu 1945. godine, uhapšena je od odbornika. Odmah je došao neki motor iz Šibenika, u kojeg su je ukrcali i odvezli u Šibenik. U Šibeniku je poslije nekoliko dana streljana. Vjerojatno da je s motorom po nju došla OZN-a, koja ju je i streljala.

Smrt fašizmu – sloboda narodu!

Zamj. Opunomoćenika - poručnik:

M.P.[1008] Rilje Mijo [v.r.]
/Rilje Mijo/.

Izvornik, strojopis
Državni arhiv u Splitu, f. 409, SUP za Dalmaciju, kut. 165

[1008] Okrugli pečat: Ministarstvo unutrašnjih poslova FNRJ Opunomoćstvo uprave drž. bezbjednosti za grad Zadar (u sredini grb FNR Jugoslavije).